GVIDONIS

PAPAE I. V. CONS. CLARISSIMI,

DECISIONES

Parlamenti Delphinatus.

Ex prototypo, MATTHAEI ANTONIANI I. V. Conſ. ſtudio genuinæ integritati reſtitutæ, Anno 1561.

Item Tractatus IMBERTI DE BOVENCO *de Iuramento contractus ſeu actus inualidi confirmatorio, ex autentico, Sacramenta puberum. C. ſi aduerſus venditionem.*

Summis adhæc, notis, & Indice illuſtrantur.

LVGDVNI,
Apud hæredes Iacobi Iuntæ,
1562.

SANCTISSIMO VOCONTIORVM, CAVARVM, Allobrogum, Tricastinorũ, Tricoriorum, Montanorum, Delphinatúmque omnium Senatui

MATTHÆVS ANTONIANVS, Vocontinus æternam cum maiestate gloriam, Optat.

*REr*um omnium diuinus Plato atque actuum naturam inspiciens, hoc vnum animaduertit, in omni sermone suo de Reip. institutione proposito, infundendum animis Iustitiæ amorem? quoniam (opinor) sine Iustitia nõ solum Resp. aut exiguus hominum cœtus: sed ne domus quidem parua constare possit. Sola enim est Iustitia, cuius per orbẽ sparsa numina, recto in cursu, splendidóque ordine omnia retinent. Vna est Iustitia, qua, si homines ratione (vti dubitant aliqui) à cætero animãtium genere non differũt, ea plurimum discrepent. Itaque beati illi, qui relictis alijs huius vitæ institutis, totos se Iustitiæ dediderunt. Ille est clauus, illa anchora, illi nerui, quibus dirigitur, retinetur, sustentatur Resp. Hîc viri boni, qualis est iste ordo, animi, ingenij, cõsiliique sui lumen ostendũt. Illa est vna via, quam Heroës semel ingressi, in sempiternam Deorum vitam penetrarunt. PATRIAM QVIPPE IVSTITIA CONSILIISQVE REGERE SVPRA OMNE HVMANVM EST. Itaque, sancte Senatus, qui in Cularonæ tuæ suurbijs ortus, per molestissimorum laborum tramites in illud tandem perueni, vt de Iustitia respõdeam, indignum fore putaui, si recensitis aliorum monumentis, constupratam, conspurcatámque nostrã iurisprudentiã relinquerem. Extant S.C. plus minus, vj. centũ, & xxx. quæ quondã ex cœtu isto, veneradæ memeriæ Guido Papæ, quasi flores collegerat. Collecta

typis iam olim nescio quis (bono opinor animo) mandauerat, quòd nō solū huic nostræ, sed aliis quoque rebusq̄. adiumēto esse possent. Conatus hercle laudabilis, si nihil illi temeritatis subfuisset. Absq; enim iudicio, lima, pōdere, omnia quoquomodo, hic vir cōiecit in prælū, quasi nō quam recta: sed quam multa nos legere ac discere oporteat. hinc traduces orti multi: sed qui boni ingenij vix sitim cōplere possent: nā infinitos errores, falsitates sub tuo iusto nomine cōtegebat illud opus. Cúmque Decisiones Gratianop. (sic enim vulgò illud opus appellarunt) Alpes nostros, Pireneos, Mediterraneū, Occiāētē, atq; Iurā traiecisset (habet enim liber ille Iurisprudentiæ latētis præcepta integerrima, styli, forensísq; ordinis mūditiem, artis verò multā refert imaginē) prô nefas, pura & impura tulit. Cū igitur humanissimo munere in Oratorū tuorum me ordinē conscripsisses, quod habui summū studiū, paulum reiectis cæteris, impendi legēdo librū hunc, quē cū ferè perlegissem, errorésque nō ferēdos offendissem, cœpi scabra perpolire, repurgare. Quo in studio cū me integerrimus, virtutis & literarum amātissimus Laurentius Rabottus, istius ordinis Consiliarius, Ciuilis Pōtificiique iuris peritissimus, literatorū porrò amantissimus omniū, musitantē persensisset, exemplari manuscripto releuauit. Id ego cùm illo cōtuli, quod Iacobi Iuntæ hæredes nouissimè impresserāt, adhibui & cætera, quæ me iuuare poterant. Denique illud præstiti, quod exoptarā maximè: si nō natiuum extaret Papæ opus, saltē verum, vt extaret. Plus tribus errorum millibus expurgaui, dignum vidi, quod nunc tua cōsulta referat. Accipe itaque Senatus sanctæ (Sic te Liuius appellat) accipe Guidonem tuum, qui si nunc purus peruolat, quod ex te audiuit refert, si quid durum est reliquum, id non socordiæ meæ, verum imbecillitati, attribues: Gygis etenim annulum, non quilibet homo gestat. Cularonæ Gratianopolitanorum. kalend. Sextilib. 1561.

ANTONIVS RAMBAVDVS INGENVO CANDIDOQVE LECTORI SALVTEM.

***

EST enim veri boni à natura nobis ingenerata cupido, vt dicit Leonardus Aretinus, in Iſagogico in libros morales Ariſtotelis, ad Galeotum edito. Et (vt alibi teſtificatur fons eloquentiæ Marcus Tullius) aliis quoque nati ſumus: & tantum quidem eſt in communem hominum ſocietatem conferendum, quantum quiſque & ingenio, & opere, ac labore aſſequi valuerit. Quoniam (vt inquit Ariſtoteles Princeps ille Peripateticorum) omne bonum quantò communius, tantò melius. Ideóque poſt lucubrationes meas in pluribus & diuerſis Italicarum vniuerſitatum Gymnaſiis ineunte adoleſcentia luſtratis peractas, & deinde ſeptennio in multis Academiis partium Franciæ, tum publicè, tum priuatim legendo iura ciuilia & canonica, fuiſſem profeſſus: Grationop. veniens nonnullorum precibus illic deuictus, à meatu in laicum directò greſſum cohibui: & in Delphin. vnde parentes mei digreſsi fuerant, in illuſtri ipſius ſupremo Delphin. conſiſtorio poſtulando ſedem ſtatui. Vbi quippe, dum à nonnullis requiſitus eſſem, vt deciſiones dicti inſignis conſiſtorij, numero ſexingentatrigintaduas, à quodam ſpectabili nobilíque & egregio domino Guidone Papæ legum Doctore, & conſiliario Delphinali, benemerito compilatas: iámque pedetentim, vt autumauerim, vitio impreſſorum ſeu librariorum multis modis atque

innumeris mendis resperſas emendarem, limáque correctionis transcurrerem: ipſe profectò non ingenio fretus, ſed requiſitione pulſus, pariter & concitatus instinctu inquam naturæ: quæ homines etiam hominum cauſa (vt ſuprà innui) procreatos eſſe voluit, vt ſibi alterutrum, quacunque poſſent ratione, auxilio forent. Quamobrem ego Antonius Rambaudi, de genere nobilium Rambaudorum de monte Guardino, Vapicenſis diœceſis, prouinciæ Delphin. inter iurium profeſſores minimus, id opus aggreſſus ſum, intérque corrigendum quaſdam apoſtilas vtiles atque neceſſarias in locis opportunis addidi, breuíque tempore hoc anno labente, M.cccccij. circa feſtiuitatem omnium Sanctorum, ad laudem Dei abſolui, quas commilitonibus meis forenſi ac literaria militia Grationopoli militantibus vnà cum opere ipſo omni menda expurgato dedo, & conſecro: quáſque omnium iudicio corrigẽdas exhibeo. Idcirco, quæſo tu lector, ne eas liuore oblatrandi, ſed amore ſtudẽdi ſedulò legas atq; perlegas: ſanè quid beneuolè perlectis iuuabit. Verùm, & ſi quippiam in ipſis vel minus ſapidum, vel minus diſertè, aut parum eleganter dictum offenderis, hoc tua prudentia ſupplere curabis. In illis verò, ſi quicquam tibi aliquando quidem profuturum, ac frugi occurrerit, idipſum maximo optimo Deo aſcribas, & gratias agas, laudéſque referas ipſis præſtantiſsimis profeſſoribus, eiſdem in aditionibus prænotatis, qui nos ſuis glorioſis doctrinis illuſtrarunt.

GVIDONIS PAPÆ, CONSILIARII REGII, V. I. DOCTORIS AD LECTOREM

PRAEFATIO.

a b CVM hominis memoria [a] tam labilis [b] sit, quòd omnium habere memoriam, & nihil obliuisci potius diuinitatis, quàm humanitatis existat (vt inquit Imperator Iustinianus in l.ij.§.si quid.C.de veter.iure enuc.& not.in c.porrecta.extrà, de confirm.vti.vel inuti.) Ideò hoc attendens ego Guido Papæ, legum doctor, inter cæteros minimus, anno primo, quo fui assumptus Consiliarius in curia parlamenti Delphin. videlicet, anno domini M.ccccxl. præsens opus compilare inchoaui, pro mei memoriæ laborísque alleuatione in futurum: & duxi in scriptis redigendum, prout infrà per modum quæstionum, ritum decisionum Rotæ curiæ Romanæ insequendo. Primò, casus dubios in iure, magis singulares (prout occurrent) qui ex deliberatione dictæ curiæ parlamenti in iure determinabuntur, subijciam. Secundò, casus, quos vidi temporibus meis, & videbo in futurum in dicta curia parlamenti, & cæteris curijs præsentis patriæ de stylo & consuetudine obseruari, etiam subiungam: cùm stylus & consuetudo curiarum pro lege haberi debeant: vt est bonus text. de hoc in l.si quando in fine.C.de iniurijs. & insti.de satisd. in §.fin.& in l.generaliter.C.de reb.credit.& iureiur. & in authent. de iudicib. §.illo custodiendo. collatio.vj. & ita dicit Rayn.de Sabanaco, in sua repetitione l.more maiorum.ff.de iurisd.omn.iud.& Spec.in tit. de sententia.§.iuxta.versi.in summa.& valet

consuetudo in his quæ circa iudicia sunt. C. de priuil. schol. l. fin. in princip. & alibi dicit Innoc. quòd illud, quod fit secundum consuetudinem, dicitur fieri secundum ius. in c. cum venissent. extrà, de eo, qui mit. in posses. Quia consuetudo est de iure ciuili, in §. ex non scripto. institut. de iure nat. Ita quòd si feratur sententia expressè contra stylum
c curiæ, ipsa est nulla[c], ac si contra legem foret lata: cum
d vicem legis obtineat:[d] iuxta not. per Cyn. in l. ij. C. quando prouoc. non est necessa. in iij. quæstio. quod tenet dictus dominus Rayn. de Sabanaco, in d. l. more maiorum. Et quia etiam aliqua singularia vidi, quæ temporibus meis occurrerunt, ipsa subiungam in diuersis passibus præsentis libri pro memoria in futurum illorum, qui in libro hoc legere voluerint, quoniam omnia fructuosa in futurum esse poterunt, tam iudicibus, quàm practicantibus. Si quid tamen scripsero, quod non satis iuri ciuili & canonico conueniat, id iustius iudicantis, ac melius iudicantis iudicio submitto, idque exemplo Augustini in xxiij. q. iij. c. si habes de hac re sententiam.

a ¶Memoria. *Quidnam sit memoria, & quotuplex, vide dominum Alb. de rosa. in versic. memoria.*

b ¶Labilis. *Maximè senis, quia homo primò læditur in memoria, senescendo: vt per dom. Alb. de rosate, vbi suprà.*

c ¶Ipsa est nulla. *Hoc intellige, quando consuetudo fuerat articulata, & probata: aliàs secus quia consuetudo est incerta, cùm sit facti, & in facto consistat. c. j. de constit. libro. vj. Et ita intelligitur opinio Iaco. de ra. alleg. per d. Cyn. in l. ij. in fin. quando prouo. non est ne. Et istud verum, nisi ipsa consuetudo sit generalis vel notoria. de primo per do. Bald. in l. si fugitiui. C. de ser. fugi. in j. col. in versic. vel dic. de secundo per eundem dom. Bald. in l. generaliter. C. de episcop. & cler. in j. col. in j. oppo. ibi, istam etiam theoricam.*

d ¶Vicem legis obtineat. *Et ideo stylus seu longæuus vsus causarum potest allegari pro iure, vt not. doct. Card. in clem. sæpe Deo. de verb. signif. in §. & quia. in vj. nota.*

DECISIONES SENATVS DELPHIN. OPERA *& industria clariſsimi* I. V. D. *Guidonis Papæ collectæ.*

De materia poſſeſſorij eccleſiaſtici.

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus quando ſit competens in beneficialibus.*
2 *Petitorium & poſſeſſorium inter ſe nihil habent commune.*
3 *Iudex temporalis an poteſtatem habeat in beneficialibus. Et an in clerum numero quarto.*

QVAESTIO PRIMA.

IN manibus magiſtri Cathalani chanterelli,ſecre
tarij Delphin. mota fuit lis in dicta curia Parla.
inter Priorem Lancij ex vna parte, & Priorē ſan-
cti Roberti ex altera , ad cauſam ſuorũ prioratuũ
ſuper poſſeſſorio ſeu quaſi decem ſeſtariorũ bladi
per dictum Priorem Lancij exigi,vt aſſerit,ſolitorũ à dicto Prio-
re ſancti Roberti ſuper decimis ſuis,quas idem Prior percipit in
parochia de Mēdes,qui Prior ſancti Roberti in dicta cauſa oppo
ſuit declinatoriam fori,dicendo quòd huic curiæ Parla.non com
petit cognitio huius negotij,cùm cauſa decimarum ſit merè ſpi-
ritualis.Quæritur nunc,an dictus Prior ſancti Roberti bene op
ponat declinatoriam fori. Et videtur, ꝙ ſic.vt tenet Ant. de But.
1 in c.fi.de iudi.†Sed contrarium dicendum videtur : quia quando
a agitur ſuper poſſeſſorio vel quaſi etiam in ſpiritualibus[a] vel be-
neficialibus cauſis iudex laicus eſt iudex cōpetens, ſecũdum opi.
Vincen.quam recitat Io. And.in c.fin. extrà.de iudi.Idem tenent
Archi.& Inn.vt refert Anto.de But.in d.c.fi.Et eſt ratio,quia poſ-
b ſeſſorium nō eſt quid ſpirituale:ſed tēporale:[b] vt dicit Archid.in
c.j.de reſtitutione ſpoliatorũ.lib.vj. Et do.Franciſcus de zabarel-
c lis in cle.diſpendioſam.[c] de iudiciis.& Guiliel.de monte laudu-
d no in cle.j.de cauſa poſ.& proprietatis. Et videtur velle gl.[d] in
2 c.literas.de iuramen.cal.†Nec eſt inconueniens,ꝙ reſpectu eiuſ-
dem rei petitorium ſit ſpirituale & poſſeſſorium tēporale , cum
nihil commune inter ſe habeant : iuxta l. naturaliter.in §. nihil
commune.ff.de acqui.poſ. Et ideò in dicta cauſa per dictam cu-
riam fuit declaratum,& ordinatum die xij.Mart.M.ccccxliiij.di
ctā cauſam nō fore remittendā. Et ſecundum quod refert d. Pet.

Papæ, patruus meus, in quodã sua cõsilio, stylus curię parla. regij. Parisi⁹ in materia possessorij causarũ beneficialiũ fundat intẽtiõnẽ suã super hoc dicto Vincẽtij in casu nouitatis de quo casu nouitatis tãgit plenè per Io. Fab. in §. retinẽdæ. inst. de interdictis. & per Cyn. in l. ea l. C. de cõ. ob causam. & tetigi j. q. ccccclij. Et pro hac parte secũdũ eundẽ d. Pet. Papę facit c. causam. lo ij. extrà qui filij sint legitimi. vbi Papa mãdat iudiciũ possessoriũ relinqui ræ gi Angliæ pro cognitione ipsius possessorij habẽda. Ad idẽ in simili fuit iudicatũ in dicta curia parl. die sentẽtiarũ natalis d. M. ccccl v. inter duos presbyteros, videlicet inter Priorẽ Magdalenẽ. Gration. agẽtẽ ex vna parte, & pręposítũ sancti Antonij Gration. in possessorio reintegradæ possessionis super quadã annua pẽsione, qua dictus Prior dicebat se spoliatũ per denegationẽ dicti pręposíti, quã sentẽtiã recepit Io. Cabodi secretarius Delphi. & tunc d. Ludouicus de laual. gubernator Delphi. fuit præsens in prolatione dictarũ sentẽtiarũ. Ad idẽ fuit iudicatũ in hac curia in quadã alia causa inter personas ecclesiasticas in possessorio reintegrãdæ rei spiritualis, puta decimarum, M. ccccl ix. prout habetur j. q. ccvij. Ad idẽ cognoscit dicta curia parlamenti de possessorio retinẽdæ in beneficialibus etiã inter duos presbyteros, vt vide j. q. lxxxv. circa etiã hoc vide quæ plenius dixi in xlix. cõsil. meorũ.
3 De possessorio autẽ † adipiscendæ in beneficialibus non cõsueuit hęc curia cognoscere. quia plus habet petitorij, quàm possessorij, & plus spiritualitatis, quàm temporalitatis. Per quę sequitur in-
4 cipiens quæstio: † Vtrũ iudex tẽporalis habeat potestatem super clero vel in rebus spiritualibus. vide tres casus. in c. tua. lo j. extra de decimis. in gl. De hoc etiam vide quæ plenè ponit Io. Ferra. in tit. Forma opponendi cõtra iudicem suspectũ, in gl. super verb. nec fuisse iudicem competentem. Vide etiã in lxxij. consiliorum meorum. Corroborantur præmissa rescripto papali extracto per me à registris curię regiæ Lug. Cuius tenor sequitur de verbo ad verbum, Martinus episcopus, seruus seruorũ Dei, ad futuram rei memoriam apostolicæ sedis æqua & circumspecta prouisio quorunlibet iura, & tranquillitatem confoueri satagens. ¶Cum verisimiliter timetur, ne cupiditas improba se à vetitis abstinere nesciens statutis, & ordinationibus à se huiusmodi prodeuntibus laxato fræno rationis abutatur, nunc per prouisionis debitæ remedium, nũc verò per opportunæ declarationis officium nititur obuiare. Dudũ siquidem prouidè considerantes, ꝙ licet clerici ecclesiasticæq; personæ qui suas causas & querelas in his præcipuè, quæ de iure vel consuetudine ad forum ecclesiasticum pertinere

noscuntur:eo tamen derelicto secularibus iudiciis se submittere, seu partes sibi aduersas ad forum de iure vetitum conuenire vel trahere præsumebāt, grauibus proinde pœnis tam spiritualibus quàm temporalibus etiam iure disponente alligarentur. Pœnas tamen ipsas non sine propriæ salutis periculo sæpius habere videbantur in contemptū. Nos qui ex debito pastoralis officij salutem quærimus singulorū, super his opportunè prouidere volentes, authoritate apostolica per alias nostras literas statuimus & etiam ordinauimus, quòd quicunque ex clericis, & personis eisdem decætero reus talis præscriptionis existeret, nisi à præmissis desisteret, omni cōmodo concessionum, & gratiarum sibi à sede prædicta concessarum omnino careret, ipseque in graues tunc expressas, & alias iuris pœnas incurreret, prout in dictis literis plenius cōtinetur. Cùm autem sicut pro parte charissimi in Christo filij nostri Caroli regis Francorum, illustris nuper nobis fuisset expositum, quòd à nonnullis vertitur in dubium: an per huiusmodi nostram concessionem derogare voluerimus iuri & iurisdictioni regiæ, præsertim in causa possessorij retinendæ possessionis, super suis ecclesiis & beneficiis ecclesiasticis suorū regni Franciæ, & Delph. Vien. Per quam iurisdictionem præfatus Rex sibi asserit licere in omni casu etiam iuridicè tueri possessores. Nos ad omnis ambiguitatis tollendum dubium, super his opportunè prouidere volentes, eiusdem regis in hac parte suis supplicationibus inclinati authoritate apostolica tenere præsentiū declaramus nostræ intentionis non fuisse neque esse per dictā, aut quancunque aliam constitutionē eidem regi & eius regiæ iurisdictioni, per quam (vt asseritur) tam rex quàm sui progenitores super huiusmodi possessorio à tanto tempore, citra quod de eius contrario memoria hominū non existit, consueuerunt cognoscere, & in aliquo derogari voluisse, aut velle quoquomodo, ipsosque regem & iudices decernentes partes molestatas super eorum conseruatione ad suorum beneficiorum possessionem ipsius regis auxilium implorantes, dummodo in contemptum iurisdictionis, & libertatis ecclesiasticæ, vt partes sibi aduersas in rebus ecclesiasticis diutius perturbarent, hoc non fecerint, pœnas in dicta nostra constitutione contentas nullatenus incurrisse, aut debere incurrere, quouis modo. Per hoc autem nullum ius seu iurisdictionem in præmissis cognoscendi eidem regi de nouo acquiri volumus, sed antiquū, si quod habeat, tātūmodo cōseruari. Nulli ergo hominū liceat hāc paginā nostrę declarationis, cōstitutionis, & voluntatis infringere, & ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctos apostolos, Kal. Maij pontificatus nostri anno xij. Bart. de monte policiano, Steph. garnerij. De materia dictæ bullæ, vide quæ scripsi plenè ĩ. q. cccccliij. Iuxta hanc materiam quæro, an in beneficialibus sit licitum redimere pecuniis, vel alia re vexationem suam? dic quod sic, quando quis habet plenũ ius canonicè & est in possessione beneficij nec tunc committit simoniam. c. dilectus. extrà de simonia. Quod si non haberet plenum ius in re: sed ad rem puta in gratiis expectatiuis: tunc non esset licitum redimere vexationem, nec etiam, si haberet plenum ius in beneficio, nec esset adeptus possessionem: nam nec eo casu pecuniis posset redimere vexationem, quia tunc non redimeretur solum vexatio: sed & possessio, secundum Inno. Host. Ioan. Andr. & Ant. de Butrio. in c. ad aures. extra de simonia licet glo. vt refert Arch. in c. decimas. lo ij. xvj. q. vj. teneat contrarium & male vt dicit d. Mart. de laude in suo tract. de cõscientia.

a ¶ In spiritualibus. *Et qualiter posit agi possessorio in spiritualibus, vide dom. Fel. in c. sicut. in prin. de re iudicata.*

b ¶ Sed temporale. *Et quòd possessorium in beneficialibus non sit spirituale, sed temporale: vide plenè istum, consil. lxxviij. incip. circa processum, in quo ventilatur. nu. 3. ver. & ipse pater. & consil. lxxviij. incip. quòd coleta. nu. 1. vers. constat enim. & nu. 4. vers. nec obstat.*

c ¶ Et de Zab. in cle. dispen. *In v. col. in iij. oppo. x. q. Et d. Bald. in l. si de proprietate. C. si à non comp. iudic. in pen. col. versic. quæro, nunquid possessorium. qui ita dicit sentire glo. in alleg. c. dispendiosam.*

d ¶ Et videtur velle glos. *In vers. rebus spiritualibus. ibi, & not. &c. in qua se fundat do. Car. zaba. dicens eam esse notabilem.*

De commisione protocolorum notariorũ defunctorũ.

SVMMARIVM.

1 *Iudex possitne protocola & libros notarij defuncti cuilibet committere.*

2 *Notarius vt posit alterius notarij defuncti protocola redigere in formam quæ & quot requirantur.*

3 *Hæres notarij an posit grossare notam sine mandato Iudicis.*

4 *Commissio Iudicis ad formandam notam notarij defuncti qualiter fiet.*

QVÆSTIO II.

MOrtuo Ioanne de leysido, notario habitatore, & iuridicabili mandamenti Fabricarum, iudex dicti loci fabricarum, commisit papyros, & protocola dicti Ioannis duobus notariis, & cuilibet ipsorum, vt in formam debitam redigerent, quo peruento ad

to ad notitiam iudicis Viennensis & terræ Turris, ipse iudex voluit de nouo aliis committere dicta protocola, prætendens, quòd sibi tanquàm iudici Delph. spectat committere dicta protocola,
1 & non dicto iudici Fabricarum. †Modò quæritur, ad quem pertineat datio commissionis dictorum protocolorum? Et videtur, quòd dicto iudici Fabricarum, per text. in c. cum P. tabellio. ibi, authoritate iudicis ordinarij, &c. extrà de fid. instrum. cum secundum libertates generales præsentis patriæ Delphin. maximè in xxix. c. dictarum libertatum iudices ad bannaretorum sint iudices ordinarij: quia habẽt merum, & mistum imperium, & omnimodam iurisdictionem. Et ita fuit appunctuatum per dictam cu
2 riam parlamenti †. Sed iuxta hæc quæro, quæ debeant seruari, ad hoc vt notæ seu protocola alterius notarij præ defuncti possint per alium notarium grossari? Dic quòd sex principaliter de iure requiruntur. Primò, quòd fiat ad partis postulationem cuius interest. Secundò, quòd authoritate iudicis fiat. Tertiò, quòd per tabellionem grossetur seu exemplificetur. Quartò, quòd fideliter fiat. Quintò, quòd in formam publicam redigatur. & hæc probantur in d. ca. cum P. tabellio. Sextò, quòd vocentur hi quorum interest, id est, quos res tangit: iuxta cap. chartæ. iij. quæst. ix. & cap. cum dilecta. extrà de confirm. vti, vel inutili. & quod not. in c. significauit. &c. Alber. de test. & in cap. Abb. in §. ad hæc autem. ver. prætereà, secundum Innoc. & Host. de verb. sign. & præmissa omnia videtur notare Host. in d. cap. cum P. tabellio. Et si nota aliter grossetur, non facit fidẽ, vt plenè not. per Hen. Bohic. in dict. cap. cum P. tabellio. Sed de stylo, & consuetudine præsentis curiæ parlamenti & aliarum curiarum huiusmodi patriæ Delph. talis solennitas non seruatur in omnibus: quia tales grossationes notariorum fiunt per notarios ad hoc commissos absq; partis euocatione, nisi esset nota alicuius debiti aliàs grossata: quia tunc pars vocari consueuit, prout ita semper vidi fieri & ser
3 uari. †Sed an hæres[a] notarij possit grossare notam sine commis-
a sione iudicis? d. Pan. doctor nouissimus. in dict. c. cum P. tabellio. dicit quòd sic. & Ludouicus Pontanus dictus de Roma, idem etiam tenet in quodam suo consilio. Sed stylo curiarum seruatur
4 contrarium, †Sed qualiter formabitur commissiõ de talibus notis grossandis: ponit formam Spec. in tit. de instr. edi. in §. ostenso. ver. illud, &c. Sed quid si non constet de commissione notarij, qui grossauit notam alterius notarij prædefuncti, & pars non opponat, an iudex debeat adhibere fidem tali grossæ? vide quæ plenè scripsi

scripsi j.q.cccciiij.De hac materia etiam plenè scripsi j.q.xix.

a ¶ An hæres. *Vide de hoc clarius per do. Alex.in l.si quis.ff.de eden.in §. cogentur.in ij.col.post me vers.Item not.secundum Bart.& co.se.vbi videtur tenere contra Abbat.& cum stylo curiarum.de quo hic dom. Guido facit mentionem.*

* *Tu adde quòd notarius cui facta est generalis commißio de publicando protocola notarij defuncti,potest publicare non citata parte : quoniam ad eũ non pertinet citatio : tamẽ remanet non citatis facultas opponendi,ne publicatio noceat eis.vt no.cõcludit Pau.de Cast.in cons.cxcv.inc.visis col.j. ver.sed si illa.in ij.parte cons.Et adde Bart.in l.Gallus.§.idem credendũ.de lib.& posth.vbi tenet,quòd notarius cui sunt commissa protocola alterius notarij prædefuncti, debet exemplare & abbreuiare prout iacet in protocolo,& dicit quòd ita de consue. vtimur.*

De assensatoribus iurium Delphinalium.

SVMMARIVM.

1 *Arrendamenta,& iura Delphin.an sint locationes,& venditiones.*

QVAESTIO III.

ASsensator magnarum gabellarum de Roma vel alterius tributi Delph.cessauit soluere thesaurario Delph.in aliquo terminorum firmam siue pẽsionem annuam, an poterit sibi tolli
a talis firma siue arrendamentum? text.quòd sic [a], in l.vectigalia. §.nondum solutis.ff.de public.& vect. & cõmissis, quod secus est in priuato, vt ibi dicit gl.& ita fuit decisum in dicta curia parlamenti in causa Leonis de Ambrosiis arrendatoris magnarũ ga-
1 bellarum Delph.† Sed an talia arrendamenta sint locationes, vel venditiones, vt per casum superuenientem debeat fieri remissio pensionis: vide Bar.in l.cotẽ ferro.§.dominus.ff.de publ. & vect. & ibi plenè.De liberamentis iurium & emolumentorum Delph. quæ fiunt ad incantũ publicum:& de tertiamẽto quod in talibus arrendamentis fieri solet, vide quæ plenè scripsi j.q. cccccxxxvj. An tales arrendatores vtantur iure fisci, vide infrà, q.ccviij.

a ¶ Quòd sic. *Et si non potest soluere,propter hoc non liberatur cedendo bonis,arg.C.qui bo.cede.poß.l.propter honorem,& ibi.doct.*

De solutione pedagij.

SVMMARIVM.

1 *Vectigal non soluendum pro qualibet re ad vsum proprium.*

QVAESTIO IIII.

PRo rebus, quæ vehuntur ad vsum proprium cuiuslibet priuati, non debetur vectigal.l.vniuersi.C.de vectig.& commis-

sis.

sis.& not.gl.in l.publica.in §.de rebus.in glo.fi.ff.eo.tit. & vide c. super quibusdam.cum glo.super verbo,pedagia,vbi notabiliter.
1 extra de verb.sign.in antiquis. † Sed quid si aliquis causa domus faciendæ vel reficiendæ aliquid faciat vehi & conduci, an istud dicatur ad vsum proprium, vt non debeatur vectigal. siue pedagium? super hoc opinando famosus legis doctor.dom.Stephanus Guilonis præsidens patriæ Delph. allegauit gl.in d.l.vniuersi.in
a gl.fin.in fin.quæ videtur dicere,quòd non [a].& ita ibi cum gl.pertransit Sali.qui de hac quæstione nihil dicit.& ita fuit conclusum in camera consilij pro quodam rasello, quem traduci fecit Balmeta, dominus Suzæ supra Rhodanum ad dictum locum Suzæ pro reparationibus dicti loci,vt asserebat. Si in foro conscientiæ pedagium posit fraudari, vide in singularib. meis in §. regulariter. & lxv.cons.meorum.

a ¶Quæ videtur dicere quòd non. *Id est de re, quæ portatur causa faciendæ vel reficiendæ domus, debetur vectigal. & hoc innuit text. in l. vniuersi.dum certas res excipit, vult de omnibus alijs non exceptis vectigal deberi.*

De contributione in subsidiis Delph.pro iis rebus,quæ alibi possidentur.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis an possit compelli pro re qualibet,etiam alibi sita,ad contribuendum. disting.nu.2.*
3 *Cōtribuere an qs teneatur pro restauratione loci,in quo possessiones habet.*

QVAESTIO V.

1 NVnquid si præsenti ciuitati Gration.indicatur collecta,† poterit aliquis ciuis huius ciuitatis compelli pro rebus quas
a alibi in Delp.habet? Videtur q nō,iuxta notata in l.j. [a] in gl.fi.C.
b de mulie.& in quo loco.li.x.& videtur tex.in auth.de eccl.titu. [b] in §.ad hoc sanximus.quidā tamē dicunt cōtra.d.gl.per text,in l. rescripto.§.sciendū.in fi.ff.de mu.& hon. Quia collecta indicitur personæ pro patrimonio:ergo vbicūq; sint res. sequūtur personā: ar.C.de impo.lucr.l.j.§.j.Tu dic secundū Dyn,& Pe.de Bella pertica,quòd inspicitur seu attenditur causa ex qua indicitur collecta:nā si indicitur principaliter propter vtilitatē istius ciuitatis, vtpote,quia litigat pro suis vtilitatibus,aut aliis suis negotiis cōseruandis:& tūc tantū patrimoniū,quod ibi,& nō,quod est alibi,
2 tallietur.sic intelligitur dicta glo.in l.j.C.de mulie.lib.x.† Si verò indicitur propter aliud,puta quia dominus noster Delp.man-

dat sibi dari per illam ciuitatem:& tunc credo q talliari debeat etiam pro rebus suis alibi in Delph.situatis; quia videtur indici personæ pro rebus,& ideo res cõditionãtur secundũ personã. ar. C.de tributis.in l.ij.& iij.ita etiã cõcludit & tenet Bar.in d.l.j.de mulier.& in quo loco. Et ita secundũ hanc distinctionẽ fuit conclusum in camera cõslij super quadã supplicatiõe oblata pro parte Frãcisci Coques,qui fuit talliatus in mãdamẽto Gõcellini pro certis bonis,quæ ibi sibi obuenerãt ex successione Iacobi sui fratris, licet ibi mãsionẽ suã tũc nõ faceret. Et de hac materia collectarũ & munerũ,vide quę scripsi j.q.lxxxvij. Et ibi tetigi de octo quæstionibus hãc materiã cõcernẽtibus tã de iure,quàm de com
3 muni obseruantia,in hac patria Delp.†Sed iuxta hæc quęro,indicitur collecta in aliquo loco pro reparatiõe & fortificatione, an, nõ ibi habitãtes,debeant cõtribuere pro possessionibus,quas ibi habẽt.vide qui dixi j.q.vij. Sed qui sunt illi qui debẽt esse exẽpti, vel nõ exẽpti à cõtributione subsidiorum Delph. vide quæ plenè dixi j.q.ccclxxvj.cum xxviij.quæstionibus ibi sequentibus.

a ¶L.j. *Vide ibi do.Bar,plenius loquen.*

b ¶De ecclesiasticis tit.*col.x.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum legis commissoriæ qualiter fiat in pignoribus.*

2 *Pactum legis commissoriæ an in pignoribus iuramento firmetur.*

3 *Pactum de redimenda re pignori data,an valeat.*

QVAESTIO VI.

PActum legis cõmissoriæ valet in venditionibus,vt l. cõmissoriæ. cum similib. C. de pactis inter empt. & vendit. sed per quæ verba fiat tale pactũ in venditione:ponit glo.extrà de pign. in c.significãte.Sed quia in pignoribus reprobatur in l.iij. C. de
1 pact.pign.†Quæro qualiter tale pactũ fit in pignorib. dic q hoc modo,si debitor pecuniã mutuatã j.certũ tẽpus non soluerit, habeat creditor rẽ emptã pro pecunia mutuata:vt dicit glos.in l.si fundus.§.fi.ff.de pig.super verbo,æstiman.& in l.j.C. de pac.pig. Et quod dixi reprobari tale pactũ in pignoribus, hoc verum,nisi
a fiat posteà ex interuallo,[a] quo casu valet tale pactũ, vt l.cuius.ff. de pig.acti,quod intellige ad excipiendum, non ad agendum, vt not.Bart.in l.quãuis pactũ.ff. de solut.& lib. Et istud pactũ legis
b cõmiss.in pignoribus [b] reprobatur,per d.l.iij.C.de pact.pig. Sed si dicatur,q si debitor j.certũ tẽpus pecuniã mutuatã non soluerit,habeat creditor rem emptã iusto pretio,q tũc termino adueniẽte æstimaretur, valet istud pactũ, vt in d.l. si fundus.§.fi.ff.de

pigno

pigno. & reprobatur dictum pactum legis commissoriæ in pi-
b gnoribus iure ciuili. † Sed iure canonico videtur, quod iuramento
c firmatur, [c] talis inualidus contractus quo ad obseruantiam iura-
menti, per dictum c. significante. extrà de pign. & dicit Hum. de
Bouenco in authen. sacramenta puberum. C. si aduersus vendi-
tionem, in sua repetitione. Et ita, quòd dictũ pactum legis com-
missoriæ in pignoribus iuramẽto firmatur, quo ad obseruãtiam
fuit conclusum in camera consilij parlamenti die xj. mensis Se-
ptembris, anno xliiij. in causa diffinita inter nobilem Guidonem
Reymundi aliàs Vacho, agentem ex vna parte, & dominũ Rupis
supra buxum in manibus Ioan. de Lilieris secretarij Delphin.
Sed aduerte: quia licet valeat tale iuramentũ quo ad obseruan-
tiam iuramenti: non tamen valet vt conualidet contractũ, super
quo vide quæ plenè dixi in lxxx. consiliorum meorum, & plenius
3 in lxxxj. ipsorum meorum consiliorum: Sed † iuxta terminos hu-
ius materiæ quæro, aliquis à me accepit pecuniam mutuo, non
dato pignore: sed adiecto pacto, quòd si non soluerit infra tale
tempus, talis res sit mihi empta: an valeat tale pactum. text. vide
tur quòd sic, in l. fin. in princ. ff. de contrahen. empti. & vendit.
Sed aliter circa hoc dixi in tractatu de contractibus, qui sapiũt
vsuram, & qui vsurarij dici possunt, vel non. in §. sed iuxta hæc
quæro, &c. de hac materia pactorũ legis commissoriæ, vide Bal.
in feudis in tit. de feudo dato in vicem legis commissoriæ: in
princip. & ibi videbis multas quæstiones. De pacto legis com-
missoriæ & adictionis in diem, vide Bartol. in l. fi. ff. de do. Et an
in pacto legis cõmissoriæ & addictionis in diem, debeantur lau-
dimia, vide quæ scripsi infrà quæstione quadragesimaoctaua.

a ¶ Interuallo. *Idem tenet dominus Abb. in cap. significante. in ij. colum. de pignor.*

b ¶ In pignoribus. *Tu vide de hoc plenè istum, consil. lxxix. incip. visa ad plenum. per totum. cum duob. seq. consil.*

c ¶ Iuramento firmatur. *Idem tenet Bal. in l. j. C. de pact. pig. in ver. tamen canonico. & idẽ Bar. in l. Seius & Augerius. ff. ad l. Fal. idẽ tenet Fed. de Sen. in suis cons. Io. An. tamẽ (vt dicit Bal.) tenet cõtrariũ in add. Spe. de renun. & concl. ad quẽ videndum remittit. Tu vide do. Alex. post Bal. in l. fin. C. de pact. pigno. vbi videtur tenere cum domino Guidone Papa autore nostro.*

* *Tu adde Phi. Cor. in con. cxxxiij. incip. viso copio. col. ij. ver. hic dicimus. in j. volum. Paulus de Cast. in con. cxliiij. incip. pactũ istud. in secunda parte consiliorum.*

De contributione in reparationibus castrorum & villarum.

SVMMARIVM.

1 *Habens possessionẽ in aliquo territorio cõtribuere debet pro munitione loci.*
2 *Forenses adstringantúrne ad soluendum integrum vintenum, pro loci, in quo possessiones habent, reparatione.*

QVAESTIO VII.

1 HABENTES † possessiones in aliquo territorio ibi debent contribuere pro fortificatione castri aut villæ: licet ibi non foueant domicilium: vt videtur textus in l. ij. C. de muneribus patrimonialibus li. x. ibi, ab omnibus subeunda sunt. Et voluit istud dicere glo. in l. fin. super verbo, ab omnibus. C. eodem & in d. l. ij. quæ sic eam intelligit. idem voluit dicere gl. in rubr. eo. titu. in fi. dum dicitur, & hæc etiam alienigenis. ita etiam tenet Bal. in l. si fundi vsusfructus. ff. de vsufruct. Istud tamen modificatur per ordinationẽ dudũ factam per recolendæ memoriæ dominum Carolum de Boiula, tunc gubernatorem præsentis patriæ Delphin. secundum quam ordinationem habentes possessiones in alieno territorio, ibi contribuunt in reparationibus
a locorum tantummodo pro dimidio solido & dimidia libra[a], quæ ordinatio est registrata in camera computorum Delphin. & seruatur in hac curia parlamenti in iudicando: quia etiam rex Carolus septimus. dictam ordinationem approbauit & mandauit obseruari de mense Aprilis M.ccccxxxiiij. & litera est inserta in chartulariis cameræ consilij Delph. Et à contributione in talibus nullus excusatur, sit nobilis, vel plebeius: ideo textus vbi suprà. dicit, ab omnibus. Et pro hoc bene facit l. munerum §. patrimoniorum. ver. Sed et eos. ibi dũ dicitur neq; veteranus, aut miles aliúsue, qui primilegio aliquo subnixus est: nec pontifex excusatur. ff. de mu. & hon. facit l. ad instructiones. C. de sacrosan. eccle. ita dicit gl. posita super verbo, ab omnibus. in dicta l. fin. de numeribus patrimonialibus. lib. x. C. Et ita seruat stylus præsentis curiæ parlamenti, prout semper vidi etiam quo ad ecclesiasticos, vt scripsi infrà quæstione lxxviij. Ego ergo dicerem quòd in locis, castris, & villis in quibus solui consueuit vinte-
b num, [b] pro fortificatione loci quòd habitantes in loco soluere debeant integrum vintenum: iuxta etiam l. omnes prouincia-
2 rum rectores. C. de operi. publ. † An verò forenses pro possessionibus quas ibi habẽt soluere debẽt dimidiũ vintenũ vigore dictæ

ordin

ordinationis dudum factæ per dictum dominum Carolum de Boiula: nisi aliter se haberet consuetudo, prout se habet in aliquibus locis, vbi soluitur indistinctè ab omnibus integrum vintenum. Et de hac materia vinteni, vide quæ plenè dixi infrà q. ccclxxij.

a ¶Pro dimid. sol. & dimid. lib. *Id est, vbi inhabitantes loci occasione fortificationis castri habent soluere vnum solidum vel vnam libram, ibi alienigenæ habentes in loco possessiones soluunt tantùmodo dimidium solidũ & dimidiam libram: vt in calce huiusce quæstionis innui videtur, ibi, an verò foren. &c.*

b ¶Vintenum. *De vinteno loquitur iste infrà quæst. ccclxxij. & plenius consilio suo primo. num. j. versic. quo ad pri. vol.*

De annua pensione imposita super re, quæ non potest pensionem supportare.

SVMMARIVM.

1 *Annua pensio, super furno assignata, an furno minuto nihilominus integra peti possit.*

QVAESTIO VII.

1 DOMINVS Humbertus Delphinus, Viennensis † fundator in parte conuentus Saletarum, inter cætera dedit dicto conuentui pro sustentatione dominarum monialium, videlicet decem libras annuas super censa furni Turrispini: sed non promisit de euictione: nec facere tantum valere: postmodum dictus conuentus dictas decem libras pluribus annis percepit super illa censa furni prædicti: ex post propter mortalitates, vel aliàs, populus, ita fuit diminutus, quòd de dicto furno non repeRiuntur anno quolibet ad incantum, nisi quatuor, aut quinque libræ, ideò petit dictus conuentus quod deest suppleri à domino nostro Delphino, an bene petat? dixi quòd sic, per l.

a Lucius Titius [a]. ff. de alimentis & ciba. leg. & tenet Ioannes Fabr. in leg. si quis argentum. in princ. C. de donationibus. Et ita fuit conclusum anno 1438. & die septima mensis Iulii, in camera consilii dictæ curiæ parlamenti.

a ¶Lucius Titius. *Vbi videtur Car. idem tenere in versic. quæro pone testator. inquantum ibi dicit, quòd si fructus fundi de quo percipiuntur alimenta relicta à testatore super illo fundo, non sufficiunt ad alimenta, debent dari alimenta integra. De hoc etiam tangit Cyn. in l. si quis argentum. C. de donat.*

SVMMARIVM.

1 *Custodiæ, vulgò gardæ, Delphinales, an sequantur tertios possessores & sint onera realia.*

QVAESTIO, IX.

QVIDAM homo Voyronis dum recognouit domino nostro Delphino vnum bichetum frumenti pro garda quem promisit, & conuenit soluere annis singulis in & super bonis suis. Contingit quòd hæres dicti recognoscentis se voluit exonerare à solutione dictæ gardæ, asserēdo quòd nulla bona recognoscentis possidebat, sed per multos tenementarios possidebantur, petendo propterea dictum bichetum frumenti peræquari super ipsis possessionibus à tertiis possessis. Quæritur an bene petat? videtur quòd sic: quoniā pro tributo Principis compelluntur ad soluendum tertij possessores etiam pro tempore præterito iuxta l. imperatores. ff. de public. & vectigal. & l. fin. C. sine censu
1 vel reliquis. † Contrarium tamen est veritas, in casu isto, cum illa garda debeatur ex contractu cognoscentis, & sic actione personali, quæ non sequitur fundum neque fundi possessorem: iuxta l. 1. §. si hæres. ff. ad Treb. & videtur casus. ff. de contrahen. emp. l. si in fine. Non obstant iura suprà in contrarium alleg. quia loquuntur in tributo Principis, quod debetur à lege: & sic est onus reale: hic autem loquitur in onere quod debetur ex contractu: & sic non afficit rem, vt dicatur onus reale: ideo non sequitur quemliber possessorem: ita dicit Dyn. in d. l. imperatores. & not. per
a Io. Fab. inst. de serui.[a] Et ita fuit conclusum per dominos parlamenti in camera consilij dicto anno & die xii. Septemb. Et decisum, quòd dictus hæres recognoscentis dictam gardam soluat. bene tamen fateor quòd dicto hærede in futurum existente nō soluendo, vel non apparente alio hærede, fiscus poterit agere etiam actione personali contra tertium possessorem in subsi-
b dium:[b] iuxta ea quæ dicit Sal. post glo. in l. ij. C. de hæred. vel actio. vend. In solutione primi contrarij, vel hypothecaria etiam agere poterit contra tertios possessores, etiam non discusso principali ex priuilegio fisci, iuxta ea, quæ habentur in l. Moschis. ff. de iure fisci. quod secus esset in priuato, iuxta auth. hoc si debitor. C. de pign. Sunt tamen certi casus, in quibus actio personalis etiam inter priuatos sequitur fundi possessorem. De quibus scripsi plenè infrà q. ccccclxxvj.

a ¶ Instit. de serui. *Videlicet circa prin. in ver. ad hoc. Et Spec. iiij. parte tit. de loc. §. nunc aliqua. ver. lxiij iuncto versic. lxj.*

b ¶In subsidium. *Imò videtur non solùm posse agere actione vtili subsidiaria contra tertium possessorem, sed etiam actione directa resultante ex vi consuetudinis Delph. quæ obtinet tertium possessorem rei, super qua census sine pensione impositus est, posse compelli ad recognoscẽdum & soluendum, licet nunquam soluerit, neque recognouerit, vt infrà q. xlij. Plus dico, quòd fiscus etiam de iure communi poterit agere contra tertium possessorem actione directa: vt l. ius emphyteutici. C. de fun. patri. lib. xj. Et quòd ideo debet appellari in scriptis, & causa inseri in appellatione, hoc est verum in primo casu, puta quando iudex pronuntiat se esse iudicem competentem. Secus autem secundo casu: quia tunc potest appellari viua voce & sine expreßione causæ grauaminis, & in hac specie verificatur dictum domini Bal. in addi. Spec. tit. de appel. ij. parte. in vij. col. versi. an quãdo. Illud verò, quod dicit eo. tit. xij col. versi. iudex. vendicat locum in primo casu, & in omni interlocutoria non expiratiua iurisdictionis, habente vim diffinitiuæ. Ratio diuersitatis est, quia per exceptionem causæ nulla fit iniuria iudici: cõtra c. vt debitus. extrà, de appel. cùm se non iudicẽ esse non pronuntiet. ad hæc vota per do. Pan. in c. peruenit. eod. tit. de appel.*

Si iudex se pronuntiet iudicem competentem vel non, an talis pronuntiatio sit inter interlocutoria?

SVMMARIVM.

1 *Appellaréne liceat à competentia iudicis.*
2 *Appellatio à competentia iudicis, an sit interlocutoria.*
3 *Pronuntiatio super exceptione dilatoria, an sit interlocutoria.*
4 *Sententia super exceptione peremptoria, an sit interlocutoria.*
5 *Sententia super impositione secundi decreti, est interlocutoria.*

QVAESTIO X.

1 SI IVDEX † pronuntiet super competentia vel incompetentia. id est, se iudicem, vel non iudicem competentem, à tali pronuntiatione potest appellari, etiã de iure ciuili, vt no. in auth. habita. C. ne filius pro pa. & ponit Bald. in l. ij. C. de episc. aud. Sed
2 an talis † pronuntiatio sit interlocutoria? Saly. in l. post sentẽtiam C. de sen. & interlo. om. iud. dicit, quòd sic, & quòd est magni effectus, & quòd ideo debet appellari in scriptis & causa inseri in appellatione: aliter appellatio erit deserta. c. cordi. de app. lib. vj. Et ita fuit conclusum anno domini M.ccccxlv. de mense Decemb. in diffinitione processus domini Charliaci, & Dionisij Seruoys
3 de Cyriaco. † Sed iuxta hoc quæro, an pronuntiatio quæ fit super exceptione dilatoria, sit interlocutoria. Dic ꝙ sic, secundũ Archi.
4 in c. cum dilectus. in fi. & in c. cupientes. de elec. lib. vj. † Sed quid

 de pron

de pronuntiatione seu interlocutoria, quæ profertur super exceptione peremptoria, an sit interlocutoria? Dic quòd sic, vt dicunt doct. in d.c. cum dilectus. & probat cle. cum à repulsione. de appel. Similiter sententia lata super † interpositione secũdi decreti,
5 est interlocutoria, vt dicit Odofre. in auth. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi opor. De materia interlocutoriarum sententiarum plenè tetigi in notabilib. meis, & in lxvj. cõsil. meorũ in primo dubio. Sed an Iudex procedendo super negotio principali videatur se pronuntiare iudicem competentem? dic quod sic, vt dixi in lxxxiiij. consil. meorum. Et si non appelletur intra statuta tempora, de quibus dixi infrà q. ccccxxxvj. sententia trãsit in rem iudicatam etiam si re vera nõ esset iudex competens, vt not. in l. eius quæ. ff. de appel. recipiend. vel non. & in c. pastoralis. in prin. de rescrip. nisi doceatur de falsitate rescripti. c. super literis extra, de rescrip. hoc ponit Paul. de Cast. in sua repet. l. j. ff. de Iudic. Sed quid si Iudex, vt suspectus recusetur & nihilominus procedat ad vlteriora causæ, an processus erit nullus vel annullandus, vidē Bar. in l. quia poterat. ff. ad Trebellia. ibi, quæro &c. Sed an sint
6 alij casus, [a] in quibus iure ciuili appelletur ab interlocutoria? Dic quòd sunt multi, quos scripsi infrà q. lxxv.

a ¶ Sed an sint alij casus. *vide dom. Bar. l. ante sententiæ. C. quo app. non recip. & post eum domi. Bald. in l. si clericus. C. de epis. aud.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia super desertione appellationis, est interlocutoria.*
2 *Sententia lata post desertionem appellationis, an sit nulla.*
3 *Pronuntiationes latæ pòst in executionem sentẽtiæ, síntne interlocutoriæ.*

QVAESTIO XI.

1 VTRVM † sententia lata [a] super desertione appellationis
a sit interlocutoria. Bal. quem sequitur Salyc. in l. si præses. C. quo. & quando iud. dicit quòd talis sentẽtia est interlocutoria. idẽ tenet Henri. Bohic. in c. in literis. extrà, de offi. deleg. & Ioan. Andr. in glo. clem. fi. de appella. idem tenent dom. doctor. Tholosani in suis decisionibus. q. xlij. & q. cclxxx. Idem etiã tenet Pet. Iac. in tit. de const. pec. in fin. Et licet d. doct. aliter non declarent, tamen cùm de hac materia altercaretur & opinaretur inter dominos de parlam. in camera consilij, do. Io. Baiulli. vtriusq; iuris doctor, cõsiliarius Delphi. in d. curia parlamenti, sic duxit in hac materia distinguendum: quia dicit ipse aut pronuntiatur super desertione appellationis interpositæ à sententia interlocutoria, & tunc pronuntiatio super desertione dicitur etiam interlocu-

toria

toria quia nõ imponit finem negotio principali. Et hoc casu ap-
pellari debet in scriptis, iuxta c. cordi. de app. lib. vj. Et causa ra-
tionabilis inseri: vt ibi. & probatur in c. dilecto. de app. Aut dicit
ipse, pronuntiatur super desertione appellationis interpositæ à
sententia diffinitiua, & tunc talis pronuntiatio super desertione
appellationis censeri debet sententia diffinitiua, cùm ex tali de-
b sertione imponatur finis causæ principali [b] & tunc sufficit appel
lare viua voce, sicut à qualibet sententia diffinitiua. Quæ distin-
ctio do. Io. Baiuli placuit aliis dominis de parlamento ibi tunc
existentibus, tanquam iuri & rationi consonans. Et secundum
dictam distinctionem fuit conclusum in quadam causa diffinita
in manibus Io. de Liliers secretarij Delph. inter Iordanũ Aga-
rini de Buxo appellantem, & Pontium Girardi appellatum. & ita
ex post fuit seruatũ in iudicando. & de hoc infrà tangitur in seq.
xij. q. in fi. de hoc etiã tetigi infrà q. ccxx. in fin. ¶ Iuxta hæc quæro
2 † an sententia lata post desertionem appel. sit nulla? [c] Bal. ꝙ sic, in
c feu. in tit. quo tempore miles inuestituram petere debeat. §. fin.
in fi. idem etiam tenere videtur Io. Andr. post Host. in c. penul. de
app. in cle. in glo. fi. Item an sententia lata super desertione app.
habeat vim diffinitiuæ, & an ab interlocutoriis habentibus vim
diffinitiuæ debeat in scriptis appellari, dicam infrà in seq. xij. q.
3 Item † an pronuntiationes quæ fiunt post sentẽtiam in executio-
nem sententiæ sint interlocutoriæ? Dic ꝙ sic, ex mente Bart. in l.
ij. ff. de app. recip. Et tenet expressè Petrus Iac. in ti. de actione in
factũ ex re iud. in §. sed quid erit præses, vel alter iudex mixtum
&c. in fi. ibi. Licet secus sit, cùm appellatur à diffinitiua &c. de
hoc quoque tetigi in lxix. consil. meorum circa secundum quæ-
sitũ & in singul. meis. An sententia lata super nullitate processus
iudicis à quo, sit interlocutoria: scripsi. j. q. xvj. & q. ccxx.

b ¶ Vtrum sententia lata super desertione appellationis sit interlocutoria. *Dicendum videtur, quòd sententia lata super desertione appellationis interpositæ à grauamine illato in causa, est merè interlocutoria. Sed sententia lata super desertione appellationis interiectæ à diffinitiua, aut vim diffinitiuæ habente, non est merè interlocutoria: sed habet vim diffinitiuæ sententiæ. Ro. deci. ccccxxvij. fuit dubitatum. in no. Est tamen reuera interl. c. sua §. cumque. ibi, interlocutus fuerit. extrà, de appella. in antiquis.*

b ¶ Finis causæ principalis. *Licet enim sententia causam ferè totam determinet: tamen non sequitur, quando interloc. dummodo incidat, in c. principali. vt no. glo. j. in l. intra vtile. ff. de mino. & Rot. decisio.*

cxxv. sententia. in antiquis. & hoc quantum ad effectum. c. cùm cessante. eo. tit. & c. cordi. eo. tit. lib. vj. Sed quo ad hoc, vt cle. appell. eo. tit. non habet locum. & etiam quo ad terminorum obseruationem sicut à diffinitiua, huiusmodi pronuntiatio habet vim diffinitiuæ. Rota decisio. xiij. si iudex. iuncta lxxxv. si à sententia. in no. & sic est quoddam medium inter puram interlocutoriam. Non enim est pura interlocutoria, quia non expectat aliam sententiam diffinitiuam post se non purè diffinitiua, quia non est lata super negotio principali, sed super processu: vt in addi. deci. lxxxv. præd.

c ¶ Sit nulla. *Vide de hoc istummet. consi. suo x. incip. in præsenti causa appellationis. num. v. ver. debetis tamen vos domine. vol. j. consi. xxviij. & consi. cliiij. inci. de anno anno Domini. nu. 1. ad primum. ibi præterea videmus totam deci. infrà in anti. & decis. q. ccxxxiiij.*

SVMMARIVM.

1 *Præceptum iudicis de soluendo: est interlocutoria.*
2 *Interlocutoria quando habeat vim diffinitiuæ.*
3 *Appellatio ab interlocu. habente vim diffinitiuæ quomodo fieri debeat.*
4 *Sententia super desertione appellationis lata, an habeat vim diffinitiuæ.*
5 *Præceptũ iudicis, præcedente causæ cognitione, an habeat vim diffinitiuæ.*
6 *Sententiarum tria sunt genera.*

QVAESTIO XII.

1 PRAECEPTVM iudicis de † soluendo, est interlocutoria sententia, secundum Spec. in tit. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. ver. ex his autem quæritur &c. & alibi dicit glo. quòd omne præceptum, quòd facit iudex ad causam est interlocutoria, in authen. de litig. in princ. super verb. interlocutionibus. Sed habet illud præceptum de soluendo vim diffinitiuæ. l. creditor. §. si iussus. ff. de app. & not. Henri. Bohic. in c. literis. de offic. deleg. & Ioan. Andre. cap. peruenit. lo ij. de appel. Et Bart. in l. quod iussit. ff. de re iud. & no. Spec. in tit. de confes. in §. pen. ver. si. licet ipse Spe. in tit. de sen. in §. ij. ver. est quoque tertia species &c. dicat, quòd est quædã tertia species inter interlocutoriã
2 & diffinitiuam. Vbicunque † enim interlocutoria parat præiu-
a dicium negotio principali [a], tunc interlocutoria dicitur habere vim diffinitiuæ, secundum Bartol. in leg. Titia. ff. de accus. & in l. eius qui ff. de appel. de quo etiam dixi in lxix. lxxxix. & cxxiiij. consil. meorũ. Aduertentendum tamen quia si fiat præceptum contra non confessum, vel non conuictum, non valet præceptum iudicis. no. Inno. in c. cum venissent. de in integ. restit. super verbo, inhibitione &c. & Spe. in ti. de senten. §. iuxta.

3 versi.in sum. not.† Sed an ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ sententiæ sufficiat appellari viua voce, vel an debeat appel-
b lari in scriptis? [b] Ioannes Monachus in cap. cupientes. §. quòd si verò per viginti dies. de electio. lib.vj. dicit quòd debet appel-
4 lari in scriptis. Et dixi in lxx. consil. meorum. † Sed an sententia super desertione appel. lata habeat vim diffinitiuæ? Bart. quòd sic. in l. ij. C. de episc. aud. in xiiij. q. et in l. cum Titia. ff. de accusat. Circa tamen hoc est aduertendum: quia si appellaretur à
c sententia super desertione lata [c], quæ secundum Bar. habet vim diffinitiuæ, vt suprà proximè dixi, seruanda esset distinctio domini Io. Baiuli, suprà in præcedenti quæst. enarrata: qui facit differentiam de appellatione emissa ab interlocutoria, vel à diffinitiua: vt primo casu appellari debeat in scriptis, secundo ve-
d rò casu sufficiat appellari viua voce. [d] An interlocutoria lata super attentatis in præiudicium appellationis, habeat vim diffi-
e nitiuæ. [e] vide quæ dixi in tract. meo de app. q. cxxj. An à sentẽtia lata super possessorio debeat in scriptis appellari? dic, vt scripsi infrà q. xxxvij. de materia interlocutoriarum sententiarum ple-
5 ne scripsi in notabilibus meis. fo. 158. & seq. An præceptum* iudicis præcedente causæ cognitione, habeat vim diffinitiuæ, dic quòd sic, secundum Spe. in tit. de actio. seu peti. in §. super actione seu petitione. in ver. sed qualiter formabit libellum. & in ver.
6 cæterum. & in versi. si. Sententiarum tria † sunt genera: quia vna est interlocutoria, alia diffinitiua & alia mista: & vocatur ista mista, quia habet vim diffinitiuæ partim, & vim interlocutoriæ etiam partim: vt plenè de istis tribus prosequitur Ang. de Are. ff. de re iudicat. super rub. De ea quoque re dixi in xxxviij. lxix. consil. meorum. An interlocutoria, quæ habet vim diffinitiuæ posßit contrario imperio reuocari dixi in singularibus meis:

a ¶In negotio principali. *vtpote sententia lata super peremptoria exceptione, quæ ob. cle. fin. in glos. in ver. repulsione. in fin. de appel.*

b ¶In scriptis. *Vide istum consi. lxix. incip. pro declaratione. nume. 5. vers. ad quintum.*

c ¶An sentẽtia super desert. lata. *Imò videtur quòd à tali sentẽtia nõ posßit appellari, per ea, quæ dicit do. Arch. ij. q. vj. in c. si quis appel. §. sunt etiam. & est ratio: quia desertor appellationis, est contumax, in non veniendo, sed contumax non appellat l. j. C. quo app. non rec. & ibi doc. de quo per do. Bar. in l. fin. ver. venio ad quintam. ff. de in integ. restitu. Ergo videtur, quòd ab huiusmodi sententia non posßit appellari. do. Bal. in l. ij. C. de epis. aud. in pen. col. versic. alterius. xiiij.*

d ¶Secũdo verò casu sufficiat appellari viua voce. *Dicendũ videtur vtrobique cũ assertione causæ grauaminis in scriptis fore appellandũ. nam sententia lata super desertione appellationis, etiam à diffinitiua interpositæ, non videtur censeri diffinitiua, sed interlocutoria habens vim diffinitiuæ. Rota decisio. ccccxxxvij. fuit dubitatum. in no. quia lata sententia super exceptionibus non potest dici diffinitiua, cum de natura diffinitiuæ sit, super principali, non super exceptionibus. do. Bald. in l. antepe. in versic. quæro. C. de sen. ex breui. reci. sed desertio appellationis non est negotij principale: imò de illa excipitur, & est exceptio peremptoria. Ro. dicis. cxxv. sententia, in antiquis. Veruntamen tenet dominus Archidiaconus formaliter, quòd quando pronuntiatur aliquem non potuisse appellare, propter aliquam exceptionem peremptoriam, quæ obstabat, interlocutoria est: sed quando iudex pronuntiat super app. interposita à diffin. tunc est bene diffinitiua: quia fertur super principali, & controuersiæ finem imponit. Et dicit, quòd huiusmodi interlocutoria per quandam consequentiam habet vim diffinitiuæ: non tamen quòd quando appellatur à tali interlocutoria habente vim diffinitiuæ, debet causa rationabilis in appel. exprimi: aliter non valet. vt in c. cupientes. de elec. lib. vj. in viij. col. in versi. quid si pronuntiat.*

e ¶Vim diffinitiuæ. *Vide Rotam decisi. xiij. si iudex. in no. & ccxv. sententiæ. in an.*

De ratificatione.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio instituta à non habente mandatum, infra quod tempus debeat ratificari.*

2 *Ratificationis vsus, & tempus.*

QVAESTIO XIII.

Ego retuli anno prædicto, & die xx. mensis Decembris in camera consilij processum causæ appellationis vertentis coram eodem cõsilio, in manibus Ioannis de Liliers, inter Michaëlem Raueti appellantem ex vna parte, & nobilem Gulielmum & Eymarum de Mallobecco, fratres. Ex cuius tenore apparet, quòd Petrus Lauaguerij asserto procuratorio nomine dicti Raueti appellationem coram iudice appellationũ totius Delphinatus nomine dicti Raueti introduxit, quo tẽpore, introductionis idem lauaguerij non erat procurator dicti Michaelis Raueti. Sed posteà per duos mẽses dictus Raueti ratificauit dictam introductionem appellationis, & non infra xl. dies, qui dantur ad introducendum appellationem coram iudice appellationum, secundum

dum statuta Delphinalia: ideo in diffinitione dictæ causæ fuit
1 quæsitum: An † dicta appellatio coram iudice appellationum nomine dicti Michaëlis raueti introducta sit, & censeri debeat deserta. Et ego primò opinando iuxta ritum dicti consilij, quia dictum processum reportaui, dixi dictam appellat. fuisse desertam: quia dictus Raueti illam introductionem nõ ratificauit infra dictum tempus ad introducendum appellationem introdu-
a ctam: [a] & allegaui in simili, l. bonorum. ff. rem ra. hab. quia illud ratificari debet infra tempus, quo fieri & peti potest: vt in d. l. bonorum. vt legitur & no. in c. quia Ioannes. xij. q. v. & facit quod in simili not. per glo. c. quàm sit. super verbo, petere. in fi.
2 de elect. lib. vj. vbi si quis † amicus meus sine mandato meo confirmationem meæ electionis petierit, quòd debeo ratificare infra tres menses, infra quos dictam confirmationem petere tenebar: aliàs non valet ratificatio, vt ibi. facit etiam quod dicitur de ap. facta infra decem dies: quia si quis à sententia contra me lata appellauerit meo nomine, debeo talem ap. ratificare infra ipsos decem dies, infra quos appellare debebam vt dicit Host. in summa in ti. de ap. in §. quis possit. aliter non valet ratificatio. ratio quia permittendo labi tempus mihi à iure vel statuto concessum ad aliquid faciendum, si infra id tempus non faciam, vel etiam infra ipsum tempus ratum non habeam, videor iuri meo saltem tacitè renuntiasse. Ideo frustra conor per ratificationem redire ad id, cui semel renuntiasse videor. C. de rebus credi. l. si quis iusiuran. & C. de condi. inser. l. vlt. & ff. qui satisd. cogan. l. de die. §. vlt. Et notatur per Dyn. in c. ratihabitio. de re. iur. li. vj. Et ita propterea fuit tunc cõclusum per dominos, dictam appel. dicti Michaelis Raueti fore desertam, & diffinitiuè pronuntiatum die sententiarum tunc prolatarum. Et similiter iteratò fuit iudicatum, anno Mil. ccccl viij. de mense Septembris, in manibus Antonij de Molena, contra Claudium Bilionis aliâs roserij de Manardo: quia eius appellationem introductam per Ioan. Guidonis non ratificauit infra tempus statutum, licet bonam causam foueret in negotio principali. De materia introductionis appellat. vide quæ dixi infra. q. xxv. & q. cccxxxvj. Circa hanc materiam aduerte: quia forsitan non est necesse, quòd hoc casu ratificetur introductio appellationis: quia ex quo ipse assertus procurator, introducendo appellationem, portat instrumentum appellationis, præsumitur habuisse mandatum eam introducendi coram iudice appellationum: sicut in simili videmus, quòd quis

quis tradendo instrumentum debiti, videtur data potestas exigendi debitum in tali instrumẽto contentum: vt not. glo. in l. fin. C. de pac. conuen. tam super dot. &c. quam ibi sequitur Bart. Iuxta hanc materiam quæro, proposita materia nullitatis contra sententiam an currant x. dies, qui dantur ad appellandum? Barth. quod sic in l. si expressim. ff. de appellat. Et Iacob. Burtr. in l. j. C. quando prouoc. non est necesse. de quo etiam scripsi in xvij. consil. meo.

a ¶ Introductam. *de hoc, scilicet quòd appel. non habentem potestatem ratifi ari facta debeat infra tempus statutum ad appe. istum consi. cxxiiij. incip. circa ma. processus numero vj. versic. ad sextum.*

An cap. fi. de testa. in clem. seruetur in curia Parlamenti.

SVMMARIVM.

1 *Testes alij debeántne examinari in causa appellationis, super eisdem articulis traditis in prima instantia.*

QVAESTIO XIIII.

LICET inter doctores, qui in iure ciuili scripserunt, in l. per hanc. C. de tempor. appel. sint variæ opi. Et posuit Petr. Iaco. in tit. In causa appellat. Libellus post titulum de consti. pe-
a cu.[a] & in gl. Nisi ad reprobationem, in auth. at qui semel. C. de
b probat.[b] vtrum in † causa appellationis super eisdem articulis
1 traditis in prima instantia, testibus examinatis, & per partes di-
c discitis testificatis, debeant[c] alii testes super eisdem, vel similibus, aut contrariis examinari. de quo in sing. meis. Tamen de stylo præsentis curiæ parlamenti seruatur opinio dicentium, quod non debent testes super eisdem, vel similibus, aut directè con-
d trariis[d] in causa appellationis examinari. & hoc timore subornationis testium. iuxta c. fraternitatis extrà, de testi. & recitat glo. in auth. at qui semel. s. alleg. Et ita vidi ordinare de mense Aprilis anno Mil. ccccxlv. in manibus Ioannis Botuti in causa remissiõis vertẽtis inter abbatẽ de Bossodono ex vna parte. & homines de Grotis super bedali. qui stylus corroboratur dispositione clementinæ finalis. de testib.[e] In multis tamen locis ser-
e uantur opiniones legistarum. quia imò in secunda instantia possunt testes super eisdem articulis examinari, vt refert Bal. in libro feud. titulo, Si de inuestitura inter dominum & vasallum lis oriatur. circa medium. de quo plenius tetigi infrà q. ccccl xxvj. De hac materia scripsi etiã infrà quæstione cccxlvij. Sunt tamen

mult

multi alii casus speciales, in quibus testibus publicatis et didiscitis testificatis, alii testes admittuntur, qui casus enumerantur per Spec. in tit. de testi. §. satis vtiliter. Sed an post publicationem didicita testificata posint alij testes super nouis et diuersis articulis examinari. Odofred. dicit quod sic, in d. auth. At qui semel. C. de probat. qui etiam allegat. l. pe. eo. idem dicit Bart. quando artticuli non sunt contrarij sed diuersi in l. cum furti. ff. de in lit. iurando.

a ¶Post ti. de consti. pecu. *Scilicet immediatè situat.*

b ¶C. de prob. *Debuit enim allegare vers. item est notandum. ibi, secundum speciale in causa appella.*

c ¶Debeant. *id est, possint.*

d ¶Contrariis. *Videlicet de directo. Nam indirectam contrarietatem bene licet probare per testes post attestationes didiscitas. vt in cle. testibus. de test. & ibi glo. in ver. directo.*

e ¶Cle. fina. de testi. *Tu vide de hac materia istum consi. xxxv. incip. appellatio. nu. 1. versi. & ideo. & consi. c. incip. admitti debent. in princ.*

Stylus curiæ sancti Marcellini non extenditur instrumentum ex quo non oritur obligatio.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones tres admittuntur.*

2 *Ablatiuus absolutus, demonstrat contractum conditionalem.*

3 *Despositio conditionalis, vt dignoscatur.*

4 *Exceptiones tres tantùm, quando admittantur.*

QVAESTIO XV.

1 SECVNDVM stylum curiæ Delphi. S. Marcel. [a] aduersus com
a pulsorias à dicta curia, super instrumento † obligatorio ad vires & submissiones dictæ curiæ confecto, non admittuntur nisi tres exceptiones. videlicet, falsi, solutionis, & nouationis: ita quòd alij remedio non sit locus. Contingit, quòd in dicta curia nobiles Ludouicus de Balma, & Antonia de Salucis coniuges impetrauerunt compulsorias super quodam instrumento ad vires dictæ curiæ sumpto pro summa mille florenorum pro prima solutione sex milium florenorum contra dominum principem Aurayce: qui dominus princeps nullam ex dictis tribus exceptionibus opposuit: sed opposuit inter alia, quòd contractus contentus in dicto instrumento ex quo petebantur dicti mille floreni, est cōditionalis, videlicet si d. domina

mina ratificaret dictum contractũ infra tunc proximum festum sancti Ioannis Baptistæ per verba ibi adiecta, *Au cas toutefoys* &c. quia ille † ablatiuus absolutus [b], addidit, & demõstrat cõtractum conditionalem: iuxta l. à testatore. ff. de condi. & demon. & l. si quis ita. §. si duo. ff. de statulibe. cum similibus. Prætereà, dicit Bar. in l. quibus diebus. in §. fi. ff. de condi. & demon. quòd quando dubitatur de verbis, an faciant modum vel cõditionem & potest tacitè vel expresè apparere de mente disponẽtis, quòd voluerit primò aliquid fieri quàm commodum consequatur, tunc † dispositio detegitur conditionalis, sicut in casu isto: quia princeps Aurayce primò voluit ratificationem fieri, quàm soluere dictos mille florenos petitos. Quod patet: quia debebat fieri dicta ratificatio in proximo tunc festo beati Ioan. Baptistæ, & solutio dictorum mille flore. debebat fieri per dictum dominum principem Aurayce, posteà in festo natalis Domini tunc proximè sequenti, & sic fuit promissio facta per dictum dominum principem de soluendo conditionalis, videlicet si dicta domina primò ratificaret: quæ ratificatio non fuit facta infra dictum terminum præfixum. Et sic cum non fuerit adimpleta conditio, non fuit orta actio, nec obligatio. iuxta §. ex conditionali. insti. de ver. obli. cum ibi notatis. Sic etiam videmus, quòd defectus conditionis impedit translationem dominij & possessionis. vt in l. qui absenti. §. j. ff. de acqui. pos. Ista fuerunt opposita coram dicto iudice sancti Marcellini: licet diuersimodè & per alias rationes, qui iudex seu eius locum tenens in ordinatione per eum in causa facta ista admittere noluit: sed præfixit dicto principi terminum præcisum ad opponendum alterã dictarum trium exceptionum, secundum dictum stylum, alias quòd concederet præcisas. A qua ordinatione appellauit dictus dominus princeps ad dominum iudicem appellationum totius Delphin. qui dominus iudex partibus auditis pronuntiauit dictum dominum principem sine grauamine appellasse. ideò iteratò appellauit dictus dominus princeps ad curiam parlamenti. Quæ partibus auditis, visis actis primæ, secundæ & tertiæ instantiarum, pronunciauit & cognouit per iudices à quo, malè fuisse pronun-
c tiatum. Ea ratione, [c] quia licet secundum stylum non admittantur nisi tres exceptiones iam dictæ, videlicet, falsi, solutionis, &
4 nouationis. † Hoc est verum, quando compulsoriæ sunt impetratæ super instrumẽto obligatorio: vt legitur in stylo ipsius curiæ. Et cum stylus loquatur tantũm de instrumento obligatorio: pa-

tet. ibi, dum dicit, quòd tantummodo tres admittuntur exceptiones &c. Sic enim ibi præsupponitur, quòd de ipso contractu sit nata actio, cùm exceptio sit actionis exclusio. vt iuribus vulgatis. Sed dictum instrumentum ad iustificationem dictarum compulsoriarum pro parte dictorum coniugũ productum, non est in illa parte obligatorium, cùm dicta adiecta conditio non fuerit adimpleta. iuxta dictum §. ex conditionali. Igitur iudex primæ instantiæ sancti Marcellini debuit dictam oppositionem admittere, cũ ipse stylus loquẽs de obligatorio instrumento non debeat extendi ad alium casum non expressum, videlicet ad instrumentum non obligatorium. iuxta l. j. in §. si is qui nauem. de exercitoria. maximè ille stylus rigorosus, iuxta c. odia. de reg. iur. lib. vj. Et licet Bar. in l. j. in §. j. ff. quod vi aut clam. quem sequitur in hoc Saly. in l. ita pudor. C. de adulte. videatur velle, quòd per iudices à quo, bene fuerit ordinatũ & processum per verba dicti styli ibi: ita tamen quòd alteri remedio non sit locus. potest tamen responderi, vt s. quòd ille stylus loquitur de contractu, ex quo oritur obligatio, & per consequens actio: non autẽ de contractu ex quo nõ oritur obligatio, nec actio: sicut in hoc contractu conditionali: ita fuit conclusum in diffinitione dicti processus in manibus Botuti, anno M.ccccxlv. De materia dicti styli S. Marcellini, vide in quodam alio casu. infra q. clxxxj. & q. cccix. & xix. & dixi plenius in trac. de liter. compulso.

a ¶Secundum stylum curiæ. S. Marcel. *Tu vide de hoc stylo istum consi. ccxlj. inci. spectabiles domini. nu. 10. versi. est etiam attendendum.*

b ¶Ablatiuus absolutus. *No. quòd ablatiuus absolutè positus resoluitur in conditionem. d. Bal. in l. j. in ij. no. ver. sic quero nunquid in contractibus. C. quando licet ab emp. disce. et do. Bar. in l. ab emp. in ij. no. per tex. in ver. restitutis his. ff. de pa. vbi dicit, quòd in contractibus non disponunt: sed aliquando in vltimis voluntatibus vim dispositionis habent.*

c ¶Ea ratione. *No. quòd vltra exceptiones in statuto comprehensas admittitur exceptio conditionis non adimpletæ. No. quòd statutum non excedit proprium casum: etiam si statutum non habet aliam rationem: nisi quia ita placuit statuenti. Ita sentire videtur do. Bal. in l. et si dotis, in j. co. ver. quæro quid in so. vero. ibi, ex quo not. C. iure dotium.*

Sententia lata per iudicem appellationis super nullitate sententiæ iudicis à quo, est interlocutoria.

SVMMARIVM.

1 *Sententia, quid in proposito themate.*
2 *Sententia Iudicis appellationum, est interlocutoria.*

QVAESTIO XVI.

a IVDEX [a] appellationum sententiam & processum iudicis à quo, pronuntiauit nullam, ex eo, quia lis non fuit in processu primæ instantiæ cõtestata per reum super octo florenis petitis in petitione actoris, à qua sententia iudicis appellationum fuit appellatum ad dictam curiam parlamenti, non in scriptis, sed viua voce: ideo fuit dubitatum, si dicta appellatio sit deserta: quia in scriptis non fuit appellatum. Pro cuius dubij decisione, præmitto, quòd licet quælibet sentẽtia, quæ diffinit illud, de quo est contentio inter litigantes, possit largè sumpto vocabulo dici diffini-
1 tiua. Tamen in materia † ista diffinitiua sententia, propriè est, quę diffinit & dirimit negotium primũ, in petitione deductum, de quo principaliter inter partes est altercatum, vt probatur in l. post sententiam. C. de sen. & interlo. om. iud. & ff. de re iu.
2 l. j. ita dicit notabiliter Saly. in d. l. post sententiam.* Sed dicta sententia iudicis appellationum, à quo non dirimit negotium primum in petitione deductũ de quo principaliter inter partes est altercatum: quia ex quo sententia & processus fuerunt pronunciati nulli originaliter, actor potest dictos octo florenos per eum in prima instantia petitos, iteratò petere. Igitur est dicta sententia iudicis appellationum interlocutoria, & non diffinitiua. Pro quibus etiam faciunt notata per Ioan. Monachum in c. cupiẽtes. §. quòd si per viginti dies. de electione. lib. vj. & per glossam in cle. prima de sequest. poss. & fruct. Præterea videmus quòd si per lapsum termini sit perempta instantia, & iudex ab-
b soluat reum ab obseruatione iudicii, [b] quòd talis sententia non erit diffinitiua: sed interlocut. vt dicit Bal. in l. ij. C. de epis. aud. Ratio, quia semper remanet primæua actio, de qua inter partes principaliter disceptatur. Ex quibus propterea sequitur necessariè dictam appellationem à sententia iudicis appellationum esse desertam. Cùm ab ipsa sententia, quæ est interlocutoria, non fuerit in scriptis appellatum, iuxta dispositionẽ. cap. cordi. de app. lib. vj. ita dixi super appellatione Ioannetæ Iulianę introducta in dicta curia, contra Laquetum Lanchillem centurerium Gratio. in manibus Io. de Liliers. Et propterea eidem Ioannetæ tunc per dictum parlamentum fuerunt denegatæ literæ citatoriæ & inhibitoriæ. Idem fuit iteratò iudicatum in hac curia parlamenti

de quo

de quo etiam vide infrà q.ccxx. Sed quid de sententia lata super desertione appellationis, an sit diffinitiua vel interlocutotia, vide quæ dixi supra. q.xj. Sed an sententia per iudicem primæ instantiæ lata, super nullitate processus sit interlocutoria, vide quę scribuntur infrà q. ccxx. & lxix. consil. meorum.

a ¶Iudex. *Vide de hac materia Bald. in Marga. ver. xcvj. & Bal. in l. cùm minorem. j. col. C. si aduersus rem iudi. Bar. in l. si præses. C. quomodo & quando iudex. Et hoc verum, si appellatum fuit ab interlocutoria, aliàs esset diffinitiua. vt no. deci. cccxxxv. fuit dubitatum. No. quòd pronunciatio, quæ fit non super principali, sed aliquo emergēti vel incidenti, censetur interlocutoria: non autem diffinitiua. Spe. ij. parte in tit. de sent. §. j. in versic. interlocutoria.*

b ¶Ab obseruatione iudicij. *Tu vide de hoc plenè istum, consil. lxix. incip. pro declaratione. nu. j. versic. ad primum. ibi, facit etiam pro hoc ratio.*

* ¶*Nota, quòd pragmatica sanctio concordat iuri communi. Nam pragmatica sanctio dicitur in causa in consistorio principis ventilata: & constitutio principis, causa cognita super ea facta. glo. in versic. pragmaticam. in c. peruenit. cj. di. & ibi Arc. Prag. enim est quod facit imperator cum consilio procerum. C. de no. co. compo. §. fin. Et C. de pala. l. non aliter. lib. xij.*

SVMMARIVM.

1 *Rescripta papalia, Conquestus, vulgariter nuncupata, hodie sublata sunt per pragmaticam sanctionem.*

QVAESTIO XVII.

ANNO supra proximè dicto, & die Veneris xv. Decembris, in causa supplicationis Bonthosij contra consules pręsentis ciuitatis Grationop. in manibus de Plastro Secretarij Delph. fuit per dominos meos curiæ parlamenti Delphini cognitum, & de-
1 claratum, †quòd rescripta papalia, vulgariter appellata conquestus, sunt contra pragmaticam sanctionem, in decreto de Causis: quia tollūt ordinariam iurisdictionem contra dispositionem dicti decreti De causis. Et fuit propterea inhibitum dictis consulibus, ne tali rescripto vtantur. Aduerte præterea, quia dicta pragmatica sanctio, posteà de anno currēte domini Millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo & die vigesimaoctaua men-
a sis Ianuarij fuit reuocata [a] per dominum nostrum Ludouicum regem Francorum. vt etiam scripsi infrà q. ciij. in fine: & q. xviij. infrà proxime.

a ¶Reuocata. *Vide extrauagan. Sixti quarti, quæ intitulatur, concordia inter pa. & regem Franc.*

De conseruatoribus priuilegiorum apostolicorum.

SVMMARIVM

1 *Conseruatores priuilegiorum, non sunt hodie reuocati per pragmaticam sanctionem.*
2 *Sanctiones conseruatoriæ, sunt permissæ de iure communi.*
3 *Creditores an poßint coram conseruatore trahi.*

QVAESTIO XVIII.

IN causa supplicationis coram nobis in curia parlamenti vertente, in manibus Ioannis Ioffredi, inter ciues Viennæ, supplicantes ex vna parte, & dominos Decanum & cap. ecclesiæ sancti Mauricij ejusdem ciuitatis ex altera, qui dominus Decanus & capitulum dictos ciues & habitatores Viennæ in causam traxerunt coram domino officiali præsentis ciuitatis Grationopo. tanquam conseruatore suorum priuilegiorum à summis pontificibus eisdem temporibus retroactis concessorum. fuit x. die mensis Nouembris dicti anni proximè descripti, declaratum
1 & pronunciatum iudices † conseruatores talium priuilegio-
a rum non esse hodie sublatos [a] seu reuocatos per pragmaticam
b sanctionem per verba [b] in decreto, De causis. ibi vel priuilegio cognitionem habent &c. Ideo fuerunt licentiati dicti decanus & capitulum, cum nihil attentassent contra pragmaticam san-
c ctionem per verba in ipso decreto, De causis, [c] & condemnati in eorum expen. dicti ciues Viennæ. Sed restat respondere ad declarationem factam in causa domini Ioannis Bonthosij, de qua suprà q. xvij. in qua fuit declaratum, rescripta papalia vulgariter conquestus nuncupata, esse contra pragmaticam sanctionem: ad quæ potest pluribus modis responderi. Primò, quòd dicto conseruatori priuilegiorum per summos pontifices & dictis dominis decano & capi. literæ conseruatoriæ fuerunt concessæ ante pragmaticam sanctionem, quæ conseruatoriæ anteà concessæ secundùm pragmaticam sanctionem tolerantur, vt patet ibi, vel priuilegio cognitionem habent &c. illud verbum, habent, denotat tempus dictæ pragmaticæ sanctionis. Sed hæc solutio non est generalis, quo ad conseruatorias, quæ impetrantur post pragmaticam sanctionem: ideò potest aliter responderi, quòd pragmatica sanctio & decreta consilij Basiliensis in ipsa pragmatica sanctione incorporata, omnia reducunt ad ius commune, maximè in dicto decreto, De causis.

a vt ibi clarè apparet. Sed conseruatoriæ † sunt permissæ de iure communi, vt legitur & notatur per Spe. & Ioan. And. in addit. in
d tit de iudi. deleg. [d] & in cap. & si principalis. de rescrip. in cle. in ca. fin. de off. deleg. lib. vj. Sed istud rescriptum, conquestus vulgariter appellatum, non est de iure communi, sed contra ius commune: quia tollit ordinariam iuridictionem: igitur restringendum tanquam odiosum. & sic decisio de qua suprà in xvij. q. & ista non sunt contrariæ sed diuersæ. De materia conseruatorum, & de quibus cognoscere possunt, vide Ioan. And. in nouella in c. fi. de off. deleg. lib. vj. & in addit. ad Spec. in tit. de offic. deleg. §. excipi potest. Et vide quæ dixi in hac materia conseruatorum. infrà q. ccxlvij. quia in bullis talium conseruatorum priuilegiorum dicitur, quòd conceduntur talia priuilegia contra iniurian
3 tes, &c. † An per illa verba posint trahi creditores coram tali conseruatore? dic quòd sic, quia retinendo debitum creditori iniuria fit, vt dicit Spec. in tit. de instr. edit. in §. nunc verò aliqua. versic. de hoc autem quæritur. [e]

a ¶Non esse hodie sublatos. *Quia vigore pragmaticæ sanctionis confirmantur iudices de priuilegio Ro. Pont. cognitionem habentes.*

b Per verba. *Supple, vt probatur.*

c In decreto de caussis. *Posita post exordium, in versic. qui attendentes.*

d ¶In tit. de iudic. deleg [d]. *§. fin. in vers. item quòd non estis. & ibi habetur, cum iudex & conseruator differant, item & quis conseruator esse potest, & cuius, & de officio. Et idem dominus Bald. in addit.*

e ¶De hoc autem quæritur. *Qui est versic. lxxij.*

De abbreuiatura Notarij, &, an attestatoria fidem faciant in iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Abbreuiatura notarij an fidem faciat. & num. 2.*
3 *Registrum notæ an faciat fidem.*
4 *Instrumento, prothocollóne potius standum.*
5 *Prothocollum debet exhiberi, si instrumentum de falso redarguatur.*
6 *Prothocolla debent remanere penes hæredem notarij.*

QVAESTIO XIX.

Valentinus Baquelarij, conducens causam nobilis Claudij Grimaudi, vt procurator eius non produxit eius mandatum seu procuratorium in publica forma; sed solum produxit attestationem notarij, qui tale mandatum recepisse dicebatur

batur, & atteſtabatur talis notarius, quòd anno & die talibus & coram teſtibus recepit procuratorium talis, in quo eſt dictus Va-
1 lentinus procurator nominatus, & ſe ſubſignauit; † vtrum probet talis atteſtatio. Dixi quòd non: quia licet abbreuiatura notarij probet & fidem faciat vt poſsit in publicam formam redigi, ſeu leuari, tamen non facit fidem vt poſsit in iudicio effectua-
a liter eius tenor exequi; in authen. de fide inſtr. in §. oportet.[a] & l.fi. circa medium C. de aſſeſſo. hoc etiam tenet Bart. in l. contra-
2 ctus, C. de fide inſtru. in j. col. Ad † hoc enim vt inſtrumentum in publicam formam redactum, probet, multa requiruntur, de quibus plenè per gloſ. in l. generali. C. de tabula. lib. x. & illa eadem requiruntur interueniſſe in prothocollo, ſcheda vel abbreuiatura, ad hoc vt fidem faciant. vt not. Cyn. in d. l. contractus. & Bald. eod. titulo, ſuper rubr. & Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de inſtrum. edi. in §. videndo. De hoc not. Accurſius & Bart. in l. ſi quis ex argentariis. §. ſi initium. ff. de eden. Et ita fuit determinatum in die ſententiarum in vigilia Ramipalmarum. M.cccc.xlvij. & proceſſus nullus pronunciatus defectu ſufficientis poteſtatis dicti Valentini in manibus Ioannis de Vourey ſecretarij Delph. in proceſſu inter ipſum nobilem Claudium ex vna parte
3 & conſules Aualonis ex altera. † Sed an regiſtrum notæ[b] faciat
b fidem, vide Inno.[c] in c. j. extrà, de proc. Si prothocollum & in-
c ſtrumenta producantur, cui ſtandum erit? dic quòd prothocol-
4 lo. l. Sempronius. ff. de leg. ij. † Si inſtrumentum de falſo rédar-
5 guatur, † prothocollum debet exhiberi. ita dicit Bart. in l. fin. C. de fide inſtru. & in l. vbi. C. de falſis, iuncto §. illud. in authen. de tabel. col. v. ibi bona gl. & Bart. in d. l. Sempronius Proc. De prothocollo ſcripto, & non recitato, vide legem xj. §. j ff. de legat. iij.
6 & Iac. de Bel. in d. auth. de tabel. † Item prothocolla debent remanere penes hæredem notarij: in auth. de defen. ciuit. §. quæ verò aguntur, collat. iij. Item de ſcripturis, quæ reperiuntur in lapide monumentorum. vide quæ ſcripſi infrà quæſt. cccccl xxxij. in fin. Si heres notarij poſsit groſſare inſtrumenta ſine commiſsione, vide quæ ſcripſi infrà, quæſt. cxviij. De materia prothocolli, etiã tetigi ſuprà q. ij. & infrà q. cccciiij. & in ſingul. meis.

a ¶In §. oportet. *Vbi non habetur de hoc, nec in iuribus ſequẽtibus per dominum Bar. ſed tangitur per d. Bal. & plenè pro do. Cy. in l. contractus, de fide inſtrum.*

b ¶An regiſtrum notæ. *Vide iſtum conſil. lxxiiij. incip. circa diffinitionem enim iij. verſ. tum & tertia.*

¶Inn.

c ¶Inn. Dicit Inno. quòd facit fidem: sed aduerte quòd loquitur in alio cāsu, puta si in archiuo alicuius personæ quæ potest facere scripturam, reperitur aliquod scriptum in quo continentur certa gesta. Et talis scriptura apud sedem apostolicam vocatur registrum & facit fidem quo ad gesta quæ in ea referuntur.

Acta in causa appellationis.

SVMMARIVM.

1 *Acta in causa appellationis quis debeat producere, appellās, an appellatus.*
2 *Appellationes ab interlocutoria sunt omnes sublatæ, nisi in casibus à iure permissis.*

QVAESTIO XX.

NVnquid appellans teneatur in causa appellationis sententiam probare iniustā, ex causa: puta, quia non fuit lata per legitimas probationes: an verò appellatus debeat contrariū probare? Super hoc multa iura sunt pro & contra. Veritas est ista,
1 †quòd si reus qui appellās est, fuerit cōdēnatus, actor originaliter debet probare sententiā iustam. Nam reus eo ipso docet eam iniustam, si nō appareat iusta. ¶ Si verò reus fuerit absolutus actor appellans debet probare iniustā, ostendendo quòd in prima eius instantia probauerit suam intentionē. Et ita dicit Gulielmus de Monte lauduno in clementina finali. de appellat. sequitur Spec.
a in tit. de sent. in §. fi. in versi. sed nunquid app.[a] & super hoc vide
b Salicetum in l. hi qui.[b] C. de appellatio. Et præmissa procedunt, quando appellatur à diffinitiua. Sed si appellatur ab interlocutoria, semper appellans siue sit originaliter actor, siue reus, semper debet in causa appell. acta producere ad iustificandū eius appellationē esse iustā. ita seruat stylus præsentis curiæ parlamenti, & aliarū curiarū, præsentis patriæ Delph. de hac materia etiā plenè
2 tetigi infrà, quæstione ccccxxxvj. Tamē † hodie sunt sublatæ appellationes ab interlocutoria, nisi in casibus à iure ciuili permissis: vide infrà q. lxxv. Sed quomodo fieri debeat condemnatio expensarum in causa appellationis, vide quæ dixi in q. cxxxvij. Et quis acta producere debeat in causa appellationis superstat. Si quis per literas, vide quæ dixi in apparatu meo stat. in glo. super Appellatione cessante. ibi sed qualiter procedat iudex.

a [a] ¶ In vers. sed nunquid appellans. *Vbi dicit, quòd actori incūbit probandi onus, in causa, cui etiam in principali incūbit.* ¶ *Nota, quòd actori originali in causa ap. semper incūbit onus probandi sententiā in prima instantia latā, fuisse, & esse iustā, si pro eo, vel iniustā, si contra eum latam pratendat. & ideo vtrobique ad iustificationē suæ intentionis de-*

bet producere acta, vbi appellatum extitit à diffinitiua: secus ab interlocutoria. quia tunc appellans indifferenter producere habet acta ad edocendum de viribus suæ appellatio. vide omnino d. Bal. in addi. ad Spec. in tit. de app. in secunda addit. vij. col. in versi. quæritur quis debet probare.

b ¶Hi qui. *Vide Bart. in d. l. hi qui. & in l. j. ff. si tutor vel cur. appel. & hanc distinct. Bart. approbat Paul. de Cast. in d. l. hi qui. inquantum ad ipsum Bart. remittit.*

De mutatione personarum.

SVMMARIVM.

1 *Libellus debet dari, quando mutatæ sunt personæ de iure.*

QVAESTIO XXI.

1 DE iure quando sunt mutatæ personæ, † debet dari libellus: per ea, quæ dicit Spec. in tit. de exec. sent. §. breuiter. in vers.

a sed eum. [a] & facit extrà de iudi. in c. quia. v. & ibi per Ioannem

b And. [b] Et ita etiam seruat stylus præsentis curiæ parlamenti, vt videmus quotidie in causis inchoatis per cõpulsorias, si personæ sint mutatæ, & pars rea petat sibi libellum offerri: curia parlamenti ordinat offerri libellum per actorem, &c. an verò iudiciũ recta transeat de patre in filium hæredem: vide ff. de oper. lib. l. si operarũ. ibi, si instantia causæ possit cedi. Et in singularib. meis.

a ¶In vers. sed eum. *Ibi licet loquatur, quando petitur executio sententiæ: tamen facit in arg. eius quod hic dicitur de cõpulsorijs: quia literæ præcisæ, quæ super cõpulsorijs conceduntur, obtinẽt vim & autoritatẽ rei iudicatæ: vt patet in statutis Delphi. sub rubr. de literis cõpulsorijs & præcisis concedendis. in iiij. c. eiusdem rubricæ, quod incipit, si autem reus.*

b ¶Per Ioan. And. *In j. col. versi. personalis.*

Tempus redimendi pignora incipit currere ex die addictionis, quæ fit in vltimo incantu.

SVMMARIVM.

1 *Tempus datum ad redimendum pignus, à quo die currat.*

2 *Possessio an transfertur iure ipso, absque reali traditione.*

3 *Habens possessionem realem, an præferatur habenti ciuilem.*

QVAESTIO XXII.

FVit inter nos in camera consilij dubitatum, in decisione cu-
1 iusdam causæ, vtrum † tempus datum secũdùm statuta Delphi. ad redimendum pignora, currat à die realis missionis in possessionem rei incantatę: vel à die addictionis, quę fit in vltimo incantu per præconem, per traditionẽ calami, plus offerẽti. Et videtur

detur primò, quòd illud tempus redimendi deberet currere à die realis traditionis, videlicet missionis in possess. per verba statuti, ibi dum dicitur, A die liberationis numerandos. illud enim verbum liberationis,debet intelligi in suo potentiori significato,in leg. j. ff.si ager vectigal. &c. Quia illa traditio calami vel baculi quæ fit per præconem de nullo operatur, saltim quo ad translationem possess.vt dicit Hostien. in sum. in titul.de causa possess.in ver.sed quid ergo si vendas. & ibi dicit, quòd errant fatui notarij, qui dicunt tradi possessionem per traditionem calami.idem etiam sentit Dynus de reg.iur.c. beneficium. vers.Tertio posset quæri, &c.Dicit etiam dominus Iacobus de Godablo officialis præsentis, officialis Gratianop. prout ab eo
a audiui,quòd l.quotiens a duobus.C.de rei vend.non haberet locum in emptore,qui primò possessionem fictam per precarium habuerit, sed quæ realem traditionem habuerit, per verbum ibi traditũ &c.vt etiam scripsi infrà quæstio.cxij.Pro quo etiam facit tex.in leg.j.§. si prædia.C. de suffrag.ibi, sequatur traditio corporalis &c.& ibi dicit Bald.per dictum tex. quòd non sufficit ficta traditio, vbi realis requiritur. & sic videretur illud tempus redimendi debere currere à die realis expeditionis, videlicet missionis in possessionem tantum modo: sed contrarium seruant stylus & consuetudo dictæ curiæ parlamẽti, videlicet, quòd illud tempus computetur à die liberationis in vltimo incantu per præconem factæ per traditionem calami: & dicitur seu dici debet emptor, cui factum est tale liberamentum, verus emptor ad incantum, ac si à domino emisset: per l. non est mirum. ff.de
2 pign.actio. † est verus possessor talis rei sibi liberatæ absque alia reali traditione, quæ de consuetudine & de mente dicti statuti, quæ consuetudo & statutum possunt hoc operari, vt transferantur possessiones ipso iure absque reali apprehensione:vt notat Innocen.in c.ij.de consuetu.& vocatur ciuilissima pos. de qua non fit mentio nisi in vno loco in gloss c. ij. de consuetudine. & dicit alibi Inno.in simili in c.cum nostris.de conces.præben. quòd licentia data vtendi re, haberetur pro quasi possessio. & quæritur possessio. Ita dicit Bal.in l.fina.C.de sacros.eccl. & pro hac parte facit, quod nota.per gl.in d.c.ij. de consue.vbi dicitur, quòd per traditionem anuli,transfertur possessio & dominium. Idem per traditionẽ modicæ terræ in manu vt ibi.facit etiam l. clauibus.
3 ff.de contrah.empt.& vend.l.j,C.de donatio.† Sed est aduertendum:quia etiam habens possessionem realem,non præfertur ha-

benti ciuilem, si habens ciuilem, fuerit primò inuestitus per dominum directum: vel econtrà, vt dixi.j.q.lxxxj. Sed iuxta hoc quæro, si istud tempus redimendi currat contra minorem, quomodo subueniatur eisdem minoribus. vide quæ scripsi infrà q. xxxj. Si res minoris vel alterius vendatur cum subhastatione,
b non potest allegari deceptio vltra dimidiam iusti pretij. in l.j. b C.de prædi.curi.lib.x. Si fatalia currant contra minores vide in xxxviij.cons.meorum.

a ¶L.quoties. *Esto memor vt videas dom.Iason.de May.illas quindecim fallẽtias seu limitationes, quas ponit in illa l.quoties.quia valde elegãtes.*

b ¶In *l.j.Illa l.facit in argum.vt ibi no.d. Bar. quòd decretum operatur ne quis conqueri possit de deceptione vltra dimidiam iusti pretij, sed de minore ibi non videtur intelligi, imò de maiore tantum: vt in l.j. & ibi gl.j.C.de prædi.minor. & in l.siquidem.& ibi gl. in ver.restat. C.eo.tit.*

In executione iudicati non seruatur stylus curiæ iudicis requirentis: sed stylus præsentis patriæ Delphinalis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicati executio quem stylum obseruet.*
2 *Iudex requisitus an possit cognoscere de viribus sentẽtiæ iudicis requirẽtis.*
3 *Consuetudo loci, in quo quis conuenitur, an sit obseruanda.*
4 *Locus debeátne inspici in iure scripto seruando.*

QVAESTIO XXIII.

1 SI per literas † requisitorias curiæ parui sigilli Montispessulani, aut alterius curiæ Regis Franciæ, patriæ Prouinciæ, vel Sabaudiæ, aut cuiuscunq; alterius iudicis executio iudicati in præsenti patria Delphi. fieri requiratur, fiat executio secundum statuta Delphi. & non secundum stylum curiarum iudicum requirentium, licet debitor fuerit submissus compulsioni & stylo curiæ iudicis requirentis, ita sonat stylus huius curiæ parlamenti: licet fortè de iure dici posit, quòd talis executio iudicati deberet fieri secundum stylum & statuta loci iudicis requirentis, vbi iudi-
a cium agitur: iuxta no. per gl. in l.ij. a de eman.libe. † An iudex
2 requisitus posit recognoscere de viribus sententiæ iudicis requi-
3 rentis: vide quæ dixi in q.ccccxix.& q.lxxiiij. † An autẽ cõsuetudo loci, in quo quis cõuenitur, sit seruanda, vide glo.& doct.cod. do.
4 Iust.in l.j.super verb.quos.C.de summa trinit. † An & quando locus debeat inspici in iure scripto seruãdo, vel in cõsuetudinario, vide plenè per doct. in l.superuacuã.C. de tẽp.in integ.restit.&c.

a ¶L.ij. *Vult allegare gl.j.in l.j.C.sed pro stylo parlamen. Delph. facit text, & gloss.ij.in l.extra territorium.ff.de iur.om.iud.*

Assertio facta per venditorem in instrumento quod res moueatur de emphyteosi alterius, si probet respectu domini directi &c.

SVMMARIVM.

1 *Venditor an constituatur in bona fide, si rem, quam vendit, francam & liberam asserat, falsò tamen.*

2 *Ignoranti quomodo subueniatur.*

QVAESTIO XXIIII.

QVispiam vendidit aliquem fundũ certo pretio, asserendo in instrumẽto venditionis moueri dictũ fundũ de emphyteusi & directo dño domini Prioris de Cõnexa ad causam sui prioratus, rogans ipsum d. Priorem tunc absentem, quatenus eundem emptorẽ retineat & inuestiat de dicto fundo, modo dictus dominus Prior, qui præsentialiter facit recipi recognitiones suas, vult cõpellere dictũ emptorẽ ad sibi recognoscendũ dictũ fundũ. prætextu dictæ assertionis in d. instrumento venditionis per dictum venditorẽ adiectæ: quia ipse dñs Prior aliter directũ dñim probare nõ potest, asserẽdo se perdidisse suã recognitionẽ. Dubitatum fuit inter nos in camera consilij, an dictus Prior bene moueatur. Et cõclusum fuit, ꝙ ipse Prior malè mouebatur: quia ex illa simplici assertione facta per vẽditorẽ, nõ probatur eius assertũ dñm directũ, nisi haberet alias probationes, iuxta ea quæ tenet Spe. in
a ti. de emphyt. §. nũc aliqua. ver. lxxiiij.[a] Et pro hoc facit l.fi. in fi. ff. de cõtra. emp. & vẽd. etiã quia emphyteusis probatur per scripturã: vt not. gl. c j. de cẽsib. in vj. vbi gl. enumerat xxviij. casus,
1 qui debẽt per scripturã probari. † Sed quid si vẽditor rẽ quã vendit, asserat esse frãcã, vel moueri de dominio directo alicuius: licet nõ sit verũ: an ex tali assertione cõstituatur emptor in bona fide? credo ꝙ sic, per l. bonæ fidei emptor. ff. de ver. sig. & l. bonæ fidei possess. ff. de acq. rer. dom. & etiã ex iusta credulitate vel ignorãtia causatur bona fides. l. si ego. §. item Iulianus. ff. de Public. Et sequitur effectus, ꝙ ipse emptor excusatur à cõmisso, arg. l. j. §. dies. & §. si aduersus. ff. quãdo appellã. sit. & l. annus. ff. de calum.
2 † Sed an ipso iure vel per restitutionẽ in integrum subueniatur ignorãti: Cy. in l. ij. C. de iur. emphyte. & Dy. in c. cũ quis. de reg. iur. & Bar. in l. cũ filius. §. in hac. ff. de verb. obli. dicũt, ꝙ nõ ipso

iure, sed restituatur in integrũ. Saly. tãgit de hac materia in l. nõ minus. C. de accusa. De illo qui vendit rem, credẽs esse allodialẽ: vide infrà quæstione cccv.

a ¶ Versi. *lxxiiij. Nisi ipse vẽditor probaret gerendo negotium Prioris, ea, quæ dicta sunt ex certa scientia, nomine Prioris pepigisse, quo casu tenetur Priori rem ratam habenti suo nomine gestam. Actio est ex vendito cedere contra emptorem per actionem neg. gestor. vt ibi dicit Spec.*

Appellans non tenetur nisi semel comparere coram iudice à quo, in petendo apostolos.

SVMMARIVM.

1 *Appellantes teneantúrne comparere, pro apostolis petendis, coram iudice.*

QVAESTIO XXV.

Homines mãdamenti Nouachiæ in Briansonesio, à quadam ordinatione prolata per iudicem Briansonij ad vtilitatem condominorum dicti loci Nouachiæ, appellauerunt in scriptis, vt in forma: & petierunt apostolos à dicto dño iudice sibi concedi: qui iudex eisdẽ assignauit certã diẽ ad audiẽdũ eius respõsionẽ: qua die cõparuerũt dicti homines, petẽdo apostolos & literas dimissorias. Iudex iteratò eis assignauit aliũ terminum, & effectualiter eis assignauit sex terminos ad audiendũ respõsiones, taliter ꝙ effluxerũt quadraginta dies, qui datur ad introducẽdã appellationẽ corã iudice ad quẽ, secundũ statuta Delphinalia: tamẽ ipse iudex in vltimo termino cõcessit apostolos & literas dimissorias. Postea dicti homines introduxerũt eorũ appellationẽ coram iudice appellationũ totius Delphinatus: qui iudex in diffinitione causæ pronuntiauit dictã appellationẽ esse desertam ex eo, quòd dicti homines nõ introduxerũt intra quadraginta dies, iuxta statuta Delphinalia: qui computantur à die recitationis sententiæ. qui homines à dicta sententia appellauerũt ad curiã parlamenti, & petierunt literas inhibitorias & citatorias contra dictos dominos Nouachiæ. Dicti verò domini Nouachię dixerunt non esse admittẽdum, cùm sit deserta. Ideo dicta appellatio cum processu curiæ appellationum fuerũt visi ad plenũ: & fuit deliberatum in consilio secundũ maiorẽ partem opinionũm dominorũ meorũ in eodẽ consilio tũc existentiũ, ꝙ dicta appellatio erat
b deserta ex causa suprà declarata: quia † ipsi appellãtes non tenebantur cõparere pro apostolis petẽdis coram iudice Briansonij: nisi semel in primo termino: & illa cõparitio habebatur pro concessione apostolorũ secũdũ dicta statuta, nec tenebatur tãtas dil-

tiones

tiones expectare:nec ad ipsum iudicem à quo,redire:vt patet in statutis Delphin. sub rubrica ordo & modus procedendi coram ordinariis & deleg.iud. Delphin.in x.c.ibi, & si aliqua partium. in fin. Ad idem probatur in alio statuto Delphi. sub rub. de app. & quemadmodũ ipsi apostoli pẽtantur,& appellationes ipsæ introducantur ibi:sed perinde erit ac si apostoli fuissent per eũ cõcessi &c.sed debebãt propterea intra xl. dies eorũ appellationẽ corã dicto iudice appellationũ introducere. Et ideo fuerunt eisdem appellantibus denegatæ literæ citatoriæ & inhibitoræ, die xx.mensis Maij.M.ccccxlvij.in manib.Io. Iofredi secretarij Delphinalis:cùm nec etiã de iure tenebãtur dicti appellãtes dilationes expectare.iuxta cle.quãuis.in fi. de app. De materia introductionis,si non introducatur appellatio tempore statuto per iudicem à quo, an sit deserta: vide quæ dixi ĵ.q. cccxxxj. & ŝ.q.xiij.

An sententia lata contra principalem habeat promptam executionem contra fideiussorem.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata cõtra principalem, an posit mandari executioni contra fideiussorem sine nouo processu.*

2 *Sentẽtia lata contra debitorẽ,mandatur executioni in bonis debitoris sui.*

QVAESTIO XXVI.

FVit inter dominos meos in camera consilij dubitatum in 1 decisione cuiusdam causæ,† vtrum sententiã lata cõtra principalem, posit mandari executioni contra fideiussorem sine a nouo processu [a]. Et super hoc dominus Stephanus Guillionis, b præsidens pro decisione puncti quæstionis dixit sic, post Bart. [b] Aut loquimur in fideiussore iudicij, aut in fideiussore contractus. Si in fideiussore iudicij,videlicet de iudicato soluendo,tunc fit executio contra fideiussorem absque nouo processu:ita loquitur glo.in l.fi.C de vsuris rei iudica.quam glo.sequitur Iacobus de Areti.argu.l.si quis.§. nummos.ff. de fideius. Si autem loquimur in fideiussore contractus, tunc sententiã lata contra principalem non habet paratam executionem contra fideiussorem: sed est opus alio processu : vt probatur in l. grege. §. ij. ff. de pignorib.& in l.à sententia.in princi ff.de appellationi.hoc etiam tenet Specula.in tit.de execu. rei iudi.in §. sequitur.in ver. quid si sententia.idem Io.And.de iniuriis & dãno dato.c. j. lib. vj. & Cyn.in d.l.fi.C.de vsuris rei iudicatæ.& Guil.de Cun. in l.ij.§.fi. ff.qui satisd. cogant: & sunt verba Bart.in l. j. ff. iudicat. solui.

Et Alb.

Et Alberic.de Rosate,in d.l.ij.§.fi.ff.qui satisdare cog.licet dom. Oldra.in l.fi.§.adiicientes.C.de his,qui ad ecclesias confugiunt. teneat contrarium, videlicet ꝙ vtroque casu scilicet in fideius. iudicij,& in fideiussore contractus,sententia lata contra principalem mandatur executioni contra fideiussorem. Primò dicit
a ipse,†quia videmus quòd sententia lata contra debitorem,mandatur executioni in bonis debitoris sui: vt l. ij.C.quando fiscus, vel priuat.ergo idem in fideiussore:Item quia quæ statuuntur in bonis debitoris,videntur esse statuta in bonis fideiussoris:vt in d. §.adiicientes.& hoc verũ dicit ipse Oldra. nisi fideiussor haberet euidentem exceptionem,quæ intentionem actoris eliderer:vt l. iij.ff.ad exhib.& in c.veniens.extrà de testib.Et hæc,dicit ipse,locum non habent in fideiussore de iudicio sisti, quia ille reo condẽnato liberatur:Sed respectu illius membri in quo omnes concordant, videlicet, quòd in fideiussore de iudicato soluendo fit executio contra fideiussorem absque nouo processu, puto istud dictum verum, nisi essent mutatæ personæ: quo casu debet primò pars vocari in tali executione sententiæ,& summaria petitio offerri, & de causa summariè cognosci per iudicem, per ea quæ notat Speculator in titu. de executione sententiæ. in §. breuiter. versic. sed secundum. Et tetigi de hoc vltimo dicto, suprà quæst.xxj. An autem sententia possit mandari executioni contra tertium possessorem,qui non fuit vocatus:vide Ioannem Fabr.institut.de action.in § omnium. inv. quæstione.& Cyn. in l.j.C.de aliena.iud.mutan.cau.facta. &c.

a ¶Sine nouo processu. *Vide de hoc per istum consi.ccxij.incip.circa dubia mihi transmis.num.2. ver.præterea. quia sententia.*

b ¶Post Bar. *De hoc vide ipsum Bar.ff.de fi.inst.l.si pro eo.§.si nummos. & in l.j.ff.iu.sol. vbi etiam vide Pau.de Cast.tenentem quid contrà, scilicet, an sententia lata contra fideiussorem, fiat executio contra principalem. vide do. Alex.in d.l.j.iudi.sol.post.do. Bar.& Bal. Et ibi etiam quid in fideiussore rem rat. habe.*

SVMMARIVM.

Pars vna petitionis si probetur, an pro illa parte probata, possit sententia fieri in actione reali vel personali.

1 *Actioni reali conuenientia, conueniunt & personali.*

QVAESTIO XXVII.

IN manibus Io.de Vourey, secretarij Del.nobilis Io.Bonifacij obtulit quendam libellum contra quosdam homines possessores quorundam bonorũ in pede dicti libelli designatorum,

agen

agendo rei vendi. seu Publiciana: qui tamen Io. Bonif. non probauit sibi pertinere nisi partem tertiam dictorũ bonorum: ideo in diffinitiua dicti processus fuit dubitatũ an sententia poterat pro dicto Bonifacio actore proferri, quo ad dictã tertiã partem probatam, & ipsi rei absolui ob rem non probatam, pro aliis duabus partibus, non probatis. sed licet circa hoc fuerunt variç opiniones doctorum, & variæ rationes hinc inde: tamen Bar. in l. si constante, §. si bona mulieri. ff. sol. mat. tenet quòd pro illa tertia
a parte probata potest sententia ferri[a] pro actore. idem tenet Ioan. Fa. in §. quotiens. instit. de inuti. stipu. idem Cy. in l. j. C. de lit.
b contest. & in l. j. C. de plus pet. [b] Et ita fuit iudicatum in d. causa die sentẽtiarum sancti Io. Baptistæ, M.ccccl viij. Et dictus actor, quia plus petiit, quàm probauerit, fuit in omnibus expensis dictorum reorum condemnatus, iuxta c. vnicũ, extrà de plus peti.
1 Et † quæ supradicta sunt de actione reali: idem in actione personali: quia si quis petat centum, & non probet, nisi quinquaginta, potest sententia ferri super quinquaginta, vt est casus secũdum Cyn. in l. apud. §. item quæritur. ff. de doli exceptione. & vide in l. j. C. de litis contest. Sed qualiter hoc casu debeat fieri condem-
c natio expensarum, vide Pe. Ia.[c] in tit. de acti. ex locato. §. cũ &c. Sed de illo, qui petiit minorem summam quàm sibi debitam. vide infrà quæst. clxxvij.

a ¶ Sententia ferri. *Sic etiam tenet Pau. de Ca. in l. vnica. C. de plus pe.*

b ¶ Et in l. j. C. de plus pet. *Parum ibi: sed bene in alle. l. j. C. de li. conte. in versi. vlti. quæritur. & ibi per d. Bal. in versi. septimò quæro.*

c Pet. Ia. *Est aduertendum, quòd ipse sentit actori adiudicari debere expensas quo ad summam, in qua obtinet: quo verò ad summam in qua obtinet reus, fore adiudicantis reo: & sic vterque secundum eum vicit, & vicit: partim scilicet in principali, partim in expensis. & pro opi. Pet. Iac. facit quod dicit d. Bal. C. de plus pet. in l. j. in prima opp. versi. ex ista.*

De negatoria actione.

SVMMARIVM

1 *Actio negatoria cui competat.*
2 *Possessione de præterito probata, non præsumitur ex ea dominium.*
3 *Agens negatoria, quid probare debeat.*
4 *Negatoriæ natura.*

QVAESTIO XXVIII.

IN diffinitione processus hominum costarum darey agentium in negatoria contra homines Albæ ripæ in manibus Ioannis de Lilieris secretarij Delphin. existentis, fuit facta per dominos

meos

meos ibidem præsentes conclusio sequens: videlicet, quod dicti homines Costarum darcy agentes in negatoria sufficiẽter probauerunt quasi dominium pratorũ suorum, quibus prætendebatur seruitus pecoris pascendi, ex eo, quòd probauerũt ipsa prata tenere & possidere tanquam domini, & pro talibus haberi & communiter reputari, per ea, quæ ponit glo. in l. quidã in suo. ff. de condi. instit. & ita etiam tenet dominus Io. de Ferrariis super forma libelli in actione negatoria, super verbo, per quandam pe-
a tiam prati & cætera. ita etiam dicit sub dubio forte [a] Io. Fa. in §. omnium. in fi. insti. de actio. Et hoc verum in casu isto, in quo do-
1 minium venit in iudicio incidenter. † Agebatur enim principaliter, negatoria actione, quæ competit domino fundi: & dicit talis agens incidenter se dominum. In hoc enim casu & similibus probata possessione de præsenti, præsumitur dominus: vt no. gl. in l. sicuti. §. sed si quæratur. ff. si seruitus vendi. & probatur in l. j. iuncta sua glo. ff. fami. erscis. ita etiã tenet Henri. Bohic. in c. forus. extrà de verb. sig. Secus enim si in iudicio veniret dominium, vel quasi, principaliter, tunc enim nõ sufficeret probare possessionem. Sed deberent probari aliquę ex causis, ex quibus dominium de iure quæritur. ita dicit Barthol. de Saliceto in l. cum res. C. de proba. & no. Inn. in c. abbate. extrà de verb. sig. & Bat. in l. si prius. ff. de noui ope. nũti. vbi tractatur materia negatoriæ. & Ioannes Ferrar. vbi s. & notanter dicitur, probata pos-
2 sessione de præsenti &c. † quia probata possessione de præterito, non præsumitur ex ea dominium, secũdum Bart. & omnes doct. per l. & quæ nondum. §. quod dicitur. ff. de pign. Et etiam est vnum aliud singulare in hac materia negatoriæ: videlicet, quòd
3 agens † negatoria, contra illum qui est in possessione, vel quasi, debet probare talis agens rẽ esse liberã: aliàs secus. ita dicit Spe. in ti. de causa pos. & propriet. §. in confessoria. ver. sed qualiter probabit de iure suo. Idem tenet Io. Fa. instit. de act. §. æquè. vbi
4 latè de hac materia negatorię tangit † Et nota circa hanc materiam negatoriæ, quòd ipsa negatoria, est illius naturæ, q̃ agẽs, seu eã intendens debet negare ius cõpetere aduersario. vt l. ij. in prin. & l. loci corp⁹. §. cõpetit. ff. si ser. ven. & in d. §. æquè. insti. de acti. Et nisi aduersari⁹ ꝓbet ius sibi cõpetere, debet succũbere: vt dixi j. q. cccc vij, & de materia negatorię vide ẽt. j. q. cccccc xxj.
a ¶ Sub dubio forte. *Imò Io. Fa. tenet sine dubio, quod hic dicitur: vt in versic. quid si nõ probet. ibi, nisi seruitutib⁹ &c. Et sic quod hic dicitur de probatione dominij, innuit habere locum in seruitutibus. Et dum subiungit, fo-*

git, fortè posset sustineri, &c. loquitur in alio casu extra materiã seruitutis. Et est menti cõmendandus & practicabilis, propter homines qui licet per longissima tempora se gesserunt pro dominis & possessoribus: tamen de titulo rei docere non valent.

An domini de parlamento posint iudicare secundum conscientiam.

SVMMARIVM.

1 *Praefecti praetorio, secundum conscientiam iudicant.*

QVAESTIO XXIX.

IN superiori cõsistorio curiae parlamenti Delphinalis domini
1 mei de parlamento cùm sint iudices superiores praesentis patriae Delph. vicem praefecti praetorio obtinẽtes, possunt iudicare
a secundum conscientiam, iuxta ea: quae ponit Bart.[a] in l. vna C. vt quae desunt adu. par. iu. suppleat. in fine sui comenti, ibi vel alius magnus iudex &c. Et si aliter facerent, peccarẽt, secundum theologos: vt ibi refert Bar. & debent attendere ad veritatẽ principaliter potius, quàm ad subtilitatẽ, iuxta not. in cle. pasto. de re iud. & in c. ad apostolicae. e. tit. li. vj. Et ita etiã vidi pluries obseruari in decisionibus causarum. Et vide quę circa hoc dixi infrà q. ccxvj. Alij autem iudices inferiores facere non p̃nt: sed solum debent iudicare secundum allegata & probata, iuxta l. illicitas. §. veritas. cum ibi not. per gl. ff. de offi. praesi. & si aliter faciunt,
b malè faciunt:[b] vt plenè no. per gl. in c. j. extrà de offi. ordi. in antiquis. nisi in aliquibus casibus specialibus, in quibus iudex potest secundum conscientiam iudicare, vt not. per glo. in l. lex quae tuto. C. de admini. tut.

a ¶ Iuxta ea quae ponit Bart. *Vide do. Cy. qui hanc materiam copiosius prosequitur in l. vna. C. vt quae des. aduo. par. iu. suppl. in ver. pro hac q.*

b ¶ Malè faciunt. *De hac quaestione an iudices debeant iudicare, secundum conscientiam, vel secundum allegata & probata, post omnes per do. Fel. in cap. pastoralis. de offi. deleg. Et ibi vide septem fallentias pulcherrimè ordinatas.*

Appellatio potest introduci verbo in curia parlamẽti.

SVMMARIVM.

1 *Statutorum interpretatio qualis esse debeat.*

2 *Stylus, est legitimus interpres statutorum.*

QVAESTIO XXX.

DEbet appellatio introduci in curia parlamenti infra xxx.
a dies[a]: aliàs appellatio est deserta, secundum statuta Delphina

phinalia:non tamen ipsa statuta expressè declarant, quòd debeat introduci realiter per exhibitionem instrumenti appellationis
1 fiendam. † Tamen ex stylo curiæ parlamenti interpretantur & declarantur ipsa statuta, quod sufficiat fieri verbo, infra tempus introducendi appellationes statutum: dummodo posteà termino præfigẽdo per ipsam curiam realiter exhibeatur & tradatur ipsi
2 curiæ, aut in manibus secretarij causæ: cui stylus † est legitimus interpres dictorũ statutorum, iuxta l. de quibus. ff. de legi. & ita seruat hęc curia parlamenti. De materia introductionis appellationis, vide quæ dixi j. q. cccxxxv. Et de materia appellationum per diuersas quæstiones, plenè scripsi infrà q. cccccxxxvj.
a ¶Triginta dies. *Istud autem tempus videtur esse de iure, secundum opinionem H. vt l. præses. glos. in ver. præscriptum. C. de ap. Sed, vt in eadem est, finaliter dicitur tempus huiusmodi esse arbitrarium. Et hanc opin. sequũtur d. Bar. & Bal. in alle. l. præsẽs. & per tex. in c. personas. & c. oblatæ. & ibi do. Inn. in §. porrò suæ. in c. j. in vers. quæro. vtrũ. vbi notat ipse dominus & alle. quòd præscriptio cõsuetudinaria vel statutaria xxx. annorum (vtpote odiosa) nõ currit pupillis. per l. sicut. §. nõ sexus. C. de præs. xxx. vel xl. an. Subdens idem etiam in præscriptione statutaria, puta x. annorũ, subrogata loco præscriptionis xxx. annorũ, quæ non currit pupillis, sed adultis. siquidẽ & ista eius loco surrogata currit contra hos, et non contra illos. Et ad hoc vide remissiones, quas facit ibidem do. Alua. in ij. col. in ver. quæro. cũ glo. ibi, vtrum autẽ præscript. sed ad l. fin. C. in quib. cau. in int. rest. nõ est neces. & per do. Bal. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in l. in contractibus. C. de non nu. pec. Et per Innoc. in c. cõstitutus. extrà de consti. in q. pe. Illud autem, quod dixi, quòd præscriptio statutaria seu consuetud. non currit pupillo, fallit, vbi statutum seu consuetudo disponeret de adeundo infra certum tempus: vt videtur sentire d. Paul. de Cast. in l. pupillorum. in ver. & ista inuestigatio est vtilis. C. de repu. hær.*

SUMMARIUM.

1 *Tempus statutorum ad redimenda pignora an currat contra minores.*
2 *Præscriptio introducta ex statuto, curratne contra pupillum.*
3 *Præscriptiones legales an & quando currant contra minores.*
4 *Præscriptio inchoata in persona minoris, an currat contra minorem.*
5 *Minor adultus petens se restitui aduersus lapsum temporis, an audiatur.*
6 *Creditore vendente bona pupilli, an requiratur eadem solennitas, quæ in pupillo vendente.*

QVAESTIO XXXI.

SECVNDVM statutum Delphin. super reparatione executionis incantuũ nisi debitor redimat pignora infra tempora ibi

declarata data ad redimendum, posteà non auditur ipse debitor per viam appellationis, oppositionis, supplicationis, recursus, 1 aut cuiuscunque remedij iuris. † Sed vidi in camera consilij dubitari, an illud statutum habeat locum in pupillo & adulto. Et quomodo subueniatur eis circa dispositionem dicti statuti. Inno. in c. constitutus. extrà de in integ. restit. dicit quòd currit contra minorem: sed restituitur aduersus lapsum temporis. quem sequitur Bart. in l. fin. C. in quibus causis in integrum restitutio non est necessaria. Idem etiã tenet do. Oldr. de laud. in d. l. fin. in quæstione ibidem per eum mota: dũ quærit, pone quòd statutum est in aliqua ciuitate vel consuetudo, quòd si agnatus meus vendat domum vel aliquam rem, posſim repetere infra annũ. Ego fui minor xxv. annis steti per annũ quòd talem rẽ alienatam non petij. Quæro vtrũ illud tempus mihi currat? dicit ipse dominus Oldra. ꝙ sic, sed restituitur, & allegat dictũ c. constitutus. Sed dominus Bal. in feu. in tit. qualiter poterat olim feudum alie. in §. 2 porro siue de bona videtur cõcludere, ꝙ † præscriptio introducta ex statuto, non currat contra pupillum. Sed concordando doct. in hoc passu, dic quia, aut loquimur in pupillo, & tunc non currit tale tempus statutorũ, sed remanet ipso iure illæsus. ita loquitur Bal. vbi suprà. Aut loquimur in adulto: & tunc currit tale tẽpus: sed restituitur secundũ Inno. & Oldr. vbi s. Et ita seruat hæc cu-3 ria parlamẽti in iudicando. † Sed quid in præscriptionibus legalibus: an & quando currunt contra minores? Dic aut loquimur de præscriptione longi temporis x. vel xx. annorum, & illa non currit contra pupillum, nec contra adultum. per d. l. fi. in quibus causis in integ. rest. non est necessaria. quæ lex etiam locũ habet in adulto, secundum doct. vt dicit dominus meus, dom. Ioan. de Grassis. in c. cũ non liceat. extrà de præscriptionibus. in recollectis meis, quæ sub eo reportaui. Aut loquimur in præscrptione longissimi tẽporis, xxx. vel xl. annorũ, & tunc currit contra adultum: sed restituitur, vt ibi dicit d. dom. Io. de Grassis, qui ad hoc allegat dictam l. fi. nã minor etiam adultus probat se læsum eo ipso, ꝙ probatur cursus tẽporis, vt dicit Bar. in d. l. fi. in quib. cau. &c. in fi. sui commenti. Non autẽ currit talis præscriptio longissimi temporis xxx. vel xl. an. contra pupillũ. Sed dormit durante pupillari ætate, vt dicit glo. in l. vna. C. si aduer. vsucap. in glo. fi. l. fin. & Bar. in d. l. fi. C. in quib. cau. &c. quod probatur in l. sicut. 4 C. de præscriptio. xxx. vel xl. an. † Sed quid si præscriptio sit inchoata in persona maioris, an currat contra minorẽ? Dic quam-

libet temporalem, vel perpetuam cœptam in personam maioris contra heredem minorem, pupillũ, vel adultũ, currere: sed dari
a restitutionem, si compleatur contra eum:[a] excepta præscriptio-
b ne[b] xxx. vel xl. annorũ, quæ suo odio in pupillo dormit: vt dicit glossa not. in dicta l. vna. C. si aduersus vsucap. in glossa si. in fine. Et ita secundum dictam glo. in dicta l vna. fuit determinatũ in causa diffinitiua, in dicta curia parlamenti in manibus Ioan. Ca-
4 bodi secretarij Delphini inter hæredes pupillos domini Bastide Meolani agentes, & hæredes nobilis Alisię Cochie, de qua materia vide etiam per glo. in d. l. sicut. super verbo, malitia. C. de prę-
5 scri. xxx. vel xl. an. & quæ dixi j. q. ccccxxxv. Sed † quid de minore adulto, qui non appellauit, & petit se restitui aduersus lapsum
c temporis? vide Bart.[c] in d. l. fin. C. in quib. causis &c. & quæ dixi
6 infra q. cxlj. † Iuxta hanc materiam quæro, creditor vult vendere bona pupilli sibi obligata, an requiratur illa solennitas, quæ requiritur, si pupillus venderet? dic quod non: vt l. si pupillorum. ff. de reb. eor. Non enim vendit nomine pupilli, sed vendit iure suo rem pupilli. & ita tenet Bart. in l. Papin. §. sed neque impuberis. ff. de inoffic. test. & ita seruatur de consuetudine curiarum præsentis patriæ Delphinal. imò nec secundum statuta Delphinalia reperitur aliter dispositum in minoribus, quàm in maioribus. circa venditiones fiendas in causa iudicati. Quid si res minoris vel alterius vendatur ad incantum, an posſit prætendere se læsum? vide quæ scripsi suprà q. xxij. in fin. & infrà q. ccccxxxv.

a ¶ Sed dari restitutionem, si compleatur contra eum. *Dic, quòd si præscriptio est inchoata cum maiore, & finita cum minore, maiore tamen pupillo, non est locus restitutioni. sed si sit finita cum minore pupillo, vel sit cœpta cum minore, & finita cũ maiori pupillo, tunc habet locum restitut. Ita sentit. d. Bart. in alle. l. fin. in versic. venio ad vltimam partem.*

b ¶ Excepta præscriptione, &c. *vsque illic,* & ita. *Ista verba videntur abundare.*

c ¶ Vide Bar. in d. l. fi. *in ver. & pro hoc. vide quæstionem j. in iiij. col. de reb. eo. qui sub tute. vel cu. sine decre. non alie. vel sup.*

De represaliis quo iure permittantur, & qualiter in eis procedatur de iure & stylo curiæ parlamenti.

SVMMARIVM

1 *Represaliæ non sunt de iure ciuili aut canonico permissæ.*
2 *Causa non iusta concedendi represalias quæ.*

QVAE

QVAESTIO XXXIII.

a R Epresaliae[a] quae iure communi vocantur, pignorationes,
b non sunt de iure ciuili, [b] †aut canonico permissae: vt dicit
1 text. in c. & si pignorationes. de iniur. & dam. dato. lib. vj. Sed be-
c ne iure diuino permittuntur: vt in c. dominus noster. xxiij. q. ij. [c]
quod capitulum hodie remanet incorrectum: vt dicit glo. in d.
c. & si pignorationes. in glo. super verbo, concedi. in fi. Idē etiam
tenet, quòd iure diuino sint permissę. Bart. in tractatu suo repre-
saliarum, circa prin. & potest procedi ad concessionem represa-
d liarum [d] seu marchae, duobus concurrentibus: primò, authori-
tate superioris: quia nulli licet ius sibi dicere: vt iuribus vulga-
tis. Secundò ex vera & iusta causa: quia nisi concederentur
ex vera & iusta causa, concessio esset ipso iure nulla. l. cum
vero. §. subuentum. ff. de fideicom. liberta. & l. j. §. haec verba. ff. ne
2 vis fiat ei, qui. †Causa autem iusta & legitima videtur esse si do-
minus aut princeps loci vel patriae requisitus, iustitiam facere
neglexerit aut denegauerit. vt d. c. dominus. & ita sentit Inno. in
c. olim. extrà de rest. spol. & Cy. in authen. habita. C. ne filius pro
patre. Idem etiam videtur tenere sanctus Thomas de Aquino, vt
refert Bart. in d. suo tractatu circa principium. Et represaliis con
cessis possunt capi homines & subditi illius domini qui iusti-
tiam facere denegauerit aut neglexerit, & bellum indici contra
totam terram & omnes gentes, quę subsunt sibi, eorúmque bona
quaecunque: vt latè dicit Bart. in d. suo tractatu, in viij. q. princi-
pali. in prin. Et proceditur de iure ad concessionem marchae seu
represaliarum absque libelli oblatione, aut alio iuris ordine seu
solennitate: sed attēditur simpliciter, si causa propter quam con-
ceduntur, sit iusta: vt dicit Bart. vbi suprà in iiij. q. princ. circa
princip. Et ita seruat etiam stylus curiae parlamenti Delph. se-
cundum quem stylum proceditur ad concessionem represalia-
rum tribus additis, aut pluribus arbitrio curiae simpliciter abs-
que alio iuris ordine seu solennitate. & ita vidi fieri & obseruari.
De materia represaliarum vide in auth. sed omnino. C. ne vxor
pro marit. & in clxxv. consil. meorum.

a ¶Represaliae. *Tu vide latè de materia huius q. per istum consi. clxxv. incip. represaliae conce. nu. j. vers. j. quia secundum doct. & consi. ccix, incip. represaliae. nu. j. vers. j. quia vt dicunt. & per totum.*

b ¶De iure ciuili. *Vt in authent. vt non fi. pi. §. j. col. v. & ibi. d. Bart.*

c ¶c. Dominus noster. xxiiij. q. ij. *Intellige, quòd in casu illius capituli, pignorationes, quas vulgaris loquela represalias nominat, etiam de iure*

ciuili & canonico permittuntur, videlicet quando ciuitas sub qua est persona debitoris vel delinquens requisita, denegat facere iustitiam. vt per do. Bart. in alleg. auth. vt non fi. pig. & do. Archi. in alleg. c. & si pignorationes. circa princ. ibi, & non dicat quid, &c. pro intellectu d. c. dominus noster. vide do. Io. in regula, non debet. in iiij. col. in versi. iij. est de regul. iur. lib. vj. in Mercur.

d ¶Et potest procedi ad concessionem represaliarum. *Tu dic quòd vltra ista requiruntur monitio, sententia iudicis ipsius spoliantis, fides de debito super quo iustitia denegatur, comminatio de represaliis concedendis, citatio peremptoria, & quòd debitum assertum sit verum, alioquin represaliæ concessæ non valeant. do. Bald. in auth. & omnino. C. ne vxor pro ma. & ibi dicit in pen. col. quòd represaliæ committi non possunt, nisi præcedat citatio partis, per viam protestationis. Item, nisi fiat fides de iustitia denegata in foro debitorum. Item nisi interponatur decretum super inductione eorum.*

An sit necesse de iure aut stylo curiarum adire superiorem domini iustitiã denegantis, antequam possit procedi ad concessionem represaliarum.

SVMMARIVM.

1 *Represaliæ vt concedantur, an superior sit primò adeundus.*

QVAESTIO XXXIII.

1 SEd quæro, quid si dominus vel princeps† denegans iustitiam, habet superiorẽ, an ipse superior debeat primò adiri, & requiri, quòd faciat iustitiam antè, quàm procedatur ad concessionem marchæ seu represaliarum. Circa hoc Bart. in d. suo tractatu, q. j. circa prin. dicit, quòd superior, si possit adiri, est adeundus antè, quàm ad concessionẽ represaliarũ procedatur. Tamen quicquid a sit de iure, stylus[a] huius curiæ parlamenti Delph. obseruat oppositum, quòd non aditur superior. Et ita etiã vidi de tẽpore meo seruari in marcha cõcessa per conciliũ Delph. anno currente M. cccc xlvj. cõtra subditos ducis Sabaudię pro facto Barberij de auolone. Et posteà de hoc anno currente M. cccc xlviij. cõtra eosdem Sabaudienses pro facto vocati Rochechinar, & similiter contra ducem Burgundiæ & eius subditos, pro facto d. Capdorat, quas marchas vidi exequi & sortiri effectũ. Ac etiã idem de stylo & consuetudine curiæ Delph. Cabeoli seruatur & seruari cõsueuit tanti tẽporis spacio, quòd de contrario memoria hominis non existit contra episcopos Valentiæ, qui pro tẽporibus fuerunt, & eorum subditos, contra quos officiarij Delp. curiæ Cabeoli con-

sueuerunt

ſueuerunt concedere marchas in defectu iuſtitiæ. Licet ſuperior ducis Sabaudiæ, videlicet Imperator, & ſimiliter ſuperior ducis Burgundiæ, videlicet rex Franciæ, & ſimiliter ſuperior epiſcopo Valentiæ, videlicet Papa, non fuerunt aditi, qui tamen poterant adiri: qui ſtylus pro l. debet obſeruari: vt in c. licet heli. extrà de ſimonia. & in l. iij. §. fi. ff. de teſti. Et ſimiliter obſeruatur etiam in curia regia parui ſigilli Montiſpeſulani, prout vidi anno proximè præterito in quibuſdã literis ab ipſa curia parui ſigilli emanatis ad inſtantiam Guilleti guerræ ciuis Valentiæ: in quibus literis concedebatur marcha contra ſubditos domini ducis Sabaudiæ pro ſumma cccc. ſcutorum auri, nullo habito recurſu ad ſuperiorem ducis Sabaudiæ. Et qui Gilletus guerræ obtinuit literas executorias à domino gubernatore Delph. & venerabili conſilio Delp. per quas mandatum fuit ipſas literas marchæ exequi in præſenti patria Delph. contra Sabaudienſes, &c. Quilibet vero officiarius non poteſt concedere repreſalias, quia eſt ſolius principis, vt dicit Io. Fer. in tit. forma libelli in actio real. in gloſ. ſuper verbo iure domini, vel quaſi. Sed conſuetudo ſeruat contrarium, vt patet ex ſuprà narratis.

a ¶Stylus. *Iste ſtylus conſonat iuri, quando ſuperior non niſi difficulter adiri poteſt, quia eſt valde diſtãs, & pars eſt inops, vt per d. Ioan. de lign. tractatu repreſal. in cauſa materiali. v. q. vel quia adiri nõ expedit: quia plus expenderet, quàm valet illud dequo contenditur, vt dicit d. Pet. de Anch. in alleg. c. j. in ij. col. ibi, quandoque copia, &c.*

SVMMARIVM.

1 *Repreſaliæ poſſunt concedi contra clericos. Et quomodo.*

2 *Repreſaliæ poſſunt concedi contra eum, cuius culpa conceduntur.*

QVAESTIO XXXIIII.

1 SEd accidit[a] modo de facto, quòd Reue. in Chriſto pater d. Ludouicus de Pictauia, epiſcopus Valen. & Dienſis, debitè trina vice per debita interualla ſummatus, & requiſitus in iuris ſubſidium, cum comminatione marchæ ſeu repreſalium per commiſſarios, inter quos ego eram ab illuſtriſsimo principe domino noſtro Delphino ſpecialiter ſuper hoc deputatus, remittere domino noſtro Delphino Carolum de ſancto Saturnino factorem Petri Thomaſsi de Auenione: cum M. cccc. ſcutis auri falsò in præſenti patria Delph. fabricatis: eidem Carolo deferenti repertis pro debita iuſtitia miniſtranda: qui talem remiſsionem facere recuſauit, licet penes ſe & eius iuriſdictionem habeat dictum Carolum delatum cum dictis M. cccc. ſcutis auri conſtantibus

1 Informationibus.† Modò ergo quæritur, an dicti domini commissarij vigore eorum commissionis ad concessionem marchæ, seu represaliarum contra dictũ d. Episcopum, eiúsque bona temporalia hominésque & subditos, [b] iuxta sibi cõminata procedere
b iuridicè possint? Et videtur quòd nõ. Primò quia non fuit aditus superior dicti domini episcopi, qui debuerit adiri, secundũ Bart. vbi suprà. Secundò, quia cõtra clericos ad concessionẽ represaliarum procedi nõ potest: vt in d.c. & si pignorationes. de iniuriis & damno dato. li. vj. Contrarium tamen est veritas, quia imò dicti domini cõmissarij ad concessionẽ dictæ marchæ contra ipsum do. Episcopum procedere iuridicè possunt: licet nõ fuerit aditus superior dicti domini episcopi: cum non debuerit adiri de stylo dictæ curiæ parlamenti Delph. vt suprà in q. xxxiij dixi. qui stylus pro lege debet obseruari: iuxta c. licet Hely. præalle. alias, c. quàm graui. de crimine fal. Nec ob. c. & si pignorationes. in contrarium allegatum: quia loquitur quando ob culpã laicorũ sunt represaliæ concessæ. Istam solutionẽ tradit Bart. in d. suo trac. in vij. q. prin. circa medium, ibi, quid si vnus episcopus non faciat iustitiam, &c. Sed in causa de qua hic quæritur, represaliæ non conceduntur ob culpam laicorũ, sed culpa dicti domini episcopi de-
c tẽtoris, [c] dicti Caroli & dictorũ M. cccc. scutorũ, qui debitè requisitus remittere reũ recusauit, iustitiã denegando: igitur, &c. Vel aliter & melius secundum canonistas potest responderi, quòd dictum c. non habet locum, nec pœna ibi statuta: quando videlicet conceduntur represaliæ contra clericum debitorẽ. Nam contra clericum debitorẽ possunt concedi: & in executione marchæ talis clericus debitor, cuius culpa sunt concessæ, capi potest & detineri absque metu pœnæ. in d.c. statutæ. ita dicit Io. And. in d.c. & si pignorationes. in gl. super verbo prægrauetur, circa fi. ibi, quid si clericus principalis debitor, &c. Et hæc est cõmunis opi. quam sequitur Io. Monach. Geminia. & Gencellinus, in d.c. & si pignorationes. Sed dictus dom. episcopus censeri debet debitor, quia penes se habebat dicta M. cccc. scuta, constante sua confessione
2 coram dictis dominis commissariis facta. †Et possunt propter-
d eà represaliæ concedi contra eum, cuius culpa conceduntur, [d] eiúsque bona tẽporalia ac subditos exequi, secundũ d. opi. canonistarum in d.c. & si pignorationes. Et ita fuit conclusum posse de iure fieri, anno domini M. ccccxlviij. de mense Octob. in consil. Grationop. in quo erant domi. Yuo Cyprianus Cancellarius domini nostri Delphi. domi. Ludouicus de Laual, gubernator

Delphi.do.Stephanus Guillionis legum doctor præsidens.domi. Matth. Thomassini in legibus licẽ.do. Ioan. de Sizerino legum doctor,do.Iacobus de sancto Germano,aduocatus.do.Ioan.Dury procurator fiscalis, & ego Guido Papæ.Et inde die prima iuridica post festum omnium sanctorum fuit marcha contra dictum episcopũ & eius subditos declarata. Et recepit processum & sententiam inde latam Cathalanus Chanterelli,Secretarius Delph. Et quę concessio marchæ sortita fuit effectum:quia dictus episcopus restituit præfato dom.nostro Delphi.dicta M.cccc.scu. cum expensis. Pater qui vadit ad visitandum filium ad studia non debet capi pro represaliis, vt dicit Io.de Puteo in d.l. qui à latronibus.ff.de testamentis.

a ¶Sed accidit. *Vide de hoc Bald.in l.etiam.in iiij.col.C de excep.rei iud. & Io.de Ligna.in tract.represaliarum.q.ij.in iiij.parte.*

b ¶Hominésq;, & subditos. *Istud intelligas procedere in hominibus & subditis laicis,non autem in clericis, qui detineri non possunt: vbi etiam non esset locus pœnæ d.c. & si pignora.obstante sanctione canonis.si quis. xvj.q.iiij.vt sentit d.Ioan.An.in allegato cap.& si pignorationes.in gl. quod esse non debet.Sed do.Pe.de An.dicit quod represaliæ possunt concedi & exerceri contra clericos, quando episcopus non facit iustitiam de clericis suis,& ad superiorem non potest haberi recursus:quia fortè ille episcopus est tyrãnus,vel schismaticus.nec obstat c.& si pignorationes.quia loquitur,quando conceduntur propter delictũ laic.ita ibi in ij. co. ver.iij.*

c ¶Episcopi detentoris. *Nam eo casu pactum alienum facit suum,per consensum tacitum vel expressum.& pro hoc facit,quod dicit do. Archi. in allega.c.& si pignorationes,prope princ.ibi,quo casu &c.*

d ¶Culpa conceduntur. *Quibus ex causis concedantur represaliæ, latè tradit Phil.Corne.in consil.lxij inci.clarissimam.in iij.vol.& adde quod dixit Bald.in authentic.& omnino.in iij.col.C.ne vxor pro mari. quòd represaliæ (quia sunt res arduæ) non possunt concedi per magistratum, nisi de consensu totius populi vel consilij eum repræsentantis. allegat l.si quid extraordinarium.C.de lega.lib.x.*

Iudicium minoris firmatur iuramento.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum minoris supplet ætatem.*
2 *Iuramentum super alio libro,quàm Euangeliorum,an sit validum.*

QVAESTIO XXXV.

SI adultus constituit procuratores, licet generaliter in omnibus causis motis & mouendis, † & ad sancta Dei euangelia 1

iuret per eius procuratores gesta habere rata & non contraue-
a nire [a] notario stipulante, vt in forma: processus non redditur nullus defectu authoritatis curatoris: quia iuramẽtum facit seu repræsentat eum maiorem sicut in contractu: vt dicit gl. super
b verbo, contractus. in fi. [b] quã sequitur Bar. in authen. Sacramenta puberum. C. si aduersus vẽdit. Idẽ etiã tenet Pet. Iaco. in tit. de actione tutelæ contraria. in iiij. col. in vers. Item est notandũ &
c Specu. in tit. de actore. ver. sed quid si minor [c] vult. & ita seruat stylus dictæ curiæ parlamẽti Delphinalis. Et fuit ita declaratum in consilio die iiij. mensis Septembris. M. ccccxlix. in manibus Io. Cabodi secretarij Delphi. in causa Margaretæ Imperatricis. contra Claudiũ Imperatoris. Sed quid vt s. dixi, si minor iuret ad
2 sancta Dei euangelia? † Quæro quid si iurauerit super vno alio libro quàm super euangeliis, an valeat iuramentum? dico quòd sic de consuetudine: de qua consuetudine habetur & notatur per gl. in auth. iusiurandum, quod præstatur. in principio. col. ij. De hac materia vide quæ dixi infrà, quæstione ccccxciiij.

a ¶Non contrauenire. *Tu vide de hac materia in decisi. Tholo. q. xliiij. & infrà. q. ccccxciiij.*

b ¶Vt dicit Gloss. super versic. contractibus. in fine. *Glos. autem stat in terminis allegando pro & contra. Dominus Bar. amplexatur primam opi. gl. dicens minorem in iudicio interesse posse cum iuramento. do. Odofre. Cyn. & Bal. tenent secundam opinionem glos. sentientes constitutionem, sacramenta puberum. in iudicijs locum non habere.*

c ¶In versicu. sed quid si minor. *Specul. ibidem. in fin. tenet cõtrarium, videlicet opinionem prædictæ glos.*

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ immediate dependentes à Romana ecclesia non gaudent præscriptione centum annorum, sicut ipsa Romana.*

QVÆSTIO XXXVI.

Vtrum ecclesiæ exemptæ quæ subsunt immediatè domino
1 † nostro Papæ & eius ecclesiæ Romanæ, gaudeant præscriptione centum annorum, sicut ecclesia Romana. Archid. in c. fin. de præscri. in vj. recitat varias opiniones, & videtur residere in
a opinione, quòd tales ecclesiæ subiectæ [a] immediatè ecclesiæ Romanæ, gaudent etiam centum annorum præscriptione, sicut ecclesia Romana. Idem etiam tenet Iaco. de bello visu in authen, vt eccle. Romana præscrip. centum annorum gaudeat. col. ij. Bal. tamen tenet contrarium, quòd non debeãt gaudere eadem præscriptione centum annorum, sicut ecclesia Romana. in authent.

quas actiones. C. de sacrosſ. eccl. per tex. ibi, ſola Ro. eccl. gaudente ſpacio centum annorum. & ſecundum iſtam vltimam partem, quòd non debeant gaudere eadem præſcriptione centum annorum immediatè ſubiectæ eccleſiæ Romanæ, vidi concludi anno domini M.cccclxix. & die v. menſis Septemb. in conſilio in cauſa tunc deciſa inter fratres minores Chriſtæ agentes ex vna parte, & dominum noſtrum Delph. ſeu eius procuratorem fiſcalem ex altera ſe defendentem. De materia quantum tempus requiritur in præſcribendo contra alias eccl. vide quæ ſcripſi plene. j. q. clxj.

a ¶ Quòd tales eccleſiæ ſubiectæ. *Et ſciendũ, quòd aliquæ eccleſiæ ſunt ſubiectæ Papæ iure exceptionis, & bona eorum præſcribuntur iure communi. hic eſt Bal. in auth. quas acti. iiij. col. verſ. venio. C. de ſac. ſanct. eccl. quia quo ad hunc effectum, non dicuntur res eccleſiæ Romanæ alleg. no. per do. Archid. xvj. q. iiij. c. volumus. & in arg. ff. de leg. iij. l. hoc legatum. Aliquæ eccleſiæ ſunt proprium patrimonium Romanæ eccle. & de horto ſiue menſa eiuſdem & ad eius proprietatem ſpectant, vt ſunt omnes eccleſiæ Marchiæ & Ferrariæ, & aliæ ſimiles, & res huiuſmodi eccleſiarum dicuntur eccleſiæ Ro. & gaudent præſcriptione c. anno. gl. notat. in verſi. cum P. in auth. vt eccl. Roma. & idem eſt ſentiẽdum de omnibus locis ſpectantibus ad patrimonium beati Petri, vtpote ſunt iura & bona, quæ tenentur ab eccleſia Romana in feudum, quod eſt magni effectus, propter multos principes, qui ſunt inueſtiti de vtili dominio maioris partis patrimonij beati Petri. do. Fely. c. ad audientiam. viij. col. in verſi. amplia quarto. extrà de præſcrip.*

Super ſtatuto ſi quis per literas in cauſa appellationis ad inſtar ſententiæ interloquutoriæ.

SVMMARIVM.

1 *Iudex à quo, non debet executionem reintegrationis retardare.*
2 *Appellatio quã procedẽdi rationẽ requirat. Et an idẽ ſit in re mobili. nu. 3.*
4 *Tertius an poßit interuenire opponẽdo de dñio, vt impediat reintegratio.*
5 *Regula, dolo facis, an & quando locũ habeat in materia reintegrationis.*
6 *Spoliatus quibus caſibus non reſtituatur, ſi per partem opponatur.*

QVAESTIO XXXVII.

SI appelletur à reintegratione poſſeſsionis ex forma ſtatuti
1 Delphi. inci. Si quis per literas &c. † de ſtylo iudex à quo, non debet executionem reintegrationis retardare, ſed debet eã mandare executioni. pro quo bene facit, quod dixit Bal. in l. ij. ibi, vltimò quæritur. C. de epiſ. audien. vbi dicit, quòd appellatio in poſſeſſorio procedit: ſed nõ impedit executionẽ. Et propterea iu-

dex ad quē appellatur, nō debet impedire executionē talis reintē grationis, nec concedere literas inhibitorias respectu reintegrationis. iuxta l. vnam. C. si de mom. pos. fuerit appellatum: quæ loquitur etiam in possessorio recuperandæ: vt ibi dicit gl. debet tamen concedere literas inhibitorias respectu pœnæ declaratæ vigore dicti statuti. & procedit ipse iudex appellationū ad quē, sicut in sententia ab interlocutoria in duobus casibus statim j. declar. Licet sentētia lata super possessorio nō sit interlocutoria, sed diffinitiua, vt dicit Bar. in l. post sententiam. [a] C. de sent. & interlo.
a
b omn. iudi. & gl. in c. cū ad sedē. extrà de rest. spo. in gl. fi. [b] Sed ex verbis & mēte dicti statuti si quis &c. Et de stylo dictę curiæ parlamēti in appellatione, quæ ab eodē statuto interponitur, nō de-
2 bet procedi quo ad aliqua, ad instar diffinitiuæ: † sed ad instar
c interlocutoriæ sentētiæ, [c] videlicet in duobus casibus. Primus, videlicet in eo, ꝙ de stylo dictæ curiæ parlamenti non requiritur litis cōtestatio. Secūdus in eo, ꝙ generaliter actor producere debet acta principalia: vt dixi s̄. q. xx. Tamē de stylo curiarū reus
d appellans [d] tenetur hoc casu producere. Itē etiā admittitur appellatio in scriptis, vel viua voce. De hac materia etiā scripsi in apparatu meo, quem scripsi super statuto, Si quis per literas. in glo. super verbo, appellatione.
3 ¶ † Sed iuxta præmissa quæro, an dictū statutum habeat locū in re mobili seu se mouente? Videtur ꝙ sic: q̄a talia possidētur sicut immobilia. per tex. in l. rē quę. & in l. si rē. ff. de acq. pos. & no. Bar. in l. j. in princ. ff. vtrubi. de hoc etiā tetigi ī. q. ccxij. An autē violētus possit excipere de dominio, & super hoc dare libellū reconuentionalē? Bar. ꝙ nō, in l. si quis ad se fundū. C. ad legē Iul. de vi.
4 † Sed an tertius possit interuenire opponēdo de dominio, vt impediatur reintegratio? Bar. & Cy. ꝙ sic, in l. si quis. C. loc. & Henri. Bohic. in ca. cum venissent. in vlt. dist. in fin. extrà de inst. facit
5 quod no. Bar. in l. bona fides. ff. deposi. † Vtrū & quādo regula, dolo petis, quod restiturus es, habeat locū in materia reinteg. pos. vide Bar. in l. si quis cōductionis. C. de locat. & cond. Nota xxvj.
6 casus, † in quibus spoliatus non restituitur, si per partē opponatur, quos not. Spe. in tit. de causa pos. & proprie. in § fin. de materia. d. l. j. C. si de momenta. possess. fue. appel. vide quæ scripsi in notabil. meis in §. de iure ciuili. & §. seq.

a ¶ In l. post sententiam. *Idem dicit in l. ij. ff. quo. appel. recip. in iij. col. in ver. hoc præmisso. & glo in l. vnica. C. si de mo. pos. fuerit appellatum.*

b ¶ In gl. fi. *Caue, quia loquitur in alio casu, videlicet interdicto vnde vi,* quasi

quasi innuens interdicto retinendæ & adipiscendæ sententiam latam fore interlocutoriam: sed hoc verificatur, eo scilicet casu, quo ageretur incidenter, propter aliud, non propter obtinendã victoriã diffinitiuam super possessorio: vbi verò agitur principaliter super possessorio, oblato libello, tunc sententia super possessorio lata, est diffinitiua: dicit Bal. in l. post sententiam. in iij. col. versi. quæro an. de sen. & interlocu.

c ¶Ad instar interlo. sentẽtiæ. &c. *Vsque illuc de hac. Ex his colligitur, quòd sentẽtia in materia statuti Delph. videtur mista: partim scilicet interlocutoria: partim verò diffinitiua. Interlocutoria, quia procedetur nullo libello oblato intra litis cõtest. & sic iuris ordine non seruato. Diffinitiua, quia de possessorio non agitur incidẽter: sed principaliter. Et ideò admittitur appellatio in scriptis, & viua voce, quod non habet locum in appellatione ab interlocutoria interiecta cum insertione causæ, est appellandum in scriptis. c. cordi. de appell. lib. vj.*

d ¶Reus appellãs. *Quare autem appellans ab interlocutoria teneatur ad petitionem appellati producere acta principalis causæ: vide dom. Pet. de Anch. in c. cordi. in ij. col. in versi. viij. not. de appel. lib. vj.*

Statutum: Siquis per literas &c. licet prohibeat appellationes non videtur prohibita causa nullitatis.

SVMMARIVM.

1 *Grauato per superiorem iudicem, an poßit via nullitatis subueniri.*
2 *Spoliatus omnibus bonis, vel maiori parte, an poßit à quocunque conueniri antè, quàm restituatur.*

QVAESTIO XXXVIII.

1 VErũ, quia dictũ statutũ Delph. Si quis per literas, †&c. remouet appellationẽ, de nullitate nihil statuẽdo: Quæro an via nullitatis posit per iudicẽ superiorẽ grauato subueniri super reintegratione p iudicẽ inferiorẽ nulliter facta? Et credo ꝙ sic q̃a cũ ista sint cõtraria, remoto vno, nõ cẽsetur & aliud remotũ. ff. de ser. vr. præd. l. si domus. Et hoc tenet in propria materia Sal. in l. fi. §. fi. ff. de appel. vbi dicit, quod si remoueatur appellatio virtute statuti, nõ cẽsetur nullitas ꝓpriè remota. [a] Facit etiã, q̃a si ex pacto partiũ remoueatur appellatio, nõ ꝓpter hoc videtur sublata via nullitatis. ita dicit Ang. de Are. in l. j. § . j. ff. à quib. app. non licet. Et ita vidi per curiã iudicãdo, determinari. & de hoc plenè tetigi in apparatu meo statuti, Si q̃s p literas. super verbo, omni allegatiõe. An autẽ à sentẽtia lata sup possessorio, posit appellari: vide plenè Henri. Bohic, in c. cũ ad sedẽ. extrà de resti. spo. & quæ
2 dixi suprà in q. præce. † Circa hãc materiã spoliatiõis, quæro an spoli a

spoliatus omnibus bonis, vel maiori parte posśit à quocunq; conueniri antequã sit restitutus. Dic ꝙ nõ iure canonico, per c. j. de restit. spo. lib. vj. & in c. frequẽs. de resti. spo. secus iure ciuili. ita dicit Bar. in l. si te bonis. C. de iur. del.

a ¶ Nõ censetur nullitas propriè remota. *Et ratio est: quia appellatio est remediũ rescissorium. Spec. ij. par. ti. de sen. iuxta j. col. ver. vtrũ autẽ appellãs. Ideóque ad id quod nullũ est, nõ refertur: cũ separatorum debet esse separata ratio. l. fi. & ibi do. Bar. ff. de cal. vide de hac materia pulchrè differentem Io. Pet. de Fer. in forma libelli execu. sen. diffi. glo. in iij. & iiij. col. ver. quid autẽ si in statuto. & in ver. praecedenti, & seq.*

De verbis si sine liberis &c. an per illa verba censeantur liberi inuitati ex testamento in materia l. Lucius. la. ij. ff. de hæred. institu.

SVMMARIVM.

1 *Liberi censeantúrne admißi ad hæreditatem testatoris, per hæc verba, si hæres meus sine liberis decesserit, substituo Caium.*

2 *Liberi venientes ex testamento, reuocant alienata.*

QVAESTIO. XXXIX.

DOctores in iure ciuili scribentes valde altercauerunt, & varia dixerunt in illa dubia quæstione, qua quæritur, si testator in testamento substituendo hæredi suo adiecerit illa verba:
1 † Et si hæres meus decedat sine liberis, [a] substituo Semproniũ.
2 An liberi hæredis admittãtur, ex tacita mẽte ad hæreditatẽ testatoris, tanquã substituti ex testamẽto, vel ab intestato. Quia glos. Ray. Bar. Io. de Imo. & quã plures alij in iure scribentes, dicũt in l. Luci⁹. la. ij. ff. de hæred. inst. ꝙ licet existentia liberorum faciat deficere fideicõmissum, iuxta l. filiusfa. §. cum quis. ff. de leg. j. & l. iubemus. circa fi. C. ad Treb. quia ex præsumpta voluntate videtur testator eos voluisse præferre substituto: vt in d. l. Lucius. & l. cùm acutissimi. C. de fideicom. cum si. Non tamen veniunt tales liberi ad bona testatoris ex testamento: quia non videntur substituti: sed ab intestato veniunt, vt dicunt dicti doct. Hanc o-
b pinionem etiam sequitur Bal. [b] in d. l. cùm acutissimi. Idem etiam tenet dictus Ioan. de Imo. in d. l. Lucius. circa princi. qui dicit hanc opinionem esse communem. & reperio quòd recolendæ memoriæ do. Petrus Papæ, legum doctor apostillando gl. in d. l. Lucius. dicit quòd pro opi. glo. est casus in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Treb. sic inducendo dictum §. liberi faciunt deficere fidei-
c commissum: non tamen excludunt fiscum: [c] & tamen si verum esset,

esset, quòd essent substituti, & ex testamento venirent, excluderent fiscũ: saltẽ in omni, præter legitimã, in qua fiscus veniret, & causam haberet ratione cõfiscationis bonorũ deportati: sed omnia alia bona testatoris haberent filij, si ex testamẽto venirẽt, cũ pœna suos tãtũ authores sequi debeat l. sancimus. C. de pęnis.

¶ Sed quia verũ est, quòd ipsi nõ veniũt ex testamento; ideo fiscus d habet totũ, [d] vt in d. §. ex facto. Et pro hac parte, ꝙ veniant liberi ab intestato, bene facit tex. in l. j. C. de pact. opinionẽ seq̃ videt Goffred⁹ de Salimaco, in d. l. Luci⁹ & pleni⁹ tetigit in d. l. filiusfa. in §. cũ qs. ff. de leg. j. & Pet. de Anc. lib. vj. in c. si pater. de test. Hãc opinionem seq̃t do. Lud. Põtanus, dictus de Rom. in d. §. ex facto. & dicit hãc esse communẽ opi. Sed Iac. de bello visu, & Iord. Brixi, q hãc quæst. disputauerũt, & quã plures alij in iure scribẽtes dicũt cõtrariũ, ꝙ imò veniũt liberi ex testamento. Idẽ tenet alb. de Rosa. & idẽ Sal. in l. j. C. de cõdi. inser. siue loquamur in suis, siue in extraneis. Et ꝙ d. l. Luci⁹. cũ sua materia, locũ ẽt habeat, quando testator instituit ẽt extraneos: tenet Ang. de Peru. vt refert do. Io. de Imo. in d. l. Luci⁹. & ibi dicit, ꝙ istud est mẽti tenendum. Idẽ ẽt dicit Saly. in d. l. j. Sed de stylo & obseruãtia curiæ parlamẽti Delph. seruatur in iudicãdo opin. gl. Bar. & Ray. & aliorum dicentium quòd tales liberi non veniunt ex testmento. Ita dicit ibi do. Petrus Papæ per d. §. ex facto. & pro hac parte, quòd veniant liberi ab intestato, bene facit tex. in l. j. C. de pact.

e Nisi vt alibi dicit Bartol. [e] ex tacita mente testatoris ipsi liberi censeantur grauati: vt si testator diceret: Si filius meus decesserit sine liberis vel liberi sine liberis: bona mea deueniant ad talem; ex quibus verbis cùm videatur liberos grauasse de restituẽdo, liberis liberorum videtur eos tacitè substituisse hæredi suo. ita dicit Bar. in l. centurio. in q. vlt. tertiæ quæstionis principalis,

f quæ incipit, Quæro vlterius, quid si testator [f] &c. ff. de vulg. & alle. Barto. l. denique, in §. interdum. ff. de pecu. lega. Et hãc opinionẽ Bartol. in hoc sequitur Petr. de Anch. in c. si pater. de testamen. in vj. Et faciunt pro hoc vltra eum, l. ad rem & l. ad legatum. ff. de procur. & Ioan. Ferrarij videtur idem sentire in titu.

g forma libelli, quo agitur ad restitutionem fideiuss. [g] super verbo, compendiosæ in x. col. ibi, rursus quæritur, in primo membro suæ distinctionis, licet alia ratione, quàm Bart. Idem etiam sicut Bartol. tenet Angel. de Aret. in d. l. Lucius. in xxij. col. Et hæc limitatio Bartol. fuit dudum seruata in diffinitione processus Baroniæ domini quondam Saornonis ventilati & diffiniti

in curia parlamenti inter filias ipsius quondam domini Saornonis, agentes ex vna parte, & dominum nostrum Delphinum hæredem dicti domini Saornonis reum ex altera. & similiter in causa arbitrali inter dominam Clarimontis ex vna parte, & dominos Vinayci & Vatileni fratres ex altera, diffinita per sententiam arbitralem per curiam parlamenti Romanis: vbi ipsa curia parlamenti tunc residebat, latam de mense Martij, M. ccccliiij. in manibus Ioannis Goffredi secretarij Delphi. In cuius causæ arbitralis diffinitione fuit etiam seruata dicta opinio gl. Ray. Bart. & sequacium in d. l. Lucius. Similiter etiã fuit seruata hæc opin. glo. Ray. & Bart. in causa diffinita in dicta curia parlamẽti inter nobilem Claudium Costani agentem ex vna parte, & dominum Bochagij reum ex altera, de anno domini M. ccccl vj. in sententiis natalis Domini. Similiter etiam fuit hæc opinio seruata, M. ccccl vij. de mense Iunij in causa diffinita in dicta curia in manibus Io. Rosseti secretarij Delphinalensis, inter nobilem Claud. Costani agentem, & dominum Anton. Valerij & eius fra-
2 tres reos ex altera. † Et hæc opinio glossæ sanctè & iustè seruatur: quia magnæ est authoritatis: nec ab eius opinione est recedendũ in iudicando: vt dicit Iac. Butr. in l. j. §. videamus. C. de rei vxor. actio. & in l. ij. C. qui pro sua iurisdict. maximè vbi opinio glo. est (prout in casu isto) corroborata aliis opinionibus doctorum famosorum: vt sunt Rayn. Barto. & sequaces. Et vtile est ista sci-
b re: quia si liberi venirent ex testamento, reuocarent alienata [b]. aliàs secus, iuxta authen. res quæ. & l. fin. C. commu. de lega. De materia d. l. Lucius. etiam tetigi infrà, quæsti. ccccc xxxj. & q. clxxiiij. & ibi vide aliqua singularia in hac materia, q̃ alibi fortè non reperies ita plenè tacta. De hac materia etiam tetigi in singularibus meis, in §. si testator dicendo, & xxxij. consil. meorũ

a ¶ Si sine liberis. *Inquantum hic quærit an per hæc verba in substitutione apposita, si sine liberis &c. censeantur liberi inuitati ex testamento in materia l. Lucius. la ij. ff. de hæredib. instit. vide istum consi. suo xxij. incipiente, viso casu præmisso num. 3. versi. viso ergo, quod dicta substitutio. vol. j. & consil. xxv. incipien. viso testamento Petri. nu. 1. ver. & si quispiam. eod. vol. & consil. xxvij. incip. aduertant. nu. 2. ver. & si aduerso. & cons. ccxxviij. inci. indubitanter. nu. 2. ver. ad secundũ. Tu adde quid importet prædicta clausula, si decedat sine liberis, substituo Sempronium. Alex. in consi. cccxxx. incip. viso tit. col. iij. ver. xiij. in ij. volum.*

b ¶ Bald. In *iij. col. ver. sed nunquid. Et idem Bald. in alleg. l. Lucius. ff. de hæred.*

de hæred. insti. tenet hanc opinionē, dicens quòd ratio illius est, quia illæ verba, scilicet, & si hæres meus &c. sunt enūtiatiua cōditionaliter prolata, quæ non inducunt dispositionē: vt ff. eo. tit. l. ex facto. & ibi do. Bart.

c ¶ Non tamen excludunt fiscum. *Hoc est verum quo ad dimidiā partem: quando non sunt curiales vel decuriones, quo casu excludunt fiscum in totum: vt ff. de bon. dam. l. j. C. eo. tit. l. fi. hodie autem de iure nouissimo indifferenter excludunt fiscum vsque ad tertium gradum, vt in authen. bona damna. C. de bo. præscri seu ban.*

d ¶ Ideo fiscus habet totum. *Istud intellige secundum ea, quæ dixi in proxima apostilla. illa tamen modò non obstāt, quo minus militet ratio illius §. ex facto. hæc inducta ad corroborationē opinionis gl. in d. l. Lucius. Nam ratio illius §. remanet. facit quod dicit do. Inn. in cap. nouit. iij. col. in ver. Theodosius. extrà, de iud.*

e ¶ Nisi vt alibi dicit Bar. *Tu vide de hoc istum consi. cxxv. incip. consiliū pro nobili Bona. nu. j. ver. j. ex testamēto. & ver. sed quid dicemus. li. j. consi. & seq. incip. si nobilis Io. Pilari. nu. j. ver. ad primum.*

f ¶ Quæro vlterius, quid si testator. *&c. in ix. col.*

g ¶ Ad restitutionem fideius. *Vult allegare Io. Fer. in forma libelli quo agitur ex substi. in gl. compendiose. xiij. col. versic. rursum quæritur. qui versiculus situatur in iij. articulo suæ distinctionis.*

h ¶ Reuocarent alienata. *Ita dicit Bart. in prædicta l. Lucius. in fine. de hære. institu.*

SVMMARIVM.

1 *Dominus cōparens in iudicio, cū aliquo, quem asserit esse suū procuratorem, videtúrne eum procuratorem constituisse in tota illa causa.*

QVAESTIO XL.

Quæritur in iure de quæstione, si quis in iudicio in causa sua comparendo cum aliquo dicendo sic: comparet Titius actor, vnà cum Petro Bellionis eius procuratore, an videatur eum procuratorē constituisse in tota illa causa: vt valeāt acta non constito de alio procuratorio siue mandato. Inno. in c. cùm in iure peritus. extrà de of. dele. & Henri. Bohic. in c. pe. de re. iu. in dist. fi. quos sequitur Bal. in l. licet. C. de procu. videtur dicere

a quòd sic.[a] Tamē Sali. in l. nō ideo minus. C. eo. tit. videtur velle, ꝙ non valeant gesta, nisi in præiudiciū domini, qui cū tali comparuit. Sed eximius iuris vtriusque doctor do. Anton Bouërij, vicepræsidens Delph. dicit. ꝙ non videtur constitutus procurator quoquomodo, cū si esset procurator, & dominꝰ in causa cōparet, censeretur eū reuocasse[b]: vt in c. pe. in §. fi. de procuratori-

b bus. lib. vj. Sed hæc ratio sua non videtur procedere: quia textus ibi lo

ibi loquitur in casu, in quo dominus cõparebat sine procurato-
c re. Tamen seruatur in curia parlamenti, [c] ꝙ præsentia domini comparentis in iudicio cum tali suo asserto ꝓcuratore non operatur, vt videatur eũ ꝓcuratorẽ suum in causa illa cõstituisse, nisi expresse cõstituat ꝓcuratorem: insequendo opinionẽ Salyceti
d vbi suprà etiã propter statuta Delphinalia: [d] quę disponũt, quòd
e procuratores producant in causa sua procuratoria [e] &c.

a ¶ Videtur dicere quod sic. *Pro hac opinione facit, quod licet procurator nõ habeat mãdatũ, & sine eo agat, vel conueniatur, dominus scit & patitur, videtur dedisse mandatum: vt per Angel. inst. de his per quos ag. poss. in iij. col. in versi. & pro perfectione. & alle. Bal. & Io. de Imol. in l. ij. §. j. ff. soluto matri.*

b ¶ Censeretur eum reuocasse. *Hoc procedit, quando dominus facit aliquem actum in sui persona, præsente procuratore, & nõ cõtradicente, nisi protestatur, quod nõ intendit reuocare procuratorem, vel nisi erat talis actus, in quo dominus habebat interuenire necesse. Ro. decis. cccxlj. notat In. ideo suprà dixi, in sui persona: quia dominus aßistere potest procuratori suo in iudicio, nec per hoc reuocatur. l. Paulus respõdet. ff. de proc. ideo dixi, præsente procuratore: quia si cõpareat ipso procuratore absente, & in iudicio, & facit aliquẽ actum in sui persona, non censetur procurator reuocatus, quia reuocatio procuratoris post litem contestatam fieri debet cum causa cognitione: vt eleganter per do. Bart. in l. mutari. ff. de procur.*

c ¶ In curia parlamenti. *Tu vide de hoc istum, consi. lxxxiiij. incip. circa diffinitionẽ. nu. j. ver. j. quòd in toto. ad fi. ver. vbi tamẽ falsè alleg. q. xvj.*

d ¶ Statuta Delphi. *Sub rubrica, quòd nullus procuratorio nomine alterius nisi instrumentum procurationis exhibeat, comparere audeat.*

e ¶ Procuratoria. *Statutum loquens de procuratorio de sufficienti mandato, debet intelligi certe & de procuratore, cuius mandatũ trahatur ad hoc. Nam vbi absolutè fit procuratoris mentio, intelligendum est de solenni & legitimo. vt dicit d. Bald. de Perusio. in tractatu statutorum in versi. procurator. Et ad hoc alleg. ff. de ædil. edict. l. ædiles. §. procurator. Et dominus Bald. in l. si prædium. eo. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Si nobiles operantur in operibus eorum rusticalibus, an perdant eorum nobilitatem, vt contribuere debeant in subsidijs Delphi.*

QVAESTIO XLI.

1 FVit dubitatum, nisi nobiles, aliàs nobiliter viuentes, excepto eò, quòd laborant eorũ manibus in eorum propriis possessionibus, debeãt nihilominus gaudere priuilegiis nobilium, vt non contribuant in subsidiis Delphinalibus? Et fuit conclu-

a sum, quòd debeant nihilominus gaudere priuilegio nobilium [a]. argumento à simili, quod dicimus de clerico, qui exercet opera rusticalia in suis propriis possessionibus. Qui propterea nõ perdit priuilegium clericale, vt dicit Spec. in tit. de clerico coniugato. in §. j. versic. verumtamen non prohibeo &c. Et ita etiam seruat stylus in curia parlamenti Delphinatus in iudicando. Et vide quæ dixi infrà, quæst. cxcvj de nobilibus, qui exercent mercantias, an teneantur contribuere.

a ¶Gaudere priuilegio nobiliũ. *Pro hoc facit quod dicit do. Bar. in l. j. vj. col. ver. tertia opi. ibi pone rusticus &c. ibi enim ipse vult, quòd ex rustico potest nasci nobilis, si sit probus & valẽs, tenẽs statum nobilitatis. Et exinde innuitur, quòd rusticus potest esse quoddã principiũ & causa nobilitatis, & (per cõsequẽs argumẽto à minori) cõceditur, quòd per exercitiũ operum ruralium nõ perditur nobilitas, ac sic nec priuilegium nobilitatis.*

SVMMARIVM.

1 *Agine possit ad recognoscendum contra tertium possessorem.*

QVAESTIO XLII.

Licet de iure, actio personalis pro censu priuati non sequatur fundi possessorem, iuxta l. j. §. hæres. ff. ad Treb. secus est tamen in censu, seu tributo principis, iuxta l. Imperatores. ff de public. &. vect. & comm. & in rubro & nigro. C. sine censu vel re-

1 liquis, †Tamen de stylo præsentis curiæ parlamenti, vidi determinari, quòd tertius possessor rei, super qua pensio est imposita & situata, qui nunquam recognouit, teneatur pẽsionem annuam

a etiam priuato recognoscere & soluere [a]. Ita fuit iudicatum in manibus Petri de Bolliaco secretarij Delphinalis. M. ccccliiij. in causa domini Faunerij ciuis Grationopol. agentis ex vna parte. & Guarini de saliẽte, ciuis Valen. rei ex altera. & causam quarundam pensionum, quas idem Guarinus capi fecerat de pignore, tanquam de bonis Antonij de Monte cluso. Et ita etiam iudicatur in patria Sabaudiæ secundum statuta nouissima Sabaudiæ: vt continetur in dictis statutis in secũdo lib. c. rempub. Licet dictum statutũ Sabaudiæ loquatur de sensu, seu canone debito, ratione iuris emphyteuticarij, hic autem loquitur de pensione annua. Sed eadem est ratio in vtroque casu: ergo idem ius statui debet, vt iuribus vulgatis. ideo hæc curia parlamenti idem seruat etiã in rebus emphy. pro quibus debentur census annui. Quę curia consueuit etiam eosdem tenementarios condẽnare ad soluendum: licet non sint hęredes aliorum recognoscentium. Et ita reperio fuisse in hac curia iudicatũ de anno domini M. ccccxlij.

& die xxij. mensis Docembris, ad vtilitatem prioratus sancti Roberti,& contra Ioannem pupillam filiam & hæredem Humberti de Mornay, quæ pupilla, seu eius tutor, fuit condemnatus ad soluendũ quendã censum xvj. solidorũ: licet dictus eius pater nunquam recognouisset, de qua sententia constat instrumento recepto per Io. Goffredi secretariũ Delph. Sed an dominus directus posit cogere emphyteutam ad renouandam sibi recognitionem, vide infrà q. ccccxvij.

a ¶ Recognoscere & soluere. *Ad hæc vide quæ habentur suprà, quæst. ix. & quæ ibidem apostillantur.*

Curia parlamenti Delphin. qualiter fuit instituta.

SVMMARIVM.

1 *Ludouicus Rex Francorum Parlamentũ Grationopolitanum instituit,*

2 *Princeps quilibet an posit habere Parlamentum, sicut Rex Franciæ.*

QVAESTIO XLIII.

De anno domini M. ccccliij. & de mense Iunij, Domino nostro Ludouico Delphino Viennæ existente, ipse decreuit

1 fieri parlamentum in hac patria Delphinali. † Et ipsum parlamentum instituit residere debere in præsenti ciuitate Gratio. nop. Et loco consilij Delphin. subrogauit parlamentũ. Et ipsum consilium Delphin. quod sic vulgariter nũcupabatur, nũc appellatur seu nuncupatur parlamentum, ad instar parlamenti regij

2 Parisius. Sed an quilibet † princeps posit habere parlamentum,

a sicut Rex Franciæ? credo, ꝙ non, si superiorem habeat. [a] ita vult dicere Bart. licet non ita expresse, in l. & hoc Tyberius Cæsar. ff. de hære. inst. De institutione dicti concilij Delphi. facta per do. Humbertum Delphin. antequam Delphinatus fuisset translatus in domum Franciæ. vide quę dixi infrà, quæst. cccccliiij.

a ¶ Credo quòd non, si superiorem habeat. *Istud videtur dom. Bart. apertè sentire in l. ij. circa fin. in pe. not. ibi, habeat rem, cum tamen illud seu parlamentum, vbi non est aliquis superior &c. C. de decu. lib. x.*

Testis falsus qualiter puniatur in causa criminali & qualiter in causa ciuili.

SVMMARIVM.

1 *Testis falso deponentis pœna quæ sit.*

2 *Testis falsus puniendus, non secundum verum euentum, sed secundum affectum.*

3 *Nuncius falsam relationem faciens qualiter puniatur.*

QVAESTIO XLIIII.

1 a TEstis falsò † deponēs[a] in causa criminali, ex qua interogatur, & imponitur pœna mortis, debet pœna capitali puni-
b ri. ita tenet gl. decreti.[b] in c. rex debet. xxiij. q. v. & Henri. Bohic in c. j. de fal. dist. ij. & probatur in l. j. §. j. ff. de sica. Si verò testis falsò deponat in crimine publico tantùm, & non capitali, tunc non debet talis testis pœna capitali puniri, sed incidit in crimen
c falsi. l. j.[c] in principio. & §. j. ff. de Fal. ita declarat gl. in l. j. in §. præterea. ff. de sica. super verbo, publico iudicio. Et debet talis testis falsò deponens, puniri. vt s. declaratur: siue secuta fuerit condemnatio contra illum, contra quem falsè deposuit, siue non. vt vult gl. in c. falsidicus. de cri. falsi. & satis de hoc, apparet tex. in l. j. §. præterea. ff. ad leg. Cornel. de sica. in verbo, damna-
d retur.[d] non dicit, damnatus fuerit † Et sic ibi text. præsuppo-
2 nit, quòd licet non fuerit damnatus seu condemnatus ille contra quem falsò deposuit, quod nihilominus debeat idem falsus testis condemnari. Et ita fuit declaratū & conclusum die xiij. mensis Septembris. M. ccccliij. per dominos curiæ parlamenti, præsentibus dominis Francisco Porterij in legibus licentiato, præsidente Delphinatus, Ioāne Baiuli vtriusque iuris doctore. Matt. Thomassim in legi. licen. Ioan. de Cizerno, Io. de Sancto germano aduocato legum docto & me in causa contra Io. Vilesij, qui falsò deposuerat quòd nobilis Io. Guersi occiderat quendam fratrem cordigerum, cuius contrarium fuit repertum per testes, & inde per confessionem ipsius Vilesij, qui ex post confessus fuit falsò deposuisse. Et propterea fuit in furcis, Grationo. collo suspensus dictus Vilesij falsus testis, & fuit de præmissis processus ventilatus in manibus Ioannis Cabodi secretarij Delphi. Similis sententia fuit lata per Danielem prophetam, qui condemnauit ad mortem duos, qui falsò deposuerant se beatam Susannam in adulterio reperisse, vt in sancta scrip. legitur Danielis. c. xiij. Qualiter autem testis falsò deponens in causa ciuili, debeat pu-
e niri[e]: tunc nō fuit determinatum. Sed plenè tāgit Hēric. Bohic.
3 in c. j. de falsis in secun. distinct. Sed † qualiter puniatur nuncius siue seruiens curiæ qui falsam relationem facit, vide Spe. in titu. de executore. in §. j. in versi. sed qualiter. & de hoc etiam scripsi infrà in q. cccxxviij. De hac materia scripsi in no. meis in §. nedum. Si testis falsò deponat, an iudex possit eum punire de falsa depositione: vide in clv. consil. meorum.

a ¶Testis falsò deponens. *De falso teste tam in ciuilibus quàm cri-*

minalibus indicijs qualiter punietur: vide istum consilio lxxxix. incip. circa merita. in j. dubio. versic. circa primum dubium, nu. j.

b ¶Glo. decreti. *Versi. & periuros. dicit tamen ibidem do. Archi. quod in hoc casu, videlicet de quo ibi puniendus motu iudicis. allega. iiij. q. iij. qui falsa.*

c Sed incidit in crimine falsi. *l. j. Id est, in pœnam, quæ infligitur à lege, propter crimen falsi instructi vel facti, de quo crimine in allegata l. j. & § j. tangitur & habetur: cuius criminis pœna, est in libero homine deportatio, & omnium bonorum publicatio, in seruo vltimum supplicium. vt in prædicta l. j. §. pœna. sed quo ad publicationem hodie non habet locum pœna prædicta: vt in authen. nulli iudi. §. quia verò. versiculo, vt autem non solum collat. nona.*

d ¶Damnaretur. *Quod hic dicitur, est verum. satis enim est, quòd studuit, vt damnaretur, vt in illo, qui dedit pecuniam iudici, vt iustam sententiam ferret, qui licet iudicem non corrumpit: quia tamen visus est velle corrumpere, punitur. vt l. ij. ff. de condic. ob turpem causam. prætereà in grauioribus criminibus punitur affectus, licet non sequatur effectus l. is qui. C. de sica. & l. si quis non dicã. & ibi do. Bald. C. de epis. & cle.*

e ¶Qualiter debeat puniri. *Vide aliquid per alle. gl. decreti xxij. q. v.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator, in causa, quam ducit, non debet admitti in testem.*

2 *Testis domesticus an debeat admitti.*

QVAESTIO XLV.

1 SI pars producat in testem procuratorẽ suũ, † in causa quam
a agat, [a] non debet admitti in testem [b]. Sed si alia pars pro-
b ducere velit procuratorem partis suæ aduersæ, etiam in eadem causa, debet talis procurator cogi deponere: vt dicunt Bart. in l. deferre. in §. idem decreuerunt. ff. de iure fisci. & Henricus Bohic. in c. insuper. de testi. & gl. Io. And. Ioan. Mona. & Archi. in c. Romana. de test. lib. vj. & gl. in l. etiam. C. de testi. & in l. fi. ff. de testi. Et seruat ita stylus huius parlamenti Delp. & ideò Io. Hugonis procurator Antonij Neyreti ex ordinatione dictæ curiæ parlamenti, fuit conpulsus deponere in causa, contra dictum Antonium Neyreti eius magistrum, pro Cęlestinis de columberio, in regno, die viij. mensis Aprilis M.cccclіiij. in manibus Anto. de Mollena, notarij & secretarij dictæ causę. Sed quid
c de iudice, an ipse possit produci in testem, [c] in causa coram eo ventilata? Vide gl. & Innoc. in c. dilecto. extrà de testi. ponit gl.
2 in c. fi. eo. tit. lib. vj. & Bar. in d. l. deferre, in fi. † Sed an testis mi-
d hi domesticus, [d] possit contra me in testem produci? dicit Spec. quod

e quòd sic, in tit. de teste. §. j. ver. sed quid de vxore & viro.[c] Excipitur tamen pater, qui etiam volens contra filium non debet examinari. vt dicit Spec. in d. §. j. in principio.

a ¶Quam ducit. *Sed secus est, si procurator causam non incipit prosequi. vt in c. super. in gl. in versi. instituantu. de testi.*

b ¶Non debet admitti in testem. *Hoc est verum, etiam in causa appellationis: licet in causa appellationis non sit procurator. Ne memor sui officij fortè contrarium assereret veritatis. Et idem est dicendum in aduocato. vt c. fi. cum gl. j. de testibus in vj. Quinetiam & istud procedit, vbi procurator fuerat reuocatus lite pēdente. Rot. in decisi. cxxvj. si procuratori iurent. Et præmissa procedunt quando procurator esset dominus instantiæ. Secus autem vbi esset datus ad vnum articulum tantùm. Nam super alijs articulis non prohibetur testificari. dictum est Bal. in l. omnibus. in versi. exemplum de tertio. C. de testib. & ibi videas per eum de multis facientibus ad materiam præsentis speculationis. Enimuerò vltra præmissa, vnum velim animaduertas, videlicet quòd procur. vnius in alia causa simili pro alio testis esse non potest: vt pulchrè colligitur ex Rot. decis. ccclxxj. fuit dubitatum sub rub. de testi. & ap. inno. Et exinde mihi videtur esse allatum granum salis, quod iudicatur ex ijs, quæ antè proximè dixi. Verum dictum do. Bal. existimabitur, quòd procu. ad vnum arti. duntaxat datus, potest super alijs articulis deponere, dummodo artic. super quo datus est, non sit similis alijs artic.*

c ¶In testem. *Dic, quòd si est necesse quòd petatur antè, quā lis inchoëtur, quòd iudex siue sit delegatus, siue ordinarius remouendus est à iudicando, & alius subrogādus, vt producatur in testem, Ne veritas occultetur, néue probationis copia totaliter deperea. veruntamē priusquā petens iudicem, in testem producturus, exaudiatur, debet præmitti summaria cognitio. ita sentiunt do. Inno. & Io. An. in no. iuncta gl. in d. c. dilecto filio. extrà de test. §. j. versic. quid si impetres. & versic. quid si iudex.*

d ¶An testis mihi domesticus. *Tu vide de hoc quæstio. in deci. Tho. q. iij. quod ibi scripsi.*

e ¶Versic. sed quid de vxore & viro. *Vult allegare in v. col. versi. quid si aduersarius.*

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta an possit rem emphyteuticariam donare.*

2 *Emphyteuta donādo vel vēdēdo rē emphyteutic. an trāsferat dominium.*

QVAESTIO XLVI.

1 AN emphyteuta † possit rē emphyteuticariā donare[a] domino irrequisito, vt nō incidat in pœnā: l. fi. C. de iure emphy.
a gl. & Odof in d. l. fi. tenēt ꝙ sic. Idē videtur tenere gl. Ber. Io. An. Inn. do. Frāc. de Zabarellis. Hosti & Hēric. Bohic. in c. potuit. ex-

ttà de loca. Idẽ Spe.in tit.de emphy.§.nunc aliqua. verſ. cvij. & ibi etiã Io.And.in addit.ad Spe.Idẽ dicit Pet.Iac. in tit. de actio. in rẽ,quæ pro re emphyt. quæ cecidit in cõmiſſum.idẽ etiã dicit
b Bart.in l.ſi domus[b].§. fi.ff.de leg.j.quos ſequitur do.Io.de Imo. idẽ etiã tenet do.Chriſtop.de Chaſtillione: vt refert do.meus do. Io de Gãbarano,in d.l.ſi domus.§. fi. Contrariã opi. tenet primò Cy.in ſuis addi. in d.l.fi.C.de iu. emphy.licet contrariũ aliàs tenuiſſet in lectura ſua,quẽ ſequitur Bart.in d.l.fi.& in l.ſi domus. §.fi. ff.de leg. j.vbi recitat Pet.de bel.pert.licet cõtrariã opin.te-
c nuiſſet in d.l.j. C.de fundis pa.[c] Hãc etiã opin.tenet Placentinus, vt recitat gl.in d.l.fi.C. de iure emp. Et pro hac parte facit,quod dicit gl. in d. l. fi C.eo. ſuper verbo,exiſtimationis.Idẽ tenet etiã ibidẽ Ang.quẽ ſequitur Pet.Heliæ.in ſuo tract.de iu emphy.Idẽ
d etiã tenet Io.Fab.in §.adeo.[d] inſti.loca.& in d.l.fi.C.de iu.emp. Dũ ibi dicit ꝙ do.directus debet in donatione requiri.Hãc opin. etiã ſecuti fuerunt Rich. Malumb. & Alb.de Roſ. in d.l.fi. C.de iure emph.& vt refert ipſe do.meus do.Io.de Gãbarano in d. l.ſi domus.§.fi.ff.de leg.j.in reportatis per me ſub eo,dũ ipſe legeret. Et ſecundũ hanc vltimã partẽ, fuit iudicatũ Papiæ. Et hãc partẽ puto veriorẽ:qa aliter nõ eſſet ꝓuiſum do.directo: ſed remaneret do. directus iure ſuo emphyteutic. totaliter priuatus ſiue fraudatus,quia contra nouũ poſſeſſorẽ donatariũ nullo iure remaneret ſibi prouiſum.Nã primò actione perſonali contra eum agere non poſſet ad ſolutionem cẽſus : quia actio perſonalis non ſequitur fundi poſſeſſorem,vt iuribus vulgatis,non etiã ad com miſſum poſſet agere contra donatarium, in quem eſt facta donatio,ſine conſenſu ſuo,cùm iure permittẽte talis donatio facta fuerit,argum. l. Gracchus.C. de adul. Si dixerimus cõtrariã opi. eſſe veram,videlicet ꝙ poſſit donari dño irrequiſito, & ſic nullo iure ſibi ſuccurretur, perderet ipſe dominus directus ius ſuum emphyteuticarium : quod non eſt dicendum. Ideò dom. Barth. de Salic. in d. l. fin. C. de iure emphyte. & Guido de Salic. in d. l.fi. C. de iure emphy. & Guido de Suzaria in ſua repetitione
e d.l. fi.dicunt aliter,[e] mediam viam tenentes quòd licet emphy. poſſet donare domino directo non requiſito : quòd tamen donatarius debet accipere rem donatam per manus domini, & ei ſoluere quinquageſimam pro laudimiis: aliàs cadit in cõmiſ-
f ſum.ita dicunt ipſe Gui.de Suzaria & Sali.[f] Et credo, quod iſta ſit veritas:qa ſic ſubuenitur dom.directo circa præſeruationẽ iuris ſui emphyteuticarij:quia donatarius recipiendo inueſtiturã

ab ipſo

ab ipso domino directo, & sibi soluendo laudimia obligatur in futurum eidem domino ad solutionem canonis & aliorum iurium emphyteuticor. † Et ex hoc infertur, quòd emphyteuta
2 donando, vel vendendo rem emphyteuticariam, non transfert dominium in donatarium, aut emptorem, donec per dominum fuerit inuestitus & retentus, posito quòd in donatione, aut in vẽditione interueniant precarium, aut retentio vsusfructus: qui ex ficta traditione habent transferre dominiũ, iuxta. l. quisquis. C. de donationibus. & l. quod meo. ff. de acquiren. pos. Quia hoc est verum, quòd donans vel vendens transfert possessionẽ per precarium, aut retentionem vsusfructus in donante, vel vendente rem francam, seu allodialem. Sed in re emphyteuticaria, secus. ideò text. cum glos. in d. l. fina. in fin. super verbo, cadat. C. de iure emphyteuti. dicit, quòd emphyteuta aliter versando circa rẽ emphyteuticariam cadit ipso iure à iure suo si enim eo casu cadat ipso iure à iure suo, ergo nõ transit possessio, & per cõsequẽs nec dominium in donatarium aut emptorem. Et ita fuit declaratum & iudicatum in hac curia parlamenti Delphinalis de anno domini M.ccccliiij. & die xj. mensis Aprilis, in causa existente in manibus Ioannis de Vourey secretarij Delphinalis inter Raymundum Fabri, & Stephanum eius filium ex vna parte, & Monetum paneterium Grationop. ex altera, ad causam cuiusdã domus donatę per Solaciam dicto Stephano filio dicti Raymundi Fabri, & inde Rodetæ ipsius Solaciæ filiæ. Quæ domus per sententiam fuit adiudicata pertinere iure dominij dicto Moneto, vt hæredi dictæ Rodetæ eius vxoris secundæ donatariæ, ex eo ipsa Rodeta, quæ habuit secundam donationem, fuit prius retenta & inuestita per dominum directum de dicta domo, quã dictus Stephanus filius Raymundi Fabri, licet ipse Stephanus habuisset primò donationem eiusdem domus, etiam cum retentione vsusfructus. A qua sententia idem Stephanus recurrit, & supplicauit ad eandem curiam parlamenti, inde per eandem curiam vocatis aliis in iure peritis fuit confirmata de mense Martij, M.cccclvj. in manibus dicti Ioannis de Vourey secretarij Delphi. Sed quid in re feudali, vide j. q. clxij.

a ¶ Donare. *Tu vide de hoc, plenè per istum, consi. xlvij. consilium pro R. Pa. numero vj. versicu. ad sextum dubium.*

b ¶ Barto. in l. si domus. *Imò dom. Bar. tenet ibi contrarium. in alle § fi.*

c ¶ De fun. pa. lib. xj. *Ibi tenet dominus Barto quod emp. rem emphy. domino irrequisito donare potest. & do. Bald. in l. fi. C. de iu. emphyt.*

d ¶§.adeò. *De hoc nihil per Ioan. Fabri.in §.adeò:insti.de loca.*

e ¶Dicunt aliter. *Dominus Christop.Por.insti.de loca.in addi.sua incipiente,quæritur an etiam emphyteuta.dicit emphyteu.rem emphyteuticariam donare volens,domino directo,denuntiare debet sub hac forma: Ego volo donare meliotamenta Titio.vnde tibi notifico,vt scias per quem possideas.Ipse enim ibidem sentire videtur,quòd ad aliud faciendum non tenetur ipse emphyteuta donator, neque donatarius.Profectò hæc opinio videtur præstantior opinione hic in text. recitata. Tum quia hoc modo prouisum est domino directo,quum sciat per quem possideat,nam possessio ciuilis & dominium directum apud eum resident.Quorum quidem vigore,nisi donatarius canonem soluat,prout soluere tenebatur eius author,agetur contra ipsum negatoria,scilicet negando ipsi donatario ius in re competere, saltem quo ad dominium vtile & possessionem ciuilem.ar.eo. quæ habentur & not.per glo. & doc.in ca.examinata. extrà de iudi. & per Specu.titu.de loca.§.nunc videndum.versi.xlviij.Et ex vi horum compelletur recognoscere rem ipsam emphyt.& soluere canonem debitum,aut rem dimittere, maximè si esset in solutione canonis vltra tempus legitimum,quoniã tũc poterit,licet non authoritate propria, sed iudicis expelli. Spec.in præal.tit. & ver.in fin.Vel poterit dominus præponere rei vendicationem,nisi donatarius soluat censum siue pensionem,vt in l.fin.in glo. super verbo,aliis verbis.C.de iure emphy.Tum, quia satisfit rationi, qua lex mandat emphy. vendere volenti, vt primò denuntiet domino.& cessat absurditas exinde proficiscens. Tum, quia opinio domini Porci magis vergere videtur ad mediam viam,quæ eligenda est.l.antiqui.ff.si pars hære.petatur. Tum, quia huiusmodi opin. magis appropinquat & consonat opi.glo.& doct.maioris numeri & authoritatis, & sic opinioni communi,& præcipuè à qua in iudicando non est recedendum.vt dicit domi. Alex.consi.xciiij.parte Hilarius.qui refert hanc esse communem opi.& quòd emphyt.possit rem domino irrequisito donare,tenet expressè domin. Ang.instit.de loca.§.adeò.in versi.quæro quando emphyteu.*

f ¶Et Salv. *Quem etiam vide in d.l.vlti.de iure emphy.an res emph.possit dari in dotem. Et super omnia, si vis peritus effici in materia iuris emph. vide domi.Ias.de May.C.de iure emphy.Quem author præsentis libri non vidit,nec fortè primus additionator.*

SVMMARIVM.

1 *Dominus directus,an possit capere rem iure prælationis in donatione, vt in venditione.*

2 *Contrahentes an possint impedire dominum directum capere rem in venditione,iure prælationis.*

QVAEST

QVAESTIO XLVII.

SEd posset dici, quòd per prædictam decisionem non videtur esse differentia inter donationem & venditionem, aut aliam
1 alienationem.†Sed dico, quòd imò est differentia, quia in donatione dominus non potest accipere rem donatam iure prælationis, vt dicunt doct. in locis s̃. alle. quos sequitur Pet. Iaco. in ti. de ac. in rem, quæ pro re emphyteutecaria competit, quę cecidit in cõmissum. circa fin. ibi, item si talia pretia non sint. Secus in vẽ-
2 ditione per d. l. fina. C. de iure emphy. Sed † iuxta hoc quæro, an contrahentes possint inter se facere aliquam cautelam ad euitãdum, quòd dominus directus in venditione non possit rem cape-
a re iure pręlationis. Bar. in l. quod sæpe[a]. §. si quis ami. ff. de contrahen. empt. dicit, quòd sic, videlicet, si vendatur res sub conditione, si dominus directus laudare voluerit &c. De hac materia iuris prælationis vide, quæ dixi j̃. q. ccccviij. Sed an dominus directus possit capere iure prælationis rem emphyteu. pro amico suo, vide quæ dixi j̃. q. ccccx.

a ¶Bar. in l. quod sæpe. *Nihil ibidem, de hoc per dominum Bart. sed ad hac facere videntur, quæ notant. & scrib. per dominum Bal. in l. hac venditio. in ver. iij. not. iuncto seq.*

SVMMARIVM.

a *Si ex donatione debeantur laudimia[a].*
1 *Res emphyteutica an possit alienari irrequisito domino.*
2 *Laudimia quibus casibus non debeantur domino.*

QVAESTIO XLVIII.

EST etiam aduertendum, quòd omnes doct. s̃. proximè allega-
1 ti tenentes, † quòd res emphyteutecaria non potest donari irrequisito domino, pręsupponunt & dicunt, quòd ex donatione
b debet domino solui laudimium.[b] & ita expressè tenet Pet. Heliæ in dicto suo trac. de iure emph. Sed Spe. in titu. de loc. §. j. ver. cvij. & versi. cx. & Pet. Iac. dicit, quòd cùm in donatione non interuenit pecunia, quòd ex ea non debetur laudimium domino: & idem dicit ipse in permutatione: ita dicit ipse Pet. Iac. in titu. de act. in rem, quæ pro re emph. quæ cecidit in cõmissum cõpetit circa fin. ibi, Item si talia pretia nõ sunt in alienatione &c. &
2 ibi enumerat ipse Pet. Iac. aliquos alios casus † in quibus nõ debentur laudimia: nec possunt res capi iure pręlationis, videlicet de legato. Itẽ de re data in dotẽ nõ ęstimata. Itẽ in donatione inter viuos. Itẽ in pacto legis cõmissorię, vel adiectionis in diẽ. circa tamen permutationẽ, vide quæ dixi j̃. q. xcij. & de pacto legis

cõmissoriæ.scripsi s̃.q.vj.Sed de consuetudine generali in præsenti patria Delph.soluũtur dimidia laudimia,pro re donata,& consueuerunt donatarij se retineri & inuestiri facere à dominis directis,alias res committitur,& ita etiam seruat stylus pręsentis curiæ parlamenti in iudicando. Sed an ex remissione, quæ fit
c inter socios,vel cohęredes,debeatur laudimium [c].dic quòd nõ, vt tenet Bar.in l.fi.ff.de condi.fur. Vide de ista materia.ĩ.q.xcij.

a ¶Debeantur laudimia. *Si res emphy.donatur vel datur in dotem:vide do.Ias.de May.in l.vlti.colum.xiiij.vers.nonò quæro.& vers.decimò quæro.C.de iure emphy.vbi diffusè de his quæstionibus tractat.*

b ¶Debet domino solui laudimium. *Tu vide de hoc per istum consil. clxij.incip.consului pro re.vj.versi.ad sextum quia de iure.*

c ¶Debeatur laudimium. *Vide istum consil. xlvj. incip.in facto præsupponuntur.nume.2.ver.plus posset dici.& deci.Tholo.q.xxvij.*

¶No.quòd nomine rei emphy.donatæ debetur laudimium,ista consuetudine generali Delphi.obtinente.de iure tamen scripto verior videtur opinio vergens in cõtrariũ,per ea,quæ dicit do. Alex.consi.xciiij.parte Hilarius.

SVMMARIVM.

1 *Dominium rei donatæ absenti notario stipulante pro eo, an in donatarium transeat.*

2 *Donatio facta absenti absque ministerio epistolæ vel nuntij, firmetúrne iuramento.*

QVAESTIO XLIX.

IN processu dictę causę Stephani Fabri.fuit orta alia qõ,videli
1 cet,† An ex donatione, quã primo loco fecit dicta Solatia, de dicta domo dño Stephano Fabri absenti.notario pro eo stipulãte,fuerit dñium translatũ in ipsum donatariũ antequã eam acceptauerit:posito ꝙ de consensu dñi directi fuisset facta ipsa donatio.Videtur ꝙ nõ per l.absenti. in fi.ff.de do.Etiã quacũq; stipulatione notarij interueniẽte,per tex.in fi.d.l.absenti.ibi,dũ dici
a tur,etiã si per seruũ eius,cui donabatur, missa fuerit. Sed Bar.[a] in l.tam is.in §.filius.ff.de do.cau.mor.in ij.q.quę incipit,Quæro an ista donatio.& in l.si pupillus.ff.rem pup.sal.fore.videtur velle,ꝙ etiã hoc casu sufficit stipulatio notarij. Et ita etiã in dicta causa fuit inter dños parlamẽti cõclusum, insequẽdo etiã generalẽ cõsuetudinẽ huius patriæ Delphi.per quã ex stipulatio
b ne notarij etiam in extraiudicialibus [b] quæritur ius absenti & ignoranti.de hac materia etiam tetigi ĩ.q.ccxxij.& q.cccxvj.&
2 cccxvij.†Sed an donatio facta absenti absq; ministerio epistolę, vel nuntij.firmetur iuramẽto.vide Henr.de Bouẽco.in auth.sacramen pub.C.si aduer.ven.in sua repetitione,in materia causæ

forma

formalis, circa princ. de donatione facta absenti. vide quæ scripsi in notabilibus meis, fo. 5. ver. I. & seq. &c. & 32. cõsil. meorũ.

a ¶ Sed Bar. *Ipse autẽ do. Bar. in locis hic alle. non loquitur in terminis huius quæst. nec quicquam dicit de acquisitione dominij: sed vtilis actionis sine cessione. verum, in hoc facit, quòd sicut ipse vult, notario stipulante acquiri absenti vtilem actionẽ in conuentionalibus ita quoque arg. à simili, siue ex identitate rationis, videtur sentire dominium per stipulationẽ notarij absenti acquiri posse. hoc sanè intelligas concurrente traditione. nam sine vera vel ficta traditione non trãsfertur dominium. l. traditionibus. C. de pact. & ita intelligendũ & supplendum est in huiusmodi q. ibi, quod etiam hoc casu sufficit stipulatio notarij.*

b ¶ In extraiudicialibus. *Do. Ioan. Fab. in §. si quis. ij. col. versic. circa verò acquisitiones. instit. per quas perso. nob. acquir.*

¶ *Quia ista quæstio est singulariter notãda propter fraudes, quæ possunt fieri in processibus, quæ vertũtur in curijs parlamentorũ: per subtractionẽ instrumentorũ procuratorij: & posteà partes dicunt processum & arrestum esse nullũ: quia non constat de constitutione procuratoris.*

SVMMARIVM.

1 *Non appellatur à sententijs latis per ipsam curiam parlamenti.*

2 *Nullitas opposita contra sententiam, impedit executionem ipsius sentẽtiæ.*

3 *Cautio iuratoria eius, qui obtinuit sententiam, à qua supplicatur, quando admittatur.*

4 *Præfectus prætorio quis dicatur & eius potestas.*

QVAESTIO L.

1 QVia hæc curia parlamẽti ex aliqua cõsuetudine est redacta ad instar iudicij præfectorũ prætorio: † ideò à sententiis latis per ipsam curiá parlamenti, nõ appellatur; sed tantũmodo supplicari cõsueuit: sicut à sententia præfectorũ prætorio: vt l. j. C. de sentent. præfect. præto. quæ supplicatio licet infrà tempus decem dierũ & inscriptis, vt decet, fuerit interposita, non impedit nec impedire cõsueuit executionem sẽtẽtiæ curiæ parlamẽti, si pars victrix præstet idoneã cautionẽ de restituẽdo aut reducendo rem in pristinũ statũ, iuxta auth. quæ supplicatio. C. de prec. Impera. offe. ita seruat stylus dictæ curiæ parlamenti. Quod secus est in curiis iudicũ inferiorum, à quorũ sententiis appellatur: & quorum app. suspendit iudicatum: vt in rubro & nigro. ff. nil noua, & ponit gl. in d. authen quæ supplicatio. Iuxta hæc quæro, an dicta cautio debeat præstari ante executionem sententiæ? Dic ꝙ sic, per ea, quæ leguntur & not. in d. auth. quæ supplicatio. Sed pone, ꝙ facta fuit executio sententiæ antequam

fuerit

fuerit præſtita cautio, an recõualidetur executio ſententiæ per cautionem poſteà præſtitam? credo quòd non, per ea quæ in ſimili videmus in vſurario, cuius teſtamentũ non valet, niſi præſtet cautionem de vſuris reſtituendis, & ſi poſteà illam cautionem præſtet, nõ reconualidatur teſtamentũ:& ad hoc inducunt doct.l.ſi filius.ff.de teſt.& ad hoc ibi inducit illam l.do.Iacob.de Puteo.de quo etiam per Bart.in l.filio præterito.ff. de iniuſt. & irri.teſt.circa finem ſui apparatus. & habetur in c. quãquam.de
2 vſur.lib.vj. ¶ †Sed iuxta hanc materiam quæro quid ſi ſententia curiæ parlamenti eſſet ex aliquo capite ipſo iure nulla: an talis nullitas per partem oppoſita, de qua poſſet in prõptu ex eiſdem
a actis apparere, impediat executionem, [a] de qua in d. auth. quæ ſupplicatio.poſſet dici ꝙ ſic,de iure, quia nullitas oppoſita contra
b tra ſententiam impedit executionẽ ipſius ſententiæ: maximè, [b] quando nullitas eſt notoria apparens ex eodem proceſſu: aliàs ſecus,vt dicit Bar.in l.iiij §.condemnatũ.ff.de re iud.imò(quod plus eſt) error adiectus in ſententia, impedit executionem, vbi incõtinenti de errore apparere poteſt ex eiſdem actis:vt dicit d. Ioã.de Imo.in c.cũ Bartoldus extrà de re iud.& ibi Innoc.& id, quod ſuprà dixi,ꝙ ſupplicatio à ſententia parlamẽti, non impedit executionẽ ſententiæ,ſi pars victrix præſtet cautionẽ:hoc eſt verũ,& debet intelligi,vbi ſententia eſſet valida:vt voluit Bald. in d.auth.quę ſupplicatio.Et videtur ſentire gl.in d.l.j.C.de ſen. præfecto præto.in glo.j.vbi dicit ꝙ tũc ſupplicatur à ſententia præfecti prętorio,vbi ſentẽtia eſt valida,licet lata contra ius li-
c tigatorũ:volẽs innuere [c] gl.ꝙ aliàs ſi nulla eſſet,nõ eſſet neceſſe ſupplicare, ſicut nec à ſententia nulla appellare. Tamen quicquid ſit de iure de ſtylo dictæ curiæ parlamẽti & communi obſeruantia, etiã ſi ſupplicetur infrà decem dies à ſentẽtia per dictã curiã parlamẽti lata,nulla exceptio etiã nullitatis impedire conſueuit executionem iudicati, ſi offeratur & præſtetur dicta cautio per partem victricem. Sed poſteà in cauſa reuiſionis in diffinitiua conſueuit fieri reparatio. Et corroboratur iſte ſtylus
d per dictũ Inno. [d] dicentis indiſtinctè, ꝙ nullo iure cõprobatur, quòd nullitas oppoſita impedire debeat executionem ſentẽtiæ: in c.cùm in iure peritus.ext.de off. dele. Sed ſi non ſupplicetur,à ſentẽtia parlamenti infrà decẽ dies,an debeat alia pars præſtare cautionẽ?Bar.dicit,ꝙ nõ,in d.auth.quæ ſupplicatio.& ita etiam
3 ſeruat ſtylus huius curiæ parlamenti. Sed iuxta †hoc quæritur, ſi ille qui obtinuit ſententiã,à qua ſupplicatur,fecit diligẽtiam
de

de reperiendo cautionem, & nullam reperit, an eo casu debeat admitti iuratoria cautio, iuxta authē. generaliter. C. de episc. & cle. Crederē ꝙ sic, de iure: per d. auth. generaliter. de hoc tamen dic, vt infrà plenè dixi, q. clxxxix. & q. ccccxx. An literæ quinquennales impediant exequi sententiam parlamenti, vide infrà q. xcvij. An rescripto principis possit dicta sententia differri, seu eius executio vsque ad finem causæ reuisionis. vide quæ dixi q. ccccxx. Quia suprà dixi, ꝙ hæc curia fungitur vice præfecti præ
4 torio: quæro † quis dicatur præfectus prætorio. Dic, secundum aliquos est, qui immediatè subest principi, & præest omnibus iudicibus & excellentior est omnibus magistratiibus, & à talibus non appellatur, & minor contra eius sententiam non restituitur. ¶ Tertiò, potest condere leges & facere constitutiones, ita ponit Specu. in tit. de iurisd. omn. iud. circa principium.

a ¶ Sed iuxta &c. impediat executionē. *Ista quæstio videtur in idem recidere cum quæstio. seq. tamen in hæc videtur differentia, quòd hic intelligitur, quando nullitas opponitur in executione sententiæ: ibi autem quando obijcitur in suppositione à princip. oblata.*

b ¶ Maximè. *Ista dictio hic non implicat idem in casu contrario: sed maximè potest exponi, id est, multùm, prout, sumitur secundum vnam expositionem per do. Car. in. c. j. ver. iij. no. de renun. in cle.*

c ¶ Videtur innuere. *Imò glo. cum dicit, illud expressè, ibi, non legis vel constitutionis.*

d ¶ Inn. *Caue, quia videtur loqui in alio casu. Et de hoc vide Inno. in c. de cætero, & ibi plenius dom. Fel. extrà, de sentent. & re iudi.*

SVMMARIVM.

1 *An terebellianica possit prohiberi per testatorem in liberis primi gradus. Et quid in extraneis.*

2 *Trebellianica an detrahatur, de re prohibita alienari, per testatorem.*

QVAESTIO LI.

SEcundum stylū dictæ curiæ parlamenti, Trebellianica non
1 potest † prohiberi per testatorē [a] in liberis primi gradus. qui
a stylus comprobatur dispositione iuris, in l. si vt allegas. C. ad legē Falc. & in §. sed quia inst. de fideic. & probatur in l. iubemus. in princ. C. ad Treb. sic inducendo: nam si pater vel mater rogauerit hæreditatem restituere fratribus, & rogauerit, vel iusserit quòd fructus imputentur in Trebell. & ita detractionē Trebellia. in substātia hæreditatis prohibuerit: nihilominus talis filius quartam Trebellianicā detrahet tali rogatione vel iussu nō obstāte, ac etiā non obstante ꝙ fructus percepit. hoc etiā satis bene probat

probat, dicta l. si vt alleg. quæ in filio rogato restituere fratribus loquitur, secus in extraneo hærede rogato, cui potest Trebel. per testatorē prohiberi: vt tenet Bart. in l. Marcellus. ff. ad Trebell. & glos. in authent. de hæredi. & Falcid. in §. si verò expressim. Iacob. de Aret. & Cyn. & Salic. in authen. sed cùm testator. C. ad legem Falcid. & Azo. in Sum. authē. quæ do. licet indistinctè dicat Trebel. posse prohiberi: debet intelligi in extraneo hærede rogato: non autem in liberis primi gradus: quia extraneis non tanto iure debetur hæreditas, sicut filiis primi gradus, ideo hoc operatur fauor liberorum. & ista est vera opinio, quæ in iudicando seruatur: licet aliqui alij in iure scribentes dixerunt Trebellianicam non posse prohiberi, etiam in extraneis: iuxta ea, quæ leguntur per Bartolum in l. quod de bonis. in §. cum
b fideicommissum. in prima oppositione [b] ff. ad legem Falcid. An per verba, pleno iure, censeatur Trebellianica prohibita? vide quæ dixi infrà quæst. cccccxxxvij. & in 40. consil. meorum.
2 Sed an † de re prohibita alienari per testatorē detrahatur Trebellianica? dic quòd non, quia videtur etiam hoc casu prohibita, per authent. sed in ea re. C. ad leg. Falci. & ibi hoc dicit expresè Bald. de re prohibita alienari, non detrahi Falcidiam vel Trebellianicā. idem tenet Azo. in Sum. eod. tit §. item cessat. idem Ioan. And. in ca. Raynaldus, in glos. fin. in Nouel. de testa. Idem Bart. & Cyn. in dicta authen. sed cum testator. C. ad legem Falc. An autē Trebellianica prohibita in primo gradu, cēseatur prohibita in sequētib⁹, vide quæ dixi, ĩ. q. cccccxcij.

a ¶Per testatorem. *Tu vide de hoc istum consil. cxxij. incip. Ioannes molaris. nu. 5. versi. ad quintum quæsitum, & consil. cxl. incip. consilium pro nobili Aimone. nu. 3. versic. ad tertiū. & melius ver. sequen.*

b ¶Bart. in j. opp. *Aduerte quia loquitur filijs primi gradus, qui debitum cum Falcidia compensant: etiā si hoc testator expressit secundum primam lect. gl. quam in fine ipse d. Bart. reprobat, dicens, quòd etiam in filijs primi gradus Falcidia cum debito compensetur testatore iubente.*

SVMMARIVM.

1 *Filius rogatus possítne duas quartas indistinctè detrahere.*

QVAESTIO LII.

Licet doctores in iure ciuili scribentes in l. quanquam C. ad legem Falcidiam. & l. Papinia. §. quarta. ff. de inoff. testa. & in authen. res quæ. C. cōmu. de leg. & ibi Iac. But. distinguāt circa detractionē duarū quartarum in liberis rogatis restituere
1 hæreditatē paternā: † an filius possit detrahere duas quartas: videlicet

delicet legitimã & Trebellianicam : quia dicũt ꝙ filius, aut est rogatus purè, aut sub cõditione. Illã distinctionẽ reprobãt canonistæ dicentes indistinctè,[a] filiũ posse detrahere d. duas quartas, per ea quæ legũtur, & not. in c. Raynu. & c. Rayna. extrà de test. Et hæc sententia canonistarũ seruatur in iudicando, tam in hac curia parlamenti, q̃ in aliis curiis inferioribus præsentis patriæ Delphi. de stylo & cõsuetudine gñali præsentis patriæ Delphi. & ita etiã practicat & seruat totus mundus : vt attestãtur do. videlicet Iac. But. Ray. Bal.[b] & Ang. de Peru. in d. l. quanquã. nec mirũ si hæc opinio seruetur: qa pro illa sunt tex. expressi in d. c. Raynucius. & c. Rayna. cui decisioni propterea est stãdum: quia vbi reperitur decisum iure canonico, standũ est illi iuri canonico, etiã in foro ciuili: argu. eorũ quæ habentur in c. j. de no. ope. nun. & in l. per hãc. C. de tẽp. ap. & est ęqua & fauorabilis hæc opinio: cũ hæreditas parentũ quadã ratione naturali sit filiis debita. l. cũ ratio. ff. de bo. dam. Et hoc verũ dico, nisi testamentũ esset nullũ ratione præteritionis[c] paternæ vel maternæ, in quo subiũcta esset clausula, si nõ valet iure test. & c Tũc enim nõ detraheret nisi vna quarta, hoc est legitima. ex eo ꝙ proximiores cẽsentur esse rogati purè restituere hęreditatẽ hæredi scripto. l. ex testa. C de fideic. & l si iure. C. de testa. ma. & l. ex ea scriptura.[d] ff. de tes. & ibi sunt no. gl. & ponit Bar.[e] in auth ex causa. C. de li. pręt. vel exhæ. Et ideo qa rogatio cẽset purè[f] facta tm̃modo: vna quarta detrahit, hoc est legitima. Istã cõclusionẽ ponit Bart. in l. quãquã. C. ad l. fal. De hoc etiã tetigi ĩ. q. cccxxiij. & q. ccccxiij.

a ¶ Indistinctè. *Et hoc apertè traditur in c. Raynucius. iuncto c. Raynal. hic alle. prout etiam dicit glos. in ver. legitimam. in alleg. c. Raynucius. & ibi do. Inno. in ij. col. circa fi. Vnde mirandum videtur do. Odof. & Cy. qui intelligunt opinionem canonistarum esse secũdum distinct. prædictam. Sed hoc fortaßis proceßit ex eo, quòd in d. c. Raynucius. fuit filius rogatus de resti. hæred. sub conditione, vel fortaßis ex eo, quòd ibidẽ in fi. gl. prædicta ponitur huiusmodi distinctio, vtrũ purè & simpliciter filius rogetur de restituenda hæreditate, aut sub conditione vel in diem, vt si purè, tunc vnã Falcidiã tantũ habere debet. Si in diẽ vel sub cõditione, vtrãque habebit. Et secundũ hanc distinctionem dicitur esse decisum per d. c. Raynucius. & c. Raynal. vt per d. Pe. Io. de Ferra. in forma libelli, quo agitur ex substitutione in gl. ac per fideicõmißũ, in vers. sed circa pri. col.*

b ¶ Bal. *Ipse ibid. non tenet hanc opi. sed amplectitur distin. præd. Et ideo puto quod intendit allegare Ia. Butr. quem alleg. d. Cy. in alle. l. quãquam.*

c ¶ Præteritionis. *Supl. vel exhæredationis, vel defectus solennitatis. per*

ea.

ea, quæ ſcribuntur per dom. Bar. in authen. ex cauſa. vlti. col. C. de liber. præter. vel exhæred. & in l. quanquam. C. ad leg. Falcid.

d ¶ Ex ea ſcriptura. *§. ex his verbis.*

e ¶ Barto. *In vlti. col. & vlt. quæſt.*

f Purè. *Si quidem per c. ſuprà mentionatum diſponatur filiū rogatum reſtituere hæreditatem indiſtinctè poſſe detrahere debitum iure naturæ, & Trebellianicam: ſi verò huiuſmodi diſpoſitio canonica ſit ſeruāda, videtur vtique ratio hic aſsignata non vigere. & ideo cogitabis, ſi limitatio poſita ibi, & hoc verum &c. qualibet alia ratione ſuſtineri valeat.*

SVMMARIVM.

1 *Filij primi gradus, an perdant Trebellianicam per omiſsionem inuētarij.*

2 *Quarta Trebellianica retenta, an poſsit ex ea detrahi alia, ſi hæres detrahens alium inſtituat, & per fideicomiſſum ſubſtituat.*

3 *Veniens ab inteſtato, per titu. ſi quis omiſſa cauſa, vel ſi non valet iure teſta. &c. an poſsit detrahere Trebel.*

QVAESTIO LIII.

OBſeruatur in iudicando de ſtylo in curia parlamenti, quòd liberi primi gradus rogati reſtituere hæreditatem per non confectionem inuentarij, non perdunt Trebellianicam. qui ſtylus probatur ratione: nam ſecundum communem opinionem filius non priuatur legitima, ſi non fecerit inuentarium: vt not. gloſ. in authent. ſed cum teſtator. C. ad l. Falci. & in authen. hoc amplius. C. de fideicom. & ſequuntur communiter doct. excepto Nic. Matarelli. & bene probatur per d. authen. hoc amplius. Sic ergo dicamus, quòd nec priuari debeat Trebellianica, quod ſecus eſt in extraneo hærede rogato, qui perdit Trebellianicam, niſi confecerit inuētarium. vt tenent Ia. de Ra. Bal. Cy. Sali. Guiliel. de Cu. Pet. de Bella pertica. Albe. de Roſ. in d. auth. ſed cum teſtator. & ipſe Bal. in l. cum tale. §. j. ff. de con. & de. licet contrariā partem tenuerint Ia. de Bello viſu. & Ray. in d. auth. ſed cum
a teſtator. Bar. [a] & Ang. in l. Marcellus. §. quod autem. ff. ad Treb. & do. Io. de Imo. ff. de acq. hære. ſuper rub. & Ia. de Are. & domin. meus, dominus Franciſcus de Thoma. in l. j. ff. de leg. j. quorum opinio non videtur vera, cū hęres non conficiens inuentariū, pręſumatur res hęreditarias ſubtraxiſſe: vt in corpore, vnde ſumitur d. auth. ſed cum teſtator. ideo deneganda eſt ſibi dectractio Trebellianicæ, cū præſumatur tantū de rebus hæreditariis habuiſſe. Et ratio differentiæ quare filius non debet perdere Trebellianicam, per non confectionem inuentarij, & extraneus, ſic eſt, nā filius agit quodammodo de damno vit. quia ſi filius, ergo hæres.

xvij.q.viij c. fi. Extraneus autem tractat de lucro captando: vnde non mirum, si per non confessionem inuẽtarij perdat Treb. & ad hoc facit l. si patronus. ff. de donationibus. tit. generali.

2 Vtrum † de quarta Trebellianica retenta possit alia Trebellianica detrahi, si hæres detrahẽs alium instituat, & sibi per fideicommissum substituat. vide l. irritum. C. ad l. Falci. iuncta l. quanquam. C. eo. tit. De materia Trebellianicæ, & an possit detrahi in vna re, & si perdatur per non confectionem inuentarij, vide plenè Bal. & Sali. in l. filium quẽ habentẽ. C. fami. ercis. & Bart. in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad l. Falci. Et aduerte ad d. l. filium quem habentem. quia Gofredus de Saligniaco in d. §. res quæ. dicit, quòd licet d. l. sit subtilis: tamen est inutilis, & quòd Codex

3 non minus valuisset si ibi apposita non fuisset. † Vtrum veniens ab intestato per tit. si quis omissa causa testa. vel virtute illius clausulæ, si non valet iure testamenti, valeat codicillorum, possit detrahere Falcidiã. dic quòd sic. l. fi. C. quando dies leg. cedat.

2 ¶ Bar. *Ipse autem do. Bart. tenet contra do. Cy. dicens, quòd aliàs pluries de facto dicit, quòd Treb. non perdatur propter non confectionem inuentarij. & subdit quòd ita obseruatur communiter. vt in auth. sed cum testator. in vlt. col. ver. quæro an per cõfessionem. C. ad l. Fal. Et ibi dicit dom. Alexan. in additio. Bar. in versi. perdatur. quòd communis opinio omnium est, quòd per non confectionẽ inuentarij Trebellianica nõ perdatur.*

SVMMARIVM.

1 *Potestas paterna sola an attendatur in iudicijs.*

2 *Filiofamiliàs maiori agenti, vel conuento, an requiratur consensus patris disting.*

QVAESTIO LIIII.

1 TEmpore quo aduocabam in d. curia † parlamenti, antequam essem consiliarius in ipsa curia, in pluribus causis opposui, & vidi opponi per alios aduocatos pro clientulis, quòd ipsi clientuli erant filiifamiliàs, licet maiores, & quòd interuenerant in causa sine licentia paterna. Ideo processus nullus: iuxta l. non solùm. §. necessitate. C. de bo. quæ libe. Sed his oppositionibus non obstantibus domini parlamenti in causis procedebant, ita quòd in ipsa curia parlamenti non curatur de patria potestate in agendo vel defendendo, & hoc in filiofa. maiore. Sed Bart. in filiofa. minore in l. fi. §. j. ff. de ver. obl. dicit quòd in re quæ non pertinet ad patrem, vt in actione personali, vel criminali, non sufficit patris autoritas: imò debet filiofa. minori dari curator. Sed istud etiã non seruatur in d. curia: si filiusfa. mi-

not ageret vel conueniretur pro re, in qua patri quæritur vsus fruc. vel aliquid aliud, sufficeret de iure patris authoritas. vt dicit Bart. in d. l. fi. in sua dist. De hac materia, vide quæ dixi j. in diuerso casu, q. cccex. verum quia in aliis curiis inferioribus præsentis patriæ Delph. seruatur in istis iuris communis dispositio,
2 prout vidi: Ideo pro declaratione præsentis materiæ, †cum quæritur, an filiofa. maiori agenti, vel conuento requiratur consensus patris. & sic distingue quia aut ipse filius agit, aut cõuenitur super peculio castrensi, vel quasi, aut aduentitio, aut profectio, aut super delicto. Primo casu, si agat vel conueniatur, non requiritur patris authoritas. l. Imperator ff. ad Tre. & l. ij. ff. ad Macedo. & l. ij. C. de Castrensi pec. In aduentitiis autem distingue, aut pater habet in illis vsumfructum, aut nihil habet in illis bonis. Primo casu, ipso filio conuẽto consentit, & ipse pater de consensu filij experitur: vt d. l. non solum. §. vbi autem. ff de iudiciis. l. si lõgius. §. si filius nisi in casibus enumeratis in d. l. si longius. & in l. filiusfam. ff. de act. & obli. Si autem pater non habet in illis vsumfructum, iterum distingue, aut quia non vult: & tunc agenti & fugienti consentire cõpellitur officio iudicis. vt in d. §. necessitate. cum ibi no. aut quia ibi non potest: vt in auth. idem est. C. de bo. quæ lib. & tunc non cogitur: vt ibi per gl. In rebus autem profectitiis. dic q ipse pater agit. & conuenitur & nõ filius quia totum cedit patri: vt d. l. cum oportet & insti. per quas per-
a so. nobis ac. §. j. Si autẽ agat vel conueniatur super delictis[a]. aut sunt publica aut priuata. In publicis agere vel accusare potest
f sine consensu patris[f]. l. inter liberos. §. pe. ff. de adult. & l. filium. eo. tit. & l. post legatũ. ff. de his, quibus vt indig. & idem in priuato delicto, si conueniatur, vt l. noxali. & l. se. ff. de. nox. licet gl. ibi videatur dicere contrarium. Si autem agat filius in priuato, vel in iniuria illata in personam suam tunc agere potest sine cõsensu patris. Aut in rebus, & tunc agere non potest sine consensu patris argu. ad hoc. ff de iniur. l. sed si vnius. §. filio. & de act. & obl. l. filiusfa. la ij. Et generaliter dic. quòd in quibuscunque rebus filius conueniat vel cõueniatur, si in illis pater habet vsumf. eius consensus requiritur: aliter non. ista sunt verba dom. Oldra. Sed an filiusfamil. possit vt procurator alterius in iudicio comparere, sine authoritate patris Odoffredus dicit quod sic. Franc. Accursius & quidam alij dicunt quod non. super quo vide doct. in l. filiusfamilias. ff. de iis qui sunt sui vel alie. iur. Sed an filiusfamilias debeat petere licentiam standi in iudicio à patre

ingres

ingresso religionem, vide docto. in leg. patre furioso. ff. de iis qui sunt sui vel alie. iur. An filiusfamilias possit stare in iudicio sine licentia patris, vbi pater est extra territorium, Bal. dicit quod sic, in leg. non solum. §. necessitate. C. de bon. quæ lib Et istud est primum membrum distinctionis, quod ibi ponit. An pater possit ratificare iudicium filij, vide Bal. ibidem. Item filiusfamilias potest eligere sepulturam sine consensu patris. Item filiusfamias potest testari ad pias causas de aduentitiis de consensu patris, vt plene per Ludouic. Roma. in l. Senium §. j. C. qui testa. facere possunt. & vide Barto. & Bald. in l. j. C. de sacrosanct. ecclesiis.

a Super delictis. *Istiusmodi distinctio videtur communiter per doc. approbata. & hanc distinctionem ponit formaliter do. Bal. alleg. §. necessitate. iij. co. ver. quæro nunquid iste §. habeat locum in criminalibus. verumtamen idem dicit Bal. circa fi. d. versic. consuluit assessoribus propter opinionum varietatem, quòd compellant patrem ad consentiendum. ne eorum sententia possit in dubio reuocari contra ipsos iudices tanquam de imperitia. Et id ipsum pariter consulit domi Bart. dicens: adhibeatis patris consensum, quando potestis: quia illud tutius est: ita consuluit faciendum fore, vt in prædict. § necessitate. in fine.*

f ¶In publi. sine consensu patris. *Istud tenet do. Odof. in d. §. necessitate. iv. co in versi. sed denuò quæro. quo verò ad delicta priuata, stat in terminis arguendo, pro & contra vt ibidem. iv. colum. ver. vel potest dici. ibi, item hoc est verum. iuncto ver. sed do. Cy. tenet indistincte quod in criminalibus causis debet consensus patris interuenire. vt in d. §. necessitate. vlti. col. in addi. seq. glo.*

SVMMARIVM.

1 *Transacto super negotio principali, an videatur transactum & super expensis.*

2 *Protestationis vsus.*

QVAESTIO LV.

1 SI lite pendente partes concordent inter se, aut † transigant super negotio principali, tacito de expensis, an postea ipse expensæ peti possint? Ioan. An. in nouella, de eo, q mittitur in posse.
a causa rei seruādæ. li. vj. sup rub. dicit quòd sic [a]. & facit c. in nostra de iniuriis. vbi si cōcordetur de iniuria, nō videtur cōcordatum de expensis. Et ita seruat dicta curia parlamenti in iudicando: licet in contrarium faciant ea quæ leguntur & notantur in l. centum Capuæ. in glo. fi. & ibi plenè per Barto. ff de eo, quod certo loco. vbi recipiēdo fortē qs. videt tacitè interesse remittere. facit etiā p hac vltima parte l. exigimus in prin. ff. si

quis cau. vbi lite finita per transactionem, de toto videtur transactum. Et in hac opinione fuerunt aliqui ex dominis de parlamento, dicẽtes debere imputari ei, qui cõcordãdo aut transigendo potuit apertius legẽ dicere, & non dixit. iuxta l. veteribus. ff. de pact. Aut saltẽ † protestari de expẽsis, cũ protestatio conseruet
2 ius in futurũ: vt iuribus vulgatis. De hac tñ protestatione vide quæ plene dic. Bart. in d. l. cẽtũ capuæ in gl. fi. & Cy. in l. exhibitionis. C. ad exhi. & vide in c. potuit circa finẽ extrà, de loc. Et pro hac vltima parte etiã facit l. terminato. C. de fructi. & li. expẽsis.

a ¶ Io. And. &c. q̄ sic. *Profectò ipse loquitur in alia q. lõgè ab hac quæst. discrepante, nec quidem vergit in conclusionem huius decisionis, nisi fortassis per illa verba. scilicet distinctæ sunt expensæ, maximè contumaciæ à negotio longè plusquam fructus arræ, vel vsuræ à sorte. Et si ita nudæ intellexerit, minus sanè intellexisse arbitror. & ideò est dicendum, quòd transactio super negotio principali tacito de expensis, quæ non debẽtur ratione contumaciæ, vlterius peti non possunt: quia veniunt officio iudicis mercenario, quod non durat lite finita. Et pro hoc est text. apertus in l. terminato. C. de fruc. & li. expẽ. & ibi do. Odo. dicẽs, quòd ex quo sublatũ est iudicis officiũ super principali, & super accessorio, &c. & ibi do. Cy. in ij. opp. dicens, non potest hic manere accessorium, quod dependet ex principali. sed secus est de expensis, quæ veniunt occasione contumaciæ: nam illæ petuntur actione in factum ex edicto. ff. si quis ius di. non obtẽ. l. j. & ibi not. sed regula est, quòd expensæ quæ speciali actione veniunt, etiam finito principali peti possunt: vt l. si mulier. § . si rem. ff. de le. iij. & sic opi. d. Io. An. verificatur in expen. debitis prætext. contumaciæ: vel alia speciali actione, non in alijs, quæ veniunt officio iudicis mercenario. vide dict. Pet. de Anc. de hac quæst. pulcrè differentem in rubr. de eo, qui mitti. in poss. cau. rei seruan. hic mentionata.*

SVMMARIVM.

1 *Salua guardia Delphinalis non tollit ordinariam iurisdictionem de iure aut stylo curiæ.*

2 *Saluamguardiam infringentis pœna quæ sit.*

QVAESTIO LVI.

SAluaguardia Delphina. alicui per dominum nostrum Del-
1 phinum † gubernatorem Delphi. concessa non eximit eum à iurisdictione sui iudicis ordinarii: qa eo casu princeps non vide-
a tur derogare velle iurisdictioni ordinariæ: [a] & ista est veritas in iure: iuxta ea quæ no. per gl. & doc. in c. ad audientiã, in gl. j. ibi, vicẽ appellationis extrà de ap. & habetur & no. in c. fi. extrà de confirma. vti. vel inuti. & ita etiã seruat in iudic. in hac curia

nar

1 parlamenti.† Sed qua pœna puniatur ille, qui infringit saluam guardiam Delphi. aut alterius principis? vide quæ dixi j.q.cccxviij. de saluaguardia etiam tetigi j.q.ccccl j.

a ¶Iurisdictioni ordinariæ. *De hoc videtur tex. in capi. ex parte. ij. & ibi domi. Innocen. de priuileg.*

SVMMARIVM.

1 *Vasallus sex casibus tenetur iuuare dominum.*

2 *Feudum habet certum seruitium.*

3 *Filius non potest conueniri à patre, causa ciuilium munerum, vel causâ sui debiti.*

QVAESTIO LVII.

AN vasallus teneatur iuuare dominum suum etiam pro filia maritanda. Et primò reperio Spec. in ti. de feudis. in §. quoniam super homagiis. circa fin. in ver. & no. quòd vasalli Comitum &c. Qui dicit, quòd vasallus dominum suum iuuare debet & eidem obedire & seruire in sex casibus propter feudũ, quod

1 ab eo recipit.† Primò, pro exercitu Imperatoris tenetur conferre vasallus secundum quantitatem & qualitatem sui feudi. Secundò, pro corredo Imperiali: vt videlicet quando Imperator transit per locũ illum, contribuat in sumptibus eius. Tertiò, pro filia maritãda. Quartò, pro se vel filio suo milite faciẽdo. Quintò, si dominus captus est, tenetur cõferre pro eius redemptione. Sextò, pro aliqua terra emenda. Et vltrà dicit ibi Spe. quòd si vasallus in præmissis sex casibus ei obedire recuset, quòd dominus poterit ad hoc eum de iure compellere: & libellum contra eum

a offerre. Et tradit ibi Spec. [a] formam libelli. Et hanc opinionem sequitur Rofr. beneuentanus in summa libellorum. in tit. sacra-

b menta cuiuslibet vasalli [b]. §. isti autem vasalli. sed Per. Iac. in tit.

2 de conditione ex moribus. iij. folio vers.† Item non est obmittẽdum, quòd feudum de natura sua habet certum seruitium. in tit. de causis ex quibus dominus debet amittere proprietatem in x. dist. circa fin. & in tit. de causis ex quibus vasallus debet perdere feudum, & de successione regni Francię, tenet contrariũ in qua-

c tuor vltimis casibus [c]: nisi sit consuetudo: quę sequitur Ioã. And. in addi. Spe. in ti. de feud. & Bal. in feudis in ti. de capitulis Corradi. in §. similiter. & Cy. in l. ij. C. quę sit longa consue. Quia de tertio casu, videlicet de filia maritanda, dicit Per. Iac. se non videre quare dixerit Spe. arg. ff. de admin. tut. l. cum plures. §. cum tutor. & l. seq. & de tutelis, & ra. distra. l. j. §. præterea. De quarto casu nõ videt rationem. Ad quintum dictum posset induci, arg. in authẽ. vt cũ de appel. cog. § causas. ver. si quelibet. & §. si vnũ.

3 De sexto, dicunt se non vidre causam, vnde dixerit. †Nam & filius causa ciuiliū munerūe, vel causa sui debiti, pro patre conueniri non potest. C. ne filius pro patre. l. patris. Nam licet patrem alere teneatur, non tamen tenetur eius credita soluere. ff. de lib. agnosc. l. si quis à liberis. §. si vel parens. facit etiam in vsibus feu
d dorum: si de feudo controuersia fuerit. c. licet. in fin.[d] vbi etiam pro euitando periurio domini, vasallus habens pecuniam paratam, illam soluere vel sibi tradere non tenetur, vt ibi secundum Ioan. And. in addi. Spec. de feudis. super verbo, si quis id quod. & idem etiam tenet in effectu Cy. C. quæ sit long. consue. in l. ij. in iiij. oppo. in vers. aduertatis. in quibusdam partibus nobiles sunt priuilegiati, vt possint subditos suos talliare in tribus casibus. Sed posteà superuenit dominus Ioan. Ray. doc. nouissimus citramontanus: qui vidit omnes præcedentes opin. & qui plenissimè tangit de hac materia in tractatu suo feudorum: qui tenet, quòd de iure in quolibet dictorum sex casuum vasallus debet iuuare
e dominum. Et hæc opi. domini Ioan. Ray. Spec.[e] & Roffredi Beneuentani, de consuetudine patriarum, baroniarū, & vapin. comitatus, assertorum aliorum locorum huius patriæ seruatur in hoc, quòd homines baroniarum consueuerunt dominos suos iuuare in filia maritanda, iuxta eorum possibilitates. Et ita obseruauerunt mihi Guidoni Papæ homines mei, villæ meæ sancti Albani in baroniis. qui mihi dederunt xxx. florenos, quando maritaui Frāciscam filiam meam cum nobili Guidone de Dorgesia, mandamenti Voyronis. Tamen ipsi protestati sunt quod ego non inducerem hoc ad consuetudinem. De materia huius quæstionis scripsi in notabilibus meis. in §. quòd Imperator &c. Sed an pro filia secunda maritāda dominus possit homines suos talliare: vide in l. sancimus. C. de consulibus, & non spargen. ab iis pec. lib. xij. & quòd non debent talliare pro secundo matrimonio videtur textus in l. boues. in §. primo. ff. de verborum signi.

a ¶ Et tradit ibi Specula. *Non ponit ibi formam libelli: sed in §. sequenti versi. caterum. & in titu. de maiori. & obedien. versi. commodo.*

b ¶ In titu. sacramenta cuiuslibet vasalli. *Hæc rubrica est in versicu. parte summæ libellorum super iure ciuili. in tractatu de officio iudicis.*

c ¶ In quatuor vltimis casibus Ioan. And. *ipse autem ibi in addit. in versi. si quis. refert nonnullos tenuisse contrarium. non tamen in iiij. vltimis casibus, sed in tribus, videlicet, in iij. iiij. & vj. nam pro v. ipsi inducunt in arg. authen. vt cum de appel. cogn. §. causas autem. versi quamlibet de prædictis. & §. si vnum. coll. viij. verum quidam de consue. nihil*

ibidem

ibidem dicunt: minus quoque domi. Ioan. Andr. qui illos saltem expressè non sectatur: sed illorum opinio. refert, prout ibidem in versicu. vasallus. facere videtur dominus Bald. qui refert dictam opinio. Specu.

d ¶c.licet in fin. *Illud c. videtur facere pro opin. Specu. nam licet illa causa non sit sufficiens, ad feudum amit. est tamen not. in Gratio. vt ibi innuit glos. in versi. si admittere, ergo &c.*

e ¶Specu. *Do. Alex. de Imo. consi. xliij. an comes possit &c. amplectitur sententiam Specu. vt ibidem in ij. col. versi. sed præmissis non obstantibus.*

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio non est necessaria in curia parlamenti.*

2 *Curia parlamenti an possit committere aliquam causam tractandam summariè & de plano.*

QVAESTIO LVIII.

DE stylo & communi obseruantia huius curiæ parlamenti,
1 in † quibuscunque causis etiam maioribus de necessitate, lis non contestatur, nec obseruatur ordo. de quo glos. facit mentionem in l. prolatam. C. de sent. & inter. om. iudi. Quia partibus in eorum iuribus exauditis, proceditur ad diffinitionem & determinationem causarum summariè, simpliciter, & de plano, sola facti veritate inspecta: iuxta dispositionem cle. sæpe. de ver.
2 signi. † Sed an curia parlamenti possit committere aliquam causam tractandã summariè, simpliciter, & de plano &c. vide quæ scripsi j. q. cxcviij. Verum, quia in aliis curiis temporalibus &
3 spiritualibus præsentis patriæ seruatur contrarium: † Quæro
a an in causa appellationis debeat lis contestari.[a] vide Henricum
b Bohic. in cap. per tuas. de appel. Et quid in causa nullitatis[b] vide Specu. in titu. de lit. conte. § quando. versi. quid de causa nullitatis. Sed quid de causa desertionis appel. an in ea debeat lis contestari? vide Pet. Iac. in materia appel. §. si de modo procedendi in dicta curia parlamenti: vide etiam quæ dixi j. quæst. ccclxix.

a ¶Quæro, lis contestari. *Dicendum est litis contestationem in causa appellationis non esse necessariam, ita dicit glo. in versicu. illud. in l. fina. §. illud. C. de tempo. appella. & domi. Innocen. in capi. Raynaldus. extra de testa. in glo. in versi. contestata. & domi. Odofre. & Bal. in alleg. §. illud. hoc intellige verum altera parte absente. Sed vtraque parte præsente debet lis contestari. Not. per dominum Bar. in d. § illud. & do. Ioan. Pet. de Ferra. in forma libelli appel. in glo. in fin. & Pet. Iaco. de Aret. in practica libellorum, titu. in causa appel. in §. item est notandum.*

b ¶Et quid in causa nullitatis. *Profectò idem est quod in causa appel. quando incidenter & coniunctim cum ap. mouetur: quia incidentia sapiunt*

eandem naturam. secus autem, quando seorsum causa nullitatis moueretur. dicit Bal. in dicta l. fina. in §. illud. C. de tempo. appel.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres & ex eisdem descendentes, an succedant in rebus feudalibus.*
2 *Feudalia hodie redacta sunt ad instar patrimonialium.*
3 *Verbum, sine hærede. in materia feudali quomodo accipiatur.*
4 *Feudorum liber an fidem faciat apud omnes.*

QVAESTIO LIX.

SEcundum vsus feudorum mulieres & ex eisdem descendentes non succedunt in rebus feudalibus. vt in cap. j. de successi.
1 feud. & de gradibus succedendi in feudum, ca. j. Nisi † hoc pacto feudum fuerit acquisitum. vt etiam filiæ succedãt, tunc filiæ deficientibus masculis in feudũ succedent. vt in d. c. j. de grad. suc-
a cessio. [a] Item filij naturales etiam legitimati non succedunt in rebus feuda. c. vni. §. si quis per triginta. ver. naturales. Si de feu. defuncti. cont. sit, li. ij. feud. & ponit gl. ij. circa fi. in c. j. de natu. succes. feudi. & ista fuit opi. Cy. in auth. sed & si quis. C. de secun. nupt. & Hen. Bohic. in c. per venerabilẽ. extrà, qui filij sint legi.
2 Host. & Ioan. And. in c. lator. de re iudic. † Verũtamen hodie cõsuetudine generali feudalia sunt redacta ad instar patrimoniorum, quo ad ius succedendi: vt not. Ioan. Fab. insti. in proœmio. & de emp. & vend. circa prin. & de leg. patro. tutela. circa fin. Et Iac. de bello visu in tit. ex quib. cau. feud. amit. circa prin. ita etiã seruatur de consuetudine in hac patria Delp. quę consuetudo in hoc dominatur in cap. Robertus de orto. de feudi cog. in feudis. colum. x. ita quòd mulieres & ex eis descendentes, & similiter filij naturales legitimati succedunt in feudalibus: quia natura feudi secundum diuersas regionũ consuetudines est diuersimodè terminanda: vt dicit Host. in summa de feudis. §. apud quem. ver. finaliter &c. Et ita etiam seruatur in iudicando, tam in hac curia parlamenti, quàm in cæteris præsentis patriæ Delphin. in
3 hac materia † feudali verbum, sine hærede, intelligitur, id est, sine filio masculo. & nomen filij accipitur pro quolibet descendẽte ex linea masculina. vt no Bal. in c. si clientulus. de ali. feu. ver. & si clientulus. vide quæ dixi de verbo, hæres. j. q. cccccxcj. An
4 † autem liber feudorum faciat ius apud omnes, & si consuetudo localis deroget cõstitutionibus feudorũ, dixi j. q. ccxcvij. Quia s. scripsi, quòd iura feudorum sunt redacta ad instar patrimonio-
5 rum, quo ad ius succedendi. † Quæro si in aliquo alio casu præterquam in iure succedendi sint redacta ad instar patrimoniorum

rum

rum. dic quòd sic, videlicet in legando, in donando in causam dotis.& in alienando, vt dixi ĩ.q ccxcvij.& q.ccxxx.

a ¶Nisi hoc pacto,&c.de grad.suc. *Et c.j.§.& quia vidimus.de his, qui feu.da.po.& ibi do.Bal.in v.col.in ver.quarit glo.ponens post glosam tres casus,in quibus fœmina succedit in feudum,videlicet quando nominata est in inuestitura,& quando feudum redimit à domino, & quando dominus ei dedit propter seruitium patris, quibus casibus ab aliquo ex parentibus non est inquietanda.& ibidem do. Aluar.in vij.colũ.versi. not.quòd fœminæ.vbi dicit,quòd realiter fœminæ remouentur à successio. feudo.nisi feudum esset eius naturæ vel qualitatis,vt succedere possent.*

SVMMARIVM.

1 *Delphinalis patriæ consuetudo fert,vt Iudices delegati à Principe, possint mulctare.Et quid de arbitro.*

QVAESTIO LX.

1 Licet de iure iudex delegatus non† possit mulctare,nisi in ca-
a su l.ij.[a] C.de sportulis.vt dicit Bar.in l.j.ff.si quis ius di.non obtem.de quo plenius per Hosti.& Imol.in c.de causis. extrà de
b of.de.tamẽ de cõsuetudine[b] generali præsentis patriæ Delphi.
c iudices delegati à principe possunt mulctare.[c] & ita vidi seruari. An delegatus à principe possit subdelegare ea,quæ sunt meri & misti imperij? vide plene per Bar.in l.j.C.qui pro sua iurisdictione. An delegatus possit eius sententiam executioni demandare? Dic aut est delegatus à principe,& potest. Aut ab ordinario, & nõ potest, nisi specialiter fuerit sibi cõmissum:vt dicunt Bar. & doc.in l.à diuo Pio.§.j.ff.de re iudi.§.si quis contra clericum. extrà de foro compe.& in c.cum ecclesiarum.de offi.ordi. & ita seruat consuetudo curiarum præsentis patriæ. Et vide, quæ circa hoc plenius scripsi in notabilibus meis in §.delegatus à principe.& §.seq.An arbitri sententia demandetur executioni.Old. dicit quòd non.vbi à pœna apposita,sed agitur ad pœnam,aliàs sic:vt in l.Iudæi.C.de Iudęis.& ff.de re iud.l à diuo Pio.in prin. licet sint glos.contrariæ,in l.ait prætor.ff.de re iudi.& extrà de arbit.in c.per tuas. Sed in casu, in quem debeat mandari executioni sentẽtia arbitri,quis mandabit eam executioni ? vide Bar. & doc.in d.l.Iudæi.An iudex cuius iurisdictione prorogata possit mandare sententiã suam executioni:vide quæ dixi ĩ.q.lxxvij.

a ¶In casu l.ij. *Videlicet quãdo executores seu nuntij sunt negligẽtes,vel aliter in eorũ offi.io delinquẽtes,possunt ab officio remoueri:& si res exegerit mulctari,& etiã corporaliter puniri:dico quòd tantũ possunt delegati remouere et aliquẽ executorẽ instituere sentẽtia et electione delegãtis:*

f 5 *vt ibi*

vt ibi d. Azo. licet d. Bar. dicat delegatos eligere & remouere electos posse. Item etiã mulctare: sed nõ intantũ inquantũ faciunt Ordinarij: vt ibi dicit d. Cy. Delegati autẽ nõ infligunt mulctas corporales: sed leuem mulctam tantũ & magnã mulctã maiori iudici referũt, quatenus culpæ qualitas exposcit facinoroso debitè inferendã, vt illic do. Bal. iuncto text. innuere videtur. Et hũc locum vendicare videtur delegati à principe, ac delegati ad vniuersitatem causarũ, vt colligitur ex gl. in ver. supponere. Præmissa inducũtur in arg. ad multas vtiles quæstiones. Sub compendio perstringitur per dom. Cy. & latius tangitur per dominum Baldum.

b ¶De consuetudine. *Ampliat cui iuridictionem consuetudo, per Bald. in l. omnibus. in princip. ij. colum. versic. ij. modo. ff. si quis ius di. non ob.*

c ¶Delegati mulctare. *Ad hoc optimè facit, quod habetur & scribitur per dominum Innocentiũ in capitulo primo. extrà, de officio delegati.*

SVMMARIVM.

1 *Submißio debitoris ad carceres, an sit obligatio valida.*

2 *Iurans tenere ostagia, & tandem non habet vnde viuat & soluat, an excusetur.*

3 *Incarceratus pro debito fiscali, poteritne retineri pro debito priuati.*

QVAESTIO LXI.

Aliquis pro debito pecuniario se obligauit ad carceres iudicis, vel ad tenendum ostagia, donec ipse soluerit credi-
1 tori: vt videmus quotidie fieri: † an valeat talis obligatio[a]? &
a videtur quòd non vt C. de action. & obligation. l. ob æs. Contrarium tenet Ioan. Fabri. institutionum de iure personali § finali. in fine. Maximè, vbi interuenit iuramentum: vt ibi dicit Io. Fa.
b & ita seruatur de consuetudine generali [b] curiarum præsentis patriæ Delph. De hac materia, an quis possit pro, debito fiscali vel priuato incarcerari, & de materia cessionis vide plene per Angel. de aret inst. de actio. §. eum quoque. Et notanter suprà dixi, de illo qui se obligauit ad carceres iudicis, quia non valet
c obligatio ad carceres partis priuatæ [c]: vt not. in l. ob æs. †Sed
2 quid de illo, qui iurauit tenere ostagia & non habet vnde viuere vel vnde soluere, an excusetur. vide Henr. de Bouenco. in auth. sacramen. C si aduer. vend. in fua repeti. in materia causæ efficientis immediatæ circa fin. Et hæc procedunt in debitis priuatorum. In debitis autem fiscalibus fit incarceratio, etiam pro debito pecuniario ex priuilegio fisci, etiam si debitor nõ se obligauerit ad carceres: iuxta l. nemo carcerem. C. de exac. trib. lib. x. quam l. repetit domi. Ang. de Peru. Sed quid de clerico, qui se obligauit ad tenendũ arrestũ? vide Ioan. Fab. inst. de actio §. eum

quo

quoque. De arrestatis & incarceratis, & de contractibus, quæ ibi fieri prohibētur: vide infrà q. ccliij. An firmarij curiarum, & aliorum iurium Delphi. possint cōpellere debitores suos ad causam firmarū per incarcerationem personarū suarum ad sibi soluendum, vide q. ccvij. De beneficio cessionis, quod datur incarceratis, vide q. ccxj. & c.
3 † An incarceratus pro debito fiscali poterit recommēdari & retineri pro debito priuati? dic quòd sic, secundum Ange. de Are. in d. §. eum quoque. [d].

a ¶An valeat talis obligatio. *Dicit domi. Innocen. quòd licet non teneat obligatio pro libero homine, vt ius constituatur: eo tamen detineri potest qualitercunque vt fiat quod conuenit, vt in c. ex rescripto. extrà de iureiur. & ita intelligitur text. in c. lator præsentiū. iuncta gl. j. extrà de pign. vbi habet quòd liber homo nō potest pignorari seu pro debito detineri, licet gl. dicit quòd ex cōsensu libera persona obligari pōt, scilicet pro ostagio. Ad hoc vide d. An. in nouel. in alle. c. ex rescr. in j. & vlt. col.*

b ¶De consuetudine generali. *Spec. dicit huiusmodi consuetudinē esse generalem, vt quis obses retineri possit. ij. parte. titu. de renunt. & conclu. xj. versi. item est beneficium.*

c ¶Partis priuatæ. *Idem videtur sentire fere formaliter. do. Bal. in addit. ad Spec. in ver. penult. suarum add. qui incipit, valet pactum.*

d ¶Ang. in d. §. eum quoq;. *Videlicet in iij. col. in ver. aduertas tamen. Et ibi vide cautū consiliū d. Bar. quod dat contra debitorem domū exire nolentem. Et pro hoc quòd in huiusmodi casu debitor priuati possit recommendari, alleg. no. per domi. Bar. in l. ij. §. fi. ff. de custo. reo. & in sua disp. vj. in ordine incip. lapsus fuit captus &c. vbi arguit vltrò citróq; viginti rationibus, demique distinguendo soluit quæstionem.*

SVMMARIVM.

1 *Subdito licet se eximere à dominica potestate, ob atrocem sæuitiam.*

QVAESTIO LXII.

1 SI quis Baro, aut bannaretus habens † hominem subditum &
a iurisdictionabilem, eum grauet de persona atrociter [a] in carcere, vel aliàs, dominus noster Delphinus seu dicta curia parlamenti potest eum eximere totaliter à iurisdictione & subiectione talis Baronis vel bannereti, etiam ex officio iudicis: posito quòd talis homo oppressus, vel grauatus non conqueratur.
b Ita dicit Ioan. Fab. [b] insti. de his qui sunt sui vel alie. iur.
c in §. fin. in fi. Idē dicit Bar. [c] in l. j. ff. eod. tit. Et istud seruatur de stylo curiæ parlamēti præsentis patriæ Delph. & pro hoc bene facit l. lenones. C. de episco aud. Ita tenet etiā Bald. in feudis. in tit. de pace tenē. & ei⁹ violatorib⁹. in §. publici latrones.

¶Atro

a ¶Atrociter. *Ideò dicit, atrociter: quia moderata sæuitia videtur permissa dominis in subditos suos arg. j. q. j. no. do. Ang. de Are. in §. in potestate. iij. col. ver. in ea glo. ibi. vt insti. de his qui sunt sui vel ali. iur. & faciunt no. eod. tit. per Christo. Por. ij. col. in addi. adde quòd hodie. & ibi Ias. May. in addi. eiusdem, in c. nota etiam.*

b ¶Ita dicit Io. Fab. *Ipse autem non ita dicit: sed innuit in ver. & nota ex hoc. §. dum dicit. & super hoc debet iudex ex officio prouidere.*

c ¶Dicit Bart. *Parum ibi per domi. Bart. sed plenius per do. Bald. ff. eod. tit. in l. si dominus. §. licet dominorum. in j. not. & in versicu. item not. puniri. & in versic. item not. quòd coër.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæus quid peccans in fidem Christianam, ab vtro iudice sit puniendus. disting.*

2 *Sabaudiæ iudex laicus cognitionem & iudicium Iudæorum blasphemantium fert.*

1 FVit coram me tractata quædã inquisitionalis †causa ex commissione mihi facta per dominum nostrum Delphinum inter procuratorem fiscalem ex vna parte, & quẽdam Iudæũ tunc commorantem in villa Cristæ Arnaudi. Super eo, quod inculpabatur ipse Iudæus, quòd ipse in vilipendium beatæ virginis Mariæ fecerat turpem sonum ante eius imaginem, ante hospitale, extrà & prope mœnia dictæ villæ Cristæ. De qua causa dubitaui posse cognoscere, credens quòd eius cognitio spectaret potius inquisitori fidei siue hæresis, aut saltẽ iudici ecclesiastico, quàm
a iudici seculari [a]. Quia ratione delicti Iudæus sortitur forum ecclesiasticũ, vt in c. postulasti. extrà de Iudæ. & nota. eod. tit. in c. quorũdam: sed credo quòd de ipsa causa potui cognoscere, per l. Iudæos. C. de Iudæis. nec cognitio huius spectabat inquisitori: quia eius officium est limitatum in cap. accusatus. §. sanè. extrà
b de hæret. [b] Et ideò de ipsa causa cognoui. Et quia pars fiscalis eius intentionem nõ probauit, dictum Iudæum ob rem non probatam absolui. Fateor tamen quòd iudex ecclesiasticus potest in
c hoc casu iudicẽ temporalẽ præuenire [c], & de hac causa cogno-
2 scere: per d. c. postulasti. †Similiter etiã in patria Sabaudiæ iudex laic⁹ cognoscit de istis blasphemiis cõtra Iudæos: vt in lib. j. statutorũ nouissimorũ Sabaudiæ. & in c. si quis Iudæus. Et ibi etiã statuitur certa pœna talibus Iudæis blasphemãtibus Deum vel sanctos, imponenda videlicet fustigationis & pilorizationis per certos dies & certas horas &c.

a ¶Inquisitori, &c. quàm iudici seculari. *Quo autem ad huiusmo-*

di dubium, videtur distinguendum: vtrum Iudæus delinquat in his, quæ propriè saperent hæresim inter Christianos: & tunc illius punitio spectat ad inquisitorem. Sinautem delinquat extra hunc casum, in aliquo criminũ omnino ecclesiasticorum, de quibus in c. cum sit generale, de foro comp. tunc cognoscet ordinarius ecclesiasticus. Vbi verò crimen esset omnino seculare, inter Christianos, vt homicidium, furtum, & c. talia, tũc iudex secularis puniet Iudæũ. Verũ dum crimen videtur mistum, vt puta scriptum dictũ vel factum in contemptũ fidei Christianæ, tunc locus erit præuentioni. Et si iudex ecclesiasticus præueniẽdo puniuerit, & non sufficienter, non prohibetur iudex secularis iterũ punire. Denique est aduertendũ, quòd si iudex ecclesiasticus videat se non posse punire Iudæum, debet eum committere iudici seculari puniendũ. Ita colligitur ex scriptis domi. Fely. in c. postulasti. extrà de Iudæis.

b ¶Extrà de hæreti. *Videlicet. lib vj.*

c Ecclesiasticus temporalem præuenire. *Quia (vt prædictum est) crimen istud est mistum. & ideo potest vterque cognoscere & hoc sentire videtur do. Old. consil. xxxvj. in princ. infrascripti sunt articuli. in ver. ad septimum & vltimum. & ille qui præuenit, erit potior, vt hîc dicitur. & in ar. post l. inquisitori. dictum est suprà.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramento partis de impedimento, an stetur.*
2 *Impedimentum iustum quod dicatur.*
3 *Causæ an debeant summariè iuramento partis terminari.*

QVAESTIO LXIIII.

1 SI altera pars litigantium, in dicta curia † parlamenti allegat aliquod impedimentũ, propter quod dicat se nõ potuisse ad iudicium venire, & appellationem suam infra tempus statutum introduxisse, aut testes suos examinari fecisse infra terminos sibi pręfixos: aut instrumẽta sua in causa sua produxisse propter niues, pluuias, inundationes aquarum: aut propter pestem in sua domo particularem, aut generalem in loco suo, aut aliàs quomodolibet se impeditum fuisse asserat: An stari debeat eius iuramento ad probationẽ talis asserti impedimenti. Ioan. Andr. in nouella. in c. j. de do. & contuma. lib. vj. recitat opiniones: & dicit, ꝙ aliqui dicunt, ꝙ tale impedimentum debet probari per testes vel instrumentũ vij. q. j. c. præsentiũ. de rest. in integr. c. ex literis, §. fi. Alij dicunt, ꝙ sufficit probare per iuramẽtum. xxij. q. j c. j. maximè, cũ vno teste: vt in c. ex insinuatione. cum materia de procurat. hoc enim casu videtur sufficere semiplena probatio, d. c. ex literis. & c. cum Bertoldus. extrà de re iud. Tamen ipse

ipse Ioan. Andr. quem ibi sequitur Dominicus de sancto Gem.
a concludit hoc relinquendum fore arbitrio iudicis, [a] qui habebit considerare qualitatem personæ, & impedimenti, quod opponitur, & alia adminicula. Quandoq; exiget probationem plenam: quandoq; exiget iuramentum. iuxta ea quæ habentur in c. fi. extrà de iureiur. & quod not. lxxxvj. dist. in c. tanta. & ibi per glos. de hac materia etiam tangitur per Io. de Arel. in l. scire. §. sufficiat. ff. de excu. tuto. Ecce tamen quid circa hoc vidi obseruari in hac curia parlamẽti: quia quãdoq; pars impedita tradit articulos deducẽtes impedimentũ: & tunc admittuntur tales articuli ad probandũ per testes: & si non probet, nõ auditur. Si verò pars petat se admitti ad iurandũ super tali impedimẽto, & dicat se aliter non posse probare: & sit honestus & bonæ famæ, tũc admittitur eius iuramentũ, & subuenitur ei circa id quod omiserat facere, propter tale impedimentum. & hanc partem tenet
b Spec. [b] in tit. de app. §. nunc breuiter. ver. quid ergo. Idẽ Sal. in l.
c præses. C. de appel. Idẽ etiã tenet Inno. [c] in c. ex literis. extrà de
d restit. in integ. in fi. Idẽ etiã tenent domini de Rota: decisio. cl. [d] & pro hac parte fuit iudicatũ in hac curia, M.cccclix. die verò
2 secunda iuridica post quasi modo. & vide infrà q. ccv. † Sed quod dicatur iustũ impedimentũ? vide gl. in c. quam sit. super verbo, iusto impedimẽto. de elect. lib. vj. iuramẽto etiã probatur interesse. Bart. in l. interdicto. in prin. ff. de vi & vi armata. Item si debeat stari iuramento executoris, vel curati super cõplemẽto relictorũ ad pias causas. vide infrà q ccccxiiij. An debeat excommunicato iuramentũ deferri? glo. & docto. in c. cũ inter. extrà de
3 exceptio. Videtur velle quod non. † Itẽ an summariç causæ debeãt iuramento partis terminari? dic secundũ Bar. ꝙ sic. quando sunt modici, aut nullius præiudicij. & vide plenè per Ang. de Aret. in l. à diuo Pio §. si super rebus. ff. de re iudic. & plenè per Bart. in extrau. ad repri. &c. & idẽ Bart. in l. j. §. j. †. de præt. stip.

a ¶ Relinquend. fore arbitr. iudicis. *Host. in d. c. j. de do. & contuma. lib. vj. scripsit quòd istud erat arbitrio iudicis relinquendum, considerata qualitate personæ & honestate, & modo impedimenti, famáque, & aliis adminiculis: & his pensatis plenam probationem exiget, vel deferet iuramentum, & hanc sententiam do. Arch. satis credit æquam, vt dicit iam d. c. j. & eam amplectitur domi. Ioan. Andr. post eum domi. Pet. de Anch. in fine sui commenti sæpe. d. c. j.*

b ¶ Specu. *Aduerte, quòd Spec. loquitur in casu, quo propter nimiam distantiam loci probatio est difficilis: vbi verò probatio esset facilis, tunc iuram*

iuramentū non esset sufficiens probatio, vt dicit do. Io. And. super Spec. ¶Inn. *Illud autem quod ibi dicit do. Inno. vendicat sibi locū in casu illius c. ex literis. quod loquitur in causa matrimonij, cuius fauore statur iuramento proponentis causam absentiæ.*

d ¶Rota decis. cl. *Vult allegare Ro. deci. clv. tit. de appel. si certus. in addi. alia, circa finem. & attende quòd Ro. ibi loquitur in casu, in quo loquitur Spec. videlicet, quando impedimentum per testes probare nō potuit proponens. Et ideò videtur dicendū ex præmissis, quòd vbi impedimentum aliter probari non potest, propter loci distantiā, aut aliàs, tunc inspecta causæ & personæ qualitate, statur iuramento. vbi verò aliter probari posset, dicit tamen ipse impedimentum proponens aliter se non posse, nisi medio iuramento probare: & tunc nō solum consideratur, bonitas personæ, ac, qualitas & quantitas causæ: verum etiam ponderantur modus impedimenti, & fama; ac alia adminicula. c. præterea. & c. in nostra.*

SVMMARIVM

1 *Clericorum depositiones apud iudicem laicum, sine superiorum licentia, reprobantur.*

2 *Clerici vel monachi fugiētes depositionem, an possint per iudicē laicū cogi.*

QVAESTIO LXV.

1 Licet de iure Clericus, maximè deseruiens ecclesiæ, † non possit ferre testimonium corā iudice laico sine licentia episcopi: vt dicit Inno. in c. j. extrà de iura. cal. maximè religiosi sine licentia sui superioris: vt in c. ij. extrà de postul. præla. Tamen de stylo & communi obseruātia huius curiæ parlamenti & aliarum curiarum Delphinalium, depositiones taliū si velint deponere, non reprobantur, nec inualidantur defectu authoritatis sui superioris. Sed tanta fides eorum depositionibus adhibetur, ac si authoritatem & licentiam à suo superiore obtinuissent: sed quid si tales clerici, aut monachi nolint deponere coram iudice laico,
2 an † cogi poterint per iudicem laicum? Circa hoc distinguendum est: quia aut producuntur in testes in causa ciuili, aut criminali. Si in causa criminali, non consueuerunt cogi per iudicem
a secularem sine licentia eorum superioris: [a] videlicet abbatis si sit monachus: vel episcopi, si sit secularis, & de hoc habetur in l.
b filius patroni. §. & certe. ff. de bon. libertorum. [b] Et non sufficit quod tales religiosi iurent ad pectus: sed debent iurare ad sancta Dei euangelia: aliter non valet eorum testimonium, etiā de iure canonico: vt in ca. nuper. extrà de testi. licet contrarium seruetur vt scripsi infrà quæ. vcxv. Aut producuntur in causa merè ciuili,
c & tunc si recusant, consueuerunt [c] cogi per iudicem secularem: per

per aliquam leuem coërtionem:puta per arreſtationem ſui equi vel alterius leuis coërtionis : quia ſi iudex laicus aliam grauem coërtionem inferret in perſonam talis clerici, aut monachi, incurreret ſententiam excommunicationis:iuxta c. ſi quis ſuadente. xvij.q. iiij.& c.fin. de immunitate eccleſia. lib.vj. Et ita ſemper vidi fieri & obſeruari tam in præſenti curia, quàm in aliis curiis inferioribus Delphin. Vide tamen quot modis iudex laicus habet iuriſdictionem in clericum.xxiij.q.v.c.princeps.& ibi pulchra glo.Sed an religioſi poſsint eſſe teſtes in teſtamento vel codicillis. vide quæ dixi infrà q.ccccxvij.

a ¶Sine licentia ſuperioris. *Imò nec de licentia, ſi agitur criminaliter: vt per dom. Gofre. in ſumma de teſti.cogen. & Inno.in cap.dilectorum. eo.tit.Et de clerico hoc eſt planum:vt ibidem dicit do.Io. And.in nouel. circa finem, quærens, quid de laico, qui fortè aſpirat ad clericatum: idcirco in cauſa ſanguinis deponere reſpon. honeſtum eſſet ipſum non cogi etiam in foro ciuili: quinetiam non poſſet.*

b ¶De bonis liberorum. *Iſta iura nihil ad materiam ſubiectam: quinimo ſic titulũ inſcriptũ nunquã me legiſſe recolo. & ideò huiuſmodi iura hic poſita, mendoſè & corruptè vitio impreſſoris fuiſſe exiſtimauerim.*

b ¶Conſueuerunt. *Pro hac conſuetudine facere videtur arg. eius quod habetur in l. iij. §. fi. ff.de teſtib. Vbi prætextu conſuetudinis poteſt quis alterius territorij, ad ferendum teſtimonium compelli: vt dicit glo. j. in l. ſed ſi quis.ff. quemadmodum teſta.aper.Sed contrà,in auth. apud quos opor.col.vj.& in authen.de ſanctiſ. epiſco.in §. Deo amabiles. collat.ix. & in capitu.eccleſia ſanctæ Mariæ. extrà de conſti.*

SVMMARIVM.

1 *Literæ præciſæ in contumaciam obtentæ ſuper inſtrumento obligatorio, habent vim & authoritatem rei iudicatæ.*

2 *Literæ compulſoriæ obtentæ ſuper inſtrumento obligatorio, cum appoſitione diei, quid operentur.*

QVAESTIO LXVI

SEcundum ſtatuta Delphinalia literæ præciſæ obtentæ ſuper inſtrumento obligatorio obtinent vim & authoritatem rei
1 iudicatæ, etiam ſi in † contumaciam fuerint conceſſæ:& quæ literæ præciſæ propter authoritatem rei iudicatæ, non videtur poſſe retractari:iuxta l.ſub prętextu.C.de re iud.niſi remedio appellationis vel nullitatis, aut reſtitutionis in integrũ, iuxta materiam ti.C.ſi ex falſis inſtrumentis.tamen de ſtylo præſentis curiæ parlamenti,ſi tales literæ præciſæ fuerint conceſſæ in contumaciam partis reæ, ad hoc debitæ citatæ, purgata ante omnia

cont

contumacia, per partem ream, per realem solutionem expensa-
a rum:[a] iuxta l.sancimus. C. de iudi.quæ locum habet non solùm
in actore, imò etiam in reo: vt ibi dicunt doctores. auditur po-
stea reus volens apponere alteram istarum exceptionum: videli-
cet excommunicationis, solutionis, transactionis, rei iudicatæ,
pacti de non petendo, falsi: & præscriptionis in statutis Delph.
b comprehensis.[b] Sed quid si inchoëtur processus super supplica-
tione, quæ non potest iustificari, nisi per testes: & pars rea non
comparet, an concedantur præcisè in contumaciã? vide quæ scri-
2 psi j.q.xcix. † Sed quid dicemus de literis compulsoriis obtentis
super instrumento obligatorio cũ appositione diei, quid operen-
tur? videtur quod tantũmodo habeant vim simplicis citationis:
secundũ Bar.& Ia.But.in l.actione.C.de transa.& Io.Fa.in §.om-
niũ.inst.de act.sed secundũ statuta Delph.sub rub.de literis com-
pulsoriis & præcisis concedendis, tales cõpulsoriæ habent vim
petitionis. crederem tamen, ꝙ aliæ literæ iudiciales impetratæ
ad postulationem & expositionem partis, absque aliqua iustifica-
tione per instrumentũ publicũ, si tales literæ concedãtur, cum
appositione diei, ꝙ habẽt vim simplicis citationis, secundũ Bar.
in d.l.j.& Iacob.But.& Io. Fa.in locis s̃.alleg. Sed an reus volens
opponere alias exceptiones contra compulsorias, quàm suprà
enumeratas in d. statuto, debeat audiri: vide quæ plenè scripsi
in apparatu meo, quem feci super dicto statuto de literis com-
pulsoriis & præcisis concedentis per discursum illius tractatus.

a ¶Realem solutionem expens. *Sunt autem expensæ contumaciales statim soluendæ, antequàm contumax audiatur. in c. fin. in glo. in vers. expen. suprà de dolo & contumacia.*

b ¶Statutis Delphi. comprehensis. *Videlicet titu. de literis compulsorijs. cap. in quo quidem termino.*

¶*Nota quòd septem sunt exceptiones opponibiles aduersus compulsorias.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia, Condemno te in xx. reseruata tibi exceptione solutionis: an & quando valet. Limit. numero 2.*

QVAESTIO LXVII.

1 SI Iudex dicat, condemno te in xx. reseruata tibi exceptione
a solutionis, talis sententia non valet: vt dicit Bald.[a] in l. pe-
remptorias. C. sententiam rescindi non posse. Nisi (vt ibi ipse
2 do. Bal. dicit) iudex † ita sententiaret ex magna & vrgentissima
causa. & ita pluries vidi in iudicando obseruari in hac curia
parlamenti ex vrgenti causa. Quia quandoque ipsa curia par-

lamenti, quando æquum sibi videtur, reseruat ius probandi solutionem parti condemnatæ in executione sententiæ: præfigendo tamen sibi certum tempus, intra quod ipsam solutionem probare habeat. Et ita etiam fuit factũ in sententia lata per dictam curiam in manibus Io. Albi. in causa Hiero. de Silicrano, & illorum de Fontana, die xxiiij. mensis Septembris, M.ccccliiij. in qua quidem sententia fuit reseruata probatio solutionis xl. ducatorum. ¶ Dicit Bal. *In l. hic alle. in iiij. col. in ver. quæro, vbi format talem quæstionem. Iudex dicit in prolatione sententiæ hoc modo: Condẽno te in xx, reseruata tibi exceptione solutionis & pacti, quibus probatis ex nunc te absoluo pro solutione huius quæstionis. dominus Baldus primò arguit pro parte negatiua tribus rationibus, & totidem pro parte affirmatiua. Deinde soluit contrarium: & deniq; resoluitur in partem affirmatiuam dicens, quòd putat iudicem hoc ex causa facere posse. & causa (vt ibi dicit) potest esse, quia vrgebatur iudex tempore statuto à lege municipali: & sic non habuit amplius deliberandi consilium, & pro hoc concludere videbatur do. Bald. in l. cum iudex. in versic. quæro quid si iudex per formam statuti. & ver. se. C. de sen. & interlocu. om. iudi. Nota, quòd realis ostensio ipsius instrumẽti obligatorij in compulsorijs cum oppositione dicti obtentis facta, aliquid operatur.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor & curator nihil nisi expẽsas ab adultis vel pupillis repetere possunt.*
2 *Consules & syndici quid pro suis laboribus & vigilijs in Rempublicam petere poßint.*
3 *Munus personale gerere, quis dicatur.*
4 *Syndicus & tutor, eiusdem sunt iuris.*
5 *Negotiorum gestor, solùm expensas petere potest.*
6 *Salarium cum expensis quibus solui debeat.*
7 *Delegati ad vnam causam, an possint aliquid petere à partibus, pro eorum laboribus.*

QVAESTIO LXVIII.

Dominus Petrus Iacobi in titu. de actione mandati, con-
1 traria † dicit, quòd de iure tutor & curator nullũ salarium petere possunt à pupillis vel adultis: sed solũ expensas vt in §. tutores. instit. de obl. quæ ex quasi cõtractu. Quia dicit ipse, illi gerunt munus personale absq; detrimẽto aut erogatione sui patrimonij: vt in l. j. ff. de mu. & hon. hoc verũ, nisi iudex in datione tutorũ eidem tutori statuisset salariũ, quod facere posset iudex: vt notatur per Bar. in l. in eos. ff. de tutelis. in l. à tutoribus. §. fi. ff. de admi. tu. Sed iuxta hoc quæro de quæsti. quã nõ reperio notatam

per

2 per doctores,† An consules & Syndici præsentis ciuitatis Grationop. qui hoc anno currẽte M.ccccliiij.in redditione suorũ computorũ,petierunt salaria sibi solui pro certis viagiis & laboribus per eos ad causam eorũ syndicatus sustẽtis pro & nomine huiusmodi ciuitatis bene moti fuerunt hoc petere. Ego credo ꝙ non: quia nullũ salariũ eis debetur,nisi tantũmodo expensæ bona fide factæ,eadẽ ratione,sicut dicimus in tutore & curatore:quia sicut tutor & curator gerunt munus personale,sic etiã syndici & con-
3 sules ciuitatũ,quia ille dicitur†gerere munus personale, qui gerit solicitudinem & vigilantiã absque erogatione sui patrimonij vt not.plenè per Bar.& doc.in l.placet.C.de sac.san. ec.& in l.rescripto.§.fin.ff.de mun.& hon.Ideo cum sit eadẽ ratio in syndico
4 quæ†est in tutore,idẽ ius statui debet.& similiter iudicari de syndico,sicut de tutore:iuxta l.nõ possunt.ff.de leg.Et quia dicti consules Gratianop.inter quos erat Raynaldus Fabri,allegauerunt cõsuetudinẽ:fuit propterea summaria inquisitio facta,qualis consuetudo circa hoc hactenus obseruata fuisset.Et fuit repertũ,per dictã curiã parlamenti multorũ relatione, ꝙ ipsi cõsules nõ consueuerunt habere, nisi tantummodo sumptus & expensas per eos bona fide factas.Ideo incõsilio,in quo erãt omnes domini mei de parlamento,& computorũ Delph.fuit cõclusum, dictos consules
5 nõ posse petere salaria, sed solũ expẽsas.† Et istud est notandũ pro futuris syndicis,si petere vellẽt salaria. Similiter etiã negotiorũ gestor non potest salariũ petere,nisi tantũmodo expensas:vt ff.de negotiis gest.l.ij.§.fi.Idem in procuratore ad negotia:& mandatario qui nõ possunt petere aliquod salariũ,nec per actionẽ mandati contrariã, nec officio iudicis,nisi fuerit cõuentũ l.salarium. ff.mandati.& C.eo.l.salariũ.Sed solum sumptus bona fide factos petere possunt actione mandati cõtraria.ff. mandati.l.idẽque.§. idẽ Labeo.Nisi excesserit mandatũ:tunc enim non possent etiam expensas petere:insti. de manda.§.is qui exequitur. Itẽ similiter testis nõ debet habere salarium:quia nõ debet vendere officium: vt in c.non sanè.xiiij.q. v.sicut nec iudex, vt ibi iudex, tamen ex officio suo facit eis dari sumptus cõpetentes à producente eos:vt C.de test.l. quoniam liberi.Testes enim licet in lucro esse nõ debeant,tamen officiũ eis non debet esse damnosum:vt ff.quemad-
6 modũ test.ape.l.sed & si quis.†Crederẽ etiam,ꝙ si esset vnus laborator, aut alij,qui quotidie lucrantur eorum dictas,quòd de iure deberent eis solui salaria qualibet die vltra expẽsas:aliter officiũ esset eis damnosum, quod non est dicendum. Et ita seruat stylus

curiæ præsentis parlamenti Delp. & aliarum curiarũ, citra te-
stes. Sed quia quotidie videmus quòd D. noster Delphinus, & spe-
ctabilis dominus eius cancellarius committũt causas hincinde.
7 An† ipsi delegati [a] ad vnã causam, possint aliquid petere à parti-
a bus pro eorũ laboribus? Pe. Ia. vbi s. dicit, quòd sic, ne labor sit si-
ne lucro. & idem dicit ipse in iudicibus deleg. ab aliis ordinariis
iudicibus. Et istud cõprobant statuta Delp. quæ volũt, quòd dele-
gati recipiant à partibus vnũ florenũ in principio causæ, & vnũ
alium in fi. causæ. Idẽ similiter proxeneta habet salarium à parti-
bus. l. j. ff. de proxenetis. Item similiter arbiter salarium à parti-
bus potest recipere, videlicet vnum aureum: vt C. de proxim.
b sacr. scrip. l. in sacris. [b] lib. xij.

¶ *Nota, quod vbi cadit munus personale, tantum absque erogatione patrimonij, nullum salarium peti potest, sed tantum sumptus moderati. & hoc verum nisi esset de personis quibus ex officio dicitur: vt ff. de va. & extra. ord. l j. & seq. Vel nisi esset persona, quæ consueuisset locare operas suas. ff. de præscrip. verb. l. si tibi d. Ioannes Fab. institut. de mand. §. finali. & quo ad hæc vide ibidem dominum Angelum de Areti. in glossa mercede. vide de his omnibus Spec. in tit. de salarijs. in primo volumine. & cõiunge cum hac præsenti quæstione, & habebis materiã salariorum expeditam.*
† *Et quid de ambasiatore reuerso in tertijs, an debeat habere salariũ pro integro die. vide Bar. in l. de diuisione. ff. sol. mat. in fi. vbi cõcludit quòd sic.*

a ¶ An delegati. *Iudices delegati à principe, in causa maiori centum aureorum, accipere possunt duos aureos ab vna quaque parte, in contestatione litis, & alios duos in fi. & insuper à fisco percipiunt duas libras auri: vt in auth. de iud. § ne autem. col. vj. iudices autem delegati ab ordinarijs non est lege expressum quantũ habere debeant: sed in hoc fori consuetudo inspicienda est. Alicubi enim eis præstatur decima pars litis. alicubi xx. alicubi tertia. ita dicit do. Azo. in summa. C. de sport.*

b ¶ In sacris. *Videlicet in versic. & si apud arbitrum. Item tertiales, quæ incipit, in sacris.*

SVMMARIVM.

1 *Compromitti non potest in iudicem ordinarium. Et quid ita.*
2 *Compromitti an possit in dominos parlamenti Gratinopo. de causis beneficialibus, ventilatis in materia possessorij.*
3 *Mandatum speciale, an requiratur in compromisso fiendo.*

QVAESTIO LXIX.

Licet fortè subditi Delph. compromittere non possint de iu-
1 re in dominos †meos huius curiæ parlamenti, tanquam in
arbitros iuris, cùm sint iudices ordinarij, possunt tamen com-

promittere

a promittere in eos tanquam in arbitratores,[a] & amicabiles compositores, secũdum do. Bartholom. de Saliceto, in l. si qui ex consensu. C. de episcopali audien. Licet contrariam opinionem tenuerint Iacobus de Rauen. Petrus & Cy. vt ibidem refert Salicet. Et rationes quare non posſit compromitti in iudicem ordinarium, tanquam in arbitrum, ponit ibi Salicetus. Tamen de stylo & communi obseruantia huius parlamenti seruatur opinio Saliceti: quia in ipsos dominos parlamenti cõpromittitur tanquam in arbitratores & amicabiles compositores. Et quãdoque etiam
b tanquam in arbitros iuris[b], prout factum fuit in causa domini Clarimontis, & dom. Vignaici, vt suprà in trigesimanona quæst. tetigi. Et ita toleratur & obseruatur, quòd in eos compromittitur, etiam tanquam in arbitros iuris. Et ita etiam permissum fuit eis per dominum Humbertum Delph. quando ipse instituit
2 consilium Delphinale: vt scripsi infrà, q. cccccliiij. †Sed quæro iuxta præmissa, an de causis beneficialibus in hac curia parlamenti in materia possessorij ventilatis, posſit cõpromitti in dominos parlamenti. Videtur quòd non. Nam de re spirituali non potest in iudicẽ laicum cõpromittti, vt in c. contingit. extrà de arbitris. licet bene valeat cõpromitti in laicum & clericum authoritate episcopi, vel archiepiscopi.[c] vt in c. per tuas. eodem tit. de arbitris. Sed in casu propositæ quæstionis dico quòd potest de tali re beneficiali in materia possessorij compromitti in dominos de parlamento: quia possessoriũ etiam in beneficialibus non est spirituale, sed temporale: & plenè tetigi suprà q. j. Et ita etiam vidi
3 in hac curia seruari. †Sed an in compromisso fiendo requiratur speciale mandatum? dic quòd sic per c. tuas. extrà de arbitris. in antiquis. De compromisso facto siue de præfixione termini, vide quæ plenè dixi infrà, q. ccxl. De materia submisſionis ad hanc curiam parlamenti, vide quæ dixi infrà q. ccclxx.

a ¶Possunt arbitratores. *Ita tenent doct. Odofr. Cyn. & Bald. in l. si qui ex consensu. C. de episco. audien. & do. Bart. post glo. in l. sed si in seruum. §. si quis iudex. ff. de arbitr.*

b ¶Et quandoque in arbitros. *Istud etiam seruatur de iure canonico: vt dicit d. Bart. in alleg. l. sed si in seruum. §. si quis iudex. & d. Inn. in c. ex parte. circa fi. in sua gl. cognoscere. extrà de arbi. et eo. tit. d. Gof. in summa.*

c ¶Episcopi vel archiepiscopi. *Imò authoritate iudicis causæ hoc fieri potest, siue ex delegatione, siue ex iure ordinario cognoscat: vt dicit dom. Inno. in dicto cap. contingit.*

SUMMARIUM.

1 *Clausula frequens cancellariæ, Si vobis constiterit, &c.*
2 *Ordo iudiciarius, quando seruãdus in commissione causæ facta à Iudice.*
3 *Verbi, Inquiratis, vis.*
4 *Executor mistus exceptiones admittere tenetur.*

QUAESTIO LXX.

IN commissionibus quæ conceduntur quotidie per dominum nostrum Delphinum, & in eius cancellaria, apponitur vt plu-
1 rimum illa clausula, †Si vobis de præmissis cõstiterit, &c. Iuxta hoc quæro, an partes, quorum interest, debeant vocari & audiri antè, quàm exequatur talis commissio. Dic quòd sic: quia aliter non dicitur nec potest constare de assertis in rescripto, nisi vocatis partibus, quorum interest, & in figura iudicij: vt no. Inno. in c. dudum. extrà de præsumptio. circa fi. Et ita seruatur in hac curia. Et de hac clausula, Si tibi cõstiterit in literis iustitiæ vel gratiæ: vide plene & notabiliter per Bal. in l. non dubium. C. de legib. ibi, iuxta hoc quæro nũquid hæc clausula, &c. Et de materia rescriptorum & clausularum derogatoriarum in scriptis apponi solitarum, vide quæ plenè dixi in tract. per me Guido. Papæ compilato, qui intitulatur tractatus rescriptorum & clausularum derogatoriarum, & non obstantiarum in rescriptis princi-
2 pum apponi solitarum, †quando princeps committit causam, si ponat in eo verbum, Compellatis, ordo iudiciarius est seruan-
3 dus. c. olim. de iniur. †Idem de verbo, inquiratis, vt not. in c. exhibita. de iudi. Idem dicatur de hac clausula, si ita est, vel si tibi constiterit. vt not. Hosti. in d. c. exhibita. Idem si dicatur, vocatis partibus: vel, vocatis euocandis: vel, si veritate fungantur, vel cognita veritate, vel iustitia mediante: vel sicut de iure fuerit: vel quod canonicum vel quod iustum. Talis enim delegatus à principe, debet in figura iudicij procedere. Idem si committitur sub illa forma, ea quæ de bonis alicuius inuenerit alienata, studeat ad ius & proprietatem ipsius reuocare. vt tenet Inno. in c. episco-
a pi[a]. de reb. eccl. non alie. Idem super vsuris restituendis, & super
4 iniectione manuum violentarum, & decimis. vt d. c. olim. †quo-
b niam talis mistus executor[b] censetur, & exceptiones admittere tenetur. vt de offic. deleg. c. ex parte lo ij. & C. si contra ius vel vtilitatem publicam. l. & si non cognitio. & C. quæ res oblig. pos. l. j. & super omnibus, quæ ad ipsam causam pertinent, recipit potestatem. c. престереà. de offic. deleg. & c. prudentiam. in fine. & ff. de iurisd. omn. iudic. l. ij.

Inno

a ¶Inno.in c.episcopi. *Videlicet in prin. in gl. sua, ad ius ecclesiæ. iuncto ibi. item non videtur nobis. Et circa fin ibi. idem quòd dictum est, videas de duabus clausulis, videlicet quicquid post arreptum inueneris, inter attentatum vel post litem cœptam studeas in statum pristinum reuocare. In quolibet quoque procedendum est in forma iudicij.*

b ¶Mistus executor. *Executorum alij sunt meri, alij misti, alij verò partim misti, partim meri. de quibus vide per d. Innoc. in c. de caterò. extrà de sent. & re iud. vbi latius Abb.*

SVMMARIVM.

1 *Pars volens deducere petitorium in beneficialibus, admittitur ad corroborationem possessorij.*

2 *Iura potiora qui probat in petitorio, obtinet in possessorio, in materia interdicti, vti possid.*

QVAESTIO LXXI.

IVdex laicus est iudex competens in materia possessorij causarum beneficialium: quia possessorium non est spirituale, sed
1 tẽporale: vt plenè dixi suprà, q. j. Sed iuxta hoc quæro. †Si agatur possessorio in curia tẽporali, pro causa beneficiali, an partes debeant audiri volentes deducere materiam petitorij ad corroborationem possessorij? Et videtur quòd non: quia quando agitur possessorio non admittuntur probationes de proprietate, vt dicit
a Inn[a]. in c. super hoc. in gl. magna circa fi. in versi. sed quæro quare, &c. extrà de renunciatione. Credo tamen contrarium per ea, quæ ponit Spec. in tit. de test. §. nunc videndum. in vers. Sed pone. ibi, dum dicit tamẽ de mandato domini nostri Papæ Clemen-
2 tis, &c. †Et facit quia in materia interdicti, vti possideris. ille, qui
b potiora iura probat in petitorio, obtinet in possessorio[b]: iuxta ea, quæ leguntur & no. in c. licet. extrà de probat. & facit c. ad decimas. de restit. spol. lib. vj. & ita seruat stylus præsentis curiæ parlamenti: quia aliter non posset obtineri beneficium sine canonico titulo, iuxta regulam, iuris beneficium, &c. Iuxta hæc quæro, an iudex secularis habeat aliquam coërtionem in clericum, & eius bonis spiritualibus. Dic quòd sic, in tribus casibus, qui ponuntur per gl. in c. tua. lo j. de decimis. & de hac materia vide in lxxxij. consiliorum meorum.

a ¶Vt dicit Inn. *Dictum domini Inno. non intelligitur in casu, in quo agitur interdicto recuperandæ possessionis. nam tali iudicio agenti quæstio etiam non canonicæ institutionis referri non potest: quia spoliatus etiam si prædo foret. secundum rigorem iuris ante omnia venit restituendus. vt in c. in literis. extrà de resti. spol. & ibi est casus rotundus.*

vbi verò ageretur interdicto retinendæ possessionis, tunc bene admittuntur probationes concernentes titulum seu proprietatem rei. Et de hoc est textus apertus extrà eod. tit. c. audita querela.

b ¶ Obtinet in possessorio. *Ita tenet do. Ang. de Aret. qui hanc materiam non ineleganter prosequitur in §. quadruplex. vj. char. j. col. in fi. in vers. item dixi.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex quo casu poßit facere iteratò examinari testes, etiam post didiscita testificata.*

2 *Testis iteratò deponēs, si se referat primæ suæ depositiōi, an valeat depositio.*

3 *Testes an poßint post didiscita testificata repeti super amißis interrogatoriis, si fortè non fuerint examinati secundum interrogatoria tradita à partibus.*

QVAESTIO LXXII.

1 Qvando iudex † procedit ex officio, si testes pro secreta informatione examinati, clarè non deposuerint, aut aliàs attestationes fuerint nulliter sumptæ, ipse iudex potest eos iteratò facere examinari etiam post publicationem & didiscita testificata, quia in eo non est aliqua mali præsumptio: vt no. Inn. c. cum clamor. extrà de testibus. Et ita etiam tenet Bal. in l. presbyteri. C. de epi. & cle. ibi: iuxta primam expositionem &c. Et ita vidi seruari in hac curia in pluribus causis fiscalibus motis & ventilatis
2 ex officio curiæ. [a] Secus si ad postulationem partis priuatæ propter timorem subornationis, iuxta. c. fraternitatis. extrà de testi. Nisi attestationes partis priuatæ denunciātis, essent nullæ & inualidæ, puta defectu partis non citatæ visurum testes iurare, aut alio vitio nullitatis. Tunc enim per viam restit. in integ. ex clausula generali subueniretur parti priuatæ: vt testes sui iteratò examinentur: non obstante, quòd didicerit testificata: vt dicit no. Io. An. in c. auditis. extrà de in integ. rest. in antiquis. Idem, si testis post examinationem reperiatur excommunicatus: nam tunc etiam iteratò posset examinari. vt dicit Barto. in authent. qui semel. C. de probat. vide Francis. de Zabarellis in clement.
2 fin. de testibus. ita seruat hæc curia. † Sed quæro iuxta hoc, quid si testis repetitus se referat suæ primæ depositioni inualidæ, an valeat eius depositio? vide Bartolus in lege, legata inutiliter. ff. de leg. j. & Inno. in d. c. auditis. De casibus specialibus, in quibus attestationibus publicatis possunt alij testes examinari. vide quæ scripsi in q. cxxiiij. & q. ccj. in causa etiam matrimoniali possunt alij testes examinari etiā publicatis testibus

bus & didiscitis. testificatis imò & post sententiam. pro quo vide
3 no. in c. j. extrà de consanguinit. & affiin. † Sed quid si testes non fuerint examinati, secundum interrogatoria tradita à parte: an poterunt super omissis interrogatoriis repeti post didiscita testificata? dic quod sic, si interrogatoria partibus præsentibus fue-
b rint per iudicẽ admissa: vt no. Inn. [b] in c. per tuas. extrà de testib. & de hac materia plenè scripsi in lxxiiij. consil. meorum.

a ¶ Secus si ad denunciationem partis priuatæ. *Et hoc verum, nisi iudex ex officio repeteret testes, propter confusa seu obscura dicta suarum depositionum: vt sentit d. Inn. in c. per tuas. & in alleg. c. cùm clamor. & post eum d. Io. An. in no. & d. Fel. & ibi gl. magna &c. menti tenẽdum, quod inibi singulariter dicit do. Inn. videlicet, quod etiam ad petitionem partis post publicationem testes possunt de nouo recipi: non autem ad declarandum dicta primorum testium obscura: sed ad confirmandum priorem probationem ipsius producentis. Et huius dicti ponitur exemplum per do. Inno. & Ioan. An. ac Fel. in loco præal.*

b ¶ Vt not. Inn. *Caue, quia d. Inn. non loquitur de huiusmodi interrogatorijs, quæ facit pars, testibus productis contra se: de quibus & eorum forma habetur per gl. in ver. interrogatoria. in c. ij. de testibus. li. vj. Sed loquitur de illis, quæ iudex habet facere super capitulis, quæ sunt circa principale negotium vel ei amplexa: vel potius sub eis comprehensa: vt puta intenditur probari præscriptio. Iudex autem licet non fuerit capitulatum siue articulatum, debet quærere de titulo, de continuatione temporis, & de bona fide. De alijs verò interrogationibus, quæ fiunt testibus super circumstantijs non contingentibus principaliter negotium principale: de quibus not. in c. cum causam. §. j. ibi. & de singulis. extrà de testi. si iudex aliquã vel eas omiserit, non est iteranda interrogatio: quoniam tantum de his quæritur, vt testium fides discernatur. & istud est verum, nisi super huiusmodi fuisset articulatũ, & tũc si articuli fuerint admißi, & iudex aliquid omiserit, super illis bene iteraretur interrogatio. Et ita intelligitur d. In. in. d. c. per tuas. in gl. negligẽter. Nã interrogatoria, quæ fecit pars testibus productis cõtra se, nõ debẽt approbari siue admitti partibus præsentibus. Et illa nõ sunt dãda producẽti. & si iudex hoc faceret, grauiter peccaret: cũ hic nihil sit aliud, quàm partẽ producẽtẽ munire in instructiõe, & subornatione testiũ, vt cõcorditer ad interrogata respõdeãt: ne poßit falsitas deprehẽdi. Propter enim duo inuẽta sunt istiusmodi interrogatoria, videlicet ad deprehẽsionẽ falsitatis, & instructionẽ iudicis siue recipientis testes. Ita nota. dixit d. Io. An. in d. c. per tuas. in gl. j. ibi, testes interrogari.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex secularis an poßit facere capi clericum in flagranti crimine.*

2 *Clericus si ducatur per officiarios tẽporales, an poßit eis impunè auferri.*

QVAESTIO LXXIII.

6 IVdex secularis potest † capere, aut capi facere clericum in flagranti crimine, & eum incarcerare absque metu excommunicationis. arg. l. ij. C. de exhi. & transmit. reis. dummodo ibi non sit iudex ecclesiasticus, qui eum capiat, aut capi faciat. xxiiij. q. iij. nõ inferenda. & c. seq. Et hoc verum, dummodo remittat eum statim iudici ecclesiastico, timore sanctiõis. c. nuper. extrà de senten. excõ. & eorũ quæ dicit ibi Io. An. Et ita etiã se habet stylus & cõmunis obseruãtia omniũ curiarũ præsentis patriæ Delp. Quãdoq; tamẽ aliqui fatui officiarij tẽporales nõ in ipso delicto, sed post crimẽ cõmissum clericos capiũt & incarcerãt, & quãdoque differũt remittere iudici ecclesiastico. Sed malè faciunt & incurrũt sen. excõmunicationis ipso facto: à qua non possunt absolui,

a nisi per sedẽ apostolicam: iuxta c. si quis suadẽte [a] diabolo, xvij. q. iiij. Et prius satisfacto parti læsæ & iudici ecclesiastico, cuius iurisdictio fuit vsurpata. iuxta c. penult. de immuni. eccl. li. vj. Et

b præmissa vera sunt in clerico soluto. In clerico autẽ coniugato [b] etiam cum vnica virgine, putarem dicẽdum, quòd talis clericus possit capi per iudicem secularem in flagrãti crimine, etiam in præsentia iudicis ecclesiastici, si non sit in habitu clericali, nec habeat tonsuram clericalem. & non tenetur talis iudex eum remittere iudici ecclesiastico, donec prius per ipsum iudicẽ secularẽ cognitũ sit, si debeat gaudere priuilegio clericali vel ne, per

2 ea quæ dixi infrà quæst. cxxxviij. † Sed iuxta præmissa, quæro quid si clericus ducatur per officiarios temporales, an poterit eis impunè auferri. dic quòd sic: quia committunt illicitum. pro hoc allegatur l. j. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei, qui. & ff. ne quis eum qui in ius voc. l. j. in fin. & ff. si quis in ius vocatus non ierit. l. ij. in fin. Quod est verum, vbi constat eum esse clericum, aliàs secus: vt ff. de iudiciis. l. si quis ex aliena. De hoc etiam tetigi j. q. ccccclxxix. in fin. quando & ex quibus causis quis possit capi: vide Bar. in l. cum eo autem. ff. ad l. Iuliam peculatus.

a ¶Iuxta c. si quis suadẽte. *Credo, quòd pœna illius c. non vendicat sibi locũ in hoc casu quo ad hoc vt absoluatur per sedẽ apo. nã loquitur illud c. si quis suadẽte. de illo, qui percutit clericũ temere: nõ de illo qui capit clericũ: de quo loquitur c. nuper. de sent. excõ. vbi nõ dicit quòd talis teneatur pro absolutionis beneficio obtinẽdo cõspectui Ro. pon. se præsentare. ergo non est dicendum, cum non sint extendendæ pœnæ: vt l. pen. ff. de pœnis.*

b ¶In clerico aũt cõiugato. *De hoc dic secundum quod habetur & not.*

per

per text. & doct. in c. vnico. & do. Archi. Io. And. & Pet. de Anchara.

SVMMARIVM.

1 *Iudex à quo, quatenus procedere poßit in causis ciuilibus, si appelletur ab interlocutoria.*

2 *Cõmißio ad torturã respectu interlocutoriæ relinquitur arbitrio Iudicis.*

QVAESTIO LXXIIII.

1 IN causis ciuilibus si appelletur † ab interlocutoria, iudex à quo potest semper procedere in causa, donec eidem fuerit per iudicem ad quem inhibitum: nec attentata post appellationem reuocantur per iudicem ad quem: iuxta c. non solum. in fi. de appel. li. vj. Quod secus est, si appelletur à diffinitiua: quo casu iudex à quo, non potest ad executionem suæ sententiæ procedere, donec lapsis decem diebus. Et attentata infra dictos decem dies, & etiam ante appellationem & inhibitionem reuocantur per modum attentati per iudicem ad quem. & hæc plenè leguntur & notantur in d. c. non solum. de app. li. vj. In causis autem criminalibus si feratur sententia interlocutoria super tortura, iudex non debet procedere ad executionem suæ sententiæ interlocutoriæ, siue tunc pars appellet, siue non: sed debet expectare lapsum decem dierum: ita dicit Pe. Ia. in tit. super accusatione furti, libellus in materia indiciorum ad torturam. Ita etiam dicendum puto de iure in sentẽtia diffinitiua in causa criminali lata, à fortiori ratione, cum in executione eiusdem maius periculum immineat. Ideò debet iudex expectare lapsum decem dierum, qui dantur ad appellandum, nisi esset conuictus & confessus: quia talis non auditur appellans: iuxta l. ij. C. quorum app. non reci. ¶ Sed quicquid de iure sit, contrarium seruatur in hac curia parlamenti, & in cæteris curiis Delp. Quia proceditur ad executionem talis sententiæ interlocutoriæ in criminalibus, etiam infrà decem dies, nisi fuerit appellatum & inhibitum. Quandoque tamen secundum casus exigentiam & qualitatem personarum
2 expectatur lapsus decem dierum. † Et sic hodie de consuetudine & stylo curiarum respectu interlocutoriæ ad torturam committitur arbitrio iudicantis. In sententiis verò diffinitiuis in causis criminalibus prolatis illæ protinus & indistinctè executioni mandantur, ita quòd non expectatur lapsus decem dierum, secundum opinionem Bald. in l. addictos. C. de epis. audi. Quæ opi. Bal. hoc casu obseruatur etiam de stylo curiarũ præsentis patriæ Delp. nisi condẽnatus appellaret & incontinenti inhiberetur per iudicẽ appellationum: tunc enim iudex à quo, supersederet ab executione, nisi (vt. s. dixi) esset conuictus & confessus,

de materia appellationum in criminalibus, dixi plenius in tracta. meo de appellatio.q.cxx.

SVMMARIVM

1 *Appellationes ab interlocutoriis sunt sublatæ in causis ciuilibus. limit.*
2 *Appellatio ab interlocutoria quot, & quibus casibus sit admissa.*
3 *Appellari an possit ab interlocutoria, si iudex admittit ineptũ libellum.*
4 *Sententiæ prolatæ in executionem iudicati sintne interlocutoriæ.*

QVAESTIO LXXV.

Sed circa hoc, quod proximè dixi suprà de appe. ab interlocu-
1 ria, † est aduertendum: quia in causis ciuilibus ex statuto nouissimè per dominũ nostrũ Ludouicũ Delphinũ Viennẽsem, de anno Domini M.ccccxlix. edito, appellationes ab interlocutoriis sunt sublatę, nisi in casibus à iure ciuili permissis: videlicet quæ in diffinitiua reparari non possunt: iuxta l. ante sententiæ, cum ibi not. per Sal. & doct. C. quo. appe. nõ reci. & plenius per Bal. in l. ij. C. de epis. aud. ita ꝙ hodie in appellationibus ab interlocuto
2 ria non seruãtur iura canonica: sed iura ciuilia. † Sed qui sunt ca
a sus, in quibus de iure ciuili, admittitur appellatio [a] ab interlocutoria? Dic ꝙ multi sunt casus speciales. Primò, videlicet, quando iudex pronuntiat aliquem esse quæstionãdũ. C. quorũ appe. non
b reci. l. ij. [b] Item quãdo iudex interloquitur fideiussores esse idoneos, & non sunt. ff. qui satisd. cog. l. arbitro. Item si copia actorũ denegetur. C. vt lit. pẽden. l. ij. Itẽ quãdo iudex tutoris excusationẽ legitimã nõ admit. ff. quan. appe. sit. l. ij. & l. tit. vlt & l. si quis tutor. eod. ti. Item quando iudex iussit pecuniã solui minori sine tutore. ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur. Item, à falsa consultatione, vel relatione. ff. eo. l. j. & l. j. & vl. ff. q̃do appel. sit. & no. in l. j. gl. vlt. de relatio. Item, ab iniqua interpretatione sẽtẽtiæ. C. quo. app. non recip. l. ab executore. Item, quãdo iudex pronunciat se esse, vel non esse iudicẽ competentem no. per gl. in gl. fi. in fi. C. ne filius pro patre. auth. habita. Itẽ, quando interlocu. est talis, quæ incõtinẽti debet mãdari executioni: vel fortè totã causã determinat: vt not. ff. de min. l. intra. & not. in l. ante sententiæ. C. quor. appel. nõ reci. Itẽ à pronũciatione executoris. d. l. ab executore. Alios speciales casus in quibus appellatur ab interlo-
c cutoria, [c] vide per Spec. in tit. de comparatione in termino. in §.
3 vni 8. in fin. † Sed quid si iudex admittit libellum ineptum, an possit appellari à tali interlo. de iure ciuili? credo quòd sic: quia si reus cogeretur procedere super facto, ꝙ non potest reparari.

l. in bel

in bello. §.facta. ff.de capti.ita tenet Bal.in d.l.ij.de epiſ.aud. in q.quæ incipit,quintò quæritur.Itẽ ſi libellus ſit obſcurus.c. ſigni
4 ficantib de libe. obla. & do.Bal.vbi ſ. q.vj.† Sextò quæritur, vtrũ ſentẽtiæ quæ proferũtur in executionẽ iudicati, ſint interlocutoriæ? dic ꝙ ſic:vt expreſſè innuit Bar.in l.ij.ff.de ap.reci.& dicit expreſſè Pet.Ia.in tit.de actione in factũ ex re iud.in §. ſed qd erit præſes vel aliter iudex miſtũ &c.in fi.ibi,licet ſecus ſit, cum appellatur à diffinitiua &c.ibi clarè videtur dicere, ꝙ ꝓnunciatio ſuper executione ſententiæ eſt interlo.etiã plenè ſcripſi in no tab.meis.in §.omnis pronũtiatio. & in multis §.ibi ſeq. Etiã de appellatione ab interlocut.ſcripſi ſuprà, q. xj.& q. xvj. & q.cccc-xxxvj.

a ¶ Admittitur appellatio. *Et nunquid poſſit ab interlocutoria appellari viua voce.vide Pau.de Caſt.in conſ.cclxx.ſuper primo.in prin. in prima parte conſiliorũ. Et nũquid appellatio ab interloc.debeat cõtinere cauſam iniquitatis? In ſpecie tradit Phil.Cor.in conſ.lxv. incip. licet in hac. col.ij. verſi.& propterea.in ij.vol. & an poſſit iuſtificari ex eiſdẽ actis, & an deuoluat totum negotium ad iudicem appellationis, per eundem Phil.Corn.in cõſi.lxxxvij.inci.viſis act.col.j.ver.videamus.& col.ſeq. in iiij.vol.*

b ¶ L.ij. *Et ibi d.Bar.qui amplectitur lecturam do.Io.tãquã verã dicẽtis, quòd ab interlo.quæ infert grauamen,quòd non poteſt reparari per appella.à diffinitiua appellari poteſt.*

c ¶ Caſus appellatur ab interloc. *Vide do.Bart.in l.ij.ff.de appel. reci. & Bald.in l.ij.C.de epiſc.aud.& Azo. in ſumma. C. de appel. §. appel. quis poteſt.*

SVMMARIVM.

1 *Bona damnatorum crimine hæreſis,cui ſint applicanda. & nu.2.*
3 *Bona mortem ſibi conſciſcentis cui applicentur.*

QVAESTIO LXXVI.

SI in terra alicuius bannareti habentis territorium limitatum,cũ omnimoda iuriſdictione, aliquis ſuus homo cõdem-
1 netur de hæreſi, † an eius bona debeant confiſcari, & applicari fiſco & ærario dñi noſtri Delphhini : vel ipſi bannareto. Veritas eſt,quòd debẽt de iure talia bona confiſcari & applicari bãnare-
a to,vt vult tex.in c.cùm ſecundũ leges.§.fi. [a] extrà de hæreti. lib. vj.Quia

vj. Quia licet videatur quòd nõ sit nisi vnus fiscus: iuxta l. j. C. de
b bon. vacan. [b] lib. x. Tamen quilibet habens merum imperiũ, ha-
c bet fiscum [c] ex quadã consequentia, quantum ad confiscationẽ & annotationem bonorũ, & sententia contra criminosum lata. Et sic intelligitur auth. bona dam. C. de boni, ꝓscrip. Nõ tamen dico, quòd fiscus Bãnareti habeat priuilegium in tacitis hypothecis vel similib⁹, sicut habet fiscus domini nostri Delphini, quia ille qui habet merũ imperium, potest illud exercere sine talib⁹ priuilegiis: ita not. dicit Pet. Iac. in ti. de cõdi. ex l. inst. de act. in §. quadrupli. Et ita in terris Bannaretorũ vidi seruari, maximè in mãdamẽto mõtis fluritij in certis eorũ subditis, per iudicẽ mõtis fluritij de hæresi cõdẽnatis. Quod intelligendum est de bonis existẽtibus in Delphinatu. Alia verò extra Delphinatum existen
d tia applicarẽtur illi fisco, in cuius territorio sunt [d] q̃a omnia bona vbicũq; sunt ex eadẽ sententia absq; nouo processu sunt hinc inde confiscata. ita tenet Bal. in l. cunctos pop. C. de sum. trin. &
2 fide catho. circa fi. Ibi, vlterius quæritur defectu pœnæ &c. † Et de hac materia cui debeant applicari bona damnatorũ de hæresi: vide Hen. Bohic. in c, vergẽtis. extrà de hær. & in c. in q̃busdam de pœ. in antiquis. & ibi plenè tãgit cui applicãtur bona laicorũ & bona clericorũ. Sed an talia bona sunt cõfiscata ipso iure, vel
e requiratur sententia, dic quòd ipso iure: [e] vt dicit text. iuncta glos. in d. c. cum secundum leges. Sed quid de confiscatione in crimine læsæ maiest, vide quæ scripsi infrà q. cccxlj, Et de materia d. authen. bona damna. vide plenè in feudis. in tit. de pac. te-
3 nen. & eius violatoribus. † Et cui debeant confiscari bona illius, qui seipsum interfecit, vide doct. in l. ij. C. qui testa. face. pos. Sed quæro si condemnatus de hæresi, vel crimine læsæ maiesta. ante condemnationem aliqua alienauerit, an fiscus alienata possit petere tertiis possessoribus. Et si possit repetere, seu vendicare: an
f fiscus teneatur pretium emptoribus restituere. [f] vide plenè per Cyn. in l. quisquis. in fi. C. ad legem Iuliam maiesta.

a ¶ Vult tex. §. fi. *Tex. ille hoc videtur innuere ibi, per principes autem & alios dominos temporales. & facit l. si quis presbyter. C. de epis. & cle. & istud expressè dicere videtur do. Ale. in addit. ad do. Bar. in l. j. in apost. fiscus. C. de bon. vacan. lib. x.*

b ¶ De bon. vac. lib. x. *Imò videtur, quòd plures sint fisci vt videtur innuere alleg. l. j. dũ dicit, fisci nostri rationibus vendicãdas. Frustra enim adderetur illud pronomẽ nostri, nisi essent alij fisci, qui ad alios pertinerent. Et ad idem l. pen. ibi, fisco nostræ mansuetudinis. C. de conue. fis. debi. lib. x.*

lib.x.l fi.ibi,& fisco nostro locus pateat. C.de peti. bo.subl.lib.x. Nam ciuitates, quæ iura fiscalia præscripserunt, vel quæ ea habent ex priuilegiis, à summo Pontifice, vel imperatore concessis, vel domini terrarum, quibus talia priuilegia sunt concessa, qui etiam in suis terris habent iura fiscalia ex contractu vel largitione principis. Aliàs non possunt talia iura habere, quæ sunt soli principi reseruata. ita not. dicit do. Bal. in l. j. in tit. C. de hær. vel act. vend. Et sic personæ prædictæ ex causis prædictis habere possunt fiscum, sed impropriè. Quia fiscus est arca imperialis, vel camera imperij. d. Bar. in l. j. C. de iure fis. lib. x. & ideo nulla bursa dicitur fiscalis, propriè loquēdo, nisi bursa principis, vel reipub. Roma. vt per do. Bal. in al leg. l. j. C. de hær. vel acti. vend.

c ¶ Quilibet habet fiscum. *Hoc intellige secundum quod dicitur & no. in proxi. apostil. præce.*

d ¶ In cuius terri. sunt. *Vide do. Ioan. And. & d. Pet. Anc. in d. c. cū secundum leges. de hære. lib. vj.*

e ¶ Ipso iure. *Sed apprehensio bonorum non debet fieri per do. secularem, nisi prius pronunciatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasti. qui hoc possit: tamen ex quo est secuta damnatio, effectus huius damnationis trahitur retro ad diem commissi criminis. Et ideò ex die commissi criminis, videtur interdicta ipsi facinoroso alienatio. argu. C. ad legem Iul. maie. quisque. §. emancipatio. & C. de aposta. apostatarū. j. responso. vt dicunt do. Arch. Ioan. Andr. & Petr. de Anch. in præalle. c. cum secundum leges.*

f ¶ Pretium emptoribus restituere. *Dicendum est, quòd non nisi pretium inueniatur in bonis ipsius hæredis: vt sentire videntur d. docto. in præalle. c. cum secundum leges.*

SVMMARIVM.

1 *Submittens se alienæ iurisdictioni, an & quando possit pœnitere.*
2 *Forum non declinare qui promisit, an possit posteà pœnitere.*
3 *Iudex temporalis an possit præsentare clericum pro infractione salueguardiæ regiæ Delphinali.*
4 *Iudex, cuius prograta est iurisdictio, an possit sententiam suam mandare executioni.*

QVAESTIO LXXVII.

Lex, si conuenerit. ff. de iur. om. iud. cum sua glos. quæ in hac parte per doctores approbatur, vult quod submittens se alienę

iurisd

1 iurisdictioni, †etiam per pactum, posit ante litis contest. pœnitere, etiam si pactum esset iuratum: vt dicit Henri. de Bouen. in auth. sacram. C. si aduer. vend. in sua repetitio. in materia causæ finalis, in prima illatione. & alleg. Bald. ita tenentē in l. fi. ff. qui satisd. cog. cum tale iuramentum præstetur in præiudicium ter-
a tij. Sed quicquid sit de iure, de stylo [a] præsentis curię parlamenti, & aliarum curiarum Delph. non admittitur hoc casu pœnitentia etiam ante litis contest. Et licet aliqui doctores dicere voluerint in l. si quis ex consensu. C. de episc. aud. quòd etiā in causis ciuilibus non valet submissio ad curiā alienam, sine consensu iu-
b dicis, cuius iurisdictioni subest [b] talis submittēs: vt etiam tenere
c voluit Bart. in l. j. [c] in §. & post operis. ff. de oper. noui nunciat. & Ant. de But. qui plenè recitat opiniones in c. ex transmissa. de for. comp. & dixi in lxxiiij. consiliorum meo. & plenè tetigi in d. l. si conuenerit. in mea repetitione, quam feci vltra montes in Taurino, die xj. mensis Iulij. M. cccc xxvij. ¶ Non tamen adhuc admit-
d teretur talis exceptio [d] in curia parlamēti, posito quòd illa opin. dicentium, quòd non valeat submissio sine consensu sui iudicis,
2 esset vera. † Sed quid si quis promittat forū nō declinare, an poterit posteà pœnitere? Dic ꝙ non. c. j. extrà de iud. & ibi Io. And. qui respondet ad argumentū quod fieri posset de d. l. si conuenerit. Et prædicta sunt vera, quo ad laicos: secus autē esset in clericis: iuxta c. si diligēti. extrà de for. cōpe. Nā clerici se submittere nō possunt iurisdictioni iudicis tēporalis etiā in actione reali: vt in auth. statuimus. C. de episc. & cl. & tenet Pet. Iac. in tit. de rei vendi. quæ de consuetudine comprobatur circa finem, ibi, positiones rei &c. & latius ipse Pet. Iaco. in materia de duello, quæ est sub rub. vi bon. rap. tenet idē etiam Bal. in auth. si clericus. C. de episc. & cle. & facit gl. in auth. vt omnes obed. iud. in §. hoc considerato. in gl. super verbo, subiaceant. iuncta cum tex. quidam tamē contrà, qui allegāt l. sed & loci. §. si alter fundus. ff. finium regundo. per tex, ibi, quoniam magis fundo, quàm personis adiudicari partes intelliguntur. pro quo facit l. qui aliena. §. fin. ff. de nego. gest. ibi, sententiæ prædio dantur. alleg. etiam aliqui pro hac parte, xj. q. iij. §. cum ergo. vide etiam per hoc Ioan. Fab. in §. si verò reus. institut. de satisd. & Spec. in tit. de actore. Et si iudex temporalis attentaret cognoscere de causa contra clericum, in-
e curreret sententiam excommunicationis, ipso facto, [e] iuxta c. pē.
3 de immu. eccle. lib. vj. Sed † an iudex tēporalis posit punire clericum, pro infractione salueguardiæ regiæ, vel Delph. Domini

iudices

iudices temporales Franciæ dicunt quòd ſic: & allegant pro ſe l. ij C. vt nemo priua. titu. prædiis ſuis. ibi, miles vel clericus &c. & ſequitur, executoréſque huius legis omnes iudices eſſe opor-
f tere &c. Sed dic, quòd tales iudices ſunt excommunicati [f] ſi puniant clericum, per d. c. pe. Et in hoc cum concernat periculum
g animæ, lex ſuccumbit canoni, vt ponunt doct. in c. j. [g] de nou. ope. nun. Quid autẽ de cauſa feudali, ſi iudex laicus poſſit cognoſcere contra clericum. vide quæ dixi infrà q. cxxxix. Et quid de cauſa poſſeſſorij in beneficialibus, an cognoſcet iudex laicus
h contra clericum: vide quæ dixi infrà q. lxxxv. † [h] Iuxta materiã
4 prorogationis iuriſdictio. quæro an iudex, cuius iuriſdictio eſt prorogata, poſſit ſententiam ſuam mandare executioni. Dico quòd nõ: quia nõ eſt iudex, niſi vſque ad ſententiã: vt dicit gl. in l. ij. ff. ſi quis in ius voca. non ier. facit l. epiſcopale. C. de epiſ. aud. & de hoc dixi lxxiiij. conſil. meorum. Contrarium tamen ſerua-
i tur de ſtylo [i] curiarum præſentis patriæ. De hoc etiã vide quæ ſcripſi infrà q. ccccxlxij. De prorogatione iuriſdictionis, etiam tetigi infrà q. ccclxx. Vtrum vaſalli poſſint prorogare iuriſdi-
k ctionem [k] in alium, quam in dominũ. vide Bal. de prohib. feu. ali. per Fed. in §. prætereà ibi. ſed quæro vtrum vaſalli. &c. Si officialis debeat cognoſcere de iniuria facta clerico per Laicum, vide plene in q. cccccxlxij. Item quia vigoræ iuramenti quis ſortitur forum. An in defuncto iurato eius heres ſortitur forũ, dic quod non vt concludit Anto. Butr. poſt alios in c. cum ſit. extrà de foro comp. ibi inquantum dixi. Et tetigi infrà q. ccccxiiij.

a ¶ De ſtylo. *Pro ſtylo facit quòd adiectio iuramẽti mutat forum, vel ſaltem accumulat. forum foro. primum tenet dom. Archi. in c. cum laicus. & ibidem ſecundum tenet do. Io. And. de for. comp. lib. vj.*

b ¶ Sine cõſenſu iudicis cuius iuriſdictioni ſubeſt. *Iſtud eſſet verum in caſu, quo vaſallus alicuius domini, habentis ſuper eum iuriſdictionem prorogaret iuriſdictionem alterius: tunc talis prorogatio domino inuito non debet valere. ita ſentit do Bar. in l. j. in prin. ff. de iud. & in l. j. §. & poſt operis. & ver. item quærit. ff. de oper. noui nun.*

c ¶ Bar. in l. j. *Intellige iſtud in caſu, de quo in proxima præcedenti apoſtilla dixi. extra autem talem caſum, tenet prorogatio: vt vult dom. Bar. in locis in dicta apo. alleg.*

d ¶ Non admitteretur exceptio. *Crederẽ hoc eſſe verũ, quando ſubmittens exciperet: quia tunc notaretur de fide rupta & periurio, cuius prætextu, vt fidem & iuramentum ſeruet, etiam coram iudice eccleſiaſtico, conueniri poteſt: vt c. fi. & ibi do. Archi. Io. And. & Pe. de Ancha.*

de foro compe.lib.vj. Sed vbi experiretur ipse dominus habens iurisdictionē in suū vasallū, debet vtique exaudiri, cū contendat de iure suo, cui per factū alienum non potuit generari praeiudiciū. Et pro hoc facit quòd dicit Spe. j. parte. ti. de arbi. & arb. §. restat. ver. sed nunquid vasallus.

e ¶Et si excommunicationis ipso facto. *Iudex attendens cognoscere de causa cōtra clericū, nō est excōicatus ipso facto: sed venit cōpellendus per cēsurā ecclesiast. desistere. vt c. seculares. de for. cōpe. lib. vj. nō obstat c. pe. hîc alleg. nam illud loquitur alio casu, videlicet quando quis impedit processum vel effectū iustitiae ecclesiasticae, prohibēdo quominus litigās possit liberè iustitiā corā iudicibus ecclesiasticis obtinere. & talis videtur ipso facto excommunicationi subiacere. & ratio diuersitatis esse videtur: quia hic facit, vt iudex pretendens se similiter iurisdictionem habere: ille autem facit vt priuatus impedire satagens iurisdictionem ecclesiasticam in eius exercitio iudices malitiosè turbando. & pro hoc vide do. Petrū de Anch. in allaga. c. pe. in j. & ij. no. de immuni. eccle.*

f ¶Sunt excommunicati. *Et hoc videtur verum: quia in hoc casu iudices sic clericū praesentantes, videntur personā eius distringere: vnde est locus poenae, ca. si quis suadente. xvij. q. iiij. & hoc videtur innuere dom. Ioan. And. in c. ij. in gl. pe. ibi, de facto forte. de foro compe. lib. vj.*

g ¶Ponunt doc. in c. j. *Extrà no. in c. fi. extrà de praescri. & non est mirum, si in hoc casu ita sit, cum conditori canonum & vicario conditoris subdita sit omnis creatura. vt dicit dominus Inno. in c. j. de constitu.*

h ¶ j. q. lxxxv. *Vide etiam suprà q. j.*

i ¶Contrarium tamen seruatur de stylo. *Hunc stylū existimarē rectè procedere, si condemnatus bona possideat in loco iudicis, qui cognouit: alias secus. quia tunc remittendus est ad iudicē loci, vnde est qui sententiā mandabit executioni ex relatione iudicantis. dicit dom. Bar. in l. ex quacunque. in fi. iuncta gl. in ver. si quis. ff. si quis in ius voc. nō ierit.*

k ¶Vasalli prorogare iurisdictionem. *Videtur quòd sic, quo ad sui non domini praeiudiciū possit vasallus iurisdictionem alterius prorogare, argum. eorum, quae dicit Spe. j. parte ti. de arbit. & arbi. §. restat videre. iij. col. ver. sed nunquid vasallus. & do. Bar. in l. j. in prin. ff de iudi. & in l. j. §. & post operis. in fi. vltimae col. ver. item quaerit. ff. de no. ope. nū.*

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia an teneatur quid conferre pro reparatione moeniorum ciuitatis.*

QVAESTIO LXXVIII.

1 AN ecclesia teneatur contribuere cum laicis † pro reparatione moeniorū [a] & fortificatione ciuitatis? Ia. de Are. Iac. de Rauē. Iac. But. Cy. Lābe. de Saxonia & Bal. tenēt, quòd sic in l. ad instru. C. de sac. san. eccle. Idem tenet etiam Iac. de Aluaro. doct.

a

nouis

nouissimus in lectura sua feudorum, in tit. de pace iuramento firman.in §. illicitas. Et ideò de anno currente do. M. ccc cliiij. quo anno fuit orta guerra per præfatum dominũ nostrum Delphi. contra dominum ducem Sabaudiæ: in qua guerra fuerunt in Sabaudia destructæ & depopulatæ duæ villæ montissupelli & sancti Genesij, Augustæ. quæ guerra durauit circa per tres mẽses:& qua durante præfatus dominus noster Delph. ad hanc ciuitatẽ Gration. misit & destinauit spectabilẽ militẽ dominum Ludo. de Laual, gubernatorem Delphi. & in camera consilij vocatis reuerendo in Christo patre, domino episcopo Grationop. necnon canonicis facientibus capitula in ecclesiis beatę Mariæ, & sancti Andrææ Grationop. fuit expositum factum dictæ guerræ,& pericula quæ obuenire poterant huic ciuitati Grationop. & patriæ Delphi. Exhortatique & requisiti fuerunt, quod ipsi quilibet in parte sua, fortificarent præsentem ciuitatem Gratio nop. prout & in parte fecerunt:& postea per compositionẽ capitulum beatæ Mariæ soluit lx. florenos, & capitulum beatæ Andrææ composuit ad xij. florenos. dominus verò Episc. Gratio. fecit reparari mœnia ciuitatis, videlicet partẽ sibi contingentẽ,& ita vidi. Si tamen dicti viri ecclesia. præceptis dicti domini gubernatoris obtemperare noluissent, non poterant de iure cogi per ipsum dominũ gubernatorem. Sed per eorum iudicẽ cõpetentẽ, vt dicit Cy. & Bal. in d. l. ad instructiones. & super hac materia quomodo cõtribui debeat in reparationibus mœniorũ, & per quæ, vide quæ scripsi s. q. vij. vide etiam quę dixi in notabilibus meis, in §. vtrum in d. l. ad instructiones, &c.

a ¶In ecclesia pro reparatione mœniorum. *In huiusmodi quæstione an teneatur cõtribuere ad muros ciuitatis videtur dicendũ quòd si mœnia siue muri ciuitatis fiunt ad ornatũ ciuitatis: ecclesia non tenetur conferre. Sed si fiũt ad necessitatẽ, puta propter guerrã, vel suspitionẽ guerræ: tunc ecclesia tenetur contribuere. Ita sentire videntur do. Cy. & Bal. in prædicta l. ad instructiones, C. de sacro. san. eccle. Tamẽ, vt ibidem dicit do. Bal. ad conferendũ in huiusmodi casu non possunt clerici cõpelli per iudicẽ secularem: sed per episcopũ. & alle. cap. primum, de immu. eccle. lib. vlti.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici aliàs immunes à subsidijs, an teneantur conferre quid, nomine earũ rerũ, quas à plebeijs aut acquirunt, aut successione obuenerunt. dist.*

QVAESTIO LXXIX.

AN clerici clericaliter viuentes, qui aliàs de iure & consuetudine pręsentis patriæ Delph. sunt frãci & immunes à cõ-

tributione talliarum & subsidiorum Delph. debeant contribuere in dictis subsidiis pro rebus quas acquirunt, aut sibi ex successione obuenerunt à plebeiis, qui in dictis subsidiis contribuere
1 consueuerunt.† Circa hoc puto sic distinguendum: quia aut loquimur in patria Briasonesij Oisentij & aliis locis in quibus fieri consueuerunt registra & res affici illo onere & tunc tales priuilegiati clerici pro dictis rebus sic eis obuenientibus tenētur
a contribuere. tenet Bart.[a] post Petrum de Bella pertica in l. rescripto. §. fi. ff de munerib. & hon. pro quo facit: quia constitu-
b tio Imperatoris vel Regis[b] ligat posses. clericorum[c] in eorum
c territorio sitas. extrà de fo. cōpe. c. postulasti. Ratione enim temporalium clerici Regibus sunt subiecti xj. q. j. §. is itaque. extrà de maiori. & obed. c. solitæ. licet Bal in auth. item nulla. C. de epis. & cleri. & in l. placet. C. de sac. san. ecc. tenuerint contrariam opinionem. Aut loquimur in aliis locis huius patriæ Dephi. in quibus non fiunt registra. Et tunc stamus in iudicando dispositioni iuris communis: ita videlicet, quòd clerici cleri-
d caliter viuentes ad talia munera non teneantur,[d] etiam pro rebus rusticalibus. Et de hac materia, vide quòd circa hoc fuit iudicatū infrà. q. ccclxxxj. Sed quid de nobilibus, an debeant cōtribuere pro rebus registra. vide qd fuit decisum, q. ccclxxxiiij.

a ¶Ita tenet Bart. *Quem omnino videas ponentem duas cautelas: quibus seruatis iure poterunt imponi collectæ omnibus possessionibus ecclesiæ vel clericis quoquomodo obuenientibus, vt in §. sed quæro. versiculo sed pro his.*

b ¶Vel Regis. *Supple, vel apostolici iurisdictionem habentis: cuius propriū statuere est vt l. omnes populi, & ibi do. Bar. ff. de iusti. & iu. Ad de bellissomè do. Abbat. in consi. iij j. vol.*

c ¶Ligat possessiones clericorum. *Vt sentire videntur dom. Inno. & Io. And. in prædict. c. postulasti. de foro. compe. & ad hæc faciunt quæ dicit do. Archi xj. q. j. in c. si tributum.*

d ¶Clerici non teneantur. *Quia à sordidis muneribus superinditis etiam ab extraordinariis ecclesiæ sunt immunes, etiam pœna excommunicationis & perpetui exilij contra facientibus immente: vt prædicta l. placet. C. de sacrosan. eccle.*

SVMMARIVM.

1 *Simoniáne sit aliquid accipere, pro ingressu monasterij.*
2 *Literarum præcisarum concessio, an validam consuetudinem inducat.*
3 *Iuramentum præstitum per promittentem soluere simoniam, est nullum.*

QVAE

QVAESTIO LXXX.

VIdemus quotidie, quòd domina priorissa Montisfluritij, & cæteræ aliæ priorissæ abbatissæ huius patriæ Daphi. recipiunt certum quid pecuniarum, quandoque centum florenos, quandoque plus, vel minus à parentibus filiarum, quæ moniales recipiuntur pro introitu monasterij.

1 Quæro † an sit eis licitum de iure illud recipere absque metu simoniæ. Bal. qui hanc quæstionem mouet, in l. si quenquam C. de epi. & cle. arguit pro, & contrà: et dicit ipse, videtur primo, quòd sit licitum: quia sicut dos datur pro oneribus matrimonij, ita videtur quòd possit dari monasterio: vt possit supportare onera personæ ingredientis. Contrarium tamen tenet ipse Bal. dicens, quòd licet monasterium supportet onera ingredientium, non tamen pro ipso ingressu potest pacisci de illa quasi dote recipienda, quia esset simonia. Et pro hac parte vltra Bal. facit c. quoniam simoniaca labes. extra de simo. & ibi videtur casus pro decisione præsentis q. Sed si liberaliter offerretur vel daretur per filiam, aut eius parentes sine aliquo pacto, tunc bene posset recipi amore Dei, vt notatur xxxij. q. ij. c. non omnis et c. seq. Et ita intelligitur dictũ Bar. in l. Titio centũ §. fi. ff. de cond. & dem. Tamen vidi in cõtrariũ iudicari: quia de tempore dominę prioriſſæ Montisfluritij vltimo defunctæ, quæ erat de cognomine nobilium Guiffredorũ, vidi in hac curia parlamenti cõcedi plures literas præcisas vim sententiæ diffinitiuæ obtinentes, contra parentes monialium, qui pro introitu filiarum suarum in dicto monast. se obligauerãt ipsi dominæ priorissæ cum iuramẽto &

2 aliis clausulis opportunis. † Sed credo, quòd per inaduertẽtiã fue-

a rũt cõcessæ[a] ipsæ lit. pręcisę ex eo qa pars rea hoc nõ opponebat: nec per ipsarũ pcisarũ concessioné, quãquã in cõtradictorio iudicio cõcessę fuerunt, potest induci aliqua valida consuetudo, cum

b esset inductiua peccati[b]: vt in c. nõ satis. & in c. cũ in eccle. cũ ibi notatis per gl. Inn Host. & Henri. Bohic. extra de simon. & in c.

3 si quis præb. & ibi bonus text. cũ sua gl. j. q. iij. Et non † valet iuramentum præstitũ per promittenté simoniã soluere. Quia nõ potest seruari sine interitu salutis æternæ: iuxtà c. cùm contingat. extrà de iureiur. Nec obstat c. debitores. eo. ti. quia iurans soluere vsuram, non peccat mortaliter, licet recipiens sic. Ideò sibi compellitur iurans seruare iuramentum. Sed ille qui iurat simoniã soluere, peccat mortaliter, sicut recipiens. Ideo non tenetur illud iuramentum seruare. ita dicunt doctor. in d. c. debitores

h 3 & do-

& domi. Ioan. de Imo. in di. c. cum contingat in sua repetitione. Et ista est veritas. Ideo de istis admonebo dominos meos parlamenti, dum videbo de cætero casum contingere. Sed an solutum per simoniam, possit repeti? vide quæ plene dixi j. q. ccccclxxxj. Si recipere pecunias pro sacramento sit simoniacum, vide Panormi. in capi. etsi Christus. circa fin. extrà, de iureiurando.

a ¶ Per inaduertentiam fuerunt concessæ. *Imò & iure fortassis concessæ fuere, vt ipsi autumant: nam licet sacramenta sint liberè conferenda, adeò vt nil nomine sepulturæ, exequiarum, mortuorum, benedictionũ, nubentium, ingressionis monasterij, & huiusmodi exigi possit: vt in c. audiuimus. & seq. extrà de simo. veruntamen possunt laici compelli pias & laudabiles consuetudines obseruare, si quæ super his fiunt, vt in c. abolendæ. per glossam, in versi. exigere. de sepultu. & ad hoc per superiorem cogi possunt officio iudi. implorato: vt dicit glo. in c. ad apostolicam. in versi. laudabilem. extrà de simon. domi. Innocen. ibi aliter sentire videtur. sed est communis opinio doctorum, quod prædixi, vt dicit domi. Felyn. in præalleg. cap. ad apostolicam. super glos. fin. in fi.*

b ¶ Peccati. *Nam consuetudo non derogat iuri naturali seu diuino, cuius transgressio peccatum inducit, nec positio nisi sit rationabilis & præscripta. vt capi. fina. de consuetu.*

SVMMARIVM.

1 *Si debitor in fraudem creditorum vendat rem pignori captam & incantatam, quis præferatur creditor vel emptor.*

2 *Rem meam apud officiarios sequestratam, an possim vendere pro victu, si non sit mihi vnde viuam.*

QVAESTIO LXXXI.

SI debitor post pignorationem incantus & liberationem in vltimo incantu, per traditionem calami creditori, vel alteri emptori in vltimo incantu factam, rem de pignore captam alteri vendat, & tradat, quis ipsorum erit potior, & præferri de-
1 beat † Et videtur quòd secundus emptor, cui prius fuit res tradita, per l. quoties. C. de rei vendi. & facit quod tenet Barto. in l. à diuo pio. §. & si super rebus. in q. pen. ff. de re iudic. quia per talem liberationem in vltimo incãtu factam, & per traditionem
a calami nõ transfertur possessio [a], vt dicit Hostien. in summa, de causa possessionis & propriet. ver. sed quid ergo si vendas &c. Et ibi dicit, quòd errant fatui notarij, qui dicunt tradi possessionem per traditionem calami. idem etiam sentit Dyn. in regula iuris. c. beneficium. versi. iij. posset quæri &c. Et per consequens
b nec dominium [b]: quia in acquirenda possessione requiritur

actus

actus corporeus, nisi in casibus specialibus à iure permissis in quibus transit possessio iuris fictione, sine corporali apprehensione rei, & per consequens dominij, sicut videmus in retentione vsusfructus, vt in l.quisquis.C.de donat. & in precario, vt in lege, quod meo.ff.de acquirenda posses.& multis similibus. Tamen quicquid sit de iure, contrarium seruatur de stylo præsentis curiæ parlamenti propter authoritatem rei iudic. Ita videlicet, quòd ille emptor cui res incantata liberatur in vltimo incantu per traditionem calami, censetur potior iure, & præfertur secundo emptori. Licet ipse secundus emptor habuerit primò realem traditionem. Et corroboratur iste stylus authorita-
c te domini Cy.[c] in l.j.C.de aliena.iudic.mutan.causa fac.qui dicere voluit, quod potest replicari secundo emptori, quod debitor dolo desit possidere: ita quòd compleatur executio contra
d secundum emptorem[d] in re pignori capta. Et ita etiam secundum hanc opin.Cyn.fuit iudicatum in vigilia ramispalmarum die sententiarum M.ccccly. in manibus Petri de boliaco secretarij Delphi.in causa nobilis Ioan.Capelli, contra nobilem Aymonem de Bellomonte.in qua causa nobilis Amblardus dominus Bellimontis post pignorationem & liberationem ad incantum contra eum factam rem pignori captam vendidit & realiter tradidit dicto Aymoni eius fratri. Similiter fuit iudicatum M.cccclxij. de mense Aprilis pro Aymaro & Claudio repellini fratribus contra Antonium Fayni mercatorem Grationop. ad causam domus sibi venditæ per Gulielmum Bassi, quæ domus prius fuerat capta de pignore, & incantata pro dictis repellinis. De hac materia etiam tetigi s̃.q.xxij.Quod verum dici posset,
e nisi dictus secundus emptor primò fuisset inuestitus[e], & laudatus à domino directo rei emptæ: & tunc enim deberet præferri alteri, qui emit ad incantum, qui non fuit laudatus à domino directo: quia sine consensu domini directi non transit domi-
2 nium, vt plenè dixi s̃.quæs.xlvj.circa fin.Sed quæro † iuxta præmissa, res mea fuit per officiarios curiæ sequestrata, an possim eam vendere pro victu & alimentis meis, si non habeam aliun-
f de viuere? Credo, quòd sic, per tex.in l.fi.§.Quod si ei.[f] ibi, tantum litis sumptus & alimoniæ homini subministretur. C. de ordi. cog. & ita tenet Barto. in tracta. suo alimentorum. circa
g fi.[g] Si per traditioné calami transferatur possessio dixi s̃.q.xxij.
a ¶ Per traditionem calami non transfertur possessio. *Ex inuestitura non adipiscitur quis possessioné, sed quoddã signum posses. vt in c. per*

tuas.extrà de do.iuncta glo.in versic. signum.in capi. ex literis.extrà de consue. & ideo ad acquisitionem posse.non sufficit signum, sed requiritur res signata, videlicet missio in possessionem.vt not.glo.in versicu.anulo.& in cap.ex ore.de his quæ fiunt à maio.par.c.possessio enim acquiritur corpore & animo, non altero tantum.vt C.de acquiren.pos.licet.ita quòd rei apprehensio per se vel per alterum sit necessaria: vt ff.eo. quemadmodum. & l.quæ vniuersas.vt dicunt domi.Odof.Cy.Bar.& Bal. in alle.l.licet.

b ¶Nec dominium. *Quia ad acquisitionem dominij non sufficit titulus vel causa: sed requiritur traditio vera vel ficta, vt insti.de rerum diui. §.per traditionem.iuncto §.interdum.vnde sine traditione non transfertur dominium, vt in l.nunquam nuda.ff.de acqui.rer.domi.& l.traditionibus.cum glos.C.de pactis.*

c ¶Authoritate domi.Cyn. *Aduerte, quòd do.Cyn.illud non dicit: sed tamen quòd hic dicitur, videtur esse verum: quia talis alienatio præsumitur dolosa ex qualitate facti. iuxta theoricam domi. Odofre. in prædi.l. vnica.in j.quæst.C.de alie.iud.mutan.causa fact.*

d ¶Contra secundum emptorem. *Pro hoc facit, quòd alienans causa mutandi iudicij, potest conueniri & condemnari vtili rei vendicatione, & fiet executio sententiæ contra possessorem, qui tenetur rei vendica.directa, dummodo fuerit citatus in processu agitato contra alienatorem, vt nota.dicit domi.Bald.in iam alleg.l.vna.C.de alie.iudi.mutan.caus.fac.*

e ¶Nisi primo fuisset inuestitus. *Videtur etiam quòd vbi secundus emptor fuisset primò inuestitus à domino directo rei emptæ, tamen adhuc non videtur fortè præferendus primo emptori in hac specie certis rationibus. Tum quia, si id concedatur, locus vtique fraudibus relinquetur: contra l.in fundo.ff.de rei vendi.& c.cum in multis.de rescri.li.vj. Malitijs enim hominum obuiandum est.c.sedes apostolica.de rescri.& ff.de trans. l.cum hi.§.si cum lis. Tum, quia tali occasione edictum & decretum iudicis reddetur illusorium: contra l.prætor.ff.de iu.& contra, de despon. cum inhibitio.§.pe.Spe.de arbi.§.sequitur.ver. sed quid si arbitri. Non obstat præalle.l.quoties C.de rei ven.quia ibi vtraque alienatio sumit vires suas ab vno fonte: videlicet facto priuati: hic autem partim à facto iudicis.*

f ¶Qui tex. *Iuncto eo, quod ibi dicit dominus Bald.in iiij.no.dum vult, quòd prouidetur in alimentis aduersario tanquam de proprio patrimonio, & non de alio: optimè facit in argu. pro decisione huius quæstionis, videlicet quòd si quis habeat rem propriam sequestratam, & aliunde non potest habere alimenta licita, tamen rem sequestratam vendere poterit.*

g ¶Circa fin. *In versic.quare aliquis non habet.vbi tenet domi.Bart.expressè rem propriam sequestratam pro necessitate alimentorum, quem vendere posse, & pro hoc allegat prædi.l.fin.C.de ord.cogni.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Ius agendi ad supplementum legitimæ filij, quanto tempore præscribatur.*
2 *Ius filio dicendi testamentum patris nullum, in quo præteritus est, quanto tempore præscribatur.*

QVAESTIO LXXXII.

a DOctores nostri varia dixerũt[a] in illa q. qua quæritur, quã-
1 to † tempore ius agendi ad supplementum legitimæ filij præscribebatur: quia Bart. in l. si quis filium. ff. de inoffi. testa. & Guliel. de Cu. in l. quamuis. C. e. tenent quòd præscribitur quinquennio. Idem tenet ipse Bar. in suis consi. cons. xxxv. & dicit pro
b hac parte esse casum in d. l. si quis filium[b] in fi. allegat etiam casum pro parte sua in l. fi. C. de inoffic. donat. sic inducendo: Querela inofficiosæ donationis habet locum siue aliquid est relictum ei, qui intentat ipsam querelam siue non, & quando est ei relictum aliquid dicta querela hoc solum operatur, quod ei suppleatur id quod deest ad legitimam, vt no. in l. j. C. de inoffi. don. Ergo habet dict. querela effectum iuris agendi ad supplementum in dict. casu, & tamen quinquennio finitur, vt d. l. fi. & sic est ibi secus. quod ius agendi ad supplementum præscribatur quinquennio. Præterea istud ius agendi ad supplementum succedit in locum querelæ, vt l. omnimodo. C. de inoffici. testa. sed actio quæ subrogatur in locum alterius, est illius naturæ & illius vitæ, cuius est ipsa secundum ipsius primordialem naturam. vt l. j. §. hæc actio. ff. si quis testa. lib. esse ius. fu. & no. in l. certi condictio. in glo. magna. ff. si certum pet. Nec obstat, dicit ipse Barto. quod ad supplementum legitimæ agitur condictione ex lege. Et sic est actio personalis, quæ durat. xxx. annos. l. ij. C. de consti. pec. quia dicit Bart. illud verum regulariter: sed fallit in multis casibus ibi not. & in multis aliis, qui ibi non ponuntur, vt dicit ibi glo. inter quos est iste casus per rationes prædictas, ita dicit Barto. Nec obstat etiam secundum Barto. vbi supra, quod dicitur, quod alia ratio est in querela videlicet quia odiosa & totum testamentum rescindit quod non facit condictio ex lege ad supplementum, quia imò est eadem ratio, sicuti enim querela rescindit testamentum in totum, ita ius agendi ad supplementum resecat institutiones & legata pro illa parte, vt l. si liber. §. si libert. ff. de bo lib. & l. si ex patroni. ff. eo. Itẽ l. si quando. §. fi. C. de inofficio. testamen. appellat dictum ius agendi ad supplementum per, querelam, sicut enim agens per querelam de toto testamento conqueritur, ita per istud ius conqueritur de

modico relicto, nec obstat.d.l.si quando.§. fina.C. de inoffic.per quam videtur quod tollatur aliter, & aliter ius agendi ad supplementum, quia verum est in casu illo: quoniam ratio, quæ est in vno cessat in alio: nam acceptans legatum asserebat testamentum, vnde merito non potest illud impugnare per querelam, quia dicunt leges quod recepit esse validum, quod nõ recipiendo diceretur inualidum. Sed ideo cessat in iure agendi ad supplementum: nam recipiendo dicit legatum validum, petendo item supplementũ similiter dicit validũ, licet conqueratur de modicitate: sed in modo tollendi per præscriptionem inest eadem ratio. Sicut enim ille qui agit querela venit contra voluntatem defuncti, ita ille qui petit supplementum, vt suprà probatum est, omnis enim petitio falcidiæ, trebellianicæ, vel alterius portionis debitæ datur, cõtra voluntatem defuncti. l. Titia. ff.ad legem Falcid. Concluditur ergo secundum Barto. quod ius agendi ad supplementum legitimę præscribitur quinquennio à die aditæ hæreditatis. Bald. verò & Sal. ibidem in d.
b l. si quis filium. [b] & Angel.in l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoffic.testa.tenent oppositum, dicentes quòd imò durat xxx. an.sicut aliæ actiones personales, iuxta l.ij. C. de constit. pec. Et hæc opi.Bal.& Salic.& Ang.in iudicando seruatur in hac curia parlaměti cõtra opi.Bar.& Guliel. de Cun. tanquã magis æqua & rationi consona. Ita vidi semper determinari per dominos
a meos huius curiæ parlamenti.†Sed quanto tẽpore præscribatur filio ius dicendi nullum testamentũ patris, in quo fuit præteritus? vide quæ dixi infrà q.ccccxxxvj. in fi.& q.ccccxcvij. An supplementũ legitimæ petatur à solis hæredibus: an etiam à lega-
c tariis petatur tale supplementũ legitimæ: Bart.in l. in quartã [c] ad l. Falci. dicit tã ab hæredibus quàm à legatariis esse petendũ. Sed in l. omnimodo. probatur contrarium secundũ Raph. Ful.
d videlicet quòd à solis hæredibus.& hoc videtur probabilius [d] per l.j. §. si hæres institutus. ff. ad Trebell. & istam partem sequitur dominus meus do.Io.de grassis.in d.l.omnimodo.in glo. super verbo, licebit.in fin.

a ¶ Doctores nostri varia dixerũt. *Vide omnino Frãc.de Crema.singu. suo 129.incip.antiqua est quæst.& istũ cõs.clxx.incip.quo ad q.nu.iiij. ver.quo autem ad legitimam. & consil.ccxx. incip.supra cõsil.nume. j.versic.j.si dictæ. & consil.sequen.nume.vj.in fine.*

b ¶ Bald.in d.l.si quis filiũ.*in iij.col. in ver.iij. quæritur.& ibi ipse do. Bal.valde repellit rationes d.Bar.adducẽdo rationes fortiores, quibus in*

contra

contrarium argu. & altissimo intellectu, dicit in auth. presbyteros. C. de epis. & cle. quē omnino videas. & ff. de inoff. test. in rep. l. pater filium. in v. col. in §. visis ergo. versi. quaeritur vtrum. Et aliquid de hac materia tangit. ff. eo. titu. in l. tam is. §. huius autē. in gl. infrà ibi, ad supplementū.

c ¶Bar. in l. in quartā. *In ver. quaero per quos debet suppleri. & hanc opi. do. Bart. sentire videtur do. Bal. in auth. presbyteros. in ver. praetereà. ibi, & est in rem scripta & c. C. de episc. & cler. & quòd actio ad supplementum legitimae contra legatarios pro rata sicut contra haeredem vniuersalem competat, tenet expressè do. Bald. & illius rationem assignat, dicens esse not. vt in l. tam is. in §. huius autē. in versicu. sed vtrum ista actio. ff. de inoffic. testamen. & si vis videre modum articulandi, prosequendo legitimam & eius supplementum, traditur sub breuibus per dom. Bart. consil. xvij.*

d ¶Videtur probabilius. *Hoc intellige verū, quando legata est quantitas in genere: secus autem, quando relictum est corpus haereditarium: quia tunc contribuunt legatarij ad legitimam, sicut haeredes. & possunt conueniri à filio, quia legitima ipso iure resecat. ita no. dicit domi. Bald. in l. omnimodo. in princip. circa fin. ij. co. in §. vlti. quaero. in versicu. sed ego sic distinguo. C. de inoffic. testamento.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici primae tonsurae, dantes operam literis, seu existentes in scholis, contribuere non debent in subsidijs Delphinalibus, si modo clericaliter viuāt.*

QVAESTIO LXXXIII.

DIe iiij. mensis Iulij, M.ccccLv. in camera cōsilij, in qua erāt domini Porterij licentiati in legibus, praesidens Ioan. Ba-
1 iulli, Ioan. de sancto Germano aduocati † & ego: fuit conclusum & determinatum in quadam causa, tunc ibidem agitata, quòd clerici primae tonsurae existentes in scholis grammaticalibus, dicuntur viuere clericaliter: vt sint exempti à contributione
a subsidiorū Delph. pro quo facit text. in l. ij. [a] C. de episc. & cler.
b Et idem iure canonico, [b] nisi essent cōiugati. vt in c. vno de cle. coniug. lib. vj. ibi, in caeteris &c. & ponit Petr. Iac. in tit. de duello. ibi, archiepiscopo. & idem dicerem de scholaribus studentibus in legibus vel canonibus in vniuersitate citra & vltra mon-
3 tes. Sed † an clerici coniugati dicantur viuere clericaliter [c] cre-
c do quòd sic: dummodo deferant habitum & tonsuram, & deseruiant officiis ecclesiae, saltem in festiuitatibus: & à negotiationibus secularibus, saltim inhonestis, abstineāt: vt dicit Spe. in tit. de clerico cōiugato, circa prin. ideo videretur, quòd tales sic viuentes clericaliter secundum formā per Spec. vbi suprà traditā,

deber

deberẽt esse exempti à contributione dictorũ subsidiorũ Delph. secundũ tenorẽ literarũ trium statuum præsentis patriæ Delh. quibus cauetur expresè clericicis clericaliter viuẽtibus, munus exẽptionis à cõtributionib⁹ subsidiorũ Delph. cõpetere. Sed cõis obseruãtia tales clericos cõiugatos non reputat viuere clerica-
d liter: quia nõ deseruiũt diuinis [d] : ideò compellũtur ad contribuendum in dictis subsidiis Delphi. iuxta etiam dispositionem dicti c. ibi in cæteris &c. dixi infrà in q. ccclxxxiij.

a ¶ Facit text. in l. ij. *Vide ad hoc l. presbyteros. eo. tit. C. de epis. & cler. vbi dicit do. Bal. quod est multum notandũ, quòd habẽtes minores ordines non suscipiunt tutelas: nec aliquod officium seculare seu onus personale.*

b ¶ Iure canonico. *Quod autem clerici primæ tonsuræ clericaliter viuentes debeant gaudere priuilegio clericali, dummodo vxorentur, habetur in c. ex parte. extrà, de cler. coniug.*

c ¶ Viuere clericaliter. *Clerici coniugati bene possunt viuere clericaliter: vt dicit Spec. tamen vt ibidem super Spe. distinguit d. Io. And. nõ gaudent priuilegio clericali, nisi solum in duobus casibus eis reseruatis per c. vnum. & ibi do. Arch. Io. Andr. & Pet. de Anc. de cler. cõiug. lib. vj.*

d ¶ Non seruiunt diuinis. *Nam cithara cum psalterio male concordant. vt in c. diuersis fallaciis. in princ. extrà de cleri. coniug.*

SVMMARIVM.

1 *Vincentius Ferrarien. ordinis prædicatorum, Lugduni concionatus.*
2 *Puella, Ioanna nuncupata, quando regnarit.*
3 *Constantinopolis per turcas inuasa.*

QVAESTIO LXXXIIII.

TEmporibus meis vidi duo luminaria sacræ theologię actu prædicantia per mundum. primò videlicet sanctum Vin-
1 centium Ferrarien. ordinis † prædicatorũ, quem vidi prædicare in ciuit. Lugdu. de anno. currẽte d. Mi. ccccxv. & qui inde decessit ab humanis, in patria Britanniæ, vbi iacet corpus suũ in ci
a uitate de vãnes, & inde fuit canonizatus [a] de hoc anno currente do. M. cccclv. Romæ per Papã Calixtũ tertiũ. Secũdò etiam vidi sanctũ Bernard. de Senis, de ordine & obseruãtia sancti Frãcisci, prędicare in patria Pedemõntiũ, anno d. M. ccccxxix. qui claruit
b miraculis [b] per septẽ annos ante eius mortẽ: & inde decessit & fuit Romæ canonizatus per Papã Nicolaũ quartũ, anno iubileo currẽte M. ccccl. Tempore etiam meo vidi de anno currẽte M. ccccxlvj. quod decessit ab humanis do. episcopus, Andegauen. Ioannes Michaelis, nuncupatus, qui iacet in ecclesia cahedrali ciuitatis Andegauen. & ibi claret miraculis, prout vidi dũ fui

missus

missus in ambassiata ad regem Carolum quartum, per do. nostrũ Ludouicũ Delph. Viennẽ. & reputatur sanctus: tamen nondũ est canonizatus. vidi etiã reuerendissimũ in Christo patrẽ dominũ Ludouicũ alamandi, cardinalẽ Arelatẽ. cuius corpus iacet in ciuitate Arelatem. & ibi claret miraculis, qui decessit ab hu-
2 manis de anno d. M.ccccxlix. † Vidi etiã temporibus meis puellam Ioannã nuncupatã, quæ incepit regnare anno, quo fui doctoratus quæ inspiratione diuina arma bellica assumens, de anno d. M.ccccxxx. restaurauit regnũ Franciæ, Anglicos à regno expellendo, vi armata, & præfatum regem Carolũ ad suum regnum Franciæ restituẽdo: quæ puella regnauit tribus vel qua-
3 tuor aunis. † Tẽporibus meis etiã ciuitas Constantinopolitana in patria Græciæ fuit per Turcas inuasa, & vi armata occupaata, de anno d. M ccccliij de mense Iunij, qui tunc occiderũt Imperatorem & multos Christianos in numero infinito, & quæ ciuitas & tota patria Græciæ adhuc per Turcas occupatur, & forte
c iudicio diuino processit illa destructio: [c] quia licet ipsi Græci [d]
d reducti fuissent temporibus meis per Papã Eugeniũ quartũ in cõcil. Ferrarien. super aliquibus eorũ erroribus fidẽ catholicam cõtinentibus, forte malè seruauerũt decreta dicti cõcilij, eis obseruari iniuncta. Itẽ M.ccccIx. & de mẽse Iunij Dux de Diort de regno Angliæ captiuari fecit & captũ detinuit regẽ Angliæ. Et posteà eodẽ anno de mẽse Decẽbris, regina Angliæ quæ erat filia regis Siciliæ in quodã cõflictu gentiũ armatarũ fecit occidi dictũ ducẽ de Diort & eius filiũ primo genitũ, & liberari dictũ regẽ Angliæ eius maritũ à manibus inimicorũ suorũ: tamẽ in finalibus fouẽtes partẽ dicti ducis de Diort expulerũt dictum regem Anglię à toto regno Angliæ. Et coronauerũt in regem Angliæ filium secundogenitum dicti quondam ducis de Diort.

a ¶Canonizatus. *Quando agitur de aliquo canonizando, inquirendũ est de vita & miraculis ipsius canonizandi. & super vita & miraculis testes sunt inducendi: qui examinentur diligẽter & sigillatim, vt in c. venerabili. & ibi d. Ioan. And. de test. in anti. inquirendum est enim an illi de quo canonizando agitur prior vita testimonium præbeat pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strẽnuis, vt lxj. dist. miramur. circa finem. de multis alijs est sedulò inuestigandum, de quibus seriatim tangitur per domi. Gof. in Sum. de reli. & vene. san.*

b ¶Claruit miraculis. *Notandum est quòd multi non sancti faciũt miracula, aut vi verborũ, vt cõsecratio eucha. aut vi parẽtelæ. vt rex Franciæ, vel illi de domo sanc. Pauli. aut arte magica, aut ex charitate sola, vt dicit*

dicit do.Fe.in d.c. venerabilis.de test.

c ¶Processit illa destru. *Nec mirum, cum propter peccatũ quis etiã citius moriatur.c.episcopi si sacerdotali.& ibi gl.in ver. præueniatur.xj. q.iij.*

d ¶Græci. *Ecclesiæ Ro. subijci nolunt Græci:licet ad obedientiam sed. apostoli.temporibus Inn.iiij. fuissent reuersi.vt in c.licet Græcos. ext.de bap. tametsi ecclesiam Ro.fateãtur esse primã,& sublimiorẽ. xxij. di.de const. §.j.& sic cũ aduersus eã taliter agendo fidẽ illius violare videantur,fortassis hæretici sunt censendi,per ea quæ habentur ead.dist.c.omnes.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex temporalis cognoscátne de possessorio in causis beneficialibus, contra presbyteros,in interdicto retinendæ vel recuperandæ.*

2 *Possessio ei adiudicari debet, qui potiora iura ostenderit.*

3 *Possessor pacificus quis dicatur.*

QVAESTIO LXXXV.

CVria parlamenti Delphi. in materia, poss. causarũ spiritua-
1 lium † & beneficiorũ,cognoscit etiã contra clericos & presbyteros in interdicto recuperandæ possessionis, vt dixi s. in j. q.
2 In quo † interdicto ad obtinendum in eodẽ sufficit titulus coloratus:& dicitur coloratus, quãdo processit ab habente potestatem, nec exigitur,ꝙ aliàs ostendatur validitas titul.nisi quo ad formã extrinsecã, nec admittitur quæstio de validitate vel inualiditate tituli.ita tenent canonistæ in c.in literis. de rest. spo. & ponit Io. And.in addi. Spe.in tit.de resti. spo.in prin.& glos. j.cle.de resti. spo.imò secundũ Inn.& Io. And. sufficit probare se authore superiore inductũ in possessionem ad obtinendum restitutionẽ, nisi appareret manifestè de non iure petentis restitutionẽ:tunc enim non esset fienda restitutio:quia beneficiũ ecclesiasticum &c.ita te
a net Io.An.[a] vbi suprà.& idẽ Io. An.post Inn.in c.in literis.de rest. spo .nã prius est quando constat de titulo infecto,quàm quãdo de nullo cõstat:vt dicit Inn.in c.dudũ. de deci. Et similiter in materia possessorij retinẽdæ cognoscit dicta curia parlamẽti.prout vidi de hoc anno currente domini M.ccccl v.in quadã causa diffinitiua de mense Sept. in manibus Antonij de Molena inter duos presbyteros præsentis ciuitatis Grationop.cuius sententiæ tenor
b sequitur. Dicimus [b] & pronunciamus meritis præsentis causæ consideratis præfatum Gulielmum basi fore manu tenendum in possessione dictę capellæ beatę Catharinæ, iuriúmq; & pertinentiarũ & aliorũ bonorũ eiusdem. Atq; inhibendũ d.dom.Iacobo bonis,cui per præsentes inhibemus,ne ipsum basi turbet seu turbari faciat in possessione dictæ capellæ,& iuriũ eiusdẽ,donec aliud

aliud per iudicem ordinarium ecclesiasticũ dictaũ partiũ super petitorio ipsius capellæ fuerit ordinatũ, pragmatica sanctione, seruata manu Delph.in d.capella apposita ad vtilitatẽ ipsius bas-
2 si tollendo materiã &c.†Et in hac vi turbatiua,pro quà etiã aduocati Franciæ in beneficialibus intentãt casum nouitatis, vt dicit
c Io.Fab.inst.de interd.in §.retinẽdæ.in princ.[c] debet possessio adiudicari illi qui potiora iura ostenderit:vt l.edicto.C.de edi. diui Adr.tol.& not. in c.licet.de prob. dixi in apparatu stat. Delph. Si quis per literas.in glo. fin. circa principium.Et in istis beneficia-
d libus inter contendentes attenditur titulus iustior, [d] iuxta not. in c.cum venissent. de in integ. restit. & in c.ex insinuatione. de procur.& in d.c.in literis.faciunt not.in l.si duo.ff.vti pos. & in l. j.C.eod.tit.faciunt,quæ ponit Bal.in l.quoties.C.de rei ven.Dyn. & Ioan. Andr.in regula iuris. qui prior faciunt c. si tibi qui. de
3 rescr. lib.vj. &c. ei cui.de præb.eod.lib.†Et in hac materia dicitur pacificus possessor, qui habet possessionem sine controuersia iuris,vel facti iudicialis,vel extraiudicialis,vt dicit Pau.de Leaza.in cle. graui.de rescrip. Sed quæro,si in istis iudiciis possessoriis pars velit tradere articulos declarantes petitorium ad corroborationem possessorij , an debeat audiri? vide quæ dixi suprà. q.lxxj. De pacifico possessore, vide quæ scripsi in notabi. meis in §.qui patitur controuersiam.

a ¶Ita tenet Io.And. *in c.in literis. in ix col.ver. scripsi etiã hîc Inn. Vbi ipse videtur velle, quòd quis tuendus est in possessione,quam nactus est authoritate illius,qui per omnia se gerebat, vti prælatus, licet non esset. facit c. querelam.de ele. Vbi sufficit electio ad obtinendum docere eligentem fuisse in quasi possessione tempore electionis:licet non probet, quòd proprietas iuris eligendi ad illum pertinet.*

b ¶Dicimus. *Hic ponitur forma sententiæ latæ ab insigni curia parlamenti Delphi. super iudicio retinendæ possessionis in materia beneficiali: in huiusmodi quippe iudicio puta interdicto, vti possidetis. multifariam. fertur sententia, pro varietate scilicet modorum agendi. de quibus compendiosè tangitur per dom.Ioan.Fab.in §.retinendæ.in ix.col.in ver.expediti ex his.*

c ¶ *Ad terminum & materiã nouitatis videtur facere: quod habetur not. in l.vsum aquæ veterem. C.de aquædu.lib.xj.*

d *Titulus iustior. *Et nunquid titu. in istis beneficialibus causetur vel præsumatur ex diuturnitate temporis.vide Fely.in c. ex parte.de testi.& in c. Albericus.eo.tit. Et an titulus beneficij probetur per longum tempus vide eundem Fely.in c.illud.colum.iij.versic.not.primò. de præsump.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Procurator si decedat ante causæ sententiam, an possit sententia ferri in personam domini causæ.*
2 *Procuratore domino litis, & domino causæ mortuis, in cuius personam ferenda sit sententia.*
3 *Sententia possitne mandari executioni, contra procuratorem litis.*

QVAESTIO LXXXVI.

1 PRocurator dominus litis † decessit ab humanis ante sententiam diffinitiuam facta assignatione ad diffiniendum, an possit sententia ferri in personã domini causæ. Et videtur de iu-
a re, quod non: [a] per l.j.C.de senten.& interl.om.iud. Ecce quid seruatur in dicta curia parlamẽti. Quia aut procurator dominus litis viuit: & tunc seruatur quod scripsi infrà.q.ccccxxvj. Aut est mortuus, & tunc sententia fertur in personã domini causæ absq; alia
b citatione: [b] ex quo assignatio ad diffiniendum fuerit facta in per
c sonam procuratoris: iuxta l.ij.C. [c] quo.& quan.iud.& no.per Pet.
d Iac.in ti.de acti.de const. pec.circa fin. [d] Et ita etiam fuit conclusum in sententia lata anno M.ccccliiij.& die xxviij. mẽsis Iunij, in causa tunc diffinitiua inter nobilem Iaquemetũ de ramusato, dominũ de Alaudo agentẽ ex vna parte, & nobilẽ Ioannẽ Piet, dominũ Podij, reũ ex alia in manibus Ioannis de Molena secretarij Delphinalis. Quo tẽpore latæ sententiæ erat mortuus Raymundus Rodulphi, procurator in d.causa pro dicto nobili Ioanne Piet, contra quẽ Ioannem Piet reũ fuit lata sententia mortuo dicto Rodulphi. Et hæc obseruantia huius curiæ satis corro-
e boratur à dispositione iuris canonici, quo iure non curatur, [e] si sententia feratur in personam procuratoris domini litis vel in personam domini causæ: vt dicit gl.in c.suscitata.in gl.j.extr. de in integ.rest. Sic etiã conuenit fieri in hac curia parlamẽti. Quia quandoq; fertur sententia in personã procuratoris domini litis,
2 & quãdoq; in personã domini causæ. † Sed quid si ambo sint mortui, & procurator dominus litis & dominus causę, an dabitur sententia in personam defuncti? Circa hoc distinguitur, quia aut ex eisdẽ actis constat de morte, vel non constat. Si constet, tunc non profertur sententia in personam mortui. Sed consueuerũt citari hæredes. Si verò non constet, tũc si proferatur, valet & tenet sen-
3 tentia. ita seruatur in dicta curia parlamenti. † An sententia pos-
f sit mandari executioni cõtra procuratorẽ litis? dic quod non [f] sicut nec contra tutorem, curatorem, & similes. l. iiij. §. tutor. ff. de re iud. & l. Paulus. & l. Procurator. ff. de procurato. ita dicit Ioan.

de Ferrariis in tit. forma executionis sententiæ. in glo. præalleg. in fin. nisi esset procurator in rem suam: vt dicit Ang. de Are. in l. si se non obtulit. ff. de re iud. De tutore vide per Spec. in tit. de executione senten. §. sequitur. versic. sed pone & per glo. & Bar. in l. qui solidum. §. etiam. ff. de leg. ij.

a ¶De iure q; non. *Nam sententia omisso procuratore lata contra dominum, qui [illegible] iudicio non fuit, ipso iure nō valet: quia natura processus dictat huiusmodi sententiā debere sumere initium à persona procuratoris. Et ideò sententia deficit in substantialitate, id est, in subiecto scilicet personæ. Ita sentire videtur dom. Bald. in præalleg. l. j. in j. & ij. colum. ver. scias. & versiculo, quæro in quo deficit. C. de sententiis & interlocut. omnium iudicum.*

b ¶Absq; alia citatione. *Certè videtur in hoc casu non fore procedēdum ad sententiam, maximè citra citationem, per ea quæ dicit do. Bar. in alleg. l. j. in v. col. in versi. item quæro, retento eodem themate. Præterea finge dominum ignorare mortem procuratoris & aßignationem ad diffiniendum factam, nunquid periclitabitur ex eo fortaßis, quòd volebat adhuc aliquid pro iustificatione suæ intentionis in medium deducere, vel aliquem actum ante vel post sententiam per se aut per alium facere? Et ad istud bene facit opinio illa, quæ vult quòd citatio necesse habet peruenire in notitiam absentis, vt in glo. in ver. in notitiam. in fin. ibi, alij dicunt &c. in l. j. §. item cum ex edicto. & ibi do. Bart. qui glo. approbare videtur. ff. quæ sen. sine appella. rescin.*

c ¶Iuxta l. ij. *Aduerte, quòd ille text. non videtur dicere, quòd citatio facta in persona procuratoris, debeat haberi perinde ac si facta esset in persona domini, prout hoc innuitur. Sed ibi dicitur secundum vltimum exemplum gl. quod approbat do. Ber. extrà de offi. & po. iud. deleg. c. consuluit. quem do. Cy. Bart. & Bal. sequuntur in prealle. l. ij. C. quomo. & quando iud. quòd monitio iudicis, habet vim peremptoriæ citationis. Si igitur monitio iudicis contenderetur facta in persona domini, tunc vtique essemus in casu illius l. quæ vult iudicem sententiam posse proferre, licet aliter peremptoria citatio non interuenerit. ¶Sed vbi nulla citatio peremptoria, neque iudicis interposita monitio fuisset in persona domini, non videtur sententia iure constare, vt l. j. §. item cum ex edicto. ff. quæ sen. sine app. resc. iuncto eo, quod dicit do. Bal. in. d. l. j. in vj. no. j. col. & in iiij. col. ver. sed quando potest. C. de sen. & interlo. om. iud.*

d ¶De acti. de consti. pecu. circa fi. §. *posteà peruenitur. vbi quantum concernit propositam materiam, dicit d. Pet. Iac. de Are. si pars fuerit præsens, & iudex aßignauerit sibi diem ad sententiam audiendam, certè non indigeret alio peremptorio. & ad hoc alleg. d. l. ij. C. quo. & quando iud.*

Et sic per hoc quod dicit partem præsentem & sibi aßignatum ad audiendum sententiam, videtur innuere esse vera, quæ dicta sunt in proxi. præcedenti apostilla.

E ¶Non curatur. *Hoc verum videtur quòd ecclesia parũ curat in hac specie solennitatem legalem. vt dicit gl. in c. suscitata. hic allega. Sed hoc intelligendũ est cum salis grano, quod bene sapuit do. Bal. dicens canonistas istam scrupulosam solennitatem non curare: sed illam realitatem dicere, quòd tam vterq; quàm alter potest condemnari, si citatus est ad sententiam. Quia non refert, quid ex æquipollentibus fiat, vt in præalleg. l. j. in iij. col. in ver. quæro. cum glo. j. sed canonistæ. Ecce quomodo requiritur, quòd bis citetur ad sententiam, qui condemnandus est: verum est tamen, quòd si procurator est præsens, potest tam procurator, quàm dominus in personam procuratoris condemnari, vt sentire videtur præalleg. c. suscitata. iuncta glo. j. in fin. & apertius do. Bal. in d. l. j. in iij. col. in ver. venio. C. de sen. & interloc. om. iudic. Et plenè no. d. Ber. de elect. querelam.*

F ¶Dic ꝙ non. *Nam licet verba condemnatoria dirigantur in procuratorem: tamen verba executoria debent referri ad dominum, non autẽ ad procuratorem: vt per do. Bar. in præallega. l. j. in iij. col. in ve. si. quæro quid si econtra. ibi aduerte. Sed istud verificatur in procuratore actoris, qui vicit in causa, vt ibi exemplum & dictum do. Bar. insinuat. Et ideò illud non videtur facere pro ratione solutionis quæstionis propositæ, quæ loquitur in procuratore illius; qui succubuit. Spec. dicit, quòd quamuis sententia lata fuerit in procuratorem, executio tamen fiet in bonis domini, si habuit à domino mandatum. Si verò sine mandato litigauit, tunc fiet in bonis procuratoris: vt titu. de sententia execu. §. sequitur videre. ij. col. versicu. sed & si acta. ad hæc, vide domin. Bart. in l. si se non obtulit. in prin. in versi. sed quæro quid in procuratore. ff. de re iud.*

De collectis imponendis, vel non imponendis.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas non habens bursam communem, potest collectam imponere. Et id quomodo. num. 2.*

3 *Exactores collectarum quando poßint conueniri.*

4 *Exactor collectarum an poßit compelli iuridicè facere duos aut plures.*

5 *Tallia Delph. an debeat peræquari inter subditos pro solido & libra, vel per capita. Et quid de forensi. num. 6.*

7 *Tallia an debeat æqualiter imponi p reb⁹, quas quis extra ciuitatẽ habet.*

8 *Mobilium & immobilium an habeatur consideratio propter æquatores,*

9 *Ciuitas poßit ne imponere collectas, sine authoritate superioris.*

10 *Collectam quis soluere an debeat pro re, quam restituere tenetur.*

QVAE

QVAESTIO LXXXVI.

SI villa aut cõmunitas alicuius loci, non habeat bursam com-
1 munem, potest talis † communitas imponere collectam, & sol
uere illis, quibus tenetur. l. j. §. si nemo. ff. quod cuiusque vni. &
not. ibi, in glos. & in Spec. de execut. sent. §. sequitur. versi. quid si
2 vniuersitas. facit l. ij. in princ. ff. de aliment. & cib. leg. ¶ † Et si illi
de vniuersitate nolint collectã imponere, iudex potest eis impo-
3 nere ipsis prius vocatis: vt l. fi. C. de mun. patr. lib. x. ¶ † Et exacto-
res deputati ad exigendum talem talliam seu collectam, possunt
capi, & conueniri lapso termino eis dato ad exigendum & sol-
uendum: vt ff. de mun. & ho. l. j. circa prin. ibi, decẽprimatus, &c.
Et ipsi exactores posteà poterunt exigere ab aliis de vniuersita-
te: vt dicit Bart. in l. iiij. §. actor municipum. ff. de re iud. & ita vi
demus quotidie seruari & fieri in exigendis talliis & subsidiis
Delphinalibus. ¶ Sed quia suprà proximè dixi, quòd exactores
talliarum possunt conueniri & cõpelli ad soluendum, pro com-
4 munitate: † ponamus casum, quòd exactores deputati ad exigen-
dum subsidia Delphinalia, non sunt soluendo, aut aliàs thesaura-
rius Delphinalis receptor talium subsidiorum non potest conse-
qui solutionem à tali, vel à talibus exactoribus, An ipse posit iu
ridicè compelli facere duos vel plures de aliis hominibus ditio-
ribus talis vniuersitatis, prout quotidie videmus fieri per thesau
rariũ Delphinalẽ. Bart. in d. l. iiij. §. actor. ff. de re iud. dicit quòd
non, & bene: quia nõ est debitum cuiuslbet propriũ, sed vniuersi-
tatis. l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de re. diui. Et ita etiã vidi ob-
seruari & relaxari tales per thesaurarium arrestatos in hac ciui-
tate Grationop. Sed iuxta hæc vlterius quæro, aliquis de vniuer-
sitate est adeò pauper, quod non potest soluere ratam seu quotã
talis subsidij Delphinalis sibi impositã. An alij de vniuersitate sol-
uent pro eo? dico quòd sic: vt l. j. C. de omni agro deserto. lib. x. &
5 ita etiam seruatur. ¶ † Vlterius circa hæc quæro, [a] an talis tallia
a Delphinalis debeat perequari inter subditos pro solido, & libra,
vel per capita. Inn. in c. grauem. extrà de sent. excom. videtur di-
cere, quòd per solidos & libras, hoc est, secũdum facultatem pa-
trimonij. Bar. tamen distinguit circa hoc, in d. §. actor municipũ.
tamen quicquid sit de iure, & consuetudo huius patriæ Delphi-
nalis se habet in aliquibus locis, videlicet in Oysentio in Brianso
nesio & certis aliis locis, quòd fit peræquatio pro solido & libra.
In aliis verò locis fit per capita, pro modo facultatũ, vt in hac ci-
uitate Grationop. & pluribus aliis locis, quæ consuetudo attendi

i 2 debet,

debet, vt dicit Bart. in ſimili in l.j.C.de mulie.& in quo loco.li.
6 x.†Vlterius quæro vtrum forenſis qui alibi habitat, poſsit compelli contribuere in dictis ſubſidiis Delphinalibus, cum ciuibus huius ciuitatis Gration.pro rebus & poſſeſsionibus, quas in hoc territorio Grationop. habet. Bart. dicit quòd non. in d.l.j.C. de mulie.& in quo loco.in q.quæ incipit,ſed quæro cui poſsit imponi hæc collecta, &c. Puto tamen circa hunc paſſum ſecundum tempora,quæ in hac patria Delphinali incurrunt,ſic diſtinguendum.
b Quia aut loquimur de forenſibus [b] & incolis patriarum regni Franciæ,Sabaudię & Prouinciæ,quę nobis conuicinātur,qui forenſes habent bona in hac patria: licetin ea non habitent:& tunc coguntur contribuere pro rebus, quas in hac patria poſsident de conſuetudine, vt vidi in illis de Turnone in regno Franciæ:& in illis de Tincto in Delphinatu:qui hincinde contribuūt in ſubſidiis regiis & Delphinalibus pro rebus & poſſeſsionibus quas hincinde habent. Similiter faciunt etiam illi de Lugduno contra forenſes pro rebus quas in eadem ciuitate Lugduni poſsident.Et ſimiliter faciunt etiam illi de ſancto Simphoriano auzonis & circunuicini cōtra illos de Lugduno qui etiam habent paſsiones,vt dixi etiam infrà q.cccxcvij. Aut loquimur inter ſubditos & incolas huius patriæ Delphinatus, & ſubdiſtinguo;quia aut ſubditus Delph. peræquatur in loco in quo fouet domiciliū, pro omnibus rebus, & habita conſideratione per peræquatores ad omnia quę ipſe poſsidet alibi in Delphinatu:& tunc non compellitur alibi pro rebus,quas alibi poſsidet. Aut in perędquatione facta in loco originis,nō habetur conſideratio per perędquatores, niſi ad bona, quæ ipſe habet in loco in quo ipſe fouet domiciliū. Et tunc compellitur contribuere alibi pro rebus alibi in Delph. exiſtentibus. Et ita ſemper vidi fieri & obſeruari xxx. annis proximè lapſis, à quo tempore circa inchoaui practicare in hac ciuitate Grationop.& ideò quando veniunt querimoniæ & dantur ſupplicationes præſidēti huius curiæ parlamenti;& qui pro temporibus fuerunt, ſemper conſueuerunt decretare tales ſupplica-
c tiones,hoc modo reſcribat caſtellanus: [c] ſi ſupplicans fuerit peræquatus in loco domicilij habita conſideratione ad omnia, quæ
7 poſsidet in Delphinatu vel ne,vt prouideri poſsit,&c. †Vlterius
d quæro, [d] iuxta hæc, an ſi fiat collecta in vna ciuitate pro negociis ciuitatis,debeat ciuis peræquari in tallia, pro rebus etiam, quas ipſe extra ciuitatem habet : modo intra Delph. vide quæ dixi ſu-
8 prà q.v. †Vlterius quæro iuxta præmiſſa, quando fit peræquatio
ſubſid

subsidiorum Delph. an debeat haberi consideratio per peræquatores ad bona mobilia, sicut ad immobilia. Bart. dicit quòd sic, in
e d.l.j.[e] C.de mulie. & ita etiam seruat consuetudo. Vlterius & o-
9 ctauò quæro, †iuxta præmissa hæc, ciuitas Gratinop. aut aliqua alia præsentis patriæ vult facere collectam, an posit facere sine authoritate domini nostri Delphi. aut curiæ parlamenti. Bart. in
f d.l.j.[f] C.de mulie. videtur velle sic dicere, quòd aut imponitur collecta propter necessitatem ciuitatis, & tunc potest facere de iure sine authoritate. vt not. in l.j.§.peu.ff.quod cuiusque vniuersitatis no. etiam per Innoc. in d.c. grauem. extrà de sent. excom. quos sequitur d. Pet. Papæ, in quodam suo consilio incipiente, ad dubia, &c. Non tamē possunt illi de communitate se adinuicem congregare ad istos actus, sine licentia domini superioris, vt plenè tetigit dictus d. Pe. Papæ, in dicto suo consilio, in tertio dubio. & vide quę dixi infrà q. cvj. Aut ciuitas vult imponere collectam pro vtilitate publica; vt pro soluendo domino nostro Delphino
g aliquod donum sibi per ciues factū: & tunc non potest[g] sine authoritate & licētia superioris: vt l. placet. C. de excu. mu. ita dicit ibi Bart. Sed quicquid sit de iure, de cōsuetudine tamen huius patriæ, ciuitates, aut aliæ villæ, vel communitates non possunt indicere collectā siue pro eorum necessitatibus, siue pro vtilitate publica, sine autoritate curiæ parlamenti, aut iudicum inferiorum præsentis patriæ Delph. & si contrarium faciant, inquestantur & puniuntur arbitrio iudicantis. ita vidi semper fieri & obseruari xxx. annis & vltra, quibus in hac ciuitate Gration. steti tam in
10 practica, quàm in hac curia parlam. †Vlterius & nonò quæro: an quis pro re quam restituere tenetur, debeat soluere collectā? cre-
h do quòd non. per l. nemo. ff. de in integ. resti. vt ibi no. per Bart.[h] ratio: quia nō videtur totam rem habere. l. iij. §. hæc verba. in fi. ff. de neg. gest. & l. Lucius. §. idem respondit. ff. de minoribus.

a ¶Vlterius circa hæc quæro. *Hucusque inclusiuè author tetigit sex quæstiones, quas d. Bart seriatim omnes prosequitur in d.l. si se non obtulit. §. actor. ff. de re iudi. vide do. Bald. in l. etiam. in v. co. vers. modo videndum de collecta. C. de execu. rei iud.*

b ¶Quia de forensibus. *Quo autem ad hoc membrum distinctionis, videtur subdistinguendum: vtrum pensitatio aliqua imponatur prædijs propter prædia. & tenentur omnes etiam forenses. vt ff. de mun. & hono. l. fi. §. patrimoniorū. Vel an imponatur personis propter res: & tunc non tenentur nisi subiecti: vt l. rescriptio. §. fin. ff. de mun. & hono. Et hoc est verum, nisi aliud in priuilegijs esset indultum: vt l. munerum. §. mista. ff. de*

mune. & hono. Aut lege municipali siue consuetudine sit cautum, quòd ista prædia pro talibus muneribus sint obnoxia: etiam si sint prædia forensium. Quia consuetudo æquiparatur priuilegio: vt in ca. super quibusdam. §. præterea. extrà de verb. sig. & C. de agri. & censi. l. dominus prædiorum. lib. xj. Et ad hoc vt forensibus possit imponi collecta, fiunt statuta, vt prædia sint tributaria: & quòd collectæ succedant loco tributorum seu censeantur esse tributa. vt not d. Bart. ff. ad municip. l. idem liber. §. solam. Hæc ita dicit d. Bal. in l. omnes. ij. col. in versi. specialis autem impositio. C. si. censu vel reliq. fun. compa. non posse. vide d. Archid. in c. j. de immun. eccles. lib. vj. & d. Oldra. consi. clxix. factum est tale, &c. sub tit. de. censi. extraord. ad municipia. & Spec. de censi. §. nunc dicendum. iij. col. versi. pono Reginus: & ibi do. Io. And. in addit. ad Specu. super versic. supra fin.

c ¶Rescribat castellanus, &c. *Hic ponitur forma decretationis supplicationis, dum habenda est ratio peræquationis.*

d ¶Vlterius & vj. quæro. *Quo ad hanc quæstionem vide d. Bart. in l. j. v. col. in versi. item quæro, aliquis est hic ciuis. C. de mulie. & in quo lo. li. x. Et ibi videtur dicere, quod non debet quis peræquari pro rebus, quæ alibi soluunt tributum, nisi collecta imponeretur ab eo, qui habet iurisdictionem vniformem in omni loco, vt à principe. Et tunc debet soluere pro rebus, quas habet vbique, & in hanc opin. videtur ferè concurrere d. Ioan. And. in c. j. in versi. de hoc dubitatur. extrà de immu. ecl. lib. vj. & post eum ibidē d. Pet. de Anch. in ver. vltimò quæro. vide d. Old. in d. consilio clxix. & Spe. in d. §. nūc dicendū. ver. pono reginus. ac ibi in addi. Io. And.*

e ¶Bart. in d. l. j. *In versic. item quæro pro imponenda collecta omnes res, scilicet mobiles & immobiles debent æstimari.*

f ¶Bart. in d. l. j. *In versic. quæro hic primò.*

g ¶Et tunc non potest. *Hoc est verum, vt ibidem sentire videtur d. Bart. de iure, sed de facto potest: nisi esset ciuitas, quæ non recognoscit superiorem, & talis, qui quando sibi placet, posset imponere collectam.*

h ¶Notatur per Bart. *Ita ibi videtur sentire d. Bar. in vers. vnde si imponeretur collecta. Sed caue, quia d. Bart. non loquitur in terminis casus huiusce quæstionis. Ipse enim dicit, si imponeretur collecta pro re, quam quis habet, non tenetur soluere pro ea re, ad quam competit restitutio, vel alia actio: quia eam verè non habet. Sed statutum debet intelligi de re, quam quis verè habet, vt in d. §. hæc verba, siue ergo, &c. Ecce quæ loquitur in alio casu, videlicet quando quæritur, an quis teneatur ad collectam pro re, ad quam sibi competit actio vel officium iudicis. Non autem loquitur in casu, quo quæritur an quis teneatur ad collectam pro re, ad quam competit actio, aut restitutio contra se. vnde ex theorica do. Bart.*

patet

patet decisio casus nostri in contrarium. Et sic pro re, quam quis restituere tenetur, debet solui collecta, quam cõputabit in rest. vt in simili videmus de colono & inquilino, qui si soluerint collectã, eam computant in poss. vt dicit Spec. de censi. §. nunc dicendũ. in v. col. item pone quidam vicini. & ibi Io. And. in vers. de via pub. imò possunt se cõseruare indẽnes per retentionem fructuum, etiã vbi compelleretur ad soluendas datias vel collectas de facto & nõ de iure. vt per d. Bal. in l. cum duobus. §. si in coẽunda ver. si tamen colonus. ff. pro soc. Et facit quòd possessor tenetur ad onera soluenda: etiam pro tẽpore præterito, secundum d. Card. in cle. j. vers. xj. quæro. & vers. quæro an possessor. de censibus. Collecta enim per possessorem solui debet. l. fi. & ibi d. Bald. in tertio notabili. Vbi dicit, quòd teneas menti. C. sine censu vel reliquis. Et hoc est verum, siue quis poßideat iure proprietatis, siue pignoris. do. Bald. in l. in summa. C. de pignori.

SVMMARIVM.

1 *Doctores conferréne teneantur pro subsidijs Delph.*
2 *Aduocati, sternuè militant.*
3 *Doctoratus gradum recipientes ex rescripto vel diplomate, an teneantur conferre pro subsidijs Delphinalibus.*
4 *Doctores legum, an debeant in integrum restitui.*
5 *Doctor legũ, an poßit agere lege Iulia, de vi publica, pro sibi illata iniuria.*

QVAESTIO LXXXVIII.

1 SED quæro, an domini † doc. legum in nostra ciuitate Gration. practicantes, qui non consueuerunt officiũ procurationis exercere: sed honestè & honorabiliter practicare & viuere, tam de eorum patrimonio, quàm de patrociniis teneãtur cõtribuere in subsidiis Delp. Et pro introitu dicendorũ præmitto, quòd in donis gratiosis & subsidiis Delph. quæ frequenter istis temporibus anno quolibet domino nostro Delphino cõceduntur, non fit aliqua exceptio, nisi clericorũ clericaliter, & nobilium nobiliter viuentiũ. Hoc præsupposito videtur dicendũ de iure, ꝙ dicti domini doc. debẽt esse exẽpti, cũ debeant cẽseri nobiles nobiliter viuentes triplici ratione. Prima ratio: quia gl. ij. in l. societates. §. societas. ff. pro so. dicit ibi esse ar. pro bene literatis, ꝙ ita, vt nobiles, recipiãtur in canonicos, quia nõ refert, an habeatur nobilitas
a naturaliter, an ex accidenti, vt ibi dicit Bal.[a] per iura, quæ ibi copiosè allegat. facit l. proximos. ibi, literatáq; militia. C. de proximis sacr. scrin. li. xij. Ad idẽ gl. in l. prouidendũ. C. de postulando.
b dicit quòd scientia nobilitat,[b] & sic verbum nobilissimos, in principio illius l. accipitur propriè. ad idem gloss. in c. de multa. extrà de præbend. quæ dicit, & ita scientia nobilitat hominem,

quæ pretio numario comparari non potes. ff. de va.& extraor-
z cog.l.j.§.est quidam.¶ † Secunda ratio est,quia aduocati non mi
nus militant,quàm illi qui gladiis,clypeis,& thoracibus nitun
tur.vt l.aduoc.C.de aduoc.diuer.iudi. ideo nullũ personale munus
debet aduocatis imponi,nisi iudicandi.l.ij.eo.tit. iuncta l.ad
simil.eo.tit.facit l.j.C.de aduoc.ci.in.ibi. postquam aduocati deposuerint
officium,dignitate quadam nostra liberalitate potiantur &c.Et dicit ibi Bar.no.quòd doc. qui deposuit aduoc.officiũ,
est in dignit.& dicitur claris.Tertiò,pro hoc facit quod habetur
expresse,in l.medicos.C.de profes.& medi.li.x.ibi, doc. legũ vna
cum vxo.& filiis,necnon & rebus quas in ciuita. suis possidẽt ab
omni functione, & ab omnibus muneribus ciuilibus vel pub.
immunes esse præcipimus &c. & facit cle. ij. de magistris. ibi,
quòd plerique eorum,qui in quauis scientia in doc.vel magisterij
assumerentur honorem,&c.Et credo quòd ista sit veritas de iure,
quòd doc.non teneantur in d.subsidiis contribuere:licet Bart.
in d.l.medicos.& in l.j.C.de mulier.& in quo loco.li.x.intelligat
c illam l.medicos.in doc.actu legentibus.Sed Bar.[c] fortè malè dixit:
quia tex.ibi indistinctè loquitur de doct. Ergo indistinctè est
intelligendum etiam de aliis doc. non actu legentib. iuxta l. de
pretio.ff.de publ.nec ipse Bar. aliqua l.aut ratione limitat illam
l.debere intelligi.de doct.actu legent.& sic erubescit sine l.loqui
iuxta auth.de triente & semisse.§.considera.col.iij. quia non sufficit
dicere,sic est,nisi ratio assignetur.xxiiij.quæst.iij. cap. j. Sic
etiam non sufficit dicere, sic statutum est : nisi causa statuti assignetur.
xxij.distin.ca.omnia.attentis maximè rationibus vrgentibus
s. tactis. Sed fortè Bar. qui actu legebat,fuit affectionatus
ita dicere propter laudem sui & aliorum doc.actu legentium.
Et ita est verisimiliter præsumendum,cum ipse absque aliqua lege
aut ratione ita dixerit volendo restringere text. dictæ l. indistinctè
loquentem. Et ideo reperio, quòd recolendæ memoriæ
do.Steph.Guilionis,legum doct.& miles tunc præsidens Delph.
scripsit manu sua propria in margine sui Bar.super d.l.societas.
ff.pro socio.quòd anno M.ccccl xvij.de mense Septembris fuit ordinatum
in cõsilio in fauorẽ d.Pet.Blõdi in legib. baccala. quòd
ipse non debebat contribuere in dictis subsidiis Delph.Et sic contra
opi.Bar.fuit determinatum , & bene, per iura & rationes suprà
tactas.Multo ergo magis debẽt esse exempti domini docto.
præsentis ciuitatis à contributione dictorum subsidiorum Delp.
tanquam nobiles nobiliter viuentes, cùm per insignia doctora-
lia

lia distinguantur à plebeiis & popularibus. Et à populo nobiles appellantur in instrumentis & aliis actibus. pro quo facit quod
c dicit Bar. C. de dignitatibus.lib. xij.super rub. [c] vbi copiose de nobilitate eiúsque viribus disputat.iuncta.l.j.eo.vbi dicit, quòd ille est,& censeri debet nobilis, qui à populo talis nominatur & reputatur:vnde etiam portant zonam deauratam, quod plebeij non faciunt.Et præterea quando doctores aliquando acquirunt de feudo Delphi.consueuerunt in camera computorum Delphi. retineri & inuestiri soluendo simplicia laudimia, sicut alij nobiles huius patriæ:quod non ita fit in plebeiis, qui non consueuerunt in dicta camera,nec per dominos parlamenti inuestiri,nisi prius soluant duplicia laudimia.Ideo etiam secundum hanc consuetudinem non debent interpretari, neque censeri de numero
d plebeiorũ & popularium : sed de numero nobilium. [d] maximè, quia dicti domini doctores in hac ciuitate viuunt nobiliter, & non vadunt per curias,nisi ad supremam curiam parlaměti, ibi aduocando absque se immiscendo alicui officio procurationis, prout alibi aliqui faciunt.Et in hanc partem declinare, videtur esse iustum & æquum & honestum:quia ex eis princeps & patria
e decorantur. [e] Et hac etiã ratione Imperator voluit eos esse exem-
f ptos ab omnibus muneribus [f] ciuilibus & publicis,in d.l.medicos.§.dixi.Et vidi quòd de hoc anno currente M.ccccl v.ad querimoniam dominorum aduocatorũ præsentis ciuitatis fuit hæc quæstio posita in deliberatione consilij,in quo erant do. Cancellarius,& domini parlamenti,& fuit opinatum, sed non fuit pro tunc facta conclusio.Tamen hæc duxi inferenda,pro mei memoria,& decisione,quam in futurum fieri videbo, hoc subiungam. Et de hac materia vide quæ plenius dixi j.q.cclxxxviij. & ibi reperies decisionem præsentis quæstionis. quia ibi fuit decisum, quòd doctores non debent contribuere in dictis subsidiis Delph. Anno domini M. cccclxvij. & de mense Iunij dominus Comes Romenarum, Comes gubernator Delphi. sibi adsistentibus dominis de Parlamento,declarauit doctores esse nobiles,& debere gaudere priuilegiis militum, & ipsos non debere contribuere in d.subsidiis Delphi. dum tamen ipsi seruiant in armis domino nostro regi Delphi.Et recepit literas Aynardus Pradelli graffarius.An autem doctoratus sit dignitas? dic quod sic per cle ij. de magistr. Bar.in.l.j. C.de no. cod.compo. Et quis debeat dici co-
3 mes legum.¶† Sed an præmissa locum habeant in recipientibus gradum doctoratus ex rescripto vel bulla? credo quòd non, per

ea quæ leguntur:& no.in l.si ita quis.§.ij.ff. de leg.ij. Et vide Io. Fa.instit.de iur.natur.gen.& ciui.An autem doctoratus sit dignitas?dic quòd sic:per clement.ij. de magi. & tenet Bar.in l.j. C. de nouo Co. cōponendo. quia etiam ibidē ponit de comite legum,
4 & quis debeat dici comes legum. † Sed iuxta hæc quæro,an doctores legum debeant in integ.restitui.dic,quòd non. vt not. gl. in l.professio. C. de muneri. patrimonio. li. x. & vide super hoc fall.in l.si ex legati causa.ff.de verb.obl. in sua repetitiõe. & Bal. in l.rem maioris precij.C.de rescin.vendi.in sua repetitione. An vxor doctoris post mortē viri debeat vocari domina. Vide Bart. in l.si post mortem.§.fi.ff.de bono.poss.contra tab. De prærogatiuis doctorum vide quæ scribit d.Stephanus Guillionis, legum doctor,præsidens quondam Delph.in quadam sua propositione, quam ipse fecit,quæ incipit:Et non erit apud te acceptio persona
5 rum.vbi ponit sexdecim prærogatiuas. †Sed quæro si fiat iniuria doctori legum,facto,vel verbo,an possit agere lege Iulia, de vi publica.dic quòd sic,per l.Iul.la j.ff.ad l.Iul.de vi public.vbi oratores,id est,doc.artium.vide.j.à q.ccclxxxviij.vsq; ad q.cccxciiij.

a ¶ Illa naturaliter, id est, *ex natiuitate seu ratione naturali inducitur:ista autem accidentaliter, videlicet ex origine parentum vel dignitate propria proficiscitur: & isto secundo modo nobilitas sumpta, est vera nobil.secundum quam differt nobilis à plebeio: & prout accipitur apud nos, & in foro nostro. Et sic non parui refert, an nobil.veniat ex natura, an ex accidenti: sed verū quo ad veram nobi. prout sumitur apud nos,& in foro nostro,quòd nō refert vtrū nobi.ex progenie,vtrúmue ex sciētia, vel alia quauis dignitate procedat. Et ita putarē autorē dicere voluisse.Ipse enim fortaßis credebat,quòd illa nobi.quæ venit ex genere,esset à natura: & illa quæ obuenit ex scientia,foret ab accidenti: hoc vti que verū,primū nempe falsum. Vtrunque enim ex accidenti, vt pulcrè sentit do.Bart.in præal.l.j.in vj.co. ver.videndum est.& ix.col.versi.ex his sequitur. & facit quod ex origine quis nō efficitur nobilis,sed princeps seu lex nobilitat quē propter suā orig. vt notare videtur d.Bar.in l.si muli. C.de inco.li.x.*

b ¶Scientia nobilitata.*Facit optimè c.venerab.de præbend. & dign. & ff.de excu.tut.l.dicimus.in fi.vbi dicitur Vlpi.iurisc.nobil.ratione suæ clarißimæ tā in iure scientiæ,quàm elegantiæ Latini sermonis. Et vide pulchrum tex.de nobilitate virtutum.in c.nunquam. lvj.distin. Et gl.in c. quoniam verus.xxiij.q.j.vide Panor.in c.super eo. in pe. co. ver. quarto nota.de test. Quod autem doct. sit nobilis, apparet ex l. iudices.eo. tit. de dignita.& d.Bar.dicens,ex hoc apparet,quòd iudices & doc.iudicantur esse nobiles:qui tamen exuti dignitate,inter priuatos habentur.*

¶Sed

¶ Sed Bart. Fortaßis d. Bar. motus fuit ita sentire propter verba in fin. d. l. medicos. ibi, qui facilius liberalibus studijs, & memoratis artibus multos instituant, id est, instruāt, scilicet discipulos vel scholares. crederem tamen certißimum de iure doctores postulantes habere immunitatem ab omnibus saltem personalibus muneribus, ipsi enim sunt hi, quos ille diuus Iustinianus sacratißimus Imperator inuenire summopere studuit, eos vocitās, Oratores, maximè scientiæ, iustitiæq; satellites, ac optimos athletas iudiciorum. vt in proœmio Digestorum. §. discipuli. Igitur sunt & hi, potestatibus inclytis Imperatoribus Leone & Antonio: quia cēsetur non minus prouidere humano generi, quàm si prælijs atque vulneribus patriam parētesq; saluarēt. Hinc & meritò aduocati dicūtur milites inermes, literatoria militia militātes. militāt nāque patroni causarū, qui gloriosæ vocis cōfisi munimine, laborātiū vitā, ne amittāt quod habēt. spē, vt acquirāt, quod nondū habēt, posteróſque defendūt, ne plectātur, ne infamētur, ne in seruitutē redigantur. vt per do. Odof. & Cy. in l. fori. C. de aduo. di. iudi. l. proximos. & ibi gl. in C. de proxi. sacr. scr. in li. xij. iuncta l. aduocati. C. de aduo. di. iud. & ibi d. Bal. dicens, aduocatos militibus exequari: quia per eos tanquam per milites vita & patrimonia huiusmodi defenduntur. & ibi not. quod aduocati ita militant legibus, sicut milites in armis. & ita sunt necessarij aduocati ad salutem patriæ & singulorum, sicut sunt necessarij milites armatæ militiæ. Ibidem dicit d. Bar. quòd aduocati magis sunt necessarij reipu. quàm milites. Ad prædicta facit gl. super verbo indigere. in c. cū ex eo. de electiō. li. vj. Et quid vltra dixero, tex. est apertus. l. sancimus. C. de aduo. di. iudi. vbi do. Bar. & Bald. dicunt quòd aduocatis nullum munus personale debet iniungi, nisi necesitas consulendi, arbitrandi seu iudicandi, vnde ibidem subiungit d. Bal. quòd non possunt cogi aduocati ad faciendam guardiam seu custodiam, vel aliquod munus personale, quod bene nota, quia magnum priuilegium est: nempe hæc vera esse crederem, si ipse qui aduocat per statutū tempus, hoc est, quinquennium, iuxta §. sed quia solitum est. in proœmio digestorum. legum eruditioni dignoscatur insudasse, vt l. iubemus. §. nec decreto. C de aduo. diuer. iudi. & l. petitiones. & ibi do. Bal. C. eo. tit. & ideo dixi, insudasse. quia non sufficit diu studuisse. sed bene. nec Hierosolymis fuisse, &c. vt in gloss. in ver. superatus. l. vnicuique. C. de proxi. sa. scri. lib. xij. nam aduocatus etiam si factorum & rerum peritiam habeat: non tamen numerandus est inter aduocatos, nisi sit doctus: cum appellatione aduocatorum, non veniant indocti: ita pulchrè sentire videtur gloss. l. vnica. in l. ij. C. de postulan. sicut enim doct. qui non est idoneus, habet honorem sine fructu: quia non gaudet priuilegijs doctoratus. per d. Cardinalem in cle. ij. in j. quæst. de magistris. ita de aduocato indocto pariformiter dicendum videtur. contra

quem

quem facit quòd dicitur de eo qui per saltum est promotus: quia nō habet priuilegium. vt l. nemo. & ibi no. gl. fi. C. de aduocat. diuer. iudicum.

d ¶De numero nobilium. *Omnes autem doctores sunt nobiles: per l. prouidendum. C. de postul. vt dicit do. Alex. in addi. do. Bart. in proœ. C. in ver. quæro circa hæc super vers. tunc esset comes: vbi in d. ver. quæro. tenet d. Bart. quòd doctoratus est dignitas. & in l. omnes. C. de decurion. lib. x.*

e ¶Decorantur. *Patrocinio namq; aduocatorum humano generi prouidetur, quasi armis patria defenderetur: scientia verò doctorum mundus illuminatur, vt videtur dicere glo. c. cum ex eo. super ver. indigere. de ele. li. vj. vbi dicit Pet. de Anch. quòd ecclesia Dei summè indiget viris literatis, non porcis vel asinis deferratis. Et facit ad materiam, quòd habetur per text. de Iustin. C. confir. in prin. & ibi do. Odofr.*

f ¶Omnibus muneribus. *Etiam realibus, vt tenet d. Bart. in d. l. medicos. & do. Cardinalis in præd. clem. ij. de magistris. & Spec. ti. de reo. ver. item medicus. ibi, & doc. legum omni gaudeant immunitate. & glo. in l. his oneribus. & in l. sunt munera. ff. de vacati. munerum. qua quidem immunitate debet gaudere aduocatus, si sit doctor: nam si aduocatus, qui tantum statuto tempore legum eruditioni inhæsit, habeat vacationem munerum personalium, nunquid & rationabile est, vt aduocatus insignis doctoratus bene meritò decoratus, aliquid habeat supra simplicem aduocatum? & sic etiam patrimonialium munerum vacationem consequetur: quoniā non potest is dici doc. inutilis siue non idoneus, qui aduocationis officium probè & gloriosè didicit exercere. & ideo omni immunitate perfrui debet, iuxta ea quæ sentit dom. Cardinalis in clem. ij. in j. q. de magistris.*

SVMMARIVM.

1 *Procuratores nobiles teneantúrne conferre in subsidijs Delphinalibus.*

2 *Nobilitatem assumens per se, an & qua pœna puniatur.*

QVAESTIO LXXXIX.

SEd quia in hac ciuitate Gration. sunt † aliqui nobiles, qui pra-
1 cticant in curiis & exercent officium procurationis: An ipsi debeant eximi à contributione dictorum subsidiorū Delph. Vidi de hoc anno currente M.cccclv. in præsentia d. Cancellarij, & dominorum parlamenti determinari, quòd non: cum non viuant nobiliter: quia officium procurationis vile reputatur: vide super hoc glo. & ibi. Io. fabr. inst. de excep. §. fin. vbi infamis reputatur doctor, qui exercet procuratoris officium. adde l. si quis procura-
a tionem [a]. C. de decurionibus. lib. x. cum aliis iuribus ibi per glo.
2 allegatis. Iuxta præmissa quæro † vtrum assumens sibi nobilita-
b tem per se, puniatur: & qua pœna puniatur. vide Bartol. in l. j. [b] C. de digni. ibi, sequitur in diffinitione illata, &c. vide q. proxim. seq. q.

seq.q.ccclxxxviij.nu.ix.& q. cccxcix.

a ¶L.si quis procurationem. *Ibi not.do.Bart.quòd officium procuratoris est vilißimum, & ideo nullo modo aduocati volunt esse procuratores. Et idem censetur de officio tabellionis:vt l.vniuersos.& ibi d.Bart.C.eod.tit. de decurionibus lib.x.quia genus negotiationis est:vt dicit glo. in c.sicut. extrà ne clerici vel mona.seculari.nego.se immisc. & facit ad prædicta quod not.do.Bart.in l.neque.C.de dignitatibus. lib.xij.*

b ¶In l. j. *Vers. nobilitas est.ibi sequitur in diffinitione, vbi dicitur, quòd nullus potest habere dignitatem à seipso:sed oportet quòd per alium conferatur, & sua authoritate assumens eandem incidit in crimen falsi vel in l.Iuliam maie.ad hæc facit quod dicit d. Bald. de eo qui se asserebat sacri palatij.in l.data opera.xiij.col.ver.de eo qui se asserebat. C.qui accus.non possunt. vt quoq; in simili dicitur de illo qui gerit se pro doctore, cùm non sit, tenetur de crimine falsi, vt dicit d.Bart.in l. reddatur. C. de profe. & medi. lib. x. & istud est verum, si exerceat actus doctorales seu doctori congruentes: quia tunc punitur pœna falsi, secus autem si non faciat aliquem actum doctorum, sed duntaxat se doctorem appellet: quia eo casu non venit puniendus pœna fal. sed extraordinaria. arg. l.si quis.ij. C. de aquæductu.lib.x. & ita in simili dicit d.Bald.de illo qui se fingit clericũ. vt in l.qui sub prætextu.l.fin.C.de sacr.sanct.eccl. & formaliter ita sentire videtur do. Ale.in apo.super dominum Bart.in l.eos qui.§.pro milite.ff.ad l. Corn. de fal. pariformiter videtur distinguendum inter illum, qui simpliciter se nobilem appellat. & inter illum qui aliquem actum facit se ingerendo, vt nobilem, cùm non sit nobilis.*

SVMMARIVM.

1 *Nobiles, exercentes officium notariatus conferunt pro subsidijs vnà cum popularibus.*

QVAESTIO. XC.

SImiliter etiam tunc ibi fuit determinatum de notariis huius
1 ciuitatis, qui sunt nobiles, †quod debent contribuere in dictis subsidiis Delphinalibus cum popularibus, per l.vniuersos. C.de
a decur.lib.x.cum glo.quia officium est vile.[a] Et idem dicendum est de doctoribus, si exerceant officium notariatus. Nam notarius dicitur seruus publicus.l.impuberem.C.de ado.eò quòd seruit reipublicæ:non quòd sit seruus.facit l.ij. C.de tabulariis.li.x. vnde decurio exercens artem notariatus, perdit dignitatem de-
b curionatus:vt d.l.ij.[b] Et etiam tenet Salic.in l.si quis decurio.C.
c de fal.licet contra istud videatur text.in l.vna[c].C. de mand.principum.vbi videtur probari, quòd officiũ notariatus sit dignitas. hinc est, quòd alibi dicitur, quòd coram notario potest interponi appellatio.

appellatio.& valet.c.fin.extrà.de app.& tenet Spec.in tit. de app. §.nunc dicamus.in ver.& scias.ibi.vel saltim fiat coram notario. hoc idem ponit Cyn.in l.ij.C. de his,qui propter metum iudicis
d non appellant.ibi,vel corã tabellione,&c. [d] & Bart.in l. de pupillo.§.si quis ipsi prætori.circa prin.s̃.de ope.no.nun.& l.cum quidam. ff. de app. Et hoc verum,si dubitetur adiri iudex à quo, vel non possit haberi eius præsentia:vt dicit Spec. vbi suprà,&c.

a ¶Vile. *Vide de hoc s̃.in apost.signata super ver.l.si quis procurationem.*

b ¶D.l.ij.*Vbi dicit do.Bart. quòd si decu.no.officium assumpserit, priuilegium decu.amittit.*

c ¶Text.in l.vna.*Tu dic quòd ille tex.loquitur in notario principis,& talis habet dignitatẽ:cæteri verò habent tantum munus: & ideo infamis potest exercere munus huiusmodi notariatus:secus tamẽ quãdo esset datus à principe,vel haberet officium iniunctum ex publico: vt in notario ad banchum:vt sentire videtur do.Bart.in l.eadem hac lege.ff.ad leg.Iul.repet.*

d ¶Ibi,vel coram tabel. *Aduerte,quia ibi non loquitur de app. sed protestatione,quæ interponitur sub appellatione omissa propter istum metum iudicis:& talis protestatio publicè emissa, facit quem haberi pro appellante.vt ibidem dicit dom.Cyn.*

SVMMARIVM.

1 *Delphinalis consuetudo circa stagnorum structionem.& num.3.*

2 *Consuetudinis substantia.*

4 *Pisces stagni,dicantúrne pars fundi,disting.num.5.*

QVAESTIO XCI.

COnsuetudo generalis est in hac patria Delph. quòd volens
1 †construere stagnum piscium,potest libere & impunè,propria authoritate cõstrui facere stagna, dũmodo faciat calciatam in fundo suo, & soluendo damna & interesse circũuicinis, quorũ prata, terræ, possessiones, & directa dominia perduntur & submergũtur ex abundãtia aquæ talis stagni:dũmodo etiã ex cõstru
a ctione talis stagni afferatur maiuscommodũ [a] cõstrui facienti,& reip. quã sit incommoditas vicinorum, quorum proprietates ex inundatione aquæ submerguntur. Et ita vidi obseruari etiam in contradictorio iudicio ex diuturna obseruantia : & plures testes examinaui in diuersis causis ita deponentes.& de hac consuetudine hîc duxi scribendum,quia de substantia cõsuetudinis non est quòd sit scripta:vt patet in vsib.feud.& no.in l.de quibus.ff.de le-
2 gib.licet † de substantia legis sit, quòd in scriptis [b] redigatur, &
b videtur dicere gl.in l.j.in gl.fin.circa fi.ibi,& in scriptis redigenda,&c. C.de legib.& facit l.humanum, eod. tit. tamen aliqui voluerunt

luerunt dicere contrarium, videlicet quòd non sit de substantia, legem in scriptis redigere: quia ex quo sic principi placet, seruandum est pro lege: etiam si non scribatur: vt in §. sed quod principi. instit. de iure nat. gen. & ciui. † Sed quæro, iuxta hoc, quid si do-
3 minus noster Delph. habeat & percipiat aliquos cēsus in talibus possessionibus, quæ ex tali stagno submerguntur & occupantur in aliqua parte dicti stagni, submergi possunt, an impediatur cōplementum talis stagni. credo quòd non, ex antiqua obseruātia. Nam vidi in camera computorum Delphi. quòd in constructione stagni dominarum priorissæ & conuentus Saletarum, vocato de rupe, mandamenti quiriaci submersæ fuerunt aliquæ proprietates de emphyteusi Delphin. mouentes & facientes anno quolibet de censu nouem bichetas auenæ, & semper computauit Castellanus quiriaci in dicta camera computorum, prout vidi in dicta camera computorum redditis, M. ccccxxv. Et postea vidi, quòd de anno domini M. ccccl v. & die xvij. mensis Nouembris, in consilio, in præsentia dominorum parlamenti & cameræ dominæ Saletarum fuerunt oneratæ de soluendo dictas nouem bichetas auenæ: quia ipsæ dominæ tenent dictum stagnum de rupe, in quo (vt suprà dixi) sunt submersæ & occupatę proprietates, facientes dictas nouem bichetas auenæ de censu annuo ab anti-
4 quo. † Sed iuxta hanc materiam stagnorum, quæro vtrum pisces stagni dicantur pars fundi, sicut dicimus de fructibus pendentibus: vt in l. fructus pendentes. ff. de rei vend. & videtur quòd sic: vt in d. l. fructus. In contrarium videtur casus expressus in l. fu-
c nes & labra. ff. de act. empt. quid dicendum? Bart. videtur [c] † dice-
5 re in d. l. funes. quòd vbi pisces in stagno vel piscina sunt repositi vt multiplicentur & crescant, tunc censentur esse pars fundi, sicut dicimus de fructibus pendentibus. ar. l. longæ. ff. de diuer. & temp. præscrip. vbi verò essent repositi causa custodiæ vt pro dando vel comedendo, aut alibi transferendo, tunc isto casu nō sunt pars fundi. ita debet intelligi d. l. funes.

a ¶ Dummodo maius commodum. *Nam expedit reip. &c. inst. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. sed etiam. Et facit ad materiam, quòd habetur & not. in §. cum in suo. instit. de re. di.*

b ¶ Quod in scrip. *Istud videtur verum per ea, quæ scribit do. Bart. in l. j. in ver. opt. innuit. ibi. & in scriptis redigenda. C. de le. & ff. de ori. iu. l. ij. §. j. ibi, in tabulis eburneis præscriptas. & insti. de iure natu. gen. & ci. §. constat autem. & dist. iiij. c. erit autem. ibi, conscripta. & Aulus Gelli. noctium Atticarum lib. xx c. j. vbi tractat. de leg. xij. tab.*

¶ Bart.

c ¶Bar.vid. *Dicit do.Bar.in l.Iulianus.§.fi.quòd vendito fundo veniunt omnia,quæ sunt intra fundum ad perpetuam vtilitatē fundi. Et ex hoc ar.à contrario sequitur,quòd pisces non veniūt in vēditione fundi distracti,in quo est piscina:quia nō sunt infra fundū ad perpetuam vtilitatem fundi.& ideo nō censentur pars fundi:vt in d.l.funes & labra.ff.de ac.emp.Sed vendito stagno videntur & venditi pisces in eo existentes:quia stagna fiūt propter pisces sicut arua propter fruges. Et sic cum pisces sint causa fi.ipsius stagni,patet quòd sunt in stagno propter eiusdem vtilitatem perpetuam:& ex consequenti pars stagni intelliguntur, & hoc verum,nisi pisces essent in stagno repositi ad modicum tempus: quia tūc non censentur ibi esse ad perpetuā vtilitatē stagni, & sic nec pars fundi arg. l.fundi nihil.§. Labeo generaliter.ff. de actio. emp. vide, quæ nouißimè tractat do.Ias.May.in l.vlt.col.xxxiij.& seq.C.de iur. emphy. vbi inuenies accumulatas opinion.omnium docto.de hac quæst.loquentium.*

SVMMARIVM.

1 *Laudimia an debeantur ex permutatione.*

3 *Ex permutatione aliquis recepit rem aliquis immobilem & prætereà decem florenos,an sit in totum permutatio,vel venditio,vel pro parte.*

QVAESTIO XCII.

DE consuetudine generali in præsenti patria Delph. non de-
1 bētur†nisi media laudimia ex pmutatiōe:licet de iure nulla laudimia ex pmutatione debeātur,cū ibi nō interueniat pecunia,vt dicit Pet.Ia.in ti.de act.in rē,quę cōpetit pro re emph.quę cedit in cōmissum circa fi.ibi,item si talia precia nō sunt in alienatione,&c.Sed iuxta hoc quæro, aliquis permutat rē suā cū aliquo,ex causa permutationis recepit aliquā rē immobilē:puta do
2 mum vel fundū:& vltra recepit decē florenos.†An iste cōtractus dicatur in totū permutatio vel in parte pmutatio,& in parte venditio,ratione pecuniæ quæ interuenit in ipso cōtractu? Do.Pe.Helie,in suo trac.de iur.emph.circa fi.tractatus,in quęstiōibus,quas ibi mouet:ibi,sequūtur qōnes aliæ,&c.mouet hāc quæstionē,sed nō decidit:sed remittit ad ea,quæ ipse dicit in l.si qs donatiōis,ff. de contr.emp.& ven. quæ nō vidi in d.l.si qs donatiōis,qa eius lectura cōiter nō reperitur.reperio tñ ꝙ Bal.mouet hāc quæstionē in feudis in præludiis sui cōmēti.in ver.ꝓ intellectu horū. ibi,& dicimꝰ in simili.vbi dicit,ꝙ hoc casu qñ interuenit res immobilis & pecunia in pmutatiōe,ꝙ inspiciēdū est an pecunia sit maior pars valoris rei necne:vt ff.de cōtr.emp.l.fundi partē.& ff.de act.emp.l.si sterilis.§.si tibi fun.& extra de rerū perm.c.ad qōnes.per Io.An.in nouel.qa si in eādē æqualitatē cōcurrūt,tūc in dubio iudicabimus

dicabimus esse contractũ emptionis & vẽditionis: vt ff. de pact. l. iurisc. in prin. ita dicit ibi Bar. sed tex in d.c. ad qő. videtur loqui
a indistincte.[a] quod non debet dici cõtractus emptionis pretextu partis pecuniæ quæ interuenit in permutatione, pro pluri valẽtia: sed dici & censeri debet cõtractus permutationis. Sed vltra Bal. pone, pecunia non est æqualis rei traditæ in excãbiũ, cι ederẽ tũc quod pro re immobili quæ tradita est in excãbiũ, non debeatur nisi mediũ laudimiũ, iuxta d. cõsuetudinẽ: pro pecunia verò tradita cum re immobili, non debeatur laudimiũ: an dominus directus rem permutatã possit capere iure prælationis? Pet. Iac. vbi s̃ dicit quòd non. de materia iuris prælationis tetigi ĩ. q. cccccviij. & ibi scripsi quosdã casus, in quibus non habet locum ius prelationis. & suprà q. xlviij.

a ¶Sed text. videtur loqui indistin. *Dic ergo, quòd si principaliter emitur, licet aliqua species detur totum erit emptio: vt l. tenetur. §. j. ff. de actio. emp. si verò principaliter permutatur, totum erit permutatio: vt d. c. ad quæst. §. j. ibi, refusa certa pecuniæ quantitate, poterit contractus permutationis iniri. In dubio siquidẽ inspiciendũ est, vtrũ plus valeat: vt si valet plus res, quæ datur pro re quã pecunia, sit permutatio, ecõtra aũt sit emptio. arg. l. quicquid. §. cum partes. ibi, Caßius ait pro portione rei æstimandũ vel pro precio cuiusque partis. ff. de aqui. re. do. ita sentire videtur do. Bar. in l. Arist. ait. ver. quæro quid in alijs contractibus. ff. de do. sed do. Bal. dicit, quòd si in eandẽ qualitatẽ cõcurrũt, quòd in dubio iudicamus esse cõtractũ nominatũ ẽptionis & vẽditionis, vt fauorabiliorẽ cũ ipso consensu pariat actionẽ: vt in prædicto ver. pro intellectu horum.*

SVMMARIVM.

1 *Filius an poßit agere ad supplementum legitimæ, si quid acceperit à patre relictum, sine tamen protestatione.*

2 *Verba, Contentum esse, quid operentur.*

3 *Hæreditatis appellatione debita, & credita continentur.*

QVAESTIO XCIII.

Pater in testamento suo instituit filium suũ heredẽ in quin-
1 quaginta florenis, † pro quibus voluit ipsum esse cõtentũ: ita quòd nihil vlterius petere possit in bonis & hæreditate suis. Posteà contigit quòd filius acceptauit dictũ relictũ quinquaginta flore. absq; protestatione de agẽdo ad supplemẽtũ legitime. Modo quæritur, an filius possit agere ad supplemẽtũ legitime. Reperio quòd do. Pet. Helie, in l. si vnq̃. C. de reuo. do. in sua repe. tenet quòd non, nisi fuerit protestatus: quia licet pater non possit filiũ priuare sua legitima: tamen filius facto suo acceptãdo relictum

ſimpliciter ſub illa clauſula, quòd nihil amplius petere poſſit, videtur ſe tacitè excludere: ita dicit ipſe Pe. Helie. Sed do. Bal. in l.
a ſi quando. §. & generaliter[a]. C. de inoff. teſt tenet cõtrariũ, dicẽs ꝙ illud onus nõ valet in legitima, iuxta l. qm̃ in prioribus. C. eo. ti. & eſt expreſſum: vt dicit ipſe Bal. in auth. vt cũ de app. cog. in §. cæterorũ. col. viij. nõ obſtãte ꝙ filius non fuerit proteſtatus de iure ſuo: qa lex ſibi reſeruat ius ſuũ ſine ꝓteſtatione, ſecũdũ Bal. Et ita ſecũdũ hãc opi. Bal. vidi determinari in camera cõſilij inter nos in diffinitione proceſſus Petri Fontane, ciuis Grationop. agentis ex vna parte: & magiſtri Chatalani chãterelli ſecretarij Delphinalis ex altera, in manibus Antonij de Molena notarij di
2 ctæ cauſæ die iiij. menſis Decẽb. M.ccccl v. De verbis† prædictis eſſe tacitũ cõtentum, quòd nihil vlterius petere poſſit, vide quæ dicit Bar. in l. quoties. §. ſi duo ff. de her. inſti. & in l. ſi liberi ff. de oper. lib. & vide tex. not. in l. peto. circa princ. ff. de leg. ij. vbi dicitur quòd illa verba, ſi contẽtus, ita quòd nihil amplius petere poſſit, importãt fideicõm. quod eſt notabile & ſingulare & vide
b aliũ tex.[b] in c. officij. extrà de teſt. & terigi infrà q. ccccl xix. in verſ. itẽ per illa verba, tacitus &c. Sed alia inſurgit & quotidiana queſt. videlicet pater filiũ vel filiã heredẽ inſtituit in cẽtũ, & iuſſit eũ ſtare tacitũ & cõtentũ, & quod plus de bonis ſuis petere nõ poſſi. Et pone quod iſta cẽtũ aſcẽdunt plus, q̃ legitima: modò iſte filius vult petere dotẽ maternã, queritur an poſſit. Dic quòd ſic, qa bona dicũtur deducto ære alieno. l. bonorum. & l. ſubſignatũ §. bona. ff. de ver. ſig. modo filius petẽdo dotẽ matris ſuæ ſolutã, petit eam tãq̃ es alienũ, nec petit aliqd de bo. patris: qa illa intelligũtur deducto ære alieno. pro hoc allegatur caſus in l. prætor. in §. emãcipati. ff. de col. bon. ita refert Bar. ſe cõſuluiſſe in l. ſi liberi. §. ſi. ff. de ope. lib. in fi. quæſtionis: qui ſic ibi determi-
3 nat. Sed pone, †quòd teſtator dicit, quòd amplius de bonis ſuis & hæreditate petere nõ poſſit. An iſto caſu locũ habeat determina-
c tio prædicta? Credo quòd non, [c]ex eo quòd appellatione hæreditatis credita & debita cõtinẽtur. l. hered. appellatio. ff. de ver. ſig. & l. nihil. eo ti. & l. cũ pater. §. mẽſæ. ff. de le. ij. cũ ibi no. An filius habeat ius in legitima viuẽte patre, vide quæ dixi ĩ. q. cccclxxxvj. An debeat fieri repletio legitimæ in pecunia vel de bonis & ſubſtantia patris: vide quæ dixi ĩ. q. cccclxxxvij. An fructus computentur in legitima: vide quæ dixi infrà quæſtio. cccclxxxviij.

a ¶ Bal. in §. & generaliter. *Circa princ. in verſi. quæro pater reliquit.*
b ¶ Vide aliũ tex. *Et qui ad illa verba contentus &c. nõ. autẽ qui ad id*
quod

quod proximè immediatè præmittitur. & licet ille tex. loquatur de legitima, tamen nõ loquitur de huiusmodi legitima, quæ debetur liberis, de bonis parentũ, sed quæ debetur episcopo de relictis ecclesiæ & quia talis nõ debetur iure naturæ: ideò acceptando relictũ sub conditione, quod sit contentus, renuntiare intelligitur iuri in legitima huiusmodi competenti: nisi agnitum fuerit sic relictum cum protestatione debita.

c ¶Credo quòd nõ. *Et bene dicit, credo, & melius quã affirmo, quia forsitan contrariũ eius quod credit, est verius, nã licet vocabulo hæreditatis veniant credita & debita, tamen per hoc non sequitur quod res existentes in hæreditate, sint ipsius hæreditatis vel hæredis: & idò parum refert, siue dicatur, nil amplius de bonis: siue dicatur, de bonis & hæreditate nil amplius petere possit: quia semper intelligendum est, quòd tantũ petere non possit de bonis siue de rebus patris, quæ sunt in ipsa hæreditate: ergo de aliis quæ non sunt patris, non censetur fuisse prohibitus petere: quia in rei veritate nil amplius afferre potest nomen hæreditatis quã habebat ipse defunctus tempore mortis: & sic quo ad hoc idẽ importat appellatio bonorũ, quod hæreditatis. l. bonorũ. la ij. ff. de ver sig. & ista opi. satis probari videtur in diffinitione hæreditatis: qua dicitur, hæreditas est successio in vniuersum ius quod habuit defunctus tẽpore mortis suæ, deducto ære alieno: vt per glo. in §. neque. insti. de au. tu. Tu adde quòd appellatione hæreditatis, legata & fideicommissa non continentur. l. Titius. vbi Bart. dicit hoc esse no. ff. de leg. iij. Et quid veniat appellatione bonorum, & qualiter intelligantur bona, vide Bart. in l. princeps bona. ff. de verbo. signif.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor non potest conueniri non discusso principali.*

QVAESTIO XCIIII.

ALiqui doctores in authentica. præsente. C. de fideiussor. voluerunt dicere quòd ille qui in obligatione interuenit pro se. & nomine alieno, vt responsor, qui promisit soluere responsorio nomine alterius, vel quilibet alius, qui nomine alieno se constituit soluturũ, non possit conueniri, nisi prius discusso illo pro
a quo interuenit. ita etiã tenet Pe. Iac. in ti. de consti. pecunia [a]. pro quibus facit auth. de fideius. in § j col. j nisi renuntiauerint iuri,
1 de prius conueniẽdo principalẽ, quã responsorẽ. † Sed de stylo & cõmuni obseruãtia huius curiæ parlamẽti nõ admittitur hæc exceptio: licet nõ fuerit renuntiatũ illi iuri, cũ nõ sit de exceptionibus admissibilibus secundũ Delph. statuta in ti. de literis cõpulsoriis & præcisis concedendis. qui stylus corroboratur dispositio
b ne iuris. de qua in auth. si qñ. [b] C. de consti. pec. Sed secus serua-

 tur

tur in dicta curia in fideiussore, qui nõ cõuenitur antè, q̃ principalis, nisi renũtiauerit illi iuri, p ea, quæ legũtur & no. in d. auth. p̃sente. Sed iuxta hoc q̃ro, ille fideiussor, qui non renuntiauit illi iuri cõuenitur antè, q̃ principalis: sed ipse fideiussor non opponit in iudicio illã exceptionẽ ordinis, an possit ipse fideius. con-
c dẽnari? Bar. dicit, quòd sic in l. prolatã.[c] C. de sen. & interlo. omiu. & in l. ij. C. cõi diuid. in fi. idẽ dicit Bar. vbi s̃. in illo qui agit
d hypotecaria[d] nõ discusso principali, vt si nõ opponatur hæc exceptio ordinis ante lit. cont. possit sentẽtia valida ferri in hypothe. cõtra tertiũ possessorẽ, non discusso principali. idẽ tenet Ia. Bu. in auth. hoc si debitor. C. de pig Et ita in hoc seruatur in hac curia parlamẽti opi. Bar. licet Spe. & Host. & aliq alij docto. teneant cõtrariũ: quorũ opi. nõ seruatur in hac curia, prout vidi in processu diffinito in dicta curia anno M. ccccl vij. in vigilia ramispalmarum inter Peronũ de cõbis, mercatorẽ Valleñ. appellãtẽ ex vna parte, & quẽdã aurifabrũ dicti loci Valleñ. vocatum Alanũ, appellatum ex altera, & in pluribus aliis causis. Licet Ia. Bu. teneat cõtrariũ, vt recitatur ĩ. q. ccccxxxij. ibi, Sed pone, quòd fuit intẽtata hypothecaria. & idẽ dicẽdũ erit in omni alia exce-
e ptione, q̃ est ordinis[e]. & de hac materia vide quæ dixi ĩ. q. ccxxj. Sed quid de fideius. qui non renuntiauit iuri de prius cõueniẽdo &c. An possit cõueniri si principalis latitet, & si illa exceptio poterit opponi post li. contest. vide quæ plenè dixi ĩ. q. cccccl xx.

a ¶Pet. Iac. in ti. de consti. pecu. *In ij. col. in versi. est notandum.*

b ¶Corroboratur de qua in auth. si qñ. *Illius auth. sed parũ aut nihil adiuuatur hic stylus: quia ibi de hoc non disseritur: sed in quo casu cõstitutor teneatur & nõ teneatur, illic tractatur: sed pro huius c̃. q. enucleatione quæritur si aliquis cõstituat se principalẽ, poteritne primò cõueniri, vtique si modo mouetur prima obligatio, aliàs cõtrà. nã nõ cõsideratur aliud nisi quia pro alio interuenerit, vnde nihil valet se cõstituere principalem, nisi renuncietur etiã legi super hoc introductæ, sic ergo fideius. habet. l. beneficium. sic & hoc. cũ sit eadem ratio. dic. est Azo. in summa in pre. auth. de fideiussoribus. ij. col. in ver. ij. quæritur.*

c ¶In l. prolatam. *Ver. huius timore. ibi, & ideo ex hoc habes, & ita ibidẽ innuere videtur dom. Bal. in iij. co. ver. sed oppono. ibi, est ordo vnius causæ ad alterum.*

d ¶Et idem qui agit hypothecaria. *Vide plenius de hoc per d. Bar. in d. auth. de fideiussoribus, in §. sed neque. in ij. colum. ver. quæro, si fuit actum hypothecaria.*

e ¶Et idem, quæ est ordinis. *Puta ordinis vnius causæ ad aliam: secus*

cus in peruersione ordinis vnius causæ ad se ipsam: vt per docto. Barto. & Bald. in locis praallega.

SVMMARIVM.

1 *Donatio an poßit impugnari, si per donatarium si causæ donationis non specificentur.*

2 *Meritorum probatio non in omni donatione necessaria.*

QVAESTIO XCV.

1 DVbitabatur, si in † instrumento donationis fiat mentio in genere vel specie de meritis, propter quæ ipsa donationis causa & ipsa merita non probentur: an talis donatio possit impugnari. Veritas est ista, quòd in donationibus de iure prohibitis debẽt merita in instrumẽto inserta ꝓbari per donatariũ: aliter donatio nõ debet sortiri effectũ: nec debet stari assertioni donãtis, vt in donatione quę fit per patrẽ filio in ptãte cõstituto tãquã bene merito, quæ nõ valet: nisi ꝓbatis præcedẽtibus meri-
a tis [a]. qa præsumũtur in fraudẽ illa verba adiecta. ar. l. qui test. in fi. ff. de prob. Et quòd donatarius debeat probare merita, facit l.
b cũ satis. C. de agri. & cen. li. xj. & dicit Io. Fa. insti. de act. [b] facit l. si quis in suo. §. legis autẽ veteris. C. de inof. tes. licet testator dicat exhæredatũ cõmisisse ingratitudinẽ, ꝙ adhuc hæres tenetur probare. sumpto ar. de cõtractibus ad vltimas voluntates, l. pactũ. ff. de pac. & idẽ in dona. quæ excedit summã quingẽtorum aureorũ, quæ donatio etiã nõ valet, inquantũ excedit dictã summã sine insinuatione: vt in l. sancimus. C. de do. in princ. ibi, hoc quod superfluũ est &c. nisi probarẽtur merita, [c] quo casu tãq̃ ob
d causam facta non indigeret insinuatione, [d] & valeret. In certis verò donationibus de iure non prohibitis, nõ requiritur proba-
2 tio meritorũ † in instrumẽto in genere vel in specie enarratorũ:
e & statur eo casu assertioni donantis. [e] Et hæc colliguntur & pro
f bantur ex dictis Bart. in l si forte. [f] ff. de castren. pecu. & per Bal. in l. illud. C. de sac. san. eccles. & l. si donatione. C. de colla. per gl. & doc. & per do. Lu. de Roma. in l. Aquilius Regu. ff. de do. & ita fuit inter nos in camera consilij cõclusum & determinatum, de mense Decembris M. ccccl v. in diffinitione causæ in d. curia parlamenti ventilatæ inter dominum Speluchie ex vna parte, & nobilem Antoniũ de vrro ex altera in manibus Pe. de Bolliaco secretarij Delph. ad causam donationis factę de omnibus bonis suis per nobilem Gulielmũ de mirabello dominum de portis, nobili Amedæo berlionis quondam, à quo causam habet dictus de vrro. Et deinde & secũdo di. domino Speluchie, qui

dominus Speluchie opponebat inter cętera, quòd non constabat de prętẽsis meritis in dicta prima donatione dicto nobili Amedæo berlionis factæ. Sed fuit iudicatum pro dicta prima donatione, licet merita ibi asserta non fuerint probata: cum ipsa donatio nõ fuerit probata, neq; proposita, quòd excederet summã quingentorum aureorum de hac materia donationis factæ ob merita: vide quæ scripsi in notabilibus meis in §. circa donationem fo. lxvj. & in §. nota, quòd Gulielmus de Cuneo. fo. cxlix. & si in confessione meritorum interueniat iuramentum, [g] an probet, vide in notabilibus meis. in §. si instrumento &c. folio lxx.

g

a ¶ Nisi probatis præcedentibus meritis. *Vide domi. Alexan. prima parte consi. lv. ij col. versi. nec obstat.*

b ¶ Ioan. Fab. instit. de actio. *Credo quòd vult allegare domi. Ioan. Fab. in §. item si quis in fraudem. versi. sed quid erit. iuncto §. de constituta autem. v. col. versi. sed ad hoc.*

c ¶ Nisi probarentur merita. *Aduerte tamen, quòd donatio propter merita, licet probata fuerit, non valet vsquequaque: sed tantum vsq; ad mensuram meritorum. supra autem mensuram meritorum facta rescinditur beneficio l. ij. C. de resc. ven. verum quoq; nec sufficiunt quæcunque merita, oportet enim esse merita insignia: alioquin non censetur quis bene meritus, vt per d. Alex. in d. consi. lv. iij. col. ver. & dicitur bene meritus.*

d ¶ Non indigeret insinuatione. *Hoc intellige verum, si merita illa, de sui natura erant obligatoria, id est, apta ad veniendum in pactum obligatorium: vt inquit do. Bal. in additio. Specu. in titu. de dona. vers. in eo.*

e ¶ Et statur assertioni donantis. *Contrarium vult do. Bar. C. mand. l. per diuersas. ij. col. versi. iuxta hæc quæro. do. Bald. ibi. consi. j. in v. quæst.*

f ¶ Barto. in l. si fortè. *In versi. vult. ibi, & per hoc dico. & domi. Alex. iiij. parte consi. xliiij. j. colum. versi. nec obstat si diceretur.*

g ¶ Iuramentum. *Videtur quòd non: quia tale iuramentum, vbi agitur de præiudicio tertij, nihil releuat. c. quamuis. de pact. lib. vj. c. licet. de iureiur. eo. lib. cum alijs iuis concordan. alleg. per do. Alex. in præ. consi. lv. iiij. col. versi. nec prædictis ob. & sic secundum eum videtur, quòd huiusmodi assertioni iuratæ non sit standum, quò ad tertium: de cuius præiudicio agitur: secus, quo ad ipsam iurantem. Nam negando de vno, de alio concedere videtur. ca. nonne. de præsum. l. cum prætor. ff. de iudi.*

SVMMARIVM.

1 *Filius an possit priuari legitima & Trebellianica per patrem, ex pacto.*

2 *Res testatoris alienari possunt propter æs alienum: non obstante quacunque prohibitione.*

3 *Promissio & iuramentum debent intelligi secundum terminos iuris cõu.*

Dos

4 *Dos & alimenta, fauorabilia sunt.* QVAESTIO XCVI.

NObilis Antonius de Bella comba, dictus Maubrum, dominus quōdam castri thoueti, in patria Graysiuodani, in suo vltimo testamento sibi hęredem vniuersalem instituit nobilem Einardum eius filium, eidem faciendo diuersos gradus substitutionum in ipso testamento declaratos. Et inter cætera in dicto testamento contenta effectualiter prohibuit, quòd dictus suus hæres nō posset disponere de suis legitima & Trebellianica, nec eas detrahere disponendo etiam & prohibendo bona ipsius testatoris pro dote, nec aliàs quouis modo donari siue alienari. Quod quidem testamentum dictus Einardus filius & hæres viuo adhuc dicto eius patre testatore, approbauit, promisítque & iurauit pro se & suis hæredibus, non cōtrafacere, dicere, vel venire quouis modo. quo testatore mortuo dictus Einardus adiuit hęreditatem dicti sui patris testatoris, & eius voluntatem agnouit. Cōtigit posteà quòd dictus Einardus filius & hæres dicti testatoris maritauit Catharinam eius filiam cum nobili Einerio de podio, cui in dotem constituit M cc. florenos auri. Deinde ab humanis decessit ipse Einardus superstite sibi nobili Antonio de Bella comba, eius filio, hærede vniuersali testamentario vltimo domino dicti loci & castri thoueti. Qui nobilis Antonius hæreditatem dicti Einardi eius patris adiit, cum beneficio inuentarij: & dum ipse nobilis Antonius filius & hæres dicti Einardi conueniretur per dictum Einerium pro dicta dote dictæ Catharinæ eius vxoris opposuit in processu, quòd ipse substitutus in dictis bonis dicti Maubrum, eius auus prohibuit in dicto suo testamento eius bona alienari etiam pro dote. Et quòd ipse Einardus eius filius & hæres de dictis suis bonis etiam pro legitima & Trebellianica detrahere, neque de ipsis quouismodo disponere poterat, non obstante dicta dispositione primi testatoris prohibitiua approbata & cōfirmata per ipsum Einardum. Modò quæritur de duobus. † Primò, [a] an dictus Einardus potuerit disponere de legitima sua & Trebellianica, non obstante dicta prohibitione dicti sui patris testatoris, & confirmatione iuratoria ipsius Einardi inde secuta. Secundò, an dictus Antonius filius dicti Einardi possit & debeat condemnari ad soluendum dictam dotem Catharinę vxori dicti nobilis Einerij de podio, etiam de bonis restitutioni subiacētibus, & alienari prohibitis, ex dispositione testamētaria dicti Maubrum patris dicti Einardi. in quo sunt tria videnda. Primò an testator ipse videatur prohibuisse

quòd de dictis bonis filię Einardi nõ dotarẽtur in defectu aliorũ bonorũ. Secũdò, an etiã talis prohibitio teneat. Tertiò, esto quòd aliàs non teneret: quia tamen di. Einardus consensit promisitq; & iurauit cõseruare cõtenta in dicto testamẽto, an saltem ex his censeri debeat esse valida & efficax dicta prohibitio. Ad primũ, vtrũ dictus Einardus potuerit disponere de legitima & Trebellianica: videtur dicendũ, quòd nõ: quia licet prohiberi legitima non possit per testatorem: vt l. omnimodo. & l. quoniã in prioribus. C. de inoffi. testa. nec etiã Treb. in liberis primi gradus. l. iubemus. C. ad Treb. etiã de stylo huius curię parlamẽti: vt dixi plenè s. q. ij. Nec filius etiã eisdẽ posset ex pacto cũ patre habito renuntiare. l. si quãdo. §. j. C. de inoffi. testa. si post mortem patris eius volũtatẽ impugnare voluerit: vt d. §. j. Tamẽ in casu de quo hic agitur, vbi filius & hæres cognito testamẽto, solũ non impugnauit, sed agnouit iudiciũ paternũ post mortẽ patris, nõ potest
b eius hæres petere supplementum legitimæ, [b] nec venire ex hoc capite cõtra prohibitionẽ paternã. vt in d. §. j. à cõtrario sensu, ibi dum dicitur, Et post obitũ patris filius cognito paterno testamento non agnouerit eius iudiciũ, sed impugnandũ putauerit [c] &c. Ad quid enim dicerẽtur verba prædicta, nisi ad demõ-
c strandũ quòd si filius nõ impugnauerit testamentum, sed illud agnouerit, quòd posteà nec ipse nec eius hæres venire cõtrà poterũt, cũ ad hoc vt possit cõtrauenire, requiratur expresè, quòd nõ cõsenserit: sed quod impugnauerit. Et esto, quòd de iure ciuili dictũ pactũ seu cõfirmatio nõ obstaret filio, tamen cũ iurauerit, valet tale iuramentũ. Et nõ potest de iure canonico cõtraue
d nire [d], per c. quãuis pactũ. de pac. li. vj. ita tenet Bal. in d. l. si quãdo. §. j. Ad primũ quæsitũ secũdo loco formatũ, videlicet vtrũ dictus testator videatur prohibuisse ne filij dicti Einardi eius filij & hęredis dotẽtur, & de eius bonis restitutioni subiacẽtibus. videtur quòd non: quia dos quæ cõstituitur per filiũ de restituẽdo grauatũ, habetur tanquã æs alienũ testatoris. tex. est in l. à filia. ff. ad Treb. ibi, sed & si ex promissione dotis aliquid debitũ fuisset, scilicet marito filiæ, æris alieni, dicit glo. à patre debiti loco
2 habendũ est. facit l. pater filiã. in fi. prin. ff ad l. Fal. †Modò certũ est, quòd propter æs alienũ testatoris res eius alienari possunt, nõ obstãte quacũq; prohibitione. vt l. filiusfam. §. diui. in fi. ff. de leg. j. Et ponit Hen. Bohic. in c. Raynal. extrà de testa. igitur, &c. Secundò, respõdendo ad secundũ quæsitũ, quo quæritur an prohibitio teneatur. Videtur dicendũ quòd non. quia talis prohibitio esset

tio esset cõtra bonos mores:quia per eam remanerent filiæ filij grauati indotatæ,& verisimiliter innuptę:quod nõ est dicendũ. Et pro hoc facit etiã quia prohibita alienatione non includitur alienatio necessaria.l.alienatione.ff.famil.ercisc. Sed nũc restat
e videre de tertio, [e] esto quòd prohibitio testatoris nõ valeret, an ex cõsensu & promissione cũ iuraméto secutis valeat & teneat?
3 Et breuiter dicendũ videtur,quòd non.† Primò,quia promissio & iuramentũ debét intelligi secundũ terminos iuris cõmunis. l.fi.ff.qui satis.cog.l.fi.C.de non nu.pe.Sed secundũ terminos iu-
f ris prohibita alienatione non includitur [f] alienatio quæ secundum legẽ fit in suos.ista est glo.in l.si ita quis.§.ea lege donatũ. ff.de verb.obli. vnde alienare in potentiorem prohibitus,potest donare filio potentiori. Nam filiis nostris omnia ex voto paramus.ff.de bo.quæ li.l.Iulianus.§.facilior.Vnde in casu simili licet testator prohibuerit alienari etiã ex causa dotis, non debet intelligi respectu filiæ : vbi non esset aliud, vnde posset dotari: prout in casu isto.faciunt quæ ponit Bal.in l.ea le.C.de cõdi.ob cau.dato.Nec etiã est verisimile,quòd testator hoc voluerit : qa nemo carnẽ suam vnquã odio habuit. Et cõfirmatio filij non ad plus se extendit, quã dispositio testatoris, & quod dispositio testatoris,ad hoc se non extendat,nec etiam confirmatio filij,facit quod ponit Hen.Bohic.in c.si verò.extrà de iureiur.vbi dicit,ꝙ si iurauero nunquã accipere feudũ vel exercere talẽ artẽ,si eueniat casus,quòd aliter cõmodè viuere non possum,nõ pręsumor intellexisse de illo casu, nec est verisimile, quòd pater voluerit astringere filiũ ad hoc, nec quòd ipse filius etiam se voluerit ad hoc coartare. Secundò, quia talis promissio iurata, vbi dictũ casum de quo agitur includeret,esset inhonesta & contra paternã dilectionẽ & bonos mores:vnde cõtineret in effectu,quòd testator voluit & iniunxerit filio suo Einardo,quòd nõ posset dotare filias suas de dictis bonis, esto quòd aliunde non haberet vnde dotaret.Et ita,quòd potius remanerent indotatæ & sine viro,& quòd filius ipse Einardus pariter ita promiserit. Certè hæc sunt euidenter inhonesta & cõtra bonos mores, vnde sunt & censeri debent inefficacia,& nõ seruãda,sed haberi debent pro nõ scri-
g ptis. [g] l.conditiones.j.& ij.ff.de condi.instit.l.generaliter.ff.de ver.ob. Et habetur in d.l.cõditiones.la j.quod nõ valet cõditio, vt ne quis parẽtibus vel patrono alimẽta præstet, quia est cõtra bonos mores.Dos aũt est adeo fauorabilis, vt sunt alimẽta:& gl. ęꝗparat ea circa distractionẽ rerũ alienari ꝓhibitarũ.in l.ob ęs.

C. de prædi. minorũ. & in auth. contrà cũ rogatus. C. ad Trebell. & magis sunt in consideratione personæ, quàm res: vt l. sancimus in versic. excepta. C. de sac. san. eccl. Vnde ex capite prohibitionis factæ per testatorem, certum est, quòd non valet, per supradicta. Ex consensu autem & promissione iurata Einardi, pariter non valet, esto quòd transierit in contractum. Primò, quia consensus, promissio, & iuramẽtum debent intelligi secundum naturam actus, vbi interueniunt: qui de se non habet quod filia dicti Einardi remanere deberet indotata. Secundò, vbi aliter esset, foret contra bonos mores, quo casu nec pactio, nec iuramentum tenent, per iura præalle. Tertiò, quia testator prohibuit res suas immobiles vendi & donari nomine dotis, vel propter nuptias per hæredem suum. Modò dictus Einardus fecit cõtrariũ. Ratio, quia dotem & pecuniam cõstituit filiæ suæ, quod facere potuit & debuit de iure, quod dici non potest cõtra prohibitionem testatoris, nec promissionem per ipsum Einardũ factam. Si ipse Einardus plus vixisset, potuisset eam soluere de prædiis vel aliũde, quàm de rebus immobilibus: & ita nihil potest sibi imputari: sed superuenit casus, quòd nõ est vnde soluatur dos, nisi de bonis restitutioni subiacẽtibus. Si igitur maritus vult facere capi de dictis bonis, quid sibi potest obstare? Nõ prohibitio dicti testatoris, per supradicta. Nõ promissio iurata patris: quia ipse nõ venit cõtrà. Sed maritus qui nõ est hæres eius, venit, & capi fecit dicta bona, iuris authoritate & dispositione: quæ vult, ꝙ de dictis bonis in defectu aliorũ, dos soluatur: vt in d. authen. res quæ. Vnde dicta Catharina dotis constitutionẽ habet à patre. Quod autẽ soluatur de bonis restitutioni subiacentibus, habet à iure, non à patre, nec ab auo. Auus non potuit prohibere. Pater verò re bene cõsiderata nõ venit cõtra promissum suũ, nec iuramentum suum. Nam nõ alienat, nõ diuidit bona immobilia, nec venit contra disposita per testatorem. Non enim prohibuit dotare filiá, prohibuit alienari & diuidi &c. hoc non facit dictus Einardus. Lex hoc facit. Et ad præmissa optimè facit, quod ponit Bal. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. in iiij. q. vbi quæritur, si statuto caueatur, quòd vir debeat lucrari dotem, an intelligatur etiam cum præiudicio liberorum prioris matrimonij? & quæstio stat in hoc, An prohibita alienatione hominis, prohibeatur contractus, ex quo alienatio legalis sequitur. & arguitur pro, & contrà. Aduerte tamen, quòd idem Bal. tenet contrarium, dicẽs, quòd authen. res quæ. C. commu. de leg. non habet locum, vbi

interue

interuenit prohibitio hominis, volens dicere, quòd casus ibi excepti de dote & donatione propter nuptias, nõ sunt comprehensi sub expressa prohibitione hominis seu testatoris. ita dicit in feudis, in titulo, qualiter feudum olim poterat aliena. §. dona-
h re autem. [h] Et de hoc plenè tetigi in cxl. consiliorum meorum. Et posset dici, ꝙ quæstio Baldi de statuto, loquitur in alio casu prorsus extraneo quàm in liberis primi matrimonij. Et concluditur, ꝙ non: quia quãdo principiũ est permissum, & includit in se aliquid prohibitum, sequi debemus id, quod permittitur, cuius occasione ad prohibitionẽ deuenitur. ille est text. ff. de hære. insti. l. qui soluẽdo. qui est ad hoc not. text. ad hoc facit ff. de lib. lega. l. si is qui duos. Nã propter inseparabilem coniunctionem cum aliquid est licitũ, totum licet. ad idem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. si spõsus. §. generaliter. nec est mirũ, quod valere aliquid cẽseatur partim permissum ex ordinatione hominis, & partim ex ordinatione legis: vt ff. de ma. testa. l. si socius. Propterea id quod non potest procedere ex vno capite, procedit ex cõiunctione diuersorum capitum: vt ff. de lib. & posth. l. Gallus. §. ille casus. Præterea, ista mulier inquantũ in se est, sibi consuluit, quod est licitũ. arg. ff. de dam. infe. l. procurator. Et licet statutum illi officiat, hoc procedit de consilio legis, non cõsilio mulieris. cùm ergo statutũ non distinguat, sed generaliter determinet, generaliter debet intelligi &c. Per quas rationes apparet, ꝙ dictus Einardus prouidit filiæ dotem constituendo, quòd facere potuit & debuit, & nihil fecit contra dispositionẽ testatoris: quia alienatio sequitur ex dispositione & prouisione legis, &c. Quartò, quia etiam per pactũ vel contractũ nõ potest fieri tertio præiudiciũ: vt l. si vnus. §. ante omnia ff. de pact. quod esset in casu isto, si filia non posset dotari de dictis bonis. Quintò, quia istud, de dictis bonis restitutioni subiacentibus possit dos constitui, est inuentum fauore matrimoniorũ & Reipublicæ. & propterea dicitur in d. auth. & in corpore vnde sumitur: ea enim quæ communiter omnibus prosunt, his quę specialiter quibusdam vtilia sunt, præponimus &c. Modò sic est, quòd pacta quæ à re priuata remota sunt, nõ sunt seruãda: vt in d. l si vnus §. in summa sciendum est. & l iurisgen. §. si paciscar. & ibi, quæ non ad publicam læsionem, sed ad rem familiarẽ respiciũt, pacisci licet. ff. de pact.
i Sextò, quia & ipse Antonius frater tenebatur eam dotare. [i] l. cũ plures. §. cũ tutor. & ibi gl. & Bar. ff. de admi. tu. gl. in l. nõ omni. C. eo. Et Cyn. ibid. & Bar. in l. j. ff. sol. mat. & in l. dotẽ dedit au. ff.

de col

de colla.bon. postquã ergo tenebatur dotare, dolosè versatur petendo illud quod restituere tenebatur. ¶ Ex quibus sequitur dotẽ dictæ Catharinæ solui debere de & super dictis bonis Antonij aut testatoris restitutioni subiacẽtib⁹: maximè in defectu bonorũ dicti Einardi filij dicti testatoris, nõ obstãte dicta prohibitione cõfirmata per dictũ Einardũ eius filiũ. ita fuit vnanimiter conclusum inter dominos meos parlamenti: & inde fuit iudicatũ de mense Decemb. M.cccclv. die sententiarũ natalis Domini.

a ¶ Primò. *Considera quomodo ex themate præmisso resultat quæstio bipartitè collecta, exindéq; insurgunt tria quæsita. & sic incidit illud prouerbium, dum ansam soluimus, nodum dicimur ligauisse. c. cum olim. de verb. signifi. de quibus omnibus sigillatim per ordinem inferius disseritur, excepto secundo quæsito, quod præposteratur vel verius præteritur. cuius tamen resolutio sat is colligitur ex conclusione innuente condemnationem solutionis ipsius dotis fieri debere.*

b ¶ Tamen non potest eius petere supplementum legitimæ. *Nota hoc vnum singulare, videlicet modum, per quẽ ius naturale immutatur. Nam legitima debetur filijs iure naturæ, de iure naturali, secũdum quòd filius debet succedere patri. j. distinc. ius naturale. non autem de iure naturali & formali: quia tunc non posset immutari etiam per statutum: vt notare videtur do. Bal. in l. fi. in §. ipsum autem filiũ C. de bo. quæ lib.*

c ¶ Et post sed impugnãdum putauerit. *Ista verba sanè crediderim fore intelligẽda. Non enim nocet primus actus pactionis nec secũdus actus admißibilis, siue agnitionis, nisi alij actus de remißione sequantur. vt in d. l. si quando. §. generaliter. & ibi glo. & do. Odof. Bar. & Bal.*

d ¶ Non potest contrauenire. *Ita etiam tenet d. Cy. dicẽs, durũ est cõtra stimulum calcitrare: quia facta est noua decretalis, quæ dicit sacramentum hoc casu seruandũ. extrà de pact. c. ij. lib. vj. vt in prædicta l. si quando. in versi. rursus. sed ibi in §. illud etiã. in versi. item not. do. Odof. cõtrarium dicere videtur: quia fortè illam decretalem nondum viderat.*

e ¶ Sed nunc restat videre de tertio. *Caue: quia author quo ad huiusmodi membrum non videtur procedere seriatim, sed quasi per satyram. Ipse enim formauit secundo loco iij. q. quarum vlt. non continuatur cum duabus præcedentibus: sed referri videtur ad illud, quod in thematis initio proposuerat ibi, & inter cætera in dic. testamẽto contenta effectualiter prohibuit &c. vsque illuc, quo testatore mortuo exclusiuè.*

f ¶ † Non includitur. *Adde nũquid prohibitio alienationis propter fragilitatem ætatis valeat, si concernit duntaxat fauorem prohibiti. tradit Paul. de Cas. in consil. cxxxj. incip. videtur dicendum. in j. parte consiliorũ. Et nunquid alienatio prohibita per testatorẽ, extendatur ad descen-*

dentes

dentes ex filijs prohibitis. Et quid si pro restitutione dotis alienatur res per testatorẽ prohibita alienari. vide omnino Phil. Cor. in cons. xxxviij. incip. placet mihi. col. ij. ver. tamen ego. & col. pen. ver. ita nec. in j. volu.

g ¶Habere pro non scriptis. *Imò verius, talis conditio testamentum ipsum vitiare videtur. nam conditio turpis adiecta in institutione filij, vitiat testamentum. ff. de condi. instit. l. filius. & optimè ad rubrum facit, quod ibidem in fi. dicitur, videlicet, & vt generaliter dixerim, quæ contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse credendum est.*

h ¶Baldus § donare autem. *Quæ omnino videas. & illum ibidem amplectitur in suis additionibus d. Andr. Barb.*

i ¶Frater tenebatur eam dotare. *Et ita tenet d. Bar in j. const. ff. vlt. col. ver. præterea. & sicut frater sororẽ tenetur, si aliunde non habet, dotare, sic & alere. & l. qui filiũ. & ibi gl. Bar. & Bal. ff. vbi pup. educ. deb.*

SVMMARIVM.

1 *Literæ quinquennales impediántne executionem sententiæ Parlamenti.*

QVAESTIO XCVII.

PRo conseruatione authoritatis præsentis curiæ parlamenti executiones sententiarũ, quæ in ipsa curia proferuntur, & in rem transiuerunt iudicatam, non debent retardari nec aliàs
1 impediri prætextu literarũ† vulgariter quinquennales [a] nuncu-
a patarum, quæ à cancellario domini nostri Deph. emitti & concedi consueuerunt. Et idem in aliis literis dilatoriis vnius aut triũ anno. concessis debitoribus ad soluendũ eorum debita. Et ita etiã seruat stylus curiæ parlamẽti Parisius, prout retulit reuerendissimus in Christo pater & dominus d. Io. Girardi archiepiscop. Ebredunen. vicecancellarius præfati domini nostri Delph. in hac curia Gratianop. in magno cõsilio eiusdem domini nostri Delp. in quo erat ipse dominus archiepiscopus spectabilis miles, do. Ludouicus de Laual. gubernator Delph. nobilis & potẽs vir Raymũdus, d. Mõtis Einardi, eiusdẽ do gubernatoris locũtenen. bastardus armigniaci marescalus Delph. ac domini curiæ parlamenti, videlicet d. Ioan. Baiuli iuris vtriusq; doc. præsidens, Matt. Thomassini, & ego Guido Papæ, anno natiu. d. M.ccccl vj. Et ita ex post fuit obseruatũ in hac curia parlamẽti. sed an nullitas opposita contra sentẽtiam parlamenti impediat executionẽ. vide suprà q. l. de hac materia literarũ quinquennalium vide quæ scripsi infrà q. cix. An rescripto principis possit executio sententiæ curiæ parlamenti suspendi vsque ad diffinitionẽ causæ remissionis, vide quæ scripsi. infrà quæst. ccccxx.

a ¶Quinquennales. *In materia huiusmodi literarum per quas morta-*

ria

ria præscriptio remittitur, id est, dilatio datur vel remouetur, vide l. quoties. & ibi scripta per d. Odof. Bal. & Azo. in Sum. C. de precibus Imp. of-

SVMMARIVM.

1 *Creditoris ius in pignora debitoris nõ apparentis in subhastatione bonorũ.*

QVAESTIO XCVIII.

DE stylo huius curiæ parlamenti: vbi in incantibus nul-
1 lus † apparet emptor, cõsueuerunt cõcedi literæ, per quas illa bona si incantata sufficiant: addicuntur creditori, & si non
a sufficiãt, alia mobilia vel immobilia ad electionem creditoris [a] capienda traduntur & expediũtur creditori absque aliis incantibus inde fiendis æstimatione proborum virorum in præsentia debitoris, si citatus adesse voluerit, detracta quinta parte ad vtilitatem creditoris, licet iuris dispositio se aliter habeat, in l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. De materia incantuum, & de modo tenendo in executione sententiarum parlamenti, vide quæ scripsi infrà quæstio. ccxv.

a ¶ Ad electionẽ creditoris. *Hæc de cõsuetudine: de iure autẽ scripto in executione primò debẽt capi mobilia: secũdò immobilia: tertiò nomina. & hoc pro modo debiti, & non vltrà: vt in l. à diuo Pio. §. in venditione. & §. si pign. ff. de re iudi. & ibi domi. Bart.*

SVMMARIVM.

1 *Literæ compulsoriæ in contumacem.*

QVAESTIO XCIX.

DE stylo dictæ curiæ parlamẽti in eadẽ obseruatur & simili-
1 ter in omnibus curiis inferioribus huius † patriæ, quòd quãdo inchoatur processus per supplicationẽ super actione reali, personali vel mista, & reus supplicatus personaliter apprehẽsus citatur, & si nõ cõparet per se vel eius procuratorẽ legitimè fundatũ: cõcedi cõsueuerũt literę cõpulsorię cũ expẽsis in cõtumacem super petitis in supplicatiõe cũ oppositiõe diei, qua oppositione adueniẽte, nisi die oppositionis cõpareat ipse reus supplicat⁹, cõcedũtur præcisæ cũ expẽsis in cõtumaciã, absq; etiã iustificatione petitorũ in supplicatiõe: & nõ auditur ex post re⁹, donec purgata cõtumacia, videlicet, solutis pri⁹ actori supplicãti oĩb⁹ ex-
a pẽsis [a] supplicatiõis cõpulsoriarũ, præcisarũ, incãtuũq; & aliorũ inde secutorũ. & quòd ita de cætero obseruetur fuit dictũ & cõclusum in camera cõsilij M.ccccl vj. & die xx. Martij. & iste styl⁹ est satis rõnabilis & iuri cõson⁹, qa ad instar primi decreti introducitur, imò, quod plus est, primũ decretũ est magis rigorosum: cũ post annũ debitor soluẽdo expẽsas nõ audiatˀ de iure: iuxta gl. in

c. pro

c.prout.de dolo & contum. in gl.fin. nisi super proprietate:vt ibi gl.notab.Secus autẽ erit in casu isto:quia etiam post annũ soluendo expensas contumaciales, reus de stylo audietur. Sed quid si processus inchoëtur per compulsorias super instrumento obligatorio: an reus veniens debeat audiri contumacia purgata? vide quæ scripsi suprà,q.lxvj.

a ¶Solutis expensis. *Vt c.quoniã.§.in aliis.vt lit.non conte.& C.de iudi. sancimus.& in c.finẽ.in gl.sed nunquid.circa prin.& ibi d.Io.An.in nouella.de do.& cont.& Spe.in ti.de expen.§.si ante.ver.hoc autem certum.*

SVMMARIVM

1 *Res ecclesiæ in emphyteusim dari possunt sine solennitate.*

2 *Ecclesia quot & quibus casibus possit alienare.*

QVAESTIO C.

1 PRiores & ecclesiarum rectores † bona ecclesiæ alias in emphyteusim data, si ad ipsos peruenerint & reuertantur, possunt in emphyteusim rursus tradere[a] non seruata solennitate,

a quæ in alienatione rerũ ecclesiasticarum requiritur:& probatur in simili in c.ij.ext.de feu.& ibi doc.& in ti. epis.vel abbatẽ.in c. j.col.x.in feu licet tex.ibi loquatur in re feudali:idẽ tamen est in

b emphyteuticaria.vt dicit Bart.[b] in auth.qui rẽ.C.de sac.san.eccle.& Bal.in auth.quibuscũque.C.eo.ti.post Ia. de bello visu,qui alle.Arch.idẽ tenuisse.in c.eps.xij.q.ij.Sed si res non fuerit solita albergari,potest tamen albergari seruata forma quæ in albergatione rei ecclesiasticæ de iure requiritur, vt plenè per Bart. in d. auth.qui rẽ & auth.perpetua.C. eo.tit.& ita fuit determinatũ in hac curia parlamenti. M.ccccl vj. in causa, quam habebat prior Mirabelli contra Ricardos fratres,in manibus Petri de Belliaco secretarij Delph. Sed fuit lata sententia contra dictum priorem: quia in processu fuit probatum, rem, de qua ibi agebatur, fuisse solitam in emphyteusim dari. Sunt tamen sex alij casus in qui-

2 bus ecclesia potest alienare,†qui ponuntur per gl.in auth.de non alie.§.nos igitur. coll.ij.de hac materia aliena. rei ecclesiæ, si & qualiter & quomodo potest alienari, & quæ solennitates requirantur:vide quæ plenè scripsi infrà q.cxlix.sequen. vsque ad quæstionem clxx.& q.ccccxciiij.

a ¶Priores possunt in emphyteusim rursus tradere. *Pro inuestigatione veri,quo ad huiusmodi dictum,nosse oportet,videlicet quòd licet Papa Vrbanus ij.qui fuit tẽpore Imperatoris Henri. iij. anno M.lxxxviij. inhibuerit prælatis & personis ecclesiasticis dare in futurum res ecclesiarum in feudum: tamen consuetudo feudalis confirmat præteritam datio-*

nem.

nem feudi, de istiusmodi rebus factam, & permittit eam in futurũ, si est ecclesiæ cõsuetudo. quod est verũ siue dictus prælatus siue persona ecclesiastica reperiat tempore sui ingressus dictas res ab aliis poßideri, & posteà sibi aperiantur, siue iam reperiat deuolutas ad ecclesias tempore prædecessorũ suorũ: & hoc intellige locũ vendicare, dũmodo nõ sit facta de his vera incorporatio & transfusio ipsarũ rerum in mensam & tit. & dominium ipsius ecclesiæ, vt in c. vno in prin. epis. vel abba. vel dom. plebis feu. dare non posse. in vsi. feu. & ibi d. Bal. & plenius d. Ia. de Aluarotis. & idẽ in feu. tit. qui feu. da. pos. in prin. in ver. op. cum gl. ij. & in ver. op. ab extrà.

b ¶Vt dicit Bar. in d. auth. qui rem. *In ver. antequam determinem. ipse d. Bar. innuere videtur dũ in vtroq; pariformiter loquatur. & facit quod dicit d. Io. An. in add. ad Spec. tit. de feud. ij. col. ver. ciiij. ibi vide, quod de emphyteu. dicitur. & procedere videtur ar. de feu. ad emphyteusim: vt no. gl. in c. j. in fi. si agnatus vel fi. defunct. pos. retinere fundũ hære. col. x. & not. do. Bar. in l. si mihi & Titio. ff. de ver. obl. cum suis concordan. ita dicit do. Alex. in iij. vol. cons. xliij. prope princ. ver. hoc idem probatur.*

c ¶Bar. in d. auth. qui rem. *Vide do. Bar. in auth. quas actio. eod. titu. de sacrosan. eccl. & Spec. de emph. §. nunc aliqua. versi. vij. ibi, & addit circa præsentem. & Ang. Are. quem omnino vide in §. adeò autem. & §. iij. eod. ver. eo. gl. insti. de loca.*

SVMMARIVM.

1 *Ficta traditio per precarium operatúrne traditionem veram.*
2 *Res emphyteuticaria quo casu cadat in commissum.*
1 *Dominus directus an poßit petere laudimia ab emptore.*

QVAESTIO CI.

SI quis rem emphyteuticariam vendat sine consensu domini
1 directi, & constituat † se eam tenere nomine precario emptoris donec ipse emptor possessionem realem adeptus fuerit vel retineat sibi vsumfructũ: ex quibus constituto & retentione vsusfructus transit possessio in emptorem: iuxta l. quisquis. C. de dona. & l. quod meo. ff. de acquir. pos. an res cadat in comissum? videtur ꝙ sic, per l. ij. in prin. ibi nemini licere emph. sine consensu domini suas meliorationes aliis vendere. &c. C. de iur. emph. con
a trariũ tamen est veritas: [a] quia ex simplici vẽditione si res nõ tra-
q datur realiter, [b] nõ cadit in cõmissum: ita dicit Pet. Ia. in ti. de act. in rẽ quæ pro re emphy. compe. idẽ etiã Pet. Ia. in re feu. in tit. de act. in rẽ, quæ pro re feu. comp. & probat tex. de prohi. feu. ali. per Fed. in §. callidis. ibi, dũ dixit tex & in alios transferũt Et de hoc etiã tetigi j. q. clxij. circa fi. Cõtractus enim à reali traditione nudus, nõ facit rẽ committi: vt not. Bal. in ti. quib. mo. feu. amit. in §.

aut

aut si. & faciunt no.per.eum.in §.deniq;.quę sit cau.bene. amit.& in c.j. de prohib.feu.l.ali. Et hoc voluit Saly.in l.ij. C.de iur.emphy.& facit quod no. Pe.Iac.in libellis in tit.de act.in rē quæ pro re emphy.competit.dicens ꝙ ibi fit authori. l.ipso iure dominij translatio,sicut in casu l.fin.C.de sacrosan.ecc.vel in pac.l.commis.vel adictionis in diem.vel inst.hæred.vel legato.ꝙ hoc casu licet sit translatum dominiū authoritate l.ꝙ ex illis actibus siue contractibus res nō cadit in commissum, nisi interueniat realis possessionis appræhensio. cum semper penes venditorem remanet saltem detentio : vt dicit Bar.in l. creditores. C.de pigno. Et per hoc etiam patet responsio ad ea, quæ suprà dixi, ꝙ ex constituto vel retentione vsusfructus transit possessio in emptorem: quia hoc non est verū,vt res committatur cū fictione iuris, illud fiat. Vel etiam, quia illud procederet, si posteà realis fuisset possessio apprehensa:nam vt dicit Bal.in l.ab emptione.ff.de pac.licet interueniat constitutum vel simile: tamen adhuc est obligatus venditor ad realiter tradendum rem venditam:quicquid ibi dixerit Bar.& allegat Bal.gl.in l. Iulianus. §.ex vendito. de acti. emp.quia ante realem traditionem nō dicitur omni perfectione perfecta venditio:vt dicit gl.in l.si quis rem.ff.de act.emp.& in l. perfecta.C.de rescin.ven.Et ꝙ res non cōmittatur ex sola venditione, nisi interueniat realis traditio, facit §. venditæ & traditæ. inst.de re.diui.Et ita etiam tenet Spe.in ti.de emph.§.nūc aliqua. ver.xcv.& vide l.alienatū.ff.de ver.sig.& l.cū fid.ff.de fid.li.& vide c.fi.ext.de loc.& ibi gl.& doc.& quæ s̄.dixi in venditione possunt adaptari etiā in donatione:quia quo ad hoc æquiparantur, iuxta
2 l. quoties duobus.C. de rei vendi. † Et sic res emphyteuticaria donata vel vendita ex simplici constitutione precarij, aut alia ficta traditione,non cadit in commissum : nisi sequatur realis aprehensio possessionis sine consensu domini directi. Et ita iudicatur in hac curia parlamenti, prout vidi in pluribus casibus
3 determinari.† Sed iuxta hæc quæro.an hoc casu ex simplici constitutione precarij aut alia ficta traditione dominus directus possit petere ab emptore laudimia & vēditiones antequā emptor accipiat realē possessionē rei sibi venditæ. Seruatur in hac curia ꝙ
c non [c] possunt peti laudimia,quod est iuri & rationi consonū,cum laudimia de iure debeantur domino directo pro labore inuestituræ: & ponēdo emptorem in posisfsione reali rei vēditæ : iuxta l.fin.C.de iur.emphy.Sed cum in precario aut alia ficta traditione iste labor domini directi non interueniat:sequitur ergo,quòd

non debetur laudimiũ. Quia cessante causa cessare debet effectus: vt in c.cũ cessante.in prin. extrà de appell.cũ si. Et sic dominus directus ex tali ficta traditione non poterit agere ad commissum, nec laudimia petere: sed semper habebit actionẽ suam personalem ad canonẽ contra primũ emphyteutam, vel ad commissum, si ipse primus emphyteuta cesset triennio in solutione canonis: aut aliter versetur, quàm à iure sit permissum, donec emptor rei emphyteuticariæ accipiat realem possessionem, quo casu si accipiat sine laude domini directi, poterit agere dominus directus contra emptorem ad commissum, iuxta iuris dispositionem in hac materia.

a ¶ Contrarium tamen est veritas. *Profectò verior videtur prima opinio: quia negari non potest, quin res alienata & fictè tradita fuerit per cõtractum retentionis vsusfructus, aut cõstituti, ex quo vera transfertur possessio & dominiũ vtile. vt l. certè. §. j. & §. Iul. ff. de pre. & ff. de pac. l. ab emp. de rei ven. l. quædã mul. de acqui. pos. l. quod meo nomine. & l. interdum ext. de rest. spo. c. cum venissent. & quod ibi no. d. Inn. ad hoc quod no. C. de rei ven. l. quoties. istud habet rationem. Nam idem operatur fictio in casu ficto, quod veritas in casu vero: vt no. inst. quib. mod. ius pa. po. sol. in §. sed si ab hostibus, ver. quia postliminium fingit. nam si fictio est in re certa contraria veritati, pro veritate assumptio: vt dicit do. Bal. in l. siue possidetis ij. col. ver. vlterius quæro. C. de prob. & habet effectum veritatis, vt dicit do. Car. in cle. quo circa. q. xxj. de elec. Sic igitur patet, quòd ficta traditio idẽ operatur, quod vera & realis: ergo &c. hinc est quòd si quis primò vẽdat & cõstituat se possidere nomine empto. & secũdo tradat, prior emptor est potior. per d. l. quod meo nomine. quia prius fuit acquisitũ ei vtile dominiũ: & sic vtilis rei vendicatio, quæ præferenda est directè opposito, quòd dicamus in secundũ emptorem directũ dominiũ fuisse translatũ. ff. de proc. l. in causæ. in fin. imò poterit petere illius rei inst. per conditionem. l. lic. C. de acqui. posses. per quam l. secundo vendendo primo præiudicare non potuit: vt dicit dom. Io. An. in addi. ad Spec. de empt. & vend. §. j. ver. & not. quòd expressè. in addi. quæ inci. hic dubitatur. Verum hic posset cadere dubiũ, nunquid in huiusmodi posset casu euitabiliter pœna committi si res redimatur. Quippe dicendum est, quòd non, de rigore iuris. etiam ita intelligit do. Bar. in l. sequitur. §. item Labeo. in fin. ff. de vsuc. de æquitate tamen secus: vt tenet Spe. in d. §. nunc aliqua. ver. xcvj. Et prædi. opp. tenet formaliter do. Ant. de But. consi. xxxiiij. incip. Iesu Christi &c. de iure absque longa alleg. si tua. sub titu. de emphy. eccle. Non obstat quod not. Spec. in d. §. nũ aliqua. ver. xcv. & Pet. Iac. in tit. de act. in rem pro re emphyt. quæ ceci. in commis. v. col. §. item circa. l. fin.*

Quia

Quia ibi loquuntur in vendente verè vel fictè, non tradente. Et si verba Pet. Iacob. ponderantur, faciunt pro opinione prædict. quia dicit quod emphyteu. potest vendere rem emphyteu. sine consensu domini, dũ tamen contractus stet in finib. suis: sed retento vsufructu, seu constit. facit contractum egredi fines suos, quia ex vi alterutra transfertur: vt s. extat vera possessio, & vtile dominium, & sic (vt de se patet) non statim ergo. &c.

b ¶Si res non tradatur realiter. *Vtrum secundũ commissum habet locũ pro vẽditione sola, si res nõ traditur realiter: vide istũ con. cxxvj. incip. de ann. d. M. c. & cons. cxcij. incip. ex facti narratione, num. 3. versic. & præmissa.*

c ¶Seruatur quòd non. *Sin autem dominus, vt opin. prædicta in proxima apostilla vult, quòd possit agere ad commissum in huiusmodi casu: ergo si vult, potest agere ad commissum, & petere ius sibi quæsitum ex tali alienatione, offerendo separatũ nouum emphyteuticarium in possessionem realem suscipere, & sibi imputetur, si per eũ stet, quominus in possessione reali à domino suscipiatur: est tamen verũ quòd si nudus contractus venditionis tantũ ad emphyteut. celebratus fuisset, nõ posset dominus eum cogere vltrà possidere ad translationem iuris sui: nisi iam dominum super hoc requisiuisset: vt dixit Pet. Iac. in d. tit. de actio. in rem. in §. j. secundus intellectus, versi. item colligitur hîc, in §. necessitatem.*

SVMMARIVM

1 *Aduocato non licet facere pactum de quota parte litis. Et quæ sit eius pœna num. 2.*

QVAESTIO CII.

1 Licet non sit licitum †aduocato facere pactum de quota parte litis: & si faciat, non valet. l. si qui aduocatorũ. C. de postu. nec etiam de re certa siue particulari, de qua litigabatur: licet nõ per modũ quotæ: secundũ Bal. in d. l. si qui aduocatorũ. C. de postu. & si faciat, punitur: vt in d. l. si qui aduocatorum. & iij. q. vij. c. in-
2 fames. §. arceantur. facit l. litis. C. de procur. † Punitur videlicet quia priuatur officio aduocationis: vt in d. l. si qui aduocatorum. tamen potest aduocatus pacisci de pecunia in genere vel alia re
a quàm de ea quæ est in lite.[a] ita dicit Ang. de Per. in l. sumptus. in fi. ff. de pac. quia aduocatus potest vendere suum consil. xj. q. iij. non licet. cũ ibi not. c. Sed lite finita valet pactum: vt dicit Bart. in l. j. §. si cui. ff. de variis & extraordi. cogni. Et sic aduocatus licitè potest pacisci de re, quæ non est in lite: vt dicit Bald. in d. l. si qui aduocatorum. Et est ratio: quia tunc cessat ratio prohibitionis legis. Et potest aduocatus facere pactũ de prosequendo causam clientuli sui ipsius aduocati sumptibus, & valet pactum. per

tex.d.l.sumptus.in prin.etiã de lite prosequenda vsque ad finem litis,pro quo l.fi.C.de condi.ob cau. Et si ipse clientulus pro ipsa lite prosequenda vsque ad finẽ litis aliquid dederit aut promiserit aduocato,valet talis promissio:in l.vna.C.de suffrag.& aduocatus illud debet habere, siue causa finem accipiat per sententiam,siue per amicabilẽ concordiã.[b] ita dicit gl.notabilis.in l.fi. super verbo,ad eum litis.ff.mand.& in d.l.vna.de suffr.in gl.fi.& hoc ibi sequitur Cy.idem tenet Guliel.de Suza.per l.si extraneis. ff.de condict.causa da. quia concordia quandoque accipitur pro diffinitione.xvj.q.vj.c.inter cætera. in vltima gl.Et vide quæ ponit Albe.de Rosa.in suo repertorio,super verbo,cõcordare. Etiã si amicabilis concordia medio alterius, quàm aduocati facta fuerit : quia cum per eum non steterit quominus causam in iudicio conduxerit,debet habere integrum salarium : per text.in d.l.j.§. diuus.ff.de variis & extraord. cogniti.& ibi glo. & Bart.hoc ibi volunt.& ista est communis opi.vt refert Spec.in tit.de sala.in §. sequitur de aduocatorum salario.in ver.sed pone & hoc casu,&c. Et quæ suprà dixi, de aduocato, eadem statuenda sunt in procur. vt dicunt Cyn.& Bal.in d.l.si qui aduocatorum.C.de postu.Et de hac materia vide quæ plenius scripsi infrà.q.cxc.& ibi decisio ad plenum per curiam parlamenti facta.

a ¶ De alia re quàm de ea quæ est in lite. *Et hoc est verum in omni iudicio tam vniuersali, quàm generali,atque particulari: vt tenet Io. And. in addit.ad Spec.tit.de salarijs §.sequitur.versi.illud certum est.in addit. quæ incipit , & not. & ad hæc domin. Azo. in sum.C. de postul. ij. col. versic.item quo pacti sunt.*

b ¶ Per amicabilem concordiam.*Spec.in hanc dist. facit,quã omnino vide in d.tit.de salarijs.§ sequitur. vers.quid ergo si sit litigator.in fin.*

Decreti, De causis, &c. quæ sit sententia.

SVMMARIVM.

1 *Sanctio pragmatica quando, & vbi habeat locum.*

2 *Causæ emergentes inter partes,ex vnione facta per Papam,an pertineant ad cognitionem Papæ, distingui.num.3.*

4 *Vnio ad quid fiat.*

QVAESTIO CIII.

a 1 Pragmatica sanctio[a] in decreto †De causis statuit & ordinat, vt quęcũque causæ exceptis maioribus in iure expressè enumeratis in partibus apud illos iudices,qui de iure aut consuetudine cognitionem habent, terminentur & finiantur : pro cuius

decret

decreti declaratione sciendum est, quæ sunt illæ maiores causæ, quæ cognitioni Papæ reseruantur, & in iure expressè numerantur. Et reperio quòd doctores enumerant lxxxix. causas, videlicet Bernardus glossator in c. sicut vnire. de exces. prælat. & in c. quòd translationem. de off. deleg. & plenè Spec. in tit. de leg. in §. nunc
b ostendendum. per totum. [b] tangit etiam glos. Iac. c. j. de translatione episc. Et ibi sufficiat remissio: quia omnes dictos casus hic enumerare esset magis laboriosum quàm subtile. dictos tamen casus Papæ specialiter reseruatos, non potest Papa expedire sine consilio dominorum cardinaliũ, de potestate ordinaria, secus de absoluta: vt dicunt & tenent Host. Io. And. & Henri. Bohic. in d. c.
2 sicut vnire. Et his sic præsuppositis, † quęro de quæstione, quæ contingit de facto. Papa vniuit prioratum conuentualem sancti Cicicij prioratui Veyneti. An causæ posteà inter partes emergentes ex tali vnione pertineant cognitioni Papæ: & comprehendantur in casibus in dicto decreto, De causis Papæ reseruatis? Et credo quòd non: quia licet sit propriũ Papæ vnire dignitates episcopales, vt dicit text. in d. c. sicut vnire. in prin. Et sic iste est vnus casus de casibus Papæ specialiter reseruatis in locis prealle per glo. & doct. enumeratis. Non tamen est propriũ Papæ vnire alias dignitates inferiores, quia episcopi hoc facere possunt, quilibet in sua diœcesi. vt dicit text. in d. c. sicut vnire. circa prin. ibi, ita episcopi est ecclesiarum suæ diœcesis vnio, &c. Et non solũ ecclesiarum secularium, sed etiã monasteriorum: vt vult textus in d. c. sicut vnire. in sui casus positione. Nam ibi vult textus, quòd Abbas suum monasterium non vniat alteri ecclesię sine consensu episcopi. Ex quo ibi satis apparet, quòd episcopus in sua diœcesi etiã monasterio vnire possit, & valeat. Et etiã transferre de vna religione ad aliam vniones faciẽdo, vt probat textus in c. inter dilectos. extrà
c de don. & hoc satis est clarum: quia [c] in dictis lxxxix. casibus specialibus per Spec. vbi suprà. enumeratis, Papæ expressè reseruatis, non enumerantur, nisi vniones episcopatuum. Sequitur ergo quòd aliæ vniones monasteriorũ etiam diuersorũ remaneant sub dispositione episcopi diœcesani. Quia quãdo Papa non sibi reseruat, videtur relinquere dispositioni episcopi diœcesani. Et quòd
3 episcopus † possit vnire prioratus conuentuales supprimendo dignitatem conuentualem: videtur textus gl. in c. j. §. ad hęc. de statu monacho. c. nuper. circa fi. extrà de sent. excom. in antiquis. Et non mirum, si episcopi hoc facere possint: quia etiam abbates tales vniones facere possunt, si sit per eos præscriptum: vt dicit

Arch. in c. cum singula. de præb. lib. vj. idem tenet etiam gloss. & doctores in clem. j. §. ad hæc, de statu monac. & ideò causæ emergentes ex dicta vnione facta prioratui Veyneti, non pertinebant
d cognitioni Papæ. Contrarium [d] tamen fuit per dictam curiam parlamenti determinatũ in diffinitione dictę causæ. Et inde pòst semper fuit in iudicando in dicta curia seruatum, quòd omnes causę emergentes in vnionibus quibuscunque factis per Papam, censentur de maioribus caussis: ita quòd Papa de ipsis caussis emergentibus & quibuscunque vnionibus per eũ factis, debet cognoscere, vel alteri cõmittere. & ita ex post etiam vidi determinari anno M.cccclxj. de mense Iulij. in manibus Cabaudi, in causa in dicta curia parlamenti mota inter capitulum Dien. ex vna parte, & fratrem Franciscum Pallati ex altera, qui impetrauit à Papa Pio commissionẽ directam officiali Grationop. quòd si sibi constet vnionem dudum factam dictæ ecclesæ Diensis de prioratu sancti Mauricij fuisse surreptitiè factam, quòd ipsum prioratum conferret dicto fratri Frãcisco Pellati: & pro hac determinatione facit quod dicit Spec. in simili, videlicet, quòd si dubitetur de viribus dispensationis factę per Papam, cognitio spectat Papę: ita
4 dicit ipse, in tit. de dispẽsatione. in §. pen. vers. fi. Sed quæro † iuxta
e præmissa, quæ sunt causæ quare fiat vnio [e]. vide Host. in summa de reli. domi. §. cui subest. versic. sunt autem quatuor. vide etiam
f Gof. in summa de relig. dom. in fi. [f] Item an debeant vocari prior & patronus, quando fit vnio. vide cle. fin. de re. eccl. non alie. Sed aduerte: quia dominus noster rex Ludouicus dictam pragmaticam sanctionem reuocauit, & per suas patentes literas mandauit, quod decæterò non seruetur: & fuerunt publicatæ literæ regiæ in parlamento, die xxviij. mensis Ianua. M.cccclxij. à die natiuitatis sumpto.

a ¶ Pragmatica sanctio. *Aduerte, quòd pragmatica sanctio seu consistorialis sanctio, non requiritur in causis priuatorum: sed in causis vniuersitatum, & sic vbi supplicatur Papæ vel Imperatori in causis ciuitatum, non possunt ex se respondere: sed cum consilio procerum vel senatorum, seu cardinalium. Ita Bal. & moder. in l. vniuersa. C. de diuer. rescri. vbi referunt Papam Vrbanũ respondisse ambasiatoribus Perusinis, qui venerant pro factis ciuitatis, quod erat negotium consistoriale explicandum cardinalibus, & non poterat à solo Papa expediri, per d. l. vniuersa. & idem refert respondisse Carolum Imperatorem in ciuitate Lucana.*

b ¶ Per totum. *Scilicet, à principio, vsque vers. lxxxix. & ibidem enumerantur lxxxix. causæ specialiter sedis aposto. in signum vniuersalis do-*

minij reseruatæ.

c ¶Quia. *Pro hoc facit quòd episcopus vbicunque potest dispensare, ibi non inuenitur prohibitum, vt dicit glo. argu. contrà in capitulo, at si clerici. extrà de iudicis: & quod dicit do. Odofredus. C. de transa. in l. transigere. in vlt. col. versi. sed denuò quæro, quia ibi satis est.*

d ¶Contrarium. *Pro quo facere videtur in arg. quod legitur & not. in ca. j. extrà de confir. vtili vel inutili.*

e ¶Quare fiat vnio. *Tu vide istum consi. cxxxiiij. incip. circa processum diffiniendum in præuidentialibus. num. j. versi. & præuidentia. & tota decis. clxviij. in anti.*

f ¶In fin. *Vbi enumerat quatuor causas, scilicet temporis qualitatem, duarum ecclesiarum vicinitatem, ecclesiæ paupertatem, & desolationem, vel destitutionem à clericis vel monachis.*

SVMMARIVM.

1 *Locus delicti commissi an debeat attendi, an locus, in quo est mandans delictum fieri.*

QVAESTIO CIIII.

a CAsus cõtingit [a] de facto, quòd quidã de hac patria †Delphi.
1 mandauit delictũ fieri in terra & iurisdictione Prouinciæ. Ob quod officiarij prouinciæ requisierũt officiarios Delph. quatenus sibi remitterẽt dictum mandantẽ pro iustitia ministranda de delicto ibi perpetrato: fuit dubitatũ ã debuerit remitti: & reperio quòd doc. antiqui tenẽt quòd non debuit remitti, dicentes,
b quòd non debet attẽdi locus delicti, sed locus vbi est mandans [b]. & ita tenuerunt Dy. & Pet. de Bella pertica: vt refert Bart. in l. si vt proponitur. ff. de fideiuss. idẽ tenet gl. in c. vno. de consecratione ecclesiæ vel altaris. li. vj. & Hug. in c. de ecclesiis. de consecratione. dist. j. contrarium tamen tenent per expressum Bart. in d. l.
c si vt proponitur [c] & in l. non solum. §. si mandato [d]. ff. de iniuriis.
d in vers. quæro, vnde oritur obligatio, vbi dicit, ibi tene, vbi male-
e ficium est commissum, &c. Et Bal. in l. j. [e] C. vbi de crimine agi oportet & l. fi. C. si à non comp. iud. fue. app. idem tenet Ia. de Are. vt refert Bar. in d. l. si vt proponitur. idẽ tenet Ia. Bu. in l. non ideo minus. C. de ac. ibi, sed facit hoc in arg. &c. Quos sequitur Sal. in l. in causis. C. de accu. & Pan. in c. fi. de foro comp. in q. item dubitatur de mãdante, &c. Et ista videtur mihi magis æqua opi. quia magis fulcitur rationibus & autoritatibus doc. pro qua propterea est iudicãdũ. Sed in processu Baudoni adhemarij, & domini saltus, in quo processu locũ habuit, hec qõ non fuit decisa: licet inter nos in camera cõsilij fuerit altercatũ. Sed fuit ipse processus per

alia fundaméta diffinitus ad opus dicti Baudoni specialiter: quia non visum fuit curiæ parlamenti, quòd dictus dominus saltus sufficienter probauerit delictum fuisse perpetratū in prouincia: quia locus contentiosus est prope confines patriæ Delphinalis.
f De materia remisionis [f] criminosi, vide quæst.ccij.

a ¶Casus contingit. *De hoc per do. Felyn. in c. fi. extrà de foro compet. in col. vj. in me. ver. item per istam conclusionem.*

b ¶Mandans. *Pro hac opinione facit quod dicit do. Bal. in l. ij. in versi. ij. casu. ibi, & prædicta. C. de eunuchis. vbi vult locum foro considerandum, in quo delictum est initiatum.*

c ¶In l. si vt proponitur. *In j. colum. versi. quæro an ibi.*

d ¶Mandato. *In iij. col. in ver. quæro vnde oritur. in fi.*

e ¶Bal. in l. j. *Vide eundem Bal. in l. fi. C. si à non compe. iu. in iij. col. versic. pone consuetudo. vbi tenet hanc opi. etiam probat esse veram, per rationem rationis, quam assignat. & pro hac opi. facit glo. in c. j. vt li. pend. in ver. cessato, ibi, non placet.*

f ¶Remissionis. *De hac remissione vide post omnes, d. Fely. in c. fi. de foro competenti. in co. iij. prope finem. & duabus seq.*

SVMMARIVM.

1 *Agi an possit contra tertium possessorem, donatarium omnium bonorum.*

2 *Compulsoriarum literarum forma.*

QVAESTIO CV.

AN posit agi actione personali contra tertium possessorem
1 donatarium omnium bonorum? † Et primò videtur quod sic, per l. hæreditatem. ff. de do. in contrarium facit text. in l. j. §. si hæres. ff. ad Treb. in l. æris alieni. C. de don. facit l. ij. C. de hære. vel. ac. ven. & de hoc habetur per Cy. plenè in l. ij. C. de vi publica. Conclusio tamen doctorum in iure scribentium est ista, quòd non potest agi actione personali contra donatarium omnium bonorum, per creditores: vt dicit gl. in d. l. hæreditatem. in gl. ij. in princ. nisi prius actum fuerit reuocatoria contra donatarium, tanquam in fraudem creditoris facta: vt tenet gloss. in d. l. æris alieni. quam sequuntur Angelus, Bal. Cyn. Saly. & doct. Sed dum essemus in camera consilij, altercando de materia ista, egregius do. Ioan. Baiulli vtriusque iuris doctor, præsidens, dixit præmissa vera esse, nisi in casu in quem donans reperiretur non soluendo, vel nullus hæres donantis reperiretur: quo casu dicit ipse posse agi contra donatarium omnium bonorum, etiam actione personali, de directo. etiam non intentata reuocatoria: & pro hoc allegauit in simili l. si maritus. in principio. de fundo dotali. &

glo.

gl.in l.ij. de hære. vel ac. ven. vbi dicitur, nisi in subsidium &c. Et quia eius limitatio & intellectus fuerūt visi dominis meis æquè procedere. Ad euitandum etiam circuitum, qui de iure euitari debet, fuit iudicatum secundum eius opinionem M.cccclvj. die quarta Septēbris in decisione processus Ia. de Nanto, de Romanis, & Ioan. Bruneti, in manibus Petri de Bolliaco secretarij
2 Delphina. Et cuius sententiæ tenor sequitur, Cum † ex tenore dicti processus constet, domi. Io. Bruneti reum fuisse & esse donatarium & possessorem omnium bonorum dictæ Catharinæ russolæ quondam, nullo alio hærede ipsius Catharinæ existente, de quo per processum appareat. his igitur & aliis ex tenore dicti processus apparentibus, nos ad hæc iustè mouentibus, per hanc nostram sententiam pronuntiamus & declaramus literas præcisas dicto de Nanto super dictis suis compulsoriis fore concedendas, & de summa ibi petita & declarata, & quas idem per præsentes concedimus contra dictum Bruneti neutram dictarū partium, iustis causis ex processu apparentibus in expensis condemnando. Super hac materia vide Bar. in authen. ingressi. C. de sac. eccl. Et ponūt aliqui doctores in l. si quis seruum. §. fi. ff. de lega. ij. Sed an contra legatarium vel donatarium hæreditatis possent creditores hæreditarij agere actione personali. vide quæ dixi. ĵ. q. ccccclx. De actione personali, in aliis terminis tetigi ĵ. quæst. ccccclxxvj. &c.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas non potest se in vnum congregare, sine licentia Iudicis.*
2 *Syndici vniuersitatis possintne quem accusare nomine vniuersitatis.*

QVAESTIO CVI.

a OMnes villæ & ciuitates [a] possunt habere & facere propriū
b & bursam cōmunem [b] de iure. ff. ad Trebel. l. in omnibus. & l. ciuitatem. ff. de legatis ij. Sed curia Franciæ hoc non permittit: imò nec congregare sine licentia sui superioris pro faciendo & constituendo procuratorem ad euitandum fraudes & machi-
c nationes, [c] quæ committi possent contra principem vel dominum: tamen cum licentia agere & conueniri permittit & facere bursam communem. ita dicit Ioan. Fab. inst. de rerum diuisione.
1 in §. vniuersitatis. † Similiter etiā seruatur in hac patria Delph. de stylo curiarū ex antiqua cōsuetudine, quòd vniuersitates non possunt se adinuicem congregare pro constituēdo procuratores ad agendum vel defendendum, nec bursam seu taliam communem facere inter eos sine licentia iudicis. Et si contrarium fa-

ciant, inquestãtur instãte procuratore fiscali,& condẽnantur. Et corroboratur hæc cõsuetudo auth. Bar.dicẽtis,ꝙ vniuersitas non potest se insimul congregare sine authoritate superioris. in lege actor.ff.rem ratam haberi.circa fi.versicu.possumus tamen sustinere. vt per Archi. in c. constitutionem. de verborum significa. lib.vj.Et vide plenius,quæ tetigi post dominum Petrum Papæ.j. q.cccccxxxj.in tertio dubio.Et quæ dixi s̃.q.lxxxvij. in fin. Nec etiam potest vniuersitas cõsules sibi eligere sine auth. superioris: vt dicit Bar.in l.itẽ eorum.in §.sed si ita decreuerunt.ff.quod cuiusque vniuersitatis.nisi talis vniuersitas sit in longæua consuetudine consules eligendi,& creandi, quo casu potest. ita etiam ser-
2 uatur in hac patria Delph.Sed iuxta† hæc quæro an syndici vniuersitatis possint aliquem accusare nomine vniuersitatis? Bart. quòd sic,in l.j.ff.de accusa.in quæstio.fina.&c.

a Villæ & ciuitates. *Villa sine muris est:ciuitas autem dicitur, quæ muris cingitur:vt per dominum Bart.in l.j.§.siue autem intra.ff.de operis noui nunciatione.Etiam in alio differt:quia ciuitas habet episcopum, vt colligitur ex not.per dominum Bart.in lege,si duas.§.grammatici. in ij. col.versic.deinde quærit gl.ff.de excu.tut.& in c.j.de priui.*

b ¶Bursam communem. *Adde ff.quod cuiusque vniuersi.no.l.j.§.quibus autem.ibi,res communes, arcam communem, & ita mihi not.docte. Odofred.in iiij.colum.in versi.item circa tertium.*

c ¶Fraudes & machinationes. *Hoc bene ordinatũ fuit in curijs Franciæ:quia Galli faciles sunt ad tumultus, dissensiones, & res nouas multum desiderant,teste Sallustio,Tito Liuio& commentarijs Iulij Cæsaris.*

SVMMARIVM.

1 *Dominus directus an poßit ingredi poßeßionem propria authoritate, rei sibi commissæ.*

2 *Emphyteuta an poßit repelli à poßeßione feudali,cum ius suum amisit.*

QVAESTIO CVII.

Licet gl.in l.fi.C.de iure emphy. dicat, quòd dominus dire-
1 ctus potest de iure, propria authoritate † capere possessionem rei commissæ,propter cessationem solutionis canonis, aut aliàs:cum ipso iure talis resemphyteuticaria cadit in cõmissum. Tamen de stylo dictæ curiæ parlamenti seruatur, ꝙ non potest, nisi prius declaratione commissi facta per iudicem competentem,parte vocata & audita. Pro quo bene facit c.licet episcopus. cum gl.super verbo, vocato. de præb. lib. vj. aliàs restitueretur tanquam spoliatus,in sua pristina possessione emphy.Quia emphyteuta potest moram purgare: vt habetur in ca.potuit.extrà de lo

de loca. Et dixi infrà quæst.cxxiij.& quæst. clxxj. in versi.quia illud &c. Quod facere non posset emphy. si dominus caperet rem propria authoritate, parte non vocata. Et ideò pro dicto stylo in quadam causa fuit sententiatum, in manibus Io. Iofredi secretarij Delphi. de anno M. ccccLvj. in vigilia natiuitatis Domini. Ad idem res feudalis licet ipso iure committatur: tamen dominus non debet ingredi possessionem propria authoritate: vbi per emptorem bonæ fidei possidetur. ita dicit Bald. in tit. de prohibita feudi alienatione per Fed. in §.callidis. facit c. licet episcopus. de præben. lib. vj. plus dicit Pe. Ia. tit. de ac. in rem pro re feu
2 dali. in ver. † item notandum &c. quòd licet emphyteuta cum amisit ius suum, possit quandoque repelli à domino propria authoritate. C. de iure emphy. l. ij. dominus tamen vasallum in aliquo casu à possessione sua naturali, quam habet, nullo modo expellat authoritate sua: quia nulla lex dat sibi illã authoritatem. quòd si faciat, committet violẽtiam. vt ff. de vi & vi ar. l. j. §. deiicitur. Et facit quo tempore miles inuesti. petere debeat. c. si. in prin. Idem putarem dicendum de illo, qui obtinuit sententiam: licet ab ea non fuerit appellatum, si ingrediatur possessionem sine executore, quod non potest facere, per ea, quæ ponit Inno. in c. cum nostris. de cõcessione præb. in gl. super verbo, irritum, ibi & idem dicimus in omni sententia &c. videlicet quòd primus, possessor debeat restitui ante omnia in sua pristina possessione, tanquam spoliatus. imò, quod plus est, talis ingrediens perdit ius suum, vt ibi per Inn. & Spe. tamen in ti. de actore. §. j. vers. item qui vult. ponit certos casus, in quibus potest quis de iure apprehẽdere possessionem propria authoritate. Sed an domi. directus possit accipere rem emphy. iure prælationis, non nomine suo sed pro amico suo: vide quæ dixi infrà quæstio. ccccx. &c.

SVMMARIVM.

1 *Personalis, & hypothecaria an possint eodem libello intentari.*

QVAESTIO CVIII.

Actio personalis & hypothecaria possunt simul cumulari in
1 eodem libello † contra principalem debitorem, aut eius hæredem. si possideat rem hypothecariam: vt probatur in text. in auth. de fideiusso. in §. sed neque. col. j. facit l. fi. C. de fideiuss. & tenet Ioan. Fab. insti. de actio. §. item Seruiana. ibi doct. quærunt &c. vbi mouet istam quæst. idem Pe. Iac. in titu. de hypothecaria. ver. vij. est notandũ &c. vbi dicit, quòd nullus in hoc discrepat. Et ita

ita practicaui, dum essem aduocatus practicans in hac curia parlamenti, in quadam causa tūc mota & vertente. xx. anni sunt elapsi, in dicta curia inter dominam Montisacuti in Burgundia, pro qua dedi libellum: in quo libello cumulaui dictas duas actiones, videlicet personalem & hypothecariam pro resta suæ dotis, contra d. Cassennatici eius nepotem. Et fuit dictus libellus approbatus: quia sententia fuit lata per dictam curiam contra dictum d. Cassennatici, iuxta conclusionē dicti libelli, concludentis in personali & hypothecaria, in processu existente in manibus Ioannis Pauioti secretarij & notarij dictæ causæ. & ita ex pòst vidi in dicta curia parlamenti in diffinitionibus processuum determinari, per dominos meos parlamenti, postquam fui assumptus in officio consiliarij dicti parlamenti. de hac materia hypothecariæ actionis, vide quæ plenius dixi infrà q. ccccxxxij. De hac materia cumulationis actionum, vide quæ scripsi infrà q. cxliij.

SVMMARIVM.

1 *Literæ quinquennales concessæ debitoribus, an extendantur ad creditores futuros.*

2 *Debitor, cui data sint quinquennalia, an de debitis suis soluendis cauere debeat.*

QVAESTIO CIX.

Rescripta annalia principis vel quinquennalia concessa debitoribus de suis debitis nō soluendis, non extenduntur ad creditores futuros. arg. in l. Aurelius. §. Titius Seio. ff. de liberat.
1 legat. & ibi per doc. † Et ita hæc curia parlamenti consueuit interpretari & seruare prout pluries vidi: sed à quo tempore incipiant currere tales literę annales vel quinquennales? dic quòd nō à die præsentationis, sed à die datæ ipsarum. hoc probatur arg. in c. eam te. de rescr. & de præb. in c. dilectus. in c. ij. de decimis. & de rescr. in c. si propter, li. vj & ibi Archi. ita seruat stylus huius curiæ parlamenti. De materia literarum quinquennalium etiam
2 scripsi suprà q. xcvij. † Sed an debitor, cui est datum quinquenniū pro debitis suis soluendis, debeat cauere de ipsis soluendis? dic quòd sic, secundum Old. per l. vniuersa. C. de precib. Imp. off. De materia rescriptorum & eorum effectibus. vide quæ plenè scripsi in tractatu rescriptorum, per me Guidonem compilato.

SVMMARIVM.

1 *Clerici an possint testari de fructibus beneficiorum suorum.*

2 *Clericus beneficiatus, æquiparatur vsufructuario.*

3 *Episcopus de quibus testari possit.*

QVAEST

QVAESTIO CX.

1 AN clerici † poſsint teſtari de fructibus ſuorum beneficiorũ, & de ſpolio ipſorum. vide in c. præſenti. §. porro. de offic. ordinar.lib.vj.& Spec.in tit.de fructibus. §.j. verſic. pone prælatus.& not.xij q.j.duo ſunt genera.in gloſ.in verſ. proprietatem. & ibi Archidiaco.etiam in cap.ſtatutum.§.aſſeſſorem. ſuper verbo,ſuo proprio.de reſcript.lib.vj. & Ioan. Monach. in capit. hoc conſultiſsimo. ſuper verbo, immobilia. extrà de rer. eccleſ.non alie.lib.vj.vide xij.q.j.res eccleſiæ.vide Hoſt.in c.fin.extrà de pe-
a cul. cle.vbi plene [a] de hac materia in c.de multa.de præbend.qui eſt contrarius d.Archid. & eius opinioni, quam tenet Archid. in d.c.ſtatutum. Sed opin.Hoſt. ſeruatur de conſuetudine vbiq;, vt
2 ipſe Hoſt.ibi refert,videlicet † quòd clericus beneficiatus, æquiparatur vſufructuario: vt faciat fructus ſuos,& de ipſis poſsit te-
b ſtari,vt ibi dicit ipſe Hoſt.Et hæc vera ſunt,in ſimplici clerico,[b] vel ſacerdote adminiſtrationem vel curam animarum non ha-
3 bente.† Epiſcopus verò vel abbas vel alius habens curam animarum teſtari non poſſunt niſi de his quę anteà eis obuenerunt iure conſanguinitatis:vt in auth.licentia,C.de epiſ.& cler.niſi ſit conſuetudo in contrarium,quo caſu valeret conſuetudo.in c.cæterũ. §.licet.extrà de teſta.& de hoc tetigi in nota.meis.in §.valet conſuetudo,&c. verſ. monachi. alij verò canonici regulares quoquo
c modo teſtari non poſſunt. [c] no.in auth.de mona.§.illud.col.iij.de hac materia etiam habetur per glo.in c.fin. extrà de pign.Et aduertendum tamen eſt circa iſtam materiam : quia de illo verbo, ſpolium.prout vulgariter mortuis prælatis accipitur, non reperitur in iure ciuili,nec canonico,ſed bene reperitur in iure diuino.pſal.cxxxviij.ver.lætabor ſuper eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa.ita dicit d.Pet.Papæ in ſuis not. Et ſuper facto dicti ſpolij dudũ,M.ccccxxiij.facta fuit quędã tranſactio inter priores & vicarios perpetuos huius diœceſis Grationo.circa modũ vtendi dicto ſpolio: vt conſtat inſtrumẽto recepto per Raymundum Rodulphi notarium Grationo.quæ tranſactio ex poſt fuit confirmata per Papam,& quæ propterea ſeruatur in iudicando.

a ¶Vbi plenè. *Tu vide plenius per do. Ant. But. in cle. fin. de pig. & per d. Car. Flo. in cle. gratiæ. de reſcr. vbi per eundem.*

b ¶†In ſimplici clerico. *Aduerte, quòd Bar. in l. neq; tutores. in ij. lec. C. de procur. videtur velle, quòd epiſcopus cenſeatur etiam vſufructuarius.*

c ¶Non poſſunt. *Limita, niſi de licentia Papæ. ita no. Bald. in l. ſi quando in prin. C. de inof. teſtam. & ibi declarat quid operetur illa licentia : vide*

Bald.

Bal. in auth. rogati. C. ad Treb. & quod fortius est, sufficit licentiã superuenire, secundũ Bal. in l. fi. in ix. col. C. vnde legi. Secũdò limita nisi monachus efficiatur episcopus. quia tũc potest testari, nõ de bonis iã quæsitis monasterio, sed de alijs postea obuenientibus. secundũ Spec. in tit. de statu monach. in ver. xxiij. & ibi Bald in addit. in verbo, cui quæritur. & an statutum vel consuetudo possit habilitare monachum ad testandũ, vide doc. & Ias. post alios, quos refert in auth. ingressi. in ij. no. C. de sacr. sanct. eccl.

SVMMARIVM.

1 *Carnes edens in quadragesima de licentia Papæ, an peccet.*
2 *Permissio comparatiua.*
3 *Permissio simplex.*

QVAESTIO CIX.

QVia de præsenti sumus in tẽpore quadragesimali, hic subiungam propter senes & infirmitate debilitatos, quod repe
1 rio in notab. d. Pet. Papæ. †Quòd licet Papa alicui permittat comedere carnes, quòd nihilominus peccat comedens, nec excusatur à pœna: vt in c. deniq; iiij. dist. Sed quare peccat, cũ ei permittatur? solutio secundũ dictũ d. Pet. Papæ, permittitur, ne deterius inde cõtingat: quia fortè in medio quadragesimę non potest quis se plus abstinere à carnibus propter aliquã suã infirmitatẽ, & si
2 se abstineret, mors sequi posset. & ex †his sequitur, quòd vbicunq; ius permittit aliquid ne deterius sequatur, ꝙ non excusatur quis à pœna: & vocatur permissio cõparatiua. xxxj. q. j. sed obiicitur.
5 †Sed quando ius permittit aliquid, nõ vt inde deterius sequatur, tũc excusatur à pœna, & vocatur permissio simplex. vt in d. c. sed obiicitur. & dũ dicitur, permittit, expone, id est, concedit. hoc ponunt doct. in c. j. de æta. & qualit. li. vj. vide in c. veniẽs. qui clerici vel vouen. per Inn. & gl. De quo ergo operetur talis licentia seu concessio Papæ de comedendo carnes? credo ex prædictis, quòd
a non operatur, nisi ad remissionem culpæ. [a] Et propter hoc duxi scribenda anno do. M.cccclvj. de tempore quadragesimali, quo tempore ego Guido Papæ graui infirmitate detinebar.

a ¶Culpæ. *Credo quòd velit dicere pœnæ, vt ibi suprà dixi, à pœna, debuit dicere à culpa: quia in similibus permissio siue tolerantia Papæ non culpæ, sed pœnæ diffugiũ præbet: iuxta ea, quæ leguntur & no. in c. deniq; sacerdotes. & ibi gl. in vers. venia. dist. iiij. de pœna autẽ intelligas, scilicet temporali, non quidem gehennali. & ista sunt vera in casu illius c. secus autẽ in casu præsentis quæst. tamen propter authoritatem Romani Pontif. hic non permittentis, sed etiam concedentis: tantùm propter necessitatem, quæ legi non subijcitur. in auth. vt hi, qui obligat. se habe. perh. res mino. §. si*

verò tantùm. & ibi gl. vlt. Etenim necessitas facit licitum, quod aliàs non esset. xxvj. q. vj. c. vlt. & de reg. iur. quod non est licitum.

SVMMARIVM.

1 *Habens possessionem rei venditæ vel donatæ, per precarium, vel retentionem vsusfructus, præfertur habenti posteà realem.*

2 *Allodialis res, quæ dicatur.*

3 *Venditor si constituat se precariò possidere, transferaturne in emptorem dominium.*

QVAESTIO CXII.

IN dicta curia parlamenti Delph. in materia l. quoties duobus.
1 C. de rei vend. obseruatur in iudicando hæc† opinio, videlicet quòd ille qui primus habet possessionem rei venditæ vel donatæ etiam per precarium, vel per retentionem vsusfructus, præfertur alteri habenti posteà realem possessionem. Et istam opinionem etiam tenent in istis terminis Alber. de Rosate, in d. l. quoties. Et Guido de Suzaria, vt refert Ioan. Andr. in add. Spec. in tit. de emptione & venditione. in §. j. in ver. no. quòd si res. Qui Ioan. And. ibi etiam tenet istam opinionem. Licet do. Iacob. de Gaudabla, officialis quondam Grationop. voluerit dicere contrarium. vt suprà q. xxij. tetigi, cuius opinio. do. Iacob. de Gaudabla non videtur vera: quia tantum operatur illa ficta traditio per precariũ, iuxta l. quod meo. ff. de acquir. posses. vel per retentionem vsusfructus, iuxta l. quisquis. C. de don. cum simil. Et eosdem effectus producit, etiam quo ad acquisitionem dominij: sicut vera realis traditio, quæ fit per missionem in possessionem. ita dicit glo. fin. approbata per Bart. & doct. in l. ab emptione. in glos. fin. in prin. ff. de pactis. & Ioan. And. vbi suprà. Et ita vidi declarari temporibus meis in pluribus causis. Et hoc verum: vt dicit Ioannes And. vbi suprà. si primus emptor vel donatarius, qui habuit fictam traditionem per precarium, vel retentionem vsusfructus precium rei emptæ soluerit, vel habita fuerit fides de precio, iuxta §. venditæ, institut. de rerum diuisi. Aliam limitationem addo vltra Ioan. Andr. videlicet, si primus emptor qui habuit fictam traditionem, fuerit primò inuestitus, & retentus per dominum directum rei venditæ, vel donatæ, præferetur alteri, qui non fuit inuestitus. Ratio, quia dominiũ per traditionem realẽ etiam solu-
a to precio non transfertur sine consensu domini directi [a]: vt plene scripsi suprà. q. xlvj. circa fin. quod secus esset in re franca seu allo
2 diali: vt ibi plenè dixi. † Sed quæ dicatur res allodialis? dic quòd res propria alicuius, quæ à nemine recognoscitur, nisi à Deo.

vt in

vt in cap. j.§.ad hoc qui.& §. sequent.in feudis.de pace iuramen. facit capit.ij.& iij.si de feud.controuersia fuerit.De allodio tangitur per gloss.ff.de relig.& sumptib.funerum.in l. sed & si quis. §.
3 sed interdum. Sed iuxta hanc materiam precarij quæro,† vtrum si venditor se constituat precario possidere, vel se vsufructuarium procuratorem nomine absentis,transferatur in emptorem dominium.Bartol.quòd sic.in l. si is qui pro emptore. in penult. quæst. ff. de vsucap. Tetigi etiam de hac materia constitutionis precarij infrà quæst. cclxviij. Sed iuxta hoc quæro, an possit agi ad commissum contra talem emptorem, qui non fuit adeptus possessio.realem:sed habuit solùm fictam,per precarium,absque tamen laude domini directi:vel an saltem possit agi contra eum ad laudimia per dominum directum.vide quæ plenè dixi in istis duobus punctis suprà quæst. cj.

a ¶Non transfertur dominium sine consensu domini directi. *Vide domin. Petr. Iacob. in tit. de action. in rem pro re empta.§.ex hoc patet. versic.item colligitur.*

Captiuorum redimendorum ratio quæ sit.

SVMMARIVM.

1 *Iudicandi ratio militaris.*

2 *Captiuus an possit poni ad finantiam per eius magistrum.*

3 *Princeps non debet bellum suscipere & gerere in præiudiciũ subditorum.*

† Hîc fit mentio libri arboris bellorum,lingua Gallica conscripti.

QVAESTIO CXIII.

IN facto guerrarum in iudicando seruatur,quòd si captiuatus
1 in bello se posuerit semel ad † ransonem siue redemptionem ergà eius magistrum qui eum captiuauit ad aliquam, vel auri, vel pecuniæ summam, quòd posteà eius magister non potest talem ransonem seu compositionem augmentare,nec aliam maiorem compositionem facere,ipso captiuato adhuc existẽte in manibus & sub potestate dicti sui magistri. Et si contrarium faciat, secunda compositio tanquam indebitè facta, reuocabitur.Et ita secundum dictam obseruantiam fuit inter nos determinatum in camera consilij de mense Aprilis, M.cccclvij. in visitatione processus tunc diffiniti inter nobilem Bertrandum de Poypia ex vna parte. & Antonium Moyrodi ex altera,in manibus Ioan. Chantarelli secretarij Delph. Qui Antonius Moyrodi per dictũ de Poypia fuerat captiuatus tẽpore guerræ Sabaudiæ, de qua s. q.lxxviij. mentionem feci. Et qui Bertrandus de Poypia coëgit dictum

dictum Moyrodi prisonerium suum ad faciendum aliam & secundam compositionem ad maiorem summam, quàm esset in compositione prima: propterea fuit reuocata dicta secunda cōpositio in sententia per dictā curiā parlamenti de dicto mēse Aprilis lata. & ante prolationē dictæ sententiæ fuerat positus casus præmissus in deliberatione in magno consilio præfati domini nostri Delph. in quo magno consilio fuerat deliberatum, prout in dicta sententia fuit pronuntiatū præsente d. mōtis Albani qui
2 tunc retulit ita de facto aliàs vidisse seruari. † An autem prisonerius posset poni ad finātiā per eius magistrum, & quomodo: vide librum arboris bellorum lib. x. rub. *Si vn hōme peut iustemēt tenir son prisonnier, puis qui le tient à sa prison. &c.* Credo tamen quod de iure non valeat compositio facta per prisonerium, cum domino, interea dum eum tenet prisonerium: pro hoc allegant doct. in arg. l. j. §. fi. ff. de autho. tuto. Nisi prisonerius iuste & ad bonam causam detineretur, quia tunc posset componere & valeret compositio, quę fuerit cum magistro suo, qui eum detinebat: per ea quæ dicit Bart. in l. qui à latronibus ff. de testa. Et circa hāc
3 materiā libellorū est aduertendū, quòd † princeps non debet facere guerrā cum præiudicio subditorū: sed prius debet expendere aurū suū, & in defectu eiusdē potest à subditis accipere, vt ponit plenè Cy. in l. nemine. C. de sacrosan. eccl. & ibi videatur practica. de materia guerræ & armorum: vide infrà qō. ccccxxxix. de mōstris armorum, & qualiter quis armatus teneri videatur, vide Bar. in l. si non sortem. §. libertus. ff. de condict. indebi.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum factum à partibus, intra decem dies, an impediat cursum dictorum decem dierum.*

QVAESTIO CXV.

a 1 Compromissum[a] à partibus factum † intra decem dies, qui dantur ad appellandum, non impendit cursum dictorum decem dierum. Sed deseritur appellatio, nisi infra decem dies ap-
b pelletur. ita dicūt Paul. de Leazar. & de Zabatellis in cle. [b] quādiu. de app. Et ita fuit determinatum & judicatum die sententiarum vigiliæ ramispalmar. M. ccccl vij in causa diffinita in dicta curia parlamenti inter Petrum Galliteri appellatum ex vna parte, & Io. Lamberti appellantē ex altera, in manibus Antonij de Molena, quòd secus est in fatalibus concessis ad prosequendum appellationem. vt in text. dictæ clemen. & in authē. si tamen. C. de tem. appella. Sed quid de compromisso facto si-

m ne prę

ne præfixione termini, an impediat fatalia currere: vide infrà q. ccxl. Sed quid de fatalibus in curia parlamenti, vide infrà q. cxxxv. Sed an si intentetur siue agatur super nullitate sententiæ, currant dicti decem dies durante dicta causa super nullitate: vide, quæ dixi infrà, q. ccccxxxvj. versi. lxix. quæro &c.

a ¶ Compromissum. *Tu vide de hoc per istum consi. clxxxiiij. inci. in causa de præsenti vertente. nu. 1. versi. & sic si dictum.*

b ¶ In clemen. quandiu. *Vide Raphael. Fulgo. in consi. lata sententia diffi. & Lanfran. de Oriano in tract. de Orbi. vij. parte. q. xlix.*

SVMMARIVM.

1 *Actor faciens mentionem in libello, de aliquo instrumento, an debeat illud tradere reo suis sumptibus.*

QVAESTIO CXVI.

Actor in libello suo facit mentionem de aliquo instrumento † reus ante litis contestationem petit copiam illius 1 instrumẽti, quia sine ea dicit se nõ posse deliberare: nũquid est sibi cõcedenda? Inno. in c. j. de prob. dicit quòd sic, quẽ sequitur Bar. in l. postquã. §. si dies. ff. vt le. no. ca. & Spe. in tit. de instr. §. nunc dicamus. ver. quid si aliquis. & ibi etiã Io. An. in addi. ad Spe. Sed circa hoc puto latius distinguendũ: quia aliquoties fit mẽtio de instrumẽto in libello, per modũ assertionis cuiusdã probationis vt si dico, quòd Titius mihi promisit decẽ, de qua promissione recepit instrumentũ talis notarius: & tũc nõ est dãda copia instrumẽti. Quãdoq; aũt fit mẽtio in libello de instrumẽto per modũ cuiusdã limitationis: vt si dicã, talis promisit mihi decem prout constat tali instrumento. Et tunc si quidẽ ille reus sit talis persona, quòd debeat instrumentũ penes se habere: vt quia est hæres, & ab eo petitur legatũ in testamẽto relictũ: & tũc nõ est ibi fiẽda copia instrumenti: vt l. j. ff. de eden. secundũ primũ intellectum. Si verò tale instrumentum non debet penes se habere iste reus, tunc qa in libello fit mẽtio de instrumẽto per modũ cuiusdã limitatiõis, tũc debet dari copia instrumẽti ante litis cõtestationẽ ita debẽt intelligi not. Inn. in d. c. j. de prob. & aliorũ doct. Et ita seruat stylus præsentis curiæ parlamenti, & datur eo casu copia reo sumptibus actoris.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor quibus casibus agere poßit contra principalem debitorem.*

2 *Libelli forma in materia c. fi. de fideius. remißiuè.*

QVAESTIO CXVII.

Fideiussor potest agere contra principalem debitorem, in tribus † casibus, vt eum liberet ab obligatione. Primus casus

ſus, ſi diu ſteterit in obligatione. Secundus caſus, ſi debitor incipit bona ſua diſſipare &c. Tertius caſus, ſi fideiuſſor fuerit condemnatus ad ſoluendum debitum, pro quo fideiuſſor exiſtit. ita dicit tex. in c. fi. de fideiuſ. in antiq. facit C. mand. ſi pro ea. Sed quando dicetur fideiuſſor ſtetiſſe diu in obligatione, videtur quòd per biennium: quia factũ antiquum dicitur: quando eſt lapſum biennium, ſecundum Hoſt. Ant. de But. c. cùm inter. de re iudic. in fin. Sed iſtud remittitur arbitrio iudicis in materia dicti c. fi. vt dicit gl. in l. ſi pro ea. & ſecundum diſpoſitionem d. c. fin. fuit determinatum in dicta curia parlamenti, die x. menſis Decemb. M. ccccliх. contra Euſtachium Burgenſem, in ma-
2 nibus Ioan. de Vourey ſecretarij Delphi. † De modo formandi libellum in materia d. c. fi de fideiuſſ. ponit Specu. in tit. de iud. in §. ſpecialis. verſi. ſi verò fideiuſſor. Sed iuxta hæc quæro, ſecundum ſtylum omnium curiarum præſentis patriæ inſtrumenta publica habent paratam executionem, quod patet: quia literis compulſoriis mandantur debitores compelli ad ſoluendum: & vt non ſe opponant talibus literis compulſoriis fit executio contra eos & eorum bona: quia habentur tales debitores obli-
a gati per publica inſtrumenta guarentigiata[a] pro condemnatis, vt dicit etiam Bart. in l. j. C. de confeſ. & in l. vinum. ff. ſi cer. peta. An hoc caſu fideiuſſor obligatus per inſtrumentum publicum guarentigiatum, quod inſtrumentum habet vim ſentẽtiæ: vt dicit Bart. vbi ſuprà, poſſit agere fideiuſſor contra debitorem principalem, vt eum liberet à fideiuſſione, ac ſi condemnatus foret. dom. Pet. Papæ patruus meus dicit hoc caſu: quòd ſi cùm tale inſtrumentum habeat vim ſententiæ, & ipſe fideiuſſor pro condemnato habetur, vt dicit Bart. vbi ſuprà. hoc poſuit ipſe do. Pet. Papæ manu ſua propria, in margine ſui libri in lect. Io. An. in d. c. fi. prout vidi, quia eius libros vtriuſque iuris habui ex legato per eum mihi Guidoni facto in ſua vltima diſpoſitiõe. allegat etiam pro hoc ipſe do. Pet. Papæ quod dicit Cy. in l. certum. C. fami. erc. Sed credo iſtud dictum do. Pet. Papæ procedere in patria Lugduni, vbi ipſe do. Pet. Papæ practicauit, & in aliis locis regni Franciæ, in quibus de ſtylo & cõſuetudine inſtrumẽta publica guarentigiata habent vim ſententiæ & paratã executionem abſque oppoſitione. Sed in hac patria Delphin. crederem contrarium: quia talia inſtrumẽta publica de ſtylo & conſuetudine præſentis patriæ Delphin. non habent præcisè paratam executionem, quia cum oppoſitione fiunt literæ compul-

soriæ. Et sic habent vim simplicis citationis, secundum Bart. post
b Iac. But. in l. actione. C. de transf. & Io. Fab. in §. omniũ [b] institu.
c de pœna temerè litigan. Ideò puto, [c] quòd debeat expectari, q
literæ præcisę cõcedãtur, quæ secũdum statuta præsentis patriæ
habẽt vim sentẽtiæ diffinitiuæ, & cõcessis literis præcisis, tũc &
eo casu talis fideiussor poterit agere contra principalẽ debitorẽ,
vt eum, liberet ab obligatione per d. c. fi. de fideius. Et ista videtur mihi esse veritas attenta dispositione statutorũ Delph. & ita
seruatur in curia parlamẽ. licet aliter seruaretur in regno Frãc.
ea quæ s. dixi. Quãto tẽpore duret fideius. siue loquamur in fideiussore contractus vel iudicio sisti, aut de iudicato soluendo: vide
plenè Cy. in l. si fideiussor. C. de fideius. Si creditor proroget terminũ debitori, an fideiussor sit liberatus? dic vt per Spec. in tit.
de fideius. §. j. versi. illud autem quæritur. & vide Bart. in l. pen.
ff. de prætor. stipula. & Henric. Bohic. in c. fi. de fideiussoribus
& in c. prætereà. lo. ij. in fi. de appellatio.

a ¶ Guarentigiata. *Id est confeßionata & ita dicitur in Tuscia. do. Bar. in l. j. C. de confe. guarentigia enim est obseruantia alicui iniuncta, per mandatum tabellionis, qui est iudex ordinarius, & dicitur chartularius. Ita formaliter no. do. Bal. in l. si fidem. in ver. itẽ not. hanc l. C. de fideius. Nam guarentigia nil aliud est, nisi quoddam præceptum quod fit per notarium de instrumento rogatũ parti roganti, vt obseruet contenta in illo, & fit illud tale præceptum in volentem & acceptantem. & fit authoritate statutorum concedentium talem potestatem. vnde sicut verum præceptum iudicis habet executionem paratam. l. si debitori. ff. de iud. ita tenet istud d. Pe. de Ca. consi. cclxj. in iij. col. in §. circa secundum dubium. in versic. nam guarentigia. in j. volu. consiliorum antiquorum.*

b ¶ §. omnium. *In versic. circa hoc. prope finem. vbi quære. huiusmodi literæ compulsoriæ, licet cum appositione diei sunt iniustæ.*

c ¶ Ideò puto. *Quære rationem: quia instrumẽta publica quæ fiunt in hac patria Delph. non sunt guarentigiata: quod patet per ea, quæ dicta fuerunt in j. no. posito super verbo guarentigiata. præterea, non habent executionem paratam, ex quo multæ exceptiones vltra exceptiones de iure communi aduersus executionem præcepti iudicis introductas admittuntur ad impediendam executionem huiusmodi instrumentorum. vt in statutis Delphinalibus, sub rubrica, de literis compulsorijs & præcisis concedendis.*

SVMMARIVM.

1 *Notarius, hæres alterius notarij, an poßit instrumenta eius describere sine iussu iudicis.*

2 *Notarius recipiens instrumentum cõtractus iure reprobati, an puniatur.*

QVAESTIO CXVIII.

NOtarius succedens alteri notario tit. vniuersali, aut alias,
1 potest † de iure propria authoritate [a] instrumenta primi
a notarij grossare: per tex. & ibi Bar. in l. j. §. cogentur. ff. de eden. & ita tenet Panor. in c. cum P. tabellio. extrà de fide instr. Sed de stylo & cõmuni obseruantia præsentis patriæ Delphinatus hoc facere non potest sine commissione & authoritate iudicis. Et si faciat, non adhibetur fides. Et hoc verum, nisi instrumentum esset grossatum de antiquo, ita quod verisimiliter commissio non posset reperiri propter mortem notarij, quo casu adhibetur fides, & pręsumeretur pro notario mortuo asserenti se grossasse ex commissione, per ea quę ponit Innocen. in c. veniens. extrà de verbo. signifi. quem sequitur Bald. in authen. quas actiones. C. de sac. sanct. eccle. circa fin. & quòd præsumatur pro facto antiquo, no. Ioan. And. & Ioan. de Lign. in cap. Albericus. de test. vide Archi. in Rosario. c. j. de ca. contra minorem. vide Cyn. in l. emancipatione. C. de fi. instru. & ita fuit decisum in causa nobilis Baudini Adhemarij, contra dominum Garde diffinita die xix. mensis Maij. Mil. cccclviij. in manibus Botuti super debito trium milium florenorum auri debitorum pro pensione, lxx. florenorum auri. Sed quando dicetur instrumentum grossatum de antiquo, credo quòd per lapsum duorum annorum secundũ Hosti. & Anto. de Butrio, in c. cum inter. de re iud. in fin. vbi expresse dicunt, quòd factum dicitur antiquum, per lapsum duorum annorum. Sed quis iudex debeat prothocolla committere
2 in terra banereti: vide quæ scripsi s. q. ij. † An notarius recipiens instrumentum contractus à iure reprobati, puniatur? dic quòd sic. vt notatur in l. generali. C. de tabulariis. lib x. & tex. in §. callidis. de prohi. feudi alienati. Et plenius dixi j. quæst. ccccxxxiij. de materia prothocollorum, vide quæ scripsi s. quæst. xix.

a ¶ Propria authoritate. *Contrarium tenet domi. Fely. in c. quum P. tabellio. ij. colum. versi. iiij. quæritur. extrà de fide instru. allegat domi. Ioan. And. in c. quum P. & Specu. & Ioan. And. in titu. de instru. edit. §. ostensio. versi. quid si aliquis tabellio legat. & do. Bald. & Pau. de Cast. in l. si quis ex argentarijs. §. nihil. ff. de eden. & ibi soluit contraria iura, per do. Bar. in d. §. cogentur adducta. Videtur tamen velle, quòd sufficiat in huiusmodi casu generalis licentia iudicis, cõcessa sibi ad leuandũ rogationes defuncti, & publicam firmam ad requisitionem quorum interest.*

SVMMARIVM.

1 *Domino mortuo, an expiret mandatum procuratoris.*

QVAESTIO CXIX.

1 IVre canonico procurator qui etiã fuit litem contestatus, non potest procedere vsque†ad diffinitiuam mortuo domino: quia per mortẽ domini dicitur reuocatũ mandatũ, per cle. fi. de proc. Secus tamẽ est de iu. ciui. quia de iu. ciui. domino etiã mortuo & re nõ integra nõ dicitur reuocatũ mãdatũ. Et procurator dominus litis, potest semper procedere in causa vsq; ad diffinitiuam,
a in l. si defunctus.[a] ff. de proc. cum si. no. per Spe. in ti. de procu. §. ratione quoq; ver. sed nũqd procurator. ita dicit Io. An. in addi. Spe. in d. versi. sed nunquid procurator &c. & hæc determinatio iuris ciuilis obseruatur in iudicando in omnibus curiis præsentis patriæ Delphi. de stylo curiarũ, qui stylus pro lege debet ob-
b seruari. in c. quã graui. de crimin. falsi. & in §. fi. insti. de satis.[b] & in c. ex literis. extrà de cõstitutionib. in l. iij. ff. de probat. Quia etiã dicta cle loquitur de beneficialib. vt ibi declarat glos. super verbo, pro ecclesia. in prin. hic autem loquimur in prophanis & causis tẽporalib. vt re nõ integra nõ finitur mãdatũ, puta li. cõt. per d. l. si defunctus. cũ simi. & ita etiã declarat gl. in dicta cle. in verbo, pro ecclesia. De materia dictæ cle. fi. de procur. plenè dixi ĩ. q. ccccclxvij. vide quæ dixi ĩ q. ccccxcj quãdo dicatur lis pẽdere, vide c. fi. vt lite pend. in cle. &c. Et quãdo dicatur res integra in iudiciis, vel negotiis, vide in d. cle. fi. in gl. sup ver. pro ecclesia.

a ¶ L. si defunctus. *In tantum hoc est verum, quòd si procurator acceptauit mandatum, & satisdedit iudi. solu. non expirat mandatum morte domini. vt dicit Barto. & Ange. in dicta l. si defunctus.*

b ¶ §. fin. facit insti. eo. titu. de satisda. *In princip. ibi, alium nouitas per vsum amplexa est. & Specu. in titu. de aduoc. §. vj. versi. quidam modus. Adde domi. Cyn. in l. ij. C. quæ sit longa consuetudo.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata in cõfessum, iudicio etiam minus legitimè instituto, valet.*
2 *Confeßio facta extra iudicium, an faciat indicium ad torturam.*

QVAESTIO CXX.

1 DOminus Anto. de Butri. in suo repertorio in litera C. super verbo confessio, †dicit, quòd valet sententia lata in confessum etiã iudicio minus legitimè instituto, vel super libello inepto: & allegat dictum Inno. in c. Pisanis. de resti. spo. & in c. qualiter & quando. extrà de accus. §. de foro compet. &c. & ita refert tenuisse Bal. idem tenet Bar. in l. si confessus. ff. de custo reorũ. & ibi plenissimè vide de hac materia, & ita seruatur in curia parlamenti Delphi. in qua curia parlamenti etiam proceditur sum-

marie

mariè, sola facti veritate inspecta. & super hoc vide quæ etiam scripsi s.q.lviij.& præmissa sunt vera in causa ciuili, sed vbi fieret confessio in causa criminali, talis confessio non esset sufficiēs ad condemnandum, quando processus est nullus: per glos. in l si filius. C. de lib. cau. noc. Inno. in c. qualiter & quando. de accu. licet Bar. videatur dicere contrariū. in d. l. si cōfessus. & dicit ipse Bar. quod talis sententia in confessum lata, est interlocutoria. alle. ff. de his qui no. infa. l. ictus fustium. Sed credo, quòd non sit simplex interlocutoria, sed habens vim diffinitiuæ, si contineat aliquid dari, fieri, solui, vel restitui: per ea quæ s. dixi q. xij. ita etiā quòd sit appellandum in scriptis: vt ibi dixi. De processu nullo si
a consensu partiū possit conualidari: vide quæ dixi j. q ccxvj. † An confessio facta extra iudicium, faciat indicium ad torturā. Bart. quòd sic in d. l. si confessus. & no. in l. capite quinto. ff. de adulte. Sed si confessio in iudicio facta sit nulla aliqua ratione, an faciat indiciū ad torturā. Inno. per c. per inquisitionē. extrà de elec. videtur tenere quòd sic. coll. vero in c. at si cle. de iud. videtur tenere quòd nō. ideo decisionē pñtis dubij relinquo determinationi per curiā parlamēti fiēdæ: quā hic subiūgā, dum videbo eā fieri.

SVMMARIVM.

1 *Homicida voluntarius an gaudeat immunitate.*
2 *Existenti in immunitate, possint ne alimenta denegari.*
3 *Homicidæ voluntario an debeant in ecclesia compedes necti.*
4 *Palatium Episcopi an gaudeat immunitate.*

QVAESTIO CXXI.

1 IN camera cōsilij, in qua erant † domini parlamenti, videlicet dominus montis Einardi locum tenens gubernatoris, Io. Baiuli præsidens, Ma. thomassini, Io. de sancto Germano aduocatus fiscalis: ac etiam domini Cameræ computorum Delphi. videlicet magister Io. de Morolio, præsidēs cameræ, Io. de Orginiaco, Io Iampitre auditores Et ego, dum altercaretur de monte robineti alloze, castellani voyronis nuper in dicto loco voyronis nequiter interfecti per nobilem Ioan. Grimaudi & eius consortes fuit quæsitum. vtrū dicti homicidæ qui sunt de præsenti in immunitate ecclesiæ, debeant gaudere immunitate. & fuit opina-
a tum (nemine discrepante) & conclusum, quòd non [a] debent gaudere immunitate, cum dicti homicidæ fuerint voluntarij præpensatis insidiis: & quòd debent capi & extrahi ab immunitate, per c j de homicidio. in antiquis. vbi ēst tex. & glo. in authen. de mand. prin. §. neq; autē. & no. glo. Cy. & Bar. in l. ij. C. de his, qui

ad eccle.cõsu.ita etiam tenet do.Ang.de Are.doc.nouissimus in trac.suo de malef.super verbo,quòd forma publica pręcedente, vbi alle.iura prædicta.sed contra hoc facere videtur,quia canon non præbet causam seu occasionem mortis.Ideo do.Ant de Bu. in d.c.j.multos narrat intellectus d.c.j.de homi.Primò,quòd loquatur de homici. spirituali : vt sit sensus homicidam mori spiritualiter,si non pœniteat.Secundus intellectus est, vt moriatur quo ad vitam actiuam,id est pœnitẽtia plectatur. Tertius intellectus est,vt moriatur,id est deponatur à suo ordine,& sic loquatur de morte suæ dignitatis. Vel quarto,vt intelligit gl.moriatur,id est ab ecclesia nõ defendatur. Vel quintò,quòd moriatur, id est tradatur curiæ seculari eo deposito secundũ formã ca.quũ non ab homine.de iudi.secundũ Hosti. Vel quòd hæc non est lex cano.sed Exodi:quia sæpe imponebatur pœna mortis,& inseritur in decr. vt sciatur,nõ vt in ecclesiastico foro seruetur:ita dicit ibi do.Ant.de Bu. Et sic accipiẽdo dictũ quintũ intellectũ ad d.c.j.de homi.prout eũ intelligit do.Host. iũcta d.l.Exodi,& his quæ leguntur,& notan.in d.§.neq; autem.in auth.de man.principum.apparet conclusionem de qua s̃.factam per dict.do.meos parlamenti esse iuri consonam,attento etiam quòd tex.in d.c.j. de homici.ita claré & indistinctè loquens,indistinctè est intelligendus,vt iuribus vulgatis:& ita etiã inde fuit per iudicẽ curię cõmunis Grationop.obseruatũ ad causam mortis Raymũdi Fabri volũtariè etiã præpẽsatis insidiis interfecti:cuius homicida fuit extractus ab ecclesia fratrũ prędicatorum Grationop.& incarceratus in carceribus portę Troynæ,die ix.Aug.M.ccccl vij. & quòd homicida non debeat gaudere immunitate , tenet per pulchras rationes Io.Ferr.in ti.forma inquisitionis,super maleficiis.qua die fuit iteratò deliberatum & conclusum inter dominos parlamenti secum vocatis aliis in iure peritis pręsentis ciuitatis,quòd dictus iudex cõmunis bene processerat,dictũ homicidam extrahendo à dicta immunitate.Quia extrahens ab immunitate illum,qui nõ debet ea gaudere, nõ dicitur infregisse immunitatẽ, vt dicit de Zaberellis in c. inter alia.extrà,de immu. eccle.Licet Sal.in auth.si quis ei.C.de adul.voluerit dicere quòd prius debuisset requiri licentia ab episcopo , licet non obtenta. Quod tamẽ nõ seruatur in hac curia parlamẽti : quia de Zabar. in cle.j.de of.or.tenet indistinctè,quòd debet ab eo episcopo extrahi:vbi delatus nõ debet gaudere immunita. Sed quis debeat cognoscere de habitu clericali,vide quæ dixi ĩ.q.cxxxviij.† Sed

iuxta

iuxta hæc quæro, an existēti in immunitate, possit ei obsidio apponi circuncirca ecclesiā, vel alimēta denegari? Host. in lectura, in c. inter alia. extrà de immu. eccl. dicit quòd non, & quòd malè
3 faciunt domini temporales ita facientes. †Idem in simili crederem, quòd non deberet in ecclesia cōpeditari de iure. Et contrariū faciētes infringunt immu. ec. ac si ipsum extraherēt, & incidunt in pœnā l. fi. C. de his qui ad eccle. cōfu. ar. l. j. §. j. ff. de vi & vi arma. & ibi bonus tex. & l. Fulcinius. §. illud. ff. ex quib. cau. in pos. ea. de priui. credi. l. eum qui. la ij. & de termino moto. l. fi. in prin. de materia immunitatis vide Ang. de Are. in tracta. suo de maleficiis. in glo. super verbo, quòd fama publica referente. ibi, Quarto quæro &c. Cy. in l. præsenti. C. de iis qui ad eccle. confu. & in authen. si quis ei. C. de adult. Item depopulatores agrorum & insidiatores itinerum non gaudent immunitate: vt d. c. inter.
b Item nec etiā in ecclesia delinquentes [b]. in c. si extrà de immu. eccle. Item etiam delinquentes contra ecclesiam. in c. cōquesti. extrà de sen. excō. Attamen sciendū est, quòd in omni casu debet reddi iudici iuranti ei seruare vitam & membra: vt ibi no. Host.
* An officialis possit extrahere clericū de immu. ecc. Io. Fa. tenet quod sic. insti. de his, qui sunt sui vel alie. iur. super quo vide quæ plenè
4 dicit Fran. de Zabarel. in cle. j. de pœni. & re. †Et ibi vide vtrum palatium Episcopi gaudeat immunitate. & ipse de Zabarel. in clemen. j. de officio ordina. tenet quòd delatus debet extrahi per Episcopum, vbi delatus non debet gaudere immunitate.

a ¶ Quod non. *Contrarium tenet do. Pan. in c. inter alia. extrà de immu. eccle. & ibi hanc quæstionem optime discutit, quæ omnino videas.*

* *Tu Adde Pet. de Anch. in cap. j. de homic.*

b ¶ In ecclesia delinquentes. *Hoc intellige verum, si ibi delinquant sub spe immunitatis. vt ibi tenet domi. Panor. in dicto cap. & capi. inter alia.*

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum signatum per alterutrum notarium adhibitorum per partes, an fidem faciat. disting. nume. 3.*

2 *Notarij duo cur ferè adhibeantur.*

QVAESTIO CXXII.

AN instrumentum, in quo per partes contrahentes fuerunt
1 †adhibiti duo notarij, si fuerit grossatū & signatū per alterū ex notariis. sit probatoriū & fidē faciat? & videtur quod sic: quia fidem faceret, si tantū vnus adhibitus foret. l. si quis decurio. C. ad leg. Corne. de Fal. & insti. de inutili. stipu. §. item verborum. & in authē. de fide instru. §. si verò moriantur. col. vj. quæ super-

fluitas adhibita nõ vitiat instrumentum, si subscriptio alterius notarij superfluè adhibiti non reperiatur. l. testamentū. C. de testamentis. Et pro hoc facit, quod ponit glo. j. in c. ij. de rescriptis. facit etiā in simili, quod ponit Io. Fab. institu. de testa. in princ. ij. q. qua quærit: Sed quid si litera continet, ꝙ duo sigilla debeāt apponi: nec fuit appositū nisi vnū sigillum? vbi determinat, ꝙ facit fidem, per no. in d. c. ij. iuncta d. l. testamentū. In contrarium videtur dicendū, ꝙ non sit probatorium. Nam ad hoc, quòd tabellio vnus vel plures possint instrumentū super aliquo contractu conficere, illud debet eis mādari & præcipi per omnes, quorum in illo contractu consensus requiritur: vt l. contractus. C. de fide instrument. Quorum enim consensus in aliquo actu requiritur, ipsorū voluntas in scriptura probatoria est necessaria. l. ij. C. de rela. in auth. de tabellio. in principio. & §. j. aliàs si vnus contrahentium tantum mandaret, quòd fieret instrumentum, non valeret. l. cum precibus. C. de probationibus. & not. glo. in d. §. j. in auth. de tabellionibus. super verbo iniungetur. & per Spec. in ti. de instru. edi. §. postquā. versic. item nūquid est necessarius consensus vtriusque contrahentiū, &c. quem sequitur Ioan. Andr. in addi. Spec. Modo certum est, ꝙ partes adiungendo alium notarium non mandauerunt, nec voluerunt, ꝙ vnus solus notariorum sine alio notario secum iuncto conficeret instrumentum. Quia aliter dicta adiunctio totaliter esset inanis & superflua: quod non est dicendum. per consequens, vnus solus sine alio sibi adiuncto instrumentum conficere non potest per iura allegata: & si non potest instrumentum conficere, per consequens instrumentum non est probatorium. Illud etiam sequitur Spec. in tit. de instru. edi. §. instrumentum. versicu. ergo. Item, quòd non est signatum ab eo, qui ad hoc deputatus est, &c. hanc etiam partem sequuntur Bal. & Salic. in l. iurisiurandi. C. de testibus. idē etiam tenet expresse Alberi. de Rosate in lege j ff. de offic. proconsulis. dicens ibidem de hoc esse casum legis, & ita obtinuisse. Nam & ipse ibidem dicit, licet officium tabellionatus sit introductum à lege: vt C. de tab. per totum: tamen potestas & ministratio conficiendi instrumētum confertur ab homine creante tabelliones, & à contrahentibus. alleg. pro hoc d. l. contractus. C. de fi. instru.

2 Et dicūtur † adiecti duo notarij ad suspicionē falsitatis tollendā. l. fi. C. de fideicō. ibi, lex etenim ne quid falsitatis incurrat, si per duos fortè testes compositū est, maiorem numerum expostulat, vt per ampliores homines perfectissima veritas reueletur &c.

Si etiam

Si etiam partes cõtrahentes ne quid falsitatis incurrere possint, & vt perfectissima veritas magis reueletur, quandoq; duos notarios adhibent: aliàs contractũ nullo modo valere demonstrantes. Pro hoc etiam videtur text. in l. cum magistratus C. quando prouo non est necess. Sic etiam videmus in pluribus procuratoribus simpliciter constitutis. Nam si dictum non fuerit, ꝙ quilibet habeat potestatem insolidũ, vnus sine alio nihil facere potest: vt in l. pluribus. & ibi glo. ff. de procurat. Sic etiam vbi sunt duo notarij adhibiti, vnus sine alio nihil facere potest. Pro quo etiam facit c. prudentiam. extrà de offi. deleg. nec obstat si dicatur, quòd ad vtilitatem instrumenti corã testibus sufficit vnus notarius. Quia hoc verũ est, nisi partes voluerint cũ maiori solennitate cõtrahere. Et sic duos notarios in contractu adhibere: sicut in simili videmus, quòd cõtractus emptionis solo consensu perficitur. institu. de oblig. quæ ex consensu. per totũ. Veruntamen vbi partes volunt contractum fieri in scriptis, ad iustificationem ipsius, non sufficit probare cõsensum interuenisse: sed etiam oportet probare cõtractum fuisse factum & receptum in scriptis. & alleg. l. contractus. C. de fide instru. & institut. de emptio. & vendit. §. j. Sic etiam, vbi partes ab initio cõtractus (vt in maiori solennitate contrahant & falsitatem euitent) duos notarios adhibent, non valet instrumentũ super ipso contractu con-
a fectum, nisi per ambos notarios fuerit debitè visum & signatũ.[a] Nam quantò plura signa tabellionum in chartis sunt, tantò instrumenta cautiora. vt not. glo. in auth. de tabel. §. j. super verbo, iungatur. in fi. allegatur pro hoc in auth. de fide instr. §. oportet. Et hanc quæstionem vidi de facto in hac curia parlamenti de anno domi. M. cccclvij. de mense Iulij in relatione processus expost in eadem curia diffiniti inter Catharinam Pebo, relictam Antonii Burgundionis de Romanis agentẽ ex vna parte: & Desideriũ Vilaris aliàs Rabasta, & Ioã. Alexij reos ex altera, in manibus Claudij bonis secretarij Delphinalis: in quo processu dicti rei opposuerũt, quòd instrumentum obligatoriũ, cuius vigore agebat dicta Catharina Pebo, non erat signatũ nisi per vnum ex notariis: videlicet per Bargena, & non per Antonium Gayeti alterum ex notariis: qui dictum instrumentum receperunt. Sed
b quia in dicto processu fuit producta nota[b] dicti instrumẽti, quæ erat signata manu dictorum amborum notariorum, ideo fuerũt concessæ literæ præcisæ pro d. Cath. cõtra dictos reos. ita fuit iudicatum. Sed si dicta nota manu amborum notariorũ signata,

non

nō fuiſſet reperta, dictū inſtrumentū non fuiſſet fortè probatorium, per iura & rationes doctorū ſuprà allegatas. Attento † maximè, ꝙ in dicto inſtrumento continebatur, ꝙ fuerat actū inter
3 dictas partes, ꝙ dicti duo notarij conficerent inſtrumētum: vbi autem fuiſſet dictum, ꝙ per quēlibet ipſorū notariorum inſolidum fieret inſtrumentum, tunc non eſſet dubium: quia quilibet ipſorum poſſet inſtrumentum per ſe conficere. argu. c. ſi duo. de procur. lib. vj. & per l. itē ſi vnus. §. cum in plures. ff. de arbit. Sed iuxta hæc quæro. Vnus notarius ſcripſit groſſam, alter ſignauit: nunquid erit probatoriū tale inſtrumentū? videtur ꝙ ſic: per l. ſi quis ex argētariis. in §. ij. ff. de eden. & de hac materia tāgit Bal. in l. iuriſiurandi. C. de teſtibus. & in l. iuriſgentium. ff. de pact.

a ¶Signatum. *Vtrum de neceſsitate requiritur, quòd in inſtrumento ſignum notarij apponatur? & videtur quòd ſic, ſecundum d. Feli. in c. ſi ſcripturam. v. col. verſic. item requiritur. de fide inſtr. ſecus in prothocollo: niſi conſuetudo aliud obtineat, poteſt facere quòd ſignum ſit de ſubſtantia prothocolli, ſicut & inſtrumenti, vt in c. cū P. iij. col. ver. v. quæritur. eo. tit. de fide inſtrument.*

b ¶Nota. *An nota ſiue prothocollum notarij probet? videtur quòd ſic, ſi habeat conſonantiam perfectam: licetibi ſint quædam truncata: dūmodo per alia verba contractus appareat perfectus: vt ſentire videtur d. Feli. in di. c. cùm P. in princ. verſi. j. quæritur.*

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta an poſsit purgare moram, vt euitet commiſsum.*
2 *Vaſallus an poſsit moram purgare.*

QVAESTIO CXXIII.

Licet de iure ſint variæ opiniones doctorū vtriuſq; iuris, † an
1 & quando emphyteuta qui ceſſauit in ſolutione canonis, poſſit moram purgare ad euitandum commiſſum. Quia aliqui
a dicunt, quòd poteſt talis mora purgari,[a] dūmodo purgetur ante libelli oblationem. Aliqui verò dicunt, ꝙ ante litem conteſtatam: aliqui dicunt ꝙ vſque ad ſententiam: vt plenè per gloſſ. & doc. in c. potuit. extrà de locato. De ſtylo tamen & obſeruantia huius curiæ parlamēti talis mora poteſt purgari, dūmodo purgetur ante litē conte. & nō poſt. Et pro iſta parte faciunt no. per Dyn. in l. ſi ita quis §. Seia ff de verb. obli. & per Bar. in l. ſi inſulam. ff. eo. ti. & in l. j. ff de pe. le. & vide circa hoc, quæ plenè ſcripſi infrà q. clxxj. De hoc etiam tetigi ſuprà q. cvij. Et ſi dominus nolit recipere ſolutionē, emphyteuta liberabitur faciendo oblationem, conſignationem, & depoſitū in forma iuris: iuxta diſpoſitio

2 ſtionem l.ij.in fi.C.de iure emphyt.† Quid de vaſallo, an poſsit moram purgare? vide quæ dixi ĵ.quæſt.clxvj. de materia purgationis moræ, vide plene per Bar. in d.l.ſi inſulam.ff.de verb.obli.
3 An iuramentũ impediat †purgationẽ moræ: [b] Sali.℘ ſic, in l.ſi
b pacto, quo pœnã.C. de pact. & idẽ Bar. in l.ſi inſulam.ff. de verb. oblig. de hac materia ſcripſi in xxxj. conſil. meorum in vj. dubio.

a ¶ Mora purgari. *Videtur enim poſſe purgari mora vſque ad exactionẽ. Nam cum antiquo iure cõmuni non liceret vltra tempus præfixum ſoluere: imò res emphyteutica auferebatur emphyteutæ: licet hodie de gratia aliqua ſit facta additio iuri cõmuni: ſcilicet quòd poſsit prouidere celeri ſatisfactione, reſtringendum eſt: quia qui exactus debitum non ſoluit, non poteſt dici quòd ſibi celeriter prouideat. Ille ergo cenſendus eſt ſibi celeriter prouidere, qui exactus vel in iudicio vel extra, ſtatim & ſine vllo termino perſoluit, vt pulchrè ſentit domi. Inno. in c.potuit. in glo. ſua ſuper verbo, niſi celeri in fine verſic. Item quærimus extrà, de loca. idem quoque in terminis tenet Spec. in §.nunc aliqua. verſicu. lxxxiiij. eod. tit. de loca. & id ipſum ſentire videtur domi. Pet. Iaco. de Aurelia. in tit. de act. in rem pro re emphyteutica, quæ ceci. in commiſ. §. quæro dominus dedit. verſi. item ſuccurrit. in fin. vbi dicit, quòd nec ſufficeret tunc, ſi quis eſſet paratus ſoluere, cùm res iam cecidiſſet in commiſſum. & iſta videtur ſana opinio: nam poſtquam à iure emphyt. cecidiſſet, quomodo tunc facta eſſet exactio à lege? nulla quippe ex inde permittitur moræ purgatio. vt l.qui ob rem. ff. de condi. inde. l. iam tamen. ij. reſpon. ff. iudic. ſol. l. ſi is cui. ff. de lega. ij. & no. glo. in c. mora. cum ſimi. de regu. iur. in vj.*

b ¶ Purgationem moræ. *De hoc & tota materia moræ, & illius purgationis, vide iſtum conſil. xxxj. incipien. ĵ. Ieſu Chriſti. numero vj. verſic. pro hoc etiam.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtes an poßint denuò examinari ſuper articulo primo à Iudice omiſſo.*
2 *Mulier, minor & ruſticus, an poßint alios teſtes producere poſt didiſcita teſtificata.*

vide s. q. 72.

QVAESTIO CXXIIII.

SI Iudex vel commiſſarius datus ad examinandũ teſtes, omit-
1 tat † per errorem vel inaduertentiam ſuper aliquo articulo teſtes examinare, poterunt poſteà teſtes examinari ſuper articulo omiſſo: licet pars quæ hoc petit didicerit teſtificata teſtium ſuper aliis articulis examinatorum: quia error iudicis
a vel commiſſarij non debet nocere parti: vt in c.per tuas. [a] ibi, in ver. niſi fortè &c. De teſtib. vbi ita dicunt docto. Et ita ſeruatur cõſuetudo omnium curiarũ: quia hoc caſu ceſſat timor ſubornationis

tionis, de quo in c. fraternitatis. extrà eo. ita etiam vidi ordinari in curia parlamenti die xxiij. mensis Iunij M.ccccl vij. in mani-
a bus Ioan. Albi secretarij Delphi. †Quid autem de minore, muliere, & rustico, an possunt alios testes producere post didiscita testificata? vide Bar. in l. j. §. nunciatio. ff. de noui operis nunciat. Sunt tamen certi casus speciales, in quibus etiam publicatis attestationibus & didiscitis testificatis admittitur productió & examinatio aliorum testium, etiam super eisdem articulis, qui ponuntur per dom. Ioan. de Grassis in d. c. per tuas. prout reperio in recollectis per me sub eo scriptis, dum ipse actu legeret in vniuersitate Taurini. ponit etiam Spec. ti. de teste. §. satis vtiliter circa princ. vbi etiam enumerantur certi casus. vide alios casus s̃. quæst. lxxij. Et alium casum specialem, de quo tetigi j̃. q. ccj. De testibus examinatis coram arbitris, ꝙ non probent coram ordinario, nisi inter partes aliud fuerit actum, in l. penul. C. de arbi. Si debeant repeti testes: si non fuerint examinati: iuxta interrogatoria per partem tradita. vide quæ scripsi s̃. q. lxxij. in fin.

a ¶In c. per tuas. *Et ibi do. Innocen. & Ioan. And. in nouella. vide domi. Bald. in l. si quis. § nec iterum. ff. de edend.*

SVMMARIVM.

1 *Examinationes testium ad tempus iuramenti referuntur.*

QVAESTIO CXXV.

PRacticatur in curia parlamenti & in cæteris curiis præsentis patriæ Delphin. seruatur in iudicando, quòd sufficit, vt
1 testes iurent †infra dilationem datam ad probandum, licet posteà deponant. Item etiam si iurent die nõ feriata, & deponant die feriata, valent depositiones talium testium: quia eorum deposi-
a tiones referuntur ad tempus iuramenti, vt not. Bar. [a] in l. si quan-
b do. [b] C. de testi. & Spec. in tit. de teste. §. qualiter, versic. is quoque cui &c. & no. in c. j. extrà de testi. & in cap. licet causam. extrà, de probatio. & per Bartol. in l. damni. §. Sabini senten. ff. de dam. infec. & ponit domi. Ioan. de Grassis in cap. cùm super. extrà de testi. cog. De materia iuramenti testium, vide quæ dixi infrà quæstione ccccxlij. Si pars fuerit citata visura testes iurare ad certam diem, & illa die sit feriatum, an teneatur die sequenti comparere: vel si sit necessaria noua citatio: vide quæ scripsi, infrà ea. q. ccccxlij. Et si testes non fuerint examinati, iuxta interrogatoria partium, quid iuris: scripsi, suprà q. lxxvij. in fin.

a ¶Bart. *No. practicam quam tangit do. Bart. in d. l. si quando. in vers. si.*

b ¶In l. si quando. *Et ibi do. Bald. in iij. col. in versic. item iurat.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Notario causæ asserenti in suis actis commissam sibi fuisse testium examinationem, an credatur.*

QVAESTIO CXXVI.

1 AN in hac curia parlamenti secretarius † causæ possit scribere in actis, quòd domini curiæ parlamenti sibi commiserunt examinationem testium illius causæ. do. Bortol. de Salyce. mouet istam quæstio. & determinat, quòd non. Et si faciat, quòd ei non est credendum: sed debet facere signari per alium nota-
a rium:[a] ita dicit ipse dominus Salycet. in l. iurisiurand. C. de testi. & ibidem dicit idem tenere Hosti. & Ioan. in c. quoniam contra falsam. extrà de probatio. Et ita etiam seruat stylus præsentis curiæ: & quòd plus est, quia secretarij dictæ curiæ parlamenti committebant fraudes in dictis commissionibus, & examinabant testes asserentes sibi fuisse commissas examinationes, licet non essent. Ideo de anno domini M.cccclxj. fuit factum edictum, quòd non valeant eorum attestationes: nec eis fides adhibeatur, & quòd mulctentur in xxv. lib. turon. fisco applicandis: nisi eorum commissiones sint signatæ manu alterius ex dominis parlamenti: & est dictum edictum registratum in grosso lib. albo, existente in camera consi.

a ¶ Per alium notarium. *Istud expressè tenet dom. Bald. in d. l. iurisiurandi. in ij. colum. versicu. quæro an vni testi.*

SVMMARIVM.

1 *Verba derogatoria primo testamento adiecta.*
2 *Testamentum primum, an possit reuocari per secundum.*
3 *Onus specificandi clausulas derogatorias, scienti imponitur.*
4 *Obliuio præsumatúrne in testatore secundo testante.*

QVAESTIO CXXVII.

a IN camera[a] parlamenti Delph. Grationop. residentis de anno domini M.cccclvij. & de die ij. mensis Aug. fuit diffinitus processus motus & vertens in dicta curia ad causam castri Mirabelli in manibus Ioannis Botuti, inter nobilem Iaco. Robe. & illos de Cordone, & eorum consortes agentes ex vna parte, & nobilem Mariam de mirabello, ream ex altera: in cuius processus visitatione fuerunt vocati & præsentes spectabiles & egregij viri do. Io. Baiuli vtriusque iuris doctor, præsidens, Ma. Thomassini licētiatus in legibus & miles. Io. de sancto Germano. legum doctor, aduocatus fiscalis. d. Pet. Mileti, actu legens, in vniuersitate Valenti. d. Rostagnus Renati, legum doctor ciuis Valentiæ.

d. Io.

d.Io.de Villeta,legum doc.d.Pet.& Io.Baiulli fratres leg. doc.d. Petrus Acardi licentiatus in legibus.& ego Guido papę,in cuius processus diffinitione fuerunt decisæ & determinatæ xj.quæstiones infrà proximè particulariter declaratæ per dictos dominos nemine discrepante. prout infrà particulariter describuntur. Et pro introitu dicendorum ad declarationémq; dictarũ xj.quæstionum,præmitto hic verba duorum testamentorũ, de quorum viribus in dicto processu disceptabatur,ex quibus dependent dictę vndecim quæstiones decisæ. Et primò sequitur effectus primi dictorum duorũ testamentorum. Nobilis Petrus dominus mirabili,de anno domini M.ccccxxvij.& die xix.mẽsis Iunij,eius condidit testamentum,in quo sibi hæredem vniuersalẽ instituit dominam Mariã eius sororem:dominam ,Sonacij,& adiecit verba
3 derogatoria,quæ sequuntur. † Et casu quo ipsum testatorẽ in posterũ aliud testamentũ facere contingeret, illud vult esse nullius valoris & momenti, nisi expresè & specificè fiat mentio de hoc suo præsenti testamẽto,& contentis in eodem in dicto testamẽto fiendo , & de verbo ad verbũ tenor præsentis instrumenti in ipso instrumẽto fiendo inseratur. Contigit posteà, ꝙ dictus nobilis Petrus die vj.Iulij,anno,& sic infra xvij.dies aliud condidit testamentum sufficienti numero testium,& aliis iuris solennitatibus roboratum,in quo sibi hæredem vniuersalem instituit do. Io.de mirabello militem eius patruum insequendo & approbando,vt dicebat, substitutiones adiectas in testamento domini Amedæi eius quondã patrui:in quo testamento,adiiciuntur verba sequentia. Verùm cum præfatus nobilis Petrus testator,in loco Chamberiaci quoddam aliud testamentum seu ordinationem de bonis suis fecerit:in quo seu qua Mauricium marchandi eius auunculum hæredem sibi instituit, ac etiam Mariã eius testatoris sororem, & eius filium seu filios hæredes sibi instituerit, seu certa legata eis fecerit, dictum testamentum seu ordinationẽ & aliud & alia quecunq; fecerit vel reperietur fecisse per hoc suũ pręsens vltimum nuncupatiuum testamentum, reuocat, irritat penitus, & annullat,& si aliqua verba derogatoria modi formæ adiectiones vel alia quæcunq; sint facta, vel posita in dictis testamentis vel ordinationibus per ipsum aliàs factis, per quod seu per quas præsens testamentũ non posset valere: vult omnia alia esse reuocata irrita,annullata,& pro nõ factis appositis dictis vel etiã non scriptis habere debere. Nam quorumcunque derogatoriorum & dictæ & cuiuslibet prioris, tunc vltimæ voluntatis se omnino
asser

asseruit pœnitere. Quoniam suæ propriæ & vltimæ volũtati est hoc esse suũ ipsius testatoris vltimum nũcupatiuũ testamentũ, & nullũ aliud præterquã istud valere, nec valere debere. Et quia idẽ testator iuuenis est nondũ ætatis xxij. an. nec recordatur, nec memoriã habet, nec potest habere ipsorum verborũ derogatoriorũ formam, modorũ conditionũ adiectionũ & aliorũ contentorum positorũ in dicto testamẽto, seu ordinatione, per quod seu per quã præsens infringi posset vel nõ haberet, vult & iubet dictus testator omnia premissa in hoc suo testamẽto vltimo haberi expresse pro expressis & specificatis, & præsens suũ hoc vltimũ testamentum nuncupatiuum valere, ac si omnia prædicta in eodem essent declarata. Et vt magis appareat de eius mẽte & intentione, ꝙ nõ vult, nec intendit dictũ Mauricium marchandi, nec dictã Mariã vel quãcunq; aliã personam habere castrum suũ Mirabelli, nec quæcunque alia sua bona, præterquàm dictũ do. Ioan. de Mirabello, & heredem suum vniuersalem, vt suprà per eũ institutum, iurauit ad sancta euangelia testator in manibus nostris notariorum scriptorum, hoc esse suũ vltimum testamentũ, & id valere & non aliud, per quancũque aliã ordinationem per eũ aliàs factã & ꝙ non vult nec est intentionis aliũ hæredẽ habere, preterquã dictum do. Io. eius patruum, & eius liberos masculos, prout suprà eos instituit & substituit, nõ obstantibus ipsis verbis derogatoriis, clausulis, formis, modis, adiectionibus, cõditionibus: vel qubuscũque aliis positis in dicto testamento & ordinatione aliàs per ipsum factis, & quæ in eis ordinauit seruari in presenti testamento, quę ignorat: & si ipsorum recordaretur, de eisdem in presenti suo vltimo testamento mentionem expressam fecisset &c. Ex quibus & ex dicto processu oriuntur xj. quæstiones proximè
a sequentes. Et primò † an per secundum testamentũ fuerit dictum primum testamentum reuocatum. & videtur primo, ꝙ non: quia quanquã fiat generalis mẽtio de verbis derogatoriis etiam in nota testamenti, non videtur sufficere ad demonstrandũ contrariam voluntatẽ testatoris: sed requirebatur mẽtio fieri in spe-
b cie, de verbis derogatoriis, [b] in primo testamento appositis. ¶ Et ꝙ specialis & non generalis mentio verborum derogatoriorum fieri debeat ad subuertendum primũ [te]stamentum, tenent Bar.
c in l. si quis. in princ. testamenti [c] ff. de l[eg.] ij. in lectura. & plenius in sua repeti. Dyn. in c. quod semel placuit. de regul. iur. lib. vj. Bald. & Saly. in l. sancimus. C. de testa. Cyn. in l. j. C. de sacrosanc. eccl. gol. in l. si mihi & tibi. §. in lega. ff. de leg. j. Et hęc est com-

munis opin. Licet Iac.de Are.tenuerit contrariũ:volens dicere ꝙ nec in genere nec in ſpecie ſit neceſſaria mentio fieri in ſecundo teſtamento de verbis derogatoriis primi teſtamẽti:cuius tamen opin. reprobatur per omnes docto. vt refert Cyn. in d.l. ſancimus.& in l.j.C.de ſacroſan,eccl,in fi. Sed quia dictus nobilis Petrus teſtator condendo dictum ſuũ ſecundũ teſtamentũ, dicit ſe non habere memoriam dictorum verborũ derogatoriorũ, & ea ignorare aſſerendo vlterius, ꝙ ſi de ipſis recordatus fuiſſet, expreſſam mentionem feciſſet. Credo iſtud ſufficere ad reuocationẽ dicti primi teſtamenti. Quia quæ ſuprà dixi pro parte cõtraria, intelligũtur quãdo teſtator recordatur de clauſulis,& de verbis derogatoriis. Sed quando teſtator non recordatur, ſufficit ꝙ dicat in teſtamẽto,nõ obſtãtibus clauſulis & verbis derogatoriis in primo teſtamento per me adiectis, quæcũq; & qualiacunque ſint de quibus mentionem non facio: quia de eis non recordor, prout dixit ipſe teſtator. Et hanc opin.tenet expreſsè domi. Saly. in d.l.ſancimus,C.de teſt,in vj,quæſt,probat ipſe per tex,in d.l.ſi quis in principio teſtamẽti.ibi,in verbo,ſciẽs &c.† Ex quo infert
3 Sal. ꝙ illud onus ſpecificandi clauſulas derogatorias imponitur ſcienti & nõ immemori,vel nõ recordãti. Et ſic reſoluitur cõtrarium,quod fieri poterat de l.diui.§.licet.de iur,cod. Quia ibi loquitur in ignorãte,l.verò,ſi quis in principio teſtamẽti.loquitur in ſciẽte.ita dicit ibi Saly.ſed quomodo poteſt dici neq; præſumi, ꝙ dictus Petrus teſtator nõ fuerit recordatus de dictis verbis derogatoriis in primo ſuo teſtamento adiectis, cùm inter ipſa duo teſtamenta nõ fuit niſi interuallũ ſeptẽdecim dierum:& in facto proprio nõ admittitur ignorantia.iuxta l.fi. ff.pro ſuo. maximè, quãdo factũ non eſt antiquũ,vt dicit Bal.in l.Celſus.ff.de vſucap. prout in caſu iſto. Si enim lapſi fuiſſent decẽ anni ante ſecundum teſtamentum, ſatis potuiſſet tolerari obliuio.iuxta ea, quæ not. ſunt per doc.& gl.in l. quãquàm. ff.ad Velleia.& in l.peregrè.ff. de acqui.poſ.Sed ille curſus temporis hic ceſſat:igitur &c. Tamẽ
4 dominus Sal.in d.l.ſancimus.tenet ꝙ † creditur teſtatori dicenti ſe non recordari. alleg. ipſe in argu. l.hac conſultiſsima. in §. at cum humana.ibi,in text.minus memoria .C.qui teſt.fac.poſ.Sed adhuc non videtur reſpondere ſufficienter domi. Sal. ad id quod proximè dixi,ꝙ in facto proprio de recenti ſicut in caſu iſto non debet præſumi obliuio. Quia d.§.at cum humana.in d.l.hac conſultiſsima. loquitur in illo qui teſtando erat in agone mortis: tũc ſatis præſumitur in eo obliuio cauſantibus, cogitatione &
turb

turbatione mortis.vt ibi apparet tex.Sed in casu nostro secus est, quia ipse Petrus testatus est secũdò in dicto mãdamẽto Mirabelli,& posteà per multos menses decessit in bello de Vernuel.& sic cessat dicta ratio turbationis mortis,de qua in d.§.at cum humana.Ideò seruando opi.d.Sal.& sequaciũ,quæ in iudicãdo videtur æqua,dico quòd etiam in casu nostro debet præsumi,dictũ nobilem Pe. non recordatũ fuisse de dictis verbis derogatoriis in primo testamẽto adiectis. pro quo adduco quod alibi dicit Bart.nã vt dicit ipse. non solũ obliuio præsumitur ex facto de longinquo vel antiquo,sed etiam quando factũ est multum implicitũ : licet de recẽti.ita dicit ipse d.Bart.not.in l.si res.§.j.in prin.ff.de leg.j. Modò sic est,quòd dicta verba derogatoria in dicto primo testamẽto Petri adiecta sunt multũ implicita,quia tria continẽt.Primò,ꝙ secundũ testamentũ,si quod faceret,nõ valeret,nisi expressè & specificè fieret mentio de primo testamẽto.Secũdò,ꝙ etiam de contentis in ipso primo testamẽto fieret mẽtio in secũdo.Tertiò ꝙ de verbo ad verbũ tenor primi testamẽti insereretur in instrumẽto secũdi testamẽti. Et sic cum ista derogatoria verba sint multũ implicita,potest faciliter præsumi obliuio, iuxta dictum Bar.vbi suprà maximè,respectu dicti Petri qui potius circa arma quã scripturas versabat̃,vt patet in processu. Et satis de obliuione apparet:quia in primo testamẽto nõ instituerat nisi dictã Mariã, & tamẽ credebat etiã instituisse Mauriciũ marchãdi: qui nõ est in testamento nominatus, nisi pro teste. Et sic restat opi. dicti Sal.vera,dicẽtis ꝙ dictus testator secũdò testãdo præsumit̃ oblitus fuisse verba derogatoria primi testamẽti.Maximè quãdo secundũ testamẽtũ cõditur prope mortẽ, vel quãdo verba derogatoria primi sunt multũ implicita.Et quãdo dicit in secũdo testamento se de ipsis nõ recordari, prout fecit d. Petrus. Et ita fuit decisum & determinatũ in d.causa per do.doc.s̃. nominatos, per dictas rationes,& multas alias,per eos tũc allegatas,& inde iudicatũ in dicta causa.de verbis verò derogatoriis adiectis in rescriptis,statutis, & aliis dispositionibus, vide Io. An.in nouel.in c.cũ ex eo.extrà de exces.præl.& ibi plenè.& per Bar.in l.fi.C.si cõtra ius vel vti.pu.& plenè scripsi in trac.per me Guid.Papæ cõpilato, qui intitulat̃ tractatus rescriptorũ & clausularũ derogatoriarũ, & nõ obstantiarũ in tabulis rescriptis principũ apponi solitarũ.

a ¶In camera. *Ad declarationem præsentis quæstionis, An testamentũ vel legatum habens clausulã derogatoriã sequentis voluntatis,reuocetur per ipsam sequentẽ voluntatẽ seu testamẽtum, nisi de ipso vel eius quali-*

tate fiat specialis mentio in sequenti. & an sufficiat generalis mentio. Et quãdo dicatur fieri specialis mẽtio. Et quid si in testameto cõtineatur iuramentũ: an requiratur specialis reuocatio. Et quid in verbis derogatoriis solennitatis, nisi dicat, volo in testamẽto sequenti talem solennitatẽ seruari, nec dicat vlterius quid vult fieri, si non seruetur. de omnibus his vide Pau. de Cast. consi. cclxxxj. in anti. consi. & habebis ex hoc lucrum & honorem coniuncta præsenti quæstione d. Guid. Papæ. Et hæc sufficiant pro additione totius huius præsentis quæstionis. Hic annotantur verba derogatoria adiuncta in secundo testamẽto. Hic inseritur iuramentũ ipsius secundi testamenti confirmatorium & approbatorium. Hic proponitur prima quæstio ex themate prædicto resultans, hic decisa aliis prætermissis in seq. tamen determinatis.

b ¶De verbis derogatoriis. *Tu vide de hoc istum, consi. lxiiij. incip. visis duobus testamentis, num. 1. versi. credo dicendum. & versi. nec sufficit. & consi. lxv. incip. viso themate, num. 5. versi. item dicta dubia.*

c ¶Bart. in l. si quis in principio testamenti. *iij. col. in versi. venio ad secundum. Nota casum in quo præsumitur oblinio de facto recenti.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in secundo testamento adiectum, an habeat vim verborum derogatoriorum.*

QVAESTIO CXXVIII.

ET pro ista parte habita relatione ad præcedentẽ quęstionem,
1 facit etiam alia ratio: quia dictus Petrus de Mirabello, † in dicto suo secundo testamẽto iurauit illam esse suam vltimã voluntatem, & quòd nolebat dictã Mariá esse suam hęredẽ. Sed tantummodo dictum d. Ioan. de Mirabello eius patruũ: illud enim
a iuramentum [a] operatur ac si specificè mentionẽ fecisset de dictis clausulis derogatoriis in primo testamẽto adiectis, ita dicit not. Bald. in d. l. sancimus. circa fi. Mouetur: quia reuocatio clausulæ derogatoriæ non operatur validationem secundi testamenti: sed voluntas ipsius testatoris quæ præsumitur mutata, si derogatoria verba in primo testamẽto adiecta, in secundo reuocentur. vnde si appareat de voluntate mutata, puta quia testator ita iurauit, tunc secundum testamentum præualet, etiã si non habeat derogatoriam derogatoriæ. ita dicit ibi Bald. per iura ibi per eum allegata. Sic ergo concludo, quòd dictum primũ testamentum, in quo dictus Petrus instituit dictã Mariam, fuit reuocatum per secundum testamentum in quo instituit dictũ Io. eius patruum, non obstantibus dictis verbis derogatoriis in primo testamento adiectis, iuxta §. posteriore. insti. quib. mo. test. infir. cum multis simil

simil. Et ita etiam fuit decisum in dicto processu, per dom. doct. suprà in præced. q. nominatos, & iudicatum.

a ¶ Iuramentum. *Ad hæc vide d. Bar. in d. l. si quis in prin. test. in v. col. ante § miles. in vers. quæro vtrum iuramentũ. & in l. omnes populi, ix. col. vers. circa secundũ. & vers. seq. ff. de iu. & iur. & in l. eã quã. C. de fideic.*

SVMMARIVM.

1 *Notarius an poßit notam per eum receptam per interuallum extendere.*

2 *Officium publicum bonam fidem inducit.*

QVAESTIO CXXIX.

SED quomodo poterunt excusari duo tabelliones, qui receperunt & grossauerunt dictũ secundum testamentum: qui plus
1 scripserũt in grossa, quàm in nota in verbis derogatoriis. †Circa hoc puto considerandũ, quòd dictum secundum testamentũ non fuit grossatũ per notarios ad hoc commissos authoritate iudiciaria. Sed per ipsosmet notarios, qui ipsum testamentũ receperũt. Ideo eisdem est credendum, iuxta l. decurio. C. ad leg. Cor. de falsis. nec præsumuntur aliud scripsisse in grossa, quàm eis fuerit dictum & iniunctũ per testatorem: quia tabellio nõ præsumitur aliter facere aut scribere, neque scripsisse, nisi sicut fuit rogatus de ipso actu scribendo. nec attenditur in tabellione sciẽtia priuata: sed sciẽtia, quã habet vt tabellio, id est, vt publica persona. Et pro his faciunt no. in l. sciendũ ff. de verb. oblig. in gl. fi. & in auth. de tabel. §. nos aũt. quia notarius nõ præsumitur excessisse fines mãdati, sed fideliter scripsisse sibi iniuncta secundũ voluntatẽ eius,
2 qui rogauit. †Nam publicũ officiũ præsumptionẽ bonæfidei inducit. vt l. cum precibus. C. de prob. & l. ij. in verbo non arbitramur. C. de iurisd om. iud tex. est in hoc notabilis: ita dicit Bal. in l. errore. C. de test. Maximè, cũ dicti duo notarij probati fuerint in dicto processu bene famati, & cõsueuisse eorũ officiũ notariatus probè & legaliter exercere. Talia enim in notario sunt attendenda: vt ff. de eden. l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de testi. l. ob carmẽ. §. fi. prout dicit Io. Fa. instit. de inuti. stip. §. itẽ verborũ. & Bart. ff. quẽad. test. ape. l. ij. §. si dubitetur. potuerũt ergo dicti notarij, qui
1 dictũ testamẽtũ receperũt, dicta verba derogatoria extẽdere [a] in grossa iuxta volũtatẽ, quã sciuerũt à testatore: vt voluit Spe. in ti. de instr. edi. in §. ostẽso. ver. quid ergo, si abbreuiatura. & §. instrumentũ. in ver. hoc aũt puto, &c. Maximè, quia in nota iam fiebat mentio de verbis derogatoriis: licet in genere in primo testamẽto adiectis: ideo notarij extẽdere potuerũt verba cõueniẽtia verbis iam expresßis in nota, ita dicit Bart. in l. Gallus. §. idẽ creden-

dum.ibi,nisi euidenter conueniant sub illo verbo,&c. ff.de libe. & post.Prætereà posito,quòd in grossa non essent alia verba, quã in nota, adhuc reuocatum esset primum testamentum, cum in ipsa nota etiam fiat expressa mentio,quòd ipse Petrus testator iurauit illam velle esse eius vltimam voluntatem. & non aliam dispositionem,in qua instituerat dictam Mariá eius sororem, quæ verba sufficiunt ad tollendum vires primi testamenti,secundum Bald.in d.l.sancimus.C. de test. vt suprà iam dixi. & ita iam fuit determinatum per dominos doctores suprà q.cxxvij.nominatos: & iudicatum in dicta causa.

a ¶Extendere. *Et licet notarius circa substantiam negotij nihil debeat extendere: potest tamen intellectum quem habuerunt contrahentes in rogando, & ipse in scribendo exprimere: vt dicit d.Bald in rubr.C. de fide instrum. vj.col.versi.iiij. quæritur.*

† ¶*Tu adde quòd si reperiatur quòd notarius aliter scripserit, quàm probatum fuerit à partibus tempore actus gesti,præsumitur potius per errorem, quàm per dolum. Ita no.concludit Alex.in cons.lxxiiij.inci.viso test.col. ij.vers.accedit,in j.vol.Idem voluit Bar.& alij in l.quoties.§.j.per illum tex.ff.de hær.insti.& adde quòd actus qui affirmatur per notarium in instrumento,censetur celebratus tempore instrumenti:licet notarius vtatur verbis præteriti temporis: vt no.Bart.in l.post dotem.ff sol.ma.& ibi Bald.allegans Innoc.in c.quoniam contra falsum.de proba. ad idem glos. in l.j.C.de fide instr.& iu.hastæ fisc.lib.x. Nec potest notarius id asserere: nisi in præsentia sua fiat id, quod ipse asserit: vt not. glo.& doct.in l. si ex cautione. C. de non num.pecun.*

SVMMARIVM.

1 *Error adiectus in testamento, qualiter probetur.*
2 *Error partis quomodo probandus.*

QVAESTIO CXXX.

SED adhuc restat videndum, an dicendũ sit dictum testamentũ Petri validum,cùm fuerit in causa productũ per dictum d.Io. de Mirabello, hæredem scriptum sub data diei vj. mensis Iunij.
1 †Et credo indubitanter,quòd sic.cùm per ix.testes in processu nominatos inclusis dictis duobus notariis probetur fuisse in data erratum, videlicet quòd dictum secundum testamentum receptum fuerit die vj.Iulij.Qui testes ad probationem istius erroris debent sufficere: imò & duo testes hoc casu sufficerent: vt tenet Bart.in propriis terminis,quem sequitur Saly.in d.l.errore.in q. fin,C. de testa. Maximè quia istud fuit testamentum nuncupatiuum, licet in scriptis redactum: aliud autem esset in testamento in scri

in scriptis: vt voluit Dy. secundum quod ibi recitat Bart. & in hoc casu sufficiunt duo testes: quia iste error concernit factum ta
a bellionis: [a] vbi autem concerneret factum testatoris, vt si testamẽtum redargueretur vt de falso, tunc plures testes requirẽtur:
2 ita dicunt ibi Saly. & Bal. Sed † quicquid sit, ille error in data, fuit probatus per nouẽ testes. Et inde partibus auditis interlocutum per curiã parlamẽti ipsum errorem fore corrigendũ. Et inde per
b dictos notarios fuit correctus, [b] & loco die vj. Iunij, posita est dies sexta Iulij. & iste fuit rectus modus procedendi in huiusmodi correctione erroris, secundũ practicã, quã circa hoc ponit Spe. in ti. de inst. edi. in §. instrumentum. ver. sed nũquid confecto instrumento. quẽ sequitur Saly. in d. l. errore. in ij. q. Et ita decisum fuit per dictos dominos doctores s. in q. cxxvij. nominatos. & iudicatũ in dicta causa. De hac materia vide plenius j. q. cccccciiij.

a ¶Tabellionis. *Pau. de Ca. in d. l. errore. C. de testa. dicit singulariter post Bart. quòd semper notarius præsumitur in dubio apposuisse verba importantia voluntatem defuncti vel contrahentium. Et ideo inquit ipse, si testes dicant notarium aliter scripsisse dictum eorum quàm ipsi dixerunt, plus creditur notario, quàm ipsis. Et hæc nota, quia sæpe accidunt.*

b ¶Correctus. *Et bene: nam post publicationem instrumenti licet notario errorem suum corrigere, duobus concurrentibus, videlicet, cõperto errore, & mandato iudicis: vt sentire videtur do. Bart. in l. Imperator. ff. de statu hominum. Et quòd authoritas iudicis sit necessaria, tenet do. Bal. in l. si quis. §. iterum. versic. vlti. habes. ff. de eden.*

SVMMARIVM.

1 *Pars quomodo, & quando poßit instrumentum de falso arguere.*
2 *Instrumentum qui dixit verum, an poßit postmodùm falsum arguere.*

QVAESTIO CXXXI.

1 SEd vlterius prætendit pars rea, quòd dictus † error non potuit corrigi: ex eo etiã, quia d. do. Io. de Mirabello instrumentũ dicti testamenti produxerat iudici aliter in causa sub illa datæ diei sextæ mensis Iunij. Sed videtur, quòd malè moueatur in hoc pars rea. Pro quo sciendum est, quòd aliquoties error committitur in aliquo instrumento de consensu reprobare volentis ipsum instrumentũ. Et tũc ipse qui cõsensit instrumẽto, non posset illud arguere de falso, postquã illi cõsensit: vt l. generaliter. C. de non nu. pe. & in C. arbitriũ tutelæ. l. fi. Si autẽ allegaretur error aliunde interuenisse, vel fictio: tunc audiretur. l. nec ignorans. C. de donat. ff. de pactis. l. item quia conuentiones. & l. j. & ij. C. plus valere, quod agitur. & hoc si allegatur iusta causa erroris: puta si mihi asse

 hi asse

hi assertũ sit, quòd ita erat scriptũ, sicut actũ, & ego fidẽ adhibui, & me subscripsi, vel dixi, placet mihi in forma, in qua est. Vel si sit laicus & aliqua pacta sint ibi subtilia, quæ nõ intellexit, dixit, trãseat, placet mihi &c. Si enim probari possit error, non video, dicit Io. Fa. quin debeat admitti probare volẽs: & hoc satis cõcludunt l. si quis cum aliter. ff. de ver. obl. & l. & si ad te. C. de fal. Aliquoties instrumẽtũ nõ est cõfectũ in tali forma de cõsensu reprobare volẽtis, & tũc certũ est posse reprobari vel per aliã scripturã vel per testes: & sic intelliguntur iura s pro hac parte in præcedenti quæstione allegata: aliàs sequeretur magna iniustitia, si

a talis erroris correctio [a] nõ admitteretur. Et si diceretur in instrumento, ꝙ de cõsensu partis: adhuc dicit Io. Fa. ꝙ hoc nõ obstante, pars admitteretur ad probandũ talẽ errorem. Ad officium enim iudicis pertinet, vt acerrima fiat veritatis indagatio. l. vbi. C. de fal. ita dicit Io. Fa. insti. de inuti. stip. §. item verborũ. cedit enim error veritati, veritate cõperta: vt, viij. distinct. c. veritate. Istam

2 partem etiam tenet Bal. in l. alia. C. de his, quibus vt indig. † vbi dicit, ꝙ ille, qui dicit instrumentum esse verũ, non potest posteà ipsum dicere falsum, si instrumentũ cõsistit in facto proprio opponẽtis. Si autẽ cõsistit instrumentũ in facto alieno, tũc licet falsum dicere: quia vult probare errorẽ: vt ff. de his, quibus vt indi. l. post legatũ. in princ. & facit. C. de fal. l. & si ad te negotiũ. & subdit idem Bal. quod licet iste, qui produxit instrumentum, videatur ipsum instrumentũ cõfiteri esse verum, vt habeat vim confessionis factæ per verbũ, credit, tamẽ si appareat id quod credit esse falsum, discedere potest à tali cõfessione, tanquã erronea. Contra

b riũ tamẽ tenet Inn. in c. cũ olim. [b] extrà de cẽsi. Sed fuit iudicatũ contra opi. Inn. in hoc casu. Cõsiderato, ꝙ error notarij, qui procedit ex facto ipsius, veluti in data, etiam poterat per eosdem notarios corrigi, antequàm parti expediuissent: vt dicit Bart. in l. Imperator. l. ij. ff. de sta. ho. & idẽ Bar. pulchrè in l. si librarius. ff. de reg. iur. De hac materia, plenius dixi s. q. cccccciij. de instrumẽto confecto sine appositione diei, per errorẽ notarij. vide quæ plenè dixi s. quæ. ccccclxxxij. Aliquis produxit instrumentum in iudicio credens pro se facere, sed contra se facit & pro aduersario suo, an possit pœnitere, & petere sibi restitui: quia erroneè productum. Spec. dicit ꝙ nõ in ti. de instr. edi. in §. videndũ restat, ver. quid si aliquis produxit instrumentum &c.

a ¶ Erroris correctio. *Si tamen error corrigi non posset, tenetur notarius parti læsæ ad interesse, vt dicit do. Bart. in l. Imperator. in vlti. versic.*

ff. de

ff.de statu hominum.

b Inno.in c.cũ olim. *In fi.& ibi aßignat rationem diuersitatis inter productionem instru.& confeßionem,contra quem admittitur quid ad probandum contrarium.*

De edict.diui Adria.tollen.

SVMMARIVM.

1 *Errore probato & correcto,an iure mittere poßit in poßeßiones bonorum, quæ poßidebat testator.*

2 *Probari statim,vel,de proximo fieri,quando quid dicatur.*

3 *Tempus magnum vel paruum,dicitur arbitrio Iudicis.*

4 *Possessori hæreditatis, competatne semper beneficium l.edicto.C.de edi.di. Adr.tol.*

5 *Beneficium l.edicto.C.de edi.di.Adr.tol.an competat pro re singulari.*

6 *Titulum habens alium à defuncto quàm testamenti, an sit legitimus contradictor.vide & num.7.*

8 *Appellari an poßit à sententia lata super possessorio.*

9 *Beneficium l.edicto. C.de edi.di. Adr.tol. competátne fideicommißario vniuersali.*

QVAESTIO CXXXII.

SEd probato illo errore & correcto, prout factum fuit ex ordinatione curiæ parlamenti:vt visum est in recitatione process-
1 sus,†an dici posſit, quòd ipsa curia bene processerit ordinando mitti dictum d.Io.in possessionem dictorum castri & bonorum quæ quondã posſidebat idem Petrus testator ex beneficio l. edicto.C de edi.di.Adria.tol.& credo ꝙ sic,cùm probato dicto errore apparuerit primum testamentum, in quo instituerat dictam Mariam,fuisse reuocatum,iuxta dictum §.posteriore.cum multis similibus.Sic ergo si de ipso primo testamento reuocato apparuerit,ipsi curiæ parlamenti potius ius fuisse deductum, & probatum per dictum do.Io.propterea eidem do. Io. misſionem in possessionem ex beneficio dictę l.edicto.iuridicè fuisse cõcessam. nam ei est talis misſio in poss.concedenda,qui potiora iura probat.per textum dictę l.edicto.in prin.& ibi plenè per Bar.in viij. notabili.nec obstat si dicatur,talem misſionem in possessionem ex edicto per dictam Mariam petitam nõ debuisse impediri ex tali correctione erroris, quæ requirebat altiorem indaginem. Nam talia & similia requirẽtia altiorem indaginem,in tali possessorio non sunt admittenda: vt no. gloss. Bart. Bald. Saly. & omnes in l.ij.& fi.C.de edic.di.Adr.tol.& gl.in l.iij.§.sciendum.

ff.ad exhi. nota.etiam in l.fin.C. de compen.& habetur etiam in cle.sæpe.extrà de iudi.& per Bart.in extrauag.ad reprimendum. Quia ad hoc respondeo,quòd quotiescunque contradictor opponit talem causam siue exceptionem, quæ non requirit altiorem indaginem, vel etiam si requirat altiorem indaginem, quam tamen est paratus statim probare, siue de proximo, admitti debet ad ipsam probandam. De primo expeditum est. De secundo probatur per l.fi.C.de cõpensa.ibi,si possit iudici &c. & melior tex. in l.à diuo Pio.§. si super rebus.ff de re iud.cum ibi not.per gl.& doct.& ibi in executione sententiæ,quæ est summaria:vt in dicta l.à diuo Pio.in princ.& §.in vẽditione. Cognoscitur de exceptione proprietatis & dominij quæ sui natura altiorem requirit indaginem:vt l.in rem.ff.de rei ven.Sed tamẽ cognosci debet summatim.& hoc voluit Bal.Bar.& Saly.in d.l.fi.& ita sentit gl.in d. l.ij.de edicto diui Adri.tol.gl.j.ibi, aut statim vult eam probare filius &c.vbi tenet gl.ꝙ si filius velit probare exceptiões,de quibus in d.l.ij.quæ de sui natura requirunt altiorẽ indaginem, ꝙ
2 auditur & admittitur. †Sed nunc insurgit alia difficultas,quãdo dicetur probare statim vel de proximo: & dicendũ est, quod statim vel de proximo fieri,dicitur secundũ aliquos,quãdo fit infra duos menses.l.aufertur.§.qui cõpensationẽ.ff.de iure fisci. ponit
a gl.in l.fi.C.de cõpẽ.vel aliter & verius, stat in arbitrio iudicis[a]. ita tenet gl.Cy.in d.l.fi.& in l. si ita.in princ.ff.vt in pos.leg. Ita etiam tenet Cy.in d.l.fi.post Ia.de Rauẽ.& Pet.dicẽtes arbitrabi
3 tur.†ergo iudex quãdoq; paruũ,quãdoq; magnũ tẽpus, vt sibi videbitur.insequendo æquitatẽ,quã semper præ oculis habere de-
b bet.[b] idẽ tenet Bal.in d.l.fi.Saly.idẽ.ad idẽ Inn.in c.veniẽs.extrà de test.super verbo,incontinenti.vbi dicit hoc relinqui arbitrio iudicis,fortè vsque ad octo dies vel fortè plures.Bart. tamen in d.l.si is,à quo.vt in poss.leg dicit ꝙ ibi est tex.singularis,quòd de tali exceptione constare debet infra illud tempus, infra quod examinatio negotij principalis sui aduersarij est fienda. unde ex præmissis infertur,quòd oppositio facta per dictum domi.Ioan. de Mirabello super dicto errore notariorum fuit admissibilis, cum etiam ex testimoniis publicatis super testamento nuncupato ad æternam rei memoriam, competat beneficium dictæ l. edicto. vt ibi tenent gl.& Bal.& ita etiam fuit conclusum in dif-
4 finitione dicti processus.† Vtrum autem beneficium dictæ l.edicto.competat possessori hæreditatis? dic ꝙ sic,nõ vt possessio sibi tradatur: sed vt sibi confirmetur. in l. j. secundum vnum intel-
lectum

lectum.C.de carbon.edic.& l.iij.§.missum.ff.eo.ti. & ibi hoc te-
5 net Bart.& ita fuit iud.& vide infrà q.ccxxix.† Sed an dictum be
neficium l.edicto.competat pro re singulari. vide quæ dixi infrà
q.ccclxij.circa mediũ.& plenè tangit Io.Ferrarij. in tit.de forma
libelli,quo petitur hæreditas ex testamento.in gl.super verbo,in
6 omnibus eius bonis.† Vtrum habens titulum à defuncto,alium,
quàm testamenti,sit legitimus cõtradictor in hac materia. Azo.
tenet quòd sic,per l.vendicantem.ff.de ædil.edi.cui videtur adhe
rere gl.ibidem ibi recitando opi.Azo.Odofr. sequi videtur opin.
Azo.tamen non loquitur clarè,quando possessor habens titulum
à defuncto,habuit possessionem in defuncto post mortem defun
cti:quia istũ casum tacet,& solum exprimit casum,quãdo habuit
titulum & possessionem viuente defuncto.Iaco.But. dicit, quòd
non,dicẽs quare titulũ habens à defuncto debeat excludere,quo-
minus hæres possessionẽ,quam defunctus habuit tempore mor-
tis,reciperet:quia non impediretur recuperare per interdictum,
quorum bonorum.l.non tantũ,ff.de petit.hæred.vnde dicit,quòd
videtur tutius dicere , quòd ille non sit legitimus contradictor,
qui similem causam prætendit, puta aliud testamentũ, quantum
ad excludendũ summariũ iudicium:non tamen negat,quin sit le-
gitimus contradictor,quantũ ad petitorium. Cõmuniter tamen
7 tenetur,quòd habens† titulum à defuncto, vel hærede. sit legiti-
mus contradictor,etiam ad impediendũ possessorium.Pe.Iac.su-
per d.l.fi.dicit sic.credo probabiliter posse dici,quòd si Martinus
posidens aliquã rem,dicat se habere titulum à defuncto, vel ab
hærede,ipse audietur ad probandum indistinctè. idem sequitur
Bald.& Saly.in d.l.edicto.allegant l.fistulas.§.fundũ.ff.de contr.
empt.De materia huius edicti in alio casu, vide quæ scripsi infrà
8 q.ccclvj.in fin.An à sententia lata † super huiusmodi possessorio
posit appellari?dic quòd non,vt dicit Ioan. Ferrarij in titulo su-
per forma libelli,quo petitur hæreditas ex testamento.in glo.su-
per verbo,quare ad prædicta.in fin.& allegat l.j. C. si de mo. pos-
sessio.fue.appell.& l.quisquis.C.quorum appel.non recip.potest
c tamen in integ.resti.peti ex iusta causa,secundum Iac.But.[c] quẽ
sequitur Ioan.Ferrarij:vbi suprà,in glo.super verbo,per vestram
d diffinitiuam sententiam.[d] Et de legitimo contradictore,tangit
idem Ioan.Ferrarij,vbi suprà.in glo.super verbo,iniustè occupa-
9 uit.†An beneficium dictæ l.edicto. competat fideicommissario[e]
e vniuersali?gl.ibi dicit quòd non[f].& hoc verum maximè, vbi nõ
f est hæreditas saltem verbo restituta fideicommissario,secundum
doct.

doct. Vltramontanos, vt ibi refert & sequitur Iacob. Butr. De hac materia. l. edicto. vide in singularibus meis. vt in cxl. consil. meorum super. vij. dubio.

a ¶ In arbitrio iudicis. *Vide in pract. Ferra. in exec. sen. diffin. in glos. j. in versic. quando autem dicatur.*

b ¶ Præ oculis habere debet. *vt ff. de eo quod cer. loco. l. quod si Ephesi. in fin. & extrà de transactio.*

c Iac. Butr. in l. falsam. *C. si ex fal. instr.*

d ¶ Per vestram diffinitiuam sententiam. *in ver. an autem à tali. & alleg. d. Iac. But. d. l. falsum. & not. in l. cum te. C. si aduer. rem iudica.*

e ¶ Fideicommissario. *Post restitutam hæreditatem competit beneficium d. l. edicto. ipsi fideicommissario, qui tunc præfertur hæredi. vt dicit d. Bal. in præ. l. fin. edicto. in xj. col. in ver. iij. se præferendo.*

f ¶ Quòd non. *Istam partem amplectitur d. Io. An. post d. Ric. Malum. in add. ad Spec. super rubrica de testam. in iij. col. in vers. sub hoc tit. generali. vbi adduntur rationes pro hac parte facientes.*

SVMMARIVM.

1 *Liberorum masculorum appellatione, an contineantur masculi ex filia, in patrimonialibus.*

2 *Verbum, sine hærede, quomodo capiatur in feudalibus.*

QVAESTIO CXXXIII.

1 SEd posito quòd dictum secundum testamentum do. Petri valeat, tan virtute donationis factæ per d. Amedeum Gulielmo eius filio, & suis liberis masculis, ius aliquod pertineat in bonis

a donatis liberis masculis dictæ Mariæ [a] per hæc verba, & suis liberis masculis, &c. & videtur quod sic. l. iubemus. §. penult. C. ad Trebel. & l. cognoscere. §. liberorum. & l. liberorum. circa fin. ff. de verb. sign. & l. j. C. de cond. inser. In cõtrarium, quòd non. quia illa verba, & suis liberis masculis, restringuuntur ad illos, de agnatione sua, quos præseruare voluit, & non ad nepotes ex filia. ita dicit Salyc. qui hanc quæstio. mouet in d. l. j. C. de condit. inser. in prin. ibi, sed extrà, quæro, &c. & ibi Bart. in d. l. liberorũ. de quo etiam tetigi infrà, in quæst. ccccccxij. non obstante. quòd dictum castrum de mirabello donatum sit feudale: in quo filij ex filia succedunt: cum hodie feuda sint redacta ad instar patrimoniorum, de consuetudine generali præsentis patriæ Delphin. & etiam dixi suprà. q. lix. Et similiter in regno Franciæ, vt refert Ioan. Fab. inst. de rerum diuis. & ita etiam concluserunt dicti domini doctores, qui in relatione dicti processus interfuerunt. Sed an nati ex filia dicantur ex proprio corpore nati? Bal. quòd sic, in

d. l. j.

d.l.j.C.de cond.insert.vide tamen quæ circa hoc dixi plenè.infrà
2 q.ccclij.† Et circa materiã feudalem attende,quòd verbum, sine hærede,intelligitur sine filio masculo.& nomen filij ponitur pro quolibet descendente ex linea masculina:ita dicit Bald.in c.si clericus. de alienatione feudi.versic. & si clericus. de hoc vide in l. ex facto.§.fin.ff.ad Trebell.

a ¶Liberis masculis dictæ Mariæ. *Vide de hoc plenè per istũ, cons.xviij. incip.super casu in terminis.nu.ij.ver.nec obstat quod supersit.vol.j.*

SVMMARIVM.

1 *Filij fratrum qualiter succedant auo ab intestato.*

QVAESTIO CCXXXIII.

SEd qualiter dicta Maria & liberi trium sororum dicti domi-
1 ni Ioannis sine † liberis vltimo defuncti,ei succedent ab intestato? & nunc subintro viij.dubium. in hoc dubio sunt variæ opinio.quia Azo,Iac.Butr.Salyc.Oldr.Alber. de Rosa. Host.Bald.& aliqui eorum sequaces.Gofr.qui fuit discipulus Azo.in auth.cessante.C de legit. hæredib.tenuerunt,quòd ei debent succedere in capita,glos.tamen in d.auth.cessante.& in auth.vnde sumitur.& in l.j.§ fin.ff.si pars hære.petatur.tenet contrarium, quod imò ei succedere debent in stirpes, etiam si frater defunctus non habet fratrem superstitem.quo casu etiam liberi fratrum succedent in stirpes,& non in capita:quam glossam sequitur Dyn.Cyn. Iac.de Bel,visu, Ang.& Bart.in l.post consanguineos.§.j.ff. de suis & legi.hæred.idem etiam tenet Ioannes Fab. in §. nos autem. instit. de legit. agnat. successione. idem etiam tenet Bart. in suis consiliis,consil.xvij. Et hanc vltimam partem tenui propter gloss.quæ est magnæ authoritatis, & à qua non debet recedi in iudicando, maximè quando eius opinio est per alios doctores famosos roboratà:vt dicit Iacob.Butr.in l.ij. C. qui pro sua iurisdictione.& in l.j.§.videamus.C.de rei vxo. act. & ista est communis opinio. & refert Ioan.Fabr.in d.§.nos autem. Et ita etiam fuit conclusum & decisum in dicto processu.per dictos dominos doc. in dicta re-
a latione processus.De hac materia an sit pro opinione glossæ[a] iudicandum,& quando,tetigi in notabilibus meis in §. secundum communem opinionem,&c.

a ¶Pro opinione glos. *In magnis dubijs semper est tenenda opin.gl.vt dicit do.Bald.in l.ij.in vlt.consil.versic.extrà quæro.in fin.C.de senten.quæ sine certa quantitate profer.Glossa enim dicitur idolum aduocatorum,vt per dom.Cyn.in l.non moriturum.in j.colum.in versic.item si non moneas. C.de contrah.& commit.stipulatione.*

SVMM

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quando censeatur deserta.*
2 *Desertio an habeat locum in supplicatione ad Principem.*
¶ *Nota hic differētiā quod ad durationē rescriptoris inter ius ciuile & cano.*

QVAESTIO CXXXV.

AN autem licuerit dictæ Mariç eius rescriptum à Rege tunc Delph. super recursu suo impetratum, prosequi post xxiiij. annos à die primæ sententiæ incursos? Videtur quòd sic: quum rescripta ad causas impetrata sint perpetua de iure ciuili. l. falso. C. de diuers. rescr. licet secus fortè de iure canonico, quo videtur annalia. in c. plerunq;. extrà de rescr. Sed quod dixi esse perpetua de iure ciuili, per d. l. falso. intelligo perpetuitate rei super qua impetrantur. Nam si impetrantur super restitutione temporis, non durarent nisi quantum tempus, ad quod peteretur restitutio, iuxta l. fin. ff. de minorib. facit cle. j. de in integ. rest. Idem etiā dicerem à simili in causa appellationis vel supplicationis à sententia præfecti prætorio, vt in casu nostro, quòd dictum rescriptū non debuerit esse perpetuum, nisi quātum durat tempus datum
a ad prosequendum appellationem vel supplicationem.[a] †Sed ho-
1 die in curia parlamenti deseruntur appellationes & supplicationes, nisi prosequantur infra tempus fatalium à iure statutum: vt patet in rescripto per dominum nostrum Delph. concesso, die ij. mensis Maij. M.cccexlix. & registrato in altero ex libris in camera consilij existentibus. Nec videtur posse excusari dicta Maria, quòd ante dictum statutum non currebant fatalia in præsenti curia parlamenti ad instar cōsistorij principis: iuxta auth. sed & lis. C. de temp. appel. Quia dictum rescriptum super dictis fatalibus fuit cōcessum & publicatum per duos annos, & vltrà, antè, quàm ipsa Maria exhibuerit seu introduxerit dictum suum rescriptū. Patet, quia dictum rescriptum fuit concessum & publicatum, M.ccccxlix. die verò ij. mensis Maij. & ipsa Maria dictum suum rescriptum incepit prosequi die x. Augusti. M.ccccl j. Præterea, dicta authen. sed & lis. loquitur in causa quæ speratur tractari in consistorio principis. Sed ipsa causa reuisionis non speratur tractari in consistorio principis: quia rex non commiserat causam eius magno consilio, nec magno consilio domini nostri Delph. sed curiæ parlam. quæ tantummodo obtinet vicem curiæ præfecti prætorio. igitur, &c. Nec obstat si dicatur, quod dictum rescriptum super fatalibus concessum loquitur solum de causis appellationum, quia etiam loquitur de causis supplicationum:

patet, vt in dicto rescripto, ibi, quòd pars appellans, ac etiam supplicans, &c. Et sequitur, aliàs habeatur & censeri debeat appellatio seu supplicatio ipsa pro deserta. Et quòd rescriptum etiã comprehendit causas inchoatas ante concessionem dicti rescripti: vt patet ex tenore ipsius. Prętereà, dicta auth. sed & lis. loquitur, vbi stetisset per principem. Sed non stetit in hoc casu per principem: quia ipse commiserat curiæ parlamenti, ideò debuit dicta Maria eius rescriptum huic curiæ parlamenti infra tempora fatalium exhibuisse. Sed quia non fecit, cucurrerunt tempora fatalium, vt ibi dicunt Bald. & Salyc. in suis summariis. Igitur dici posset dictum recursum Mariæ fuisse desertum, & per consequens primam sententiam latam per curiam parlamenti ad vtilitatem dicti do. Ioan. ratam remanere debere, considerato etiam quòd de stylo cancellariæ ac præsentis curiæ parlamenti (nisi introducatur rescriptum principis infrà annum corã iudice, cui dirigitur)
2 posteà viribus non subsistit. Si verò † supplicetur ad principem, an locum habeat desertio? dic quòd vbi supplicans notum non facit
b principi, vtpotè quia eam coram principe non introduxit, [b] tunc isto casu non est damno mora. ita dicit gl. in d. auth. sed & lis. & ita etiam ibi dicit Bart. sed supplicatione introducta coram principe, non habet locum desertio: vt in d. auth. sed & lis. & in auth. de app. in §. ei. & hoc propter rationem ibi subiunctam. Et licet tex. ibi dicat, sperat inferri. attamen posset intelligi, & fuit illata, hoc est, notificata. Sed posset quæri infra quod tempus notum fieri debeat principi, cùm infra biennium possit supplicari. C. de precib. imper. of. auth. quæ supplicatio.

a ¶ Supplicationem. *Nosse oportet, quòd effectus supplicationis, est quia si princeps rescribit ad supplicationem, obtinet vicem lit. conte. quantum ad hoc vt perpetuetur vsque ad triginta ann. secundum alios, vsque ad xl. ita formaliter dicit Spec. in ij. parte. tit. de supp. §. effectus. & allega. C. de anna. except. l. j. & ex his videtur rescriptum principis super supplicatione emanatum, fore duraturum xxx. vel xl. ann. cùm effectus huiusmodi supplicationis sit, vt vicem obtineat litis contesta. cuius virtute inspiratur vita tanti temporis.*

b ¶ Non introducit. *In consistorio principis currit tempus appellationis intimandæ: sed non introducendæ, donec cõstituat, quis cognoscere debeat, vt dicit d. Sal. in præal. l sed & lis. & per hoc patet differẽtia inter notificare siue intimare, & introducere, quæ hic per authorem confundi videtur.*

SVMMARIVM.

1 *Acta in vno iudicio, an fidem faciunt in alio. & num. 3.*

Testes

2 *Testat. inualidæ, possunt consensu partium validari.*
4 *Facta in criminali, an fidem faciant in ciuili.*

QVAESTIO CXXXVI.

1 SI acta in prima & secunda instantiis † dicti processus facta in materia possessorij fidẽ faciant in tertia instãtia respectu petitorij? Credo ꝙ sic, sicut in simili videmus, quòd licet sit peręmpta instantia iudicij, non tamẽ perimũtur probationes & confessiones, nec alia respiciẽtia merita causæ, maximè in eodẽ iudicio & inter easdẽ personas: licet bene citationes, cautiones, & similia, vt no. per Bar. & doc. in l. properandũ. §. j. C. de iud. etiã si ad aliud ageretur in causa prin. puta, si ageretur de matrimonio quo casu attestationes super dicta causa sumptæ fidẽ facerẽt in alia in qua ageretur ad legitimationes liberorũ probandũ, vt voluerunt aliqui dicere in c. causam. lo j. extrà de testib. & valẽt tales attestationes & cõfessiones, non solũ inter easdẽ personas, sed etiam inter eorum hæredes: vt probatur in c. Alb. ext. de testi. & non solũ hæredibus prosunt tales attestationes, sed etiã omnibus, quibus res inter alios iudicata aliis prodest, vel nocet, vt ibi dicit Ioan. Andr. Et pro ista parte faciunt. no. per Ant. de But. in d. c causam. qui ibi dicit, quòd acta facta in summario iudicio, fidem faciant
2 in plenario. Idẽ etiã tenet in c. inquisitionis. de elect. † Prætereà at
a testationes inualidæ, possunt cõsensu partiũ validari: [a] vt not. per gl. & doct. in c. veniẽs. extrà de test. & dixi ĵ. q. ccxvj. Sed dicta Maria cõsensit in hac vltima instãtia dictis attestatiõibus, easdẽ attestationes cũ toto processu producendo absq; aliqua protestatio-
b ne. [b] Igitur &c. pro quo l. cũ pretiũ. C. de liber. cau. Et ꝙ attestationes sumptæ in causa possessorij fidẽ faciant in causa petitorij, videtur bonus text. in l. præses. iuncta l. j. C. de plagiariis. & ita tenet Bart. in l. prætor. §. hoc edicto. ff. vi bono. rapto. Prætereà videmus quòd si quis plenè probauerit in iudicio rescindenti, obtenta rescissione, probationes fidem faciunt in restitutorio. Vnde si in iudicio rescindenti probauero plenè dominium, ista probatio sufficiet in iudicio restitutorio. ita tenet Ioan. Fab. instit. de action. §. sed istæ quidem. in penul. col. alleg. ff. ad exhiben. l. Celsus. præterea Iaco. Butr. dicit etiam in l. is apud quem. C. de eden. quòd esto, quod inter easdem personas mutetur res vel causa. etiam si non sit accessoria primæ: si probationes factæ in prima sint debito modo factæ, si causa sequens sit ciuilis, prosunt in eadem. Si autem non sunt debito modo factæ, tunc nõ prosunt, nec in prima, nec in secũda. l. ij. C. de test. In causa au

tem

c tem criminali [c] non sufficerent. Bald. etiam dicit in l. edita. C. de eden. quòd ex probationibus ritè receptis ad plenam probationem non ad simplicem instructionem super inquisitione generali sæpe condemnantur magistratus & officiales eorum. ita dicit ipse in d. lege edita. Præterea omnes doctores in hoc conueniunt, quòd probationes facientes pro reo habitæ in vna causa, faciunt fidem inter easdem personas, etiam in alia causa: ita tenēt doct. in l. vnica. C. quando ciui. actio crimi. præiu. Restat ergo vera conclusio, quòd acta facta in possessorio in prima & secunda instantia fidem faciant in hac tertia, etiam in petitorio intētato. Et ita etiā concluserunt vnanimiter dicti domini doct. suprà nominati. in dicto processu, super castro Mirabelli, fuítq;
3 ita iudicatum de hac materia. † An acta in vno iudicio [d] fidē fa-
d ciant in alio. Cy. [e] plenè distinguit in l. edita. C. de eden. † Et an
e acta facta in causa criminali fidem faciant in ciuili. vide Sal. &
4 doct. in l. si quis ad se fundū. C. ad legē Iul. de vi pub. Sed quid de confessione facta in vno iudicio inter certas personas. an præiudicet aliis in alio iudicio? vide quæ dixi infrà q. ccliiij.

a ¶Validari. *Inno. in c. cum causam. in vlt. col. in gl. sua in ver. præsupponere. de testa. Acta tamen quæ sunt de substantia iudiciorū, vt litis contestationes, iudicata, & huiusmodi, non possunt per consensum partium validari: vt ibi dicit do. Inno.*

b ¶Protestatione. *Acta producta & cum protestatione quatenus faciāt pro parte producente, & non aliter, nocent & probant contra producentem: quia exinde constat iudici, vt iudici. hic est Bald in l. j. ij. col. versi. ex hoc pono talem conclusionem. C. vt quæ desi. aduo. par. iud. sup.*

c ¶Criminali. *An acta in causa ciuili, probent in criminali: & quid econtra. do. Bar. in l. ij. §. j. in j. ij. & iij. col. ver. quæro vtrum. C. vi bo. rap.*

d ¶An acta vno iudicio. *Vide de hoc quæsito, quod not. in decesione. Tho. quæstio. cxcviij.*

e ¶Cyn. *In l. is apud quem. & ibi do. Odofr. Bart. & Bal. C. de eden. & dom. Imol. & Fely. in c. causam quæ. lo j. extrà de test. & Bar. in d. l. ij. §. j. C. vi bono. rap. An autem perempta instantia, acta probent in alia, inter easdem personas, vel successores earum particulares vel vniuersales? Alexan. in consi. lviij. in ij. vol. Et an acta in vno iudicio, faciāt fidem in alio. vide post omnes docto. do. Ias. de May. in l. edita. in xiiij. colum. in versi. secundus casus est. de edend.*

SVMMARIVM.

1 *Condemnatio expensarum causæ appellationis vel supplicationis, qualiter fieri debeat. vide nu. 2.*

QVAESTIO CXXXVII.

a SEd quid dicemus de expensis [a] dicti processus primæ secundæ & tertiæ instantiarum: & quæ consideratio habebitur circa adiudicationem ipsarum.† Et super his videtur, quòd respectu expensarum dictæ primæ instantiæ dicta Maria malè fuerit condemnata in expensis, dicti do. Io. de Mirabello, nisi à tempore quo fuit probatus dictus error, & ordinatio super eius correctione facta, ita videtur dicere Bart. in l. properandum. §. sinautem alterutra. C. de iud. per l. si quis inficiatus. ff. depositi. Itẽ Bal. in l destitisse. ff. de iud. concludentes quòd pro parte temporis, quo habita fuit iusta causa litigandi, non condemnabatur in expensis. Pro alio verò tempore sic: quia iusta causa litigandi excusat ab expensis. l. qui solidum. § etiam. ff. de lega. ij. Sed quicquid dicant Bart. & Bal. credo cõtrarium, quòd imò dicta Maria in omnibus expensis dictæ primæ instantiæ bene fuerit per curiam parlamenti condemnata. Ratio, quia ex quo ipsa Maria post publicationẽ testium super dicto errore notariorum examinatorum sibi aperuit testamentum, de quo ipsa se iuuabat, non fuisse posterius, & fuisse reuocatum per aliud posterius testamentum: vt latè dixi suprà quæst. cxxvij. & qõ. cxxviij. ipsa debuit incontinenti desistere à prosecutione causæ: & quia non fecit, sed perseuerauit vsque ad finem litis, videtur dicta Maria ab initio sciuisse malam causam fouere, & fuisse in dolo, pro quo adduco tex. in simili, in l. j. §. circa. ff. de excepti. doli. Et ideò dico quòd bene iudicauit dicta curia parlamenti, in dicta prima instantia, etiam respectu expensarum: in eo quòd condemnauit dictam Mariam in omnibus expensis dictæ primę instantiæ. Sed quid erit de expensis huius instãtiæ? Doctores variant in casu, in quo victoriam habens in causa principali succumbit in causa appellationis. Nam glos. in l. generaliter C. de reb. credi. tenet quòd neuter debet in expensis condemnari. idem tenet Spec. in tit. de expensis. §. nunc videndum restat. versi. quid de appella. & Ioan. mona. in c. cordi. de appella. in vj. quos sequitur Henric. Bohic. in c. finem litibus. de do. & contu. Contrarium tenet glos. in c. in primis. ij. q. j & Cyn. post Pet. in d. l. generaliter. C. de reb. credi. Et ibi fixè tenet istam partem, & respondet iuribus & rationibus in contrarium allegatis. Innocẽ. verò in dict. cap. finem litibus. & Io. And. in regula ignorantiæ. Bar. in d. l. generaliter. & Bal. in d. l. properandum. & § sinautem distinguunt. aut in primis actis succumbit, & condemnatur in ex-

pensis

pensis: aut ex nouiter probatis, & tunc non: vt dicit Bal. cõmuniter tenetur ista opin. Inno. & hanc partẽ sequitur Saly. in d. l. generaliter. qui hanc materiã declarat vltra omnes. Et adde quòd quando ex primis actis succumbit, quòd bene dicunt: quia fuit error iuris &c. Sed quando ex nouiter probatis: tunc distinguũt. Aut nouiter probata erant verisimiliter nota succũbenti, in causa appellationis: & tunc etiam debet condemnari in expensis: q͂a non habuit iustã causam. Aut nõ erãt sibi nota: & tunc q͂s habuit iustam causam & non debuit cõdẽnari. Et ista opin. videtur sequenda, secundum quam pars dictæ Mariæ videtur in expensis condẽnanda. Attento etiã quod apparet manifestè secundum sententiam magni consilij, sentẽtiam à qua, fuisse & esse iniquam:
2 quo casu etiam secundum Inno. debet † in expensis succumbens in causa appellationis condemnari. Et ita etiã fuit vbi suprà conclusum & sententiatũ per dictos do. curiæ parlamenti, in diffinitione dicti processus, castri de Mirabello. De materia expensa-
b rũ [b] tam in causa principali, quã in causa appellationis, quando qualiter & quomodo, & de multis quæstionibus recurre semper ad Inno. in d. c. finem. extra de dol. & contu. & quæ dixi infrà q. ccccxxxvj. & ibi. xlviij. quæro &c. de materia expẽsarum. etiam tetigi in notabili. meis. in §. potest fieri cõpensatio expensarum &c. & Henric. Bohic in c. finem &c. vide etiam Ang. de Are. in l. negotiorum. ff. de appellatio. vbi allegat opiniones etiam docto. nouissimorum.

a ¶ De expẽsis. &c. *Vide istũ con. suo ij. incip. processus dudũ finitus. in fi.*

b ¶ De materia expensarum. *Vide pulchrè & subtiliter do. Bald. in l. eos. §. cautionem. in ij. col. ver. subsequenter & seq. vsque ad fi. C. de appel. do. Azo. in summa. C. de. ind. iiij. col. ver. in sententia.*

SVMMARIVM.

1 *Homicida deprehensus in habitu clericali an gaudere debeat priuilgio clericatus.*
2 *Homicida ad quem iudicem sit vocandus.*
3 *Probatio tituli clericalis, est quid spirituale.*
4 *Et, coniungit diuersa.*
5 *Clericus captus sine habitu, an debeat remitti ecclesiastico Iudici,*
6 *Homicida voluntarius an debeat immunitate ecclesiæ gaudere.*
7 *Episcopus an possit delegare iudici laico causam criminalem, contra clericum coniugatum.*

QVAESTIO CXXXVIII.

a IN camera consilij [a], in qua erant domini mei parlamenti,

 sec

ſecum vocatis aliquibus dominis doct. præſentis ciuitatis Gration. In magno numero de anno dñi M. cccclvij. die ix. menſis Auguſti, fuit poſitum in deliberatione conſilij, an Claudius Marbodi panatarius Grationo. cum vnica virgine coniugatus, qui præpenſatis inſidiis die heſterna Raymundũ Fabri notariũ &
1 ciuem d. ciuitatis Gratio. † nequiter interfecit, gaudere debeat priuilegio clericali cum non depræhenſus fuerit in tonſura clericali Et fuit ibi concluſum (nemine diſcrepãte) quòd nõ debet gaudere, cum fuerit deprahenſus portans pileũ lanæ, & cum ve-
b ſte frontiata [b] ſuper ſpatulas cõtra diſpoſitionem c. quoniam. extrà de vita & hone. cleri. in cle. & cum veſte breui per dimidium pedẽ vel circa ſupra genua ſua, quæ veſtis tam breuis, propterea non debet dici habitus clericalis: quia clerici non debent eas
c tam breues [c] portare, vt in d. c. quoniam. hinc eſt quòd alibi dicitur quòd debẽt eſſe talares. xxiij. diſt. c. pen. nã habitus clericalis dicitur, quando ipſum habitum deferens ex inſpectione talis habitus, clericus præſumitur: & prima facie iudicatur clericus: hoc probat text. in c. ſi iudex laicus. de ſenten. excõ lib. vj. ibi iuſtum eſt enim, vt talis geſtans, ex habitu præſumatur, qualis eſſet is, cuius fuiſſe habitum comprobatur. quod c. quoniã, non ſubmouetur nec corrigitur, per clemen. ij. eod. tit. vbi fit mentio de veſtimentis bipartitis & diuerſorum colorum: vt dicit gl. in d. clemen. ij. Sic quòd propterea dictus homicida priuilegio clericali gaudere non debet, iuncto cap. j. de cler. coniuga. lib. vj. vbi duo copulatiua requiruntur: videlicet, quòd deferat tonſuram & habitum: & ad verificationem cõiunctiuæ non ſufficit alterã partem eſſe veram: vt legitur & not. in c. ex parte. & in c. inter cætera. extrà de reſcri. ita quòd deprehenſus in maleficio habẽs tonſuram, & non veſtem, vel veſtem, & non tonſuram, non dicitur captus in habitu clericali. Iſta ſunt verba Bald. in l. ſi qua per calumniam. C. de epiſ. & cleri. & alleg. cap. ſi iudex laicus. de ſenten. excom. lib. vj. & dicit idem tenere Ioan. And. in nouella. Quæ præmiſſa locum habent non ſolùm in clericis in ſacris ordinibus cõſtitutis: ſed etiam in ſimplicibus clericis primæ tonſuræ per cle. ij. de vita & hon. cleri. etiã coniugatis iuxta dictum cap. ſi iudex laicus. Præterea ex alio capite dictus homicida non abſtinuit ab officio & commercio ſeculari bus. quia tempore dicti delicti erat fornerius decoquens, & vendens in banco publicè panes in præſenti ciuitate, vt eſt notorium. Ideò perdidiſſe dicitur dictum priuilegium clericale: vt probat textus in

c. cler

c. clerici. in princip. extrà de vita & honest. clerico. in antiq. & in cle. j. eod. tit. de vita & honesta. clerico. & ipso iure: vt dicit c. j. de vita & honesta. cleri. lib. vj. etiam non præcedente monitione, cum esset clericus coniugatus: vt dicunt Io. Mona. Arch. & docto. in d. c. vnico de cleri. coniuga. lib. vj. & facit clemen. j. & ibi Guliel de monte lauduno, de vita & honest. cleri. Quod secus est in clerico non coniugato, in quo huiusmodi non requiruntur: vt in c. in audientia. & in c. cõtingit. extrà de sent. excõ.
2 Et † licet reuerendissimus in Christo pater dominus episcopus Grationopoli. & eius officialis petierit sibi dictum delictum remitti, pro cognoscendo, an debeat gaudere priuilegio clericali vel ne, secum vocato domino iudice communis Grationop. iuxta formam dict. cap. si iudex laicus. Fuit tamen ibi determinatum & conclusum per dictos dominos, quòd dicti dominus episcopus & eius officialis de hoc cognoscere non debent, cum ipse homicida non fuerit deprehensus per præmissa in habitu
d clericali, [d] & propterea priuilegio clericali gaudere non debet, vt dicit Bal. in d. l. si qua per calumniam. per d. c. vnicum de cleri. coniu. lib. vj. nõ obstante d. c. si iudex laicus, quia d. c. loquitur in casu, in quo erat dubiũ, an criminosus esset clericus, vel ne, quanquam fuisset in quasi possessione clericatus propter tonsuram, secundum Iac. But. & Bal. in d. l. si qua per calumniã. Quo casu cognitio pertinet iudici ecclesiastico, an sit clericus vel ne, per exhibitionẽ tituli. Sed ille tex. non loquitur, nec dicit, quòd
e si sit quæstio, & dubium de habitu, [e] an sit clericalis vel ne, quòd iudex ecclesiasticus debeat cognoscere: ideò non debet extendi dispositio dicti capituli ad casum istum de habitu: quia nostra non interest legem ac canonem vltra casum suum extendere, iuxta l. si verò §. de viro. ff. soluto matrimonio. Si enim Papa voluisset, in d. c. si iudex laicus. extendi cognitionem iudicis ecclesiastici etiam ad alium casum respectu habitus, bene expressisset, vt dicitur in simili, in c. ad audientiam extrà de decimis. Idem etiam dicitur de Imperatore, si voluisset, bene expressisset in l. vnica. in §. sinautem ad deficientis. C. de caducis tollend. ideò ille casus omissus respectu habitus, relinqui debet dispositioni iuris communis l. commodissimè. ff. de liberis &
3 posthu. † Et ratio differentiæ potest assignari, quia probatio tituli clericalis est quid spirituale: vt aperit text. in d. c. si iudex laicus. circa princip. ideò merito iudex ecclesiasticus de eo cognoscere debet, vt ibi statuitur. Sed probatio dicti habitus est,

quid temporale & prophanum. Patet quia ecclesia abhorret ornari de veste hominis, vel mulieris: quãquam sit preciosa. de cõsecratione distin. j. ad nuptiarum. & alibi dicitur, quòd iniuriãs clericum scindendo eius vestem, vel aliquid aliud simile faciendo, non est excommunicatus: quia licet iniuria fiat personæ: non tamen fit in personam. ista sunt verba Bal. post Gulie. de Cuneo, in d. l. si qua per calumniam. Ideò non est verisimile, quòd Papa de tali re prophana respectu iurisdictionis se intromittere voluerit, prout nec debet: vt legitur, & not. in authenti. quomodo oporte. episco. col. j. Et si dicatur, quòd imò Papa se intromittit & disponit de vestibus, in d. c. clerici. & in cle. ij. de vita & honesta. clerico. ad hoc potest responderi, quòd ibi Papa disponit de vestibus respectu honestatis vitæ clericorum, sed non respectu sibi iurisdictionem attribuenti circa cognitionem, an habitus sit clericalis vel non, igitur &c. Prętereà, quòd non sit fienda hoc casu remissio petita, probat tex. in dicto capi. si iudex laicus. ibi, quòd malefactor sit clericus, qui huiusmodi beneficio gaudere debeat &c. Nota illa verba, qui huiusmodi beneficio gaudere debeat. Sed dictus malefactor hoc casu gaudere non debet priuilegio clericali, per præallegata: igitur non est fienda dicta remissio. Quia cum ibi tex. loquatur de clerico, qui debet gaudere priuilegio clericali, ergo de alio clerico qui non debet gaudere, non videtur disposuisse: quia ad positionem vnius, sequitur remotio alterius. l. hæc verba. ff. de verbo. signi. & vnius inclusio, est alterius exclusio. l. cum prætor. ff. de iudic. maximè circa contraria, iuxta no. in l. commissoriæ. C. de pac. inter emptorem & venditorem. Nam non esse in habitu clericali, est contrarium illius, qui est in habitu: vt patet ad sensum. igitur &c. Nec potest dici, quòd habitus sit res connexa titulo clericali: quia imò est res totaliter diuersa & separata, vt aperit tex. in d. c. vnico. de cleri. coniuga. ibi dum dicitur, si tonsuram & vestes &c.
4 Illa † enim dictio, &, coniungit diuersa. vt ponit Saly. in l. ad instructionem. C. de episco. & cle. & not. in d. c. ex parte. de rescri. Ideò non mirum, si alterum ipsorum sit spirituale, & aliud temporale, sicut in simili videmus de petitorio rei spiritualis, quod est spirituale, & possessorium illius rei spiritualis, est temporale: vt vult glo. in c. literas. extrà de iuramen. calum. & ponit Archid. in c. j. de resti. spolia. lib. vj. & dixi suprà quæstio. j. Ex quibus propterea puto veram sententiam, quòd iudex ecclesiasticus non debet cognoscere de habitu, sed iudex secularis. & de

hoc

hoc etiam tetigi in consi.cx.consi.meorum. Et non mirandum, si de hoc cognoscat iudex laicus: quia sunt multi alij modi, in quibus iudex laicus habet iurisdictionem in clericos, vt habetur in c.princeps.xxiij q.v.& ibi pulchra glo. Licet aliqui doct. nouissimi, videlicet de Zabarellis in cle.ij.de vita & hone. cleri. de sancto Gemi.in d.c.vnico.de cler.coniu.li.vj.voluerunt dicere, quòd imò iudex ecclesiasticus debet habére cognitionē habitus, quorum tamen opinio non videtur insequenda, quia tex. in d.c.si iudex laicus.hoc non aperit, ideò non debet casus illius ca.ad alium casum de habitu ibi non expressum extendi, vt iuribus suprà allegatis. Nec obstat quòd dicunt domini doctores nouissimi, habitum esse accessoriū ad titulum quia (salua pace) habitus non est res accessoria. Nam ambo habitus & titulus simul & principaliter concurrunt, vt patet in tex.ibi tonsuram & vestes &c. Ita quòd altero deficiente cessat priuilegium, vt ibi, quia illa dictio, &, coniungit diuersa totaliter separata, vt iuribus s.alleg. & separatorum separata esse debet ratio & iuris interpretatio. vt no.in c.secundo requiris, in gl.ij.extrà de appell.
5 igitur &c. † Et quòd clericus captus in delicto sine habitu, non debeat remitti iudici ecclesiastico, expresse dicit Bal.in l.si qua per calumniam.in iiij.q.quæ incipit. Sed ponamus quòd est captus sine habitu, nunquid statim debet remitti ad episcopū &c. Licet ex post curiæ parla.fuerit exhibitus titulus clericalis dicti homicidæ. Quia dicto priuilegio gaudere nō debet, cum fuerit captus in maleficio absque habitu clericali. & hoc probat tex.in d.c.si iudex laicus.ibi. & si notoriū fuerit, ꝙ idē malefactor &c. Et sequitur qui priuilegio gaudere debeat &c. Sequitur etiā incontinenti, antè cognitionē de clericatu, ecclesiasticæ curiæ debet reddi &c. ergo à cōtrario, si nō cōstet de clericatu, nō debeat gaudere illo priuilegio: vt in casu isto per s. plenè deducta & allegata: sequitur, quòd nō debet reddi ecclesiasticæ curiæ. ar. à cōtrario sensu, quod est in iure fortissimū, vt iuribus vulgatis. si enim fuisset captus in habitu clericali, debuisset remitti dicto domi.episco. aut eius officiali: vt dicit Bal.in l.si qua per cal.in v.q.quæ incipit: Sed quid si iste ostēdit potestati literas clericatus, & probatur in d.c.si iudex laicus. Sed aduertendū, quia licet do.Bal.vbi s.in dicta iiij.qō.quæ incipit: sed ponamus, quòd est captus sine habitu &c. dicat quòd nō sit remittēdus: tamē dicit quòd potestas debet supersedere, donec per iudicē ecclesiasticū cognitū fuerit de clericatu. Sed ad hoc potest respōderi duobus

modis: primo, quòd si illud esset verũ, ibi dictus malefactor deberet gaudere dicto priuilegio. Sed quia dictus homicida nõ deberet gaudere illo priuilegio, per s̃. allegata, & de hoc sentẽtialiter constat huic curiæ parlamẽti. igitur &c. Vel secundo, posset dici, quòd in hoc malè mouetur do. Bal. quia ex quo ipse do. Bal. in themate dictæ suæ quartæ quæstionis præsupponit malefactorẽ fuisse captum in maleficio sine habitu clericali: sequitur necessariò, quòd ipse nõ debeat gaudere illo priuilegio, per dictum c. vnicum. de cle. coniu. li. vj. Si ergo nõ debeat gaudere, sequitur quòd illa futura cognitio iudicis ecclesiastici nõ sit expectãda: quia ex ea nullus sequeretur effectus. pro quo l. aliquãdo. in fi. ff. ad Velleia. Ex quibus omnibus propterea apparet per dictos dños parlamenti, & cæteros dños doctores eisdem assistẽtes, bene fuisse determinatũ & conclusum dictum homicidã voluntariũ non fore remittendũ iurisdictioni ecclesiasticæ. Et ita etiam aliàs determinatũ fuit & iudicatum in dicta curia parla. contra Petrũ donoreti. M.ccccxxxv. in manibus magistri Cathalani chantereli secretarij Delphi. in qua causa curia parlamen-
f ti cognouit de habitu [f], vt plenè in dicto processu legitur. Nec etiã fuit remissus dictus Claudius homicida, sed fuit laqueo per collũ furcis suspensus ex sentẽtia per curiã temporalem lata de anno currente do. M cccclvij. de mense Octobris. De causis autẽ spectantibus cognitioni iudicis secularis, vel ecclesiastici, vide plenè per Io. Fer. in ti. forma opponendi contra iudicẽ suspectũ. in glo. super verbo nec fuisse iudicẽ competentẽ. An autẽ dictus homicida voluntarius debuerit gaudere immunitate ecclesiæ:
6 vide quæ scripsi s̃. q. cxxj. † Sed an clericus contrahens matrimonium cũ muliere corrupta, quã credit virginẽ, vel cũ illa, quam deflorauit, gaudebit priuilegio clericali. vide Archi. in d. c. vnico. de cle. cõiu. li. vj. & ibi dicit, quòd nõ. Et qualiter clericus cõtrahẽs cum virgine, perdat priuilegiũ. vide lxxxiiij. dist. c. quis-
7 quis. † Sed an episcop⁹ possit delegare iudici laico causam criminalẽ cõtra clericũ coniugatum? Arch. vbi s̃. tenet quòd sic, super verbo distingui &c. Quid si clericus perdiderit literam clerica-
g tus, possétne per testẽ probare [g]? vide quæ dixi ĩ. qõ. cccclxxiiij.
a ¶In camera consi. *Tu vide de hac materia, scilicet ad quem pertineat cognitio, an quis debeat gaudere priuilegio clericali, & alijs infrà tactis, istum consil. cx. incipien. pro declaratione. nume. j. versicu. ad secundum quæsitum. & per totum consil. & suprà q. lxxiij. & tota decisi. lxxxiij. & tota decisi. lxxxiiij.*

b ¶Frontiata. *Clericus coniugatus portans talem vestem, videtur perdere priui. clericale, vt sentire videtur do. Car. in cle. ij. in ij. no. de vi. & ho. cle.*

c ¶Breues. *extra, de vita & ho. cle. c. clerici offic. Credit tamẽ do. In. illud c. loqui de cõsilio & honestate, non autẽ de præcepto, vt ipse ibidẽ inquit.*

d ¶*In habitu clericali. *Adde ad declarationem huius articuli quo pacto clericus primæ tonsuræ sine habitu & tonsura in crimine deprehensus puniri debeat, si fuerit coniugatus: & ad quem pertineat cognitio. & quid si non fuerit coniugatus, vide pulchrè per Alex. in consi. vij incip. videtur. in volu. j. & an & quando gaudere debeat priuilegio clericali, tradit idem Alex. in consi. lviij. incipien. quia sæpißimè. in iiij. volu. & an clericus poßit ex sola præsumptione criminis capi: vide Philip. Cor. in consilio cccxxv. incipien. quantum. colũ. ij. versicu nec obstat. in iiij. volu.*

e ¶Habitu. *Licet enim in his casibus non videatur agi de qualitate eiusdem subiecti: tamen videtur agi de eadem qualitate: puta an persona an ve habitus sit clericalis. Et sic quum iudicium in vtroque casu versetur circa quid spirituale, videlicet vtrum illud de quo quæritur sit clericale: non videtur illius rei cognitio ad iudicem secularem spectare: quia de spiritualibus nec incidenter, nec principaliter potest iudex laicus cognoscere. cap. tuam. de ordine cognitio. capi. lator. extrà qui filij sint legitimi. Quinimò nec de eo, quod est spiritualibus annexum. capitulo, quanto. extrà de iudic. & si quis dixerit, causa habitus clericalis non videtur spiritualis, quum non sit res sacra ad hoc potest respon deri, quod saltem est coniuncta & connexa causis spiritualibus, quia dependet à iure spirituali, ac quoque ad ius spirituale ordinatur: & sic duplici exigente ratione censetur annexa spiritualibus, ex sexto scilicet dependentiæ, & ordinationis. argu. eorum, quæ dicit domi. Felyn. post beatum Thomam in d. iiij. secunda columna. versiculo, sed istis non obstantibus.*

f ¶Habitu. *Imò & cognoscere potuit an esset clericus vel non: vt per hoc scire posset, an sua sit iurisdictio. domi. Archid. in præallega. capitu. si iudex laicus. circa princip. allega. capitu. super literis. de rescriptis. ff. de iudic. si quis ex ali. Verum tamen ibidem subiungit, quòd ex quo iudex laicus viderit contentiosè agi, an sit clericus vel non, tunc vltrà procedere non potest.*

g ¶Probare. *Quo ad probationem clericatus, vide domi. Pet. de Ancha. not. in præallega. capi. si iudex laicus.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici an mutent forum in causa feudali.*
2 *Causam feudalem quis hodie debeat cognoscere.*
3 *Dominus regulariter cognoscit de causa feudali.*
4 *Clericus an sortiatur forum in causa reconuentionali.*

QVAESTIO CXXXIX.

SEcundum communẽ opinionem doctorum canonistarum,
1 clerici non mutant forum† in causa feudali [a] :vt plenè dispu-
a tat Archi. [b] in c. vnico. de clericis coniugatis. lib. vj. super verbo,
b condemnari. vbi recitat varias opiniones doctorum. & Gulielmus de Monte lauduno in cle. pastoralis. de re iud. super verbo, ex natura feudorum. dicit quòd dominus, cum sit iudex ordinarius in materia feudali, potest sententiam mandare executioni, & vasallos suos (etiã si clerici sint) sine metu excõmunicationis
c expellere [c], per spatulas de feudo, si ab ipso ceciderint in cõmissum: licet melius faceret (vt ibi dicit) si per iudicem feudatariũ hoc faceret. Tamen (prout ipse do. Arch. dicit in d. c. vnico.) inter laicos de consuetudine seruatur, quòd iudex laicus cognoscit de re feudali contra clericum. Quæ consuetudo etiam seruatur in curia parla. Delphi. prout vidi pluries ibi obseruari. Et credo, quòd talis cõsuetudo non sit aliter probãda in iudiciis: sed quòd pro probata debet haberi, cum ipse do. Arch. doc. famosus de dicta
d cõsuetudine attestatur. ita dicit Bar. [d] in l. de quibus. ff. de legib. Et de hac quæstione, vide plenissimè per doc. in c. verum. & in c. ex transmissa. de fo. cõp. & in c. cæterũ. de iu. scripsi de hoc in lxxij. consil. meorum. & per Henricũ Bohic. in c. ex parte. extrà
2 de feudis. in secunda distin.† Quis hodie habeat cognoscere de
e causa feud. vide Bald. qui hanc materiam plenè [e] tractat, per decum quæstiones in feudis. de prohibita feudi alie. per Federicũ.
3 in c. j. in §. præterea.† Et veritas est, ꝙ do. feudi cognoscit: sed an possit prorogari in alium iudicem talis cognitio de consensu
f partium? Dic ꝙ non, [f] secundum vnam opin. glo. positæ in d. §. præterea. & ponitur per Ia. de bello visu in feud. in ti. per quem vel quos quæ. feud. terminetur. qui tenet, ꝙ possit, dum tamen fiat corã eorundem superiore, aliàs non. vt in l. j. §. & post operis noui nun. ff. de no. ope. nũ. Super hoc vide Bal. de prohibita feud. alie. per Fed. in d. §. præterea. ibi: sed quæro vtrũ vasal. &c. Quãdo etiam pares curiæ cognoscunt inter dñm & vasallum, ne do-
g minus sit iudex in causa propria? dic [g] vt in tit. de contro. feud. apud partes terminanda. De prorogatione iurisdictionis: vide s.
4 q. lxxvij.† Sed an cleric⁹ sortiatur forũ in causa recõuentionali?
h vide quæ [h] dicit Archi. in d. c vnico. de cler. cõiuga. pro quo vide c. j. extrà, de mu. petitioni. An iudex ecclesiasticus possit cognoscere de delicto perpetrato per laicum in personam clerici: vide infrà, quæstio. cccccclxj. an iudex temporalis possit capere cle-

ricum in flagranti crimine: vide suprà quæstio. lxxiij.

a ¶In causa feud. *Vide de hoc per consil. lxxij. nu. j. versi. sed his non obstantibus. ibi, quia vbi agitur de feud.*

b ¶Archidia. *Tenet enim d. Arch. in præ. c. vnico. de cle. cõiug. lib. vj. quòd clerici in causa feudali nõ teneãtur litigare corã domino seculari, à quo tenẽt feudũ. Sed d. Io. And. tenet contrariũ. & ita dicit tenere omnes modernos & glossatores, dũmodo nõ fiat dist. personalis clerici. sed solũ ciuilis causa inter vasallos auditur. vt in d. c. vno. in j. col. ver. quicquid dicit Archi.*

c ¶Expellere. *Contrarium videtur sentire domi. Ioan. Andr. in c. verum. extrà de foro competenti.*

d ¶Bar. *Hoc autem tenet ipse do. Bar. in d. l. de quibus. in ix. col. in ver. iiij. principaliter. & do. Christofo. Porcus, instit. de his, qui sunt sui vel alie. iuris. in iij. colũ. in addi. quæ incipit. adde dum suprà dixi. in fi. vbi dicit, quod erit approbata consuetudo, quando vnus doctor attestatur ita seruari de consuetudine, & ad rationem huius dicti probabiles rationes asignat ipse domi. Bar. in loco præallegat.*

e ¶Plenè. *Plenius autem huiusmodi materiam discutit do. Iacob. de Alua. in d. §. præterea si inter.*

f ¶Non. *Et ista opinio est vera, prout sentire videtur do. Iac. de Alua. in præalleg. §. præterea si inter. in ij. col. in versi. quæro. cum dicta glo.*

g ¶Dic vt. *Ibi dicit d. Ia. de Alua. & d. Bal. q. ibi format notabiles quæst. concernentes clericos & in tit. apud quẽ vel quos controuer. debeat dici.*

h ¶Quod do. *Io. And. cõtrà in c. at si clerici. in gl. prima & ij. de iudiciis.*

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio facta per Episcopum vel eius vicarium super iuramento, parte non citata, an valeat.*
2 *Causa debet inseri in ipsa dispensatione.*
3 *Episcopus an possit dispensare super iuramento, & nu. 4.*
5 *Hæres iurantis an teneatur petere disppensationem iuramenti.*

QVAESTIO. CXL.

IN decisionibus capellæ Tholosanæ. q. lxiij. cõtinetur conclu-
1 sio sequens de verbo ad verbum, vt sequitur. † Item fuit quæ-
situm, si dispensatio facta per episcopum, vel eius vicarium super
a iuramento parte nõ vocata, valeat? Et fuit cõclusum, quod nõ [a]
per c. licet canon, de elec. lib. vj. per Archid. & reperio quòd re. in
Christo pater, & d. do. Io. Payer, decretorum doct. epis. Auraicẽ.
actu legens de præsenti in vniuersitate Auenionensi, in quodam
suo consilio incipiente, vt vobis &c. sequitur opinio. dictæ con-
b clusionis Tholosanæ, & alleg. d. Innocent. [b] posita in c. veniens.
de filiis presbyt. dictis, quòd ad hoc, vt intelligatur episcopus
dispen

dispensare,oportet,quòd præcedant ea quæ hoc decretũ faciant, videlicet ꝙ præcesserit cognitio summaria,super causis dispensationis,puta an sit vtilitas,aut necessitas,vel alia iusta causa.ff. de in ius voc.l.libertus.j.q.vij.c.requiritis.§.nisi rigor disciplinæ.cũ multis ibi sequẽtibus c.imò plus dicunt Inno. & Archid. ꝙ necessaria est sententia dispen.vel decretũ prius super dispensatione concessa,scilicet,dicẽdo decernimus eum idoneũ ad tale quid.& vocabũtur hi, quorũ interest.j.q.vij. quoniã quicquid.& l.nã ita diuus ff de adop.aliter presumitur temerariũ factũ Episcopi,nec pro dispẽsatione habetur.imò episcopus punitur,si petatur ꝙ nõ fieret si episcopus dispensasset,sicut debuisset.in casu sibi dispẽsabili.lj.di.q in aliquo.lxxxj.di.quæcũq;. secũdũ Inn.in
2 d.c.veniẽs.Vbi etiã no Host.† ꝙ ad hoc ꝙ dispẽsatio ritè fiat,est considerandũ,ꝙ in ipsa dispẽsatione inseratur causa.nã dispensatio est iuris cõmunis relaxatio,vt no.j.q.vij.§.pro tẽpore.supple facta cũ causæ cognitione ab eo,qui potestatẽ habet dispensandi.secundũ Inn.dicitur enim dispẽsa.quasi discreta pensa.qñ, scilicet iudex in lãce mẽtis suæ discretæ pensat, & põderat quid magis expedit,s.sequi rigorẽ iuris, vel æquitatis dispensa. præferre:secundũ Host.Et ita debet esse sufficiẽs dispẽsatio & clara, ꝙ nulla dubitatio rationabilis subsit.vt in c.ordinarij.§.si verò. de offi.ordi.lib.vj.ita,ꝙ dispẽsatio fiat iusta & certa causa exigẽte,aliàs est prohibita dispẽsatio vbicũq; non subest iusta dispensandi causa.j.q.vij c.& si illa. alioquin nõ dispẽsatio,sed dissipatio dici potest,secundũ Archi.ibidẽ.& cũ præmissis cõcordat id, quod dicit do.Panorm.in c.j.de iureiur.vbi dicit, ꝙ quãdo actus super quo iuramentũ fuit præstitũ nõ apparet,& prima facie vitiosum,nõ tenebit absolutio parte nõ vocata.Ratio,quia à iuramento parti præstito,non absoluit episcopus: imò nec Papa sine causa,cùm Deus receperit obligationẽ in fauorem partis:vt no. gl.in c.quantò.de iureiur.& Inn.in c.cum inter P. de renũ.antequam ergo sibi cõstet causam subesse,nõ habet potestatẽ dispensandi,posito ꝙ subsit causa, quia ignorat id,quod est fundamentum suæ potestatis.vt not.Bart.in l.ij.ff.de iudi.& in l.multis.ff. de condit.& demon.facit quod legitur & not.in cap.ex parte.de cõcessio.præben.Nec põt dici de causa cõstare parte non vocata, qa causarũ merita partiũ assertione pandũtur.l.fin.C.si per vim vel alio modo.& in c.cũ ex literis.de in integr.restit.de quo ibi plenius per dictũ do.Panor.Et sic secũdũ determinationẽ capellæ Tholosanæ Inn.Arch.Hosti.& do.Panor.non valet dispẽsatio
iura

iuramenti facta parte nõ vocata. Quia in tali dispensatione requiritur causæ cognitio,& quod fiat cũ causa vt de hoc est glo.in c.non est voti.extrà de voto & voti re. & per consequens requiritur partis,cuius interest,euocatio:quia aliter nõ posset de causa cognosci. Et quòd requiratur euocatio partis in tali dispensatione fienda, tenet etiam expresse Ioan.Andr.in addit.ad Specu.
c in tit.de iureiu.[c] in iij.col.in q.itẽ quæro de illo,qui iurauit super vsuris soluendis. Et hæc proximè dicta sunt,per ea,quæ narrat dictus do.episcopus Auraicen.in dicto suo consil. Et secũdum opinio capellæ Tholosanæ,Innoc.Archi.Hosti.& Panor.vidi iudicari in facto meo proprio de anno currente, M.ccccl vij. xx. Nouembris, per dominũ vicarium officialem domini episcopi tricastrinẽ.Qui officialis iudicauit participato consilio cum dicto domino Episcopo Auraicen. cuius sententiæ tenor sequitur de verbo ad verbum: Christi nomine inuocato, & habentes præ oculis solum Deum,nos officiales Tricastrineñ.visis & diligenter inspectis præsentis causæ meritis,ac omnibus & singulis per vtranque partem in causa huiusmodi hincinde propositis coram nobisipsis, quæ cum matura deliberatione recensitis per hanc nostram sententiam seu ordinationem, quã de peritorum consilio pro tribunali sedentes ferimus, in his scriptis pronuntiamus,decernimus.& declaramus, dispensationem iuramenti per nobilem Lancellotum de Pictauia,bastardum valeñ.dom.de Alaudo,quõdã præsbyteri,& per do.Stephanũ Rodulphi regẽtẽ officialatus Tricastrinẽ. inciuiliter & minus canonicè parte nõ vocata factã fuisse & esse nullã, & vitio nullitatis subiacere, & quatenus de facto processit, annullãdã fore:cassamus, & annullamus nobilem Fran.de Pictauia filiũ dicti Lancelloti in personam eius procuratoris, & econtra in omnibus expẽsis pro parte alia,& pro hac causa corã nobis legitimè factis condemnantes ipsarum taxatione nobis in posterũ reseruata. Prædicta forma sententiæ,videtur procedere de iure. ideò hic propria manu subscripsi ego Ioan.Payer,decretorũ doctor, episcopus Auraicẽ. Et ita etiam fuit determinatũ, quòd debet fieri dispensatio cum causa, & cum cognitione causæ parte vocata:vt vide,ĵ.q.ccxxv.
3 †Sed an episcopus posit super iuramento dispẽsare?do. Humb. de Bouenco, in sua repeti.auth.sacram.pub.in causa.fi.C.si aduersus ven.dicit q sic.& alleg.xv.q.vij.c.j.& ij.Causa tamen co-
d gnita:vt plenè per Inn.in c.debitores.[d] extrà de iureiurã. quod verum puto quòd episcopus possit dispensare, vbi iuramentum
non

non posset seruari sine interitu salutis æternę:sed si posset seruari sine interitu salutis æternæ, episcopus non posset dispensare: sed solus Papa posset hoc facere. in c. venerabilem. §. penu. extrà de elec. & ita tenet Spec. in tit. de legato. §. nunc ostendendũ. ver.
4 cæterùm cũ solus Papa. † Sed cõmuni obseruãtia videmus, quod ipsi & archiepiscopi quotidie indistinctè dispensant super iuramento, & tolerantur tales dispensationes in vtroque foro spiri-
5 tuali & temporali. † An hæres iurantis teneatur petere dispen-
e sationem iuramenti? Dic quòd non [c], vt scripsi in not. meis. in §. an hæres iurantis &c. Quia dispensatio fit & petitur propter periculum animæ: sed in hæredem iurantis, non transit iuramentum quo ad periculum animæ, vt not. Innocen. & Host. in c. veritatis, extrà de iureiur.

a ¶Et fuit conclusum quòd non. *Tu vide in allega. deci. capellæ Tholosanæ deci. lxij. & in addit. ad ipsam deci. vbi distinguit, & hanc distinctionem serua.*

b ¶Dicta Inno. *Aduerte, quod d. Inno. in d. c. veniẽs, loquitur in alio, scilicet quod episcopus aliquid facit sciẽter, quod est contra ius cõmune: & est tale factũ, in quo potest dispensare an habeatur pro dispensatione, & saltem quo ad casum præal. c. veniẽs. videtur innuere, quòd non. Sed in dispensatione requiruntur summaria cognitio causæ, decretũ, & fortè (vt dicit) quorũ interest, vocatio. & hæc facere videntur pro opi. authoris, licet loquatur in alio casu propter identitatẽ rationis. Ad hoc bene facit quod legitur & not. in auth. si oẽs. & ibi d. Odof. in j. col. in ver. or super authen. ista. C. si mi. ab hære. se absti. vbi no. quòd vbicunq; petitur aliquid in praiudicium alicuius, debet vocari is cuius interest, & alle. l. si is. & l. diuus Marcus. ff. de adopt. l. vlt. & pe. ff. de rescind. vendi. & l. in concedendo. ff. de aqua plu. arcen.*

c De iuriur. *Super ru. circa princip. iij. col.*

d ¶In c. debitores. *Et ibi do. And. in nouel. post do. Inn. qui dicit episcopos in iuramẽtis dolo, vi, vel metu extortis dispẽsare posse. & vt ibi subdit, ad episcopũ spectat relaxare iuramẽta illicita. alle. c. cũ qui. eo. ti. de iureiu. de test. cõstitutis. xv. q. vj. authoritatẽ. & seq. c. & hic videtur sentire arg. à cõtrario d. Fely. in c. debitores. in vlt. col. ver. postremò. dũ dicit quod ad Papam pertinet dispensatio liciti iuramẽti, verũ quidem, vt inibi sentiũt d. Inno. & Io. And. Quãdoq; in iuramẽtis licitè præstitis dispensat Episcopus. xv. q. viuos sanctorũ. & c. iuratos. & quãuis liciti iuramenti dispẽsatio ad Episcopũ nõ pertineat regulariter: põt tñ iuramẽtũ licitè præstitũ in melius semper commutare, vt oẽs penè doc.[r] tenẽt in d. c. debitores.*

e ¶Nõ. *Facit quod dicit d. Fel. in præal. c. debitores. in vl. col. in ver. vij. et*

vlt

vlt. & potest esse ratio, quia licet iuramentum ex parte recipientis sit reale transmissibile ad hæredem: tamen ex parte præstantis est persona, & ad hæredem non transit. Nam licet obligatio contracta in eum descendat: non tamen obligatur ad periurium. Ita videtur sentire dom. Pet. de Ancha. in c. cum C. laicus. in iij. no. de fo. comp. lib. vj

SVMMARIVM.

1 *Læsio an præsumatur in minore adeunte hæreditatem, vel in omissione inuentarij.*

2 *Restitutionis in integ. beneficium, an possit cedi.*

QVAESTIO CXLI.

1 SI minor petat † se restitui aduersus aditionem hæreditatis, [a] vel, aduersus omissionem inuentarij: non admittitur ad hoc, nisi probet se læsum: licet probet se minorem: quia non sequitur, est minor, ergo læsus: nisi probet de læsione: vt dicunt & tenent.
b Ia. de Are. Cy. [b] Ia. Fa. Sal. in auth. si omnes. C. si mi. se ab hære. absti. & idem Sal. in l. fi. C. in quib. caus. in integ. resti. nõ est necessa. & ita vidi determinari in dicta curia parlamenti Delphi. die xxij. mensis Septembris, M.ccccl vij. in diffinitione processus ventilati in manibus Io. Botuti secretarij Delp. inter nobilẽ Claudiũ Alamandi, agentẽ ex vna parte, & nobilem Io. Alamandi ex altera, ad causam castri rupischinardi, & secundum quod tũc verius retulit spectabilis do. Io. Baiuli vtriusque iuris doc. pręsidens dictę curię parla. fuerat idem dudũ determinatũ in quadam causa do. Clarimontis tũc minoris: cui fuit denegata resti. in integ. aduersus omissionem inuentarij: quia non deducebat nec probabat hęreditatẽ eius quondã patris onerosam, siue dãnosam, & per cõsequens se fore lęsum. tamẽ Bar. in d. l. fi. dicit ꝙ minor eoipso ꝙ permittit labi tẽpus ad appellandũ, pręsumitur læsus. Bal. tamen ibi tenet contrariũ. De materia in inte. rest. aduersus confectionẽ inuentarij: vide quę dixi infrà q. cccclxxiij. De hac materia restitutionis minorũ, vide quæ dixi suprà q. xxxj. Vtrum † beneficium
2
c restitutionis in integ. possit cedi. Bar. quod sic. in l. non solum. [c] ff. de in integr. restitut. vbi allegat l. si minoris. [d] ff. de administ. tutor. &c.

a ¶ Aduersus aditionem hereditatis. *Tu vide de materia huius quæst. & sequ. istum consil. clx. incip. quòd valeat inuentarium, numero vj. versic. sed adhoc respondet. & vers. verum, quia læsio.*

b ¶ Cyn. *Tenet ipse post do. Iac. de Are. in præalle. auth. si omnes. in ij. col. in versi. vlterius quæritur. idem videtur ibidem sentire do. Odo. in j. col. super expositione tex. cum minor abstinet.*

¶ Bar.

c ¶Bart. in l. non solum. *In j. no. & de hoc videtur tex. in l. quòd si minor in prin. & ibi dom. Bart. ff. de mino.*

d. ¶L. si minoris. *Et ibi text. & glo. & do. Bar. in prin. & vlt. col. ver. sed tunc remanet contrarium. & ibi d. Alex. in addit. ad Bart. qui remittit ad id quod dicit post eundem Bart. in l. per diuersas. C. manda.*

SVMMARIVM.

1 *Minor qualtier probetur læsus.*

2 *Minor debet pbare facultates nõ sufficere ad credita. Et id quomodo. n. 3.*

QVAESTIO CXLII.

1 SEd qualiter probabit minor se læsum? Iac. But. dicit, † ꝙ sufficit, si probet se tantum vni obligatum: quia ex obligatione apparet minorẽ lęsum nisi per aduersarium probetur facultates sufficere ad soluendum. & istam opin. sequitur & tenet expressè Sali. in authen. si omnes. C. si mi. se ab hęre. absti. & dicit ipse d. Sali. ꝙ probatur per l. defendente. ff. de autho. tutor. per quam l. vt ibidem dicit Sali. fortius videtur, quòd si ex actis in prioti iudicio innotescit iudici, quòd ipse minor est læsus: quia contra eum petitur executio sententiæ: in qua est condemnatus, vt hæres, potest petere se restitui, vt læsus ex aditione. nec expedit aliter probari læsionem: quia per ipsam sententiã, quę executioni mandari petitur, apparet iudici de læsione. Bald. etiam hanc quæst. mouet, dicens quòd minor eoipso, quod adiit hæreditatem, pręsumitur læsus, si aliqua debita sint in hereditate. Nam eoipso, quòd minor probat debita esse, apparet eum læsum, postquam obligatus est: nisi per aduersarium probetur, quòd facultates sufficiant. Ista sunt verba Bal. in l. j. C. si vt se ab hære. absti. sed d. Iac.
2 de Are. † aliter dicit, & tenet, videlicet, quòd minor debet probare tot esse credita hæreditaria, quòd facultates non sufficiant.
a quam opin. sequitur [a] Cy. in d. authen. si omnes. Dum dicit, quòd minor debet probare hereditarem damnosam. & ista vult opin. Iac. de Are. & Cyn. fuit seruata in iudicando in diffinitione dicti processus castri Rupiscinardi. de quo processu præceden. quæ-
3 stione fit mentio. † Sed qualiter probabit ipse minor hæres bona
b hæreditatis ad debita non sufficere, cum ista sit negatiua? gl. [b] in l. cum de lege. ff. de probatio. dat modum probandi, vt dicat hæres tantum est in hæreditate: & non plus. Et qui voluerit dicere, ꝙ plus est, probet. & de hoc est casus notab. in l. fi. §. licentiam in princ. C. de iure deli, vbi hæres ostendens inuentariũ, dicens, hoc est in hæreditate: creditores autem & legatarij si voluerint dicere plus esse in hæreditate, probent. quod tene menti secundum

Bart

Bart.& faciunt not.per eundem Barto.in l.fin.C.de rebus credit. & iureiurando.& in l.decem.ff.de verborum obligation.

a ¶Sequitur.*Hanc opinionem etiam amplectitur do.Alex.in j.parte consil.xxj.col.ij.prope fin.in ver.alia ratione videtur.*

b ¶Glo.*scilicet prima,& ibi do.Bal.qui dicit eam esse notabilem & menti tenendam.*

SVMMARIVM

1 *Rescindens & recissorium possunt in eodem iudicio intentari.*

2 *Restitutio in integrum non perpetuatur litis contestatione.*

3 *Sententia in restitutione in integ.quando poßit ferri sine litis contest.*

4 *Procedi potest in causa inquisitionali sine litis contest.*

QVAESTIO CXLIII.

1 AN prætendens se læsum, posit † petere se restitui in integrum & rem vendicare in vno, & eodem iudicio? Cy. mouet istam quæstionem in l.quòd tempore.C.de restit. minor. ibi: secundò quæritur, iuxta hoc &c. & arguit pro & contra. Et finaliter distinguit post Dyn.& Pet. prout ibi videtur. Et circa hanc materiam vide glo.in l. ab hostibus.§.sed quod simpliciter.ff. ex quib.cau. ma.quæ vult quòd rei vendicatio non posit intentari, nisi restitutione prius concessa. quod sequi videtur Saly. in d. l. quòd tempore. Et hæc etiam locum habent in minore petente se restitui:vt dicit Cy. vbi suprà,per not.in l.qui proprio. §.item quæritur.ff.de procura.ita dicit ibi Cyn. quam opin.sequitur ibi Bald.Et ideo fuit conclusum in diffinitione processus dictæ causæ. s. in præceden. quæstio. mentionatæ, d. nobilem Claudium Alamandi non potuisse cumulare rei vendicationē cum restitutione in integrum, in eodem iudicio.Et ita etiam posteà fuit decisum & ordinatum in dicta curia parlamenti, M. ccccl xj.& die sexta mensis Februarij in processu existēte in manibus Io.Gofredi secretarij Delphin. inter dominum de Aysio agentem, ex vna parte:& dominam Alisiam de area vsufructuariā terræ & Baroniæ montis Mauri. in qua causa fuit admissa prima pars libelli dicti domini de Aysio, in qua intentabatur rescisio transactionis in ipso libello deductæ. Et secunda pars ipsius libelli,in qua petebantur certa castra restitui eidem domino de Aysio, fuit reiecta,donec de meritis dictæ causæ rescisionis fuerit cognitum. Crederem tamen in bona æquitate, vt circuitus euitetur, quòd a ista posint simul in eodem iudicio intentari:[a] vbi dominium in eodem iudicio probaretur: vt volunt Dynus & Petrus in dicta l.quod tempore. in primo membro eorum distinctionis, quos

ſequitur Bertrandus Caprioli in d.l.quod tempore.in ſua repeti. Et hanc partem,ꝗ poſſunt in eodẽ libello ſimul intentari, tenet expreſsè & indiſtinctè Spec.in titu. de in integ. reſtitu. in §. j. in ver.ſed nunquid in eod. libello &c.idem dicit ipſe in actione ad
b exibendum b. & rei vendicatione. de cumulatione actionis ſcripſi s̄.q.cix. An reſtitutio in integrũ & reſciſſoria poſsit in eodem iudicio intentari:vide Pet.Iac.in ti.de in integ.reſt.vt poſsit agi reſciſſo,& Ioan.Fab.inſt.de act. in §.rurſus.Sed an nullitas & in integ.reſt. poſsint in eodẽ iudicio intentari? dic ꝗ ſic, pro quo allegat c.cõſtitutus.extrà de in integ.reſti.An probationes factæ in iudicio reſcindenti,probẽt in reſtitutoria:vide quæ dixi ſuprà q.cxxxvj.circa medium,in verſic.prętereà.Et de materia ſi reſciſſoria cum reſcindente poſsint in eodem iudicio intentari : vide Spec.in tit.de reb.eccle.non alie.& ibi Ioan Andr. in additio. Et circ a hanc materiam ſecundum Pet. Iac. vbi ſuprà tria ſunt notanda. Primum eſt,ꝗ reſciſſoria actione non agitur, nec ipſa lo-
c cum ſeu effectum habet,niſi reſtitutione in integrũ obtenta. c ff. ex quib.cau.maio.l.necnõ.§.exemplo.& de iureiu.l. nã poſteà.§.
2 ſi minor.Secundò,† ꝗ in integrũ reſtitut. non perpetuatur d litis
d conteſtatione.vt C.de temp.in integ.reſtit.per.l.ſi †Tertiò,quòd
3 ſine litis conteſtat. poteſt procedi & ferri ſentẽtia in reſtitutione
e in integrum, ſi aduerſarius fuerit abſens per contumaciam e in non veniẽdo.arg.ff.de mino.l.in cauſæ. §.in cauſa.& C.ſi vt ſe ab hære. ſe abſti.auth. ſi omnes. Et idem eſt in cauſa appellationis: vt C. de temp.appella. l.vlt. §.illud. Et idem in priuatis delictis. ff.de pœn.l.abſentem.Et de modo procedendi contra abſentem,
4 dixi infrà quæſtio.ccccxxix.†poteſt etiam procedi in cauſa inquiſitionali lite non conteſtata, ſecundum Inno.in c. ſi aduerſarius. extrà de eo,qui mit.in poſſeſsio.cauſa rei ſeruandæ.

a ¶Intentari. *Quod ſimul vtrunque poßit peti, videlicet contractum reſcindi & poſſeßionem rei reſtitui, verius eſt ſecundum communem opin. doct.tenet do. Io. Petrus de Ferra.in forma libelli ſuper petitione reſti.in integ. in glo. ad dimittendum & relaxandum.& hanc opi. poſt argumentationem ad partem pro & contra factam amplectitur d. Dyn.inſt. de act.in §.rurſus.in vij.charta.in ver.vlterius quæro an petitio.ibi,ego dico.vbi ipſe tradit modum & formam proponendi vtrumque in eo libello.*

b ¶Ad exibendum. *Hoc eſt verum de conſuetudine iudiciorum quæ admittit,vt vtrunque in eo. libello intentetur, vt dicit Specul.ij. parte. de actio. ſeu petitione. ij. col. vj. ver. et not. quòd.*

c Obtenta. *Ita etiam videtur ſentire domin. Dy.in d.§. rurſus. in v. col.*

in

in versicu. modo restat videre. & in ver. item quæro an eo ipso.

d ¶ Perpetuatur. *Eo autem ipso, quòd restitutio in integrum petitur & conceditur, non censetur lis contest. in rescissoria ad eam perpetuandam, secundum do. Cyn. in prin. §. rursus. in alleg. ver. item quæro, an eo ipso.*

e ¶ Per contumaciam. *Tene perpetuò menti, quòd citra litis contestationem peruenitur ad diffinitiuam sententiam parte contumace, vbicunq; illud quod petitur est tale, ad quod nō potest consuli per mißionem ex primo vel secundo decreto, secundum domi. Bart. & Bal. in aut. si omnes. C. si mi. ab hære. se absti.*

SVMMARIVM.

1 *Tutor testamentarius quo casu debeat priuari relictis per testatorem.*

QVAESTIO CXLIIII.

AN autem dictus nobilis Ioannes Alamādi olim tutor dicti nobilis Claudij Alamandi & legatarius in testamento, 1 quondā dicti Claudij qui se non excusauit à tutela † testamentaria: sed ipsam acceptauit & exercuit, ex hoc priuari debeat sibi relictis vel donatis, iuxta authen. minoris debitor. C. qui tuto. dari pos. Et licet gl. Cy. & Bart. dicant ꝙ sic, licet ipse nobilis Ioan- a nes esset testamentarius,[a] tamen hoc est verum, vbi testator nesciuisset eum esse creditorem. Sed quia sciuit eum esse creditorem legando ipsi tutori dictum castrum Rupischinardi: sequitur propterea, quòd ipse tutor acceptando administrationem tutelæ non incidit in pœnam d. authen. minoris debitor. ita dicunt & tenent ibidem Cyn. & Bar. & bene dicunt, cùm fides eius satis approbata fuisse videatur per testatorem, scientem eum esse creditorem. Et ita etiam fuit determinatum in diffinitione causæ suprà in præcedenti quæstione mentionatæ.

a ¶ Testamentarius. *Creditor vel dibitor minoris indistinctè videtur in testamento dari posse tutor vel curator: quia eius fides approbata est à testatore: ita videtur sentire dom. Azo in summa. C. qui da. tu. vel cu. testa. pos. vel non. in iij. col. ver. item creditor, Sed idem d. Axo contrarium scripsit, in l. pater. ff. de proc. & propterea concordando dicunt & tenent do. Cy. Bar. & Bald. in prædi. auth. minoris. quòd si testator sciebat debitum, tunc cessat prohibitio: sin verò ignorabat, tunc secus.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta filio in potestate constituto: contemplatione matrimonij, an valeat.*

2 *Sponsalitia largitas, quid dicatur.*

3 *Filius sibi acquirit hodie, ex omni causa aduentitia.*

4 *Dos, & donatio, differunt.*

5 *Pater si quid donat filio, & id tacitè, an intelligatur de donatione propter nuptias.*

QVAESTIO CXLV.

FVit etiam alia orta quæstio in decisione processus dicti castri Rupischinardi, suprà in quatuor proximè præcedentibus
1 †quæstionibus mentionatis; videlicet si donatio facta per nobilem Ioannem Alamandi Alberto eius filio contẽplatione matri-
a monij [a] dicti eius filij: & Ioannetæ armuetæ ciuis Grationop. sit
b & fuerit efficax & valida, [b] dubium facit, quia donatio facta per patrem filio in potestate constituto, obstante incapacitate filij, regulariter non valet. l. ij. C. de inoff. donatio. l. donationes. C. de donat. inter vir. & vxor. & licet in aliquibus casibus specialibus valeat, enumeratis per glo. in d. l. ij. quam glo. communiter docto. sequuntur, & approbant: tamen iste casus non est inter dictos casus enumeratus. esto enim, quòd excipiatur casus dotis & donationis propter nuptias, tamen longa esse videtur differentia inter eos & donationem, de qua suprà in themate fit mentio. Quia dos non residet in persona filiæ: sed transit in maritum, & occultatur vnus actus: vt ff. de dona. inter vir. & vxor. l. iij. §. sciendum. Et ideò valet. ita ponunt Iac. Butr. & Bald. in d. l. ij. non sic est in casu isto: quia donatio de qua hîc agitur, residet in persona filij, & non trãsit in personam vxoris, & ita videtur quòd non valeat. Est etiam differentia inter istum casum, de quo hîc loquimur, &
2 donationem propter nuptias. Pro †quo sciendum est: quòd nos habemus sponsalitiam largitatem: quæ est quando sponsus dat sponsæ, vel econtra simpliciter: vt l. cum te. & aliis pluribus legibus, in tit. C. de donat. ante nuptias. & donatio. propter nuptias. quod idem est hodie: vt in l. fin. eo. tit. & ista donatio propter nuptias est, quando vir vel alius pro eo ad securitatem dotis dat vxori, vt ei optimè sit consultum, quandocunque soluatur matrimonium; iuxta no. per Azo. in sum. dicti tit. in prin. & Host. in summa. eo. ti. §. qualiter. per discursum totius principij. & de hac materia loquitur l. si liberis. cum legibus sequẽtibus tituli præallegati. Et idem etiam si donetur viro, vt donet vxori, propter nuptias, vt in auth. vt sponsali. largitas. in princ. coll. ix. & in authen. eo decursum. indè sumpta, posita C. de dona. ante nup. & iura loquentia de dona. propter nuptias intelliguntur & loquuntur de dona. propter nupt. videlicet de donati. illa, quæ fit vxori, vt supradictum est: vt C. de coll. l. vt liberis. ibi, nulla discrepatione, & c. l. illam. & l. illud. eo. tit. & in authen. de qualitate dotis. in

princ

princ.col.vij.& de hac etiam loquitur glo.d.l.ij.& doc.qui illam sequuntur,& quæ etiam differt à donatione:de qua suprà in themate huiusmodi quæstionis fit mẽtio.Quia prima non residet in persona filij : sed transit in eius vxorem: & ideò meritò ad instar dotis iudicatur:sed ista donatio de qua in themate fit mẽtio,residet in persona filij,igitur,&c.& sic apparet,quòd l.Pompo.Philadelphus.C.fam.erc.& l.dedit dotẽ.ff.de coll.bo.nihil faciũt,quòd donatio ista, de qua in themate, valeat : quia loquuntur in dote, vbi est causa dissimilis,vt prędictum est:sed his non obstantibus dicendum est,donationẽ(de qua suprà in themate fit mentio)valuisse,& fuisse,& esse validam,& efficacẽ:licet enim non sit sponsalitia largitas nec donatio propter nuptias : tamen est donatio inter viuos facta contemplatione matrimonij per patrem in filium collata, & quæ facta extitit in contractu matrimonij, fuítque & est pars dicti contractus,& confunditur cum toto ipso contractu dotali,& fingitur esse vnus contractus:iuxta no.Bal.in l.ij.
c & l.petens.C.de pac.Vnde cum [c] contractus ipse dotalis valeat acquisitionis difficultate de parte in filiamfamilias sublata,matrimonij fauore idem censeri debet de don.facta per patrem filio in cohęrentiis cõtractus matrimonialis,fauore cõsimili in vtroque casu locũ habẽte, cuius etiã contractus retinet naturã, iuxta no.in l.etiã.ff.de inoff.test.& l.Marcellus.ff.de don.cau.mort.per Bar.per eundẽ in l.post dotẽ.in primo cõtrario tertiæ lecturæ.ff. sol.mat.Et præsertim cum donatio fuerit cõditionata:quia aliàs nobilis Artaudus armueti & dicta Ioanneta eius filia non consensissent dicto matrimonio.& ita valuit saltem tanquam pactũ, vt præfertur,conditionatum,per l.cum donationis. iuncta gl.C. de trans.secundũ opi.placen.quã sequuntur Pet.Cyn.& Bal. aliàs si diceretur inefficax, remanerent decepti dicti pater & filia, & non esset nec seruaretur æqualitas,vbi valeret, quod pater dat ex causa dotis filiæ fauore matrimonij.d.l.Põponius Philadelphus. ff.fami.ercis.& l.dedit dotem.ff.de colla.cum simili. & non valeret quòd pater donaret filio matrimonij contemplatione, quam tamen(ne quid sequatur iniustum)volunt iura seruari.l.illud.§. ad hæc autem.C.de colla.& l.fi.C.commu.vtrius. iud.præsertim in contractibus dotalibus:in auth.de æqualita. dotis & donationis propter nuptias. in rubro & nigro. in prin. col. vij. Prætereà generalis consuetudo & communis obseruantia habet tales donationes in contractibus matrimoniorum persæpe fieri,& factas teneri, quæ pro lege debent obseruari, & in hoc attendi:vt tenet

& not.Bald.in simili.in l.pactum quod dota. C. de collatio. in ij. oppo. Nec præmissis obstāt in oppositione allegata, videlicet incapacitas filij, &c. qua obstāte non valet donatio inter patrem & filium, vt iuribus suprà pro hac parte allegatis. Quia secundum iura antiqua quicquid acquirit filius, acquirit patri: vt l.placet.ff. de acqui.hære. Et propterea hæredē non habet regulariter: vt l. ij.ff.de castr.pecu. Tamē in certis casibus etiā de iure antiquo sibi acquirebat, vt in castrēsibus, & in dote, & in pluribus aliis ca-
3 sibus no.per Bart.in d.l.placet. †hodie tamen secundū iura noua acquirit sibi ex omni causa aduentitia : vt l.cum oportet.in prin. C.de bon.quæ libe. Etiam ex profectitia, sicut ob merita non ficta vel ob causam rationabilē: vt in auth.ex testam. cum ibi not. per Bal.C.de colla. Et in omnibus præmissis est capax, & habet hæredem.in auth.de hære.ab intest.veni.§. si quis igitur. & in §. consequens.& §.si verò.coll.ix. Et ita indistinctè cessare videtur illa incapacitas, de qua suprà ita ponit glo.secundum vnam opinionem in l.ij.C.de inoff.don. Et si non indistinctè, saltem in hoc casu, de quo agitur, cessat contemplatione matrimonij ad instar dotis, per iura suprà allegata. Et quando dicitur quòd longa est
4 differentia inter dotē & †donationē, de qua suprà in themate fit mentio: quia dos trāsit in aliā personā. Respondeò quòd non obstante dicto trāsitu: est tamen vt dicitur propriū patrimoniū mulierum: vt l.denique.§.proinde.ff.de mino.nec ex dicta subtilitate veritas deleta vel confusa est.l.in rebus. C. de iur.dot. Et propterea dicit lex, quòd quamuis in bonis mariti dos sit : mulieris tamen est propriū patrimoniū.ita ponit text.in l.quāuis.ff.de iu-
d re dot. Et istud operatur [d] fauor matrimonij: cōsimili ergo fauore locū habente in donatione, de qua suprà in themate, cōsimilis esse debet iuris dispositio: vt iuribus vulgatis. Et cum dicta donatio valuerit per premissa, non licuit dicto patri donatori eam reuocare.l.si quis argentū.§.fi.C.de dona.& l.velles nécne.C. de reuoc.don.in certis enim casibus donatio valida inter viuos reuocatur. de quibus habetur l.fi.C. de reuo.do. inter quos casus iste, de quo hic agitur, non enumeratur. Et secundum suprà allegata fuit conclusum & determinatū per dictos dominos parlamenti in diffinitione dicti processus castri Rupischinardi inter dictas
5 partes. †Sed iuxta præmissa quæro, de alia q. Pater non fecit donationem filio in ipso contractu matrimonij: sed per ante cōtractum contēplatione matrimonij cum aliqua muliere cōtrahendi, & non exprimit quòd donationē faciat propter nuptias, an dicatur

tatur talis propter nuptias donatio? Credo quòd sic, per l.ij.C.de bonis quæ libe. alius tex. est in d.l. illã. ibi, de collatione vero dotis vel donationis ante nuptias, &c. & l. vt liberis. versic. nulla discretione intercedente, &c. C. de colla. quartus & clarior tex. est in l.fi.C. cõmu. vtriusque iud. ibi, si quis etenim pro filio suo ante nuptias donationẽ conscripserit. glo. id est, per scripturã dederit. Sequitur, vel dederit. glo. scilicet sine scriptura. licet aliqui in iure errantes voluerint dicere, quòd talis donatio per patrem filio fieri non potuerit, nisi duntaxat à marito sponsæ vel à patre filio mariti ipsi sponsæ: iuxta l. quòd sponsę. & l. quum in test. & l.fi.C. de don. ante nuptias. Et talis donatio est de iure valida, vt probãt dicta quatuor iura: sic etiam tenent glo. Cyn. & Bart. in l.ij.C.de inoff. donati. etiam cessante quocunque iuramen.

a ¶ Contemplatione matrimonij. *Tu vide de hoc istum, consilio suo duodecimo, incipiente, ex facti narratione. num.j. versi. ad primum dubium & per totum consil. vol.j.*

b ¶ Valida. *Huiusmodi autem donatio contẽplatione matrimonij in filium in potestate existentem collata pro diuersitate temporis diuersam sortitur naturam, pro tempore enim constantis matrimonij censenda est donatio propter nuptias. & hoc respectu valida est ipsa donatio, pro tempore verò finiti matrimonij dijudicanda est donatio simplex, & hac ratione non tenet: sed morte confirmatur: vel respectu Ioannetæ & matrimonij erit donatio propter nuptias. Respectu autem ipsius Alberti tantũ erit omni tempore simplex donatio: ita bellissimè sentire videtur d. Oldr. cons. clj. incipien. si quis verba donationis, &c. enimuero ex his infertur talis resolutio: videlicet, quod dicta donatio est efficax & valida, quatenus cõcernit commodum & fauorem dictarũ Ioannetæ & matrimonij: in quorũ nempe præiudiciũ non debet aliquatenus infringi. verũ quidã eorundem cõmodo & fauore penitus cessãtibus inquantũ respicit personã tantũ prædicti Alber. prætacta donatio non est valida, nisi morte donantis ea demũ cõfirmetur.*

c ¶ Vnde cum. *Donatio inter patrem & filium an, & quando valeat, vide Paul. de Cast. in consi. cccxlv. in antiquis.*

d ¶ Operatur. *Tria enim sunt quæ istud operantur, videlicet, priuilegium dotis: quia proprium patrimonium mulieris: & quia dos non residet in filia: sed transit ad maritum: & occultatur vnus actus. d. Bald. in d.l.ij. col.ij. versic. contra primam partem. C. de inoff. do.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta à patre filio in potestate constituto, an confirmetur iuramento.*

2 *Obligatio requirit duo extrema.*

3 *Pater quantum conferre posit filio.*

QVAESTIO CXLVI.

IMò & si dicta donatio, suprà in præcedenti quæstione mentionata, fuisset simplex donatio, & non ob causam matrimonij,
1 adhuc † valuisset vigore iuramenti in dicta donatione per dictũ donatorem præstiti de nunquàm reuocando: licet facta fuerit in-
a ter patrem & filium [a] in potestate constitutum secundum determinationẽ recolendæ memoriæ domini Petri Papæ, patrui mei, prout in quodam suo consilio reperio: qui do. Pe. in hac materia pro decisione huius quæstionis sic distinguit: quia dicit ipse, aut donatio processit à præcedenti conuentione sine traditione, aut à præcedenti traditione: primo casu, aut loquimur (dicit ipse) de obligatione naturali, aut de obligatione ciuili. de obligatione naturali certum est, quòd valet: quia inter patrem & filium po-
b test consistere naturalis obligatio. [b] l. frater à fratre. in prin. ff. de condi. inde. & ita pater erit obligatus filio naturaliter. Si verò de obligatione ciuili, & tunc licet ciuilis obligatio non posit consistere inter patrem & filiũ illa ratione: quia de iure ciuili eadem persona reputatur. l. fi. in fin. C. de impu. & aliis substi. hinc etiam dicitur, q pater est caput filij, & sic filius non dicitur integra persona, iuxta no. in l. cum non solùm. §. necessitatem. C. de
2 bo. quæ lib. † Et obligatio est vnum quid, quod requirit duo extrema, scilicet extremum obligans seu agens, & extremum obligatum seu patiẽs. Patet, quia nemo sibiipsi potest esse obligatus. l. hæres à debitore. §. q si stipulator. & §. seruo tuo. ff. de fideius. Et cum de iure ciuili reputentur vna & eadem persona pater & filius: non est ibi nisi vnum extremum: & sic ibi non potest cadere obligatio, quæ requirit duo. quod secus est de iure naturali: quia illo iure non erat identitas personarum inter patrem & filium. ideò, non mirum, si ibi cadat obligatio naturalis, cum sint diuersa extrema & illa ratione non potest cõsistere inter patrem & filium ciuilis obligatio, quia quicquid quærit filius, quærit pa-
c tri. [c] l. vulgata. [d] Omnia ista sunt introducta per ius ciuile, in
d fauorem & priuilegium patris, scilicet, quòd sint eadẽ persona, & pater sit caput filij: & quicquid quærit filius, &c. Et q filius sit necessarius hæres, & subeat onera hæreditaria, vt pater sine hærede non moriatur. Sed quando aliquis contractus est nullus in fauorem seu prærogatiuam alicuius, ita q aliqua actio nõ oritur, quia quod nullum est, apparere non potest. l. nam & si sub conditione. ff. de iniusto rupto, & irrito test. Si tamen iuramentũ apponatur

natur super tali cõtractu nullo,validatur,& ex eo oritur actio secundũ gl.in auth.sacramẽta puberũ.C.si aduer.vend.vbi contractus est nullus,si deficiat decretũ in fauorẽ & priuilegium minorum.Certè,si apponatur iuramẽtum, validatur & datur actio ex eo.vt ibi.Ergo dicamus idem in proposito, cum in fauorem patris sit donatio nulla, sed per appositionem iuramenti conualidetur:quia quis potest renuntiare fauori suo . iura sunt vulgata. & istud est primum fundamentũ dicti do.Petri Papæ. Prætereà dicit ipse,ꝙ ius ciuile vult seruari iuramentum & religionem.l.j. C.de sum.trin.& fi.ca.Si ergo vult iuramentũ seruari , ergo vult veritatem seruari,quæ est de substantia iuramẽti.c.& si Christus. extrà de iureiur.si ergo vult seruari veritatem: ergo vult tollere fictionem,scilicet, quæ est, ꝙ pater & filius non sunt nisi vna extremitas,in qua non potest cadere obligatio,vt s̃.dixi.Ergo dica
e mus,ꝙ per appositionẽ iuramenti cũ fictio tollatur, [e] ꝙ sint duo extrema pater & filius,etiam de iure ciuili propter iuramẽtum, quod vult ius ciuile seruari,in quo iuramento nulla fictio cadit. & sic si sint duo extrema de iure ciuili :ergo ibi cadit obligatio ciuilis:& sic pater erit obligatus naturaliter filio:vt s̃. dixi.& ciuiliter propter iuramentum.Secundo casu,quando donatio processit à præcedenti traditione:& tunc dicit ipse d.Pe.Papæ, cum dominia sint de iure gentium.Sic est, ꝙ licet illa, quæ sunt iuregentium quæsita per filium ab extraneo,non persistant per mo-
f mentum [f] penes filium,imò statim faciunt trãsitum in patrem: tamen illa quæ sunt de iuregentium quæsita per filium à patre, in ipso filio permanent , & in eum incorporantur.l. frater à fra. §.quæsitum.ff.de cond.inde.Cum ergo dominia sint de iuregentium, dicamus in ipso filio permanere & incorporari in eo sibi donata per patrem.& istud est secundũ fundamentũ dicti d. Pet. Prætereà dicit ipse d.Pet.donatio fit nudo pacto.l.si quis argentũ.
g §.pe.C.de do.Sed in nudo pacto tãtũ inest naturalis obligatio,[g] quæ consistere potest inter patrem & filium.l.frater à fratre.ff.de condi.inde.vnde quod naturaliter agitur , cõfirmari debet iuramento,vt plenè j̃.dixi q.cxc.circa prin. Prætereà & quartò, dicit ipse d.Pet.iuramentũ facit de minore maiorẽ,& tollit obstaculũ minoritatis:vt probatur in d.auth.sacramẽta.& ibi per doc.dicamus ergo,ꝙ facit de vnitate duo extrema. Prætereà & quintò dicit ipse,ꝙ illa quæ nõ sunt perpetuo prohibita, possunt validari iuramento:sed donatio inter patrem & filium non est perpetuo prohibita:qa in certis casibus permissa,videlicet donatio ob me

ad eius patrem donantem, attento pręsertim, quòd potissima ratio, propter quã dicitur donatio ipsa valere: est argumentũ iuriũ de dote loquentiũ propter quę iura s. allegata à paritate rationis dicitur ipsa donatio valere contẽplatione matrimonij: non ergo maioris efficaciæ debet esse dicta donatio, quã dotis constitutio: nec tacitũ quàm expressum sic, quòd soluto matrimonio redierit ad patrem donantẽ, sicut dos redit de iure ad patrem dotantem. Prætereà de hoc, quod donatio de qua agitur, redierit ad patrem: videtur casus in l. ij. C. de bo. quæ lib. His tamen non obstantibus dicendũ est donationem prædictam de qua hic agitur, seu eidem ipsi Alberto Alemandi competens per eius mortem in d. Claudium eius filiũ & hæredẽ trãsisse: quia postquã dicta donatio fuit validata & efficax, per ea, quæ suprà dicta sunt, ipso altero dece-
2 dente transierũt in dictũ Claudium eius filiũ & hæredem. † Quia secundum iura authent. istud est hodie expeditum, quòd ea, quæ perueniunt ad filium per patrem patri non quæruntur: sed transeunt ad descendentes ipsius filij. in auth. de hær. ab intest. §. j. col. ix. & in auth. in succesione. C. de suis & leg. hęred. quæ ad huiusmodi declarationem fuit facta ac edita. Ideò moriente filiofamiliàs patre & nepote superstitibus relictis, nepos præfertur patri: vt ibidem habetur. & est ratio: quia prima causa succesionis est descendentiũ. Secunda ascendentium. Tertia collateralium: licet nepos nõ sit suus respectu filij patris sui prædefuncti, cum in eius potestate non existat: in §. sui. insti. de hæred. qual. & diff. & instit. de pa. po. in §. j. nec ibi distinguitur in qua ætate trium vel quatuor aut plurium annorum talis filiusf. vel nepos decedat: ideò nec nos distinguere debemus. l. prospexit. ff. qui & à quib. manu. li. non fi. Et istam conclusionẽ ponit gl. in d. auth. in prin. ibi dum dicitur, & sic no. hic, &c. Præterea, quãdo filia de consensu patris stipulatur dotem sibi reddi & suis liberis: aut ipse pater nomine filiæ stipulatur ipsi filiæ restitui, vel suis liberis: tunc soluto matrimonio ipsa dos non redit ad patrem dotantẽ: sed transit ad filiam, si viuat: vt l. si cũ dotem. in prin. & l. post dotem. ff. sol. matr. & no. Bald. in l. quæ dotis. in l. Gaius. ff. sol. matr. Et si sit mortua deuoluitur ad eius liberos tanquam hæredes: vt est tex. in l. inter socerum. §. cum inter ff. de pact. dota. vbi in casu omisso. & non comprehenso in stipulatione facta per patrem de dote sibi restituenda, donare videtur ipsi filiæ & ipsius solius est actio: vt l. cum dotem. in princ. ff. sol. matr. & transit ad eius liberos, tanquam hæredes ipsius filiæ. & ita intelligit dictũ §. Bart. insequendo Odof.

& Iac.

& Iac.de Bello visu in prædicta l.post dotem.in vers.quartò quæro, vbi dicit, quòd quando dos ex donatione tacita vel expressa acquiritur filiæ,ita quòd pater nihil habet in ea facere,transit ad filios & hæredes filiæ. Secus, si non donauit tacitè vel expressè: vt notatur ibi. Vnde cum voluerit ipse donator bona donata, de quibus agitur,virtute ipsius donationis dicto Alb. eius filio pertinere,nedum constante matrimonio: sed etiam dissoluto:vt patet primò per illa verba in dicta donatione apposita, dedit dicto Alb.suo filio præsenti,stipulanti, & recipienti donatione apposita,pura,simplici, & irreuocabili, quæ dicitur inter viuos sine spe decætero reuocanda, &c. Si enim non duraret nisi constante matrimonio,& per dissolutionem eiusdem cẽseretur esse reuocata, & finita non esset perpetua & irreuocabilis, qualem tamen esse voluit ipse donator. Item per verba illarum clausularũ saluo & retento,&c.Et saluis retentis,&c.prædictas enim retentiones faciendo reliqua omnia in ipsa donatione comprehendi voluit: & nihil vlterius reseruari:imò & reseruationes, si quæ aliæ de iure communi essent,per hæc viderentur esse sublatæ.C.de pac.conu. l.fin.in auth.de non alie.§.vt autem.col.ij.& l.quæsitum.§.idem respondit.ff.de fundo instr.l.cum prætor.ff.de iud.& l.j.in fi. cum
3 ibi not.in fi.magnæ gl.ff.de re iud.† Itẽ per illa verba, ad habendum,tenendũ,possidendũ,permutandũ:vt in quencunq; voluerit transferendũ in testamento,vel extrà,&c.Per quæ manifestè apparet, quod voluntas in testamento ipsius patris donatoris fuit, quòd tam constante matrimonio quã dissoluto valeret dicta donatio:quia si fuisset intentio,quòd soluto matrimonio etiam per mortem dicti Alber.eius filij dicta donatio rediisset ad ipsum patrem,non est verisimile, quòd ei dedisset potestatẽ alienandi bona donata, & ea in quencunq; trãsferandi,prout fecit. Postquam ergo apparet ex præmissis,d.patrem voluisse & fuisse eius intentionis, quòd dicta bona donata pertinerẽt dicto eius filio absque limitatione temporis,& quòd donatio ipsa esset perpetua & irreuocabilis,&c.dicendum est per mortem dicti Alberti filij bona ipsa non rediisse ad dictum eius patrem:sed trãsiuisse ad dictum Claudium filium & hæredem dicti Alber. Sicut & dos in casu simili transit ad liberos & ad hæredes filię,& non redit ad patrem dotantem:per ea,quæ suprà dixi. Ex his patet responsio ad rationes & iura in oppositum allegata.Quia illud quod dicitur,quòd dos & donatio propter nuptias æquiparantur:& sicut dos ad dotantem,ita & donatio ad donantẽ redire debet,&c.habet locum,

quando

quando nõ apparet patrem dotantẽ vel donantem voluisse, quòd dos vel donatio, perpetuò, nedum constante matrimonio, sed etiam dissoluto pertineret filiæ vel filio. secus, si de hoc appareat per ea, quæ suprà dicta sunt. vnde cum in casu isto, de quo hic agi
e tur, de hoc appareat, &c. Et hanc opin. [c] etiam tenui dum practicabam: vt patet, in quodam meo consilio incip. tribus satis, &c. super processu castri Morgiarum facto. pariter etiã non obstat l. ij.
f C. de bo. quæ li. quia loquitur in casu, vbi non apparebat, quod pater voluisset dotem vel donationem propter nuptias filio vel filiæ pertinere omni tempore etiam matrimonio dissoluto. Et ita secundum hanc conclusionem fuit determinatum per dominos meos in diffinitione dicti processus castri Rupischinardi.

a ¶Dicti Alber. donatarij. *Vide istum consil. xij. inci. ex facti narratione. num. vj. ver. ad iij. verò dubium. vol. j.*

b ¶*De hoc plenè per d. Bart. in l. post dotem. vij. col. vers. v. quæro. ff. eod. tit. sol. matr. Adde, quòd dicta illa l. dos à patre. intelligitur si filius, aut filia decedant sine liberis secundum opi. Mart. quam ibidem glo. recitat, & dicit eam teneri de consuetudine. Et sic quæstio præsens non habet difficultatem: quia satis sustineri potest, quòd Claudius filius Alberti donatarij succedit in dicta donatione, per d. l. dos à patre. C. solut. matr. Et sic potest dici domino authori huius libri, quid nodum in scirpo?*

c ¶Opinionem. *Hæc videntur clara, per ea quæ leguntur & notantur in ipsa auth. de hæred. ab intest. veni. col. ix. iunctis his, quæ scribuntur per do. Bart. in all. l. post dotem. in vj. col. in iiij. q.*

SVMMARIVM.

1 *Castrum an possit vel vendicatione vendicari, vel agi confessoria.*

QVÆSTIO CXLVIII.

IN processu existente in manibus Petri de Boliaco, secretarij curiæ parlamenti, & diffinito per dictam curiam die xvj. mensis Febr. M. cccclviij. inter Reuer. in Christo patrem dominum, d. episcopũ sancti Pauli tricastrinæ diœcesis, ad causam castri de balmis, agentem ex vna parte, & nobilẽ Gabrielem de Baluiciis dominum de targes, se defendentem ex alia, fuerunt factæ xxiij. decisiones in iure proximè sequentes in camera consilij, in qua erant vndecim tã doctores, quã licentiati, videlicet domini Ioan. Baiuli presidẽs, vtriusq; iuris doctor. Ma. Thomassini in legibus licentia. miles. Guil. Guillonis, decretorum doct. Ioan. de sancto Germano. leg. doctor, aduocatus fiscalis. Ioan. de sanct. Germano in legibus licẽtia. præpositus ecclesiæ sancti Andreæ Grationop. Ioan. Vileta legum doctor. Pet. Anselmi. Ioan. moreti, Franciscus

Chant

Chanterelli. Anton. Valerij legum doctores. & ego Guido Papæ. Licet aliqui fuerint in contraria opinione: attamen maior pars
1 ita conclusit. † Primò, nanq; fuit quæsitũ, an dictus dominus episcopus petendo dictum castrum de Balmis, potuerit intentare prout intentauit rei vendicationẽ, vel an debuerit intentare confessoriam prętextu iurium incorporalium dicti castri, cum petat ipsum castrum cum iuribus & pertinentiis: quæ pertinentiæ, videlicet iurisdictio, pulueragium, ius pasqueirandi, & similia sint incorporalia. Istam quæstionem mouet dominus Inno. qui ponit exemplum quando petitur ciuitas, castrum, vel villa, an cõpetat rei vendicatio. Et post multa concludit, quòd hoc casu potuit intentari rei vendicatio, cùm ipse dominus episcopus prętendat dominium dicti castri sibi insolidum pertinere. pro quo allegat ipse in ar. l. ij. C. de fundis limitr. & l. ij. C. de bon. vacantib. Secus autem dicit ipse dominus Inn. Si dictus dominus episcopus prætenderet tantummodo in dicto castro sibi pertinere aliquod ius,
a videlicet iurisdictionẽ [a], vel aliquod ius incorporale: nam tunc eo casu non competeret rei vendicatio: sed confessoria. quia rei
b vendicatio non competit pro re incorporali [b], vt videtur velle glo. in c. pastoralis. super verbo vendicare. extrà de causa possessionis & proprietat. ita dicit ipse dominus Innoc. quem sequitur dominus Ant. de But. in c. cum venerabilis. extrà de religios. do. Ita etiam dicit Ioan. Fab. instit. de action. infrà. §. præiudiciales. in viij. col. vers. satis vidimus de actionibus, quæ competunt, &c. & in §. omnium. eo. tit. in x. col. & ibi latè de hoc. Et ita fuit conclusum inter dictos dominos, nemine discrepante.

a ¶ Iurisdictionem. *Vide super hoc dominum Bald. in l. j. vlt. col. versic. quæritur vtrum. ff. si cert. pet.*

b ¶ Rei vendi. pro re incorporali. *Hoc autem verum est, quòd actio rei vendicationis non datur ad incorporalia, hac limitatione tamen adhibita, videlicet, nisi incorporalia veniant accessoriè ad rem corporalem, vt dicit domin. Alex. in addit. ad Bart. in l. vendicatio. ff. de rei vendic. alleg. ad hoc l. j. § j. & §. si fundus. ff. de vi & vi arma. vbi licet interdictum, vnde vi. non detur ad mobilia principaliter, tamen datur in consequentia, quando accedunt rei immobili, & ita dicit tenere in not. per ibi no. in c. examinata. extrà, de iudi.*

SVMMARIVM.

1 *Res ecclesiæ vt alienentur, quid requiratur.*

QVAESTIO CXLIX.

1 SEcunda conclusio in dicto processu castri † de Balmis

fuit

a fuit ista, quòd pro forma alienationis rerum ecclesię[a] non requiritur forma requisita & data in auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccl. ita tenent Cy. Bart. & Bald. & Ang. in d. auth. hoc ius. idem tenent glo. & Innoc. in c. dudum. de re. eccl. non alie. lib. vj. & Host. Io. And. Henri Bohic. & Ant. de Butr. in c. nulli. de re. ec-
b cles. non alie. Sed sufficit solennitas[b] & forma data in summa. xij. q. ij. in c. sine exceptione. eadem causa & q. & in c. dudum. de re. eccl. non alie. quę forma est quòd alienetur cum tractatu præcedenti & de consensu capituli: & ibi non dicitur requiri consensus Archiepiscopi. licet Bal. & Ang. in d. auth. hoc ius. dicāt illud requiri. idem dicit gl. in c. j. in verbo, defensore. in fi. de reb. eccle. non alie. li. vj. quòd requiratur consensus Archiepiscopi quando episcopi vel archiepiscopi alienant. An autē requiratur in alienatione facta per episcopum authoritas Archiepiscopi & eius consensus: Io. An. in d. c. j. de reb. eccl. non alie. li. vj. se remittit ad ea, quę notauit de his, quę fiunt à prælato sine consensu ca. & ibi concludit, quòd si episcopus iurauit non alienare, sine consensu Papę vel Archiepiscopi, requiritur cōsensus Archiepiscopi, aliter non valeret alienatio. Aut non iurauit, & non requiritur consensus nec authoritas Archiepiscopi, nec Papæ, cum hoc iure cautum non reperiatur: ita ibi concludit, quem ibi sequitur Innoc. & Host. in c. j. de his, quæ fiunt à præla. sine consensu ca. Idem Henricus Bohic. in c. irrita. eo. ti. idem ibidem tenet do. Cardi. flor. referendo ibi ita tenere Archi. idem tenet & concludit Ant. de But. in c. j. de his, quæ fi. à prælato. Idem tenet Inno. quem sequitur Do. de sancto Gemi. in c. j. de re. eccle. non alie. ita concluserunt dicti domini doctor. in decisione dicti processus existentes, licet do. Ioan. de Imola dicat, quod tutius esset requirere consensum Papæ, vel Archi. propter oppositiones euitandas, in cap. j. de his, quæ fiunt à prælat. sine consensu ca. Vide etiam ad hanc materiam quæ dicta sunt. s̄. q. c. & . ī. q. cccccxciiij. Sed quæ solenni-
c tas sit seruanda in alienatione rei fiscalis: vide gloss. in l. j.[c] C. de fide instru. & iure hastæ fisc. lib. x. Sed quæ solennitas requiritur,[d] quando venditur res priuati pro debito fiscali, not. in l. si quos. C. de rescin. ven. vide ī. q. cccccxciiij.

a ¶ Rerum ecclesiæ. *De materia alienationis rerum ecclesiæ, de qua in hac quæstio. cum decem seq. & quæstio. cccccxciiij. tangit. vide in decis. tho. quæst. xcvij.*

b ¶ Sufficit solennitas. *Et quòd hodie in alienatione rei ecclesiæ sufficit consensus episcopi & capituli, tenet domi. Gof. in summa de re. eccle. non*

alie

alie.j.col. versic. prohibentur. Et ibi subiungit quòd si res modica sit, & necessitas magna, non requiritur consensus capituli. alle. xij. q. ij. terrulas. Et quanam sint causæ, propter quas de iure res ecclesiæ possunt alienari: ponit vbi suprà do. Gof. dicens quatuor esse causas, ad quas ferè omnes aliæ reducuntur. videlicet, causa necessitatis: vt cum debitum vrget. causa pietatis: vt pro redemptione captiuorum vel alimonijs pauperum. causa vtilitatis: vt in cap. sine exceptione. xij. q. ij. causa incommoditatis vel minoris vtilitatis: vt in d.c. terrulas. & de hoc quod prædixi, vide dominum Innocen. in cap. fin. de.re.eccle. alienan. vel non.

c ¶L. j. *Et ibi dom. Bart.*

d ¶Requiritur. *Vide gl. j. in l. si minori. C. de iure fisc. lib. x.*

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio contra ecclesiam an incipiat currere à tempore Prælati malè alienantis. vide & nu. 2.*

QVAESTIO CL

a Tertia conclusio fuit in dicto processu castri de balmis, quòd præscriptio [a] contra ecclesiam † non incipit curre-
1 re à tempore prælati malè alienantis: sed à tempore eius successoris; & subducitur tempus quo vixit prælatus malè alienans, per text. in c. si sacerdos. xvj. q. iij. & ita tenent Inno. in c. cum ex literis. in prin. de restit. in integ. & gl. fin. in c. j. de rest. in integ. & videtur sentire Ioã. Fab. in l. fi. C. in qui. cau. in integ.
2 restit. non est necessaria. in fin. † Notanter loquor de prælato male alienante: quia si prælatus aliquid alienauerit, quod potuerit de iure alienari, & cum solennitate ad hoc requisita, de qua suprà dixi q. cxlix. tunc curreret præscriptio de tempore prælati alienantis. vt volunt doc. in locis præallegatis, ita conclu serunt dicti domini docto. ibi præsentes.

a ¶Præscriptio. *Quod contra ecclesiam non currit præscriptio viuente prælato in bonis alienatis, tenet domi. Bald. in l. j. C. de bonis mater. j. col. circa prin. ver. in text. ibi, nullam præscriptionem.*

SVMMARIVM.

1 *Res ecclesiæ an præsumãtur alienatæ in vtilitatem ecclesiæ.*

QVAESTIO CLI.

Qvarta conclusio fuit in dicto processu castri de balmis, quòd licet in instrumento dicatur & narretur quòd sit fa-
a ctum causa vtilitatis [a] † ecclesiæ, quod tamen nõ præsumitur, ni
1 si aliter probetur. [b] text. est in c. j. iũcta gl. & ita ibi tenet Domi-
b nicus de sancto Geminiano. de re re eccl. non alie. li. vj. licet contrarium voluerit sentire gl. Inno. Hosti. Cardi. floren. in q. j. in

q c. ea

c. ea noſcitur. de his quæ fiunt à prælato ſine conſenſu capit. vbi dicit ipſe do. Cardi. Floren. quòd quando Abbas præſentat aliquem, licet non dicat quòd præſentat de conſenſu capituli, præſumitur conſenſus capituli interueniſſe: cum de iure interuenire debeat: de quo ibi per eum. ita etiam dicit do. Anto. de Butrig. maximè, quando inſtrumentum facit pro eo, qui eſt in poſſeſſione non recenti, ſed longinqua: in d. c. ea noſcitur. de his quæ fiunt à prælato.

a ¶Vtilitatis. *Vbi enim eſt forma ſeruata, & decretum ſuperioris interpoſitum, ſemper præſumitur factum pro vtilitate eccle. vt dicit do. Bal. in c. j. in verſic. quæritur. qui feu. da. poſ. in vſi. feu.*

b ¶Niſi aliter probetur. *Pro hoc bene facit, quod dicit do. Bart. in l. ſi forte. verſi. vlt. ibi, ego dico. & melius ibi. & hoc dixi, vbi dicit, quòd ſi in instrumento venditionis factæ à capitulo, alicuius eccleſiæ continentur, præcedentibus legitimis tractatibus &c. Iſta verba inter eaſdem perſonas non probant: ſed fortè ſecus eſſet dicendũ, ſi ſpecificaretur quæ & qualis vtilitas eccleſiæ interueniſſet. arg. eorũ, quæ dicit Bal. in auth. vnde ſi parens. circa prin. ver. debet tamen. ibi, ergo quando pa. C. de inoff. teſta.*

SVMMARIVM.

1 *Tempus quo eccleſia fuit in commendam conceſſa, an debeat ſubduci de præſcriptione.*

2 *Eccleſia conceſſa in commendam, an dicatur vacare.*

3 *Depoſitum quo caſu non debeat reddi.*

QVAESTIO CLII.

QVinta concluſio, quòd de tempore præſcriptionis non ſub-
1 ducitur tempus, †quo eccleſia data fuit in commendam:
a quia tunc non dicitur vacare. [a] ca. nemo & ibi glo. de elec. lib. vj. & Archi. Ioan. Mo. & Dominicus de ſancto Geminiano quia illo modo habet legitimum defenſorem: & eſt canonicus titulus datio in cõmendã: de quo in c. dudum. ij. de elec. & in c. qui plures. xxj. q. j. & per Inn. & doc. in c. ſi conſtiterit. de accuſati. & maximè per do. Card. flo. qui omnes cõcludunt, ꝙ dicitur legiti-
2 mus & canonicus titulus: & facit fructus ſuos. nec† tunc dicitur vacare eccle. nec obſtat. c. j. de depoſito: quia ibi dicitur ꝙ canonici & eccleſia non tenentur de depoſito, ex eo, quòd pecunia nõ fuit cõmendata, id eſt in depoſitum tradita eccleſiæ: ſed viro belial: de quo non tenetur eccleſia: & ſic nihil facit ad factum. nec
†p ariter obſtat tex. in c. ne quis arbitretur. vbi dicitur, quòd ſi tu mihi in cõmẽdã, id eſt, in depoſitum tradideris gladiũ tuum: & poſt efficiaris furioſus, quòd tibi reddere non debeo. Non obſtat

pariter

pariter c. j. iuncta gl. fin. de præscrip. quia ibi loquitur, quando prælatus est hæreticus: tunc contra ecclesiam nõ currit præscriptio: quia tunc dicitur quasi vacare: nec est legitimus prælatus & sponsus. Sed quando datur in commendam, commendatarius est bene legitimus prælatus: vt prædixi suprà. & sic non obstat.

a ¶ Vacare. *Ecclesia commendata, censetur vacare de iure, non autem de facto. ita videtur sentire do. Archi. in c. qui plures. xxj. q. j. Et facit, quia commendatarius non habet ius in ecclesia, secundum d. Inn. in c. dudum. iij. col. j. in gl. sua, super ver. concessionem. extrà de elect. potest tamen sumere aliment.:, vt dicit do. Arch. in d. c. qui plures. & in c. nemo. col. in ver. commendare. de elect. lib. vj. Et sic videtur, quòd ecclesia commodata, sublata commenda remaneret vacans in curia Roma. facit quod not. Arch. in c. is cui. circa princ. ibi, & quia Papa. eod. tit. lib. vj. Sed & fortè verius videtur, quòd commendatarius fructus suos faciat, & ecclesia commendata, non dicatur vacare: quia commenda est canonicus titulus, secundum glo. & do. Arch. & Io. An. & Pet. de Anch. in d. c. nemo. & do. Card. in cle. fi. pen. col. xij. q. de proc. Item quia commenda habet quandam attinentiam vel affinitatem cum prælatura: licet nõ sit prælatura, per quam ecclesia non dicitur vacare, in qua dictum est, habetur titulus commendæ: quia titulus est cantus ad acquisitionẽ fructuum. ita sentit do. Io. And. in præall. c. nemo. in iij. gl. commendare. & ibidem post eum d. Pet. de Ancha. in versic. quæro. & pro hoc aliqui allegant Lap. in additio. ad Fede. in tracta. permu. quæstio. xv.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus rem repertam in mensa ecclesiæ, non potest infeudare inconsulto Papa.*

QVAESTIO CLIII.

1 SExta conclusio † quòd prælatus episcopus, vel alius quicunque sit, non potest rem ecclesiæ & mensæ episcopalis non solitam infeudari, de nouo infeudare[a] inconsulto Romano pontifice: obstante iuramento præstito per eos de non infeudando Rom. pontifice inconsulto. per c. vt super. de reb. eccl. non alie. & c. ij. de feudis. & per text. in c. j. & ibi glo. fi. qui feudum dare non poss. in vsibus feudo. per tex. in c. j. episc. vel abbatẽ feudum dare nõ posse. & in c. j. de clerico. qui inuestiturã facit. & ista est vera conclusio, quam tenet gl. iuris canonici pariter & ciuilis in locis præall. Host. Inn. Henr. Bohic. & Io. An. Card. flo. Inno. Ant. de Butr. & omnes doct. in d. c. ij de feu. Bart. Bald. Ang. & Sal. in authen. quas actio & in authẽ. si quas ruinas. C. de sac. sanc. eccle. & Andr. de Yser. & Iaco. de Aluar. in feud. in cap. præallegatis.

b Sed si prælatus non iurauerit [b] non infeudare inconsulto Romano pontifice, non requiritur eo casu authoritas Papæ: vt dixi suprà q. cxlix. & ita fuit conclusum in diffinitione dicti processus castri de balmis: in quo processu nõ reperitur quòd dominus episcopus Deo datus infeudãs iurauerit non infeudare rẽ eccle. inconsulto Rom. pontifice, nec quòd aliud iuramentũ prestiterit.

a ¶ Infeudare. *Clericus seu prælatus non potest infeudare ea bona, quæ tempore sui ingressus reperit incorporata, in ecclesiæ potestatem & mensam, solita infeudari: vt dicit do. Iaco de Aluarotis. in c. vij. in princ. iij. colum. versi. quæro. cum glo. ibi, ex quibus infertur. de his qui feudare non possunt. in vsi. feud.*

b ¶ Iurauerit. *Omnes autem exempti, & qui aliquod beneficium seu aliquem gradum à Papa recipiunt, tenentur iurare de non alienando res ecclesiæ, Romano pontifice inconsulto: vt dicit dom. Bald. in d. c. j. in princi. iij. col. versi. quæro, quæ sint. de his, qui feud. alie. non pos. & glo. in verbo, sacramento. in præalle. c. super. de reb. ecclesiæ alienan. vel non. Si tamen non iurarunt & alienauerunt rem ecclesiæ, tenet alienatio seu infeudatio, dummodo necessaria in alienationem rei ecclesiasticæ adhibeantur. de quibus in cap. j. dominus Petr. de Ancha. de rebus eccl. non alienan. lib. vj. & ita notando sentire videtur do. Bald. in c. j. in versi. not. quòd archiepiscopus. ibi, cum omnes episcopi. de cle. qui inuesti. fac. in vsib. feud.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus quo casu rem ecclesiæ infeudare possit, & quo non.*
2 *Bona quando dicantur applicata mensæ ecclesiæ, & nu. 3.*
4 *Mensa ecclesiæ, quid dicatur.*

QVAESTIO CLIIII.

1 SEptima conclusio, quòd licet res † ecclesiæ solita infeudari, possit per prælatum, si aperiatur feudum inconsulto Romano pontifice debitis solennitatibus requisitis rem infeudari, per iura prædicta, tamẽ si aperiatur feudum, & prælatus dictum feudum apertum & solitũ infeudari non infeudet: sed recipiat fructus, & successor prælatus reperiat illud feudum inter bona mẽsæ, non poterit incõsulto Rom. pontifi. infeudare, si tenuerit per annũ inter bona mensæ suæ & nõ infeudauerit. ita tenet Arch. in c. j. xxxv. quæstio. viij. Bart. verò in l. si. vacantia. C. de bon va-
2 can. lib. x. dicit, quod tunc † dicantur applicata mensæ, & esse de mensa: quando per officiales ad hoc deputatos descripta sunt in libro aliorum bonorum mensæ: vel quando prælatus hoc declarauerit. glo. verò, in cle. j. de excessib. prælato. in verbo, men-
a sam. post Inno. in c. vt super. [a] de rebus eccle. alie. vel non. dicentis,

tis, quòd bona intelliguntur de mensa, quando percipit episcopus non solum directum dominium, sed etiam vtile, & tunc infeudari non potest: secus quando solum percipit dominium directum. Sed domi. Car. floren. dicit in c. ij. extrà de feudis, quòd si per annum prælatus tenuerit feudum apertum in mensa sua, quod desinit esse feudum, solitum infeudari, & amplius non poterit inconsulto Romano pontifice: quia postquàm tenuit per annum, satis videtur innuere quòd voluerit applicare mensæ suæ: nisi ex alia causa distulerit infeudare: de qua appareat: puta vt posset reperire bonum vasallum propitium ecclesiæ. Et de hoc protestetur, quòd licet teneat & non infeudet infra annum, est tamen deliberatus infeudare: dummodo inueniat vasallum propitium. glo. etiam in c. j. qui feud. dare poss. hoc idem sentit, videlicet, quòd prælatus bona ecclesiæ, quæ reperit tempore sui ingressus de mensa eccle. licet aliàs sint solita infeudari, non possit infeudare, nisi duntaxat bona solita infeudari, quæ tempore suo aperiuntur. Sed illa glos. communiter reprobatur, per c. j. in fin. de clerico, qui inuestituram facit: vbi dicitur, quòd archiepiscopus Mediola. id quod tempore sui ingressus reperit in ecclesia non infeudatum, non potest infeudare: licet sit solitum infeudari. Alij verò episcopi ea quæ sunt solita infeudari, licet tempore eorum ingressus reperiant in bonis ecclesiæ, si sint so-
b lita infeudari, possunt infeudare. & hoc ibidem tenet Bal. [b] dicens ad hoc vt possit non infeudare, requiritur quòd probaretur incorporatio facta mensæ ecclesiæ secundum ea, quæ dicit Bar. in l. vlti. iij. not. C. de bo. vacan. li. x. & secundum Bal. ibidem. hoc quasi videtur sentire Inno. in c. vt super. de reb. eccle. non alie. & glo. post eum in c. ecclesia frequens. in versi. ad mensam. extrà de
3 exce. præ. vbi dicunt, quòd †bona intelliguntur de mensa, quando episcopus percipit vtile & directum dominium. Sed dictus dominus episcopus Deodatus, qui dictum castrum de Balmis infeudauit bastardo de quæralio percipiebat directum & vtile dominium dicti castri de balmis, tempore dictæ infeudationis: ergo intelligitur de mensa. domi. Iac. de Aluarotis verò, in c. qui feudum dare possunt. tenet idem quod Bal. videlicet quòd licet prælatus tempore sui ingressus reperiat bona ecclesiæ aliàs solita infeudari, poterit infeudare, sicut fecisset prædecessor suus. per rationes ibidem positas per Bal. Nisi (vt dicit) essent incorporata ecclesiæ & facta de mensa, vt dicit ipse. habetur per doct. in c. vt super. extrà de reb. eccle. non alien. & per glo. in cle.

præalleg.in quibus dicunt doc.quòd quando percipit episcopus vtile dominium, dicitur de mensa.vt ibi: quia tunc inconsulto Papa infeudare non posset.ita ibi dixit And.de Yser.in d.c.j.qui feu.dare non pos. vbi tenet, quòd licet prædecessor non dedisset in feudum illud, quod solitum fuit infeudari: nihilominus possit successor dare: arg.not. in l.cum de consuetudine. ff.de legib. nisi à prædecessore immediatè fuisset illud feudum receptum in mensam suam, per triginta annos, quoniam tunc esset inducta consuetudo non dandi. & istæ sunt opi.doc.in hac materia scribentium. Sed si dicta dominorum doc. & iura quæ ipsi allegant, rectè considerentur, videntur omnes sentire id, quod sonat glos. Archi.& domi.Cardi.flor.videlicet, quòd illa bona solita infeudari reuertantur ad ecclesiam, & nouus prælatus reperiat de mensa ecclesiæ suæ licet sint solita infeudari, & tenuerit per certum tempus saltim per annum, secundum Archi.& Cardi. flor. imò etiam sine temporis præfinitione, dummodo fuerit reducta ad mensam & descripta cum aliis bonis de mensa, secundum Bar.Bal.& Iac.de Aluarotis in loco præallega.& tunc non poterit illud nouiter infeudari. Et dicuntur & præsumuntur in dubio esse de mensa ecclesiæ, secundum Inno.Hosti.do.Car.flor. & doc.in c.vt super.præalle.quo casu non potest inconsulto Romano pontifice episcopus infeudare: ita omnes sentiunt. Et pro isto casu in quo sumus: quia apparet ex discursu dicti processus, quòd dictum castrum de balmis sit solitum infeudari: sed apparet quòd dictus episcopus Deodatus de stagno, episcopus Tricastrineñ. infeudans tenebat in mensa & cum aliis bonis ecclesiæ suæ: dicendum est, quòd dictus dominus episcopus Deodatus
c non potuit infeudare[c] dictum castrum de balmis dicto bastardo de quæralio inconsulto Romano pontifice: per tex.in d.c.vt
4 super.de reb.eccle.alie.vel non.† Quæ dicatur mensa, & quid appellatione mensæ contineatur, vide tex.glos. & Bar.in l.cum pater.§.mensæ.ff.de leg.ij. Quæ res dicantur esse de mensa episcopi vel abbatis.vide Inno.in d.c.vt super.& ponit remittendo
5 Barto.in authen.qui rem.C.de sacrosan.eccle. & vide glo.& Io-
d annem Andre.in clemen.j.de excessi.prælat.verbo, ad mẽsam[d].
a ¶Inno.dicit. *In præallega.c.vt super.in glo.sua.in versi.de mensa. dicit ipse domi.Innocen.quòd cum episcopus iurat non alienare ea, quæ sunt de mensa, intelligitur, vt non solùm teneatur non alienare, quæ antiquitus aßignata sunt mensæ: sed etiam quæ de nouo: secus autem est in illis rebus, quæ ecclesiæ sunt: sed alijs datur vtile dominium, ettiam quando ad*

ecclesi

ecclesiam reuertuntur. & dat exemplum in feud. & sic not. quòd res, in quibus ecclesia habet directum dominium, & alius vtile, non possunt dici de mensa, cùm alius fructus percipiat: hoc est, quòd rerum feudalium etiam ad ecclesiam reuersarum fieri permittitur noua infeudatio: vt in di. capi. ij. de feud. res enim, quæ apud ecclesiam sunt, ita vt in bonis & vtilitate eius perseuerent, censendæ sunt de mensa. & de illis ne quid exeat de mensa, non licet alienare seu feudare Romano pontifice inconsulto, obstante iuramento. hæc quidem colliguntur ex scriptis eiusdem do. Inno. in loco præalle. & do. Bal. in præalle. cap. j. de cleri. qui inuesti. facit.

b ¶Ibidem tenet Bal. *Videlicet in præalle. c. j. in prin. in v. colum. in ver. consuetudo. ibi, ea enim, quæ non sunt, vel verius in d. c. j. puta in vlti. no. de cle. qui inuesti. facit. vbi dicit notando, quòd eo ipso, quòd ecclesia reperitur in posses. feudi. non ideo præsumitur incorporatum esse, nisi hoc probetur, quod dicit menti fore tenendum. & remittit ad not. per do. Bar. in l. vlti. C. de bon. vacan. lib. x. & per do. Ioan. And. in c. j. de rescrip. in cle.*

c ¶Non potuit infeudare. *Hoc est intelligendum, si iurasset non alienare seu infeudare, iuxta ea, quæ dicta sunt suprà in q°. proximè præcedenti.*

d ¶Glo. & Ioan. And. *Super ver. mensam. Illa glo. bene declarat, quæ sint ecclesiæ seu res de mensa. Ecclesiæ autem illæ dicuntur de mensa, quæ sunt ita vnitæ, quòd non habent rectorem perpetuum, vt dicit domi. Cardi. in prædi. clemen. j. in versi. præsentatos. ij. col. iij. q. de excessi. præla.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus feudalis, vel permutatio an dicatur, quando in infeudatione reperitur quid datum in recompensam.*

2 *Feudum gratia, non præmio conceditur.*

QVAESTIO CLV.

1 ET ita, vt in proxima præcedenti † decisione continetur, fuit conclusum per dictos dominos doc. in casu, in quem dictus contractus de cuius reuocatione in dicto processu agebatur, fuisset merè feudalis. Sed aliqui ex dictis dominis doct. opinando dixerunt, hoc casu dictum contractum non fuisse feudalem, sed potius fuisse cōtractum permutationis cum pro dicto castro de balmis dictus bastardus de Quærario tradiderit in compensam dicto episcopo Deodato bona, quæ habebat in sancto Restituto, & in certis aliis locis. † Quia secundum naturam feudi non
2
a concediturfeudum præmio, sed gratia: [a] vt sunt iura vulgata. & cum natura feudi, de qua in ipso contractu fit mentio, alterari & conuerti potuerit in contractum, & naturam permutationis. arg. l. vbi ita donatur. ff. de do. cau. mor. & per consequens non fuit opus consensu Papæ, qui requiritur in infeudatione

rei ecclesiæ, non solita infeudari: vt dixi s.q.cliij.in princip. Sed hoc casu sufficere debuit tractatus & consensus capituli, prout in quacunque alia alienatione: vt plenè scripsi s.q.cxlix. Et istud fuit vnum fundamentum, quare fuit lata sententia absolutoria super dicto processu pro dicto domino de Targes reo.

a ¶ Sed gratia. *Hoc tenet do.Bal.in l.quoties.in vlti.colũ. versicu. ex his, ibi, & per quos. & glo.in cap.j.& ibi do.Iac.de Alua.de benefi.fra.& tex.expressus in c.j.in fi.de feu.da.in vic.l.commis.sed veritas est, quòd feuda possunt acquiri per pecuniam indistinctè: vt tenet conclusiuè do. Iac.de Alua.in prealle.c.in ij.col.in versi.ex qua glo. elicit duas conclusiones ibi, sed tu melius & subtilius.de benefi. fra.in vsi. feudo.& ex hoc patet solutio præsentis quæstionis.nam dare pecuniam vel rem aliam pro feudo acquirendo, non est contra substantiam contractus feudalis.& sic non transit in alium contractum, obstante quoque verborum significatione, quæ id non patitur. facit quod legitur & scribitur in l.cum precario. ff.de preca.vide domi.Barto.in l.vbi ita donatur. prima oppositione. ff.de donatione causa mortis.*

SVMMARIVM.

1 *Res inutiles & onerosæ ecclesiæ, possíntne alienari sine vlla solennitate. & numero 2.*

3 *Iuramentum non debet extendi ad grauamen ecclesiæ.*

QVAESTIO CLVI.

1 Alia conclusio fuit in dicto processu, quòd licitum est, tam secundũ † tex. quã gl.& doc. alienare res ecclesiæ minus vtiles, vel quæ sunt onerosæ ecclesiæ, & quæ plus incommoditatis

a afferunt, quàm cõmoditatis, etiã sine aliqua solennitate [a], secũdum dispositionem vniuersitatis Concilij Agatensis, relati in c. terrulas.& in c.item domus.xij.q.ij.& in c.fugitiui. & in c.non liceat.eadem causa, & q.gl.j.in summa.eadem causa & questio-

b ne.& idem Hugo.& Archidi. [b] Idem tenent Inno.Hosti.Henri. Bohic.do.Franc.de Zabar.Card.floren.in c.nulli.extrà de rebus eccle.non alie.idem Hosti.in summa.eo.titu.§.ex quibus. ver.v. causa incommoditatis.idem gl.in c.j.extrà de his, quæ fi.à prælatis.quam gl.sequitur ibidem Host.& Car.flo.dicentes, † quòd episcopi possunt alienare domos etiam in ciuitatibus existentes, quæ sunt maioris oneris, quàm vtilitatis, & maioris incommodi, quàm commodi.idem tenuit Fede. de Senis in suo consil. ccciij.in quo consilio dixit & consuluit (vt refert Cardi. florent. in c.j.extrà de his quæ fiunt à præla.) quòd prælatus qui iurauit non alienare inconsulto Papa, potest alienare dando in emphyteusim

3 teusim rem exigui valoris.† Quia iuramentũ non debet extẽdi ad grauamen ecclesię:nec ad id quod ęst in detrimentũ ecclesiæ. idem tenet do. Anto. de butr. in c. j. extrà de his, quæ fiunt à præla. vbi dicit ꝙ doct. dicunt & tenent, ꝙ episcopus potest alienare domos ecclesiæ, quæ sunt maioris sumptus, quàm reditus sine aliqua solennitate. idem tenet Hosti. in Summa. de his, quæ fi. à præla. sine consensu cap. §. & in quibus. vbi etiam dicit nõ requiri consensum sui capituli in alienandis rebus ecclesiæ, quæ sunt magis onerosæ, quàm vtiles: & sic cum dictum castrũ de balmis probetur per testes, quòd tempore dicti contractus erat magis onerosum, quàm vtile, bene potuit per hunc alienari. & super hoc aliqui ex dictis dominis doctoribus, opinando circa diffinitionem dicti processus, dixerunt dictum contractum valuisse.

a ¶ Sine solennitate. *Alienatio rei ecclasiasticæ facta sine iuris solennitate, valet, si sit vtilis ecclesiæ vt per doc. & dominũ Abb. Sicu. in c. j. de his quæ fiunt à præla. & est in electione ecclesiæ an velit stare huiusmodi cõtractui: vt in c. j. per gl. in versi. sede vacan. aliquid Inno. & d. Inn. in prædicto c. j. de his quæ fiunt à prælat. vbi autẽ res esset parua, alienatio facta per prælatum sine cõsensu capituli, valeret indistinctè: vt videtur innuere d. Innoc. in præal. c. j. de his, quæ fiũt à prælat. sed secundũ do. Abb. videtur exigi tacitus consensus in alienatione perpetua rei paruæ: vt ipse sentit in iam d. c. j. in fi. de his, quæ fiũt à prælat. & in c. ij. eo. tit.*

b ¶ Archidi. *Istud videtur esse verum, in rebus inutilibus, paruis, longè positis: secus autem in magnis rebus, licet inutilibus, vel longè positis, quæ quidem citra debitam solennitatem alienari non possunt: nisi fortè magna imminente necessitate: vt sentire videtur domi. Archid. in c. terrulas. duodecima quæstio. ij.*

SVMMARIVM.

I *Tempus an debeat inspici in cõtractibus alienationis rerũ ecclesiasticarũ.*

QVAESTIO CLVII.

NOtanter suprà in præcedenti quæstione dixi, de tempore
I contractus: quia in † contractibus huiusmodi alienatio-
a num factarum per ecclesiam, inspicitur tempus contractus: [a] An ecclesia sit læsa tempore contractus vel ne. Et non inspicitur an post cõtractum res sit reducta ad magnam fertilitatem diligentia acquirentis, multum vtilis & fructifera. ita decidit glo. iuncto text. in propria materia in c. ad aures. de reb. eccle. non alie. & glo. iuncto tex. in c. cum dilecti. in propria materia. de empt. & vẽditio. facit gl. no. in c. dudũ. extrà de elect. etiam tenet Inn. in c. dilecti. & Host. post eum, extrà de empt. & vend. idem tenet

Hostien.in d.c.ad aures.vbi dicit,quòd tempus cõtractus inspiciẽdum est,si ecclesia dicat se læsam propter alienationẽ, quam facit:ita quòd si res alienata sit multum meliorata, hoc nõ considerabitur,ne agricultores & emptores suã diligentiam & laborem deperdant.facit text.cum ibidem not.per eundẽ Host.in c.j.de resti.in integ ita etiã tenet Cardi.Flo.& do.Anto. de But. in d.c.ad aures.& in c.cum dilecti.extrà de empt.& vend.Idem etiam tenet Raymũ.in summa sua,de casibus in ti.de vsu. Et ista est communis opinio canonistarum in rebus eccl.& idem in rebus prophanis.& plenè per doct.in l.ij. C.de rescin.ven.& facit glo.in c.cum causam.extrà de testi. quam glo.ibi cõmendat singulariter dominus meus do.Io.de Crassis, prout sub eo reportaui in suis lectionibus,dum legeret Taurini dictũ c.cum causam. & pro hoc faciunt quæ dixi post Angel.de Aret.j. q. cccccxxvj. q.cccccxciiij.& q.clxj. Et ideò licet dictum castrũ de balmis sit nunc & vtile, per diligentiam dicti domini de targes rei, vt dicunt testes:non tamen propter hoc debet considerari illud tempus præsens,sed tempus contractus, & in hac opinione fuit maior pars dictorum doctorum, quæ in deliberatione dicti processus interfuerunt.

a ¶Tempus contractus. *Istud expressè tenet do.Inn.in c. ad aures.in gl. sua.in ver.tunc possunt.extrà, de rebus eccle.alienandis vel non.*

SVMMARIVM.

1 *Terræ ecclesiæ incultæ possunt per prælatum sine solennitate dari in emphyteusim perpetuam, vel feudum.*

QVAESTIO CLVIII.

Alia & xj.conclusio fuit facta per dictos dominos docto.in
1 decisione dicti processus †castri de balmis, ꝙ terræ ecclesiæ quæ sunt incultæ & hermes,possunt per prælatũ cũ solẽnitate, de qua dixi suprà q. cxlix. dari in feudum & emphyteusim
a perpetuã.iste est text. in c.ad aures.[a] extrà de reb eccl. non alie. & ita etiã dicũt & tenẽt Inno.& Hostiẽ.in d.c.ad aures. ibi dicit Host.ꝙ æquũ & iustũ est,ꝙ talis alienatio fieri possit ne alij à similibus retrahãtur,sed potius inducãtur ad meliorãdũ res hermes ecclesiæ:ita tenet etiã Cardi.flo.& do.Ant.de Butr.in d.c.ad aures.dummodo tradatur res hermis & inculta,vt reducatur ad culturam,& quæ inculta non afferebat tantam vtilitatem,sicut quando est culta: quia si inculta afferret tantam vtilitatem ecclesiæ, sicut post culturam,nõ posset alienari:vt ibi per eos &c.

a ¶In c.ad aures. *Casus aũt prout hic ponitur, videtur esse de indubitatis: vel*

vel saltè decisus per ea, quæ dicta sunt suprà in q.clvj. sed præal.c.ad aures. ponit casum magis dubitabilẽ, videlicet ecclesia dedit syluã reducendam ad culturam, & ea reducta ad culturam concedetur reducenti in emphyteusim. in hoc quidẽ dubio respondetur ibi, in litera, id fieri posse.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei ecclesiasticæ solenniter facta, ex qua tamen ecclesia est læsa, an sit efficax.*

2 *Alienatio per prælatum sine consensu Capituli facta, quando valeat.*

QVAESTIO CLIX.

1 DVodecima cõclusio facta fuit in decisiõe dicti processus. † ꝙ alienatio rei ecclesiæ, facta cum solennitate, de qua in ca. sine exceptione. & in c. dudũ. s̃. in præcedẽtibus quæstio. allegat. licet causa alienationis nõ subsit, vel ex ea alienatiõe ecclesia sit
2 læsa: tamen tenet contractus, [2] licet posteà rescindatur per restitutionẽ in integrũ. ita tenet gl. in Summa. in fi. xij. q. ij. ita etiam tenet gl. iũcto tex. in c. j. extrà, de restitutione in integr. facit tex. in c. ad nostrã. iuncto gl. ibi Inn. Host. Cardi. flo. & Anto. de But. extrà de rebus ecclesiæ nõ alie. quãdo videlicet in cõtractu alienationis ecclesiæ seruatur forma, licet enormiter lædatur ex illo cõtractu: tamen tenet cõtractus, & sic cũ in isto cõtractu alienationis dicti castri de balmis fuerit seruata solẽnitas ad hoc requisita, de qua dixi s̃. q. cxlix. dicendũ est cõtractum tenere: imò plus dicunt doct. in c j. & in c. iij. extrà de his, quæ fiunt à præla-
2 to † ꝙ alienatio per prælatũ facta sine consensu capituli, non est ipso iure nulla, si ecclesia velit posteà eam ratã habere. ita tenet Inn. in c. j. & in præallegatis. & Host. in c. fi. ne sede vacante. & in c. j. ij. & iij. extrà de his, quæ fiũt à prælato. vbi recitat opiniones & tenet, ꝙ valet cõtractus per episcopũ seu prælatum factus sine cõsensu capituli: quia aliter non rescinderetur, & tamen rescinditur in c. si qua de rebus xij. q. ij. idem tenet ipse Hostien. in c. j. extrà de his quæ fiunt à prælato. vbi dicit, quòd alienatio per prælatũ facta sine cõsensu capituli, nõ est omnino irrita. quia sic nõ posset ratificari. Et tamen ratificari potest per c. j & iij. extrà de his, quæ fiunt à prælato. idem tenet de Zarabellis & Anto. de Butrio in c. j. & iij. & c. cũ nos. extrà de his, quæ fiunt à prælato. & idem domi. Anto. de But. in d. c. j. ne sede vacan. dicentes quòd considerato tẽpore præterito contractus est nullus, sed habendo respectum ad tempus futurum, in quo capitulum potest ratificare, non est nullus. & ibi prosequuntur per longa verba, de quo ibi plenè per eos. Plus dicit Host. quem sequitur dominus Anto.

de But

de Butrio, quòd alienatio per prælatum sine consensu capituli facta, adeò tenet, quòd præstat causam præscribendi, & cõfert titulum præscribendi, per textum, extrà de iure patro. vbi bonus casus iuncta gloss. quæ vult quòd ex donatione facta per laicum de rebus ecclesiæ, sine authoritate episcopi & consensu capituli non potest quicquã donatarius retinere, nisi præscriptione longęua sit tutus: ergo ille titulus inualidus, sicut ibi sentit gl. dat
b causam præscribendi. [b] & ibi dat tres solutiones glo. & Innoc. addit duas, & Hosti. eas sequitur, & do. Cardi. flo. & Anto. de Butrio, qui addit vnam solutionem, quam tenuit & disputauit Florentiæ, vt ipse refert. & ibi est maxima difficultas in soluendo contrarium per gl. formatum, & inseruiendo text. dicti ca. cura. Et iste est verus intellectus illius c. cura. de iure patrona. per doctores communiter approbatus, quia licet ad transferendũ plenum ius non sufficiat solus consensus episcopi: sed requiratur consensus capituli: tamen ad causandum præscriptionem, sufficit consensus episcopi, quem intellectum sequitur Innocen. Hostien. Ioan. Andr. & Henricus Bohic. & Anto. de Butrio in d. c. cura. Sed in isto contractu facto de dicto castro de Balmis, non solum interuenit consensus episcopi alienantis, qui sufficit ad causandum præscriptionem, vt proximè dixi, sed etiam interuenit tractatus & consensus capituli: vt patet in instrumẽto dicti cõtractus. ergo sufficit dictus titulus ad causandum præscriptionẽ. Sed iuxta præmissa quæro, nunquid emptor habet actionẽ contra prælatum alienantẽ rem ecclesiæ indebitè ad repeti-
c tionẽ pretij: vide Inn. [c] in c. si quis. de reb. eccle. nõ alie. vide etiã infrà q. cccv. de illo qui tenuit rem feudalem tanquam allodialem, an perdat pretium.

a ¶Tenet cõtractus. *Vt plenius liqueat de huiusmodi iuris articulo, est dicendũ, quòd alienatio de reb. eccle. facta cõtra debitam formam, est nulla ipso iure, licet facta fuerit in casu concesso: vt xij. q. ij. sine exceptione. Sed si facta forma seruata, & in casu concessa: tenet de iure. arg. extrà de his, quæ fi. à præla. sine cõsen. ca. cũ nos. & de emp. & vẽ. c. cùm dilectus. & c. cũ causa. sed si damnosa fuerit ecclesiæ. rescinditur per beneficiũ restitutionis. vt extrà de in integ. rest. c. j. sed solus consensus dat causam cõtractui: puta, dolo inducitur ecclesia, vt vendat & venditura nõ erat, tũc ipso iure non tenet contractus. vt ff. de dolo. l. eleganter. ar. xij. q. ij. quisquis episcopus. in fi. & de rerũ permu. cũ vniuersorũ. si. verò dolus incidat in contractũ: vt quia ecclesia spõte vẽdidit, quia vẽditura erat: sed circumuẽta est in pretio, quia minori pretio vẽdidit, quàm res valeret, & hoc per circumuen*-

cunuentionē emptoris, tunc tenet cōtractus. sed agitur vt ecclesia nō decipiatur, vt ff. de act. empt. & ven. l. Iul. §. si vēditur. vbi autē ecclesia deciperetur vltra dimidiam iusti pretij, agitur de iure cōmuni: vt extra, de empt. & ven. cum dilec. & c. cum causa. & C. de rescis. vend. l. rem maioris. ita formaliter inquit do. Gofr. in Summa. de rebus eccle. alie. vel non. in ij. col. in versic. & not. quòd solennitas ibi, alienatio facta.

b ¶† Causam præscribēdi. *Adde nunquid titulus inualidus à principio, præbeat causam præscribēdi. Pet de Ancha. in ca. cura. hic allegat. Et quādo titulus inualidus confirmetur per approbationem posteà secutam: & quantum tempus requiratur, vide Bartol. in l. cum de in rem verso. ff. de vsur. & licet titulus ex inutili cōtractu transferat possessionem, non tamen est iustus. ita tenet Bart. in l. possideri. §. ex pluribus causis. ff. de acquirenda possessione.*

c ¶ Innocen. *Qui in d. ca. si quis format hanc quæstionē, & respondendo, dicit, quòd emptor habet actionem ex contractu aduersus prælatum vendentē ad pretium reddendum, vbi tradit modum & formam petendi.*

SVMMARIVM.

1 *Alienationes rerum ecclesiæ, cum consensu capituli, valent modò vocentur præsentes.*

2 *Absentes quot & quibus casibus debeant vocari in alienatione rerum ecclesiastic.*

QVAESTIO CLX.

Alia & decimatertia decisio fuit in dicto processu castri de
1 balmis facta, † videlicet, quòd in alienationibus rerum ecclesiæ, in quibus requiritur consensus capituli, & canonicorum
a capituli, sufficit vocare præsentes. [a] Nec est necesse expectare consensum absentium, sed sufficit consensus præsentium. ita cōcludūt Inn. & Hosti. in c. j. extrà de his, quæ fi. à prælato sine consensu capituli. idem ibidem tenet Henri. Bohic. idem dominus Cardi. flor. in d. c. j. in vltima sua quæstione, quos sequitur Anto. de Butr. per regulā positam per gl. in c. præsentiū. extrà de testi.
2 quæ dicit, ꝙ absentes † non debent vocari nisi in tribus casibus ibidē expressis, inter quos nō est iste & sic non fuit necesse quòd in dicto contractu castri de balmis vocati fuerint canonici absentes, sed sufficere debuit consensus tunc ibi præsentium.

a ¶ Præsentes *Quòd autem consensus tantū præsentium & nō absentium sit requirendus in alienatione rei ecclesiasticæ, videtur expressè sentire do. Inno. in præalleg. c. j. & ibi do. Abb. de his, quæ fi. à præla. sine consensu ca*

SVMMARIVM.

1 *Tempus contrà ecclesiam præscribendi, quantum requiratur.*

Præscr

2 *Præscriptio quadraginta annorũ currit contra Ecclesiã, excepta Roma.*

QVAESTIO CLXI.

VLterius in diffinitione dicti processus castri de balmis fuit
1 alia decisio † facta super eo, videlicet quod licet aliqui visi fuerunt tenere, ꝙ in materia feudali contra ecclesiam in præscribendo rem ecclesiæ, quę datur in feudum, requiratur tantum tempus, cuius initij memoria non existat in contrarium. vt tenet gl. quarta. qui feudum dare possunt. Alij vt Azo, ꝙ sufficiunt xxx.
a anni.[a] Alij vt Iac. de Bel. visu. in c. j. qui feud. dare poss. dicit, quòd requiruntur xl. anni. Alij vt Nicolaus de Neapoli. d. c. qui feud. dare poss. dicit, quòd sufficiunt xxx. anni cum infeudatio non sit omnino alienatio, cum remaneat dominiũ directum, per quod vtile potest consolidari & reuerti ad ecclesiam: sed posteà superuenerunt Bal. & Iaco. de Aluarotis doctor nouissimus, actu legens de præsenti in vniuersitate Paduæ, qui in dicto c. j. qui feu. dare possunt. istas varias opini. concordare voluerunt: sic distinguendo: aut infeudatio seu alienatio rei ecclesiæ est manifestè damnosa ecclesiæ: & tunc requiritur tantum tempus, cuius initij memoria non habetur. Et ita intelligatur dicta prima opinio, secundum gl. s̃. in prin. allegatam. aut est manifestè vtilis, & sufficiunt xxx. anni, & procedat opinio Nicolai de Neapol. Aut est dubium. & tunc requiruntur xl. anni. Sed omissis istis difficultatibus & subtilitatibus vera conclusio tam antiquorũ quàm mo
2 dernorum † est ista, scilicet quòd contra ecclesiam, nisi sit ecclesia Romana, currit præscriptio xl. annorum. Ita dicunt & tenent do-
b ctores in authen. quas actiones [b] C. de sacrosanct. eccle. per illam auth. & Canonistę in c. de quarta. & c. ad aures. & c. illud. & c. quia
c iudicante. [c] extrà de præscriptionibus. & in ca. cura, extrà de iure patrona. Et ista est vera conclusio, etiam in materia feudali, licet aliqui voluerint dicere, ꝙ contra ecclesiam, in materia feudali sufficiunt xxx. anni. per c. si quis per xxx. si de feudo fuerit controuersia. vbi si vasallus possederit per xxx. annos feudum, dominus postea sibi non potest mouere controuersiam, sed feudi consuetudines locum habent in rebus ecclesiæ. vt in c. j. & ij. extrà de feudis. & ita ibi tenent doctor. Hostien. & Cardi. flo. Bald. & Iacob. de Aluarotis in c. j. qui feudum dare possunt. Tamen quicquid sit communior opin. est quòd requiruntur xl. anni. Sed
d per dictum processum apparet, quod deducto tempore [d] quo vixit dominus episcopus Deodatus, infeudans, dictus dominus de targes, reus, dictum castrum tenuit & possedit tam per se, quàm

per

per eius predecessores, à quibus in hac parte causam habet dictũ castrum de balmis, quadraginta, imò quadraginta quatuor annis, & vltra ante litem huiusmodi motam igitur &c. De prescriptione contra ecclesiam Rom. & ecclesias sibi immediatè subiectas, vide quæ scripsi suprà.q.xxxvj.

a ¶xxx.anni *Huiusmodi autem præscript.xxx.ann.etiam in priuato non haberet locum, si modo is causam ignorauit: quia ciuiliter possedisset. ita sentire videtur d.Io.An.in addi.Spe.de feu.in prin j.col.in ver.Iac.ve.*

b ¶In authen.quas actiones. *Et in l.fin. & ibi doct. & dom.Bart. eod. tit. C. de sac. san. eccle.*

c ¶Et c.quia iudicante. *Et in c.ad audientiam. & ibi doc. eo.tit.de præscrip. & istud est verum, quòd xl.ann. præscriptio, & non minor requiritur, & sufficit contra ecclesiam, nisi lata sententia etiam iniusta victor possedisset xxx. annis.xvj.quæstio.iij. inter cætera. §.item si de rebus. & ibi dominus Archid.in glos.imò præscriptio.*

d ¶Deducto tempore. *Hoc ideo dicit: quia tempore prælati malè alienantis non currit præscriptio, sed post eius mortem incipit currere: vt formaliter dicit dominus Archi.xvj.quæstio.iij.post quingentos.*

SVMMARIVM.

1 *Vasallus an poßit feudum alteri, infeudare sine consensu domini.*

2 *Vasallus si vendat rem feudalem, irrequisito domino, & posteà recuperet, an euitet pœnam commißi.*

QVAESTIO CLXII.

FVit etiam conclusum in diffinitione dicti processus castri
1 de balmis. † quòd licet iure antiquo, nouo, & nouissimo vasallus sine consensu domini possit feudum suum alij infeudare: vt est text. in c.j. si de inuestitu. feu. controuer. fue.§. fin. & in c. j. qualiter olim feudum poterat alienari §.j. & in c. scilicet per quos fiat inuestitura.§.sed etiam res. & c. beneficium. si de feudo controuersia fuerit. & de lege Corradi. c.ij. §. similiter. & c. imperialem. de prohi. feu. alie. per Federi.§.illud quoque præcipi-
a mus. & ita tenet glo.[a] Iac.de Bel. visu. Nicolaus de Neapoli. Bal. & Iac. de Aluarotis in locis præallegatis. Ita etiam tenent glos. Host. Vincentius, Ioan. An. Hen. Bohic, & communiter doc. in c. quæ in ecclesiarum. extrà de constitutionibus. tamen vasallus irrequisito domino rem feudalem vendere non potest. licet olim de iure antiquo posset necessitate suadente, vsque ad mediam partem etiã ignorante domino alienare, vt in c. j. quibus modis feudũ amittatur. in §. rursus. hodie tamen vasallus nec partẽ nec totum feudũ irrequisito domino potest alienare. Quod si vendat

domino

domino irrequisito, cadit ipso iure à feudo : & aperitur feudum domino : vt dicit tex. in c.imperialem.§.habito. de prohib. feu. alie.per Fede.& in c.imperialis.de prohib.feu.alie.per Lothariũ.
b & ita tenent Canonistæ post gl. [b] Inno. Host. Car. flo.& do.An. de But. in c. ij. extrà. de feu. & doc.in c.quæ in ecclesiarum.extrà de consti. & in tit. de feu. §. quoniam. versi. xxx.& ibi Io.An. in add.idem tenẽt Legistæ videlicet Ia.de Aluarotis.in c.si quis miles. de feudo sine culpa non amittendo. vbi dicunt, quòd cadit ipso iure, nec requiritur aliqua sententia. Idem tenent glo. Ia. Ardizone, Nicolaus de Neapoli, Bald.& Iac.de Aluarotis in c.j. de prohibita feudali ali. per Lotharium.& in c. imperialem. de prohibita feu.ali per Fed.quod verum puto,si prætextu talis venditionis sequatur traditio:aliter non aperitur feudum:vt probat tex.de prohibita feud. alien. per Fed.in c.imperialem.in §.callidis.ibi dũ dicitur,& in alios transferunt &c. & ita etiã tenẽt Pet. Iac.in tit.de act.in rem.quæ pro re feudali competit.& idem puto in re emphyteuticaria, quæ si vendatur, & non sequatur tra-
a ditio,non committitur,vt plene dixi s̃.q. cj.†Sed quid si vasallus alienat & tradit,& posteà recuperat,an euitet pœnam commissi? doct. vbi suprà dicunt quòd non. de materia iuris emphyteuticarij in aliis terminis etiam tetigi. j̃.quæst.cccccIxxv.& q. xlvj.

a Gl. *Puta qui feudum alie. quòd intellige verum, dummodo non infeudet ecclesiæ, quia tunc deterioratur conditio prioris domini, vt dicit d. Fel.in d.c.quæ in ecclesiarum.in xxvij.col.in gl.in versic.feudum.circa prin.*

b ¶Post gl.*Videlicet in vers.alienare.& ibi do.Odo.in sum.tit.de feudis,in versi. amittatur.*

c ¶Posteà recuperat. quòd non. *De hoc est tex.rotundus in c.j.quid iur si post aliena.feu vasal.ad recupe.*

SVMMARIVM.

1 *Vasallus rem feudalem vendens irrequisito domino, quo pacto euitet pœnam commissi.vide & numero 2. & 3.*

QVAESTIO CLXIII.

1 SEd secundum iura feudorum tradunt doc.†remedium vasallo ad euitandum commissum, si vendat rem feudalẽ domino irrequisito : puta si vasallus vendens dicat in instrumento venditionis hæc verb a,vendo vobis tale feudũ,saluo iure domini,&
a non aliàs : nec alio [a] modo : quia tunc licet vendat & tradat, non cadit à iure feud. ita limitat Bal. & post eum Iac. de Alua. in c.j. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. quos sequitur d. Car. flo.in c.ij.extrà de feud.in iij.oppositio.vbi dicit,quòd illa verba

import

importent, quòd non intendit alienare, nisi possit: & æquitas suadet maximè in casu isto, vbi agitur de pœna alienantis, vt fiat mitior interpretatio, iuxta c. in pœnis. de re. iu. lib. vj. & c. eam te. extrà de iureiu. vbi plenè per Card. flo. Et facit ratio secũdum eundẽ do. Card. flo. in d. c. ij. quia isto casu quando venditur cum clausula, saluo iure domini, nõ videtur dominus contemni: quia illa clausula habet, nisi dominus contradixerit. idem tenet Iac. de Aluarotis in c. imperialem. de prohibita feudi alie. per Fed. videlicet, quòd non priuetur. iuxta no. in simili in l. si quidem. C. de exceptionibus. & per Bar. in l. j. C. de his, quæ pœnæ nomine. Idẽ etiam tenet. Pe. in titu. de actione in rem pro re feudali. in ver. item est notandum, quòd si vasallus &c. reperitur etiam alia li-
2 mitatio in hac materia, videlicet, † si vasallus vendat & transferat sub cõditione, si potest hoc facere de iure sine amissione iuris & pretij, tunc etiã hoc casu nõ cõmittitur, vt dicunt Iac. de Ardizone, & post eum Iac. de Aluarotis, in c. j. de prohi. feu. alie. per Fede. ar. ff. de acquir. pos. l. si me in vacuam. & ita ibi etiam tenet
3 Bart. Item etiam si † dicat, si domino placuerit. [b] Ita determinat
b Iac. in sum. sua. ti. quibus mo. feu. amittatur. sub rubricella, si vendat sub conditione. Idem Bal. in §. hoc quoque. c. j. de succes. feu. per l. si quis locuples. de manu. testam. Idem Iaco. de Aluarotis in c. imperialem. in quæstione sua, quæ incipit, Quæro, quid si vasallus vendat. & ideò cum instrumẽto venditionis dicti castri de balmis factæ per dominũ de Quæralio, dicto domino de Targes reo, fuerunt apposita illa verba, saluo iure domini &c. cõclusum fuit, quod ex hoc dictum castrum nõ est commissum, nec apertũ dicto domino episcopo actori de iure feud. De hac materia & de forma libelli super commisso rei feud. vide j. q. ccccliiij.

a ¶Non alias, nec alio. *Bene adduntur hæc verba: quia illa verba, saluo iure domini, non sufficerent ad euitandum pœnam commißi. quod innuere videtur dominus Ioan. Andr. post Hosti. in c. eam te. ij. col. in ver. afferes. extrà de iureiu. & istud expreßè dicit dominus Bal. in c. j. in §. fi. in vl. co. in ver. sed pone, quòd pater. quæ fuit prima causa bene. ami. quod equidem cum grano salis est intelligendum, vcz., nisi aliqua captio domini, poßet interuenire per corporalem traditionem, puta castrum, quod vix dominus recuperare poterat. ita pulchrè dicit dom. Bald. in c. j. §. hoc quoque. v. col. versic. sed pone, quòd vendidit. de suc. feud. vel nisi de facto fuißet cogitatum. dom. Bal. in l. j. xvj. q. C. de his, quæ pœn. no.*

b ¶Si domino placuerit. *An vasallus alienans feudum reseruando beneplacitum domini, euitet commißum: vide istum, consil. quinquagesimo-*

 octauo

octauo, incipien. ex facti narratione. nu. 2. versic. ad secundum dubium.

SVMMARIVM

1 *Vasallus si non præstiterit fidelitatem domino infra annum, & diem, perdit feudum. Et quod ita, num. 2.*

QVAESTIO CLXIIII.

1 ALlia conclusio in dicto processu † castri de balmis facta fuit, quòd si vasallus steterit per annum & diem, & non petierit renouationem inuestituræ, nec præstiterit fidelitatem, amittit feudum; per tex. in c. j. in princ. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. & in c. j. §. nulla. & ibi glos. pulchra. per quos fiat inuestitura. & in c. j. §. præterea. Et ibi glo. de prohi. feu. alie. per
2 Fed. Et ratio, quia † petere renouari inuestiturã, est quasi quidam consensus recognitionis & reuerentiæ, quæ debet præstari domino: aliàs res cadit in commissum, secundum Andr. de Isernia. Bal. & Iac. de Aluarot. in c. j. quę fuit prima causa beneficij amittendi. idem tenet Hosti in sum. de feud. §. quòd ius acquiratur vasallo. versic. propter iniuriam. idem tenent glo. Hosti. dominus Car. flo. & Panor. in c. ij. extrà de feud. & ista est veritas secundum dispositionem vtriusque iuris: sed hoc casu non priuatur vasallus feudo, si contrarium faciat, non quidem ipso iure,
a sed per sententiam. [a] ita tenet Hostiensis in summa de feudis. §. quibus ex causis. versicu. posset autem quæri &c. & dominus Cardin. floren. in cap. ij. de feudis. in vij. q. & Andr. de Ysernia, Bald. & Iacob. de Aluarotis in c. j. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. dum dicunt quòd potest mora purgari sic. vt dicam j. q. clxvj. sic ergo non ipso iure, sed per sententiam. nec obstat quod s. dixi. q. clxij. circa finem. quòd res cadit ipso iure absque sententia, in commissum. Quia hic loquimur in diuerso casu, videlicet quando cadit in commissum propter non petitam inuestituram infra annum & diem, quo casu non cadit, nisi per sententiam, quia tex. in c. j. quę fuit prima causa beneficij amittendi. dixit, damnetur. & in ca. imperialem. dixit, amittat. & sic per sententiam &c. ibi verò loquimur, quando in commissum ex alienatione facta sine consensu. Quo casu textus non loquuntur per
b verba futuri, sed præsentis temporis. ideò ibi ipso iure [b] absque sententia declaratoria cadit in commissum &c.

a ¶ Per sententiam. *Istud satis apertè innuit dominus Iac. de Alua. in c. fi. ij. co. ver. & secundum istum modum. ibi, & tunc priuabitur vasallus iure suo, per quos fiat inuestit.*

¶ Ipso

b ¶Ipso iure. *Ita no.d. Innoc.in c.ex parte extrà de feud. idem voluit do. Bald. in c.j.§.vel si cum filia. quibus modis feud.amit. versic.porrò.licet contrarium videatur notare d.Bal.in c.j.§.fi.quæ fuit prima causa bene. amit.vers.not.quod ille.sed si ipsius dom.Bald.verba sedulò attendantur, videntur notare idem, quod d. Inn.prout etiam sentire videtur do. Iac.de Alua.in præalleg.c.j.§.fin.ij.col.ibi. cariturum.*

SVMMARIVM.

1 *Annus & dies datus emptori rei feudalis, quando incipiat currere.*

2 *Vasallus qui non poßidet, non tenetur domino ad onera feudalia.*

QVAESTIO CLXV.

1 SED iuxta proximè dicta in precedenti quæstio.†Quæro quando incipiant currere annus & dies, qui dantur emptori, vel alias in re feu. succedenti. dico quòd non à die emptio. sed à die adeptæ posses.si non fecerit se inuestiri à domino,infra annum & diem cadit à iure suo & aperitur feudum domino,aliter non.ita tenet Gulielmus de Cu.in l.solennibus.C.de rei ven.per l.forma. §.si cum ego.ff.de censibus.& per l. quo quisque .ff.de acquir.re.
2 do. ¶Prætereà ratione[a] dicit ipse Guliel.de Cun.ad hoc vt vasallus amittat feu. requiritur dolus. vt in c.fi.de prohi.feu. alie. per Lotharium.sed non potest sibi dolus imputari,quandiu non possidet,quia ex quo non habet commoda feudi,non tenetur subire onera. Item & quia non debet sibi imputari tempus illud quandiu non est in possessione:vt C.qui admit.ad bon posses.l.j. ita dicit ipse dominus Guliel.de Cun.quem referũt & sequuntur doc. moderni per rationes prædictas: primò Bal. Sal. Raph. Fulg.in d.solennibus.& And de Yser.in c.j.de capitulis Corradi. in prin. vbi dicit quòd solum ille qui posside,priuatur feudo ex eo quòd non periit inuestituram infrà annum & diem, & ad hoc adducit tex.in c.j.in princ.per quos fiat inuest.quæ loquitur de possidente.etiam in §.præterea. de prohib.feu.aliæ. per Fed.præsupponit vasallum possidere, ex quibus concludit, quòd est necesse quòd possideat antequã cõmittatur. idem refert & tenet Iac. de Alua. in c.j.quæ fuit cau.benef.amit.in q.quæ incipit, quæro quid si vasallus.item tenet d.Card.flo.in c.ij.in vij.quæ.extrà de feud.quos sequitur Bal.in c.j.de capitulis Corradi.vbi dicit quòd istud tempus non currit filio vel hæredi qui nõ se immiscuit vel adiuit hereditatẽ,cum non sit in pos.& vltra præmissa venerabilis & egregius d.Gul. Guillonis decretorum doctor & consiliarius Delph. pro hac limita.adducit tex.notabilem.in c.j.extrà de feud.vbi di
3 cit ipse, videtur casus pro hac limitatione:quia quando†vasallus

non possidet, non tenetur ad onera feudalia, nec alia præstanda domino, quę requiruntur de natura feudi pręstari domino: & incumbebat dicto domino episcopo tricastino onus probādi, quòd dictus dominus de targes ante petitam inuestituram possedisset dictum castrum de balmis, per annum & diem. ita dicit Bal. quē sequitur d. Iac. de Aluar. in c. quæ fuit prima causa benefi. amittendi. quod non probauit idem dominus episcopus sancti Pauli. igitur, &c. istud fuit vnum aliud fundamentorum in iure pro dicto domino de targes reo.

a ¶Ratione. *Et pro hoc facit, quia alienatio rei feudalis demum punitur, si vallata fuerit traditione & non aliàs: vt not. per do. Cy. & alios, in l. alienatum. ff. de verb. sig. ita dicit d. Bald. in c. j. §. si liuellario. versi. sequitur. quib. mod. feud. amit.*

SVMMARIVM.

1 *Vasallus si non petierit inuestituram infra tempus debitum, an & quando possit moram purgare.*

QVAESTIO CLXVI.

SED quia suprà quæstio. clxiiij. dicitur, quòd si vasal. infra an-
1 num † & diem non petierit inuestituram, priuatur feu. quæro an possit ista mora purgari. Et quamquam Iac. de Alua. & quidam alij, in c. j. quæ fuit prima caus. benefi. amit. dixerit, quòd non, cum lege feud. hoc expressè non caueatur: & ideo clementiores lege, esse non debeamus. tamen do. Ardizo. in summa,
a quib. mod. feud. amit. tenet quod potest purgari, [a] dummodo celeri satisfactione sibi consulere studuerit. argum. extrà de loca. c. potuit. & c. si quis presbyterorum. extrà de reb. eccles. non alie. & dicunt d. Bald. & Iac. de Aluar. in c. j. quæ fuit cau. benefi. amit. quòd ista opinio est æqua, licet lege non probetur: & dicitur ce-
b leriter prouisum, [b] secundū Hostien. in sum. de loca. §. potuit. & §. quid sit de naturæ. ver. quod veri. & seq. & secundum Inn. Card. flor. Ant. de But. quando prouidet antequam vocetur in iudicio: & ideo cum dictus dominus de targes reus, antequā vocetur in iudicio per dictum d. Episcopum tricastrin. obtulerit velle præstare homagium ipsi domino episcopo, potest dici dictus reus purgasse moram, licet probatur, quòd possedisset per annum & diem antè, quàm obtulisset dictum homagium: & ita in diffinitione dicti processus fuit conclusum per prædicta: & hæc locum habent in re feudali: sed quando in re emphyteutæ, mora possit purgari, vide quæ supra dixi, infrà quæstio. cxxiij. An autem bastardus succedat in feudo vide in xviij. consi. meorum.

¶Potest

a ¶Poteſt purgari. *D.Bal.videtur tenere contrariũ per tres rationes.quibus mouetur, vt in c.j.in princ.quo temp.mil. inue.pe.deb.opi.tamen ipſius d.Iac.de Ardizo.videtur ſanior, propter æquitatem, cui innititur. Nec obſtãt rationes d. Bal. quæ ſibi locũ vendicare videtur in caſu, quo feudum reuertitur ipſo iure ad dominum, quod non eſt in hac ſpecie: ſed in caſu alienationis, iuxta not.de prohib.feud.ali.per Fed.§.callidis.in gloſ. ipſo iure, & quæ ſuprà dicta ſunt q clxiiij.& quæ dicit d.Bald.in c.j.§. fin.circa fin.per quos fiat inueſti.*

b ¶Celeriter prouiſum. *In hoc enim caſu cenſetur quis celeri ſatisfactione ſibi conſuluiſſe, qui exactus in iudicio vel extra iudicium, ſtatim, & ſine vllo termino homagium præſtat.ar.eorum, quæ dicit d.Inn.in gl.ſua. in verſi. niſi celeri.circa fin.extrà de loca. Et quod ritè ſumitur arg. de emphyteuſi ad feudum, præſertim in huiuſmodi iuris articulo, probant ea, quæ dicit d.Bald.in c.j.in princ. in verſi. petere inueſtit. quæ fuit prima cauſa benef. amit.*

SVMMARIVM.

1 *Vaſallo ſufficit petere inueſtituram ad euitandum commiſſum.*
2 *Laudimia an debeantur pro re feudali.*

QVAESTIO CLXVII.

1 Licet aliqui noluerint dicere, quòd non ſufficiat vaſallo petere inueſtituram, †niſi etiam offeratur fidelitas: tamen veritas eſt, quòd ſufficit petere inueſtituram: licet non offeratur fidelitas: quia petendo inueſtiturã ſatis videtur offerre fidelitatẽ ita
a tenet glo.in c.j.[a] per quos fiat inueſt.& c.j.quo temp. miles.& ita etiã tenet And.de Yſer.quẽ ſequitur Iac. de Alua. in c.j. quæ fuit prima cau.bene.amit.gl.& Bal.in c.j.§.nulla.per quos fiat inueſti.& ideò viſa oblatione per dictũ d.de targes, in qua petiit inueſtituram, licet non obtulerit fidelitatẽ, ſufficit, ita fuit ibi deter-
2 minatum. Sed an †debeãtur laudimia pro re feudali, ſicut pro re emphyteuticaria, vide quæ ſcripſi infrà quæſt.cccc v. in fine.

a ¶Glo.in c.j. *Scilicet in §.fin.in ver.à fidelitate.quæ gl.eſt multum ſolennis. & ponit practicam & formam, quomodo fidelitas ſit pollicenda, & inueſtitura petenda. & quomodo & qualiter vaſallus debeat dominum adire: & adeundo honorare præſentibus partibus curijs & alijs magnis & honorabilibus viris: & an dominus ſi nolit inueſtituram facere, priuetur fidelitate: & qualiter fidelitas ſit facienda, & quibus verbis, de iure.*

SVMMARIVM.

1 *Dominus proprietate ne priuetur ſi vaſallo deneget inueſtituram. vide & num.2.*

QVAESTIO CLXIII.

1 SED iuxta præmissa, quæro, quid si vasallus †petierit inuestituram infra tẽpus debitũ, & dominus noluerit eum inuestire, an debeat dominus priuari proprietate? glo. in c.j. in fi. per quos fiat inuest. & And. de. Yser. in c.ij. in §.j. de l. Corradi. & Iac. de Alua. in c.j. quæ fuit pri. cau. ben. amit. tenent quòd sic. Idem etiam tenent Iac. de bello visu, Nico. de Neap. & Bal. in c.j. §. nulla. per quos fiat inuest. dicentes, quòd si dominus distulerit facere inue-
2 stituram vasallo †petenti infra tempus debitũ, certè priuabitur proprietate feudi: nisi sit aliqua iusta causa, ex qua ipse dominus sit motus ad differendũ, cum ad paria iudicetur: vt in c.j. de for. fide. in fi. Et ista est opi. quã omnes sequuntur. & ideo cum d. dominus episcopus tricastrin. renuerit aut aliàs distulerit inuestituram bon. de targes sine causa legitima, de qua appareat per processum, certè quãdiu ipse d. episcopus viueret. veniret priuãdus proprietate: sed nõ ecclesia. ar. no. in c. cũ venissent. extrà de insti. De hac materia vide quæ dixi infrà q. ccciiij. & q. ccccxv.

SVMMARIVM.

1 *Vasallus si meliorauerit feudum, dominus non potest illud vendicare, nisi refectis expensis meliorationum.*

QVAESTIO CLXIX.

SED quid si vasallus meliorauerit feudũ, puta quia ibi domum
1 siue †castrũ fabricauit prout fecit d. dominus de targes reus: ex quibus feudũ est melioratum: vel domum de lapidibus fecit, quæ antè erat de tabulis: vel aliàs fecit feudũ vtile, quod erat inutile: vel seruitutẽ ibi acquisierit: vel libertatẽ nõ soluẽdi ibi per homines talias siue subsidia Delp. prout fecit dominus de targes in d. castro de balmis: quia affrãchiri fecit homines in d. loco de balmis habitantes per d. nostrũ Delp. de nõ soluendo ibi subsidia delp. vt patet in cam. comp. Delph. Et aperiatur feudũ domino aliàs quàm ex delicto: vt puta quia feudũ erat datũ agnatis, qui deficiunt, certe dominus non poterit feudũ vẽdicare, nisi solutis expensis meliorationũ & acquisitionum: quia in feudo permissa est retentio, propter expensas meliorationis in eo factas, siue in faciendo de nouo, siue in reficiendo, donec per facientem tollatur aut soluatur per dominũ: & si interim agat dominus ad feudum vendicandũ, poterit per exceptionẽ doli repelli. Ita voluit text. iuncta glo. quæ hoc decidit ad literam, in c.j. §. si vasal. in tit. hic finitur lex. deinde incipiunt regni consuet. & ad hoc facit text. qui similiter hoc decidit in alia materia, quàm feud. in §. certe. & ibi

ibi gl.& Ioan.Fab.inst.de re. diui.vbi qui bo. fide ædifi.in fundo alie.licet ædificium cedat fundo:dominus tamen fundi non potest vendicare fundum:nisi prius offerat preciũ ædificij:aliàs exceptione doli posset repelli,ita tenent Andre.de Yser.Bald. Ia.de Alua.in d.c.j.§.si vasal.præall. & per illum §. idem tenet Host. in sum.de feu.in §.apud quem.ver.praætereà.quos sequitur Bald. & Iac.de Alua.in d.§.si vasallus.& dicunt ibidem dicti doc.ꝙ ita seruatur de cõsuetudine,de hoc etiã habetur per Bal.in auth. excipitur.C.de bon.quæ liber.& in l.fi.§.emp.C. commu.de leg. & super rub.C.de iur.emphy.Circa hanc materiam dicunt Bal.[a] & Ang.quos sequitur, & refert Imol. in l. si Seruius. §.Marcell.ff. de leg.j.quòd si emphyteusis fuerit finita culpa emphyteutæ, vt quia nõ soluit canonẽ:vel non fuit debitè inuestitus : ꝙ tũc nihil poterit detrahere de melioramẽtis:sed cõmodum meliorationis pertinebit dño. † Quæro si res emphy. fuerit alienata incapaci, an dñs directus poterit petere poni in manibus capacibus?dic ꝙ sic:[b] vt per Spec.in ti.de emphy.§.nũc aliqua.versi.cxvj.& sequẽ. idẽ Bal.in l.cum quæstio.C.de leg.vide de hoc.ĵ.q.ccccxxxviij.& ideò in diffinitione d.processus aliqui ex dominis doct. opinãdo voluerũt dicere,ꝙ d.dominus episcopus tricast.potest repelli exceptione doli,cũ nõ obtulit preciũ ædificij & meliorationis feudi d.domino de targes reo.Tamen dubitaui in hac opinione residere,oũ ea quæ s̃.dicunt doctores,loquantur,quando feudũ aperitur domino,aliàs quàm ex delicto, puta defectu agnatorum : vt recitaui s̃.circa princi. Sed in casu præsentis processus dictus dominus episcopus prætendit apertionẽ feudi ex delicto siue dolo: quia dictum castrum de balmis fuit venditum: per d. de quæralio,d.domino de targes, sine consensu ipsius episcopi. Et ex eo etiam quia ipse de targes reus non fecit se inuestiri à d. domino episcopo infra annum & diem,igitur &c. Et vide quæ circa hæc dixi infrà q.ccccxxxviij.

a ¶Bal.*Videlicet in §.si vasallus.& ibi do.Iac.de Alua.in ver. quæro ad extrà.& vt ipsi dicunt est ratio:quia text.præalleg.§.si vasallus. loquitur quando per defectum generationis amittitur feud.secus antẽ propter delictum & culpam: quo casu si amittitur principale, amittitur etiam accessorium:vt per l.ij.C.de iur.emphy.*

b ¶Dic quod sic. *Et istud videtur habere rationem,ne quidem domino directo ius suum detrahatur:vt institu.de his,qui sunt sui vel alie.iuris.in §.dominorum quidem.ibi, nec cuiquam hominum ius suum detrahi. non obstat.libro sexto de immuni. eccle. cap.j.§.sanè. ibi, vel extra manum*

ſuam ponant huiuſmodi acquiſitis. Quia loquitur in alio caſu diuerſo, videlicet collectarum & taliarum. hic autem loquitur de oneribus naturalibus ipſius rei, quod immunitate non congruit, etiam per præmiſſa.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia quando dicatur enormiter læſa.*

QVAESTIO CLXX.

1 ALia deciſio fuit facta in concluſione dicti proceſſus † caſtri de balmis, quòd tunc in alienatione rei eccleſiæ dicitur ec-
2 cleſia enormiter læſa,[a] quando apparet de læſione vltra dimidiã iuſti precij, iuxta ea, quæ leguntur & notantur per gl. in c. ad noſtram. extrà de reb. eccle. non alie. & in c. j. extrà de reſti. in integ. & in c. cum dilecti. & in c. cum cauſam. extrà de emptio. & vendi. & ibi gloſ. & doct. ſed ex iſto cõtractu, de cuius reuocatione agitur, conſiderato tempore contractus, qui debet conſiderari, per ea quæ plenè dicta fuerunt ſuprà, quæſtio. clvij. & cõſideratis depoſitionibus teſtium dicẽtium, quòd dictum caſtrum de balmis illo tempore erat magis oneroſum eccleſiæ quàm vtile: & conſiderato, quòd quaſi omnes teſtes dicunt ꝙ dictum caſtrum erat tunc ruinoſum & hermum: & conſideratis etiam bonis datis in recõpenſam: ac etiam conſideratis oneribus in cuſtodia dicti caſtri ac retentionibus in inſtrumento dictæ infeudationis declaratis per dictum dominum epiſcopum Deodatum infeudantem factis, nõ poteſt dici dicta eccleſia enormiter læſa. & in hac opinione fuit maior pars dictorũ dominorũ doctorũ, & licẽtiatorum, qui in deciſione dicti proceſſus interfuerũt. Et inde fuit lata ſententia abſolutoria pro dicto domino de targes reo dicta die xvj. menſis Februa. M.ccccl viij. &c.

a ¶Enormiter læſa. *Dicitur enim enormis læſio, quando eſt vltra dimidiam iuſti precij. Iuſtum autem precium intellige, id eſt, æquum, ſecũdum æquitatem iudicis, attento eo, quod videtur communiter æquum ſecũdum opi. vulgi vel ſecundum æſtimationem diſcretarum perſonarum: vt dicit do. Bal. in l. ij. col. j. in iiij. & vlt. no. C. de reſcin. vend. & quia ad talem læſionem non reſtituitur eccleſia, ſed ei ſubuenitur iure communi & etiam cuilibet: vt præ. l. ij. C. de reſc. ven. ſed vbi eſſet infra illam læſionem cœpta tunc iure minoris eccleſia reſtituitur, ſi reperiatur enormiter læſa: vt per gl. hoc ideò dicit in c. pe. extrà de reb. eccl. non ali. Enormis autem læſio, æſtimabitur arbitrio iudicis, inſpecta quantitate cauſæ, & qualitate perſonarum, gl. in ver. diffinierit. inſt. de emp. & vend. in §. precium. do. Bar. in l. ſcio. ff. de in integ. reſti.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Dominus directus an commissum simul & pensionem petere poßit.*
2 *Moræ purgatio quando admittatur vsque ad litem contest.*
3 *Solutio est facti.*
4 *Dominus recipiendo canonem sine protestatione, an renunciat commißo.*
5 *Compensatio non fit ipso iure in pœnalibus.*
6 *Canonis remißio an fiat propter guerram. disting.*

QVAESTIO CLXXI.

Reperio in quodam consilio recolendæ memoriæ domini Petri Papę patrui mei, incipiente, an lapso triẽnio &c. quòd ipse multum ample & not. declarauit in iure istud dubiũ, videli
1 cet, †an lapso triennio dominus directus posit efficaciter petere comissum & pensionem non solutam, cum protestatione ꝙ recipiendo vnũ nõ sibi præiudicet ad aliud. Et videtur dicere ipse d.
a Pet. Papæ, ꝙ sic, [a] per l. si per emptorem. aliàs est §. in l. fundo. ff. de lege cõmis. & Bar. no. per illũ tex. ꝙ vtrũq; posit peti, vt ibidẽ dicit Bar. cõtrariũ tamẽ tenet ipse d. Pet. Papæ. per ea; quæ not. Spe. in tit. de emp. in §. nũc aliqua. in ver. xxiij. & xxvj. & quę not. c. potuit. extrà de loca. & in l. ij. C. de iur. emph. Præterea, dicit ipse d. Pe. ꝙ vtrunq; posit peti. facit ratio, quia pœna commisi est conditionalis, scilicet si non soluatur pẽsio per trienniũ: vt patet, per l. ij. circa princ. C. de iur. emphy. si bene inspiciatur. & extrà de loca. c. potuit. vbi gerũdiuũ, æquipollet ablatiuo casui, qui ablatiuus resoluitur in cõditionẽ. l. si quis ita. §. si duo. de stat. lib. & de condi. & demon. l. à testatore, modò si dominus directus petat pensionẽ & cõmissum, si emphy. soluat pẽsionẽ, etiã post trienniũ, deficit cõditio cõmisi. Cùm ergo deficiat cõditio cõmisi, patet ꝙ nõ potest petere commissum. nec obstat, si dicatur, ꝙ iste emphy. fuit in mora quolibet anno: quia nõ soluit die statuto inter ipsos cõtrahẽtes. Et sic nõ posit mora purgari, per l. magnã. C. de cõtrahẽ. & cõmit. stip. quia dies interpellat pro homine, vt ibidẽ. & c. potuit. in fi. extrà de loca. quia illud est verũ, ꝙ nõ posit mora purgari, quando dies & pœna sunt appositi ab homine: quia tũc nõ admittitur purgatio morę, vt d. l. magnã. & est ratio: quia quãdo apponitur per cõtrahẽtes dies & pœna, debitor potest sibi prouidere, ne currat dies, & ideo si dimittat labi, sibi impute
2 tur, vt clarè patet, per d. l. magnã. in fi. †Sed quãdo dies est appositus ab homine, sed pœna nõ est apposita ab homine, sed à lege, vt in casu nostræ quæstionis, tũc bene admittitur purgatio morę vsque ad litis cõtest. vt not. per Dy. in l. si ita quis. §. Seia. ff. de ver.

r 5 oblig

oblig.& per Bartol.in l.si insulam.ff.eod.tit.& in l.j. ff.de pen.legata. Et est ratio, quòd admittatur purgatio moræ in hoc casu, quando est appositus dies tantũ ab homine,& nõ pœna: licet debitor potuerit sibi prouidere. Tamen quia lex subrogat sibi pœnam cõmissi, si non soluatur die statuto ab homine, & per l.Ex æquitate introducta est purgatio moræ:vt l.si seruũ. §. sequitur. circa mediũ ipsius §.Ideò nõ mirũ si pœnã quam lex subrogat, si etiã tollatur per purgationẽ, quã lex etiã introduxit, & sic vna lex per aliã legẽ tollatur.ar.Insti.de leg.agna.tute. §.si. Cũ ergo in casu quæstionis nostræ dies sit appositus ab homine, & pœna subrogetur à lege, patet ex prædictis, ꝙ debet admitti purgatio more:prout de hoc etiã tetigi s̃.q.cxxiij.Cum ergo possit emph. purgare morã,etiã post trienniũ,saltim vsq; ad litis contest.vt s̃. dictũ est,vel vsq; ad modicũ tẽpus post trienniũ:iuxta no.in c.potuit.extrà de loc.patet ꝙ nõ potest dñs petere pœnã cõmissi:quia quoties lex subrogat aliquam pœnam alicui factã: vt puta solu-
3 tioni,vel alicui facto:† quia solutio est facti,iuxta l. consilio.§. si. ff.de cura.furios.talis pœna subrogata per legẽ nõ potest peti,vt no.per gl.expressè in l.si quis ab alio.§.si.ff.de re iudi.quia interesse, dicitur esse pœna respectu soluẽtis,sicut cõmissum. vt ff.de eo,per quẽ factũ est.l.j.§.si plures.Præterea,dicit ipse d.Pet. quando est in potestate alicuius annullare aliquem actum, si ex illo actu recipiat comodum, non poterit posteà annullare. vt l. post legatum.ff. de his quibus vt indig. vbi filius exhæredatus potest per querelam annullare testamentum, si tamen recipiat aliquod commodũ ex illo testamẽto,non poterit posteà annullare vt ibi,ita in proposito.post triẽnium in potestate domini directi est,annullare cõtractũ emphy.Si ergo aliquod cõmodũ accipiat ex emphyt.non poterit petere annullare: & ita nõ poterit petere cõmissum:& si petat cõmissum,& annullet cõtractũ,non poterit posteà petere pẽsionẽ.Præterea,dicit ipse d.Pet. posito ꝙ talis pœna posit peti in libello, tamen adhuc vtrũq; non posset peti, vt vtrũq; cõsequatur,quin dicit ipse,tantũ operatur tacitũ,quãtum expressum.l.cum quis.ff.si cer.pet.sed si inter contrahẽtes fuisset expressa pœna cõmissi,sic dicẽdo,solues tantũ, & si nõ soluas per trienniũ,ꝙ res cadat in cõmissum per expressionẽ pœnæ cõmissi,trãsfusa & nouata esset præcedẽs dispositio: vt l. ita stipulatus. in fi.ff.de verb.obli.& l.obligationũ ferè.§.fi.ff.eo.tit.& de penu legata.l.j. Ergo patet,ꝙ vtrũq; nõ possit petere,cũ vna trãsfundatur in aliã. Præterea & quintò, dicit ipse, mitius agitur cũ lege, quam

quàm cũ homine.l.Celsus.ff.de arb.& no.in c. delẽtes. in fi. extra de celebra.missa.sed si ista pœna esset apposita ab homine,nõ peteretur vtrũq;,vt dictũ est.ergo nec petatur vtrũq;, quãdo pœna apponitur à lege,vt in casu præsentis quæstionis. ita dicit ipse d. Pet.Papæ.Et secũdũ hãc opinionẽ vidi determinari.¶ †Iuxta hãc
4 materiã quæro,an dñs recipiẽdo canonẽ sine protestatione,renũciat cõmisso?gl.videtur voluisse,ꝙ sic.in l.ij.C.de iure emphy.& in c.potuit.de loca.cũ qua pertrãsit Io.An.in d.c potuit. dũ remittit ad ea,quæ dicit Spe.in tit.de loca.§.nũc aliqua.in vers.xxvj.& xxvij.vide tamẽ distinctionẽ,quã fecit Imo.in d.c. potuit. in sua
5 repetit.in xxvij.col.post Card.flo.† Sed iuxta hãc materiã quero: cessaui in solutione canonis domus meæ,dñs directus vult agere ad cõmissum:replico sibi,ꝙ ipse tantũdem debet mihi. An hoc casu habeat locũ cõmissum?dic ꝙ nõ,quia in pœnalibus fit ipso iure cõpensatio,vt pœna euitetur.ar.C.de cõpen. l. etiam. aliàs regulariter non fit compensatio ipso iure, nisi opponatur. ista sunt verba Pe.Ia.in tit.de act.in rem, quæ pro re emphy.quæ cecidit in commissum,competit.circa prin.ibi itẽ est notandũ ꝙ sic &c. ¶Si emptor rei emphy.non dicat verũ precium domino directo: fortè vt ipse emptor minus soluat de laudimiis dño : vel vt fortè dñs directus nõ capiat,ita faciliter iure prælationis res cõmitti-
b tur:& cadit emptor à iure suo. [b] ita Pe.Ia.in ti.de act.in rem. generalis libellus ibi effectus,quia emphy.&c.Et sic est hic vnus ca-
c sus,in quo mẽdaciũ punitur. ¶ An propter guerrã [c] fiat remissio
d canonis?docto.cõmuniter dicũt, ꝙ sic.aliqui tamẽ distinguũt, [d] aut durauit modico tẽpore,aut duobus vel tribus annis, vt plenè tractat Imo.in c.potuit.de loca.in sua repetitione.xxxj.col.

a ¶Quod sic. *Et hæc opinio est vera & optima ratione fundata, quod sic ostenditur.Nam in hac specie sunt duo,quorum quodlibet onus suũ,vnũ.s. quòd emphyteuta percipit fructus,vel per eum stetit quominus perciperet, propter quod ad pensionem tenetur:aliud quod fuit in mora & in retentione pensionis soluendæ per triennium, & ob hoc meretur expulsionem , si dño placet.Res ergo & pœna propter diuersas causas exiguntur,nec pœna succedit loco rei.vt ff.de arb.si quis rẽ. Vtrũque igitur exigitur.quia cum pœna expulsionis,sit pœna legalis,exigi potuerit res pœna. sicut euenit in re furtiua & pœna furti.ff.de condi.fur.si pro fure.ij.responso. In pœna autem conuentionali non sic.ff.de act.emphy.l.prædia. Istud proculdubio procedere videtur,quãdo dominus primo deiecit emphyteutam, quod tunc potest pensionẽ petere.ff,loc.l colonus.& col.ij.in authe.de non alie. aut per mu.re.ec.§.si ire autem emphyteutas.sed quando prius pensionẽ recepit: &*

tunc

tunc aut temporis posterioris, & non est dubium quin emphyteuta expelli non possit, cum dominus recipiendo pensionem posterioris temporis iuri suo, quo ad hoc renunciare intelligatur. & ita loquitur Spec. in tit. de loca. §. nunc aliqua. ver. xxiij. & xxvj. Aut verò temporis præteriti: & tunc si recipiat pensionem simpliciter, & non expellet, quasi purgata sit mora. ff. si quis cau. l. ij. facit. ff. de publ. & vectig. l. fin. & de eo, quod certo loco. l. fin. Sinautem recipiat cum protestatione sui iuris, & tunc deijcere potest. ff. quibus modis pign. vel hyp. solui. l. si debitor. & hoc sentit Specul. in præalleg. §. nunc aliqua. quæst. xxv. Sanè quantum ad fructus perceptos ab eo tempore, quo res incidit in commissum expulso emphyteuta à re emphyteutica dominus iure experitur. Spe. in d. §. nunc aliqua. q. x. Et quòd vtrunq; videlicet commissum & pensio temporis præteriti, peti possint pariter & damnum in re datum, tenet d. Spe. in sæpe d. §. nunc aliqua. vers. xj. ibi. alij tamen dicunt. quam quidem opi. ibidem format do. Io. And. in addit. quæ incipit, hoc placet. & pro hac opinione facit, quod dicit Spec. in vers. xxxv. ibi Ia. contra & bene. &c. & hanc opinionem à parte videtur tenere in ver. xxv. ibi, nam & si eum expellere vellet, &c.

b ¶ A iure suo. *Et est ratio, quia perinde est ac si non denunciasset, vt dicit Spec. in d. §. nunc aliqua. in ver. xcij.*

c ¶ Propter guerram. *Videtur distinguendum, aut emphyt. suscepit in se periculum casus fortuiti, aut non. Primo casu, tenetur: secundo, non. Vel si cēsus debebatur ex fructibus, non tenetur: aliàs sic. do. Io. And. in add. ad Spec. in præall. §. nunc aliqua. ver. cxxxvij. in addit, quæ incipit, quid sit sterilitas. vbi arguit, pro & contra. & prope finem dicit, quod præmisi.*

d ¶ Distinguunt. *Sed quòd emphyteuta qui propter guerras non potuit fructus seu reditus percipere, possit petere remissionem mercedis, & sic effectualiter, non teneatur, voluerunt Iac. de Are. Cyn. Bart. & Saly. in l. j. C. de iure emph. ar. l. cum vnus. §. vlt. iuncta l. iij. §. Labeo. & in l. interdum. § j. ff. de acq. poss. & per l. in venditione. § j. ff. de peri. & commo. rei vend. Idem tenuit Pet. de Anch. in c. potuit. in xj. q. de loca. Et licet Anto. in d. c. potuit. distinguat, an guerra duret per triennium vel minori tempore, tamen eum damnat ibi Ioan. And. de Imol. in d. c. potuit. tenens simpliciter opin. Iac. de Are. & sequacium, quæ est communis opin. legistarum, prout dicit Ab. Sicul. in d. c. potuit. in fin. licet dicat quòd Flo. & consilium Paduanum contrarium consuluerit. vide tamen, quod eleganter consulendo tenuit Philipp. Corn. in consil. clxxxj. inci. visis nonnullis actis. col. xiij. vers. nam ad hoc. in ij. vol.*

SVMMARIVM.

1 *Protestatio domini an valeat, quòd vtrunq; petere possit, pensionem & commissum.*

Protest

2 *Protestationis vsus. & nu. 4.*
3 *Lex quando subrogat loco obligationis aliquam pœnam, vel aliquid aliud, illa subrogatio dicitur alternatiua.*

QVAESTIO. CLXXII.

VNum aliud tetigit dictus d. Petrus Papæ in dicto suo consi-
1 lio, in præcedenti quæstione mẽtionato. † Videlicet si dominus post trienniũ recipiat solutionem canonis seu pensionis cum protestatione, quòd posit petere cõmissum, & econtrà, si recipiat commissum sub protestatione, quòd posit petere pensionem, an valeat ista protestatio, & videtur quòd sic. vt no. per Spec. in tit. de emph. §. nunc aliqua. ver. xxv. & no. extrà de locato, ca. potuit. in
2 gl. magna. & pro hoc facit dictũ generale, quòd protestatio † conseruat ius in futurũ, vt iuribus vulgatis. contrarium tamen tenet ipse d. Pet. Papæ, quòd imò non valeat talis protestatio: quia dicit ipse, si bene inspiciatur in materia protestationis, est vna regula, quòd protestatio cõseruat ius in futurũ, tunc cùm tale ius futurũ est possibile de iure exerceri per ipsum protestantẽ, seu consistit in potestate ipsius protestantis. Sed si tale ius futurum est, impossibile de iure exerceri per ipsum protestantẽ, seu non consistit in potestate protestantis, tunc talis protestatio non valet, nec conseruat ius in futurũ. ista regula probatur. sic dicit d. Pet. Papæ. Certũ est enim, quòd impossibile est de iure, quòd monachus habeat proprium. extrà de statu monach. in c. cùm ad monasterium. modò pone, quòd talis recipitur in monachũ, cũ protestatione, quòd habeat proprium, nunquid valet talis protestatio? certè non. vt not. ff. de vsu & habitat. l. per seruũ. §. j. & ibi est tex. & facit l. cum precario, ff. de prec. & not. per Ioan. And. Host. & alios doct. in c. cum M. Ferrariensis. extrà de constit. Ad idem certum est, quòd post litis contestat. impossibile est de iure, aliquid addi, diminui, vel mutari in libello: iuxta not. in l. edita. C. de eden. Modò pone quòd ille qui tradit libellum, protestatur quòd posit addere, diminuere, vel mutare, vsq; ad sententiã, nunquid valet ista protestatio? certè non valet: vt habetur & no. extrà de fide instr. in c. inter dilectos. in gl. dicũt quidam, &c. Et ita patet probata dicta regula, & faciunt ea, quæ ponit Bar. in d. l. edita. ver. quæro dixi, &c. circa finem suę repetitionis. & ibi notabiliter probatur per eum, hæc regula sic est in proposito pœna commissi conditionalis. vt dixi suprà in procedenti quæstione. s. si nõ soluatur per trienniũ, si ergo soluatur etiã post trienniũ, vt in pręcedẽti quæstione dixi, deficit conditio. Si ergo est impossibile de iure habere aliquam

actionem ad commissum, patet quòd protestatio non valet, nec conseruat ius in futurum: per prædictã regulam. Item si recipiat commissum dominus directus, impossibile est de iure eum ha-
3 bere aliquam actionem ad pensionem non solutam. † ¶ Et est ratio, quia quãdo lex subrogat loco obligationis aliquam pœnam, vel aliquid aliud. tunc illa subrogatio dicitur alternatiua, perinde ac si debitor esset obligatus alternatiuè, pro hoc bene facit l. miles. §. decem. j. responso. ff. de re iud. & no. per Bart. in l. stipulationes non diuiduntur. vij. q. ff. de ver. obl. Sed sic est, quòd in obligatione alternatiua si creditor recipiat vnum, impossibile est de iure, quòd possit petere aliud. l. si non sortem. §. si dotem. ff. de cond. ind. cum si. Si ergo impossibile est de iure petere solutionem pensionis propter recipientium cõmissum, patet ergo quòd protestatio super solutione pensionis, non valet, per prædictam regulam. Prętereà, quòd dicta protestatio non valeat, probat ipse do. Pet. Papæ: quia quotiescunq; aliquis habet necessariò cessare à petitione alicuius rei si protestetur super petitione illius rei, talis protestatio non valet: vt no. in l. alimenta. C. de neg. ge. & per doct. in c. gratiæ. de rescr. in cle. quia mulier habet necessario cessare à petitione alimentorum datorum filio infra trienniũ. ideò si protestetur, non valet. Sic in proposito dominus directus habet necessariò cessare super petitione pœnæ commissi, cum deficiat conditio, sub qua commissum debetur, scilicet si soluatur pensio. Item habet necessariò cessare super petitione pensionis, si receperit pœnam commissi, sicut dicitur in alternatiua. vt suprà dixi. Ad hoc faciunt no. per Pet. de Bella pertica in l. fin. ff. de eo, quod cer. lo. vbi dicitur, quòd si creditor recipiat sortem tantũ, & protestetur quòd possit petere interesse, iuxta materiam illius l. quòd talis protestatio non valet, & est ratio, secũdum Pet. de Bella pertica: quia recipiendo sortem, sublatum est principale. ergo & accessorium, quod venit officio iudicis mercenario. Si ergo ex iuris necessitate videatur remittere, patet quòd non ex voluntate videtur remittere, ideò sua protestatio nihil releuat, vt suprà dictum est. Prætereà dictus do. Pet. Papæ dicit: certum est, quòd in pœnis legalibus protestatio nil operatur: vt not. per Bar. in l. fraudati. ff. de publ. vect. & comm. Et potest esse ratio: quia nemo potest facere quin leges locum habeant in suis gestis. Ex ar. in l. nemo potest. ff. de leg. j. & no. extrà de foro comp. In c. si diligenti. in prin. primę gl. de testa. c. tua. in fin. sic in proposito pœna cõmissi, est pœna legalis, ergo patet quòd protestatio per eũ facta super

pœna

pœna legali non valet. Ista sunt verba formalia d.do. Petri Papæ in dicto suo consilio, manu sua propria scripto, & signato. Et ita etiam vidi determinari in iudicando de hac protestatione in hoc casu, vide plenè per Imo. in c. potuit. de loca. in sua rep. in xxvj. col. post Car. flo. Sed quia suprà, de protestatione, scripsi iuxta hanc materiam protestationis, quæro: aliquis comparet coram iudice, à quo appellauit, & protestatur, quòd eius appellatio sibi salua remaneat, an valeat talis protestatio. Inno. dicit, quòd sic. in c. quæstio. extrà, de appel. & vide plenè quæ dixi infrà. q. ccclxiiij.
4 Et † de materia protestationis, vide plenè per Bart. in l. non solū. §. morte eius. & in l. de pupillo. §. si procurator. ff. de ope. no. nun. Sed vide alium casum, in quo quis non renunciat suæ appellationi comparendo coram iudice à quo. de quo tetigi infrà quæstio. ccccxxxvj. in versic. lxj. quæro, &c.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta soluens institori domini, de cuius mandato non constat, an sit liberatus. distin. num. 3.*
2 *Procurator falsus, quis dicatur.*
4 *Creditore inuito & contradicēte, nemo potest recipere solutionē à debitore.*

QVAESTIO CLXXIII.

IN dicto suo consilio suprà proximè mentionato, dictus d. Pet.
1 Papæ mouet aliud dubium satis singulare, † videlicet an emphyteuta fuerit liberatus per solutionem factam gestori seu receptori domini, de cuius mandato vel ratihabitione non constat: & videtur primò (dicit ipse d. Pet. Papæ) quòd non sit libera-
2 tus: quia soluit procuratori falso. & † dicitur falsus,[a] qui nunquā
a mandatū habuit:[b] vt not. in l. si procuratori. ff. de cond. ob cau. in
b j. gl. Et quòd non sit liberatus, probatur per dictā l. si procuratori. in ij. respons. cum si. & vt dicit Bar. in iam d. l. si procuratori. debitor non liberatur, siue scienter siue ignorāter soluerit illi, qui nō habet mandatum. Non enim debet esse debitor ita credulus, & si secus, sibi imputetur. vt l. quòd si seruus. §. sed si sic accipit. ff. de in rem verso. in c. per tuas. ij. extrà de simonia. In contrarium faciunt not. per Bartol. in l. Celsus. ff. de vsuc. vbi dicit quòd assertioni aduersarij debet credi: & assertio aduersarij inducit titulum. & ita patet quòd emphyteuta soluendo illi, qui se gerebat pro tali, sit liberatus. Dictus tamen do. Petr. Papæ pro decla-
3 ratione & decisione præsentis materiæ sic distinguit: † Aut talis gestor publicè in loco vel villa habebatur pro recuperatore, seu procuratore domini, & tunc dicit ipse emphyteusis sibi

solu

c soluẽdo est liberatus.[c] ar.l.iij.in prin.ff.ad Mace.& l. Barbarius. ff.de off.præt.& j.q.iiij.turbatur.& faciũt no. extrà de reg. iur.in c.ad probandũ.in j.glo.quia cum in communi opi. pro tali habetur,valet quòd agit,vt ibi dicitur.& quod no.per Inn.in c.j.extrà de fi.instr.in gl.item bona est argumentatio ex eo,quod fieri consueuit,vt habetur & not.extrà de sent.excom.in c.ad hæc.& ff. de publ.& vect.l.si publicanus.§.fi.& not.in l. librorum.§.quòd tamen Cassius.ff.de leg.iij.& l.si seruus plurium.§.fi.de leg.j.sed si cõmuniter consueuit fieri, quòd publici recuperatores non consueuerunt demonstrare mandatũ, quod habent à dominis directis.ar.notatorum per gl.Innoc.& doct.in c.cum in iure.extrà de off.dele.& faciũt optimè,quæ dicit Bart.in l.si quis vxori.§.apud Labeonem.ff. de furt.sed solũ scribunt in papyro ipsorũ emphyteutarum confessionem soluti,ergo,&c.Et ita vidi in iudicando determinari. Aut talis gestor publicè in loco vel villa non habebatur pro recuperatore seu procuratore dicti domini directi: & tunc, aut dominus directus sciebat istum gestorem recipere solutionem pensionis, & non contradicebat, & tunc emphyteuta est liberatus.& pro hoc facit l.fi.ff.quod cum eo. & faciunt etiam notata per Io.Fabri insti.quod cum eo.§.j. & est ratio:quia quando aliquis scit alium gerere actum,qui nõ potest inuito eo geri,
d talis sciens & non contradicens,videtur consentire.[d] l.fi.ff.quod cum eo.& faciunt no.in l.Caius.ff.de re pign.actio.& faciunt no. extrà de his quæ fiunt à prælato.in c.quanto.& extrà,de reb.eccl.
4 non alie.c.si quis presbyterorum.Sed certum † est,quòd nemo inuito & contradicente creditore potest recipere solutionẽ à debitore.l.inuito.C.de solu.& ca.eã te. extrà de iureiu. imò nec aliud pro alio inuito creditore potest solui.l.ij.§.j.in fi.ff.si cert.pet.ita alteri pro altero:scilicet creditore inuito eo solui nõ potest,iuxta materiã.l.verò procuratori. ff.de solu. Si ergo dominus directus sciuit,& nõ contradixit,patet per prædicta, quòd videtur consentire.& ita ratũ habere.facit illud,quod dicitur de domino sciẽte & nõ prohibente seruũ delinquere:quia tũc insolidũ tenetur, qui si ignoraret,liberatur dando seruũ pro noxa:vt iuribus vulgatis. Aut dominus ignorat istum gestorẽ recipere solutionem pensionis:& tunc dicit ipse d.Petr.Papæ emphyteutam non esse liberatum,per iura suprà alle.De materia iuris emphyteuticarij commissi iuris & prælationis,tetigi etiam infrà.q.ccccclxxv.

a ¶Dicitur falsus. *Is autem funditus dicitur falsus procurator, qui nunquam habuit mandatum: sed is qui mandatum habuit: licet reuocatum,* *non*

non dicitur funditus falsus procurator. & not. differentiam inter hunc. & istum, vt colligitur ex scriptis d. Bart. in l. falsus procurator. ver. oportet. dicta l. cum quis. in fin. C. de furtis. Et in l. procuratori falso. in gl. j. ff. de cõd. causa data causa nõ secu. traditur casus in quo nõ est differẽtia.

b ¶ Nunquam mandatum habuit. *Vel habuit, sed est reuocatum: vt in glo. j. hic alleg. & in gl. j. in l. falsus. C. de furtis.*

c ¶ Est liberatus. *Tu dic quòd liberabitur scilicet cedendo creditori actionem quam habet contra ipsum falsum procuratorem. Casus est in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si cer. pe. d. Bar. in l si procuratori. in v. col. in ver. j casu. quæro. ibi. puto tamen. ff. de cond. causa da. causa non secu. & in l. falsus. ij. col. ver. oppo. de l. cum quis. C. de furtis.*

d ¶ Videtur consentire. *Istud est regulariter verum. vt in regula, is, què tacet. in glo. j. circa medium. ibi, quid ergo in his, &c. de regu. iur. lib. vj.*

SVMMARIVM.

1 *Partem census qui soluit, an euitet cõmissum totius rei emphyteuticariæ.*
2 *Minor si cessauerit triennio in solutione canonis, an tempus sibi currat.*

QVAESTIO CLXXIIII.

1 VLterius & quartò, dictus dominus Petrus Papæ in dicto suo consilio quærit de alio † dubio. videlicet si emphyteuta pro re emphyteuticaria debeat pro canone bladum & pecuniam, & soluerit bladum triennio, sed cessauerit in solutione pecuniæ: an tota res dicatur cõmissa pro parte pecuniæ non solutæ? dictus dominus Petrus Papæ ibi determinat, quòd nec in
a totum, nec in partem committitur. [a] pro quo bene facit, dicit ipse, l. commissoriæ. C. de pact. inter empto. & vendit. & extrà de pœnis. c. suam. Præterea ad hoc, quòd committatur, requiritur quòd per totum triennium nil soluerit. sed si nos compensemus illud, quod soluit in primo, secundo, & tertio anno, videbimus quòd totum triennium non est lapsum: sed compensatione
b facta [b] non erit fortè nisi biennium, vel vnus annus, pro quo biennio vel anno non est solutum, sed cessatio per biennium in priuato vel per annum, non facit incidere in commissum. ergo &c. Præterea, particularis solutio inuito creditore non est solutio: sed ipso volente particularis solutio est solutio. l. tutor. §. Lucius. ff. de vsu. sed l. ij. C. de iur. emph. dicit quòd si non soluerit per totum triennium, cadit in commissum. Sed est certum, quòd iste soluit licet partem census, quia volente domino directo. ergo soluit. Si soluit, ergo non cadit in cõmissum Præterea, dicit ipse do. Petrus, certum est quòd illud, quod debetur nobis ex prouisione nostra, fortius nobis debetur, quàm illud, quod debetur

nobis ex prouisione aliena.ff.de cap.& post li.reuersis.l.si quis in bello.& ibi not.& ff.de fideicom.lib.l.si filius.§.erit.faciunt ibi no.per doc.in c.nullus.de elect.lib. vj.Sed certum est,quòd si venditor apponat pactum legis commissoriæ in contractu venditionis,& sic istud pactum est ex prouisione sua, & posteà post diem præstitutum legis commissoriæ petat venditor partem precij, vel vsuras,renunciare videtur pacto legis cõmissorię.per ipsum ex prouisione sua apposito.vt l. commissoriæ. C.de pact. inter empt.& vendit. Item,si creditor apponat pœnam, si nõ soluatur principale, & sic ista pœnæ appositio est ex prouisione sua. Et posteà creditor recipiat partem principalis, renunciare videtur toti pœnæ, per ipsum, & ex prouisione sua appositæ: vt c. suam. extrà de pœnis.Si ergo sic est,quòd videamur renũciare id,quod venit ex prouisione nostra,cum magis debeatur nobis, vt suprà dixi: multò fortius videmur renunciare id, quod debetur nobis ex prouisione aliena, vt in casu proposito: quia pœna commissi non debetur nobis ex prouisione nostra, sed ex prouisione aliena, scilicet per legem: & ita patet ex prædictis,quòd renunciare videtur ipsi pœnæ commissi. & ita nec totum nec pars committatur.ita dicit & tenet d. Pet.Papæ.& sunt verba sua formalia,& pro hac parte tanquã magis æqua vidi iudicari. & de hac materia tangit Spec.in tit.de arbitris.§.sequitur.ver. quid si plu
2 ra capitula &c. † Quid si minor cessauerit triennio in solutione canonis, an tempus sibi currat? vide quæ plenè dixi infrà q.cccc-xxxv. Item quid si emphyteuta cessauerit in solutione census pecuniæ,& dominus eidem emphyteutæ in tãtum teneatur,an locum habeat commissum? dic quòd non: quia in pœnalibus fit compensatio ipso iure: vt dixi s̃. q. clxxj. in fi.

a ¶Nec in parte committitur. *Dũ enim dixit,nec in totũ,videtur probabile secundũ Spe.in tit.de emph.§.nunc aliqua.ver.xxxj sed d.Io.An.in add.ad Spe.in iam d.ver.fi.in addi.quæ incipit,dic quòd superior.ver.tenet contrarium. scilicet quòd propter cessationem in parte canonis,cõmittitur in totum. & ibidem sub compendio pulchrè respondet ad contraria.*

b ¶Sed compensatione facta. *In casu penè simili hæc quidem subtilitas primo aspectu placuit do. Io. And. sed plenius meditando eidem displicuit, propter consequentiam absurditatis, & inconuenientiæ:vt in addit. ad Spec. in dict.§.nunc aliqua. in versi. lxxj. in additione posita super versi. si vnus.*

SVMMARIVM.

1 *Literæ sine testium subscriptione, non probant. Limit. nu.2.*

QVAE

QVAESTIO CLXXV.

a 1 Literę quantumcunque habeant sigillum [a] publicum, habens †authoritatem à publico, nõ probant nisi habeant testiũ subscriptionem, vel nisi per notarium curiæ apud acta sint scriptæ:
b vel consuetudo hoc approbet. ita tenet Io. And. [b] in c. post cessionem. extrà de probatio. sequendo opinionem Archidia. in cap. vt circa. de elect. lib. vj. quos sequitur Sal. in l. ad instructionem. C. de epis. & cle. ita etiam fuit declaratum in conclusione processus Carmelitarũ Belliuisus in Roianis & Prioris sonne, in manibus Cathalani Chãterelli secretarij Delph. sed quãdo sigillũ dicatur authenticũ, vide Bal. in l. si qua per calũ. C. de epi. & cle. in q. pen.
c Sed literæ, quæ emittuntur à cãcellaria regis Franciæ, [c] & domini nostri Delp. bene probant, sine testium inscriptione, quando sunt sigillatæ sigillo authentico cancellariæ. & hoc operatur cõsuetudo, quæ in hoc sibi locũ vendicat: vt dicit Saly. in d. l. ad instructionem. Et similiter literæ iudiciales, quæ emanant à curiis tẽporalibus, & spiritualibus præsentis patriæ Delp. fidẽ faciunt cum sigillo sine testium subscriptione. & istud operatur actus iudiciarius: quia tales literæ conceduntur in iudicio, quo casu etiam probant, vt dicit Sal. vbi suprà.

¶ Sed quæro, circa hoc, dominus Ia. Marchi legum doct. quondam iudex terræ cassennatici vno semel dum esset in villa coste sancti Andreæ pro aliquibus aliis negotiis cõcessit literas patentes, non in figura iudicij, quæ fuerunt signatæ manu Io. Berengarij notarij dictæ suæ curiæ absque testibus, & sigillatæ sigillo dicti domini iudicis: in quibus literis inter cætera ipse do. Iac. Marchi faciebat locum tenentem suum d. Odonẽ Ancellini, in legibus licẽtiatum, quondam ad inchoandum & complendum coram eo inuentarium tunc inchoatum pro Maria vxore Ant. Actacherij. An fidem faciant dictæ literæ locum tenentis vt valuerit dictum inuentarium coram dicto do. Odone Ancellini inchoatum & completum? credo quòd non in sequendo opinio. Archid. Io. An. Saly. in locis s. alle. nec in hoc casu vidi cõtrarium
d seruari de cõsuetudine. De sigillo, quẽ effectũ [d] habeat, vide Bal. in l. quã ipse fecit, quæ incipit imperialis clementiæ. circa prin. super verbo sigillo. & de hac materia sigilli vide quæ dixi in tractatu de præsumptionibus, per me Guido. Papæ cõpilato in §. reperitur aliquod &c. De materia sigill etiã tetigi s. q. ccccLxxxj.

a ¶ Literæ quantumcunque habeant sigil. *De hoc vide per d. Rot. deci. xxij. in deci. Tholo. q. xxiiij.*

b ¶Io.An. *Speciale autem est in actu iudiciorum, quòd credatur tabellioni sine subscriptione testiũ: sed literis & sigillo episcopi sine subscriptione testium non creditur: imò non videtur plenè prouisum: licet sit subscriptio testium: quia posset apponens furtiuum sigillum subscribere testes mortuos, non tunc viuentes. Item dicit Io. An. in c. post confessionẽ. iij. col. in ver. & ibi subscriptione. iuncta vj. col. in ver. item cũ ipse Inn. de prob. & quod hic dicitur de cõsuetudine, tenet Spe. in ij. parte. tit. de prob. §. fi. ver. x. ibi, statur enim in hoc. vbi, dicit, quod consuetudo facit sigilla authen.*

c ¶A cãcellaria regis Frãciæ. *& istud tenet Spe. in d. ver. ibi, sigillũ aũt cãcellarij Parisi.*

SVMMARIVM.

1 *Confessio facta per creditorem extra iudicium, quidnam operetur.*

2 *Confessio extra iudicium sine causa facta, non inducit obligationem.*

QVAESTIO CLXXXVI.

1 IN decisione processus diffiniti in sententiis † prolatis in vigilia ramispalmarũ anno dom. M.ccccliiij. inter nobilẽ Baudoinum adhemarij agentem ex vna parte, & dominum Gordereum ex altera, in manibus Ioã. Botuti secretarij Delphi. fuit facta conclusio quòd confessio per creditorem extrà iudicium facta, etiam parte absente, valet quo ad probationem liberationis inducẽdam, per l. Publia Meuia. §. fin. ff. depositi. & ita dicit etiã Ioan. Fab. insti. de acti. in §. item si quis. Sed quid de confessione debiti, extraiudicialiter facta quid super hæc operetur iuramentum? Vide Humb. de Bouenco in sua repetitio. in authẽ. Sacramenta puberum in materia de causa formali. C. si aduer. ven.
2 † Confessio enim extra iudiciũ sine causa [a] facta, nõ inducit obli-
a gationem, casus est in l. cum de indebito. §. fin. ibi: sin autẽ cautio. ff. de prob. idem tenet glo. in l. j gl. fi. vbi vt ergo hoc videas plenius. ff. de inter. acti. idem tenet Cy. in l. generaliter. in j. ij. & iij. quæstio. C. de non nume. pecu. Idem Bart in d. l. cum de indebito maximè si fiat in partis absentia: vt in c. fi. ibi, in abbatis absentia. extrà de succes. ab intestato. l. certum. §. si quis absente. ff. de confessis, secus tamen est in confessione iudicialiter facta, quæ etiam valet sine causa: sicut ponunt Bart. & Cyn. in locis præ-
b alleg. nec etiam valet promissio sine causa [b] facta: vt tenet glo. in d. l. j. in fi. ff. de interroga. actio. Etiam si stipulatio interueniat obstante exceptione doli, quæ potest opponi. l. ij. §. circa. ff. de excep. doli. De confes. extraiudiciali, plenè tractat Io. And. in addi. Spe. in titu. de teste. §. j. Et de confessione facta inter certas personas, si præiudicet aliis: vide quæ dixi in q. ccliiij. j.

a ¶Sine causa. *Vel cum causa: sed indiscreta: vt no. dom. Bald. in l. cum de indebi*

de indebito. §. si autem causa. ff. de probatio.

b ¶ Promissio sine causa. *Hoc intellige, quando præcessit confessio & subsequitur stipulatio, verbi gratia. Meuius confitetur se debere centum Titio, quæ per stipulationem reddere promittit, sed vbi non est confessio, sed promissio sine causa discreta, vel specifica, videtur facta animo donandi. omnes doc. concludunt in l. campanus. ff. de ope. li. refert do. Alex. in addi. ad Bar. in d. l. cum de indebito. in §. sed hoc. in addi. quæ incip. sed pone.*

SVMMARIVM.

1 *Creditor si partim debiti recipiat, sine protestatione, an possit posteà agere ad residuum.*

QVAESTIO CLXXVII.

FVit etiam conclusio facta in decisione dicti processus, quòd
1 si actor † petat minorem summam, & ad illam fuerit reus condemnatus, vel soluerit sine condemnatione, quòd talis actor poterit iterum agere ad residuum secundum Io. Fa. insti. de acqui. in §. si minus intentione. in vj. col. j. q. quid si actor &c. quod intelligo, etiam si actor in prima petitione non fuerit protestatus de agendo ad residuum. quia ibi loquitur Ioan. Fab. indistin-
a ctè, [a] igitur &c. Et hoc verum, nisi petierit actor in prima peti-
b tione, pro resta [b] &c. Quia tunc videtur tacitè fateri solutionẽ residui non petiti. ita seruat hæc curia parla. in iudicando. sed si petitio facta in iudicio pro parte probetur, & pro alia non, an pro parte probata poterit sententia ferri pro actore? vide quæ dixi suprà quæstione xxvij.

a ¶ Indistinctè. *Ita etiam loquitur domi. Dyn. in §. si minus. in versicu. sine periculo. & in versicu. vlterius quæro insti. de actio.*

b ¶ Pro resta. *Et pro hoc facit, quod dicit domi. Anto. de Are. in præallega. §. si minus. in j. not. vbi idem sentit de dictione taxatiua, quod hîc dicit de dictione, scilicet, resta.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus potest cognoscere, & punire de piurio, sacrilegio et adulterio.*
2 *Iudex ecclesiastic. debet cognoscere de clerico piuro, adultero vel sacrilego.*
3 *Princeps secularis an possit dispensare super iuramento.*
4 *Periurus qualiter puniatur.*
5 *Trãsactio facta inter duos priores, vel curatores, an sit p̃sonalis, vel realis.*

QVAESTIO CLXXVIII.

a DE periurio [a] potest iudex laicus † cognoscere & punire:
1 quia est crimen commune: vt in auth. de mandatis prin. §.
b si verò. & no. per Io. An. in c. licet. extrà de iureiur. [b] lib. vj. & no. in l. nulli. C. de testi. & ibi Bal. & in l. ij. C. de fide instr. Ita tenet Bal. in extra. imperialis cle. de pace Constan. in glo. super verbo,

tam vasalli.ibi.sed hic quæro.vbi etiam tenet,quòd periurium est crimen commune, & quòd iudex secularis potest punire de periurio.Et facit l.si quis maior.C.de transac.Nec obstat c.venerabilis.[c] extrà de elec.& quod no.in c.cum sit generale.extrà de fo.comp.quia loquuntur in clerico. hic autem loquimur in laico.& idem de laico sacrilego vel adultero. ita intelligitur d.l.si
2 quis maior & alia† iura ciuilia.de clerico verò adultero, periuro,vel sacrilego iudex ecclesiasticus debet cognoscere.Et ita loquuntur contraria.& ita tenendo ius in quolibet foro suo,nihil est contrarium.ita tenet gl.in d.c.cum sit generale.vbi gl.enumerat casus, in quibus cognitio spectat ad ecclesiam. ¶ † Sed an
3 princeps secularis possit dispensare super iuramento? Credo,quòd sic,per l.fin.in prin.ff.ad munici. & vide quæ plenius dixi super
4 hoc.infrà quæstio cccexiiij. Sed qualiter † puniatur periurus[d],
alibi dicitur,quòd pœna capitali.xxiij.quæstio.v.c.rex.quod intellige verum de teste,qui fert falsum testimonium in causa criminali,talis enim mortem meretur.ff.de sica.l.j.§.j.& dixi plenius suprà quæ.xliiij. aliàs enim si in contractibus quis periurus est,notatur infamia:vt in l.si quis maior.C.de transa. & plenius de hoc tetigi in tracta.quem feci super materiam d l.si quis maior.in princi.aliàs solùm Deum habet vltorem[e].l.ij C.de rebus cre.quod intellige verum,si in alterius non cedit præiudicium. ita dicit glos.in c.quicunque.vj.q.j. Et est periurus fustigandus fustibus,si iuret per genium principis.ff.de iureiu.in l.si duo.§.vlti.& de pœna testis,qui deierando deponit falsum in causa criminali, vide quid iudicatum fuit in hac curia parlamenti Delphinalis.suprà,quæstio.xliiij & ita quod iudices cognoscant & puniant de periurio, seruant styllus & consuetudo omnium curiarum præsentis temporis patriæ Delphin.vt videmus in Assisiis quas tenent domini Iudices locorum,in quibus puniunt lai-
5 cos de periurio.De pœna † autẽ periurij vide Bal.in l.fi.C.de fideiusso.& in authenti.ei qui iurat.C.de bonis author iudi.possi. Et in lxxxix.consilio.meorum.

a ¶ De periurio. *Vide qui iudex puniat periurum, & quæ sit eius pœna: istum consil.xxix incipien.ille incarc.r.t us.nume.3.versicu.item etiam dictus.vbi remittit ad ea.quæ scripsit consil.lxxxix. in j.dubio. versic.j. circa primum.& in quæstio.Tholo.q.xvj.j.addi.*

b ¶ De iureiuran. *Et ibi in d.c.licet.in ver.multum facit.dicit do.Io.An. ex litera,petere iudicem secularẽ de periurio,vel iura cognoscere posse,& diffinire.Et idem videtur sentire do.Pe.de Anc.in præal.c.licet.in v.no.*

¶ Nec

c ¶Nec obstat c.venerabilis. *Tu dic, quòd illud c.venerabilis. loquitur in casu quo dubitatur an iuramentum sit licitum & seruandum necne: in quo quidem casu esset remittendum ad iudicem ecclesi. Ita dicit domi. Ioan. Andre. in c.cum laicus. super vlti. glos. de foro competen. lib. vj.*

d ¶Qualiter puniatur periurus. *Super hoc vide domi. Cyn. C. de rebus credi. in l. iurisiurandi. in versi. iuxta hoc. & ibidem domi. Bald. qui tangit octo modos puniendi periurium.*

e ¶Deum habet vltorem. *Dicunt aliqui, quòd periurus potest extraordinarie puniri, licet solum Deum habeat vltorem. & alle. domi. And. in authen. sceui. non solùm si fideiussor. præstent. colla. v.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus an possit dare laico in compensationem, aliquam pensionem, sine consensu capituli.*

QVAESTIO CLXXIX.

AN prælatus in recompensam alicuius meriti possit laico
1 dare pensionem sine consensu capituli.† Et an post mortẽ suam possit successor hoc reuocare? circa hoc potest distingui: quia aut cõceditur perpetuò dicta pensio, aut ad tempus. Si perpetuò, non valet sine consensu capituli: Si ad tempus, tunc valet talis concessio: & non potest per successorem reuocari. Ita dicit
a Archi. xvj. q. j. c. possessiones[a]. & in c. j. in fin. de rebus eccle. non alie. li. vj. Ita fuit conclusum in visione processus carmelitarum belli visus in Royanis ex vna parte agentium, & priorem Sonæ se defendentem ex altera parte, in manibus magistri Cathalani Chanterelli secretarij Delphi. in quo processu domini Carmelitæ petebant à dicto priore quandam pensionem l. florenorum dudum. circa cc. anni sunt lapsi per olim priorem Sonnæ impositam perpetuò super dicto prioratu Sonnæ, & solui promissam domino nostro Del. pro ponte, capella & hospitali Sonnę eidem priori per dominum tũc Delphinum dicto priori Sonnæ & suis successoribus perpetuò traditã & quæ pẽsio fuit, per do. Humb. Del. dicto conuentui in fundatione & donatione ipsius conuen. donata. An autem transactio facta inter duos priores, vel curatos, sit personalis, vel realis? Dic quòd personalis, sed si Papa
b confirmet, erit realis.[b] vide tex. not. in cap. veniens. de transact.

a ¶Archid. capi. possessiones. *Puta in versicu. clericis. ibi, & quod dicit &c. & allegat. xvj. quæstio. vj. illud.*

b ¶Erat realis. *Hoc intellige verum, quando Papa confirmaret huiusmodi transactionem cum causæ cognitione, & non in communi forma, quæ nihil iuris addit. ita dicit domi. Innocen. in c. veniens. in sua glos. su-*

per versicu.confirmatum.extrà de transactio.

SVMMARIVM.

1 *Felonia vasalli contra dominum, qualiter probetur.*

QVAESTIO CLXXX.

1 AD probandum feloniam per † dominum contra vasallum
a requiruntur quinque testes omni exceptione maiores,[a] vt probatur in li.feud.in c.vno. sub rub. quot testes sunt necessarij ad probandam ingratitudinem. & ita fuit conclusum in camera consilij die xx.mensis Martij, M.ccccl viij.in diffinitione processus nobilis Baudoini domini sancti Germani, actoris ex vna parte, & domini Guardæ rei, ex altera, in manibus Ioan.Botuti, secretarij Delphi. in quo processu dictus dominus Guardæ opponebat contra dictum Baudoinum eius vasallum de felonia: licet glos.in d.c.vno.dubitauerit an dictus text. pro lege debeat obseruari. An autem liber feudorum faciat ius apud omnes, vide infrà quæstio.ccxcvij.

a ¶Quinque testes omni exceptione maiores. *Et huius decisionis est ratio vt cautius ageretur cum vasallis, ne de facili fortè per viles & redemptos testes aut paucos possent domini priuare vasallos suos feudis. Ita pulchrè inquit domi.de Aluarotis.in vsib.feudo.in titu.quot testes sunt necessarij ad probandum feud.ingra.in cap.vno.in versicu. & fuit ratio decidendi. Verùm, quòd ille tex. debeat seruari pro lege, optimè probat ibi domi.Iacob.de Aluarotis per plures rationes.*

SVMMARIVM.

1 *Stylus curiæ sancti Marcellini habeátne locum in instrumento debiti, non etiam sigillato. vide & nume.2.*

3 *Et, inducit repetitionem qualitatis præcedentis.*

4 *Submissus curiæ sancti Marcellini, possítne ante litem contes. pœnitere.*

QVAESTIO CLXXXI.

IN visitatione processus Celestinorum de columberio, in regno agentium, ex vna parte, & Anton. Neireti ciuis Gratianop.se defendentis ex altera parte, diffiniti die xxiiij. Martij, M.ccccl viij. in manibus Anto. de Molena secretarij Delphi. Circa stylum dictæ curiæ sancti Marcellini in dicto processu pro parte dictorum dominorum Celestinorum, productum fuit inter dominos meos parlamenti in camera consilij determinatum
1 † & conclusum verbis ipsius styli bene pensatis & consideratis, quòd quis non videtur obligatus rigori dicti styli, etiã si in instrumento obligatorio reperiatur expressa submissio ad dictam curiam, nisi tale instrumentum etiam fuerit sigillatum sigillo dictæ

dictæ curiæ. & hoc probant verba dicti styli ibi, quòd instrumenta quæ reperientur sigillata sigillo dictæ curiæ &c. A quibus verbis non est recedendum, argu. in l. non aliter. in princ. ff. de leg. iij. maximè in re dubia, vt l. j. §. si is qui nauem. ff. de exerci. Dictus enim stylus statuendo, quòd contra tertium possessorem in actione personali fiat executio, est contra iuris dispositionem. in l. j. §. si hæres. ff. ad Treb. & in l. fi. ff. de contra. emp. & vend. cum simi. maximè non discusso principali, iuxta auth. hoc si debitor. cum materia. C. de pig. act. etiam in eo quòd non amittit tres exceptiones excludendo præscriptionem, & alias exceptiones de iure admissibiles. Et ideo strictè intelligendus est, videlicet, vt non sufficiat simplex submissio ad ipsam curiam sancti Marcellini: sed requiratur etiam sigillatio talis instrumenti obligatorij, iuxta l. constitutionibus. ff. ad munic. iuncta l. quicquid astringendæ. ff. de verbor. obligatio. ¶ Sed iuxta præmissa,
2 quæro†, aliquis se obligauit, & se submisit rigori styli & sigilli curiæ sancti Marcellini, prout etiam in dicto instrumento obligatorio, per dictos dominos Celestinos in dicto processu producto hæc verba describuntur: an hoc casu requiratur sigillatio instrumenti obligatorij. & videtur, quòd non, per verba dicti styli in j. c. in fi. ibi, & in aliis documẽtis & membranis quibuscunque ad vires dicti sigilli confectis. &c. in qua clausula non repetuntur illa verba, sigillata sigillo &c Sed fuit tunc per dominos meos contrarium determinatum in dicta causa celestinorum: & credo quòd bene: quia licet ibi non repetantur illa
a verba, sigillata sigillo &c. tamen censentur repetita[a]: cum co-
3 pula, &, inducat† repetitionem qualitatis præcedentis: vt dicit
b Bar.[b] in l. Seia. §. Caio. ff. de fun. instr. & instrumento legato. & dixi latius j. qõ. cccccxxvij. Et facit pro hac parte. capi. secundò requiris. de appellatio. vbi clausula, appellatione remota adiecta in princip. commissionis, censetur in medio repetita. Sed de quo operabitur simplex submissio ad dictam curiam in instrumento obligatorio nõ sigillato descriptã, credo q; operabitur, vt debitor etiã alterius territorij ad dictã curiã sancti Mar. pos-
c sit cõueniri[c], iuxta l. j. & ij. de iur. om. iud. & l. si cõuenerit. ff. eo. ti. Sed contra eum procedetur secundum iuris cõmunis dispositionẽ, non autẽ secundũ dispositionẽ dicti styli à iuris cõis dispositione exorbitãtis, cũ rigori ipsius debitor nõ repiatur, nec cẽseri debeat obligatus: nec per cõsequẽs simplex submissio ad dictũ rigorosum stylũ extendi. ar. eorum quæ leguntur & no. in l. sed

s. § &si

& si quis.§.quæsitũ.ff. si quis cautionibus. Si enim voluisset debitor dicto rigori se obligasse, bene expressisset : vt dicitur in si-
d mili[d], in l. vna.§.finautẽ ad deficien.C.de cadu.tol. & ita etiam in hoc casu seruatur in d.curia parla.

¶De materia styli d.curiæ sancti Marcellini, vide quæ dixi s. q.
4 xv.in quodã alio casu.† Sed iuxta præmissa, quæro, an submissus d.curiæ sancti Marcel.ante litẽ cõtestatã possit pœnitere? dic ꝙ sic de iure.l.si cõuenerit.cũ gl.ff.de iurisd.omn.iu. Sed de stylo d. curiæ nõ admitteretur pœnitẽtia, vt scripsi s.q.lxxvij. Sed qd de præscriptione, quæ nõ põt opponi de stylo in d.curia sancti Marcel.vide quæ dixi infrà q.cccxix. ¶Sed quid si debitor se submisit omnibus curiis Delph.an intelligatur facta submissio ad curiam sancti Marcel. cabeoli, vel parui sigilli Montispessulani, quæ curiæ sunt rigorosæ? Credo ꝙ non comprehendantur sub
e illa generalitate[e].argu.l.sed & si quis.§.quæsitum.ff.si quis cau. & in l.filiusfa.§.si.ff.de dona.& videtur casus in cle.nõ potest.de procura.& ita seruatur in iudicando in hac curia parlamenti.

a ¶Censetur repetita. *Pro hac opinione vide optimum textum in §.illud.in fin.ibi, quòd prima parte eo verbo vsa est.institu.de l. Aquil.*

b ¶Bart. *Dicit enim ipse do.Bar.quòd virtus copulatiuæ qualitatem præcedentis legati repetit in seq.*

c ¶Possit conueniri. *Hoc fortè verum, nisi priusquã adiretur ipse iudex mutata fuerit volũtas: vt habetur in l. si cõuenerit. ff.de iurisd. om. iudic.*

d ¶In simili. *Facit c.ad audientiam.in fi.cum ibi nota. extrà, de decu.*

e ¶Sub illa generalitate. *Nã in concessione generali non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. vt in ca. in generali. de regulis iuris. libro sexto.*

SVMMARIVM.

1 *Positione negata an possit quis se iuuare.*

QVAESTIO CLXXXII.

1 AN quis possit se iuuare positione per eum negata? † d. Arch.
a in c.j.[a] de confessis. lib.vj. arguit pro & contra: &, finaliter determinat, quòd non, ita etiã tenet do Bart.in l.post legatũ.ff. de his quibus vt indi.& ista est cõmunis opinio, nisi pars peteret errorem corrigi. dicit Archi.vbi s. Et ita determinauerũt & concluserunt domini mei de parlamento in diffinitione processus appellationis Barthol. Sacherij appellantis, & Claudij diuionis appellati diffiniti de mense Martii die sententiarũ, M. ccclviij. in manibus Ioan. Cabodi secretarij Delphina.

a ¶Dominus Archi.in c. j. *Scilicet col.ij. versi. nunquid ergo. vt ipse huius li*

ius dicti aßignat rationem dicens, quia suam turpitudinẽ allegaret: quia contra suum dictum veniret, scilicet ponens contra suam asseueratio-nem, & respondens contra suam negationem. & sic innuit idem ius esse in vtroque: videlicet, ponente & respondente, quod dicit eße verum: nisi probaret se erraße: & istud limita eße verum, quando error reuo-caretur statim, per tex. l. j. C. de erro. aduo.

SVMMARIVM.

1 *Pensio annua super feudis Delphinalibus imposita.*

2 *Pensio an poßit imponi in re emphyteuticaria.*

QVAESTIO CLXXXIII.

Reperitur in camera computorum Delphina. quòd dudum anno M.ccclxxxix.& die xxvj.mensis Octobris. dom. Iaco.
1 †de Monte mauro tunc guberna.Delphi. statuit & ordinauit, ꝙ super feudis, aut rebus emphyteuticariis Delphinal.non possit nec debeat imponi pensio: & ꝙ impositæ à xl.annis tunc proximè lapsis tollãtur, quæ ordinatio ex post fuit confirmata per curiam parlamẽti, & dominum Ma.fuso tunc gubernatorem, anno M.ccccxxvij.& die xxvj.mensis Aprilis. Reperitur etiã in camera computorum alia ordinatio cõfirmatoria præcedentium facta per do. Radulphũ de Gaucour. tunc gubernatorẽ Delphin. M.ccccxxxiiij.& die xj. Decembris.& secundũ dictas ordinationes fuit iudicatũ in manibus Ioã. Botuti secretarij Delphi. anno M.ccccclij. inter Petrum Moyrodi, de turre pini ex vna parte, & certos homines, de dictis pensionibus tunc conquerentes:& quæ pensiones fuerunt dicto anno per sententiam parlamenti sublatæ & reuocatæ: vt latius in sententia cõtinetur. Sed ex post anno M.ccccclviij.& die xxiij.mensis Decembris fuit contrarium iudicatum in manibus Petri de Bolliaco, secretarij Delphinal.in causa Abbatis, & conuentus sancti Andreæ monachorum Viennæ, in qua Ioã. Pugeti aliàs collomat ciuis Lugdunen. fuit condemnatus ad soluendũ quandam annuam pensionem duorũ scutorũ auri: licet probaretur fuisse imposita super feudo Delphin.
2 & à tempore dictarum ordinationũ citra. † Et de hac materia an possit imponi pensio super re emp. tangit Bald. in l.fi. in fi.ff.
a de contrah.emp.& vendi.& Io.Fab.[a] instit.de acti.§. itẽ Seruiana.& Spec.in ti.de emph.§.nunc aliqua.versicu.cxxv.& versicu. clxvj & vide quæ scripsi ĩ.q. ccccclxxv. Et de materia pensio-
c nũ super certis reb⁹ assignatarũ[c] vide in l.lega.ff.de an.le.in §.j.

a ¶Ioan.Fab.§.item Seruiana. *Scilicet in ix.col. versicu. quid de iuris. causæ. tamen quia loquitur in alio casu.*

SVM.

SVMMARIVM.

1 *Masculi censeantúrne inuitati ad bona testatoris, ex tacita mente testatoris, excludendo filias.*

2 *Liberi masculi filij testatoris an censeantur substituti, ex verbis testatoris, Si filij mei decesserint sine masculis, substituo Sempronium.*

3 *Liberis substitutis vel inuitatis, an remaneat patri instituto facultas eligendi.*

4 *Liberi liberorum in quibus terminis censeantur instituti.*

QVAESTIO CLXXXIIII.

IN illa quæstione, qua quæritur si testator dicat, si hæres meus
1 sine liberis decesserit †, talẽ substituo, an liberi veniãt ad bona testatoris ex testamẽto vel ab intestato. dixi plenè s.q.xxxix. ꝙ liberi nõ veniũt ex testamento, insequendo opinionẽ gl. Bart.
2 Raymun. & sequacium † Sed iuxta hæc quæro, de alia quæstione quam non reperio motam per doctores. Aliquis in suo testamento instituit filiũ suum, & adiecit talia verba: & si filius meus decesserit sine liberis masculis, substituo Semproniũ. An hoc casu liberi masculi filij testatoris censeãtur substituti in bonis testatoris, saltẽ ex tacita mẽte testatoris. Et videtur ꝙ nõ, per ea,
a quæ dixi in d. quæst. xxxix. In cõtrariũ videtur [a] ꝙ imò hoc casu
b liberi masculi videãtur ex tacita mente testatoris substituti. [b] Sicut videmus in simili: ꝙ si statuto ciuitatis caueatur, vt extantibus liberis masculis filię nõ succedãt: certè hoc casu liberi masculi cẽsentur inuitati ad hæreditatẽ paternã: quia illa verba cõtinẽt dispositionẽ in personam liberorũ masculorũ: vt cẽseantur masculi instituti. Ita dicit & tenet Barto. in l. liberorũ. ibi, pone exemplũ in themate. ff. de verb. signi. & pro fundamento allegat Bart. l. fideicõmis. §. cũ esset. ff. de lega. iij. Et faciũt, quæ dixi j. q. cccclxxxv. circa finẽ. ibi, & est ratio &c. & q. ccxcix. & l. in ratione. la ij. §. tam etsi. ff. ad l. Falcid. Nã illa verba statuti habẽt duo capita. vnũ inclusiuũ masculorũ: aliud exclusiuũ filiarũ. Et primò capite quo masculi includũtur, videntur fœminæ exclusæ: vt no. in c. Raynal. in gl. super verbo, masculis. extrà de testamẽtis. ita dicit ibi Gofre. qa inclusio vnius est exclusio alterius. ff. de leg. j. l. quod in rerũ. §. si qs post. & habẽt illa verba, stantibus masculis, tacitã dispositionẽ in personã masculorũ: vt dicit Bal. in l. maximũ vitiũ. in secũdo notabili. C. de liberis præteritis vel exheredatis. qui ibi sequitur opin. Bart. & non mirum: quia quãdoq; verba cõditionalia etiã inducunt dispositionẽ ex mente legis. vt ff. de oper. lib. l. si ita stipulatus. vt ibi etiã dicit Bal. ideò

pro

pro concordia istorũ contrariorum puto distinguendum: quia aut testator dicit, si hæres meus sine liberis decesserit, &c. & tũc liberi liberorũ non veniunt in dispositionem. ita loquitur prima pars secundũ opi. glo. Bart. & sequaciũ in d. l. Lucius. Aut testator adiecit verbum, masculis. dicendo, si filius meus hæres decesserit sine liberis masculis, talem substituo. Et tũc procedit secunda pars, ꝙ liberi masculi remanent in dispositione secũdum Bart. & Bal. in locis præallegatis. Et faciunt ad hæc, quæ dixi infrà q. ccxcix. Et iste est vnus casus singularis, qui quotidie occurrit in facto, in quo liberi non veniunt in conditione. sed in dispositione. contrarium tamen fuit decisum, infrà q. ccccxcix. Alius casus in terminis nostræ quæstionis reperitur, secundum Bart. quando videlicet ex verbis testatoris liberi censentur grauati: vt si dicat testator: si filius meus decesserit sine liberis, vel liberi sui sine liberis, bona mea deueniant ad talem &c. Quia tunc eo casu videntur instituti: vt dicit Bar. in l. Centurio. in q. vlti. tertiæ quæstionis principalis, quæ incipit, Quæro vlterius
3 quid si testator &c. de vulga. † Sed an hoc casu in quo liberi videntur substituti, vel inuitati, remanet patri instituto facultas eligendi, quem ex dictis liberis voluerit, ita vt sufficiat, & voluntati testatoris sit satisfactũ: dum tamen ad aliquẽ vel aliquos dictorũ liberorũ hæreditas perueniat? Credo ꝙ sic: per l. filiusfa.
c §. cum pater.[c] ff. de lega. j. & l. si is, cui cum plures. ff. de leg. iij. & facit l. fœminæ. C. de secundis nuptiis. vbi mater potest relinquere vni ex liberis primi matrimonij, cui voluerit. Et licet illud sit correctũ hodie: tamen ratio manet. facit etiam l. vnum
4 ex familia. §. si de Falcid. ff. de leg. j. † Restat ergo, quòd non reperiuntur nisi duo casus, in quibus in terminis propositæ quæstionis liberi liberorum censentur instituti. Primus, videlicet quando liberi liberorũ ex verbis testatoris censentur grauati, quo casu videntur instituti: vt dicit Bart. vbi suprà in d. l. Cẽturio. vel quandocũq; appareret de voluntate testãtis tacitè vel expressè. Secũdus casus quãdo, videlicet testator adiecit verbũ, masculis, quo casu per exclusionẽ filiarũ videtur inuitare masculos ad eius successioneem, vt volũt Bart. & Bal. in locis s. all. Sed respectu huius secundi casus in quo fit mentio de verbo, masculis,
d fuit determinatũ cõtrariũ.[d] M. ccccIxj. die verò x. mensis Iunij, in diffinitione causæ reuisionis nobilis Claudij Alamãdi actoris: & nobilis Io. Alamãdi dicti de grãgia super castro Rupischinardi: quia maior pars dñorũ, qui in dicta reuisione interfuerũt, ita

conclu-

concluſerunt: licet aliqui fuerunt in cõtraria opinione, q̃ imò per illud verbum, maſculis, videbatur ipſe Claudius inuitatus ex teſtamento domini Eymari eius patris, per iura & rationes ſ. declaratas. Tamen maior pars dominorũ fuit in contraria opinione. Alias deciſiones ſuper dicto proceſſu reuiſionis tunc factas, vide infrà, quæſtione cccccxcvj.

a ¶ In contrarium videtur. *Prima opi. videtur verior: quia vtrobique eſt eadem ratio. ſicut enim per illa verba, ſi ſine liberis, non intelliguntur ex teſtamento vocati ipſi liberi, ſiue ſint maſculi, ſiue fœminæ. ſic nec cenſeri debent inuitari ex teſtamento, ſi dicatur, ſi ſine liberis maſculis, cum expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt, nil operatur. l. ij. ff. de lega. j. non obſtat, quod hic inducitur de ſtatuto: quia aliter mens ſtatuti omnino offenderetur, niſi filius maſculus ſuccederet excluſa filia: quia ſi ſecus fieret, ad ſucceſſionem defuncti veniret filia. quod foret contra mentẽ ſtatuti de directo. ſed in caſu diſpoſitiuo vltimæ voluntatis teſtantis, ſi quidem voluntas nihilominus ſeruaretur: ſi liberi maſculi non veniant ex teſtamento, dummodo illis extantibus veniat ad eius ſucceſſionem: & ſic teſtator per verba prædicta, non intendit ipſos vocare ad eius ſucceſſionem ex teſtamento: ſed eiſdem ius ſuccedendi ſaluum eſſe voluit, illíque nolens in quoquam prætex. ſubſti. derogare. ſtatutũ verò excludendo filiam in exiſtentiam filiorum maſculorum eos ad ſucceſſionem vocauit: quia quòd de vno negatur, de alio conceditur. xxv. diſtin. qualis. & ff. de iudi. l. cum prætor. vnde horum tanquam ſeparatorum, ſeparata debet eſſe natura. l. finali. & ibi domi. Bar. ff. de calum.*

b ¶ Subſtituti. *Aduerte, ſi duabus inſtitutis teſtator dicat, ſi altera earum decedat ſine liberis, &c. quòd per illa verba non veniunt filij vocati ex teſtamento, tanquam ſubſtituti. Ita tenet Alexand. in conſilio cclj. incipiẽ. videtur. prima colum. ij. verſicu. non obſtat. in v. volumi. vbi dicit ita ſe habere communem opin. quæ fuit originaliter gloſſ. fina. in l. Lucius. ff. de hæredita. inſtitu. quam etiam ibi ſequuntur Iaco. de Are. Cynus, Raynu. Barto. Bal. Angelus & Ioannes de Imol. Licet contrarium teneat Oldra. prout refert Alexan. in præallega. conſil.*

c ¶ §. Cum pater. *In ver. ſed ſi omnes. & ibi do. Bar. in princp. præalleg. §.*

d ¶ Determinatum contrarium. *Et bene, vt ſuprà. in apoſtil. poſita in verſicu. in contra.*

SVMMARIVM.

1 *Appellationem deſertam poteſt Princeps admittere.*

2 *Eleuamentum an & à quo debeat fieri.*

QVAESTIO CLXXXV.

1 PRinceps ad ſupplicationem † partis poteſt admittere deſertam

tam appellationem, per aliquam verisimilem præsumptionem,
a quæ cum moueat: [a] ita dicit dominus Innocen. in capitu. ex literis. in fine. extrà de restitutio. in integr. idem etiam facere potest præfectus prætorio: vt ibidem dicit Innocen. quæ obseruari & fieri vidi in cancellaria domini nostri Delphini, dũ in hac patria residebat. Sed nondũ vidi hoc obseruari per hãc curiã parlamenti: licet vicẽ præfecti prætoris obtineat, licet ipsa curia via ordinaria bene restituat partẽ per viã resti. in integ. parte audita, & probatis legitimis impedimẽtis per testes ex clausula generali si qua iusta causa &c. Et ita vidi in pluribus causis fieri tẽporibus
2 meis. † De releuamẽto tẽporis, an & à quo debeat dari, si pars fuerit negligẽs in appellatione interponenda, aut introducenda, aut prosequenda, dic ꝙ princeps hoc potest facere per tex. in l. ij. §. ꝙ si ita contigerit. ibi, à nostro numine reparationem peti præcipimus &c. C. de temp appell. & ibi dicit Azo. & ita seruatur in regno Franciæ. De potestate principis, vide quæ plenè dixi in tractatu per me Guidonem compilato, qui intitulatur tractatus rescriptorum & clausularum derogatoriarum, & non obstantium in rescriptis principum apponi solitarum.

a ¶Quæ eam moueat. *Vide, quod dicit dominus Abbas. in c. ex literis. in vlti. not. de restitu. in integ. Et ibi ipse ponit diffinit. supplicatio.*

SVMMARIVM.

1 *Mutuans pecuniam ad mercandum, ad medium lucrum & damnum, an sit vsurarius contractus.*

2 *Contractus sapientes vsuram. remiss.*

QVAESTIO CLXXXVI.

1 SI quis mutuat pecuniam ad mercãdum, ad † medium lucrum & mediam perdam, an sit vsurarius contractus. Ioannes Andreas, in c. nauiganti. extrà de vsuris. super verbo, mutuans &c. dũ ibi facit differentiã de mutuante, & de illo, qui contrahit societatem: videtur dicere quòd sic. idem tenet d. Raymundus, in summa de casibus. in titu. de vsuris. versic. item mutuat aliquis &c. Veruntamen de consuetudine generali tolerantur tales contractus etiam de iure canonico, secundum opinionem aliquorum. pro quibus facit quod nota. xiiij. q. iij. c. plerique. & ista est
a veritas, ꝙ de iure non est contractus vsurarius: [a] ita dicit dominus Petr. Papæ, vt reperio in suis nota. nec obstat, dicit ipse domin. Petrus Papæ, c. nauiganti. s. alleg. quia loquitur in illo. qui vult habere totum lucrum & totam prædam: sed aliud est in illo, qui vult habere solũ medietatem lucri & perdæ: quia tũc

est

est societas. Quia vnus ponit pecuniam & alius operam. vt in gl. dicti c. nauiganti. super verbo, mutuans &c. Nec obstat verbũ mutuat quia per sequentia verbum : ad medium lucrum & perdam, declaratur & conuertitur in aliũ contractum: videlicet, societatis. arg. l. vbi ita donatur. ff. de do. caus. mor. Sensum enim magis, quàm verba, attendere debemus. ar. c. constitutus. extrà de relig. domi. vbi emphyteusis, accipitur pro contractu censuali. & ff. de præscriptis verbis. l. insulam. ista sunt verba d. do.
a mini Petr. Pa. De materia † contractuum, quæ sapiunt vsuram: vide quæ plenè dixi ego Guido Papæ in quodam tractatu per me compilato: qui intitulatur tractatus de contractibus, qui sapiunt vsuram. & qui vsurarij dici possunt vel non &c.

a ¶Non est contractus vsurarius. *Crederem probabiliter considerandum, dum dicitur ad medium lucrum, & ad mediam perdam : an intelligatur de perda illius, quod posset euenire ratione lucri: an verò quod posset contingere ad capitale seu sortem. in primo autem casu: quia mutuans occasione mutui stat securus, qui ad damnum capitalis : & sic mutuũ id saltem commodi in tuto habet : ita quòd lucrum exinde proueniens, censeatur vsura. in ij. verò casu, quia est proinde ac si is exerceret mercãtiam: seu mercimonia, in quibus est lucrum & damnum, etiam in ipso capitali. Non est quid, quod dici posit vsura: cum capitale subiiciatur fortunæ, vt in cæteris neg. Ad premissa faciunt, quæ dicit do. Pa. extrà de vsu. in c. nauig. in secunda not. & in versiculo, sed ad versic.*

SVMMARIVM.

1 *Capellæ fundatæ per laicos in fundis propriis, sint ne beneficia ecclesiastica.*
2 *Hæredes fundatorum capellarum, possunt, sine authoritate superioris, conferre capellas, cui lubet.*

QVAESTIO CLXXXVII.

1 AN capellaniæ quæ quotidie † fiunt & fundantur seu dotãtur per laicos in suis propriis fundis, & domibus. sint beneficia ecclesiastica? Respondetur, quòd sic, si authoritate diœcesani sunt ordinatæ: vt not. gl. ordinaria. in c. si beneficiorũ gl. j. in fi. de decimis. in cle. ergo à contrario sensu illius gl. si authoritate
a diœcesani: non sint ordinatæ, nõ sunt beneficia ecclesiastica [a] imò sunt prophana: vt not. per Ioan. Fab. institu. de re. diui. §. nullius.
2 ver. si quis baro authoritate &c. Ex quibus † infert d. Pet. Papa patruus meus in suis no. quod hæredes talium fundatorum absque
b alia præsentatione diœcesani, [b] vel alterius superioris fienda: possunt liberè conferre tales capellanias illis, quibus placet: dummodo idoneis ad hoc : iuxta & secundum dispositionem
testat

testatoris: iuxta not. per Gulielmum de monte Lauduno. in c. gratiæ. de rescriptis. in cle. & ita pluries vidi obseruari in hac patria Delphi. & fieri per aliquos barones habentes capellas in eorum castris, qui conferunt eorum propria authoritate absque præsentando diœcesano. Et similiter facit dominus noster Del-
c phinus, qui confert[c] capellã sancti Vincentij fundatam in ecclesia beatæ Mariæ Grationop. per regem Carolum magnum. Et de istis capellis facit mentionem Io. Andr. in c. j. circa prin. extrà de successio. ab intestat. & hæc faciunt pro capella. quam ego Guido Papæ de anno currente domini M. ccclvij. fundaui & dotaui in domo mea, mandamenti Curnillionis loco dicto in fontanillo, ad honorem beatæ Mariæ virginis: quæ capella tunc expost fuit authorizata per dominum episcopum Grationop. de anno domini M. ccclviij. Et in ipsa authorizatione retinui ius patronatus, vt constat in literis penes me existentibus.

a ¶ Non sunt benefi. ecclesia. *Quia priuatus non facit locum sacrum: vt in c. ad hæc. de relig. do.*

b ¶ Sine alia præsen. diocœ. *Istud non videtur procedere de iure quia institutio benefic. spectat ad episco. vel eorum offic. c. ex freq. de insti. & collatio seu institutio facta à patrono laico: nõ valet: vt in c. cũ lai. de iur. pa. Innoc. excommunicatur patro. laici qui cleri. instituunt. c. præterea. eo. tit.*

c ¶ Delphin. qui confert. *Rex quoque Anglorum & rex Vngariæ conferunt in suis regnis præbendas ex priuilegio Papæ: vt dicit do. Bal. in l. rescri. penult. col. in versic. & ideò. C. de preci. Imper. offe.*

SVMMARIVM.

1 *Trebellianica an detrahatur de piis relictis.*

2 *Causæ piæ quæ.*

QVAESTIO CLXXXVIII.

1 Licet† hodie indubitatum existat, quòd de relictis ad pias causas falcidia non detrahatur: vt probat text. secundum communem intellectum, in auth. similiter. C. ad l. falci. & probatur in l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cler. Tamen de trebellianica non ita est indubitatum; quia aliqui glo. puta Ioan. And. in c. si pater. super verb. trebellianicæ. de testa. lib. vj. & ibi etiam Archi. videtur tenere, quòd etiam de relictis ad pias causas detrahatur trebellianica. quos sequitur dominus Ludouicus Pontanus dictus de Roma. in sua repetitione dictæ authent. similiter quorum opinionem secutus fuit dominus Oldra. in suis consiliis, vt ibi refert dictus dominus Ludouicus. contrariam tamen
a opin.[a] quòd non detrahatur de piis relictis, tenet Specul. in

tit. de instrumentorum edi. §. compendiosè. versi. sed cum dedu-
b ctio. & Bald. [b] in l. id quod pauperibus. C. de episc. & cler. idem Iac. de bel. visu & cōmuniter legistæ in d. authen. similiter. & ita secundum opinio Legistarum, quòd non detrahatur trebellianica de piis relictis, quia magis æquum videtur fauore animæ iu-
2 dicare. Et † de materia piarũ causarũ, recurre ad dictã repetitionẽ domini Ludouici: vbi magis plenè tractat, quàm alibi viderim: licet Bal. in d. l. id quod pauperibus. aliqua tangat, licet non ita plenè. De materia piorum relictorum etiam scripsi ĵ. q. cc. in fin.
a ¶ Contrariam tamen opinio. *Et in hanc opi. videtur vergere d. Pet. de Ancha. in c. j. iij. col. vers. viij. opponitur. iuncto versi. ex hoc. & versic. sequen. de testa. lib. vj.*
b ¶ Bal. *Et do. Bart. in l. Marcellus. in iij. col. ver. vlt. quòd. ff. ad Trebel.*

SVMMARIVM.

1 *Cautio iuratoria an sufficiat in materia authenti. quæ supplicatio. C. de precib. Imper. offer.*
2 *Cautio iuratoria qua forma præstatur per Iudicem.*
3 *Supplicari bina voce an poßit à sententia parlamenti.*

QVAESTIO CLXXXIX.

Circa materiam authenticæ, quæ supplicatio. C. de precibus
1 imperatori offerendis. † fuit inter nos dubitatum, in camera consilij, in causa Charueti contra Guillietum, si pars quæ obtinet sententiam non posit dare fideiussorem, & iuret fecisse diligentiam de reperiendo, & velit iuratoriam cautionem præstare, an executio sententiæ debeat retardari, donec fideiuss. præstiterit. quia doct. in iure scribentes non mouent istam quæstionem. fuit tamen inter nos conclusum, talem iuratoriam
a cautionem fore de iure admittendam [a] per authent. generaliter. C. de episco. & cler. & per not. Spe. in titu. de contumacia. §. fin. versic. sed nunquid excommunicatus. & versic. cautio autem. & de procur. § vt autem. & not. per Hosti. in summa, vt lite non contest. §. ij. super verbo, constituatur. Et pro hoc facit: quia in cautione vsusfructus, si non posit idonea cautio præstari, sufficit iuratoria: vt tenent Petr. & Cyn. l. vsusfru. C. de vsufru. licet glo. ibi voluerit contrarium: vt plenè dixi ĵ. quæstion. ccl. vide etiã quæ dixi de iuratoria cautione. ŝ q. l. ¶ † Sed iuxta hæc quero quæ forma debeat teneri per iudicem in præstatione talis iura-
b menti. dic ꝙ sufficit, quòd pars iuret quòd credit [b] se non posse fideiussores reperire: neque requiritur alia indagatio fideiussorum: ita dicit Olofre. in d. auth. generaliter. Sed † an à sententia
parl.

parla. posſit bina vice ſupplicari. vide quæ dixi j.q.cccxlv. Et de materia auth .quæ ſupplicatio.vide quæ dixi j. quæſtio. ccccxx.

a ¶Iuratoriam cautionem fore, de iure admit. *Videtur quòd iuratoria cautio non ſufficiat: quia nil debet addi formæ ſtipulationis prætoriæ: vt l.j.§.quòd ſi ſit aliqua.ff. de præt ſtip.ſed forma legis eſt, vt cum fideiuſſoribus caueatur. vt in præalleg. authent. quæ ſupplicatio.ibi, niſi victrix pars dignam fideiuſsionem præbuerit. ergo &c. Præterea, ſi conditor legis iuratoriã cautionem voluiſſet,ſicut expreſsit de fideiuſsione: ita de cautione iuratoria expreſsiſſet.c.ad audientiam.de deci. ad hoc c.ſi Papa.de priuileg lib.vj. Nec obſtat authen.generaliter.hoc alleg. quia ibi hoc fuit expreſſum. In contrarium videtur,quia qui fideiuſ.dare debet,& dare nõ poteſt,remittitur iuratoria cautio.vt l.j.per gl.generaliter.circa fin. & ibi do. Bart.in vlti. oppo.ff.qui ſatiſdare cog. Sanè in hoc caſu pro concordia videtur dicendum, quòd ſi is, qui cauere habet, ſit ſuſpectus, non audiatur, niſi det idoneam cautionem: iuxta ea, quæ dicit dominus Bartolus.in l. omnibus.ff.de iudic. Sed ſi ſecus,res fortè erit ſequeſtranda, ſecundum ea,quæ ſcribit dominus Gofre. in ſumma de ſequeſtr. poſ. & fruc.in §.generaliter.verſic. iij. quid circa.& verſi.& not. vbi verò ſuſpitio ceſſaret, locus iuratoriæ cautioni eſſe videretur, vt hic traditur.*

b ¶Quo credit. *Cautio iuratoria præſtatur ſub hac forma, ſcilicet iuro, quòd non poſſum inuenire fideiuſſorem, & quòd faciam, quod incumbit. vt dicit d. Bald.in auth. generaliter.ij.col. verſic.in tex.ibi,iuratoriam. C.de epiſcop. & cleric. & hanc formam iurandi penè formaliter ponere videtur glo.iij.in præalleg.l.j.ff.qui ſatiſdare cogantur.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex quomodo debeat verſari in ſalariis aduocatorum.*
2 *Actio & obligatio an oriantur ex pacto clientuli facto cum aduocato de eminenti ſalario.*
3 *Iuramenti diffinitio.*
4 *Iuramentum inducit obligationem de iure ciuili.*
5 *Donatio inter virum & vxorem an firmetur iuramento.*

QVAESTIO CXC.

a 1 IN honorariis aduocatorum [a] ita verſari iudex debet, vt pro modo litis † próq; aduocati facundia, & fori conſuetudine, & iudicij,in quo erat acturus,exiſtimationem adhibeat:dummodo litium honorariũ centũ aureos nõ egrediatur.iſta ſunt verba iuriſconſulti in l.j.§.in honorariis.& §.ſi cui.ff.de variis & extraor.
2 cog.†Sed iuxta hoc quæro:cliẽtulus ex pacto habito cũ aduocato promiſit & iurauit ſoluere aduocato pro patrocinio vnius cauſæ vltra dictã ſummã centum aureorũ: videlicet mille florenos:vel

aliam maiorem summam: vtrũ ex tali conuentione iurata oriatur actio & obligatio. Doctores non tãgunt: tamen credo ꝙ oriatur actio & obligatio vtroq; iure, & ciuili & canonico. Et primò de iure ciuili probatur: nam licet ex tali promissione excedente summam centũ aureorum non oriatur obligatio ciuilis, per dictum §. in honorariis. §. si cui. oritur tamen naturalis obligatio: quia ex cõtractu etiã de iure reprobato, propter cõsensum iure-
b gentiũ oritur naturalis obligatio:[b] vt in l. prima. ff. de nouat. & in l. si pupillus. ff. de verborũ obligationibus. Ideò iuramento firmatur talis promissio. quia vbicunque est naturalis obligatio, iu
c ramentum aditum habet in se contractum, confirmare[c]: vt dicit Hosti. in c. quintauallis. extrà de iureiur. quem sequitur do. Raphaël Cumanus doct. nouissimus in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & non mirandum, si naturali obligationi tantum accedat iuramentum. quia tali naturali obligationi tantum potest accedere fideiussor. l. ij. ff. de fideiuss. & l. fin. §. j. ff. eo. pro quo vltra eos adduco tex. in l. j. C. de summa tri. & fi. ca. vbi lex ciuilis vult iuramentum seruari: cuius obseruantia transit ad hæredes. in auth. de iureiur. à moriente præstito. Ex quo etiam patet, ex eo obligationem induci: quia aliter non transiret contra hæredes. l. ij. ff. de fideiuss. & l. fi. §. j. ff. eo. nec obstat quod dicere voluit Bar. videlicet,
d quòd ille qui iurat, non cõsentit parti, sed Deo:[d] quia hoc est falsum: vt dicit ipse do. Raphaël Cumanus per l. iij. §. fi. ff. de iureiur.
3 † Nam iuramentum secundum Tullium nihil aliud est, quàm affirmatio iuramento firmata. Nam ille qui iurat, licet Deum in testem adducat: tamen iurat parti: secundum Ciceronem. iij. officiorum. & Ouidius inquit, iurauit amanti. & sic iuramentum habet consensum respectu partis: sed adducitur Deus in testem: ita quòd iuramentum iure ciuili inducit obligationem. Nec obstat, dicit ipse d. Raph. Cum. tex. in d. l. si quis pro eo. in prin. quia loquitur in iuramento operarum incertarum. pro quo etiam stipulatio non valet, propter incertitudinem. l. antep. ff. de stip. seruorum. & ibi glos. ita soluit ipse do. Raph. istud contrarium. vel aliud potest dici, quòd licet ex simplici iuramento non oriatur obligatio: tamen vbi præcederet aliqua certa conuentio prout in casu nostro, cum iuramento oritur obligatio. Et istud est de mente Bart. in d. l. si quis pro eo. ibi, secundò quæro, vtrum de iure ci-
4 uili, &c. † Ex quibus prętereà patet, quòd iure ciuili iuramentum
e inducit obligationem. Similiter etiam iure canonico ex iura-
f mento[e] oritur actio[f] & obligatio: vt tenent Canonistæ in c. cum
veniss

venissent.extrà de institutionibus.quos sequitur Bar.in d.l.si quis pro eo.dicens,quòd quia ius can. dicit iuramentum seruandum: in c.cum contingat,extrà de iureiur.ergo debet producere actionem & obligationem.ar.secundum eum,in l.statuas.ff de acqui. rer.do.& not.per glo.in auth.sacramenta pub.C.si aduersus ven. ita etiam dicit Henric.de Bouen.in auth.sacram.in sua repeti. in materia causæ efficientis,in j.q.princ.ver.ex istis effectibus.licet Inn.in d.c.cum venissent.& in c.nouit.de iudi.dicat contrarium, scilicet,quòd non producat rationem:sed monitionẽ:tamen Inn. in d.c.quintauallis.in prin.voluit,quòd producat officiũ iudicis: sed Host.& Io And.in d.c.cum venissent.& cõmuniter Canonistę tenẽt,quòd producat actionẽ,pro quo allegãt ipsi c. ex rescripto. de iureiu.& Bar.in d.l.si quis pro eo.ibi aduerte, licet dicta capi. & c.dicit hanc opi.esse verã de iure canonico,prætereà pro fortificatione huius,dicit Bart.in d.l. si quis pro eo.in fi. quem in hoc sequitur dictus d. Henr.de Bouen. in dictã sua repeti.in materia causę finalis,quòd quando cõtractus prohibetur propter subditorum vtilitates,sicut in l.ij.& in l.cum his.ff.de transf.vbi prohibetur trãsactio super alimentis,itẽ prohibetur pactũ, propter quod quis renunciat futurę succesioni.in l. pactũ.C.de pac.& l. pactũ. C.de coll.Et in istis casibus cõtractus firmantur iuramento,& ex ipsis producit act.obli.vt in c.quãuis pactũ.de pact.li.vj.nõ enim sunt prohibiti dicti cõtractus ex eo,quòd sunt contra bonos mores:sed propter vtilitatẽ subditorũ: quia de facili pro modico renunciarẽt eorũ iuri futuro:ideò lex voluit prouidere vtilitatibus subditorũ,& hoc principaliter ob fauorẽ publicũ.Idem in donatione inter virũ & vxorẽ,quæ prohibita est,ne vnus efficiatur ditior,& alius pauperior:quæ etiã confirmatur iuramento,secund. Raph.Cu.in l.j.ff.de don.quẽ sequitur Bar.in d.l.si quis pro eo.in fin.& in l. Seius Augerius.ff. ad legem Fal.& Henr.de Bouen. in dictã sua repet. Raph.Cu.in d.l.si quis pro eo. & ista est cõmunis sententia,secundũ quam vidi pluries iudicari per recolendę memoriæ d.Iac.de Gaudal.officialem quondam Gration.licet Ang. voluerit contrarium, vt refert idem d. Raph.Cum.in d.l. si quis pro eo.quam opi.Ang.etiam tenet Guliel. de monte lauduno.in cle.j.de iureiu.quorũ opi.non seruatur in iudicando,Modò reducendo ista ad thema suprà propositum,iura nostra prohibuerunt pro salario aduocati solui vltra centum aureos.in d.§.in honorariis. & in §.si cui.non quod sit contra bonos mores vltra dictos centum aureos velle exigere, nec etiam prohibetur ea ratione

quòd ſit contra publicam vtilitatem principaliter, ſed propter priuatam vtilitatem clientulorũ, qui præſumuntur omnia velle
g dare propter timorem litis,[g] ſicut infirmus propter timorẽ mortis:vt dicit glo.in l.quiſquis.in §.præterea. ſuper verbo præterea contractum.C.de poſthu.ideo à ſimili dicamus talem pactionem excedentem ſummam centum aureorum iuramento in ſe confirmari,vt producatur ex ea pactione actio & obligatio,ſicut ſuprà dixi, in donatione inter vir. & vxo. cum ſit eadem ratio : iuxta l. illud.ff.ad leg.aq.cum ſim. Nec obſt. ad præmiſſa dictus §. præ-
h tereà.ibi,prætereà [h] nullũ cum eo litigatore contractum,quẽ in propria recipit fide, ineat aduocatus : nullámq; conferat pactionem &c. allegatus per dominũ Vitalem de cabanis , in quodam ſuo conſilio, volens ex dicto text.dicere ꝙ talis pactio excedens ſummam centum aureorum, non poſsit iuramento in ſe confirmari:cum ibi lex dirigat prohibitionem in perſonam aduocati: inſequendo opi. Bar.in d.l.ſi quis pro eo.ibi,aduerte tamen, quia
5 prædicta ſunt vera,&c. Sed †ad hoc poteſt reſponderi,quòd reſpectu huius opi.Bart.non videtur procedere : cum in donatione inter virum & vxo.donans prohibeatur:vt l.iij.§.j.& §.prohibetur. ff.de don. inter vir. & vxo.& tamen ſecundum Bart.in d.l.ſi quis pro eo firmatur talis donatio iuramento:ideo in hoc Ang. voluit reprehendere Bart. dicendo,quòd Bart.fuit in hoc paſſu ſibi contrarius,cũ fuerit in opinione, quòd donatio facta inter virum & vxo.iuramento cõfirmetur:cum lex prohibeat perſonã iurantis, & tamen Bar.dicit ꝙ quando lex prohibet perſonã iurantis, non inducitur obligatio prætextu iuramenti. Ad idem etiam contra
i Bar.[i] facit §.& cum lex.C.de rei vxo.act.& inſt.quibus alie.licet. in prin.& l.Iulia.ff.de fundo dot.vbi maritus prohibetur alienare fundũ dotalẽ: & tamen iuramento alienationẽ firmatur:in c.licet.de iureiu.li.vj.quia licet ibi tex.nõ dicat contractũ confirmari : ſed iuramentũ eſſe ſeruandum:tamen ſatis putat Bar.in d.l.ſi quis pro eo.ibi,Tertio,&c.contractũ confirmari.Ideo dictus do. Raph.Cu.in d.l.ſi quis pro eo.in hoc paſſu reprehendit Bar.dicẽs non eſſe fiendã differentiam antequã prohibeatur contractus vel perſona.ita etiã dicunt Ant.de But.& Inn.in c.cum contingat.in eorũ repetitionibus.dicens vltrà, ipſe d.Raph.Cum.ꝙ tranſit talis obligatio iuramẽti cõtra heredes,cum producat actionem & obligationẽ per præmiſſa:quia aliter non tranſiret contra hæredes:in c.veritatis.extrà de iureiur.iſta ſunt verba d.Cu.Item etiã non obſtat l. ſi quis aduocatorũ.C.de poſtu. per dictũ d. Vitalem

de cab

de cabanis, pro parte do. Rupis arnandorũ, & contra hæredes do. Iusteti Mehense in hoc casu allegata: quia loquitur in eo, qui facit pactũ de quota litis: vt patet ibi in tex. sibi certæ partis, & c. iuncta gl. ij. ibi, & sic dic hanc legẽ loqui, cũ paciscitur de magna par
k te, &c. Sed quid dicendũ ad l. non dubiũ [k] in fi. C. de legi. allegatã etiã in contrariũ per dictum dominũ Vitalem de cabanis? respondet Bal. & dicit post Iac. de But. sic, pro solutione istius contrarij: quòd aut contractus secundũ naturalem æquitatem, & secũdum merũ iusgẽtium habet esse, & formã esse. verbi gratia: minor ex necessitate vendit rẽ sine decreto, æquũ est, quòd valeat: tamẽ ius ciuile nõ vult ꝙ valeat: quia deficit solẽnitas. tamẽ si interueniat iuramentũ, omnia roborãtur: quia robur istud est diuini iuris, & habet istud iuramẽtũ causam subsistẽdi, ita ꝙ posito quòd minor luserit precium, non debet rescindi contractus: iuxta auth. sacra. pub. idẽ in simili dicamus. in casu nostro: cliẽtulus ex necessitate aduocationis promittit aduocato vltra centũ aureos: æquum est, ꝙ valeat ex naturali ęquitate iuregentiũ propter cõsensum. Tamen ius ciuile nõ vult ꝙ valeat: si tamen iuramentũ interueniat, omnia debẽt roborari. ar. d. auth. sacra. Si aũt contractus non cõtineret naturalem æquitatẽ: vt quia deficeret forma & causa: tunc non valeret iuramentũ. ita loquitur d. l. non dubiũ. in fi. Ista sunt verba Bal. post Iac. de But. in d. l. nõ dubiũ. & ideo ego Guido opinando in camera cõsilij cum aliis dominis meis parlamẽti circa decisionẽ processus dictæ causæ d. Rupis Arnandorũ, & hæredum domini Iusteti Mehense, dixi dictum contractũ fuisse iuramento vallatum, causis & rationibus suprà tactis. & aliqui ex dominis meis etiam fuerunt huius opinionis: & tam ex causis præmissis, quàm multis aliis ibidem, tunc per dominos meos deductis & allegatis signanter propter reiteratam obligationem, quam fecit dictus dominus Rupis dicto domino Iusteto de summa petita: sicut videmus in exceptione, non numeratæ pecuniæ. in l. cum fidem. C. de non nu. pec. & in Velleiano. in l. si mulier perfectè. C. ad Vellei. fuerunt literæ præcisæ concessæ dictis hæredibus domini quondam Iusteti contra dictos hæredes domini Rupis Arnandorum de summa centum & mile florenorum auri, die sententiarũ natalis domini anno currẽte domini M.cccclviij. in manibus Io. Iofredi secretarij Delph. cõsiderato etiã quòd d. l. j. in §. in honorariis, & §. si cui. ff. de var. & extraor. cog. loquitur in ad-
l uocatis salariatis de publico: [l] vt dixit Gofredus in summa in titu. de offic. iudi. quo petitur salarium, &c. in §. j. in versi. quar-

tum ꝙ salarium. Sed iuxta præmissa quæro, clientulus ex pacto conuenit soluere aduocato pro vna causa vltra centum aureos, & non iurauit soluere: sed posteà lite pendente, vel ante litẽ motam, vel post litem finitam, soluit realiter. An ipse clientulus possit tanquam indebitum repetere ab aduocato? doctores non mouent hanc quęstionem, quod viderim: sed credo, ꝙ non possit repetere: quia etiam ex contractu à iure reprobato propter consensum, iuregentium oritur naturalis obligatio: vt suprà dixi, per l. j. ff. de don. & l. si pupillus. ff. de ver. ob. quæ naturalis obligatio impedit repetitionem indebiti iuris ignorantia soluti: vt legitur & not. per gl. Bar. & doct. in l. cũ quis. C. de iur. & fact. ignor. Sed de hac vltima quæstione nondum vidi iudicari: tamen pendet de facto in curia parlamen. in quodam processu inchoato, xv. anni sunt elapsi, in manibus Io. Botuti secretarij Delph. & nondũ diffinito: quia dormit & dormiuit decẽ ann. proximè lapsis. Vlterius etiam audiui, ꝙ Imo. in l. j. § fi. ff. de don. dicit, quòd quando aduocatus patrocinatur pro salute vitæ hominis, vel defensionis eius, in causa criminali, quòd tunc potest aduocatus pro maiori summa centum aureorum pacisci: sed nescio, si ita dicat, nec ex quibus moueatur ita dicere: quia non habeo lecturam dicti do. Io. de Imol. Fertur etiã quod Ang. in d. l. j. ff. de variis & extraor. cog. dicit, ꝙ vbi causa esset ardua & opus esset magnis laboribus &
m studio, quòd tunc aduocatus posset pacisci [m] vltra dictam summam centum aureorum, sed nescio si ita dicat: quia non habeo eius lecturam. Et de hac materia pactorum inter aduocatum & clientulum, vide quæ vltra hæc dixi suprà quæstio. cij. qualiter
n aduocatus & medicus possunt petere salariũ. & de forma libel. [n] vide Cyn. in authen. dos data. C. de dona. ante nup.

a ¶In hono. aduo. *Vide de hoc per istum qui alleg. hanc q. consi. ccv. incip. circa proceß. venti. nu. 9. versi. vj. quia licet ibi, & non obstaret etiam. & in decisio. Tho. quæstio. x. & in add. & quæstio. ccccvj. & ccccxlviij.*

b ¶Oritur naturalis obligatio. *De hoc vide pulchram distinctionem d. Bal. in l. non dubium. viij. col. ver. xj. ibi, iuxta hoc quæro. C. de legi. & do. Bar. in l. cum lex. iij. col. & versi. iuxta prædicta quæro ibi, dic ergo. ff. de fideiuss. & do. Pa. in c. cum contingat. in v. col. ver. circa primum ibi tamen si minor. de iureiu.*

c ¶Contractum confirmare. *Vbicunque præcedit obligatio naturalis, iuramentum super illa præstitum, etiam de iure ciuili inducit obligationem. do. Panor. in prealle. c. cum contingat. in vlti. col. ver. vlti. ista.*

d ¶Sed Deo. *Cui iuratur. do. Panor. in d. c. cum contingat. in x. col. ver. & primò*

primò sciendum. ibi, & ideo promittens. & in xj. col. ver. secundo membro. ibi, multò ergo fortius. & d. Bar. in l. si quis pro eo. ij. col. ver. secundo quæro. ff. de fideiuss. Obligatio tamen oritur parti secundario: vt sentire videtur dom. Abb. in c. j. col. v. ver. tertiò non placet. extrà de iureiur.

e ¶Ex iuramento. *Iuramentum enim firmat contractum inutilem. domi. Pan. in alle. c. cum contingat. in vij. col. iij. versi. venio ad secundam. ibi, concludit ergo & ibi dicit esse communem opinionem doct. & do. Bar. in præalleg. l. si quis pro eo. in princ. in iij. col. versi. tertio dixi. & in pen. col. ver. decimo prohibetur. & dom. Alex. consi. viij. ij. vol.*

f ¶Actio. *An actio oriatur ex iuramento, d. Bar. in l. si quis pro eo. in ij. col. ver. sed contra istud oppo. & ver. sed quæro, quid de iure cano. ff. de fideiuss. Et tenet ibi, quòd non de iure ciuili: secus autem de iure canonico.*

g ¶Propter timorem litis. *Hoc verum intellige, si pactum fiat pendente lite, vt dicit gl. in d. l. quisquis. & tex. in l. j. in §. in honorarijs. versi. litis causa. ff. de var. & extraor. cog.*

h ¶Præterea. *Aduerte quòd ille text. loquitur in casu, quo honorarium promissum fuit aduocato pendente lite.*

i ¶Contra Bart. *Hanc singularem op. di. Bar. egregiè impugnat do. Panor. in præalle. c. cum contingat. in iiij. col. in versi. circa primum.*

k ¶Ad l. non dubium. *Vide pulchrè do. Panor. in d. ca. cum contingat. in iij. col. ver. nunc attingendo ibi, vnde formalius.*

l ¶De publico. *Vide Spec. in tit. de salarijs. § sequitur. versi. sed & id.*

m * Posset paciss. *Aduerte, quòd aduocati possunt ante litem motam vel ea durante, vel finita, de salario conuenire, nisi recipiant salarium de publico. Ita tenet Pet. de Ancha. in c. j. de postul. per l. antepenul. C. de profess. & medi. lib. x. & l. j. § si cui. ff. de var. & extraor. cog. & per Hostien. in summa illius titu. de postu. in §. qui postulare.*

n ¶De forma libelli. *Spec. in tit. de magistris. circa prin. & versi. cæterum. & versi. sed & salarium.*

SVMMARIVM.

1 *Lex imperialis super diffidamentis qualiter fieri debeat.*
2 *Diffidamentum quomodo debeat denunciari.*
3 *Bellum vt dicatur iustum, quinque requiruntur.*
4 *Bellum quis possit indicere.*
5 *Proditor, quis dicatur.*

QVAESTIO CXCI.

EOs qui decæterò aduersus aliquos iustam diffidationis causam se habere fingentes, ipsos in locis, vbi domicilia non obtinent, aut ea communiter non habitant, intempestiuè
1 † diffidant, declaramus damna quæcunque per incendia, spolia, vel ra-

pinas diffidatis ipsis cum honore suo inferre non posse, & quia patrocinari non debet alicui fraus & dolus in præsenti constitutione in perpetuum valitura, sancimus diffidationes huiusmodi quibuscunque dominis aut personis cum quibus aliqui fuerunt in societate & familiaritate. vel honestate, quãuis amicitia conseruati, sic factas vel fiendas in posterum non valere, nec licere prætextu diffidationis cuiuslibet quempiam inuadere, per incendia, spolia, vel rapinas, nisi diffidatio per tres dies naturales ipsi diffidando personaliter vel in loco, in quo habitare consueuit, publicè fuerint intimata, posítque de intimatione huiusmodi per testes idoneos fieri plena fides, quisquis secus quempiam diffidare & inuadere modo præmisso nõ seruato præsumpserit, infamiã eoipso incurrat, & sic nulla diffidatio, ac si nulla factu esset, quem etiam tanquam proditorem per quoscunque iudices pœnis legalibus statuimus castigari. Inhibemus etiam & dãnamus vniuersas & singulas guerras, & lites iniustas, cuncta quoque iniusta, incẽdia, spolia, & rapinas, indebita, & inconsueta thelonia, & conductus, & exactiones pro ipsis conductoribus extorqueri consuetas sub pœnis quibus sacræ leges præmissa & eorũ quodlibet faciunt punienda. ¶ Hæc lex non est in corpore iuris clausa: sed fuit dudum in camera computorum Delph. registrata: sed ad effectum obseruationis eisdem tẽporibus quibus domini gubernatores huius patriæ Delph. erãt vicarij Imperiales, & quam l. ego Guido Papæ hic duxi commendandam pro declaratione materiæ eiusdem per modũ gl. ¶ Dic ergo super verbo, diffidant. de materia diffidamenti, vide plene per Io. An. in nouella, de homi. in c. j. & tetigi ĩ. q. ccccxxvij. Sed quid si post diffidamẽtum capiantur treugæ ad certum tempus, an lapso tẽpore posint debellari impunè, sicut ante treugas captas facere poterant? dic ꝙ
a sic, [a] per l. iij. §. si ad diẽ. ff. de re mili. † Super verbo, tres dies. dic
2 quia diffidamentum debet ita denũciari, [b] vt ille qui diffidatur,
b posit se munire contra eius aduersarium. aliter diceretur proditio. pro hoc adducunt do. tex. in l. aut qui aliter. §. si quis se denũciauerit. ff. quod vi aut clã. in verbo, habitare consueuit. istud videtur sufficere per tex. & gl. in l. licet. C. de repudiis: licet contrarium videatur per l. quæ absenti. in prin. ff. de acq. poss. vbi dicit tex. certior factus fuerit &c. quomodo enim poterit dñs certior fieri, si fiat citatio seu intimatio in domo, in personã alterius ex familia? si dñs sit lõgè absens, nõ video. tamẽ oportet hoc casu stare huic legi, cũ fuerit cõdita per Imperatorẽ habẽtẽ potestatẽ
legem

legem condendi:vt plenius de hoc dixi ĩ.super verbo,domicilia, de citatione facta in domo habitationis in personã vxoris. vide quæ dixi ĩ.q.cclv.& q.ccccxlv.super verbo,domicilia.quęro nuncius portans literas diffidamenti accesit ad domum propriæ habitationis diffidandi,sed eum ibi non reperit: ideò ipse nuncius ibi dimisit literas diffidamenti in dicta domo, vel eas tradidit alicui de familia diffidati,an hoc sufficiat? videtur quòd sic,ar.l. licet.cum sua gl.C.de repu.in contrarium videtur per l. qui absenti.in prin.ff.de acq.pos.nam ibi dicit text.certior factus fuerit.modo de tradita alicui de familia,dñs nõ est certior:nã pone, quòd dñs est absens. quomodo põt certiorari?certè nullo modo. Prætereà non est dubiũ,ꝙ in casu d.l.absenti.tractatur de fauore illius,ad quẽ mittitur epistola,& requiritur, ꝙ fuerit certior factus.ergo multò fortius in casu huius quæstionis, cum in ea tractetur de odio.ar.l.cum quidẽ.ff.de li.& post.&c.odia.de reg.iur. li.vj.& pro hac parte facit l.absenti.ff.de don. Crederẽ tamẽ primam partem veriorem:videlicet ꝙ sufficiat tradere literas diffidamenti,in domo habitationis alicui de familia sua, per verba huius legis, ibi,dum dicitur,vel in loco,vbi habitare consueuit, publicè fuerit intimata &c.Si teneamus pro lege hãc cõstitutionẽ Imperialẽ,prout facere debemus,cũ omnes nationes sub ipso
c Imperatore [c] sint.xj.q.j.c.si quis.in ver.volumus,etiã natio Fran-
d ciæ.[d] vt dixit tex.in l.in nomine dñi.§.iubemus. ibi, Galliæ seu
3 Frãcorũ.C.de offi.præfe.præt.super verbo,iniustas. †dic,ꝙ quin-
e que requirũtur ad hoc,vt guerra dicatur iusta,[e] scilicet persona, res,causa,animus, & authoritas,& plenè vide in summa Raymũdina,de casibus. in rubrica,de bellis.& plenius per Io.de Lignano in tractatu suo bellorũ.& ibi etiã de materia duelli, quid dicatur bellũ licitũ & illicitũ,& ex qua causa indici posit bellum: vide Inn.in c.quod s̃.extrà de voto & voti.red. Sed quis posit in-
4 dicere bellum?dic † ꝙ solus princeps.xxiiij.q.iij.c.j.& ij.& tenet Spe.in tit.de of.dele.§.cõstituitur.ver.sed nũquid potest bellum.
f &c.¶Super verbo,proditorẽ,quęro quis dicatur proditor? [f] dic†
5 quòd ille est proditor,& vulgus appellat proditorẽ eum,qui sine aliqua causa & sine vlla diffidatione eum, qui de eo confidebat, vulnerat,vel grauiter offendit.Idem dicit Bar. in l.respiciẽdum. §.delinquunt.ff.de pœn. & maximè committendo proditionem contra maiorẽ suum.vt l.fi.C.de delatorib lib.x.itẽ dicit Io.And. quòd mouẽtes bella sine vlla diffidatione,dicũtur agere proditoriè.in c.pro huma.de ho.li.vj.Ia.Bu.verò dicit ꝙ oẽs qui dãt ali-

cui potionem venenatã, sunt proditores in l.j. C.de male.& Mathe.aliquãdo etiam dicitur proditor, reuelator secretorum.ff.de his, qui no.infa.l.athletas.§.calumniator.dicitur etiam proditor qui permittit transire gentẽ inimicam.C. de re mil.si quis barbarum.lib.x.Bald.in l.j.quib.mod.feudum amittatur.circa mediũ. ¶De materia duelli, plenè dixi infrà, quæstione cccccxvij.

a ¶Quòd sic. *Istud intelligendum est, si guerra præcesserit: secus si materia tantum præparata fuisset ad guerrã nondum motam: quia tunc treuga facta fuerit ad certum tempus, debet illa finita de necessitate fieri diffidatio, aliàs primus erumpens in bellum seu territorium alterius aggrediens, dicitur latro. Et est quia vbi non præcedit dispositio, ibi lapsus temporis pro se non habet dispositionem inducere: sed vbi dispositio, id est, guerra præcessit ex priuato tempore sufferentiæ, seu treugæ, ipso facto remanẽt contendentes in guerra. Ita dicit do.Bald.in tit.de pace Constan.§.vasalli qui tempore.in versic. sed quid.*

b ¶Denunciari. *In factis enim armorum nunquam debet perueniri ad bellum, nisi præcedat admonitio & diffidatio. Quandoq; tamen lex indicit bellum, & tunc non est necessaria monitio: cum tunc furtiuè & clàm liceat consulere damnis suis.dom.Bald.in l.si manumissori. in ver. adde digestis.de obsequijs pat.præstan.*

c ¶Sub ipso Imperatore. *Ipse enim Imperator est superior, & dominus omnium prouinciarum.lxiij.dist. Adrian. & ibi gl.in vers.per singulas. item omnium rerũ.viij.dist. quo iure.xxiij.q.viij.conuenior. C. de quadr. præscrip.l.bene à Zenone.imò ipse est dominus totius mundi.l.de precario. ff.ad leg.Rhodiam.de iac.secundum glo.ibi.& glo.j.xij.q.j.futuram. & ideò potest mundum ab alio occupatum vendicare. vt dicit do.Bart.in extrauag.ad reprimendum.circa prin.in glo.super verb.totius orbis.*

d ¶Natio Franciæ. *Contradicit Specula.in tit.de app.§.nunc tractemus. post princip.& elegantißimè dom. Oldra.consil.lxix.incipi.consueuit dubitari.& infrà q.ccxxxix.*

e ¶Iusta. *Ista quinq; requisita ponit in contrario casu glossa in cap. quod autem.xxiiij.q.ij. Quot autem sint genera belli, & quod sit iustum bellum, d. Aret.in c.iustum bellum.xxiij.q.ij.dom.Inn.in c.olim.lo.j.in glo. sua, in vers.videlicet.de restit.spol.& d.Bart.in l.ex hoc iure.j.col.versic. quæro quæ sunt bella licita.ff.de iustit.& iur.*

f ¶Proditor. *Christianus Christianum non debet offendere, nisi prius ipse eum diffidauerit, vel iudicis iuris authoritatem habuerit: aliàs est proditor.d.Bald.in l.item nulla.in v.not.C.de episc.& cleri.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula: Salua legali echeuta quid valeat.*

Filia

2 *Filia dote contenta cum iuramento, cessit bonis paternis, his verbis adiectis, salua legali echeuta. an eo casu filia succedat patri intestato. Et an debeat à patre in aliquo institui.num.3.*

QVAESTIO CXCII.

1 NOn reperitur iure cautum de legali echeuta†, licet illis verbis sæpissime vtātur notarij in instrumentis matrimoniorum, vbi filiæ dote contentæ renunciant cū iuramento bonis paternis. Sed bene legitur de legitima successione, de qua facit mē-
a tionem Cy.[a] in l.vna.in prin.C.quando non peten.partes petenti
2 bus accrescant.†Sed iuxta de hoc quæro, filia dote cōtenta cū iuramento, quittauit bona paterna, adiiciendo illa verba: salua legali echeuta. An eo casu filia succedat patri intestato? Reperio d.Pet.Papę in suis notabilibus, sic distinguentem: quia dicit ipse, aut pater reliquit alios liberos, qui nō quittauerunt vnà cū filia, quæ quittauit: aut reliquit illam solam filiā, quę quittauit. Primò casu non potest talis filia succedere patri intestato. Ratio quia illud pactū videtur fuisse factum in fauorem aliorum filiorum. ita etiā dicit Sal.in l.pactū, quod dotali.C.de pact.in q.quæritur modò, an pactū, &c. Et etiā in fauorem patris, vt possit facere ad libitum suum de bonis suis. Secūdo casu potest succedere patri intestato: quia cessat fauor prædictus, scilicet filiorum qui non supersunt. Et quia non disposuit de suis bonis videtur eidem filiæ
b tanquam proximiori reliquisse. l.conficiuntur.in prin.[b] de iure codi.& hanc dist.approbat expresse Io. de Lign. in c.fin.extrà de don.vbi pulchrè de hac materia tangit.& secundū prædicta possunt intelligi illa verba, salua legali echeuta. ita dicit dictus do. Pet.Papæ. Idem tenet recolendæ memorię d.Steph.Guillonis, legum doctor, præsidens quondam huius patriæ Delph. Sed dicit, quòd credit, quòd talis filia non admittatur hoc casu ad successionem patris intestati, nisi deficientibus agnatis & aliis proximioribus viro vxore vel fisco exclusis, sicut ponit tex.in l.j.C.vnde vir & vxor. Ita dicit d.Steph.Guillionis, in suo repertorio, super verbo, legali echeuta. Sed ego Guido, credo cōtrariū, videlicet, quòd filia prætextu dictæ reseruationis legalis echeutæ, nō extantibus aliis liberis, succedat patri intestato, exclusis agnatis aliis venientibus ab intestato: secundū dictum d.Petr. Papæ, per rationes suprà tactas. imò plus voluerunt aliqui dicere, quòd talis filia indistinctè succedat patri intestato.& dicunt esse casum in l. fin.§.illud.ff.de hæred.vel ac.ven.ex noua voluntate, licet tacita, per d.l. conficiuntur. Pro quibus videtur casus in c.cum inter. extrà de

renun

renun. Ita etiã tenet Gencelinus in c. quãuis pactum. de pac. li. vj. Et secundum dictam opi. dicti d. Pet. Papæ cõmuniter vidi iudicari, videlicet quòd filia quæ quittauit bona paterna, cùm illa reseruatione legalis echeutæ, nõ succedat patri intestato, stantibus aliis liberis, qui non quittauerunt: non exstantibus autem aliis liberis succedat exclusis agnatis, & aliis veniẽtibus ab intestato. Secus autem si non fuisset adiecta dicta clausula: quia tunc non succederet patri intestato, etiã si alij liberi non extarent, sed deuoluerentur bona aliis venientibus ab inte. secũdum communẽ doc. opin. in l. pactũ quod dotali. C. de coll. licet Gencelinus voluerit contrariũ: vt suprà recitaui.
3 † Sed an filia quæ quittauit bona paterna, debeat per patrem in aliquo institui, vt valeat testamentum? do. Io. de Aram. in d. l. pactum, quod dotali. tenet quòd non in sua repetitione, quam penes me habeo ego Guido. & de hac etiam tetigi infrà q. ccxcv. & q. ccccxxvj. De filia quæ quittauit cum iuramento, vide quæ plenè dixi infrà q. ccxxiij. cũ quatuor aliis sequentibus quæstionibus.
4 ¶ † Iuxta hanc materiã quæro: filia quittauit bona paterna, & materna, an videatur quittasse bona fraterna? dic quod nõ: nisi expressè dicatur de fraternis: quia licet procedant à patre non tamen fuerunt post mortem patris amplius paterna, sed fraterna: vt dicit Bart. in d. l. ij. §. illud. ff. de hæred. vel actio. vend. Sed pone, quòd in instrumento quittantiæ non dicitur, quòd filia quittet bona fraterna: sed tantummodo dicitur & notarius vsus fuit hoc verbo, frarenchię. An sub hoc verbo, frarenchiæ dicerentur bona fraterna comprehendi, vt filia videatur bona fraterna quittasse: relinquo cogitandum.

a ¶ Cyn. *Etiã facit ibi mẽtionẽ tex. in prin. de ipsa legitima successione, quæ vẽdicat sibi locũ quinq; modis in genere. Vnus modus est liberorũ: alius nepotum ex filijs in potestate cõstitutis. tertius est parentũ. quartus agnatorum vocatorũ ab intestato. quintus est non solum ab intestato, sed etiã ex testamẽto, in quibusdam personis etiam extraneis. ita dicit d. Odofr. in dicta lege vnica. in iij. col. ver. vnde circa istũ art. C. quando non peten. par. peten. ac. & post eum ibi dominus Cynus in principio in præall. l. vnica.*
¶ *Adde de hac quæstione videndum Dominicum de sancto Geminiano, in c. quamuis. in vlt. q. de pact. lib. vj.*

b ¶ In prin. *Vers. sed ideo fideicommissa. & in fortificationem huius opi. facit, quod ibi notando scribit d. Baldus dicens, quòd succedentes ab intestato, videntur succedere tacito iudicio testatoris. & ibi dicit glo. quod hic est fictio, & non potest probari contrarium, vbi factum nullum est testamentum. quod est inquit ipse d. Bald. no. di. & ex hoc colligit, quòd licet testa-*

tor veniens ab intestato reputet indignum, tamen vbi nullum factum est testamentum, talis succedit ab intestato.

SVMMARIVM.

1 *Confines quomodo probentur in Delphinatu.*
2 *Confines castri vel plebeiatus quomodo probentur.*
3 *Probatio centum annorum quomodo poterit fieri.*
4 *Pars vna an teneatur alteri parti exhibere instrumentum faciens pro limitatione mandamenti sui.*

QVAESTIO CCXCIII.

QVia in hac patria Delph. sæpe occurrunt lites & cõtrouer-
1 siæ super finibus mandamentorũ † & ecclesiarũ parrochialium, pluriesq; ex cõmissionibus mihi factis per dictam curiam parlamenti super ipsis limitibus examinauerim testes, & nõ sine dubio, cum sit modica difficultas in iure in modo probandi tales confines: ideò volui in iure videre de modo talia probãdi. Et reperio quãplurimos modos inferius particulariter declaratos: per quos seu alterum ipsorũ confines de iure probãtur. Primò nanq; probantur tales confines per publicũ instrumentũ, si de hoc fuerit confectum. l. optimã. C. de contr. & comm. stip. cum ibi no. facit l. cũ aliquis. C. de iure delib. Sed quid si in aliquo instrumento fiat mentio de confinibus, dicendo sic: in domo talis, iuxta confines talis mandamenti: an talia instrumẽta in alios confecta probent confines? dic quòd non: vt dicit Bart. in d. l. cum aliquis. C. de iure delib. Secũdò, probatur per lapides antiquos. l. j. §. qui in rebus. ff. de fal. & l. qui tabulas. in prin. ff. de fur. Tertiò modo proba-
2 tur per famam publicã. c. cum causam. [a] de prob. quæ fama publica probatur per duos testes bonæ opi. l. iij. §. j. & ibi not. ff. de test. & de hac probatione quæ fit per famam in re antiqua, vide quæ dixi infrà q. cclvij. Quartò probantur confines, per custodes locorum. l. in nomine domini. circa princ. ibi, quoniã ita conuenit, vt semper custodes fines prouinciæ seruent, &c. C. de offi. præfec. præt. Afric. Quintò, per libros antiquos: vt d. c. cum causam. iuncto c. ad audientiã. de rescr. Sextò probantur per scripturã in columna vel lapide impressam. xxiiij. q. ij. c. sanè. & l. j. & ij. de albo scriben. & no. gl. in c. cum causam, Septimò probantur per depositiones testiũ: vt in d. c. cũ causam. & sufficit, quòd tales testes dicant: nos vidimus hoc opus factũ esse: ita & sic à nostris prædecessoribus audiuimus. l. in sum. §. idem Labeo. & ibi gl. & Bart. ff. de aqua plu. ar. Octauò per voluntatem patrisfamiliàs declaratã in eius vita. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. j. & l. si quis duas. §. si

quis autem.ff.comm.pręd. Nonò probãtur per communem opi. vt no.per Spe.in ti.de prob.§.j.ver. hoc etiã no.in §.vidẽdũ restat.
b ver.xij.ibi per cõmunẽ opi.¶Decimò [b] credo,ꝙ possunt confines probari per præsumptã probationẽ,vbi essent difficiles probationes,propter longinquitatẽ tẽporis,per ea quę ponit Bal.plenè in auth.quas act.C.de epis.& cle. Et vidi iudicari pro probationib. factis,iuxta ij.iij.vj.& ix.modos prędeclaratos.Sed iuxta hãc materiã quæro,pone ꝙ est cõtrouersia inter duo castra de cõfinibus territoriorũ. homines vnius castri deponũt ꝙ bãnerius illius castri custodiebat vsq; ad illũ locũ,& ibi pignorabat,& ita audiuerunt à suis prædecess.nũquid tale testimoniũ valebit? doc.dicunt quòd sic, per text.in l.in nomine.§.in Sardinia.ver.vbi aũt inua-
2 sione,&c.C.de off.præfec.Afri. †Qualiter probetur confines castri,vel plebanatus.glo.in l.optimã.C.de contrahen.& commit. stipu.& de iure delib.l.cum aliquis.est etiam glo.in l.prædiis.§. Titio.ff.de leg.iij.super verbo, emptionis,&c. Et pro hac materia vide Spec.in tit.de probatio.§.j.vers.breuiter. Vlterius circa hoc quęro,quia ego Guido Papæ de præsenti ago in curia parlamenti contra homines sanctæ Eufemiæ, qui conantur territorium meum sancti Albani in certa parte vsurpare: an possim producere testes pro me de hominibus commorantibus in dicto loco meo sancti Albani? credo quòd sic:quia videmus, quòd illi de vniuersitate possunt esse testes in causa vniuersitatis: vt not. Innoc. in c. cum nuncius. extrà de testib. & Spec. in tit. de teste. in §.j. ver. sed nunquid in causa vniuersitatis, &c. Multo fortius ergo poterunt in hac causa mea deponere: quæ eos non concernit.Item videmus, quòd in subsidium aliis deficientibus admittuntur aliqui testes,qui aliàs nõ admitterentur.in l.cõsensu.§.seruus.C.de repud.Item dicta causa non concernit commodum,nec incommodum ipsorum hominum meorum sancti Albani, cur ergo repellerentur? non video,iuxta ea,quæ leguntur & not.in l. parentes. C. de testib. & in l. idonei. imò (quod fortius est) videmus, quòd illi de vniuersitate possunt esse testes in causa vniuersitatis,posito quòd reportent commodum in vniuerso,vt dicunt Cyn. & doct.in d. l. parentes. & in dict. l.idonei.& in l.consensu. & in l.intantum.§.vniuersitatis.ff.de re.diuis. & Spec.in tit.de te-
3 ste.§.opponitur.ver.sequitur.in addi.Spec. ¶ †Sed quomodo po-
c terit fieri probatio centũ annorũ? vide Bald.[c] in auth.quas actio-
4 nes.C.de sacros.eccl.Et dixi infrà.q.ccclvij. † Sed an vna pars teneatur alteri parti exhibere instrumentum faciens pro limitatione

tione mandamenti sui? Dic, quòd sic, cũ sit cõmune inter eos. ita dicit Spe. in titu. de instru. edi. in §. videndum restat. vers. ex præmissis etiam collige &c. ¶Si singulares de vniuersitate possunt
d esse testes pro vniuersitate [d] & quando, vide quæ dixi in apparatu statuti, si quis per literas. in glo. super verbo, communi æstimatione fide dignos &c. ¶Item Io. Fab. C. de sum. tri. & fid. cath. dicit quòd facta antiqua quę excedunt memoriam hominis probãtur per cõmunem relationem antiquorum, & per libros anti
e quos, & per historias antiquas [e] & habet talis antiquitas vim legis & constitutionis. de hac materia etiã plenè tetigi in lxxxviij. consil. meorum.

a ¶Cap. cum causam. *Vbi post omnes vide d. Feli. pulchro ordine tractantem hanc q. probationis finium.*

b ¶Decimò. *Adde xj. quòd confines probantur per clausuras & burgos. vt in præ. versi. si in Sardinia. ibi, sicut ex clausuris & burgis ostẽditur.*

c ¶Bal. *Qui in d. auth. quas actiones. ponit certos modos probandi possessionem centum ann. vt ibi in vlt. col. versi. iiij. & vltimo.*

d ¶Testes pro vniuersitate. *Si quæratur de actu per quem singulariter cuique de vniuersitate obuenit vtilitas: illi de vniuersitate non admittuntur in testes: quia in re propria &c. in casu vero cõtrario testes esse possũt. ita sentire videtur d. Io. And. in c. cum nuncius. in gl. j. extrà de testi. Aliter tamen & moderatiue videtur sentire do. Abb. in c. insuper. in iij. col. in versic. primum membrum. de testi.*

e ¶Per historias antiquas. *Hoc videtur fore intelligendum, quando ab antiquo est adhibenda fides talibus: alias non. ita sentit d. Feli. in c. inter dilectos. viij. col. in gl. in ver. magis in ver. & idem alleg. do. Abb. in c. cum causam. de prob. & do. Bar. in l. j. ff. si certum pet.*

SVMMARIVM.

1 *Princeps temporalis an super iuramento possit dispensare.*

QVAESTIO CXCIIII.

a PRinceps temporalis potest super iuramento [a] dispensare:
1 † vt videtur casus expressus in l. Imperatores. in princ. quæ est l. fi. ff. ad municip. & facit l. fi. ff. de re mil. Quod facit ad quęstionem, aliquis à prisonatus per eius aduersarium promisit aut iurauit sub fide sui corporis vel aliàs ad sancta Dei Euangelia de tenendo arrestum vel ostagium in aliquo loco: nũquid princeps, vt potè do. noster Delp. vel magnificus dñs gubernator eius locũte. poterit super tali promissione seu iuramento dispensare & inhibere tali à prisonato ne arrestũ vel ostagium teneat adeò ꝙ ipse ab ostagio recedere possit, absq; metu periurij seu fidei ru-

negotiationibus se immisceant, nec de illis se intromittant l. nobiliores. C. de cõmer. & merca. iuncta l. milites. C. de loc. & conduct. si enim nõ obstãte charactere qui in cle. imprimitur: vt ponit gl. super verbo tõsurã c. fi. extrà de tẽp. ord. lib. vj. ipsi propter tales negotiationes seculares priuentur priuilegio clericali, dũ
a eas exercent: ita & nobiles [a], licet de nobili genere procreati existant: cum in vno non sit potior ratio quã in alio: ergo idem ius statuendum. l. fi. ff. ad l. falcid. l. fi. C. de consti. pecu. Præterea, ipsi nobiles talia exercentes, faciunt actum contrarium & non correspondentem nobilitati. vt l. nobiliores. & l. milites suprà allegat. ideò priuilegio seu immunitati nobilibus nobiliter viuentibus concesso videntur renuntiare. l. semper. §. fin. ff. de iure immu. & l. fi. in fin. ff. de veteranis. hoc etiam videtur dicere in clericis expresse d. c. fi. de vita, & honestate cleri. & Spe. in ti. de bigamis. in secundo libello ibidem subiuncto. Nec releuantur in aliquo, si probarent se de genere nobili fuisse procreatos. vt l. iij. §. j. versi. cæteri. ff. de mu. & hon. quæ probatio nobilitatis fieri posset per famam, vt dicit Bal. in l. prouidendum. C. de postul. Et potest esse ratio procedens à diffinitione nobilitatis positæ per Bart. in l. j. C. de dignita. qui dicit: Nobilitas est qualitas illata per principatum tenentem qua quis vltra honestos acceptus ostenditur. & notãter dicitur qualitas ex eo quòd potest adesse vel abesse præter subiecti corruptionẽ. quod apparet in muliere plebeia, quæ si nubat homini nobili: ipsa nobilis efficitur. l. mulieres. C. de digni. & l. fœminę. ff. de sena. Et in muliere nobili, quæ si nubat homini pleb. ipsa desinit esse nobilis. l. j. C. de dignit. Et ita in exercendo tales negotiationes & mercantias nobilitati non conuenientes, effectus nobilitatis eisdem abesse debet: sicut in dictæ. fi. de vita & honestate cler. habetur. & pro hoc videtur text. expressus, in l. per id tempus. C. de curios. & stat. lib. xij. & ita etiam de consuetudine obseruatur in hac patria Delp. Et ideò in taliis quæ conceduntur do. nostro Delp. per tres status huius patriæ in literis, quæ mittuntur bannaretis & syndicis ciuitatũ pro taliis peræquandis, subiungitur clausula: Exceptis nobilibus nobiliter, & clericis clericaliter viuentibus, excludendo nobiles nobiliter, & clericos clericaliter viuentes. ¶De hac materia scripsi j. q. ccclxxxj & ibi scripsi decisionẽ super hoc factã, Et præmissa esse vera intelligo, dum tales exercerent negotiationes, vbi autẽ desisterent ab eisdẽ, credo ꝙ priuilegio nobiliũ gauderent. [b] vt in d. c. fi. habetur.
b
Sed

Sed an nobilis qui contribuit bis aut ter in dictis subsidiis cũ popularibus, teneatur ex post cõtribuere. vide in l. j. C. de auro co-
2 ro. li. x. † & quæ dixi j. q. ccclxxxvij. Sed quæ dicantur negotiationes licitæ & permissæ nobilibus, & clericis ex quibus non priuentur immunitate nobilibus & clericis cõcessa: vide Spe. in tit. de bigamis. in ij. q. ibi subiũcta. Sed vtrum nobilis cultiuãs suas possessiones, priuetur priuilegio nobilitatis? Dic quòd non, vt ponit in simili de clerico Spe. in tit. de cle. coniugatis in prin. ver. sed quomodo dices &c. ibi, verũtamen &c. Et vide, quæ circa hoc dixi s. q. xlj. Sed an nobiles nobiliter viuentes teneantur contribuere pro rebus rusticalibus in subsidiis Delph. vide quæ
3 scripsi j. q. ccclxxxiiij. † Et an clerici stantes in scholis dicãtur viuere clericaliter, vt non contribuent in subsidiis Delp. vide quæ dixi s. q. lxxxiij. Sed an clericus succedens patri teneatur contribuere in subsidiis sicut pater, vide Bart. in leg. per procuratorem in j. q. ff. de acqui. hære. & Hen. Bohic. in c. statutũ. extrà de censi. & ibi ponit vtrum miserabiles personæ teneantur contribuere. & de hac q. vide quæ dixi j. quæst. ccclxxxij.

a ¶Ita & nobiles. *Pro hoc benefacit tex. in l. j. versi. scientibus. C. negotia. ne mili. lib. xij. & eo. lib. de re mili. l. militares.*

b ¶Desisterent, priuilegio nobilium gauderent. *Istud videtur probari ar. l. ij. in princ. ff. de decurio.*

SVMMARIVM.

1 *Domini de Parlamento an possint concedere indicta, ad postulationem alicuius ciuitatis.*

QVAESTIO CXCVII.

Domini mei de parlamento Delph. Gratian. residentes licet vicẽ præf. præt. obtineãt, non tamẽ possunt indictũ siue tributũ nouũ vtpote cõe. vini aut panis vel aliud simile cõcede-
a re alicui loco vel vniuersitati. videtur casus expressus [a] in l. j. C. de superind. li. x & in auth. de col. § j. col. ix. istud etiã in simili probatur in vectigalibus, quæ inconsultis principibus non debent concedi, nec alias, donec seruata forma, de qua in leg. j. C. noua vecti. instit. non possunt. ita dicit text. in l. non solent. C. eod. tit. & ita seruant præfati spectabiles domini mei de parlamento & quando eis offeruntur super hoc supplicationes, no-
b lunt prouidere, [b] sed remittere consueuerunt partes coram domino nostro Delph. dum residebat in hac patria. Et nunc remittunt coram magnifico domino gubernatore Delph. vices ipsius domini nostri Delphin. gerente, ita vidi & fieri & obseruari

temporibus meis. De potestate & authoritate huius curiæ parlamenti: vide quæ scripsi plenè infrà quæstio.cccccliiij.

a ¶Casus expressus. *Videtur in l.placet. & ibi d.Bar C.de excu mu.li.x.*

b ¶Nolunt prouidere. *Secus, quando collecta foret imponenda propter aliquam necessitatem imminentem vtpote incursum seu inundationem fluminis, aut vrgens debitum, &c.alias: quia tunc videtur hoc posse concedere ipsum parlamentum. argumen. l.j.§.fina.in glos in versicu. proconsul.ff.quod cuiusque vni. etiam argumen.eorum, quæ dicit domi.Bartol.in l.iiij.§.actor versicu.quæro qui si illi.ff.de re iudica.*

SVMMARIVM.

1 *Commissio procedendi in aliqua causa summariè & simpliciter, an possit concedi per curiam parlamenti.*

2 *Stylus & consuetudo curiarum, pro lege habetur.*

3 *Consuetudini villæ, & stylo curiæ contradicentibus, vtri potius standum.*

QVAESTIO CXCVIII.

SEd an dominus gubernator Delphin. vel curiæ parlamenti
1 possit †commissionem facere, quòd procedatur in aliqua causa summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu & figura iudicij? Credo quod non, de iure: quia delegatus Papæ etiam de latere, hoc facere non posset: vt est glo.singularis secundum do. Io.de Imo.in c.fi.de hæret li.vj.& refert Ang.de Are.in l.j.§.interdum ff.à quibus appel.non licet. Et nullus potest hoc facere, præter quàm Papa vel Imperator.ita dicunt & tenent Innoc. in c.olim.extrà de accu.& Spe.in tit.de leg.§.superest vide.versi.
a sed nunquid legatus[a]. Et ponit bene ad longum Io.And.in d.c. fi.extrà de hæret.li.vj.Idem Franc.de Zabarel in cle.dispendiosam.de iudi.in fi.q.j.per rationes quas ibi ponit, quæ ibi videantur: secus de stylo & consuetudine in dicta curia parlamenti diutius & longissimè obseruatis, ipsi dominus gubernator & curia
2 parlamenti hoc faciunt & facere possunt†: quia stylus & consuetudo curiarum pro lege habentur.in l.fi. ibi, in cæteris mos iudiciorum, qui hactenus obtinuit, in posterum seruatur intactus. C.de iniur.& l.generaliter.§.in omnibus C.de reb.cre.& iureiuran.& l.j C.quæ sit lon.consue.istud videtur tenere Rayne.de Sabanaco in repeti.sua.l.more maiorum.ff.de iuris om.iudi.super expositione literali horum verborum, more maiorum receptum est.id est, per vsum vel consuetudinem magistratuum ab antiquo ita obseruatum. Et ita obseruatur, & si contrarium iudicaretur, sententia esset nulla: ac si cõtra legem foret lata, cum stylus vicem legis obtineat, iuxta not.per Cyn.in l.ij.C.quando

prouo

prouoca. non est necesse. in iij. qõ. Sed an sit aliqua differentia[b]; si in tali commissione ponantur hæc verba summariè simpliciter, & de plano sine strepitu iudicij, vel hæc verba, sine figura iudicij: dic quòd sic: sicut ponit Inno. in d.c. olim. & ibi videtur. & Spec. in tit. de inquisitione. §. nunc tractemus. versi quid igitur, si in litera apostolica, &c. & Ioan. And. in d.c. fin. de hæret. lib. vj. & Barto. in sua extrauaganti ad reprimen. super verbo, figura. Et differentiam ibidem recitat. ¶ † Sed si stylus curiæ contradicat consuetudini, villæ vel econtrà, cui potius sit standum? Dic quòd stylo curiæ, vt not. Cy. in d.l. ij. C. quando prou. non est necess. sed quanto tempore inducatur stylus, vide Rayne. de Sabanaco, in sua repetitione l. more maiorum. ff. de iuris. omni. iudi.

a ¶ Versicu. sed nunquid legatus. *Specu. autem post argumentationem ad vtranque partem, concludit legatum domini Papæ cognoscere, & committere debere iuris ordine seruato. allegat in argu. extrà de iureiur. cap. venientes. & cap. ego ei. dixit esse expressum. ff. de offic. proconsul. in l. nec quicquam. §. de plano. & §. decretum.*

b ¶ Differentia. *Strepitus enim videtur respicere abbreuiationem dilationum, & superfluitatem allegationum, & huiusmodi. figura autem iudicij videtur concernere ordinem iuris siue substantialia, vtpotè libellus & litis contestatio, & c. talia, vt colligi potest ex clemen. sæpe. & ibi do. Ioan. And. & Cardi. de verbo. significatio.*

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio actionis personalis debitoris contra creditorem.*
2 *Ius canonicum tollit præscriptionem in mala fide.*
3 *Iuramentum habet tacitam conditionē, si res in eodem statu permanserit.*
4 *Ius commune & statutum possunt statuere quòd malæ fidei possessor præscribat odio negligentis.*

QVAESTIO CCXCIX.

AN cap. malæ fidei possessor. de reg. iur. li. vj. & c. fin. extrà de præscriptionib. habeant locum in præscriptione debitoris, 1 contra personalem actionem creditoris†, ita quòd corrigantur hodie l. sicut. & l. omnes. C. de præscri. xxx. vel xl. anno. per dicta 2 duo capitula. & reperio Bar. in l. sequitur. §. si viam[a]. ff. de vsuc. & in l. fin. ff. quemadmo. serui. amitta. qui dicit, quòd non corriguntur: quia dictum cap. malæ fidei loquitur de præscriptione, quæ requirit factum præscribentis, hoc est possessionem. Similiter d.c. fina. loquitur in præscriptione rei: vt pater ibi. dum dicit rei alienæ &c. Et sic in præscriptione quæ procedit ex possessione & facto præscribentis. dubium autem istud loquitur in præscrip

ſcriptione, quæ non requirit aliquod factum præſcribentis: quia non poſſeſſionem, ſed tantùm negligentiam creditoris non petentis, & ideò dicta iura canonica emanata ad correctionem iuris ciuilis, non debent ad caſum, de quo non loquuntur, extendi, per l. præcipimus. C. de appel. & c. cum non expediat. de ele. li. vj. cum ſimi. Hanc eandem opi. expreſsè videtur tenere Inno. in c. cura. in glo. pen. extrà de iure patro. dicens, quòd cum iſta præſcriptio inducta fuerit ab eo, qui habet poteſtatem diſponendi in temporalibus, vt in l. bene à Zenone. C. de quadr. præſcriptio. & in l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iactu. cum ſimi. Meritò tutus eſt debitor præſcriptione, qui eius authoritate id fecit. arg.
b c. quod quis [b]. de reg. iur. lib. vj. Potuit enim princeps in odium
c negligentis creditoris & fauorem debitoris [c] adiicere ipſi creditori ex ſua negligentia pœnam: & ſic ex iuſta cauſa adiicere pœnam priuationis iuris ſui: vt patet in l. Lucius. ff. de euictio. Præterea cum ipſe princeps actionem induxerit. l. ij. ff. de origi. iuris. ipſe illam tollere potuit: & dare contra eam exceptionem debitori. C. de legi. l. digna vox. & ff. de reg. iur. l. nihil tam naturale eſt. & no. Inno. in c. quæ in eccleſiarum. extrà de conſtitu. Iſtam eandem opi. tenet Hoſti. in ſum. in titu. de præſcri. rerum corpo. §. quæ res præſcribi poſſunt. Dicens, quòd aut quæritur, an cum mala fide procedat præſcriptio rerum realium: & dicendum eſt quòd non. & in hoc ius canonicum corrigit ius ciuile: quia cùm talis præſcriptio requirat poſſeſſionem præſcribentis, meritò apud eum eſt mala fides, & per conſequens in eo peccatum. Nam tali caſu negligentia non petentis non præponderat malę fidei, & peccato ipſius præſcribentis: & habet locum d. c. fi. quia habet locum eius ratio: & hoc eſt, in quo corrigitur diſpoſitio iuris ciuilis circa præſcriptionem poſitam. inſtit. de perpe. & tempo. actio. in prin. & in l. j. § j. C. de anna. excep & l. ij. C. de conſti. pecu. & l. omnes. & l. ſicut. C. de præſcri. xxx. vel xl. anno. Si verò quæratur, an procedat cum mala fide præſcriptio in actionibus perſonalibus. & tunc dicit ipſe do. Hoſti. quòd ſic, quia debitor tali actione obligatus nihil poſſidet alienum: vt patet in l. ij. § appel. ff. ſi cer. peta. Et ideo cum non poſſit dici debitor eſſe
d in peccato, ex quo nihil poſſidet alienum [d]. Sed tantummodo ſuum cum creditoris voluntate, ideò non dicitur peccare debitor, qui non ſoluit creditori, niſi eo inuito aut interpellato hoc faciat, meritò præſcribit debitor ius liberationis contra actionem perſonalem creditoris: ex quo non procedit cum aliquo
peccato

peccato,sed tantùm ob negligentiam creditoris non petentis.& hoc est,in quo remanet firmum ius ciuile,neq; per ius canonicũ corrigitur,secundum ipsum do.Hostiẽ. vbi s̃. idem etiam tenet Henri.Bohic.in c.si diligenti.in iij.dist. extrà de præscri. Et ita etiam secundum dictas opi.Bar.Inno.Hosti.& Henr.Bohic.fuit iudicatũ Tholosæ :.vt patet in decisionibus capellæ Tholosanæ. q.lxxvj.licet glo.iuris canonici contrarium determinet,scilicet
2 gl.pe.in d.c.fi.& alia gl.in d.c.malefidei possessor.dicẽtes† quòd licet ius ciuile inducens hanc præscriptionem etiam in mala fide,cõsiderauerit finem publicæ vtilitatis,vt litium esset finis.ff. pro suo.l.fi.& ne dominia rerũ essent sub incerto.l.j.ff.de vsuca. attamen ius canonicum dictam præscri. euacuat ratione euitãdi peccatum,in quo esset pręscribens debitor,si præscriptio procederet cum mala fide,quòd peccatum præscribentis non tollitur per negligentiam nõ petentis.Vnde cùm tractat de his,quæ concernunt animam,& de ipsius peccati eneruatione,ius canonicum præfertur iuri ciuili:vt no.in d c.malæ fidei.& in c.j.extrà de no.ope.nunc.merito ius canonicũ in hoc ius ciuile potuit corrigere.Ang.de Per.etiam & Lud.Ro.tenent hanc opi. in d.§. si viam.Io.An.c.ij.de exce.li.vj.An.de Bu.& Pa.in d.c.fi.extrà de præscr.sed per alias rationes.idem ibi tenet Io.de Imo.in sua repeti.d.c.fi.vt refert Ange.de Are.doc.nouissimus in d.§. si viam. qui sequitur hãc partem:vt ibi plenè per eum:& ibi recitat ipse de Are tres opi.do.Io.de Imo.præceptoris sui.& Bal.idem videtur tenere,in l.j.C.de serui. & aqua. dicens, quòd Canonistæ rectius dicunt in eorum foro.Volens tamen innuere aliud esse seruandum in foro temporali.idem expresè dicit Ioã.Ferrarij.in ti.forma responsionis rei conuenti.in glo.super verbo, præscriptionis.vbi dicit,quòd in materia præscriptionis huius actionis personalis seruetur ius ciuile in foro temporali, & ius canonicum in foro spirituali.& ibi ponit suas rationes.Sed cõtra hanc vltimam partem,videlicet contra glo.Ang.de Peru.Ant.de Bu.
e Imo.Pan.Lud.Rom.& Ang.de Are.& pro opinione Bar.[e] Inno. Hosti.& Henri. Bohic. & Ioan. Ferra. de quibus suprà in prima parte tetigi, fuit conclusum in hac curia parlamenti. die viij. mensis Martij, M.ccccl ix. in diffinitione processus nobilis Artaudæ de Fontana, hæredis Mefreoni eius viri quondam appellantis.ac Innoc.& Pet. Salignionis fratrum, de costa sancti Andreæ appellatorum,in manibus Ant.de Molena,secretarij Delphi.per do.meos parl.infrà nominatos. Licet in obligatione iu-

ramentum interuenerit: quia (vt tunc dixi) iuramentū simpliciter præstitum de soluendo, debet intelligi ciuiliter: videlicet si intra legitimum tempus, scilicet, præscriptione non completa debito: requiratur: vt probatur in c. ad nostram. lo iij. extrà de iureiur. Quia iuramentū regulatur secundum naturam contra-
3 ctus l. fi. C. de nō nu. pecu. cum si. Et iuramentū † habet tacitam conditionem, si res in eodem statu permanserit, vt. not. docto. in c. cum cōtingat. extrà de iureiu. & in authē. sacramen. pube. C. si aduer. ven. Et si non potest ius ciuile tollere iuramentum. l. si ex falsis. C. de trās. recepit tamē tale iuramentū generaliter præstitum interpretationē ciuilē: vt l. si libertus. ff. de oper. lib. & c. veniens. & c. quinto. extrà de iureiur. Et dixi infrà q. ccccxxvij. Debet ergo tale iuramētū interpretari esse seruandū durāte actione quæ inerat tēpore iuramēti præstiti: nō autē sublata actione personali, lapsu xxx. ann. licet Henr. Bohic. & Host. per verbum, forte, in locis suprà allegatis, videātur velle cōtrariū. & Humb. de Bouēco. in sua repetitio. d. auth. sacramen. pub. in fi. suæ repetitio. licet cū distinctione, videlicet, si debitor iurauerit soluere certa die, siue certo termino: vel si simpliciter ad requisitionem creditoris: quia si simpliciter ad requisitionem creditoris iurauerit soluere vult dicere ipse dom. Humber. de Bouē. quòd currit præscriptio nō obstante iuramento: secus, si certo termino iurauerit soluere: vt ibi plenius per eum. Et pro hac parte, quòd non obstante iuramento præscribat debitor contra actionē personalē, facit statutū Delphi. sub rubr. de cōpulso. & præci. concedendis, vbi statuitur, ꝙ cōtra instrumentū obligatoriū admittitur inter cæteras exceptiones, exceptio præscriptiōis xxx. annorū. Si ergo vult admitti præscriptionē aduersus instrumentū debiti: ergo nō vult, ꝙ iuramētum impediat exceptionē præscriptionis: quia in omnibus instrumētis obligatoriis adhibetur iuramentū: & hoc pōt tale statutū operari. qa in omni iuramento: intelligitur authoritas superioris, videlicet principis seu dñi gubernatoris Delph. eius in hac patria locū tenētis, qui dictū statutum cōdidit excepta, per l. Imperatores. in prin. quæ est l. si ff. ad muni. Et facit ad hoc quod alibi dicit Bald. in feu. in tit. si de feu. cōtrouer. fue. c. si qs per xxx. ibi, sed simplicitas canonistarū &c.
4 † vbi dicit ipse Bal. ꝙ ius cōmune & statutū possunt statuere, ꝙ malęfidei possessor præscribat non fauore præscribētis, sed odio negligentis, ita ibi dicit Bald. Et ita vt suprà per istas & multas alias rationes ibidē tunc tactas, fuit cōclusum pro parte: in qua conclu

conclusione fuerunt præsentes spectabiles viri do. Ioan. Baiulli iuris vtriusq; doctor præsidens. Mat. Thomassini licentiat. in legibus & miles. Guliel. Guillionis decretorum doctor, aduocatus fiscal.s. & ego Guido Papæ, & nemine nostrũ discrepante, excepto do. Gul. Guillionis, qui tenuit & secutus fuit cõmunẽ opi. Canonistarũ per rationes ibi tunc per eũ tactas & deductas. De materia præscriptionũ, vide quæ plenè dixi infrà q. cccxvj. & c.

a ¶ Bart. in §. si viam. *Inno. j. col. in versi. modo quæro. vbi tenet quòd hic subiungitur esse verum salua determinatione sanctæ matris ecclesiæ, & Theologorũ. facit enim protestationẽ fieri solitam in materia fidem tangente, qualis est ista vt puta in simili. per cle. vnicam. §. sanè de vsu. & per c. vnum. in §. fin. de summa trinit. & fid. cathol. lib. vj.*

b ¶ Cap. quod quis. *Melius facit l. j. in fi. C. de his, qui veniam æta. impe.*

c ¶ In fauorẽ debitoris. *Aduerte, quòd in hac specie debet cessare omnis fauor, & militare tantum odium: nã fauere improbo debitori habẽti malã conscientiam, esset inducere ad peccandũ: nec posset hoc dici verè esse de iustitia: & in eo posset recurri ratione peccati ad curiã episcopi. do. Bal. in l. j. §. initium. super gl. cogitauit. ibi, nisi faueant & c. ff. de postu.*

d ¶ Nihil possidet alie. *Pro hoc bene facit quod not. do. Inn. in c. quia plerіq; in j. col. ibi, vel melius. qa nihil est apud hũc & c. extrà de immu. eccl.*

e ¶ Opinione Bart. *Contrariã opinionem tenet do. Bart. in l. omnes. populi. vij. col. in iij. q. princip. in versic. secundo iuxta prædicta. ibi, istæ leges non valent. ff. de iusti. & iu. dicit tamen domi. Bald. primã opinio. ipsius do. Bart. quam tenet idem do. Bart. in præalleg. §. si viam. fore veram in foro Iusti. vt in x. col. si de feud. fuerit controuer. inter do. & agn. in c. si quis per xxx. annos. in ij. col. in versicu. quærit hîc glos. ibi, tamen in foro Iustiniani, & c. & pro hac opinione omnino ibi videas ipsum dom. Bald. qui pulchrè loquitur. Et benefacit text ff. de vsucap. l. pign. §. si mãdauero. ibi dicit do. Bart. quod qui scit se actione personali teneri non est possessor malæfidei. quod dicit esse bene notandum. idem sentit domi. Bald. in l. si duobus. §. fin. in fin. in versic. extrà quæro. C. commu. de lega. & optimè etiam facit pro hac opinione id, videlicet, quòd mala fides esse non potest: vbi legis authoritas interuenit, quæ iustificat: alioqui authoritate legis quis decipitur, quòd esse non debet: vt l. j. & ibi do. Cy. & Bal. C. de his qui veni. æta. imp. sed in casu huius quæstionis dubitari posset, an ius ciuile id facere possit. & hoc est quod tangit domin. Bart. in præalleg. l. omnes populi. vbi tenet quòd non: quia ius ciuile non excludit peccatum. sed dominus Bartol. doctor subtilis, in dic. cap. si quis per xxx. annos. hoc tacitè concedere videtur, in casu, videlicet, quo ius ciuile id ipsum statueret, fauore præscribentis, vbi verò non fauore præscribentis, sed*

tis, sed odio negligentis: tunc bene quidem statuere potest: quia potius est quædam pœna legalis, quàm præscriptio. ad primum allega. C. de edic. diui Adria. tol. l. edict. §. fin. ad secūdum argu. ff. ex quibus causis maio. l. sed & si per prætorem. §. sed si cum decreto. & in hanc opinio. vergit domi. Panor. nisi in casu, quo debitor tenebatur offerre debitum creditori, & tunc quia fuit in culpa præscriptio, ipsum non iuuabit. vt in c. quod cleri. in ix. col. in ver. ideo dicit Ioan. And. ibi, pro concordia. de fo. compe.

SUMMARIUM.

1 *Testamentum solenne, an possit reuocari in minus solenni voluntate. Vide & nume. 3. Et disting. nu. 4.*

2 *Testamentum an censeatur reuocatum per hæc verba testatoris, Nolo testamentum meum valere.*

5 *Testamento reuocato, an censeantur reuocata præallegata.*

6 *Legata in causis alimentorum relicta, an debeantur ex minus solenni testamento.*

QUAESTIO CC.

1 EYnardus Saunerij, ciuis quondam Grat. condidit eius† validum testamētum, in quo sibi hæredem vniuersalem instituit nobilem. Ioan. de Cizerino, ciuem quondam Gratio. Deinde per septem menses post, dictus Eymardus coram notario & septem testibus per publicum instrumentū in voluntate minus
a solenni reuocauit dictū suum testamentū [a], & institutionem hæredis de dicto nobili Ioan. de Cizerino factā: & noluit dictum testamentū valere: & post dictam reuocationē superuixit dictus Eymardus xx. annis. modo quæritur si dictum testamentum validum, fuerit reuocatum per dictam contrariam voluntatē minus solennē, videtur ꝙ non, cū non effluxerint decē anni ante dictam reuocationē, prout effluere debuissent, vt tenet gl. in l. sancimus. C. de test. in gl. fi. quā ibi sequitur Cy. & Io. Fa. in suo breuiario ac Azo. in Summa. in tit. de test. & Pe. Ia. in tit. de ac. ex testamēto & Ang. in l. nostra. circa prin. vbi Sali. in vno casu &c.
b C. de test. qui sic intelligūt d. l. sancimus. Sed credo contrariū, [b] per tex. d. l. sancimus. ibi, sin aūt testator &c. Præterea, qa post dictā reuocationē effluxerunt decē anni ante mortē dicti Eynardi, quod sufficere debet secundū opinionē aliquorū: vt refert d. gl. fi. in prin. Et in hac opinione posteà fuit do. Hostien. in Sūma. in tit. de test. §. qualiter infirmetur. ver. itē per posterius. in fin. ibi, & post hoc decenniū sit lapsum. Idē etiam videtur sentire Iac. de But. & Bar. in summario dictæ legis. Et ita secundū hanc vltimā partē tanquā magis æquā, fuit cōclusum & determinatū in consilio

ſilio per dictos dominos meos parlamẽti die x. mẽſis Martij, M. ccccl ix. & ſentẽtia lata cõtra hæredes dicti quõdam nobilis Ioã. de Cizerino ad opus Dreuoni Saunerij fratris & hæredis ab inteſtato dicti Eynardi, in manibus Io. Iofredi ſecretarij Delp. fuerũt tamẽ dicti hæredes nobiles Io. de Cizerino releuati ab expẽſis proceſſus dictæ cauſæ: quia pro ſe habebãt opinionẽ famoſi doctoris, videlicet gl. & ſequacium. quia opinio famoſi doct. re-
c leuare debet ab expẽſis [c]: vt dixi j. q. cclxxvij. Sed quare non fuit iudicatũ ſecundum opinionẽ d gl. cũ habeat cõcordantes, videlicet, Azo. Cy. Ioã. Fa. & Pe. Ia. Ratio fuit, qa alia opinio, pro qua fuit ſuprà iudicatũ, eſt magis amica textui. in d. ver. ſinautẽ teſtator. &c. & magis etiã æqua, vt dicit Ang. in d. l. ſancimus. in fi. ſecundũ quã æquitatẽ propterea debuit iudicari: iuxta l. Titius. & l. qui filiũ. circa fi. ff. ad Treb. itẽ quia Bar. in l. ſi iure. ff. de leg. iij. dicit ꝙ ſi teſtator dicat corã ſeptẽ teſtibus, reuoco teſtamentũ meũ, quia volo decedere inteſtatus, ꝙ tunc teſtamentũ eſt reuocatũ: qa videtur inſtituere venientes ab inteſtato, & per aditionem venientiũ ab inteſtato ademptio in teſtõ cõfirmatur. vt l. ſi
2 ita quis. ff. de hær. inſti. ſi ſic, ademptio valet† ergo &c. Sed ſi ſimpliciter, dixiſſet, nolo teſtm̃ meũ valere, ſicut dicit dictus Eynardus, tunc dicit ipſe Bar. teſtm̃ nõ eſſet reuocatũ, niſi cũ curſu decẽ annorũ, per d. l. ſancimus. & per §. pen. inſti. quib. mod. teſt. infirmẽtur. ſed do. Io. de Imo. dicit, ꝙ imò tale teſtamẽtũ eſt reuoca-
d tũ, [d] etiã ſi nõ dicat, ꝙ velit decedere inteſtatus. & eſt ratio ſecũdum eũ, quia caſſando & reuocãdo eius teſtamẽtũ, videtur in dubio velle decedere inteſtatus & inuitare voluiſſe tacitè venientes ab teſtato: iuxta l. conficiuntur. §. j. ff. de iure codi. & hãc opinionem, vt ipſe de Imol. refert, tenet dom. Hono. de peruſio. in l. hac conſultiſsima. C. de teſt. in §. & quis. hæc ſentẽtia eſt verior
e in ſtricta iuris ratione, [e] vt dicit idẽ de Imo. hanc opinionẽ etiã ſequitur do. Pet. de Beſuncio, doctor nouiſsimus actu legens Papiæ: dum ego Guido Papę ſtudebã vltra mõtes, in l. ſi ita ſcriptũ. §. regula. ff. de lib. & poſthu. Sali. tamẽ in d. l. ſancimus. ibi, quæro circa hæc &c. non firmat pedem, ſed relinquit cogitãdum. Et
3 †ita ſecundũ hanc opinionẽ modernorum, videlicet Honofri. de peruſio, Inno. & Petri de Beſuncio, teſtamẽtũ reuocatur corã vij.
f teſtibus per ſimplicem reuocationem [f] abſque tranſcurſu dictorũ decem annorũ, etiã ſi teſtator non dicat in reuocatione, ꝙ velit inteſtatus decedere. Nec obſtat ad præmiſſa d. l. ſancimus. vbi habetur, ꝙ reuocatio nõ ſufficit ad ſubmouẽdũ vires teſtamẽti,
dicendo

dicendo:nolo testamētū meū valere,nisi cū transcursu decē annorū:quia ibi corā minori numero testiū, ideò ibi nō tollitur præcedens testamētū,nisi cū transcursu decem annorū,vt ibi:sed vbi voluntas mutatur corā septē testibus,tollitur pręcedēs testamētū absq; trāscursu decem annorū.dicit de Imo.vt refert d. Petrus de Besucio in d.l.si ita scriptū. in §.regula.in solutione cōtrarij. qd ibi facit de d.l.sancimus.& ita videtur bene fuisse iudicatū per dictam curiā parlamenti in fauorem dicti Dreuonij fratris & hęredis ab intestato dicti testatoris.& quę sententia expost. de ann. do.M.cccclxj.de mēse Decēb. is in cā reuisiōis, fuit per dominos
4 de parlamento cōfirmata.¶†Ideò pro breui concordia & declaratione huius materiæ, cū quæritur an testamentū solēne posit re-
g uocari[g] minus solēni voluntate. Ego Guido Papæ sic distinguo ex dictis & mente dictorū doc. Quia aut fit reuocatio coram tribus testibus, aut corā septem testibus. Si corā tribus testibus fiat reuocatio, dicendo:testamentū meū nolo valere : tunc reuocatur testamentū cū transcursu dictorū decē annorū, vt in d.l.sancimus qui tamen decē anni nō debēt necessariò esse effluxi ante reuocationē:sed sufficit q̃ antè vel pòst sint effluxi ante mortē testatoris secundū Host.Ang.Ia.de Bu.& Bar.in locis s̄.allegatis.quicquid dicat gl.in d.l.sancimus.& eā sequentes. Si verò corā septē testibus fiat reuocatio,dicendo: Reuoco testamentum meum:& nolo illud valere:tūc etiā reuocatur testamētū,posito q̃ nō dicat,q̃ velit decedere intestatus:quia etiā hoc casu videt veniētes ab intestato inuitare voluisse ad eius hereditatē. Et hoc casu qn̄ coram septē testibus fit talis reuocatio,nō est necessarius transcursus dictorum decē annorū,vt dicūt & tenent Bald.Imo. Honof. de Pe-
5 rusi ,& Petrus de Besucio.†Sed an[h] hoc casu testa.reuocato cen-
h seantur esse reuocata pia legata:quia de aliis non est dubiū quin sint reuocata:iuxta l.militis.§.veteranus.ff.de test.mil.& videtur q̃ nō ar.in l.testō. ff.de fideic.liber.facit bñ l. proxime. §.fin.ff.de his quæ in testa.delentur.Pro hoc facit,quia legata ad pias causas vel pro anima facta,valēt,etiā nō addita hæreditate:vt dicit Bar. in l.j C.de sac.san.ec.quē ibi sequitur Saly. idem posuit Spec. in tit.de instru.edi.in §.nunc aliqua.ver. sed pone & hær. Et nō mirum:quia multa in fauorem piorū legatorū pro anima sunt à iure statuta:quæ nō reperiuntur respectu aliorum legatorū:vt colligitur in auth.sed cū testator. C.ad l.Fal.& in l. j C. de fideicom.
6 & hæc opinio videtur satis æqua ¶†Sed an ex minus solēni testamento debeātur legata in causam alimentorū relicta? dic q̃ sic,
per

per d.l.j.C.de fideic. de hoc etiam tetigi j.q.ccccclxxvj. in fin. de materia piorum legatorũ etiã tetigi j.q.ccccclvj.& q.ccccclxxvj. in fin. Legata pia etiam debentur hæreditate non adita: vt plenè scripsi notabilibus meis in §. legata pia. An Trebel. detrahitur de piis relictis: vide quæ scripsi suprà.q.clxxxviij.

a ¶ Reuocauit dictum suum testamentum. *Tu vide de hoc & an in donatione possit reuocari, istum consil.cxlvij. incip. consilium pro Re. patre, nume.iv.versic. ad tertium.*

b ¶ Credo contrarium. *Quòd autẽ cursus decennij incipiat à tempore conditi testamenti: & non à tempore voluntatis posteà emissæ, patet per tex. preall. l. sancimus. in princ. & ibi, & post eius confectionem decennium præfluxerit, & ita tenet glo. fin. in præalleg. l. sancimus. quam ibi approbat dom. Cyn. in versi. vlt i. quæritur.*

c ¶ Ab expensis. *Nãm iustam causam litigandi habuisse videtur, qui pro se habuit opinionem vnius d. Bart. in l. bonorum. ff. de bo. pos. Bal. in auth. generaliter. C. de episc. & cle. doct. in c. vt debitus. de appel. & hoc verum, nisi talis opinio sit reprobata communiter ab aliis: quia tunc ab expensis non excusat, do. Cardi. in Cle. ij. in prin. de elect.*

d ¶ Tale testamentum est reuocatum. *Istud expressè tenet do. Bal. in præalleg. l. sancimus. in j. col. in versic. reuoco in dubium.*

e ¶ In stricta iuris ratione. *Imò de æquitate, cum contrariũ sit iniquum, sentit do. Bal. in alleg. l. sancimus. in versic. reuoco in dubium. ibi, quod videtur valde iniquum.*

f ¶ Simplicem reuocationem. *Vide do. Ange. Are. in instit. quib. mod. testa. infir. §. ex eo autem stylo.*

g * Possit reuocari. *Nunquid testamentum solenniter factũ intelligatur reuocatum per aliã vltimam voluntatem factam ad piã causam, coram tribus testibus: latè tradit Philipp. Corn. in consilio lv. incip. videtur in hac. in iiij. vol. Et nunquid testamentum primum tollatur per secundum inualidum, ita, quòd secundum saltem valeat iure codicillorum: latè tradit in consilio vij. incip. reperio me eodem. in iiij. vol.*

h ¶ Sed an. *Vide Alexand. consilio xxx. in tertio vol.*

SVMMARIVM

1 *Renuntiatione & conclusione facta in causa, an partes posteà admittantur ad productionem instrumentorum.*

2 *Renuntiatio & conclusio an requirantur in causa denuntiationis vel accusationis.*

QVAESTIO CCCI.

1 RENVNCIATIONE vel conclusione † facta [a] in causa
2 potest altera pars admitti ad producendum literas vel instrumen

b strumenta, [b] si aliqua ratio euidens moueat iudicem, ita tenet Spe. in ti. de renũ. conclusio, circa prin. in ver. & scias &c. qui alle. c. præterea, in fi. extrà de causa pos. & proprie. maximè si talia instrumenta sint de nouo reperta. Et quæ reperta de nouo, probentur per iuramentũ: vt dicit Bar. in l. admonẽdi. ff. de iureiu. & tetigi j. q. ccxliiij. Idẽ in ꝓductione testiũ quia testis semel examinatus & publicatus, renũciatio & cõclusio in causa, põt iterato in cã
c ex officio iudicis [c] examinari: vt no. Ia. Bar. & gl. in l. repeti. ff. de q̃onibus. & Spe. in ti. de teste. §. nũc tractandũ. ver. qd ergo. & ver. sed si aliqua iusta cã moueat iudicẽ. maximè p̃stito à parte iuramẽto, ꝓ hoc maliciosè nõ petit, quib' cõcurrẽtibus poterũt iterũ super eodẽ articulo testes ꝓduci. arg. in auth. de rest. §. quia verò multi. vbi dicit, ꝙ admittitur post cõclusionẽ, q̃ magis impediri debet, quàm renunciatio. ita tenet Inno. in c. cũ venissent. in ver. credimus tamẽ &c. extrà de test. Et ita etiã seruat stylus præsent. curiæ parlamenti Delph. ꝓut vidi temporibus meis in pluribus & diuersis causis fieri & obseruari. tamẽ consueuit adiicere ipsa curia parlamenti hãc clausulã ad valendũ, qd valere potuerunt, quæ tñ clausula non necessaria apponi secundũ opi. Inn. vt s. vide alios casus spãles, in quibus testibus publicatis alij admittuntur,
2 de quibus tetigi s. q. cxxiiij. ¶ Sed iuxta † præmissa quæro an in causa denũciationis vel accusationis requiratur renunciatio & conclusio. Bart. dicit quòd non, in l. libellorum. ff. de accus. de hac materia vide suprà quæst. lxxij. & in singularibus meis.

a ¶ Conclusione facta. *Vide de hac materia in deci. Tho. q. xiij. & quod ibi scripsi.*

b ¶ Instrumenta: *Post conclusionem possunt fieri probationes saltem per instrumenta, vel per testes super aliis articulis. do. Cardi. in cle. j. q. xiij. de causa pos. & propri. quòd videtur verũ obtenta restitutione in integrum, saltem ex clausula generali. c. auditis. de rest in integ. & ibi d. Inn. in glo. sua in verb. probationẽ. & vide d. Panor in præall. c. auditis. in ver. extra glo. quæri. & do. Cardi. in præallega. cap. j. xiij. q. in oppo.*

c ¶ Officio iudicis. *Vide do. Bar. & Bal. in auth. qui semel. C. de probat. & do. Panor. in c. cum clamor. de test. in versi. no. bene hanc glo. & d. Inno. in c. per tuas. eo. tit. in prin. & circa fin. Sed ad petitionem partis, non tenetur iudex iterum examinare testes, nisi in casibus, de quibus per ipsum dom. Panormit. in præalleg. ca. per tuas.*

SVMMARIVM.

1 *Remissio criminosi de vno loco ad alium vt fiat, sex requiruntur.*
2 *Vagabundus, quis dicatur.*

Remissio

3 *Remißio an debeat fieri in contractibus.*
4 *Iudex potior vter sit in cognitione causæ, an qui personaliter delatum cepit: an qui verbaliter citare mandauit.*
5 *Ciuis Gration. commisit homicidium Valentiæ: an Iudex communis Grationop. poterit contra eum inquirere de dicto crimine.*
6 *Remissus an debeat præsentari cum eodem processu facto corã remittente.*
7 *Confeßio operatur duo, coram Iudice remittente.*

QVAESTIO CCII.

1 IN remissione malefactoris fienda vel impedięda sunt sex† considerãda. nam primò oportet quòd constet crimen, de quo a agitur, fuisse commissum [a] l. prima. §. item illud. ff. ad senatusconsultum Silleianum. ita tenet Petrus Iacob. in titu. de successione regni Franciæ, §. & est aliud minus. versiculo, & est notandum. Secundò, quòd constet crimen fuisse in territorio iudicis requirentis commissum. l. j. ibi dum dicitur, commissum. C. vbi de cri. agi oportet. & de isto videlicet delicto, & in quo loco delictum fuerit perpetratum, iudex requisitus potest facere informationem antequam delatum remittat, vt not. per glo. in c. pastoralis. de re iudi. in clemen. & hoc verum est, nisi iudex requirens eidem iudici requisito informationes super delicto transmitteret: prout est in talibus fieri consuetum. Tertiò, quòd de-
b latus non sit vagabundus: [b] quia tunc vbique posset puniri: vt d.
2 l. iuncta glo. posita super verbo, reperiuntur in fine. Et †est vagabundus, qui certum non habet domicilium: secundum glo. positam in l. j. §. prætor. de damno infecto. ibi, habitationem non habeat. idem Bar. ibidem. Quarò, quòd ipse delatus non sit accusatus de hęresi: quia tunc vbique pro tali crimine potest puniri, nec fieret remissio. facit bene quod ponit Bar. in l. si dominium. ff. de furtis. & est melior conditio præsidis possidentis. ita determinat Iac. But. in l. Arriani. C. de hære. & alleg. l. ex ea. ff. de postulan. Quintò, quòd non commiserit crimen penes iudicem, penes quem detinetur: quia antequam remittatur, debet fieri de tali
c crimine punitio. l. si cui. § fi. & l. fin. de accu. Sextò. [c] ꝙ iudex domicilij debitè requiratur: aliter non tenetur remittere. in auth. vt nulli iudicũ. §. si verò quis cõprehensorũ. colla. ix. & vide Cy. in auth. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi oportet. Et sunt isti sex casus notandi: quia quotidie occurrunt in facto: & iuxta suprà allegata, vidi semper obseruari in hac curia, exceptis duobus casibus, in tertio & quarto capitulo comprehensis: videlicet, de vagabundo & hæretico. Sed quę in futurum videbo obseruari

hic subiungam. ¶ Et nota istos sex casus, quia alibi non reperiun tur ita simul collecti: nā eos collegi prout melius potui in iure nostro: quia sæpe occurrunt in facto. ¶ De materia huismodi re-
3 missionis tetigi s̄.q.ciiij. ¶ Sed † an in contractibus fieri debeat re-
d missio? d vide in l.solent.ff.de custo. & exhi.reo.per doc. Sed an iudex domicilij, coram quo delatus est primò conuentus, erit iudex delicti in alieno territorio commissi, etiam si delatus petatur remitti iudici delicti: vel an teneatur eum remittere? Crederem, ꝙ iudex domicilij coram quo delatus fuit primò conuentus, & intitulatus, non teneatur remittere, cùm in criminali etiā sit locus præuentioni: vt dicit Bart. in l.sepulchri violati.ff. de sepulchro violato.ibi, tertiò est videndum. Item dicit Ang.de Arc. in tract.suo malefi.in gl.super verbo, iudex commisit: ꝙ Caius & alij inquisiti citarentur, ibi, quæro, an ex citatione verbali &c.&
4 in q.seq. ibi, & sic ille iudex præfertur in dicto processu &c. † Et ibi dicit de Aretio quòd in cognitione causæ & præuentione ipsius est potior ille iudex, qui primò personaliter delatū cepit; quàm ille qui verbaliter citari mandauit. Et pro præuentione
5 iudicatur in curia parlam, & vide j̄. q.cccclxij. ¶ † Quæro vlterius: aliquis ciuis huius ciuitatis Gratio. commisit homicidium Valentiæ: an iudex communis Gratio. poterit inquirere contra eum de dicto crimine & officio suo? Odo. & Iac. de bello visu tenent, ꝙ non.in l.j. C.vbi de crimi.agi oportet. Idem tenent Gan-
e dinus & Io.An.in addit.Spe.contrarium tenent Cy. e Bar. & Ang. de Aret. qui ita refert ipse Ange. in tract. suo de malefi. in glo.j.
6 ibi, quæro an de delictis commissis per subditos &c. ¶ † Si delatus remittitur, an debeat puniri ex eodem processu facto coram remittente: vel si debeat fieri nouus processus: tetigi j̄.q. ccccxix. & super hoc dicit Saly.in l.ea quidem.C.de acc.ibi.xiiiij. quæro
f an confessio &c. dicit quòd non debet stari processui f facto corā iudice remittēte: quia agitatū fuit corā nō suo iudice.not. Bar.in l.magistratibus.ff.de iur.om.iud. vbi dicit etiam Bar. ꝙ inquisitor non habet stare processui facto coram remittente. quod putat verum Ange de Aret.in suo tract.malefic.in glo.super verbo,
7 necnon &c.ibi, quæro an confessio &c. † Aduertendum tamen secundum Ang.de Are.vbi s̄. ꝙ duo operatur confessio coram iudice remittente: vnum est quòd est tantæ potentiæ, quòd facit tale iudicium, ex quo potest poni ad torturam per iudicem, cui est facta remissio sine alio iudicio. arg.in l.capite v. & ibi Bar.ff de adul. Secundò operatur, ꝙ cogitur posteà coram iudice ordina
rio

rio in prima confessione perseuerare: vt no. Inn. in c. si clerici. de iud. quod no. secundum Ang. de Are. vbi suprà. De materia huius remissionis tetigi suprà q. ciiij. Sed an in contractibus fieri debeat remissio vide in l. solent. de custo. & exhibit. reo. per doct. Odofred. in d. auth. qua in prouincia dicit quod in contractibus, de consuetudine, non fit remissio, licet de iure fieri deberet.

a ¶Fuisse commissum. *Iudex requisitus non debet remittere in causa criminali sine causæ cognitione: hoc est, debet coram iudice remittente aliqualiter constare de crimine. d. Card. in cle. pastoralis. in §. denique. in vlti. versi. de feud. & re iud. & d. Oldr. consi. cxxiiij.*

b ¶Vagabundus. *Vide quo ad hoc d. Panor. in præal. c. fin. viij. col. versic. sed circa hoc quæro. de foro compet.*

c ¶Sextò. *Adde septimum, videlicet quòd delictum non sit minimum: quia remissio pro delicto minimo fieri non debet. d. Ge. in c. Romana. §. contrahentes. de foro compet. in vj. Item octauum, quòd remissio petatur inter subditos eidem imperio. d. Bal. in l. ij. vers. sed nunquid. C. de ser. fug. Item nonum, quòd remissio petatur fieri à minori tribunali ad maius: quia non fit de maiori tribunali ad minus. d. Oldr. per cons. cxxiiij. & de hac materia remissionis in delictis. vide d. Panor. in c. fin. lib. vj. in versi. iij. glos. & versi. seq. vsque ad vers. circa hoc quæritur. extrà de foro compet.*

d ¶In contractibus remissio. *In causis ciuilibus non habet locũ remissio. d. Bar. & doc. in l. hæres absens. §. si quis. in vers. circa hanc. ff. de iudi. & hoc videtur probari per tex. in c. Romana. in §. contrahentes. ibi, nisi inueniantur, &c. & ibi glo. in vers. inuitos de for. comp. li. vj. imò nec in criminibus ciuiliter intentatis fit remissio: vt sentit d. Pan. in præ. c. fi. in vij. col. in ver. vlt. dicit gl. Istud tamẽ fallit in certis c. de quibus per eundẽ d. Panor. in præ. c. fi. in ix. col. in ver. venio ad secundum. ibi, & ex his infertur.*

e ¶Cyn. *Ipse ad Ang. opi. d. Cy. & suorum sequacium in puniendis delictis semper secutus est, vt ipsemet ibi testatur in fi. præ. ver. quæro an delicti.*

f ¶Non debet stari processui. *Et pro hoc l. vlt. C. si à non compet. iudi. & in c. at si clerici. extrà de iudi.*

S V M M A R I V M.

1 *Filiusfamiliàs appellare potest sine mandato, nomine patris.*
2 *Dominus appellare potest pro homine suo.*
3 *Episcopus sine mandato speciali potest appellare pro ciuitate, vel subditis.*

QVAESTIO CCIII.

1 Filiusfamiliàs sine mandato †appellare potest nomine patris: vt est gl. in l. consensu. §. filium. ff. de app. & appellationẽ per ipsum filium, vel aliũ nomine patris interpositã, potest filius sine mãdato introducere. ar. l. exigẽdi. C. de proc. Nã si filius actiones

patris in iudicio posſit intentare, litem conteſtari, teſtes produ-
cere, nomine patris ſine mandato, iuxta dictā l exigendi. multo-
magis poteſt appellare & appellationem interpoſitā introduce-
a re[a]. arg. auth. multomagis. C. de epi. & cle. facit quia cui eſt per-
miſſum antecedēs ſeu principale, cenſetur eſſe permiſſum con-
ſequens ſeu acceſſoriū. l. cui iuriſdictio. ff. de iur. omn. iud. l. iij. §.
qui habet. ff. de ſerui. ruſt. præd. facit l. ad rem. & l. ad legatū. ff. de
procur. Sed permiſſum eſt filio agere pro patre. per d. l. exigendi.
ſequitur ergo eidem permiſſum eſſe appellare tanquam acceſſo-
rium. & ita fuit concluſum per dominos meos de menſe Martij,
M. cccclix. in ſententiis Paſchæ in quadam cauſa appellationis
Io. Filini appellantis, & Amblardum de ſellis appellati, exiſtente
in manibus Io. Albi ſecretarij Delph. in qua cauſa filius dicti ap-
pellantis appellationem dicti ſui patris in curia parlam. introdu
xit ſine mandato patris. quæ introductio concluſa fuit legitimè
fuiſſe facta cauſis & rationibus ſuprà deductis & alleg. & aliis
2 tunc per dictos dominos meos declaratis. ¶ †Idem dicerem in
domino, quòd poſsit pro homine ſuo appellare, vt ponit Spec. in
tit. de appe. §. j. in fi. Similiter etiam dominus poteſt pro homine
3 ſuo agere, vt dicit Inn. in c. delictis. de app. †Idem videmus in epi
ſcopo: qui ſine mādato ſpeciali poteſt appellare pro ciuitate ſua,
vel ſubditis ſuis. in c. dilecto. prope principium, extrà de app. &c.
a ¶ Appellare & appellationē introducere. *Iſtud optimè probatur per tex. in l. j. ibi, ſed et cū iure, &c. iūcto ibi, et ſi litē &c. ff. de ap. rec. vel non.*

SVMMARIVM.

1 *Ius accreſcendi in contractibus.*

2 *Monaſterium an poſsit petere bona vxoris, quæ poſt mortem ſuam omnia bona ſua donabat dicto monaſterio.*

QVAESTIO CCIIII.

Maritus & vxor omnia eorum bona donauerunt Titio, in
qua donatione ſibi reſeruauerunt quatuor ſeſteria frumen
ti, & quatuor ſeſteria vini, quandiu viuent: vel aliquā aliam pen-
1 ſionem, vno moriente: vtrum alius † debeat habere totam penſio-
nem vel medietatem duntaxat? & credo quòd medietatē dunta-
xat: quia iſta penſio retēta pro alimonia, reſpicit cauſam reitera-
a bilem[a] in ſe recipientē. l. alimenta. §. baſilicæ. ff. de ali. & cib. leg.
vbi habetur, quòd cauſa alimentorū eſt reiterabilis. iſtud etiam
b tenet Cy. in l. cum quęſtio. in fi. C. de leg. & Bart.[b] in l. re coniun-
cti. in q. quæ incipit, tertiò principaliter quæritur, &c. ff. de leg.
iij. Et pro tanto medietas duntaxat debetur, nec alia accreſcit ſu-
peru

peruiuenti. De hoc videtur text.expressus in l.dominus.§.j.ff. de vsufru.hanc partẽ etiam tenet Bar.in d.l.re coniuncti.in præa.q.
c hoc etiam probatur tali ratione. In contractibus [c] enim propter emolumentum iam alteri quæsitũ non habet locũ ius accrescendi.l.j.circa fi.ff.de vsuf.accrescendo.& l.aquam.§.fi.ff. quemadm. serui.amit.ponit Bart.in d.l re coniuncti.in q.quæ incipit, quarto est in tempore considerandum,&c. & hoc tenet Bart.expresse in l.si mihi.& not.in iij.q.in ver.si.qui incipit,& ideò prædicta inducũtur,&c.ff.de verb.obl.& quia in casu proposito ius fuit quæsitum cuilibet dictorum coniugum:restat dicere ius accrescendi inter ipsos locum non habere. Et pro ista parte bene facit l. Lucius.§.Caio.ff.ad Treb.& l.fi.§.filium.ff.de leg.ij.Istud etiam sequitur Bart.in d.§.Caio.& Cyn.in l.fi.C.de impu.& aliis substit. Et ita fuit declaratũ & iudicatum die viij.mẽsis Iunij,M.ccclix. per dominos meos parla.in camera cõsilij,in qua erant spectabiles viri,d.Io.Baiulli præsidens.Ma.thomassini,Gulie.Guilionis, Io.de sancto Germano,aduocatus fiscalis,Pet.Banil.procurator fiscalis,vtriusq; iuris doc.& ego Gui. Papæ in causa tunc vertẽte in manibus Io.de Vourey secretarij Delp.inter relictã An.Veccyriæ agentẽ ex vna parte,& Stephanũ de plastro reũ ex altera mãdamẽti Curnilionis.
2 ¶ †Iuxta hæc quæro,vir & vxor post eorum mortẽ dederunt omnia bona alicui monasterio,moritur vxor:an monasteriũ poterit petere bona vxoris? vide Cy. in l.pe.C. de impub.& aliis subst.De materia iuris accrescẽdi in cõtractibus : vide l.si mihi & Titio.& ibi Bart.ff. de ver.obl. ¶ De materia iuris acrescendi in vltimis volũtatibus:vide Bart.& doc.in l.duo socij. §.si duo sint hęredes.ff.de hære.insti.& l.si seruus cõmunis.in gl. iubentibus.ff.de acqui.hære.& in l.cũ solus seruus. in gl.fi.ff.eo.

a ¶ Causam reiterabilem. *Et per hoc videtur fortaßis cõtrariũ eius quod hic scribitur,vt resonare vidẽtur verba d.Cy.in præal. l.cũ q.in versi.hoc facit ad q.C.de le.& pro hoc potest induci casus in l.alio.§.cũ quodque.ff. de ali.& ciba.leg.Sed d.Cy.& tex.præ.l.& §.cũ.in alio casu loquũtur.*

b ¶ Bart. *Qui tenet quòd in relictis ob causam alimentorũ non est locus iuri acrescẽdi:vt in l.hic alie.in xj.col.circa prin.in ver.iij.principaliter quæritur.& pro hoc est text.& gl.ff.de vsufru.l.dominus.§. per fideicom.& ibi d.Bal.qui dixit illum tex.ad hoc allegari,videlicet quòd in legato alimentorum non habet locũ ius accrescendi.& aßignat rationẽ,quia tale legatum naturaliter est cassatum.& ideò fortè etiam in legato vestitus & vestimentorum:& subdit dicens illum text. esse bene notandum. Verùm in terminis casus nostri videtur forsitan non inelegãter aliter dicendum:*

ideò quia hoc fuit non solùm re & verbis: sed etiam persona: quia vir & vxor vna caro.c.debitum pastoralis officij.extrà de bigamis. Nec enim est verisimile, quòd ipsi donatores intellexerunt se ita voluisse denudare, quin saltem integra alimenta apud quemlibet eorum perpetuò sint. Bene facit, quod dicit Bal.in l.si mihi & Titio.in prin.circa fin.ibi, nisi ex consideratione contrahentium aliud esset.ff.de verb.obl. Et istud habet rationem.nam vir & vxor simul viuent commodè, verbi gratia, de x.sestarijs frumenti, & alter eorum seorsum minus commodè viuet de v. Non obst. iura præal.in contrarium: quia non loquuntur in tali specie, vbi sic concurrit triplex funiculus, vt hic. & maximè cum causa alimentorum proficiscatur ab ipso exigente huiusmodi integra alimenta, cui etiam competit obliga. antidora. quæ etsi non efficax ad agendum, est tamen æquitate subnixa potens ad retinendum.l.sed si leg.§.consuluit.ff.de peti.hære.iuncta l.si testamento.§.j.in versi.propterea, quòd creditur.ff.de fideius.

c ¶In cōtractib. *Non habet locū.adde Spe.de dona.in ver.quid si pluribus.*

SVMMARIVM.

1 *Appellanti super impedimentis an stetur sub iuramento.*

2 *Protestatio per aliquem facta probatur iuramento.*

QVAESTIO CCV.

IN causa appellationis existente in manibus Antonij de Molena, secretarij Delph. inter Gulielmum Bruneti,& Nicolaum Buellerij de sancto Ant.appellantes:& consules Montis Rigaudi appellatos ex altera, dicti appellantes omiserūt introducere eorum appellationem infrà xxx. dies secundum statuta Delphi. in curia parlam.sed eam introduxerūt post xxx. dies post duos dies post.& dubitātes de decis.tradiderunt dicti appellantes supplica-
1 tionem: in qua se†petierunt restitui ex clausula generaliter aduersus dictam introductionem debito tempore non factam ex duobus capitibus. primò ex eo quia eorum appellatio ad eorum notitiam tempestiuè non peruenit: quia eorū procurator eis dictam appel.non notificauit, nisi per tres aut quatuor dies infra dictos xxx.dies. Secundò: ex eo quòd ipsi appel. credebant adhuc in curia parlam.esse tēpus xl.dierum ad introducendum: sicut erat, non est diu, dum curia appellationū totius Del.erat annexa curię
2 parlam. Et super istis impedimētis [2] petierunt se admitti ad probandum per eorum iuramentū cum aliter, vt dicebant, probare non poterāt. Ad quod præstandū fuerunt admissi ex ordinatione dictæ curiæ:& ita iurauerunt in manibus cōmissarij, in partibus ad hęc per dictā curiā parla.ordinatis. Et ideò dicta curia parla. viso processu & iuramēto præstito, restituit dictos appellātes aduersus

uersus omissionem dictæ introductionis debito tempore non factæ, die secūda iuridica post quasimodo M.ccclix. in sequendo opiniones Spe. in tit. de app. in §. nunc breuiter. ver. quid ergo. & Sal. in l. præses. C. de app. & Inn. in c. ex literis. extra de resti. in in-
b teg. in fin. idē etiā tenent domini de rota [b]. q. cl. Et facit etiā pro
2 hac parte quod dicit Bar. in l. si quis. C. depo. dū dicit † quod protestatio per aliquē facta probatur iuramento, licet Bal. ibi cōtrarium teneat. Facit etiam pro hac decisione, quia qualitas animi bene probatur per iuramentum: vt dicit Bal. vbi suprà. & Bar. in l. Celsus. ff. de vsur. & in l. inter omnes. §. rectè. ff. de furt. & vide plenè quæ super hac materia dixi suprà q. lxiiij. & infrà q. ccxliiij.

a ¶ Istis impedimentis. *Ad declarationē articuli, vide pulchrè Alex. in consi. cxiiij. in v. volu. vbi latè examinatur, nunquid in causa appellationis currat tempus impedimenti causatum in persona iudicis, & qualis protestatio requiratur.*

b ¶ Domini de rota. *Videlicet decisio. clv. in additio. ij. quæ incipit, sed pone. circa fin. in versi. sed dubitatur, Innoc.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex an possit ex iusta causa pœnam libertatum augere vel minuere, non obstante iuramento. vide num. 2.*
3 *Causæ, quibus iudex mouetur ad minuēdas vel augēdas libertatis pœnas.*

QVAESTIO CCVI.

IN hac ciuitate Grationop. sunt priuilegia & libertates ab antiquo concessę per dominos olim Delphinos & episcopos Grationop. condominos præsentis ciuitatis, qui in multis casibus statuunt certas pœnas pecuniarias in condemnationibus fiendis, etiam in causis criminalibus per iudicem curiæ communis dictæ ciuitatis: puta in crimine adulterij, in quo crimine statuitur pœna pecuniaria centū solidorum: & similiter in multis aliis delictis & criminibus certæ pœnæ pecuniariæ statuuntur. Et quæ priuilegia & libertates iudices dictę curiæ (vt plurimū) ad requisitionem consulū dictæ ciuitatis iurare consueuerunt, eas obser-
1 uare debere. † Sed iuxta hoc quæro, nunquid iudex qui iurauit illa seruare, poterit ex causa illas pœnas augere vel minuere,
2 non obstante iuramento? & videtur quòd non [a]: quia non est recedendum à verbis legis: vt ff. de exerci. act. l. j. §. si is, qui nauem. in ver. in re igitur dubia. Item statuta, libertates & priuilegia debent aliquid operari suprà ius cōmune. Si autem nihil operarentur, frustra essent concessa. ff. de lega. j. l. si vnū. ff. de vsur. in l. si stipulatus. Econtrariò videtur quia istæ pœnæ ex statuto, libertate

vel priuilegio sunt subrogatæ in locum ordinarium pœnarum à lege taxatarũ, vel à iudice taxandarũ: ergo illorum sequuntur naturam: vt ff. si quis cautio. l. si eum. §. qui iniuriarum. Sed in illis poterat iudex olim augere vel minuere. vt l. & si seuerior. C. de his qui no. infa. & ff. eo. in l. quid ergo. §. pœna grauior. & ff. de pœn. l. in seruorum. §. si ergo & in istis. ¶ Quid dicendum? credo quòd cùm iudex, qui iurauit legitimè secundum leges & iura iudicare, vt in auth. iusiurãdum, quod præstatur ab his. in prin. col. ij. Et tamẽ pœnã à lege taxatã ex causa potest augere vel minuere, lege permittente & sine periurio: vt patet in d. l. & si seuerior. & in l. fi. ff. qui satis. cog. Ergo non posset plus iudicẽ adstringere statutum vel priuilegium, quàm lex communis & generalis, quæ est maioris auth. maximè, quia talia priuilegia & statuta quæ fiunt pro pœnis minorandis, non videntur debere sortiri ef-
2 fectum, iuxta l. si vnus. §. illud: cum ibi no. ff. de pac. ex his † ergo dicerem, ꝙ iudex non obstante iuramento potest talem pœnam statuti vel priuilegij ex causa augere vel minuere: sed de quo ergo operabuntur talia statuta vel priuilegia? credo quòd in dubiis & communibus, & vbi non est causa augmentandi vel minuendi: vt tunc iudex talia statuta & libertates sequatur: vt in l. hodie. ff. de pœn. sicut sequeretur legem scriptam: quia pœna & obligatio legis scriptæ est mutata & nouata in pœnam conuentionis & statuti: vt ff. de pecu. l. licet. §. sed & si filium. ¶ Sed quia suprà dixi, quòd iudex non obstante tali iuramẽto potest pœnam
3 augere vel minuere ex causa: † quæro quæ sunt istæ causæ? respondeo quòd minuere potest propter conditionẽ personæ delinquentis: & propter ignorantiam delinquentis: & propter factionem inconsultam. Primò, dico propter conditionem personæ delinquentis, quod emergit quandoque propter iuuentutem, vel senectutem vel dignitatem. De senectute probatur. ff. de termi. moto. in l. ij. De iuuentute probatur. ff. de min. in l. auxilium. §. j. De di-
c gnitate, quia minus est puniendus [c] nobilis, quàm ignobilis. ff. de pœn. in l. aut facta. §. prætereà. De ignorantia probatur in l. j. ff. de sica. & in l. j. C. eo. tit. de factione incõsulta: vt quia delinquit propter dolorem repentinũ. ff de pœn. l. absentem. §. vlt. istæ sunt causæ diminutionis, quæ sunt tres. Causæ verò augmentationis,
d sunt duæ: vna est delicti atrocitas. Quia propter atrocitatem [d] augmentatur pœna. ff. de pœn. l. quidam. vt presbytero falsificante. secundum communem intellectum. l. presbyteri. C. de epis. &
e cle. Alia verò & secunda causa est propter delicti frequentiam [e]

cum

cum multis grassantibus &c. vt in l. aut facta. in fin. ff. de pœn. Et propterea iurisconsultus considerans omnes pœnas & causas imponendi, dicit eas hodie esse arbitrarias in l. hodie. ff. de pœn. Et ista de stylo curiarum præsentis patriæ Delph. seruatur in iudicando in locis, in quibus sunt tales libertates. Et ita etiam ego Guido, obseruaui in dicta curia communi Gratio. dum fui iudex ipsius curiæ de anno currente domini M.ccccxxx. Et in aliis curiis bannaretorum, quas tunc tenebam: puta villa Cathonaisi, & quibusdam aliis locis, in quibus per libertates imponuntur certæ modicæ pœnæ pecuniariæ in delictis & criminibus puniendis. Quæ tamen pœnæ pecuniariæ consueuerunt de stylo curiarum augeri vel minui, prout ex iusta causa æquum iudici videtur non obstante dicto iuramento. Nec
f dicitur iudex contra eius iuramentum venire, licet iurauerit [f] tales libertates obseruare, per s. alle. Et hæc vera in foro temporali, sed in foro spirituali, fortè contrarium iudicaretur, cum dictum iuramentum possit sine interitu salutis æternæ seruari: iuxta c. cum contingat. extrà de iureiuran.

a ¶Quod non. *Alia pœna, quòd statutum nō potest imponi per iudicem, quando verba statuti sunt imperatiua ad iudicē. d. Bal. in l. eū. C. de fur. & idē Bal. in authē. nouo iure. C. de seru. fug. ratio est, quia iurauit seruare statuta: ratione ergo iuramenti, ac etiam, quia non habent iurisdictionem, nisi secundum formam statuti, præcisè tenentur ad seruationem ipsorum. ar. l. qui cum vno §. quæ post. in ver. recessum. ff. de re mil. & hoc verum, nisi ex causa d. Bal. in l. quocunque. C. de ser. fugi. & in l. & si seuerior. ff. de infa. & do. Bar. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ij. col. in ver. ad istud oppo. ibi, oportet ergo. ff. eod. titu. de infa.*

b ¶Quæ sunt istæ causæ. *Adde do. Bar. in præalle. l. quid ergo, in §. pœna grauior. in iij. colum. ver. veniamus ad diminutionem. ibi, nam quandoque fit diminutio. ff. de infamibus.*

c ¶Minus est puniendus. *Hoc intellige, nisi delinquat circa sibi commissa: vt l. presbyteri. C. de episc. & ele. & ita potest intelligi c. homo. xl. dist. & c. inter corporalia. § sanè. & c. quoniam. extrà de transla. epis.*

d ¶Propter atrocitatē. *Adde Card. in cle. j §. quæ omnia. & ibi gl. de pœ.*

e ¶Propter delicti frequentiam. *Adde do. Bal. in l. quicunque. C. de ser. fugiti. & in l. si quis non dicam rapere. in iij. col. item not. aliam differentiam. C. de epis. & cler.*

f ¶Licet iurauerit. *Benefacit cap. quemadmodum. extrà, de iureiuran.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia de decimis non soluendis qualiter intelligenda.*

QVAESTIO CCVII.

ANno dñi M.ccccli x.& die xxj.mẽsis Iunij,in dicta venerabli curia parlamẽti,fuit lata sentẽtia inter venerabile capitulũ beatæ Mariæ Gratio.& dñm Echirolarũ, & certos eius colonos reos,in manibus Antonij de Molena, secretarij Delph.cuius
1 †tenor sequitur.Licet secũdũ dispositionẽ iuris cõmunis de benignitate sedis apostolicæ sit tẽplariis Hierosolymitanis & hospitalariis indultũ,vt de laboribus,terris,& possessionibus, quos & quas propriis manibus vel sumptibus colũt, nemini soluere decimas teneãtur.Tamẽ nõ est eis licitũ decimas de terris ipsorum subtrahere,quas aliis tradũt excolendas.Et quia non constat dictos reos propriis manibus nec sumptibus colere terras seu campum de ysartis,de cuius decimis agitur:ideò his & aliis causis ex processu resultãtibus ad hæc nos iustè mouẽtibus, dicimus & ordinamus dictos actores fore reintegrãdos in possessione ipsorũ percipiẽdi decimas in parochia sancti Iacobi de Echirolis,& maximè in cãpis,de ysartis:de cuius spoliatione agitur, & quos per præsentes reintegramus,cõdẽnãdo propterea dictũ d.Eymarum de põdio dñm Echirolarũ,ad restituẽdũ eisdẽ actoribus gerbas à rapinis de ysartis,& gerbas existẽtes sub manu Delph. in grãgia Io.Ferrarij per d.Michaëlẽ captas,& in domo dñi prędictæ Echirolarũ deportatas,vnà cũ expẽsis,in hac causa corã nobis per eosdẽ actores legitimè factis, in quibus ipsum dñm Eymarũ dñm in personã Iac.Rodul.eius procuratoris,& ecõtrà cõdẽnamus,taxa eorũdẽ nobis reseruata.& ita fuit iudicatũ.ꝓ quo facit c.à no-
a bis.&c.dudũ.[a] extrà de deci.Et ex hac sentẽtia etiã apparet,quòd hæc curia parlamẽti cognoscit etiã de possessorio causarũ spiritualiũ.de quo plenè dixi s.q.j.&c. De causis quorũ cognitio spectat ad iudicẽ ecclesiast. vide plenè Io.Ferr.in ti.forma opponen dicõtra iudicẽ suspectũ.in gl.super verbo,nec fuisse iudicẽ cõpe.

a ¶Cap.dudũ. *Melius facit c.ita per.extrà de deci.quòd statuit vt hospitalarij & templarij soluant decimas de possessionibus quas acquisiuerunt post consilium Lateranense: & sic forte iste præceptor non allegauit,aliàs probauit dictas possessiones fuisse acquisitas ante consilium Lateranen. propter quod fuit condemnatus.*

SVMMARIVM.

1 *Firmarij curiarum Delphinal. & aliorum iurium Delphi. non debent gaudere priuilegio fisci,in exigendis eorum debitis.*

QVAESTIO CCVIII.

IVxta materiam sententiæ in proxima præcedenti quæstione mentio

mentionatæ, quæro de quæstione, laicus quidam emit, & arrendauit fructus alicuius ecclesiæ, vel personæ ecclesiasticæ, an gaudere debeat eodem priuilegio circa tales reditus, sicut talis ecclesia: adeò quòd non teneatur soluere collectam vel vectigal. Spec. mouet istam quæstionem in titu. de immunita. ecclesiæ. in fin. Et videtur dicere, quòd non gaudeat. idem tenet Archidiac. in c. quanquàm. de censibus libro vj. & pro hoc facit l. licitatio.
1 §. fin. ff. de publi. & vect. ¶ † Et ex hoc dico, quòd firmarij curiarum Delphi. & aliorum iurium & emolumentorum domini nostri Delphi. non debent gaudere priuilegio fisci in exigendis eorum debitis ad causam talium firmarum per suprà allegata: quia ex mutatione personæ mutatur conditio rei: vt dicit Bart. in lege per procuratorem. ff. de acquirend. hæredita. Sicut nec etiam fiscus succedens in locum priuati, vtitur iure fisci, sed priuati. l. fiscus. ff. de iur. fisc. & not. per Petr. Iacob. in primo libello sui libri. ¶ Et quia quandoque tales firmarij iurium Delphi. in talibus abutuntur, volentes eorum debitores more debitorum fiscalium compellere ad soluendum, curia parlamenti cum ad eius notitiam peruenitur, hoc non patitur, sed mandat tales ab arrestis & carceribus relaxari: ita vidi fieri & obseruari etiam in contradictorio iudicio, nisi debitores eorum reperirentur de nouo erga eos obligati, cum illa clausula, quòd possunt compelli ad soluendum more debitorum fiscalium: quia tunc ex illa noua obligatione possent compelli more debitorum fiscalium
2 per incarcerationem: cum ad hoc possit debitor se obligare, [a] per ea, quæ dixi suprà, quæstio. lxj. de venditione iurium fiscalium & Delphi. vide quæ dixi infrà quæstio. ccccxxxvj. &c.

a ¶ Obligare. *Vide not. per docto. in l. ob æs. C. de actio. & obliga.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones, quæ opponi possunt contra literas compulsorias.*
2 *Exceptio confusionis, habetur loco solutionis.*

QVAESTIO CCIX.

IN statuto Delphi. sub rub. de literis compulsoriis & præcisis
1 concedendis † enumerantur certæ exceptiones, quæ opponi possunt contra literas compulsorias, videlicet excommunicationis, falsi, transactionis, rei iudicatæ, solutionis, præscriptionis, & pacti de non petendo duntaxat. Sed quid si opponatur contra instrumentum vel contractum in ipso instrumento contentum de inualiditate vel nullitate ipsorum, an talis exceptio admit

admitti debeat, contra literas compulsorias, non obstante dictà dispositione statutaria in statuto adiecta: ibi, dũ dicitur: dũtaxat
a admittantur, &c. videtur quòd sic, [a] per ea quæ dicit Bart. in l. diuus. ff. de test. mil. & ita vidi iudicari. de hoc plenius dixi in trac.
2 quem feci super dicto statuto Delph. in vj. q. Sed † iuxta hoc vlterius quæro, an contra tales literas compulsorias admittatur exceptio confusionis actionum factarũ per additionem hæreditatis, iuxta l. debitori. C. de pact. & l. hæres. §. quòd si stipulata. ff. de fideiuss. Credo quòd sic, quia talis cõfusio habetur loco solutionis, & idẽ importat quòd solutio. iste est text. notabilis in l. Vranius. circa prin. ff. de fideiuss. & vide gl. in l. ita nobis pudor. C. de adult. Sed de hac vlt. q. nondum vidi determinationẽ fieri in curia parlamenti. sed si quam in futurum fieri videro, hìc subiungam. Sed quid de pensatione, an ille qui petit compensari, videatur soluere, vt admittatur inter alias exceptiones statuti? dic quòd sic. bene Bartol. scilicet l. amplius non peti. ff. rem ra. ha. & de hoc dixi in dicto meo tract. quem feci super dicto statuto de literis compulsoriis & præcisis concedendis. in v. q. circa finem, &c.

a ¶Quod sic. *Adde d. Io. Pet de Ferra, in forma executionis sententiæ, in glo. j. in iij. & iiij. col. d. Bart. in l. j. §. per iu. ff. quod vi aut clam. & l. pla. & l. fin. & ibi d. Bart. ff. de pet. hæred. glo. in l. eius. in prin. ff. ad Trebell.*

SVMMARIVM.

1 *Seysinæ an impediant concessionem præcisarum.*
2 *Baratator, quis dicatur.*
3 *Res sequestrata an possit interim vendi.*

QVAESTIO. CCX.

ANno domini M. cccclviij. & die xx. mensis Mart. fuit conclu-
1 sum per dominos meos de parlamento † in camera consilij, quòd seysinæ non debeant impedire concessionẽ præcisarum. Et quòd decæterò in curia parlamenti concedãtur præcisæ cum expensis super cõpulsoriis, non obstantibus seysinis per quancunq; curiam factis, attento quòd de iure tales seysinę sunt regulariter
a prohibitæ, nisi in casibus, [a] videlicet quando debitor est magnus baratator, vel suspectus de fuga: vel propter inopiam: vel est prodigus: vt dicit Bart. in l. mulier. ff. de l. commissoria. ibi, quæro, an bannum sit de iure, &c. nec est de exceptionibus, quæ possunt opponi secundum statuta ad impediendũ concessionem præcisarũ: de quibus tetigi suprà in præcedenti quæstione. & plenius scripsi in apparatu, quẽ feci super statuto Delph. de literis cõpulsoriis,
2 & præcisis †. Sed quis dicatur baratator: dic, quòd ista verba grossa

& mat

& materialia intelliguntur, secundum quòd vulgus intelligit: vt dicit Bald. C. de ser. fug. in auth. sed nouo iure. circa fi. Sed an durante seysina creditor meus, me poterit cōuenire pro debito seysito, in casibus in quibus seysinæ sunt de iure permissæ? Dic quòd
b non, secundũ Bar. [b] Old. & Iac. de Aret. in d. l. mulier. nisi si aliqua res ponatur in arresto, mãdato iudiciario, ex iusta causa, de causis
3 s. proximè declaratis. † An interim ipsa res poterit vẽdi? dic quòd non: imò si vendatur, venditio erit nulla: vt dicit Bart. in d. l. mulier, &c. & ita, &c. De materia sequestrationis tetigi j. q. ccxlvj.

a ¶ In casibus. *De quibus in glo. fin. in c. fi. extrà de seque. pos. & fruct. & ibi per d. Gof. in sum. in ver. generaliter, & alius casus habetur in cle. ad compescendas. eod. tit.*

b Secundum Bart. *Aduerte: quia loquitur in alio casu, qui scilicet debitor propter seysinam vel protestationem, aut denunciationem à iudice, vel alio authoritatem habente sibi factam excusatur, ne incidat in pœnam. Et adde d. Bald. in princ. l. mulier. qui hoc notando limitat esse verum, nisi opera & fraude debitoris factum esset, vt in vers. Ego credo.*

SVMMARIVM.

1 *Debitor an potest renunciare beneficio cessionis bonorum.*
2 *Debitori incarcerato & creditor an debeat ministrare expensas, si non habeat vnde viuat.*
3 *Debitor fisci an possit credere bonis.*

QVAESTIO CCXI.

1 DEbitor non potest renũciare beneficio cessionis bonorum. & ratio, † quia cõtra hominis libertatem & humanitatem: & sic contra bonos mores ex parte creditoris eam à debitore sic inhumaniter exigentis. ar. ff. solut. matr. l. alia. §. eleganter. & ibi Dyn. & Bar. Raph. Cuma. & Cynus, in l. j. C. qui bonis cedere pos. Et hoc verũ, respectu carceris non euitandi. Quo casu non valet renunciatio. Quo verò ad alium effectũ: videlicet quòd in bonis posteà quæsitis nõ conueniatur, nisi inquantũ facere potest: tunc hoc casu valet renunciatio. ita dicit Bal. concordando doct. in l. j. C. qui bo. cedere pos. quem sequitur Ang. de Are. instit. de action. in §. fin. Sed si cum iuramẽto fieret talis renunciatio, credo quòd debitor teneretur tale iuramentum seruare: quia licet ex parte creditoris vertantur mali mores: tamen ex parte debitoris nulli mali mores vertuntur: per regulam Bart. quam ponit in l. si quis pro eo. ff. de fideius. & facit c. debitores à simili. extrà de iureiur.
a Ita etiam tenet Spec. [a] in tit. de renunciatione. in §. j. ver. item est beneficium. quem sequitur Ang. de Are. in loco præalleg. Donec

habita dispensatione iuramenti, super quo iuramento esset dispensandum: vt dicit in propriis terminis do. Henr. de Bouenco. in auth. sacramenta. C. si aduer. ven. in sua repetitione: in materia causæ finalis, circa medium, ibi, secundò infertur, quòd in renunciatione cessionis bonorum, &c. Sed his non obstantibus fuit
b determinatum & ordinatum contrarium [b] in personã Vincentij Mazæ Pedemontani qui incarceratus in carceribus Briansonij, ad instantiam cuiusdam vocati Morniste hospitis Briansonij, nõ obstante renunciatione cessionis bonorum cum iuramento fuit ad cessionem admissus: licet non obtinuisset dispensationem iuramenti. sed fuit ordinatum per dominos meos de parlamento dictum debitorem bene admissum fuisse ad dictam cessionẽ per iudicẽ Briansonij, à quo fuerat appellatum. Et fuit hęc ordinatio per curiã parlamenti facta die xxij. mensis Nouem. M. cccclix. in
2 manibus Ant. de Molen. ¶ †Sed quid si debitor incarceratus nõ habet vnde viuere, an creditor debeat sibi ministrare expensas? Credo, quòd sic, per gl. singularẽ in l. si. C. de erog. mil. annonæ. li. xij. Itẽ etiam tenet Ang. de Aret. in loco præal. ita seruatur de cõsuet. generali in hac patria Delp. in curiis. ¶ Sed de illo qui se obligat ad tenendum ostagia, donec soluerit suo creditori: vide quæ dixi. s. q. lx. ¶ An quis possit se obligare ad carceres pro debito ciuili?
3 vide plenè per Ang. de Aret. instit. de acti. in §. cum quoq;. ¶ †An debitor fisci possit cedere bonis? Bar. quòd non, in l. cum antẽ eo. ff. ad leg. Iul. pecu. & ita seruatur in curiis præsentis patriæ, vide Cyn. in l. j. C. qui bonis cedere pos. ¶ Sed an cessio bonorũ facta per debitorem, prosit fideiussoribus? Dic quòd nõ: vt est tex. iũcta glo. in l. vbicunq;. ff. de fideius. & Dyn. pro hac parte allegat text. in l. à debitore. §. quòd si stipulator. in fi. ibi, fideiussorem manere obligatum. ff. de fideius. De hac materia cessionis bonorum, vide doct. in l. iiij. C. qui bonis cedere pos. ¶ An cedens bonis, posteà possit conueniri, si perueniat ad pinguiorẽ fortunã, & de miserabili cessione, vide quæ dixi j. q. cccxliij. ¶ De materia cessionis bonorum, vide multas quæstiones quæ allegan. j. q. cccxv. Et de materia lata per Petr. Iac. in tit. de cessione bonorum. per totum titulum illum, &c. Et vide quæ dixi in c. consil. meorum.

a ¶Tenet Spec. *Adde Ro. decisione cccclxvij. quæ incipit, vtrum possit renunciari cessioni bonorum, cum iuramento. in antiquis.*

b ¶Contrarium. *Hoc fuit mirabile, quòd d. de parlamẽto determinauerũt contra iuramẽtum dicti Vincentij Mazæ, contra c. cum contingat. extrà de iureiur. non obtenta dispensatione per dictum Maze, super iuramento suo*

suo: cùm ipsi teneant locum principis, tanquã suprema curia, & princeps non debet esse author periurij. l. j. C. si aduersus vend. sed fortè aliter fuit actum in dicta curia parlamenti: tamen pro dicta ordinatione facit ratio inhumanitatis insurgẽs ex parte creditoris. Nã inhumanũ censetur in creditore, sic debitori adimere libertatẽ euitandi carceris: quãto magis in debitore sibijpsi libertatẽ tollẽti? Quoniã carnem suã nemo vnquã odio habuit. xij. q. ij. non æstimetis. charitas enim ordinata incipit, à seipso. l. præsens. C. de seru. & aqua. adde capel. Thol. c. et allegat d. Bart. in suo tract. de carcere, & d. Ang. Are. inst. de act. in § fi. & lege, iudices. C. de episc. aud.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Delph. si quis per literas, &c. an possit intentari pro re mobili, vel se mouente.*

2 *Exceptio excommunicationis, obstétne agenti interdicto vnde vi, vel intentanti interdictum simile illi.*

QVAESTIO CCXII.

RES mobiles & se mouentes, possidentur, sicut immobilia. tex. sunt in l. rem quæ. & l. in re. ff. de acq. pos. & ponit & de-
1 terminat Bart. in l. j. in prin. ff. de acq. pos. & in l. j. ff. vtrubi. † & ex his apparet, quòd statutũ Delph. si quis per literas, &c. habet locũ etiam pro re mobili, vel se mouẽte: vide tamen quæ plenius dixi in apparatu meo super statuto, Si quis per literas. in gl. super verbo, rei alicuius, &c. De materia dicti statuti: & qualiter debeat practicari: & de his quæ debent obseruari & fieri procedendo circa materiam dicti statuti in causa appellationis: vide quæ dixi s.
2 q. xxxvij. & q. xxxviij. † Sed iuxta præmissa quæro, an exceptio excommunicationis obstet agenti interdicto vnde vi, vel intentanti dictum statutum, quòd ad instar d. interdicti est introductum. Spec. tenet quòd sic. in tit. de petitorio & possessorio. in §. fin. & ibi ponit xxvj. casus, qui obstant agenti dicto interdicto. Nec obstat c. si quis. extrà de restit. spol. quia ibi non opponebat crimen notorium. vide super hoc Angel. in l. momentaneæ. C. vnde vi. Vtrum regu. dolo petis, habeat locum in hoc interdicto recuperandæ: vide Bartolum in l. si quis conditionis, C. locati.

SVMMARIVM.

1 *Attentata medio tempore non reuocantur.*

2 *Appellatus quo casu possit sentẽtiã diffinitiuã executioni mãdari curare.*

3 *Appellatio an erit deserta, si quis nõ possit eam propter inopiã introducere.*

4 *Iudex an possit terminum per se statutum ad introducendum appellationem prorogare.*

5 *Iudex an possit suam sententiam exequi appellatione deserta.*

Attent

6 *Attentata an debeant reuocari, si constet euidenter appellationem esse iniustam.*

QVAESTIO CCXIII.

STatuta Delphi. prouident, quòd nisi appellatio introducatur infra tempus statutorum, q̃ appellatio sit deserta: quod etiam probatur de iure. in l. iij. §. si à die. ff. de re mi. & no. Inn. in c. per-
1 sonas. extrà de ap. Et tetigi ĩ. q. cccxxxvj. † ¶ Sed si appellans non faciat citari partem appellatam ĩ. xxx. dies post introductionem appellationis processuram in causa appellationis, non declarant dicta statuta antiqua: si appellatio sit deserta: nec alia pœna statuitur: ideò dicta curia parlamenti considerans congruum & conueniens esse aliquam modificationem super hoc fore necessariam, vt euitetur via diffugij, ordinauit vltra statutum, quòd decæterò attentata medio tempore non reuocentur: sed remaneant in eodem statu, donec diffinitiua feratur: licet iura aliter disponant. in c. non solùm. de app. lib. vj. Sed hoc signanter appunctuatum fuit in odium tardantium eorum appellationes prosequi. Sed posteà præfatus dominus noster Delph. Ludouicus, in certis suis statutis & ordinationibus per eũ editis die. ij. Maij, M. ccccxlix. in camera consilij registratis in libro statutorum, statuit & ordinauit, quòd nisi fuerit inhibitum ĩ. dictos xxx. dies, quòd iudex à quo posſit suam sententiã mandare executioni, ac si in rem trãsiuisset iudicatam. sed istud statutum loquitur, quãdo appellatur ad parlamentũ. secus autẽ esset, si appellaretur à iudice Graysuodani ad iudicem appel. totius Delph. quia in hoc casu nihil disponit statutum, ideo relinquendum est dispositioni iur. communis.
2 Et ex his collige, quòd appellatus eo casu, eius sententiam etiam diffinitiuã potest executioni demandari facere, lapsis dictis xxx. diebus, si ĩ. ipsos xxx. dies non fuerit inhibitum, & appellatus ci-
3 tatus processurus in causa appel. ¶ † Iuxta hæc quæro, si quis eius appellationem non posſit introducere propter inopiã, an erit de-
4 serta? Innoc. dicit quòd non in c. ex ratione. de appel. ¶ † An iudex posſit terminũ per eum statutũ ad introducendum appellationẽ prorogare etiã ĩ. tẽpus? Inn. dicit quòd non. in c. personas. de app.
5 ¶ Vtrum iudex † posſit exequi suam sententiã, si appellatio sit deserta, si super desertione nõ fuerit pronunciatum? Inn. quòd sic in
a c. ex ratione.[a] de appel. Et vide quę etiam dixi in tractatu meo de appellat. q. cx. Sunt etiam viij. casus, in quibus iudex ordinarius potest se de causa appellationis intromittere, quos ponit Guil. de
6 Monte Lau. in clem. j. de sequestr. poss. & fru. ¶ † Quæro si constet appel

appel.euidenter esse iniustam,an debeant attētata reuocari? dic
b quòd non, [b] secūdū Inn. & Bal.in c.pastoralis.de of.dele.notatur
eti. m.ff. nil nouari pen.app.in glo. ibi,itē, ꝙ si patenter appareat &c.quam ibi sequitur Bart. idē esset si constaret ex actis de desertione app.per decisionem Rotę per regulam,dolo petis &c. & l si is à quo. ff. vt in pos. leg.hodie constat hodie agatur de re iud.cū olim. de resti.spo.c. literas. faciunt not. per Io. Mo.in c. cupientes.§. pen. de elec. lib.vj.De materia apppellationum,vide quę plenè scrip.ĩ.q.ccccxxxvj.& ibi etiā tetigi de materia attentatorū.in ver.lxxx.quæro.&c.vide etiā in quarto cōsi.meorū.

a ¶Inno.in c.ex rōne.*Circa princ.in ver.sed & ibi sine vlla citat.facta.*

b ¶Dic quòd non. *Ad hoc scilicet,quòd attentata, facta tamē ante inhibitionem non debeant reuocari, si constat appellationē esse euidenter iustam vel nullam.vide istum consilio sexagesimonono. incipien. pro declaratione. numero xj. versiculo secundo, quia & si etiam.*

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio donationis an transeat ad hæredes.vide & nu. 3.*

2 *Hæres donatoris an possit donationem quā donator decreuerat reuocare.*

4 *Vasallus si commisit delictum, propter quod perderet feudum, an hæres domini possit id opponere.*

QVAESTIO CCXIIII.

1 REuocatio donationis † inter viuos, propter ingratitudinem, non transit ad hæredes, per ea quæ habentur in l.
a fin. [a] C.de reuo. dona. de hac materia vide plenè per Io.de Fer-
2 ra. in tit. forma libelli,quo agitur contra donantem.†¶Sed iuxta hoc quæro,donator nō reuocauit talē donationē quā propter ingratitudinem reuocare poterat: sed in vita sua dixit & declarauit corā testibus, quòd volebat eam reuocare, quod non fecit morte præuentus, an eius hæres petere poterit eam reuocari? & videtur ꝙ nō,per l. fi.in fi.C de don.cau.mor.facit quòd scripsi in notabilibus meis in §.si maritus. Sed dic verum esse,secundū do. Oldra. de Laud. in d. l. fi. quando non præcessit voluntas aperta reuocandi donationem;sed si præcesserit aperta volūtas reuocandi poterit hæres petere reuocari,argumento querelæ inofficiosi testamenti,quæ est odiosa:tamen sola voluntate mouēdi eā,trāsmittitur ad heredem.ff.de inof.testa.l.posthumus.§.fi. & l.seq.& ita vidi determinari. ¶An ius eligendi transeat ad hæredem, vide quæ scripsi in notabilibus meis. in §.vtrum ius eligēdi &c.
3 †An reuocatio donationis,de qua in l.si vnquā. C. de reuo. don. transeat ad hæredē? videtur quòd nō. per dictā legē finalem. C.

de reuo.do.ibi,nullam &c. non videtur tamẽ necesse,quod hæredes reuocari petant,cum ipso iure sit reuocata in materia dictæ l.si vnquam.per gl. in d.l. super verbo, reuersurum &c.& ita tenent Iacobus de Butrio,Cynus. Bartolus & Salycetus. ¶De materia dictæ l. si vnquam. plenè scripsi in notabilibus meis in paragrapho,si vnquam &c. fol. centesimotrigesimonono verso. & Petrus Helie latius posuit in sua repetitione dictæ l. si vnquam. C. de reuocand.donatio.

4 ¶ † Quæro vasallus commisit delictum, propter quòd perderet feudum, an hæres domini poterit opponere? dic quòd non, secundum Angelum de Areti. l. rei iudica. §. hæredi. ff. soluto matrimonio. Et ibi tractat ipse de Aretio, si maritus non opponat de adulterio, an hæres poterit opponere &c.

a ¶In l. fi. *Et in c. fi. extrà de donatio.*

SVMMARIVM.

1 *Executio sententiæ an possit fieri die feriato. disting. nu. 2.*
3 *Examinatio testium an, & quando possit fieri die feriata.*
4 *Debitor potest interpellari die feriata, vt constituatur in mora.*
5 *Pignoratio possitne fieri die feriata ob honorẽ Dei, vel Sanctorũ.distin.*
6 *Exceptio excommunicationis an obstet petenti sententiam exequi.*
7 *Restitutio in integrum postulata, an impediat executionem sententiæ.*
8 *Sententia an possit mandari executioni contra illum, qui causam habet ab illo, qui dolo desiit possidere.*
9 *Sententia lata contra principalem, potest mandari executioni contra fideiussorem sine nouo processu.*
10 *Decretum an possit interponi die feriata ob honorem Dei.*

QVÆSTIO CLCXV.

a AN executio sententiæ [a] possit fieri die feriato? † Vincentius
1 dicit quòd sic. siue sit feriata repẽtina, siue ob honorem Dei, vel sanctorũ.in c.fi.extrà de iud.quem sequitur d.Arch.in c.sicut sine iudicio. ij. q. j. qui allegat. de pœnitentiis.dist. j c. Adam.& quod not. in c.fi. de iud.Bart. vero in l. j.§. nunciatio. ff. de ope. no. nun.videtur velle quòd possit fieri talis excutio tempore feriato introducto ob necessitatem hominũ: sed quòd die feriato ob honorem Dei vel sanctorum introducto fieri non possit talis
2 executio.† Ideo pro concordia istarum opinionum,& latiori declaratione istius materiæ,puto sic distinguendum: quia aut quærimus an fieri possit die dominico,& tunc dicerem quòd nõ, per l.dies festos.ibi,dum dicitur,nec vllis exactionibus prophanari. Dominicũ itaq; diẽ semper honorabilẽ decernimus venerandũ,
vt à

vt à cũctis executionibus excuſetur &c.C.de feriis.& hoc idẽ tenet Al.de Ro.in d. l. dies feſtos. Aut quærimus an fieri poſſit talis
b executio[b] alio die feriato ob honorẽ Dei vel ſanctorũ q̃ die dominico:tũc ſubdiſtinguo:qa aut quærimus de pignoratione quæ fit in executione ſentẽtiæ,aut de incantibus. ſi de pignoratione, tũc crederẽ, ꝙ fieri poſſit etiã die feriato ob honorẽ Dei vel ſanctorũ:qa in ea nõ vertitur cauſæ cognitio, nec ſtrepitus iudicij: per l.prætor.in prin.ff.de iudiciis. & ſic intelligerẽ dictũ Vinc. & Arch.in locis ſ.alleg.ꝑ ea quæ dicũt Ant.de But.& Pan.in d.c. fi.de iu.vbi dicũt,ꝙ nuda executio, in quibus cauſæ cognitio nõ requiritur,põt fieri die feriato ob honorẽ Dei vel ſanctorum, & idẽ tenet Fed.de Senis in ſuis conſ.vt refert Pan.in d.c.fi. de iudi. quorũ opi.fortifico ex eo,ꝙ videmus quòd die feriato ob honorem Dei vel ſanctorum appellatur coram iudice: per tex. cum gl.in l.j.C. de feriis.Item dari poteſt libellus corã iudice tali die feria.l. miles.§.ſexaginta. ff.de adul.& not. in l.j.ff.de feriis.itẽ etiam tali die feriato ob honorẽ Dei fiunt adoptiones, & emancipationes & manumiſſiones l.actus omnes. C. de feriis.& ſimiliter excõmunicatio & abſolutio,quæ non requirunt cauſæ cognitionẽ:vt puta in notoriis criminibus:vt plenè ꝑ Hoſt.in ſum. in tit.de feriis. in §. qualiter diſtinguatur. item citatio fieri poteſt die feriata etiã ob honorem Dei,vel ſanctorum ad diem non
c feriatam:vt tenent Io.An.in c.fi.[c] de feriis.gl.& Arc.in c.placita. xv.q iiij.& gl. in cl.j. de foro compe.idẽ Cy.Dy.& doc.in l.fi. C. de fer.idem tenet Albe.de Roſ.in d.l. dies feſtos. & Bart.in di. §. nuncia. ſicut enim citatio expeditur ſolo verbo, ſic etiam pignoratio.item etiã tali die feriato ob honorem Dei poteſt fieri dele-
3 gatio ſeu cõmiſſio cauſæ:vt dicit Sali.in d.l.fi.C. de feriis.† Item
d etiam examinatio teſtiũ[d] poteſt fieri die feriata ob honorẽ Dei, ſi iurauerit die non feriato:vt ſcripſi ſ.q.cxxv.Item etiã inſinuatio donationis poteſt fieri corã iudice etiã die feriato ob honorẽ Dei quia in ea nõ requiritur cauſæ cognitio:vt dicit & tenet Io. An.in addit.Spe.in tit.de inſtru.edi.in §.porro. circa fi.vbi plene
4 tractat materiam inſinuationis † Item debitor die feriata ob honorem Dei poteſt interpellari,vt conſtituatur in mora:quia non eſt actus iudiciarius. Secus ſi interpellatio fieri deberet iudicialiter, vt ponit Sali. in l. ſi ex legati cauſa. ff. de verb. obli. in ſua repeti. Ex quibus propterea paret, quòd valeat pignoratio facta alio die, quàm dominico: cùm fieri non debeat extenſio vel ar-
e gumentatio de diebus ob honorem ſanctorum introductis ad

 diem

diem Dominicum:per ea quæ habentur & no.in l.omnes dies.C. de feriis.in gl.super ver.apostolicę.dũ ibi quæritur de festo beati Martini. Præterea,iura quæ præcipiunt dies festos celebrari, videntur loqui tantũmodo in his,quæ requirunt causæ cognitionem;& vbi fit strepitus iudiciorum, quando oportet partem in ius vocari: vt in c.fi.extrà de feriis. & c.fi. de iudiciis. & d. l. dies festos. ibi, respirent partes & Sed pignoratio in causam iudicati, vocationem partis,& causæ cognitionem non requirit.per d.l.si prætor in princi.igitur fieri põt pignoratio die feriata, ob honorem sanctorum,maximè in hoc actu pignorationis,qui expeditur solo verbo dũ dicit simpliciter executor sententiæ debitori in domo suæ habitationis, vel alibi extra iudicium verba seq. videlicet,pignoro te pro tali debito,ad instantiam talis creditoris, & de tuis talibus bonis.dicta enim die qua fit pignoratio non decernitur executio siue pignoratio fieri.Sed fit iam cognito de causa & sola verbali leuatione pignoris. vt prædixi. & qui executor sententiæ est nudus minister,& nullam causæ cognitionem habet,etiã de exceptione, quæ corã eo in actu pignorationis proponeretur,vt in c.pasto.§. pe.de offi. dele. secundum Cõpostel.Et faciũt no.p Arc.in d.c.sicut.& p Host. in c. cũ semp. extrà de re iud.imò quod plus est pro hac parte, quòd valet pignoratio die feriata facta etiã die dñico, facit generalis consuetudo præsentis patriæ Delph. & aliarum patriarum circunuicinarũ, quæ seruatur in curiis spiritualibus,in quibus curiis conceduntur literæ, per quas mãdatur partes citari & executiones sentẽtiarũ excõmunicationũ fieri, & denũciari diebus dominicis,& aliis festiuitatibus in offertoriis populo ad diuina congregato, quæ executiones non sunt minoris, sed maioris effectus, quàm talis pignoratio.
5 [5] ex quibus propterea concludo, quòd valet pignoratio facta die feriata introducta ob honorem Dei vel sanctorum;facta tamen alio die quàm dominico;licet forte etiã die dominico facta deberet valere de consuetudine prædicta. Et hoc nota, quia alibi ita plenè non reperies hanc materiam tractatam.Idẽ dico in requisitione de pignore,quam facit executor sententiæ,dum requirit debitorem condemnatum,quòd indicet sibi pignora secundũ statuta Delph. quòd valeat talis requisitio etiam die feriata ob honorem Dei vel sanctorum,eadem ratione sicut in pignoratione, per rationes prædictas. Aut quærimus de incãtibus rei de pignore captæ,quę fiunt per executionẽ sententię:& dico, quod nõ valẽt die feriata facta ob honorem Dei vel

sanct

sanctorum: quia fiunt cum turba & voce præconis, quæ cessare debent die feriato introducto ob honorem Dei & sanctorum, iuxta d.l.dies festos. & hoc casu potest intelligi opi. Bar. in d.l.j.§. nunciatio.ff.de ope.no.nunc. Aliis autem diebus feriatis introductis ob necessitatem hominum possent fieri tales incantus, & hoc est, quod dicere voluit Bar.in d.§.nunciatio. Aut quærimus de missione in possessionẽ bonorũ incantatorũ quãdo pars mittitur in possessionẽ realẽ, & tũc dicerẽ idem, quod s̃.dixi in pignoratione: quia in illo actu non interuenit vox præconis, nec alius strepitus iudicij. ita etiã videtur velle Ant.de But.in c.fi.de iud. vbi dicit, quòd executio sentẽtiæ potest fieri die feriato, etiã ob honorẽ Dei vel sanctorũ introducto, vbi fit mentio in re adiudicata. Secus, si alienæ res caperẽtur in executionẽ iudicati: in quibus requiritur causæ cognitio: ita dicit ibi An.de Bu.& alle.idẽ tenere Fe.de Se.in suis cõsi. Cõcluderẽ ergo de iure, quòd pignoratio in causam iudicati, & missio in pos. possunt fieri die feriato ob honorem Dei, alio tamen quàm die Dominico: incantus verò non. ita in curia parl. respectu pignorationis, vidi tolerari tales pignorationes factas diebus feriatis, ob honorem sanctorum. De incantibus autẽ nihil dico: quia nunquã audiui incantus fuisse factos die feriato ob honorem Dei vel sanctorum. Si verò fierẽt tales incantus tempore feriato ob necessitatem hominum introducto, valerent tales incantus. Et similiter pignoratio, vt voluit Bar.in d.§.nunciatio. imò & fortè dici posset, ꝙ pignoratio facta etiam die dominico, valeat de consuetudine, de qua s̃. proximè tetigi. & hæc sunt notãda & menti tenenda: quia alibi hęc materia non reperitur ita plenè tacta per doc. ¶ Circa tamen ea, quæ dixi de requisitione fienda per executorem sententiæ debitori de pignoribus iudicãdis, est aduertendum: quia hodie de stylo nouiter in curia parl. introducto nõ requiritur debitor de indicando pignora: sed pignoratur debitor nulla præcedente requisitione, & statim proceditur ad incãtus: vt dixi j̃.q.cclxxxj. Licet secundum statuta Delph. quæ obseruabantur tẽpore, quo ego practicabam, erat necessaria requisitio de pignore. quæ statuta respectu huius requisitionis hodie non seruantur pro abbreuia-
6 tione litium. vt scripsi j̃.in d.q cclxxxj. † Sed iuxta hanc materiã quęro, an exceptio excõmunicatiõis obstet petẽti sentẽtiã exeq. Host.& Inn. tenẽt quòd sic, in c. venerabilem extrà de except.& Arch.in d.c. sicut.ij. q.j.& est tex. hodie in c.pia.in fi. de exce. li.
7 vj. ¶ † An rest. in integ. postulata impediat executionẽ sentẽtiæ?

glo.quòd sic.in l.vna.C.de in integr.resti.post.ne quid noui fiat: vide tamen ibi Cyn.¶ Et in materia executionis sententiæ,vide quæ dixi j.q.cccxxix.& in singularib.meis.in §.vtrum in executione sententiæ,exceptio quæ potest opponi, contra executionē sententiæ, impedit executionē fieri.l.fi.§.fi.C.si ex falsis instru. quod verū intellige, si probationes essent in promptu, & essent plenè,vt in d.l.fi.ibi,manifestis probationib.&c.Si autē requireret altiorē indaginē, tunc impediretur executio,sed exceptio reseruaretur præstita cautione de reddēdo quod exigitur.l.ij.C.de fal.& l.fi.C.de or.co.& in auth.quæ supplicatio.C.de preci.imp. of.& in c.suscitata.extrà de in inte.re. & ponit Bar. plenè in extraua.ad repr.col.xj.In sex casibus potest procedi ad executionē sententiæ:licet fuerit appellatū:dummodo iudex non detulerit appellationi,quos ponit Inno.in c.pastoralis.de offi.dele.Gul.de Monte lau.ponit viij.casus.in cle j.de sequest. pos.& fru.vide s.
7 q.ccxiij.¶† An sententia possit mandari executioni cōtra illum, qui habet causam ab illo,qui dolo desiit possidere?vide Bar.in l. is cui.§.qui in pos.ff.vt in pos.leg.& fideicō.& Cy.in l.vna.C.de alie.iu.mu.cau.fac.& scripsi in no.meis,in §.vtrū sententia &c.
8 ¶†Sententia lata contra principalem,potest mandari executioni,contra fideiussorem sine nouo processu.[c] glo.sing.in l.fi.C.de vsu.rei iud.in glo.pe.in fi.vide tamen Bar.in l.stip.ff.iudi.sol.Et vide quæ scripsi. s. q.xxvj. An sententia quę in rem transiuit iudicatam, possit retractari, si æquitas suadeat vel erronea probetur?Dic quòd sic.per c.cum inter.circa fi.de re iudi. & vide quæ
9 scripsi in no.meis.in §.sententia.¶†An decretum possit interponi die feriato ob honorem Dei?videtur quòd sic,per d.l.actus omnes.C.de fer.Crederem contrarium:quia decreti interpositio requirit causæ cognitionem.l.magis puto.§.ne passim.ff.de re. eo.ergo die feriata exerceri non potest.ff.de bo.pos.l.iij.§.si causa.& ff.quis or.in bo.pos.seruetur.l.ij.§.dies.vide super hoc Bar. in l.nec mandan.§.fi.licet posset dici,quòd vbi eminerēt necessitatis actus, etiam requirentis causæ executionem, exerceri possent die feria.l.ij.in fi.ff.de feriis De citatione facta die feria. ad diem non feria.vide quæ dixi in xxxvj.consilio.meorum.

a ¶Executio sententiæ. *Vide Paulus de Castro in l.penulti.ff.de ferijs. Fede.de Sen.consil.cxxix.& hæc sufficiant pro tota hac quæstio.*

b ¶Executio. *Nuda executio,cum non exigat causæ cognitio.etiam in ferijs introductis in honorem Dei, fieri potest, id est, facta tenet: fieri tamen non debet:quia in faciendo peccatur,nisi immineret periculum,puta*

fuga

fugæ.ita domi. Panor. sentit concordando variantes opin.in cap.fina.in penul.col.in versi.vij.lect.est.ibi,ego puto posse dici &c.extrà de iudicijs.
c ¶Ioan.An.in c.fi. *In iiij.col.in ver.sed quæramus casum.ibi,in contrarium.vide do.Pa.in c.fi.in v.col.in ver.redeo ad primam.extrà de ferijs.*
d ¶Examinatio testium. *Adde domi.Panor.in cap.j circa fin.in versi. vlti.opposi.extrà de ferijs.Hic ponitur forma pigno.in versicu. valet, pignoro te &c.vsque illuc,dicta ei die &c.*
e ¶Sine nouo processu. *Hoc intellige verum in fideiussore iudicij, qui fideiußit iudicatum solui: non autem in fideiusso. contractus, vt tenent domi.Odoffre.Cyn.Barto. & Bald.in præalle.l.fina.C.de vsuc.rer.iudi.*

SVMMARIVM.

1 *Processus nullus,poßitne de partium consensu validari.*
2 *Pars non citata ad videndas testium attestationes, an poßit consentire.*
3 *Reus confessus an poßit condemnari super processu nullo.*

QVAESTIO CCXVI.

IVdex de voluntate partium volentium, quòd tantùm valeat
1 †processus,ac si lis legitimè fuisset contestata,& ordo iudiciarius seruatus,procedit in causa & profert sententiam,vtrùm valeant processus & sententia? Dic,quòd non.vt tenet Spe.in ti.de sententia.§.j.iuxta propositionis seriem.versi.quid si de partium voluntate.idem Inno.& Hosti.in c.referente extrà de præbē.& facit quod no.Archi.in c.si delegatus.extrà de rescri.li.vj.super verbo,committatur, quia substantialia iudicij cōsensu partium
a non possunt remitti[a].l.quoties.C.de dignitatibus.lib.xij.& no. glo.in c.de causis.extrà de offi.dele.¶Et istud seruatur in curiis inferioribus præsentis patriæ:sed in curia parla.contrarium seruatur:quia in eadem curia parlamē. consueuit procedi lite non contesta.& aliis iuris solennitatib.non seruatis,sola facti veritate inspecta,etiam præter consensum partium,vt vide s.qō.lviij.
2 & q.xxix.¶Sed quid†si in causa ciuili vel criminali in examinatione testium pars non fuerit citata visura testes iurare, an pars quæ non fuit citata,possit consentire quòd valeant attestationes ac si vocata fuisset?Credo,quòd sic,per ea quæ no.glo.& doct.in c.cum causam & c.tuis quæstionibus.extra de testib.¶Et ita seruat hæc curia parla.& similiter seruatur in omnibus aliis curiis
3 inferioribus præsentis patrię Del.¶Sed si processus†non valeat, an iudex poterit condemnare reum confessum? vide quæ scripsi in nota.meis.in §.valet sententia &c.fo.16.Et ibi loquitur in ciuilibus, sed in criminalibus confessus non potest condemnari, super processu nullo.& vide in nota.meis.in §.confessio facta.&

 dixi

dixi s.q.cxx.¶ Sed an quis possit ratificare sententiã nullã pro se latã? vide quæ scripsi in apparatu meo, quẽ feci super statu. Si qs
b per literas. in glos. super verbo, appellatione cessante. in fi.[b] &c.

a ¶ Remitti. *Licet sententia nulla nota. possit ratificari per partes, ita si valeat, tanquam sententia, potest tamen ita per partes ratificata valere, vt pactum. nota. per Barto. & Bald. in l j. C. qui pro sua iurisdi. Barto. in l. si expressim. in versicu. sed hæc opin. &c.*

b ¶ In fi. *Voluit allegare in versi. quaro vlterius. vbi tenet, quòd sententia nulla defectu procurationis, potest ratificari siue pro ratificante, siue contrà fuerit lata. alle. glo. in l. si mater. § hoc iur. ff. de excep. rei iudi. quàm glo. approb. do. Bar. in l. tutor. ff. in quib. cau in integ. rest. non est neces. vt ipse ibi dicit. & Ang. de Are. post Rapha. in l. si se non obtulit ff. de re iud. & subdit hanc esse communem opi. vt refert idem de Are. vbi suprà.*

SVMMARIVM.

1 *Coruatæ cuius sumptibus præstandæ, de iure, & de consuetudine.*
2 *Coruatæ vbi præstari debeant.*

QVAESTIO CCXVII.

1 IN hac patria Del. & in multis aliis patriis circunuicinis † homines iuridiciabiles habitãtes in villis, castris, & tam domini nostri Delphi. quàm baronum & banneretorum, tenentur præstare coruatas dominis locorum anno quolibet: aliqui ex consuetudine antiqua: & alij, quia ita se adstrinxerunt in recognitionibus talium dominorum. iuxta quod quæro, an tales domini de-
2 beant ministrare victualia[a] dictis hominibus in faciendo dictas coruatas? Credo, quòd sic de iure, per tex. in propria materia. in l. si victu. ff. de operis liberto. Et ideò ego Guido Papæ facio ministrare victualia hominibus meis sancti Albani Vapiensis diœcesis, & hominibus meis Montis clari, Diensis diœcesis, dum ipsi præstant mihi coruatas ex antiqua consuetudine in reparationibus bedalium molendinorum meorum dicti loci sancti Albani. Attamen in multis aliis locis tales homines coruatas debentes, eas faciunt eorum propriis sumptibus ex antiqua consuetudine, quæ circa hoc est attẽdẽda, iuxta l. si fundus. ff. de eui. cum si. multis. Sed pone, quòd homo debens tres coruatas, quæ nihil aliud sunt, quàm operæ seu præstationes personales, vadit ad certum locum pro præstando & eas faciendo, & tam eundo, quàm redeundo exponit vnam diem, nunquid talis dies computabitur in nu. coruatarum, quas facere debet? dic ꝙ sic. l. ꝙ nisi.
2 §. ex prouincia. ff. de ope. lib. † Item certum est ꝙ coruatę debent præstari in loco in quo dominus moratur, vt in l. operæ enim.

ff. de

ff.de ope.lib.pone quòd dominus vult quòd ipse eas in alio loco præstet & faciat:vtrum teneatur alibi præstare? crederem fore distinguendum prout in l.nemo.& l.mediterraneæ.& l.pro locis.C.de anno.& trib.lib.x.De materia ista tetigi j.q.cccclxxij.

a ¶Ministrare victualia. *In huiusmodi specie inspicienda est consuetudo regionis,quæ consueuit esse in protestatione coruatarum,& illa seruanda est: quia sic actum esse videtur.argu.l.excepto.C.loc.& l.domini prædiorum.in fin.C.de agric.& censi.lib.xj.& l.si prius.ff.de aqua plu.arcen. Vbi autem non apparet de consuetudine, tunc emphy.vel homo iuridiciabilis obnoxius præstationi coruatarum, si non habet vnde se alat,debet à domino percipere victualia: aliàs si habet vnde se alat, præstabit coruatas sumptu suo.ita videtur sentire do.Bar.in l.si non sortem.in §.libertus.in viij.col.in ver.tertij dicunt.iuncto ver.quid ergo.ff.de condi.inde.*

SVMMARIVM.

1 *Venari in alieno territorio,siue guarena non licet. Limit.nume.2.*

3 *Columbes capere in columberio alieno,furtum est.*

QVAESTIO CCXVIII.

1 NOn est licitũ venari in aliena guarena,sine voluntate† do-
2 mini[a].ita dicit Bar.in l.venationẽ.ff.de vsur.quod ita seruatur in hac patria Delp.de generali consuetudine patriæ.Et ad istorũ corroborationem do. noster Del. per suas patentes literas datas Costæ,die xxj. mensis Decẽb. M.ccccxlviij. & registratas in gros.lib.papy.fo 16.verso, existente in camera consilij, mandat puniri venantes in guarenis alienis, etiam corporaliter, arbitrio iudicantis. Et similiter ipse do.noster Delp. mandat fieri & obseruari contra illos,qui venantur ad colũbos colũberiorũ, vt eadẽ pœna puniãtur:quia etiã secundũ cõstitutionẽ Impera. Fed.insertã in feud.sub rub.de pace tenẽ.& eius violatoribus.in
2 §.nemo.circa fi.tit.prohibetur ne aliqui† retia sua seu laqueos, aut alia instrumẽta ad capiẽdas venationes tendãt,nisi ad vrsos, apros,& lupos.De iure etiã est prohibitũ capere colũbos in colũberio,vel iuxta.& cõtra facientes cõmittunt furtũ,vt plenè per Dy.& doc.in §.pauonũ.insti.de rer.di.¶De materia venationis, vide plenè,& multas qõnes in l.vna.C.de venati.ferarum.lib.xj. per do.Iaco.Rebuffi,dudum actu legentem in monte Pessulano.

a ¶Sine voluntate domini.*Benefacit l.vsufructuarius venari.§.fin.in viuarijs.ff.de vsufruc.& l.diuus pius.ff.de serui.rusti.prædi.*

SVMMARIVM.

1 *Edictum diui Adriani,an & quomodo competat possessori.*

2 *Dominus existens in possessione rei suæ,an possit agere actione in rem.*

QVAESTIO CCXIX.

1 EDictum diui † Adriani competit etiam possessori, nõ vt sibi tradatur possessio: sed vt sibi confirmetur talis possessio: per l.j. secundũ vnũ intellectũ. C. de Car. edic. & l. iij. §. missum. ff. eo. tit. & ita hoc ibi tenet Bar. Et ideo, si hæres scriptus in testamento nõ vitiato accipiat possessionẽ, & partem bonorũ hæreditariorum, quã habere potuit sine cõtradictione: & alterius partis hæreditatis possessionẽ habere nõ possit: potest intentare remedium dicti edicti, tam pro his quæ possidet, quàm pro aliis quæ non possidet, videlicet pro his quæ non possidet, vt mittatur in possessionem, pro aliis verò quæ possidet, vt sibi cõfirmetur possessio, per iura suprà alleg. & ita fuit cõclusum posse fieri in diffinitione processus nobilis Perricaudi de bellacolumba, domini Moderni castri de Thoueto, agentis, & nobilis Gerardi de vernone, & eius vxoris rei diffiniti pro dicto domino Thoueti, in manibus Ioan. de Vouray, secretarij Delphin. Et de materia huius edicti, vide quæ dixi suprà quæstio. cxxxij.

2 ¶ † Sed an dominus existens in possessione rei suæ, possit agere actione in rem, & petere pronũciari rem sibi pertinere iure dominij vel quasi: vide Cy. in l. j. in iiij. q. C. de alie. mut. iud. cau. fac. Credo tamen ꝙ sic: & hoc videtur tenere Inno. in c. j. de confir. vti. vel inu. vbi dicit sic formaliter. Ad secũdam respondeo, quia etiam is qui habet ius, in possessione, potest agere. Nã quilibet potest petere hoc pronunciari, se legitimũ, etiam sine diffamatione præcedente &c. Et pro hac etiam facit ratio quã suprà dixi de eo, qui possidet, & potest petere possessionem sibi cõfirmari ex beneficio d. l. edicto. Nec obst. l. j. C. de ali. mu. iud. causa factã. vbi habetur, quòd existenti in possessione non competit actio in rem. Quia sola possessio actionẽ in rem nõ parit: sed dominium. iuxta l. in rem. ff. de rei vẽd. quod sic etiã dicit gl. in d. l. j. Et licet cõtra possessorẽ debeat intentari, nõ propterea prohibetur, quin dñs possidens petere possit pronũciari rem ipsam ad se pertinere iure dñi sic, ꝙ eius possessio per tale medium sibi cõfirmetur. & isto casu nõ imitatur talis actio omnino naturã rei vendicationis, sicut etiã in simili dicit Inn. in c. examinata. super verbo, attẽtare. extrà de iud. ibi dũ dicitur, nõ tamen per omnia imitatur naturã rei vẽdi. &c. Et pro hoc facit etiã in simili, quod dicit de sentẽtia valida, quę petit cõfirmari: qua cõfirmatione secuta nihil ex pòst pòt cõtra sentẽtiã obiici, iuxta no. per Inn. in d. c. j. cuius decisio benefacit ad propositũ, & ita pluries practicaui & cõ-
sului

ſului tempore quo practicabã. Sed nondum vidi iudicari, ſi poſſeſſor poſſit intẽtare actionẽ in rem, ſed quæ videbo in futurum hîc ſubiungam. De materia huius, in aliis tamen terminis, vide quæ plenè dixi ſ. q.cclvj. in octauo effectu poſſeſſionis ciuilis.

SVMMARIVM.

1 *Sẽtẽtia lata ſuper nullitate pceſſus, an ſit interlocutoria, vel diffinitiua.*
2 *Sententiæ diffinitiuæ proprium.*
3 *Inſtantia perimitur lapſu triennij.*
4 *Sententia ſuper deſertione appellationis, eſt interlocutoria.*
5 *Appellatum ſi fuerit ab interlocutoria, & iudex ad quem, pronunciet bene vel malè appellatum, an talis ſententia erit interlocutoria.*

QVAESTIO CCXX.

Locum tenens ſeneſcali Valen. & diœceſis in ſede Valentiæ,
1 tempore † quo ibi reſidebat curia, pronunciauit per ſuã ſententiã proceſſum Ant. Romei, & Claudij Lanterni fore nullum propter defectũ litis cõteſtationis. A qua ſententia dictus Anto. Romei appellauit, viua voce. Modò quæritur, an valeat talis appellatio, cùm ab ea nõ fuerit appellatũ in ſcriptis. iuxta ca. cordi. de appe. lib. vj. Credo quòd nõ valeat talis appellatio, cũ talis
2 † ſentẽtia ſit interlocutoria, & nõ diffinitiua. Nã ſentẽtia diffini
a tiua [a] propriè eſt, quæ diffinit & dirimit negotium in petitione deductũ, de quo principaliter inter partes agebatur: vt probatur in l. poſt ſententiã. & ibi ita dicit Saly. C. de ſen. & interloc. om.
3 iud. cuiuſmodi non eſt dicta ſententia, igitur &c. † Prætereà & ſecũdò videmus, quòd ſi per lapſum triennij ſit perẽpta inſtãtia,
b & iudex abſoluat reum ab obſeruatione iudicij [b], talis ſenten-
c tia non eſt diffinitiua, ſed interlocutoria [c]: vt dicit Bal. in l. ij. C. de epi. aud. ratio qa ſemper primæuã actio, de qua agebatur, re-
4 manet, † Prętereà & tertiò, videmus ꝙ ſentẽtia ſuper deſertione appellationis, eſt interlocutoria, & non diffinitiua: vt dicũt Bal. & Saly. in l. præſes. C. quomodo & quãdo iud. qa nõ imponitur finis negotio principali, cũ hac tamen diſtinctione, quã aliàs fecit do. Io. Baiulli vtriuſq; iuris doc. præſidens curiæ parlamenti. de qua diſtinctione tetigi ſuprà q. xj. quia, dicit ipſe Baiulus, loquitur in appellatione ſuper deſertione appellatiõis, quæ emittit à ſentẽtia interlocutoria, aut diffinitiua. ſi ab interlocutoria, dicit ipſe d. Baiulli, ꝙ eo caſu ſentẽtia ſup deſertione appellationis eſt interlocutoria: ratio: quia ex tali deſertione appellationis nõ imponit finis negotio principali. & ꝙ ita debẽt intelligi dicta Bal. & Sal. vbi ſuprà. Si à diffinitiua, tunc dicit ipſe, talis ſentẽtia ſu-

per

per desertione appellatiõis, est diffinitiua: qa imponit finẽ etiã negotio principali. Ita dicit ipse. quæ distinctio placuit dñis meis tũc ibi existẽtibus: p quã distinctionẽ in primo mẽbro probatur ꝙ appellatio, de qua in dicta causa agebatur, sit inualida, cũ sententia à qua fuit emissa non imposuerit finẽ negotio principali: videlicet super interdicto vti possidetis, de quo inter dictas partes in dicto processu agebatur. Et sic propterea debuit appellari in scriptis, tãquã ab interlocutoria, per d.c.cordi. de hoc etiã tetigi. s̄.q.xvj. Et si quis diceret ꝙ licet dicta sententia, de qua hîc agitur, foret interlocutoria, ꝙ tamen ipsa habet vim diffinitiuæ sentẽtiæ, Quia si ita esset, adhuc debuisset in scriptis appellari, vt dicit Io. Mo. in c. cupientes. § si verò per xx. dies. de ele. lib. vj. in gl. magna. Et ita fuit in dicta causa cõclusum, per dños meos parla. in camera cõsilij die xiiij. mensis Aug. M.ccccl ix. Et inde tũc in proximis sentẽtiis diffinitiuæ sententiarũ, & declaratũ dictã appellationẽ fuisse nullã & inualidã: qa in scriptis nõ fuerat appellatum, quam sententiam recepit prouidus vir Io. Rosseti secretarius Delphinal. notarius dictæ causæ appellationis.

¶ Sed an sentẽtia lata p iudicẽ appellationũ sup nullitate sententiæ iudicis primæ instantiæ sit interlocutoria, vide quæ scripsi
4 s̄.q.xvj. ¶ † Si fuerit appellatũ ab interlocutoria, & iudex ad quẽ, pronũciet benè vel malè appellatũ, an talis sententia iudicis ad quẽ, erit interlocutoria? Dic ꝙ sic, secũ. Henr. Bohic. in c. in literis. extrà de offic. dele. in j. dist. ideò erit appellandum in scriptis, iuxta c. cordi. de appel. lib. vj. de hoc etiam scripsi suprà q. xj. &c.
2 ¶ Sentẽtia diffinitiua. *Adde quod sentẽtia diffinitiua dicitur ea, per quã partes à lite discedũt. Itẽ quæ diffinit cõtrouersiã, & imponit finem toti causæ in iudiciũ deductæ. Not. in cle. j. de seque. pos. & in l. j. ff. de re iudi. & per d. Car. in cle. sæpe. in §. & quia in xv. no. de verb. sig. Et istud videtur verũ, in causa ordi. secus in summaria. qa licet diffiniat: vt in d. cle. sæpe. tamen nõ est mera diffinitiua, ex quo trahit à natura interlocutoriæ, hæc scilicet, quòd fertur lite nõ cõtest. nec seruatis alijs solemnitatibus iudiciarij ordinis. Nec põt dici mera, quia merũ est abstractũ ab omni cõposito. l. quã seruus. ff. de cõd. & demõst. vbi enim vnũ & idẽ ens, habet effectũ vnius subiecti & formam alterius, denominare illud debemus à subiecto formali, tanquã digniori & potẽtiori. l. an inutilis. in princ. cum ibi no. ff. de accepti. Et hæc secundũ do. Alex. post do. Ang. in l. imperiũ. in iij. col. in ver. ex quo infert. ff. de iuris. om. iud. Quorũ quidẽ opin. videtur vera, licet multi cõtra. Tum quia forma dat esse rei. l. rei. §. de re iu. ff. loc. Tum quia mutata forma mutatur substantia. l. non sunt libe. ff. de statu*

hom.

hom. Sed in iudicio summario mutatur forma processus: cuius appellatione venit sententia. iuxta no. in c. quum etiam. extrà de senten. & re iudic. ergo &c. Et per hoc patet resolutio per medium à fortiori ad quæstionem per authorem propositam.

b ¶ Ab obseruatione iudicij. *Tu vide de hoc per istum, consil. lxix. incip. pro declaratione. nu. j. ver. ad primum. ibi, facit etiam pro hoc.*

c ¶ Sed interlocutoria. *Quia per eam partes à lite non recedunt. l. dicere. & ibi domi. Bar. ff. de ar. glo. & doct. in l. harum. ff. si serui. vend.*

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio si non opponatur, an Iudex poterit supplere & admittere.*
2 *Compensatio an fiat ipso iure.*
3 *Iudicium introductum die feriato ob necessitatem hominum, valet.*
4 *Notorium requirit, quòd pars proponat in iudicio.*
5 *Appellatio ad Papam, omisso medio, an & quando valeat.*
6 *Instrumenti grossatio facta per notarium, de papyris alienis, non valet.*
7 *Iudex an possit supplere & æstimare, si valor rei non probetur.*

QVAESTIO CCXXI.

Item dicta die xiiij. mẽsis Aug. fuit dubitatum in conclusione
1 processus Claudij Costani, & Antonij Armueti. † An præscriptio xxx. annorũ quã opponere poterat dictus Claudius aduersus petitiõnẽ dicti Armueti, debeat obstare dicto Claudio, considerato ꝙ Claudius de ipsa præscriptione nõ opposuit. Et dixi ꝙ nõ. primò, quia videmus ꝙ cõtra fideiussorẽ non datur actio, nisi prius discusso principali, nisi renunciauerit iuri de prius conueniendo principalẽ, quàm fideiussorẽ: tñ si fideiussor hoc non opponat, fertur sentẽtia cõtra eũ, & valet: vt dicit Bar. in l. prolatã. C. de sen. & inter om. iudi. Et idẽ dicit Bart. vbi s. in agẽte hypothecaria nõ discusso principali debitore: q̃a si hoc nõ opponatur, condẽnatur possessor, & de hoc etiã tetigi s. q. xciiij. & j. q. cccc-
2 xxxij. † Ad idẽ videmus, ꝙ cõpẽsatio fit ipso iure. sed hoc verũ, si petatur, aliàs nõ: vt tenet gl. in l. si cõstat. C. de cõpẽ. Itẽ videmus, ꝙ cõtra legatariũ vel donatariũ hæreditatis possunt agere creditores actione personali: sed hoc verũ, si donatarius vel legatarius patiatur: secus si dicat, se nõ teneri: vt plenè dixi j. q. ccccix.
3 † Præterea, valet iudiciũ tẽpore feriato ob necessitatẽ hominum introductũ: sed hoc verũ si pars hoc nõ opponat. l. sed si prætor.
4 ff. de feriis. † Idẽ videmus, ꝙ licet notoriũ nõ indigeat probatio-
a ne. [a] tamẽ requiritur ꝙ ꝓponat̃ per partẽ in iudicio. & dicit gl. notabilis in cle. appellanti. de ap. Itẽ etiã videmus, ꝙ processus q̃ fit per filiũ contra patrẽ, sine venia, est nullus. Sed hoc verum, si

pater

pater cōparendo in iudicio hoc opponat, vt dicit Bar. in l. quamuis. in fi. ff. de in ius voc. Itē videmus, ꝙ libellus ineptus ꝓcedit, si pars rea de ineptitudine nō opponat: vt dicit gl. in l. fi. C. de anna. excep. & in l. si mater. ff. de excep. rei iud. & in c. ij. extrà de libel. obla. & ponit Inn. notabiliter in c. cū dilectus. de ord. cogni. Et valet processus, vt dicit gl. in d. l. fi C. de ann. exce. & tenet Io. Fab. in §. curare. instit. de act. sed an à tali grauamine, in quo admittitur talis libellus ineptus, possit de iure ciuili appellari: vide quæ dixi ȷ̄. q cccc xxvj. ver. lxiij. q̄ro. [b] †Itē etiā videmus, ꝙ licet, sit appellandū ad immediatū superiorem, si tñ appelletur ad Papā omisso medio, & pars appellata corā Papa citetur in causa appel. processura, & cōpareat, & nō opponat, nec petat se ad causam remitti corā mediato iudice, valet processus corā Papa formatus: vt tenet Arch. post Inn. & Hosti. in c. fi. alle. & de offi. dele. lib. vj. in fi. Itē videmus ꝙ victus victori debet in expēsis cōdēnari, vt in l. properandū. §. sinautem. C. de iu. Sed hoc verū, si à parte fuerit petitū, aliter nō: [c] arg. in l. iiij. §. hoc autē iudiciū. ff. de dā. infe. & ita tenet Bart. in d. §. sinautē. & in l. j. §. ij. ff. de magistra. cōue. cū quo Bar. pertrāsit. Ang. de Aretio in l. iiij. §. hoc aūt. ff. de dā. infe. Sed cōtrariū tenet gl. in l. fi. C. quādo prouoc. non est necessaria. quā gl. approbat de Imol. in l. Paulus. la ij. ff. de re iud. & dicit ipse de Imo. hoc esse de iure verius. & idē in fructibus: quia iudex nō potest condēnare in fructibus, nisi à parte petātur. l. ex diuerso. in prin. ff. de rei vendi. vide tñ quæ super hoc scripsi ȷ̄. q. ccccv. Itē videmus, ꝙ si aliquis nō posit esse procurator, vt puta clericus in foro tēporali, si nō opponatur hæc exceptio: valet, & tenet processus, per gl. in l. reū criminis. C. de ꝓcur. Itē videmus ꝙ nō valet grossatio instrumēti facta per notarium de papyris alienis, nisi habeat cōmissionē à iudice. Sed de stylo dictæ curiæ parlamēti est verū, si pars hoc opponat: aliàs adhibetur fides, vt scripsi ȷ̄. q. cccciiij. Sed quid si ista quæ debēt opponi in processu, non opponantur in processu, sed in iuris alleg. an sufficiat? vide Bar. [d] in l. eū qui. in §. qui ita. in ver. moueo tibi vnū dubiū. ff. de verb. obli. & tetigi in tractatu meo, quem feci super stat. Delph. de literis compulso. & præcisis concedendis. in vij. q. circa fin. & ideò dictus Claudius Costani fuit condemnatus per dictam curiam parlamenti ad soluendum debitū dicto Antonio Armueti: quia nō opposuit exceptionem præscriptionis in processu, quæ sibi cōpetebat, & recepit sentētiam Ant. de Mole. notarius ipsius causæ. Et de hoc recurre circa hanc quæstionem, quia alibi non

reper

reperies ita plenè hanc materiam tractatam. De materia si iudex
e possit supplere,[e] si pars non petat. tetigi in apparatu meo, quem compilaui super statuto Delph. sub rubrica, de literis compulsoriis & præcisis concedendis. in q. vij. & Ang. de Are. plenè in l. iiij.
7 §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. ¶ † Si valor rei nō probetur, an Iudex poterit ex officio supplere & æstimare, etiam parte non petente, sunt opiniones variæ: tamen Ange. de Aret. tenet cū Bar. quòd sic, in l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infe. ibi in versi. quintus casus &c. Et ibi etiam in d. §. hoc autē. vide si iudex possit ex officio suo repellere testem inhabilem. imò dicit, quòd sic. de Aretio tamen ibi distinguit &c.

a ¶ Probatione. *Adde Io. And. in c. accedens. super glo. vlt. ibi, non expressit. extrà vt lite non contest. & glo. in cle. appellanti. de appellatio. & do. Cardi. in cle. j. xxij. q. in fin. de foro compe. Istud forte est verum, quando notorium constat iudici vt iudici: tunc iudex potest supplere de facto, vt colligitur ex scriptis d. Bal. in l. j. C. vt quæ desunt aduo. iudex suppleat. in ij. col. in iiij. oppo. quia notorium esse debet probari. gl. in c. ad nostram. de emptio. & vend. & Spe. iiij. parte. ti. de noto. cri. §. j. versic. qualiter sciet iudex. Sed probato notorio. factum notorium probari necesse non est. l. si verò. §. j. cum gl. ff. qui satisdare cog. & ideò notorium esse crimen sufficit probari: licet crimen non probetur. d. Bal. in marga. in versic. notorium. tertio singulari.*

b ¶ Lxiij. quæro. *Vbi tenet, quòd possit appellari ab interlocutoria, in qua iudex admisit libellum ineptum.*

c ¶ Aliter non. *Vide in decisio. Tholosa. quæstione cxj.*

d ¶ Vide Bar. *Dicit enim do. Bar. in loco hic alleg. quòd quando exceptio inest ipsi obligationi, in pactis incontinenti appositis, vel in pactis, quæ tacitè intelliguntur, tunc sufficit hoc allegari in allegationibus. sed quando exceptio non inest obligationi, sed venit extrinsecus, vt est exceptio, pacti, posteà facti: & omnis exceptio quæ partium conuentione non venit, vt exceptio metus, erroris, & huiusmodi: tunc est necesse, quòd opponatur.*

e ¶ Supplere. *Vide do. Odofr. Cynum, Bar. & Bal. in l. j. C. vt quæ desunt aduo. par. & ibi plenè per eos disseritur de huiusmodi materia.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta absenti, notario pro eo stipulante, an valeat.*
2 *Donatio facta absenti inter viuos, non valet, nisi interueniente nuncio vel epistola.*
3 *Donatio confirmata morte, quo iure petatur.*

QVAESTIO CCXXII.

IN donat. cā mor. requirit̄ præsentia donatarij. l. inter mortis. ff. de

ff.de do.causa mor.no. per Bar.in l.j.ff eo,& per Io. Fa. inst.de do.
1 §.j. Sed † quid si fiat absenti, notario pro eo stipulante, an valeat dicta donatio, vt ex ea oriatur actio & obligatio? Bar. videtur velle, ꝙ sic, in l.tā 15.in §.filiusfa.in ver. quæro an ista donatio causa mortis &c. ff.de do.cā mor. & credo ꝙ bñ: quia licet donatio cā mortis sapiat naturā vltimę voluntatis plus tamē sapit naturam cōtractus: iuxta ea quæ leguntur & notantur in l.ij.circa prin. ff. de dote præl.iō validatur stipulatiōe notarij per l.nō tm̄.de adop. & l.iij.ff.rē pup.sal.fore.& in §.cū aūt.inst.de adop.& faciunt quę dicūt Canonistæ, in c.quāquā,de vsu.li.vj. Præterea, licet iuramētū adiectū in donatione vel contractu inter absentes facto absq; ministerio epistolæ vel nūcij, nō firmet in se cōtractū: tñ quo ad obseruantiā, valet: vt tenet Hen.de Bouenco.in authen.sacra pub. in sua repetitione, in materia causæ fi.in prin.ibi, secundò, etiā in foro ex præmissis &c. Et ita fuit cōclusum die xix.mēsis Aug. M. ccccllx. in diffinitione processus Ioānæ vxoris Arnulphi Rolādi agentis ex vna parte & Ia. Marronis, & consortiū suorū ex altera
2 in manibus Io. Albi. ¶ † Donatio, quæ fit absenti inter viuos, non
a valet,[a] nisi interueniat nūcius vel epistola.[b] l.nec ambigi. C. de
b do. Et si quis nō vt nūcius, sed motu suo proprio notificet donatario, adhuc nō sufficit. ita no gl.in l.cōsensu.ff.de ac.& ob.& in d. l.nec ambigi.& in l.j.C.de cōtrah. emp.& ven.in fi. & hæc est cōmunis doc. sententia. Sed quid si hoc casu interueniat iuramētū? vide Hē.de Bouēco in dicta sua repetitione. ¶ De stipulatione notarij in hac materia: vide quę dixi plenè ī.q.cccxvj. q. cccxvij.&
3 q.cccxviij.& ſ.q.xlix. De † donatione, quę confirmatur morte, quo iure petatur, an vt legatum, vel vt fideicommissum, vel quo iure? vide plenè Bartol. in l. ex verbis. de donat. inter virum & vxorem. Et de donatione inter viuos facta absenti, vide etiam quæ dixi in xxxij. consiliorum meorum.

a ¶ Nō valet. *Hoc intellige, nisi donatio facta absenti vallata sit traditiōe: vt sentit gl.j.in præal.l.nec ambigi.& ita intelligitur dictū do. Azo. in sum.C.de donat.in versic.cui poßit donari.& hoc expreßè voluit domin. Bald. quem omnino videas. & domin. Cyn. in l. illud.C de sacrosanctis ecclesiis.*

b ¶ Nūcius vel epistola. *Istud verū est, etiā si donatarius audito, quòd sibi absenti quid donatū sit, dicat hoc mihi placet: vt per d. Bar.in l. absenti. in prin.ff.de do. Ex quo elicitur, quòd si hoc dictū fuißet in præsentia, diceretur perfecta donatio. Quod mihi notandum visum fuit propter ea, quæ habentur per doct.in l.si quis argentum.§.fin.C.de dona.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta patri per filium, ipso patre authorizante, an valeat.*
2 *Donatio causa mortis facta per filiumfamilias, alteri, quàm patri, quatuor requiruntur.*
3 *Donatio causa mortis vt confirmetur, an mors patris & filij requiratur.*
4 *Donatio causa mortis per filium, de authoritate patris facta, an poßit reuocari sine consensu patris.*
5 *Licentia patris an requiratur specialis, vel sufficiat generalis in donatione per filium.*

QVAESTIO CCXXIII.

ITem in causa supra mẽtionata, fuit etiã dubitatum, an valeat
1 donatio † causa mortis facta per filiũ patri, ipso authorizante. & fuit determinatũ ꝙ nõ quia nemo in facto proprio potest sibi authorizare. l. j. §. pupillus. & l. quòd diximus. & l. si seruus communis. ff. de auth. tuto. & §. fi. inst. eodẽ & l. j. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebe. & facit cle. si vna. de reb. ec. nõ alie. & l. quoniã. C. de excus. tutor. Et hãc opinionẽ tenuerũt gl. Dy. & Bar. in l. j. ff. de auth. tu. & Cyn. in l. seruum. C. qui test. fac. pos. quam opinionẽ etiam cre-
2 do veram: quia nemo potest sibiipsi donare. in §. itaq; inst. de do
2 nat. & in l. ius dandi. ff. de tuto. & cura. da. ab his. † Et circa hanc materiam sciendum est, ꝙ ad hoc vt donatio causa mortis facta per filiumfamiliàs alteri, quàm patri, valeat, requiruntur. Primò quòd patre permittente faciat. l. tam is. §. filiusfamiliàs. ff. de do. causa mortis. Secundò, quòd pater eidẽ nominatim & expresse concedat licentiam, quòd donet causa mortis. in l. eum nõ solum §. filius autem. C. de bo. quæ liber. Idem tenet gl. in l. qui in potestate. ff. de test. & est in l. filiusfamiliàs. §. patri. ff. de do. & ibi casus secundum Bart. Tertiò, quòd permissio seu consensus patris præcedat: vt d. l filius. §. patri. Quartò, quòd is cui donatur sit præsens, aut notarius. pro eo stipuletur: vt dixi suprà. quæst. præcedenti. licet secus sit in homine sui iuris existente: quoniam tunc non obstante absentia peteretur, vt fideicommissum. l. fideicommissa. in prin. ff. de legat. iij. quia non refert cum quo quis loquatur l. cum pater. §. donatio. ff. de legatis ij. Ita ponit Bart. in d. l. tam is. in §. j. & facit quod not. per eum in l. hæredi. ff. de legat. ij. & per doctor. in l. j. C. de donat. causa mortis. Quod tamen sic in filiofamiliàs fieri non potest, cum testari non possit, neque fideicommissum relinquere. & sic à persona absente, cui donatur, non potest, vt fideicommissum peti. l. qui in potestate. ff. de testa. & not. per glos. in d. l. tam his. §. j. ¶ Sed potest hic quæri,

3 an † mors vtriusque, patris & filij, in donatione causa mortis confirmanda, requiritur. Dic quòd sufficit mors filij. ita tenet gl.
4 in l. nec fratris. C. de don. causa mortis. & dic vt ibi. ¶ † Sed an donatio causa mortis per filium, de authoritate patris facta, posit reuocari sine consensu patris? videtur quòd non: quia nihil tam naturale, &c. l. nihil. ff. de regul. iuris. aliqui tamen tenent contrarium, per l. donatio. ff. de don. inter vir. & vxor. De hoc
5 scripsi in notabil. meis in §. an donatio &c. ¶ † Sed an specialis licentia patris requiratur vel sufficiat generalis licentia patris? glos. in d. l. qui in potestate. ff. de testa. videtur velle quod requiratur specialis licentia: & quòd non sufficiat generalis.

2 ¶ Etiam credo veram. *Istam opi. dicit esse magis communem & veriorem d. Phi. Deci. in consi. cclxxix. incip. placet mihi. col. ij. in ij. parte consiliorum. Plures tamen doct. tenent contrariũ, quòd talis donatio valeat: & præcipuè Ang. in l. j. §. fuit quæsitum. hic alleg. quẽ Alex. ibi sequitur post alios, quos ibi refert. & idem latè cõsuluit Alex. in cons. xvj. incip. quo ad præsens quæsitum. lib. j. vbi pro ista opi. alleg. Oldr. consuluisse in consi: xxvj. incip. pater consensit filiæ donatæ. & dicit Paul. de Cast. in l. senium. col. ij. ver. sed an pater. C. qui test. fac. pos. se pluries consuluisse, & pluries tenuisse, quòd valeat talis donatio.*

SVMMARIVM.

1 *Dispensari an poßit super iuramento, de quo in c. quamuis. vide & nu. 2.*
3 *Hæres iurantis an debeat petere dispensationem iuramenti.*

QVAESTIO CCXXIIII.

1 ITem fuit dubitatum in d. processu, an super † iuramento, de quo in d. c. quãuis pactum, posit & debeat dispensari. Archi. Innoc. Domin. de sancto Geminiano. tenent quòd non, in d. c. quamuis. per verbum ibi in text. omnino &c. Sed alij, vt Vinc. & Gof. tenent contrarium, in c. cum cõtingat. extrà de iurei. vt refert Archi. in d. c. quamuis. quos sequitur Hen. de Bouenco. in sua repetitione auth. sacramenta. C. si aduersus vendi. in causa finali
2 ibi. Quintò † quęritur & alle. Pet. Iac. ita etiã tenere: videlicet quod super dicto iuramento potest dispensari. & hanc partem credo veriorẽ: nam videmus quòd licet iuramentum super contractu vsurario præstitũ, operetur quòd iurans teneatur soluere, vt in c. debitores, de iureiurando. tamẽ super tali iuramẽto parte petente dispensatur, in c. per tuas. de vsu. Et ad idẽ etiam in filiofamiliàs, qui renunciauit Macedoniano, super quo dispensatur. Idem etiam in contrahente cum officiario contra legis prohibitionem

nem:de qua in l.non licet.ff.de contrahen.emp.& ven.Cui etiam ſuper iuramento diſpenſatur,vt Bar.in l.ſi quis pro eo.in prin.ff. de fideiuſoribus.ibi,quartò dixi,&c. ſimiliter etiã de eo, qui renũciauit ceſsioni bonorum cum iuramento, cum quo etiam ſuper iuramẽto diſpenſatur:vt dicit Henr. de Bouenco in d.ſua repetit. in materia cauſæ finalis,circa medium.ibi,Secundò infertur,quòd in remiſsione ceſsionis bonorũ,&c. Similiter etiam in donatione inter virũ & vxorem, quæ firmatur iuramẽto, quo ad obſeruationem iuramenti,ſecundum Bar. in d.l.ſi quis pro eo.& in l.Seius Augerius.ff.ad l.fal.Tamen ſuper tali iuramento vxore poſtulante diſpenſatur, ſi conſtet talem donationem fuiſſe factam viro inſtigante,& promouente : vt dicit Henr.de Bouen.in d.ſua repe.in fi.ibi,quintò dicitur,&c. Idem in alienatione fundi dotalis, in qua poteſt etiam diſpenſari ſuper iuramẽto aliquibus concurrentibus,videlicet doli præſumpti,cõiecturis:vt dicit ipſe de Bouenco in §.ſupereſt videre de cauſa finali,&c.verſi.ſecundò dicitur,&c. Et in ver.v.dicitur,&c. Ibi,puto tamen (dicit ipſe de Bouen.) odio donatarij donationem ſibi fieri inſtigantis & promouentis. ſi verò vel ex probabilibus coniecturis dicta promotio vel inſtigatio probaretur, quòd deberet ſuper iuramento diſpenſari, vt ibi dicit idem de Bouen.not.etiam Pet. Iac.in tit. de condictio.ex lege.ver.quando. ideò fuit concluſum in dicto proceſſu poſſe diſpenſari ſuper iuramento, de quo in d.c.quamuis.

3 ¶Sed circa hanc † materiam quæro an hæres iurantis debeat petere diſpenſationem iuramenti. Dic quòd non, quia diſpenſatio petitur & fit propter periculũ animæ. ſed in hæredem iurantis non tranſit iuramentum quo ad periculum animæ vt not. Inno. & Hoſt.in c.veritatis.extrà de iureiur. Igitur poteſt agere hæres iurantis abſque diſpenſatione iuramenti per defunctum præſtiti: licet enim c.cum contingat.de iureiur.non dicat contractum firmari,ſed tantummodò dicat iuramentum eſſe ſeruãdum: tamen ipſe de Bouen. in d.ſua repet. tenet, quòd contractus iuramento

a firmatur,[a] etiam iure canonico,& quod ex tali contractu iurato oritur actio contra iurantem, & eius hæredem.ar.in l.nam poſteà.§.fi.& l.ait prætor.§.fi.cum l.ſeq.ff. de iureiur.

a Iuramento firmatur. *Adde quæ habentur & ſcribuntur ſuprà quæſt. clxvj. & in apoſtil. ſeu additionibus.*

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſari an poßit ſuper iuramento, in contumaciam partis citatæ. & num. 2.*

QVAESTIO CCXXV.

VIso ergo si potuerit dispensari super dicto iuramento, videndum est si valuerit dispensatio dicti iuramenti in dicto
1 processu producta.† & videtur prima facie quòd sic, cum in dicta dispensatione iuramenti fuerit Ant. Saluatoris pater dictę Ioannetæ, cuius intererat, debitè vocatus & in citatione personaliter apprehensus: qui licet non comparuerit, potuit nihilominus in eius contumaciam super dicto iuramento dispensari. & valuisse videtur, vt dicere videtur Io. And. in addi. Spe. in tit. de iureiu. in iij. col. ibi summariè, &c. Fuit tamē conclusum & determinatū
2 in decis. d. processus, d. dispēsationem non valuisse. Primò† ex eo, quòd in prima die ita fuit lata sententia super dicta dispensatione: & sic præcipitanter & ex abrupto, quæ reddunt sententiam nullam: vt not. Inn. in c. ij. extrà de in integ. restit. & facit l. ij. C. de sent. ex bre. recit. ibi, non subditas, sed deliberatas, &c. Secundò,
a ex eo, quia talis dispensatio iuramenti debuit fieri cum causa[a] &
b cum causæ cognitione[b]. vt voluit glo. in c. non est. extrà de voto & voti redēpti. quæ in ipsa dispensatione non interuenerunt, igitur, &c. Et si dicatur, quòd non poterat de causa cognosci: quia dictus pater citatus corā domino archiepiscopo Viennæ commissario apostolico comparere noluit. Ad hoc fuit tunc in huiusmodi decisione per aliquos ex dominis parla. responsum, quòd dicta filia coram dicto domino cōmissario debuerat proposuisse causam læsionis, & petere citari iteratò dictum eius patrem, visurū probationes fieri super læsione talis quittantiæ: & suas probationes facere in contumaciā dicti eius patris. & inde cōstito ipsi domino commissario de læsione poterat ipse dominus cōmissarius ad suam sententiam procedere, citato iteratò dicto patre, & tunc in contumaciā super iuramento dispensare. Et istud est, quod voluit Ioan. An. vbi supra. ita fuit tunc determinatum per dominos meos, nemine discrepante. ¶Et de materia dispensationis iuramenti, vide quę dixi suprà q. cxl. Tamen aduocati hęredum dicti Antonij Saluatoris ex alio capite dicebant dictā dispensationem iuramenti esse nullam: quia fuerat facta non præcedente peremptorio edicto. iuxta l. ad peremptorium. cum l. seq. ff. de iudi. Sed male dicebant: quia cum ipse Ant. Saluatoris fuerit in citatione personaliter apprehensus: illa citatio personalis, habet vim per-
c emptorij: vt dicit Inn. in c. ad petitionem.[c] extrà de accu. ¶De materia dispensationis iuramenti, plenè tractat Henr. de Bouen. in sua repet. auth. sacramenta. & tetigi plenè in notab. meis.

¶Dispens

a ¶Dispensatio iuramenti debuit fieri cum causa. *Vide quod dicit Spec. de l.ij. §. nunc ostendendum. versi. xxiiij. ibi, prius tamen, &c. & ibi, dispensat etiam episcopus ex causa, &c.*

b ¶Et cum causæ cognitione. *Vide suprà q. cxl.*

c ¶Inno. in c. ad petitionem. *In glo. sua in versi. remouerit. & regimen in versi. si autem inueniatur, ibi, vel nihil respondet, sed tamen personaliter citatus non vadat.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum an conualidet & confirmet in se contractum, siue pactum inter patrem & filiam.*

2 *Conditio tacita si res in eodem statu permanserit, inest omni contractui.*

3 *Vsura inficit contractum.*

QVAESTIO CCXXVI.

1 ITem fuit etiam in diffinitione dicti processus †quæsitũ, an iuramentum conualidet & cõfirmet in se contractũ siue pactum inter patrem & filiã, de quo in c. quamuis pactũ de pac. li. vj. & in l. pactũ dotali. C. de colla. adeò quòd licet super iuramẽto quo ad
a effectum agendi, fuerit dispensatũ, remanet pactum validũ.[a] Et videtur quòd tale pactũ non fuerit iuramẽto conualidatũ: ne ius ciuile corrigatur, quia aliter ius canonicũ immitteret falcem in messem alienã. Cum enim ius ciuile improbet dictũ pactum, in d. l. pactum. C. de colla. intelligitur etiam si fuerit iuratũ, iuxta l. non dubiũ. C. de legi. & ista sunt verba formalia d. Raph. Cu. qui hanc opi. tenet expresśe in l. si quis pro eo. in prin. ibi, tertius arti. ff. de fideius. quã opi. d. Raph. fortifico vltra eum. Primò quia iuramentum ius cõmune non tollit. l. si ex falsis. C. de transac. & in
2 l. fi. C. de non nu. pe. †Secundò, quia in omni iuramẽto inest tacita conditio, si res in eodẽ statu permanserit. ar. in l. cum quis. ff. de
b solu. & no. per Io. An. in c. debitores[b]. circa fi. extrà de iureiu. Sed sublato iuramẽto per dispensationẽ res non est in eodẽ statu, igitur, &c. Sed d. Bart. in d. l. si quis pro eo. in prin. ibi, quartò potest dici. tenet contrariũ, quòd imò tale pactũ cum sit introductum in fauorem filiarũ, confirmatur in se iuramẽto, quẽ sequuntur. d. Io. de Imo. & Dominicus de sancto Gemi. in d. c. quãuis. & Io. An. & doc. omnes cõmuniter vtriusque iuris. quia relaxatio iuramẽti, quę fit quo ad effectũ agendi, est modici prȩiudicij: quia non nocet in aliquo parti in negotio principali, nec vinculo obligationis cõtractæ per tale iuramentũ: secundũ Alb. de Rosa. post Old. C. de vsuris. super rubrica in q. fi. & Pe. de Anch. in d. c. debitores. & Io. An. in addi. Spe. eo. ti. super rubrica. Et ideò in dicto proces-

ſu fuit concluſum,quòd poſt relationem iuramenti neceſſarium eſt agere ad reciſionem contractus ex enormi læſione,vel alia iuſta cauſa. Aliter non debet contractus validatus reſcindi,&c. Et in hac opi.fuerunt d.Io.Baiulli,& Io.de ſancto Germano aduocatus fiſcal.ſed ego ſuper hoc dubitaui:quia cum iuramentum per
c diſpenſationẽ ſit ſublatũ, remanet cõtractus nullus, [c] per d.l.pactum quod dotali.ideò nõ videtur neceſſe agere ad reſciſsionem contractus,cum remaneat nullus. ¶De diſpenſatione iuramenti ſuper contractu vſurario vel alio modo præſtito, tangit d.An. Siculus dictus Barbatias,in l.cum acutiſsimi.C.de fideicommiſ.
3 in ſua repet. & ibi inter†cætera ipſe dicit,quòd ſi quis iuret ſoluere vſuram,quòd illud verbũ,vſura,inficit contractũ,& non eſt neceſſaria diſpenſatio.De diſpenſatione iuramenti,tangit etiam Hen.de Bo.in auth.ſacra. pub.C.ſi aduer.vend. in ſua repet.

a ¶Remanet pactum validum. *Vide d Pan.in c.cum contingat.in viij. col. in verſ.ſed vltra prædicta. extrà de iureiur.*

b ¶Not per Io.An.in c.debitores. *Adde pulchram glo.& ibi concordantes in c.quemadmodum.in verſi.conditio. extrà.de iureiur.*

c ¶Remanet contractus nullus.*Hoc videtur verũ ſecũdum diſtinctionem,quã facit d.Pan.vbi ſuprà in præalleg.verſi. ſed vltra prædicta.ibi, vnde poteſt ſic diſtingui,&c. veruntamen in caſu iſto id locum demum vendicare videtur, ſi renunciatio facta ſit patri per filiam ob meritum vel reuerentiam: quia tunc non valet obtenta abſolutione à iuramento, d.Bal.in l.pactum in verſi.venio ad q.C. de colla.*

SVMMARIVM.

1 *Filia quæ renunciauit bonis paternis, an debeat certiorari de beneficio.l. pactum quod dotali.C.de colla. vt cum iuramento valeat ea renunciatio & quittantia.*

2 *Iuſtitia, vna eſt ex comitibus iuramenti.*

QVAESTIO CCXXVII.

1 PLus dixi in deciſ.dicti proceſſus,†quòd ſi præmiſſa ceſſarent, quòd dicta Ioanneta, quæ mediante dote quittauit patri bona paterna contra diſpoſitionẽ d.l.pactum quod dota.C.de colla. & non fuit certiorata per notarium nec per alium tẽpore dictæ quittantiæ de beneficio dictæ legis, quòd non valuit dicta quittantia,quia non potuit renuntiare iuri, quod ignorabat. vt tenet glo.in auth.quomodo oporteat epiſc.& cler. ad ordines produ.§. igitur.in g.ſuper verbo,interroga.col.j.& facit l.fi.§.fi.ff.ad Vellei.& l.mater.ff.de inoff.teſt.maxime,quia mulier ignorat iura. Nec iuramentũ hoc caſu ignorantes ligat,cum non trahatur ad

incog

incogitata.l.fin.C.de non nu.pec.& l.si.ff.qui satisda. cogā. & ita dicere voluit gl.sup.verbo,mente.in c.ad nostam. lo iij. extrà de iureiur.aliter, si diceretur iuramentum extendi ad incogitata, esset vinculum iniquitatis,quòd non est dicendum: vt c.quanto-
2 circa medium.extrà de iureiur. nec in eo esset † iustitia, quæ est vna ex comitibus iuramenti.xxij.q.ij.c.animaduertendum.quia
a iuramentum veritatem,iustitiam & iudicium cõtinere debet.[a] xij.q.iiij.c.innocens.§.quod autem.& posuit glo.nostra in auth. quod eis.C.de nuptiis.Præterea,iuramentum ciuilem & æquam interpretationem recipit,ne quis immoderatè lædatur.l.si libertus.§.libertus.ff.de operis libertorũ.c.veniens.& c.quanto.extrà de iureiur.& no.Bar.in l.societatem.§. arbitrorum.ff. pro socio. Et fui aliquo tempore durante visitatione dicti processus in hac opi.Sed posteà vidi Dominicum de sancto Gemi. qui tenet contrarium post Arch.in d.c.quamuis pactum.quòd non requiratur quòd filia certioretur in casu d.c.per text. qui ibi indistinctè loquitur:ergo indistinctè est intelligendus,si filia sit certiorata vel non. ita ibi tenent ipsi. & facit ratio vltra per eos ad hoc, quòd vt quis præiudicet sibi per iuramentum, non requiritur ꝙ sciat: quia sufficit iurari super facto.l. si duo. §. idem Iulia.de iureiur. & si duo.§.si quis iurauerit.eo.tit.vt consuluit Bart.vt refert ipse in l.ij.C.de rescin.ven.de hoc etiam scripsi in no. meis,in §. iij.l. sciendum &c.& ita secundùm eorum opi.fuit conclusum in diffinitione dicti processus Ioannetæ vxoris Arnulphi Rolandi diffiniti in manibus Ioannis Albi secretarij Delphi. in curia parlamenti de mense Decembris, M.cccclxj.

a ¶Continere debet. *Scilicet vt omnino sit licitum.vt per do.Pan.in præal.c.cum contingat.in vj.col.in ver.ix.quilibet potest dari.*

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio filiæ circa bona paterna & materna, extendatúrne ad ea, quæ pater perdidit conuolando ad secunda vota.*

2 *Filij & filiæ qui renunciauerunt bonis paternis, an possint ad ea regressum habere.disting.*

QVAESTIO CCXXVIII.

EX dicto processu fuit alia orta quæstio, videlicet an dicta
1 †Ioanna,quę quittauit bona paterna,cum iuramento,posit petere id quod dictus Antonius Saluatoris eius pater perdidit, post ea cõuolando ad secunda vota,iure disponente,vt in l.fœminæ.§.illud.C.de secundis nuptiis. quod ius locum habet non solum in muliere, imò etiam in viro; vt ibidem tenet gl. quam se-

quitur Salycet.& communiter doc. Et credo ꝙ sic, pro eo quod talis quittantia, seu renunciatio non extenditur ad id quod pater postea perdidit sua culpa. ita dixit Bartolus in auth. hoc amplius,
a in quæstione vlti.[a] ibidem formata de hæredibus qui hæreditatem diuiserunt. C. de fideicommissis. ita etiam determinat in l. qui Romæ. §. duo fratres. in fin. primæ oppositionis. ff. de verbo. oblig. & allegat l. qui cum tutoribus. ff. de transf. Attēto etiam. ꝙ filia de hoc nō cogitauit ideò ad hoc non porrigitur quittantia. l. mater. ff. de inoffi. test. nec etiam iuramentum. l. fi. ff. qui satisdare cogantur. & l. fi. C. de non numerata pecunia. cum simi. Et ita fuit conclusum in decisione dicti processus in præcedenti q. mentionati.
2 ¶ † Quæro iuxta præmissa, filia quittauit cum iuramēto, & sic est exclusa à succesione patris, an filij ex ea posint regressum habere. dic secūdū Bar. in l. qui superstitis. ff. de acq. hær. aut liberi veniūt ex persona sua, & tūc possunt. Aut volūt venire vt hæredes matris, & tūc nō possunt, vt ibi plenius per Bar. & vide Pet. Hely. in l. si vnquā. C. de reuoc. dona. in sua repetit. ¶ Itē quęro, an filia quæ quittauit, computetur in numero liberorū, vt faciat partem in legitima, licet non admittatur ad partem? dixi j. q. ccxcv. ¶ An filia quæ quittauit cū iuramento, debeat in aliquo institui ꝑ patrē in testamēto, vt testamētū valeat: dixi plenè in d. q. ccxcv.
a ¶ Quæstione pen. *Ipse autem dominus Bart. loquitur in alijs terminis, tamen optimè potest induci pro decisione huius quæstionis. ad quod etiam facere videtur dominus Fely.*

¶ Profectò nec multum facit dicta quæstio Cy. in hoc casu. si hæres non vult obedire præcepto testatoris infra annum, debet priuari hæreditate: quæ perueniet ad alios nominatos, in illa authen. hoc amplius, quòd si alij nolint acceptare hæreditatem, an remaneat apud hæredem inobedientem. & respondet, quòd sic. & non multum facit illa quæstio ad quæstionem nostram. sufficiant tibi rationes & iura, quæ adducit præsens author.

SVMMARIVM.

1 *Ex alia quacunque causa &c. quid valeat.*
2 *Quomodocunque, & qualitercunque, vsus.*

QVAESTIO CCXXIX.

1 SEd quid si in dicta quittantia suprà mentionata fuisset adiecta sequens clausula, videlicet: quæ sibi competere † possent iure legitimę ex testamento, aut ab intestato, vel alia quacunque causa. An dicta filia petere posset id quod dictus Ant. Saluatoris eius pater conuolando ad secunda vota, perdidit obstante dicta clausula, vel ex alia quacunq; causa, &c. & posset dici, ꝙ non, pro

eo,

eo,quia de ipso beneficio censetur cogitasse, saltē generaliter. & hoc sufficit.l.In duobus.§.colonus.& l.si duo.§.idem Iulianus. ff. de iureiur.Et facit bene ad hoc,quod ponit Bar.in l.rem maioris pretij.C.de rescin.ven.in quæst.incipit, quæro quid si minor iurauit,&c.Fuit tamen in diffinitione processus determinatū contrarium,quòd imò dicta Ioanna potuit vti beneficio dictæ l. fœminæ,in §.illud.& petere portionem quam dictus eius pater perdiderat conuolando ad secunda vota. ratio, quia illa generalis clausula,ex alia quacunque causa,&c.intelligi debet ex causa de præsenti,& non ex causa de futuro.vt no.Bart.in l.qui Romæ.§.
2 duo fratres.ff.de verbo.obl.De† dictione,quomodocunq;,& qualitercunque,vide quæ scripsi ĩ.q. ccclxvij. & in notabilibus meis in dicto §.quandoque.De filia quæ quittauit bona paterna salua legali echeuta,vide quæ dixi suprà quæst.cxcij.

SVMMARIVM.

1 *Hæredum suorum appellatione, intelligantúrne etiam extranei. vide & nume.2. & 3.*

QVAESTIO CCXXX.

PEtrus Saluatoris donauit dicto Ant.Saluatoris eius patri, &
1 suis hæredibus omnia eius bona donatione causa mortis. † quæritur an appellatione suorum hæredum, contineantur tantummodo sui,qui in potestate sua sunt?& videtur quòd sic,per §. sui,insti.de hæredum qualitate & differentia.& in l.in suis. ff. de liber.& posthum.& in l.j.§.extraneum.C.de rei vxoriæ act.Con
a trarium credo [a] in hoc casu,quòd imò contineantur omnes,quicunque sunt hæredes,siue sint in potestate,siue sint extranei:quia materia est indifferens.ergo transitoria ad quoscunque hæredes. vt not.in l.ex facto.§.fi.ff.ad Trebell.Si enim esset materia feudalis tunc appellatione suorum hæredum,comprehenderentur solum filij sui.gl.& Dyn.in d.l.ex facto.§. vltimo. per ea, quæ habētur.in c.j. §.& si cliētulus.de aliena feud.& per Bar. in l.iurisiurandi.in §.si liberi.ff.de operis libertorum. Dicūtur etiam sui ex parte mulierum.C.de priuilegio dotis.l.j.& l.fi.C.qui po.in pig.
2 hab.†Sed in materia ista indifferēti dico,quòd appellatione suorum hæredum,intelligitur de suis hæredibus quibuscunque. Et facit quod habetur per Bart.in l.liberti libertæque. C. de operis
b liberto.& ita fuit conclusum & determinatum [b] in diffinitione d.processus. Aduertendum tamen ad ea quæ dixi suprà proximè in materia feudali:quia in materia feudali appellatione suorum hodie de consuetudine generalis præsentis patriæ Delphi.secun

Z 5 dum

dum quam consuetudinem feudalia sunt redacta ad instar patrimoniorum, continentur omnes hæredes etiam extranei, vt dixi suprà q.lix. nisi infeudatio aliter se haberet. ¶ Et de hac materia, vide quæ dixi infrà quæstio. ccccLvij. & quæstio. cccvj.

a ¶ Contrarium credo. *Et bene: quia hoc satis importat subiecta materia, secundum quam verba sunt intelligenda. l. si vno. in princip. & ibi d. Bart. ff. locati. talia enim sunt subiecta, qualia prædicata permittunt. extrà de decimis. dudum. gloss. fin. do. Oldr. consil. lxxx.*

b ¶ Determinatum. *Contrarium pro determinatione curiæ facit in argument. quod legitur. & not. in cap. dignitatem. in §. ad hæc. de preben. & dignita. lib. vj. & ibi domi. Card. qui in primo not. notando, dicit quòd vniuersale adiectum vni speciei, non includit aliam. Clausula enim generalis bene comprehendit aliam, quàm expressam: si sunt eiusdem generis, vel conditionis, non alterius separati & diuersi, maximè si sunt grauiora, aut si sumus in materia restringibili: vt colligitur ex scriptis dom. Cardi. vbi suprà, versiculo opponitur, quòd per illa verba.*

SVMMARIVM.

1 *Filia quæ renũtiauit bonis paternis, videtúrne etiã renũtiasse fraternis.*

2 *Renuntiationes à iure prohibitæ, non recipiunt interpretationem extẽsiuã.*

QVAESTIO CCXXXI.

1 FVit etiam in diffinitione dicti processus † dubitatum, an renuntiatio facta per filiam patri, cum iuramẽto, dum nuptui tradebatur, extendatur ab bona fraterna. Hanc quæstionem plenè disputauit pro & contra Bart. in l. ij. §. illud. ff. de hæredit. vel act. vend. Et finaliter tenet, quòd talis renuntiatio bonorum pa-
a ternorum & maternorum non extenditur ad fraterna. [a] & ita etiam insequendo opi. Bart. fuit conclusum in diffinitione dicti processus. Et hoc verum, maximè si tempore quittantiæ fratres viuebant, quo casu non potest talis renuntiatio extendi ad futuram succesionem. l. si ita sit scriptum. §. si sub conditione. ff. de leg. ij. & ff. de acq. hær. l. qui superstitis. & l. eis, qui. C. de pact. l. si.
2 tales enim † renuntiationes, quæ sunt à iure prohibitæ, non recipiunt interpretationem extensiuam. l. quod verò. ff. de legi. &c.

a ¶ Non extenditur ad fraterna. *Pro hoc bene facit, quòd filia dotata nõ obstante renuntiatione, etiam iurata, & promißione de non petendo amplius, potest petere bona materna. ita consuluit dominus Bar. vt ipse refert in l. vt iusiurand. §. si libert. in vlt. col. versi. quæro, pater instituit filiam. ff. de operis libertorum.*

SVMMARIVM.

1 *Substitutionis spes an poßit alteri cedi ante conditionis euentum.*

Fidei

2 *Fideicommißi remißio quibus verbis fiat.*
3 *Fideicommissum non agnitum, an transmittatur.*

QVAESTIO CCXXXII.

1 DIcta Ioanna vxor Arnul. Rolandi dum nuptui collocabatur fecit pactum de non petendo,† & quittauit Anto. Saluatoris eius patri pro dote sibi constituta certa iura sua, & cætera omnia & singula iura omnésque actiones sibi competentes & competituras in bonis Matelinæ eius auiæ maternæ, siue quæ competerent sibi & competere poterant tunc vel in futurum ratione legitimarum legatorum institutionis vel substitutionis. Ex quibus quæsitum fuit in decisione dicti processus, an valeat dicta quittantia respectu substitutionis sibi competentis ex testamento dictæ suæ auiæ, cum tempore dictæ quittantię non fuisset locus substitutioni in personam ipsius Ioan. sed ex post euenerit. Et videtur quod non valuerit: quia substitutio quæ nondum competit. extra bona nulla est, vt in l. substitutio. ff. de acquir. rerũ do. In contrarium quod valuerit dicta quittantia etiam respectu dicti fideicommis. facit: quia quis potest renuntiare iuri suo. vt in l. si quis in cõscribendo. C. de pact. & remittẽtibus actiones suas non datur regressus ad eas. l. si quis. §. aream. ff. de sol. l. quæritur. §. si. venditor. ff. de ædil. edict. posito quòd dicta substitutio tempore dictæ quittantiæ locum non habuisset, per ea, quæ leguntur, & not. in l. j. C. de pactis. maximè, quia ex tenore instrumenti dictæ quittantiæ d. Ioanna reperitur fuisse certificata & certiorata de testamento d. auiæ. Ex eo, quòd ipsa Ioanna quittando & remittendo d. substitutionem, & bona ex ea sibi competitura à d. suo patre sibi reseruauit centum florenos, in d. testamento auiæ legatos Angel. in quibus ipsa Ioanna fuerat d. Angelinæ substituta, quod sufficit ad verisimiliter coniecturandum ipsam Ioan de d. testamento auiæ suæ, & contentorum in eodem fuisse certioratam, vt dicit Bart. in l. qui Romæ, §. duo fratres. ff. de verb. oblig. in iij. q. circa mediũ. ibi, nisi probetur aliud ex quo præsumatur, vt quia legata soluit vel cum legatariis pactus est, & c. Attẽto iuramento per eã præstito: per ea quæ dicit Ioannes Ferrarij in titu. forma libelli, quo agitur vt pacta seruentur. in gl. super verbo, proprio iuramento firmatum. Et ita quòd dicta Ioanna videatur remisisse d. suo patri ius dicti fideicommissi: fuit decisum & iudicatum per dominos meos parlamenti in conclusione dicti processus diffiniti de mense Decembris, M.ccccliх. in manibus Ioan. Albi. ego tamen fui tunc in contraria opinio. per ea quæ

dicit

dicit Bart.in d. §.duo fratres.in quæst.quæ incipit,quintò quæro.
2 pone in diuisione dictũ † est,remisit vnus alteri in parte sua omne ius præsens siue futurum ex testamento seu ab intestato, iure fideicommissi,vel alio quocunq; modo:an hæc verba sufficiant ad
a remissionem fideicommissi, &c. & ibi determinat quòd non.[a]
3 ¶†Sed an fideicommissum non agnitum transmittatur?gl.dicit quòd non.sicut nec hæreditas non adita. in l.à testatore.in fine.ff. de cond.& demonstr.& in l.cum filio.ff.de leg.j. facit l.in causæ. la secunda.§.idem Pompon.ff.de minorib.& vbi substitutus non transmittit ius substitutionis ad hæredẽ: de hoc tamen vide quæ plenè dixi in consil.xxij.cons.meorum.in iij.quæsito.& de transmissione hæreditatis non aditæ & qualiter fiat,vide Cyn.qui dat singularem theoricam in l.si fratres. C de iur. delib. & Barth.in l.si infanti. eod.tit. si fideicommissum ante conditionis euentum possit remitti alteri. vide l. mulier. §. ex asse. ff. de iure doti.& Bart.in l.à testatore.ff.de condi.& demonst.& vide dictam l.substitutio.ff.de acquir.rer.dom.

a ¶Determinat quòd non. *Aduerte,quòd aliud est remittere ius fideicommißi conditionalis,id est,renuntiare tali iuri:aliud est remittere, id est, cedere huiusmodi ius. in primo enim casu intelliguntur & habent locũ iura primo loco inducta.in secundo verò casu vendicant sibi locũ in contrarium allegata.& hæc colligi possunt ex his,quæ ita dicit d.Ioan.de Ferr.in forma libelli,quo agitur.at pacta seruan.in gl.in vers.pacta.vers.deinde notandum est.iunctis his,quæ tanguntur per d.Bart.in l.is potest.in prin.ff. de acq.hæred.& quæ habentur & notantur per glo.& doct.in §.ex condit.instit.de verb.oblig.Vel dic aliter,vt colligitur ex scriptis dom. Odofr. Cyni.Bart.& Bald.in l.prima.C.de pactis. vbi etiam per omnes habetur, quòd fideicommissum ex futuro euentu pendens potest per pactum remitti.sed in causa quæstionis præsentis fuit pactum,ergo,&c. Præterea verbum remittere,est aptum includere pactum & simplicem renũciationem. in dubio præsumitur,siue accipitur pro pacto, vt res melius valeat. ita dicit formaliter d.Bald.in preall.l.j.in ij.col.in vers.ij. oppon.ibi,ex hoc not. C.de pact. quod autem dicit dom.Bart.in præall.§. duo fratres. in versic. quintò quæro est curiæ.vtiq; in alio casu, videlicet quo dictum fuit iure fideicommißi simpliciter,non adiecto.ex quo testamento.& sic non valebat remißio : quia etiam quo ad intellectum non possunt dici inspecta & cognita verba testamenti,quod requiritur. vt d.l.his.ff.de transact.l.j.§.j. ff.quemadmod.testam. aperiant.& l.fin.C.de iureiur.sed hæc saltem quo ad intellectum fuerunt cognita & inspecta, per illa verba, videlicet in bonis maternæ,eius auiæ maternæ, &c.*

SVMM

SVMMARIVM.

1 *Literas gubernatoris Delphinatus frangentes, qua pœna puniantur.*

QVAESTIO CCXXXIII.

Aliquis fregit malitiosè literas patentes à domino gubernatore Delph. emanatas & sigillo regiminis Delphinalis sigil
1 latas. † Qualiter debeat puniri? videtur quòd pœna quingentorũ
a aureorum. [a] l si quis, circa princ. ff. de iurisd. omn. iud. si dolo fece
b rit pœna & falsi. [b] l. hodie. in prin. ff. ad l. Corn. de falsis. & ita not. per Dy. Ista quæstio fuit dudum in facto de priore sancti Donati: qui certas literas à domino gubernatore emanatas fregit in scãno magni consilij Grationop. xxij. mensis Martij, anno domini, M.ccccxlj. de qua fractione fuit contra eum supplicatum in curia parlamenti. & recepit informationes Ioan. Botuti secretarius Delph. Sed nõ fuit determinatum: sed qualiter puniatur falsificãs literas domini nostri Delph. vel domini gubernatoris: vide quæ dixi, infrà q. cccclv. & qualiter puniatur acta falsificans: vide infrà. q. ccxlv. De illo qui remouet literas iudiciales à manu seruientis: vide quæ dixi infrà quæst. cccccIxxix.

a ¶ Quingentorum aureorum. *Vel verius quinquaginta: vt institut. de actio. §. pœnales. vel fortè arbitraria, prout ibi sentire videtur dom. Ioan. Fabr. in glos. erat enim in fin. d. Ang. tenet primum, vt ibi in glos. albo.*

b ¶ Etiam pœna falsi. *Et hoc verum, vbi aliquid mutuauit vel auxit, vel diminuit: secus si totum amouisset; vel deleuisset vt dicit d. Ioan. Fabr. in præalleg. §. pœnales, in glos. vel positum sustulisset.*

SVMMARIVM.

1 *Vicarius domini Gubernatoris Delph. à quo possit constitui.*

QVAESTIO CCXXXIIII.

Dominus Delphin. creauit locum ten. domini gubernatoris Delph. videlicet dominum de targe in absentia domini de gaucourt tunc gubernatoris. & similiter remoto dicto domino de targe nobilem Aymarum de claromonte, & ipso do. Aymaro mortuo creauit dominum montis Aynardi: etiam de tempore
1 do. Lud. de Laual gubernatoris Delph. † an tales locum tenentes habeant potestatem ac si forent à domino gubernatore constitu-
a ti & creati? dic quòd sic, [a] vt ponit Bart. in l. j. §. hi. ff. de leg. iij. & ita vidi obseruari temporibus dictorum dom. de targe, nobilis Aymari de claramonte, & d. montis Aynardi. Similiter etiam vidi fieri hoc anno currente domini, M.ccclix. quòd præfatus do. Lud. de Laual gubernator Delph. sibi assistentibus spectabilibus viris domini parlamenti dedit & concessit iudicaturam Graynosdani

nosdani ad duos annos.d.Io. Moteti legum doc.& fecit locunte. formatum do.iudicis do.Franc. chanterelli legum doctorem ad media vadia,& iura dictæ iudicaturæ : prout facere potuit, vt dicit Bartol.vbi suprà, &c.De locumten.iudicis, facit mentionem Bald.in auth. sed nouo iure.C.de seruis fugitiuis.

a ¶Dic quòd sic. *Istud probari videtur per arg.à maioritate rationis,quòd in iure est validum. l. j.in princ.ibi,multomagis.C.de rei vxo.act.si enim dom. Delph.potest creare gubernatorem, quod est maius, potest à fortiori creare locumte.gubernatoris,quod est minus : id nimirum quod in maiori conceditur,licitum esse videtur in minori. cap.per venerabilem.extrà qui filij sint legiti. tu tamen lector hic notabis, quòd locumtenens factus à principe habet idem imperium, quod is, cuius vicem gerit. Secus si ab eo delegatus fuerit,cuius locum tenet. Nam princeps potest committere merum imperium,prout vult. C.qui pro sua iurisdictio.l.j. in fi. verumtamen vnus locum tenens non potest facere alium locum tenentem.ita no.d.Bald. in l.si incertus.in § à perfectis. ff.de leg.iij.*

SVMMARIVM.

1 *Incarceratus, etsi appellet nihilominus detinetur.*

QVAESTIO CCXXXV.

SI quis incarceratur,& appellet,non debet detineri,secundum
1 dominum† Fran.de Zaba qui hoc ponit in cle.frequens.circa prin.in vj.q.de excessibus prelatorũ.Sed contrariũ videtur,quòd
a imò debeat detineri,per l.eos.§.pen.[a] de appel.& facit quod not. Inn.in c.vt fame.extrà de sent.excom.Sicut dicitur de app. ab interlocutoria: iuxta determinationem c.non solũ.de appel.lib.vj. Ita tenet Bald. in l. ij. C.de episc.aud. Et hæc vlt.pars seruatur de stylo,& consuetudine omnium curiarũ præsentis patriæ Delph.

a ¶§.pe. *Voluit allega.§.super his.in l.est.qui est antepen.dicta l.*

SVMMARIVM.

1 *Incarceratus iam post mensem,an possit appellare.*

QVAESTIO CCXXXVI.

1 SEd quid si quis steterit in carcere per† mensem,qui nunc vult appellare, ab ista detentione, an possit? & videtur quòd non, quia appellauit ĩ.decem dies à tempore præcepti facti de capiendo.Sed credo contrarium, sicut à simili videmus,quòd à tortura reiterata seu repetita semper appellatur:licet retrò nõ fuerit appellatum:ita & à detentione carcerũ: quia grauamen tunc infertur,vnde in successiuo grauamine nõ currit tempus appellandi. & hęc est opin.Spe.in tit.de appel.§ nõ restat.vers.sed quid dices ex hac detẽtione reali.ita etiã tenet Bal.in l.si clericus. C.de episc.

aud.

aud. in q. quæ incipit, secundò quæritur, &c. & ita vidi obseruari.

SVMMARIVM.

1 *Appellans an debeat relaxari à carcere per iudicem, à quo.*
2 *Executio pœnæ corporalis per quem iudicem fieri debeat.*

QVAESTIO CCXXXVII.

IVdex causæ appellationis debet sequi statuta primi iudicis. ratio, quia loco eius succedit. l. penul. ff. iudi. solui. Et istud indu-
1 co †ad quæstionem: si in causa criminali fertur sententia in curia alicuius bannereti, à qua appelletur: quę sententia si per iudicem appellationũ confirmetur, pœna venit applicanda bursę fisci ban nereti, cuius est iudicem statuere. & istud vidi obseruari in hac
a curia parlamenti. Itẽ executio[a] pœnæ corporalis fieri debet per
2 †illum iudicem bannereti à quo: quia lex suæ iurisdictionis hoc dicit, ex quo propterea sequitur quòd talis iudex bannereti pen-
b dente causa appellationis debet eum detinere[b] in suo carcere. & istud etiam pluries vidi obseruari tam in hac curia parlamenti, quàm in cæteris curiis inferioribus præsentis patriæ Delph. &c. nisi iudex causæ appellationis ex causa ipsum mouente mandaret sibi remitti per iudicem à quo.

a ¶Item executio. *Hanc opinionem amplectitur Bald. in l. si quis litigantium, C. de episc. aud. in ver. iij. no. contrarium tenet d. Cyn. in l. eos in prin. in ver. viij quæritur. & Bar. ibi, in ver. quis mandabit. C. de app. Et idem ibi tenet d. Bald. in iij. col. in ver. item quæritur. Sed hæc opin. est intelligenda in causa ciuili, in causa verò criminali procedit alia opinio. ita innuit d. Bald. in prin. l. si quis litigantium. & istud inibi sequitur d. Alex. de Imol. in apostilla ad d. Bald. in ver. criminali. & in fi. aßignant rationẽ.*

b ¶Decernere. *Hoc tamen non seruatur Lug. videmus enim quòd quando dom. Correarius condemnat aliquem criminosum, si appellat ad iudicem ressortorũ, remittitur criminosus ad curiam dicti iudicis ressortorum: & deinde Parisius ad Parlamentum, si habet vnde expensas facere poßit.*

SVMMARIVM.

1 *Brutum an propter delictum, puniatur.*

QVAESTIO CCXXXVIII.

SI animal brutum delinquat, sicut quandoq; faciunt porci, qui
1 comedunt pueros, †an debeãt mori? dic quòd sic. casus est. xv. q. j. c. si mulier. Et si homicidiũ committant, debent per suum dominum tradi iustitiæ vt moriantur. Exo. xxj. c. & secundum quòd aliàs delinquunt, quòd debent puniri: vt ibidem habetur, & in c. xxxix. ibi, dẽtem pro dente. & alibi dicitur Leuit. xx. c. qui cũ iumẽto coiuit seu cohabitauit, morte moriatur, pecusq; occidatur.

& in

& in c.xxj.dicitur, iumẽtum si hominem interfecerit, lapidibus occidatur, ista non vidi practicari in hac patria Delp. Sed in patria Burgun. dum ibam ad ciuitatem Cathalani in Campania, ad Regem, tunc ibi existentem vidi quendam porcum in furcis suspensum, qui dicebatur occidisse quendam puerum.

SVMMARIVM.

1 *Rex Franciæ an possit alienare de patrimonio sui regni, & alienata reuocare sine metu periurij.*

2 *Rex Franciæ, an sit subditus Imperatori.*

3 *Imperator an possit concedere aliquod priuilegium ante coronationem.*

QVAESTIO CCXXXIX.

REx Franciæ dominus noster post coronationem aliqua castra de regno † & patrimonio regni alienauit, & iurauit nũquam contrauenire, an poterit alienata reuocare sine metu periurij? dic quòd sic, vt in ca. intellecto. extra de iureiuran. & facit quod ibi not. per Gofre. Sed an cessante iuramento posset alienare castra, vel villas inuitis habitatoribus in eisdem? credo quòd non, secundum Bal. qui hoc ponit in c. generali. si de feudo defuncti cõtrouersia fuerit. & disputauit magis latè in proœmio feudorũ, in ver. sed expedita diffinitione feudorũ. hanc eandem opinio. tenet Host. in c. dilecti filij extrà de maior. & obe. & ibi Inn. Idẽ etiã Bal. in feudis in ti. an feudũ amittatur, si vasallus nõ obtulit seruitiũ. in c. generali alienatione. quia dominus sine voluntate vasalli nõ potest ius suũ in aliũ transferre. iuxta not. per Bal. de proh. feu. alie. per Fede. in §. prætereà ducatus. in fi. & Pet. Iac. in tit. de cau. ex quib. domini. amit. debeat. proprie. in ver. Rex Franciæ. ideò Constantinus imper. quando donauit vrbem beato Siluestro papæ, fecit cũ consensu pop. Rom. vt refert Bald. vbi s. tamen gl. in d. §. prætereà ducatus, dicit quòd verũ est in minore, bene tamẽ ponit in maiore. & circa hoc vide quę dixi. j. q. cccccclx.

2 Sed iuxta præmissa, quæro † an dominus noster Rex Francorũ sit subditus Imperatori [a]. videtur text. quòd sic, in l. in nomine Domini. §. iubemus. ibi, vel Galliæ seu Francorũ, & c. C. de offi. præf. præt. Afric. pro quo l. fin. ff. de cen. & C. de quadr. præscr. l. bene à Zenone. nam & omnes nationes sub ipso sunt. xj. q. j. c. si quis. ver. volumus. & qui omne dicit, nihil excludit: vt iuribus vulgatis, ita etiam tenet Bal. in feud. in tit. de proh. feud. alie. per Lothariũ. sed quicquid sit de iure, contrarium seruatur de consuetudine, & audiui à nobili Gabriele de Bernicis domino de targe, quòd ipse semel vidit regem Franciæ Carolum vij. & Imperatorem simul

3 incedentes,& trãseuntes per vnã portã.†Sed ꝙ imperator nõ prę cedebat regẽ sed simul de latere transibant indifferenter.Sed an Imperator ante coronationem possit cõcedere aliquod priuilegium? gl.q; non.in d.l.bene à Zenone.in glo.fin.in fi.idem tenet Spe.in tit.de rescripti præsentatione.§.si. item ꝙ obtentum &c.
a ¶ An rex Francorum sit subditus Imperatori. *Vide suprà quæ.cxcj. circa fi. in apostill.in ver.Clodoueus. Et pro parte negatiua facit gl. in §. j. instit.de patria potest a.& expressè tenet do. Io.Fab. in rub. super proœmio insti.in ver.Frãc.& do.Inn.in c.per vener. b.lẽ.extrà qui fi.sint legit. in sua glo.in ver.recognoscat.ibi,nos tra. Rex enim Frãcorũ, qui francus est à iure Romano:& dedignatur legibus subijci, non tamen dedignatur sacros canones imitari.do.Bal.in prima parte cõsilij, quod incipit, ego puto.in §. sed vereor.ipse autem portat coronam libertatis,& gloriæ d.Bal. iij. parte,consilio.c.ccxviij. §. & ideo.quod consiliũ incipit,petita venia flexísque genibus loquar. Meritò igitur dicitur Rex regum: vt per do. Card. in clemen. j. in princip. de immunita.eccl. lib. sexto. hinc est, quod cõtra regis Frãc.decorẽ,id est,prima vexilla inuictissimi regis Frãc. nemo præsumatur honorẽ,vt formaliter inqt B l.j.con.ego puto. in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Compromissum vtrum expiret lapsu triennij. disting.*
2 *Appellatio an sit deserta post lapsum triennij.*

QVAESTIO CCXL.

VTrum expiret compromissum per lapsum triennij,& efficiatur desertũ? Azo dicit,† ꝙ si lis sit cõtestata, expirat per
1
2 triẽnium,si verò nõ est cõtestata,durat vsq; ad xxx. ann.[a] l.properandũ.in princip. C.de iudi.ibi. non vltra triennij metas post lit. contesta. & c.sic inducendo arbitrium ad instar iudicij est redactum.l.ff.de arbitris sed iudiciũ fit desertum post litem contestam, lapsu triennij,per dictam l.properandum.ergo & ipsum arbitrium.& cum lite non contest.iudicium non expiret per lapsum triẽnij,sed duret xxx.annis l.sicut.C.de præscript.xxx.vel xl.annor.idem & arbitrium.arg.d.l. j.ff.de arbi.Spe.dicit ꝙ vbi arbitrium factũ est sine præfinitione temporis,ꝙ efficitur desertum per lapsum triennij.aliàs non.l. j. & l.properandũ alle. & l. si vnus.§.multo.& l. litigato.j.respõso.ff.de arbit.Io.de os. dicit ꝙ vbi pœna est opposita,expirat per trienniũ:secus si sit amicabilis cõpositor.l.non distinguemus.§.multo.ff.de arbi. ita recitat Spec.in tit.de arbit.§. differt.versi.item.vt j. quæst. triennium. Quid dicendum:puto opinio. Azo.fore veriorẽ per iura allega. Ex quorum docto.opinionibus,cum appareat iudicium & arbi-

 trium

trium parificari:& ita sit, quòd de iure canonico, iudicium non efficitur desertum, per lapsum triẽnij. vt in c. venerabilis. extrà de iudi. quod etiam tenet glo. in l. properandũ. in prin. allegata.
b pari ratione & multò fortiori nec arbitrium expirat [b] per talis temporis lapsum, considerato maximè, quòd hoc expresè in iure cautum non reperitur sicut de iudicio: vt l. properandum.
2 ¶ † Nunc insurgit quæstio talis: appellans & appellatus faciunt compromissum sine temporis præfinitione: vtrum per lapsum triennij compromissum sit desertum: & per consequens appellatio ipsa deserta? & credo quòd non, per auth. si tamen. de tempo. app. imò requiritur q̃ bienniũ sit elapsum, postquã arbitriũ fuerit desertũ, vt ibi in fi. dicitur, nisi biẽniũ &c. Et ita seruatur.
a ¶ Xxx. annos. *Hanc opi. tenet d. Bal. in l. sed & si compromissũ. ff. de arb.*
b ¶ Nec arbitrium expirat. *Istud posset procedere de iur. cano. secus fortè de iure ciuili, cum instantia iudicij pereat lapsu triennij, secundum canones, aliter, vt extrà de iu. c. penultimo.*

SVMMARIVM.

1 *Exhibita iudici pro animi informatione, dicantúrne de actis causa.*
2 *Exhibere, & producere, quid differant.*
3 *Acta causa, si petatur authorum instrumentum, an debeat concedi.*

QVAESTIO CCCXLI.

1 AN aliqua exhibita † coram iudice per partem ad ipsius iudicis animi informationem, sint & dici possint acta & de actis causæ? credo quòd non, quia ad aliquorum iustificationem non censentur producta: sed extra formam iudicij pro animi informatione exhibita. quod probat verbum exhibere, in l. ij. ff. ad exhib. vt in l. j. & l. non ignorabit. C. eo. tit. Ideò nõ possunt dici acta, neq; de actis ipsius processus. c. quoniam cõtra falsam.
2 extrà de proba. & l. acta. ff. de re iudic. Et † in hoc differt verbum exhibere, à verbo producere, quod adaptatur ad ea, quæ iudicialiter fiunt. vt in d. c. quoniam contra falsam. & l. produ. ff. de testibus. Et ita de stylo etiam seruat hæc curia parlamenti, nec talia dicuntur de actis causæ, nisi in causa iudicialiter producantur. ¶ † Sed quid de actis, si de parte actorum petatur instrumentum, an debeant concedi? dic quòd sic. vt l. emancipationi. C. de instrument. & l. gesta de re iu. Sed hæc curia parlamen. hoc non permittit de consuetudine in ipsa curia diutius obseruata, quæ consuetudo iudicij est obseruanda. l. fin. in princ. C. de priuilegio scholar. &c. dixi in q. ccccccxvj. j.
a ¶ Quòd non. *Vide Bar. in l. j. in j. opposi. ff. de officio procurat. Casa. & bens*

bene dicit autor, quòd nō.nă acta sunt scripturæ quæ fiũt in iudicio. ff. de re iudic.l. acta.& l. actorum.C.de re iud.l.gesta.Sed ea, quæ pro animi iudicantis exhibentur informatione, non quidem fiunt in iudicio: sed seorsum & ad partem.ergo & c.verum tamẽ quòd inter acta iudicialia debeant disputationes & allegationes contineri & inseri:dicit Spec.in tit. de disput.& alleg. in §.porro. in ver.& not.quòd inter acta. sed hoc non obseruatur secundum Io.An.vt dicit in addi. ad Spe.vbi suprà in ver.Io. de Deo. Et ad præmissa facit, quòd notabiliter dicit do.Inn.in c. per tuas, in gl. sua.in ver. capitulis interrogationem autem. extrà de testa.

SVMMARIVM.

1 *Exhibitorum Iudici pro animi sui informatione an copia concedi debeat aduersario.*

2 *Productio instrumenti non intelligibilis, à parte facta, an valeat.*

QVAESTIO CCXLII.

1 SEd an de talibus exhibitis iudici pro † animi sui informatione, debeat concedi copia aduersario? ex dictis s.in præce-
a denti q.apparet, quod non [a].quia postquam non fuerũt iudicialiter producta copia nulli est concedẽda.l.j.§.edenda.in fi.ff.de eden. à cõtrario sensu.& hoc ibi etiam sentire videtur Bar.in suo summario bene põderato.& ita etiã seruat stylus dictæ curiæ parla.
2 prout vidi obseruari xxx.annis proximè lapsis.¶† Iuxta præmissa quæro, aliquis producit in causa aliquod instrumẽtũ vel aliud,
b quod non est intelligibile, [b]vel per quod pars non potest instrui an valeat talis productio? dic quod nõ:sed talia habẽtur pro nõ productis: vt in c.cum in multis.de rescrip.li. vj. ita no.Zabarel. in cle. ij. vt lite pendente nihil innouetur &c.

a ¶Apparet quòd non. *Potest tamen si velit: quoniam imò debet copiam concedere: quia in his, quæ sunt iuris spectat ad officium iudicis supplere, quòd à partibus vel aduocato est omissũ, vel minus.d. l j.C. vt quæ desunt aduo.par.secundũ Spe.in tit.de disp.& alle.in.§.fi.ver. sed nunquid Iudex,*

b ¶Intelligibile. *Vide quæ no. in c.inter dilectos. extrà de fide instru.*

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum producens in actis causæ, & postmodum dicens se nolle eo vti, an possit ad ipsius exhibitionem cogi.*

QVAESTIO CCXLIII.

ALiquis exhibet & producit in actis causę aliquod instrumen-
1 tum,& ex post retinet,& dicit se nolle vti eodem: † vtrum cogi possit ad ipsius exhibitionem,& maximè pro copia aduersario concedenda? videretur quòd non per l. j. §. edenda.in fi.ff.
a de edendo. & ita ibi tenet Azo.[a] quæ fuit tuba veritatis in glo.

posita super verbo, vsurus: sed contrarium seruatur in omnibus curiis præsentis patriæ de stylo, si is contra quem fuit productum, hoc petat &c.

2 ¶ Tenet Azo. *Bal. tamen ibi post summarium dicit, quòd secundũ veritatem illius tex. omnia sunt edenda. id est, fienda copia parti eorum, quæ producuntur: & sic concordaret cum consuetudine curiarum Delph. de subst. in fi. huius quæstionis. Vide quòd pro hoc dicit Bald. in l. v. §. si plura, in versi. ex hoc sequitur. ff. quemadmodum testa. ape.*

SVMMARIVM.

1 *Instrumenti perditio an iuramento probetur, vbi alia probatio deest, vide & nu. 2.*

3 *Instrumenta de nouo reperta, an probentur iuramento.*

QVAESTIO CCXLIIII.

QVispiam in causa sua produxit iudicialiter verbo, quoddam instrumentum: posteà dum pars petit, quòd tale in-
1 strumentum † realiter tradat, dicit talis producens, id à casu perdidisse & hoc vult iurare, an debeat credi suo iuramento? & credo quod sic secundũ Spe. in tit. de inst. edi. in §. postquã. ver. illud quoq; notandũ quia tale iuramentũ est circa hoc probatio sufficiens. l. fi. §. si autem dicat non esse sibi possibile &c ff de fi. inst. &c. significasti. lo j. iuncta gl. posita super verbo. si ita extrà de hom. Et pro hoc bene facit, qđ tenet Bart. in l si qs vel pecunias.
2 C. depositi. † vbi dicit, quod protestatio probatur iuramento: licet Bal. ibi dicat cõtrariũ: maximè si talis sit bonę famę, qui petit iuramẽtũ deferre. l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re mi. & facit c. nulli. in fin. de elec lib. vj. & ita vidi seruari in hac curia parlamenti. Sed quid de impedimentis, an probentur iuramento? vide
3 quæ dixi s. q. ccv. † Sed an iuramento probentur instrumenta fuisse de nouo reperta? Bar. quòd sic. in l. admonendi. ff. de iure iur. & ibi tenet Bar. expresse instrumenta de nouo reperta post conclusionẽ in causa, sunt per iudicẽ recipienda, & de hoc dixi suprà q. ccj.

SVMMARIVM.

1 *Occultans instrumentum aliàs à se productum, qua pœna puniatur.*

2 *Falsificans acta causæ, qualiter puniatur.*

QVAESTIO CCXLV.

SI aliquis aliquam partem actorum alicuius causæ per eum
1 productorum, nolit exhibere, † licet eam occultet, qualiter debeat puniri? dicẽdũ est sibi certũ terminũ debere per iudicẽ præfigi, in quo exhibeat: aliàs pronunciari eisdem de cætero nul-
2 lam fidem forte adhibendam. ita dicit Inno. [a] in cap. perpetuis.

extrà

b extrà de fide instrumento.& clarius Barto.[b] in l.j.§.edenda.ff. de eden. vel potest priuari ipsorum commodo: iuxta l.pen. de C. de leg. qui hoc satis probat,& ista seruat stylus dictæ curiæ parlamenti Delphin. prout vidi tam de tempore, quo ibi practicabam, quàm postquam fui consiliarius in dicta curia. Qualiter
2 †autem debeat puniri falsificans acta: vide Barto. in l j.ff de his quæ in testa.delen.& in l.in fraudem.§.quoties.ff de iure fisci.& allegat text.in cap.cùm olim magister.extra de officio delegati.

a ¶ Dicit Innocen. *In glos.sua in versicu. communi, vbi ponit remedia concernentia iudicem aduersus non producentem.*

b ¶ Et clarius.Barto. *In versicu.pro declaranda.vbi tradit remedia competentia parti,contra non producentem. Et addi.domi.Cyn.ibi in versicu. vlterius op. o.& domi. Alexan.de Imol.in versicu.in glos. j.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex quando ad sequestrationem alicuius rei, vel iuris, vel ad appositionem manus curiæ, procedere possit. vide per discursum nume. 2.3.4.& 5.*
6 *Sequæstratio necessaria facta ad mandatum Iudicis, priuétne quem sua possessione.*

QVAESTIO CCXLVI.

IVdex non debet, ad sequestrationem alicuius rei vel iuris vel
1 ad appositionem manus † curiæ procedere, nisi quatuor con-
2 currentibus †. Primò quòd sibi saltem summariè constet de iure creditoris, vel alterius, quę sequestrum apponi petit, vel quod in promptu de iure suo sibi fidem faciat. l. cum proponas. C. de bo.
3 autho.iudi.pos.& in l.si is, à quo. circa prin.ff. vt in pos.leg. † Secundò, quòd vocetur debitor vel alius, in cuius præiudicium sequestrum apponi requiritur: quia postquam de eius præiudicio agitur, ipse debet vocari. l. is cui. ff. de serui. & l. fin. C. si propter publicam pensita vendi. fuerit celebra. iuncta l. fi. C. si per vim,
4 vel alio modo. † Tertiò quòd is, qui sequestrum petit opponi, hoc faciat ad sui iuris vel debiti conseruationem, & non causa calumniæ vel æmulationis. & hoc iurare debet, quod iuramentum sibi debet à iudice ante omnia deferri. l. de pupillo. §. qui opus. & §. seq. ff. de ope. no. nunc. facit bene l. qui bona. §. pe. & §. fi.
5 ff. de dam. infec. Quartò † requiritur, quòd ex persona debitoris, vel alterius, contra quem sequestrum fieri requiritur, immineat vel appareat suspicio: de qua in l. Imperatores. §. fi. ff. de appel & in l. si cum dotem. § si autem. ff. sol. mat. & in l senatusconsul. ff. de offi. præsi. & no. glo. in l. j. C. de prohi. sequestra. pec. & in c. dilectus. extrà, e. ti. in antiquis. Quibus cessantibus non debet procedi ad sequestrum. Vbi autem de via facti dubitaretur, propter

partium potentiam posset etiam proced i ad sequestrum: iuxta l. æquissimum. ff. de vsufruc. & ita etiam in iudiciis obseruatur, & vidi obseruari de anno do. M.cccclix. de mense Maij, dum eram in ciuitate Viennæ: pro testibus examinandis super pedagio capituli ecclesiæ Vien. quod pedagium tunc reduxi ad manus Del. & deputaui tertium, qui id exigeret sub manu Delp. quia videbā quòd ciues Vien. se insurgebant via facti contra do. dicti capitu. Et notandum est etiam circa hæc, quòd tales sequestrationes de iure, propriè appellantur banna. vt in d. l. si cum dotem. & §. fin.
6 autem. & in iurib. preal. † Sed vtrum sequestratio necessaria, quæ fit ad mandatum iudicis, priuet quem sua possessione: vide Iaco. de Bu. & Bar. in l. j. C. de prohi. seques. pecu. & eundem Bar. ff. de
a acqui. pos. l. interesse. qui tenet quòd non[a]. Et in quibus sit permissa sequestratio, vide glos. & doct. vbi s. Et vtrum sequestrum
b mediante cautione debeat tolli, [b] vide ibi s. & Bar. in l. mulier. ff. de leg. commis. qui dicit quòd sic. De saysinis, tetigi. s. q. ccx. & vide Io. Fer. in ti. forma sequest. & in singu. meis. Et consi. cxxiij.

a ¶ Tenet quòd non. *Idem tenet ipse domi. Barto in l. licet deponere. ff. de po. adde glo. j. & versicu. ecclesiæ. in cap. examinata. extrà de iudi.*

b ¶ Mediante cautione debeat tolli. *Dic quòd sequestrum cessat & tollitur præstita sufficienti cautione. do. Bal. in l. j. in versi. ij. no. C. de ord. cog. & do. Pan. in c. ij. in iiij. col. versi. sed nunc quæro. de sequestra. pos. & fruct. & ibi ego dico, ponitur limitatio per eundem dominum Panormit.*

SVMMARIVM.

1 *Papa moriente, an expiret potestas data conseruatoribus.*
2 *Conseruator, quis dicatur: Et ad quid constituatur.*

QVAESTIO CCXLVII.

1 AN Papa † moriente expiret potestas conseruatorib. data: dic quòd sic, quo ad negotia nondum cœpta. casus est in ca. hac
a cōstitutione. [a] de offi. dele. li. vj. officium autem &c. & plenè per Ioā. Fab. inst. manda. in §. item si adhuc. & vide in clj. consi. meorum, & istorum conseruatorum officium consistit quasi in mero
b imperio. vt dici. Inno [b] in c. statuimus. extrà de offi. dele. Sed an officialis possit esse conseruator: videtur quòd non per ea quę habentur in d. c. hac constitutione. Sed contrarium videtur per ea,
2 quæ habentur in cle. ij. de rescrip. & ita seruat consuetudo. † Sed quis dicatur conseruator: & ad quid constituatur conseruator: & quam potestatem habeat: & an ipsi habeant iurisdictionem: vi-
c de c. j. extrà de offi. delega. & Hosti. [c] in c. statutum. eo. ti. & quòd posuit in litera sua in fin. titu. de offi. delega. in antiquis. Si alicui

conce

concedatur priuilegium vel franchesia, an debeat sibi dari conseruator? vide in l. præcepit. C. de canoni. largi. titu. lib. x. & vide quæ circa tales conseruatores dixi suprà quæstio. xviij.

a ¶Hac constitut. *Et adde ibidem domi. Pet. de Anchar. in nono notabi.*

b ¶Vt dicit Innocen. *In ij. colum. in glo. sua. in versic. alij tamen dicunt.*

c ¶Et Hostien. *Adde domi. Innocen. vbi suprà in princip. statuimus. & Specula. in titu. de iudi. delega. in §. excipi potest. in versicu. sed nunquid conseruator. & ibi domi. Bald. & Ioan. Andre. in additio. eiusdem.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier quomodo cauere debeat pro doario sibi facto à viro.*

QVAESTIO CCXLVIII.

1 TEstator quidam reliquit vxori suæ † quædam sua bona ad eius vitam duntaxat pro doario suo, vel simpliciter: vtrum talis mulier teneatur cauere de vtendo fruendo re sibi legata arbitrio boni viri, videlicet quòd nullam læsionem ex vsu afferat

a proprietati? Credo quòd sic, [a] per l. vsufru. C. de vsufr. Cauereq; etiam tenetur se facturam in talibus rebus seu bonis quæ faceret in re sua: vt in l. j. §. cauere. ff. vsufru. quemadmodum caueat. necnon etiam de restituendo res ipsas hæredi testatoris, post tēpus in legato comprehensum: vt l. illud. & ibi casus notabilis. C. de lega. sic eam inducendo: nam vbi res aliquæ legantur ad tempus: vtpotè ad xx. annos: vel quandiu vixerit legatarius, constat legatum esse validum. & sequitur, quòd impleto tempore legati, vt quia legatarius moritur, res ipsæ legatæ reuertuntur ad hęredes testatoris. l. quoties. C. de dona. quæ sub mo. l. si. §. sinautem sub conditione. C. communia dele. l. seruo legato. § si seruum. & ibi etiam per Bar. ff. de leg. j. Et ideò pro indemnitate hæredum ipse legatarius tenetur cautionem præstare: vt adueniente tempore in legato apposito, res legatæ non factæ deteriores culpa sua restituantur hæredibus: vt ibi dicit tex. Ex quo propterea apparet dictam vxorem, cui factum est legatum ad tempus, quamuis incertum, vt quia quandiu vixerit. l. si cum hæres. ff. quando dies leg. céd. & l. post mortem. C. de fideic. teneri cautionem prędictam præstare: & ita vidi obseruari. ¶Et no. circa hanc mate-

b riam, quòd nos habemus dotem [b] donationē propter nuptias [c];

c id est dotalitium, [d] donationem simplicem, doarium, & bona pa-

d rafernalia. [e] De dotalitio & quid significet: idē de doario, & quid

e significet, vide in c. plerunq; extrà de dona. inter vir. & vxo. per glos. & in c. nuper. extrà eo. per Ioan. And. & Hosti. de aliis verò dic, vt in l. fi. C. de do. ante nup. & in l. fi. C. de pact. conuentis &c.

a ¶Quòd sic. *Quinetiam huiusmodi cautionem non potest testator remittere.domi.Bal.in authen.cui quid relictum.in versi.nec.quòd testator.C. de indi.vidui.tollen.l.j.& domi. Barto. & Bald.C. de vsufructu.& per docto.in l.nemo potest.ff.de lega.*

b ¶Habemus dotem. *Quid sit dos,domi.Barto.in rub.ff. solu.matri.& quod dicitur ius vniuersale, ibidem traditur per eundem Barto.& doct.*

c ¶Donationem propter nuptias. *Est enim donatio propter nuptias,id quidem,quod sponsus sponsæ donat , quando ab ea dotem recipit.c. nuper. extrà de donatio.inter virum & vxorem.& ibi domi. Goffre in sum.& per domi. Azo.in summa.de donatio.ante nuptias.*

d ¶Dotalium,id est,donatio propter nuptias. *Cap plerunque.titu.præallega.in glos.versicu.dotalitium.& in cap.ex parte.extrà de foro compe. in glos. super versicu.dotalitij.vbi autem sponsus aliam donationem facit sponsæ,vocatur sponsalitia largitas:vt per Gof.in titu.iam dicto,de dona. inter vir.& vxo.in §.Est autem sciendum quòd quæstio iuxta instrumentum concipitur.vide Spe.eo.tit.in ver.in sponsalitia autem largitate.*

e ¶Et bona paraphernalia. *Dicuntur bona paraphernalia , quæ vxor habet extra dotem:quorum administratio sit data viro expressè vel tacitè per consignationem instrumentorum.domi. Bar.in l.maritus.in prima opposi.C.de procura.& domi.Bald.in l.fina.iuncta glos.in versi.vsuras. C.de pactis conuentis.& require.ff.de iure dotium.l. si ego.§.dotis. & l. super dote.& l.hac lege.C.de pactis conuentis.& nota.eodem titu.in glos. rubrica.& in authenti.de exhibendis reis.§.fina.*

SVMMARIVM.

1 *Cautio de donatio facto mulieri à viro,an debeat præstari cũ fideiussorib.*

QVAESTIO CCXLIX.

1 QVæ cautio.de qua suprà in præcedenti quæstione†fit men-
a tio,debet præstari?dic quod cum fideiussoribus[a]:quia verbum cautio , à lege prolatum , intelligitur cum fideiussoribus, secundum Pet.Iac.& Cyn.& est tex.in l.si creditores.ff.de priui. credit.& l.vniuer.C.de preci.Impera.offer. aliàs esset frustratorium remedium illius legis,si de nuda cautione intelligeretur: cum solùm haberet obligatum, quem per prius habebat : vt ibi nota.per Barto.& docto.licet glos.aliter dicat, in l.sancimus.C. de verbo.signifi.& malè idem in l in omnibus.C.de iudi.& in l. dedi.in princip.ff.de condi.ob causam. & quæ sit ratio.vide ibidem per eos. Hoc idem probatur in l. Archimedoram. C. vt in posses.leg.considerato iure de toto,quo ad totum:idem iuris est de parte,quo ad partem.l.quæ de tota.ff.de rei vendi.idem probatur in l.iubemus.§. j. C. ad Trebel. nam cum ibi sit speciale, in con

in cõtrarium eſt ius cõmune. idem in l. hac edictali. §. j s illud. C. de ſecũ. nu. Pręthereà l. in omnibus. de iud. & l. ſi fideiuſſor. §. fi ff. qui ſat. co. dicunt, quòd cauſa cognita iudex cautionem præſtare faciet. Sed quæ erit cauſa? hoc colligi poteſt, ſi in manu forti vel aduerſarij res poneretur, vel ex aliis cauſis tactis in d. §. fi. & authẽ. matri & auiæ. C. quando mulier tutelæ offi. fun. pot. vel in materia l. j C. vbi pup. edu. debeat. Et iſta vidi determinari &c.

a ¶ Fideiuſſoribus. *Et quòd huiuſmodi cautio debeat præſtari cum fideiuſſori, apertè videtur velle domi. Bald. C. de vſufru. l. j. in verſicu. vlti. nota. Et in verſicu. iuxta hoc.*

SVMMARIVM.

1 *Cautio iuratoria an ſufficiat, ſi non poßit idonea præſtari.*

QVAESTIO CCL.

1 SEd ſi non † poteſt idoneam cautionem pręſtare, an ſufficiat iuratoria cautio glo. dicit quòd non, in l. vſufr. C. de vſufr. Pe. & Cy. ibidem tenent contra glo. Guli. de Cug. dicit, quòd illo caſu committi debet alicui bono viro, qui de commoditate fructuũ ſibi reſpondeat. l. poſtquam. §. Imperator. ff. vt in poſ. lega. vel fideicom. cuius opi. ibi ſequitur Bar. ſi perſona ſit ſuſpecta, aliàs ſi non ſuſpecta, ipſe ſequitur opi. Pe. & Cy. in dubio, & propter inconueniemtia, quę poſſent ſequi, ſed ſi res aduerſario traderetur, vel ad manus inimici transferretur. & ita ſecundum opin. Guli. de Cuneo vidi determinari, vel poſſet dari alia prouiſio, iuxta declarationem poſitam in l. hac edictali. in §. his illud. verſicu. certè. C. de ſecund. nupti. Et de hac materia an ſufficiat iuratoria cautio, tetigi. ſuprà quæſtio. clxxxix.

SVMMARIVM.

1 *Verba, quòd hæres meus portet nomẽ & arma mea, an importẽt cõditionẽ.*

QVAESTIO CCLI.

TEſtator præcepit & ordinauit, quòd Titius cognomen & arma eiuſdem teſtatoris habeat, & recipiat, & ſit hæres
1 eius. † hæc verba an importent conditionem vel modum? Et breuiter credo quòd conditionem, & de hoc videtur caſus, in l. mulier. §. ſi quis hæreditarium ſeruum. ff. de condi. inſtitu. vbi hæc verba: iubeo quod manumittas ſeruum & ſis hæres important cõditionẽ, & ſequitur effectus, ꝙ Titius cõditionem adimplere debet antè, quàm hæres eſſe poſſit: ſicut dicitur in materia cõditionis. Et ita practicaui, dum in officio aduocationis exiſterẽ in cauſa do. Berta. & Pet. de Theyſio fratrũ contra dominum Chalanconis, vbi agebatur de hæreditate domi. Ioan. Leuzonis mi-

litis, qui instituit dictos de theysio, & ordinauit quòd ipsi portarent eius cognomen & arma, prout & fecerunt, & ex post nuncupati fuerunt Leuzonis, aliàs de theysio: & vidi ex post in curia parlamenti ita determinari.

SVMMARIVM.

1 *Salariũ operarijs quomodo soluendũ sit, in multiplici salariorũ differẽtia.*

QVAESTIO CCLII.

PRomisi dare operariis meis euntibus ad vineas meas quantum dabunt aliis ciues Grationop. fossatis, vel putatis vineis meis reperitur, quòd aliqui ciues dederunt vnum grossum, alij sex liardos: & aliqui vnũ grossum cũ dimidio. insurgit quæstio,
1 secũdum quorũ salarium debeam meis operariis soluere. † ista quæstio est singulis annis in hac ciuitate Gration. Et dicendum videtur, quòd secundum salarium illorum, qui grossum dede-
a rũt, & ita minus[a] vt in l. qui cõcubinam. §cũ ita [b] lo j. ff. de leg.
b iij. cũ suis concor. ibi alleg. & ita determinat Dy. ibidem. & ita iudicaui de anno domini M.ccccxxxj. tempore quo eram iudex curiæ communis d. ciui. Grationop. cum de facto occurrisset.

a ¶Etiam minus. *Adde quæ leguntur & not. in regu. in obscuris. lib. v. & ibi per domi. Ioan. And. in Mercuria.*

b ¶§. cum ita. *Iste §. optimè est alle. ab authen. nostro pro hac q. & vide eum, quia est valde eleg.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus an sit prohibitus in arresto, sicut in carcere.*

2 *In vinculis qui dicantur.*

QVAESTIO CCLIII.

1 SI quis dederit fideiussores de tenendo † arrestum, vel de non recedẽdo ab arresto, & iurauit nõ recedere, an censeatur carceratus, & in vinculis detentus? credo ꝙ sic. Et pro hoc videtur text. no. in l. in eadem. §. in vinculis. iuncta glo. fi. & l. necnon. ff.
2 ex quib. cau. maio. † In vinculis autẽ etiam eos accipimus qui ita obligati sunt, vt sine dedecore in publico apparere non possunt: licet detur facultas abeundi, vt vel quia iurauerint, vel sub fideiussore sunt, & super hoc vide quæ scrip. in notabil. meis. in §. secundo, quis dedit fideiusso. Et facit bene quod ponit Innocen. in c. nuper. in prima glo. extrà de sententia excommunicatio. & hæc sunt singularia & attendenda. quia ex hoc apparet quòd con-
a tractus factus per tale arrestum non subsistit viribus[a] Et ideò anno M.ccccclix. & die iij. mensis Nouemb. curia parlamenti reuocauit quãdã compositionẽ factam per Castellũ Brissiaci, cum quodam

quodam homine de roybone, licet ille homo dictam compositio nẽ posteà ratificauerit extra carceres: ipso tamen adhuc existente in arresto. De compositionibus, quæ fieri prohibẽtur, vide infrà quæstio. cccxxvj. Sed quid si quis per vim extorqueat obligationem? dic quòd committit vim publicam. text. est in l. iiij. in princip. ff. ad leg. Iul. de vi publ. De compositione facta cum preisonerio, vide suprà q. cxiij.

a ¶Non subsistit viribus. *Hoc intellige verum, quando contractus est cum ipso incarcerãte seu eius participe, & limita istud procedere, quando iniustè seu indebitè incarceratur. domi. Bart. l. qui in carcerẽ. ff. quod met. cau. & do. Bal. in rub. de rescin. vendi. in ver. item requiritur quòd ille. Istud tamen in omni casu fallit, quando contractus tendit in vtilitatem incarcerati, secundum do. Bal. vbi suprà.*

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta in vno iudicio inter certas personas an præiudicet in alio.*

QVAESTIO CCLIIII.

1 CONfessio † per aliquẽ facta in vno iudicio inter certas per-
a sonas sibi præiudicat in alio iudicio inter alias personas [a], per c. per inquisitionem. extrà de elect. & ibi tex. Hoc idem ibidem tenent Innocen. & Ioan. Andr. idem Spec. in tit. de confes. in §. nunc videndum. circa princip. Nec obstat c. inter dilectos. ver. nec attestationes &c. extrà de fide instru. & l. is apud quem. C. de edend. & l. j. C. res inter alios acta. quia loquuntur in actis habitis respectu probationũ factarum per testes vel instrumenta: & non per confessionem. & vidi in curia parlamenti determinari. Et est ratio diuersitatis: quia multa possunt opponi contrà testes, vel instrumenta: sed non sic in confessione. Nimis enim esse indignum iudicamus, vt quòd quisque voce dilucide protestatus est, id in eundem casum infirmare. l. generaliter. C. de non nume. pecu. & in c. per tuas. extrà de prob. Testes tamen recepti inter certas personas, faciunt præsumptionem contra alias l. admonendi. & l. si quis libertatem. & ibi Bar. ff. de iureiuran. Sed an acta in vno iudicio fidem faciant in alio? vide quæ dixi suprà quæstionem cxxxvj. De materia confessionum tetigi, suprà quæstione clxxvj.

a ¶Alias personas. *Confeßio non præiudicat, nisi quo ad interrogantem: non autem quo ad alias personas non interrogantes. vt de hoc est tex. not. ff. de interro. actio. & not. domi. Bald. Abbas Sicu. in c. quamuis. de re iud. Ioan. Andr. in addit. Specu. de confes. §. nunc dicendum. in versicu. quid si confiteatur ad fin. Imol. in cap. qualiter & quando. lo ij. de accu.*

SVMMARIVM.

1 *Citari personaliter à delegato, vel ab ordinario quando quis poßit.*
2 *Citatio qualiter fieri debeat.*

QVAESTIO CCLV.

a QVis non potest citari personaliter [a] †delgato: nec ab ordi-
1 nario: nisi casibus descriptis, in c.j.de iud. lib. vj. nisi citaretur coram Papa, Imperatore, aut alio principe: vt ibidem no. quod facit ad q. sæpe occurrentem de his, qui citantur corã domino gubernatore Delphi. locum tenẽte domini nostri Delphi. personaliter vltra casus ibidem descriptos, an fieri possit. circa hoc aduerte: quia de stylo curiarum potest pars citari personali-
2 ter, quandocũque videtur iudici expediẽs. † De materia citationis, si debeat fieri in personam citandi, vel quomodo, & qualiter
b & quando, vide plenè [b] Per Bart. in l. dies. §. prætor. ff. de dã. infec. An sufficiat citare procuratorẽ in principio causæ, vide Bar. in l. eum qui. C. de procurato. & in l. meminerint. C. vnde vi. & gl. in c. causam quæ. extrà de dolo & tetigi infrà q cccc xlv. in fin. Vtrum sufficiat citatio ad domũ? vide Bart. in d. l. dies. & in l. j. in princ. ff. de lib. agn. De materia citationis, scripsi in notab. meis. in §. citatio incõgrua. cum sex §. sequen. & cxxj. consil. meorum.

a ¶ Personaliter. *Ex causa tamẽ potest, quæ in citatione tũc debet exprimi. l. fi. C. de procu. Aliàs non arctaretur citatus ad personaliter cõparendum, secundum do. Pe. de Anch. in c. j. hic allegato. in j. notabili.*

b Vide plenè. *Tu vide omnino do. Innoc. in c. si aduersarius. in glo. sua. in ver. publicè. extrà de eo. qui mit. in pos.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier prægnans citata, an teneatur in iudicio comparere. Et quod sit non comparentis periculum.*
2 *Mulier pro debito ciuili non debet incarcerari.*

QVAESTIO CCLVI.

a MVlier [a] aliqua prægnans seu grauida † citatur personaliter
1 cõparitura corã iudice, si ipsa non cõpareat: vtrum pœna contra eam debeat declarari? Dic quod non: quia cõparere nõ tene-
b tur siue ipsa sit prægnans [b] à viro suo, siue ab alio. l. non exigimus. §. si verò propter. ff. si quis cautio. ita etiam ibidem tenent Guli. de Cug. & Bar. Et ita vidi obseruari in hac curia parla. Ad
2 idem mulier †etiam pro debito ciuili, nõ debet incarcerari, ne circa castitatem iniurietur: vt in auth. sed nouo iure C. de custo. reo. Etiam si non habeat bona, in quibus fieri possit executio contra eam. Et fuit declaratum die vij. mensis Feb. M.ccclx. in

manibus Io.Botuti in causa Catharinæ de maso ex vna parte,& Io.fratris de scalis,ex altera.& hoc fuit tunc limitatũ in muliere honesta,per l.j.C.de off.diuer.iud.secus in meretricibus:nam vtilitas vitæ earum non meruit laqueis legum innodari.l. quæ adulterium C. de adulte.

a ¶Mulier. *Verecũdiæ sexus muliebris parcitur.C.de iur.cal.l.ij.§.sui aũt.*

b ¶Sit prægnans. *Etiam non prægnans mulier inuita ad iudicium trahenda personaliter nõ est, quacunque causa in iure non expressa.c.ij. de iud.lib.vj.& ibi domi.Ioan. Andr.*

SVMMARIVM.

1 *Briansonij consuetudo, vt proximior agnatus posit rem alteri venditam infra certum tempus pro eodem pretio habere. & nu.6.*

2 *Pactum adiectũ,quòd si infrà xviij.menses restitueret, venditio habeatur pro non facta,vtrum excuset proximiorem à lapsu anni.*

3 *Tempus reuocandi rem,an currat minori xxv.annis.*

4 *Vendicanti rem,an non debeant restitui fructus.*

5 *[Iu]s competens proximiori agnato de vendicanda re,an alteri possit cedi.*

QVAESTIO CCLVII.

a CAuetur de consuetudine in patria Briansonij [a] † quòd pro-
1 ximior agnatus vel cognatus potest rẽ extraneo venditam infra decem dies inter præsentes,vel infra annum & diem inter absentes,pro eodem precio habere,vtrum valeat talis consuetu-
b do[b]? vide Cyn.in l.dudum.C.de contrahen.emptio. & venditio. qui refert Iac de ro.talem quæstio.mouisse.in l.contra maiores. C.de inoff.testa.& Oldra.in l.fi.C.in quib. cau.in integ.rest.non est necess.Aliquis vendit vnam rem Titio : consuetudo est,quòd proximior eam habere possit pro eodem precio infra certũ tempus, emptor dicit se non teneri tradere proximiori, & mouetur propterea litigium inter proximiorem & emptorem,quod litigium durat per annũ,fertur sententia contra emptorem:Nunc quæritur à quo tẽpore incipiat currere annus , an à tẽpore venditionis factæ, vel à tempore litigij finiti. Ia. dicit ꝙ à tempore finiti litigij.& alle.tex.in l.quandiu.C.qui admit.ad bon. posses.
2 possunt.& nihil plus dicit.¶†Sed iuxta præmissa quæro,vẽditor in venditione adiecit in fin.ꝙ eo casu quo ipse infra xviij. menses restitueret pretium,vẽditio haberetur pro non facta, vtrum tale pactum excuset proximiorem agnatum, à lapsu anni, de quo loquitur dicta cõsuetudo. Videtur ꝙ sic : vt l.quãdiu.suprà allegata. Et ita videtur tenere Iac.in loco præal. In cõtrariũ facit & videtur text.expressus in l.ij.§.biduum.ff.quando appellã-

sit

fit.ſic inducendo, appellatio nedum tendit ad ſuſpenſionem ſententiæ, ſed etiã ad reſciſsionem.l.j.C.de poſt.l. furti.§. j.ff. de his qui not. infa. & in l. tale.§.qui prouocauit. ff.de pact,Sed ſic eſt, quòd ſi ſententia diffinitiua proferatur ſub conditione, debet appellari ſtatim infra biduum à tempore ſententiæ, & non expectari conditionis euentus, imò ſi expectetur ſententia, tranſit in rem iudicatam, nec valet appellatio. Idem dicamus in caſu iſto:nam cum talis conſuetudo ſit reſciſſoria contractus,quòd annus ſtatim currat à tempore contractus perfecti, ne ſuſpendatur propter pactum adiectum : quia ſi in actu conditionali tempus ſtatim currat:vt d.§. biduum. multomagis ſtatim debet currere in actu purè & perfectè celebrato.arg. auth. multo magis C.de epi.& cle.nõ obſtat l.quãdiu.alleg.quia ibi apparebat de diligentia petentis poſſeſsionem bonorum. ideò nimirũ ſi tempus bonorũ poſſeſsionis agnoſcendæ ibi non currat, donec certum ſit, ꝙ tabulæ ſint validæ vel non. In caſu verò noſtro iſte proximior nullam diligentiã fecit infrà annum, ſicut facere debuit ſtatim præſtando de iure talis conſuetudinis. l.ſi fundum.C. de rei ven. ideò nimirũ, ſi contra eum currat lapſus anni. l. fin. in fin. C. de
3 anna.excep.¶ †Sed an illud tempus currat minori xxv.annis?do. Old.in l.fi.C.in quib.cau.in integ.reſt.non eſt neceſ.qui mouent etiam iſtam q.dicit quòd ſic.Sed reſtituitur & alleg.c.cõſtitutus. extrà de in integ. reſt.de hoc etiam tetigi ſuprà q. xxxj. Sed nonne iſte minor tenetur reſtituere expen. illi,à quo res vendicatur? Dic ꝙ ſic : vt ff.de in inte.reſti.min.l. intra vtile.§.j.¶Sed nónne
4 in†caſu propoſito,ille,à quo res vẽdicatur,tenetur reſtituere fructus?dic ꝙ nõ ſecundũ Old.vbi ſuprà : quia hic agitur cõditione ex l.vigore talis conſuetudinis, quæ eſt ſtricti iuris : vt inſtit. de act.§.actionũ. & quando agitur actione ſtricti iuris, ad rem quæ nunquã fuit in bonis petentis:ibi nõ veniũt fructus niſi à tẽpore litis conte.ff.de vſu.l.videamus.§.ſi actione.ſecundũ Old. in l. fi.
5 C.in quib.cau.in integ. reſt.non eſt neceſ. ¶†Quæro iuxta hanc materiam,an iſtud ius cõpetens proximiori agnato, poſsit alteri cedi.vide quę plenè dicit Ange.de Are.in l.vſufruct.circa prin. ff.de noui ope. nun.¶Et an ipſe agnatus teneatur reſtituere impenſas factas medio tempore, vide plenè eundem Ang.de Are.
6 in d.l.j.§. nũc videamus.†Sed an dicta cõſuetudo habeat locum, cum res extraneo traditur in ſolutũ,& non venditur?Spe.in ti.de emp.& vend. in §.nunc dicendum. in ver.ſed pone ſtatutum eſt.
c in aliquo loco tenet, quòd non.[c]

¶In

a ¶In patria Brianſonij. *Idem in Picardia: vbi viget talis conſuetudo: vt dicit d. Odofr. in l. dudum. hîc alleg.*

b ¶Valeat talis conſuetudo. *Vide not. d. Bal. in præalle. l. dudum. in ver. ſed quæro. vbi tenet, quòd huiuſmodi conſuetudo nõ valet: quia reprobatur ratione turpitudinis, vel intolerabilis iniquitatis.*

c ¶Quòd non. *Nota ergo differentiam, quæ ad hanc q. inter vendere & dare in ſolutum.*

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia collegiata, quomodo cognoſcatur.*

QVAESTIO CCLVIII.

1 Eccleſia collegiata † cognoſcitur per ſigna, de quibus not. in c. dilecta. extrà de exceſsi. præla. & dicit Paul. quòd ſigna ſunt, Commune ſigillum. in c. ſignificauit. extrà de appel. Commune refectorium, & commune dormitorium, de quo Innoc. in c. poſtulanti. de iure patr. & not. in c. à nobis. eod. tit. Non tamen requiruntur omnia prædicta ſigna inſimul: vt dicit Franc. de Zabarel. in d. c. dilecta. & c. hi qui. de ætate & qualita. ordi.
a in cle. & tres faciunt eccleſiam collegiatam,[a] & prioratum conuentualem: vt not. per glo. & doct. in præall. c. à nobis. & ponit glo. in cle. ij. de præſcr. Licet ſecundum Pau. duo ſufficiunt: vt in c. j. de elect. ita dicit Fran. de Zaba. in c. cauſam. de elec. in c. j. In collegio tamen inter ſeculares faciendo, requiruntur ſaltem tres l. Neratius. ff. de verb. ſig.

a ¶Et tres faciunt eccleſiam collegiatam. *Imò duo faciunt collegium eccleſiaſticum, & ſic etiã conuentum, ſed ad collegiũ faciendum inter ſeculares requiruntur ſaltem tres. d. Car. in c. ij. xiiij. q. de reſcrip. cle. In vno ſolo tamen retinentur collegium, do. Innoc. in c. præſente. de iure patro. l. ſicut in decurionibu[illegible]m gloſ. & Bart. ff. quod cuiuſque vni.*

SVMMARIVM.

1 *De officio procuratoris fiſci.*
2 *Iuriſdictio an ſit apud fiſcum.*

QVAESTIO CCLIX.

1 SI in ciuitate, in qua † quis eſt conſul, negetur ꝙ ſit conſul. an
a requiratur probatio? Dic ꝙ nõ: vt tenet Bar. in l. j.[a] C. qui & aduer. quos. Quod facit ad multa, præſertim vtrũ do. procurator fiſcalis huius curiæ parlamẽti vel alterius curiæ inferioris debeat probare ſe eſſe talem, & ſi non probauerit in proceſſu, an pro-
b ceſſus ſit nullius. & certè non, per no. per Bart. vbi ſuprà. & ita ſer-
c uatur de ſtylo dictæ curiæ parlam. Idẽ dicerẽ de officiali vel iudi
d ce[b] Idẽ de magiſtris curiarũ, qui[c] in ſtationibus[d] ſunt prępoſiti.

¶† Circa

2 ¶Circa † præmissa, quæro vtrum apud fiscum sit iurisdictio. Dic secundũ Bald. ꝙ fiscus est duplex: scilicet vniuersalis & particularis: vt fisci Papien. tamen apud nullũ fiscũ est iurisdictio. Quia
e fiscus est[e] idem, ꝙ custos sacrista, lege animatus & armatus. & sacrista seu repositoriũ publici thesauri habet priuilegia & ꝓprios iudices, & vice publicæ personæ fungitur: & ei donari & legari potest. & habet procuratorẽ, qui agit & conuenitur nomine fisci. Et est saccus sine cõscientia, qui imbursat omnia malè acquisita. ff. de calum. l. in hæred. & ff. de inoff. test. l. Papini. §. meminisse. Propriè tamen fiscus non est: nisi imperij & Papæ. l. j. C de bonis voc. lib. x ff. ad munic. l. simile. ita dicit Bal. in feud. in tit. de pace iura. fir. c. j. §. ad hoc. Et plene scripsi, in appar. statuti. Si quis per literas. in gl. super verbo fisci, vbi tetigi de procur. fiscali Delph.

a ¶Bar. in l. j. *In ver. circa primã partem. Et loquitur formaliter. in decurione, qui & consiliarius ciuitatis dicitur. C. de decu. in glo. rubricæ. lib. x.*

b ¶Iudice. *Istud noluit in terminis do. Bal. in præd. l. j. C. qui & aduer. quos in versic. iij. oppo.*

c ¶Curiarum. *Etiam mercatorum vt per domin. Bal. vbi suprà, in versic. idem si quis*

d ¶Stationibus. *De stationibus fit mentio: & quid sit statio, not. C. de compensat. in l. j. & ibi glo. in versi. statio.*

e ¶Fiscus est. *Fiscus propriè dicitur saccus, in quo reponuntur bona publicata, & confiscata, quæ post marsupium, id est, bursam non sufficiens concludere publicata constitutus fuit, paritérq; eò minus, deinde sufficiẽti effecto ad domum deuentum est: quæ & ærarium fisci vocatur. gl. in ver. fiscalis. l. in prouinciis. C. de numerariis. lib. xij. & licet fiscus non habeat iurisdictionem: ei tamen vt patriæ reuerentia exhibẽda est lege. hi qui ff. de postul. Quo fit, vt agens contra fiscum teneatur [ue]niam impetrare. l. bene à Zenone. post. med. ibi ex nostra iussione. C. de quadri. præscript.*

SVMMARIVM.

1 *Cura an expiret, prodigo reuocato ad bonam frugem. vide & nu. 2.*

QVAESTIO CCLX.

1 CVrator datus est alicui prodigo. † qui prodigus esse desinit, & recipit bonos mores: vtrum ipso iure expiret cura: tex. est quòd sic in l. j. circa princ. ff. de cura. furiosi. & ita tenet expressè Petrus de Bella pertic. & ibi reputat casum singularem. Quod intellige, si per biennium vel trienniũ steterit discretus. arg. in auth. de monachis. §. illud. col. j. Bart. vero in l. is cui. ff. de verb. oblig. voluit dicere, quòd requiratur declaratio iudicis, per
2 rationem quam sibi assignat. † Quid dicendum? crederem ꝙ si reputa

reputatus fuerit sanorum morum, per biennium vel trienniũ, ꝙ hoc sufficiat. ar. l. Barbarius Philippus. ff. de offi. præt. & l. j. C. de test. & l. ij. C. de sent. & inter. om. iu. & c. cõsultationibus. extrà de iure patro. Si vero ante tale tẽpus disceptaretur, & reuocaretur in
a dubiũ, tunc fortasse esset necessaria iudicis declaratio. [a] & ita posset saluari opi. Bart. Vide tamen quæ ponit glo & post eã Bar. in l. j. C. qui & aduersus quos in inte. resti. postulatur. vbi dicere volunt, ꝙ si quis prodigus eligatur in consulem, quòd ex hoc non dicitur recepisse sanos mores: imò requiritur probatio. quod intelligerem verum, nisi tempore maiori, vtpote biennio, vel triennio talis esse appareret & reputaretur, vt iuribus allegatis. Et pro hoc bene facit l. cum his. C. de curato. furiosi &c.

a ¶ Iudicis declaratio. *Istud procedit, vbi est manifestum ipsum prodigum ad sanos mores reuersum: quia tunc is, ipso iure desinit esse sub cura. nam manifestum seu notorium æquiparatur sententiæ quantum ad effectum declaratiuum, id est, quantum stylus ad declarandum. do. Bal. in l. j. versicu. quidam dicunt. C. de cura furiosi. & ita tenet do. Pau. de Cast. ff. de verbo. obli. l. is cui bonis. in iij. col. in ver. vnum tamen. iuncto ver. præceden. & ibi do. Bart. post la. de Are. in versic. quæro aliquis. & do. Alex. de Imo. in iiij. col. in ver. inquantum. etiam quẽ omnino videas.*

SVMMARIVM.

1 *Capellano moriente, instituto herede laico, vtrum inuentarium fieri debeat per curiam ecclesiasticam vel secularem.*

QVAESTIO CCLXI.

1 CApellano moriente, relicto hærede homine laico, † vtrum inuentarium fieri debeat per curiam ecclesiasticam vel secularem? dic ꝙ per curiã secularem: quia mutatione personæ bona quæ erant affecta priuilegio clericali, desierunt esse ecclesiastica, & conditionem hæredum sequuntur. Casus est singularis in l. per procuratorem. in §. j. ff. de acqui. hære. facit l. iij. C. de epis. & cle. & melius in l. fiscus. ff. de iure fisci. istud voluit dicere Spec. in tit. de cle. coniu. §. j. ver. ad huiusmodi autem art. &c. ibi dũ dicit, aliàs nõ tenetur ecclesiasticus: quia mutata persona mutatur
a status rei &c. Istud videtur tenere Dy. & Bat. [a] in d. l. per ꝓcuratorẽ. & ita fuit dudũ iudicatũ in d. curia parlamẽti pro Petr. Meyrodi hęrede do. Stephani Croseti presbyteri de Turre pini: & pro ista parte benefacit: quia hæreditas antequã fuerit adita, repræsentat defunctũ, & postquam fuerit adita, repræsentat personam hæredis. l. j. §. Scæuola. ff. si quis testamento li. esse iussus fuerit. & in l. hæreditas in multis. ff. de acq. rerũ do. & l. cœptã. ff. de vsu

cap.istud etiam probatur per l.j.de tuto.& cura.da.ab his.iunctis ibi no.per Bar.dum ibi dicit,ꝙ clerico impuberi succedenti laico debet dari curator,per curiam ecclesia.& tamē curator datur principaliter rebus,secundo personis:& ita patet ꝙ moriente testatore bona eius & hæreditas sequantur conditionem personæ hæredis. & pro hoc etiam facit quod dixi j.q. ccclxxxij.& de hac q.etiam tetigi infrà q.ccccclxij.

a ¶Et Bart. *In præd.l. Paulus.in ver.in ij. parte. vbi notando dicit, quòd mutatione personæ mutatur priuilegium. & ex hoc arguit, quòd si resp. vel ecclesiastica transit ad priuatum,perdit priuilegium & efficitur vsucapibilis.& hoc facit ad decisionem propositæ quæstionis.& adde do.Pau. de Cast.in prædi.l.Pau.in §.idem respon. qui casum illius §.post do. Old. notandum esse dicit, pro renunciantibus hæreditati paternæ vel maternæ cũ iuramento,qui eo non obstan.illi ad quem hæreditas peruenit, ab intestato decedente, possunt ipsam hæreditatẽ petere:quia mutatione personæ hæreditas ipsa desiit esse paterna,& facta est fraterna.& dicit hãc determinationẽ probari per l. quæ Titij test. in prin. ff.de his, qui.vt indignis.*

SVMMARIVM.

1 *Delphinatus consuetudo,circa instrumentorum confectionem.*

2 *Consuetudo loci contractus, vel iudicij, in quo bona sunt sita,an debeat attendi.*

3 *Regionis consuetudo,inspicitur,in solennitate actus,de quo agitur.*

QVAESTIO CCLXII.

a CONsuetudo[a] seu stylus notariorum est in hac patria † Del-
1 phin. ꝙ instrumenta recipiuntur sine indictione, & valent talia instrumenta & sunt probatoria,iuxta quod quæro:quidã de comitatu Gebẽnensi testamentum suum condidit in loco de Romanis,cuius hæreditas situata est in Sabaudia,& hærèdes eiusdẽ de comitatu Gebẽnesi,notarius domiciliarius Delph. recepit instrumentũ,nec indictionem adiecit:an instrumentũ sit validũ & probatoriũ.Super hoc sunt gl. contrariæ, præsertim in l. j. C. de
b eman. li.& in l.si fundus. ff.de euic. super qua quæst.dicit Cyn.[b] in l.j. in ij. q. C. quæ sit longa consetudo. vbi distinguit, Aut est consuetudo,quæ pertinet ad litis ordinationem,quę versatur circa processum & processus ordinationẽ.Tunc consuetudo loci,iudicij seruatur,& debet attendi.l.testium.in fi.ff.de test. Aut est talis consuetudo quæ tendit ad litis decisionem:tunc seruatur consuetudo loci cõtractus:vt l.j.ff.de vsu.& l.si fundus.ff.de euic. Idẽ dicit in d.l.j. C.de eman.lib.Cy.etiã idem dicit in l.j. C.de sum. tri.& fide ca.in q.quæ incipit,vidimus qualiter statuta ligent forenses

renses, &c. idem dicit Spec. in ti. de sent. §. qualiter. versi. debent etiam ferri. Iac. de Are. super secundo membro di. præd. dicit sic, prout ibi refert Cy. Aut ex cõtractu celebrato nascitur ius: tunc inspicitur locus, in quo contractus est celebratus. Ratio est, quia ex cõtractu iam est quæsitũ ius alteri. vt l. si fundus. & l. j. s. alleg. Aut nascitur ius ex delicto: tunc etiã locus delicti debet spectari. Et cum talis stylus ac cõsuetudo de non ponẽdo in instrumento indictionem, tendant ad litis decisionẽ, ex quo testamẽto ius fuit quæsitũ hæredi instituto, cõsiderato maximè sicut euenit. vt l. cũ hæredes. in prin. ff. de acq. hære. iuncta glo. l. itẽ videndũ. §. fi. ff. de pet. hær. & l. j. ff. de bon. poss. Locus & patria. in quibus tale testamentum fuit conditũ, debẽt attendi, & cõsuetudo ac stylus, in iudicando obseruari: vt patet per prædicta. facit bene ad præmissa quod ponit Bar. in l. j. C. de emancip. lib. & in l. si prius. ff. de aqua plu. ar. Si enim instrumentũ ab aliquo notario cõstituto authoritate alicuius vniuersitatis virtute sui statuti confectũ, fidem faciat vbiq; extra territoriũ talis vniuersitatis: sicut dicit & tenet Bar. in l. j. & in l. cunctos populos alle. in q. quæ incipit, quæro circa statura præmissa, &c. Multò magis fidẽ vbiq; debent facere instrumẽta ab aliquo notario Delp. secundũ stylũ & cõsuet. patriæ, in qua residet confecta, & hoc maximè propter vtilitatem testantium seu contrahentiũ, ne eorũ contractus vel testamẽta sub tali colore ad nihilũ deducantur. Istã rationẽ ponit text. in auth. de tabellio. §. si verò præter hoc. ibi, ipsis tamen documẽtis propter vtilitatẽ contrahentium non infirmandis, &c. coll. v. & facit quod ponit Cy. l. cũ per liberã. C. per quas personas nobis acquiritur in q. fi. de procuratorio Parisius facto, &c. Et quod not. per gl. in d. auth. vt præponatur nomẽ Imperatoris. in prin. gl. positę super verbo, mox, &c. coll. v. vbi dicit consuetudinẽ in talibus attendi. Et istud magis clarè dicit glo. in c. cum dilectus. super verbo, approbata. extrà de fide instr. vbi dicit gl. quod consuetudo facit instrumentũ authẽticũ & validũ: vbi aliàs non esset.
3 † Et est ratio, quia in solennitate actus, de quo agitur, consuetudo regionis inspicitur. istam regulam dat Bart. l. in fi. ff. de ventre inspi. quam ponit in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & fide cath. vbi ipsam ponit in quæstione quæ incipit. Sed deducitur, an testamentũ, &c. Et ita vidi pluries in hac curia parlamenti determinari per dominos meos in contradictorio iudicio.

2 ¶ Consuetudo. *De materia hic facta. scilicet qualis consuetudo attẽtat in decisorijs iudicij, vide istum, consilio ccxviij. incip. indubitanter. in fi.*

b ¶Dicit Cy. *Vide omnino d.Bal.in l.cunctos populos.in v.col.ver.v.quæro quid.de contra.C.de sum.trin.& fide cath.vide etiam d.Bart.in d.l si fundus. & alios doc.quæ lex clarißima est ad hanc materiã. item etiã in testa.est obseruanda cõsuetudo loci vt dicit Bar.in l.j.§.fi.ff.de ventre inspi.& vide quæstio.quam ponit d.Pet.de Ferra.in forma lib. quãdo petitur hæreditas ab intest.in glo.vallatum legitimo numero. vbi dicit, quòd testamentum factum Venetijs ab aliquo bono. vbi sufficiunt quatuor testes, valet etiam Bononiæ, & vbique. idem dicit in contractibus inspici debere locum, vbi fit contractus.& hanc docet esse communem opi.doct.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula in fine libellorum apponi solita, & alias sibi debitam iustitiam ministrari, quid operetur.*

QVAESTIO CCLXIII.

IN fine libellorum & supplicationum communiter apponitur
1 hæc†clausula[a] & aliàs sibi debitã iustitiam ministrari, ex qua
a talis sequitur effectus:quòd licet talis libellus propter eius generalitatẽ admitti non deberet:iuxta no.per gl.in l fi C.de an.exceptione.attamẽ vt res potius valeat,quàm pereat, iuxta l.quoties, ff.de ver.obl.proferetur sententia, quę erit valida & fiet condẽnatio in mitiorẽ partem quã fieri poterit.ita dicit Inn.in c.cum dilectus.extrà de ordi.cog.idem etiã tenet Spe. in tit.de conceptione libellorũ.§.iam nunc videndũ. in vers.tale instrumentũ.& ita sæpissimè vidi in hac curia parlamenti fieri & obseruari etiã in contradictorio iudicio. Idem etiam dicerem vbi libellus aliàs ineptè concluderet,per ea,quæ dicit Inno.in ca.examinata.de iudiciis,pro qua facit c.dilecti filij de iudiciis.

a ¶Hæc clausula,*Videlicet,peto iustitiam ministrari super præmißis, & quodlibet præmissorũ operatur sententiã fieri posse ex libello inepto, non cõstet de intentione libellantis, & actio cõpetat,licet ineptè proponatur, vt per d.Panor.in c.cum dilectus.in xvij.col.in versi.ex prædictis infero ad illud,extra de ordi.cog.vide quo ad prædictam clausulam d.Alex.j.parte.consi.cxxj.ij.col.versi.alio fundamento.& v.col.versi. non obst.*

¶*Idem vult Alexand.consilio xxxiiij.circa finem,in iij.volum.*

SVMMARIVM.

1 *Censu legato, an censeatur legatum dominium directum rei cui sensus est impositus.*

3 *Census & dominium, vt se habeant.*

QVAESTIO CCLXIIII.

1 AN legando †vel dando censum,quẽ quis percipit super aliqua domo vel aliqua re, censeatur legare vel donare, dire-

ctum dominiũ talis domus super qua cẽsus percipitur? Pro cuius quęsiti responsione, est præsciendũ, q̃ census qui pro aliqua re debetur, & dominũ directũ talis rei se habẽt, vt principale & accessorium. Nã dominium directũ est principale, & canon, est accessoriũ: quia ad causam dominij directi fit, & præstatur. l. ij. C. de iure emph. hoc sic prȩsupposito, quia nõ est incõueniẽs vnũ habere dominiũ directũ alicuius rei: & aliũ super tali re percipere cẽsum. l. fi. §. fi. ff. de cõtrah. empt. & ven. nec principale sequit̃ suũ accessorium, nec sibi cadit: insti. de rerũ di. §. si tamẽ & §. literæ licet bene cõtra. l. si vt certo. §. vsq; adeò. ff. cõmo. & ff. de institoria. l. cuicunque. §. pe. & l. eos. C. de vsur. & quòd habetur per gl. Dy. & Io.
2 An. in c. accessorium. de re. iur. lib. vj. ideò sequitur, † quòd legato censu non venit, nec censetur esse legatũ directũ dominium: & de hoc vide text. in d. l. fi. §. fi. ff. de contrah. empt. & vend. Et pro hoc bene facit l. summa cum ratione. §. emptor. ff. de peculio. vbi seruo concesso, qui est principalis, non censetur peculiũ concessum, quòd se habet vt accessorium. Multò ergo minus vbi concessum esset peculiũ, non censetur seruus concessus, vt iuribus allegatis.
3 Sic etiã in proposito est dicendũ. † Præterea, census & dominium directum se habẽt vt diuersa & separata: vt apparet ex iam dictis. ergo vno legato vel concesso aliud non censetur legatũ vel concessum, cum de vno ad aliud non fiat illatio. l. sed si ante. ff. de except. l. si maritus. C. de don. inter vir. & vxo. & l. duobus. ff. de test. tutela. ¶ Et hæc faciunt contra creditores, qui faciunt pignorari debitores suos in causam iudicati de eorũ censibus, quando seruientes Delp. qui faciunt pignorationes, capiũt de pignore census, non exprimendo cepisse de pignore census cum directo dominio. Quia si hoc non dicatur, non censetur dominiũ directum captum fuisse de pignore, cum sint res diuersæ. & separatæ per suprà allegata. tamen quicquid sit de iure, hæc curia parla. seruat contrariũ: quia cẽsibus captis de pignore, mãdatur creditoribus, quòd recognoscãtur: & fiunt recognitiones de censu cum directo dominio, licet in pignoratione non fuerit facta mentio de directo dominio rerum quibus debentur dicti census: & ita seruat stylus dictæ curiæ: & cæterarum curiarum inferiorũ Delph. qui
a pro l. debet seruari [a]. l. si quãdo. in fi. C. de iniur. Et super ista materia vide Hostien. in summa in tit. de iure emph. §. fi. versi. quid ergo. & Spe. eo. tit ver. lxxxvj. & Bar. in l. si domus. §. fi. ff. de leg. j.

a ¶ Stylus. *Debet pro lege seruari de hoc suprà in præludio, stylus quid sit, & quot modis sumitur in iure. dom. Bart. in l. j. in versic. quærit*

hac gloss. C. de sacrosanct. eccles.

SVMMARIVM.

1 *Comitatus Valentinensis, & Diensis, an dicantur de Delphinatu.*

QVAESTIO CCLXV.

1 AN comitatus Valentinē.†& Dienssis, acquisiti per dominum nostrum Delph. ab anno domini M.ccccxv. citra ex dispositione testamentaria d. Ludouici de Pitauia, quondam comitis dictorū comitatuū,& adiūcti huic patrię Delph. dicātur,& cēseantur esse de Delph. ad hoc vt debeāt ibidē degentes vti & gaudere libertatibus præsentis patriæ Delphi. Credo quòd sic: quia tale augmentū censeri debet esse idem, sicut ipse Delph. cui accedit. l. prædiis. §. qui domum. & l. vxorem. §. legauerat. ff. de leg. iij. & l. quod in rerum. §. j. ff. de le. j. Nam eo ipso quod dicti comitatus
a æstimati fuerunt adiuncti Delp. ipsi de Delp. fuerūt effecti,[a] sicut probāt dicta iura. & hoc tenere videtur expresse Bal. in c. j. §. præterea ducatus. in q. quæ incipit, sed quid si Marchionibus. circa fi. de prohi. feu. alie. per Fede. & alleg. l. inter socerū. §. cum inter. ff. de pac. dotali. Et facit etiam quia res vnita sapit naturam & con-
b ditionem eiusdem rei, cui vnitur[b]. gl. j. c. j. ne se. vacan. in glo. iij. & facit l. si fundi. vsufruc. §. sed si insula. ff. de vsufruc. item etiam facit quia priuilegiū concessum ciuitati, trahitur ad villam, quæ est addita posteà illi ciuitati. not. Bart. in l. insula. ff. de acquir. rer. do. Ita etiam videtur in casu simili tenere Gui. de Cuneo. in l. si conuenerit. ff. de pig. actione. Vbi dicit. quòd si rex occupet aliquam villam, quòd illa debet regi legibus occupantis, sicut dicimus in eo, quod accrescit per alluuionē, quòd efficitur eiusdē iuris, cuius erat prædium, cui adiicitur. pro hoc ff. de admin. tuto. l. quos. §. fi. De hac materia etiā scripsi in cxxxiiij. consi. meorū vbi plenè vide materia vnionis etiā in ecclesiis. Et ita seruatur in degentibus in dictis comitatibus Valen. & Diensis tam respectu libertatum, quàm aliorum bonorum, & onerum præsentis patriæ Delp. De hac materia etiā tetigi infrà. q. cccclxxxix. & q. cccliiij.

a ¶ Effecti. *Quia coniunctum alteri assumit naturā eius cui adiungitur. l. fi. ff. de vino, triti. & oleo leg. & ff. pro socio. sed si adijciatur, & facti, quòd religiosa sunt, quæ religiosis adhærent. ff. de rei ven. l. quæ religiosis.*

b ¶ Cui vnitur. *Tu vide de hoc istum, consi. cxxxiiij. incip. circa processum diffiniendo. in primo euidentiali. num. j. versic. & pro euidentia. ibi, sed ipsa ecclesia. quæ vnitur.*

SVMMARIVM.

1 *Decimas an omnes soluere teneantur.*

2 *Decimarum exactio an habeat causam continuam.*
3 *Decimarum solutio quæ bona tribuat.*

QVAESTIO CCLXVI.

A Præstatione decimæ nullus eximitur.in c. à nobis. extrà de
1 decimis.in antiquis. † Ideo dicta curia parl.de anno domini M.ccccclix. apsancit, quòd nobilis Gulielmus vasque,castellanus Grauæ soluat decimas priori dicti loci pro possessionibus quas tenet ipse castellanus in d.loco nomine Delph. quas ipse ca
2 stellanus soluere recusabat.¶†Sed an exactio decimarum habeat causam continuam?dic quòd sic. Quia quotidie possunt & debẽt exigi,& non solum prædiales,sed etiam personales.ita dicit Inn. in c.de quarta.de decimis.¶De seruitutibus habentibus causam continuam vel discontinuam,tetigi ĵ.q.ccccclxxiij. ¶De materia decimarum in foro conscientiæ, vide aliquas quæstiones singulares per d. Martinum de Laude in tractatu de conscientiis.
3 ¶†Sed quæro quæ bona tribuat solutio decimarum?[a] dic secun-
a dum Io.An.in c.j.de deci.in vj.Ex quo infertur,quòd licet conductor non teneatur ad solutionem pensionis propter sterilitatem. c.propter sterilitatem.extrà de loca.tenebitur, si non soluit decimam: secundum Geminianum in d.c.j. de decimis.lib. vj. ideo sint cauti domini aduocati opponere contra tales,ꝙ ipsi non soluerunt decimas.¶De materia decimarũ etiã tetigi ĵ.q.cclxxxiiĵ.
a ¶Que bona tribuat solutio decimatum. *Adde xvĵ.q.j.ca. decimæ. quæ autem mala proueniunt ex subtractione decimarum : vide Gofre. in summa de decimis.§.in summa not.est.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio primo filio nascituro ex tali matrimonio facta,valeátne.*
2 *Stipulatio interposita per notarium,ad opus futurum,an valeat.*

QVAESTIO CCLXVII.

P Actum factum est in contractu matrimonij, quòd primus fi-
1 lius masculus nasciturus succedat in tali domo†forti, seu castro, vel ipsum habeat præcipuum stipulatione per sponsum futurum vel notarium nomine ipsius interposita, an ex tali pacto sic stipulatione vallato,quæratur filio primo nato ius. Credo ꝙ
a sic,vt videtur text.expressus:in l.diui.§.pactis. [a] C. de naturalibus liberis.& in l.si interdictum.ff.de pact.dotali. hoc etiam ratione probatur: quia per pactum vallatum stipulatione potest acquiri filio non nato.l.si quis operas.ff. de oper. liber.l. Paulus. §.Paulus respondit.ff.de bonis libertorum.& d.l.diui.§.pactis.l. non aliter.ff.de adopt.l.Caius.ff.de vsur.l. si pupillus. ff. rem pu-

pil.sal.fo. Nec obstat l.vsusfructus.ff.de stip.seruo. quia loquitur de valore substantiæ stipulationis, quæ non potest esse in pendenti: an valeat vel non valeat. Sed bene potest esse in pendenti, cui acquiratur ipsa stipulatio & deductum in ea: vt in casu isto. Non enim fuit valor & substantia stipulationis in pendenti: quia interposita per notarium, qui fuit stipulatus: ideo fuit valida, per l. non aliter. & l. Caius. s. allegatis. Idem dicerem in ecclesia nondum ædificata quòd eidem solui debeat, relictum, seu donatum ita no. Bar. in l. seruos ad custodiam. ff. de ali. & ciba. lega. Nec
2 obstat c. ad audientiam. lo ij. extrà, de eccle. ædifi. quia † ecclesiæ quæ nondum est, vel capi. priuilegium non posſit concedi, vt statim sit priuilegiata: valet tamen cum erit ædificata, vel cum erit capitulum, sicut seruitus potest constitui ædificio futuro. & futura aqua non vt statim sit seruitus, sed obligatur constituens ad eam constituendam, cum fuerit ædificium. l. si seruitus. §. fin. de seru. vrb. præ. & no. gl. in l. seruitus. §. fi. & in c. ad audientiã. s. alle. & Bar. in d. l. seruos. Sic in proposito valet stipulatio per notarium interposita ad opus filij nascituri. Et ita aliàs consului dum practicabam in causa d. Morgiarum & do. Pipeti, eius fratris, ad causam terræ Morgiarum. & obtinui sententiam in dicta curia parl. pro dicto d. Morgiarum, qui tunc vocabatur dominus de tribus An. De prærogatiuis, quas habere debent primò nati vide plenè per d. Martinum de laude in tract. suo de Primogenitura. De filio primo nato tetigi ĩ. q. cccclxxvij. & q. ccccv. & vide quæ etiam dixi in cxxxj. consil. meorum.

a ¶ §. pactis. *Ibi, & vnà cum fratribus suis postea ex eisdem parentibus fortè progenitis. iuncto ibi, nec minus pactorum emolumenta percipiant.*

SVMMARIVM.

1 *Constitutio precarij, quid operetur.*
2 *Testamentum capti ab hostibus an valeat.*

QVAESTIO CCLXVIII.

QVidam donauit bona sua Titio, casu quo moreretur sine li-
1 beris, constituendo ex nunc prout † ex tunc, & econtrà se dicta bona donata posſidere precario nomine dicti Titij donatarij. moritur donator sine liberis, an dñium dictorũ bonorũ donatorum trãseat in eius hæredem vel donatarium. Fuit dictum & conclusum, quòd in donatarium: quia in puncto mortis donato-
a ris seu per momentum ante dominium [a] censetur esse in donatarium translatum causante dicta precarij constitutione. ex verbis

bis prædictis ex nunc,&c.l.quod meo.in prin.ff.de acquir.poss.l. quædam.ff.de rei ven. Iunctis his quæ habentur in l.iiij.§.j.de condit.& demon.& in c.ex parte.de cler.non resi.hoc etiam probatur in fictione legis Corne.l.lege Cornelia.ff. de testamen.vbi
2 captus†ab hostibus,si ibidem moriatur,fingitur fuisse mortuus, per momentum ante captionem,& valet eius testamentum.l. in omnibus.&ibi gl.ff.de cap.& postlim.reuersis.& l.si ab hostibus. ff.solu.matrim.Licet in §.fi.insti. qui testa.face. non pos. dicatur prima hora captiuitatis. Et pro hoc facit quod dicit Bart. in l.si filius.ff.de verb.obligat.vbi initium contractus initi sub conditione,inspicitur,vt ibi.¶ Et de hac materia constitutionis precarij,vide quæ dixi s.q.cxij.Et j.q.ccccclix.& q.ccccxij.

a ¶ Dominium. *Puta vtile.vt per dominum Bal in rubr.C. de iure emphy.in prin.& ibidem in l.j col.j.in versic.sed quid si. C. quando licet ab empt.disce.precarium enim,& si ficta dicatur traditio,veram tamen & propriam acquirit possess.secundum d.Bar.in l.ab emptione.in vlti.col.in ver.fi.ff.de pac.& in consi.lxxj.quod incipit Marti. Forniconis de Eugubio. Et istud est verum,etiam si fiat à procuratore,vt per ipsum d.Bar. in locis præall.doct.Bal.in l.j.col. ij.in ver.denuo quæro. C. quando licet ab empt.disc.*

SVMMARIVM.

1 *Denuncians debeátne in expensis condemnari parti priuatæ.*

2 *Thesaurarius Delphinalis si quem trahat in causam,in curia parlamenti,& succumbit,an debeat in expensis condemnari.*

QVAESTIO CCLXIX.

1 DEnunciator facta denunciatione speciali † contra aliquem nominatim secuta absolutoria,debet in expen. condemnari.l.j.C.de sumpt.rec.li.x.&in l.j.de decurio.eo.lib.& tenet Cyn. in l.seueriter.C.de excus.tuto. & dicitur fieri nominatim, si nomen vel cognomen alicuius subiungatur, vel alia demõstratio. l.nominatim.ff.de condi.& demonst.l. quoties. §. si quis nomen. ff.de hære.insti.Si verò sit generaliter contra omnes,qui culpabiles poterint reperiri,non debet in expensis condemnari:nisi probationes ministret,vel instiget fieri comdemnationem.l.ob hæc verba.in gl.super verbo notarij.in fi. ff. de his qui notan. inf. Et ita vidi in dicta curia parlamenti fieri & iudicari temporibus meis,in contraditorio iudicio in diuersis causis. ¶De hac materia etiam scripsi in notab.meis.§.nedum.Et nõ debet iudex procedere,nisi legitimis indiciis vel informationibus præcedentibus.l.ea quidem.C.de accu.l.item apud Labeonem.§.hæredita-

b tis.de iniuriis.& si faciat, tenetur ad expensas, secundum Cy. b in d.l.seueriter. Et hoc facit contra procuratores fiscales quòd ipsi debent in expensis partis condemnari, si aliquem ponant in processu pro crimine publico vel priuato:nisi præcedentibus in-
c formationibus. [c] Sed de stylo & consuetudine curiæ parlamenti & aliarum curiarum præsentis patriæ Delphi.non consueuerunt tales procuratores fiscales in expen. priuatorum partium condemnari.¶Sed quid de thesaurario Delphi.qui nomine Delphi.ad causam suæ receptæ quandoque trahit aliquem in cau-
2 sam in curia parlamenti, & succumbit, † an debeat in expensis condemnari?& videtur quòd sic,de iure suprà allegato.Ita etiam vidi obseruari de hoc anno currēte domini M.cccclix.& die viij. mensis Martij:in quadam causa,in qua fuit condemnatus Iac.de Denanto in expensis dicti thesaurarij agentis pro quodam debito,in quo tenebatur Io.Bruneti ad causam firmæ magnarum gabellarum de Romanis. Tunc fuit dictum & conclusum per dominos meos parlamenti,& cameræ consilij cōputorum Delphi. quòd in cæteris similibus causis idem seruetur pro & contra dictum thesaurarium.Istud idem scripsi manu mea in camera consilij.in lib.in quo est scripta pragmatica sanctio .in fi.dicti libri. in quo etiam multa alia scripsi ad perpetuam rei memoriam de his quæ in dicta curia parla.fiunt & determinātur. Sed an denuncians teneatur se inscribere ad pœnam tallionis ? vide Bart.in l. diuus.ff.de custo.reorum.

b ¶Secundum Cy. *In d.l.seueriter. versic. per legem istam probatur. & ibi do. Bald. qui dicit quòd si iudex dolo vel lata culpa contra aliquem inquisiuit,potest etiam criminaliter accusari & puniri, & hoc menti fore tenendum.*

c ¶Informationibus. *Vel fama aut indicijs. quia tunc non excusatur procurator fiscalis à pœna præsumptæ calumniæ. Secus his præcedentibus, propter necessitatem sui officij:vt in simili dicitur de iudice inquirente.& secundum d.Cy.ff.de iud.in l.sancimus.in xv.q.& ibi d.Bal.in xiij.q.*

SVMMARIVM.

1 *Dies termini an computetur in termino.disting.*

QVAESTIO CCLXX.

a AN dies [a] termini computetur in termino.Io.de Aret. distin
1 guit.Aut † iudex dicit,Do tibi terminum trium dierum,& non cōputatur: quia intelligitur de proximis sequen. l. eum qui Calēdis.ff.de ver.ob. Aut dicit:do tibi terminū hinc ad tres dies, &

& tunc debet cõputari.l.iij.§.deniq;.ff.de minorib. Quia tunc fit cõputatio de momento ad momentũ.l.j.§.dies.ff.quando appell.
b fit ita dicit Bart.in l.j.[b] ff.si quis cautionib. Sed quicquid sit de iure de stylo dictæ curiæ parlamenti,& communi obseruantia & similiter aliarum curiarum præsentis patriç Delph.dies termini non consueuit cõputari in termino:tamen aliqui in literis compulsoriis & aliis oppositis diem continentibus ponunt ex abundanti clausulam,videlicet die executionis minimè computata.

a ¶An dies. *Hoc est regulare in iure,quòd dies termini nõ computantur in termino:quia in dubio semper computatur de momento ad momentũ: nisi in casibus expreßis in iure in contrarium. Et vide super hoc Io. Andr. in c.super eo.de appellatio. Et per d.Card.in clem.sicut. eod.tit.in j.q.*

b ¶In lege prima. *Vbi etiam vide plenè per Alex. imò plenißimè. in l.j. col.ij.post principium. in ver. in text.ibi prætereà.& vult in effectu,quòd dies dati termini non computetur in termino, siue dicatur statuendo terminum ab ista die,vel infrà dies certos: aut sine aliqua præpositione simpliciter dilatione statuta,vbi enim poneret aduerbium hinc, seu adhinc,secus,secundum eum:quia talis dictio denotat extremitatem temporis. Allegat l.placet.cum gl.in verbo,abhinc. C.de sacros.eccles.& instit. de iure natu.in princ.cum glos.in versic. hinc.*

SVMMARIVM.

1 *Gratiæ redemptiuæ vsus.*

QVAESTIO CCLXXI.

SI debitor promisit decem cum vsuris,vsq; in tali festo,volens
1 soluere ante festum:vt non teneatur†ad vsuras futuri temporis,an sit audiendus.credo quòd nõ,per l.qui Romæ.in prin.ff.de
a verb.obl. &tenet gl.in l.qui pecuniam.[a] si cert.pet.Quod facit ad quæstionem sæpe occurrentẽ. Vendidi certum censum super domo mea,soluendum anno quolibet in festo omnium sanctorum, cum gratia redemptiua, quòd possim redimere infra decem annos quandocunq; dictum censum, cõtingit quòd volo redimere dictũ censum per duos vel tres menses ante terminũ omniũ sanctorum,an tenear soluere cẽsum illius proximioris termini? Et credo quòd sic,de iure,per iura præall. Sed de consuetudine præsentis patriæ seruatur oppositum, quia redimendo per duos vel tres dies ante terminum solutionis liberatur debitor solutione census illius proximi termini. ita semper vidi obseruari à xxx. annis, à quibus inchoaui practicare in hac patria Delphin. ¶ De vendicatione cum reacheto,& de multis aliis quęstionibus hanc materiã concernentibus,vide quæ scripsi in notab.meis.§.quæro

mutuasti

mutuasti mihi,&c.scripsi etiã de vẽditione facta cũ reacheto,infrà q.cccccxvj. Et plenius in tractatu meo de contractibus illicitis, qui vsurarij dici possunt vel non. in §. sed quid si incontinenti,&c. Sed ille qui potest redimere in decẽ annos si poterit quandocunq; redimere, vel si debeat expectare vltimum annum, vide in d.tractatu.in §. circa hanc materiam reacheti,&c.

a ¶ L. qui pecuniam. *Et ibi dominus Odofr. in versic. sed quid dicemus: quia bene explicat mentem glossæ præcedentem pecuniam: & assignat, rationem huius decisionis.*

SVMMARIVM.

1 *Dominium directum an probetur ex recognitione, & transferatur. disting.num.2.*

3 *Confessio extraiudicialis,inducit probationem debiti.*

4 *Recognitio sola, an efficiat quem hominem alterius.*

QVAESTIO. CCLXXII.

a VTrum dominiũ vel quasi prohibetur ex recognitione,[a] vel

1 an virtute eiusdem † transferatur? Et videtur dicendũ quòd non:nam certum est, quòd sunt certi modi, per quos rerum dominia nobis quæruntur,inter quos recognitio nõ reperitur enumerata.Distingue sic: Aut tempore recognitionis,quam aliquis facit,dominium rei quæ cognoscitur, spectabat & pertinebat ad illum, in cuius fauorem recognoscitur, aut ad neutrum ipsorũ: patet argumento à sufficienti partium enumeratione, quod est validum in iure. l.patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. ¶ Sed si ad illum in cuius fauorem fit recognitio, tunc spectabat,nullum dominium sibi ex tali recognitione fuit quæsitũ: quia quod suum erat, amplius suum fieri non potuit. l. cum res, C.de contr.empt.& vend.& l.fin.ff.eod.Si ad neutrum,tunc recognoscitur dominium:quod non haberet,non potest in aliũ transferre:quia nemo plus iuris,&c.l.nemo.ff.de reg.iur.l.traditio.ff. de acq.rer.dom.Si autem dominium tempore recognitionis esset talis recognoscentis,& ad eum res recognita spectaret,& pertineret iure dominij. Et tali recognitione sola non potuit dominium in alium transferre,sicut ex nuda traditione, & non transfertur.l.nunquam nuda.in prin.ff.de acquir.rer.dom.Tum quia in iure non reperitur cautum, quòd ex recognitione trãsferatur dominium,neq; recognitio inter modos,per quos trãsfertur dominium,enumeratur,igitur, &c. Et præmissa vera,maximè vbi nulla traditio reperitur facta de re cognita,neq; in recognitione ipsa sunt verba, quorum virtute dominium vel possessio absque

reali

reali traditione,poteſt transferri. de quibus in l. quiſquis. C. de do.& in l.quædam mulier.ff.de rei vendic.Faciunt ad præmiſſa.l. traditionibus.C.de pact.inſt.de re.diuiſ. §.per traditionem.Nec
2 ex eo quòd† quis recognoſcit vel confitetur rem propriam tenere de emphyteuſi & directo dominio alterius abdicat à ſe, neque abdicare poteſt dominium.l.ſi quis vi.§.differentia.ff.de acq.poſ. vbi dicitur,quòd differentia eſt inter dominium & poſſeſ. Nam ſi quis dominus eſſe non vult alicuius rei,nihilominus dominiũ apud ſe remanet.ex quibus videtur inferri, quòd tales huiuſmodi recognitiones non probant dominiũ vel quaſi. reſpectu illorũ in quorum fauorem fiunt. Nam ſi recognoſcendo quis velit rem ſuam propriã effici,& dominij illius in cuius fauorem recognoſcit,& velit abdicare à ſe dominium, ipſe quo ad hæc nihil agit: quia ſemper manet dominus,non obſtante tali recognitione: vt in d.§.differentia.iuncta l.nunquam.in princ.ff.de acq. rer.dom. Prætereà,aut dicitur quòd in tali recognitione eſt verus titulus, & vera traditio:aut verus titulus. & ficta traditio:aut fictus titulus,& vera traditio:aut nullus titulus,& nulla traditio. hoc probatur arg.à ſufficienti partium enumeratione,quòd valet in iure,vt dictum eſt. Non primò, verus titulus, quia recognitio non eſt verus titulus, per ſe, maximè quo ad dominij tranſlationem. vt d.§.differentia.& etiam quia inter titulos veros nõ enumeratur,vt dictum eſt.Neq; etiam ineſt traditio vera hoc eſt realis,& actualis traditio,de qua in d.§.per traditionem.cum §.ſeq.& ſecundum l.traditionibus.ſuprà alleg. Neq; etiam ſubeſt ſecundũ membrũ dictę diſtinctionis:quia recognitio nõ eſt verus titulus, vt dictum eſt.Et quia verba quorũ virtute dominiũ fictitiè tranſfert,vt eſt per retentionem vſusfructus, in tali recognitione non fuerunt inſerta,etſi prætendatur fictus titulus,quãuis inualidus. vt d.§.differentia.iuncta l.nunquã.alleg.nõ tamen eſt vera traditio,ſine qua dominiũ nõ poteſt trãſferri.vt d.l.traditionibus.&§. per traditionem,allegat. niſi in certis caſibus ibidem notatis:inter quos iſte non enumeratur.Si enim vero titulo præcedente nõ transfertur dominium abſq; vera & reali traditione,regulariter niſi in certis caſibus.in d.l.traditionibus.not.Multominus debet transferri abſq; traditione reali, vbi ſubeſſe dicitur duntaxat fictus titulus.ar.auth.multomagis.C.de ſacroſ.Si enim vtrunq; in aliqua recognitione ſubeſſe prætenditur,videlicet fictus titulus, & ficta traditio,& nunc intro quartum membrum diſtinctionis) tunc etiam iſto caſu nihil dominij transfertur in illum,in cuius

fauorem

fauorem fit recognitio. aliter diceremus duas fictiones, circa idẽ & respectu eiusdem personæ concurrere: & operari simul, & semel. quod non est dicendum. l. j. C. de dotis promis. & l. cum post. ff. de iure do. Et maximè, quando persona in cuius fauorem fit recognitio, est priuata: nec reperitur priuilegiata iuxta l. fin. C. de sacros. eccl. Si autem persona esset de enumeratis. in d. l. fin. fortè aliud videretur dicendũ, dum tamẽ recognoscens assereret rem, quam recognoscit esse suam propriã, & ita in recognitione scriberetur. super quo videatur Bartol. in l. si rem aliquam. ff. de acq. poss. Quintò casu non potest dici dominium translatũ, nec probatio dominij inferri. vt l. nunquam. in princ. & l. traditionibus. suprà alleg. Et hanc partem, quòd ex recognitione non probatur dominium tenet Pet. Iac. in libellis suis circa fi. primi libelli. ibi, decimò ponit, &c. hoc idem tenere videtur Io. Fab. inst. de acti. §. æquè. in quæst. quæ incipit, tertiò quęritur. in fi. Inn. in c. dilectus. extrà de capel. mo. Et facit bene, quod no. Bartol. in d. l. si rem aliquam. ¶ Sed præmissis non obstanti. ego Guido Papæ credo contrarium, videlicet, quòd etiã in priuato ex recognitione facta à domino seu proprietatis recognitę probatur dominium directũ recognitum, per l. censualis quædã professio. C. de dona. & ita ibi
b tenet expressè Bald.[b] qui dicit de hoc ibi esse casum. Licet enim
c ex tali recognitione non transferatur dominium,[c] per rationes s. pro parte contraria tactas: tamen ex ea inducitur probatio do-
d minij.[d] sicut videmus † in confessione extraiudiciali:[e] quæ licet
3 non inducat obligationem, inducit tamen probationẽ debiti: vt
e legitur, & notatur per gl. & doct. in l. Publia Mæuia. §. fi. ff. depositi. & per glo. in l. j. ff. de interr. act. nec obst. l. cũ scimus. C. de agr. & censi. lib. xj. quia loquitur in illo, qui se recognoscit adscriptitiũ. Et ideò ibi maior ratio, pro quo vide quæ plenè dixi infrà q. cccxiiij. Et ita pluries dum practicabã consului, & obtinui. & ita seruant stylus & consuetudo curiarum parlamenti officialatus Grationo. Graysuodani, & Bannaretorũ præsentis patriæ Delph. prout vidi fieri & iudicari in contradictorio iudicio. Et credo ꝙ de tẽpore meo reperirentur vltra centũ sentẽtiæ in dictis curiis: in quibus ex sola recognitione fuit cõmissum adiudicatũ & declaratum etiam contra tertium possessorem, & ista videtur mihi magis æqua opinio: probato tamen quòd recognoscens esset dominus rei recognitę, tempore recognitionis. Si enim in recognitione reperiretur traditio rei recognitæ, vel quòd ibi essẽt verba, quorum virtute dominium vel possessio absq; traditione potest

transfer

transferri, de quibus in l. quisquis. C. de don. & in l. quædam. ff. de rei vend. vel constitutio precarij, ex qua transfertur possessio. & per consequens dominium, vt dixi s. q. cxij. vel si fieret talis recognitio personis priuilegiatis, de quibus in l. fin. C. de sacros. eccl. tunc in istis casibus quæstio nostra non esset dubia: quia sine dubio probaretur dominium ex tali recognitione: sed in themate huius quæstionis non interuenit traditio vera, vel ficta, nec est persona, cui fit recognitio priuilegiata. Sed tamē adhuc dico dominum probari ex tali simplici recognitione, per d. l. censualis quædam professio. imò & fortè attentis stylo & consuetudine. de quibus dixi s. posset dici ex tali recognitione esse translatum dominium: quia consuetudo hoc potest operari, etiam sine traditione: vt dicit Inno. in c. ij. extrà. de consuet. Et ita obseruandum est in iudicando: quia aliter sequeretur inconueniens maximū. nam maior pars patrimonij Baronū Bannaretorum, & aliorum nobilium præsentis patriæ consistunt in censibus, & reditibus: quos si probare non possent per recognitiones simplices, sequeretur eo-
4 rum totalis exhæredatio. † Sed vtrum ex sola recognitione quis efficiatur homo alterius. text. quòd non, in l. cum scimus. C. de agr. & censi. lib. xj. Et vide quæ dixi infrà. q. cccxv.

a ¶ Ex recognitione. *An dominium directum per vnicam recognitionem probetur: vide istum consil. cxlvj. incip. consil. pro reuerendo. num. j. versic. ad primum quæsitum.*

b ¶ Bald. *Adde d. Bart. in l. rura. C. de omni agro deser. lib. xj.*

c ¶ Non transfertur dominium. *Hoc verum, nisi secuta sit præstatio pensionis seu census: quia tunc transit dominium: per ea, quæ scribit do. Bart. in l. cum scimus. C. de agr. & censit. lib. xj.*

d ¶ Inducitur probatio dominij. *Istud putarem verum, quando sunt duæ recognitiones, vel vnica, vallata tamen stipulatione vel approbata solutione cautionis: vt colligitur ex scriptis, & not. per d. Bartol. in præall. l. cum scimus.*

e ¶ In confessione extraiudiciali. *Nam confessio extraiudicialis, prodest quantum ad probationem: quia dominium directum præsumetur esse filij, cui facta fuit recognitio: donec probetur contrarium. ita formaliter sentire videtur dom. Bart. in l. cum falsa. in versic. quod si confiteor. C. de iuris & facti igno.*

SVMMARIVM.

1 *Cessio actionis in priuilegiatum facta non valet.*

QVAESTIO CCLXXIII.

1 a VTrum cessio debiti facta per vnum † de cognatione a alicui

alicui ſtudenti, valeat? Credo quòd ſic. & eſt ratio: quia quando duæ rationes ſimul concurrunt, quarum vna poteſt,& alia nocet attendimus illam, quæ prodeſt.l.ſi quis.ff.de acquir.poſſ. l.merito.ff. pro ſocio. Sed ſic eſt in propoſito. igitur, &c. Item,quia cognatio omnẽ ſuſpicionẽ ceſſare facit.l.iij.C.de diuortiis. Idem,ſi eſſet facta ab extraneo, dum tamen iuraret eam non facere in fraudem.l.ſi.C.ad l.Iuliam repet.& vide Cyn.in l. qui ſtipendia. C.de procura. Sed hæc curia parlamenti,hoc non permittit,prout vidi:quia cum ſtudentes regulariter ſint priuilegiati,talis ceſ-
b ſio videtur frauduléta, [b] & facta in potentiorẽ ratione priuilegij, & ſic nulla.l.j.cũ materia.C.ne lice.potent. ¶Et vide de hac ma-
c teria ceſsionis, [c] quæ dixi in tractatu meo.de præſumptionibus. in §.in contractu ceſsionis, &c. & Bart.in l.facta.§.ſi hæres.ff.ad Trebel. Tetigi etiam de materia ceſsionis in apparatu meo ſtat. Si quis per literas.in glo. ſuper verbo. Aliquis. ibi. ſed pone fui ſpoliatus.&c. tetigi etiam de ceſsione.infrà.q.ccccxxx.& conſilio.lxxiiij & cxxix.

a ¶De cognatione. *Vide Spec.ij. parte tit.de ceſ. act.§.j. verſi.ſed nunc ratione conſanguinitatis.& ibi in additio.d.Ioan. And.*

b ¶Videtur frauduléta. *Bene facit,quod dicit Spe.vbi ſuprà de ceſ ac.in verſi.iiij.præſumitur ſimulata.& d.Bal.in l.qui ſtipendia.C. de procur.*

c ¶De materia ceſsionis. *Plenius videas Spe.in præalleg.ti.de ceſ.act.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio propter nuptias,an poßit peti dote non ſoluta.*

2 *Statuto ſtante,quod vir mortua vxore lucretur dotem vel certam partem dotis datæ,an locum habeat in dote non ſoluta.*

QVAESTIO CCLXXIIII.

IN contractu matrimonij vir vxori in dotis augmẽto propter nuptias & contemplatione matrimonij, donauit centum florenos:de quibus poſsit ad eius voluntatem facere:ſoluitur matrimonium morte viri,vel mulieris. reperitur quòd dos nõ fuit ſo-
1 luta. vel quòd pars dotis tantummodo fuit ſoluta. † Nunquid mulier habere debet augmentum dotis?dic quòd non, niſi dos fuerit ſoluta,Et ſi pars fuerit ſoluta de augmento habebit, pro rata dotis ſolutæ. Caſus eſt in authen. de non eligendo ſecundo nuben.§.pe.qui incipit,illúdque. collatio.j. Et tranſumptiuè in authen.ſed quæ nihil.C.de pac.conuen.ſuper dote vel donatione prop.nupt. Et ſi opponatur de iuramento, quod in contractibus præſtari conſueuit: reſpondetur ꝙ in tali iuramento ineſt tacita cõditio,ſi dos fuerit ſoluta,ſicut probat dictus §.illud.& pro hoc

l. fi. C. de non nu. pec. & l. fi ff. qui satisd. cog. ideo dicit Inn. in c.
a quemadmodum [a], extrà de iureiurando. quòd in quolibet iuramento insunt quinq; cõditiones, & est sexta si promissum seruetur. Et quia isto casu promissum non est seruatum, quia dos non fuit soluta: ideò iuramentum non obstat. idẽ videtur dicere Bar. in d. l. fi. C. de non nume. pecu. Nec ad tale ius quod partes ignorant, porrigitur iuramentum, neque etiam renunciatio si generaliter fiat. d. l. fi. C. de non nu. pec. iuncta l. mater. ff. de inof test. Attento quòd in renunciatione ad hoc quod valeat debent partes certiorari. in auth. quomodo oporteat, ep. & cæteros cler. ad ordines perduci. §. si igitur. glo. super verbo. interroget. col ij. facit l. irẽ apud Labeonem. §. hoc edictũ. ff. de iniur. Quæ enim ge-
b neraliter fiũt, nisi specialiter notẽtur, videntur quasi neglecta. [b] vt ibi habetur, non ob. c. qui ad agendũ. de procu. lib. vj. quia ibi speciale fauore iudiciorũ. Et pręmissa de iure procedunt, nisi maritus renũciet dictæ auth. sed quæ nihil faciẽdo pactũ, ꝙ donatio soluatur dote soluta, vel non soluta quod pactũ seruaretur. l. j. §. proculdubio. C. de rei vxo act. & l. fi. § ibi pacta cõtradicta seruari oportet. C. de dona. antè nupt. Et ita in iudicando seruatur in hac curia parlamen. Sed quid si pendẽte termino maritus moritur, & sic non recuperauit dotẽ, an vxor lucrabitur donationem
2 propter nuptias? vide quæ dixi ĩ. q. ccccxxix. † Sed quid si statuto caueatur, quòd mortua vxore vir lucretur dotem vel certam partẽ dotis datæ, an locũ habeat in dote non soluta? vide Bal. in l. iubemus. C. de sac. sanct. eccle. & Saly. in l. si constante. C. de dona. ante nupt. Cyn. in l. quod in vxorem. C. de nego. gest quẽ ibi sequitur Bar. qui dicunt, quòd si pater filiæ nõ soluat marito dotem terminis promissis quòd maritus non tenetur eã alimentare: quia deceptis & nõ decipientibus iura subueniunt. De Doario & Dotalitio quid significẽt, tetigi s. q. ccxlviij. in fi. in l ij ibi, nullus ad id & c. C. de bo. quæ liber. probatur quod sicut dos à patre profecta, ad patrem reuertitur: sic etiã donatio propter nuptias à patre profecta, ad patrẽ reuertitur. & hoc etiam probatur in l. fi. circa prin. C. cõmunia vtriusq; iudicij qua dote seu donatione propter nuptias reuersa, quis inde sequatur effectus? dic vt in d. l. fi quæ est singularis, nec est alibi, vt ibi dicit Bar. quod no. & tene menti quia pauci aduertunt & tamẽ sæpe cõtingit in facto.
¶ De materia augmenti dotis, vide quę scripsi ĩ. quæst. cclxij.
¶ Quid si in contractu matrimonij non fiat donatio propter nuptias, sed pro & nomine superuitæ, prout communiter fieri

consueuit, in hac patria Delphinali: an debeatur ipsa superuita dote non soluta? vide quæ plenè dixi j. quæstio. ccccclxv. &c. De iocalibus vero vide in singularibus meis.

a ¶Inn. in c. quemad. *Videlicet in princ. in sua glo. in ver. conditio, vbi dicit in iuramento fore subintelligendas sex conditiones, vt saluo iure alterius, & authoritate superioris, si Deo placuerit: item, si res in eodem statu permanserit: item, si seruetur mihi promissum: item, quòd non præcipiatur contra ius.*

b ¶Quasi neglecta. *Adde benefacere dictum Bald. in rub. C. qui admitti col. iij. ver. in contrarium. vbi inter cætera dicit, quòd ignorans non intelligitur præstare præsentiam, nec consensum. allega. l. coram. ff. de verbo. signi. l. diem proferre. §. coram. ff. de arbi. & l. hæredes palam. §. in testamentis. in ver. certiorentur. ff. de testament.*

SVMMARIVM.

1 *Grationopolitani ciues, an possint se submittere Curiæ Parla. Delph.*

2 *Citatio est actus iurisdictionis.*

3 *Vasallus iurisdictionem alterius prorogare non potest, sine voluntate domini sui.*

4 *Exceptiones dilatoriæ post litis cōtestationē opponi nō possunt, limita nu. 5.*

QVAESTIO CCLXXV.

1 VTrum ciues † præsentis ciuitatis Grationopolis possint se submittere dictæ venerabili curiæ parlamenti. Et an submissi possint in eadem curia conueniri, & conuenti condemnari? Pro cuius quæsiti declaratione præmitto quòd de anno domini M. ccccxliiij. & die tertia mensis Iunij fuerunt pacta & transactiones initæ inter R. in Christo patrem d. Io. tunc episcopum Grationo. nomine suo. & ecclesiæ suæ ex vna parte, & illustrē dominū Humber. Delp. Viennēsem ex altera. in quibus pactionibus subiungitur clausula sequens, Excepto quod ciues etiam & incolæ & habitatores in eadē ciuitate, & territorio, nullatenus possint per curias prædictas Delp nec aliquam earundē seu quoscūque iudices seu familares aliquarum ipsarū curiarum, ex quauis causa criminali vel ciuili, contractu vel quasi, delicto vel quasi, vbicunque cōmissis, contractis, aut initis, citari vel conueniri, puniri condemnari, vel capi, aut incarcerari, nec aliquam iurisdictionem seu quēcunque actū iurisdictionis vel executionis possint ibidem curiæ Delph. seu earum officiarij in dictos ciues & incolas & habitatores dictæ ciuitatis & eius territorij aliqualiter exercere: nec in quascūque personas ibidem delinquentes, vel contrahētes super dictis criminibus, aut contractibus ibidem

dem commissis,vel initis, possint actum aliquẽ iurisdictionis exercere officiales iudices, vel familiares Delphinales, prædicti. sed per curiam,iurisdictionem:communem &c.Quæ pactiones inter dictas partes fuerunt iuramento,& aliis debitis & necessariis promissionibus roboratæ. Quibus sic præmissis tria principaliter apparent,& colliguntur, scilicet quòd dicti ciues Grationop. non possunt quouismodo in dicta curia parlamenti Delphi.citari nec conueniri,vt patet ibi dũ dicitur,citari vel conue-
2 niri. Et ratio,†quia citatio est actus iurisdictionis. l.cũ clericus: & l omnes.§. si verò apparitor.C de epi. & cler. l. j. ff. de in ius voc.faciunt not.per Bar.in l.extra territorium.ff.de iur.om. iud. auth.offeratur.C. de lit. contest.in §.fi.inst.de pœ.te lit.Ideò ille actus iurisdictionis per dictam curiam parlamẽti fieri prohibetur ibi, Nec aliquã iurisdictionẽ seu quẽcunque actũ iurisdictionis, vel executionis, possint ibidem &c. Secundò ex dicta clausula pactionum,colligitur, quòd dicti ciues Grationop.corã dicta curia parlamenti citati vel cõuenti de facto nõ possunt confessi,vel conuicti,condemnari:vt sonãt dicta verba clausulæ. ibi, puniri, vel condemnari. Ratio, quia condemnare aliquem est actus iurisdictionis,& iurisdictionẽ importat.l.j.& ff. de iurisdictione omn.iud.& l. j.C.eo.hoc etiam apparet ex diffinitione iurisdictionis, quæ sic diffinitur per Accur.in d.l j. Iurisdictio, est potestas de publico introducta, cum necessitate ius dicendi, & æquitatis statuendæ. facit. l. de qua re. ff. de iudiciis. qui actus iurisdictionis inter dictos ciues & in dicta ciuitate & eius territorio expresse prohibetur.ibi,puniri vel condẽnari.puniri, habendo respectum ad causas criminales: & condemnari, habendo respectum ad causas ciuiles, secundum quod in simili habetur in leg.causas & lites.C.de transactio.& l.j. ff de testibus. Ex quibus infertur quod iurisdictio huius curiæ parlamenti per dictos ciues ratione cõtractus vel quasi,in eadem ciuitate & territorio eiusdẽ initi per litis contestationẽ,& si tacitè prorogari non põt saltem cum effectu. Ratio, quia cum ipsi citati confessi & cõuicti non possint,nec debeant ibi condemnari, vt patet ex præmissis:sequitur, quòd nec iurisdictionem per litem cõtestatam possunt prorogare, cùm nulla condemnatio inde possit neque debeat sequi, quæ condemnatio locũ habet lite contestata, & non antè. l.is qui se obtulit.ff.de rei vendi. Et facit quod not. in l.si à te.§.si quis fundũ.ff.de excep.rei iud.cũ ante litis cõtestationem quis nõ dicatur agere sed agere velle.l.hoc amplius.ff.rẽ ratam

 habet

haberi. imò nec litem aliquã possunt dicti ciues corã parlamẽto contestari per quam deueniatur ad condẽnationẽ: quia cũ prohibetur cõdẽnatio (vt patet ex dictis) etiã omne illud per quod deuenitur & deueniri potest ad condẽnationẽ, censetur esse prohibitum.[a] l. oratio ff. de sponsa. l. cũ lex. ff. de fideiuss. & c. cũ quis. de reg. iur. Et maximè, vbi eadẽ causa prohibitionis in actu per quem, & in actu ad quem deuenitur durat & reperitur, sicut hîc, durat & reperitur cũ eadẽ causa prohitionis, quæ est in cõtestatione litis, eadẽ reperit̃ post litis cõtestationẽ & in cõdẽnatione. ideò prohibita cõdẽnatione, litis cõtestatio cẽsetur prohibita. Et sic meritò prorogatio iurisdictionis, quę per eandẽ fit mediantibus quibus ad ipsam deuenitur, per iura s. alleg. faciunt not. per Dyn. in d. c. cũ quis. hoc etiã magis corroboratur ex fine dictarũ pactionũ, dũ in eis dicitur ibi, nullo tempore contrauenire directè vel per obliquũ, &c. Ex quibus verbis iunctis aliis in prima clausula insertis, videtur prohibitus actus quicũq; iurisdictionis, qui in ipsos ciues posset exerceri p dictã curiã parlamẽti directè hoc est per prorogationẽ expressam, vel obliquam, hoc est, per prorogationẽ tacitã, quę fit per litis cõtestationẽ. aliâs dicta verba de nullo operarẽtur quod nõ est dicendũ. Ad quæ bene facit c. j. de clericis coniugatis. lib. vj. vbi clerici coniugati cum vnica virgine pro delictis vel excessibus ab eisdem cõmissis, trahi non possunt criminaliter aut ciuiliter ad iudicium seculare, nec ab ipsis iudicibus condemnari, ne per vnam viam concedatur iudicibus, quod per aliam denegatur eisdem. Sic idem in proposito actus iurisdictionis vna via hoc est, prorogatione tacita per litis contestationẽ facta, non debet per ipsum parlamentum in ciues huius ciuitatis exerceri, cui alia via, hoc est citationis conuentione, aut cõdẽnatione denegatur expressè: vt patet ex præmissis facit etiam l. scire oportet. §. si mater. & de tu. ff. cura. da. ab his. Tertiò colligitur ex dictis pactionibus, ꝙ parlamentum Delphin. videtur reddi iudex incõpetens quo ad ciues huius ciuitatis, etiam prorogatione in ipsum tacitè per litis contestat. facta. Et est ratio, quia verba prohibitoria dictæ clausulæ relata ad dictũ parlamentũ, proferuntur negatiuè. ibi, nullatenus possint per curias prædictas aut aliquam earum seu quoscũque iudices citari &c. Quapropter quod omnis actus iurisdictionis qualitercunque sequatur, censetur esse prohibitus. l. ij. in prin. & §. j. ff. ne quid in loco publico. iuncta l. non dubium. C. de leg. & l. j. C. ne fideiussio. do. dentur. & quòd ibi not. per gl. & Bar. cui etiam

derog

derogare non possunt ciues & incolæ huius ciuitatis Gration. secūdū qđ in simili dicitur † in vasallo: q iurisdictionē alterius
3 prorogare nō potest sine volūtate dñi sui: vt not. per gl. in l. j. ff. de iudiciis. & per Inn. in c. inter quatuor. de maio. & obe. Itē etiā pro eo quia dicta verba prohibitoria proferūtur negatiuè, secūdum qđ in simili dicitur, in lege vel statuto prohibēre aliqd fieri negatiuè, cui nō pōt renūciari. vt no. p gl. in d. l. j. in fi C. ne fideiusso. do. dētur. Et si iurisdictio iudicū Delph. nō pōt per ciues huius ciuitatis prorogari, sicut nec aliqua iurisdictio prohibita proroga ri. l. ij. §. sed si iudex ibi, nisi specialiter. ff de iudiciis. & faciunt no. per Inn. in c. de causis. de offi. deleg. Quæ iura hic locum sibi vendicāt, cū dictæ pactiones legis effectū quo ad ipsas partes, habere cēsentur. l. j. §. si nō cōuenerit. ff. depositi. & l. Iurisgentiū. §. prætor ait. ff. de pact. & id per pactū fieri pōt, qđ per legē. l. nō impossibile. & ibi not. ff de pac. in rubrica. C. de decre. decurio. li. xj.
4 ¶ † Sed an dicta exceptio fori declinatoria poterit per ciuem vel incolā Gration. opponi post litis contestationem? videtur, ꝙ non: quia exceptiones declinatoriæ post litis contestationem opponi nō possunt. l. fi. C. de excep. l. perem. ptorias. cum ibi no. C. sen. rescin. non pos. Sed hoc † est verū nisi sint pacto vel cōuētione coar-
5 ctatę seu alteratæ: quia tūc post litis cōtestationē possunt opponi. ar. in l. qui futurū. ff. de pactis. & l. cōmissoriæ. C. de pactis inter empt. & vēd. prout in casu nostro vigore dictorū pactorū, iuxta præmissa. ¶ Et audiui tēporibus meis ego Guido, ꝙ in quadā causa tunc vertēte in dicto parlamēto qđ consilium Delp. tunc appellabatur inter Artaudū armueti ciuē. Gratio. & Claudiū garcini in curia parlamēti causam inchoatam, inter dictas partes, etiam lite contestata, fuit causa ipsa remissa iudici communi huius ciuitatis per dominos Iaco. gelu. Ioan. generum. Gulielmum gelinum, & Fred. Tholo. tunc consiliarios in dicto consilio Delphi. & recepit sententiam Petrus chanterelli quondam tunc secretarius Delph. in dicto consilio, quòd nūc appellatur parlamētum Delphi. & hoc etiam scripsi infrà quæstione cccccclxij.

a ¶ Censetur prohibitum. *Adde quæ leguntur & notantur in c. nā concupiscentiam. de constit. & in c. cum quid. de reg. iur. in vj.*

SVMMARIVM.

1 *Citatus coram diuersis Iudicibus, eadem die, coram quo debeat comparere*

QVAESTIO CCLXXVI.

1 CItatus † ad curiam parlamenti Delp. & ad forū Episcopale ad eadem die cōparandū, si in foro Episcopali solū cōpareat

an in curia parlamenti vbi non comparet, debeat contumax reputari? videtur quòd non, quia principes tẽporales subsunt episcopo,[a] quo ad censuram ecclesiasticam. vt not. Inno. in c. j. extrà de offic. or. & sic maior episcopus videtur. attamen dicit Inno. in c. cũ parti. ibi, nos credimus, &c. de app. quòd si quis citatus sit à rege, debet ei honorem in comparendo exhibere magis, quàm episcopo. Sed Papa ab omnibus honorari debet: quia Papæ est obediendum. Et citatio Papæ excusat non comparentes alibi: nisi procurauerit se citari: vt ibidem dicit Innoc. Et vide quod no. ff. de offic. præfect. præto. l. j. §. his cunabulis. & in l. ij. in fine. ff. de custod. reor. De hoc etiam tetigi. infrà quæstio. ccccxliij.

a ¶ Subsunt Episcopo. *Vide domi. Panor. in capi. solitæ. in princip. & in versicu. nota. vij. & in versi. not. ibi duas. extrà de maior. & obedien.*

SVMMARIVM.

1 *Opinio doctoris an releuet ab expensis.*

2 *Glos. opinio in iudicando, quando sequenda.*

QVAESTIO CCLXXVII.

a OPinio doc. releuat ab expensis,[a] secundum Henr. Bohic. in c. sacro. §. verum. extrà de senten. excom. & Franciscum de Zabarellis in clem. ij. de magistris. dicit Bar. in l. qui solidum. §. etiam. ff. de leg. ij. & ita vidi pluries obseruari in hac curia par-
1 lamen. cum opin. † doct. sit etiam probabilis. vt no. in l. j. C. de legibus. tamen in iudicando respectu negotij principalis, vbi sunt variæ opinio. docto. communior opin est tenenda & insequenda. l. scire oportet. §. illud cum §. sequen. ff. de excu. tuto. in cle. j. in fi. extrà de sum. trin. & fide catho Idem tenet Pet. Iac. in tit. de compendio. substi. circa fin. Idem Ioan. Fab. in proœmio instit. in fi. ibi, hoc hortor. idem Cyn. in l. j C. de actio. & obli. dicit tamen
2 Iac. Butr. quòd glo. est † insequenda in iudicando, quando glo. est approbata per aliquos alios famosos doct. ita dicit ipse in l. ij. C. qui pro sua iurisdictione. Sed in iudicando hæc curia parla. non seruat dictum Iaco. But. quia quandoq; iudicat contra glos. licet habeat doc. eam approbantes: sed sequitur ipsa curia magis communem & magis æquam opin. prout æquum videtur fiendum. Sed quid si super vno processu sint diuersæ opiniones, & iudex eligat vnam, licet malam, quam in sua sententia exprimat, an sententia erit nulla. dic quòd non. secundum Barto. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in vj opposit. ff. de verborum obligationibus.

a ¶ Opinio doctoris releuat ab expensis. *Adde do. Bar. in l. in bonorum. ff. de bono. pos. do. Bal. in authen. genera. iij. col. in versi. ex prædictis*

appar

apparet.C.de episc.& cle.do. Alex.in l.iuris.qui admit.ad bono.pos pos-sunt.& do.Car.in cle.sit nimis absurdum.iiij.col.in versi.quartò quæro. ibi addunt aliqui.xj.priuilegium de magistris.& not.in c.vt debitus honor.extrà de appel. Et istud intellige verum,nisi talis opinio sit reprobata communiter ab alijs doct.domi.Cardi.in cle.ij.in princi.de elec.vide etiam ad prædicta l.iij.§.si rem.ff. de lega.iij. & ibi doct.& l.properandum.§. sinautem.& ibi domi.Bal.ff.de iudi.& domi.Bar.in l. si quis inficiatus. ff.deposi.& vide ad materiam suprà quæst.cj.in §.præterea.in versic. si fuerunt,tamen.& domi. Alex.in addi.ad do.Bar.in præalleg.l.in bonis.

SVMMARIVM.

1 *Homo an possit se obligare ad pugni amputationem.*
2 *Membrorum suorum dominus nemo est.*

QVAESTIO CCLXXVIII.

1 AN homo † possit se obligare ad pugni amputationem,vt ecce quidam delatus promisit & iurauit confiteri veritatem: & casu quo cõtrarium reperiretur,voluit quòd pugnus sibi amputaretur,vel manus abscindatur:reperitur quòd non fuit confessus veritatem : nunquid debet sibi pugnus amputari ? Credo
a quòd non : [a] pro † eo, quòd ipse talem obligationem facere non
2 potuit , cum ipse non sit dominus membrorum suorum.l. liber homo.la j.ff.ad leg.Aquil.iuncta l.ij.& l.iij.C.si res aliena pig. data sit.& facit l.si quis.§.fi.ff.de pe.l.omne delictum.§.pe.ff.de re mili.& audiui,quòd aliàs casus euenit in personam Fran.Petilionis,ciuis quondam Grationo. qui talem fecerat submissionẽ.
a ¶Credo quòd non. *Facit:quia talis obligatio videtur esse contra bonos mores,& sic non valet.cap fin.extrà de pact.etiam si foret iurata,vt in regula,non est obligatorium.de regu.iur.in vj.quod enim fit contra bonos mores, non arctat. Patet quia talis dicitur homicida sui, & Dei conditioni inimicus.vt l.v.§.si quis abscidierit.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra homines alicuius ciuitatis, an noceat eorum successoribus.*

QVAESTIO CCLXXIX.

a SEntentia [a] lata reperitur,centum anni sunt elapsi,contra ha-
1 bitatores † alicuius castri vel loci,pro dominò talis castri vel loci. Nunc dominus Modernus vult se iuuare tali sententia cõtra habitatores modernos,qui dicunt quòd non sunt hęredes prędecessorum habitantium:nec eorum bonis successerunt.ideò talis sententia eis obesse non debet tanquàm res inter alios iudicata.l.ij. iij. & vlti. C. quibus res iudicata non nocet. Contrarium

b credo, [b] quòd licet prædecessores decesserint, successores repræsentant defunctos. & faciunt eundem populum: sic quòd populus Modernus censetur idem populus. textus notabilis in l. proponebatur. circa medium. ff. de iudiciis. Quod facit pro quæstio
c ne [c] quàm habuerunt domini Decanus & capitulum beatæ Mariæ Grationo. contra homines Herbesij ad causam decimarum: qui dicebant sententiam contra homines Herbesij latam anno M.ccccvij eisdem obesse non debere: cum non sint hæredes nominatorum in sententia: quia imò nocet, cum Moderni faciant eundem populum, & defunctos repræsentant, & ita fuit conclusum & sententiatum in hac curia parlamenti de anno proximè lapso currente domini, M.ccccl viij. An sententia lata contra vnum ex mercatoribus, super solutione pedagij, noceat aliis: vide infrà quæstio.ccccxlix.

a ¶Sententia. *Tu vide de hoc quæsito istum, consi.clxxj.incipi. circa materiam. nume. 4. versi. sicut & licet alij condelati.*

b ¶Contrarium credo. *Pro hac opinio fortiter facit tex. in l. sicut municipij. in §. in decurionibus. ff. quod cuius. vni. no. & ibid. Bal. qui hanc quæstionem format in terminis. in ver. in tex. ibi, sunt ergo. iuncto ver. idem dicé.*

c ¶Pro quæst. *Hanc quæstionem formaliter tangit & decidit vbi, suprà.*

SVMMARIVM.

1 *Spurio posśitne quid relinqui à patre.*
2 *Liberi qualiter succedant parentibus.*
3 *Spurij an succedant matri, si non sit illustris.*

QVAESTIO CCLXXX.

TItius coniugatus ex muliere soluta vnum habuit filium masculum, cui in testamento quoddam castrum legauit:
1 † moritur testator sine liberis naturalib. & legitimis fratre suo hærede vniuersali instituto, vtrum talis filius dici debeat spu-
a rius [a] credo quòd sic. vt ponit Bar. in l. fi. ff. de his quib. vt indi. Sed an poterit & debeat habere dictum castrum sibi legatum? vide-
b tur quòd [b] non. & de hoc est casus in c. tanta est. extrà qui filij sint legitimi. iuncto di. Host. ibid. qui super verbo aliam. in d. c. adiecto. dicit & exponit aliam, etiam esse solutam. pro qua expositione facit glo. in §. sunt personæ. insti. de nup. in vj. casu ibidem inserto, dicit quòd habens vxorem, cum alia contrahere nõ potest, obstante primo matrimonio. Et ita sequitur quòd filius ex muliere quamuis soluta susceptus, est de nume. illorum, qui succedere nõ possunt. pro hoc facit bene in auth. quib. mo. nat. effi. sui. §. pe. col. vij. & quod no. per Sal. in l. j. C. de concub. Et ita vidi iu-

dicari in hac curia parla.de anno domini M.ccccxxxix.in causa bastardi Valen.cui Aymarus Comes quondam Valentinen. eius pater naturalis legauerat in suo testam.castrum nouũ Dalmacẽ.
2 †Qualiter liberi succedunt parentib. in materia huius quæstio. dic:quia quidam sunt legitimi tantùm,vt adoptiui vel arrogati: alij legitimi & naturales,vt nati ex verò matrimonio.hi succedunt, scilicet legitimi tantùm & legitimi & naturales parẽtib. suis in omnib.bonis.C.de legiti.hære.per totum.& C.de adop.l. cum in adoptiuis.Alij sunt naturales & non legitimi: vt nati ex concubinis: & hi succedunt in duabus vnciis ab intestato.C. de natu.lib.authẽ.licet patri. & hæc quando pater non habet alios liberos:nec parentem seu cõiugem legitimam. Alij sunt spurij, vt ex adulterino vel incestuoso coitu vulgò cõcepti.ff.de sta.ho. l.vulgò.& hi in nullo succedunt,vt dicta auth.licet patri.nec ali
c quid debent habere in bonis patris. [c] vt C.de incest.nup.l. ex cõ-
3 plexu. Succedunt † tamen matri,si non sit illustris: quia mater succedit eis.C.ad Orfi.l.si qua illustris.vide extrà qui filij sint legiti.c.tanta.An Imperator possit legitimare natum ex damnato coitu? Dic quòd sic,si dicat non obstante auth.ex complexu.C.de incest.nup.ita dicit Sal.di.auth.ex complexu.vide cano. in c. per venerabilem.extrà qui filij sint legi.sed Bar.in l.fi.in fi.C.si contra ius vel vti.publi.tenet quòd sufficit quòd princeps dicat,non obstante aliqua.l. quæ in contrarium loquatur. & istud sufficit: quia est specialiter loqui.ista sunt verba Bart.vbi s̃.& pro tanto stylus cancellariæ curiæ Rom.solet dicere,non obstantibus quibuscunq; constitutionib.apostoli.per quas effectus præsentium literarum possit impediri.de hac materia vide per Io.An.in nouella.in c.j.de excessib.prælato.& Pet.Iac.in rub.de statu curia. vbi dicit quòd sufficit certa scientia cum non obstantia generali,videlicet non obstante aliqua l.de Bastardis tetigi. j̃. q. cccclxxx.De hac materia clausularum non obstant.Plenius tetigi in tracta.meo rescriptorum & clausul. derogat. & non obstant. in rescrip.princip.appo.solita. Sed an filius naturalis possit emancipari & ei donari per patrem in præmium emancipationis vide quæ dixi j̃.q.cccccxxxij.& xciiij.consil.meorum.

a ¶Dici debeat spurius. *De hoc videtur tex. in l.vulgò cõce.ff.de sta.ho.*

b ¶Quòd non. *Vide super hoc dispu.quàm ponit do. Are.insti.de legi.cog. succe.§.vulgò quæsitos,quæ est breuis & bona distin.*

c ¶In bonis patris. *Imò nec in bonis matris:vt tenet do.Odof.in prealleg. authen.licet patri.versi.quia segniori super ista authen.& hoc verum,*

vt ibi dicit: quia est talis coitus, qui accusari potest. & glos. in §. nouissime. institu. ad senatusconsult.

SVMMARIVM.

1 *Creditoris electio est in executione iudicati, vt capiantur mobilia & immobilia, praepostero etiam ordine.*

2 *Executionis iudicati forma.*

QVAESTIO CCLXXXI.

IN statuto Delphi. dudum M.ccccij. & die. ij. mensis Iunij. facto per magnific. virum, do. Gaufre. Lemengre dictum Bossiquault, tunc gubernatore praesentis patriae Delphin. & per alia
1 statuta antea per olim gubernatores Delphi. facta, † ita ad executionem rei iudicatae in actione personali debebant debitores primò requiri, de bonis pignoribus suis indicandis, & inde expe
2 ctari per diem naturalem. † & lapsa die naturali si non indicabant debitores, eorum creditores lapsa die naturali poterant capere de bonis debitoris, primò de mobilibus, si reperiebantur, deinde de immobilibus, iuribus, censibus, & actionibus ad electionem creditorum. Sed pro acceleratione praedictae executionis, ad euitandum maiores expensas, fuit stylus in dicta curia parlamenti Delphinal. introductus, & obseruatus ab anno domini M. ccccj. citra quod absque dicta requisitione de pignore, creditor potest facere pignorari debitorem de bonis suis mobilibus vel immobilibus, censibus, iuribus, & actionibus ad ipsius electionem absque dicta requisitione, & non obseruato iuris ordine. de quo in l. à diuo Pio. ff. de re iudi. Et hoc ad perpetuam rei memoriam duxi hic scribendum. Et de materia executionis sententiae, vide quae dixi suprà, quaestio. ccxv. & infrà. quaestio. cccxxix. & q ccccclxviij.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta & vasallus an teneantur domino de damno per eos illato in re emphyteuticaria vel feudali.*

QVAESTIO CCLXXXII.

1 SI emphyteuta vel vasallus † deterioret rem feudalem [2] vel
2 emphyteuticariam, tenetur domino de tali damno seu deterioratione, per l. in fraudem. §. conductor. ff de iure fisci. & l. forma. §. si vicem. ff. de cens. & l. diuortio. §. si fundum. ff. soluto matrimonio; & ibi per Bart. iuncta l. quanquàm. §. j. ff. de aqua plu. arcen. Et ita tenere videtur Specul. in titu. de emphyteu. §. nunc aliqua. versicu. xj. quaeritur in fin. Sed quid si dominus petat commissum, an emphyteuta vel vasallus possit petere meliora

liroramenta? vide quæ dixi infrà q.ccccxxxviij.

a ¶Deterioret rem. *Emphyteuta deteriorans rem emphyteuticam, cadit à iure suo.authen. qui rē. & ibi domi. Bald. C. de sacrosanct. eccle. in ij. not. Et hoc est verum secundum eundem Bald. ibidem tribus concurrentibus. scilicet, quòd deterioratio sit notabilis. Item quod sit perpetua. Item quod saltem deterioratio processerit leui culpa deteriorantis.*

SVMMARIVM.

1 *Decimator an possit prohibere fructus efferri fundo, ante solutā decimā.*

2 *Animæ nostræ qualiter absoluantur, si non soluamus decimas.*

QVAESTIO CCLXXXIII.

1 EXactor decimarū potest facere inhiberi domino fundi, ne fructus exportet †, nisi eo vel eius nuncio præsente. pro quo facit l. ij. ibi, sub effectu curialium &c. C. quando & quibus quarta pars deb. lib. x. iuncta l. non solum. ff. de rei ven. Nam postquam habet partem in fructibus, ratione decimæ: ergo & in fundo: quia fructus sunt pars fundi. in l. fructus. ff. de rei ven. in re communi, potior est conditio prohibentis. l. Sabinus. ff. communi diuidun. Et quod ipse decimator vel nuncius eius debeat interesse, probatur. ff. de procur. l. Paulus. & in l. si suspecta. §. j. ff. de inoffic. test. & in l. nam ita diuus. ff. de adopt. & in l. si perlusorio. ff. de appel. & in l. si parentes. ff. de euic. & de re iudi. l. de vnoquoque. & C. de authen. tu. & l. fin. ita etiam tenet Spe-
a cula.[a] in titu. de decisio. versicu. vlti. quæritur. &c. vbi dicit, ꝙ sic hodie faciūt iudices quando agitur de fructibus alicuius fundi. Et etiam hoc anno currente domini, M. ccccclix, obseruauit hæc curia parlamenti in causa decimarum dominorum de cap. beatæ Mariæ Grationopol. quia domini prædiorum volebant gerbas bladorum à fundis extrahere, & portare in domibus eorum, insciis dictis dominis de capitulo: ita quòd ipsi domini de capitulo fraudabantur de multo, in eorum decimis, ob quod fuit appunctuatum, quòd in gerbis & in prædiis, antequam gerbæ extrahantur, decimæ soluantur eisdem. De quo vide in
2 lxx. consil. meorū. † Quæro circa hoc, qualiter animæ nostræ absoluent, si nō soluamus decimas. Respōdeo, quod malè: secūdum gl. in cle. j. de vsuris. Aduertendū tamen secundum Thomam de Aquino: vt refert Archi. in xvij. q. vij in c. maiores. ꝙ animæ eorū, qui nō soluerūt decimas, nō sunt in via dānationis, si non petantur à curato vel ab illo cui debētur. Sicut videmus, in simili, dicit Ioann. Andr. in capit. per venerabilem. qui fil. sint legi. quod saluātur animæ Regum, & principū, qui non obediūt Imperat-

b peratori: [b] quia Imperator ab eis non petit subiectionem. tutius tamen esset soluere: vel cum eis componere pro decimis, secundum gl. in d.c.j De materia decimarũ &c. scripsi suprà, q. cclxvj.

a ¶ Tenet Specul. *Qui plene tractat hanc quæstionẽ, & arguit pro parte negatiua, & tãdem concludit pro parte affirmatiua: vt hic. & adde domi. Ioan. Andr. in additi. eiusdem Specu. ibidem in versic. de rei ven. non solũ vbi dic. Ala. & Gratia. sic consuluit Io. de de. & Alber. Pa. sic iudicasse. Quin etiam dicit Specula. vbi suprà, quòd decimæ portari debẽt ad domũ eius, cui debentur. alleg. not. xvj. q. j. reuertimini. prope princ. plus dicit ibidem, quòd decimarius potuit ingredi fundum, vt recipiat decimas, etiam inuito domino. alleg. C. de pact. l. fi. de Iudæis. cap. nemo.*

b ¶ Imperatori. *De potestate & iure Imperatoris, vide in c. nouit. deinde in additio. dicti Barbatij, circa princip. capituli.*

SVMMARIVM.

1 *Decimæ quòd non soluantur, aut minus plenè, an consuetudine possit introduci.*

2 *Decimale ius an possit à laicis præscribi.*

QVAESTIO CCLXXXIIII.

a AN consuetudo [a] possit inducere, ꝙ decimæ non † soluan-
1 tur: vel ꝙ minus plene soluantur? Inno. dicit [b] quòd non,
b in ca. in aliquibus. extrà de decimis. & allegat c. quicunque. xvj. q. vij. ita etiã tenet & not. glos. expresse in d.c. in aliquibus. super verbo, consuetudo est, quòd detur xiij. pars vel minor. talis con-
d suetudo [d] non sufficit, nisi à Papa esset approbata: quia non valet consuetudo, quæ absque mortali peccato seruari non potest, quantũcunque longa: vt in c. quoniam omne. de præscript. Nam tales bonam fidem habere non possent: quia de iure diuino talis decima debetur: ergo nec consuetudo locum habere potest: vt dicit d. glo. istud ibidem tenet Ioã. Andr. in c. j. extrà de deci. lib. vj. & ibi recitat opin. Theologorum, & in cle. ij. de iudi. in cle. & ibi etiam no. per eum. idem ibidem d. c. ij. tenet Guil. de monte
2 Lauduno, qui expresse † ponit, nunquam ius decimale à laicis posse præscribi, & ibi ponit modum, per quem recusantes sunt monendi. Et ista est communis opin. Cano. tamen do. Hostié. in sum. in titu. de decim. post multa, quæ ibi dicit circa hanc materiam, dicit ꝙ licet decimæ à laicis non possint præscribi, quota tamen bene præscribi potest. & ita generalis consuetudo in hac patria Delphi. in locis circũuicinis se habet. & ita etiam secundum talem consuetudinem vidi iudicari in curia officialatus Grationopol. & etiam determinari in hac curia parlamenti in multis

multis & diuersis causis, quæ in materia possessorij ibidem ventilabantur. De materia decimarum, vide quæ dixi infrà quæst. cclxxxviij. Et vide in lxx. consilio meorum. ad quem spectet cognoscere de causa decimarum, & de aliis spectantibus ad iudicem ecclesiasticum, vide plene per Ioan. Ferrarij. in titu. forma opponendi cõtra iudicem suspectũ in gl. super verbo. Nec fuisse iudicem competentem &c. Et dixi de ista materia suprà quæstione cclxxxiij.

a ¶An consuetudo. *An & quando solutio decimarum tollatur consuetudine vel præscriptione, vide post omnes do. Felin. in c. causam. in principio de præscript.*

b ¶Innoc. dicit. *In glos. sua in ver consuetudinẽ. & in c. significauit. in glo. sua persoluuntur de parochia alij parochiæ. Adde glo. j. quæcunque cognouerit xvj. quæstio. vij. & ibi do. Archiepisc. in ver. & dicas. & do. Gofr. in summa. tit. de deci. in §. item nunquid longa consuetudo. & dom. Panorm. in c. in aliquibus. super glo. fin. circa princip. ibi, alij.*

c ¶Talis consuetudo. *Magnum enim dubium est, in iure, vtrum valeat consuetudo seu præscriptio diminuens quotam decimarum: indubitatum, quæ existit, quod consuetudo alterans modũ dandi eas, valeat: secũdum do. Card. consil. cxlvj. notum sit vniuersis. ita referente domi. Felin. extrà de præscrip. in c. cum ex officij. in v. col. in §. limita primò.*

SVMMARIVM.

1 *Castellanorũ Delphin. iurisdictio an possit prorogari de consensu partiũ.*
2 *Procurator an possit sine speciali mandato, iurisdictionem prorogare.*
3 *Castellani an possint mulctare.*

QVAESTIO CCLXXXV.

1 STatuto præsentis curiæ Delphi. cauetur quòd castellani habeant cognitionem vsque ad lx. solidos. † cõtingit, quòd partes litigando corã castellano prorogant tacitè vel expressè eius
a iurisdictionem de maiori summa, an possit talis prorogatio 2 fieri, & sentẽtia inde secuta valeat? Bald. dicit quòd sic, per multas rationes in l. certas rationes. C. quando prou. non est neces. & facit text. in l. de qua re. §. j. ff. quem ibi sequitur Salicet. de iud. de quo scripsi in cxvj. consi. meorum. & ita vidi in iudicando seruari in curia parlamenti. licet iudices inferiores quandoque iudicent contrarium ad instigationem firmariorum curiarum, vt
2 eorum emolumenta amplientur. † An procurator sine speciali mandato possit iurisdictionem prorogare? Innocen. in c. de causis extrà de offic. deleg. & Paul. de Cast. in sua repetitione. l. j. ff. de
3 iudi. circa finem, dicunt quòd non. An † castellani possint mulctare?

ctare? dic quòd non. casus est expressus in l.ij.§.fin.ff.de iud. licet contrarium seruent castellani Cabeoli, montis Aliqueri, sancti Boneti, & plures alij castellani præsentis patriæ Delphi. vt scripsi infrà quæstio.cccccxxvj.

a ¶ Talis prorogatio. *Quot modis fit prorogatio, domi Barto. & Paul. de Cast. in l.ij.§.fi.ff. de iud. Per quos autem casus vel modos dicatur fieri, do. Bart. & alij. in l. si conuenerit. ff. de iur. om. iud. & in quibus casibus possit prorogari iurisdictio: & in quibus casibus non doc. in l.ij. C. qui pro sua iur. & in c. pen. & glo. de off. deleg. & de hac materia, vide Specul. in tit. de compe. iud. adi. §.j. ver. quid si Deo sequen. & tit. de except. & replica. §.iiij. versicu. item nota.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus an habeat iurisdictionẽ, ante præsentationem suæ cõmissionis.*

2 *Delegatio superueniens an retrotrahatur: vt confirmet processum vel sententiam illius, qui processit vt iudex delegatus.*

3 *Delegatus est maior ordinario, in causa sibi commissa.*

4 *Delegati iurisdictio an perpetuetur per citationem.*

QVAESTIO CCLXXXVI.

IVdex delegatus ante præsentationem suæ commissionis nul-
1 lam habet † iurisdictionem [a]: secundum vnam opin. quã ponit
a Inno. in c. ex cõquæstione. in gl. magna. ver. si autẽ non præsentasset. extrà de rest. spo. quã opi. sequitur Hostiẽ. & alij doc. ibidẽ. & ideo inquit Bal. in l. eũ qui. iiij. q. ff. de iur. om. iud. ꝙ iudex delegatus debet esse cautus, vt faciat inseri in actis præsentatio-
b nẽ [b] sui rescripti antè, quàm ad aliquos actus procedat: & ita obseruabam tempore, quo residebã in magno concilio domini nostri Delphi. dum ipse residebat in hac patria Delphi. in commissionibus, quæ ab eo & eius cancellaria mihi dirigebantur. & de qua præsentatione Spe. facit vnũ tit. expressum & specialem, vi-
2 delicet, de rescripti præsentatione. ¶ Sed † an [c] subdelegatio su-
c perueniens retrotrahatur, vt confirmet processum vel sententiã illius, qui processit vt iudex delegatus? Dic ꝙ non, vt not. gl. ordi, & singularis, in l. instar. C. de iure fisci. lib. x. ff. de iudi. l. licet. & no. Cy. post Petr. de bella pertica. in l.j. C. qui pro sua iuris. in iij, q. & Inno. in c. prudentiam. in gl. magna. extrà de offic. deleg. imò licet delegatio præcederet, & nõ esset exhibita & præsentata, vt suprà dixi, eius præsentatio subsequens, nõ retraheretur, nec cõfirmaret processum, vel sententiã præcedẽtẽ ipso iure nulla: vt no. Bal. in d. l. eũ qui. in iiij q. quod est notabile. & est ratio, quia delegatus ante præsentationẽ suæ cõmissionis nullã habet
iuris

3 iurisdictionem: vt suprà dixi. ¶ † Delegatus in causa sibi commissa, maior est ordinario. in c. significasti. & c. sanè. & c. pastoralis. in princ. & §. quia verò. de offic. deleg. Sed quales sint effe-
4 ctus, vide ibidem. ¶ Sed † an per citationem perpetuetur iurisdictio delegati? dic quòd sic: vt tetigi infrà q. ccccLxxxviij. Item citatus per delegatum non tenetur comparere, nisi in citatione sit inserta eius commissio: vt dicit Bart. in l. si quis ex aliena. ff. de iuris. om. iud. Item dicit Hostien. in c. præterea, extrà de dila.

a ¶ Iurisdictionem. *Istud tenet Spe. in tit. de compe. judi. ade. §. viso. ver. nam eo ipso.*

b ¶ Præsentationem. *Quin etiam fieri procuret citationem, ne per aduersarium fortè secundas literas impetrantem, & prius citari facientem, valeat præueniri: non enim quo ad hoc sufficit sola rescripti præsentatio, nisi impetrati subsequatur citatio, secundum Spec. vbi suprà, versic. si verò plures. ibi, & fine more.*

c ¶ Sed an. *Item an superuenientia iurisdictionis in delegante, validet delegationem, antè ab eo factam: vide dom. Fel. in c. cum ex officij. col. xvj. post med. ver. octa. conclusio.*

SVMMARIVM.

1 *Campsor an quilibet propria authoritate esse possit.*
2 *Campsoris officium in quo stet.*

QVAESTIO CCLXXXVII.

1 Vtrum quilibet possit † pro sua volūtate esse campsor, & cam-
a bium tenere? glo. videtur dicere, quòd sic, [a] in l. quidam. §. nūmularios. ff. de eden. ita dicit glo. posita in d. §. nūmularios. Mercator dicitur qui negociationem exercet quæstuariam, ex qua aliquid quæritur. l. mercatores. C. de conuer. & mercatoribus. ita diffinit Bart. in legatis seruis. in prin. ff. de leg. iij. Negociator est nomen generale, & comprehendit omnia præmissa. l. legatis ser-
2 uis. in prin. suprà alleg. Et † quia officium campsoris consistit in mercando, emendo, & vendendo, ipse potest dici mercator, & ar-
b gentarius, sumitur pro campsore: [b] sicut ponit exemplum gl. in ver. decurrit. in d. §. nummularios. Et idem dicendum videtur in
c nūmulario, [c] quia sumitur etiā pro campsore. ita dicit glos. j. in l. prætor. in prin. ff. de eden. præsupponendo ibidem, quòd d. §. nūmularios. loquatur de cāpsoribus. & tales nūmularij olim tēpore. ff. eligebantur publica authoritate. d. l. argentarius. vt in princ. & fortassis vsque ad certū numerum, sicut dicitur de medicis in l. parabolanos. C. de epis. & cler. licet hodie quilibet est campsor pro sua voluntate: vt dicit gl. j. d. §. nummularios. & maximè in

hac

hac patria Delph.in qua omnes mercatores & alij pro libito voluntatis tenẽt bancas cambij,tam de iure, per supra alleg. quàm de inueterata consuetudine.quòd secus est in regno Franciæ:vbi nullus audet bancam cambij tenere, nisi authoritate regia: & contrarium facientes acriter puniuntur.

a ¶Quòd sic. *Idem tenet d.Odof. in l.quædam sunt personæ.in princ.ff. de eden. & propterea hodie non statur eorum rationibus nisi contra seipsos:vt voluit d.Odof. vbi suprà.*

b ¶Argentarius sumitur pro cãpsore. *Vide do.Bal.in rub.C.de fid.inst. in viij.col.ver.reuertor ad primmm.*

c ¶Nũmulario. *Argentarius & nũmularius videntur differre,sicut genus & species. nã argentarius,est de argento tantũ dando, & recipiendo: & hoc inducit ipsum nomen argenti: vt per glo. in l. prætor. ff. de eden.*

SVMMARIVM.

1 *Laicus spoliatus decimis,an poßit petere se in integrum restitui.*

2 *Repetendi ius,quid requirat.*

3 *Laici hodie poßident decimas ex tolerantia prælatorũ.& quo iure.nu.4.*

QVAESTIO CCLXXXVIII.

1 VTrum laicus spoliatus decimis,†possit petere se in integ. restitui. Io. glosator decreti dicit ꝙ non.xiij.q.j.c.j.vbi sic
2 dicit: laicus nec repetere potest: quia ea possidere non potest[a]
2 extrà de rescr.c.causam.Ad hoc†enim vt quis repetere possit aliquid, requiritur ꝙ fuerit in possessione iuris, vel facti. extrà de resti. spol.c.ex parte. vnde non sufficit. probare spoliationẽ, nisi probetur ꝙ possederit.c. consultationibus.extrà de offic. & po. iud.deleg.& c. olim.de resti. spo.Et hanc opi. videtur tenere Io. Andr.in c.ad decimas.de rest.spo. lib.vj.Idẽ tenet Hen.Bohic.in c.quamuis.extrà de deci. idem archi.in suo rosario.in d.c.j. xiij. q.j.Sed Bar.Brixi.ibidem tenet contrarium dicens quòd imò laicus potest petere restitutionem aduersus spoliationem decimarum:quia(dicit ipse(videmus quòd quis potest petere restitutionem eius,quod de iure possidere nõ potest:vt in restitutione consanguineæ.in c.literis. extrà de resti.spo. Item seruus petit restitutionem rerum domini absentis, quas de iure non potest possidere.l.j.C.si per vim vel alio modo. Item vxor potest repetere res donatas sibi à viro, si spoliata est:quarum dominium habere non potest. ff.de vi & vi arma.l.j.§. deiicitur. Item habens plura beneficia.repetit alterũ, si fuerit spoliatus.& tamen de iure illud
3 non potest possideri cũ aliis. c referente. extrà de præb. Cũ†laici hodie possideant decimas.ex tolerantia prælatorum:& ex infeudatione

datione, aut aliàs ex donatione eis dudum seu eorũ prædecessoribus facta in Lateranen. concilio, de quo infrà dicam: qui proptereà veniunt reintegrãdi, cum latro restituatur. c. cũ in literis. extrà de rest. spo. Ita dicit dictus do. Bart. Brixi. secundum cuius opi. pluries vidi iudicari in hac curia parlamenti in pluribus & diuersis causis, in materia possessorij decimarum in eadem curia ventilatis: si autem talis laicus non haberet tit. [b] vt prædixi, tunc ipse laicus spoliatus non reintegraretur. per dict. cap. ad decimas. de restitutio. spolia. libro sexto. cùm ius commune faciat
4 contra eum, vt ibi. † An autem decimæ posint aliquo iure à laicis posideri: vide Ioan. Andre. in c. cum apostolicas. extrà de his quæ fiunt à prælato sine consensu capi. & ita refert de Lateranensi. concil. quod fuit M.clxxix. factum ab Alexandro Papa. ¶ Et de hac materia decimarum, vide quæ dixi suprà quæstione cclxxxiiij. & quæst. cclxvj.

a ¶ Posidere non potest. *Et hoc intellige procedere in confeßione decimarum facta post Lateranen. consilium: secus si ante, vt legitur & no. in c. causam de præscrip.*

b ¶ Non haberet tit. *Causatum ante Lateranense concilium: quia hodie decimæ laicis in feudum concedi à personis ecclesiasticis vel secularibus non possunt: vt prædicto c. causam.*

SVMMARIVM.

1 *Bonorum paternorum diuisio, qualiter facienda inter fratres.*

2 *Instrumenta diuisionis bonorum inter fratres, penes quem custodienda.*

QVAESTIO CCLXXXIX.

a 1 SVnt duo fratres [a] bona paterna † communiter habentes, & tenentes, qui volunt deuenire ad diuisionem bonorum, qualiter debeat fieri talis diuisio? Posset dici, ꝙ forte deberet fieri talis diuisio, iuxta l. iij. circa prin. C. communia de legatis. Sed credo alium modũ fore tenẽdum, videlicet, ꝙ antiquior fratrum
b faciat diuisionẽ, & iunior eligat, [b] per tex. in c. j. extrà de paroch. in antiquis. & ibi ita tenent Host. & Io. An. Item tenet Bald. in l. suus quoque. ff. de hæredi. insti. & ita etiam seruat inueterata consuetudo huius patriæ: prout vidi fieri temporibus meis, & semper audiui à maioribus meis ita fuisse hactenus obseruatum &c.
2 Sed † penes quem remanebunt instrumenta communia custodienda? Dic ꝙ penes antiquiorem, per l. fi. de fide instru. & tenet do. Martinus de Laude doct. nouissi. in tract. suo de primogenitura. De duobus fratribus eorũ bona simul habẽtibus si inter eos præsumatur tacitè contracta societas vide in xx. consil. meo. & cxxxj.

cxxxj. an maior frater minori præferatur.

a ¶Sunt duo fratres. *Circa hanc diuisionem & multiplices alias diuisiones inter fratres fiendas, vide per do. Petr. de Vbal. in tractatu suo de duobus fratribus. in iiij. princip. sub quæstione ix. & sequen.*

b ¶Eligat. *Vide ar. in §. j ver. itaque per se. instit. de satisda. tuto.*

SVMMARIVM.

1 *Circa, dictio, qualiter ab actore vsurpetur in suis articulis & positionibus.*

2 *Circa, dictio, incerta est.*

QVAESTIO CCXC.

1 Libello oblato, & lite contestata, actor in suis articulis vel positionibus † nõ deducit quantitatem expressam & petitam in libello: sed subiungit verbum, circa, dicendo, ponit quòd debet centum vel circa, non probat nisi de nonaginta quinque flor. vtrum excusetur à pluri petitione, propter verbum, circa, in
a positione subiunctum? credo quòd non: [a] quia sicut petitio debet esse clara. l. si in rem. ff. de rei vend. in authen. de test. imperfectis. in princ. col. viij. sic & detractatio. l. hæredes palam. §. j. ff. de test. ideò dicit Bar. quòd pars posset detrahi renũciando illi parti expresse: sicut potest toti liti renunciari. l. postquam. liti. C. de pac. pro hoc inducit ipse Barto. l. j. C. de plus peti. ibi, si quidem ante inchoatam litem eum pœnituerit: vel veritatem confessus fue-
2 rit &c. quæ † tamen renunciatio expressa & clara non fit per verbum, circa, quod est de se incertum: vt l. qui duo prædia. ff. de serui. rusti. & c. cupientes. circa finem. extrà de elec. lib vj. ita dicit Bart. in l. edita. C. de eden. in quæstione quæ incipit, hoc præmisso, prope finem. Et ita vidi pluries in hac curia parlamenti determinari.

a ¶Quod non. *Etiam quia dictio, circa, importat parum plus, vel parum minus. per glo. in versi. minus. in l. Publia Mæuia. ff. depo.*

¶Adde quod do. Ab. in c. fi. de desp. impu. dicit, quòd si testis dicat: talis est circa xij. annos: vel talis possedit circa xij. annos, quòd talis testis non probat certum & determinatum tempus. vide eundem Abb. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum mobilium, præsentium & futurorum appellatione, non comprehenduntur debita.*

2 *Rerum appellatione, an contineantur iura, & actiones.*

3 *Bona præsentia & futura, an possint obligari.*

4 *Bona futura possintne vendi.*

QVAESTIO CCXCI.

1 Appellatione bonorum mobilium, præsentium, & † futurorum

a rorum, non compræhenduntur nomina,[a] hoc est, debita. ita dicit Bart. in l. j. C. si aduer. trans. & in l. quintus. ff. de aur. & argen. leg. & in l. centurio. in iij. q. prin. circa fin. ff. de vulga. & pupil. idem Spe. in tit. de fruct. & interesse. in §. j. ver. sed pone. & Pe. Iaco. in tit. de actione ex testamento. Et dixi. s. q. ccccxcix. Hinc est, quòd dixi donationem omnium bonorum, mobilium & immobilium, præsentium & futurorum valere: quia sic donando,
b postea poterit donans de debitis [b] suis testari: & sic non habebit hæres nomen hæredis in vanum et per hoc submouetur contrarium, quod posset fieri de l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de
2 de verb. obli. cum ibi not. per Bar. ¶†Sed an appellatione rerum mearũ contineantur iura & actiones: dixi. s. q. cccccl xxxiiij.
3 ¶†Sed postquam sumus hic in materia dispositionis bonorum futurorum, quæro an bona præsentia & futura posśint obligari: & sic in obligatione generali veniant bona futura? text. quòd sic in l. fi. C. quæ res pig. oblig. pos. exceptis tamen iis, quæ verisimiliter quis nõ esset obligaturus specialiter. ita dicit glos. in d. l. j. C. quæ res pig. oblig. pos. quod secus est in donat. vel ven. in quibus non veniunt bona futura: vt l. si ita. ff. de au. & arg. leg. & ibi
4 plenius per Odof. & doct. ¶Sed nunquid † bona futura possunt vendi? dic quod sic, per tex. in l. si in emptione. §. j. ff. de contrah. emp. & ven. ¶An in legato bonorum mobilium & immobilium, veniant nomina: vide quæ plenè dixi infrà quæst. ccccxix. ¶Et vide de hac materia. infrà quæst. cccccl xxxiiij.

a ¶Nomina. *Tu vide de hoc, quod scripsi post istum, in decisione cccc. lxxxiiij. in versic. an appellatione bonorum.*

b ¶De debitis. *Quinetiam & de alijs bonis testari potest donator omnium bonorum, præsentium & futurorum: nisi traditio in donatione accessisset, secundum Bald. in auth. sed cum testator. j. col. ver. quæro nunquid ille. C. ad legem Falcidiam.*

SVMMARIVM.

1 *Destituto exceptione debet subueniri officio iudicis, si æquũ fuerit visum.*
2 *Sententia expreßè lata contra stylum Curiæ, an sit nulla.*
3 *Stylo Curiæ potius, quàm consuetudini standum.*

QVAESTIO CCXCII.

1 SI alicui non competat † exceptio, si tamen inde resultet æquitas, quod sibi prouideatur, debet ab ipso implorari officium
a iudicis,[a] quo sibi prouideatur. l. planè. ff. de peti. hære. & facit bene quod ponit Bart. in l. illicitas. in prin. ff. de officio præsidis. & dicit, quòd destituto exceptione non nu. pecu. per lapsum

 biennij

biennij subuenitur ex officio iudicis. Et istud facit ad quæstionē pro curiis, in quibus non admittūtur nisi certæ exceptiones, propter ut in curia parui sigilli Montispessulani: & in curiis Cabeoli, & sancti Marcellini: in quibus non admittuntur nisi tres exceptiones: videlicet falsi, solutionis. & nouationis: tamē si resultet æquitas per officium iudicis imploratum debet conuento subueniri: & ita vt audiui semel fuit obtentū in d. curia parui sigilli Montispessul. facit pro hoc l. j. ff. de pet. hære. & l. planè. eod. tit. & vide Bar. in l. j. ff. quod vi aut clam. vide tamen quæ circa hoc plenius dixi in tractatu, quem feci super statuto Delp. sub rub. de literis
2 compulsoriis, & præcisis. in quæstio. viij. ¶ † Sed an sententia lata expresè contra stylū curiæ, sit nulla? dic quòd sic. sicut si contra legem esset lata, cum stylus vicē legis obtineat: iuxta not. per Cy. in l. ij. C. quando prouo. non est neces. in iij. q. Idem tenet Ray. de Sabbanaco in sua repetitione. l. more maiorum. ff. de iur. om. iud.
3 ¶ Si stylus † curiæ contradicat cōsuetudini villæ, vel econtrà, standum est potius stylo curiæ, quàm consuetudini: cum se habeant adinuicē tanquàm generale & speciale: vt not. per Cy. & Ray. de Sabba. vbi suprà. ¶ Sed stylus curiæ quanto tempore inducatur: vide d. de Sabba. in dicta sua repetitione. ¶ De materia styli sancti Marcellini, etiam tetigi suprà q. clxxxj.

a ¶ Officium iudicantis. *Non præsupponit obligationem. & datur in subsidium. cum deficit actio. l. qui per collusionem. ff. de act. empt. & vend. l. quæro. in prin. ff. loca. vbi doct. Et quòd detur deficiente actione ordinaria, est etiam tex. in l. quædam. ff. de eden. & ibi doct. Notandum tamen est quòd officium iudicis, est remedium ordinarium. vt est glo. in l. si is à quo. in princ. ff. vt in poss. leg. & competit pro omni actu bona fide facto, vbi deficit actio. vt l. cum filius. ff. si cert. pet. & vbicunque æquitas suggerit, quid faciendum, vt est glo. in l. si seruus. ff. de vsufruc. & in locum exceptionis deficientis text. singularis. in l. fi. ff. de petitio. hæred.*

SVMMARIVM.

1 *Iniuriarum an agi poßit in executorem excedentem fines mandati.*

QVAESTIO CCXCIII.

1 Quod † executor sententiæ facit, videtur à iudice factum fuisse, vt dicit expresè Cy. in l. ab executore. in v. q. C. quorū appellationes non recip. allegat. l. & licet. C. de consti. pecu. Et ideò si excedat fines mandati, nullum est quod fit ab eo. c. cum dilecta. in fi. extrà de rescriptis. ita tenet glo. fi. in c. quod ad consultationem. extrà de sent. & re iudic. contra quem executorem propterea potest agi de dolo. in l. non videtur. §. qui iussum. à contrario sensu

a ſenſu.ff.de reg.iur.in ca. quod quis.[a] à contrario ſenſu. & ibi per
b Dy.extrà eo.lib.vj. Et actione iniuriarum:[b] quia licet iuris exe-
c cutio non habeat iniuriam.[c] l.iniuriarum.§.j.ff.de iniur.tamen ſi excedat fines mandati, non eſt iuris executio : ſed iniuriæ illatio.l.ſi iniuriæ.& ibi eſt text.expreſſus.ff. de iniur. Et aliàs poteſt iudicis officio puniri. in authen.de manda.princ.§. hære. col.iij. ¶De actione iniuriarum, vide quæ dixi infrà q.cccxxiiij.

a ¶In cap.quod quis. *Adde in eo.ti.d.Io. And.in mercurialibus.*

b ¶Actione iniuriarum. *Facit ad hoc,quod no. in deciſ. Tholoſ. q.cccxcvij. & infrà, q.cccxxxiiij.*

c ¶Executio non habet iniuriam. *Facit quod ſcribitur,per glo.in lege, quod enim nullus.§.planè.ff. de acquirendo rerum dominium.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia, quæ nulla eſt, an poſsit per aliam confirmari. Et an in ea confirmatione poſsit opponi de nullitate primæ.& num.2.*

QVAESTIO CCXCIIII.

1 QVæro, vtrum ſententia quæ nulla † eſt, poſsit confirmari.[a]
a ſuper hoc dicit Inn.in c.j.de confirm.vti. vel inuti.vbi mouet quæſtionem,vtrum ſententia, à qua non fuit appellatum,vel quæ in rem tranſit iudicatã,poſsit peti confirmari,&c.Et videtur ibi dicere, quòd vbi ſententia eſt nulla : fortè quia à non competenti iudice lata:vel etiam dico,ſi eſſet venalis,vel contra ius ſcriptum lata:iuxta l.ij.& l.venales.C. quando prouo. non eſt neceſſ. vel quia lite non conte. fuit lata , quòd tunc ſententia confirmationis non faceret valere. & ſequitur in verſi. Item plus dicimus,quòd ille qui petit ſententiã confirmari, debet probare ſententiam tenere:vt puta quòd iudex,qui illam protulit, erat competens,& quòd ordinem iuris ſeruauit : non autem habet probare,quòd ſit iuſta : vt dicit ibidem Inno.& ita vidi determinari in camera conſilij inter dominos meos de parlamento,inſequendo
2 opinionem Innocentij. ¶†Sed quid ſi iudex appellationum confirmet ſententiam nullam, & non appelletur à ſententia iudicis appellationum , an in executione ſententiæ iudicis appellatio-
b num poterit opponi de nullitate primæ ſentẽtiæ?[b] Dic quòd ſic , vt plenè dixi in tractatu meo , de appellationibus.in §.cviij. quæro, &c.

a ¶Poſsit confirmari. *Vide d. Bart. in l.j.in verſi. circa tertium. & in verſi.quæro iterum.C. quando prouo.non eſt neceſſe.*

b ¶De nullitate primæ ſententiæ. *In hoc iuris articulo diſtinguitur, per do.Bart.in præalleg.l.j.in iij.col.in verſi.ſed antequam.*

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamiliàs qui quittauit bona paterna, an numeretur inter liberos.*
2 *Filius emancipatus an computetur in numero liberorum.*

QVAESTIO CCXCV.

AN filiusfamiliàs, qui quittauit bona paterna, cum iuramen-
1 to, †numeretur inter liberos: adeò, quòd patrem faciat in le-
gitima: licet ad partẽ non admittatur? Pe. Iac. in tit. de cond. ex l.
omnimodo. ex testamento cumulata. in q. quæ incipit, sed quid
a erit si filius [a], &c. dicit, quòd sic, sed quòd portio remanebit hære-
b di patris. [b] Sed contrariũ mihi videtur tali ratione: quia ipse fi-
lius tale pactũ cum iuramento faciẽdo se totaliter alienũ reddit
à successione paterna: quia pater suus non tenetur eum hęredem
instituere, vel exhęredare, secundũ Pe. Ia. vbi s̃. quẽ in hoc casu se-
quitur d. Io. de Aramone, in repetitione sua. l. pactum. C. de coll.
quam repetitionẽ ego Guido, penes me habeo. hanc opinionem
etiam sequitur d. Io. Guillionis, famosus doctor Montispessulani,
in quodam suo consi. incipiente, in dubiis extractis, ex quæstione
superius, &c. & mouetur tali ratione. nã ipsa dicit, filia vel filius
qui quittauit cum iuramẽto, cogitur iuramẽtum seruare omni-
no. c. quamuis. de iureiu. lib. vj. ibi omnino seruari debebit. ergo
debet intelligi. quòd siue pater nihil relinquat, nec in aliquo eũ
hæredem instituat, quòd non impugnabit nec annullabit testa-
mentũ: quia qui omne dicit, nihil excludit vt iuribus vulgatis. &
generaliter est intelligendũ. l. j. §. generaliter. ff. de leg. præstãdis.
& sic sub illo iuramento censetur cõprehensus omnis modus, per
quem possit voluntatẽ patris impugnare: & sic quòd non possit
dicere nullũ: licet sibi nihil relinquatur. De hoc etiã tetigi infrà
q. cccccxlviij. in fi. imò nec talis filius patri suo abintestato potest
succedere. iuxta d. l. pactũ. iuncto c. quãuis. de pac. li. vj. & hoc idẽ
tenent dicti doct. in locis suprà alle. Sic quòd propterea verũ est
dicere, talẽ filiũ haberi pro mortuo, quantũ ad succedendũ: modò
filius qui habetur pro mortuo, non cõputatur in numero libero-
rum, præsertim dum & quanto agitur de augmento vel diminu-
tione legitimę aliorũ fratrũ superstitũ: quia perinde habetur, ac
si in rerũ natura non esset: ita quòd facit partẽ, nec admittitur ad
partem ad similitudinẽ filij exhæredati. l. j. §. si pater. ff. de cõiun-
gendis cũ emanc. liberis. Pro hoc etiã bene facit vna regula, quã
ponit Bar. in l. huiusmodi. §. si Titio & Męuio. ff. de leg. j. & sic di-
citur, ꝙ ille, qui non admittitur ad partem: nec admitti speratur
aliquo iure actionis, retẽtionis, vel alterius æquitatis per se, vel

per

per alium, non facit partem.l.j.§.in primo.& §.pro secũdo.C.de cad.tol.& l. si duobus.§.Titio.ff.de leg.j.& quia filius qui successioni paternæ cum iuramento renuntiauit, ad eam admitti non potest ex testamento, vel ab intestato iure actionis, vel retentionis, per se vel per alium, obstante iuramento per eum præstito: quòd omnino est seruandum: vt d.c. quamuis. sic nihil excludendo, dum vniuersaliter loquitur: dicendo, omnino sequitur, propterea quòd ipse partẽ facere non potest, obstante regula iam dicta. Sed opinio Ia. est magis cõmunis inter doc. in iure scribẽtes: vt plenè tetigi in tractatu meo qui intitulatur, tractatus in materia detractionũ fiendarũ per hęredẽ grauatũ in rest. fideicõmissi: & quæ veniãt substituto restituẽda vel nõ, in x.q. & ita in hac curia parl. vidi iudicari pro opi. Pet. Ia. & sequaciũ: & fuit iudicatũ iteratò: vt dixi infrà q.cccccxcix.& in clxij.consi.meorum. ¶ Sed
2 †quid de filio emãcipato: vtrũ cõputetur in numero liberorũ? Pe. Ia. vbi s. dicit q nõ. Et idẽ de deportato vel exhæredato iusta de causa. De filio, qui quittauit bona paterna, cùm iuramento: plenè tetigi suprà, q.ccxxiiij.& in iiij. quæstionibus ibi sequentibus.

a ¶ Sed quid erit si filius. *Videlicet in iiij.col.in §. sed quid erit. in versi. ille ergo filius.*

b ¶ Remanebit hære. patris. *Et est ratio. quia pater videtur prouidisse hæredi suo futuro, vt dicit d. Pet. Iac. in præ. §. sed quid erit. in ver. dicamus: ergo in fin. & alle. l. si pactum. ff. de proba.*

S V M M A R I V M.

1 *Legatorum & debitorum solutio, ad quem pertineat.*
2 *Meliorationes factæ in rebus hæreditariis, ad quem spectent.*
3 *Quarta Trebellianica an detrahi possit delegato de portione hæreditatis vel aliqua re facto, vel de legitima filij.*

QVAESTIO CCXCVI.

1 AD onus fideicommissarij spectat † solutio legatorum [a] inso-
2 lidum. l.ij. iuncta glo. C. ad Treb. & in l.j.§.fi. & ibi not. per glo. ff. eo. tit. & ibi glos. magistralis, quam sequuntur cõmuniter doct. debita & funeris impensa spectat ad hæredem pro quarta parte: videlicet pro quarta Treb. pro tribus vero aliis partibus, quæ sunt ix. vnciæ ad fideicõmissariũ. vt ibidem not. dixi in viij. consi. meorum. licet de funeris impensa nihil dicatur: tamen eodem passu ambulãt, sicut æs alienũ. l. Papinianus. §. quartã. de inoff. test. præstatio alimentorũ, anni luctus mulierũ, spectat ad hæredẽ: quia mulier anno illo operari debet ad opus hæredis. Bart. in l. sicut. ff. de ope. li. & ibi no. Tum etiam pro eo, quia illo anno

durante hæres lucratur fructus bonorum mobilium & mouentium: quos non tenetur reddere. l. j. §. exactio. C. de rei vxo. act. ideò qui sentit commodum, & onus sentire debet. in ca. qui sentit. de regulis iuris. libr. sexto. ita dicit glossa, posita super verbo, facto. & gl. sentit in l. diuortio. ff. soluto matrim. Quod idem dicendum videtur de vestibus lugubribus mulierum eadem ratione. sed Angel. in l. decreto. C. ex quibus cau. infa. irrogatur. dicit & tenet quòd dictæ vestes lugubres non debentur vxori ab hæredibus viri, nisi cõsuetudo loci hoc habeat, vel nisi etiam testator ita disposuerit. De hac materia alimentorum vxoris in anno luctus scripsi in singularibus meis. Et de vestibus lugubribus.

2 ¶ † Sed quid de melioramentis in rebus hæreditariis factis, ac expensis, inde sustentis? dic ꝙ ad onus hæredis spectat pro quarta, & ad fideicommissarium pro tribus partibus. l. vbi purè. in fi. iuncta opi. Bar. ibidem posita. ff. ad Trebe. Attamen super fructibus perceptis per hæredem, vtrum computari debeãt in solutiones talium onerum: vide Bar. in l. scribit. ff. ad Treb. ¶ Ista hic duxi subiungenda, pro mei memoria in futurum: quia quotidie occurrunt in hac curia parla. super detractionibus fiendis de hæreditatibus fideicommissariis, quæ restitui ordinatur detractis detrahendis. de quibus detractionibus etiam tetigi infrà quæ. cccc

3 xcvj & in tract. meo Detractionum. ¶ Sed an † delegato de portione hæreditatis, vel de aliqua re facto, aut etiam de legitima filij, quam quis rogatus est restituere, detrahi possit quarta Trebellianica? dic quòd non, in l. mulier. §. fi. ff. ad Treb.

a ¶ Solutio leg. *Vide de hoc, scilicet de modo solutionis debitorum & legatorum fiendæ per hæredem rogatum & fideicommissariũ istum, & consi. suo viij. nume. iij. ver. inique. ibi, solutio verò legatorum. vol. j.*

SVMMARIVM.

1 *Feudales constitutiones an faciant ius apud omnes.*

2 *Delphinalis consuetudo, in quibus deroget constitutionibus feudalibus.*

QVAESTIO CCXCVII.

CONstitutiones feudales clausæ in lib. feudorum faciunt ius

1 † commune[a] apud omnes, vt dicit Iac. de Bello visu, de his,

a qui feudum dare possunt. c. j. circa fi. idem Mar. syl. magni. Cyn. & Iac de But. in authen. ingressi. C. de sac. san. eccle. in antepe. q. idem Inn. in c. ex trãsmissa. & in ca. verum. extrà de fo. comp. & plenè in c. cæterũ. de iudi. Facit bene c. j. de feud. cog. & ita etiam

2 † in hac patria Delph. sicut ius scriptum seruatur exceptis aliquibus, in quibus consuetudo contraria in hac patria reperitur: videlicet

delicet in eo quòd mulieres in feudo ſuccedunt,& in certis aliis, in quibus iura feudorum ſunt hodie de conſuetudine huius patriæ ad inſtar patrimoniorum redacta,vt etiam refert Ioan.Fab. inſtit. de rerum diui.in prin.& in auth. ingreſsi.C. de ſac. ſanct. eccle. quia feuda de conſuetudine præſentis patriæ poſſunt ſine conſenſu domini legari,in dotem dari,& alienari.& quæ conſuetudo in talibus eſt attendenda & ſeruanda: vt tenet expreſsè Pet. Iac.in tit.de cond.ex l.imperialem.§.callidis.ibi dũ dicitur,item fallit quòd hodie &c.& in ver.qui incipit,item fallit.quia de conſuetudine idem tenet Bal.in tit.qualiter olim feudum alie. poterat.§.porro. ibi dum dicit, quando alienatio erat facta de bona cõſuetudine.¶ De materia feudali,vide quæ dixi ĩ.q.ccciiij.cccv. & ſ̃.q.lix.& clxxx.

a ¶ Faciunt ius commune. *Hoc tenet pulchrè do. Bal.in præludio li. feu. in ij.col.in verſic.in contrarium quòd iſte liber ſit authenticus.& d.Iac. de Aluarotis.in prologo d.libri feud.in ij.col.in verſ.ex nonnullis. & in præfatione eiuſdem,quæ incipit,humanum. in iij.col.in verſic. quæro tertio.ſed dom.Pet.Iac.de Aureliaco,aliter locutus eſt, errorem quorũdam ſecutus,quaſi rigidè carpit. vbi ſuprà dominus Bal. vt in tracta. ſuo libellorum.in titu.de condi.moribus habetur. & copioſius in titu. de cauſis, ex quibus vaſallus, quantum eſt de iure ſcripto, debet amittere feud. in iij.colum.verſic.item quia in prædictis locis.*

SVMMARIVM.

1 *Furnum conſtruere in fundo proprio vtrum quilibet poſsit.*

2 *Furni habendi in priuato ius præſcribi poteſt.*

QVAESTIO CCXCVIII.

VTrum quilibet poſsit facere furnum in domo vel fundo
1 proprio,ad † coquendum panem ſuum,non obſtante quòd baro vel nobilis ibi per prius habeat furnum.dicit Io. Fab. inſt. de act.in §.æquè.in quæſtione,quæ incipit, ſed quis erit modus probandi &c. quòd ſic formaliter. & ideò credo, quòd ſi in vna villa fuiſſet furnus,non poteſt quis prohiberi, quominus vadat alibi,vel quominus quilibet poſsit ibi ædificare furnũ:niſi aliàs ſibi prohibitum fuiſſet:quia contra illa,quæ ſunt licita de ſe, & debentur de iure communi,non conuentione, non currit præſcriptio,niſi à tempore,quo quis eſt prohibitus iure contrario vti, &c. Et pro hoc nihil allegat Io. Fab. Tamen hoc bene probat l. quoties.ff.de ſeruitutibus.& no.per gl.Cyn.& Bart.in l.j.& ij. C. de ſeruit.& aqua.pro hoc etiam facit,quia quilibet in re ſua pro-
a pria facere poteſt id,quod ſibi prodeſt,licet alteri noceat: [a] dum

tamen animo nocendi non faciat.l.j.§. denique.ff. de aqua plu. arcen.nec in dubio animus nocendi præsumitur.l.meritò.ff. pro soc.quod tenet gl.& bene secundum Bar.in l.filium.§. fina. ff. de dam.infect.& dicit Petr.Iaco.in suo libellario.Tit.libellus super furno.in versi.qui incip.item quod prædictum ius habendi fur-
a num &c.quod † ius habendi furnum in loco priuato bene potest præscribi,licet secus in loco publico vel communi.l.fi.ff. de vsuca.quod facit pro illis,qui in domibus suis furnum fecerunt: & longissimo tempore tenuerunt, & panes suos decoqui fecerunt: quòd ipsi tale ius præscripsisse censentur,& pręscribere potuerũt: licet de præscriptiõe iuris fiscalis agatur:vt videtur tex. in ratione l.si manifestè.C.de ser.& aqua.licet illa l. Melius faciat quando mos,hoc est,consuetudo antiqua,prætenditur, quòd est multum attendendum in modo articulandi vel libellandi:prout etiã
b dicit Bar.in l.j.C.de serui.& aqua.& præmissa vera,[b] nisi ius super hoc tali baroni fuisset quæsitum authoritate principis.l.quominus.ff.de fluminibus.l.quod principis,in prin. ff. de aqua plu.
c arcen.& plenè ponit Bar.in d.l.quominus. in j.q.[c] quam mouet de molendino vel etiam præscriptione,vt quia volenti facere furnum de nouo,inhibuit,ne faceret,& post prohibitionem ius tale præscribit.l.quoties.ff de serui.& aqua.& sic est in villá mea sancti Albani, in qua habeo furnum, & nullus audet facere alium furnum ex antiquissima præscriptione:sed omnes habitantes in ipso mandamento tenentur ibi decoquere eorum panes, soluendo mihi certum annuum tributum.

a ¶Licet alteri noceat. *Vide l.sicut.§.Arist. & ibi dominus Bart. ff.de serui.vend.& no.in l.pen.ff.de iniur.*

b ¶Et præmissa vera. *Hæc referas non ad proxima, sed ad ea, quæ supra dicuntur in princip.*

c ¶In prima q. *Adde eundem d.Bar.ibidem in versi.ij.quæro.*

SVMMARIVM.

1 *Testator exclusione filiarum, videtúrne voluisse hæreditatem suam ad masculos peruenire. Et an ea dispositio indicat fideicommissum, quoad masculos, nu.1.*

QVAESTIO CCXCIX.

1 TEstator † plures habens filios & plures filias, filiabus hæredibus particulariter institutis, filios hæredes instituit vniuersales,& ipsos adinuicẽ substituit in casu, quo sine liberis masculis decederent.prohibendo & ordinando,quòd nullæ filiæ succedant in bonis suis:sed quòd liberi masculi ipsas habeant mari-

tare

2 tare ad ordinationem amicorum. † Vtrum per hęc verba inducatur fideicõmissum in fauorem liberorũ masculorum: credo ꝙ sic. quia per hæc verba voluisse videtur hæreditatẽ suam, atq; bona ad liberos masculos filiorum suorum peruenire, fœmellis exclusis. Pro hoc videtur text. in l. epistolam §. fin. iuncta. l. vbi. §. j ff. ad Trebelli. Nam eoipso, ꝙ ipse grauauit tales liberos masculos de maritando fœmellas, ipse eis suam hæreditatem cẽsetur reliquisse. l. denique. §. interdum. ff. de pecu. leg. & l. si stipulatio facta fuerit. ff. de oper. lib. facit bene quod posuit Bar. in l. Centurio. in q. quæ incipit, vlterius quæro &c. ff. de vulg. & pup. & de hac materia tetigi s̃. q. clxxxiiij. & j̃ q. cccclxix. & q. ccccclxxxj. & cccccc. & ibi reperies decisionem quæstionis præsentis &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditatis non aditæ transmißio fit ad proximiores. & nu. 2.*

3 *Occupatio iure peculij hodie correcta est.*

QVAESTIO CCC.

1 Filiof. vel nepoti in potestate cõstituto hæreditate delata, † & in ætate pupillari moriẽti, hæreditate per patrẽ vel auũ non adita, proximiores ab intestato succedũt: nec pater ipsam hæredi
a tatẽ, potest occupare [a] iure peculij vt in auth. de hęr. ab intestato. in prin. quod magis declaratur in aut. in successione. C. de suis & legi. hære. dũ dicitur in successione, paterfa. siue filiusfa. &c. quicquid dicatur, in l. si infanti. C. de iur. deli. quæ hodie est correcta per dictam authẽ. sicut tenẽt gl. Bar. & Bal. in d. l. si infanti. nam hæreditas talis quasi primo iure cẽsetur quæsita filiofa. in ætate infantili morienti, & ipso iure: sicut dicit text. in l. si matre. C. de
2 suis & legi. hære. sequitur † ꝙ in ipsis talibus bonis tali infanti quæsitis proximiores succedunt & debent admitti: vt dicit auth. de hære. ab inte. & in auth. in successione. s̃. alleg. nec præmissis obst. ꝙ dicit Bar. in d. l. si matre. vbi dicit, ꝙ verba ipso iure debẽt intelligi secuta aditione reali vel verbali, & facta super hoc declaratione animi ad similitudinẽ cõpensare volentis: iuxta no. in l. si cõstat. C. de compẽsa. Quod etiam posuit in l. vẽtre. ff. de acq. hær. Quia illud intelligitur in extraneo, vel filio aut nepote ætatem infantilem iam egresso, hęrede instituto: non autem in filio, vel nepote in ætate infantili moriẽte, cuius pater vel auus, in cuius erat potestate, hæreditatem adire neglexit: quia in tali casu non est necessaria animi declaratio per talem infantem facienda, cum etiã talem animũ adhuc faciendi non habeat: quia quicquid videt, vel audit, ignorat. l. j. Ç. de fal. moneta. ideo aditio ipsa

ipsa iurisministerio suppletur.l.si infanti.alleg.adeò quòd talem hæreditatem, quasi patrio iure quæsitam ad proximiores trans-
3 mittit:vt d.auth.per † quam occupatio,iure peculij,de qua in d. l.si infanti.mentio habetur,est hodie correcta: nec est mirum,si aliqua statuãtur in fauorem alicuius infantis,quæ aliàs respectu maiorum aliter decisa reperiuntur, sicut videmus in casu l. qui duos.§.cum in bello.& §.fi.l.cum pubere.& l si mulier. ff.de reb. dub Nec obst.l.ij.§ si quis ex liberis.ff. ad Tert. quia ibi est alius casus,si bene inspiciatur:sicut dicit Cy.expresse in l. apud hostes. C.de suis & legi. hære.quod etiam potest satis percipi expositione casus d.§. quem ponit ibi Bart. cum apostilla Dyn. vel potest dici,quòd ibidem nepote moriente, non supererat aliquis,in cuius potestate foret, cui negligentia hæreditatis non aditæ possit imputari:sicut fuit in casu. l. si infanti. ideo nimirum si ibi non habeatur hæreditas quasi patrio iure quæsita, & sic cessat transmissio.ita dixi in decisione processus diffiniti in manibus Ioan. Albi.inter vxorem Arnulphi Rolandi, agentem,& Iac. Maronis & consortum suorum de Ebruduno, &c. Sed an substitutio non agnita transferatur vide.in cxxij.consil.meo.

a ¶ Potest occupare. *Potest tamen hæreditatem & ex iure compelli per mediam personam infantis adire.hæreditas enim non adita per infantem transmittitur ad patrẽ,ac si ipsi infanti non quæsita fuisset. no.d. Bal.in l.si infanti.C.de iur.delib.in j.col.iij.no.veruntamen adit tanquam hæres infantis,& cum eo æqualiter succedunt alij proximiores,veluti mater & frater.d.Bal.vbi suprà.in ij.col.in ver.sic sequitur alia cõclusio.Sed aliter sentit d.Alex.ibi in addit.ad d.Bal.in v.opp.super verbo,differentia.*

SVMMARIVM.

1 *Famæ vis & effectus.2.3.4.5.6.7.8.& 9.*

QVAESTIO CCCI.

a FAma operatur [a] multos effectus. † & inter cæteros operatur
1 effectus sequentes,quos studendo collegi, & pro mei memoria in futurum descripsi: quia hic sunt effectus singulares, & di-
2 spersi hincinde in corpore iuris.Primus†est,quia impedit matrimonium contrahendum.in ca. ij.de consan.& affi.& ibi per doc.
3 Secundus†effectus est,quia releuat quem à probatione,iuxta no.
4 per gl.& Bart. in l.j.C.qui & aduer.quos. Tertius†effectus,quia fama cum iuramento officiarij facit fidem.tex.est in auth.hodie.
5 & ibi etiã tenet Bar.C.de diuort.¶ Quartus†est,quia fama excusat quem à dolo.l.si miles.§. mulier.& ibi etiam tenet Bart. ff.de
6 adul.& l.plagij.C.ad l.Iul.de plagi. Quintus est†,quòd transfert onus

onus probationis in aduersarium, in casibus in quibus communis opinio seu fama quem constituit in possessione alicuius qualitatis, libertatis, aut seruitutis. l. mater. C. ne de statu defunctorum. & l. ij. C. si ser. vel libert. ad decur. peruenit. lib. x. Sextus † est,
7 quia in aliis in quibus sufficit famam esse, licet in veritate non ita sit, operatur probationem plenam. l. Barbarius. ff. de offi. præt. & l. j. C. de testa. & l. ij. C. de sentent. & inter l. omn. iudic. ita dicit Bart. in l. de minore. §. tormenta. in quæstione, quæ incipit, vlti-
8 mo principaliter quæro, &c. ff. de quæstionib. † Septimus est, quia releuat quem à tormentis, vel operatur quòd questionetur: iuxta
9 ea quæ ponit text. in d. §. tormenta. Octauus † effectus est, quia præsumi facit instrumentum ab aliquo notario bonæ famæ exi-
b stenti confectũ, esse validum [b], vbi aliàs nõ valeret. l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re mil. tenet Bar. in l. ij. circa fi. ff. quemad. test. ape. vbi dat consilium aduocatis practicantibus, quòd forment articulos, & de legalitate & bona fama notarij. & facit bene quod ponit Specu. in tit. de instru. edi. in §. restat. ver. quid si dum testes publicantur, &c. De alio effectu famæ tetigi j̃. q. ccccxlvj. &c. De fama & voce publica quæ sunt in patria, & similiter de rumore publico, si excusat à dolo, dixi j̃. q. ccccxlvj. & cccxl.

a ¶ Fama operatur. *De potestate & virtute famæ, vide post omnes per diuersas quæstiones d. Fel. in c. veniens. cle. j. ante iij. col. ver. prima conclusio. cum sequen. de testa. Item fama probat semiplenè. l. iij. §. eisdem. cum ibi not. ff. de testi. l. admonendi. ff. de iureiuran. & in cap. veniens. de testam. & not. dom. Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. Et hoc verum quando apparet, quòd ipsa fama traxerit originem ex aliquibus probabilibus seu verisimilib. causis. aliàs secus. l. decurionem. C. de pec. & ideo dicit dom. Bart. in præd. l. de minore. §. tormenta. quòd non sufficit probare famam simpliciter. & idem not. dom. Bald. in l. proprietatis. C. de prob. secundum dom. Alex. ij. parte. consil. xc. in iiij. colum. in vers. non obstat. Ista tamen procedunt, vbi agitur de magno præiudicio. vbi verò agitur de modico præiudicio, tunc fama facit plenam probat. vt in c. super eo. de consang. & affin. & in cap. veniens. de testi. aliàs autem sola fama, sine alijs adminiculis, non prob. domin. Innoc. & Abbas. in c. cùm causam. de probat.*

b ¶ Esse validum. *Tu vide istum consil. lxxxv. incip. adhærendo opinioni. num. 3. versic. venio ad tertium.*

SVMMARIVM.

1 *Fiscus læsus, an debeat in integrum restitui.*
2 *Carolus, Francorum Rex, in integrum est restitutus.*

QVAEST

vide Calda... de ... curatore ... minorib. n.o 62.
Calcaiusin ... fisc. 5. ... 2 ... 7.

QVAESTIO CCCII.

Vtrum fiscus læsus posit† in integ.restitui? Pet.& Cyn.[a] tenent quòd non, in l.res publica. C. quib.ex cauf. maior.in integ.resti.in quæst.prima.per rationes ibidem per eos deductas. ¶Tamen quicquid sit de iure, de stylo, & communi obseruantia, seruatur contrarium: quia restituitur, & fuit ita iudicatum pro
2 domino nostro Carolo† Francorum Rege inter Delph.Vien.qui tunc minor, & læsus, fuit in integ. restitutus sententialiter aduersus remissionem quam fecerat domino Lud. de Pictauia, domino sancti Valerij, de comitatibus Valen.& Dien. Et quos comitatus ex post habuit, & adhuc tenet & possidet (vt notorium est) ipse dominus noster Delph. Sed an fiscus remaneat illæsus, si non conficiat inuentarium infra tempus iuris? vide quæ scripsi j.q.cccxxiij.& q.ccccclxxj.in vers.an fiscus,&c.

a ¶Pet.& Cyn. *In j.col.q.j.vbi format quæstionem tam de fisco, quàm de principe, scilicet rege Francorum. & aduerte, quòd ipse loquitur in principe maiore: quod probatur arg.ru. vbi autem Princeps esset minor natu, de iure venit restituendus, si læsus reperiatur. Nam tunc in eo duo singularia concurrunt: puta, quia Princeps, & minor. vnde si non sit restituendus, quia Princeps, saltem quia minor, debet restitui. De principe autem maiore ratio fuit dubitandi: quia respub. & res principis, idem videbantur, sed respub. restituitur: ergo & Princeps videbatur restituendus, ratione læsionis: licet maior. Sed contrarium deciditur: quia peritus, quòd non verificatur in minore.*

SVMMARIVM.

1 *Hæres institutus quod acquirit ratione supplementi legitimæ, veniátne in fideicommisso vniuersali.*

2 *Bona donata an veniant in fideicommisso, vbi quis ea restituere non fuit expressè rogatus.*

3 *Percepta iure substitutionis pupillaris, an veniant in fideicommisso vniuersali.*

4 *Actio quæ intentetur contra fideicommissarium.*

¶Nota hanc quæstionem vtilem.

QVAESTIO CCCIII.

Qvæ sunt illa, quæ veniunt in fideicommisso vniuersali? vi-
1 de Bart.in l.Marcellus.§.quidam.ff.ad Treb. † Sed quæro, vtrum illud quod hæres institutus acquirit ratione supplementi legitimæ, quia filius vel filia hæres particulariter institutus egit ad supplementum infra tempus iuris, veniat in fideicommisso vniuersali. & licet circa istud, quòd non reperi tactum, videretur

tur prima facie dicendum,quòd sic:ad similitudinem iuris,quod acquiritur iure actionis, quod venit in fideicommisso vniuersali.l.si totam. iuncta gloss. ff. de acq.hæred. & l. Papinianus. ff.ad Treb.quod tenet Bart.in d.§.quidam,attamen saluo saniore iudicio,credo quòd non veniat,ex eo maximè,quòd in tali iure,quod est pars legitimæ de iure naturæ debitæ,non potuit per fideicom
a missum substitui, nec aliud grauamen apponi, [a] imò si tale vel aliud simile onus diceretur,vel reperiretur adiectum,ipsum pro non adiecto haberetur.l.quoniá in prioribus.C.de inof.test. iuncta l.quæ de tota.ff.de rei vend.quamuis fuerit in plus talis hęres institutus,quàm ascendere posit legitima sibi iure naturæ debita.vt dict.l.quoniam in prioribus.iuncta l.scimus.§. cum autem. eo.tit sicut tenet d.Raymundus de sabanaco.in repe.sua d.l.quoniam in prioribus.in pen.q. licet ante repetitionem dictæ l. per eum factam asserat contrarium tenuisse,vt ibidem recitat. Non obstat similitudo allegata in contrarium : quia non potest dici similitudo,sed diuersitas:quia in casu dictarũ legum non reperitur prouisio,quæ est & reperitur in casu dictæ l.quoniá in prioribus. Ideò nimirum si aliud ius statuatur, cũ separatorũ separata esse debeat ratio.l.duobus.ff. de testa.tute. l.tam is.ff.de do.causa mor. ¶Sed iuxta præmissa, quæro de alia q. Tres fratres fuerunt hæredes instituti,& adinuicem grauati de restituendo, decesit vnus, & ita portio sua ad alios duos deuenit iure fideicommissi: demum decessit alius:vtrum id quod habuit à primo veniat in fideicommisso,sic,quòd tertio debeat restitui? vide Bar.in l.pater. §.quindecim.ff.de leg.iij.& in l.Marcellus.§.quidam.& in l.Scæ-
2 uola.ff.ad Treb. Vlterius † iuxta hoc quæro, an bona donata veniant in fideicommisso, vbi quis ea restituere non fuit expressè rogatus,sed simpliciter facta est substitutio alicui,qui hæres fuit institutus?dic quòd non.l.cohæredi.§.cum filiæ.ff.de vulg.& pupil.de hoc etiam videtur bonus tex.si bene inducatur.in l.Lucius. §.maritus.ff.ad Treb.iuncta gl.posita super verbo sentiisse, dum dicit,& quia hoc expressè dixisset,allegat ibidem certa iura.probatur etiam in l.à filia.in prin.ff.eo.probatur etiam in l. vnum ex
3 familia.§.si.cum l.seq.ff.de leg.ij.& vide in d.l.cũ virum.† ¶ Vlterius circa præmissa quæro,vtrũ ea quę percipiũtur iure substitutionis pupillaris,veniant in fideicommisso vniuersali ? pone in terminis : Testator habens duos liberos,vnum impuberẽ,& aliũ puberem , eos hæredes instituit, & dicto pupillo alium pupillariter substituit : & talem substitutum rogauit restituere hæreditatem

tatem Titio, in casu quo decederet sine liberis, pupillus decessit in ætate pupillari, & sic locũ habuit substitutio. Demũ moritur alius filius sine liberis, nunquid id quod habuit iure pupillaris substitutionis, teneatur restituere Titio? Dicendũ est ꝙ sic argu. l. qui fundũ. §. qui filiis. ff. ad l. fal. & ita tenet Bart. in l. ita tamen. §. qui suspectã. ff. ad Treb. de ea re dixi in trac. meo Detractionum. Sed quid de prælegatis, vtrũ veniant in fideicõmisso vniuersali? dic, vt in l. Marcellus. §. pen. ff. ad Treb. & in l. cum virũ. C. de fideic. ¶ Sed iuxta præmissa quæro, †quæ actio intẽtetur per fideicommissariũ: vt hæreditas ei restituatur? dic quòd actio ex testamento, vt not. gl. in l. & si non scriptura. C. ad Trebel. idem tenet Bart. in l. si legatarius. ff. eo. tit. ista studendo in diuersis passibus iuris collegi, & hic duxi inserenda pro mei memoria, quia sunt singularia. Et semper occurrunt ista in iudicãdo in hac curia parlamenti super restitutionibus fideicõmissorum, & in eadem curia quæ videbo determinari super præmissis quæstionibus, hic determinationes subiungam. ¶ De verbis ex quibus inducitur tacitum fideicommissum, vide quæ dixi infrà quæst. cccclxix.

4 (margin number beside "deic. ¶ Sed iuxta præmissa quæro")

a ¶ Grauamen apponi. *Adde quæ habentur in c. Raynutius. extrà, de testam. & in c. Raynaldus. eod. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Dominium vtile rerum, quæ infeudantur, si traditio rerum interueniat, an transferatur.*

QVAESTIO CCCIIII.

a EX infeudatione transfertur dominium [a] vtile rerum, quę infeudantur, †si traditio interueniat. in c j. §. si quis. [b] versi. sed
1
b si dominus. de controuersia inuesti. aliàs incipit, si de inuesti. controuer. fuerit. & in ca. ibi, tanquam dominus possit vendicare. de inuest. de re aliena fa. in feudis. col. x. iũcta l. nõ solũ. §. meũ. ff. de rei ven. l. Q. Mutius. la ij. §. argẽto. ff. de aur. & arg. leg. istud etiã tenet gl. expressè super verbo, de bonis. in c. j. per quos fiat inuestitura. & etiam in c. j. de controuersi. inter vasallũ & alium de benefi. feud. licet enim ex inuestitura verbali non quæratur dominium, pro eo, ꝙ non continet traditionem, vel quasi, sicut no. Inn. in c. ex parte. extrà de consti. & Dy. in c. j. de re. iur. lib. vj. Tamen ex reali inuestitura: vt potè. quia ei quæ datur in feudum possessio traditur vel apprehenditur, dñim vtile quæritur: vt iuribus s. alle. ita etiã no. per Bal. in d. c. j. si de inuestit. controuersia fuerit. Hinc est quod dicitur, quod feudum reputatur esse in bonis vasalli, adeò ꝙ ipse tenetur soluere dotes & collectas cęteráq; onera ad

ad vsufructuarium pertinentia, tanquam ille, qui percipit fructus. l. qui pendentes. & quid sit. ff. de vsufru. l. neque. ff. de impēsis in reb. do. factis. ¶ De materia feudorum, vide quæ dixi s̄. q. ccxcvij. & q. seq.

a ¶ Transfertur dominium. *Licet ex infeudatione realitrāsferatur dominium vtile, & vasallus efficiatur dominus vtilis: tamen bona feudalia alienare non potest, nisi in certis casibus, vt per Spe. tit. de feud. §. ij. ver. xix. Et vide casus in quibus vasallus potest rem feudalē alienare. per do. Pet. Iac. tit. de condi. ex lege. l. Imperialem. §. sed fallit. & vide d. Bal. in lib. feud. de alien. feud. c. j.*

b ¶ §. si quis. *Ibi vide Bal. de hac q. & de multis aliis pulchris quæstionibus & singularibus.*

SVMMARIVM.

1 *Venditio rei allodialis, qualiter fiat.*

2 *Homo si abneget domino homagium. & alteri præstet, vtrum dominus priuetur dominio suo.*

QVAESTIO CCCV.

1 SI vasallus feudū alienet, credēs esse de franco † allodio, vt puta, quia patri vel auo paterno successit, & ita iuret vel iurare paratus est electioni emptoris cōmittitur, vtrum domino velit cedere feudum, an vasallo restituere, quo restituto vasallo idem vasallus pro beneficio retinebit, non obstante vēditione: eo quòd ignorās alienasset. c. ij. de cōtrouersia inter dominū & emptorē. vbi verò vasallus sciens rem esse feudalem. & eam de franco allodio vēdat, ipsa res cōmittitur. vt in c. j. §. j. de prohi. feu. alie. per Fed. & c. j. §. j. de feudi alie. per Lothariū. Et emptor sciens rem esse feudalē pretio suo priuatur, vt in dictis iuribus habetur: & aget dominus rei vēditione directa, vt tenent gl. & Bal. in d. c. j. qa eū semper sibi retinet. vt in c. j. §. si verò. de inuestitura. de re. alie. facta. Idem ibi tenet And. de Ysern. attamē (prout ipse dicit) videtur melius domino, ꝙ agat condictione ex moribus & vsu

a feudorū, videlicet ex consuetudine l. Imperialem.[a] sic dicendo, cum Titius teneret in feudū à me talē rem, & eam sciēter vēdiderit, & ex ea causa tu possideas eā, ob quāfeudū illud est mihi apertū, ago vt mihi restituas. Et hæc cōdictio aduocat possessionē tantū, vt in l. j. C. de don. quæ sub modo. nō rem, nec rei dominium: quia nemo condicit rem suā, præterquā à fure. l. fi. ff. vsuf. quemadmodum caueat. ita dicit ibidem.

2 ¶ † Quid si homo alicuius domini eum abneget, & alteri pręstet homagium, vtrū priuetur dominus suo dominio? Spe. dicit quòd non, in tit. de iurisd. om. iu. §. j. versi. illud.

¶Item de illo, qui instrumento venditionis asserit rem esse de dominio alterius, vide quæ dixi suprà quæst. xxiiij.

2 ¶L. Imperialem. *Adde d. Pet. Iac. tit. de condi. ex l. imperialem. & ibi & in duobus tit. sequentib. omnino eum videas de hac materia.*

SVMMARIVM.

1 *Hæredum suorum appellatione, qui comprehendantur.*

QVAESTIO CCCVI.

Generale verbum in aliqua dispositione adiectum, coniunctum speciei seu alicui verbo speciali restringitur ad speciē. à suo generali significato, vt probatur in l. fi. ff. de tritico, vino, & oleo lega. l. seruis vrbanis. in prin. & l. cum quæreretur. §. j. ff. de lega. iij. ita dicit Bart. super rub. de nouo C. cōponēdo. circa

1 princ. † Quod facit ad quæstionem, quando quis aliquē instituit

2 & sibi suos hæredes substituit, [2] qui hæredes aut tantum sui, aut extranei, quicunq; videātur substituti cum appellatione hæredū tam sui, quàm necessarij ac etiā extranei quicunq; cōtineātur. l. sciēdum. & l. hæredis appellatione. & l. ex illa parte. ff. de ver. sig. Et per iam dicta vidētur sui tantūmodo substituti propter verbum, suos, ibidem subiunctū: per quod verbū, hæredes, quod est generale, restringitur. super quo vide quæ ponit Bal. in c. j. de natura successionis feud. coll. x. vbi mouet istā quæstionē. facit bene quod ponit Spe. in ti. de test. §. in primis. ver. fi. vbi dicit quòd nomen hæredis positū in vltima volūtate in substitutione nō significat alios quàm descendentes quod secus in contractibus. l. fi. C. de hære. insti. l. sub diuersis. §. j. ff. de cōd. & dem. hoc etiam facit ad multa alia, quæ sæpe contingunt. De hac materia vide quæ plenè dixi j. q. ccccclvij. Et s. q. ccxxx.

2 ¶Hæredes substituit. *Aduerte quando quis instituit Titium & suos liberos, an veniant liberi simul cum Titio, vel ordine successiuo. Et quid si institutus erat testatori de descendentibus non de transuersalibus, vide pulchrū consil. do. Phil. Decij, in consil. ccv. incip. in causa. in secunda parte cōsiliorū. Et qui cōprehendantur appellatione hæredū. vide Alex. in consil. cv. incipiente, perspectis verbis col. ij. versic. si comprobatur. & col. sequenti. in primo volu. in consil. clxv. incipien. consideratis verbis, in secundo volumine.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentū fidelitatis præstandum ab habitantibus in territorio alicuius bannereti.*

QVAESTIO CCCVII.

Si aliquis, qui non est homo meus, moritur in territorio † meo

1 ac iurisdictione ipse non tenetur præstare mihi homagium vel

vel fidelitatem: attamen ratione habitationis ipse est mihi subditus, & ideò ipse debet mihi præstare sacramentum, quòd non erit mihi nociuus, sed fidelis; vt no. Hostien. extrà, de simonia. & in c. si diligenti. in lectura sua. pro quo videtur text. in feudis
a qualiter vasallus iurare debeat. in cap. primo. §. fin. [a] Et ideo anno domini, M.cccclx. de mense Nouembris, dum fui in Sancto Albano, feci coram me assignari omnes homines meos ipsius loci caput hospitij facientes, & dum coram me fuerunt, ipsi mihi præstiterunt iuramentũ: quòd erunt mihi fideles, &c. vt constat iuramento recepto per Claudium veteris: notarium dicti loci.

a ¶ §. finali. *Vbi ad hoc vide l. apertum. & ibi dominum Bald. in versi iij. est iurament.*

SVMMARIVM.

1 *Institutionibus duabus eodem testamento factis, an secunda valeat.*
2 *Instituo, verbum, qualiter sumatur.*

QVAESTIO CCCVIII.

Titius eius vxorem hæredem instituit, quamdiu vixerit,
1 & post eius† decessum Semproniũ hæredem vniuersalem: vtrum Institutio de Sempronio facta valuerit, qui reperitur superuixisse dictæ vxori? videtur quòd non, vt l. miles ita. in princ. ff. de testa. mili. ibi, miles ita hæredem scribere potest, quo ad viuet Titius, hæres esto post mortem eius: sed Titius, &c. vbi dicunt Dy. & Rayn. aliud in pagano: quod est notãdũ: & nihil plus dicunt. Idẽ voluit dicere Bar. in l. hæreditas. ff. hæred. instit. vbi facta oppositione de d. l. miles ita. dicit & soluit aliud in milite. vt ibi, aliud in pagano. ita ergo ibi duplex institutio reperitur in testamento pagani. quarum prima est ad tempus certũ facta, vtpote quamdiu vixerit. l. j. circa prin. ff. de cond. & de. Et secũda est subiuncta, initiũ habere debens à tẽpore incerto, hoc est, post tẽpus primo loco instituti quãdiu vixerit, quæ secũda institutio non videtur valere, licet prima institutio bene valeat. l. qui filio.
2 in princ. & l. in tempus. ff. de hæredi. institu. † Sed credo contra-
a riũ, [a] quòd imò secunda institutio valet: quia verbũ instituo, debet sumi, pro substituo, sicut sumitur in l. Gallus. in gl. posita super verbo, exprimat. ff. de lib. & post. & istud videtur tenere Bal. in l. id quod pauperibus. xiiij. q. C. de epis. & cle. qui all. l. quærebatur. ff. de test. mili. vbi mouet quæstionẽ de vxore instituta & vsufr. ¶ Vide ĩ. q. cccccxxiiij. de substitutione compendiosa facta filio puberi. ¶ Sed quid in filio, qui substituitur hæredi extraneo, & nihil sibi relinquitur iure institutionis, an testamentum va-

leat? vide quæ plenè dixi j. q.ccccxxv.

2 ¶Credo contrarium. *Hanc opin. tenet expreßè d. Bal. in l. extraneum. ij. col. ver. vlterius quaro. C. de here. instit.*

SVMMARIVM.

1 *Ligij, qui dicantur.*

2 *Argumentum ab etymologia, validum est in iure.*

QVAESTIO CCCIX.

VLtra octo genera hominum, quæ ponit glo. in rub. C. de agri. & censi. lib. xij reperio alia duo hominũ genera. Quia
1 alij sunt homines ligij, & alij non ligij homines. † Ligij dicũtur, respectu imperatoris vel regis Franciæ, vel respectu domini nostri Delphini: qa sibi homagiũ faciunt nullius alterius fidelitate salua. de prohi. feu. alie. per Fe. §. fi. in feu. col. x. c. veniẽs. extrà de iureiu. Et dicũtur ligij, quasi ligati domino vel quasi legalitaté
2 continentes sic alludendo etymologiæ vocabuli, quòd † est argumentũ validũ in iure. insti. de testa. in prin. & insti. de tutelis. §. j. & §. tutores. iũcto §. est & aliud. insti. de dona. ita dicit Spe. in tit. de ho. & fide. circa prin. ver. & no. in ver. dicitur autem homoligius &c. de quo homine ligio, habetur tex. expressus in clemẽ. pastoralis. §. rursus. ibi, homóq; ligius vasallus &c. de senté. & re iud. & ibi plenè per Gulielmum de Mõte lauduno, qui bene declarat quis est homo ligius.

¶Sed quid dicatur feudũ ligiũ, & feudũ nõ ligiũ, vide plenè per Bal. in procemio feudorum. ibi, sexta diuisio feudorum.

SVMMARIVM.

1 *Ligius homo potest facere homagium duobus pro diuersis rebus.*

QVAESTIO CCCX.

HOmagium ligium, de quo suprà proximè tetigi, non potest fieri duobus diuersis dominis, etiam pro diuersis feudis, secundum Spec. in tit. de fi. & ho. ver. x. quæritur. & Bal. in
1 procæ. feu. vj. di. in fine, † dicit quòd homo ligius non potest esse duorum. qui alle. Spec. vbi s. & c. recolentes. extrà de statu mona. Tamen Pet. Iaco. in materia feudorum circa finem x. distinctionis, dicit se vidisse vasallos facere homagiũ ligiũ diuersis dominis. pro diuersis castris. & ita seruat consuetudo in hac patria Delphinali & aliis patriis circunuicinis, quicquid sit de iure.

SVMMARIVM.

1 *Ligius an duorum esse poßit.*

QVAESTIO CCCXI.

HOmines non ligij dicuntur, qui faciunt homagium alicui
1 baroni bannereto vel militi: & ita † alteri quàm Imperatori, vel regi, aut domino nostro Delp. secundum Spe. tit. s. in præcedenti q. alleg. in versi. & nota. Et talis potest de iure esse homo duorum diuersorum dominorum, pro diuersis feudis. casus videtur expressus, quem Spe. alleg. in c. grandi. post princip. ibi, vel cuicunq; alij personæ &c. in ver. quæritur. extrà de supplen. negli. præla. li. vj. &c. ita etiã seruat consuetudo in hac patria Del.

SVMMARIVM.

1 *Ligiorum hominum diuisio bifaria.*

QVAESTIO CCCXII.

HOminum non ligiorum alij dicuntur franci, alij talliabi-
1 les, & ita videmus in hac patria Delph. & locis † circunuicinis. vbi ita se habet consuetudo talium hominum talliabilium, quæ debet propterea attendi. ff. commu. prædio. l. venditor. §. si constat. & l. de quibus. ff. de legi. quòd etiam dicit Spe. in titu. in præce. q. mentionato. versi. xix. quæritur. circa fin. & versi. xxvij. quæritur. in fine. De materia hominum talliabilium, & manus mortuæ vide quæ dixi plenè ĩ. q. ccclxj. ¶ Iuxta hanc materiam quæro, si filius natus ex homine meo, & muliere, quæ sit fœmina alterius domini, cuius erit homo talis? dicit Martinus de fano, quòd mihi erit adiudicandus. l. ne diutius. C. de agri. & censi. li. xj. quia iura plus fauent mihi, qui sum dominus patris, quàm illi qui est dominus matris. ita refert Spe. in titu. de homagio & fide. § j. versi. v. quæritur. ibi, in hac quæstio. &c. ¶ Et de hac materia vide plenè per do. Mar. de Fano. in suo trac. de hominitiis. hanc etiam materiam vide per Spe. in tit. de feud. ¶ An per mortem hominis decedentis ab intestato bona spectent ad dominum? Bald. quòd sic. in l. j. C. de hæredita. decurionum. nisi consuetudo aliter se haberet, vt ibi dicit idem Bald.

SVMMARIVM.

1 *Franci homines, dicuntur dupliciter. & nume. 2.*

QVAESTIO CCCXIII.

1 FRanci homines † dicuntur dupliciter. vno modo qui liberi sunt à præstatione alicuius homagij, sic quòd tali conditioni nunquã fuerunt adstricti. insti. de ingenuis. in prin. vel si fuerint adstricti, qui pacto seu remissione aut principis rescripto vel præscriptione fuerunt à tali conditione liberati. De primo est tex. insti. de libertinis. in §. j. & §. multis. De secundo, est tex.

in l.j.& ij.C.de iure aureo.anaul.& de na.resti.De tertio,est tex.
2 in l.ij.C.de præscr.lon.tempo.quæ pro libertate. Alio modo dicuntur Franci,qui recognoscunt se homines alicuius nulla causa adiecta,& homagium simplex faciunt alicui bannereto, vel militi vel alteri nobili,siue se adstringendo ad aliquod seruitiũ. & de istis hominibus,videtur loqui Marti.de Fano.in tract.suo de hominitiis & homagiis.in ij.q.principali.quam etiam Spec. in titu.§.in præcedentib.quæst.allegat,in ver.iiij.quæritur.&c.
2 ¶Franci.*Id est,liberi & ab omni seruitute absoluti.domi.Bal.in capi.j. circa fin.in versi.alia quæstio.de cap.qui curi.vendi.in vsi.feudo.*

SVMMARIVM.

1 *Talliabiles,qui dicantur.*
2 *Operas suas an quis possit locare in perpetuum.*
3 *Talliabiles,quibus æquiparentur.*

QVAESTIO CCCXIIII.

TAlliabiles dicuntur,qui ita se recognouerunt quibus propterea imponi potest tallia: quia ad eam se adstrinxerunt:
1 & ideò sic dicuntur à tallia,alludendo etymologiæ vocabuli,vt nomen consonet rei.l.defensores ij.C.de defensoribus ciui.insti. de tutelis.§.j.& §.tutorum.cum simi. Et ipsorum hominum modus seu vsus potius moribus & ex vsu antiquo, quàm alio iure naturali, vel gentium, fuit introductus & adinuentus. Ita dicit Guli.de Monte Lauduno in cle.pasto.§.rursus.de sententia & re iudi.vbi post eum subiungit do.Fran.de Zabarel.Card.flo.quòd talis vsus seu modus fulcitur iure positiuo,propter pactiones & stipulationes: quæ interueniunt, quibus mediantibus quis potest obligare personam suam,& conditionem deteriorem facere.l.cum scimus.C.de agri.& censi.lib.xj.l.j.§.j.l.iurisgentium. §.prætor.ff.de pact.c.j.& ij.extrà eo.titu.ita etiam tenet Spe. in tit.de homa.& fide.in ver.qui incipit,primò &c.& versi ij.quæritur.& alleg.tex.quem dicit expressum in c.grandi.§.alleg.ibi, fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto, &c. istud idem tenet Ioan.Fab.insti.de iure personarum.§.penul.in prima quęstione.
2 Pro hoc facit bene,quia si quis operas suas possit locare in perpetuum.l.si hi.l.ij iuncta glo.C.locat.& quod locari possint in perpetuum,tenet Ioan.Fab.instit.de iure personarum §.pen. in pen.quęstio.item etiam pacto vel stipulatione potest se quis hominem alterius constituere, vel ligium,aut talliabilem vel francum.arg.l.si C.de consti.pecu.Attento etiam quòd ex hoc libertas sua non minuitur,imò tenetur dominus eum contra alios in

perso

persona & rebus defendere. xxij.quæstio.vlti.capi.de forma. in fin.sicut dicit Specu.in titu. suprà allega.in versicu. qui incipit, primò &c. † Et tales homines talliabiles propriè possunt æquiparari hominibus adscriptis glebæ seu oneri talliarum soluendarum, sicut adscriptitij se adstringunt.l.cum scimus.C.de agricol.& censi.lib.xj.¶De hac materia vide plenius infrà quæstio. sequen. Et ibi ponitur limitatio & declaratio ad prædicta.

3

SVMMARIVM.

1 *Confeßio simplex se esse talliabilem, an sibi, & posteritati præiudicet. vide & nume.2.*

3 *Pater si iuramentum adiecit in recognitione talliæ, an filius tali iuramento adstringatur.*

QVAESTIO CCCXV.

Sed iuxtà præmissa, quæro: Titius recognouit se & liberos suos natos, & nascituros, esse hominẽ & homines talliabiles cuiusdam nobilis,& suorum,& promisit & iurauit vt in forma: nunquam tamen tale homagium aliàs præstiterat:modò insurgit quæstio,† vtrum virtute talis recognitionis dictus Sempronius filius possit conueniri & conuentus condẽnari ad recognoscendum se esse hominem talliabilem hæredi dicti nobilis? Pro cuius quæsiti euidentiori declaratione præmitto,quæ s̃.dixi, q. præcedenti. Quibus præsuppositis, si constaret legitimè de tali recognitione,dictus Titius potuit adstringere se & liberos suos ad talẽ conditionẽ,vt dixi in q.pręcedẽti,iuncta l.pe.C.de libertis & eo.libe.sed quia nullũ tale homagiũ fuit per dictũ Titium patrẽ præstitũ ipsum peti nõ potest virtute dictæ recognitionis à dicto Sempronio filio,quia ex tali seu alia recognitione,si non sequatur actus vel vsus,de quo appareat: vt potè præstatio homagij,vel solutio talliæ,nõ potest prętẽdi ius fuisse quæsitũ:ita voluit dicere Io. Fa.insti.de act.§.æquæ.ver.iij.quæritur &c. facit benè l.nec si volẽs.iuncta l.interrogatus.C.de libe.cau.Et est ra-
2 tio:† quia tales recognitiones nõ pręiudicãt quasi cõtrarię naturæ existentes.sed quo ad adscriptitiã conditionẽ bene præiudicant: si tamẽ talia subsequãtur,de quibus in l.cùm scimus. circa prin.C.de agri.& censi.li.xj.ita dicit glo.in d.l.nec si volens.per quã glo.apparet,q̃ si quis cõfiteatur se hominẽ talliabilem,qui primò erat frãcus,aut liber,q̃ ex tali cõfessione sola,ipse nõ potest prætẽdi homo talliabilis,nisi præstatio homagij,aut pręstatio seu impositio & solutio tallię fuerint subsecutę:ita voluit dicere tex.expresse in d.l.cùm scimus.vbi tex. Cùm scimus nostra iuramẽta nolle præiudiciũ generare cuiquã:circa cõditionem,

 subaudi

ſubaudi, prout dicit Dyn. ſtatim, vt de libero fiat adſcriptitius. Sequitur in tex. Neq; ex cõfeſſionib. ſubaudi, prout dicit And. de Yſern. ſolis verbalibus. Neq; ſcriptura, niſi etiã ex aliis argumẽtis aliquod acceſſerit incrementũ, ſancimus ſolã confeſſionẽ vel aliã quamcunq; ſcripturã. ad hoc dicit Odo. id eſt, ad inducendũ maculã adſcriptitiæ cõditionis. Sequitur, Minimè ſufficere, nec adſcriptitiã conditionem cuiquã inferre: ſed debere huiuſmodi ſcripturę aliquod aduenire adiutorium, videlicet ex pręſtatione ſenſus adſcripti, vel ex aliis legitimis modis talis ſcriptura iuuetur: melius eſt enim in huiuſmodi difficultatibus, dicit Odof. id eſt, caſibus ſeruituti ſimilibus & odioſis. ſequitur in tex. Ex pluribus capitulis cõditiones oſtẽdi, & non ſolis confeſſionibus, neq; ſcripturis homines forte liberos, ad deteriorẽ trahi fortunã &c. probat ergo clarè d. l. ꝙ ex ſola confeſſione homagij talliabilis ſeu adſcriptitiæ cõditionis facta, nõ poteſt prætẽdi homagium talliabile deberi, niſi talis cõfeſſio aliis argumentis incrementũ habuerit: vtpote per homagij præſtationẽ, aut per ſolutionẽ glebæ, ſeu talliæ: quæ cũ non fuerint ſecutæ recognitionẽ pręd ictã, ex ea libertas dicti Titij ad deteriorẽ trahi nõ potuit fortunam. quod eſt multũ notabile. Nec obſtat ꝙ s. dixi in præcedẽti qõ. ꝙ pactionibus & ſtipulationibus poteſt quis adſtringere ſuã perſonam, & ipſius cõditionẽ deteriorẽ facere: quia illud limitationẽ recipit per d. l. cũ ſcimus. videlicet, ſi aliquis ſubſequatur actus, illi promiſſioni correſpondens, & ipſum coadiuuãs, aliter nõ. ſicut ponit tex. ad literã in d. l. cũ ſcimus. quod tenet gl. in d. l. nec
3 ſi volens. ¶ Sed qd ſi in tali † cõfeſſione ſeu recognitione facta per di. Titiũ patrẽ iuramentũ interuenit; an Sẽpronius eius filius & hæres ligetur tali iuramẽto? crederẽ ꝙ non, quia licet ſucceſſor debeat ſeruare iuramẽtũ defuncti, vt in auth. de iureiur. à moriẽte pręſtito. attamẽ ſi nõ ſeruat, nõ eſt propterea periurus. vt l. generaliter. in princ. C. de iureiurã. & no. per Bar. in l. codicillis. §. quiſq; ff. de leg. iij. & ponit Bal. in l. non dubiũ. C. de legib. & eſt caſus in c. veritatis. extrà de iureiur. ¶ Sed qd de Titio patre, recognoſcente, q iurauit, vt quotidie videmus an ipſe teneatur ad obſeruãtiã talis iuramẽti? Dico ꝙ ſic, cũ poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ: iuxta c. cũ cõtingat. & c. licet. extrà de iureiur. & c. quãuis. de pac. lib. vj. Et facit auth. ſacramenta. C. ſi aduerſus vẽditionẽ. Sed crederẽ, ꝙ ſuper tali iuramẽto eſſet diſpẽſandum per epiſcopũ, cũ iſtud iuramẽtũ ſit naturæ cõtrariũ, & cõtra hominis libertatẽ. Sicut in ſimili dixi de illo, q renũciauit ceſſioni

bonor

bonorum cum iuramento, de quo vide quæ plenè dixi. s. q. ccxj. ¶ De dispensatione tamen iuraměti, vide quæ plenè dixi s. q. cxl.

a ¶ Seu alia. *Vide omnino do. Bar. in l. cū scimus. C. de agri. & censi. lib. xj.*

b ¶ Crederem, ꝙ non. *Caue, quia & si in hæredem non descendat obligatio iuramenti, tamen descendit obligatio principalis: vt pulchrè dicit dom. Petr. de Ancha. in c. cum C. laicus. in iij. not. de foro competenti. lib. vj.*

SVMMARIVM.

1 *Talliabilis, an posit immunitatē cōsequi præscriptione xl. ann. vide nu. 2.*

3 *Iuramentum interiectum an impediat præscriptionem immunitatis.*

QVAESTIO CCCXVI.

a SEd iuxta præcedentē quæstionem, [a] pone † quòd dictus Sem-
1 pronius filius dicti recognoscētis ignorauit dictum Titium eius patrem recognouisse se esse hominē talliabilem, sicut probabiliter potuit ignorare, postquā eam non fecit. l. fi. in fi. ff. pro socio. & l. q in alterius. ff. de reg. iur. Et quod fuerit in quasi possessione libertatis spatio xl. annorū absq; eo, ꝙ dictū seruitiū vel aliud homagiū ab eodem petitū fuerit: & pro libero homine & franco & nō talliabili se gesserit, an dici debeat frācus & liber à dicta cōditione homagij, & ipsum talē fuisse effectū per lapsum quadraginta annorū, nō obstante tali recognitione. licet habuerit titulū? credo ꝙ sic: quia in tali libertate præscribenda nullus requirit titulus. Et de hoc est textus expressus in l. ij. C. de præscriptio. longi tēporis, quæ ꝓ libertate datur. iuncta gl. sup verbo, bona fide. imò dato casu, ꝙ probaretur dictū Sēproniū filium malā fidē habuisse, quod tamē in dubio nō est præsumendū, ipse
b præscriptione xxx. aut saltē xl. annorū, [b] inquantū ipse similis dici posset, aut parificari homini ascriptitio, esset tutus. tex. est expressus in l. omnes. C. de præscripti. xxx. vel xl. anno. ibi dū dicitur, in quacūq; persona, &c. ibi fit liber, & ex præsentis saluberrimę legis plenissima munitiōe securus, &c. iūcta gl. super verbo liber. C. de præscriptione xxx. vel xl. annorū. & facit generalitas. l. sicut. eo. tit. hoc etiam tenet Azo, in summa in tit. de præscri. lōgi tēporis, quæ pro libertate cōpetit. Si igitur seruus existens in quasi possessione libertatis spatio xx. annorū sine titulo: in ascriptione vero spatio xl. annorū, à conditione seruili vel adscriptitia liberatur: sic & talis quasi possessio cōtinuata sibi præstat firmam libertatis defensionem, vt l. ij. & l. si omnes suprà alleg. Multò magis debet præstare Sempronio filio, quasi possessio sua iā dicta tā lōgissima. ar. auth. multò magis. C. de episc. & cle.
2 Cōcludēdo † ergo dic, ꝙ di. Sēpronius. filius dici mereť francus,

& à tali conditione talliabili liber: nec virtute dictæ recognitio
3 nis potest côueniri neq; côdênari. ¶ †Sed an iuramentû si interuenerit, impediat talê præscriptionem: vide quæ dixi plenè s. q. ccxix. in fi. ¶ De hac materia vide in simili q̃ dixi j. q. ccclxxxvij.
a ¶ Iuxta præcedentem q. *Vide istû, consi. suo ccxiij. incip. sequuntur rationes. nu. vj. ver. alia etiam ratione.*
b ¶ Saltem xl. annorû. *Istud tempus videtur necessarium, per ea, quæ leguntur, & notantur in l. cùm satis: & ibi. d. Bar. circa princip. C. de agri. & censi. li. xj. & hoc sentit glos. huiusmodi. in l. omnes nocendi. C. de prescript. xxx. vel xl. annorum.*

SVMMARIVM.

1 *Iuratus, an habeat officium de publico, perinde ac notarius.*
2 *Tabellio quis ne possit effici, de consuetudine.*

QVAESTIO CCCXVII.

1 VTrû iuratus† curiæ Graysiuodani vel officialatus præsentis ciuitatis Grationop. vel alicuius alterius curiæ, qui nô est notarius publicus, possit stipulari ꝓ aliquo absente? Et videtur ꝙ nô, pro eo, ꝙ non est publica persona: vtpotè notarius. inst. de inutili stipulatione. §. si quis. & l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obl. nâ licet speciale existat in notario, vt pro alio possit stipulari. vt no. in d. §. si quis. & in auth. de litigiosis. §. ad excludendas. co. viij. Quod tenêt doc. cômuniter omnes: plenè ponit Bar. in l. ij ff. rem pupil. sal. fore. Attamê hoc non reperitur in iurato curiæ q nô est notarius. Plus dixit Spec. in tit. de instru. edi. §. re-
2 stat. vers. sed qs potest facere tabelliones. Quòd licet† ex côsuetudine aliquis possit effici tabellio, nô tamê habet potestatê & officiû publicû, qđ tabellionibus, legib⁹, & iure scripto datur. Et ita potestatê stipulâdi quâ habet notarius, vt s. dixi. Sed fortè hodie æquitate canonica, qua qs etiâ nô publica ꝑsona pôt alteri stipu
a lari, iuxta c. quotiês cordis. j. q. vij. Crederê [a] talê iuratû curię posse stipulari, ac si esset notari⁹, & ita etiâ tolerat côsuetudo & stylus curiarû pręsentis patrię: prout vidi têporib⁹ meis obseruari.
a ¶ Crederem. *Pro opin. authent. videtur facere id, quod legitur in c. ad audientiam. in §. nos igitur. extrà de prescriptione.*

SVMMARIVM.

1 *Notarius an possit conficere instrumêtum procurationis in causa ꝓpria.*
2 *Notarius potest facere instrumentum, in quo se obliget alteri.*

QVAESTIO CCCXVIII.

1 AN notarius possit† instrumentum procurationis conficere
2 ꝓ. ose in causa propria? Et videtur ꝙ non. [2] per ea quæ ponit Bar-

nit Bart.in l.pupillus.§.itē ipse tuto. ff.de authoritate tutorū.& plenius in l.ij.ff.de stipulatio. seruo. vbi inter alia dicit, ꝙ promissio facta à notario,qui procuratorem facit & procuratorium conficit, non valet.quia inter promittentem & stipulantem debet esse differentia.Sed quicquid sit de iure, de stylo, & communi obseruantia curiarū præsentis patriæ, tolerãtur talia procu-
2 ratoria, prout vidi in pluribus & diuersis causis. † Notarius tamen de iure potest conficere instrumētum in quo se obliget alteri,secundum Bart.in l.si puberes.ff.de falsis.

a ¶ Et videtur,quòd non. *Et illud est verum, quando notarius scriberet procurationē passiuè: quia non potest sibi adscribere authoritatē vel officium:vt tenet do.Bal.in l.iudices.in fi.C.de fid.instrum. vbi verò actiuè, scilicet quando notarius alium constitueret procuratorem, potest scribere propriam procurationē:& quo ad mandatum valet: & facit fidem tam pro ipso procuratore,quàm pro parte aduersa hoc inducente contra constituentem: sed pro ipso non nisi probaret ante illi instrumēto fidem impositam.quo autem ad stipulationē contentam in procuratione,per quam procurator releuatur ab onere satisdandi, non sufficit huiusmodi instrumentum procuratorium: quia inter stipulantem & promittentem debet esse diuersitas. & ita sentit domi.Bartol.in l.seruus communis.in verbo, quæro quidam notarius. ff.de stipul.seruo.*

SVMMARIVM.

1 *Statutum an possit tollere præscriptionem longissimi temporis xxx. vel xl.annorum.*

2 *Renuntiari an posit præscriptioni xxx.vel xl.annorum, ex pacto inter contrahentes adiecto.*

QVAESTIO CCCXIX.

1 AN statutum possit tollere præscriptionem lōgissimi † tem-
a poris xxx.vel xl.annorum? Bald.dicit ꝙ sic.in c.j. [a] de cap. Cora.in §.prætereà.in feud.col.x.imò & omnē præscriptionem indistincte secūdū Anto.de But.vt dixi q. ccccix.& ita iudicatur in curiis Delphi.sancti Marcellini & cabeoli, vigore styli ipsarum curiarum,in quibus non admittitur exceptio præscriptionis aduersus instrumentū obligatoriū ad vires,& submissionem ipsarum curiarum cōfectum,nisi tantummodo exceptiones solutionis, nouationis,& pacti de non petendo. Sed aduerte: quia hoc casu oportet quòd instrumentū sit sigillatum sigillo dictæ
2 curiæ sancti Marcellini,vt dixi plenè suprà q.clxxxj. ¶ † Sed an ex pacto inter contrahentes adiecto posit renunciari tali præscriptioni: vel testator in suo testamento possit impedire ne

currat

currat?& videtur quod sic, per l.quòd si nolit. §. si quid ita. ff.de ædil.edic.sed Bar.dicit, quòd cũ sit mere odiosa, nõ possit eidem renunciari.vt not.ipse in l.j.ff.de vsucap.& de lega.j. l.nemo potest. ¶ De hac etiam materia tetigi suprà q.clxxxj. ¶ De materia styli d.curiæ sancti Marcellini, vide quæ dixi suprà q.xv.

a ¶In c.j. *Adde domi.Bartol.in addi.Spec.in vlti.colum.in versic.ponũt Tudertini.vbi vult,quòd princeps potest statuere,ne præscriptio vnquam currat ex quo non est de iure diuino, sed humano. alleg. l. vt inter diuinum.C.de sacrosanct.eccle.*

SVMMARIVM.

1 *Gesta per falsum procuratorem,an poßint ratificari post renuntiationem & conclusionem in causa.disting.nu.3.*

2 *Gesta per falsum procuratorem,an poßint ratificari post sententiam.*

4 *Gesta per falsum tutorẽ vel curatorem, an poßint ratificari per pupillũ.*

5 *Tutor an poßit ratificare gesta per falsum actorem.*

6 *Gesta per procuratorem, quo casu non poßnt ratificari.*

QVAESTIO CCCXX.

Quia gesta per falsum procuratorem,possunt ratificari:vt l.
1 licet.C.de proc.& l.licet.ff.de iudiciis. † Nũquid post renunciationẽ & conclusionem in causa poterit fieri talis ratificatio?dic quòd sic: quia postquam tale negotium non peccat, nisi in defectu consensus:talis consensus potest interuenire quandocunq; ante sententiam.l.quod enim.§.ratũ.ff.rem ratam haberi. Et hoc tenere videtur gl.in l.si mater.§.hoc iure. ff.de exceptio. rei iud.& Bart.ibidẽ.& idem Bar.in l.si tutor. C. in quibus cau. in integr.restitu.non est necessar. Et ita seruatur de stylo in hac
2 curia parlaméti Delphin. ¶ Sed† vtrum post sententiã gesta per falsum procuratorem possint ratificari? Videtur casus, quod sic, in d.l.licet.C.de procu. glo.super verbo, solẽt, ibi.nisi ratum habeat &c. Et pro hoc est text.in l.iij.§.falsus pro.ff.rem ratã haberi.& tenet glo.l.ij.C.si ex falsis instrumẽtis sententia lata fuerit. In contrarium videtur,per l.j.C.si in cõmuni eadémq; causa in integ.restit.post.fuerit. Et per l.si fundus.§.j.ff. de pign.& l.venditioni.C.de vsucap.pro emptor.& l.si mater.C.de rei vẽd.
3 †Sed pro cõcordia dic,quia aut quis vult ratificari sentẽtiam in sui fauorẽ,& nõ potest.vt l.si pupil.§.sed si ego.ff. de neg. gest.l. si seruus.ff.de prec.& c.cũ quis.extrà de sententia excõ.li.vj.Aut vult habere ratum in sui præiudiciũ. & tũc hoc facere potest.ita intelligũtur iura pro ista parte s̃.alleg.ita dicũt gl.Cy.& Bar.in d.l.j.C.si in cõmuni eadémq; causa in integ.rest.post.Sed vidi in

hac

hac curia parlamenti tolerari indistinctè ratificationes sententiarum, siue pro ratificante fuisset lata sententia, siue contra eũ. Et ita etiam cõmuniter pertranseũt alij iudices inferiores præsentis patriæ Delphi. ex quadam æquitate. Et hãc partẽ sequitur Ang. de Are. post Raphaëlẽ Cuma. qui dicit ꝙ est cõmunis opinio in l. si se nõ obtulit. ff. de re iud. Et scripsi de hoc in apparatu meo, super statuto Delph. si quis per literas. in glo. super verbo,
4 appel. in fi. ¶ † Vtrũ gesta per tutorem, vel curatorẽ possint ratificari per pupillum? Bar. quòd nõ, in l. si tutor. C. in quibus causis
5 in integr. resti. nõ est necessaria. ¶ Sed † an tutor possit ratificare gesta per falsum autorẽ? credo quòd sic. per ea quæ dicit Bart. in d. l. si tutor. ¶ Vtrum per appellationẽ sententia nulla, validetur ex quadam tacita ratificatione: vide infrà q. cccccxxxvj. in ver. vj. pone Bald. in l. falsus. C. de furtis. dicit, quòd gesta per procuratorem reuocatum non possunt ratificari: cum tamen distinctione ibi posita. dicit etiam ipse Bald. in authen. ei qui appellat. C.
6 de temporibus appellationũ. † quòd si iudex interloquendo pronuntiat assertum procuratorem non habere sufficiens mandatũ, quòd posteà non possum gesta per eum ratificare.

SVMMARIVM.

1 *Oeconomum Ecclesiæ citari sufficit, in causis tangentibus capitulum Ecclesiæ. & quid de qualibet vniuersitate. nu. 2.*

QVAESTIO CCCXXI.

IN causis tangẽtibus capitulum alicuius ecclesiæ, sufficit quòd citetur œconomus Ecclesiæ. tex. notabilis in l. omnes. §. hoc
a nihilominus [a] C. de episco. & cler. Idẽ † in gardiano fratrum mi-
2 norum. idem in procuratore fratrũ prædicatorum. idem in consulibus vniuersitatis, arg. d. l. omnes Et ita etiã seruatur de stylo præsentis curiæ parlamẽti & aliarũ curiarum præsentis patriæ
b Delphi. ¶ De materia citationis, [b] plenè tetigi in notabilibus. ¶ De materia citationis etiam tetigi suprà quæstione. cclv.

a ¶ Nihilominus. *Et ita ibi not. do. Bald. in j nota.*

b ¶ Citationis. *De materia citationis, vide per domi. Felin. in c. j. indispersum per totum cap. de multis modis citandi.*

SVMMARIVM.

1 *Iudici delegato non creditur, nisi constet de eius mandato. Quid de ordinatione. nume. 2.*

QVAESTIO CCCXXII.

1 NOn † creditur iudici de legato, nisi de eius constet com-
a missione. [a] per l. fina. C. de legib. & facit tex. in c. cũ in iure

peritus

peritus. extrà de officio deleg. Et idem in officialibus Cæsaris. l. prohibitum. C. de iure fisci. Et idẽ in procuratore vt c. alia. extrà de procura. & c. causãmque. extrà de iudiciis. & facit hoc ad quæstionem, agitatus est & completus processus coram locum tenente iudicis Grysiuodani. non constat in processu de eius locum tenente, nunquid valeat talis processus? dic quòd non, per iura
2 suprà allegata. † Secus tamen est, de ipso iudice ordinario. quia licet in processu nõ cõstet de eius potestate, nihilominus tamen valet processus, quia pro eo præsumitur. ita tenet gloss. in dict. c. cum iure peritus. in gloss. finali. Et ibi dicit Innocen. quòd sententia talis delegati vel asserti locumtenens non debet executioni demandari, nisi de eius commissione vel locumtenentia constet. & ita seruatur in omnibus curiis præsentis patriæ Delphinalis. Et de hac materia respectu iudicis delegati qualiter debeat exhibere eius commissionem antequam exerceat: vide quæ dixi suprà questione cclxxxvj.

a ¶ Commissione. *Et ideò delegatus quando citat, debet mittere copiam rescripti, non tamen bullam, aliàs nõ valet citatio. ordinarius verò quando citat, nõ debet facere fidẽ de sua iurisdictiõe. sufficit enim ipsum esse in possessione iurisdictionis. Si tamẽ citat sibi subditum, vel in loco subditi secundũ do. Bal. in Marga. in verbo, delegatio. ibi, delegatus quando citat.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula codicillaris, Si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, quid operetur.*

2 *Codicillum poßitne quis facere, sine testamento.*

3 *Clausula codicillaris si sit adiecta in testamento, nunquid testamentum valebit iure codicillorum facto secundo testamento.*

4 *Petitio hæreditatis directa an competat ea, qui agit vigore codicillorum.*

QVAESTIO CCCXXIII.

Paria sunt rogare venientes ab intestato, vel dicere, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum. de hoc est glo. no. in l. si iure. in fi glo. vbi, repetit, ibi, testator ab intestato, C. de testamen. manumis. & in l. ex testamento. C. de fideicom. &
a ibi etiam glo. not. quod nota, propter illã clausulam, [a] si non † va-
1 let iure testamenti valeat iure codicillorũ, quæ consueuit apponi
b in testamentis: [b] nam si testamentum rũpatur, venientes ab intestato censentur rogati restituere hæreditatem hæredi scripto, ita etiam tenẽt Dyn. Cy. & Bart. in auth. ex causa. C. de libe. præteri. vel exhære. & ita in hac curia parlamenti vidi determinari in iudicando: maximè in processu, reuisionis nobilis Claudij Alamandi

Alamandi, super Castro rupiscinardi. de hoc etiam tetigi q. lij. in fi. & j. q. ccccxiij. &c. An codicilli rũpantur rupto testamento, vide plenè per Ioan. Ferrarij, in tit. forma libelli, super legato rei singularis. in glos. super verbo, non valet, vel valebit, & plenè ibi tractat materiam dictæ clausulæ codicillorum. in glo. super
2 verbo, valere debeat iure codicillorũ. Quòd † quis posśit facere codicillum sine testamento: videtur tex. in §. non tantum. inst. de iure codicil. & in l. ab intestato. ff. eod. Ad confirmationem codicillorum requiritur aditio ex testamento, si factũ sit. sed quando nullum factũ est, tunc codicilli requirunt tantum aditionem ab intestato. ita ponit Bart. in l. si quis. §. testamento. ff. de iur. cod. in qua l. in prin. ponit, ꝙ per codicillos ab intestato videntur rogati omnes succedentes nati & nascituri: quia quando quis decedit intestatus, videtur instituere illos, qui sibi successuri sunt ab intestato. Pro quo l. conficiunt. ff. de iure codic. Ex quibus concluditur, ꝙ si appareat de testamento, codicilli capiunt vires ex testamento. Si autem non constat de testamento, vel dicatur testamentum nullũ factum inter venientes ab intestato, videntur rogari restituere hęreditatem per modum fideicõmisśi, secundum formam codicilli. & pro hoc faciunt not. per Bart. in l. Scæuola. ff. ad Treb. Eo ipso, ꝙ quis instituitur in codicillis, debet hæreditatem accipere à venientibus ab intestato, ac si per fideicommissum esset relicta: vt dicit Hosti. in sum. de testa. §. quibus autẽ verbis. ver. sed si cui in codicillis &c. Et est tex. in l. si quis cũ. circa princ. ff. de iur. codicil. & glo. & Bart. in l. ex testamento. C. de fideicommis. Quid si testator dixit, quod iure cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis valeat? vide glo. in l. eam quam. super verbo, traderur. C. de fideicom. & glos. in auth. ex causa pręteriti. glo. in fi. C. de lib. præterit. & l. ex ea. §. j. ff. de testa. & per Bar. in l. j. ff. de iur. cod. ¶ Vtrum in codicillis posśit reuocari substitutio facta in testamento? vide Bar. ff. de testa. mili. l. militis codicillis. in prin.
3 ¶ Quid si in testamento sit adiecta clausula † codicillaris, nũquid valebit testamentum iure codicillorum facto secundo testamento? dicit quòd non valebit iure codicillorum, nisi in secundo testamento fiat mentio de primo testamento: aliàs non, trahendo disposita in primo testamento ad secundum. ar. ff. de iniust. rupto testa. l. posthumus. §. fin. & ff. ad Trebel. l. si quis priore. Bal. hoc
4 dicit in d. §. fin. post. † Nicol. Materelli. ¶ Sed † an illi, qui agit vigore codicillorum, competat petitio hæreditatis directa? dic quòd non: quia in codicillis hæreditas non potest dari directè, licet

licet per fideicommissum & verbis precariis hæreditas dari & auferri posſit in codicillis, vt l.hæreditatem. C.de codicil. inst. eo.§.pen.& l.hæreditas.ff.de his,quib.vt indi.& l.ij.§. fi.ff.de iure cod.Sed per tale fideicommissum vniuersale in codicillis relictũ competit actio ex testamento, [c] vt not. Spec.in ti.de testa. §.j. ver.ex codicillis.ibi dũ dicit,nec mireris,si ex codicillis actio ex testamento competat &c.hoc idẽ voluerunt gl.& doct.in c.Raynaldus.de test.in gl.quę incipit,hic agebatur actione ex testamẽto.¶Sed vbi agitur ex codicillis,an cõpetat remedium. l.fi. C.de edic. diui Adria. tollen.Cyn.ibi dicit ꝙ non.Et vlterius dicit ibi Cyn.ꝙ fideicommissario non competit remedium.d.l.fin.

a ¶Clausulam.*Clausula enim codicillaris in teste inualido,facit venientes ab intestato videri grauatos de restituendo hæredi scripto. l.ex ea. §.j.per gl.fin.de test. do.Bar.in l. posthumus. §.fin.de iniust. testamen.& in auth.ex causa.vlt.q.& ibi d.Bal.vij.q.C.de libe.præt.do.Alex.in l.certi.C.de test.iiij.& in consi.xlj.in j.vo.& do.Bal.in d.l.ex ea.§.ex his in ver.in ea glo.vbi vult istud esse verum,etiam si testamentum sit nullum,ex causa præteritionis,vel exhæredationis:licet aliter sentiant Ray.& Old.vt ibi refert ipse dom. Bald.*

b *In testamentis.*Aduerte ad vnum singulare dictũ,quòd virtute clausulæ codicillaris oppositæ in testamento substitutio facta etiam per verba directa,trahitur ad fideicommissum:vt not.voluit Bal. in l.verbis ciuilibus.in fi.ff.de vulg.& pup.tradit Alex.in consi.lxxxij.incip.perspectis his:in j.vol.& hoc pro notabili dicto ponit Mathesi. in notabili suo cxlj.incip.nota mirabilem doctrinam.& idem Pet.de Anch.cons.xvij.incip.non seruato ordine dubiorũ.in prin.refert & sequitur do. Phili. Deci.in consi.ccv.in causa. circa fin.in ij.parte consiliorum. vbi dicit, istud bene procederet in substitutione compendiosa, prout loquitur Bald.in d.l. verbis ciuilibus: & alij, qui illum, sequuntur. aliàs secus. vide do. Phili. Dec in l.precibus.C.de impub.*

c ¶Actio ex testamento. *Puta vtilis: cùm ad instar testamenti codicilli sint inuenti.ita dicit glo.in verbo, directo.in §.codicillis. instit. de codi.*

SVMMARIVM.

1 *Actio iniuriarum mihi competit contra illum, qui actum minus iuridicum contra me exercuit.*

QVAESTIO CCCXXIIII.

1 SI†quis Titiũ faciat capi, [a] vel citari, aut aliàs, inquietari per
a curiam,nec subest causa iusta,præcedẽte vel post probata, an ipse talis qui capi fecit,posſit actiõe iniuriarũ cõueniri?dic ꝙ sic.
b [b] l.iniuriarum.§.si quis per iniuriam.ff.de iniuriis.& bene facit l.in

l. in criminali. ibi, executionem poscunt militarem &c. C. de iuris.om.iud. Si enim ex occupatione rerum mearum vel expositione venali publicè facta, competat mihi actio iniuriarum. l. item apud Labeonem.§. si quis bona. & §. sequen. ff. de iniur. multò fortius competit ex captione personæ, cum in plus se habeat persona, quàm bona; arg. l. sancimus. C. de sac. sanct. eccle. idem dum practicabam consului, & expost vidi super hoc iudicari in hac curia parlamenti. ¶ De actione iniuriarum in alio casu, vide suprà quæst, cexciij.

a ¶Si quis Titium faciat capi. *Vide de hoc malè in decisi. Tholo. quæst. vj. & aliquis. quæst. cccxcvij. & in lxxiiij. consil. meorum.*

b ¶Iniuriarum conueniri. *Hoc tamen intellige verum, quando quis ad talem actum processit animo iniuriandi, & de hoc constat. quia in dubio non præsumitur. & ideo conueniri debet actione in factum, & quasi maleficium. secundum do. Bart. in l. iniuriarum. §. idem Labeo. ff. de iniur.*

SVMMARIVM.

1 *Insinuatio donationis potest fieri coram quocunque iudice.*
2 *Insinuatio donationis, ad quid introducta.*
3 *Insinationis diffinitio.*
4 *Insinuatio an possit fieri post donationem.*
5 *Insinuatio an requiratur in donatione causa mortis.*

QVAESTIO CCCXXV.

1 Potest fieri † insinuatio donationis coram quocunque iudice, secundum Bartol. nec requiritur decretum secundum eum, prout ipse ponit, in l. Modestinus. ff. de dona. Sed super hoc attende: quia glo. ordin. in authen. vt non fiant pignorationes. §. fin. col. v. dicit, quòd iudex donationem debet confirmare, per veram suam authoritatem, ac decretum debet interponere. Quid dicendum? Crederem, quòd iudex debet esse competens vel respectu rerum, quæ donantur, vel respectu donantis. Et
2 est ratio, quia insinuatio † requiritur propter duo, primò vt non fiat donatio clàm, sed publicè: ne donans fraudetur. l. data. C. de donat. Et ideò in talibus summis ccccc. aureos excedentibus, requiritur maior solennitas. arg. l. fin. iuncta glos. ibidem posita. C. si certum pet. Secundò. quòd fiat insinuatio apud iudicem, quia in his quæ coram eo fiunt metus & dolus abesse præsumuntur, propterea iudex decretum interponit. l. j. C. de prædiis minor. l. si quis spontaneis. la. j. C. de decurio. libr. x. & propterea dicit Bald. in l. pacta nouissima. C. de pac. quòd si testamentum vel donatio causa mortis coram iudice, scilicet apud acta insi-

nuentur, valent, licet duo testes duntaxat existant, & hoc determinat, per l. omnium. C. de testam. quod est notabile: sed quòd talis iudex debeat esse competens, probatur in l. secundum. C. de donat. & ideo si fieret talis insinuatio per episcopum, vel coram eo, ipsa non valeret. l. repetita. C. de testa. facit quod ibi not. per Bald. Sed si iudex super talibus insinuationibus fiendis fuerit deputatus per partes, in alium non possunt consentire: vt d. l. secundum. & l. repetita suprà alleg. Et ita determinat per dictas ll. d. Bal. in l. illud. C. de sac. san. & c. vbi autem non esset alius talis iudex deputatus: tunc in dubio iudex ordinarius respectu donantis vel rerum donatarum esset competens. l. prędiorum. C. de prędiis min. facit bene l. j. & ij. C. si non à competen. iud. Modò sic est, quòd si talis insinuatio posset fieri coram quocunque iudice, & ita coram alio, quàm coram ordinario, nulla esset prouisio legis ordinantis fieri insinuationem. patet, quia ipse talis iudex ignoraret conditionem donantis, & non inquireret vel posset inquirere, vtrum donans fuerit deceptus, inductus, vel seductus, & quid ex tali donatione consequitur, aut consequi potest: imò nec de inquirendo curat. & ideò nimirum si iudex ordinarius debeat esse ille, coram quo fit talis insinuatio: aliàs volens donationem excessiuam sibi fieri vel eam etiam volens facere, legem de facili fraudaret, eligendo aliquem iudicem ignotum, ignorantem, & incompetentem. & istius opinionis videtur esse Bald. in l. illud. & pro tanto dicit ibidē Guliel-
3 mus de Cug. quòd quia † insinuatio nihil aliud est, nisi descriptio in actis facta decreto vel authoritate iudicis competentis. & hanc partem credo fore veram & tutiorem, quicquid dixerit Bart. & ita vidi determinari in pluribus & diuersis caussis, quas vidi temporibus meis in hac curia parlamenti Delphinadiffiniri. ¶ Sed an insinuationi posit cum iuramento renuncia-
4 ri? vide quæ dixi infrà quæstio. cccl. Sed † an insinuatio possit fieri post donationem? dic ꝙ sic. l. fin. §. pen. C. de don. ante nup. Et sicut donatio propter nuptias respectu mulieris & in eius fauorem, non indiget insinuatione, sic nec pactum de donatione lucranda factum etiam insinuatione non indiget. glo. in l. j. §. fi. in fin. C. de dona. ante nup. Item Azo. & Cyn. in d. §. fin. & est alia glo. in auth. vt spon. largi. in prin. col. ix. ¶ An in don. causa mor-
5 tis requiratur insinuatio? † credo quòd non, quia licet olim donatio causa mortis ad instar donationis inter viuos erat generaliter insinuanda: vt C. de dona. l. donatio. hodie tamen si quin-
que

que testibus extitit vallata, non requirit solennitatem insinuationis. Est hodie expressum. C. de donatio. causa mortis. l. fi. & no. glo. in l. si quis pro redemptione. §. fi. C. de don. Spec. in tit. de instrum. edi. §. porrò. quia in l. si quis pro redemptione. §. fin. C. de don. fit mentio de solidis, respectu insinuationis. ¶ Quæro quantum valent illi solidi. Dic quòd solidus ibi accipitur pro aureo, quorum lxxij. faciunt libram. ita dicit Cyn. in d. l. si quis pro redemptione, & in l. illud. C. de sacrosan. eccles. Idem videtur tenere glo. in §. fi. instit. de pœna temere litigantium. ¶ Vtrum in donatione ob causam requiratur insinuatio: vide Bart. in l. Aquilius Regulus. ff. de donati. De materia insinuatiõis tetigi j. q. cccccx.

a ¶ Glo. ordin. *Posita in versicu. illud quoque gestis monumentorum. & ad gloss. sequent.*

SVMMARIVM.

1 *Cõpositiones fieri prohibẽtur, cum incarceratis & inquestatis bãnarettorũ.*

QVAESTIO CCCXXVI.

a DE iure iudex potest inducere partem [a] ad compositionem: vt not. Spe. in tit. de off. omn. iud. in § deseruit. in vers. & ge-

1 neraliter. † ibi, partes ad cõpositionem. & valet compositio facta

b per incarceratum [b] iustè detentum: vt tenet Bart. in l. qui à latro-

c nibus. ff. de testib. [c] Tamen de stylo & consuetudine præsentis curiæ parlamenti Delphi. ipsa curia non tolerat cõpositiones, quas faciunt bannereti; aut eorũ officiarij, contra inquestatos in eorũ curiis: sed grauati conquerentes in hac curia parlamenti Delph. audiuntur, & vocatis talibus bãneretis & eorum officiariis, reuocantur tales cõpositiones summariæ, absque processus innouatione. Et inde remittuntur tales cõponentes corã iudicibus talium banneretorum, pro iustitia, de casu, pro quo dicũtur composuisse debitè ministranda. quandoque tamen ex iusta causa mouẽte curiam, ipsa curia aduocat ad se causas, pro quibus cõpositiones dĩcuntur factæ: prout & ita factum fuit die ij. mensis Nouembris. M. ccccliх. qua die fuit aduocata causa inquisitionis coram iudice Bresſiaci, inchoata super prætensa occultatione limitũ bresſini & de Roybonis: quia officiarij bresſiaci inquestatos cõponĩ fecerunt ad certas magnas pecuniarũ summas, quæ cõpositiones dicta die etiã fuerũt reuocatæ. & recepit acta inter dictas partes facta Ioannes Albi secretarius Delphin.

a ¶ Inducere partem. *Vide super hoc d. Fely. in c. super quæstione, de offi. deleg. Quoniam etiam debet iudex prius concordare partes, quàm ad iudicium veniant, si potest. v. q. ij. si primates. & xc. di. studendum. xxiij. q.*

vlti. si quis membrorum. & de simonia.c.querelam.

b ¶Per incarceratum. *Vide suprà, quæst.ccliiij. & Adde quæ ibi dixi in verbo, non subsistit viribus.*

c ¶ff.de testib. *Et per eundem in l.qui in carcere.ff. quod metus causa.*

SVMMARIVM.

1 *Minores & reliqui monachi, an possint hæredes institui. Et an valeat testamentum. vide & num.2.*

3 *Conuentus Prædicatorum, an possint hæredes institui.*

QVAESTIO CCCXXVII.

AN fratres minores possint hæredes institui,& si instituãtur
1 an valeat testamentum? †videtur quòd non [a].per c.j.de reli.
a domibus.li.vj.& ita ibidẽ aliqui tenent:quia ipsi non possunt habere proprium in cõmuni, nec in particulari:vt not.Bar.in l.j.ff. de test.Credo tamẽ cõtrariũ.ar.l.si quis ad declinandã circa prin. in ver.si quidam captiuos,&c.C.de epis.& cle.nam si captiui,qui sunt serui,vt §.serui.lo ij.inst.de iure perso.possunt hæredes institui,vt in d.l.si quis ad declin.Pari ratione & tales mendicantes.& hãc partẽ tenet Bar.in l.ciuitatibus.ff.de leg.j.licet enim ipsi sint incapaces proprietatũ, vtpotè domorum & possessionum:vt d.c. j.& cle.exiui de paradiso.non tamẽ prohibẽtur hæredes institui, adeò quòd tales res hæreditariæ per episcopum vẽdentur,& pre-
b tium eisdẽ tradetur [b]:vt d.l.si quis ad declinandã. & l. fideicõm.
2 §.si seruo.ff.de leg.iij.Et ita ibi tenet Bart.Et†quòd possint hæredes institui,videtur casus expressus in l.j.C.de sac.sanc.eccl.considerato quòd eorũ religio est approbata.vt d.c.j.& cle.j.de regula.& trans.ad reli.& id,quod eis relinquitur in dubio,censetur relictum ecclesiæ suæ vt l. ciuibus.ff.de reb.dub. & c.requisisti. in prin. extrà de test.pro quo vide Bart. in l.seruos.ff. de ali. lega.& ita seruatur in iudicando in hac curia parlamenti, & tolerantur institutiones, de ipsisfratribus minoribus factæ: sed de stylo & communi obseruãtia præfigitur eis annus,infra quẽ habeant bona hæreditaria,vẽdere,& in manibus,capacibus ponere.ita sem-
3 per vidi obseruari. ¶Sed an†conuentus prædicatorũ possit hęres institui? credo quòd sic:quia licet prædicatores nõ possint in particulari aliquid:tamen in cõmuni possunt habere, vt dicit Bart. in tractatu suo minoricarũ.in §. de hæreditatibus, quæ ab intestato defe.tamen quia bona dicuntur ad manus mortuas deuenire,quæ vt plurimum mouẽtur de directo dominio alterius.dicta curia parlamenti consueuit statuere terminũ arbitrio ipsius curiæ, infra quem ipsi habeant bona hæreditaria vendere, & extra

manus

manus suas ponere, ne domini directi fraudentur eorum laudimiis & venditionibus. ¶Et de materia prædicatorũ & aliorum: vide c.j.de relig.do.li.vj.& Spe.in tit.de statu monac. in ver. tertiò quæro vide etiã omnino Io. And. qui loquitur de prædicatoribus & minoribus, in c. nimis praua, extrà de priuilegiis.& ibi text. ¶De hac materia, vide quæ scripsi in notabilibus meis in §. secundum communem doctrinam doct.&c.

a ¶Quod non. *Ista est veritas: iure tamen legati, eis aliquid de hæreditate relinqui potest: dummodo non tantum, quod præsumi possit in fraudem: extrà de verb.sig.cle.exiui de paradiso.§.proinde. & ibi d.Car.in ij.q.*

b ¶Per episcopum vendentur & eisdem precium tradetur. *Istud videtur fieri de æquitate: sed hoc non potest bene probari iure: vt dicit do. Card.in præ.§.proinde.v.col.ibi, & per hoc de æquitate.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex inferior potest punire officiales iudicis superioris delinquentes in suo territorio.*

2 *Episcopus an possit suum Archiepiscopum communicare, delinquentem in sua diœcesi.*

QVAESTIO CCCXXVIII.

SEruiens curię Delph.de Buxo, deliquit in territorio meo sancti Albani, an iudex meus sancti Albani possit eum punire?
1 †Videtur quòd sic dummodo hoc notum faciat iudici maiori Delphi.Buxi per text.in l.in officiales.C.de officio recto.prouin-
a ciç.& ibi Bar.[a] facit l.contra.C.de excep.& ex act.li. xij. & super hoc vide, quæ plenè nota.Pet.Ia.tit.de arbore succes.regni Fran-
2 ciæ.§.est & alind.ver. sed quid erit.vbi idem tenet.†Sed nunquid episcopus suum Archiepiscopum excõmunicare possit, si in sua diœcesi delinquat? dic quòd non: quia inferior est vt dicit Inn.in c.statuimus.extrà de maio.& obe. sed extraneum Archi. sic.quia in suo territorio est maior.& hæc hic duxi inferenda: quia die externa tertia huius mensis Nouembris M.ccccli x. audiui casum euenisse de facto in personam ministralis Delphi. de Vinaio qui in territorio Varciç citauit quendam hominem, & qui ministralis fuit inquestatus in curia Varciæ per iudicem loci: quia absque requirendo officiarios dicti loci Varciæ, exercuit officium magistratus in territorio alieno, &c.

a ¶Ibi Bart. *Qui ita not. formaliter. & hoc sentit dominus Azo. in sum. eod. titu. de offic. rer. prouinc. in versic. sunt autem multa. ibi, delinquentes præsentiat etiam si extranei sint, &c.*

SVMMARIVM.

1 *Creditor debet facere citari debitorem, visurum venditionem pignoris: in executione sententiæ.*

2 *Executor non tenetur seruare ordinem iudiciorũ in citationibus & aliis.*

3 *Excommunicatus an poßit petere executionem sententiæ.*

QVAESTIO CCCXXIX.

1 DE iure creditor †debet facere citari debitorẽ visurum venditionem pignoris, aliter non valet executio. hoc probatur in l. creditor. C. de distra. pi. ibi, notum debitori facere, &c. Quod ita seruatur in ciuitate Auenionis & in Sabaudia, prout vidi: & in multis aliis curiis, prout audiui: sed in hac patria Delp. de stylo & consuetudine ac ex tacita mente statutorũ huius patriæ seruatur contrariũ: quia in tali executione, venditione pignorum, in incantibus pignorum non vocatur debitor, donec factis incantibus debitor citatur: dicturus cur pignora incãtata emptori expediri non debeant. debet tamẽ aduertere creditor, quòd non capiat bona plus valẽtia, quàm ascendat debitum: vt dicit glo. in l. quandiu. C. de distrac. pign. Sed propter hoc, si contrariũ facit, pignoratio nõ est nulla: sed venit reuocãda, vt dicit Bart. in l. à diuo Pio. §. in vẽditione. ff de re iud. Quod ita etiam disponũt statuta Delp. quę prohibẽt bona capi in duplo plus valentia: quæ statuta in hoc se uantur in hac curia parlamenti & cæteris curiis Delp.

2 ¶ Et super hac materia vide †, Inn. in c. ex ratione. extrà de appel. vbi dicit, ꝙ executor in citationibus & aliis, non tenetur seruare ordinẽ iudiciorũ. qui do. Inn. ibidẽ subiũgit quòd executori nullus ordo præfigitur. nec vitiatur, quod fit ab executore, ratione ordinis non seruati: & ideo secundũ eundem ibidẽ non habet citare partes: attamen quo ad citationem contrarium videtur, per c. licet episcopus. extra de præb. lib. vj. in fi. Sed de stylo omniũ curiarum Delph. non vocatur pars rea in executione sententiæ: nisi pars victrix tardauerit facere exequi suam sententiam. per duos vel tres annos: quo casu consueuit de stylo pars rea citari dictura cur talis sententia executioni demãdari non debeat: & super hoc proceditur summariè absque inuolutione processus. ¶ De materia executiõis, vide quę dixi suprà, q. xcviij. & q. ccxv. & q. cclxxxj.

3 ¶ Sed †an excommunicatus posit petere executionẽ sententiæ? Inno. dicit quòd non, in c. venerabilem. extrà de excep. & idem tenet ibidẽ Host. & refert Arch. qui idem videtur tenere in c. sicut sine iudicio. ij. q. j. ¶ An iudex requisitus posit cognoscere de viribus sententiæ? vide quę dixi infrà, q. ccccxix. & q. cccclxxiiij.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Tutor antè, quàm accedat ad administrationem, quinque sunt necessaria, quæ vide per discursum. nu. 2. 3. 4. 5. & 6.*

2 *Tutor, qui datur ex inquisitione, debet pronunciari idoneus, antè, quàm sibi decernatur tutela.*

QVAESTIO CCCXXX.

1 QVinque sunt necessaria, antequam tutor † accedere debeat
2 ad administrationem. primò, quòd recipiat † res cum decre-
a to [a] l. iiij. & l. tutores. ff. de auth. tu. & est tex. expressus in l. naturali. in fi. ff. de confirmando tu. Et istud decretum nihil aliud est, quàm præstare tutori quasi possessionem administrationis, sicut dicunt cano. quòd licet aliquis sit institutus in beneficio: non tamen accedit ad administrationẽ: nisi ponatur in quasi possessione administrationis. extrà de institu. c. ij. in princ. per Inn. de concessione præbẽdæ. c. proposuit. in j. gl. & istud decretũ consueuit omitti: quia semper, in decretatione tutelarum iudices interponunt eorum decreta. & hoc non omittunt propter emolumenta
3 sigilli. Secundò, requiritur, † quòd tutor faciat inuentarium de bonis pupilli: vt probatur in l. fi. C. arbitrium tutelæ. Et istud secundum extremum non obseruatur: quia de stylo curiarum tolerantur gesta talium tutorum in iudiciis, & extrà, pro & contra
4 pupillos, posito, quòd non constet de confectione inuẽtarij. † Tertiò requiritur, quòd iuret. in authen. quæ obligari res minorum prohibentur. §. fi. col. v. Et istud seruatur. quia in omnibus decre-
5 tationibus tutelarum iudices faciunt iurare tutores. Quarto † requiritur, quòd satisdet: vt nota. gl. in l. legitimos. C. de legi. tu. Sed contrarium huius, etiam de stylo curiarum præsentis patriæ Delphi. seruatur & toleratur, quòd tutores admittuntur ad ad-
6 ministrationem etiam sine satisdatione. ¶ † Quintò, quòd expres-
b sè promittat defensionem [b] pro pupillo suscipere: per tex. in l. fi. §. defensionem. C. de admi. tuto. & istud seruatur. quia notarij qui recipiunt instrumenta tutelarum, hoc non omittunt ponere in eorum instrumentis. Aduertendum tamẽ, quia licet de iure præmissa requirantur, tamen in his, quæ ad commodum pupilli simpliciter spectarent, valent gesta per tutorem etiam præmissis quinq; non interueniẽtibus, vt ff. de administratione tutorum. l. tutor qui repertorium. & C. de tut. vel cu. qui satis non dederunt. l. fi. ita dicit Bar. in l. prætor. ff. de noui operis nuntiatio. Cynus verò circa dictum §. defensionem. d. l. fi. C. de administratione tutorum. dicit, quòd dicta quinque requiruntur: veruntamen dicit

ipse circa vltimum, quòd tutor debet cum satisdatione promittere pupillum indefensum non relinquere: sed de stylo curiarum præsentis patriæ Delphi. tolerantur gesta per tutorem, etiam si non satisdederit: vt suprà dixi. tamen ipsi semper promittunt pu-
7 pillum indefensum non relinquere. † Vnum etiam aliud addo, quòd de iure tutor, qui datur ex inquisitione, debet pronunciari idoneus, antè, quàm sibi decernatur tutela. l. tutores. in fin. & ibi hoc tenet Bar. ff. de confirmando tuto. Sed istud vltimum etiam de stylo curiarum huius patriç non seruatur. quia iudex constito sibi ex inquisitione, quòd sit idoneus, consueuit eum decernere tutorem, absque eo quòd pronuncietur idoneus &c.

a ¶Cum decreto. *Quod autem iudex interponit in huiusmodi actu legitimo suam authoritatem & decretum: & de forma instrumenti, vide Specu. in titu. de tut. in §. j. & ij. sed q. in versic. instrumentum autem. & in versi. in datiua authen.*

b ¶Defensionem. *An autem tutor, curator, & similes possint dimittere administrationem, & non etiam defendere cum opus est. vide in Specul. de actore. versi. sed quæritur. & dicit ibi, quod est in arbitrio iudicis, an velit eos remouere, an cogere, vt administrent.*

SVMMARIVM.

1 *Testamentum an posit probari per instrumentum.*

QVAESTIO CCCXXXI.

a AN testamentum possit probari [a] per † instrumentum? gl.
1 disputat hanc quæstionem in l. fin. C. de fideicommissis. & ibi vide Bart. & plenius in l. hæredis. in princip. ff. de testamen.
b qui tenet opini. Ioan. [b] quòd sic. quam dicit de consuetudine seruari. & quæ consuetudo seruatur in tota hac patria Delphina. & vbique &c.

a ¶Possit probari. *Vide do. Ale. consilio à secundo vol. vbi dicit, quòd testatoris voluntas debet probari per vij. testes. & illa probata, testamēti solennitas potest probari per duos testes.*

b ¶Opinio Ioan. *Vide Specula. in titu de probat. §. videndum. in versiculo, an testamentum. qui remittit ad d l. fina. C. de fideicommis. & sic concor. cum præsenti authore.*

SVMMARIVM.

1 *Hæres institutus, potest perpetuò hæreditatem adire.*

QVAESTIO CCCXXXII.

1 HAeres† institutus, perpetuò [a] potest hæreditatem adire. vt
a vult glossa, in l. cum antiquioribus. in gl. super verbo, beneficio. in princip. C. de iure deliberan. siue sit suus, siue extraneus,

quod

quod sic etiam tenet & plenius in l.quandiu.l.j.& iij.ff.de acqui. hæredi.& ibi Bar.& plenius ipse Bar.in l. si quis suus. ff. de iure deliberand.quod verum est, nisi tempus esset à iudice ad instantiam substituti vel aliorum quorum interest,præfixum adeundi: quoniam tunc lapso tempore non potest posteà adire: vt dicta l. quandiu.& facit etiam quod not.Bar.in dicta. l.cum antiquioribus.Nec obstat d.l.cum antiquioribus.vbi ius deliberãdi est annale: quoniam hoc est verum respectu iuris transmittendi: sed non respectu succedendi, quin possit semper adire is, cui delata est hæreditas,si viuat,ita vidi determinari,&c.

a ¶Perpetuò. *Hoc ad xxx.annos. Aditio enim post xxx. annos fieri non potest lege,licet.& ibi doct.& do.Bal in versi.iij.quæro.C.de iure delib. do.Bal.in l.recusari.ff.de acq.hær. & ista est causa doc. opin.secundum do.Alex.de Imol.in præ.l.licet.iij.versi.an autem. & ibi consultat opi. do.Saly.tenentis contrarium.*

SVMMARIVM.

1 *Fiscus hæres institutus,non patitur pœnas statutas contra non conficientes inuentarium.*

QVAESTIO CCCXXXIII.

1 FIscus† hæres institutus nõ patitur[a] pœnas statutas cõtra non
a conficientes inuentarium.de quibus in l.scimus.C.de iu.deli.per l.j.§.an bona.& l.non possunt.ff.de iur.fis.& ita vidi iudicari,vt etiam dixi.s.q.ccccclxxj.in versi.an fiscus &c. ¶Sed quid de ecclesiis vel ecclesiasticis personis,aut piis locis, vt sunt hospitalia,si hæredes instituantur,patientur pœnas de quibus in d.l.scimus? Et videtur quòd sic,per auth.de hæred.& Falci.in §.fi. & ita tenet Iac.de Bel.visu in fine suæ literæ.idem d.Ray. de Sabanaco in rep.sua. §.si verò postquàm.in d.l. scimus. sed potest restitui. per cle.j.de in integrum resti.facit c.quia contingit.§.illi etiam. de relig.do.in cle.Bar.super hoc vltimo dubitauit, vt refert ipse in auth.sed cum testator.C.ad l.Fal.&c.

a ¶Non patitur. *Quia fiscus non tenetur conficere inuentarium,cum non teneatur vltra vires hereditatis,secundum do.Barto.in l.j.§.an bona.ff. de acqui.hæredi.*

SVMMARIVM.

1 *Responsio ad positiones,per,credit,vel,non credit.*

QVAESTIO CCCXXXIIII.

DEbet de iure responderi positioni, per verbum credit, vel nõ credit,iuxta quod quæro:in positione deducitur aliquod
1 instrumentum,reus respondit † & dicit,respondeo & dico prout

in instrumento super hoc confecto continetur: an sit sufficienter responsum? credo quòd sic. quia perinde habetur ac si expressè expresisset id, quod in instrumento continetur, per text. in l. fin. C. de fal. causa adiecta legato. cum ipsa sint paria expressè exprimere, vel per relationem [a] ad aliud. pro quo l. edita. gl. prout. C. de eden. & quæ ibi no. Bar. facit bene l. ait prætor. §. fi. ff. de re iud. Et hoc etiam similiter scripsi j. q. cccclix. Et ita dũ practicabam, obtinui, & vidi etiam in hac curia parlamẽti tales responsiones tolerari etiam in contradictorio iudicio.

a ¶ Per relationem. *An par fuit aliquid fieri expressè vel per relationem certam? do. Felyn. de re iudi. c. inter cæteras. in j. conclusio. Et adde dicta authoris, quod in simili dicit do. Panor. volu. consi. iiij. j. colum. vers. quia per relationem. in fi.*

SVMMARIVM.

1 *Substitutis duobus, quorum vnus decedit antè, quàm hæres, an eius portio remaneat hæredi hæredis: vel deueniat ad consubstitutum.*

QVAESTIO CCCXXXV.

QVæro, duo dati sunt substituti: vnus decessit prius, quàm hæres: deinde ipse hæres decedit altero substitutorum superstite. Vtrum talis superstes possit petere tam portionẽ suam, quàm portionem alteri substituto defuncto relictam. text. videtur quòd sic, [a] in l. vna. §. in primo itaque. ibi, vel coniunctus fuerat. & in §. is itaque. C. de cadu tol. nec cedit lucro hæredum hæredis instituti, nec est differentia fienda, vtrum tales substituti sint re & verbis, aut verbis tantum coniuncti. vt d. §. in primo itaque. & §. is itaq; de cad. tol. Et quæ sit ratio. dic vt ibi per Bar.

a Quòd sic. *Hoc non videtur procedere, quando dictio taxatiua scienter verbis expressis à testatore posita esset: per text. singul. in l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad Trebelli. & nihil ad rẽ, licet loquatur de institutione, quia ius accrescendi habet locum in substitutione. do. Bald. & Ioan. de Imo. in l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de vulga. & pupilla.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatio an dicatur deserta, si non introducatur à termino à Iudice præfixo. & vide nu. 2.*

QVAESTIO CCCXXXVI.

1 AN iudex à quo, possit præfigere † terminum appellanti, ad introducẽdum suam appellationem corã iudice ad quem? dic quòd sic, adeò quòd si tempore præfixo non introducatur, erit appellatio deserta: quia tale tempus est en arbitrio iudicis, à quo: vt tenet gl. in l. præses. [a] C. de appella. & text. facit in ca. cum

cum ſit Romana.extrà de appella. Et ita ſeruant ſtylus & ſtatuta præſentis curiæ parlamenti, & aliarum curiarum præſentis pa-
2 triæ Delph. Sed †pone, quòd appellãs ante tempus ſibi præfixum introducit ſuam appellationem. verbi gratia, iudex à quo, dixit appellanti: Introducas appellationem tuam decima inſtantis menſis Maij. ſi talis appellans dicta die non introducat eius appellationem, ſed ante dictam diem, an dicta appellatio conſeri debeat deſerta? Videtur quòd ſic, per cle. quamuis rigor. de appel. Sed credo, quòd non: per tex. in l. cum antiquioribus. §. in his autem. ibi, & præmaturæ. C. de temp. appel. ita tenet gl. in auth. ei qui. ſuper verbo, vnius menſis &c. C. eo. Nec obſtat dicta clemen. quamuis. quia ibi tempus eſt conceſſum in fauorem iudicis à quo, hic in fauorem partis, quare ſecus. Pro quo l. quod fauore. C. de legi & l. pe. C. de pact. tamen vt tollatur iſta difficultas, iudices Delph. conſueuerunt dicere, & interim quandocunque.

¶De materia iſta & apoſtolorum conceſsione etiam tetigi ſ. q. xxv. in fin.

a ¶L. præſes. *De hoc vide dom. Alex. Bar. in d. l. præſes.*

SVMMARIVM.

1 *Emptionis vel venditionis titulo accipiens, vel ex quolibet alio contractu, rem litigioſam ſciens, pretio etiam punitur.*
2 *Vẽditor puniatúrne in plus, quia rem litigioſam vendit emptori ignorãti.*
3 *Supplicatio an faciat rem litigioſam.*
4 *Litigioſi vitium an duret perempta inſtantia.*
5 *Litigioſa res an poſsit hypothecari.*
6 *Litigioſi vitium qualiter contrahatur.*
7 *Lis quando dicatur pendere.*

QVAESTIO CCCXXXVII.

PRo declaratione & ſummario l. cenſemus. C. de litigioſis.
1 †ſcias quòd ille, qui accepit emptionis vel donationis titulo, vel ex quolibet alio contractu, rem litigioſam, ſiquidem ſciens, non tantum tenetur rem reddere venditori: ſed etiam punitur pretio, quod applicatur fiſco: nec cedit lucro alienãtis: ſed de ſuo ipſe alienans tantum tenetur fiſco dare: ſi autem ille, qui accepit, fuit ignorans, fit reſtitutio rei venditori, & pretium eidem reſtituitur, per venditorem, aut ab eodem liberatur, ſi non ſoluerit: & amplius habebit emptor à venditore tertiam partem pretij. Et idem eſt in donatione rei, vel contractu, exceptis tamen
2 excipiendis in d. l. cẽſemus. ſed qui ſunt caſus excepti [a] in quibus

non

non contrahitur vitium litigiosi ? Dic, quòd datum pro dote vel propter nuptias, vel quādo fit ex causa transactionis vel diuisione bonorū, in legatis, & aliis relictis in testamento. Ita dicit text.
2 in d.l.censemus. ¶ Sed an † venditor puniatur in plus, quia rem litigiosam vendidit emptori ignoranti? dicunt quidam, quòd nō: quia non punitur, nisi tantum in illa tertia parte pretij, quam debet dare emptori ignorāti:& sic tūc fiscus nihil habebit: quia lege cautum non reperitur, & pœnæ sunt molliendæ.l.interpretatione. ff.de pœn. Sed dom. Azo (tuba veritatis) in tit.de litigio.in summa dicit, quòd ipse venditor tunc dabit fisco alias duas partes pretij, & in hoc sequitur Host.eū in summa sua in tit. de alie. iud. mu. cau. sed Placentinus dicit in summa in tit. de lit. quòd tunc venditor dabit de suo proprio ipsi fisco integrum pretium, vltra tertiam partem pretij, quam etiam dabit emptori bonæfid. quem decepit tamen.media opinio placet Pet. Iac.in tit.de re litigiosa.circa fin. Item quòd in prædictis dictum est de pretio rei litigiosæ, vbi fuit venditio, idem debet dici de eius æstimatione, quādo ex alio titulo facta est alienatio, exceptis quibusdam alienationibus.de quibus in d.l.censemus.ita dicit Pet. Iac. vbi suprà item est alia pœna seu vitium litigiosi contractus, quia si quis emat rem litigiosam & cadat à possessione, & velit illam petere, ipse repelletur exceptione rei litigiosæ : vt dicit Petr. Iac. vbi suprà.item pœna rei litigiosæ alienatæ non est : quòd debeat fisco applicari: sed debet reddi alienanti, vt suprà dictum est. ita dicit
3 Pet. Iac. vbi suprà. in fi.tit. † Sed an supplicatio faciat rem litigiosam? Henr. Bohic. in c.causam. extrà de testib. tenet quòd sic. sed an per citationem dicatur res litigiosa? dicam infrà. in fi. in vers.
4 sed qualiter, &c. Sed † an perempta instantia duret vitium litigiosi? dic quòd sic. sed contractus valet, & tenet. vt l.j.C. de longi temporis præscriptione. & ita tenet Bart. in l.j. in fi. ff. eo. tit. potest tamen consilium dari de re litigiosa vendenda sine vitio & pœna litigiosi, videlicet quòd res ipsa vendatur sub hac forma, quandocunque res esse desierit litigiosa, vendo ea tibi ex tunc, prout ex nunc. ita ponit text. in simili, in l.quod sæpe.§.si quis amico.ff. de contr.empt.& vend. iuncta l.in fuga.ff.ad legem Fal. de pla.& ita tenet ibi Bart. & recitat dominum Andream de Pisis, alium
5 modum posuisse, quem etiam ibidem ponit. ¶ Vtrum † res litigiosa possit hypothecari ? Bart. quòd non. in l.j. ff. de litig. Et ibi plenè de hac materia, per Bart. vbi inter cætera dicit, quòd hodie alienatio rei litigiosæ, est ipso iure nulla. ¶ De materia rei litigiosæ

b giosæ,vide [b] plenè per Pet.Iac.vbi suprà per Bart.in d.l.quod sæpe.§. si quis amico. Et quæ res dicatur litigiosa, vide in l.quanquam.§.Iulianus.ff.de aqua plu.arc.& in §.j.de litig. per Bartol. ¶Sed an per hypothecariam actionem in iudicio intentatam dicatur res litigiosa: vide quæ dixi infrà q.cccccxxxij.¶De materia rei litigiosæ,tetigi in notabili.meis.in §.venditio.¶An in actione personali in iudicio deducta locum habeat vitium litigiosi, si pendente lite cedatur,vel remittatur alteri,vide quæ dixi quæst.
6 cccclxxix.¶Sed †qualiter cõtrahatur vitium litigiosi? [c] dic quòd
c de iure canonico contrahitur, per solam citationem:in clementina j.vt lite pendente,de iure autẽ ciuili & authenticorum contrahitur in actione reali,in qua de dominio,vel quasi vtili,vel directo agitur, per solam libelli oblationem. vt in auth. litigiosa. C.de litigiosis.licet olim per litis contestationem tantum:vt l.ij. C.eod. imò & hodie requiritur litis contestatio: vt tenet Ioann. Andr.in c.j.vt lite pendente.lib.vj.in glos.litigantibus. in personali autem contrahitur per litis conte.cum in ea nihil sit immu-
7 tatum:secundum Cyn.& Iac.de But.¶†Quando dicitur lis pendere?Ioan.Ferra.ponit quinq; modos. Videlicet per libelli oblationem. Secundò, per appellationem.Tertiò,per relationem seu consultationem factam Principi,per iudicem. Quartò,per iudicis recusationem. Quintò,per in integrũ restitu.postulationem. ista ponit Ioan.Ferrar. doctor nouissimus in forma responsionis rei,super verbo,exceptionem litis pendentiæ,&c.

a ¶Casus excipiendi.*Vide & addit.Spec.in tit. de cessi. actio.§.j.vers.si autem fit cessio.*

b ¶Vide.*Adde d.Azo.in summa.C.de litig.*

c ¶Vitium litigiosi. *Vide domin. Bartol. colum. v. versic. quæro dicitur hic. domin. Cyn. in authent. litigiosa. in versic. breuiter dicendum est. quæ ibi tenet, quod quando quæritur de actione reali, per quam mouetur quæstio de dominio rei, tunc efficitur res litigiosa per solam conuentionem,sine libello:in cæteris verò vitium litigiosi contrahitur demum lit.contesta.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator an admittatur in causis criminalibus,ad media causæ.*
2 *Procurator an admittatur ad declinatoriam fori, vel dilationem causæ, opponendam.*
3 *Iuramentum calumniæ, an exigetur à procuratore, allegante causas absentiæ domini.*
4 *Procurator num admittatur ad probãdas causas absentiæ,quas allegat.*

Proc

5 *Procurator num interueniat, si statuto pro pœna corporali debeat imponi pœna pecuniaria.*

6 *Procurator generalis ad omnes causas, an posit comparere in causa criminali sine speciali mandato.*

QVAESTIO CCCXXVIII.

Aliquis accusatur de crimine: vel contra eum denunciatur:
1 ipse respondit & cauit, & petit † se admitti ad media causæ
a per procuratorem, an debeat admitti? credo quòd sic.[a] arg. l. ij. C. de accusat. Et ita etiam seruat stylus & consuetudo curiarum præsentis patriæ Delph. nisi esset crimen capitale. iuxta l. reos. eo.
2 tit. ¶ † Sed iuxta præmissa quæro, quidam accusatus de crimine capitali constituit procuratoré ad exceptiones declinatorias apponendas, vel (quod fortius est) ad dilationem petendam: vel ad testes producendos: vel ad testes partis aduersę iurare videndum. Eritne hoc permissum? dom. Guido. de Suza. dicit quòd sibi videtur, quòd non: quia talia allegare, videtur aliqua defensio proponi. l. ij. ff. de except. vnde putat ipse dom. Guido de Suza, quòd ad exceptionem declinatoriam opponendam bene posit constitui procurator, vt veniat procur. & dicat iste accusatus non est de foro isto: quia in isto territorio non fuit istud delictum perpetratum. Sicut allegans causas absentiæ auditur: sic & iste: quia extra territorium, &c. ff. de iurisd. omn. iud. l. fin. Quia opponens exceptionem declinatoriam non se defendit: cum non suscipiat iudicium. Et cùm defendere sit iudicium suscipere, imò declinat iudicium. Sed quo ad testes producendos, dicit ipse d Guido de Suza, videri sibi quòd non debeat admitti procurator: quia lex dicit, quòd accusatus de crimine capitali, debet causam ex vinculis dicere. ff. de cust. reo. l. ij. Sed certè ad testes partis aduersæ iurare
3 videndum: dicit ipse posse admitti procuratorem. † Sed nunquid à procuratore qui allegat causas absentiæ, exigetur iuramentum calumnię, ne calumniosè alleget. dic quòd sic, secundum ve-
4 ram opin. C. de iura. calum. l. ij. † Sed nunquid admittitur ad probandas causas. quas allegat esse veras? dic quòd sic: quia omnia videntur esse concessa, &c. ff. de iur. omn. iud. l. ij. & de procu. l. ad
5 legatum. & l. ad rem. † Sed quid si per statutum ciuitatis pro pœna corporali debeat pœna pecuniaria imponi, nunquid interue-
b niat procurator? Videtur quòd sic:[b] quia sublata est causa prohibitionis. Sed tu dic quòd non: quia origo debet inspici. ar. ff. de dona. l. qui id, quod. cum multis si. Ista sunt verba do. Guido. de Su-
6 za. in d. l. reos. C. de accus. ¶ An † procurator generalis ad omnes

causas

causas posfit comparere in causa criminali, sine speciali mandato? Dic quòd non, [c] iuxta ea, quæ leguntur & not. in l. cum clericis. & auth. clericus. C. de epis. & cleri. quia in illis requiritur speciale mandatum: in quibus pœna domino applicatur: vt tenet Spec. in tit. de proc. §. j. ver. sed nunquid.

a ¶Credo quòd sic. *Vide d. Bal. qui pulchrè respondendo distinguit, in l. seruum quoq;. §. publicè. in ij. col. in versic. sed iuxta hoc quæro. ibi, ego sic dico ff. de procur.*

b ¶Quòd sic. *Et istud tene: quia debet considerari effectus iudicij, non titulus criminis. Item, quia non genus criminis, sed sententia spectanda est. Bald. post d. Cyn. in præ. §. publicè. in v. col. vers. & circa istud primum. & horum dictum intelligendum cum illa distin. l. an pro aliquo delicto corporali imponitur pœna pecuniaria purè & simpliciter, & tunc admittitur procurator: aut sub conditione, & tunc secus. d. Io. Pet. de Fer. in practica sua in forma inquisitionis in glo. in ver. sed quid si per statu.*

c ¶Dic quòd non. *Et est ratio: quia vbi de crimine speciali disputatur, mandatum speciale requiritur. do. Bald. in alleg. §. publicè. in ij. col. in præ. vers. sed iuxta hoc quæro. ibi, item excipe contra testes, &c.*

SVMMARIVM.

1 *Confessio facta in criminali, statim non præiudicat: nec plenam facit probationem.*

2 *Reus apud quem locum debeat adduci ad perseuerandum in confessione facta in tormentis.*

3 *Confessio facta, tormentis paratis, an valeat.*

QVAESTIO CCCXXIX.

QVidam inculpatus de crimine, vltrò, id est absque formidine tormentorum confessus fuit se deliquisse, nunquid statim sit condemnandus? aliqui doctor. antiqui & Moderni dixerunt eum non esse statim condemnandum. Sed quod debeat iudex post certos dies vel tempus iterum coram se facere duci reum, & interrogare eum iterum de maleficio: quia dixerunt
1 dicti doct. † quòd confessio facta in criminali, statim non præiudicat, nec facit plenam probationem, vt in l. ij. C. de custo. & exhi. reo. secundum dictos doctores: quam sic intelligunt, quia non distinguunt, an sit facta confessio formidine tormentorum, vel sine. Intelligunt etiam ita l. j. §. diuus. & §. si quis vltro. ff. de quæstionibus. Et ita dixerunt esse locum perseuerationi, dicẽtes quòd in hoc est differentia inter confessionem in causa ciuili, & in causa criminali. arg. inst. de pub. iud. in princ. Dominus tamen Dyn. est in cõtra. opi. quam dicit esse communem opi. Nam cum quis

confi

confitetur se crimen commisisse, quod statim captus incarcerandus est,& absque alia perseueratione & confessione condẽnandus. vt ff.de custo.& exhib.reo.l.fi.j.respon.C.de pœnis.l.cum reis.& ita intelligitur l.si confessus.ff.de custod.& exhib.reo.nec obst.dicit ipse d.Dyn.dictus §.diuus.& §.si quis vltrò.quia intelliguntur in confessionibus hominis in tormentis.Item non obst.dicit ipse d. Dyn.in d.l.ij.C.de custo.& exhib.reo. quia intelligitur similiter in confessione facta in tormentis:vt patet in fi.vbi dicit quòd iu-
a dicibus,&c. Et hæc est vera lectura, & cõmunis opi.[a] secundum Dy.Si autẽ confiteatur quis in tormentis,vel formidine tormentorum,tunc cõfessioni non statur,nec per confessionẽ probatur. vt d.§.diuus.& C.quorum appell.non recip.l.ij. Et est ratio:quia quęstio,res fragilis est.vt l.j.ff.de quęstio. & tũc locũ habet dicta l.ij.C.de custo.& exhibit.reo. vt iudex faciat corã se venire criminosum,& quęrat ab eo vtrum velit perseuerare in sua confessione:an velit retractare,vel cõtrariũ dicere.Et si perseuerauerit, tenet confessio:aliàs non,vt d.§.si quis vltrò.ita dicit, & tenet d. Dy.Et hoc verũ in confessione facta in tormentis sine indiciis,se-
2 cundum Bar.in l.quæstionibus.ff.de quæst.¶ †Sed iuxta hoc quæro,apud quẽ locũ debeat reus adduci ad perseuerandũ in confessione facta in tormẽtis?respõdeo quòd apud acta,vel apud alium locum publicum,& non in conspectu torturæ:vt probatur in d.l. ij.C.de cust.& exhib.reo.ibi,sed publico testimonio,&c.secundũ
3 Dyn.in d.§.diuus.¶ † Sed quid si confiteatur quis tormentis sibi paratis,nunquid valebit confessio? Dic,quòd non,nisi perseuerauerit:quia perinde habetur ac si in tormentis fecisset. l. j.§.sed & si suspicio.& §.si ex incendio.ff.de incendio, ruina, naufra. & ita no.in d.§.diuus.in gl. secundum Iacob. ¶ Sed quid si quis confiteatur hominẽ se occidisse,& non constet quis homo sit occisus, an ex tali confessione sit damnandus?Ang.hanc quæstionem mouet in l.certum.in prin.ff.de confessis. & ibi dicit, quòd non, nec
b obstat,dicit ipse Ang.[b] in l.inde Nerat. §.fin.ad l.Aquil. quia loquitur ibi gl. dicit Ang.quando confessio erat de certo homine, de quo contrarium confessionis poterat faciliter probari,&c.

a ¶Et communis opinio. *Pro hac opin. quæ distinguit, aut quis confitetur sponte, aut metu tormentorum. adde & vide omnino dominum Ioannem Petr.de Ferr.in practica sua,in forma inquisitionis,in glos.j.in viij. col.in ver.circa primum.*

b ¶Glo. *Videlicet ver.confessoriam. Adde d.Guid. de Suza. & d.Ang.& d. Albertum de Gandino,in eorum tractatibus quæstionum,& tormentorum*

torum. in quibus de hac materia ad satietatem inuenies.

SVMMARIVM.

1 *Iussus iudicis an excuset à pœna.*

2 *Delphinalium castellanorum potestas non latè patet.*

3 *Iudex arrestauit debitum meum in manibus debitoris mei, ad supplicationem cuiusdam, cui tenebar: an durante eo arresto possim agere contra debitorem meum.*

QVAESTIO CCCXL.

a 1 NOn debet quis obedire iudici,[a] † in his, quæ à iure fieri prohibentur: aliàs punitur. tex. est ad literam in authē. sed nouo iure. in fine C. de custodia reorum. Et facit, pro causa quam de hoc anno currente domini, M. ccccli x. habeo in curia parlamenti contra tres homines, de sancta Euphemia, qui de præcepto Castellani sanctæ Euphemiæ (vt dicunt) plantauerunt quendam pillonem infra territorium meum, sancti Albani pro limite. contra quos homines ago ad damnum, interesse, & iniuriam. quod facere possum, nec excusantur iussu castellani: quia imò, nec excusati fuissent iussu iudicis, per tex. in d. authē. sed
2 nouo iure. in fine, ibi, obedientes verò, &c. Castellani † enim in hac patria sunt sicut duûmuiri, & nō habēt iurisdictionē: nisi vsque ad sexaginta solidos, secūdū statuta præsentis patriæ Delph. ideo tanto minus sunt excusati dicti homines sanctæ Euphemiæ obtemperātes iussui dicti castellani, licet veritas fuerit, quòd dicti homines ista fieri instigauerint. per d. Castella. propter pasqueragia eorum amplianda, super dicto mandamento meo sancti
3 Albani. ¶ † Iuxta hoc quęro, iudex arrestauit debitū meum in manibus debitoris mei, ad requisitionem cuiusdam cui tenebar. quod arrestum seisina appellatur, an durante illa seisina potero agere cōtra debitorem meū? Bart. quòd non, in l. mulier. ff. de leg. commissoria. Et ibi vide plenè, de arresto & præcepto, per iudicem facto. Sed an præceptū iudicis à pœna excuset, quæ statuta est in l. si quis maior. C. de transa. vide quę dixi in tract. meo super d. l. in §. quarto quæro. & plenius in xxxj. consi. meorū in vltimo dubio. De pręceptis iudicum etiā tetigi ĩ q. ccclix. Si vox publica & rumor, quæ fiunt in patria, excusent à dolo & pœna, vide quæ plenè dixi ĩ. q. ccccxlvj. Si fama excusat à dolo, dixi suprà q. cccj.

a ¶ Obedire iudici. *Quando iussus iudicis ordinarij, vel delegati excuset, vide Bart. & Paul. de Cast. in l. furti. §. qui iussu. ff. de his qui no. in-*

fam. & ibi Alex. post Bar. in c. quod quis. de regul. iur. lib. sexto. & dom. Ioannem And. in Mer.

SVMMARIVM.

1 *Bona committentis crimen læsæ maiestatis, eáque sita sub diuersis dominis, vtrum & cui confiscabuntur.*

2 *Bonorum publicatione facta, an intelligatur publicata nomina debitorũ.*

3 *Bonis publicatis fisco, an intelligatur publicatum ius patronatus.*

QVAESTIO CCCXLI.

SVprà quæstione lxxvj. tetigi cui applicari debeant bona damnatorum, de hæresi: sed quia bona committentis crimen læsæ maiestatis etiam confiscantur, in l. quisquis. C. ad l. Iuliã maiestatis, quæro si talia† committẽs bona habet sub diuersis domi-
1 nis, [a] vtrum & cui confiscabuntur talia bona? respondetur quòd
a principi, in quem tale crimen est commissum, siue ab eodem bona teneãtur immediatè, & hic, nullum est dubium. l. donationes. ff. de do. & d. l. quisquis. & l. fi. ff. ad l. Iulia. maiestatis. siue immediatè, vt quia ab alio immediatè domino, puta Comite, vel Barone, illi principi subdito tenentur in feudum, vel aliàs, vt de prohibita feudi aliena. per Feder. cap. Imperialẽ. §. illud collat. x. vt per hoc habeat suæ iniuriæ vltionem, arg. in c. j. §. deniq;, quæ sit prima causa beneficij amittendi. Pro hoc tamen ipsi domino immediato non præiudicatur, quia alieni criminis infortunio ius suũ perdere non debet. l. res vxoris. C. de donat. inter virum & vxorem. & in l. si quis presbyter. C. de episcopis & clericis. & C. de bonis damnatorũ. l. j. & l. si filius. Nã & liberti bonis publicatis, iura patronatus non intelliguntur esse publicata. ff. de bonis libertorũ. l. si in libertatem. & ff. de bonis damnatorũ. in l. fi. §. j ita dicit Henric. Bohic. in c. vergentis. extrà de hęreticis. Et præmissa vera, in bonis non feudalibus, sicut probant iura allegata. Et hæc iura seruari iubentur in auth. vt nulli iudicum. §. fi. col. ix. Nec prodest cõtra hoc aliquod priuilegiũ, ad importunã instantiam ciuitatis, vel alterius impetratum. C. de bonis va. l. j. & l. iij. & de peritio bono. subla. l. j. lib. x. Nec licet alicui cõfiscare sine licentia principis speciali, & ex certa sciẽtia data. C. de iure fisci. l. prohibitum. & l. vna. C. ne sine iussu principis certis iudicibus liceat confiscare. vbi verò essent feudalia, illa domino feudi immediatè cõmittuntur. Sed si maiori domino satisfieri non fecerit, feudo priuabitur, secundum quod legitur in c. j. §. penulti. de prohi. feud. alie. per Fede. col. x. Alij dicunt, quòd in isto crimine etiã feudalia confiscãtur. Nec obstat d. c. j. in §. pen. quia intelligitur

tur,tam de offensa contra aliũ dominũ,quàm contra principem cõmissa.& hanc partẽ tenet Spe.in tit.de feudis. C.quoniã super homagiis.ver.xl. quæritur. ita dicit & ponit Henr. Bohic. c. in quibusdam.extrà.de priuilegiis.Sed iuxta hoc quæro,an crimen læsæ maiestatis committatur in alium dominũ quàm Imperato
2 rem.vide quæ dixi ĩ.q.cccxliiij. † Sed an publicatione bonorum facta intelligantur esse publicata nomina debitorum? Videtur ꝙ sic,per l.si constante.§ si bona.ff.sol. ma. sed hoc verũ quando illud verbum bonorum profertur simpliciter, si autem proferetur cum adiectione mobiliũ tãtum, vel adiectione immobilium vel simul & semel mobilium & immobilium non cõtinentur no
b mina debitorum: [b] quia est tertia species separata.l.quam Tuberonis.§.in peculio autem.ff.de pec.Bar.post glo.in l.monẽtium. ff.de verb.sign.Ita refert.d.Iac de Puteo.in §.si bona.de quo vide quæ dixi ſ.quæst.ccxcj. & infrà quæst. ccccclxxxiiij.
3 ¶ Sed † an bonis publicatis fisco, censeatur ius patronatus publicatum? Saly.ꝙ non,in l.j.C.de bonis libert. & de materia authẽ. bona damnatorum. C. de bonis damnat. vide plenè, per Bal. in feud. in tit. de pace tenenda, & eius violatoribus. Sed cui applicẽtur bona illius qui seipsum interfecit: vide Cy.& doct. in l. ij. C.qui test.fa.poss.¶ An dicta authẽ. bona damnatorum. sit hodie correcta, vel in quibus habet locum: vide quæ dixi ĩ.q. ccccxxxvij. versi. sed quod dixi, &c.

a ¶ Diuersis dominis. *Vide omnino do. Ange.in tract. maleficiorum. in gloss.& eius bona publicamus,in j. col.in versi. quæro,bona expressè.*

b ¶ Nomina debitorum. *Vide istum, infrà dec.ccccclxxxiiij. & quod ibi posui in addit.in versi. an appellatione bonorum.*

SVMMARIVM.

1 *Productio testiũ p partẽ priuatã facta,nõ prodest neq; nocet parti fiscali.*
2 *Testes producti à falso procuratore,alia parte præsente, an valeant.*
3 *Pronunciari an possit in criminali, ex probatione habita in causa ciuili.*

QVÆSTIO CCCCXLII.

1 VTrum testes in causa † inquisitionali,per partem priuatam producti, prosint parti fiscali,ipsos non produxit? videtur quòd non per text. in l. si quando. C. de testib. circa finem. ibi, quæ eos introduxit, &c. Et facit cap. ij. extrà de test. sicut enim res inter alios acta, aliis non prodest,neque nocet,etiam in simili negocio. l.ij.& l.fi.C qui.res iudi.non nocet.sic nec productio per partem priuatam facta non prodest neque nocet parti fiscali. vt dicto c.secundo cum not. per Innoc in c. constit. extrà, de

test. vbi dicit, quòd testes producti respectu vnius personæ, non valent respectu alterius. & facit bene quod not. per Bart in l. j. §. fi. ff. de quæstio. & in l. denuntiasse. §. fina. de adulter. Sed quicquid sit de iure, hæc curia parlamenti Delphina. seruat contrarium: prout vidi in multis & diuersis causis inquisitionalibus obseruari, nam de stylo dictæ curiæ fit condemnatio contra delatum ex informationibus sumptis tantũmodo per partem pri-
2 uatam. ¶ † Sed an testes producti à falso procuratore, parte alia præsente, valeant? Videtur quòd sic, per tex. in d. l. si quando. ibi alterutra parte præsente, &c. in contrarium videtur per l. licet. C. de procurato. & facit l. cum minor. §. falsus procurator. ff. rem ratam haberi. Et hanc quæstionem relinquo pro vtraque
a parte dubiam: a quia non recordor vidisse in hac curia parla-
3 menti determinationem fieri de iure, & de stylo. ¶ † Sed an ex probatione habita in causa ciuili possit pronuntiari in criminali causa? Dic, quòd non, per glos. in l. si quis ad se fundum. super verbo, destinatus. ff. ad l. Iuliã, de vi publ. ibi Bar. & idem Bart. in l. secunda. §. primo. ff. vi bonorum raptorum.

a ¶Dubiam. *Prima opi. videtur probabilior. Nã procuratoris falsi factum potest tacitè vel expressè ratificari, per do. vtentem illo. vt per d. Bart. & doct. in l. si tutor. C. in quibus cau. rest. in integ. non est necess. & in l. licet. ff. de in.*

SVMMARIVM.

1 *Cedens bonis, non liberatur, quin soluat ad pinguiorem fortunam euectus.*
2 *Lugduni, cessio bonorum liberat, etiam in futurum.*

QVAESTIO CCCXLIII.

1 CEdens † bonis, a non liberatur, quin soluat si perueniat ad
a pinguiorem fortunã. l. qui bonis. † C. qui bo. ced. poss. quod
2 verum intelligo, nisi vituperosa fieret cessio: vt quia remotis familiaribus, de culo percussit supra lapidem, iuxta consuetudinem curiarum ciuitatis Lugduni, & aliorum diuersorum locorum: quoniam tunc liberatur, etiam si perueniat ad pinguiorem fortunam, vt est glos. in capit. sicut dignum. §. iiij. super verbo, si hunc, &c. extrà, de homicidio. in antiquis. ¶ Et de hac materia cessionis bonorum, vide quę dixi plenè suprà quęst. ccxj. & in cxxiiij. consil. meorum.

a ¶Cedens bonis. *Tu vide de notatis super hoc, plenè per istum consil. cxxiiij. incip. circa materiam. nume. 7. versi. ad septimum.*

SVMMARIVM.

1 *Machinans mortem alterius, quã Imperatoris, an incidat in crimen læsæ*

ma

maiestatis. disting. nume. 2.

3 *Machinans mortem vnius ex dominis Parlamenti Delphinalis, an incidat in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO CCCXLIIII.

POne aliquis machinatur necem alterius domini, quàm Im-
1 peratoris, † [a] an habeat locum titulus ad l. Iul. maiestatis? &
a videtur, quòd non: quia dictus titulus loquitur de principe, hoc est, de Imperatore, ergo non est extendendus. l. cùm quidam. ff. de liberis, & posthumis. & cap. odia. de regulis iuris. libro vj. in contrarium videtur per l. iij. §. reus etiam. C. de episcop. audien.
2 Circa † hoc puto distinguendum: quia aut loquimur de maioribus Baronibus, vt de Rege Franciæ, de domino nostro Delphino, de Duce Burgundiæ, & similibus, tunc locum habet pœna dictæ l. aut nos loquimur de inferioribus Baronibus existentibus sub talibus maioribus, & tunc non habet locum pœna dictę legis. aut nos loquimur de talibus Baronibus, qui superiorem non recognoscunt, saltim de facto: & tunc habet locum pœna dictę l. sic intelligitur l. iij. C. de episco. audien. Nam licet lex locum non habent, attamen mens legis locum habet, & hoc sufficit, sicut dicimus in l. hæc actio. quæ est pen. ff. si quad. paupe. fecisse dicatur. & ita tenet Paul. de Castro in l. j. ff. ad l. Iuli. maiest. & ita etiam videtur tenere Archid. in capi. felicis. de pœnis. lib. vj. & facit bene. ij. q j. si quis. iij. q. v. capi. iij. Sed quicquid sit de iure, obseruatur in hac patria Delphi. quòd conspirantes in tales principes vel mortem ipsorum machinantes, siue recognoscant superiorem, siue non, puniuntur pœna dictæ l. & ita de tempore meo fuit obseruatum in patria Sabaudiæ, in personam domini Ioan. Lagireti, legum doc. qui propter conspirationem per eum factam in personam domini Amedei Ducis Sabaud. fuit decapitatus, & bona sua confiscata, de anno domini M. cccc xv. licet ipse dominus Sabaud. recognoscat superiorem, videlicet imperato-
3 rem. ¶ † An machinans mortem alterius ex dominis Parlamen.
b Delphin. incidat in crimen læsæ maiestatis. Sal. quòd non [b], in l. quisquis. ibi, tertio quæro. ad l. Iuli. maiesta. sed tales puniuntur tanquam delinquentes in magistratum, vt ibidem dicit Salyce.

a ¶ Quàm Imperatoris. *Vide do. Cardi. in cle. ij. de re iudi. & do. Bar. & doc. in l. cuiusq;. ff. ad l. Iul. ma. & do. Alex. in l. j. eo. ti. & Spe. de feu. §. ij.*

b ¶ Quod non. *Secus tamen in his, qui militant circa latus principis, siue in militia armata, siue inermi. sexta quæstio. j. si quis. & ibi dominus Archidia. Et vide loca ad quæ ipse remittit.*

SVMMARIVM.

1 *Supplicare secundò non licet à sententia Præfecti Prætoris Delphinalis. Limita.nume.2.*

QVÆSTIO CCCXLV.

1 A Sententia † præfecti prætoris non licet secundò supplica-
a re.[a] per tex.in l.si quis aduersus.C.de precib.Impe.offe.& no.Inno.in c.ex literis.extrà de in integ.restitu. Et ita do.noster
b Delp.[b] in sequendo hanc iuris dispositionem, per suas patentes literas concessas Romæ,M.ccccliij.prohibuit supplicari bina vice à sententiis vel ordinationibus curię parla.nisi semel.vidi tamen in hac curia parlam.quæ vicem præfecti prætoris obtinet, admitti secundam supplicationem ab alia parte emissam de anno do.M.cccclj.in causa dominorum Bouchagij,& Meolani,super facto castri ornaceui.Sed vbi secundam supplicatio ab eadē parte emitteretur,non admitteretur,per dict.l.si quis aduersus.
2 prout vidi fieri in hac curia parla.ideò † credo quòd dictum rescriptum Delph debet intelligi quòd non supplicetur nisi semel: videlicet ab eadem parte.¶ Et de materia huius supplicationis: vide quæ dixi,in alio tamen casu s.q.clxxxix.& Spec.in titu.de supplicatione.Et an hæc curia parlam.obtineat vicem præfecti Prætoris: vide quæ dixi s.q. cxcvij. & cxxxix. consil. meorum.

a ¶Secundò supplicare. *Semel tantum à sententia supplicatur, sed appellatur bis post sententiam. Specu.de sup.§.j. & per hoc patet, & §.ij. versicu.item semel tantùm.*

b ¶Dominus noster Delphi. *Tu vide de hoc per istum consil.cxxxix. incipien.literæ Delphinales.nume.3.versi.iii.cui.cum.ij.versic.sequen.*

SVMMARIVM.

1 *Barones & Bannereti an debeant requiri in exequendis literis Parlamenti Delphinalis,& nume.2.*

QVÆSTIO CCCXLVI.

DIe xij.men.Nou.M.cccclix.magnificum Delph.parla.quo erant do.Ioan.Copperij.locum tenens,Ioan.Baiulli,præsidens,Matthæ.thomassini,Guliel.Guillonis,Ioan.de San.Germ. aduocat.fisca.legum doct.Ioan.de Morallio,Ioan.de Orgniaco, auditores computorum,Per.Bauilli.legum doc.procur.genera. Delph.& ego Guido Papæ habita deliberatione super modo dirigendi literas à curiis Delp.ad curias,& contra subditos Baronum,& Banneretorum,& ecclesiarum iurisdictionem obtinen-
1 tium,fuit † ordinatum & statutum,quòd amodo in antea literæ iudiciales citatoriæ quæ emittuntur à curia parla.exequendo in

territ

territoriis dictorum Baronum & Banneretorum, fiant sine requisitione[a], & exequantur sine difficultate per officiarios taliū Baronum & Banneretorum, iuxta etiam ordinationes dudum factas per do. Humbertum Delp. de quibus tetigi ĩ.q.ccccliiij. Aliæ verò literæ citatoriæ ab inferioribus iudicibus Del. emissæ & exequendæ in terris talium Baronum, & Banneretorum, fiunt cum illa clausula, requisitis requirendis, &c. Et executores ipsarum eas exhibere & prçsentare debeant officiariis dictorum Baronum & Banneretorum ipsos requirendo, iuxta mentem & tenorem libertatum Delp. xxiij. ca. ¶ Sed quid si iudex Graysiuodani condemnauerit aliquem subditum Bannereti, qui deliquerit in territorio Graysiuodani, vel aliàs sibi submissum, † an ipse
2 iudex Graysiuod. in literis suis executoriis debeat requirere officiarios talis Bannereti? fuit die xxij. men. Nou. per dict. do. meos determinatum, & conclusum, quòd non, & quæ præmissa tunc fuerunt in deliberatione consilij posita ad querimoniam magistri Ioan. Poytier, procurat. fiscal. & exactoris expletorum dictæ curiæ Graysiuod. contra iudicem, & officiarios curiæ Thesij & Petræ pro do. de Dunois: tunc domi. & possessore dict. locorum. qui officiarij, non permittebant exequi sententiam iudicis Graysiuodani, contra quendam eorum subditum latam, super quadā inquesta: quia ipsi officiarij non requirebantur in literis executoriis iudicis Graysiuo. ideo tunc fuit conclusum, ꝙ non requirebatur requisitio in iuris subsidiū pro iudicato curiæ Graysiuo.

a ¶ Sine requisitione. *Et pro hoc facit, quia inferior non potest imponere legem superiori. de iureiur. c. venientes. & do. Bar. in authen. sed nouo iure. C. de ser. fugi. Nec enim potest inferior limitare iurisdictionem superioris. do. Bal. vbi suprà, ergo frustra fieret requisitio, vbi requisitus nō potest agere iurisdictionem seu potestatem requirentis, seu eius vicem gerentis.*

SVMMARIVM.

1 *Depositiones testium super impertinentibus articulis examinatorum, an valeant.*

2 *Testes producti ab aduocato, in causa appellationis, super eisdem articulis, quibus in prima instantia, an valeant.*

QVAESTIO CCCXLVII.

TAm de stylo huius curiæ parla. quàm vigore statutorum Delp. super articul. qui traduntur in causis, non disputatur
1 per partes super admissione vel non admissione ipsorum. † Sed omnia admittuntur, saluo iure impertinentium, & non admittendorum, modo iuxta hoc quæro an depositiones testium super

talibus articulis impertinentibus examinatorū valeant.d.Inno. in c.per tuas.extrà de testi.dicit,quòd non.Tamen de communi obseruantia in iudicando tolerantur tales probationes, si curiæ
a æquum videatur,& faciant ad decisionem causæ.[a] Et ita fiendū
b esse videtur sentire Bar.in l.si duo.[b] §.idem Iul.ff.de iureiu.vbi facit mentionem Bar.de illa clausula,saluo iure impertinentiū,
a & non admittendorum.†Sed iuxta hoc quæro,sæpe hoc contingit,quòd in causa appellat.aduoca.tradunt articul.super quibus testes fuerant iam examinati in j.instantia,tamen curia parl.ex inaduertentia admittit tales articu.ad proban per testes,contra cle.si.de testib.& eorum quæ scripsi s.q.xiiij. an tales testes probent:dico,quòd non,cùm presumantur subornati.in c.fraternitatis.extrà de testib.licet eorum depositiones faciant ad decisionem causæ. Et hoc etiam operatur clausula, quæ additur saluo iure impertinentiū,& non admittēdorū.de iis dixi etiā s.q.ccj.

a ¶Ad decisionem causæ. *Tunc enim videntur tales articuli non omnino impertinentes,cum videantur suffragari proposito. & tunc sic pertinentes,& admittendi.& super hoc vide do.Ioan. And.in addi.ad Spec. in tit.de testib.j.nunc videndum in addi.quæ incipit,quando in articulo.*

b ¶Barto. §. idem Iulia. *Et hoc verum cum determinatione illa,quam ibi ponit in versicu.quæro iuxta literam.*

SVMMARIVM.

a *Creditor si egerit contra principalē,an posteà poterit redire ad fideiussorē.*

a *Creditor qui in causa iudicati pignus accepit, non potest, eo relicto ad aliud transire.*

QVAESTIO CCCXLVIII.

a NObilis Pet.[a] de Bel.Comba,pro octo centum flore.dotalibus eius vxoris compulit principalem debitorē in patria Sabau.contra quem obtinuit senten.& inde capi fecit de pignore certa bona,quæ inde fuerunt incantata,& eidem Pet. creditori liberata pro dic.debito in vltimo incantu, tanquàm plus offerenti. Quibus sic peractis ipse Petrus relicta prosecutione dicti processus,fecit citari nobilem Fran.de Orliaco,fideiussorem dictæ dotis in hac curia parla.vigore submissionis,ad ipsam curiā à quo petiit dict.summam dotal.pro qua pignorari fecerat dictū principalem,dicto fideiussore replicante,& opponente de dictis incantibus,& liberatione, quos etiā in causa produxit. Et super hoc fuit grossus exorsus processus,in manibus magistri Cathalani Chanterelli:in cuius diffinitione fuit dubitatum,pro quo deberet sententia ferri,an pro dic.Pet.creditore,vel pro dicto fideiusso-

fussore,& videbatur,quòd esset ferenda sententia pro dict. Petro creditore,ex eo,quia posito,quòd liceat creditori eligere,quem voluerit, aut principalem, aut fideiussorem, propter renuntiationem iuri de prius conueniendo principalem,quàm fideiussorem. Et elegerit dictus Pet.debitorem principalem,potuit nihilominus redire ad fideiussorem.tex.sunt.in l.non rectè.& in l. iure nostro.& in l.reos.ibi, vel satis non faciente eo, contra quem
1 egeras,primo:post illum ad aliũ reuerti licet.C.de fideius.† Vnde licet ipse Pet.elegerit principalem debitorem,licuit sibi redire ad fideiussorem,propterea,quòd fortius est vbi creditor capit pignus, non ideo impeditur prosequi contra fideiussorem , licet teneatur cedere ius pignoris. tex. sunt in l. ij. & in l.omissis pignori.C.e.ti.& no.Bar.l.inter reos.ff.de fideius. In contrariũ videtur:quia creditor,cui per subhastationem liberãtur bona debitoris,pro debito,habetur loco emptoris,& vocatur emptor.l. ij.& iij.C.si in causa iu.pi.ca.sit.& l.si eo tẽpore.C.de remis.pig. & emit pro eodem pretio ad quod ascendit debitum. postquàm ergo emit,& habet ius ad rem consequendam, sicut emptor, & qui iam soluit premiũ,successiuè habetur pro soluto.vnde sicut emptor qui soluit pretium venditori,non auditur volendo pretium recuperare,sic nec in casu isto volendo à fideiussore petere,cum omnes exceptiones quę competunt reo principali,com-
2 petant etiam fideiussori.iura sunt vulgata. Præterea † creditor q̃ in causa iudicati pignus accepit,non potest ab eo discedere,& ad aliud pignus transire.l.à diuo Pio.ff.de re iu.Vnde postquàm dic.Pet.creditor accepit pignus,& nedum accepit,sed fuit sibi liberatum,quomodo ergo potest ad aliud transire, & ad fideiussorem recurrere,non video. Nec obst.si di.Pe. creditor non habuit possessionẽ realem dictorũ bonorũ incantatorũ, & sibi liberatorum : quia stat per eum:quia realem possessionem obtinuisset, si prosecutus fuisset,quod non fecit,igitur,&c. Et ita pro ista parte fuit iudicatum,M.ccccIix.in manibus dicti magistri Cathal.
a ¶Nobilis Petrus. *Tu qui in practica curiarum versaris, nota hanc quæstionem:quia multa volumina Iuris perscrutaberis,antè,quàm hanc materiam absolutam inuenias.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier nobilis,nupta plebeio,an mortuo viro debeat conferre in subsidijs Delphinalibus,vnà cum plebeijs.*
2 *Mulier nobilis nubens plebeio,an retineat paternam dignitatem.*
3 *Vidua ignobilis,relicta viri nobilis,vel qui foret immunis à subsidijs,an*

debeat contribuere cum plebeijs in subsidijs.

QVAESTIO CCCXLIX.

IN hac curia parlamenti Delphina. fuit lis mota inter consules ciuitatis Dien. ex vna parte, & nobilem Mariam de Cizerino, filiam nobil. Ioan. de Cizerino, quondam ciuis Grationop. viduam relictã honorabilis viri Stephani Nigri, ciuis quondam dictæ ciuitatis Dieñ. super eo, quòd dicti consules petebant, quòd ipsa nobilis Maria contribueret in subsidiis Delphin. cum plebeiis dictæ ciuitatis Dieñ. sicut faciebat dictus Nigri, quondam eius maritus. dicta nobilis Maria de Cizerino, dicente & replicante se esse nobilem, & de nobili genere procreatam, quod &
1 probauit in processu dictæ causæ. † Modò dubitatum fuit, si ipsa debeat in dictis subsidiis contribuere. Et videtur quòd non, cùm ipsa Maria sit nobilis, & de nobili genere procreata. nam in cessione trium statuum præsentis patriæ in indictione dictorum subsidiorum exceptantur nobiles nobiliter viuẽtes, &c. In contrarium videtur, quòd mulier retinet dignitatem, quam
a habet à patre, donec nubat plebeio. in l. fœminæ [a] §. j. ibi, parentes vero. ff. de senatoribus. Et ita etiam summat dictum
2 textũ Albericus de Rosate. † Ergo à contrario sensu, si nubat plebeio, non retinet paternam dignitatem. Et licet maritus moriatur muliere stante in tali statu, retinet talem conditionem. viri. per l. filius. §. vidua. ff. ad municipa. Nam vidua abstinens à secundis nuptiis, videtur in præteriti viri coniugio perdurare, & in prioribus consistere nuptiis. in authen. de nupt. §. soluto. & notat Archidiaco. in c. si quis. de sepul. libro sexto. & alibi dicitur, quòd mulier sequitur virũ siue in vita, siue in morte. xiij. q. ij. c. vnaquæque mulier. & debet sepeliri cum suo vltimo viro, vbi de eius sepultura verteretur dubium in c. his qui. de sepult. lib. vj. & ideo mense Decembris die sententiarum, M.cccc. lix. in diffinitione processus dictæ causæ in manibus Ioannis de Vouray secretarij Delphi. fuit condemnata dicta nobilis Maria ad contribuendum in dictis subsidiis, pro eius bonis à dicto eius viro sibi obuentis. ¶ Sed aduertendum: quia quandocunque ipsa nobilis Maria in futurum nubat cum viro nobili, ipsa gaudebit nobilitate sua, & non tenebitur contribuere in dictis subsidiis cum plebeiis, ita dicit Bar. in repeti. l. j. C. de digni. l. xij. & in l.
3 incolas C. de incolis lib. x. ¶ Sed † quid de vidua ignobili relicta viri nobilis vel alterius, quæ non contribuebat in dictis subsidiis, an debeat contribuere cum plebeiis in dictis subsidiis? vide

videtur quòd non, per præmissa à contrario sensu. Et vide quæ circa hoc dixi infrà q.ccclxxx.

a ¶ L. fœminæ. *Omnino ibi do. Bart. & in l. fin. versicu. sed quid si est effecta vidua. C. de verborum significationibus.*

SVMMARIVM.

1 *Iuri quod introducit insinuationem, an renunciari possit cum iuramento: vide & num. 2. & 5.*

3 *Lex vbi prohibet contractum præcepto directo ad personam, talis contractus iuramento non firmatur.*

4 *Renunciatio super fundi dotalis alienatione, aut pacto de non succedendo patri, non valet.*

6 *Insinuatio an possit fieri coram quocunque, etiam incompetenti.*

QVAESTIO CCCL.

VTrum renũciatio facta ius dicenti, donationem ccccc. au-
1 reorum † excedentem non valere, etiã iuramento firmatam, valeat, adeò, quòd donatio talem summam excedentem sit valida? Dicendum videtur quòd sic: nã licet maiores nostri præsertim Cy. in l. si quis pro redẽptione, in quæstione fi. C. de dona. & Bar. in l. Modestinus. in antepe. q. ff. eo. tit. & in l. nemo potest.
2 ff. de leg. j. dicere videantur, † ꝙ non possit renunciari iuri, quod introduxit insinuationem, hoc tamen intelligendum est cessante iuramento. Sed vbi interuenit iuramentum, valet & tenet renunciatio. in c. cum contingat. extrà de iureiur. & in c. licet. eo. tit. li. vj. Et hoc tenet Bart. si eius verba bene intelligantur, in l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. dum ibi dicit, quòd vbi cõtractus non valet ratione publicæ vtilitatis secundariò, tunc si lex prohibet contractum nullo præcepto directo ad personam talem contractum facientem, contractus ipse quamuis nullus existat, bene firmatur iuramẽto. sicut videmus in l. Iulia. de fundo dotali, quæ alienationes fundi dotalis prohibet, propter publicam vtilitatem secundariò: licet talis prohibitio principaliter & primò fauorem mulierum conseruet, ne suis priuentur dotibus. l. j. ff. solu. matri. Idem in pacto facto, de non succedendo patri, quod pactum lex prohibet. l. pactum. C. de collationibus. quæ tamen alienatio & pactum si iuramento firmentur, valent & tenent. vt c. cum contingat. & l. licet. s. alleg. & c. quãuis. de pact. lib. vj.
3 Vbi † verò lex prohibet contractum præcepto directo ad perso-
a nam, tunc talis contractus iuramento non firmatur. [a] Et est ratio: quia qui facit contra præceptum legis factæ ab habente authoritatẽ, peccat mortaliter. Quoniam scriptũ est: qui non obe-

dierit

dierit principi, morte moriatur. c. ij. extrà de maiori. & obediẽ. in antiquis. ideò si fideiussor pro dote soluenda detur contra titulum, ne fideiussores dotium dentur: talis fideiussio iuramento non firmatur. Et est ratio, quia ibi fit prohibitio præcepto directo ad personã, videlicet ne mulier det, & ne vir accipiat. Ideò si contrariũ fieret, factum esset contra præceptum legis. & ita iuramentum esset interpositũ super peccati mortalis obseruatione: & sic per consequens nullũ: quia iuramẽto id firmari non debet, si obseruatio illius in salutis æternæ vergeret dispendiũ: ita dicit Barto. in d. l. si quis pro eo. in versicu. iij. &c. Sed sic est quod licet textus dicat donationẽ excedentẽ ccccc. aureos, non valere, in eo, quod excedit dictos ccccc. aureos, vt l. sancimus. ibi dũ dicitur, Si quid autẽ vltra legitimã diffinitionem donatũ fuerit, hoc quod superfluum est, tantummodo nõ valere, &c. C. de don. Non tamen propterea reperitur aliquod præceptũ prohibitiuũ, quod dirigatur ad personã donãtis. quia lex nõ prohibet, ꝙ non possit donare vltra quinq; centũ. Sed si donet lex ipsa illud, ꝙ excedit, vult non valere, sicut ex tenore dictæ. l. sancimus. clarè potest videri. Ideò si renuncietur, & cũ iuramento tali iuri, valet &
b tenet renuntiatio, [b] sicut dicimus † in alienatione fundi dotalis,
4 & in pacto facto de non succedẽdo patri, super quibus facta renuntiatio nõ valet: tamen bene firmatur iuramento, & firmata valet & tenet, vti iuribus allegatis. Prouisio enim à iure facta, ꝙ donatio vltra ccccc. aureos nõ valeat sine insinuatione, principaliter concernit fauorẽ donantiũ, & secundariò vtilitatẽ publicã, ne donãtes domesticis fraudibus præsertim necessariorũ & cõiunctarũ personarum suis priuẽtur bonis, ipsa prodigaliter donando. Et ideò renũtiatione facta cũ iuramento iuris insinuationẽ requirenti, tenet renuntiatio & firmatur donatio, secundum Bart. & dicta per eũ in d. ver. Tertio dixi, & c. Licet hæc opi. Bar. in hoc, ꝙ voluit facere differentiã quãdo præceptũ legis dirigitur in personã contrahentem, reprobetur per doctores nouissimos, videlicet per dominos Raphaëlẽ Cuma. Anto. de But. & Io. de Imo. dicẽtes nõ esse fiendã differentiã, prohibeatur cõtractus
5 vel persona, vt dixi s̃. q. cxc. Tamen † pro illa parte. ꝙ renuntiatio insinuationis confirmetur iuramẽto, videtur glo. expressa in authent. sacramẽta. super verbo, contractibus. C. si aduersus venditionem. dum ibi dicitur, contractibus etiam, si ipso iure nõ valeant. in eis enim maximè iuramentum firmat. l. si quando. ff. de leg. j. l. j. ff. ad municipales. & l. j. C. de thesauris. lib. x. &c. Et hanc
partem

partem, quòd valeat renuntiatio insinuationis cũ iuramento, tenent expresse Ioan. de Imo. in c. cùm contingat. de iureiu. & Ioã. And. in addi. Spec. de instru. edi. prope finẽ. super §. nũc verò aliqua. in versic. itẽ. no. ꝙ donationes vltra summã ccccc. aureorum
c excedẽtes, & c. in versi. fi. dicti §. [c] De hac materia etiã vide, quæ scripsi in notabilibus meis in §. donatio sine insinuatione, &c. Tum etiam quia donatio sine insinuatione non est penitus inimica iuri, quod patet: quia tenet infra summam ccccc. aureo. d. l. sancimus. C. de dona. præstito, igitur tali iuramento, non vi, nõ dolo, neq; metu, super tali renuntiatione facta, iuramentum ipsum est seruandũ: sicut probãt dicta iura. Istam partem etiam tenet do. Humbertus de Bouẽco, in sua repetitione dictæ authẽticæ, sacramẽta. in materia causæ fi. in versi. Quinto infertur, ꝙ si fiat renũtiatio, &c. Et pro hac parte, ꝙ valeat talis renuntiatio, cum iuramẽto, recordor fuisse iudicatũ in hac curia parlamẽti, de anno dom. M.ccccxxxiij. in causa tunc ibi diffinita ad causam castri illiui, inter dominũ Humbertũ de Grolea, tunc Balliuum Matiscon. & Senescal. Lugdun. ex vna parte, & dominam Helynorgiam, dominã Turnionis ex altera: in cuius causæ diffinitione ego Guido Papæ tunc fui adiunctus dominis meis de parlamento, cum tunc de numero consiliariorum non existerem, sed practicarẽ. Posteà etiam de anno domini M.cccclxj. & de mense Iunij in causa reuisionis castri Rupischinardi fuit hæc quæstio posita in medium, & determinatum posse renuntiari insinua-
6 tioni cum iuramẽto. ¶ †Sed an insinuatio possit fieri coram quo-
d cunq; iudice etiã incompetẽti? [d] vide quæ dixi s. quæst. cccxxv. ¶Sed an in donatione causa mortis requiratur insinuatio: vide eadem. quæstio. ccccxxv. in fin. &c.

a ¶Non firmatur. *Vide quo ad hoc omnino domi. Panorm. extra de iureiuran. in c. cum contingat. in iij. colũ. in versi. circa primum.*

b ¶Tenet renuntiatio. *Contrà videtur sentire domi. Bald. in l. illud. iiij. col. versic. v. quæro. iuncto versi. sequen. C. de sacrosanc. eccl. & aperte do. Pau. de Cast. j. parte. consi. not. xcj. in ver. nec habet obstare. vbi tenet expressè, quòd insinuationi etiam cum iuramento renuntiari non potest.*

c ¶In ver. fi. dicti §. *Vbi ipse dominus Ioan. Andr. non videtur resolutiuè loqui: sed allegando pro & contrà, videtur dare in terminis.*

d ¶Incompetenti. *Vide quod not. do. Bald. in præall. l. illud. in iij. col. in versic. illud est notandum. C. de sacrosan. eccle.*

SVMMARIVM.

1 *Heres rogatus an possit cogi facere inuentarium de rebus restitutioni subia*

ſubiacentibus, ad ſubſtituti poſtulationem. Et quid ita? nu. 2. 3. & 5.
4 *Bonorum hæreditariorum deſcriptio per quem fiat.*

QVAESTIO CCCLI.

1 VTrum hæres rogatus reſtituere† hæreditatem, ſi ſine liberis deceſſerit, vel poſt eius obitum, poſſit ſubſtituto poſtulante cogi bona ponere in inuentario? & videretur dicendum, quòd nõ propter rationẽ poſitã in l. ij. dum in ea dicitur, quid enim tam durum, &c. C. quando & quibus quarta pars. lib. x. Conſideratis maximè inconuenientibus reſpectu hæredis, vel hæreditatis, quæ inde ſequi poſſent, ex tali inuentarizatione, ſicut dicit tex. in l. fi. ibi, dũ in ea dicitur. Interdũ etiã neceſſe eſt fieri, ne ſecreta patrimonij, pandatur &c. C. de ali. pupil. præſtandis. Attamen iſta ratione nõ obſtante, credo hæreditarias res ad poſtulationẽ ſubſtituti debere pro ſui iuris conſeruatione deſcribi. Pro hoc videtur tex. in l. j. §. ſeruus. in verbo, curatore aũt, &c. ff. de vẽtre in poſſeſſionẽ mittendo. & hæc deſcriptio nihil aliud eſt, quàm quædam quaſi inuẽtarizatio. ita dicit text. in l. ſi quis intra. iũcta gl. poſita ſuper verbo, deſcriptio. C. de bonis proſcripto. Et poteſt† duplex aſſignari ratio: qa mediãte tali deſcriptio-
2 ne aufertur via malignandi hæredi, q aliàs ceſſante deſcriptione poſſet de facili res hæreditarias diſſipare, aut furari in præiudiciũ ſubſtituti. Ita dicit tex. ad literam in d. l. ſi quis intra. dum in ea dicitur, nequid rei priuatæ commodis per gratiam atque colludiũ furto ſubducatur, & pro tanto talis deſcriptio videtur permiſſa, vt malitiis hominum obuiet. l. in fundo. ff. de rei vend.
3 †Alia eſt ratio. quia cũ talis deſcriptio proſit ſubſtituto, nec eſt hæredi nociua, ideo ad poſtulationem ſubſtituti debet fieri. l. j. §. item aiunt. ff. de aqua plu. arc. & l. creditorẽ. ff. de euictio. Præterea, hæres rogatus reſtituere ſub certa die, vel conditione, ad-
a ueniente die, vel cõditione, tenetur rationem [a] de rebus hæreditariis reddere. l. cũ tale. §. Titius. ff. de cõdi. & demõ. & l. mulier. §. ſed enim. ff. ad Trebell. quam reddere commode, non poſſet, niſi ſciretur quæ ſunt res hæreditariæ: quod tamen commodè non poſſet ſciri, niſi mediante deſcriptione: ergo deſcriptio
b ipſa ad poſtulationem ſubſtituti eſt fiẽda. Et iſtam partem [b] tenet Per. Iac. in tit. de fideicom. hære. pet. verſi. item interim pendente conditione, &c. & pro hac parte vidi determinari in dicta curia parlamẽti in extraneo hærede. Et pro hoc facit etiam ratio, quia licet de iure ſequeſtratio ſit prohibita. vt l. j C. de prohibita ſequeſtra. niſi in certis caſibus, ibidem per gloſ. not.

attamen poteſt fieri creditore poſtulante deſcriptio rerum, quæ ſequeſtrari petuntur: ita dicit & tenet Bart. in d. l. j. §. ſeruus. ff. de ven. in poſ. mittendo. vbi etiam dicit, quòd deſcriptio bene poteſt fieri, & eſt permiſſa: vt ſciatur quæ & quot ſunt res, ſicut habetur in l. ſi quis. §. allega. Idem poſuit in l. mandatis. ff. de requi.
4 reis. & fiet † iſta deſcriptio per notarium. in præſentia hæredis & ſubſtituti vocatis duobus vel tribus ex cognatis vel amicis eorundem, qui talem deſcriptionem tenebunt ſecretam. Et ita ceſſare potuerunt rationes in contrarium factæ: quæ deſcriptio ſic facta, licet non faciat fidem reſpectu creditorum legatario-
5 rum, tamen faciet fidem reſpectu hęredis, & ſubſtituti. Ad † quem finem, propterea, & ne res hæreditariæ ſubtrahantur aut diſsipentur, fuit talis deſcriptio iure introducta, iuxta dictã l. ſi quis. ſuprà allega. Et iſtam partem, videlicet quòd non facit fidem reſpectu creditorum, & legatorũ, ſed ſolũ reſpectu hęredũ & ſubſtituti, tenet Bar. in l. qui repertorium. in q. quæro qualiter inuentarium debeat fieri &c. ff. de adminiſtra. tuto. & fiet talis deſcriptio ſumptibus ſubſtituti, cum ad ipſius fiat vtilitatem, argum. l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. l. j. §. idem tutor. ff. de tute. & rationibus diſtrahen. & l. tutoribus. §. fin. ff. de admi. tuto. ¶ Sed an fideicommiſſarius poſsit ſibi cautionem petere præſtari ab hærede rogato ſuo vel extraneo ante conditionis euentum? vide l. cum Archimedoram. C. vt in poſ. lega. &c.

a ¶ Rationem. *Hæc eſt potiſsima ratio Spe. de inſtr. edi. §. fi. ver. quid in patre, vbi dicit, quòd licet pater habens vſumfructum in aduentitiis filij, non teneatur reddere rationem adminiſtrationis: tamen quia poſſet alienare bona filij, tenetur facere inuentariũ, vt ſciri poſsit, ſi aliquid alienauerit. Et ratio eius concor. cum authore noſtro. Et ſecundum hoc, ego Ioan. de Gradibus, vtriuſque iuris profeſſor, iudicaui in curia appellationum venerabilium & egregiorum dominorum Decani & Capituli eccleſiæ Lugdunen. in quadam cauſa ſancti Geneſij, vbi pater qui habebat vſumfructum bonorum aduentitiorum filij ſui, nolebat facere inuentarium, & erat timendum de alienatione bonorum, & ideò iudicaui debere fieri inuentarium ab ipſo patre ſecundum opin. Spec. vbi ſuprà.*

b ¶ Et iſtam partem. *Pro hoc facere videtur, quod dicit do. Panor. ij. vol. conſi. iiij. penul. in verſ. c. formatur & ſextum.*

S V M M A R I V M.

1 *Inuentarij confectio poteſt remitti à teſtatore, vel Iudice.*

Q V AE S T I O CCCLII.

a
1 Confectio inuentarij [a] in tutore † poteſt remitti [b] per teſtator

ſtatorem.l.fin.C.de arbi.tute.tenet gloſ.in l. tutores.C. de admi-
c niſt. tuto. Et non aliàs, niſi aliud iudici [c] videretur. l. in confirmando. ff.de confir.tut.& l. vtilitatem.eod tit. item & ſi conſuetudo eſſet de nullo inuentario conficiendo, non conficeretur. l. an in totum. C. quæ ſit longa conſue.& l. de quibus. §. inueterata.ff.de legibus. item ſi expediat pupillo non habere tutorem, poteſt remitti à iudice confectio inuentarij. Idem ſi expediat pupillo quantitatem ſui patrimonij non manifeſtari, poteſt etiam iſto caſu à iudice remitti inuentorizatio l.ij. §.tractari.verſicul. ergo ſi mater.&c.C.ad Tertul.& l.fin. C.de alim.pupil. præſtan. ita dicit Bartol.in l. tutor qui repertorium. in quæſtione, quæro quando dicatur iuſtiſsima cauſa.ff.de admin.tutor.¶ De materia inuentarij iuxta diſpoſitionem legis finalis. C.de iur.delibe.vide quæ dixi infrà q.cccclxxj.& plenius in materia tract. mei de inuentario. & de remiſsione inuentàrij, vide quæ dixi in lxiij. conſiliorum meorum.

a ¶Confectio inuentarij. *Vide de hac materia in deci.Tho.q.xlvj.*

b ¶Poteſt remitti. *Adde do. Bar.& doct. in l. tutor qui repertorium. ff.de adminiſtra.tuto. & in l.nemo poteſt.ff.de leg.j.& do. Cy.& Bald. in l.fi.C.de arbi.tut.& do. Alex.ij.vol.conſi.lxxxij.in vlti. col.& non poteſt intelligere illud verum, quòd tutor nõ tenetur conficere inuentariũ quando teſtator confectionem inuentarij remiſerit, niſi iudicialiter videatur, vt quòd pupillo expediat fieri inuentarium, quia tunc fieri debet non obſtante remiſsione inuentarij, per ipſum teſtatorem facta.do. Bart. in l.in confirmando.ff.de confirm.tuto.*

c ¶Aliud iudici. *Poteſt iudex ex cauſa confectionem inuentarij remittere tutori, ſed quando expedit pupillo, non tetigit eius facultatem, ſecundum do. Bar.in præd. l.tutor.& d. Abb. in c. ex parte. ij.extrà de app.*

SVMMARIVM.

1 *Filij ex filia, an dicantur ex alio corpore nati, vt faciant deficere fideicommiſſum.*

2 *Neptis an dicatur ex proprio corpore nata.*

3 *Teſtatoris voluntas maximè debet attendi.*

QVAESTIO CCCLIII.

Teſtator tres habens maſculos, & tres fœmellas, quas hæredes inſtituit particulares, & maſculos vniuerſales, & alterum alteri ſine liberis ex proprio corpore & legitimo matrimonio procreatis, decedenti ſubſtituit, & ſi omnes ſine liberis ex proprio corpore procreati decederent, filias ſuas & eorum liberos maſculos ſubſtituit: moriuntur duo maſculi ſine liberis,

tertius inde moritur, relicta nepte quadam ex filia sua prædefun-
1 cta, inter quã neptẽ & filias iam dictas est quæstio, † in quas seu quem locũ habeat substitutio nepte dicente in ipsius personam locum habere, per l. j. C. de condi. inser. & l. iubemus. §. pe. & fin. C. ad Treb. dictis sororibus contrariũ dicentibus & asserentibus in personas suas locum habere, pro eo quòd conditio, sub qua fuerunt substitutæ, euenit, quia fratres sui nullos liberos ex pro-
2 prio corpore procreatos reliquerunt, † quoniam neptis ex proprio corpore non processit. & conditio in forma specifica debet impleri, l. qui hæredi. & l. Meuius. ff. de condit. & demon. do. Bald. in d. l. j. C. de condi. inser. videtur mouere istam quæstio-
a nem[a] & ibi tenet, quòd neptis dicitur ex proprio [b] corpore nata: quia dicit ipse, in nepote est sanguinis continuatio quoniã immediatè dicitur, quicquid per rerũ naturã continuatiuè est vnũ & idem. l. cũ acutissimi. C. de fideic. & facit bene pro hac parte, vltra eum. l. fi. de polli. Tamen quicquid dixerit in hoc do. Bal. ego Guido semper dixi & consului, dum practicabam, contrarium pluribus ratiõibus subscriptis, quia certũ est, ꝙ pater testator ad eius hæreditatẽ admitti voluit primò filios suos masculos, quos videtur prædilexisse. l. Publius. §. j. de cond. & demon. & l. Iulia. ff. ad Treb. & ibi etiã not. per Bar. Et post d. masculos inuitauit ad eius hęreditatem liberos ipsorum nulla differentia, vtrum essent masculi vel fœmellæ, dum tamen essent de suo proprio corpore procreati, de legitimo matrimonio existente, & si nulli essent tales liberi, ipse inuitauit suas filias, & post ipsas liberos
3 masculos earũdem. & ista fuit † voluntas testatoris expressa, quæ
c multum debet attendi [c] l. in conditionibus. ff. de cond. & demon. & l. fideicõmissa. §. itẽ si quis. ff. de leg. iij. Vlterius est præmittendum ꝙ testator adiiciendo in substitutione verbũ, proprio corpore, videtur exclusisse liberos filiarum, vtpotè nepotes & pronepotes si qui forent tẽpore obitus earum. quãuis tales appellatione liberorũ contineantur. l. cognoscere. §. liberorũ. & l. liberorũ ff. de verb. sign. sicut dicimus in simili de verbo, masculos, in substitutione adiecto, cuius virtute fœmellæ excluduntur quæ aliàs nõ excluderentur. l. cũ ita legatum. ff. de cond. & demõ. in c. Raynaldus. iuncta glo. super verbo, masculis, extrà de testa. & tenet Bart. in l. cum auus. ff. de cond. & demon. & tetigi s̃. q. clxxxiiij Nõ ergo sine causa adiecit testator in substitutione hoc verbum, proprio corpore. volens intelligere de liberis immediatis suorum liberorum. aliter hoc verbũ proprio, de nihilo operaretur.

quod tamen non est dicendum.l.si quando.§.j.ff. de leg. j. l. si stipulatus. ff.de vsur. Inde dicitur, ꝙ in dubio recurrere debemus ad communẽ verbi intellectum,& illũ seruare. c.ex literis. lo.j. ibi ad communem verbi intelligentiam &c. extrà de sponsalib. in antiquis. Et est ratio, quia vti debemus verbo ad id, ad quod fuit institutũ:vt legitur & not. xxij.q.ij.c.is autẽ.j. responso. nec ab eodẽ debet recedi.l.nõ aliter.in prin.ff.de leg.iij.& l.j.§.institorũ.ver.in re igitur dubia melius est verba edicti seruare &c.ff. de exerci. l.j. nisi tamen de mente disponentis aliter & aliud appareret:vt in d.l.nõ aliter habetur. Et cum significatũ huius verbi, proprio,se habeat immediatè respectu corporis filiorum,qui hæredes fuerunt instituti,vt de hoc videtur tex.satis expressus in c.nulli.verb.proprio iuramento &c.c.vt circa.§.fin.de ele.lib.vj. inst.de patria potc.§.j.Et facit quòd no.per glo.in l.j.§.qui mandatã.ff.de officio eius,cui est manda.iurisdict.ꝙ sumendo in suo proprio significato,nulla sequitur absurditas,vel iniquitas, imò æquitas,vt statim dicã. ipsum propterea sic accipere debemus,& eodẽ vti, vt restringantur ad liberos qui ex talibus filiis fuerunt immediatè procreati. Et ista fuit & est vera mens ipsius testatoris, per quam voluit liberos immediatos filiorũ, hoc est:ex ipsorum corpore proprio procreatos, prius admitti,quàm filias suas: & in defectu talium liberorum admitti filias nepotibus & neptibus exclusis. Istud etiam videmus, ꝙ ratione personæ substitutæ mater à succesſione filij sui pupulli excluditur, virtute substitutiõis pupillaris tacitæ,quæ aliàs nõ excluderetur.nã fratre vel sorore pupilli substitutis,mater excluditur:quæ tamẽ nõ excluderetur,si alius esset substitutus,Ita dicit gl.si. in l.fin.l.precibus.C, de impu.& aliis substi.Idẽ tenent doct.presertim Bar.in l.ij.in q. quę incipit,quęro ex quibus &c.ff.de vulg.& pup.propterea monasterium habetur loco filij.c.in pręsentia.extrà de prob.tamẽ si testator opponat in testamento,liberis ex se natis,nõ habet locũ auth.nisi rogati.C.ad Treb. ita dicunt ibi Cy.& Bart. istud videtur velle dicere.l.j.C.de condi.inser.dum ibi dicitur, nisi euidens voluntas testatoris in contrarium appareat &c.Quæ tamen euidens voluntas in casu isto apparet propter verbum propriè adiectum, quod in suo proprio & communi significato debet teneri, nec ab eodẽ debet recedi.iuxta l.nõ aliter.& quia etiã filiæ ipsius testatoris fuerunt datæ substitutæ:quas ad suã hæreditatẽ prius admitti voluit,quã neptem alterius dictorũ suorum filiorũ, quæ à suo proprio corpore non procesſit, sicut processerunt filiæ, &

ita

ita etiam in dubio debet coniecturari, sicut dictũ fuit suprà de matre & filio dato substituto pupillo fratri suo: nam ex charitate & necessitate, vel etiam ex naturali affectione mens testatoris coniecturatur. l. si seruus pluriũ. §. fi. ibi, charitas vel necessitudo &c. ff. de leg. j. l. Aurelius. §. Titius. ibi, præsumptionem propter naturalem effectũ &c. ff. de lib. lega. faciunt bene, l. cũ acutissimi. C. de fideicom. & l. cum auus. ff. de condi. & demon. & talis coniectura probationem euidentem operatur: sicut habetur in l. licet. & ibi etiam not. per Bar. ff. de leg. j. nõ obstat l. Lucius. la. ij. ff. de hær. inst. quia in casu illo testator voluit prius ad eius hęreditatẽ liberos fratris sui admitti q̃ extraneum substitutũ, ꝙ apparet ex his verbis, aut filij, filiã, natũ natámue nõ habebit &c. volẽs ꝙ si haberet. ꝙ ipsi tales liberi substituto extraneo præferrentur: qđ sic non fuit in casu isto, vbi testator filias suas admitti voluit deficientibus liberis ex proprio corpore filiorũ hæredũ procreatis, vt dictum est suprà, in quibus filiabus cadebant charitas & naturalis affectio, cũ essent ipsi testatori in eodem gradu, in quo filij hæredes erant. & ideò pariter debeant institui cum fratribus secundum ordinem charitatis, cum natura in ipsis procreandis in nullo censetur peccasse. l. maximum vitium, C. de libe. præte. vel exhære. Non obst. etiam d. Bald. quia sine l. loquitur. & licet esset continuatio sanguinis, non tamen propterea sequitur nepotem ex filio fuisse ex proprio corpore sui aui procreatũ, cũ aliud sit corpus aui & aliud sit corpus eius filij, & conditio in proprio significato debet adimpleri. l. Meuius. & l. qui hæredi, suprà alleg. & quia à diuersitate corporum sequitur diuersitas animo-
d rum, [d] sequitur d. Bald. in nullo obstare. & pro ista parte benefacit, quod pulchrè ponit Archidia. in c. nulli. super verbo, proprio iuramento. extrà de elect. lib. vj. Concludendo ergo. credo sorores bene dicere, & substitutionem in earum personas locum habere. ¶ De hac materia etiam tetigi suprà quæstio. cxxxiij, & j. q. dcxij. ¶ De liberis ex proprio corpore procreatis, tangit do. Lud. ponti. d. de Roma in l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebel. ¶ De hoc etiam tetigi in not. meis. in §. si verbis ex proprio corpore.

a ¶ Istã quæstionẽ. *Aduerte, quia ipse d. Bal. non mouet huiusmodi quæstionem sub his terminis, cum dicat ex suo corpore, si autem ex proprio.*

b ¶ Ex proprio corpore. *Voluit dicere ex suo corpore. allegando ibi d. Bal. & vide d. Bart. in l. libertorum. viij. col. ver. quæro quid. ff. de verb. signi. Et facit ad materiam; licet in alijs terminis loquatur. & idem do. Bald. consi. xix. v. parte. Adda eundem Bal. in c. j. §. fin. de suc. feud.*

c ¶Multum debet attendi. *Aduerte tamen, quòd iura quæ dicūt voluntatem testatoris esse attendendā intelliguntur, quādo apparet de tali voluntate dispositiua, quia non sufficit testatorem ita voluisse, nisi disponat: vt est tex. not. in l. quidam cum filium. vbi Bald. & Inno. ita dicunt, per illum text. ff. de hæred. insti. & facit text. in l j. §. sin autem ad deficientis. C. de cadu. tollen. vbi per illum tex. Bal. dicit quòd illud quod testator non loquitur velle non præsumitur, & talis voluntas debet concipi, ex verbis testatoris. l Gallus. §. quidam rectè. ff. de libe. & posthu. ibi, vt ex eo casu valeat. qui ex verbis concipi possit. quem tex. ad hoc ponderauit Bal. in c. secundo requiris. de appel. apostillando text. ibi, in verbo, intentioni. vide d. m. Phil. Deci. in consi. ccv. in ij. parte consiliorum. in ij. col.*

d ¶Diuersitas animorum. *Vide pro hoc c. quia diuersitatem. in princ. & in glo. in ver. corporum: & ibi concor. extrà de conces. præb.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium concessum ab alio, quàm ab imperatore, Papa, Rege Franciæ, vel Delphino an teneat,*

QVAESTIO CCCLIIII.

a VTrum alius[a] quàm Imperator, Papa, Rex Franciæ, vel do-
1 minus noster †Delphinus possit priuilegiū concedere[b]:
b credo quòd sic l. forma. C. de off. præfec. præto. Affr. l. non ambigitur. ff de leg. maximè respectu suorū subditorum, quia tunc tale priuilegium est vna lex singularis respectu suæ iurisdictionis, &
c suorū subditorū quòd quilibet Baro[c] potest in sua terra facere, sicut facere potest legatus in prouincia sibi commissa. c. fi. de off. leg. Et etiā quicunq; iudex ordinarius inter suos subditos: vt no. in l. j. ff. quod quisque iur. & l. diuus. ver. sed caput, & c. ff. de cust. & exhi. reo. idē etiā videmus in ciuitate iurisdictionē omnimodam habente. l. Antiochensiū. ff. de priui. credi. & l. Lucius. §. fin. ff. ad munici. quę hoc potest facere inter suos ciues: vt ibi dicitur. Istud etiam videmus in episcopo: qui inter suos subditos potest priuilegium concedere, & constitutiones facere: in c. fi. extrà de his quæ fiunt à maio. parte capi. & c. ij. de maio. & obe. facit bene ca. vt animarum. de consti. lib. vj. ita tenet Io. Fab. inst. de iu. natu. gen. & ciui. §. sed quod principi. Idē videtur tenere Bart. in l. oēs populi. in j. q. suæ repetitionis. ff. de iust. & iur. & istud seruatur in iudicando in hac curia parlamenti. sic etiam ego Guido in villa mea sancti Albani, in baronia, in qua habeo omnimodā iurisdictionē altā & bassam: quia ibi aliqua edicta & cōstitutiones decreui. Quæro: olim Delphini cōcesserūt libertates aliquibus villis, seu in eisdem habitātibus nō soluēdi pedagia, per Delphi. an

illæ

illæ libertates extendantur ad terras & villas posteà acquisitas? vide quæ dixi infrà quæsti.cccclxxxix.& suprà.q.cclxv.

a ¶Vtrum alius. *Hic not. quòd priuilegium præsumitur concessum motu proprio.c.si motu.de præb.& digni.& per Barto.in l.j.C. de peei.bo. subl. lib.x.quod est verũ,si secũdũ formam legis est concessum:aliàs præsumitur concessum ad postulationem partis,secundum Bar.vbi suprà. & per Ludo.Pont.in l.iij ff.quod quisque iur.*

b ¶Priuilegium cõcedere. *Potest concedere priuilegium, quicunque potest legẽ facere:& in quibus potest:vt Papa in spiritualibus & etiam in temporalibus in terris subiectis Romanæ ecclesiæ, vt etiam cùm ad eum deuoluitur iurisdictio in temporalibus.faciunt not.per do. Innocen. in ca. quanto.de consuetu. & c.ad audientiam. de præscrip. Item potest concedere Imperator priuilegium in temporalibus,non in spiritualibus:quia de his enim non licet disponere.xcvj.dist.bene quidem. item potest episcopus in sua diœcesi priuilegium concedere.extrà de religio.d.c.constitutus. & de censi.cap.cum venerabilis.& ca. cum olim.ij. de priuileg. & xvj.q.ij. visis.dum tamen faciat de voluntate capituli.extrà de excessib. prælato. c.sicut vnire.& de iur.pat.capit.pastoralis.multo fortius patriarcha.extrà de cleri.non residen. cum ad hoc not.*

c ¶Quilibet baro. *Si non tendit priuilegium in præiudicium superioris. Nam inferior nõ potest limitare iurisdictionem superioris.do. Bald.in authen.sed nouo iure.C.de ser.fugiti.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus nouus an possit res seu iura ecclesiæ possidere.*
2 *Ecclesia possidet,per suos canonicos.*
3 *Possessio an continuetur de patre ad filium.*

QVAESTIO CCCLV.

1 VTrum prælatus †nouus censeatur res, vel iura sui beneficij possidere, vel quasi, sine noua apprehensione? Et dicendum est,quod sic,secundum Bar.in l.j.§.fin & l.cum hæredes.in prin.ff.de acqui.pos.qui alle.Inno.in c. in officiis. extrà de testa. Et est ratio,quia ipsa ecclesia possidet quia ecclesia nõ moritur, nec mutatur.xij.q.ij.liberti.Pro hoc bene facit l.iubemus.in fin. C.de sacro.eccl.facit l.raptores.ver.sinaurẽ diaconissa. ibi, & plenam possessionem earundem.C.de epis.& cle.vnde dicit Spec.in tit.de pet.& possesso.§.j.ver.sed pone &c. Vacãte ecclesia, Petrus occupauit possessionẽ cuiusdã rei ecclesiæ, electus in prælatum ecclesiæ repetit possessionẽ illius rei occupatæ,petens occupantẽ puniri tãquã inuasorẽ. Petrus dicit quod intrauit vacuã,cum à nemine possidebatur: iuxta l.nunquam.§. vacuum tempus.ff.

de vsuca.& l.cum quærebatur.C.vnde vi.vtrum bene dicat? dico quod nõ:quia nõ dicitur vacua talis possessio: quia ecclesia dici-
2 tur posſidere & ius habere.d.l. raptores.§. finautem. & ecclesia nunquam moritur:vt c.liberti.alle.† Et ſicut ciuitas poſsidet per ſuos miniſtros.vt l.j.§.fi.cũ l.ſeq.ff.de acquirẽ.poſ.ita eccleſia per ſuos canonicos poſsidet:quia vacãte eccleſia, apud eos remanet iuriſdictio.in c.cum olim.extrà de maio. & obe.& c. is qui.ideò non eſt neceſſe, quod factus epiſcopus intret quãlibet poſſeſsionem ſiue rem ſui epiſcopatus,ſed ſufficit, quod intret poſſeſsionem ſui epiſcopatus.ar.l.poſsideri.§.j.ff.de acqui.poſ. Et ita ſemper vidi obſeruari in iudicãdo in hac curia parlamenti : etiã circa quæcũque alia beneficia. Et de hac materia qualiter cõtinuetur poſſeſsio in beneficialibus contra ſucceſſorem vel in re profana vide in quodã conſilio domini Petri Papæ: incipiente , ego dico hunc libellũ & c.quod cõſiliũ poſui infrà q.cccccxxix.& ibi
3 vide &c.† Si continuetur poſſeſsio de patre ad filium,vide quæ dixi in ſtatuto.ſi quis per literas.in glo.fi.circa fin.de modo acquirendi poſſeſsionem per nouum prælatum . ſi acquiratur ſine noua apprehenſione,vide in lxxj.conſil.meorum.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſsio ciuilis,quot & quos effectus operetur.*

QVAESTIO CCCLVI.

QVos & quot effectus operetur , & habeat ciuilis poſſeſsio?
1 † dico quod octo,inter alios. Primus eſt , quia per eã fit dominij tranſlatio,ſi vẽdens aut donãs dominus exiſtat.l. quiſquis. iũcta gl.C.de don.& l.ſi quis argẽtũ.§.ſed & ſi quis.eo.tit. Et hoc verũ,ſi donãs vel vẽdẽs poſsideret:quia ſi nõ poſsideret , non poſſet per cõſtitutum in aliũ transferre poſſeſsionẽ,etiã ciuilẽ: quia nemo dat quod nõ habet,vt plenius dixi in apparatu meo,quẽ feci ſuper ſtatuto,Si quis per literas,in gl.ſuper verbo:poſſeſsio.in ver.& vltra.&c.Secũdus,quia per eã cauſatur præſcriptio cũ ſine ea præſcribi nõ poſſit.in c.ſine poſſeſsione.de regu.iur.libr.vj.& l.ſerui & filij.§.fin.ff.de furt.& l.j.§ per ſeruum qui in fuga.ff. de acquir.poſ.& l.de acceſsionibus.ff.de diuer.& tẽp.preſcr.Nec ſola naturalis ſufficit.l.acquiritur.§.fi.ff.de acqui.rerum domi. ita dicit Dyn.in d.c.ſine poſſeſsione.ideo dicit Barto.in l.j.in princ. ff.de acquiren.poſſeſsio.quòd poſſeſsio ciuilis , eſt ius inſiſtendi rei non prohibitæ poſsideri, apta producere ciuiles effectus. Et ex tali poſſeſsione ciuili transfertur vera poſſeſsio:vt dicit Bart.
a in l.ab emptione [a] . ff. de pactis. & allega.l. certe.ff.de precario.

Ter

Tertius, quia ipsa causante licitum est domino ingredi possessionem, etiam per violentiam, si eam reperiat per alium occupatam.l.clam possidere.§.qui ad nundinas.ff.de acq.pos.Quartus est, quia possidenti ciuiliter datur interdictum, vnde vi.l.j.§.deiicitur.ff.de vi & vi arm.Quintus est, quia operatur fructuum acquisitionem: nam ciuiliter possidens facit fructus suos.l.iij.§.ecõtrario.iuncta gl.super verbo nõ multũ.ff.de acq.pos.& Bar.in l.si fur.in prin.ff.de vsufr.vbi dicit esse casum.idẽ tenẽt Pe.& Cy.in l.certum.in ij.q.C.de rei vẽ.Sextus est, quia per eã quis excusatur à vitio clandestini: ita tenet Bart.expressè in l.creditores.in vers.qui incipit, distingue.C.de pig.& all.tex.iũcta gl.in l.cũ creditor.C.de furtis.Septimus est quia habẽs ciuilẽ, põt naturalem possessionẽ apprehẽdere, etiã resistẽte & cõtradicẽte illo, qui possessionẽ habet naturalẽ: vt d.l.creditores. & ibi etiã ita tenet expressè Bart.in versicu.qui incipit, & prædicta vera &c. Octauus est, quia per eã impeditur missio, quæ fieri petitur ex beneficio edicti diui Adria.& similiter possidẽs, se esse allegat dominũ: vt de dominio excipiat, quod incõtinẽti paratum se offert probare. Istã cõclusionem ponit gl.in l.ij.ibi, dum in fi.j.gl.dicitur, vt & si dicatur præscripsisse, hoc ei permittitur.alle.l.fi.in fi.C.de edi.diui Adria.tol.& ita dominium sibi acquisiuisse, quod per præscriptionẽ mediante ciuili possessione acquiritur.l.serui & filij.§.fin.& l.j.§.seruum, qui in fuga.suprà, alleg.iũcta l.fi.C.de lon.temp.præscriptione.Istã cõclusionẽ etiam ponit Bar.in d.l.fi.C. de edi.diui Adri.tol.in quæstione, quæ incipit, procedo vlterius.& quęro quid si vltimus cõtradictor &c.ibi dũ dicit siue enĩ dicamus, istud esset iudiciũ adipiscẽdæ possessiõis, quod verius videtur.sicut per interdictũ quorũ bonorũ põt obiici exceptio dñij vel alterius iuris: si tamẽ quis probaturus sit incõtinẽti: vt no.in l.fi.C.quorũ bonorũ.& in l.s.alle.Siue dicamus hoc esse interdictum, quasi recuperãdæ possessiõis.Pro certo possunt opponi exceptiones, quæ impediunt restitutionem, si aliquis est paratus incontinẽti probare, vt habuistis not.in l.cũ quærebatur.C.vnde vi, verba ista sunt Bar.ad literã in loco præal.Et notetis istã: quia alibi nõ reperi tractatũ, nec istos effectus legi p aliquẽ aliũ fuisse collectos, sicut ego Guido hic colligi.& vidi secũdũ istos octo effectus pluries & in diuersis causis iudicari & determinari in hac
2 curia parlamenti.¶†Iuxta præmissa, quæro, aliquis possidet autoritate iudicis, & dicit se fuisse missum in possessionẽ authoritate literarũ iudicialiũ: ꝙ ita probat esse per testes, vtrũ sufficiat. dic

quòd non secundum Bar.in dicta l.fi.C.de edict.diui Adriani tollendo.in fine quæstionis &c. Et tetigi de hac q. in apparatu stat. Si quis per literas. in gloss. super verbo, literas iudiciales. ibi, quero aliquis possidet &c.

a ¶Vt dicit Bar.in l.ab emptione.*In ver.vlt.aduertas.vbi vult d.Bar. quòd licet ex vi constituti sequatur tãtum ficta traditio, possessio tamen quæ exinde acquiritur est vera & propria.hoc est notandum pro quæstione, quam ibidem inducit ipse domi.Bar.contra opin.do.Gul.de Cuneo.*

SVMMARIVM.

1 *Probatio centum annorum quomodo potest fieri.*

2 *Præsumptio oritur ex facto antiquo.*

QVAESTIO CCCLVII.

1 QVomodo potest fieri probatio † centum annorum? [a] dicit
a do.Bal. quòd directè nõ potest fieri, sed bene præsumptiuè: quia in factis antiquis multum operatur fama: vt no. Inno.in cã. veniens.de ver.sig.maximè in his,quæ reputãtur notoria: vt ipse Inn.ponit in c.causam. de iur. cal. facit l. si mater. C. ne de statu defunctorum.item ratione difficilis probationis, sufficit probatio præsumptiua: vt no.in l.qui ex liberis. in princ. ff. de vulg. & facit quod no.per Cy.in l.j.in fi.col.C.de sen.quę pro eo quòd interest proferuntur. Potest etiam probari per instrumenta facta successiuè super possessione vel reditibus.l.Pomponius.ff. quib. mo.vsusfr.amit.nam qui reditus percipit,in dubio, præsumitur
2 possidere.l.litibus.C.de agri.& cẽ.li.xj. † Et ideo dicit do.Bal. [b]
b quòd in instrumentis ita antiquis non expedit probare quòd notarius fuerit notarius,vel in quasi possessione: quia ex ipso facto ita antiquo oritur præsumptio: vt ponit Inn.in d. c. veniẽs. dicit etiam do.Bal.quòd est necesse,quòd testis reddat causam, ex qua præsumatur sensus corporalis præsumptione iuris: licet non red
c dat rationem directè per sensum corporis. ita tenet Bart.in l.j. [c] ff.si cer.pet.in sua repetitione sed sufficit sensus remotus ab actu, si ex eo præsumatur actus: vt de eo,qui vidit fugientem cum gladio euaginato,sanguinolento, vel vidit scholarẽ de domo meretricis de nocte exeuntem.l.neque natales.C.de prob.præmissa ponit Bal.in auth.quas actiones.C.de sac.san.ecc. Et vide Archi.in c.si plures.xvij.q.vij.ibi vide omnino Cy.& doc.in l.testium. C. de testi.& ita respectu probationis antiqui,vidi in hac curia parla.obseruari in iudicando.¶De probatione rei antiquæ, dixi suprà quæstio.cxciiij.&c.

a ¶Centum annorum. *De probatione centum annorum, & rei antiquæ, notat*

notat iste, consi. j. inci. in ac. negatoria. ver. & si quispiam. nu. 5. ad fin. & consi. lxxxviij. vol. j.

d ¶Dicit d. Bal. *In l. Barbarius Phili. in ver. qualiter autem probetur. ff. de of. præto. Et adde d. Bar. in præ. l. Barbarius. iij. co. in ver. quæro quæ est ratio. ibi, & sumit argumētum. & vide omnino d. Fel. in c. si scripturam. in vj. col. in versi. item requiritur. extrà de fid. inst. Et quæ hic dicuntur, formaliter tangit ipse do. Bal. in auth. quas actiones. in vlt. col. in versic. ego dico. C. de sac. san. eccle.*

e ¶Tenet Bar. in l. j. *In ver. item ap. ratio testis. Quo ad hoc, vide d. Bal. in præal. l. j. in iij. col. ver. ex hoc arguit.*

SVMMARIVM.

1 *Peti aliud pro alio an possit: sicut solui aliud pro alio.*

2 *Actionis diffinitio.*

QVAESTIO CCCLVIII.

Nobilis Antonius de Monte acuto, petiit in hac curia parla. vigore submissionis à dño sancti Laurētij de Ponte, cētum florenos, pro vestibus nuptialibus promissis soluere per dictum dñm sancti Laurētij dicti de Monte acuto, pro sorore quā nuptui tradidit dicto de Mōte acuto, ad quos centū florenos tñ non erat obligatus dictus do. sancti Laurentij: sed ad vestes nuptiales tradendū. quæsitū fuit si eius petitio bene processerit. & videbatur,
1 quòd sic. †quia sicut quādoq; aliud pro alio potest solui, iuxta ea quæ ponit Bar. in l. ij. §. j. ff. si cert. pe. & l. Paulus respondit. ff. de solutionibus. ita pari ratione aliud pro alio potest peti, cū nihil referat, quid de æquipollētibus fiat. Cōtrariū tamē credo, quia il
2 lud potest & debet peti, quod est in obligatione & hoc † probat diffinitio actionis, quę nihil aliud est, quàm ius prosequēdi in iudicio, quod nobis debetur. inst. de actionibus. in princ. Sed sic est, quòd vestes dicto de Mōte acuto debētur, in quibus d. dñs sancti Laurētij se obligauit. inst. de obli. in prin. Igitur ipsas vestes petere debebat d. de Mōte acuto, & non pecuniā pro valore vestiū: quia petēdo pecuniā, petit aliud, quàm sibi deberetur: ideò malè processit talis petitio. ita dicere videtur Bar. in l. si quis stipulatus fuerit decē in melle. ff. de sol. ibi, dū dicit, Et ideò si promitto tibi dare centū libras in florenis: floreni nō sunt tantū in solutione: imò etiam in obligatione. idem dicere voluit in d. l. Paulus. vbi dicit, quòd si mutuaui tibi centum libras in florenis, non possunt peti, nisi libræ, sicut si res aliqua data esset in dotē æstimata: quia res ipsa & non æstimatio debet peti. l. cum dote. & ibi gl. C. de iure dot. & l. si. ff. sol. ma. ita ponit Bar. in antep. q. quæ in-

 cipit,

cipit, sed quæro &c. & ita fuit iudicatũ in dicta causa, die sentẽtiarũ natalis d. M.cccclix. in manibus Io. Rossati dictæ curiæ parla. cuius causæ processum retuli ego Guido Papæ. ¶ Tetigi de hac materia infrà, quæstio. ccccxcij. in fin. & quæstione ccccxciij.

SVMMARIVM.

1 *Præcepto Iudicis an sit obtẽperandũ. Et an negligẽtibus pœna infligatur.*

QVÆSTIO CCCLIX.

DE præceptis seu mãdatis iudicũ vel aliorũ iurisdictionẽ habẽtiũ, vide tex. in l. j. ff. si quis ius dicẽti nõ obtẽperauerit. & in l. creditor. §. iussus. ff. de ap. quod notabiliter notatur per gl. in
1 c. ad aures. extrà de tẽpo. ord. Et inde insurgit talis quæst. † Iudex præcepit aliquibus suis subditis, quod reficiãt mœnia villæ, vel faciãt tale q̃d, & sub pœna xxv. li. sed ipsi optẽperare recusant, an poterint inquestari: vel vtrũ pœna contra eos poterit declarari. vide-
a tur quod sic[a] per d. l. j. ff. si quis ius dicẽti nõ obtẽperauerit. Et est ratio, quia in dubio debet pareri iudici propter eius autho. l. seruo inuito. §. cum prætor. ff. ad Treb. & l. si prætor. in prin. & §. Marcellus. ff. de iud. & qui non paret, præsumitur esse in dolo. l. non potest videri dolo carere. ff. de reg. iur. vbi etiam no. quomodo is qui non paret iudici, puniri debet. ita etiã dicit Dyn. in c. quod quis mandato. eo. tit. lib. vj. ratione cuius doli præsumpti ipse talis nõ obtẽperans, inquestari potest. l. j. C. ad le. Cor. de sica. & l. si nõ cõuicij. C. de iniuriis. ac etiã mulctari. vt d. l. j. si quis ius dicẽti nõ obtẽperauerit. facit etiã quod dicit Spe. ti. de iur. om. iud. §. si. in fi. vbi dicit, quod si mãdatũ vel inhibitio iudicis cõtẽnitur, ad eius spectat officiũ hoc punire. vt l. j. ff. si quis ius dicẽti. s. alleg. & c. j. de matri cõtracto cõtra interdictũ eccl. cũ suis cõcordãtiis: quia
b præceptũ quod fit à iudice, etiam sine causæ cognitione,[b] de his quæ ad eius pertinẽt officiũ, valet: sicut dicit Inn. in c. cum venissent. extrà de in integ. rest. super gl. posita super verbo, inhibitionẽ. ibi dũ dicitur, itẽ præceptũ de his &c. & alleg. vij. q. j. c. quia & no. de tẽp. ot. c. ad aures. Et præmissa seruantur in iudiciis in hac patria Delp. ¶ Sed est aduertẽdũ, quod si talis nõ obtemperãs, non inquestetur vel non mulctetur infra annum, ipse non poterit lapso anno inquestari, vel mulctari. l. j. §. fin. ff. si quis ius dicenti non obtemp. &c. ¶ De præcepto iudicis etiam tetigi supra q. cccxl.

a ¶ Videtur quòd sic. *Et facit, quia ex arbitrio eius venit, qui mulctam inducit. ff. de verb. sig. l. si qua pœna. & l. aliud est fraus. §. j. id enim potest prætor in actibus, qui ab ipso procedunt in ipso initio, quum producit quod possunt contrahentes quando conueniunt aut contrahunt, vt arg. ff. de*

ff.de manumiſ.l.ſeruus hac lege.& de verb.obli.l.in cōuentionalibus. & hac vide plenius tacta per do.Oldr.conſilio xv.in verſi.poteſt & aliter reſponderi.

b ¶Etiam ſine cauſæ cognitione. *Tu vide de notatis in hac quæstione iſtum conſi.clxxj.incip.circa materiam proceſſus. nu.5. verſi. ad quintum quæſitum.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia an poßit fundari infra aliquam parochiam.*

2 *Nunciatio noui operis locum etiam habet pro republi.*

QVAESTIO CCCLX.

1 VTrum † eccleſia poſsit fundari infra aliquam parochiam?
a credo quòd non [a] ſaltem in præiudicium eccleſiæ parochialis,iuxta c.j.cum ibi not.de reli.do. & facit bene in auth. vt nullus fabricet orato.dom. ſine conſenſu epiſcopi. circa principium.col. v. Ideò rector parochialis eccleſiæ cuius intereſt propter oblationem,ſepulturas,& alias obuētiones,eidem pertinentes,iuxta no.in c.dilectus.extrà de capel.monacho.& ca.paſtoralis.extrà de his,quæ fiunt à præla.ſine conſenſu cap.& per Hoſti. in c.ad audiētiā.de eccl.ædi.xiij.q.j.c.eccleſias. poteſt ſe & debet opponere pro iuribus ſuæ eccleſiæ cōſeruandis.l.iij. §.j.& §. pe. ff.de no.ope.nū.& poterit nouū opus nūciare.l.j.§.nūciatio.ff. de
2 no.ope.nū.Quæ nunciatio † no.ope.locū habet etiā pro repu.l.iij. in fi.eo.ti.vel agere interdicto, quod vi vel clā, ſi tamē clādeſtinè fuerit factū.Et pro hoc eſt tex.notabilis in l.prohibere.§.fi.cum. l.ſe.ff.quod vi aut clam. Nec eſt curandum hoc caſu, vtrum ius ſeu titulum habuerit talia ædificandi, vel ne. in l.j.§. & parui.ff. eo.tit.Et pro hoc facit dict.Bar. poſitū in l.ij.§. ſi quis. ff. ne quid in loco publico.ideo quia ego Guido Papæ fundaui capellā beatæ Mariæ de Fontanilio,infra parochiam S. Vincentij de plaſtris mandamenti curnillionis,in fundo meo, ibi iuxta domū meam, ordinaui rectorem ipſius capellæ curatū d.parochiæ ſancti Vincentij deplaſtris,ne iuribus ſuis parochialibus in aliquo derogarem.& ita ſeruatur in hac patria Delphina.vbique.

a ¶Credo quòd non.*Hoc intellige,niſi ſubſit cauſa vt per dom. Panor.in c.ad audientiam.in ver.in gl.ij.in fi.extrà.de eccle.ædifi.& quæ ſunt cauſe propter quas noua eccleſia non poteſt construi in præiudicium eccleſiæ antiquæ parochialis:vide do.Gof.in ſum.in præ.ti.de eccl.ædi.in §.eſt autem ſciendum.in verſ.tres autem ſunt cauſæ.*

SVMMARIVM.

1 *Manſus mortua,eſt quòd ſi ruſticus decedat ſine libero,vel alio deſcendente,*

te, dominus totum occupet iure peculij.
2 *Manus mortua an locum habeat, substituto filio presbytero.*

QVAESTIO CCCLXI.

DE manu mortua d. Host. in sum. in tit. de natis ex libero ventre. in versic. fin. mouet quæstionem in hæc verba: Quid au-
1 tem de † consuetudine, quæ est in castris & locis aliquibus, quòd si rusticus decedat sine libero vel alio descendente, dominus totũ occupat iure peculij? dico ipsam seruandam si præscripta sit, quia Iudæi propter loci cõsuetudinem habent sub dominio suo Christianos, vt nota. in titulo de Iudæis. sub rubrica, de sacrificiis Iudæorum & Sarracenorum: quia cùm hoc prohibeatur in clericis specialiter, de laicis videtur concessum. extrà de successione ab intesta. c. ij. potest enim dominus allegare quòd ab initio hoc pacto fuerit sic natus: ad quod probandum inducat consuetudinem, quæ optima est legum & dubiorum interpres. vt c. cum dilectus. §. j. extrà de consue. & in l. cum de in rem verso. ff. de vsur. & dicit text. expresse in l. si de interpretatione. ff. de legib. & vide quod not. per eundem Host. in tit. de censi. §. si quis census. & ad hoc in Leuit. 25. c. ibi, de terra quoque non vendetur in perpetuum: quia mea est, & vos aduenæ vel coloni mei estis. ita dicit ibidem. post quem Host. dicit frater Io. in sum. confessorum, ti. de successo. ab intest. in q. cxxj. quid si sit de cõsuetudine terræ quod mortuo homine sine filio dominus totum accipiat: dicit ibi talem consuetudinem esse seruandam in sequẽdo opi. Host. suprà. positam. quam ibidem effectualiter ponit. & hæc consuetudo seruatur etiam in hac patria Delph. ab antiquissimis temporibus: & manum mortuam accipiunt barones, bannereti & alij nobiles huius patriæ homines talis conditionis habentes. Et similiter illustris dominus noster Delph. accipere solebat. sed in libertatibus generalibus præsentis patriæ d. Humb. Delph. qui dictas libertates concessit & præsentem patriam in domum Frãciæ transtulit, voluit & ordinauit quòd ipse & sui succes. in Delph. dictam manũ mortuam non accipiant, nisi ab illis qui eandem manum mortuam acciperent ab hominibus suis: ita sonat libertas Delph. & ita seruatur. Caueat ergo d. An. de Poypia miles d. Thosiaci: qui nullos liberos habet, nec habere speratur: quia ipso mortuo dom. noster Delph. poterit s. eum capere manum mor. quia ipse do. Ant. eam pluries accepit ab hominibus suis dicti loci Thosiaci, prout vidi
2 temporibus meis. ¶ De hac materia manus mortuæ vide Cyn. in authen. sed episcopalis dignitas. C. de episc. & cle. & ibi tangit, licet

licet bene modicum. ponit etiam in l. voluntariæ. C. de excusat.
2 tu. in q. fi. & modicum dicit. ¶Sed† quid si talis homo decedat superstite filio presbytero, an locum habeat manus mortua? vide Ioan. Fa. instit. quibus modis ius patriæ potestatis soluitur. in §. j. ¶De hominibus talliabilibus vide quæ dixi suprà. q. cccxvj. & ibi vide multa singularia quæ dixi de hominibus, &c. Et de manu mortua, vide in c. j. libertatum Delph.

a ¶Vide Cyn. *Scilicet post d. Iac. de Ra. in vers. & per istam rationem. & facit ad materiam quod ibi dicit do. Salic. post dominum Pet. in ver. & ex hoc manus autem mortua. Item successio quæ sic vulgò appellatur, vt ex præal. colligitur.*

SVMMARIVM.

1 *Iudicis officium an possit implorari pro aliqua re, quam quis prætendit ad se pertinere, vt sibi restituatur.*

2 *Iudicis officium debet implorari, vbicunque deficit actio: & æquitas inde resultat.*

QVAESTIO CCCLXII.

1 VTrum †officiũ iudicis [a] possit intentari pro aliqua re quam
a quis prætẽdit ad se pertinere vt sibi restituatur? credo quòd sic. & hanc quæstionem vidi de facto in hac curia parlam. de tempore quo in ipsa curia practicabam super facto Castri Salauerij. quod d. Gul. de Geben. miles, pro quo aduocatus tunc existebam, asserebat fuisse sibi legatum. pro cuius expeditione sibi fiẽda officium iudicis intentauit, cùm eius petitio ab aliquibus reputata fuit inepta. Sed ego Guido dixi & sustinui oppositũ, per l. de vsuf. ff. de var. & extraord. cog. vbi pro equo meo mihi restituendo potest iudicis officiũ implorari, quod est satis singulare, facit bene c. dilecti filij. extrà de iudiciis. in antiquis. ibi dum dicitur, prouideatis attentius, ne ita subtiliter sicut à multis fieri solet: cuiusmodi actio intẽtetur inquiratis. sed solum simpliciter & purè factum ipsum. & rei veritatem secundum formã canonum & sanctorum patrum institutionem, inuestigare curetis, &c. Pro hoc etiam adduci potest. Nã sicut directum beneficium ex edicto diui Adriani competit: & potest intentari pro vniuersali hæreditate: ita vtile beneficiũ tale potest pro re singulari legata intentari. sicut dicimus in l. pen. ff. si quadr. paup. fecisse dica. De animali bipede quod pauperiem fecit, pro quo damno vtilis datur. licet ille titulus principaliter factus fuerit pro animali quadrupede, quod damnum intulit. Et hoc satis videtur sentire Spec. in tit. de offi. iud. §. j. ver. item cum vasallus, &c. Et sequitur vnus talis effe-

ctus

ctus in iure, quòd implorans tale officium, non habet necessariò probare rem, quã petit sibi restitui, ad se pertinere iure dominij vel quasi: sed sufficit quòd probet se talẽ rem ante occupationem
b de eadem factã possedisse. ita dicit Bart. in d. l. de vsu. [b] & allegat gl. in l. inciuile. C. de furt. & l. manifestissimi. §. sed cum in secunda. eo. tit. Nec præmissis obstat l. in causæ. circa prin. ff. de mino. dum dicitur, quòd existente remedio ordinario ad extraordinarium non est recurrendũ: quia hoc verũ est in casu d. l. in aliis tamen secus est. ita dicit & soluit Spe. in ti. de off. iud. §. j. vers. sed opponitur. Et ita fuit in dicta causa iudicatũ, & missus in possessionem dicti castri dictus Guliel. de Gebennis: sed posteà superueniente guerra principis Auraice, quã fecit in hac patria, in societate multorũ Burgundorum & Subaudiensium, dictum castrum
2 fuit reductũ ad manus Delph. ¶ † Et quia suprà tetigi de off. iud. sciendum est, quòd officiũ iudicis potest & debet implorari, vbi-
c cunq; deficit actio. [c] si tamen æquitas inde resultet. de qua in l. illicitas. in princip. ff. de offic. præsid. ita tenet ibi Bart. & videtur bonus text. in l. si me & Titiũ. ff. si cert. pet. Ideo practicatur, quòd in fine libellorũ poni consueuit illa clausula, & aliàs debitam iustitiam ministrari, &c. pro qua clausula facit bene dictum c. dilecti filij, &c. De materia officij iudicis si & quando possit implorari & de differentia inter actionẽ & officiũ iudicis, vide in tract. meo de literis compulso. in q. viij. tetigi etiã in xlix. cons. meorũ.

a ¶ Officium iudicis. *Vt quæ hoc dicuntur, plenius intelligas, vide do. Ro. in tract. de offic. iudic. quod lo. actus propo. in rubricel. de offi. iud. quod da. in quinque casib. & Spec. in parte in tit. de off. omn. iud. §. j. vers. item imploratur loco principalis actionis. & in tit. de causa pos. in §. priuata. in ver. sed & si me. & in prædictis locis traditur theorica & practica eorum quæ hic tanguntur.*

b ¶ Bart. in d. l. de vsu. *In vers. sequitur. in text. ibi tertius casus.*

c ¶ Vbicũq; deficit actio. *Adde quòd no. Cy. in l. Quintus. ff. de annu. le. vbi dicit quòd officiũ iudicis imploratur à non valẽti agere. sequitur Bart. in l. si deposita. C. depo. & ad Pet. de an. in c. ad apostolicam. de simon. vbi per illum text. expressè colligit, quòd vbi nulla datur actio, si subest æquitas. officio iudicis subuenitur. alle. l. hæreditas. §. j. ff. de petit. hær.*

SVMMARIVM.

1 *Dotis & augmenti inæqualitas quandoq; toleratur. Vide nu. 2. & 3.*

QVAESTIO CCCLXIII.

1 Licet in pactis de dote & dotis augmento † lucrandis, æqualitas debeat seruari. in auth. de æqualitate dotis. §. j. col. vij. & in auth.

in auth.æqualitas.C.de pactis cōuentis super dote. attamen inæqualitas dotis & augmenti, quandoq; toleratur: vt habetur per glo.ord.in l.ex morte.super verbo,hoc tamen obseruandum,&c.
a C. de pactis conuentis super dote. Primò, videlicet † si vsus & consuetudo patriæ habeat oppositum. ita voluit dicere gloss. in dicta authent.æqualitas. facit l.ij. C. quæ sit longa consuet. l. de quibus.ff. de legib. Sicut est in patria Delph. quia videmus quotidie,quòd ex pacto maritus de dote lucratur pro super vita centum vel ducentos florenos, & vxor duplum.Et sic prætextu con-
3 suetudinis non seruatur æqualitas in istis. † Secundò si iuuenis accipiat in vxorem mulierem senem: vel nobilis ignobilem: nam etiam isto casu inæqualitas pactorum toleratur, & pactum inæquale adiectum, censetur esse quædam remuneratio, respectu iuuentutis:aut respectu nobilitatis. Et talis remuneratio valet de iure etiam inter coniuges facta.l.quod autem.§.si vir.ff.de donat.inter virum & vxor. ita voluit dicere Bart. qui dictum §. allegat ad istud propositum in l.si diuortio.j.q.& in l. si ita stipulatus fuero.§.j.ff.de verb.obli.& quam maximè vbi tale pactum iuramento reperitur vallatum:quia tunc tenet virtute iuramenti,quod est seruandum.in auth.sacramenta.C. si aduer. ven.& in c.licet.& c.si verò.de iureiur.& quòd no.per Bart. in l.si quis pro eo.ff.de fid.instr.¶De materia augmenti dotis in aliis tamen terminis,vide quæ scripsi s.q.cclxxiiij.& an super vita debeatur dote non soluta.vide quæ scripsi in q.ccccclxv.&c.

SVMMARIVM.

1 *Appellans si compareat coram Iudice à quo,cum protestatione,quòd sua appel.sibi salua remaneat,an valeat protestatio.*

QVAESTIO CCCLXIIII.

SI quis coram iudice, à quo appellauit, compareat & protestetur
1 quòd appell. sua sibi remaneat salua, † vtrum protestatio
a faciat remanere appellationem saluam? Credo quòd sic, [a] vt tenet expressè Inn.in c.quæst. extrà de appell.ibi dum dicit, fateor tamen,&c.Hoc idem ponit & tenet in c.qua fronte.in eod.tit.ibi dum quærit,Sed quid si appellans velit absolui, &c.nec obstat.l. ad solutionē.C.de re iud.& quod not.per Spec.in tit.de app.§.fin. versic.item quod appellans,&c.Quia locum habent dicta & alia iura consimilia,vbi quis comparet,nulla facta protestatione:quę reseruat ius in tali actu,aut alio.l.si debitor.§.fin.ff.quib.mo.pig. vel hyp. sol.& facit separare animum ab actu,qui agitur.l.qui in aliena.§.fin.ff.de acquir.hære. & l.ac si quis.§.pleriq;.ff.de relig. & sump.

& sump.fune.& l.iurisgentium.§.quod ferè.ff.de pac.Et pro hoc bene facit,quod Martinus syl. dicit in q. quam disputauit, quæ incipit, tempore litis contestandæ &c. Pro quibus accedant ea, quæ ponit Bar.in l.j.C.de lite contesta.& in l.si quis.in prin.ff.de legat.iij.Et præmissa intelligo vera, quando iudex protestationi non contradicit,sed tacet: & ita etiam tacitè admittit.aut quando pars aduersa de contrario nõ protestatur: quoniam aliud fortè esset dicendum. Pro primo facit l. sinautem.§. si quocunque modo.ff.de neg.gest. Pro secundo facit l.j.§.eleganter.ff. de lib. agno. ita ponunt dicti doctores in dicta quæstione disputata. & in l.j.suprà allegata.Sed quia plerũque cõtingit,quòd iudex admittit protestationem factam,talis admissio operatur ad roborationẽ protestationis.l.quod in diem.§.j.ff.de compensatio.& l. sinautem.§. simili quoque modo.ff.de nego. gest. Et facit bene quod ponit Inno in c.præsentiũ.lo j.in glo.super verbo,compellere.ibi dum dicitur,nisi iudex in hoc aduersario consentiat &c. extrà de testib.licet ipse d.iura non alleget. Et facit quod not.in d.q.disputata per Martinũ syl.Sed quid si iudex qui aliquo actu iudiciali protestetur,quòd si de iure vel aliàs non valeat, aut admitti vel fieri non debeat, quòd habeatur pro non facto? Certè tunc per talem protestationem non præiudicatur alicui: nec nouum ius quęritur.ita ponit Bart.in l.ille à quo.§.j.ff.ad Trebel.& facit in c.cum contingat. & ibi not.de off.deleg. & ponit Bald.in l.fin.in v.q.C.de edi.diui.Adr.tollen.& in authen.si dicatur. C.de testa.in auth.de testi.§.si verò.& ibi Iac.de Bello visu.Facit etiam quod ponit Bald.in l.asse toto.ff.de hære.inst.& ibi allegat multa iura.facit bene.l.iij.C.de priui.fisci.ibi,salua igitur,&c. Et ponit Petr.Iac.in tit.de duello.in fin.secus tamen est, vbi ipse iudex reseruat vel admittit appellationẽ simpliciter: quia tunc eam cen-
b setur approbare:vt suprà dixi. ¶ Et de materia protestationis,[b] in aliis tamen terminis, vide quæ dixi secundum dominum Petrum Papæ,suprà quæst.clxxij.&c.

a ¶Quòd sic. *Istud etiam tenet d. Alex.cons.cxxxx.iiij.col.in vers. quia respondeo.iiij.vol.& d.Ioan. And.in c.solicitudinem.in vj.col.in tex.audiendus.iuncto eo,quod scribit super glo.fin.extrà de appel. & eod.tit. in vj.in c.fin.in glos.quod si l.*

b ¶De materia protestationis.*Vide omnino dom.Bartol. l.non solùm.§. morte.in ij.col.in versic. his præmissis. ff.de no.ope. nun. & domi. Pan.in præ. c. solicitudinem.in vltim.not.& plenius per eundem d.Panor.tangitur in c.cum M. in iiij.col. in glos.in vers.sine præiudicio.extrà de const.*

& ibi

& ibi plenißimè discutitur materia protestationis, per do. Fely. in xv. col. versi. restat postremò, per do. Io. An. in regula, in generali. in iij. col. in versi. quinquagesimo. de regu. iur. in vj. in Mercu.

SVMMARIVM.

1 *Probandũ in iudicio aliquid qui se adstringit, si nõ probet, perdit causam.*
2 *Clausula, Citra onus superfluæ probationis, quid operetur.*

QVAESTIO CCCLXV.

1 SI quis ponit vel proponit † aliquid in iudicio, ad quod probandum se adstringit & non probat perdit causam. l. j. §. item quæritur. ff. de aqua quotidiana & æsti. & in l. prætor. ij. §. hæc autem actio. in versi. doceréque actor. &c. ff. vi bon. rap. &
2 in l. denunciasse. §. quid tamen. de adul † Ex hoc sumitur practica, quæ ponitur in libellis, positionibus & articulis, dum dicitur, Citra onus superfluæ probationis &c. vt dicit Barto. in d. §. item quæritur. tamen si plura ponantur in libello, quorum vnum per se sufficeret, tunc sufficit vnum probare. Ita dicit glo. in c. significauit. extrà de appel. vide super hoc Bartol. in l. diui. ff. de re iudi. & in l. j. §. item quæritur. ff. de aqua quotid. &
a æstiua. & Innocen. & Henri. Bohic. in c. licet causam. [a] de probationibus &c.

a ¶ In c. licet causam. *Quo ad huiusmodi materiam, & effectum clausulæ citra probationis, &c. vide domi. Felin. in præ. c. licet causam. in vj. charta. in glo. in versicu. adstrinxit. vbi ponit duas conclusiones & illarum limitationes & fallentias. & adde quod eleganter tradit idem domi. Felin. in c. inter dilectos. in vj. colum. glos. in versi. addendi vel minuendi. extrà de fid. instru.*

SVMMARIVM.

1 *Poßidens an & quando contra fiscum manutenendus sit.*
2 *Fiscus, an lite pendente inter eum & priuatum, poßit rem litigiosam in manus suas trahere, & priuare partẽ priuatã sua possessione dist. nu. 3.*

QVAESTIO CCCLXVI.

1 POssidens † lite pendente, debet manu teneri in possessione sua. l. j. §. si autem proprietarius C. communia de manu. & l. si seruus. ff. quod cum eo. & l. fi. in prin. ff. de vsuc. & faciũt not. per gloss. in l fi. C. de ordin. co. & l. si instituta. ff. de inoff. testa. Et hæc sunt de iure, & stylo omnium curiarum vera inter pri-
2 uatos. ¶ † Sed quid in fisco, an possit lite pendẽte inter fiscum & priuatum rem contentiosam ad manus suas ponere & priuare partem priuatam sua possessione lite pendente? videtur quòd sic arg. in l. senatus. §. senatus. & l. Titius ff. de iure fisci. & facit.

3 l. Paula Callinicio.in §.fi. ff. de lega.iij.Circa hoc crederem† sic
a dicendum,quòd vbi fiscus habet legitimũ contradictorem,[a] non debet rem quam petit,auferre à possessore: nec ad manum suam ponere lit.pendente:vt dicit gl.in l.res,quæ.in glo.j ff.de iure fi-
b sci. vbi autem non esset [b] legitimus possessor: tunc posset ad manus fisci reduci:per tex. cum gloss.C.de iure fisci. in l. defensionis.in princ. super verbo,pendẽte, &c. Et dicit Dy. in d. l. defensionis, quòd illa lex habet locum,vbi non constat de iure fisci. Sed primum membrum intelligo verum:nisi esset timor dilapidationis fiendæ per possessorem: quia tunc res deberet ad manus tertias poni. argum.ff. de appel. l. Imperatores. in fi. Et ita seruatur in hac curia parlamenti, &c.

a ¶Legitimum cõtradictorem. *Quis autem dicatur legitimus contradictor:traditur per dom. Bart.& Alexan. ac doc.in l. fi. §. sinautem. C. de edic.diui Adr. toll. Quis verò dicatur non legitimus seu iniustus: vide notata in l. non iustè.ff. de coll. detegen.*

b ¶Non esset. *Vbi non est contradictor, iudex debet esse facilis. l. fin. & ibi d. Bal. in v.not.& Alex.C.de edic.diui Adr.toll.Si tamen apparet debet iudex examinare iura partium aliàs processus est irritus: secundum dom. Bald.vbi suprà in vij. nota.*

SVMMARIVM.

1 *Clausula renuntiationis quid operetur.*

2 *Clausula,iurat omnia rata,& grata habere gesta per eum quid importet.*

QVAESTIO CCCLXVII.

1 IN aliquo contractu reperitur renuntiatio † aliquorum specialium in quibus specialis renũtiatio requiritur,& inde subiicitur clausula generalis talis,vel consimilis tenoris: & omni iuri canonico & ciuili, per quod contra præmissa vel aliqua de prædictis dicere,facere,vel venire posset,&c.Vtrum in tali clausula generali cõprehendantur aliæ renunriationes, quæ specialiter fieri debent:vt puta renunciatio diuidendarum actionũ, vel
a ordinis,aut alia similis?credo ꝙ sic [a] arg.cap. qui ad agendum. extrà,de procur.lib. vj.& not. per glo. in l.sed & si quis.§.quæsitum.ff.si quis cautionibus. ita dicit expresè Dyn.in ca. contractus.de regu.iur.lib.vj. circa finem.ibi dum dicit:item siquidem casus specialiter exprimatur,&c.Et pro hoc bene facit,quod ponit Bar.qui illud idẽ videtur tenere in dicto §.quæsitum.in quæstione,quæ incipit.sed an hoc habet locum in contractibus, &c. circa finem.& allegat.cap. sedes apostolica.extrà de rescr. in antiquis.& ita pluries practicaui,dum erã in aduocatione. & consequen

2 sequentem vidi in hac curia parlamenti determinari,&c.†Quid de generali clausula,in qua quis iurat omnia per eum acta habere rata & grata:quid important illa verba dic,quòd nõ contra-
b ueniatur neque de iure,neque de facto.[b] gloss. singularis in l. id quod pauperibus. C. de episcopis & clericis, alia autem verba iuramenti quibus quis iurat nõ contrauenire aliqua ratione,vel causa,important, vt omne remedium tollatur.secundum Barto. in authen. sacramenta. C. si aduersus venditionem. Et Petrus, vt refert Cyn. in leg. ij. C. de rescindenda venditione. & posuit ista do.Ambr. de Vignate in cap. illo vos. de pignoribus circa finem.¶De clausula generali ex quacunq; causa vide s̃.q.ccxxix.

a ¶Credo quòd sic. *Vide d. Bal. in l. si diuisa. C. loc. & conduc. & eundem dom.Bal. in l. ij. in v. col. in ver.quinto quæro.C.de rescin. vend. & in l. j.in ij.col.in versi.quid dicemus.& in iij col.in ver.sexto quæritur. & ibi do. Saly. in v. col.in versic. his opin. sic recitatis. & in vij col. in versi.quæro quid si.C.commodati.*

b ¶Neque de iure,neque de facto. *Adde do.Bar.in l.metum.§.volenti in ij. col. in versi. item verbum ratum refertur. ff.quod me.cau.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia quæ transiuit in rem iudicatam, retractari potest, si æquum videatur Iudici.*

QVAESTIO CCCLXVIII.

SEntentia lata contra ius litigatoris, quæ in rem transiuit iu-
1 dicatam, si æquitas † suadet vel erronea [a] † probetur, re-
a tractari debet, [b] in cap.cùm inter.circa finem,extrà, de re iudi-
2 ca. in antiquis, quòd sic tenere videtur Specu. in titu. de senten-
b tia.§.fin. versiculo,si sit lata contra ius litigatorum, &c. facit l. planè. circa medium. ff. de petitio. hæredita.& quod no. Barto. in l. j. §. hoc interdũ.ff.quod vi aut clàm.& vide quæ dicit Bart. in l. illicitas. ff. de offi. præsidis.& ita seruat hæc curia parlamẽti, prout vidi in pluribus & diuersis causis fieri & obseruari.

a ¶Vel erronea. *Vide dom Bald. in additio. ad Spec.in tit. de sententia excommu. iiij. col. in versi. sententia lata.*

b ¶Retractari debet. *Vide de hac quæst. istum, consil. clxx. incip. circa processum ventilatum. nume. 2. ver. ad tertium.*

SVMMARIVM.

1 *Curia parlamenti Delphin. non reddit processum irritum defectu litis contestationis.*

2 *Summariè procedere, quid importet.*

3 *Credit, verbum, quam vim habeat.*

4 *Sententia an sit ipso iure nulla, testibus non publicatis.*

QVAESTIO CCCLXIX.

QVæ sunt causæ summariæ habetur in l. iij. §. sciendum. in glo. ff. ad exhib. & in clem. dispendiosam. de iudic.& habetur in clem. sæpe.de verb.signi.& ibi de Saba. in versic. porrò. xxiij. & xxiiij. quæst.& licet in illis causis summariis non requiratur litis contestatio: tamen in causis ordinariis in quibus proceditur summariè, requiritur litis contestatio,ad hoc vt valeat processus.ita tenet Bart.in l.dies cautionis.§.penul.in septima.q.ff. de dam.infecto.& ita etiam(vt audiui)determinant do-
1 mini de Rota. † Sed de stylo & communi obseruantia præsentis curiæ parlamenti qualescunque sint causæ, siue sint summariæ, siue ordinariæ, ipsa curia non attendit ad talem defectum litis contestationis: quia procedere consueuit ad diffinitionem causarum etiam lite non contestata: prout etiam videntur disponere statuta Delph.quæ disponũt, quòd in quibuscũq; causis etiam maioribus, iudex possit procedere, si sibi videatur, summariè, simpliciter,& de plano,sine iudiciorũ strepitu & figura,per quæ verba etiam tollitur litis contestatio,vt volunt doct. in clem.sæpe.de verborum signi.& Bar.in extrauaganti,ad reprimendum. vide plenè Franc.de Zabarell. in dicta cle.sæpe.in xxiij.& xxiiij.
2 quæst.¶ † Sed quid operetur verbũ summariè, quod in rescriptis apponitur,vide Bart.in dicta extrauaganti, ad reprimendum.& Spec.in tit. de inquisitione. §.nũc tractemus. ver. quid igitur si in litera.Et tetigi in tract.meo Rescriptorũ.&c.litis contestatio
a non potest fieri: nisi per negationem, [a] vel per confessioné: [b] vt
b dicit Io.in ca.olim.de litis contesta.Et non posset fieri per verba,
3 non credit † quia verbum credit,non est assertiuũ,nec præcisum, vt dicit Ang.in l.fi.C.arb.tutelæ.De hac materia,qualiter fiat litis contest.vide in clviij.consil.meorum.Et de hac materia qualiter procedatur in hac curia parlamenti,vide quæ dixi suprà q.
4 lviij. † Sed vtrum testibus non publicatis sententia sit ipso iure nulla.gl.in l.prolatam.C.de sent.& interloc.om.iud.videtur velle,quòd sic.Bal.tamẽ tenet contrarium in feudis.in tit.si de inuestitura inter dominũ & vasallũ lis oriatur.Et in hoc seruatur opi. Bal.in dicta curia parlamenti,in qua summariè proceditur.vt s. dixi,licet plurimum publicentur,quandoque tamen sumptis informationibus absq; publicatione proceditur ad diffinitionem, & tenet sententia. ita pluries vidi,&c.

a ¶ Per negationem. *An & qualiter, & per quæ verba fiat litis contesta*

testatio, vide istum, consi. clvij. incip. Lud. Richar. num. 1. versi. credo indubitanter. per totum.

b ¶Per confessionem. *Hoc est verum, quando confessio emanat post libellum porrectum: secus si antè ita dixit do. Goff. in sum. extrà, de lit. contesta. in versic. sed quid si petan. vbi etiam subdit, dicens lit. contesta. fieri per narrationem actoris, & responsionem rei contradictoriam allegat. C. de iu. l. rem non nouam. §. patroni.*

SVMMARIVM.

1 *Prorogatio an videtur facta iurisdictionis, si quis se submittat cognitioni iudicis.*

2 *Compromitti an posset in dominos parlamenti Delphinalis.*

QVAESTIO CCCLXX.

a SI quis [a] se submiserit cognitioni † & ordinationi, præsenris
1 curiæ parlamenti Delphi. An videatur se submisisse, vt in arbitrium? credo quòd non, si pœna in tali submissione non fuerit adiecta: ita videtur velle glo in l. j. in fi. primæ glo. ff. de iud. & in l. episcopale. C. de episco. audien. Sed operatur talis submis
b sio prorogationem iurisdi. [b] expressam. arg. d. l. j. de iud. cum per verbū, submitto, & per verbum subrogo, fiat iurisdictionis expressa prorogatio. arg. in cap. inter delictos. extrà, de donatio.
2 iuncta l. ij. §. conuenire. ff. de iud. An † autem posset cōpromitti in dominos parlamenti? vide quæ dixi suprà quęst. lxix. Sed quid de illo, qui se submittit gratiæ misericordiæ iudicis? Vide quæ dixi infrà quæst. ccccxcv.

a ¶Si quis. *Author noster hic succinctè posuit de hac materia: quam ob rem vide latius, per Bart. in l. j. ff. de iudi. super gloss. j.*

b ¶Prorogationem iurisd. *Fit prorogatio iurisdictionis per quemcunque actum consensus expressiuum. domi. Bart. in l. si conuenerit. ff. de iurisd. om. iud. An autem & quando locū habet prorogatio iurisdictionis in criminalibus: vide do. Bald. & doct. in l. si quis ex consensu. C. de episco. audien. & l. j. C. vbi de crimin. agi op. & in l. j. C. de iurisd. omn. iudic. hoc tamen not. quod prorogatio in causa criminali facta nō ligat manus proprio iudici, quin procedat contra delinquentem, secundum dom. Bald. in l. post. versi. intellige tamen. C. de iurisdict. omn. iud. & do. Card. in cap. pen. de offi. deleg.*

SVMMARIVM.

1 *Subsidij, verbi etymologia.*

2 *Argumentatio ab etymologia probabilis est in iure.*

3 *Subsidium voluntarium, quid.*

4 *Subsidium necessarium, quid.*

QVAESTIO CCCLXXI.

QVia in hac patria Delp.domi. noster Delp. non potest propria authoritate imponere tallias, inuitis hominibus patriæ, secundum libertates generales præsentis patriæ concessas per do.Humber.Delp.Attamen quia in hac patria gentes trium statuum concedunt quandoq; domi.nostro Delp.dona gratiosa. xxx. vel xl. Mili.flore.quæ dona subsidia vulgariter nuncupan-
1 tur. ideò sciendum est, † quòd subsidium, dicitur de subuenio
a subuenis.& ista est deriuatio sua seu etymologia. [a] quæ est suffi-
2 ciens† argumentatio [b] in iure insti.de tutelis.§.j.& §.tutores.&
b de testa.in prin.& ita habetur tex.in simili,in l.si ager.§.fi.ff.de ver.sig.vbi tributum dicitur à tribuendo,quia domino vel militibus tribuitur & donum à donando.l.inter donum.ff.de ver.signi.sic etiam subsidium à subueniendo:& tale subsidium quandoq; dicitur voluntarium,quandoq; necessarium,siue necessitatis.licet alibi vocari videatur auxilium,in c.conquerente. circa
3 fi.ibi,moderatum auxilium.extrà,de offi.or.voluntarium† subsidium dicitur esse. illud quod gratiosè est concessum, & censetur esse quædam donatio:quia à liberalitate procedit: quia donari videtur,quod nullo iure cogente conceditur.l.donari.ff.de dona.& l.donari.ff.de reg.iur.inde dicitur quod concessio idem censetur,quod donatio.l.si circa prin.iuncta glo ff.de dona.l.in concedendo.ff de aqua plu.arc.& l.princeps.ff.de verb.sig.& de huiusmodi concessione gratiosa, videtur tex. in c.si gratiosè.de
4 rescrip. lib.vj.Necessarium verò † subsidium dicitur esse illud, quod imponitur alicui homini, vel populo, & ita coactè quodammodo subiicitur legi,mori,imperióve eius,qui iubendi habet potestatem,& tale appellatur indictum vel superindictum, id est,impositum seu superimpositum: de quo habetur in l.j.C. de superindictis.lib.x.& l.indictiones.C.de anno.& trib. eo. lib. x.Istam differentiam seu distinctionem subsidij voluntarij,hoc est,gratis concessi & subsidij necessarij,hoc est,indicti seu impositi,facere videtur iurisconsultus Vlpian.in l.manus propriæ.ff. de verb.signi.De materia istorum subsidiorum,& quis in eis teneatur contribuere,videas plenè,quæ dixi infrà quæst.ccclxxvj. vsque ad quæstionem cccc.inclusiuè,&c.

a ¶ Etymologia. *Est enim etymologia origo vocabuli, cum vim nominis vel verbi, per interpretationem colligimus, vt inquit dominus Isidorus.j. lib.etymologiarum.*

b ¶ Argumentatio. *Qualiter formetur argumentum ab etymologia seu allusio*

allusione vocabuli, traditur in l.ij. §. appellata. ff. si cert. peta.

SVMMARIVM.

1 *Vintenium an sit soluendum nomine prædictum in alieno territorio sitorum, licet ibi non habitem. vide nume. 2.*

3 *Habitantes in mandamento, & ibi habentes res & possessiones, soluant integrum Vintenium.*

4 *Vintenium, vnde dicatur.*

QVAESTIO CCCLXXII.

a DE vintenio[a] quod soluitur in pluribus castris & territoriis præsentis patriæ Del. de blado, aut vino, pro villis ædifican-
1 dis ac muris seu mœniis construendis †: dubitatum fuit, vtrum si quis in aliquo territorio talis villæ vel castri prędia possideat, non tamen habitet, vtrum tale vintenium ibi pręstare teneatur.
b & dixi quòd sic[b] †, vt videtur tex. in l.ij. C. de mu. patrimon. li. x.
2 vbi tex. dixit munera, quæ patrimoniis publicę vtilitatis gratia inducuntur, ab omnibus subeunda sunt &c. Sed sic est, quòd tale Vintenium possessoribus imponitur gratia publicę vtilitatis, & pro mœniis construendis, ac ipsorum reparatione, quæ publicã vtilitatem respiciunt. l. ad portus l. ędificia. & l. omnes. la ij. C. de operib. pub. igitur sequitur, quòd ipsum pręstari debet à possessoribus prædiorum in territorio talis villæ vel castri situatorũ, licet possessores ibi non habitent. l. rescripto. §. sciendũ. ver. nam quidã sunt &c. ff. de mu. & ho. ideò notãter, in d. l. ij. de mu. pa. dicitur ab omnibus. Quia qui omne dicit, nihil excludit. l. à procuratore. C. man. l. Iulia. in prin. ff. de leg. iij. istud dicere voluit gl. super verbo, ab omnibus. in l. fi. C. de mu. patri. lib. x. Idem dicere voluit glo in rub. eo. ti. in fi. ibi. dum dicitur, & hoc etiam alienigenis &c. istud idem comprobari potest, maximè, si ita se habeat consuetudo, quia tunc ratione consuetudinis esset fienda pręstatio. l. libertus. §. sola. ff. ad municipal. l. de quibus. ff. de legib. l. antotum. C. de ædific. priuat. quia si hoc facere potest priuilegium principis, prout potest, est tex. not. in l. munerum. §. præterea. ff. de mu. & ho. idem potest & cõsuetudo, in c. super quibusdam. §. præterea extrà de ver. sig. l. non solent. & l. fi. C. nou. vec. imponi non posse. & l. j. in fi. cum l. sequẽ. ff. de aqua plu. arc. Et præmissa vera tam in nobilib. quàm ignobilib. seu plebeiis: ideò tex. dicit ab omnibus &c. pro hoc bene facit l. munerum. §. patrimoniorum. in fi ibi dum dicitur, neq; veteranus, aut miles, aliúsve qui priuilegio aliquo subnixus est. licet pontifex excusatur, &c. ff.
3 de mu. & ho. † Sed iuxta pręmissa quæro, Vtrum illi qui non ha-

 bitant

bitant in mandamento: sed solùm ibi habent, res & possessiones, soluant integrum vintenium. dic quòd nõ, nisi medium, vt dixi
4 s. q. vij. ¶ † Sed quæro vnde dicatur vintenium. dic quòd dicitur de vinco vincis: quia per vintenium inimici vincuntur. ar. l. pupillus. §. oppidum. ff. de ver. sig. vel dicitur à vicesimo quia vicesima pars fructuum pro vintenio, hoc est muris construendis seu reparandis datur. Et Vintenium, mœnia & muri, sunt idem, & pro vno, & eodem habentur, considerato, quòd secundum communem modum & vsum loquendi muri alicuius loci Vinteniũ appellantur, qui communis vsus loquendi in talibus debet attendi. l. j. & ibi Barto. in l. Labeo. ff. de supellecti lega. &c.

a ¶ De vintenio. *Scripsit de vintenio suprà q. ij. & melius consi. suo j. in in. in actione negatoria, & per tot. in ver. quo ad primum, nu. 1. volu. j.*

b ¶ Quod sic. *Istud etiam tenet do. Azo. in sum. in ti. de mune. patri. in ij. col. in versic. munera subire coguntur. ibi, excipitur, nisi sit tale munus.*

SVMMARIVM.

1 *Delphinale edictum, ne blada extrahãtur è prouincia, extendatúrne ad Lugdunenses, Sabaudienses, & Prouinciales habentes terras in ea patria.*

QVAESTIO CCCLXXIII.

VTrum vetitum de bladis non extrahendis ab hac patria Delp. fieri possit de iure? Cyn. quòd sic, in l. j. in fi. C. quæ sit
1 longa consu. † Sed an tale vetitum extendatur ad Lugdunenses, Sabaudienses & Prouinciales habentes terras in hac patria, in quibus blada seminata fuerunt: adeò quòd ibi extrà Delp. extra-
a here non possint? dic vt no. per Cy. vbi. s.[a] Sed vtrum tale vetitũ extendatur ad farinam, vel panes factos, de blado, seu farina bladi, quod excreuit in hac patria Delp. Quo ad farinam dicit Dy.
b quòd non[b], secundum propriam significationem. Bar. tenet oppositum. per l. si cui lana. ff. de lega. iij. quia sicut lana, siue filata siue non, continetur appellatione lanæ: vt ibid. dicitur: sic etiam farina, donec sit in panes conuersa, continetur appellatione bladi seu frumenti. Ita dicit & exponit ipse Barto. in l. quæsitum. §. illud. ff. de lega. iij. Quo verò ad panes factos, videtur tale edictũ non extendi, vt patet per iam dicta. Quicquid sit, licet à verbis edicti non sit recedendum. l. non aliter. in prin. ff. de lega. iij. & l. si serui. ff. de nox. attamen eadem ratio prohibitionis quæ est in blado, ne annona carior efficiatur, & ne subditi fame pereant, est in farina & pane, quæ extrahi possent à patria, ideò idem ius est statuendum. l. istud. ff. ad l. Aquil. & l. fina. ff. ad l. Fal. Et quia vbi mens legis, idem vel plus habet quàm verba; attendi debet ad

ment

mentē, sicut ad verba. vt l. vt gradatim. §. sed si le. ff. de mu. & ho. & l. aut facta. in fin. ff. ad Treb. & ita pluries in iudicando vidi in hac curia parla. determin. & appunctari puniendo portantes panes extra patriam durante vetito. ¶ De hac materia vetiti de bladis non extrahendis extra patriam, etiam tetigi ī. q. cccccclxxij.

a ¶ Per Cyn. vbi suprà. *Ipse domi. Cyn. in præalle. l. j. in vlti. versi. argumt pro & contra. & videtur vergere in partem affirmatiuam, videlicet quòd extrahere possint.*

b ¶ Quòd non. *Aut si per statutum sit prohibitum extrahi bladum, possit extrahens deportare pro suo vsu, vide Ioã. de Porta. in l. cætera. § sed quis ad opus. vbi etiã Bar. & alios. ff. de le. j. & ibid. do. Alex. in fi. ver. itē no.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium an possit conferri per ordinarium, irrequisito patroni laici consensu.*
2 *Consensus Capituli superueniens post collationem, an eam validet.*
3 *Ordinarius an possit beneficium conferre irrequisito patrono ecclesiastico.*
4 *Papa, vel delegatus an possit conferre beneficium inconsulto patrono laico.*
5 *Vicarius generalis episc. an possit beneficia conferre, sine speciali mandato.*
6 *Vicarius Episcopi, an possit alium substituere vicarium.*
7 *Electio facta sine consensu patroni laici, an valeat.*
8 *Clericus patronus præsentando indignum, priuetur ipso iure.*

QVAESTIO CCCLXXIIII.

1 PErmutatio facta per ordinarium de beneficio spectante ad præsentationem patroni laici, ipso contempto † & non vocato, non est ipso iure nulla, sed venit annullanda per sententiam, si talis laicus patronus eius cōtemptum prosequatur infra tempus, infra quod præsentare poterat & debebat. & ita decisum
a fuit per domi. de Rota q. ccciij.[a] quæ incipit item quòd permutatio facta &c. alij habent in ordinatione q. cccvij. per rationes ibid. plenè deductas. Et ita etiam fuit conclusum super processu causæ vertentis in hac curia parla. inter dominum procuratorem fiscalem Delp. ex vna parte, & domi. Antonium Pellissonis in manibus Anto. de Mollena secretarij Delph. ad causam curæ sancti Georgij sperenchiæ: quam curam vacantem per resignationem causa permutationis tunc factæ, domin. archiepiscopus Viennensis seu eius vicarius de anno domini M. cccclix. & die pe. mensis Septembris, contulit di. domi. Anto. Pellissonis contempto, & non vocato domino nostro Delph. patrono dictæ curæ. Et quia dictus dominus procurator fiscalis nomine Delphi. infra tēpus iuris, videlicet quatuor mensiũ prosecutus fuit con-

temptum præfati domini nostri Delphi. patroni, ideo in diffinitiua dicti processus leuata fuit manus Delphinalis ad vtilitatem domini Iacobi Bouis, quem dominus gubernator Delphin. nomine Delphi. præsentauerat d. domino Archiepiscopo. Et quod s. dixi, collationem factã non esse ipso iure nullam, si fiat in contemptũ patroni laici, est verũ in collatione necessaria, quæ fit ex
b causa permutationis, [b] iuxta cle. vnũ, de rerum permutatione. Aliud autẽ est in collatione voluntaria, quæ fit per mortem vel resignationẽ simplicẽ. tunc enim collatio esset ipso iure nulla, si fieret sine cõsensu patroni laici, per c. decernimus. xvj. quæst. vij. & gl. in c. cum dilectus. extrà de iure patronatus. in gl. super verbo præsenti. ita etiã ibi fuit decisum in sequendo etiam decisio-
2 nem Rotæ, vbi s. ¶ An autẽ † consensus patroni posteà superue-
c niens validet collationem volũtariam [c]? domini de Rota vbi s.
3 dicunt quòd sic, per rationem ibidem declaratam. † An autem ordinarius possit beneficium cõferre inconsulto patrono eccle-
d siastico [d]? dic quòd non: & si fiat, venit irritanda. in c. illud. extrà de iure patro. Et dicit Panor. in d. c. illud. circa princ. Item nota episcopum non posse beneficiũ patronatum alicui conferre sine præsentatione patroni, etiã ecclesiastici. Et quòd institutio facta sine præsentatione talis patroni, est de rigore iuris irritanda, notanter dicit ipse bene hęc verba. Nam ideò dicitur de rigore, quia de æquitate non esset irritanda, cum ius patroni dependeat ex gratia vt no. de iure patro. c. quoniã. hîc tamen rigor præfertur æquitati, patrono instante, vt in c. decernimus. xvj. q. vij. Et per illũ text. potest dici, quòd institutio sit ipso iure irrita, quod etiã sentit Io. Andr. in c. ij. de officio vicarij. lib. vj. Et tũc expone, verbũ irritanda, id est, irrita nũtianda, vel est irritãda quo ad factũ, sicut de facto procesit. ista sunt verba Pan. in d. c. illud. Et ita fuit declaratũ in camera consilij die xv. Septẽbris. M. ccccl x. super facto curæ prioratus montesaugiasij. quod secus est in legato de latere: qui potest incõsulto patrono ecclesiastico beneficiũ conferre: sed alij legati, qui nõ sunt de latere, ita facere non possunt. Et est speciale in legato de latere, vt hæc habentur per gl.
4 in c. dilectus. de offic. deleg. in antiquis. glo. fi. ¶ † Sed quid de patrono laico, an Papa vel legatus possit conferre inconsulto pa-
e trono laico? dic quòd non [e]. in d. c. dilectus. extrà de offic. leg. & in c. cũ dilectus. extrà de iure patr. Et ibi gl. super verbo, præsentare. Et quia est speciale in legato de latere, ꝙ possit beneficium cõferre inconsulto patrono clerico: vt dicit gl. in d. c. dilectus. super

per ver.præſentare.ibi,ſed hoc videtur ſpeciale. ergo in contrarium eſt ius cõmune. videlicet, vt epiſcopus inconſulto patrono eccleſiaſtico non poſsit beneficium conferre.l.j.ff.ad muni.cum ſimilibus.& ſi faciat, eius collatio irritabitur per dictũ c. illud.
5 cum ibi notatis per Panorm. ¶ † An vicarius generalis epiſcopi poſſit beneficia conferre ſine ſpeciali mandato? dic quòd nõ,niſi ſit ſibi ſpecialiter conceſſum.in c.ſi.de offic. vicarij.lib.vj. ¶ Sed
6 †an vicarius epiſcopi poſsit alium vicarium ſubſtituere? dic ꝙ non:vt in c.clericos.de offic.vicarij.in antiquis.niſi ex cauſa neceſſaria,vt ibi dicit Ioan.de lig.vt quia vicarius eſt infirmus vel vicarius de licentia epiſcopi ſe abſentat pro modico tempore, tunc ad modicum tempus poteſt alium ſubſtituere, vt ibi dicit
7 Ioan. de lig. ¶ †Sed quid de electione facta ſine conſenſu patroni laici? dic quòd non valet, nec debet confirmari, vt videtur
f gloſ.in c.de hoc. ſuper verbo, regem aut principem [f] extrà de
8 ſimo.& ibi loquitur gloſ.de rege vel principe patrono. † Sed an
g clericus patronus [g] præſentando indignum, priuetur ipſo iure? dic ꝙ ſic:& eſt ratio: quia præſentatio clerici patroni vim electionis habet: vt not.per Ioan.And.in c.cum autem. in fi. extrà de iure patr. Sed ſic eſt in electione, quòd eligentes indignum, priuẽtur ipſo iure.c.cũ in cunctis. in ſi.de elect.quare,& c.maximè etiam quia appellatione electionis cõtinetur præſentatio.c. querelam.de elect.no.per Io.And.in rub.de elec. lib.vj.priuatur tamen pro illa vice in c.inter dilectos.de exceſſibus prælatorum. ¶De materia iuriſpatronatus etiam ſcripſi infrà q. cccccvij. Et vide etiam in ſingularibus meis. Vide etiam de hac materia iuriſpatronus,in lxxj.conſiliorũ meorum.vide etiam de ſancto Gemi.in c.cũ in illis.in §.cũ autẽ,de præbẽdis.lib.vj.item dicit dominus Iac.de Puteo.in l.ſi cõſtante.ff. ſoluto matrimonio: quòd iuſpatronatus eſt inæſtimabile,& nullius precij reputatur.l. naturalis.in fi.ff.de præſcrip. verſi.l.planè.l.ij.in §.fin.ff.de lega.ij. ¶An permutatio poſſit fieri de beneficio per epiſcopũ ſine conſenſu patroni? vide in ſingularibus meis.

a ¶Quæſtione. *Voluit dicere deciſione ſeu concluſione, cùm ſtylus voluminis Rotæ non per viam quæſtionum,ſed per modum deciſionũ ſeu concluſionum aut determinationũ progreditur.ccciij.aliàs, cccvij.in nouis.*

b ¶Ex cauſa permutationis. *Iſtud intellige verũ,quando permutatio fit propter eccleſiæ neceſſitatem vel vtilitatem: ſecus ſi non propter neceſſitatem, vel vtilitatem eccleſiarum: ſed propter fauorem perſonarum: vel aliàs voluntariè fieret permutatio:quia tunc permutatio facta cõtempto*

patrono

patrono seu iis, quorum interest, esset nulla ipso iure: vt tenet dominus Egidius de Bellamera in tractatu permutationum beneficiorum ecclesiasticorum. parte prima, quæstio. ij. & in fi. iij. q.

c ¶ Validet collationẽ voluntariam. *Istud videtur etiã sentire do. Egidius de Bellamera, vbi suprà, in princ. iuncto versi. Lap. primò dicit.*

d ¶ Patrono ecclesiastico. *Quo ad hoc, videtur nõ esse facienda differẽtia inter patronũ ecclesiasticũ, & laicum patronũ: quia vtrobiq; est idẽtitas rationis. & licet Papa quandoq; punctationes clericis, & nunquam consueuerit auferre laicis, iuxta lecta & nota. de iur. patron. cum dilectus. & de præbend. capitulo secundo, lib. sexto. tamen Episcopus non plus potest auferre patrono clerico, quàm laico: vt dicit domi. Egidius de Bellamera, vbi suprà, in iij. quæstio. in versic. ad quintum.*

e ¶ Dic quòd non. *Papa enim patronis laicis præiudicare non intendit, vt eos à fundationibus ecclesiarum non retrahat. vbi suprà in præ. versicu. ad quintum. in fin. ita inquit ipse domi. Egidius de Bellamera.*

¶ Vide tractatũ c. fi. de iure patr. qui est amplißimus in materia iurispatronatus: in quo omnia ad hanc materiã pertinẽtia ad satietatẽ inuenies.

f ¶ Glo. super ver. regem autẽ & principes. *Istud quod hic dicitur à parte sentit gl. j. sed intellige hoc verum, si patronus laicus prætendat aliquam causam legitimam contradicendi: aliàs secus, nisi hoc haberet de iure speciali, & à solo Papa. ibi dicit domi. Panor. super gl. in ver. regem.*

g ¶ Sed an clericus patronus. *Tu vide de hoc istum consil. lxxj. incip. pro decisione præsentis processus. nume. 1. versic. j. quòd non valuit.*

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote consequenda an competat vxori, cui non fuit promissa dos solui, sed viro. vide & nume. 2.*

2 *Filia an petere poßit ambas dotes, si pater eam secundò nubentem dotet, non facta mentione de prima dote.*

QVAESTIO CCCLXXV.

1 PAter pro filia quã nuptui tradebat, † constituit in dotẽ quinquecentum florenos: quos quinquecentum florenos soluere promisit viro: cõtingit ꝙ mortuo viro filia agit cõtra hæredem ad sibi soluendũ dictam dotem: cùm pater eam soluisset marito, opponit hæres patris cõstituentis, quòd dicta dos fuit promissa solui marito, & nõ ipsi filiæ: & ꝙ propterea sibi filiæ non competit actio: iuxta l. si ꝓ te pater. C. de dotis promis. circa hoc fuit inter nos dubitatum, an dictus hæres patris cõstituentis bene dicat. ego dixi, ꝙ malè dicit dictus hæres cõstituentis, & ꝙ dicta filia bene petit quia d. l. si pro te pater. procedit vbi maritus viueret: sed ipso defuncto subest æquitas, quod ipsa filia sua dotẽ petere

a tere poſſit : [a] de qua æquitate videtur text. in l.j.§.videamus.ibi æquiſſimũ nobis viſum &c.& in §.accedit. ibi tunc præſumatur & mulierẽ ipſam ſtipulationẽ feciſſe &c.C.de rei vxo.acti.iũcto c.dilecti filij.dũ in eo dicitur,prouideatur attẽtius, ne ita ſubtiliter ſicut à multis fieri ſolet : cuiuſmodi actio intenetur inquiratis:ſed ſimpliciter & pure factũ ipſum & rei veritatẽ ſecundũ formam canonũ & ſanctorũ patrũ inſtituta inueſtigare curetis, &c.de iudiciis,in antiquis.& pro hac parte videtur vna gl.in l.ſi ſocer.§.Lucius.ibi,vel melius etiã nõ legata dote &c.ff.ſol.mat. Et maximè iudicis officio nobili implorato,cui congruit,vt dos mulieri cõſeruetur,nec ea deſtituatur.l.j.ff.ſol.ma. Pro hac parte etiã videtur facere text.in l.in reb'.in prin.C.de iure dotiũ.& ita inter dominos meos de parlamẽto fuit cõcluſum,M.cccclix. de mẽ. Aprilis. ſuper proceſſus dominæ Antoniæ vxoris domini Humberti Achardi in legibus licẽti. quæ petebat Ioan.Lætitiæ dotem Claudio florenſac eius primo viro,pro ea conſtitutam,&
2 eidem viro ſolui promiſſam. ¶†Tamen tempore quo practicabam,cõſului pluries ex abũdanti ad omnẽ cautelã,ꝙ vxor procuraret ſibi cedi actiones per hæredes viri.iuxta l.ſi. §.j.ver.& ſi debitor.& l.legatũ.la j.ff.de leg.j.vt ceſſaret ille obiectus, qui fieri poterat de d.l.ſi pro te pater.& quod dicta l.ſi pro te pater.intelligitur etiam ſoluto matrimonio : ita ꝙ actio de dote non competat vxori cui dos non eſt ſolui promiſſa:ſed marito : niſi actiones per hæredes viri cedãtur vxori.tex.eſt in l.ſi ſocer.§.Lucius.
3 ff.ſol.mat.¶†Sed quæro,ſi pater ſecundò maritet filiã, & ſibi dotẽ conſtituat nõ facta mẽtione de prima dote filiæ,an petere poterit ambas dotes?dic ꝙ nõ poterit petere, niſi dotẽ ſecundò cõſtitutã in ſecũdo cõtractu matrimonij,per tex.in l.dotẽ.ff.de iure dot.& tenet Cyn.in authen.ſed quãuis.C.de rei vxo.act.Iſtam quæſtionẽ vidi in terminis de anno domini M.cccclx.in manibus Ioãnis Roſſati ſecretarij Delph. in dicta cauſa vxoris domini Hũberti Archi.in legibus licentiati:ſed nõ fuit hæc quæſtio terminata,quia ante diffinitionẽ proceſſus ipſi amicabiliter cõcordauerũt:quia ego oſtendi d.l.dotem.dicto domino Humberto.cuius timore ipſe fuit contentus cum parte concordare &c.

a ¶Petere poſſit. *Quia dos eſt proprium patrimoniũ filiæ.l.denique.§.ſed vtrum.ff.de mino.Item,quia mulier habet actiones ex ſtipulatu ad exigendũ dotem ſol.matr.vel etiam eo conſtante, ſi maritus vergat ad inopiam.Quinetiam habet in rebus dotalibus inæſtimatis exigendis rei ven. ſaltem vtilẽ: do.Azo.in ſum. C.de iure dotiũ.in §.ſit antẽ exactio. do.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Consiliarij an teneantur contribuere in subsidiis Delphinalibus.*

QVAESTIO CCCLXXVI.

IN generali reuisione focorum præsentis patriæ Delphin.incepta in hac ciuitate Grationop. per dominos meos de parlamento de an. domini M.cccclx.ego Guido papæ cogitaui & scripsi in iure circa xxviij.casus infrà proximè descriptos,qui in ipsa reuisione occurrere poterant, in iure determinandos, circa illos, qui à contributione subsidiorum Delphinaliũ se eximere intẽdebant,qui casus durante dicta reuisione per diuersa interualla fuerunt decisi & determinati in camera consilij, prout infrà in fine
1 cuiuslibet casus seu quæstionis describam.†Et primo an domini mei consiliarij in dicta curia parlamenti qui in administratione iustitiæ,& regiminis huius prouinciæ instituti sunt,debeant esse immunes à contribuendo in d. subsidiis Delphi. & certum est q
a sic. [a] Primo de iure scripto. quia talia imponuntur personis plebeiis pro modo suarum facultatũ.l.j.C.de muner.patri.lib.x.&l. j.C.de anno.eo.lib.secundum etiam obseruantiã pręsentis patrię Delph.Sed ipsi domini de parlamento eoipso,quod ibi in officiis assumuntur,desinunt esse plebeij,cum anteà essent,per text. in l.
b iudices. [b] C. de digni. lib. xij. & debent dici nobiles, vt ibi dicit Bart. per tex.d.l.igitur &c. Secundò si de iure non forent exempti,sunt tamẽ ex indulto principis,videlicet domini nostri Francorũ Regis,nunc Delph. Viennensis eis concesso de an. domi.M. ccccxxxiiij. in quo mandantur teneri franci & immunes à contributione dictorum subsidiorum vt latius in literis patentibus, in camera computorum Delphinal. registratis continetur. Tertiò iure consuetudinario tanti temporis spacio introducto, quòd de contrario memoria hominis non existit,ipsi domini consiliarii d.curię parlamenti à talibus sunt & esse consueuerunt exempti.& sunt in illa quasi possessione non contribuendi, nec in hoc aliqua controuersia eisdem per consules pręsentis ciuitatis infertur. Sed hæc duxi præmittenda pro decisione quæst. proximè sequentis.¶De etymologia vocabuli subsidij, vide s̃. q.ccclxxj.

a ¶Quòd sic. *Vide l.curiales omnium,C.de decur.l.b.x.& l.maximarum. C.de excusa. mune.eod.li.*

b ¶L. iudic. *Adde proprium tex. in materia.ff.de decur. l.honores.§.is, qui non sit.*

SVMMARIVM.

1 *Consiliarius loco motus, gaudeátne eisdem priuilegijs & immunitatibus,*

quibus

quibus in consulatu exercendo. Et quid ita. nu. 2.

QVAESTIO CCCLXXVII.

1 QVid † ergo si quis ex dominis meis dictæ curiæ parlamenti voluntate principis priuetur officio, an debeat gaudere eisdem priuilegiis, immunitate, & prerogatiuis, de quibus suprà
a tetigi, quibus vtebatur ante priuationem? Dico quòd sic, [a] per tex.
2 in l. vna. C. de comi. qui prouin. reg. li. xij. Nam habenti † priuile-
b giũ immunitatis, durat [b] eidem quãdiu viuit: licet posteà exuatur tali dignitate: per tex. ad literam in propria materia. in l. j. & l. eam legẽ. C. de excu. mun. li. x. Hinc est, quod dicit Spec. in ti. de leg. §. fi. ver. item nota. prope fi. quòd ei qui semel fuit legatus. debetur reuerentia in memoriam pristinę dignitatis. Ex his fuit conclusum, quòd dominus Franciscus porterij, olim præsidens præsentis curiæ parlamenti, non debet compelli ad contribuendum cum plebeiis in d. subsidiis Delphinalibus per consules pręsentis ciuitatis Grationopo. &c.

a ¶ Quòd sic. *Quia beneficium per dignitatem quæsitum, durat etiam deficiente dignitate. C. de dignitati. lib. xij. maior dignitas.*

b ¶ Durat. *Hoc verũ dummodo non priuetur tali dignitate propter furta & scelera, vt in l. iudices. C. de digni. lib. xij. & ff. de sena. l. senatorem. & ff. de decu. l. fi. iuncta glo. in ver. decurio.*

SVMMARIVM.

1 *Iudices Delph. inferiores an compellantur contribuere in subsidiis patriæ.*

QVAESTIO CCCLXXVIII.

SEd quid de iudicibus curiarum Delphinal. communis Gra-
1 tionop. † Graysiuodani, Viennesij, & terræ turris Viennesij & Velentinesij Cristæ & Montilij, an debeant in dictis subsidiis contribuere? credo quòd non. quia eoipso quòd talia officia eis conferuntur, desinunt esse plebeij: per tex. in d. l. iudices. C. de digni. lib. xij. Et dicuntur viuere nobiliter, cum versentur circa leges, ius dicendo legis ministerio: quia idem est versari circa leges vel circa arma, cum ęquiparentur. C. de Iustiniano Codi. con
a firmando in prin. [a] Sed contrarium seruatur, quia compelluntur contribuere in eisdem subsidiis Delphinalibus.

a ¶ In prin. *& ibi vide, quod dicit d. Odof.*

SVMMARIVM.

1 *Viduæ relictæ Consiliariorum Delphinal. an compellantur conferre quid in subsidiis. Et quid de cæteris nu. 2.*

QVAESTIO CCCLXXIX.

1 QVAERO quid, quo ad viduas † relictas consiliariorum

parlam

parlamenti, & auditorum cameræ computorum Delphi.& aliorum nobilium,qui in dictis subsidiis Delphinalibus cõtribuere non debent, nec consueuerunt? credo quòd tales rectè durante eorum viduitate.non debent cogi contribuere in dictis subsidiis
a cum plebeiis:quia tales viduæ retinẽt dignitatem Maritorum.[a]
b iuxta l.cum te.C.de nupt. facit l.fœminæ[b] ff.de senato. facit bene l.mulieres C.de dignita.lib.xij.l.fi.C.de incolis.li.x. Et ex his propterea dicerem,quòd relicta magistri Io.de Marolio quondã auditoris computorum Delph. non debent compelli ad contri-
2 buendum cum plebeiis in dictis subsidiis Delphinal. † Et idẽ de similibus,dum tamen viuãt in viduitate castè & honestè:aliàs secus.per tex.in l.quæ adulterium.in fin.C.de adult.& ita fuit conclusum per dominos de parlamento in camera consilij de anno dom.M.ccccl xj. de mense Aprilis in reuisione focorum generali præsentis patriæ Delph.&c.vide quę dixi s.in q.cccxlix.& seq.

a ¶Retinẽt dignitatem maritorũ. *Et eorum domicilium. Nam vidua videtur stare in primo matrimonio,dum est vidua,vt l. fin.C.de bo.mat. & l.j.§.exactio.C.de rei vxo.ac secundum Pe.de anc.in c. significauit. de paro.& ali.par.pro hoc alleg.tex.in l.j.C.de priu.scho.lib.x.Et an vidua veniat appellatione vxoris,vide Alex.in con.clxij. incip.viso processu col.ij.ver.istud etiam.in vo.ij.Quæ autẽ dicatur propriè vidua,dic vt per Bal.post glos. in l.fin. C.ad legem Falcid.de plagia. & an mortuo marito vidua retineat domicilium mariti, vide omnino dom. Iaso. in l.cum quedam.in j.nota.ff.de iur.omn.iudic.*

b ¶L.fœminæ. *Hæc lex melior in proposito, quæ vult quòd fœminæ nuptæ,coruscent radijs maritorum,& viduæ radijs relictorum.Et cõtra degenerant nuptæ quæ vilioribus nupserunt, secundum domin. Bal.ibi. Vel congruentius & clarius ad materiam subiectam vxoris coruscant,radijs maritorum,& eorum dignitate & priuilegio gaudent,etiam post mortem ipsorum, donec nubent alij inferioris gradus, quo casu dignitatem amitterent secundum d.Bart.in præallegata l.fœminæ.*

SVMMARIVM.

1 *Vidua nobilis,relicta plebeij,an teneantur ad subsidia Delphinal.*
2 *Argumentum à contrario sensu,in iure validum est.*
3 *Vidua plebeia, relicta nobilis, aut aliàs exempti, an durante viduitate gaudeat priuilegio immunitatis.*

QVAESTIO CCCLXXX.

1 SEd quid de muliere nobili vidua, relicta † plebeij, [a] sicut est
2 Felizia reynarde,quæ dicitur de nobili genere procreata,quę fuit

fuit nupta cum plebeio: videlicet cum Ioan. Pic, ciue quondam Grationopol. An debeat ipsa contribuere in d. subsidiis Delphin. Et videtur quòd non: quia quando fiunt cessiones trium statuum in hac patria Delphina. pro d. subsidiis indicendis, excipiuntur. nobiles nobiliter viuentes, qualis est dicta Felizia. In cõtrarium videtur: quia mulier retinet dignitatem, quam habet à patre, donec nubat plebeio. l. fœminæ. §. j. ibi, parentes vero, &c. ff. de senatoribus. & ita etiam summat d. textum Albe. de rosate: ergo à
2 contrario sensu, † quod est fortissimum in iure, si nubat plebeio non retinet talem dignitatẽ paternam, sed eam amittit, per text. in l. fi. C. de dignit. lib. xij. ita dicit gl. in l. cum te, C. de nuptiis. & licet talis maritus plebeius moriatur, mulier stans in tali viduitate, retinet talem conditionẽ, videlicet plebeij. l. filij. §. vidua ff. ad municip. nam vidua abstinens à secundis nuptiis, videtur in præteriti viri coniugio perdurare, & in prioribus consistere nuptiis. ita dicit Archid. in c. si quis. de sepult. lib. sexto. qui alleg. §. soluto. in authen. de nupt. facit bene l. mulieres. de incolis. lib. x. & alibi dicitur, quòd mulier sequitur virum siue in vita siue in morte. xiiij. quæst. ij. vnaquæque mulier. Et ita in simili casu fuit iudicatũ in hac curia parlamenti de mense Decembris. M. cccclix. pro consulibus ciuitatis Diensis contra nobilem Mariam de cezirino, quæ etiam fuit nupta plebeio, vt scripsi suprà quæst. ccexlix. Sed aduertendum est, quia quandocunq; ipsa Felizia nubet in futurum cum viro nobili, ipsa gaudebit nobilitate sua, & non tenebitur contribuere. ita dicit Bart. in d. l. j. de dignitatibus: in sua repetitione. & facit d. l. mulieres. C. de incolis. lib. x. Et ita respectu dictæ Feliziç fuit decisum in generali reuisione focorum M. cccclxj. de mense Aprilis, per dominos parlamenti in camera
3 consilij. ¶ † Sed quid de plebeia relicta nobilis, vel alterius priuilegiati, & exempti: an ipsa sit exempta à cõtributione dictorum subsidiorum, durante viduitate? vide quæ dixi suprà, quæstione proximè præcedenti, quæ est quæstio ccclxxix.

a ¶ Relicta plebei. *Ista quæstio & sequentes deciduntur per dicta in proxima apostilla quæstionis præcedentis.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici clericaliter viuentes, non tenentur ad subsidia Delphinalia.*
2 *Registrum, quid remissiuè.*

QVAESTIO CCCLXXVI.

1 DE clericis autem clericaliter † viuentibus [a] sicut sunt pre-
2 sbyteri, & alij ecclesiastici, dixi aliàs suprà q. lxxix. quòd

ipsi debent conrribuere in d. subsidiis Delph. in locis, in quibus
b consueuerũt esse registra, pro rebus registratis, [b] quas ipsi acquirunt quoquo titu. insequendo opin. Bar. in l. rescripto. §. fin. ff. de mune. & hono. Sed posteà hic aliter ponderando hanc materiam, credo contrarium, quòd imò ipsi non debent cõtribuere. Primò,
c per text. qui hoc dicit ad literam in cap. clericis. [c] de immunitate eccl. li. sexto: vbi Papa authoritate apostolica prohibet collectas siue tallias sub adiutorij, mutui, subuentionis, subsidij, vel doni nomine, seu quouis alio ti. vel quæsito colore clericis & ecclesiasticis personis, & eorum bonis imponi per principes vel potestates, & quòd contarium facientes & factores eorum sententiam excommunicationis incurrunt, &c. Quod etiam comprobatur iure ciuili. in l. ij. & in auth. item nulla communitas. C. de episc. & cleri. & quòd non obstante registro ecclesiastici in talliis, siue collectis laicorum contribuere non debeant, etiam pro rebus registratis, tenet expresse Bal. in l. placet. C. de sacrosanct. eccle. qui ibi in hoc reprobat Bar. & credo, ꝙ bene: quia talia statuta & consuetudines contra libertates ecclesiæ cassæ & irritæ esse debent in authen. cassa. C. eod. titu. facit l. priuilegia. in §. j. eod. tit. Et istud etiam est de mente trium statuum præsentis patrię, dum in donis quæ faciunt, excipiunt à contributione eorundem clericos clericaliter viuentes. Et ita secundum hac opinionem fuit decisum & determinatum per dominos meos parlamenti die, xxviij. mensis Ianuarij. M.ccccl x. dum in dicta reuisione generali fiebat visio focorum patrię Briansonij: in qua patria esse consueuerunt registra, & super hoc vide plenius per Bal. in lectura, quam fecit super constitutionem de pace Constan. quæ incipit, imperialis clementiæ. super verbo nos Romanorum. ibi, quid de
2 collectis &c. † Quid dicatur registrum & an scripturæ registri faciant fidem: vide Inn. in c. j. de proc.

a ¶Clericaliter viuentibus. *Et non coniugatis, per c. vnicum. pe cle. coniug. lib. vj. quòd solum in duobus reseruat eis priuilegium, videlicet, canonis si quis suadente. xvij. q. iiij. & ne pro delictis ciuiliter aut criminaliter trahantur coram iudice seculari.*

b ¶Pro rebus registratis. *In æstimo seu catastro descriptis. & aduerte, quòd do. Bart, quem allegat author in præallega. l. rescripto. § fin. loquitur in alio casu: videlicet quando per statutũ prædia sunt facta tributaria sub censu collectarum, & pro talibus prædijs ecclesia potest collectari. Et in huiusmodi specie loquitur do. Bar. quem sequitur domin. Salic. in l. item nulla. in j. col. in j. q. C. de episc. & cler. Motiua tamen elegantia do.*

Bal.in l.fi.in iij.col.in versi.alij super hoc puncto.C.sine cen.& rel.fune. compa.non pos.vergentis.in contrariam sententiam vide omnino,& adde quod dicit Specu.in tit.de cler.coniug.in versi.ad huius autẽ articuli euidentiam.& do. Archi.in c.j.ver.sed certè.de immu.eccle. lib.vj. Sed do. Pe.de Anch.ibi videtur inclinare ad domi. Barto. dum post recitatam opinio.do. Archi.quærit an sit dare remedium, quòd clerici conferant in istis collectis pro possessionibus suis: vt in iam d.c.j.in iij.col. in ver. quæro. post Ioan. And.in ver.sed iuxta hoc quæro.& do.Pan.j.volu.cõsi. iij.in versi.probatur quarto.ibi enim & do.Pau.de Ca.ij.parte consil.ccccxx. in vlt.col.in ver.dicendum est.ibi,sed nec etiam pro bonis propriis &c. & d.Bar.consi.clxxx. quod incipit,si aliqua posses. æstimata & allibrata seu appretiata in lib.communis. & vide quòd dicit do. Bal.in additi. ad Spec.in tit.de cle.coniu.circa princi.

c ¶Clericis. *Hodie est reuocatũ, & pro infecto habetur, cum omnibus suis declarationibus exinde secutis,vt in cle.j.& ibi d. Card.de immun.eccles.*

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiastica persona patri plebeio succedens in bonis paternis,an teneatur ad subsidia Delphinalia,*

2 *Presbyter an liberetur à patria potestate.*

QVAESTIO CCCLXXXII.

1 SVpra dixi de bonis, quæ acquirunt clerici à plebeis, † sed quæro filius ecclesiasticus succedit patri agnatis vel cognatis
a plebeiis;ex testamento,vel ab intestato,An debeant cõtribuere [a] in dictis subsidiis pro bonis eis sic obuentis? Dico quòd non:quia ex mutatione personæ mutatur conditio rei:vt dicit Bart.in l.per procuratorem.ff.de acquir.hære.in fi.sui cõmenti. & cum dominium talium rerũ sit trãslatum in personã ecclesiasticam,ex tali succesione nõ debẽt tales personę in talibus subsidiis collectari, pro dictis eorum bonis, iuxta expositionem d.c.clericis. & auth. item nulla cõmunitas & super hoc vide l.fiscus.in prin.ff.de iure fisci.& Spec.in.tit.de cleri.coniu.circa medi.ibi,ad euidẽtiã,&c. & ita fuit decisum in d.reuisione generali focorum. Et pro his faciunt quę dixi suprà quęstio.cclxj.An priuilegiatus succedẽs non priuilegiato,gaudere debeat suo priuilegio,vel si debeat vti iure priuati,vide plenè Bar.in l.cũ filiusfamiliàs.in §.in stipulatio-
b ne.ff.de verb.obl.& in l.fiscus [b].ff.de iure fisci & Henr.Bohic.in
2 c.dilectus. de pręb.¶ †An presbyter liberetur à patria potestate? Bart.quòd sic.in l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alie. iur.
a ¶ An debeant contribuere. *Ista quæstio est expedita, per in superioribus inducta.*

b ¶L.fiscus.*La j. vbi dicit d. Bart. quod priuilegiatus succedens non priuilegiato, pro tempore futuro, gaudet priuilegio suo: secus pro tempore præterito, quia vtitur iure eius, cui successit, & quomodo istud sit intelligēdum, & in quo casu, & quando verificetur, vide theoricā d. Cyn. per verba & elegantia distinctionum membra in huiusmodi materia differentiis. in authen. quas actiones in ij. col. in versi. quinto quæro. C. de sacrosanc. eccles.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici primæ tonsuræ non coniugati, studentes, non tenentur ad subsidia Delphinalia. Quid de coniugatis. num. 2.*

QVAESTIO CCCLXXXIII.

a SED quid de clericis primæ tonsurę[a], †non coniugatis, existen
1 tibus in scholis, vel studiis[b]? An debent contribuere in dictis
b subsidiis? Credo quòd non, per l. secundam. C. de episcopis & clericis. & ita aliàs fuit decisum in hac curia, vt scripsi suprà quæ-
2 stione lxxxiij. Si† autē essent coniugati, deberent contribuere[c],
c per ca. j. de cleric. coniuga. lib. vj. per tex. ibi, in cæteris, &c. iuncta glo. Et per hoc dico, quòd filius Ioan. Pauioti quondam, qui est coniugatus, debet contribuere in dictis subsidiis Delphinalibus, licet sit in scholis, & clericus primæ tonsuræ.

a ¶Clericis primæ tonsuræ. *Ipsi enim gaudent priuilegio clericali, etiam in rebus suis: vt not. c. ex parte. in §. quidam etiam. de cle. coniug.*

b ¶Studiis. *Studentes collectam soluere non compelluntur in terris propriis: vt in l. j. & ij. & ibi d. Bart. C. qui ætate & profess. se excus. lib. x.*

c ¶Coniugati deberent contribuere. *Quia tales clerici non gaudent in persona, nec in rebus priuilegio aliorum clericorum, vt legitur, & not. in præallega. eod. ex parte. & ibi dom. Panorm. in j. not.*

SVMMARIVM.

1 *Nobiles, nobiliter viuentes, ad subsidia non tenentur, ne quidem pro rebus registratis.*

2 *Collecta imposita pro solido & libra, vtrum quis pro re, quam tenetur restituere, cogatur collectam soluere.*

QVAESTIO CCCLXXXIIII.

a SED quid de nobilibus[a] nobiliter viuentibus qui acquisierunt
1 & quotidie acquirunt à plebeiis res registratas, †an debeant contribuere cum plebeiis pro totalibus rebus? credo ꝙ non: quia in concessione trium statuū pręsentis patriæ quæ fit pro subsidiis indicendis, excipiuntur nobiles nobiliter viuentes, prout etiam de iure excipi debent, per l. iij. §. j. de mune. & hon. Et licet tales res registratæ sint contributariæ, quandiu sint in manibus plebeiorum

beiorum,tamen quando transeunt in personã nobilis,sequuntur eius conditionem:quia ex mutatione personę mutatur conditio rei,vt dixi suprà,quæstio.ccclxxxij.& tenet Bart.in d.l.per procuratorem.in fin.ff.de acquir.hæredit.Et ita secundum hac per me scripta, fuit decisum per dominos parlamenti. die xxviij.mensis Ianua.anno domini M.ccccl x. durãte d.reuisione generali focorum in reuisionem focorum patriæ Briãsonij:in qua patria sunt, & esse consueuerunt registra.Et hæc vera credo,nisi in illis nobilibus, qui reperiuntur specialiter obligati cõtribuere in talibus pro rebus registratis : quia tenentur pro illis rebus contribuere prætextu obligationis,iuxta l.j.& ij.C.de actione & obligatione, cum multis similibus. & hoc dico propter aliquos nobiles de Ebreduno , qui (vt fertur) ad hoc se obligauerunt, vt audiui.

3 ¶†Quaro iuxta hoc, si fiat collecta pro solido & libra , vtrũ pro re quam quis tenetur restituere, teneatur soluere collectam? dic quòd non.l.nemo.ff.de in integ.restit.& ibi per Bart.Et est ratio,

b quia non videtur talem rem habere. l. iij. §. b hoc edicto. ff. de neg.gest.l.Lucius.§.idem respondit.ff.ad municipa.

a ¶Nobilibus. *Ipsi tamen nobiles non possunt collectas, nec angarias, aut perangarias subditis suis imponere : nisi ex consuetudine vel conuentione. do.Bal.in l.is quibus.C.de fideicom hære.& vide quod ipse do.Bart. dixit in l.cum multa.vlti.versi.C.de bon.quæ libe.*

b ¶L.iij *§.adde & melius.ff.de vacat.mune.l.muneribus.Et l.fi.§.vlti.ff. de mune.& hono.& l.honorem.eod.tit. Et hæc iura faciunt pro opi. quia nobilis vel militat vel militauit,vel aptus natus est militare:prætereà nobilis gerit honorem saltem dignitatis nobilitatis : omnis enim nobilitas est dignitas: vt leg.& nota.per do.Bart.in l.j.de dign.lib.xij. sed non omnis armata militia, est dignitas : est tamen principium nobilitatis, prout & studium legalis scientiæ,vt not.in l.j.in princ.de Iusti.codi. confir. Militia autem cinguli aurati,de qua per glo.in l.pen ff. ex quib.caus.maio. in integ.restit.est dignitas:& similiter militia equitum Romanorum. Secus est, vt dixi de simplici militia censendum,vt in rubro & nigro.C. de aquæduc.lib.xij.Si igitur simplex miles,qui tantum est principium nobilitatis, est immunis à contributione subsidiorũ Delph.cum plebeijs,quantò magis immunis esse debet nobilis : qui vel iam militauit. & sic est veteranus,de presenti militat ? & ita actu est miles vel saltem aptus natus est militare patriæ,paratúsque ad iussum principis militiam assumere:qui meritò militis loco habendus est.Sic itaq; patet hãc opinionem probari per locum à maioritate rationis.de quo in l.j.C.de rei vxo.actione.Quod autẽ nobilitas tribuat immunitatem , etiam , quo ad excusationem tutelæ ,probatur per*

tex. singula. in lege non tantũ. & ibi nota. d. Bal. ff. de excusatio. tutorum.

SVMMARIVM.

1 *Plebeij habentes iurisdictionem in castra & homines, an teneantur ad subsidia Delphinalia.*

2 *Feudum natura nobilitat.*

QVAESTIO CCCLXXXV.

QVid autem de habitantibus in præsenti ciuitate Gration.
1 & aliis ciuit. & villis †præsentis patriæ Delphi. habitantibus & tenentibus castra in solidum vel in parte, cum territorio, & omnimoda iurisdictione, & homines iurisdictionabiles contribuentes in dictis subsidiis, an debeant esse exempti à dicta contributione dictorum subsidiorum Delph. Et credo quòd sic, etiam si tales ortum non habuerint à nobili progenie: dummodo de talibus castris, quæ habent & tenent, fuerint inuestiti: & de ipsis homagium fecerint domino nostro Delphino, & viuant
2 nobiliter. Quia feudum † de sui natura nobilitat possesso-
a rem[a], vt dicit Andr. de Ysernia. in lib. feudorum. in tit. de capitaneo, qui curiam vendidit. circa princip. ibi, item propter dignitatem, &c. Et alibi dicit de Ysernia, in tit. per quos fiat inuestitura, quòd infeudatio confert nobilitatem, &c. facit etiam, quod ipse not. in cap. j. quis dicatur dux. Et idem dicerem de homagiis præstitis in personam domini gubernatoris Delphin. qui repræsentat personam principis cum eadem potestate: maximè in hoc casu de homagiis recipiendis. Et ex his dicerem, quòd Petrus Rolandi ciuis Grationop. condominus Argensoni, licet sit plebeius, & similes tenentes castra in hac patria, non teneantur in dictis subsidiis contribuere: & ita fuit conclusum & determinatum per dominos parlamenti cameræ computorum Delphin. in camera consilij, de anno currente domini M.ccccl xj. de mense Aprilis, dum fiebat reuisio generalis focorum in hac patria Graysiuodani: & tunc fuit per sententiam determinatum, quòd dictus Petrus Rolandi non contribuat in dictis subsidiis: quia tenent dict. castrum argensoni. recepit sententiam Ioannes Botuti secretarius Delphin.

a ¶Nobilitat possessorem. *Vide dom. Bald. in vsibus feudo. titu. quis dicatur dux. § cæteri verò.*

SVMMARIVM.

1 *Plebeij non habentes castra, sed feuda particularia, tenentur ad subsidia Delphinalia.*

QVAE

QVAESTIO CCCLXXXVI.

QVO verò ad alios plebeios non habentes castra: sed habentes tantummodo & tenentes feuda particularia, puta cen-
a sus,& reditus[a] †de feudo Delphinali, dicerem quòd ipsi contri-
1 buant in dictis subsidiis, quia si pro viginti vel triginta sestariis frumenti censualibus: vel pro vna domo, vel aliquibus particularibus possessionibus de feudo nobili Delphini mouentibus, tales essent exempti, sequeretur inconueniens: quia multi plebeij tales modicas res feudales sibi acquirerent, vt ab ipsorum contributione essent omnino exempti, ideò eisdem non debent
b suffragari[b]. in l. semper. §. diuus quoque. ff. de iure fisci. quia grauarentur alij plebeij, qui de tanto plus onerantur, quod non est tolerandum. Ne etiam fiat fraus legi, iuxtà ea quæ le.& not. in l.non dubium.C.de legib.cum etiam talia feuda particularia, quæ non habent dignitatem, non nobilitant possessorem, quod
c secus esset in habentibus dignitatem. ita dicit Bald.[c] post docto.in feudis. in titu. quis dicatur Dux, vel Marchio.in §.cæteri. Et ex his apparet, quòd Dreuonus Sonnerij ciuis Gration.
d & similes eius conditionis, licet habeant feuda nobilia[d], contribuere debent in dictis subsidiis,attento maximè quòd de præsenti cessant armatæ, in quibus plebeij seruiebant ratione aliorum censuum, quos à domino nostro Delphino tenebant. Tum etiam quia ipse Dreuonus non est nobilis: vt est notorium, licet dicatur viuere nobiliter: quia vt quis eximatur à talibus subsidiis: ambo copulatiuè requiruntur: quòd sit nobilis, & viuat nobiliter: nec alterum ipsorum sufficeret: quia ad verificationem coniunctiuæ non sufficit alteram partem esse veram, vt l. si hæredi plures. ff. de condit. institut. & hoc tenet Bartolus in l. j. C. de dignitat. lib. xij. Prætereà etiam, quia si dicatur, quòd dominus Dreuonus seruierit in armis seu seruire fecerit, ob hoc ideò fuerit affranchiatus à contributione, &c. patet in literis per eum productis. istud non obstat, quia tales nouitates sunt fabulatæ per Regem seu eius commissum potestatem habentem, vt patet ex productis per consules huius ciuitatis: & ita fuit conclusum in camera per dominos parlamenti:& cameræ computorum Delphi. de anno domini M. cccclj. in generali reuisione focorum præsentis patriæ Delphin.

a ¶Census & reditus. *Ista propriè non dicuntur feuda,sed emphiteusis. vt institut. de loca.§.adeo autem.licet à feudo profluant: vt colligitur ex his quæ ibi domi.Io.Fabri in versi.sed quid.de vasal.*

b ¶Non debent suffragari. *Pro hoc bonus text. in l. cura. in §. fin. ff. de mu. & hono.*

c ¶Ita di. Baldus. *Caue, quia loquitur in alio casu, puta quo Valuasini accipiunt feudum à Valuasoribus. quod quidem feudum si nō est nouiter acquisitum. sed antiquius, nobilitat, ibi dicit dom. Bald. & post eum domi. Alua. quod non reperitur in casu præsentis quæstionis.*

d ¶Feuda nobilia. *Id est, census & reditus, qui mouentur de feudis nobilibus: alioqui implicaret contradictionem. Si enim essent feuda nobilia, vtique nobilitarent. quod tamen negatur. vide in materia dom. Aluaro. in præludijs liberorum feud. in v. colum. versi. ij. diuisio.*

SVMMARIVM.

1 *Nobilis nobiliter viuens, an teneatur ad subsidia Delphinalia: licet bis aut ter ea soluerit.*

2 *Nobilitas quomodo probetur.*

QVAESTIO CCCLXXXVII.

SEd quid si nobilis nobiliter viuēs soluerit subsidia tribus vel quatuor annis, pro diuersis subsidiis, an præiudicet sibi, vt te-
1 neatur in futurum in talibus subsidiis contribuere. † Et videtur quòd sic, cum etiam vnus actus &c. C. de epis. audi. l. nemo. & facit C. de his qui spon. mu. l. j. lib. x. & ff. de pactis. l. si vnus. §. sed quod in specie dotis. circa hoc puto dicendum, ꝙ cum iste actus reiterationem recipiat, non sibi præiudicat talis nobilis nisi pro vicibus, quibus soluit: non autem pro futuro tēpore: iuxta auth. presbyteros. la ij. in fi. C. de epis. & cleri. & de excusa. tuto. l. voluntariæ. in actibus verò, qui reiterationem non recipiunt, præiudicasset sibi dictus nobilis. vt l. ij. cum ibi no. C. de iure domini impetrando: & ita no. etiam per gl. in c. cum accessissent. extrà de consti. Vnde in casu isto cum casus sit reiterabilis, de sui natura,
a dicerem requiri xxx. annos.[a] ad hoc, vt esset sibi generatum præiudicium perpetuò: antè autem quandocunque posset se opponere. & de hoc est tex. in c. accedentibus. extrà de priuile. Et de hoc vide gl. in l. falsò. C. de diuersis rescrip. ¶De hac materia vide,
2 quæ scripsi s̄. q. cccxvj. ¶† De modo articulandi super nobilitate
b ad probandum quem nobilem:[b] vide plenè per Bart. in l. si vt proponis. in sua repetitione. circa fi. C. de digni. lib. xij. & alibi dicit Bar. in l. prouidendum. C. de postu. quòd nobilitas probatur per famam.

a ¶Xxx. annos. *Vide do. Bart. in l. j. in iij. not. C. de auro corona. cui adde quod dicit do. Panor. extrà de consu. c. fi. in ix. col. versi. sed quæro. ibi, credo ta*

do tamen &c. ex quorũ quidem scriptis videtur sufficere tẽpus decẽ anno.

b ¶Ad probandum quem nobilem. *Et quæ veniant appellatione nobilium: vide pulchrè per Pau. de Cast. in consi. cvij. incip. quantum ad primum. in prin. in ij. parte consi. & adde, quòd si ex forma statuti aliquis perdidit nobilitatem, puta quia fuit de falsò cõdemnatus: intelligitur quo ad honores & vtilitates: non autem quo ad onera: vt notat Bar. in l. j. per illum textum. C. de infa. lib. x. & in repe. l. j. in penul. col. C. de digni. lib. xij. Sequitur Ludo. Rom in l. si quis in graui. §. de his. ff. ad Silleianum. Ang. de Are. in tracta. malefi. in versic. Sempronium. in vlt. colum. refert & sequitur dominus Iason, in rubri. ff. de iusti. & iure.*

SVMMARIVM.

1 *Aduocati immunes ad quid sint à subsidijs Delphin. Et nu. 2. 3. 4. & 5.*
6 *Doctores legum, dicuntur viuere nobiliter.*
7 *Sacerdotes sunt exempti à subsidijs Delphina.*
8 *Doctores legum, sacra ministrare dicuntur.*
9 *Doctores legum, sunt in dignitate.*
10 *Doctores aduocationis & procurationis officium passim vsurpantes, non sunt exempti à subsidijs Delphina.*
11 *Doctoratus gradum recipiens diplomate principis, an gaudeat insignijs doctoratus.*

QVAESTIO CCCLXXXVIII.

QVo verò ad doctores legum qui aduocant in causis in curia parlamenti, dicerem quòd non teneantur contribuere in dictis subsidiis: sed debeant censeri nobiles nobiliter viuentes.
1 †Primò quia gl. in l. societatis. dicit argumentum, pro bene literatis, quòd ita vt nobiles recipiantur &c. ff. pro soc. quia non refert an habeatur nobilitas naturaliter, vel ex accidenti, vt ibi dicit Bar. facit. l. proximos. ibi, literatáque militia. C. de proximis sacrorum scrin. li. xij. ad idem gl. in l. prouidendum. C. de postu-
2 lando. dicit quòd scientia nobilitat. Secundò, quia† aduocati non minus militant quàm illi qui gladiis & clypeis nituntur. in l. aduocati. C. de aduo. diuerso. iudi. ideò nullum personale munus neque collecta eis debet imponi, neque cum cæteris peræquari
a debent: vt in l. sancimus. [a] ibi, nulla ingeratur peræquatio &c. C.
3 eo. tit. Tertiò, quia †ex quo doctores aduocati dicuntur militare, per dictam l. aduocati. debent ergo à talibus esse exempti: per l.
b iij. §. j. ff. ad municipales. vbi militantes [b] à talibus eximuntur: licet fortè ibi tex. loquatur de militante in armis: quia idem est dicendum de aduocatis, cum non minus militent, quàm qui gladiis &c. vt dicit d. l. aduocati. Ad istud propositum alibi dicit bar.

quòd aduocati & milites vt non conueniantur,nisi in quantum
facere posśint,æquiparantur,vt in l.miles.ff. de re iud. Quartò,
4 quia † militia nobilitat,vt dicit Bar.in l.ij.§.filiis.ff. de decurio-
nibus.sed aduocati doctores non minus militant &c. iuxta d.l.
aduocati.ergo milites censeri debēt, & si milites censeantur, de-
bent à dictis muneribus eximi. iuxta l.iij.§.j.ff. de mu. & hono.
5 † Quintò,pro hoc facit quod habetur expresse in l. medicos.C.
de profes.& me.lib.x.ibi,& doctores legum vnà cum vxoribus,
& filiis,necnon rebus quas in ciuitatibus posśident, ab omni iun
ctione,& ab omnibus muneribus ciuilibus vel publicis immu-
nes esse præcipimus.Et ista est veritas de iure,licet Bar.in d.l.me
dicos. & in l.j. C. de muneribus. & in quo loco voluerit dicere
quòd d.l.medicos.voluerit loqui in doctoribus actu legentibus.
quia credo, quòd ipse in hoc malè dixerit quatuor motiuis se-
quentibus. Primò quia text.in l. medicos. loquitur indistinctè:
non distinguendo de doctoribus actu legentibus vel aliis aduo-
catis:ideò indistinctè est intelligenda illa l.medicos. vt iuribus
vulgatis.Secundò,quia si Imperator aliter voluisset,statuisset, &
tam de doct.actu legentibus,quàm de aliis bene expresśisset: sic
alibi dicitur,si Imperator aliud voluisset, bene dixisset,in l.vna.
§.si verò.C.de cad.tol. Et idem de Papa, si aliter voluisset, bene
expresśisset. in c.ad audientiam. extrà de decimis. Tertiò, quia
Bar.pro limitatione quam facit de dicta l. medicos. de actu le-
gentibus, non adducit legem neque rationem. ideò eius limita-
tioni non videtur standum.quia non sufficit dicere,sic est:nisi le-
ge aut ratione probetur.iuxta authentic.de triente & semisse. in
§.consideremus Quartò,quia doctoribus etiam actu non legen-
tibus:sed solùm aduocantibus de iure conceditur talis immuni-
tas in talibus non contribuendi,vt d.l.sancimus.ibi, nulla inge-
ratur peræquatio &c.C.de aduoca. diuersorum iudicum. Et di-
6 cuntur doctores legum,viuere nobiliter.† quia secundum vulgi
c opinionem [c] versantes circa arma,dicuntur viuere nobiliter,ob
quod eximuntur à talibus muneribus.d.l.iij.§.j.ff.de muneribus
& honoribus.Idem ergo dicamus de doctoribus versantibus cir
ca leges,cùm leges armis æquiparentur.C.de Iustiniano.C.con-
firmando.& in prin.& dicit ibi no. gloss. quòd ista duo brachia,
arma & leges, fecerunt vrbem Constantinopolitanam præ om-
7 nibus aliis dominari.† Præterea sacerdotes à talibus subsidiis exi
muntur,per capitulum,clericis. de immunitate ecclesia. lib. vj.
8 etiam de consuetudine: quia sacra ministrant. ¶ † Sed doctores
legum

legum similiter sacra ministrare dicuntur, iuxta ea, quæ legũtur & notantur in l. leges. C. de legibus. & in l. j. ff. de iustitia & iur.
9 igitur &c. † Præterà, doc. legum sunt in dignitate: vt in cle. ij. de
d magi. & tenet Bar. in l. j. [d] C. de nouo. C. componendo. & sic si sint in dignitate. nõ sunt ergo plebeij, vt debeãt in dictis subsidiis cõ-
e tribuere: sed debẽt diuerso iure cẽseri à plebeiis, [e] cùm separatorũ separata esse debeat ratio: vt iuribus vulgatis. Nec obstãt dñis doctoribus cõtra eos opposita per cõsules huius ciuitatis Gratio. allegãtes, ꝙ dicti dñi doctores lucrãtur pecunias de eorũ aduocationibus: qa ipsi dñi doc. hoc facere possunt iure eis permittente: vt in l. j. §. in honorariis. & §. si cui. ff. de variis, & extraordinariis cog. Ideò si iure permittẽte hoc faciãt, nõ debẽt dici eorũ immunitates & priuilegia perdidisse. ar. in l. Gracchus. C. de adulteriis. & hoc dico respectu doctorũ præsentis ciuitatis, qui aduocant in curia parl. qui nõ exercẽt aliquod officiũ procurationis: quia tũc secus esset, cùm officiũ procurationis vile reputetur: vt in l. quia si procurationẽ. C. de decu. li. x. ¶ Iuxta etiã decisionẽ aliàs factã, de
10 qua s. scripsi, q. lxxxix. † Et ideò dicerẽ ꝙ doc. in Auenione degentes, & alibi: qui exercẽt officiũ procurationis: cũ aduocatiõe hinc
f inde per curias discurrẽdo, nõ debẽt à talibus esse exẽpti [f] & ita quòd dñi doct. aduocãtes in d. curia parl. nõ debeãt cõtribuere in dictis subsidiis, fuit cõclusum & determinatũ diffinitiuè per dominos parla. & cameræ computorum Delphi. die vltima mensis Aprilis, anno dñi, M. cccclxj. dũ fiebat reuisio generalis focorum præsentis patriæ Delph. & recepit sententiam Io. Botuti secreta-
11 rius Delph. ¶ † Sed an recipiẽs gradum doctoratus per bullã, vel rescriptũ principis, debeat gaudere insigniis doc. dic quòd non, per l. si ita quis. §. fi. ff. de leg. ij. & ponit Io. Fabri insti. de iure na-
g turali, gentium, & ciuili. [g] Et de quibusdam aliis quæstionibus materiam doct. concernentibus tetigi s. q. lxxxviij. Recordare, sanctissime Senatus, illius tui Sen. hoc enim te poscimus omnes.

a ¶ L. sancimus. *Puta la prima. & adde omnino quod in summa illius tituli de aduocatione diuersorum iudicum dicit dominus Azo in §. habent autem priuilegium. in versiculo, item prouinciales. & seq.*

b ¶ Militantes. *Adde quòd etiam veterani ab huiusmodi muneribus excusantur: vt ff. de vaca. munerum. l. à muneribus. Quod facit in argumentum, quòd aduocatus qui cessauit ex aliqua legitima causa postulare, gaudere debet priuilegio aduocatorum: quia immunitas non cum dignitate, sed cum persona extinguitur. l. etiam legum. & ibi gloss. in versi. quandiu. C. de excusat. mune. libro decimo.*

Secun

c ¶Secundum vulgi opinionem. *Et quæ rectè arguitur.dom.Bart.super rub.ff.veter.in iij.col.in versic.sed regulariter.*

d ¶Tenet Bart.in l.j.*In iij.col.in vers.quæro circa hoc.vbi dicit, quòd doctoratus, est dignitas.& allegat c.quantò.extrà de mag.*

e ¶A plebeiis. *Et meritò: quia aduoca. sunt nobiles.vt C.de postul.l.prouidendum.in princ.*

f ¶Non à talibus esse exempti.*Bene facit glossa prima, in lege, vniuersos.C.de decur.lib.x.*

g ¶Ioannes Fabri instit.de iure naturali, gentium & ciuili.§.*responsa.in vers.itè quomodo istud. tamen ibi dicit apertè, sed pro hoc facit: quia ad creandum doctorem sex requiruntur.scilicet quòd promotores iurati deponant eum sufficientem. & quòd examinetur, quodque examinatio approbetur.hoc ponitur in l.nemini.C. de aduoc.diuers. iud.item quòd biretũ in signum splendoris capiti imponatur, & quòd cathedra inuestitura possessionis tradatur. deniq; & sexto, quòd liber veluti materia conferatur.Traditio autem annuli, osculum, & benedictio, non sunt de substantia: quia, vt inquit dominus Baldus, mulieres osculantur, desponsantur, & benedicuntur, & tamen non doctorantur.sic no. ipse Bald. in proœm. decret ita referente domino Christof. Por. institut. quibus modis ius pa. potest.solui.in §.filiusfamiliàs.in ij.additione super fin.glos.in versic.militauerit.& vide etiam Bartolum, in l. magistros.C. de profess.& med. lib.xij. Ad præmissa autem facit, quod legitur & notatur in l.nemo.C. de aduoc.ne diuers.iud.& ibi glo.fin.quæ notat, quòd doctor debet gradatim & non satyricè, id est, per saltus promoueri: alias non gaudet priuilegijs doctoralibus.*

SVMMARIVM.

1 *Filij doctorum an gaudeant immunitate patrum.*

2 *Filij doctorum an retineant patrum dignitatem.*

QVAESTIO CCCLXXXIX.

SEd quid de filiis doctorum, sicut est Ioann. Porterij ciuis Grationop. quid dicemus? †crederem idem quòd excusetur à tali contributione subsidiorum Delphin.quia text.in l.medicos.C. de professorib.& medic.clarè loquitur ibi, vnà cum vxoribus,& filiis,&c.à quibus verbis legis non est recedendum.l.j.§. si is, qui matrem.in ver. in re igitur dubia,&c. ff.de exercitoria. præterea dominus Ludouicus Porterij legum doctor pater dicti Ioannis Porterij fuit aduocatus in dicta curia parlamenti. Et licet deposuerit officium aduocationis dum fuit assumptus in præsidentem cameræ computorum Delphi. nihilominus retinuit dignitatem, qua antè præfulgebat prætextu aduocationis. l.j. C. de aduoc

aduocatis diuerſorum iudiciorum. & quibus dignitate & priuilegiis præfulgere debet dictus Ioannes Porterij eius filius, cum
a etiam talia tranſeant ad liberos.l.ij.C.eod. tit.[a] & ibi dicit Fran-
2 ciſcus Accurſius. in † ſummario dictæ legis,quòd filij nati, ante
b dignitatem[b] & poſt,ſortiuntur æquale priuilegium cum parentibus,prętereà pro hoc bene facit l.diuus.ff.de quæſt.vbi filij gaudent priuilegio & prærogatiuis parentibus conceſsis. quæ l. diuus.etiam locum habet in conſiliariis noſtri temporis.vt ibi dicit Salycetus.facit l.milites.C.eod. tit. Prætereà dictus dominus Ludouicus temporibus eius vitæ & mortis:quia pręſidens cameræ computorum Delph.erat immunis à dicta contributione ſubſidiorum Delphinalium, & ſi ipſe reliquiſſet eius vxorem, ipſa extante in viduitate gauiſa fuiſſet eadem prærogatiua, per ea quæ dixi ſuprà, quæſtione ccclxxix. multomagis gaudere de-
c bet eius filius:vt in authentica,multomagis[c]. vulgata.prætereà, pro hoc videtur bene facere l.fin. C.de filiis officialium. libr.xij. vbi habetur, quòd filij ſequuntur paternam conditionem. Prætereà dictus Ioannes Porterij viuit nobiliter ſe armando in guerris,dum per principem cum aliis huius patrię mandatur & aliàs more nobilium huius patriæ. Prætereà,etiam ipſe Ioannes Porterij tenet à domino noſtro Delphin. multa feuda nobilia. de quibus ipſe fecit homagium domino noſtro Delphino in perſonam domini eius cancellarij, vt conſtat ex productis per eum in proceſſu,nec ad hæc obſtant quæ ſuprà dixi quæſtione ccclxxxvj. de habentibus aliqua particularia feuda, quod nihilominus debent contribuere: quia multa alia concurrunt in perſonam dicti Ioannis Porterij ſuprà declarata, quæ omnia ſimul iuncta coadiuuant, vt excuſetur à tali contributione:quia quæ non proſunt ſingula, multa iuuant. l. ſancimus. C. de teſtamentis. & l. necnon.§. ſi quis ſæpius. ff. ex quibus cauſis maiores. & habetur in capit.cum dilectus. extrà de ſucceſsio. ab inteſtato. maximè, quando plura tendunt ad eundem effectum: vt plenè per Bartol. in l.j.§.fin.ff.de quæſtionibus.vbi plenè diſtinguit circa hoc brocardicum.& ita quòd dictus Io. Porterij ex cauſis prætactis non debeat contribuere in dictis ſubſidiis Delphina. fuit diffinitiue pronunciatum & declaratum,die vltima menſis Aprilis Milleſimo, cccclxj. per dominos de parlamento. & recepit ſententiam Ioannes Botuti ſecretarius Delphinalis. ¶Qualiter pro-
d betur nobilitas[d], Bart.in l.prouidendum.C.de poſtulando. dicit quod per famam.

a ¶L.ij.C.eo.tit.*Azo.in sum.C.de exc.mu.lib.x. in §. in summa illud.in vers.personis.& quod legitur & notatur in lege,emancipatũ. ff.de sena.*

b ¶Nati ante dignitatem.*Quo ad hunc iuris articulum,vide legem,si senator.& quod scribit dom.Bart.C.de dignit.lib.xij.*

c ¶In auth.multomagis.*C.de epis.& cle.& vult argumentari per argumentum sumptum à minori. de quo in c. si dominus. de cler.& mo. C. de negot.gest.l.j.ff.de sena.l. qui indignus.*

d ¶Probetur nobilitas.*Vide dom.Bart. in l.j.in pen.col, in vers.ex istis, & ibi traditur modus articulandi in probanda nobilitate.*

SVMMARIVM.

1 *Licentiati in legibus,an teneantur ad subsidia Delphinalia.*

QVAESTIO CCCXC.

SEd quid de licentiatis in legibus? Barth.mouet hanc quæstio-
1 nem,& arguit pro & contrà.†finaliter determinat idem quod in doctoribus.in l.societas.§.fin.ff.pro socio. licet aliqui habeant dictam quæstionem in eorum libris, & alij non. Et istud posset dici verum in licentiatis in hac curia parlamenti aduocantibus, iuxta l.sancimus.ibi.nulla ingeratur peræquatio,&c.C.de aduo. diuersorum iudi.& secundum Bald. licentiatus in rebus fauora-
a bilibus,pro doctore habetur.in l.j ff.sol.matr.in fine[a].licet contrarium videatur.ar.l.cætera.§.fin.ff.de lega. j. & ibi per aliquos doctores tangitur.Sed contrarium fuit decisum in curia parlam. M.cccclxj.& die vltima mensis Aprilis,dum fiebat reuisio generalis focorum præsentis patriæ Delph. Considerato, quòd licentiati non habent illam dignitatem, quam habent doc. de qua in clem.ij.de magistris.& per Bart.in l.j.C.de nouo codice componendo. item etiam quia l. medicos. C.de profess.& medicis.quæ loquitur de doctoribus, non facit mentionem de licentiatis, de quibus tamen loqui potuisset, si voluisset. Pro quo facit quod in simili dicitur,si imperator voluisset,bene dixisset.in l.vna.§.si verò, C. de cad. toll. sicut etiam dicimus de Papa, si voluisset,bene expressisset.in c. ad audientiam. extrà de decimis.& ideò non videtur d.l. medicos.fore vltra casum suum extendenda, argu. l.si verò.ff.solu.matr.cum similib.

a ¶In fin.*Et est ratio secundum eundem, d. Bald, ibi:quia est in potentia, & actu propinquo,videtur in actu.*

SVMMARIVM.

1 *Nobiles,exercentes mercaturarum,adstringuntur ad subsidia Delphin.*

QVAESTIO CCCXCI.

QVid autem de nobilibus, qui exercent mercimonia & mercantias

a cantias[a]? dico †quod debent contribuere in dictis subsidiis: quia
1 sicut clerici qui se immiscent secularibus negociis, non gaudent priuilegiis clericorum concessis. vt in c. fin. extrà de vita & hone. cle. ita nec tales nobiles gaudere debent priuilegio seu immunitate, quibus gaudent nobiles nobiliter viuentes. de qua l. iij. §. j. ff. de muner. & ho. nam sicut clericis non conuenit: imò quodammodo videtur prohibitum, ne secularibus negociis se immisceant. vt in d. c. fin. & in clemen. j. eo. tit. ita non conuenit: imò quodammodo prohibitum est nobilibus ne talibus negociationibus, nec de his se intromittant. l. nobiliores. C. de commerciis & mercatoribus. iuncta l. milites. C. locati. Si enim non obstante charactere qui in clericis imprimitur, vt ponit glos. super verbo, tonsuram. in c. fin. de temporibus ordinandorum. lib. vj. ipsi propter negociationes seculares priuentur priuilegio clericali, dum eas exercent: ita & nobiles: cùm in vno non sit maior ratio, quàm in alio. ergo idem ius statuendum. l. fin. ff. ad l. Fal. &
b l. fin. C. de constituta pecu. cum similib. & ista est veritas. [b] Si enim tales nobiles vellent à mercantiis desistere, gauderent sicut per antè priuilegiis nobilium. arg. dicti c. fin. de vita & hone. cler. ¶ Et hæc faciunt pro casu Claudij Cocti, draperij, & mercatoris Grationop. cuius Claudij pater, erat apothecarius, prout vidi: qui licet prætendat se nobilem, prout tamen non est, tenebitur contribuere in dictis subsidiis Delphin. per supradicta. Et idem de aliis eiusdem conditionis. Et ita fuit conclusum, inter dominos meos de parlamento in camera consilij. M. cccclxj. & die vltima mensis Aprilis, dum fiebat reuisio generalis focorum Delphin. Sed posteà ad requæstam commissariorum deputatorum pro reuisione prædicta, ac etiam consulum præsentis ciuitatis, fuit dictum, quòd ipse Claudius Cocti, non contribuat in dictis subsidiis, donec aliter fuerit ordinatum: attento etiam quòd ipse tunc exhibuit literas patentes à domino nostro Delphin. eidem dudum concessas: tamen per aliqua, quæ ipse produxerit in causa, non docuit se nobilem.

a ¶ Mercimonia & mercantias. *Vide istum cons. ccxvij. in c. omissa facti narratione. num. 2. ver. ad secundum & tertium.*

b ¶ Et ista est veritas. *Facit glos. j. in l. vniuersos. ibi, aliàs deponit honorem. C. de decurio. lib. x.*

SVMMARIVM.

1 *Nobiles, laborantes suismet manibus in proprijs possessionibus, nobilitatis priuilegio non priuantur.*

QVAEST

QVAESTIO CCCXCII.

a SEd quid de nobilibus [a] laborantibus in eorum propriis pos-
1 sessionibus, & qui eas colunt propriis † manibus, an perdant priuilegia nobilitatis, vt debeant contribuere in dictis subsidiis Delphin. cum plebeiis? Credo quòd non. sicut in simili videmus de clerico, qui licet exerceat opera rusticalia in suis
b propriis possessionibus [b], non propterea perdit priuilegium clericale: vt dicit Specu. in tit. de clericis coniugatis. in §. j. in versicu. veruntamen non prohibeo, &c. & ita fuit etiam aliàs conclusum in hac curia, vt scripsi suprà, in quæst. xlj. ¶ An bastardi nobilium debeant contribuere in subsidiis Delph. vide infrà quæst. ccccclxxx.

a ¶ Nobilibus. *Hoc tamen explorati iuris est, quòd nobilis esse non potest, qui exercet artes mechanicas. dom. Bald. in l. nobiliores. C. de con. & mer. Aut qui vile exercet officium. no. gl. in c. qui contra ecclesiæ pacem. xxiiij. q. j. & l. ne quis. C. de dig. lib. xij.*

b ¶ Propriis possessionibus. *Hic attende contra quorundam opin. & præcipuè sacerdotum, qui dicunt non esse honestum, vt sacerdos exerceat opus rusticum, vel mechanicum proprio corpore: tales non aduertunt ad vitam & conuersationẽ beati Pauli Apostoli, qui laborabat propriis manibus, funes cõponendo: vt inquit Lucas in actibus Apostolorũ. clxx. vbi dicit ipsemet Aposto. Quæ mihi & his opus fuere, manus istæ ministrauerũt. & alibi dicit Lucas, Sedens, scilicet Paulus operabatur: erat enim artis xenofactoriæ, quæ est ars componendi funes. item hoc clarum est videre in c. j. de celeb. missa. vbi dicit tex. exeat ad opus rusticum, scilicet sacerdos, postquam diuinum officium compleuerit, imò (quod plus est) sacerdos potest emere corium & facere sotulares. xiiij. quæstio. iiij. capit. canonum. in gloss.*

SVMMARIVM.

1 *Secretarij supernumerarij curiæ parlamenti Delphinal. tenentur ad subsidia Delphina. Et quid ita. vide per discursum nu. 2. 3. 4. 5. & 6.*

QVAESTIO CCCXCIII.

SEd quid dicemus de secretariis supernumerariis curiæ parla-
1 menti nouiter à sex annis citra per † dominum nostrũ Delph. affranchiatis à contributione subsidiorum Delphin. an debeant contribuere, non obstante eorum affranchiamento? Et videtur
2 quòd sic, causis & rationibus subscriptis. † Primò, quia secundum ordinationes regias publicatas in cessione trium statuum Viennæ, M.ccccl vij. dictæ exceptiones & aliæ nouitates fuerint sublatæ & reuocatæ, & conclusum ibidem, quòd noui-
ter

ter affranchiati contribuant vt consecretarij Delph. vt constat ex productis per Syndicos præsentis ciuitatis receptis per Ioan.
3 Botuti secretarij Delphin. Secundo, quia † talis exemptio fieri
a non potuit per principem [a] in præiudicium aliorum ciuium. vt tenet Henr. Bohic post Ho. in c. peruenerit. extrà de immu. eccle. quē sequitur Io. An. in c. non minus. e. ti. & Spe. in ti. de cēsi. §. j. versi. quid si aduersitas. &c. quia priuilegia exemptiua debent intelligi, sine præiudicio aliorum. l. ij. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. Licet aliqui noluerint dicere contrarium. ar. l. ab omnibus. ff. de leg. j. quia videre meo, d. l. malè ad hoc inducitur. nā ibi loquitur tex. in dispositione testatoris; qui potest inter hæredes suos: prout vult disponere, vnū coheredem exonerādo & alium onerando iuxta l. ab eo. cū sua materia. C. de fideicom. ꝙ non sic potest princeps, qui nō potest ius tertij absorbere: iuxta l. bene à Zenone. C. de quadri. præscriptione. Et si dicatur, ꝙ nō cedit in præiudiciū dictorū ciuiū: qa dicti affranchiati tollētur de numero focorū solubiliū. Ad hoc potest respōderi, quòd vbi esset consuetum pro singulo foco certum quid dare: puta quinq; florenos pro foco. prout alias in hac patria Delp. vidi fieri, tunc resecando focū secretariorum priuilegium ipsorum non redundaret in præiudicium aliorum ciuium. sed quia modernis temporibus non consueuerunt dona siue subsidia illo modo concedi: sed in vniuerso dantur xxx. vel xl. milia florenorū, dictum priuilegiū secretariorū redundat in præiudiciū aliorum ciuiū, & totius patrię: qa illa vniuersalis summa inter oēs peræquatur. & sic quātò sunt plures foci, tātò minus ascēdit portio cuiuslibet. & sic non valuit dicta exemptio dictorum secretariorum, quia in præiudiciū aliorum ciuium, per prædicta. & latè ponit Ange. de Are. in l. si se non obtulit. §. actor. in iij. col. ff.
4 de re iud. vbi plenissimè tractat hanc materiā. † Tertiò, quia priuilegium non valet nec est seruandum, quando per ambitionem petentium cōceditur, ita dicit Henr. Bohic. vbi suprà, ibi, secus per ambitionem &c. Quod sic factum fuit in dicta exemptione secretariorū, vt est notoriū. & fatētur ipsi nouem centum scu
5 ta dedisse, igitur &c. Quartò per † importunitatem ipsorū secretariorū fuerunt dictæ exemptiones cōcessæ, vt est notorium. quę importunitas æquiparatur metui: vt not. Inn. in c. petitio. extrà de iureiur. idē Bal. in suo repertorio super Inno. ideò talis impetratio non debet sortiri effectū. talis enim apparet de importunitate dictorum secretariorum, qui causantibus pecuniis dictas

6 exemptiones obtinuerunt. Quintò quia dictæ† literæ exemptionis non fuerunt interinatæ vocatis consulibus, & aliis quorum intererat, & sic contra ius & stylum præsentis curiæ parl. Igitur &c. Et ita fuit conclusum & determinatũ per dominos de parlamento in præsentia domini locumtenentis & dominorum computorum cameræ Delph. de mense Aprilis, anno do. M. ccccclxj. Recepit acta Io. Botuti, secretarius Delph.

a ¶Per principem. *Not. tamẽ quòd princeps potest ex sola voluntate contra ius positiuum dispensare, vt no. do. Inn. in c. cum ad monasteriũ. de statu monach. vt in d. c. cum ex literis. de in inte. resti. Et est sciendũ, quòd quando princeps actũ gerit ex certa sciẽtia, proinde est ac si diceret se velle facere de plenitudine potestatis: si illa opus est in actu, quẽ gerit, in glo. c. ad hac. de rescrip. & not. per d. Abb. in c. cum inter. in princ. de excep.*

SVMMARIVM.

1 *Medici non tenentur ad subsidia Delph.*

2 *Medicus qui promisit aliquem curare à podagra, si ipsum curet, & postmodũ ille in eũdẽ morbum reincidat, an medicus sit libertus à promissione.*

3 *Medicus qualiter petet salarium à curato.*

QVAESTIO CCCXCIIII.

a DE medicis[a] doctoribus etiam non est† dubium, quòd non
1 debent in dictis subsidiis Delphin. contribuere, sicut nec doct. legum. per d. l. medicos. C. de professoribus & medicis. & ita etiam semper vidi seruari in hac curia parlamenti Gration. & ita fuit dudum tẽporibus meis iudicatum in parlamento Parisius pro magistro Stephano Gicle, doct. in medicina, & tunc ciue Lugdu. sed aduerte quia si medicus doctor exerceat mercantias publicè, sicut facit magister Paulus de Violardis: qui tenet apothecam apothecariæ, tenetur contribuere in dictis subsidiis, iuxta ea quæ suprà dixi, quæstio. cccxcj. sed magister Bartholomeus doct. in medecina, qui practicat & non exercet mercantias, debet esse immunis à contributione dictorum. Ita fuit determinatum in camera consilij M ccccclxj. die vltima Aprilis sed dum & quando ipse magister Paulus voluerit relinquere dictas mercãtias, remanebit immunis à dicta cõtributione subsidiorũ. Sed
2 quia hic loquor de medicis, † Quæro, medicus promisit quem curare à podagra, & fecit curam: sed curatus ex interuallo reincidit in illam infirmitatem, vtrum ipse sit liberatus à tali promissione? dic vt not. per glo. & Bart. in l. maritus. ff. locari. Standum est relationi medicorum, circa eorum scientiam: sed ipsi debent facere eorum relationem coram iudice: aliàs non valet,

prob

probatur in l. semel. C. de re mili. libro. xij. Et aduertendum, quòd vbi possunt haberi plures medici, non debet stari iudicio vnius: vt dicit Bart. in l. si in rixa. §. fin. ff. de sica. & Ange. de Arec. in tract. suo de maleficiis. super verbo, vna alia percussione.

3 ¶ Qualiter medicus debet petere suum salarium, & de forma libelli vide Cy. in authen. dos data. C. de donat. ante nuptias. &c.

a ¶ De medicis. *Ad hoc enim vt medici gaudere possint immuni. multa exigũtur. primò, quòd sint doc. l. reddatur. C. de profes. & medici. li. x. Secũdò, quòd sint de archiatris. l. principibus medicorũ. vel quòd sint recepti in ciuitate à decurionibus, siue cõsiliariis, prout olim intra statutũ numerum medicorum eos deligi oportere, à retro principibus decretum extat. vt C. eo. tit. l. cum te medicũ. & d. Azo. in sum. illius ti. in §. itẽ illud notãdũ est. Tertio, quòd ipsis specialiter immunitas concedatur, vt l. nec intra numerum. ti. alleg de profess. & ibi glo. do. Bar. medicina enim traditur esse scientia artis mechanicæ: vt per magistrum Hugonem in Didascali consi. ij. vbi tractat de discretione artium. c. de diuisione mechaniæ in vij. scientias. medici autem non sunt maioris authoritatis seu valoris quã obstetrices. vt l si duobus. respon. o j. ibi, medicos autẽ & obstetrices. C. cõmu. de leg. & in c. non sunt. in glo. in verbo, nec medico, xiiij. q. v. & Spec. in tit. de salariis. in §. prostremo. in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Iudæi astringuntur ad subsidia Delphin. Et quid ita. num. 2. & 3.*

QVAESTIO CCCXCV.

1 DE Iudæis in hac patria Dephi. † quid dicemus? an debeant contribuere in subsidiis Delph. videtur quòd non, cùm talia imponantur personis, pro rebus. in l. ij. C. de annonis & tributis. libr. x. sed ipsi Iudæi, vt est notoriũ, nulla bona immobilia habent in hac patria Delphi. nec alibi habere consueuerunt, igitur

a &c. Contrariũ tamen credo.[a] Primò, quia † ex priuilegio per dominũ nostrum Delph. eis à decẽ annis citra concesso, ipsi possunt sibi acquirere res immobiles, & (vt fertur) aliqui ex ipsis iam

3 aliqua acquisierũt. Secũdò † quia & si nulla bona immobilia haberent, ipsi tamen notoriè habẽt bona mobilia, puta mercãtias, aurum, & argentum, quæ publicè tradunt ad vsuras, & quo ad bona mobilia etiã inter Christianos debet in talibus respectus haberi, sicut ad immobilia, & pro modo bonorũ immobiliũ debẽt collectari & peræquari: vt ponit Bar. in l. j. C. de mulieribus, & in quo loco. in sua repetitione, & alibi dicit Bart. quòd sicut non cadit præsumptio fugæ in possessore bonorum immobilium: sic nec etiam in possessore bonorum mobilium: maximè quæ de fa-

cili occultari vel amoueri non possunt, vt in l. sciendum. circa princ. ff. qui satisdare cogan.

a ¶Contrarium tamen credo. *Et hoc verius, quia Princeps potest Iudeis auferre bona, cùm non habeant ea, nisi vt peculium. dom. Oldr. consi. lxxxvij. in versi. & ob istam rationem,*

SVMMARIVM.

1 *Habitantes in Delphinatu, ibique habentes immobilia, an & quatenus teneantur ad subsidia.*

2 *Collecta an debeat solui pro re tali.*

3 *Mulier an contribuat quid, & vbi, pro bonis paraphernalib.*

QVAESTIO CCCXCVI.

1 QVid de habitantibus in hac patria Delphi. † qui habent eorũ bona immobilia, in diuersis territoriis, & mãdamentis? a credo quòd non [a] debent contribuere, in d. subsidiis in diuersis b locis, sed solum in loco domicilij. [b] ita dicit & tenet Barto in l. j. C. de mul. & in quo loco. in sua repetitione, in quæstione, quę incipit, sed cui possit imponi hæc collecta, &c. ¶Debebit tamen in peræquatione fienda haberi respectus ad bona, quæ alibi possident, secundum doctores, vt refert do. Iaco. Rebuff. in l. j. C. de 2 mune. patri. lib. x. & ita seruatur in hac patria. ¶†Sed quid de re dotali? Dic, quòd maritus soluet collectam pro re dotali, in loco sui domicilij, cum percipiat fructus rei dotalis. ita tenent glo. & 3 Bart. in d. l. j. C. de mul. & in quo loco. ¶†Sed quid de rebus paraphernalibus, an mulier contribuat pro ipsis bonis in loco vbi sunt, vel vbi maritus fouet domicilium? Dic, quòd vbi maritus cum vxore fouet domicilium, & non vbi sunt bona: quia vxor sequitur domiciliũ viri. ita fuit cõclusum in camera cõsilij per dominos meos, M.cccclx. & die xxiiij mensis Maij, in manibus Cabaudi in causa vxoris Ponsoni Bouerij, & Consulũ Alessiani, pro quo facit d. l. j. in prin. de mu. & in quo loco. cũ talia subsidia non sint merè patrimonialia: quia imponũtur principaliter personis, licet pro modo facultatum. facit etiam pro decisione huius quæstionis l. fi. §. item rescripserunt mulierem. ff. ad municipales.

a ¶Quòd non. *Hoc verum, si tributũ solueretur de illis in loco, vbi res sitæ sunt, per l. priuatæ. C. de excu. munerum. lib. x. Sed si alibi de ipsis rebus non solueretur tributum, & collecta imponitur ab eo qui habet iurisdictionem vtrobique, debet solui, quis habet ibi. Si verò imponitur collecta ab eo, qui non habet iurisdictionem vtrobique, & tunc pro rebus sitis extra territorium illius non debet solui. arg. l. fi. ff. de iurisd. om. iud. & de bo. authorit. iud. poss. l. cum bonis. §. fi.*

¶In lo

b ¶In loco domicilij. *Vide Barto.in forma.§.j.ibi,de censi.Item collecta per villas & castra solui debet in ciuitate,cui subsunt.glo.in authẽ.quibus mod.natu.effic.sui.§.si igitur ex qualibet.versi.persoluat: facit l.qui ex vico.ff.ad muni.& l.insulæ.ff.de iudi.Collecta formæ si potest imponi in loco,in quo possidet, secundum Specu.de censi.§.nunc dicendum.versic. pone Reginus vbi etiam dicit; quem non teneri ad onera personalia. & istud etiam tenet domi.Barto.in l.j C.de auro coro.libro x.*

SVMMARIVM.

1 *Incolæ circumuicinarum patriarum Delphinatui, an & quatenus adstringantur ad subsidia,pro immobilibus in Delphinatu sitis.*

QVAESTIO CCCXCVII.

SEd quid de forensibus incolis patriarum regni Franciæ, Sa-
1 baudiæ,& prouinciæ quæ nobis†conuicinantur,quæ habent in hac patria Delp.hæreditates & bona immobilia, an debeant ipsi talliari & peræquari in dictis subsidiis Delph.pro modo bonorum,quę habent in hac patria Del.Circa hoc semper vidi ob-
a seruari de consuetudine,[a] quòd quia in dictis patris circumuicinis compelluntur homines Delph.contribuere cum eisdem pro rebus,quas ipsi in dictis patriis circumuicinis habent, & possi-
b dent: & similiter etiam consueuerunt ipsi forenses [b] compelli ad contribuendum in hac patria Delph. pro rebus,quas citra habent,licet citra non foueant domicilium: vt videmus in illis de Turnone in regno,qui contribuunt cum hominibus Tineti in Delphinatu,& econtra & illi de sancto Simphoriano Auzonis in ciuitate Lugduni,& econtra & illi de Tarascone, & de Sistarico in prouincia prouinciæ contribuunt cum hominibus Delphin. pro bonis quæ citra habent, & econtra. & quæ consuetudo attendi debet circa hæc, maximè in collectis inductis, pro facto principis: vt in casu nostro.pro quo facit l.j.C. de auro coro. lib. x.& hanc partem tenet dom.Iacó.de Bello visu in quadam quæstione per eum disputata,quę incipit.Tertiò quæritur,an ciuitas Tudertina in Italia, constituta in Perusio possit collectas imponere pro possessionibus, quas habet in teritorio Tudertino, &c.

a ¶De consuetudine. *Quæ in hoc inspicienda est.l.semper.§. legem. & ibi gloss.in verb.legem.ff.de iur.immu. & in l.j.in gloss.in versi.septuagenario. C.qui mor. se excu. lib. x.*

b ¶Forenses. *Vide in apostilla, in q.suprà proximè præcedenti posita, in versic.in domicilij.& adde hîc.*

SVMMARIVM.

1 *Consules Ciuitatis Gratian, immunes sunt à subsidijs. Et quid ita. nu. 2.*

QVAESTIO CCCXCVIII.

1 AN autem † consules huius ciuitatis Gratio. & aliarum vniuersitatum præsentis patriæ Del. debeant dictis talliis seu subsidiis Delp. contribuere, cum cæteris plebeiis, si consules ple-
a beij existant? glo. in l. si quis. §. honorem. [a] ff. de munc. & hon. di-
b cit, quòd sic. Barto. tamen ibidem tenet contrarium: [b] quæ opi.
2 Barto. communiter † obseruatur, propter quàmplurimos labores, quos dietim pro vniuersitatibus sustinent ipsi consules.

a ¶ §. honorem. *Aliàs est lex.*

b ¶ Tenet contrarium. *Aduerte: quia domi. Barto. in prædicta l. honorem. sentit oppositum. gloss. tamen aliter tenet ibidem, dicens, quòd consules non tenentur soluere collectam. & sic seruatur opin. glos.*

SVMMARIVM.

1 *Procuratores, quamuis nobiles, tenentur ad subsidia Delphinalia.*

QVAESTIO CCCXCIX.

1 AN autem procuratores practicantes † in dicta curia parlamenti Delp. qui sunt de nobili genere procreati, prout duo de præsenti in dicta curia existunt, videlicet Bertrandus de Ziserino, & Valentinus Baccalarij, debeant contribuere in dictis tal-
a liis seu subsidiis Delphi. Fuit aliàs determinatum, quòd sic, [a] in præsentia domini cancellarij Delp. vt scripsi suprà quæst. lxxix.

a ¶ Quòd sic. *Officium procura. est igitur ignobile. & ideo non potest esse de prioribus populi. do. Bar. in l. vniuersis. & in l. si quis. ij. C. de decur. lib. x. procuratio autem, est res infamissima, & seruilis obsecundatio. Not. in l. si quis procurationem. C. de decu. lib. x. idcirco licet de nobili genere sit ortus procurator, potest & debet veluti quilibet plebeius talliari.*

SVMMARIVM.

1 *Cæci an subiciantur subsidiis Delphinalibus disting. nume. 2.*

QVAESTIO CCCC.

1 AN cæcus debeat contribuere in dictis subsidiis Delph. † Videtur quòd non, per tex. in c. licet. extrà, de censi. sed aliter
a seruatur [a] in hac patria Delp. quia si cæcus sit † diues, talliatur &
2 contribuit in dictis subsidiis Delphi: si sit pauper, non [b] tallia-
b tur, & ponitur seu enumeratur in rotulis inter miserabiles personas. ita semper vidi seruari in hac curia parlamenti.

a ¶ Aliter seruatur. *Pro hoc facit, quod statuitur in surdo & muto, qui à muneribus non excusantur, vt l. honores. § j. ff. de decurioni. hoc est verum, quo ad onera patrimonialia. à personalibus muneribus orbatus vtroque oculo, excusatur: vt in l. j. & ibi domi. Bald. C. qui mor. se excu. lib. x. non autem à patrimonialibus.*

¶ Pauper

b ¶Pauper non. *Vt in l. cum facultates & l. fina. in fine. C. de his, qui numero libe. vel pauper. excus. meruerunt. libro x. & ff. de vaca. mune. l. sextumdecimum. §. corporis debilitas. ibi patrimonio sufficientis.*

SVMMARIVM.

1 *Habentes duodecim liberos, an immunes sint à subsidijs Delphin.*

QVAESTIO CCCI.

SEd quid de homine habente duodecim liberos, an excusetur
1 à contribuendo in dictis subsidiis Delphin. † & videtur quòd non, per tex. in l. neq; C. de mune. patri. lib. x. vbi inquit tex. neq; tempore, neq; ætate, neq; numero liberorum à muneribus, quæ patrimoniorum sunt, excusationem quis habere potest. Sed hoc verum, nisi haberet duodecim liberos: quia tunc à talibus excu-
a sarctur, [a] vt C. de decu. l. si quis decurio. & ff. de iu. immu. l. semper. §. demonstratur. & ibi per doctor. Et hoc facit pro Hugone Marchi. ciue Grationop. qui de præsenti habet xij. liberos, &c. Sed consuetudo temporibus Moder. seruat contrarium, quia peræquantur in subsidiis Delphi. habitantes in hac patria Delp. non habito respectu ad numerum liberorum.

a ¶A talibus excusaretur. *Istud videtur sentire gloss. j. §. demonstratur. hîc allegato posita in ver. sexdecim. & hoc sequitur. ibi do. Bar. & in hanc opi. vergere videtur do. Ioan. And in reg. decet concessum. in j. col. in Mercur. lib. vj. dum ibi post distinctionem, quam facit glos. j. in l. j. C. de his, qui numero libe. subdit. sed vide, quòd ibi not. remittendo ad nota. in præ. §. demonstratur. verum tamen do. Azo. dicit quòd nemo à patrimoniali. lib. nu. liberorum vacat, nisi fortè xvj. pueros filios, quis habuerit, quorum educationi eum vacare oporteat, & maximè si pauper fuerit, vt in summa. C. de his, qui nume. libe. lib. x. circa prin. in ver. item à muneribus.*

SVMMARIVM.

1 *Monetarij, an quid conferant subsidijs Delphi. vide & nume. 5. 6.*
2 *Filij monetariorum, an gaudeant priuilegijs patrum. vide & nume. 7.*
3 *Consuetudinis eadem est vis, quæ priuilegij.*
4 *Mercatores se immiscentes quandoque monetariorum collegio, an debeant gaudere beneficio immunitatis.*

QVAESTIO CCCII.

1 SEd quid de monetariis? An priuilegia † concessa monetariis & operariis monetarum, transeant ad eorum liberos? Credo quòd non, per l. j. & l. semper. §. immunitati. ff. de iure immunit. & l. in honoribus. §. vacationum. ff. de vacat. & excu. munerum.
2 Ex quo sequitur, quòd † si quis monetarius moriatur relicto vno vel pluribus liberis, quòd ipsi non gaudeant priuilegio, quo eo-

rum pater gaudebat, vt monetarius. Attamen aduertendum, quia licet tales liberi non gaudeant de iure priuilegij monetariorum, per suprà allega. tamen de consuetudine diutius obseruata in hac patria, & alibi tam in regno, quàm in imperio, vbi monetę cuduntur liberi ipsorum ipso iure absque noua creatione per principem fienda, dicuntur monetarij, & gaudent priuilegiis monetariorum, si actu & habitu exerceant officium. Si autem tales liberi monetariorum essent pupilli, durante tali ætate, non gauderent talibus priuilegiis: quia non possunt exercere actu tale officium, quod tamen in hoc requiritur: iuxta l. semper. §. negotiatores. ibi, actu, &c. suprà allega. Neque eisdem liberis pupillis suffragatur, si per eorum præpositos collegio monetariorum aggregentur, cum actu non operentur, nec possent operari: vt d. §. negotiatores. imò talis aggregatio de eisdem pupillis facta, potius censetur facta causa euitandi munera & tallias, quibus subiiciuntur populares & plebeij, quàm alia de causa. ideò eisdem non debet suffragari. vt d. l. semper. §. diuus quoq;. & tenet glo. in d. §. negotiatores. ¶ Sed quid dicemus de subsidiis Delp. quæ sub nomine doni conceduntur in cessione trium statuum præsentis patriæ Delp. an tales monetarij actu & habitu debeant esse exempti à contribuendo in eisdem vigore priuilegiorum monetariis concessorum? Crederem quod sic: quia licet in eorum priuilegiis non fiat mentio de donis gratiosis, sed solum generaliter de talliis & aliis tributis: tamen ipsi sunt & fuerunt in longissima possessione, vsu, & consuetudine non contribuendi, in dictis donis gratiosis, in regno, imperio, & Del. vt est notorium. ideò prætextu talis consuetudinis debent esse tales
3 monetarij actu & habitu à dictis subsidiis exépti, quia † sicut priuilegium principis est potens à talibus quem eximendi: sic & consuetudo: nam quod potest priuilegium, potest & consuetudo, in c. super quibusdam. in §. prætereà. extrà, de ver. sig. & in l. non solent. & l. fi. C. noua vecti. imponi non posse. & l. j. in fi. cum l. seq. ff. de aqua plu. arcen. Prætereà, etiam quia sicut consuetudo est potens ad inducendum quem facere teneri contribuere in collecta principis: vt l. vna. C de auro corona. lib. x. sic etiam consuetudo contraria non contribuendi debet esse potens ad inducendam liberationem à contribuendo in talibus subsidiis. ar. in l. Arrianus. ff. de act. & oblig. cum multis similibus. Et ex tali consuetudine possunt ipsa priuilegia monetariis cócessa interpretari, quòd princeps, qui ipsa concessit, voluerit etiam ab omnibus

nibus talibus subsidiis gratiosè per modum doni concessis, ipsos fore exemptos, cum sit legitima dubiorum interpres: iuxta l. si de interpretatione ff. de legib. facit c. cum dilectus. & c. j. extrà,
4 de consuet. † Vlterius circa præmissa quæro, aliqui mercatores draperij notarij & incolæ de Romanis, Criminaci, Montilli, Burgodij, Quiriaci, & certorum aliorum locorum pręsentis patriæ Delp. se fecerunt congregari collegio monetariorum, non tamen continuè actu exercent officium: licet quandoque sic, & quandoq; non, etiam tempore quo monetæ cuduntur: sed interdum circa eorum mercantias & alias suas artes, an tales debeãt excusari à contributione dictorum subsidiorũ? credo quòd non. quia præsumi debent se eo casu fecisse aggregari collegio monetariorum, causa euitandi talia munera, ad quæ alij plebeij tenentur: ideò non debet eis talis aggregatio suffragari: per dictũ § diuus quoque. & in fraudem dictorum subsidiorum censetur fuisse facta talis aggregatio, quæ fraus propterea non debet eisdem patrocinari. l. j. in prin. ff. de dolo. & ad hoc bene facit distin. quam ponit Cy. in l. j. C. de epis. & cle. ¶ Ex quibus omnibus
5 infero tres conclusiones. † Prima cõclusio, quòd monetarij actu & habitu qui continuant opera monetariorum, dum monetæ cuduntur in patria, gaudere debent priuilegiis, monetariorum
6 & esse debent exempti à contributione in dictis subsidiis. † Secũda conclusio, quòd mercatores & alij non operantes continuè in dictis monetis, dum ipsæ cuduntur, non debent gaudere dicta
7 immunitate. † Tertia conclusio, quòd pupilli & adulti liberi monetariorum & operariorum, qui non possunt operari defectu ætatis, non debent gaudere dicta immunitate non contribuendi in dictis subsidiis: neque aliis priuilegiis monetariis concessis: etiam si collegio monetariorum forent aggregati.

SVMMARIVM.

1 *Magistri particulares monetarum, tenentur ad subsidia Delphin.*

QVAESTIO CCCCIII.

QVid autem de magistris particularibus dictarum moneta-
a rum? [a] Recordor quòd † circa xx anni sunt elapsi, vidi litẽ
1 motam in dicta curia parlam. inter consules de Romanis agentes contra Antonium & Petrum Foresij, aliàs Coppo, tunc magistros particulares dictæ monetæ de Romanis: à quibus magistris particularibus dictis, consules petebant quòd contribuerẽt in dictis subsidiis cum plebeiis dicti loci, dictis magistris particularibus dicentibus se esse exemptos, vigore dictorum priui-

legiorum monetariis concessorum, attamen dicta curia parlamenti ordinauit dictos magistros particulares debere contribuere in dictis subsidiis, Et aduertendum, quòd in dictis subsidiis contribuunt etiam illi, qui non consenserunt concessioni talis doni seu talliæ. & vide infrà quæstio.ccccxxiiij.

a ¶ Monetarum. *De materia monetarū ac monetariorum, vide C. de muri le.li.xj.in l.j.& in l.edicimus.& per totū ti.de vet.numi.potesta. eo.lib.*

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum grossatum per notarium, de protocolis alienis, an & quatenus fidem faciat.*

2 *Instrumenta de antiquo grossata, quanto tempore dicantur.*

QVAESTIO CCCCIIII.

Licet de iure instrumētum grossatum per notarium de pro-
1 tocolis † alienis, non probet nisi constet de commissione [a]
a iudicis sibi facta de talibus protocolis grossandis: iuxta c.cum P.
b tabellio [b]. extrà de fide instru. etiam si talis notarius asserat se habere talem commissionem, iuxta c.quoniā cōtra falsam.extrà de probá.& facit authen.si quis in aliquo documento.C.de eden. tamen de stylo dictæ curiæ parlamēti valet, & facit fidē tale instrumentum, nisi in discursu processus pars opponat de defectu talis commissionis. Nec sufficit, quòd pars illud opponat in iuris allegationibus, extra processum, ad partem traditis.& ita vidi iudicari, M cccclx. de mense Februarij. in processu diffinito inter Gaudizardum appellantem, & Antoniū achini appellatum de quadratio. Ad idem etiam probat instrumentū grossatum ex commissione, etiam si non constet de commissione notarij, qui grossauit, si tale instrumentū de antiquo tempore sit grossatum, per ea, quæ ponit Inn. in c. Alberi. extrà de testi. quod videt probari. in c.cū causam.extrà de prob.& in c.ad audientiā.extrà de prescr.quia vbi sunt probationes difficiles, propter lōginquitatē tēporis, sufficit præsumpta probatio, iuxta ea quæ ponit Bald.in authē.quas actiones.C.de episc.& cler.& ita etiam seruat stylus
2 præsentis patriæ Delph.in iudicādo. † Sed quāto tēpore dicātur instrumenta de antiquo tēpore grossata? Host.dicit q̄ post biennīū.in c.in præsentia.extrà de renūcia. & ponit Bal.in c.j.de milite vasallo, qui fuit cōtumax.quem sequitur Ioan.And.in c.clerici.extrà de vita & hone.cler.super verbo, breuiori. & cæteros alios casus, in quib9 requiritur, quòd interueniat oppositio partis, etiam in his, quæ sunt iuris: vide quæ dixi suprà quæst.ccxxj.
¶ Et de materia commissionis circa grossationem instrumentorum

torũ receptorũ per notarios mortuos, vide plenè quæ dixi s.q.ij.
¶De materia protocolorum vide quæ dixi suprà quæstione xix.
a ¶De commissione. *Quando autẽ hæres est notarius, tunc censetur sibi facta commissio à lege, vt ipse subscribat: voluit Bartol. in lege, si quis. §. cogetur. in versiculo vltimo scias. ff. de eden. Sed dominus Pau. de Castr. in præallegat. §. cogentur. notando sentit contrarium, quem ibi sequitur dominus Alex. in ij. colum. in versic. item not. secundum Bartol.*
b ¶Cap. cum. P. tabel. *Vbi vide dominum Ferr. tractantem istam materiam per quindecim quæstiones valde vtiles, & pulchras.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex an possit condemnare partem in fructibus, interesse, & expensis, si à parte non petantur. & numero 3.*

2 *Iudex si omiserit condemnare in fructibus, petitis à parte, an poterunt illi denuò peti.*

QVAESTIO CCCCV.

SEmpronius cõtra Titiũ obtulit libellum in rei vẽdi. petendo dictũ Semproniũ condemnari ad restituendũ fundũ, tacito de
1 fructibus fundi perceptis lite pendẽ. An † iudex possit [a] ex suo of-
a ficio reũ cõdemnare in fructibus saltẽ perceptis à tempore litis motæ? Inn. in c. grauis. extrà de restitu. spol. dicit q non: quẽ ibi sequitur Host. in lectura, pro quibus facit vltrà, per eos allegata l. ex diuerso. in princ. ff. de rei vẽd. Sed do. Ant. de But. doc. nouissimus, tenet oppositũ, q imò iudex potest condemnare in fructibus ex officio suo, etiã si actor non petierit: & allegat l. ædiles. §. item sciendũ. ff. de ædil edict. Item etiã dicerẽ in vsuris l. vsuræ.
b ff. de vsu. & secundum hanc opin. domini Ant. de But. [b] tanquam magis æquã & rationi cõsonam, fuit determinatũ per dominos meos parlamẽti in camera cõsilij die vlt. mẽsis Martij, anno do. M.ccccl x. in causa tunc diffinitiua inter Gulielmũ Vilareti supplicantẽ, & Michaëlem Olerij de Vapinco, supplicatũ, in manibus Io. Cabodi secretarij Delph. cũ etiã in dicto libello peteretur
2 debita iustitia ministrari. ¶ † Sed quid [c] si tales fructus fuerint pe
c titi, [d] & iudex omittat cõdẽnare, [e] an poterit posteà peti? Dic q
d nõ: vt dicit d. Ant. de But. vbi suprà, idẽ in interesse. Et de hac ma
e teria fructuũ, & de aliis quæstionibus vide Io. Ferra. in tit. forma libelli, quã agitur actiõe reali, in gl. super verb. simili cũ fructibus &c. ¶ Aduertẽdũ tamen, q iudex põt sup expẽsis, & interesse proferre sententiã incertã condemnãdo in fructibus & expensis taxatiõe sibi reseruata: vt dicit idẽ de Butrio vbi s. ita etiã dicũt legistę in l. j. C. de sen. quę pro eo, quod interest prof. & ita seruat

stylus

5 stylus dictæ curiæ parlamenti. ¶† Sed quid de expensis? Barto. in l. properandum. §. sin autem. C. de iud. dicit quòd non debent per iudicem adiudicari, nisi petantur. & idem Bart. in l. iij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. Sed de stylo & communi obseruantia dictæ curiæ parlamenti adiudicãtur, si æquum videatur curiæ, siue petantur, siue non: qui stylus probatur authoritate glo in l. fin. C. quando prouoc. non est necesse quam gl. approbat Ioan. de Imo. vt scripsi suprà quæstio. ccxxj. maximè, quãdo pars petit sibi debitam iustitiam ministrari.

a ¶ Iudex possit. *Quoniam etiam debet, vt colligitur in Spec. in titu. de dispu. & alleg. §. satis clarè. ver. sed nũquid de fructibus. & se. iũcto ver. Sed nunquid iudex. Et istud intellige de fructibus lite cõtesta. perceptis.*

b ¶ Domi. Antoni. de But. *Vide de hoc d. Abb. in d. c. grauis. in penul. col. ver. sed circa hoc. de restitut. spolia.*

c ¶ Sed quid. *Vide per domi. Abb. vbi suprà in proxima Apostil.*

d ¶ Fuerunt petiti. *Est autem notandum, quod fructus ante litem contesta. percepti, si non fuerint petiti ante, post sententiam peti possunt. l. ex diuerso in glo. errore. ff. de rei vendicatio. Sed secus est, vt ibi habetur, de fructibus post lit. contesta. perceptis.*

e ¶ Condemnare. *Si iudex omittit condemnare in fructibus petitis, tenetur de suo refundere, & secundum dominũ Ioannem Andr. in additione Spec. titu. de disputatio. & allega. in §. satis clarè. fructus autẽ post litem contestatam percepti, possunt peti, quandocunque post sententiam: iuxta notata per glossam, errore. in lege, & ex diuerso. ff. de rei vend.*

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio debitorem an currat contra debitorem, intermissione vnius pensionis annuæ. & nume. 2.*

QVAESTIO CCCVI.

1 POne quòd debes mihi x. annua: soluisti per tres annos, & in quarto anno desinis soluere. † nunquid currit tunc præscriptio pro illis præstationibus, quas debeo facere in futurũ in sequẽtibus annis? Circa hãc quæstionẽ est magna contentio inter Bulgarũ & Mar. in l. cũ notissimi. in §. fi. C. de præscr. xxx. vel xl. anno. vbi Mar. dicit ꝙ nõ: imò in quolibet anno incipit sua præscriptio. sed Bulg. dicit contrariũ, & reprobat opinionẽ Mar. per l. eos. in princ. C. de vsu. Io. verò & Azo distinguunt, quos sequitur glo. inter annuum debitũ, & vltimam voluntatẽ, & annuum debitũ ex cõtractu inter viuos, & sic dissident Marti. & Bulg. vt habetur in glo. d. l. cũ notissimi. in §. fin. Sed docto. moderni non approbant dictam distinctionẽ: imò indistinctè dicũt, & sequuntur

tur opinio.Mart.& approbant eius opin.Primò,ex d.§.fi.vbi parificat annuum debitum tam ex vltima voluntate,quàm ex contractibus.Prætereà,non poteſt negari,quòd in contractibus pro ſequentibus annis non fiat obligatio, ſaltē in diem.vt ff.de oper. liber.l.qui bona.& l.Stichum.§.ſtipulatio.ff.de verbo.obliga.& C.quando dies legati cedat.l.j.& in d.l cùm notiſſimi.§.illud.& C.de anna.except.l.j.in fin.ergo,&c.¶ Nec obſt.d.l.eos.quia ibi loquimur in acceſſoriis.Nec obſtat huic reſponſioni,ꝙ gl.opponit.d.l.cētum.vbi durat acceſſorium ſine principali: qui refert, vtrum eneruetur ius actoris præſcriptione,quia tunc tolleretur omne ius in acceſſoriis, eò ꝙ præſcriptone cōpleta videtur cōpleuiſſe totū,vt non teneatur ad aliquas præſtationes.Aut eneruetur ius actoris per ſolutionem,quia ſi in totū ſatisfacit, in to-
2 tum tollitur,ſi pro parte remaneat.†Concluditur ergo, quòd annuæ præſcriptioni nō currit præſcriptio indiſtinctè, niſi à principio cuiuſlibet anni. Et hoc verū,niſi ceſſaretur per centum annos, tunc enim ſatis poteſt concedi,quòd omne ius eſt ſublatum. vt ff. de vſufruct.leg.l.ſi vſusfructus.& ff.de vſufru.l.an fructus. & hanc concluſionem Marti.ſecuti ſunt Iaco.de Aret.Ray.Petr. Cyn.& Bald.in d.l.cum notiſſimi.§.fi.& Cy.iteratò hanc ſuam opinionem recitat in l.plures apochis.C.de fide inſtru. Et hanc opinionē etiam videtur ſequi Bart. in l.de pupillo.§.ſi pluribus. ff.de noui ope.nun.Et pro hac opinione ſemper vidi iudicari in omnibus curiis præſentis patriæ,de tempore,quo practicabam, & plures ſententias pro hac parte obtinui,& ſuper hac quæſtione fuit inter nos in camera cōſilij de hoc anno domi.M.cccclx. de menſe Martij diſputatum,& allegatæ rationes hincinde circa diffinitionem proceſſus fratrum minorum Grationop.agentium contra Claudium coſtani, & Petrum Marelli.ſed ex aliis fundamentis fuit dictus proceſſus diffinitus contra dictos fratres minores. ideò tunc non fuit deciſa hæc quæſtio. ſed credo opinionem Martini & ſequacium eſſe veriorem, per text.in d.l. cum notiſſimi.in §.fin.dum parificat hoc caſu contractum vltimæ voluntati. Salyce. verò qui poſteà ſuperuenit, tenet quòd præſtatione annui debiti ex vltima voluntate, nō præſcribitur, quo verò ad aliam præſtationem annuam debitam ex contra-
a ctu, ipſe fecit quandam nouam opinionem [a] diſtinguendo pro concordia Martin.& Bald. quæ ſua diſtinctio, ibi videatur. ſed adhæreo ego Guido Papæ opinioni Marti.Iacob.de Aret.Rayn. Petr.Cyn.Bart.& Bald.& ſequacium, quorum opinio eſt magis

com

communis: ideò insequenda in iudicãdo, iuxta l. scire oportet. §. illud. cum §. sequen. ff. de excusa. tuto. attento etiam quòd est magis amica textui. in d. l. cùm notissimi. §. fin. vt suprà primo dixi. ¶ De materia interruptionis præscriptionis, vide quæ plenè dixi infrà q. ccccxvj. ¶ An in præscriptione libertatis contra seruitutem, vel liberationis contra obligationem, requiratur bona fides de iure ciuili, & quid de iure canonico: vide quæ plenè scripsi infrà q. ccccxvj circa finem.

a ¶ Nouam opin. *Quæ vult quòd annuæ præstationi, & annuæ obligationi curriculis xxx. anno. sit præscriptũ. & sic, secundum eum, non potest actor petere reũ condemnari ad præstationẽ annuam pro futuro tempore: sed ad præstationẽ cuiuslibet anni medij, infrà dictos xxx. annos. hæc quo ad annuã stipulationẽ. Quo verò ad annua legata, tenet ipse do. Saly. dom. Martinum non per omnia verũ dixisse, vt in §. fi. hic alleg. in iij. col. in ver. sed aduerte pro Deo. Profectò istiusmodi opinio dom. Salyc. in consideratione subtilis speculationis laudabilis est. in ratione autem veritatis, & æquitatis, & modernorum iudicio domi. Martini opinio probabilior videtur. Quia sicut ipse domi. Salyce. concedit annuam præstationem rectè peti pro secundo, tertio, quarto anno, & deinceps vsque ad xxx. annos: ita est pro primo. ij. iij. iiij. & cæteris annis post xxx. annorũ spacium emensis, eam peti posse videtur. Nam radix causalis virtute cuius petitur huiusmodi annua præstatio, æquè substituit vtrobique, cum & illa in quolibet anno propagetur in annos centum extendenda. & facit quod dicit dominus Cyn. in l. si certis annis. in iiij. colum. in decima quæst. ibi, sed cùm soluo vno anno indebitum, &c. C. de pact.*

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio annuæ præstationis, quanto tempore acquiratur.*
2 *Seruitia annua quanto tempore acquirantur.*
3 *Seruitus realis quanto tempore præscribatur, remiss.*

QVAESTIO CCCCVII.

QVia suprà proximè scripsi de actione, quæ competit pro
1 annua præstatione, an & quando præscribatur: † Quæro circa hanc materiã de alia quæstione: quidam soluit mihi xl. annis censum seu aliam annuam præstationẽ, an acquiratur mihi actio cursu dictorum xl. annorũ. vel an requiratur tantum tempus, quod de contrario memoria hominis non existat. in hoc variauerunt doctores iuris canonici, & ciuilis: quia Innocent. in cap. de quarta. extrà de præscrip. dicit, quòd sufficiũt xl. anni. & allegat text. in c. quia. decima, q. tertia. & in cap. contra morem. c. distin. & ff. de aqua plu. ar. l. j. §. j. Host. pariter idẽ sentit, in c.

a in c.peruenit.extrà de cen.†vbi dicit,quòd seruitia annua acquiruntur spacio xl.annorum:quod dicit verum de his,quæ ius commune non vetat: quia in his,quæ ius commune vetat,requiritur tantum tempus, quòd de contrario memoria hominis non existat. Idem dicit ipse Hostien.in summa de cen.§.quis census.vbi dicitur,quòd si quis agit petitorio,& proponat causam,ad quam probandam inducit patientiã longi temporis,obtinebit.si tẽpus probet. alle.ff.de vsu.l. cùm de in rem verso. Sed secundum iura nostra dicit ipse Host. requiritur probatio longissimi temporis videlicet xl.ann. Idem tenet ipse Hosti.in summa in tit. de consuetudine.in §.obtentis.vbi dicit,quòd secundum leges ad inducẽdum præscriptionem longi temporis & consuetudinem sufficiũt x.an. inter præsentes,& xx. inter absentes:tamen secũdũ ca-
a nones requirũtur xl.anni. [a] allegat.c.olim. extrà de cen. vbi non profuit tempus xxxvj.anno. soluenti ad certã monetã.sed requiruntur xl. anni. Idem tenet ipse Hostien in summa de præscr.§. quare. ver. puto. vbi dicit ꝙ negatoria potest semper intentari, nisi sit spaciũ tanti temporis,cuis initij memoria hominis nõ existat in contrarium,licet secundũ leges sufficiat longũ tẽpus x.annorũ.Ita dicit ipse Host.Io.an.etiã idẽ dicit in c.j.de præscr.li.vj. videlicet quòd de iure canonico requirũtur lx. anni. licet de iure ciuili sufficiant x.an,Hẽr.Bohic in c.peruenit extrà de cẽsibus dicit,ꝙ quicquid dicant alij, seruitutes habentes causam discontinuã:vt sunt isti cẽsus,præscribuntur spacio xl. annorũ:dummodo nõ sint tales seruitutes,quas ius commune posideri vetet. Et ita etiã tenuerũt Bern.& Io.Hispanus,vt ibi refert ipse Hen.Bohic, Do. verò Card Floren. videlicet, Fran.de Zabar.in d.c.peruenit. tenet post Host. quòd requiruntur xl. anni.ita tenet in iij.& iiij. suis quæstionibus.Idem etiam tenere videtur Ant.de But.in d.c. peruenit.Dom.verò Panormit.doct.nouissimus. in c.de quarta. & cap. si diligenti. extrà de præscript. videtur velle, quòd sufficiant x.anni.dum allegat d.l. cum de in rem verso. Spe. verò in tit.de resti spo.§.nunc dicamus. versi. sed si quis.& in versi. pone rusticus. dicit, quòd in rustico, quando per eius dominũ annua pensio petitur,requirũtur xx.an.ratio quia præsumitur violentia facta per dominum subdito.idẽ tenet Inn.quòd presumatur violentia facta per dominum subdito.in c.bone.lo.ij.extrà de postulatione prælatorum.idem sequitur Ioan.Fab in §.æquè.instit.de action. vbi dicit, quòd si potens vsus est supra non potentem. ꝙ præsumitur violentia: maximè quando gagiabat vel arrestabat

subditos

ſubditos:prout facere conſueuerunt Barones & Bannereti præſentis patriæ Delph.quia alibi dicit Innoc.quòd inter dominum & ſubditos, metus præſumitur.in cap. ſi diligenti. extrà de præſcript.in aliis verò, quàm in ruſtico. ſentit ibi Specul. quod ſufficiunt x. anni, dum ibi poſteà ſubiungit, quòd ſufficit longum tempus allegando d.l.cum de in rem verſo.Hoc idem ſentire videtur ipſe Spec.in tit.de iure emphyt.in §.non ſolum.verſ.lxiij. vbi dicit, quòd ſi emphyteuta non vult cenſum ſoluere, niſi dominus ſibi prius oſtendat titulum, certè agendo negatoria, emphyteuta abſolueretur, niſi dominus de iure ſuo doceat, vel oſtendat ſibi penſionem fuiſſe ſolutam longo tempore,quod longum tempus dicitur x.anno.glo.verò in c.ſeruitium.xviij.quęſt. ij.videtur ſentire,quòd ſufficiant xl. an. dum dicit longiſsimum tempus requiri. Et pro hoc videtur text. ad literam in d.c.olim. de cenſibus.Ioan.Fab.verò in d.§.ęquè.inſtit.de act.dicit quòd licet quo ad legiſtas ſufficiant x.anni.per d.l.cum de in rem verſo.
b & ibi gl.& doct.tamen quo ad canoniſtas,[b] qui videntur habere aliam doctrinam in præſcriptione ſeruitutum,requiruntur vniformiter xl. anni. allegant c.cum eccle. Sutrina. de cauſa poſ.& proprietatis.niſi præſcriptioni reſiſteret expreſsè ius commune, quia tunc dicit ipſe, requireretur tantum tẽpus, ꝙ de initio memoria hominis non exiſteret:iuxta c.j. de præſcrip. lib.vj. Dom. de ſancto Gemi.doct.nouiſsimus.in d.c.j.de præſcrip.lib.vj.dicit ꝙ communis opinio canoniſtarum eſt,quòd requirãtur xl anni. Et ita ſecundũ hanc communem opin. iudicauit hæc curia parlamenti, in cauſa domini de Aquis Somontij ex vna parte,& homines d.loci Somõtij,in manib. Ant.de molena ſecretarij Delp.
3 & de quo etiam ſcripſi in xcj.¶Sed†[c] quanto tẽpore præſcribatur
c ſeruitus realis:vide, quæ plenè dixi .q.cccccIxxiij. ¶De materia interruptiõis vide quę plenè dixi ĩ.q.cccxvij.Et ibi multas alias quæſtiones in materia præſcrip. Pet. Iac in titu. ſuper penſione, ſeu reditu libellus.in verſi. item credo. & dicit vnum ſingulare, videlicet, quòd in acquirendo quaſi poſſeſsionem annuæ præſtationis,ſufficiunt duo anni.¶De materia negatoriæ vide ſuprà, quæſt.xxviij.& in primo,conſiliorum meorum.

a ¶Secundum canones requiruntur xl. anni. *Hoc in rebus eccleſiæ. ſed in rebus priuatorum xxx.an.c.ſanctorum.& ibi gl.in ver.ſi ſyncere. in fi.extrà de præſcriptio.& xvj.q.iiij.poſſeſsiones.& in glo.j.& do.Panor.in c. de quarta.in iiij. col.in ver.ſed quantum ad principalem articulum.extrà de præſcriptio.*

¶Quo

b Quo ad canoniſtas. *Ad pertingendum verticem huiuſce quæſtionis, vide omnino do. Panor. in c. peruenit. in ij. col. in ver. & ex hoc dicto, extrà de cen. & breuiter hoc duxi notandum. & magnum eſt diſcrimen, vtrum aliquid intenditur ex cauſa præſcriptionis, vtrúmue ex alia quauis cauſa habili, ad transferendum ius prætenſum probanda per tempus. Nam in primo caſu nititur quis ex tempore: & tunc tempus longum aut longiſsimum ſecundum naturam actionis requiritur, & ſtylum fori, & qualitatem perſonarum, in quo & inter quas contenditur. In ſecundo verò caſu innituntur cauſæ quas quis probat per præſumptionem ex curſu diuturni temporis, reſultantem, & tunc regulariter ſufficit tempus x. anno. niſi ageretur de mutatione ſtatus, perſonæ: vel niſi ageretur contra ruſticum: vel niſi ius commune reſiſteret: vel niſi induceretur huiuſmodi præſumptio, contra patientem, vbi ageretur de magno præiudicio. Quia tunc non ſufficeret allegare titul. ſed oporteret probare: nec ſufficeret curſus longi temporis: ſed neceſſaria foret præſcriptio legitima: ac quoque exiguntur anni xxx. ſingula in quàm ſingulis pertinenter referendo. Ad horum ſiquidem pleniorem intelligentiam vide do. Innoc. in c. de quarta. in glo. ſua, in verſic. quadragenaria. extrà de præſcript. Et adde ibi do. Io. An. in iiij. col. in verſi. & de materia glo. & do. Panor. in vj. col. iiij. §. expediendo & ampliando in verſic. venio ad primum. & do. Fel. in xiij. col. in §. vtrum in præſcribenda libertate, per totum vſque ad calcem. & do. Roſ. in iiij. parte in tractatu de actione ciuili. in rubr. de ac. ex ſtipu. ex tempo. præſump. in prin. & in ver. ego ago. & in iij. & vj. oppoſi. & Spec. in ti. de cau. poſſ & proprie. in §. j. in iij. col. in verſi. hæc forma obtinet. de reſt. ſpo. in §. ij. in ver. ſed & ſi aliquis. vſque in fi. tit. & de cenſi. in prin. & in verſic. & in petitorio, & do. Odo. in l. ſi certis annis. in iij. col. in verſi. & ideò vos dicetis. & in ver. ex prædictis ergo apparet. C. de pactis. & ibi do. Cy. in iij. col. in j. reſtat vt videamus. in ver. ſi quæro. & in ver. ix. iuxta præmiſſa. & ibidem d. Bar. in ij. col. in iiij. oppoſitione. & in l. cùm de in rem verſo. in ver. quæro, ruſticus dedit. & in ver. item ſi volo. ff. de vſur. & ibi vide omnino glo. in ver. longo. & eundem do. Bar. in l. litibus. in verſic. ex hac litera. C. de agric. & cenſi. lib. xj. & do. Bal. in prædic. l. ſi certis annis. in tertia & quarta oppoſitione. & in verſi. venio ad quæſtionem & in verſi. iuxta hoc quæritur. & vide omnino ipſum do. Bald. egregiè & compendioſè hanc materiam perſtringentem, in præallegat. l. cum de in rem verſó. in verſi. ſed pro huius declaratione. & dom. Salycet. in d. l. ſi certis annis. in iij. col. in verſic. concludamus prædicta ſic. C. de pactis. & dom. Ioann. Fabri inſtitut. de actiobus. in §. æquè in ſexta col. in verſiculo, quid ergo dices in ſeruitijs & præſtationibus.*

SVMMARIVM.

1 *Præscriptioni annuæ præstationis, non sufficit probare cursum temporis sed debet causa specifica allegari.*
2 *Libelli forma in præscriptione xl. ann.*
3 *Causa quæ debeat allegari in præscriptione, disting.*

QVÆSTIO CCCCVIII.

SEd iuxta præfatam materiam, quæro an sufficat allegare tem
1 pus xl. ann. vel requiratur† quòd allegetur causa cū concursu temporis, & an causam sufficiat allegare in genere, vel si debeat in specie allegari, vt agēs possessorio ad solutionem talis annuæ præstationis obtinere debeat. Et circa hoc puto, ꝙ sit necesse allegare causam veram, & sufficientē, in specie: licet non probet: & proponat actor in iudicio talia, vel similia verba: Peto talem
2 censum, quē† mihi debes ex tali contractu (ipsum specificādo) ad quem contractum probandū induco possessionē xl. ann. secundū Cano. vel x. ann. secundū Legi. vt in præce. q. dixi. & istud sufficit, si autē solū diceret actor peto cēsum: quia mihi eū soluisti xl. an. hoc certè nō sufficeret: vt dicit gl. & Arch. in c. seruitiū. xviij. q. ij. Idē gl. in c. peruenit. extrà de cen. quā ibi sequūtur Host. & Hen. Bohic, & dom. Cardinalis Florent. in eodem c. peruenit. in iij. & iiij. quæstionibus. vbi dicit, ꝙ ille, qui vult probare sibi censum debitū, sufficit ꝙ alleget causam in libello: quanuis eā non pro-
a bet; dummodo probet [a] censum annuū sibi fuisse solutū xl. annis. Et ibi allegat multos alios doct. ita tenuisse. Idem tenet do. Ant. de Bu. in d. c. peruenit. Idem etiā tenet dom. Cardinalis Florent. Pano. in c. de quarta. & in c. si diligenti. extrà de præscr. Idē tenet Io. An. in c. de præscr. lib. vj. vbi quærit, an petens solutum spacio xl. annor. probata solutione xl. ann. obtineat & dicit ꝙ communis opinio legistarū: quam communē opinionem sequuntur moderni Canonistæ, in d. c. peruenit in gl. ij. est: ꝙ si allegat & probet tempus tantū sine aliqua causæ allegatione, nō sufficit ad obtinendū: si autem allegat causam, sufficiat. ita etiā ibi dicit de sancto Geminiano. & dominnus Cardinalis Floren. dicit alibi in d.
3 c. peruenit. ꝙ licet sufficiat† in seruitutibus realibus allegare causam propinquā: puta dominium: non sic est in personalibus, in quibus debet allegari causa remota in specie: puta contractus, ex quo insurgit obligatio. allegat glo. quæ hoc tenet in l. ij. §. circa. ff. de doli exceptio. & ista est cōmunis sentētia Canonistarum. Legistæ pariter idem tenent ꝙ requiratur allegatio causæ cum probatione possessorij: licet causa allegata non probetur. ita dicunt

cunt gl.& doct.in l.cũ de in rẽ verso.ff.de vsu.gl.etiãDy.Bar.in l. litibus.C.de agric.& censi.li.xj.& Cyn.Per.in l.si certis an. C. de pac. dicũt. ꝙ licet in realibus actionibus causam propinquã siue
b immediatã sufficiat allegari,nõ tamen sic in personalibus, b sufficit causam immediatã,scilicet obligationẽ allegare. Sed oportet dicere causam remotã, scilicet contractũ:vt ff. de exceptione rei iud.l.& an eadẽ causa.§. actiões. & ideo dicunt nõ sufficere in libel.dicere,ꝙ reus obligatus est ad soluendũ d.censum,& ꝙ longo tẽpore soluit:sed oportet,ꝙ dicat:dico te obligatũ ex tali contractu ad talẽ annuũ censum.& ita hoc sentit gl.in l.ij.§.circa.ff. de doli excep.ibidẽ tenet Bal.in d.l.si certis annis.dicẽs,Aut nulla causa allegatur:sed est minus sufficiens,& nõ valet.Aut allegatur sufficiẽs & idonea:& talis satis probatur & pręsumitŗ per longã pręstationẽ:quia talis præsumitur causa,qualis per effectũ demõstratur &ibi prosequitur ipse Bal.hãc materiã per vj.chartas. idẽ tenet Ang.in sua repetitione d.l.si certis an.vbi dicit,ꝙ cõmunis opinio Legistarũ & Canonistarũ est, ꝙ allegetur causa vera cũ discursu & præstatione longi tẽporis,secundũ Legistas,& secũdũ Canonistas lõgissimi,scilicet xl.ann.ꝙ sufficit & præsumitur causa,quod tamẽ nõ sufficeret, si nulla causa allegaretur. Itẽ sequitur Bar.in d.l.cũ de in rẽ verso.vbi dicit, ꝙ cautus aduocatus debet asserere in libello illã annuã præstationẽ sibi deberi ex stipulatione:& tũc sufficit probare illã annuã præstationẽ, qua probata operabitur illud qđ operaretur probatio stipulationis. Idẽ etiã ibidẽ tenẽt Bal. Ang.& Io.Fab.in §.æquè instituta.de ac. vbi dicit,ꝙ nõ sufficeret tẽpus per se,nisi esset tantũ tẽpus, cuius initij memoria nõ existeret in contrariũ:nisi allegaretur causa idonea.Conclusio ergo est ista,ꝙ debet exprimi causa idonea : licet nõ probetur cũ præstatione temporis:aliàs debet sequi absolutoria sententia. Et ita fuit decisum per dominos meos parlam. in diffinitione causæ, de qua in præcedenti quæstione fit mentio.

a ¶Eam non probet. *Videtur tamen probari oportere solutũ fuisse ex causa allegata,ne vsus longi temporis operetur duo specialia contra.l.j.C.de dotis promiss.do.Sal.in l.si certis ann.in iiij.col.in ver.quæro dixi.C.de pact. & ibi do.Bal.in iij.col.in ver. extrà opponitur.& do.Bar.in l.cùm de in rẽ verso.in ver.breuiter aduerte.et in ver.nunc ad propositũ. ff.de vsuris.*

b ¶In personalibus. *Adde do:Cyn.in prealle. l.si certis annis.in iiij.col.in vers. iuxta hoc quæro. vbi ipse assignat rationem : quare in obligationibus personalibus non sufficit causam propinquam siue immediatam allegari:sed in realibus obligationibus bene sufficit.*

SVMMARIVM.

1 *Verba illa, Præscriptione, &c. in aliquo contractu adiecta, an impediant cursum præscriptionis. Et quid si proferantur à statuto. num, 2. Et quid si à contrahentibus. num. 3.*

4 *Malæ fidei possessor, quòd præscribat, an statuto posit induci remiss.*

QVÆSTIO CCCCIX.

a QVæro quid[a] operētur illa verba, præscriptione non obstante, &c. †in aliquo actu adiecta, an impediāt cursum pręscriptionis? Bal. in c. de c. Corradi, §. pretereà. in feu. col. x. dicit ꝙ nō, per regulas generales, quæ habētur in l. sicut. & l. oēs. de præscri.

2 xxx. vel xl. annorū. †sed quid si illa verba proferātur à statuto? verbi gratia, dicit statutū, ꝙ instrumentū publicū demādetur executioni, non obstāte aliqua pręscriptione. dic ꝙ tale statutū non potest intelligi, ꝙ remoueat pręscriptionē longi tēporis, quę nō habet locū in actionibus personalibus: nisi vno casu. vt C. de vsuf. l. corruptionem. ergo vt aliquid operetur, debet intelligi, ꝙ remoueat præscriptionē lōgissimi tēporis, scilicet xxx. vel xl. annorū: iuxta quod vide quod not. C. ne rei dominicę vel tēplorū. l. vniuer

b sas. & de decurionibus. l. si quis decurio. li. x. [b] Sed d. Ant. de But. indistinctè tenet, ꝙ statutū ciuitatis valet, quòd nulla pręscriptio currat: quia populus pōt cōtra legē statuere. in l. omnes populi. ff. de iust. & iure. licet videatur contra publicā vtilitatē: vt in l. j. ff. de vsuc. tamē quia habet naturalē æquitatē, ne quis locupletetur cum aliena iactura, tale statutū sustinetur. l. nā hoc natura. ff. de cond. indeb. & facit quod voluit Io. And. in c. possessor. de reg. iur. in mercurialib. Ita dicit Butr. vt refert d. Io. de Grassis, in c. cum à nobis, extrà de præscript. prout reperio in recollectis meis, sub ipso, dum legebat Thaurini, scriptis & reportatis. Et ita seruat stylus curiæ sancti Marcellini: in qua curia contra obligatū ad dictam submissum conceduntur præcisę non obstante præscriptione. Sed respectu submissionis ad dictā curiam aduerte, quia non sufficeret simplex submissio, nisi instrumētum debiti etiā sigillo dictæ curię sancti Marcellini vnà cum submissione esset sigil-

3 latum: vt plenè dixi suprà quæstio. clxxxj. ¶ †Sed quid si verba prædicta proferantur à contrahentibus, vel à testatore, qui iussit solui nulla præscriptione obstante? Videtur quòd in infinitum extendatur: iuxta l. quod si nolit. §. si quid ita. ff. de ædil. edic. sed Bart. dicit quòd huic exceptioni, cùm sit merè odiosa, non potest renunciari, ita not. ipse in l. j. ff. de vsucap. & in l. nemo potest.

c ff. de legat. j. [c] & de hoc etiam tetigi suprà quæstio. cccxix.

¶ Sed

¶Sed quid si illa verba ponãtur in rescripto principis, vel aliquo priuilegio? dic vt not. C. de sacr. sanc. eccl. in auth. quas actio. ista sunt verba Bal. in loco præal. attamen in hac materia vltra Bald. vide l. ij. & l. repet. ff. quib. mod. vsusfru. amit. vbi per hæc verba, toties quoties, &c. vel similia impediri potest præscriptio. Ita dicunt doct. per illa iura. & facit bene quod no. Bald. in l. ij. C. vt in
4 posses. leg. ¶De materia † an statuto possit induci, quòd malæfidei possessor præscribat: tetigi aliqua supra. quæst. cxcix. circa fi. &c.

a ¶Quæro quid. *De hoc vide per Angel. in authent. vt de caterò non fiant commut. versi. mt. col.*

b ¶Lib. x. *Hucusque inclusiuè à princip. sunt verba formalia. d. Bald. in prædicta hic alleg. posita in §. versi. quæro ergo.*

c ¶ff. de leg. j. *Hucusque à princ. huius versi. sed quid, recitantur pariter verba formalia. d. Bald. in princ. §. præterea. posita in versic. ista. Et pro decisionibus quæstionis optimè facit, quod dicit d. Bal. in l. j. in vlti. col. in versi. quæro si promitto. ff. solu. matri. Et quòd per pactum non possit fieri, quòd non currat præscriptio nisi xl. annorum, tenet d. Ang. de Vbald. in authent. vt de caterò non fiant commuta. colla. v. in versi. ibi, nullo tempore. Sed vt ibi vult, hoc tamen fieri posset per statutum, dummodo præscriptio excedat centum annos.*

S V M M A R I V M.

1 *Filiusfamiliàs conuentus super compulsorijs in curia parlamenti, an possit opponere de nullitate: eò quòd non fuerit conuentus de authoritate patris.*

QVAESTIO CCCX.

DE iure filiusfamiliàs in agendo, aut defendendo non potest esse in iudicio sine authoritate patris, & si existat, iudicium
1 est nullũ, vt plenè dixi suprà, q. liiij. † Sed pone quòd filiusfamiliàs cõuenitur per cõpulsoria, in iudicio in curia parlamẽti, vel sancti Marcellini, in quibus certæ exceptiones admittũtur, aliis reiectis, ex contractu cum eo facto, ex quo obligatur in l. tam ex contractibus ff. de iud. An talis filiusfamiliàs poterit dicere processum nullum defectu authoritatis patris? dic quòd non secundum quod iudicatur in dicta curia parlamenti cum secundum statuta Delph. certæ exceptiones contra cõpulsorias admittũtur, de quarum numero non est ista exceptio nullitatis considerato etiam, quòd hæc curia parlamẽti non attendit ad hanc patriam potestatem: vt scripsi d. q. liiij. Ita fuit determinatum die iij. mensis Apri. M. cccclx. in causa tunc diffinitiua inter Io. Vesperie de Romanis appellantem, & dominã Abbatissam verneisonis, appellatam, in manibus Ant. de Molena: licet contrariũ de iure videa-

a tur, per ea quæ dicit Bar.[a] in l.diuus.ff.de test.mil. ¶ De materia statuto.Delph.in quo aliquæ exceptiones admittuntur: an aliæ videantur reiectæ: vide quæ dixi suprà q.ccix.& in apparatu, quem feci super dicto statuto Delph.de literis compulsoriis & præcisis concedendis. Et an filiusfa. possit appellare pro patre sine mandato & appella. introducere, vide suprà q.cciij.

a ¶ Dicit Bart. *Aduerte, quia d. Bar. in d.l. diuus hic alle. legitur quando quis opponit talẽ exceptionẽ, quæ dicit sententiã seu processum non esse sententiam seu processum. Et ideò in hoc casu est distinguendũ, aut allegatur sententia seu processus esse nullus ex defectu iurisdictionis: & tunc de hac nullitate poterit opponi, per ea quæ dicit d. Io. An. in cle. j. extr. de seq. poss. & fru. Aut allegatur nullus ex defectu solẽnitatis vel formæ iuris cõmunis, & tũc secus. Aut allegatur defectus formæ seu solẽnitatis substãtialis ipsiusmet sentẽtiæ, siue processus, etiã tunc auditur opponẽs. Sed vbi allegatur nullitas, quæ non tangit formã seu solennitatem substantialem ipsius rei, prout est in casu huius quæstionis, non admittitur exceptio talis nullitatis. Ita colligitur ex scriptis do. Barto. in l. j. §. qui refert. in versicu. ego in ista materia. ff. quod vi aut clam.*

SVMMARIVM.

1 *Prælationis ius an possit alteri cedi siue remitti.*

2 *Laudimium an debeatur ex remissione, quæ fit inter socios cohæredes.*

3 *Dominis duobus existentibus, vter vtetur suo iure in laudimio.*

QVÆSTIO CCCCXI.

Dominus directus potest rem emphyteuticariam quando
1 alienatur iure prælationis sibi retinere. † sed hoc est verum, si velit eam retinere nomine suo. Nam si vellet nomine alterius sui amici eam retinere, non posset: vt l. fi. §. sed nec hac occasione. in fi. C. de iur. emph. in auth. vt decæterò non fiant cõmuta. circa medium. & hoc ibi no. per Iac. & doc. in §. decæterò. col. v. facit ff. de iur. do. l. si mulier. §. ex asse. & de lega. præst. l. iij. §. j. & de adm. tut. l. si pluribus. & per Cy. in l. ad officiũ. in fi. C. cõmu. diui. & fa-
a cit l. iiij. §. cum igitur. ff. de in diẽ adiectio. ita tenet Dy. & Bar.[a] in d. §. cum igitur. in j. quæstio. & Petrus Heliæ in suo tract. de iur. emphyt. & ita vidi semper iudicari in hac curia parla. Delp. ¶ De aliis verò multis quæstionibus in hac materia iuris emphyteuticarij, vide quæ plenè dixi suprà, quæst. xlvj. xlvij. xlviij. q. c.
2 cj. cvij. cxxiij. clxxj. clxxiij. clxxiiij. & infrà quæst. seq. ¶ Sed an ex remissione, quę fit inter socios cohæredes, debeatur laudimium? dic quòd non, secundũ Bar. in l. fi. ff. de cond. furti. potest fieri cautela, quòd dominus directus non poterit rem capere iure prælationis

tionis, si emphyteuta vendat, si dominus voluerit laudare: nam hoc casu si laudet, tenebit venditio, si non laudet, vẽditio, quæ est conditionalis, deficiet. Istud consilium tradit & ponit Bart. in l.

5 quod sæpe. §. si quis amico. ff. de contrah. empt. & vend. ¶ Sed † si sint duo domini directi, quorum vnus vult retinere iure prælationis, alter verò non, sed vult inuestire emptorẽ. Dic quòd quilibet vtetur iure suo. allega. j. §. si alter ex hæredibus. ff. quorum lega. licet contrarium videatur per l. quod si quis. §. fi. ff. de in diem addic. vide super hoc quæ dixi infrà q. cccccviij. ¶ De materia iuris prælationis tetigi in aliis terminis, infrà q. cccccclxxv.

a ¶ Et Bart. *Caue quia nil per Bart. nec Bald. in §. quem noster hîc alleg. sed bene facit in ar. authent. vt de cæterò. com. ec. re. non si. col. v. tam in rubro quàm in nigro. ibi vt perpetuò apud.*

SVMMARIVM.

1 *Re cedente in commissum, an dominus non poterit agere post quinquenniũ.*

QVAESTIO CCCCXII.

Pone, quòd postquàm res cecidit in cõmissum, dominus stetit

1 per quinquennium, † quòd non egit contra emphyt. sed semper eum dimisit possidere: nunquid post quinquenniũ poterit agere? videtur quòd non, pro quo videtur casus in l. ij. C. de vecti. & commissis. iuncta l. cotem. §. dominus. ff. de publ. & vecti. ad quod facit l. j. C. de contractibus iud. & l. fi. C. si maior rem sine decreto vend. credo tamen contrarium, quia condictio ex l. ij. C. de iur. emph. est personalis, vt in §. appellamus. instit. de actio. & ita

a durat vsque ad xxx. ann. [a] quãdo proponitur in modũ agendi, sed si in modũ excipiendi, est perpetua, inst. de perpe. & temp. acti. in prin. Et ista vltima pars seruatur in iudiciis, prout semper vidi obseruari, tam in curiis temporalibus, quàm spiritualibus præsentis patriæ, &c. ¶ De præscriptione iuris agendi ad supplementum legitimæ, vide quæ dixi suprà q. lxxxij. & de præscrip. iuris adeundi hæreditatem, vide quæ dixi q. xcvj. consi. meorum.

a ¶ Triginta annos. *Quinetiam si emphyteuta per mille annos possideret, & non interuerteret possessionem, nunquam præscriberet licet pensionem non soluat, & figat in animo suo, quòd rem illã, vt propriã possideat: secundum Spe. in ti. de loca. in §. nunc aliqua. vers. seu. q. xliiij. circa med. & fi.*

SVMMARIVM.

1 *Pedagium si quis fregerit, emolumentum condemnationis cui applicetur.*
2 *Pedagium qui emit, an videatur pœnas transgressorum emisse.*
3 *Confiscationes an pertineant ad proprietarium, vel vsufructuarium.*
4 *Confiscatio facta ad bona, quò porrigatur.*

QVAESTIO CCCCXIII.

1 VBi aliquis condemnatur ex eo, quòd fregit pedagium, id est, † quòd transiuit absque soluendo vel areysonando pedagium, emolumentum condemnationis debet firmario pedagij applicari, per tex. in l. si quis. [a] C. de vect. & cõmis. Sed stylus dictæ curiæ parlamenti habet in contrarium: quia talia adiudicantur fisco vel alteri bannereto tradentibus ad firmam eorum pedagia: nisi aliter inter partes fuisset actum. ita vidi in pluribus

2 & diuersis causis tẽporibus meis determinari. ¶ † De hac tamen materia, videlicet, an ille qui emit pedagium, videatur emisse pœnas transgressorũ: dic in l. creditor. in prin. & ibi Cyn. in suis additio. C. de iure emphyteuti. ¶ De materia vectigalis vide in c. super quibusdam. §. prætereà. extrà. de verb. sig. & ibi probatur quod ius exigendi vectigal potest præscribi. ¶ Aduertendũ enim in hac materia pedagiorum, quòd colligentes pedagia, debent tenere itinera tuta: vnde si fiat aliqua roberia in territorio domini exigentis pedagium, tenetur ipse dominus restituere, vel malefactorem exhibere, secundum Arch. qui hoc not. xxxiij. q. vj. si quis peregrinos, quem sequitur Bald. in tit. de pace iur. fir. in c.

3 conuenticulas quoque. ¶ † Confiscationes an pertineant ad proprietarium vel ad vsufructuarium, vide Bart. in l. diuortio. §. interdum. ff. solu. matr. in ij. q. & per eundem Bart. in l. Imperator.

4 in fin. ff. de iur. fisci. ¶ † Confiscatio facta ad quæ bona porrigatur? vide Bar. in l. pupil. in ij. quæst. ff. de tuto. & cura. da. ab his. & in l. j. C. de sum. trin. & fid. cath. & Bal. in §. si iudex. de clerico violatore pacis, in feud. An fiat confiscatio ipso iure quo ad dominũ, vide Bar. in d. l. Imperator. in fi. ff. de iur. fisc. ¶ De materia pedagij etiam tetigi infr. q. ccccxlix. & in l. xv. consil. meorum.

a ¶ L. si quis. *Iste est bonus text. qui optimè & clarissimè diffinit hoc iuris argumen. Et adde quæ ibi dicunt d. Bal. & Sal. vtrum autem aliæ pœnæ extra pœnam commissi pertineant publicanis seu pedagiarijs, vide d. Bal. in l. creditor. in j. not. ff. de acti. empti.*

SVMMARIVM.

1 *An hæres iurantis sortiatur forum ecclesiasticum ratione iuramenti per defunctum præstiti in contractu.*

QVAESTIO CCCCXIIII.

1 IVramentum † est quid personale. vt probat tex. in l. generaliter. C. de iureiuran. circa princ. vide de materia ista Guillermum de Monte lauduno in clem. j. De iureiu. ibi multum discrepat iuramentum hæreditarium à personali. Circa quod tamen distingue,

ftingue,quia fi nos quærimus de iuramento ex parte eius, cui iuratur,& tunc eft reale,pro quo in authen.de iureiur. à moriente præftito.in princ.col.v.vnde dicit Inn.in c.veritatis. extrà de iureiur.quòd iuramentum tranfit ad hæredem recipientis, non ad
a hæredem iurantis.Et eft effectus,quòd hęres nō fortitur forum [a] fpirituale ex iuramēto defuncti, nec cenfura ecclefiaftica poteft compelli,vt not.in cap.vlti. de foro com. lib. vj. ita dicit Inn. in in d.c.veritatis.idem etiam tenet Ant.de But.in c.cum fit.de foro compe.in v.col.ibi,inquantum dixi & fcripfi, fuprà q. lxxvij. in
b fin.licet Abb. dixerit contrarium. [b] in ca.parochianos. extrà de fepulturis.tamen veritas eft,quòd iuramentum quo ad fpiritualitatem, quæ fibi ineft, non tranfit ad fucceſſorem iurantis : fed quantum ad robur contractus bene tranfit contractus iuratus: quia vires & robur aſſumpfit de præterito à principio,& ex per-
c fona hæredis robur contractus,non mutatur. [c] Item trāfit quantum ad probationem.not.in d.auth. de iureiur.à moriente præfti.in princ.quæ fic debet intelligi,fecūdū Bal.in fuo repertorio fuper Inn.de qua in tit. de iureiur. vbi hoc ponit.; Et ita vidi pluries determinari inter dominos meos parlamenti, qui in decifionibus caufarum feruant opinionem Inn.de qua in d. c. veritatis. Et quia venerabilis do.Io.Ardiſſo.decretorum doctor, & officialis Grationop. conabatur quendam laicum ciuem huius ciuitatis Grationop.hæredem cuiufdam iurantis coram fe trahere in iudicio vigore iuramenti à defuncto præftiti, allegando pro fe opin.Abb.de qua fuprà tetigi:domini mei de parlamento de hoc anno currente domini M.ccccl x.& de menfe April. coram fe in camera confilij euocari fecerunt dictum do.officialem, cui præmiſſa remonftrarunt : & qui dominus officialis tunc eifdem dominis meis dixit,quòd à talibus decæterò defifteret. De hac materia,vide quæ dicit Bal.in fua rep.l.rē maioris.C. de refcin. vēd.

a ¶Non fortitur forum. *Adde do.Pe.de Ancha. poft do. Io. And.in c.cum.C.laicus.in iij.not.de foro compe.lib.vj.vbi dicit, quòd licet iuramentum ex parte recipientis fit reale.i.tranfmiſsibile ad hæredes:tamen ex parte præftantis eft perfonale,& ad hæredem non tranfit.*

b ¶Contrarium. *Si bene infpicitur, Abbas non præcisè dicit contrarium, fed dicit,quòd licet non poſsit conueniri coram ecclefiaftico iudice hæres iurantis:poteft tamen implorari officium iudicis ecclefiaftici,vt hæres fatisfaciat animæ defuncti.*

c ¶Non mutatur. *Hoc videtur fentire do.Pet. Anch.in c.cum.C. laicus. in iij.not.de fo.compe.lib.vj.vbi in authenti. quod obtinet.C.de probatio-*

nibus. vbi hæres cogitur stare iuramento defuncti &c.

SVMMARIVM.

1 *Rem feudalem si emerim, & velim præstare fidelitatem domino, cum recognitione homagij, an dominus possit recusare.*
2 *Possessio an transferatur per inuestituram.*
3 *Dñs directus an per inuestituram rei feudalis debeat exigere laudimia.*
4 *Dominus aliquis si inuestierit de re feudali aliquem nobilem, vel plebeium, an per talem inuestituram videatur facta infeudatio rei.*

QVAESTIO CCCCXV.

1 PONE emi rem feudalem, & volo præstare fidelitatem† domino, cum recognitione homagij, an dominus possit recusare me recipere. Pe. Ia. in tit. de actio. in rem pro re feudali. in ver. &
2 est notandum,[a] dicit, quòd dominus non tenetur nec cogitur vasallo vendēti consentire: quia dicit ipse, lege cautum non reperitur, licet in emphyteuta sit secus, vt C. de iu. emphy. l. fi. sed Ia. de
b Bello visu, quē sequitur Bal. in ti. per quos fiat inuestitura. §. fi.[b] ibi, quæritur quid si vasallus &c. videntur aliter velle, dicentes, quòd illa recusatio non nocet vasallo: quia dominus tenetur sibi ad interesse, vt in feudis de no. forma fidelitatis. §. fin. vel potest præcisè cogi tradere rem, si penes se habeat, & inuestituram facere: vt in feudis. si de feu. fue. controuer. c. facta. vel quia dominus priuabitur possessiōe feudi: sicut vasallus priuatur iure suo, si recuset fidelitatem præstare: vt in feudis, de forma fidelitatis. §. dominus. & qualiter feu. priuetur. c. ex facto. vel priuabitur dñs proprietate, vt dixi s̄. q. clxviij. Sed quicquid sit de iure, dicta curia parlamenti aliter seruat de stylo: quia si dominus recuset, aut plus debito differat inuestire, & retinere emptorem rei feudalis, vel emplyteuticæ ipsa curia consueuit dominum summari facere per literas patentes, quòd inuestiat & retineat emptorem rei feudalis, vel emphy. quod si facere recuset, consueuit ipsa curia iure superioritatis tales emptores retinere & inuestire, & mandare eos conseruari in possessione taliū rerū, nisi fieret alienatio de nobili in rusticū, quia tunc dominus non teneretur inuestire rusticum: vt dicit Pe. Ia. in tit. de actio. in rem pro re faudali. in versi. attamen dominus non tenetur &c. tamen respectu domini nostri Delphi. consueuerunt inuestiri & retineri etiam rustici seu plebeij de rebus feudalibus in camera computorum Delphi. soluendo duplicia laudimia domino nostro Delphi. & hoc quando æquum & honestum videtur dominus parlamenti & cameræ compu

computorum Delphi.si tamen non videatur eis honestum, con-
2 sueuerunt recusare inuestituram facere. ¶ † An per inuestituram transferatur possessio? Dic quòd non: licet videatur data licentia intrandi possessionem propria authoritate: vt dicit Inn. in c.ij. extrà de consuetudine. ita semper vidi fieri, obseruari, vt ibi, tales emptores sunt capaces, nisi dominus vellet retinere iure prælationis pro eodem precio. quod potest, etiam respectu rei feudalis de consuetudine generali præsentis patriæ. ¶ De ma-
3 teria rei feudalis vide quæ dixi suprà quæstio. cccv. ¶ Sed † an dominus directus pro inuestitura rei feudalis debeat exigere laudimia? Pet. Ia. in ti. de acti. in rem, quæ pro re feudali competit. ibi, Sed hodie aliter seruatur &c. dicit quòd non. quia dicit ipse, aliquo textu non reperitur. sed Ioan. Columbi. in sua gl. in c. Imperialem. §. illud. facit mentionem de laudimiis, quãdo feudum alienatur. Sed de consuetudine generali præsentis patriæ Delph. Sabaudiæ, & certarum aliarum patriarum circunuicinarum dominus percipere, & habere cõsueuit laudimia ab emptore, etiam rei feudalis pro inuestitura ad instar rei emphyteuticariæ: aliter tamen seruatnr in regno Franciæ: vbi pro re feudali non reci-
4 piuntur laudimia. ¶ † Sed iuxta hæc quæro, aliquis dominus inuestit de re feudali aliquem nobilem, vel plebeium, an per talem inuestituram videatur facta infeudatio talis rei? Videtur quòd sic, sicut in simili videmus, quòd inuestitura in beneficialibus operatur institutionem & collationem beneficij secundum gloss. in cap. authoritate. de institut. in antiquis. & Henri. Bohic. in c. ex transmissa. de electione. Et tetigi in quæst. lxxxiij. consiliorum meorum.

a ¶ Et est notandum. *In huiusmodi articulo ipse do. Pet. ita subdit, quòd aliter obseruatur: quia ex quodam errore in quibusdam locis dominus cogitur consentire vasallo alienanti, vel retinere pro eo precio nisi precium interueniat, vel aliàs recipere emptorem in possessionem feudi idoneum: tamen pro feudo obtinendo, & seruien.*

b ¶ In §. fi. *Et vide omnino quod ibi dicit do. Aluaro. in iij. colum. in ver. sed tu circa.*

SVMMARIVM.

1 *Præscribatúrne contra fiscum. distinguitur.*

2. *Præscriptio triplex, odiosa, fauorabilis, & partim odiosa, partim fauorabilis. numero. 2. 3. & 4.*

5 *Præscriptionis cuiusnam hic rationem habeamus.*

6 *Dilatio ipsa an sit perpetuata, per interruptionem præscriptionis.*

Præscri

7 *Præscriptio an interrumpatur per sententiam arbitri.*
8 *Præscriptio an in aliquibus casibus cesset.*
9 *Bona fides an requiratur in præscriptione libertatis contra seruitutem, vel liberationis contra obligationem.*
10 *Mala fides authoris, an noceat successori.*
11 *Iuramentum an impediat præscriptionem.*
12 *Iudex an debeat admittere præscriptionem, si pars non opponat de eadem.*
13 *Præscriptio vel vsucapio an aliquo casu dormiat.*
14 *Quo tempore præscribatur officio iudicis.*
15 *Præscriptionis xxx. annorum exceptio, an impediat litis contestationem.*
16 *Excommunicatus an præscribit durante excommunicatione.*

QVAESTIO CCCCXVI.

1 CVm quæritur, an † & qualiter præscribatur contra fiscum. dic aut loquitur de iure superioritatis, & similibus, & talia non præscribuntur aliquo tempore, vt C. de præscrip. xxx. vel xl. ann. l. competit. aut quæritur de rebus seu iuribus quæ princeps possidet, vt priuatus, videlicet feudũ vel domum, aut annuũ cen-
a sum, & hoc casu sunt glo. contrariæ[a]: quia vna glo. dicit, quòd talia præscribuntur centum annis, in auth. de non alienandis aut permutandis rebus eccl. §. si minus. col. ij. sed Henricus Bohic. in c. si diligenti. extrà de præscript. in fi. dist. dicit dictam gl. non esse veram: quia imo credit ipse Henri. Bohic. quòd talia præscribuntur xl. annis, vt in d. l. competit & ita dicit ipse tenere glos. in §. res fisci. Instit. de vsucap. ita etiam videtur sentire Cyn. in d. l. competit. Et pro hac vltima parte fuit conclusum in camera consilij, per dominos meos de parlamento, de ann. M. ccccl x. de mense Iunij, dũ tractaretur de laudimiis debitis in thesauraria Delp. per aliquos de voyrone, qui ipsa laudimia celauerant xl. annis proximè lapsis & vltrà. sed quia pendentibus dictis xl. annis fuit facta proclamatio in villa voyronis, instante procuratore fiscali generali Delph. quòd omnes debentes dicta laudimia soluant in thesauraria Delph. An per talem proclamationem fuerit interrupta dicta præscr. xl. an. Credo quòd non. Primò quia vox præconis paucis innotescit, vt iuribus vulgatis. Secundò, quia videmus quòd ad faciendum quem malæfidei possessorem, debet denunciari ante contractum, & non sufficit, quòd post contractum fiat durante præscriptione. ita dicit do. Io. de Grassis. in c. si diligenti. extrà de præscr. ibi. l. si, fundum. & alleg. l. pen. cum ibi no. per gl. ff. pro empto. ita scripsi sub eo in meis recollectis. multò ergo minus operabitur dicta proclamatio interruptionem. Tertiò, quia

dicta

dicta præscriptio xl.anno.& similiter præscrip.xxx.ann. cum sint merè odiosæ,non interrumpuntur,nisi per citationē.vt l.omnes. & l.sicut.& l.cum notissimi.C.de præscr.xxx. vel xl.anno. Et ita fuit appūctatum & ordinatum per dominos meos parlamenti in d. causa laudimiorum voyronis non fuisse interruptam dictam præscriptionem xl.anno.cōtra fiscum,per dictam præconizationem.¶ Verū quia suprà aliqua dixi de interruptione pręscriptio-
2 nis,pro pleniori declaratione†,dic quòd quædam est præscriptio totaliter odiosa,quia est introducta principaliter in odium illius contra quem præscribitur,propter eius negligentiam,vt in prę-scriptione xxx.vel xl.ann.vt l.fin.in fin.C.de annali exceptione.& ista præscriptio interrumpitur per simplicem citationem. vt l. omnes sicut.& l.cum notissimi.C.de præscript.xxx. vel xl.anno. Quod intelligo de citatione illa,de causa facta, ita quòd saltē in prima dicta citationis, ipse reus fuerit instructus & certificatus de causa,propter quam citatur,aliàs simplex citatio non operaretur interruptionem,per ea,quę dixi ĵ.q.ccccl xxxviij.Et est ratio, quia illa præscriptio causatur ex negligentia non petentis, qua negligentia cessante cessat ipsum causatum,hoc est,ipsa præscri-
3 ptio.†Quædā est præscriptio quæ procedit in bonis mobilibus, cum iusto titulo & bona fide,vt est vsucapio:& ista est merè fauorabilis,nec continet aliquid odij, cum in fauorem præscribentis sit introducta:& ista non impeditur per litis contest.& multominus per citationem.& ideo est necessaria sententia diffinitiua. vt l.si post acceptum.ff.de rei vend. & l.ij. §.fin. de vsucap.pro emptore. Cuius ratio est, quia per litis contest. vel citationem, non
4 cessat causa præscribendi, hòc est,fauor. Alia†est præscriptio partim odiosa,& partim fauorabilis, vt illa quæ procedit cum iusto titulo & bona fide in rebus immobilibus per decem annos inter præsentes,& xx.inter absentes.vt l.fin.C.de præscript. longi temporis. Et in hoc eligitur media via: vt non interrūpatur per citationem simplicem:sed per litis contesta.vt l.more. C. de rei vendica. Quædam est præscriptio, quæ currit sui natura, non considerato odio vel fauore: vt actio redhibitoria, vel quanto minoris. & ista interrumpitur per litis contest.vel per oblationem precum ipsi principi.vt l.j.& ij.quando libellus princip.da.litis contest. faciat. Et de hac materia interruptionis, vide per Bartol. in l.cum quis. §. si quis pro reo,ff. de solutio, Et de hac materia interruptionis, aliquas quæstiones tetigi infrà in hac eadem quæ-
5 stione. † De qua ergo interruptione loquitur text. in l.fin. ff. de

eo,

eo, per quem factum erit. certè non de præscriptione xxx. vel xl. ann. quia tempore istarum legum istæ prescriptiones fuerant incognitæ. vt notatur per glos. ordinariam in l. qui occidit. §. j. ff. ad l. Aquil. & l. Iulianus. aliàs incipit, non solum. ff. ex quibus causis mai. & in auth. vt ecclef. ro. gau. priuile. centum anno. in prin. col. ij. Dicendum est ergo, quòd dicta l. fi. de eo, per quem factum er. inquantum dicit, quòd res fuit tempore amissa, loquitur de præscriptione x. vel xx. ann. vel de vsucap. propriè sumpta, quæ non interrumpitur per litis contest. vt patet ex præmissis. in eo verò quòd dicit dicta l. fi. ff. de eo, per quem factum er. actionem ex tempore fuisse amissam: loquitur de præscriptione illarum
6 actionum quæ sui natura currunt, vt prædictum est. ¶ † Sed dubitatur vtrum per interruptionẽ præscriptionis ipsa actio sit perpetuata. super quo dic, quòd per talem interruptionem talis præscriptio facta per citationem simplicem, actio non perpetuatur in xl. annos, sed simpliciter interrũpitur ipsa præscriptio, & erit necesse, vt ex die citationis inchoetur noua præscriptio talis, & tanti temporis, qualis erat prima. Sed si per litis contesta. esset facta interruptio præscriptionis, sunc actio perpetuatur vsque ad xl. annos. & ita ex parte litis contest. vel eo tempore, quo partes tacuerunt, erit necesse, quòd currat noua præscriptio xl. ann. vt l. fin. C. de præscriptione xxx. vel xl. ann. & vide quæ not. per glos.
7 & Bart. in d. l. cum notissimi. in princ. ¶ † An per sententiam arbitri interrrumpatur præscriptio? dic quòd sic, per l. pe. C. de arbit.
8 ¶ Sed an sint aliqui † casus, in quibus cesset prescriptio? [b] dic quòd sunt xij. casus & vltrà, quos ponit gl. in c. cum non licet. extrà de præscr. ¶ Sed an pacto vel statuto possit tolli prescriptio: vide quę
c plenè scripsi suprà quæst. ccccix. ¶ De materia præscriptionum [c] (in aliis tamen terminis) vide quæ plenè dixi suprà q. ccccvj. & ccccvij. & ccccviij. Et de præscriptionibus, an, qualiter & quando currant contra pupillum, vel adultum, vide quę dixi plenè suprà
9 q. xxxj. † An in præscriptione libertatis contra seruitutem, vel liberationis contra obligationem requiratur bona fides? aliqui doctores dicunt, quòd non: per l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. & dicunt in hoc nõ esse correctum ius ciuile per ius canonicum. & ita videtur tenere Innoc. in c. non. extrà. de præscrip. & Barto. in d. §. si viam. Sed dominus & præceptor meus dominus Ioan. de Grassis in d. c. si diligenti. de præscript. in recollectis meis tenet, quòd imò requiritur bona fides de iure cano. alleg. d. c. fin. extrà de præscript. vide tamen, quæ circa hoc plenè dixi suprà q. cxcix.

¶ Sed

¶Sed † an in hac materia præscriptionum mala fides authoris noceat successori? dominus Ioannes de Grassis in d.c.si diligenti. in glo. bona fides. ibi. l. si quis emptionis. colligit ex illa gl. quòd in præscriptione longi temporis requiritur bona fides authoris. aliàs nocet successori. secus in præscriptione longissimi tempo-
d ris. [d] Ratio (dicit ipse) quia de iure ciuili in præscriptione longi temporis, requiritur bona fides. l. fin. C. de pręscrip. longi temporis. in præscriptione autem longissimi temporis, non. Ex quo sequitur, quòd cum de iure canonico indistinctè ad præscriptionẽ bona fides requiritur, per text. in dicto c. si diligenti. mala fides authoris semper nocebit successori. quod est verum secundum dominum Anton. de But. in successoribus vniuersalibus: quia tenentur ad exonerandum conscientiam defuncti. vt in c. fin. extrà de sepulturis. in particularibus autem, secus. Ita intelligitur Dyn. in c. possessor. de reg. iur. Ita dicit dictus dominus Ioannes
11 de Grassis: vbi suprà. ¶ † An corrigantur hodie l. sicut. & l. omnes. C. de præscript. xxx. vel xl. anno. per capitulum malæ fidei possessor. de reg. iur. lib. vj. & c. fin. extrà de præscript. vide, quæ plenè dixi suprà quæst. cxcix. Et ibi an iuramentum impediat præscriptionem. An iudex debeat admittere præscript. si pars non opponat de eadem. vide quæ plenè suprà dixi, quæst. ccxxj. Et quia suprà visum est qualiter præscriptio xxx. vel xl. ann. quæ est merè odiosa, interrumpitur per simplicem citationem. vt d. l. cum notissimi. quia illa solum currit ex mera negligentia non petentis: sed quid de præscriptione, quæ inducitur à statuto curiæ, vel ciuitatis, puta statuto præsentis patriæ parlamẽti, & aliarum curiarum præsentis patriæ? cauetur quòd debitor possit redimere pignora infrà quatuor menses à die liberationis, quando debitũ est de maiori summa, & quòd lapso tẽpore non audiatur. debitor infra dictum tempus nõ redemit. sed citari fecit creditorem infrà tempus redimendi recepturum debitum, an interrumpatur præscriptio dictorum quatuor mensium datorum ad redimendũ pignora. doct. non mouent hanc quæstionem, quod viderim. Tamen crederem prima facie, quòd interrũpatur talis præscriptio quatuor mensium, per simplicẽ citationem: eadẽ ratione qua interrumpitur præscr. xxx. vel xl. ann. quæ causatur ex negligentia quæ similiter interrumpitur sola citatione: per d. l. cũ notissimi. & præmissa possunt colligi ex dictis Iac. de Aret. & Iac. de But. in
12 d. l. sicut. & d. l. fi. de eo per quem factum est. ¶ † Vlterius circa materiam interruptionis præscriptionis: quæro nunquid interru-

ptio

ptio facta in debitore principali, porrigatur ad fideiuss. gl. quòd non, in l. cum quis. §. si quis pro reo. ff. de sol. & idem ibidem Bar. vide Cy. in l. fin. C. de duo. reis stip. Et de materia interruptionis,
13 vide per Bar. in d. §. si quis pro reo. ¶ † Quæro vlterius circa hãc materiam præscriptionum, an præscriptio vel vsucapio aliquo
e casu dormiat.[e] Certè de præscriptione dormiẽte nõ habemus in iure expressum in prescriptione xxx. ann. in l. sicut. de prescriptione xxx. vel xl. an. s̃. all. Tamen de iure canonico videtur, quòd talis præscriptio dormiat tempore hostilitatis, & exercitus armorum, si tantus esset exercitus, quòd iura in ciuitate non redderentur. vt in c. ex transmissa. extrà de præscrip. veruntamen Inn. ibi dicit, quòd istud est etiam verum, de iure ciuili: nihil tamen allegat. Quod istud tamen possit esse verum, videtur probari. C. de fun. limi. l. fi. l. xj. habemus etiam casum expressum hodie in illa constitutione extrauaganti Frider. Imperatoris de pa. Constan. Et aduerte, quòd licet in aliis casibus quis impediatur agere:
f præscriptio tamen currit contra eum, sed restituitur: [f] vt in tit. ex quibus cau. maio. per totũ. maximè, in l. sed si per prætorem. §. si fortè. tamen isto casu, id est, in ista præscriptione xxx. an. ipso iure non currit, sed dormit: quod est notab. idem fortè dicendum esset eadem æquitate de tempore mortalitatis, quando est tanta mortalitas, quòd ius non reddatur, quòd illo tempore præscriptio dormiat. arg. dict. cap. ex transmissa. illa enim hostilitas Dei est fortior, quàm hostilitas hominum. Idem etiam reperio, quòd præscriptio dormiat contra ecclesiam vacantẽ. vt extrà c. j. & iij. quia licet ecclesia habeat œconomũ, tamen vacare dicitur: vt ibi no. Et ideo posset fortè dici, quod vacante imperio, nõ currat prescriptio contra eũ, licet in administratione succedat ecclesia: quia tempus vacationis debet subduci de medio. Itẽ nõ currit præscriptio tempore schismatis, vt in c. fi. in fi. extrà de præscriptio. quod est ar. tẽpore schismatico imperij, contra ipsum non currit præscriptio. & ita not. in l. naturaliter. ff. de diuers. & tempor. præ-
14 scrip. per Bart. ¶ † Sed quæro, quo tempore præscribatur officio iudicis? habes glo. in d. l. sicut. super verbo, persecutione. quæ vult
g quòd non præscribatur nisi xxx. anno.[g] Sed est alia gl. contraria, quæ dicit, quòd præscribitur triennio. in l. sequitur. §. fructus. ff.
15 de vsuc. & ibi vide Bart. & Cyn. in l. ancillæ. C. de furt. ¶ † An exceptio præscr. xxx. ann. impediat litis contest. Bar. dicit quòd sic, per text. in d. l. sicut. circa fi. ibi, nullæ mouendi, &c. Et ita Bart. in l. fi. ff. pro suo. Tertius possessor præscribit hypothecaria actione

aduersus creditoré præscript.lon.tẽp.in l.j. C. si aduersus creditoré.quod intelligo verũ de creditore priuato:quia secus crederẽ in ecclesia,vel minore ius hypothecæ prætẽdente:per auth. quas actiones.C.de sac.san.eccle. iuncta l. fi.C.in quib. caus.in integr. rest.non est necessaria. & l.sicut.C.de præscript.xxx. vel xl. ann. De materia præscriptionũ in actionibus criminalibus vide glo. & doct.in l. quærela. C. de falsis.

¶Quæ sunt necesseria ad præscribendum seruitutem. vide Bar. in l.j.§.denique.ff.de aqua plu. arc. Vtrum res ecclesię quæ subsunt Papæ,gaudeant præscript. centum ann. vide quæ dixi s̃.q. xxxvj. Vtrum & qualiter possit præscriptio quæri circa ius exigendi vectigal. vide Bar.in l. si publicanus. §.fin. ff. de publica.

16 ¶†An excommunicatus præscribat durante excommunicatione? Host.in c.cum non liceat.de præscript.tenet quòd non. quia ipse est quasi mortuus, in authẽ. de priuile.dotis.circa medium. colla. viij. contrarium tamẽ notauit ipsemet Host. extrà de offi. deleg. in c. prudentiam.§. sexta. quem ibi vide. ¶Si fiscus bona annotata non petat infra xx. an.an lapsu ipsorum xx. ann. sit exclusus?vide gl.in l.pe.C.de requirendis reis.An titulus inualidus præbeat causam præscribendi ? vide quæ dixi suprà q.clix.circa medium. ibi, plus dixi. Host.¶An tempus trium annorum de quo in l.ij. C. de iure emphyteutico,currat contra pupillum,& quid de adulto. vide quæ plenè dixi j̃. q. cccxxxv.

a ¶Glo. contrariæ. *Aduerte quòd in rebus patrimonialibus principis, locum habet præscriptio xl.ann.vt not.per gl.in l.j.C.ne rei do.& hoc in casibus in quibus currunt præscriptiones trienniĳ, x. xx. xxx. anno.contra aliũ.nã in aliĳs in quibus minora tempora specialiter statuuntur, illa seruantur in fisco:quę in aliĳs,vt in tempore ad appellandum , in redhibitoria, & in aliĳs minoribus præscriptionibus.ar. ff. de diuer.& tẽ. præscri. l. in omnibus. item nisi reperiatur aliud tẽpus specialiter in casibus specialibus in fisco statutum,quod quandoque reperitur,vt C.de fun. rei priua. eum qui.Et de fun.patri.l. fi.de decu.l.eũ qui sen.in fis.latis nõ retractãt l.j.C.ne rei do.vel tẽplo.& ista verificatur in iam quæsitis; in acquirendis autem consideratur , an quis possideat cum tit. & præscribit mobilem triennio: rem immobilẽ x.ann. ff.de vsuc.l. Et dico x.& nõ xx.qa fiscus debet semper præsens reputari.l.j.cũ ibi not.C.de quadri. præscr. Aut sine titulo:& tunc aut fiscus admittitur contra ius commune , & eo casu si possessor vult computare tempus à tempore,quo bona fuerunt denũciata præscribi quadriennio:si à tempore quo fiscus incipit ius habere xx. ann. vt ff.de iur. fisci.l. j. §.præscriptio. Aut de iure cõ. & tunc videtur,quòd*

nn requiri

requiritur præscript.xl.ann.vt l.oēs.C.de præscri.xxx.vel xl. an.In rebus autem concernentibus statum imperij, vel superioritatem, vel tributorum rationem, non currit prescript.temporis cuiuscunque. C. de præscrip. xxx. ann.l.competit.extrà de præscr.cum ex officij. & c.cum non liceat.Et similiter in reser[illegible]tis ecclesiæ in signū vniuersalis dominij, vt not.gl.in cle. ægrot. lib. vj. Sed contra alias res publicas principis, non videtur quod teneat præscriptio hodie, nisi centū an. sicut nec contra ecclesiam Romanam, vt l. fin. C.de sacrosanct. eccle. Quia quo priuilegio gaudet ecclesia Romana, in præscrip. gaudet imperium: vt sentire videtur gl.in c.malum.in authen.de nō alienandis aut permutādis.§. finimus igitur.collatione secūda.

b ¶Cesset præscr. *Vide d. Gof.in summa, in tit.de præsc.in.§.itē exigitur.*

c ¶Materia præscriptionum. *De hac materia præscriptionum, vide in tract.domini Bal.de Vbaldis de Perusio. Et per dom. Petr. de Ferra. in sua practica de forma responsionis rei conuenti. in gloss. præscriptionis.*

d ¶Secus in præscriptione longissimi temporis. *Istud sentire videtur gl.xvj. q.iij. in ca. placuit.in §.quòd si ab eo.in vers.cōtinuare.in fi.*

e ¶Dormiat. *Casus in quibus impeditur præscriptio, enumerantur per do. Gof. in summ. in tit. de præscri.in §. sunt & quædam.*

f ¶Sed restituitur. *Quo ad hoc vide do. Gof. ibi. suprà in præ. §. sunt & quidam.in ver.impedit præscriptionem, quo ad effectum.*

g ¶Nisi xxx. annis. *Limita istam regulam, quæ habet quòd officio iudicis præscribitur xxx.an.vt procedat, quando officiū iudicis habet causam ex iure de preterito: secus si ex iure, quòd in futurum semper instat: quia cū istud officiū semper nascatur ergo durat post xxx.an.Ita not.d. Ias. in l.prætor ait.§.si aliquādo.col.iij.ver.in vlti.parte post Bar.& alios quos ibi refert, & sequitur. ff. de ope, no. nun. per theoricā gl. quā reputat no. in l. ij. in gl. magna. C. de ser. & aqua.*

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta an teneatur recognoscere toties quoties fuerit per dominum requisitus.*

2 *Creditor tenetur dare quittantiā toties quoties fuerit à debitore requisitus.*

QVAESTIO CCCCXVII.

DOminus directus petit à suo emphyteuta, quòd sibi reco-
1 gnoscat † annuū cēsum super tali re emphyteuticaria: emphyteuta verò dicit, quod est paratus anno quolibet soluere cēsum: sed dicit se nō teneri recognoscere. Quæritur, quid iuris? & videtur primò, quod dominus directus bene petat: quia quis debet facere, quod alteri prodest, & sibi nō nocet. l. si creditor. ff. de euict. Item
2 pro hac parte facit[a] in simili. l. plures apochis. C. de fide instru. In contrarium videtur, quòd nō teneatur emphyteuta recognoscere

scere: sed quòd sufficiat sibi cẽsum annuum soluere: quia solutione eius, quod debetur, tollitur omnis obligatio, & nullæ reliquiæ obligationis remanent: instit. quib. mod. tollitur obliga. in prin. Itẽ debet sibi imputare dominus, si sibi super hoc nõ cauit, dum res fuit in emphyteusim tradita: vel aliàs sibi recognita, in eo quod non facit emphyteutam obligare ad recognoscendum toties, quoties fuisset requisitus. Pro quo facit l. Modestinus. ff. de solutio. & l. ij. ff. de hære. vel act. ven. Veritas tamen est ista, quòd iste emphyteuta debet recognoscere, etiam si ad hoc recognoscendum specialiter non se obligauerit. pro quo facit §. emptoribus. in authen de non alie. rebus ecclesi. & est glo. in authẽ. si quas ruinas. C. de sac. san. eccle. super verbo, detur. ibi, debet fieri renouatio. & faciunt etiam rationes s. in prin præsentis quæstionis deductæ & allegatæ. & ita seruat iudicãdo in dicta curia
a parlamenti prout sæpissime vidi. † Ad idem seruat etiã ipsa curia parlamenti in debitore, qui soluit & petit instrumentũ quittantiæ de soluto sibi per creditorem fieri. & pro hoc facit l. ij. in §. fi. C. de quadriennij præscrip. argu. à contrario sensu, quod est fortissimum in iure. l. j. §. eius rei ff. de offi. eius cui est manda. iurisdict. ¶ De recognitione fienda per tertium possessorem, vide, quæ dixi s. quæstione xlij.

a ¶ Parte facit. *Adde l. forma ff. de cens. & l. iij. §. est autem personaliter. ff. ad exhiben. & l. si viua. §. si plures. ff. ad l. Aquil. & l. Titius hæres. ff. de act. emp. & vend. & authẽ. de mã. prin. §. coges autẽ. in prin. col. iij.*

SVMMARIVM.

1 *Saluanguardiam infringens, qua pœna puniatur.*
2 *Saluaguardia an possit concedi in territorio alieno.*
3 *Saluaguardia à quo detur, & quanto tempore duret.*
4 *Saluaguardia pro eundo, an intelligatur etiam data pro redeundo.*
5 *Saluusconductus datus hosti, an debeat seruari.*
6 *Pars potest petere securitatem sibi præstari à Iudice.*
7 *Facere contra securitatem quando quis videatur.*

QVAESTIO CCCCXVIII.

SVpra, in quæstione lvj. dixi, quòd saluaguardia Delphi. non
1 tollit iurisdictionem. † Sed modo quæro in quam pœnam in
a cidit ille, qui infringit [a] talẽ saluanguardiam Delph. Videtur ꝙ incidat in crimen, læsæ maiestatis: per tex. in l. j. in prin. ibi, vel aduersus securitatem eius committitur & c. ff. ad l. Iul. maie. cuius pœna est capitalis: vt l. iij. in prin. ff. eo. tit. & confiscatio bonorum. l. quisquis. C. eo. quamuis tex. videatur, quòd flammis

comburatur: in l.j.C. de nili agg. non rum. Et alibi videtur tex. ꝙ debeat vltimo supplicio puniri. arg. in l. denunciamus. C. de his, qui ad eccle. confugiunt. Alij dicunt, ꝙ ad duplum damni. arg. l. Christiani. C. de paganis. Sed dic, quòd punitur extraordinariè, cùm certa pœna non sit statuta: iuxta l.j.ff. de effr. & expila. & facit l. hodie. ff. de pœnis. Non obst. d.l. j. in princ. ff. ad l.Iu.maie. quia loquitur in eo, qui securitatē publicā violauit. ar. in feu. de cle. vio. pa. in §. si quis. Non obst. etiam d.l. C. de nili aggeri. non rumpen. quia loquitur in alio casu. Et ita de iure per præmissa, ac etiam de stylo dictæ curiæ parlamenti Delph. seruatur, quòd infringentes saluangardiam Delphin. extraordinariè, arbitrio curiæ, secundum qualitatem personarum, & atrocita-
2 tem delicti, puniuntur. ¶ An † saluagardia possit concedi, in territorio alieno? Dic ꝙ non, etiam tempore guerræ. l. cum sæpè. C. de eroga. mili. anno. li. xij. & ponit Gui. de Cu. in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offi. præsi. ¶ De materia securitatis, quando petitur ab illo, qui dubitat offendi: vide in l. quæ bona. §. quoniam ff. de damno infecto. per Bart & per Cyn. & doct. in l. denuncia-
3 mus. C. de his qui ad eccle. confugi. Et à quo sit danda, & quanto tempore durat: vide authenticum, de manda. princip. in §.
4 sed neque. collatio. iij. ¶ † Si detur securitas pro eundo, an censeatur esse data pro redeundo? dic quòd sic vt ponit dominus
b Bart. in l. nullam [b]. C. de nauicu. lib. xj. & in l. j. ff. ad l. Iul. maie.
5 ¶ † Sed quid de saluoconductu: si sit datus hosti domini nostri Delphini, vel alterius principis, vtrum debeat sibi seruari? dic ꝙ sic. xxiij. q. j. c. noli. & tenet gloss. in c. offerebat. xxxij. q. vij. quod est notandum. ¶ Sed quid de diffidamento? vide quę dixi s. quęst.
6 cxcj. ¶ † Si quis dubitet offendi, potest adire iudicem, & petere securitatem sibi præstari. doct. alleg. tex. in l. denuntiamus. C. de his qui ad eccle. confug. Et ibi materia securitatis per Cyn. &
7 docto. ¶ † Quæro, quando quid contra securitatem videatur facere? Respondeo, aliquid mali mihi faciendo, vel inferendo, de quo dic vt no. in l. si quis maior. C. de transact. & per Cy. & doct. in d. l. denunciamus. C. de his, qui ad eccl. confug. Alij dicunt, ꝙ ille dicatur frangere securitatem, qui per se vel per alium damnum dat. arg. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. §. j. ij. & iij. & ff. loc. l. j. ¶ De materia securitatis, & diffidamenti, & multis quæstio. vide plenè per Io. An. in nouel. de homici. in c. j. lib. vj.

a ¶ Infringit. *Circa hunc articulū videtur dicendum: Aut quis infringit saluamgardiam datam à principe, seu eius magno consilio, siue eiusdem*

in hac

in hac patria, aliáve qualibet locumtenente: & tunc incidit in crimen læsæ maiestatis: & sic pœna legis Iuliæ maiesta. venit puniendus. vt colligitur ex scriptis do. Pau. de Cast. in anti. ij. par. consi. ccccxxij. in vj. col. in ver. contrarium. iuncto versi. item dictus. Aut infringit saluamgardiam datam ab alio quàm à principe, seu eius magno consilio, seu eius locumtenen. Et aut offendit personam aut bona. Primo casu, aut occidit, & tunc plectitur pœna mortis. Aut vulnerat, & tunc mutilatur; aut aliàs iniuriatur: & tunc pœna pecuniaria mulctatur, vt in lib. feud. de pa. ten. §. si quis hominem. & §. si quis alium. & §. sequen. Secundo autem casu, cum certa in hoc casu non videtur pœna determinata, iudicis arbitrio punitur: vt l. j. ff. de effrac. & expila. & l. hodie. ff. de pœ. Et vide in ma. do. Guli. de Cun. in tra. substit. circa finem. & do. Bar. in l. j. ff. ad legem Iuliam maiestatis. & in l. iij. §. transfugas. ff. de sica.

b ¶L. nullam. *Adde Barto. & docto. in authen. habita. in j. col. versicu. quæro istud priuilegium. C. ne filius pro patre. & per Abb. in capi. quia diuersitatem. de conceßio. præbenda.*

SVMMARIVM.

1 *Delatus ex confeßione facta coram Iudice remittente, an poßit puniri per Iudicem, cui remittitur, non facto nouo processu.*

2 *Executio rei iudicatæ, vtrum & quando poßit impediri.*

3 *Exceptio omnis, quæ non repugnat sententiæ, potest opponi post sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam.*

QVAESTIO CCCCXIX.

Ex confessione facta per delatum coram iudice remittentẽ,
1 non potest delatus † condemnari per iudicem cui fit remissio: sed debet fieri nouus processus, cum talis confessio coram nõ suo iudice facta, sit nulla: ita tenet Bar. in l. diuus. ff. de cus. reo. & in l. magistratibus. ff. de iur. om. iudi. dicit etiam Bar. idem, quòd processui coram inquisitore formato iudex, cui remittitur hæreticus, non habet necesse illi stare: sed potest talis iudex, cui remittitur delatus, facere nouum processum, & secundum quod ei videbitur, delatum punire: vt in auth. de san. epis. §. si verò crimen. colla. ix. Et ita seruatur tam in præsenti curia parla. quàm in cęteris curiis præsentis patrię: De quo vide per Sal. in l. ea quidem. C. de accusa. in q. xiiij. quęritur, & c. confessio tamen facta coram iudice remittente, operatur duos effectus, vt plenè dixi s. q. ccij. in fi. Sali. tum vbi s. dicit, quòd in causis ciuilibus iudex requisitus non debet cognoscere de viribus sententię iudicis requirentis, alleg. ipse l. properandum. §. si autem reus. C. de iud. cum ibi no. per Pet. & Cy. l. à diuo Pio. in §. j. ff. de re iudi. & ibi per doct.

ſuper hoc tamen vide, quę plenius ſcripſi ſ.q.cccccIxxiiij. tamen hoc caſu curia ipſa conſueuit citari facere partem, viſuram prouideri ſuper executione petita, vt curia prouideat circa modum
2 exequendi. ¶ † Vtrum & quando impediri poſſit executio rei iudicatæ: vide Spe. in tit. de exce. rei iudi. in §. poſtremò. & ibi po-
3 nit xvij. caſus, in quibus impeditur executio ſententiæ. † Circa hanc materiam, attende ad hanc regulam, quòd omnis exceptio quæ non repugnat ſententię, poteſt opponi poſt ſententiam, quę in rem tranſiuit iudicatam. l. j. C. de iu. & fa. ign. & l. ſi fullo. ff. de condi. ſine cauſa. & l. eleganter. §. ſi quis poſt. ff. de condi. inde. no. Ange. de Aret. inſtit. de act. §. ſed ſi quis. in fin. & ibi dicit ipſe Ange de Aret. quòd exceptio, ne quis conueniatur, niſi inquantum facere poteſt, opponi poteſt etiã poſt ſẽtẽtiã quæ tranſiuit in rem iudicatam. l. ex diuerſo. §. fin. cum l. ſeq. & ibi Bar. ff. ſolu. mat. & idem Bar. in l. Neſennius. ff. de re iudi. ¶ De materia impediendi executionem, vide Pet. Iac. in tit. de actione in factum, ex re iudi. in fi. ¶ De materia executionis ſententiæ latæ in alieno territorio, vide quæ dixi ſ. q. xxiij. & c. De materia remiſſionis fiendæ ad locum delicti: & quando & qualiter fieri debeat, tetigi ſuprà quæſtio. ccij. & quæſtio. ciiij.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum impetratum à Principe, quòd ſententia non mandetur executioni, donec de meritis cauſæ reuiſionis fuerit cognitum, an valeat.*

QVAESTIO CCCCXX.

IN hac curia parla. ſeruatur de ſtylo diſpoſitio auth. quæ ſupplicatio. C. de preci. Impe. offer. ita, quòd ſententiæ in ipſa curia parla. prolatæ ad inſtar præfecti prætorio, mandantur executioni, non obſtante ſupplicatione ſuper reuiſione ſententiæ oblata, ſi vincens caueat: iuxta diſpoſitionem d. authẽ. quæ ſupplica-
1 tio. ¶ † Sed pone, quòd victus obtinuit reſcriptum à principe, quòd ſententia non mandetur executioni, donec de meritis cauſæ reuiſionis fuerit cognitum: an valeat tale reſcriptum? Dic,
a quòd non, quòd contra conſuetudinem [a] & ſtylum ipſius curiæ parla. & pro hoc facit tex. ſecundum doct. in l. probatorias. C. de diuer. offic. lib. xij. & facit authen. vt diuinæ iuſſiones. §. fi. col. v.
b Item quia contra iuris diſpoſitionem, in d. authen. [b] quę ſupplicatio. ideò non valet dictum reſcriptum. l. reſcripta. C. de preci. Impe. offe. Et ita ſeruat ſtylus præſentis curiæ parla. quia à xxx. annis citra & vltra vidi reſcripta emitti à rege Carolo tunc Delphi. & conſequenter à domi. noſtro Delp. in quibus mandabantur ſu-

tur suspendi executiones aliquarum sententiarum dicti parlamenti, vsque ad finem causæ reuisionis. Sed ipsa curia parlamenti nunquam voluit obseruare talia rescripta, contra ius & stylum huius curiæ elicita, sed talibus rescriptis non obstantibus semper fuerunt tales sententiæ mandatæ executioni. ¶ De materia dictæ authen. quæ supplicatio. vide quæ plenè dixi suprà quæstio. l. & ccccix. ¶ Quæ impediant executionem curiæ parlamenti, & quæ non, vide quæ scripsi suprà q. l. & q. xcvij.

a ¶ Consuetudinem. *Rescriptum contra ius commune vel vtilem consuetudinem non valet: quia præsumitur surreptitium: nisi in eo de ipsis fiat mentio cum clausula, Non obstante, secundum domi. Bald. in l. omnes. iiij. quæst. C. si contra ius vel vti. publi.*

b ¶ In dict. authen. *Per hoc tamen non minus valet rescriptum, cum tantummodo immineat seu generetur parti præiudicium moratorium: per no. in l. quoties. C. de preci. Impe. offe. Sed ideo non valet: quia vt prætangitur contra consuetudinem & stylum curiæ, quæ in hoc fortè fundatur, quòd quando rescriptum impetratur, debet pars citari, quæ exinde posset lædi. glo. in l. ita diuus ff. de adop. & Bar. in l. adoptio. eo. tit. Et hæc procedunt, nisi princeps in rescripto vteretur plenitudine potestatis. do. Alex. prima parte, consi. ij. in v. col. versi. & non dubium. & domi. Bal. in præd. l. nam ita diuus. in j. quæstio.*

SVMMARIVM.

1 *Debitor an possit conueniri coram diuersis iudicibus, pro eodem debito.*
2 *Iurisdictio delegati perpetuatur per solam citationem.*
3 *Debitor conuentus coram duobus iudicibus pro eodem debito, adhibitis à creditore literis compulsoriis, an possit petere se remitti ad primum iudicē.*
4 *Præcisarum literarum species.*

QVAESTIO CCCCXXI.

Creditor quidam de diœcesi Grationop. citari fecit, & in ius vocari debitorem suum coram domino offici. Grationo. co-
1 ram quo domino † officiali fecit talis creditor eius petitionem: deinde ipse creditor dictum suum debitorem citari fecit pro eadem causa coram domino iudice maiori Graysuodani, qui debitor comparet coram dicto iudice Graysuodani, & petit se remitti coram dicto domi. officia. dicens, quòd pro eodem debito fuit primo conuentus coram dicto domino offici. & sic vbi cœptum est iudicium: ideo ibi finem sumere debet. l. acceptum. ff. de iud. cum simi. creditor verò replicat, quòd corā dicto do. officiali lis non fuit contestat. & sic non debet dici iudicium cœptum, vt in auth. de litig. & faciunt ea, quæ leguntur. & no in l. si cōuenerit.

ff.de iur.om.iudi. Credo tamen dictam causam & partes coram dicto officiali fore remittendas: licet coram eo non fuerit lis cõtestata, & causam coram eo fore terminandam. Pro quo adduco
a tex.in l.tam collatores. in §.quoniã verò.[a] ibi, conuentione quæ oblata, &c. & ibi negotiũ ex priore agnitione prioréq; conuen-
2 tione, &c. C.de re mil. lib.xij.† Et ex illo tex. dicunt aliqui, quòd iurisdi.deleg. perpetuatur per solam citationem, ita quòd mortuo delegante non finitur delegatio: licet contrarium videatur
3 notari per gl.in l.& quia.ff.de iur.om.iud. ¶ † Sed iuxta præmissa, quæro, Quidam creditor citari fecit suum debitorem coram do.officia. vel coram iudic. Graysuo. & obtulit suam petitionem: Sed posteà pœnitẽs impetrat literas compulsorias ab ipsa curia parla. vigore submissionis super eodem debito: debitor citatus coram parla. excipit contra creditorem, & dicit quòd creditor pro eodem debito eum conuenit alibi coram officiali, vel iudice Graysuodani, petendo se remitti coram quo fuit primò cõuentus. Quæritur an sit audiendus. & videtur quòd sic, per d.§.quoniam verò. Contrarium credo: quia ista non est de exceptionib.
4 quę secundum statuta Del.† impediunt cursum pręcisarum, quę sunt excommunicationis, falsi, transactionis, rei iudi. solutionis, præscriptionis, & pacti de non petendo duntaxat, de quib. in statutis Del sub rub. de compulso. & præcisis conceden. ita vidi determinari in curia parla. ipse tamen debitor potest in alio iudicio, in quo primò fuerat conuentus, facere adiudicari sibi & taxari expensas suas, contra creditorem. ¶ Si statutũ aut stylus curię non admittat, nisi certas exceptiones, an omnes alię exceptiones censeantur prohibitæ opponi? vide Bar. qui singulariter ponit, in l.j.§.j.& l.pretor ait.§.hoc interdictum.ff.quod vi aut clá. de offi.iud. est clarum, quòd per tale statutum non censetur prohibitum implorari.l.plane.ff.de peti.hære. De hac materia implorationis officij iudicis, vide quæ dixi s.q.cccclxij. ¶ Sed quid de illo, qui conuenitur eadem die coram diuersis iudicibus, coram quo debeat comparere? vide quæ dixi j.q.ccclxij. Sed quid de illo, qui conuenitur eadem die coram diuersis iudicibus, coram quo debeat comparere. vide quæ dixi j.q.ccccxliij.

a ¶ In §. quoniam verò. *Sed iste tex. loquitur in milite. & sic videtur speciale in milite, quòd deposita conuentio non possit apud alium iudicem conueniri: ergo in contrarium est ius commune. l. ius singulare. ff. de legib. & senatuscon. pro opinio. tamen authoris facit authenti. qui semel. C. quomodo & quando iudex.*

SVMM

SVMMARIVM.

1 *Aggressores domuum alienarum, siue depopulatores, qua pœna sanciandi sint.*

QVAESTIO CCCCXXII.

Contigit de facto, quòd de anno currente domi. M.ccccl x. & die xj men. Iun. aliqui in magno numero gentium cum armis circa horam mediæ noctis, aggressi fuerũt vi armata quoddam castrum, & ibi cœperunt vi & potentia Anto. Bolomerij, & eum ligatum preysonerium quò voluerunt transduxerunt. sed posteà eorum manus euasit: quia impediti eum extra præsenté
1 patriam transducere non potuerunt.† Modò quæritur, in quas pœnas inciderunt, & qualiter veniant puniendi dicti delati? Credo quòd dicti delati tria delicta commiserunt, & in eisdem inci-
a derũt, quia primò commiserunt iniuriam [a] dicto Bolomerij intrando domum suæ habitationis ipso inuito. per tex. in l. qui domum. ff. de iniur. in qua sua domo debebat esse tutus. l. j. ibi, maneat vnusquisq; domi suæ tutus atq; securus, & c. C. de præt. & c. lib. xij. & facit l nemo de domo. ff. de reg. iu. cum simi. Secundo, inciderunt ipsi delati in crimen legis Iuliæ de vi publica: quia ipsi aggressi fuerunt dictam domum habitationis dicti Bolomerij, & in ipsa violenter cum armis intrauerunt. hoc probat tex. in §. item lex Iulia. insti. de pub. iudi. & in l. j. in prin. ff. ad l Iuli. de vi pub. Alio etiam capite, quia dicti delati in quodam nemore sibi obligari fecerunt dictum Bolomerij in certa magna scutorum summa, ex quo etiam ipsi inciderunt in pœnam dictæ legis Iuliæ, de vi pub. l. iiij. in prin. ff. ad l. Iul. de vi pub. Cuius criminis pœna est deportatio, vt dicit tex. in d. §. item lex Iuli. loco cuius deportationis succedit bannimentum, maximè quando fit à tota patria. iuxta l. amissione. §. j. ff. de capi. dim. & habetur per Bar. in l. mathematicis. C. de epi. au. & omnium bonorum publicatio. vt dicit glo. in l. ij. C. ad l. Iuli. de vi pub. sed hodie non publicantur: sed deferuntur ascendentibus & descendentib. in crimine læsæ maiestatis. vt in authen. bona damnatorum. C. de bo. dam. ¶ De materia legis Iuliæ de vi publica, vide plenè per Pet. Iaco. in titu. de actione legis Aquiliæ. Tertiò commiserunt dicti delati crimen capitale triplici respectu. Primò, in eo quòd dictũ Bolomerij ceperunt, & penes se captiuatum certo tempore detinuerunt. & pro hoc allegãt docto. tex. in l. fina. C. de appa. comit. orien. lib. xij. Alio & secundo respectu ipsi inciderunt in crimen carceris priuati: quia ipsum Bolomerij contra eius libertatem detinuerunt, quod est crimen capitale. l. vna. C. de priua. carce.

licet enim priuato sit licitũ quẽ capere,& iudici tradere. iuxta l.capite.v.ff.ad legẽ Iul.de adult.hoc tamen non fecerũt ipsi delati. Alio etiam & tertio respectu,qui dictũ castrum inuaserũt, & portas ipsius castri effregerũt,& in idem castrũ vi armata intrauerunt, & in eodẽ circa tria millia florenorũ, vt asseritur,rapuerunt : ex hoc etiam pœnam capitalem incurrerunt, per tex. in l.penult.ff.ad l.Iuliam.de vi publica.. Sed dicti delati,licet citati in prædicta curia parlamenti, non comparuerunt : ob quod die Lunæ,xiiij.mensis Iulij,anni prædicti in manibus Ioan.Albi secretarij Delphina.fuerunt mulctæ declaratæ cõtra quemlibet ipsorum ad centum marchas argẽti fisci ærario Delphin. applicandas : & ordinatum iteratò eos citari sub pœna annotationis bonorum & bannimenti. ¶ De forma qualiter procedi debeat contra accusatum absentem,vide infrà quæst.ccccxxix.

a ¶Iniuriam. *Quinetiam iniuriam commiserunt indebitè incarcerando, & eo nomine potest experiri actione iniuriarum, per quam consequetur etiam damnum & iniuriam.domi. Alexand.prima parte,consil. xvij. in iij.col. in versi.nam etiam Bald.*

SVMMARIVM.

1 *Magistratus officium falsò assumentes,qua pœna puniantur. & nu.2.*
3 *Iuramentum purgationis remiss.*
4 *Auxiliantes eadémne pœna plectendi,qua impietatis duces.*
5 *Bannimentum ,succedit hodie loco deportationis.*

QVAESTIO CCCCXXIII.

1 EVenit casus in hac patria Delphi.qui nũquam euenisse dicitur in regno,† nec in Delph. ꝙ nobilis Rodul. de Comeriis coram se assignari mãdauit per seruientẽ generalem Delphina. & sub pœna omnes dominos dictæ curiæ parlamẽ. corã se comparituros in villa Alauardi ad diem xij. mensis Iunij.M. ccccl x. Et quia dicti domini de parlamento dicto die corã ipso nõ comparuerunt , eos reputauit contumaces , & certa alia expleta eadem die contra ipsos dominos parlamẽti fecit,de quibus expletis constat instrumẽto tunc coram eo in manibus duorum notariorum recepto,& dicta expleta die,vbi s̃.iuxta assignata fieri fecit nobili Rodulphi,assistentibus quàm pluribus nobilibus, & plebeiis in num.lx.vel circa:cum fustibus & armis ipsum nobilem Rodulphi associantibus ad instantiam & requisitionẽ ipsius nobilis Rodulphi. Modo quæritur, si ipse nobilis Rodulph.deli-
a querit. [a] Credo quòd ipse incidit in crimẽ læsæ maiestatis:cum
2 ipse ad illa processerit eius priuata authoritate † qa priuatus in se

se assumens officiũ magistratus,incidit in crimen læsæ maiestatis,per tex.in l.iij.§.fi.ff. ad l.Iuliã maiestatis. cuius pœna est vltimũ suppliciũ & cõfiscatio omniũ bonorũ : iuxta l.quisqs. C.ad l.Iul.maiestatis. Nec obstat,si ipse nobilis Rodu.fuisset balliuus mõtiũ Delph.quia villa Alauardi,in qua ipse dicta expleta fecit, nõ est in suo balliuatu,sed in balliuatu d. Guliel. de Cursillione, militis balliui, patriæ bassæ præsentis patriæ Delphi. & sic ipse nobilis Rodul.nõ excusatur à dicta pœna,qa habens iurisdictionẽ,& eam exercẽs vltra terminos eiusdẽ,etiã capite punitur,per l.fi.C.de appari.comi.orien.lib.xij.Et ita ibi no.dñs Iac. Rebuffi per dictũ tex.Præterea,dicta curia parlamẽti, quæ vicẽ præfecti prætoris obtinet,est superior curia huius patriæ Delphi. & sub eadem curia parlamenti, subsunt balliui huius patriæ. Et habet ipsa curia omnimodam coërtionem in dictos balliuos, tãquam inferiores iudices:vt est in hac patria notorium. Et per consequens ipsi balliui tanquam inferiores iudices, debent honorem impendere dictæ curiæ parlamenti & dominis eiusdem parlamenti, tanquã eorũ superioribus, iuxta l.potioris.in princ.C.de offic.recto.prouin.imò (quod plus est) dicti balliui in eorũ balliuatibus nullam coërtionẽ habent in dominos dicti parlamẽti, sicut videmus ꝙ episcopus q est inferior,non potest eius archiepiscopũ superiorẽ suum excõmunicare, etiã si deliquerit in sua diœcesi,vt dicit Inn.in c.statuimus.extrà de maio. & obed.¶Sed an in aliquo deliquerint dicti homines dictũ Rodulphum asso-
b ciantes[b] cũ armis in ipso maleficio,tenẽdo dictam dietã in villa Alauardi, cùm ipsi starent ibi cum armis à latere, & circũcirca ipsum Rodul.scientes(vt fatentur) dictũ Rodul.ibi dictã dietam tẽturũ vigore assignationis prędictæ?Et arguẽdo ad ambas partes,videtur primò, ꝙ sic:cùm ipsi præsumantur eidẽ Rodulpho in præmisso delicto per eũ perpetrato, auxiliũ præbuisse,stando ibi cũ armis cum ipso:vt dicit Inn.in c.cõtumacia.de cle.percussore.stãdo enim ibidẽ cum armis, pręsumitur habuisse malum animum:vt dicit Bal.in feudis.in ti.de pace tenenda,& eius violatoribus. in §.si quis rusticus. & alibi dicit Bar.ꝙ associãdo delinquentẽ in maleficio,dicitur eidẽ auxiliũ dedisse. in l.in furti. §.ope. ff. de furtis.& cũ ipsi sibi astantes cũ armis, malo animo, præsumãtur auxiliũ do.Rodul.præstitisse.ipsum etiã associando in dicto delicto:videtur ꝙ ipsi tanquã fautores, opem & auxiliũ præstantes,deliquerũt vt d. l.in furti.§. ope.& l.is qui opẽ ff. de furtis.& in §.interdũ.insti.eod. Et ꝙ debeãt puniri eadẽ pœ-

na qua dictus principalis author, facit in l. iij.in prin.ibi quiuè opem.ff.ad l.Iuliã ma.& l.pen.ff.eo.tit.idẽ videtur tenere Ange. de Aret.in suo tractatu de maleficiis.in gl.super verbo,dicto maleficio semper assistit,&c.In contrariũ,ꝙ nõ debeant puniri eadẽ pœna,qua dictus eorũ author,videtur:quia licet ibi interfuerũt in dicta dieta,nõ tamen animo & intẽtione delinquendi.saltem,ꝙ ex processu appareat: sed solũ requisiti per dictũ Rodulphum, vt eũ ibi associarent expositurus, vt eis, dicebat. Domini de parlamẽto aliqua ex parte domini nostri Delphi.(vt attestantur ferè omnes)inquisiti,& interrogati quid fecissent, si ipsi domini de parlamẽto interuenissent.Et dicũt se nõ fuisse intentionis cõtra ipsos aliquid facere, ꝓut nec per dictũ Rodulphũ facere fuerãt requisiti.Et si dicatur, ꝙ ipsi sequaces fuerũt præsentes in expleto,per dictũ Rodulphũ tunc facto,dũ ipse Rodulphus dominos de parlamẽto nõ cõparentes. proũciauit cõtumaces.Ad hoc potest dici,ꝙ ipsi nesciebant, ꝙ ipse Rodulphus illud expletũ facere vellet: quia eis nõ declarauerat: sed solũ eis dederat ad intelligendũ,ꝙ ipsos sibi cõgregare volebat:quia in ipsorũ præsentia volebat dominis de parlamẽto aliqua dicere ex parte domini nostri Delph.Ideò nõ videtur puniẽdus ex illo solo actu associatiõis eadẽ pœna dictus Rodul. eorũ author:quia animus in delictis inspicit.l.j.C.de sica. & in c.Imperator.l.distinc.& facit ꝙ alibi dicit Alberi.de Rosa.ꝙ quãdo mãdatarius rẽ,quam agit mãdato alterius,nõ putat esse delictũ,ꝙ tunc excusatur à pœna, licet mãdans puniatur.l.si quis id quod.ff.de iuris.om.iudi.& tetigit Bar.in l.nõ solũ.§.si mãdato.ff.de iniuriis.Sed dicti associãtes, vt animos suos declarẽt, in processu nõ putabãt delinquere, eundẽ Rodulphũ associãdo.in referẽdo aliqua dominis de parlamẽto ex parte dñi nostri Delphi.Igitur,&c. Et † quæ declaratio
3 eorũ animi etiã iustificatur eorũ iuramentis, de quo iuramento purgationis.habetur per gl.in d.l.j C.de sica.& in l.præsenti.§. sicubi.C.de his qui ad eccle.cõfu.& sic remanet hęc quæstio pro vtraq; parte dubia.Credo tamen hanc vltimã partem esse veriorẽ,cũ in delictis potius attẽdatur animus, q̃ actus delinquẽtiũ: vt in d.l.j.C.de sica.& in l.eũ q.& l.is q cũ telo eo ti.Sed quid respõdemus ad argumẽta s̃. ꝓ parte affirmatiua facta? puto sic re-
4 spondẽdũ.Quia † aut act⁹,q gerit est de genere malorũ,puta verberare,vel occidere hominẽ,& similia,& tũc stãs cũ armis, cum malefactore, in ipso maleficio.eadem pœna punitur:quia cõstat ꝙ habuit animũ delinquẽdi. Ita loquũtur cõtraria:aut actus qui geritur

geritur nõ est de genere malorũ: quia actus poterat esse de se licitus, puta aliqua audiendo ex parte domini nostri Delphi. tunc mãdatarius nõ punitur: iuxta no per Albe. & Bar. in locis præalleg. Ita loquitur casus noster. Imò (quod plus est) in his quæ sunt de genere malorũ, circa etiã crimẽ læsæ maiestatis, nihil cũ authore agẽtes, sed simplici fauore cũ eo stãtes nõ puniũtur eadem pœna qua author: sed arbitraria ꝓ modo culpæ. ita dicit text. in c. fi. §. illud. auth. de pœnis. li. vj. iũcta gl. super verbo, simplici fauore. vbi dicit, ꝙ simplex fauor intelligitur illius, qui ad maleficiũ faciendũ nihil adiicit. Crederẽ tamẽ dictos associantes dictũ Rodulphũ tã ex dicto simplici fauore, iuxta dictũ §. illud autẽ. quàm ratione portus armorũ, offendibiliũ in coadunatione gentiũ incidisse in pœnã legis Iuliæ de vi publica. l. j. in princ. ff. ad legẽ Iuliã de vi publica. cũ ibi notatis per gl. super verbo, domini. & ibi hãc sequitur Bar. facit l. vnica. C. vt armorũ vsus inscio principe interdictus sit. li. xj. & in auth. de armis. co. vj. Cuius criminis de vi, pœna publica est, deportatio. & omnium bonorũ publicatio. in §. itẽ lex Iulia. de vi publica. insti. de publi. iud. & habetur in l. ij. ff. ad l. Iul. de vi pub. & ponit plenius Pe. Iac. in ti. de actiõe legis Aqui. licet quo ad publicationẽ hodie sit correctum
2 per auth. bona damnatorũ. C. de bon. dãna. & ibi Iac. de But. † Et sic hodie remanet pœna deportationis, loco cuius hodie de consuetudine succedit bãnimentũ. vt dicit Bart. in l. mathematicis. C. de episc. audiẽ. Sed dicerẽ loco bãnimenti attẽta materia ipsos fore cõdẽnandos arbitrariè, in aliquibus pecuniarũ summis secũdũ qualitatẽ personarũ ratione portus armorũ in coadunatione gẽtiũ sine authoritate principis facta. & ita factũ fuit ꝑ vocatũ Vales cõmissariũ ad hoc specialiter deputatũ: licet aliqui alij ibi opinãtes dixerint aliquos ipsorum corporaliter puniendos.

a ¶ Deliquerit. *Videtur enim multifariã deliquisse, scilicet lege, Iulia de vi publi. & l. Iul. de ambi. non etiam qui cum iusto titu. regnat, terminos suæ iurisditionis imperij aut potestatis debita in suos subditos excedens in prædicta crimina incidisse censetur, vt videtur voluisse domi. Bart. in tractatu de Tyrannia. in ix. quæst. Quantò ergo magis hæc verificantur in eo, qui talia admittit in non subditos, an autem inciderit in crimen læsæ maiestatis? videtur quòd non, ex quo prædicta faciendo, non intendebat occupare dominiũ, vel iurisdictionem, aut imperium mistum, vel merum domini nostri regis Delphin. Ad hoc faciunt egregia dicta do. Lonzini consil. xxij. in iiij. col. versic. nec obstant argumenta.*

b ¶ Associantes. *Vide quæ notantur C. de his, qui latro. in l. j. & in l. j. C.*

de

de rapt. ad fi. de episc. & cle. & per Alex. in l. is. qui opem. ff. de fur.

SVMMARIVM.

1 *Consensus omnium an requiratur in indicendis collectis.*

QVAESTIO CCCCXXIIII.

1 IN talliis siue † collectis indicẽdis, requiritur cõsensus omniũ
a nec sufficit [a] cõsensus maioris partis vniuersitatis, vt dicit Bar. in l. ij. §. ex his igitur. ff. de verb. obli. & in l. ꝙ maior pars. ff. ad
b municipales. & habetur per Dy. in c. [b] ꝙ omnes. extrà de re. iur. & ideò in donis quæ fiunt dño gubernatori præsentis patriæ vel balliuis, qñ visitãt patriã, requiritur cõsensus omniũ, nec possunt conueniri ad cõtribuẽdũ in eisdẽ nisi illi qui conferũt. vt ibidem per Bar. & hęc iuris dispositio seruatur in donis, quę fiunt prędictis officiariis, vel similibus. sed aliter seruatur de consuetudine generali pręsentis patriæ Delph. in subsidiis Delp. quę cõcedũtur in cõgregationibus triũ statuũ pręsentis patriæ dño nostro Delp. quia cõpelluntur ad cõtribuendũ in eisdẽ etiã illi, qui nõ cõsenserũt, vbi maior seu sanior pars vocatorũ cõsensit. Et hãc opinionẽ etiã de iure tenet d. Pet. Pa. vt secundũ eũ scripsi j. q. cccccxxxj. in tertio dubio. in q. ibi, Sed iuxta præmissa quæro &c. ¶De materia huiusmodi subsidiorum, & qui in eisdẽ subsidiis contribuere debent, & qui nõ, vide quę plenè scripsi s. q. ccclxxvj. & quæstionibus sequentibus, vsque ad quæstionem cccc. inclusiuè, &c.

a ¶Nec sufficit. *Videtur tamen quòd sufficeret cõsensus consulũ: quia quod per eos factum est, per omnes factũ videtur. do. Pe. Ia. in tractatu libellorum. tit. de consulibus. in ver. & quia videmus. alle. l. municipibus. ff. de condi. & demon. & l. municipes. ad municipa.*

b ¶Dyn in c. *Bar. & Dy. in locis allegatis de collectis specialiter nihil dicunt, licet ponant generalem distinctionem, quando res est communis, vt singulorum: aut communis vt vniuersorum, &c.*

SVMMARIVM.

1 *Testamentum an valeat, in quo filius non reperitur institutus, sed substitutus per fideicommissum.*

QVAESTIO CCCCXXV.

SI quis filius in testamento paterno per fideicommissum sub-
1 stituatur: † & nihil sibi relinquatur iure institutionis, vtrum censeatur præteritus, ita ꝙ testamentũ nullũ existat quo ad hęredis institutionem? dic ꝙ sic. casus est in l. ex facto. §. Lucius. & in l. is qui. ff. de vulg. & pup. & l. ita tamẽ. §. qui rogatus. ff. ad Treb.
a Et licet videatur text. expressus in contrariũ, in l. scimus. [a] §. cum autẽ. C. de inof. tes. vbi etiam gl. super verbo, celebrari. dicere voluit

Iuit, ꝙ substitutus habetur pro quasi instituto, quod sufficere videtur in filio, licet hæres non fuerit institutus. dicit ibi Bar. ꝙ gl. illa nõ est vera, cũ non sufficiat relinquere filio per fideicommissum, sed iure institutionis: sicut ponit tex. expresse in auth. vt cũ de appellatione cog. in §. aliud. in prin. ibi, vel fideicom. &c. col. viij. per quem. dictus §. cum autem. cẽsetur in parte correctus, & ista est veritas. & ita in iudicando seruatur. ita etiam consului vt patet in xcvj. consiliorum meorum. ¶ De hac materia, vide quæ scripsi j. q. ccccl vj. in aliis tamen terminis.

a ¶ In l. sancimus. *Et ibi adde do. Bal. in primo not. assignantem rationem huius dicti. & do. Paul. de Cast. in fin. illius §. cùm autem, ac dominum Sal. in eo §. in versi. quæro supposito the.*

SVMMARIVM.

1 *L. filio præterito. ff. de iniust. & irr. testa. locúmne habeat in filio præterito à linea materna. Et an filius præteritus, possit dicere testamentum nullum. vide num. 3.*

2 *Filij præteritio, habetur pro exhæredatione.*

4 *Filius præteritus, si non dixerit testamentum nullum, sed decesserit, an testamentum confirmetur.*

5 *Dotis collatio an habeat locum in successione materna.*

6 *Legitimæ supplementum, an habeat etiam locum in matre.*

7 *Testamentum, in quo mater est instituta, nulla causa incerta, & filius est hæres institutus, an possit dicere testamentum nullum.*

8 *Pater an teneatur aliquid relinquere filio naturali, in testamento.*

9 *Auus an teneatur instituere filium ex filia, vt testamentum valeat.*

QVAESTIO CCCCXXVI.

AN l. filio præterito. ff. de iniu. & irrito testamento. locũ habeat † in filio pręterito à matre, vel linea materna? & videtur
1
a quòd non: [a] quia loquitur in filio præterito à patre, in cuius erat potestate, sicut ibi dicit tex. ad literã: sed filius non est in potesta-
2 te matris. instit. de pat. pote. in prin. igitur &c. cuius † præteritio habetur pro exhæredatione. in §. mater. instit. de exhæ. lib. & d. l. loquitur in præteritione, prout stat in terminis præteritionis, vt ex tenore eiusdẽ potest videri. dico, quòd licet dicta l. secundum verba locũ non habeat in filio præterito à matre, tamen secundũ mentẽ locum habet. Nam sicut præteritio ac exheredatio, quo ad rumpendũ testamentum respectu hęredis institutionis parificantur: vt auth. ex causa. C. de lib. præt. vel exhę. & in corpore vnde sumitur. ita etiam in recõualescentia testamenti ęquitas quæ respectu præteritionis reperitur, prout est pręteritio. de qua in d.

l. filio

l.filio præterito.reperiri debet respectu exhæredationis vel præteritionis,quæ pro exhæredatione habetur:sic ꝙ paritas, quæ est in ruptura testamenti,existat in eius recõualescentia, & fiat secũdum mentem talis extensio.arg.in l.non potest. ff.de leg. iuncta l.j.C.de ædi.priuatis.& l.j.C.quæ sit long.consuet.& ita etiam tenet expressè do.Pet.de muris.in d.l. filio præterito.in xiij. q. quæ incipit, decimotertio quæro,&c. Et ita vidi in dicta curia parla-
3 menti determinari. ¶†Sed an filius in casu d. l. filio præterito. possit dicere testamentum nullum, post annum? Bart. in dicta l. filio præterito,tenet quòd non.sed Bal.& Ang.dicunt, quòd imò vsque ad xxx.annos.Idem tenent Ioã. de Imo.& Raphaël Cuma. in l.si filius qui in potestate.ff.de lib. & posthu. quos sequitur do. Petr. de Besucio.in d.l.filio præterito.& ista est opinio commu-
4 nis,quæ seruatur in iudicando, vt dixi ĵ. quæst. cccccxcvij. ¶†Si filius hoc casu non dixerit testamentum nullum, sed decessit, an testamentum confirmetur? sunt variæ opiniones. in d. l. filio præterito.& per Cyn.& doctores in l.ij.C.de posthu.hære.instit. sed Ioann. Ferra in titu. forma libelli, quo petitur hæreditas ex testamento, distinguit, & ibi dicit, quòd in hoc casu testamentum confirmatur,in glo. super verbo, ac realiter & actualiter introducatur. Vide quæ circa hæc scripsi in singularibus meis in §. viuo filio.& ccxj.& in d.meo cõsilio xcvj.¶An pater teneatur facere mentionem in suo testamento de filio in ordine constituto, vide C. de episco. & cle. in l.Deo nobis. in §. hoc etiam. ¶Sed an pater teneatur aliquid relinquere in suo testamento filiæ, quæ quittauit cum iuramenro bona paterna:vide quæ dixi s̃.q,ccxcv.
5 ¶†An collatio dotis habeat locum in successione materna? dic ꝙ sic.si mater constituit dotẽ.in auth.de æqualitate dotis.§.illud col.vij.& l. vt liberis.C.de coll.Sed quid de filio exhæredato? vi-
6 de quæ dicit ipse do. Pet. de muris,in d,l. filio præterito. ¶†Sed an supplemẽtũ legitimæ habeat locũ in matre sicut in patre?dic ꝙ sic,per tex.in l.omnimodo.C.de inof.test.iuncta.gl.super verbo personis,ibi dũ dicit,vel parẽtibus,nec potest in legitima aliquo l onus imponi.ita sentit gl.in l.qm̃ in prioribus.super verbo,
7 statiõib⁹.& de hoc tetigi ĵ.q.cccclxxviij.¶†Iuxta pręmissa,quęro vtrũ testamentũ in quo mater est pręterita,nulla causa inserta,& filius est hæres institutus,sit nullũ.Dic ꝙ testamẽtũ ex tali causa nõ rumpitur:quia habebat filios quos instituit,quorũ filiorũ prima causa est in successiõe,vt C. de suis & leg. auth.in successiõe. & nõ tenetur quis instituere ascendentes, quandiu sunt descendentes

dentes.ff.de iniu.rup.test.l.si quis exhæredato.in prin.& de inof. test.l.pater filium.& insti. de succes.li.§.sed nostra. Ista sunt ver-
8 ba Bart. in quodam suo consi. ¶ † An pater teneatur relinquere aliquid filio naturali in suo testamento? doct. ꝙ non, vt scripsi j.
9 q.cccccccxxxij.¶ †An auus teneatur instituere filiũ ex filia, vt valeat testamentum? dic ꝙ sic, vt dicit Io.Ferra.in tit.forma libelli, in quo petitur hæreditas ex testamento, in glos. super verbo, ac realiter & actualiter introducatis. ibi, sed quid si filius, &c. & vide ibi etiam si mater &c.

a ¶Quòd non. *Contrarium est verũ vt infrà dicitur. Nam ratio dictæ ij. partis illius l. filio præterito cõsistit in approbatione præteriti. ergo & exhæredati per identitatem rationis.l.à Titio.ff. de verb.oblig. Sicut enim potest approbare præteritus, ita & exhæredatus. & sic vtrobique est eadem ratio. & per consequẽs idẽ ius.l.illud.ad legẽ Aquiliam.vnde ex quo præteritus vel exhæredatus, cuius fauore testamentum inualidum vult valere, debet vtique valere.do. Bal. in prædic.l. filio præterito.in iiij. col. in versic.iiij.quæro.ibi,nã ratio istius.& pro hac opi. bene facit, quod dicit idem dom.Bal. vbi suprà in versic.quæro si pater.*

SVMMARIVM.

1 *Filius si iuret attendere testamentum, & disposita in testamento paterno an videatur renunciasse detractioni legitimæ, & quartæ trebel.*

2 *Iuramentum ciuile, æquam interpretationem recipit.*

QVAESTIO CCCCXXVII.

a SI quis filius iuret attendere[a] testamentũ † & disposita in testa-
1 mento paterno, videatur detractioni legitimę & quartę Trebellianicæ renunciare: sic quòd eam detrahere non possit? credo quòd non, pro eo quòd iuramentum non porrigitur ad ea, de quibus quis non cogitauit: l.fi.C.de non nu.pecu.l.ij.§. fi.ff. qui satis. cog. hoc voluit dicere gl.super verbo, mente &c.in c.ad nostram. extrà de iureiu.ita etiã voluit dicere & tenere Dy in quodã suo cõs.vt refert Bal.in l.ij.C.de resc.ven. Aliter si diceretur iuramentũ extendi ad nõ cogitata, ipsum esset vinculũ iniquitatis, quod tamẽ nõ est dicẽdũ.c.quãtò circa mediũ: extrà de iurei. Nec in eo dem esset iustitia, quod est vnũ de comitantibus iuramentũ. xxij. q.ij.c.animaduertendũ.quia iuramẽtum veritatẽ, iustitiã & iudiciũ continere debet.xxij.q.iiij.c.innocens.ver.&posuit gl.nostra. in auth. quod eis.C.de nup. pro hoc bene facit quod ponit Cy. in l.fi,in q.iij.C.ad l.Fal.vbi dicit ꝙ si hæres sciẽs facultates testatoris promittat soluere legata, talis promissio intelligitur facta, detracta tamẽ Falcidia. iuramentũ enim ius commune nõ tollit

l. si ex fal.C.de transf.& l.fi.C.de non nu,pec. & facit quod no.per
2 Bal.in l.ij.C. de rescin.ven.† Præterea iuramentũ ciuile, æquã interpretationẽ recipit:ne quis immoderatè lędatur.l.si libertus.ff. de ope.liber.c.veniens.& c.quanto.extrà de iureiu.ita ponit Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. & ideò in casu isto ipsum iuramentum ad prędicta,ex quibus magna sequeretur lęsio & iniqua,non debet tale iuramentũ extendi, & ita vidi determinari per dominos meos parla. Delph. in camera consilij, &c.
a ¶ Iuret attendere. *Hoc autem videtur, quod is non facit contra iuramentum in hac specie,qui petit legitimam & Trebelliniacã. ex quo illam petendo non venit contra præmissa, quia per petitionem earum non contrauenitur testamento nec dispositis in eodem. quid enim est contra tenorem testamenti seu dispositionem eiusdem, ius legitimæ & Trebellianicæ, nisi inquam expreßè aut tacitè fuissent in ipso testamento prohibitæ legitima & trebellianica? tunc nimirũ eas petendo, infringeretur iuramentum. & ideò in petitione eorum non foret audiendus. illud tamen videtur, quòd si in testamento fuisset aliquid relictum filio iure institutionis: tunc videretur petendo plus relicto, venire contra tenorem testamenti.& ideò pariformiter non audiendus: quia tunc tacitè videtur actum, vt tali relicto esset contentus: secus in alio casu.de quo hîc per authorem,cum de legitima & Trebellianica non fuisset cogitatum,nec dictum,& propterea iuramentum ad ea non extenditur.in c.clericus.extrà de iureiur.*

SVMMARIVM.

1 *Commissum, in aliena curia, declaratum, aut discußio bonorum alterius causæ, impediátne cursum literarum curiæ Cabeoli & nu. 2.& 3.*

QVAESTIO CCCCXXVIII.

1 QVidam Anton. Gaufredi de Aureica creditor exposuit clamorem† in curia Cabeoli de quadam magna florenorum summa, & quæ literæ Cabeoli petebantur exequi contra dominum Catonide castillione possessorem castri de Cucurone in prouincia hypothecatũ & submissum d.curiæ Cabeoli cum comminatione marchæ. qua comminatione causante venit ad præsentem ciuitatem Grationo.do.Io.Guirimandi vtriusq; iu.do.tã pro parte regis Sicilię,quàm pro parte priuata & exposuit coram do.meis parla.casum suũ,declarando etiã rationes,propter quas ipse dicebat d.literas Cabeo.nõ esse exequen. in d.castro.& tunc die xvij.mensis Iulij.M.cccclx.per d.dominos meos factæ fuerũt duæ conclusiones circa stylum d. curiæ Cabeoli pro decisione
2 dictæ causæ.Prima† conclusio,ꝙ quia in curia camerę rationum Aquẽsis fuerat inchoata discussio bonorum debitoris principalis

inter

inter creditores,& ius in eidem habere prætendentes,antequam fuisset clamor expositus in dicta curia Cabeoli,quòd illa discussio impedire debet executionē dictarum literarum Cabeoli, non obstante dicto stylo ipsius curię mentionē faciēte de discusione
a in aliena curia facta: & merito, quia iudiciū vniuersale[a] trahit ad se particulare.l.solemus.ff.de iudiciis. & l.iiij.ff. de peti.hære.
3 †Secūda cōclusio,quòd ibi do.directus cōmissum rei obligatæ fecerit declarari per iudicē cōpetentē vocatis euocandis,in forma debita,quòd ipse dominus directus se opponēs poterit impedire cursum clamoris expositi in ipsa curia Cabeoli: posito quòd post expositū clamorē processus cōmissi fuerit inchoatus:prout factū fuit in cōmisso dicti castri, attento, quòd per tale cōmissum resoluūtur omnes hypothecę & obligationes,iuxta l.lex vectigali fundo.ff.si pignor.& de hoc tetigi j.q.ccccclxxv. & ideò tunc fuit ordinatū, dictas literas Cabeoli non fore exequēdas in d. castro.

a ¶Iudicium vniuersale. *In materia, vide pulchras quæstiones tactas per dom.Bart.in l.si quis libertatem. in vlt.col.in versi. quæro, quid fiet. in versi.iuxta hoc quæro.ff.de pet.hære. & do.Bal.C.loca.in l. emptorem. in ij.col. in versic.sed pone.*

SVMMARIVM.

1 *Processus quomodo fiat contra absentem de graui crimine accusatum.*
2 *Absentis citandi forma.*
3 *Processus contra absentem accusatum de grauamine, de iure canonico.*
4 *Negotia grauia vel maiora, quæ dicantur.*
5 *Dilationes à iure ordinatæ an possint augeri vel minui, si negotia dicantur grauia vel maiora.*
6 *Citationis quod debeat esse interuallum.*

QVAESTIO CCCCXXIX.

PRocedi debet contra absentem de graui crimine accusatum:
1 †hoc modo: Nam primò citari debet voce tubæ trina vice, per interualla xxx.dierū:vt tenet glo.in l.iter.ff.de pub. iudiciis.
2 †Sed de stylo & cōmuni obseruantia præsentis curiæ parlamēti illud tēpus xxx.dierū est arbitrariū secūdū qualitatē personarū: & criminis atrocitatē:quia quandoq; ponitur in literis citatoriis interuallū octo dierū,quandoque decē dierū,quandoq; iiij.dierū. Et sub magnis pœnis fisco Delphi. applicandis, prout obseruari semper vidi, & fuit obseruatum in causis mentionatis suprà q. ccccxxiij.& quandoq; citantur vltra citationes vocis tubæ in domo habitationū suarū vel suorū parentū,quando sunt filiifam.ex abundāti. & quādoque etiā de stylo dictę curiæ non fiunt nisi duę

citationes voce tubæ cum clausula cõminatoria & præcisa,quòd aliter ad declaratiõnẽ pœnarũ vel alterius actus procederetur, prout fuit factũ in dictis causis: & si modo præmisso citatus non cõpareat multæ cõtra talẽ contumacẽ,& aliæ pœnæ eis impositæ declarari cõtra eos cõsueuerũt,facta mitigatione arbitrio curię. & hoc facto iteratò citatur reus absens modo pręmisso sub pœna
a annotationis[a] bonorũ suorũ:qui reus si non cõparet,bona sua annotantur, & facta annotatione mandantur regi & custodiri sub manu Delphi.per castellanum loci vbi sunt bona situata, vel per alium idoneũ ad hoc deputandũ.& sub inuentario, iuxta l.fin.ff. de requirendis re.quę bona recuperat reus,si infrà annũ veniens se purget,vt probatur in l.j.C. de requirendis reis.& in d.l.fin.ff. eo.post annũ verò non audiretur,nisi cum principis indulgentia, vt per Saly.in l.eum qui.C.ad legẽ Corn. de sica. quo anno lapso iteratò citetur reus voce pręconia dicturus,cur sua bona non debeant confiscari,& si non cõpareat,confiscantur.licet fortè de iure in hoc actu non sufficeret citatio voce tubæ:sed deberet per literam requisitoriã citari in loco vbi degit talis reus,iuxta formã gl.positæ in l.j.de custo.reorum.quãdo sciretur vbi degit:vbi autem nesciretur,sufficeret citatio per edictũ, vt dicit Saly.in l.j.C. de requiren. reis. ¶Et præmissa remedia sunt adinuenta contra absentem accusatũ de grauibus criminibus, non aũt in non grauibus criminibus.Et ideò,quia in non grauibus criminibus non reperiuntur remedia adinuẽta procedendi cõtra absentẽ,in illis non grauibus potest ad sententiã contra absentes procedi. Ita dicit Bar.in l.absenté.ff.de pœnis.ibi,secũdò quęrò,dicitur hoc,&c. etiã lite non contest.vt dicit Pet. Ia.in tit.de rest.in integ.vt possit agi rescissoria.in fi.& qualiter absens posśit condemnari, vide Bar.in l.pe.§.ad crimen.ff.de accus. ¶Et an absens lite non contest. in criminibus condemnetur:vide doc.in §.si quis tutor,inst. de suspectis tutoribus.¶Et qualiter & quãdo in criminibus procedatur in diffinitiuã,contra absentẽ,vide plenè Ang. de Aret.in tract.suo de maleficiis in gl.super verb.qui iudex,vidẽs quòd inquisitus non apparet,&c.& Spec.in tit.de accus.in §.qualiter ver. sed nunquid sufficit. ¶†Sed qualiter in foro spirituali contra ab-
3 sentẽ de graui crimine accusatũ procedetur?Dic ꝙ contumax ante litis cõtest.excõmunicatur.iiij.q.v.c.quisquis.& ij.q.ij. præsentis.Et si perseuerauerit per annũ,potest suspẽdi,vel perpetuò priuari officio,vel beneficio:vt extrà.de æta.& qualitate.c.cũ bonæ & de test.cog.c.cũ causa.& de app.& de coha.cle.sicut,& de clericis non

cis non resid.c.ex tuæ.xj.q.iij.rursus.& c.quicunq;.ita dicit Aegidius in suis libellis,sub rub.de contu.accusati in criminali, qualiter procedat contra eum. ¶ Remedia autẽ procedendi in causis ciuilibus cõtra absentẽ non cõparentẽ sunt prodita remedia primi & secũdi decreti,vt ibi dicit Bar.in d.l.absentẽ. & plenius per eum de materia primi & secundi decreti habetur in l. si finita.§. Iulianus.ff.de dãno infec.& in l.apud Iulianũ.ff.ex quibus causis in po.eatur. ¶ Et quomodo in casibus in quibus non potest fieri missio contra absentẽ,fertur sentẽtia diffinitiua,vide.ff.de dãno infect.l.finita.§.Iulianus. Sed quæ sunt grauia delicta, dicitur iñ glo.j.in prin.dictæ l.j.C. de requirẽdis reis.& ibi plenius per Salyc.
4 † Sed extra hanc materiã incidenter quæro,quæ dicãtur grauia,vel maiora negotia.dic quòd grauiora sunt illa,in quibus agitur de fama.vj.q.j.c.ex merito,& c.deteriores. vel si de beneficio agatur,in ca.querela.extrà de procuratoribus, vel spiritualibus,vel libertate,vel de crimine, extrà de transact.c.pen.vel propter scandalũ quod contingere posset. ita ponit Spec.in tit de re-
5 script.præsentatione.§.ratione autẽ causæ,&c.vers.¶ † Item quæritur,si dicantur grauiora vel maiora, an dilationes à iure ordinatæ possint augeri vel minui. vide Bar.in l.ij.ff.de re iud. & ibi ponit decẽ causas, ex quibus potest dilatio abbreuiari, vel augeri.& tãgitur,per eundẽ, in auth. qui semel.C.quomodo & quando iudex.& ibi Cyn.& in l.j.C.de dilat. & per Dyn. in c.indultũ. de reg.iur.lib.vj.& Spec.in tit.de dilationibus.in §.j. ¶ Et de materia dilationum, & si fuerit dilatio nimis arctata, an possit appellari,vide Bar.in d.l.ij.ff.de re iud.& infrà q.ccccxxxvj.in ver. clxvj.quęro,&c.& ibi nihil dicit.¶ Item de materia peremptorij in causis ciuilibus, vide ple.in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud.¶ Quæro,iuxta hanc materiam,aliquis promisit aliquem criminosum coram iudice præsentare certa die, quòd non fecit, qualiter teneatur, & possit conueniri & puniri. vide gloss. xxiij.q.v.c.cum homo.glo. super verbo arietes. † In ciuilibus de-
6 bet esse in citatione interuallum ad minus decem dierum.l.peremptorium.ff.de iud.Sed hodie istud tempus ast arbitrarium de stylo curiarum præsentis patriæ. In prima citatione non debet poni peremptoriè. l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex.istud communiter obseruatur de stylo curiarum.

a ¶ Annotationis. *Modus autem annotationis contumaciũ reorum, traditur per do. Gandi.in tract.maleficiorum.in rubr.quid sit agendum, reo absente & contumace.Subdit tamen ibidem, quòd quia bona damnatorũ*

seu proscriptorum conseruantur filijs & ascendentibus & descendentibus vsque ad iij.gradum : vt in authen.vt nulli iudi.§.j.col.viij.hodie aliter obseruatur. Dicit etiam quòd de generali consuetudine totius Italiæ, non seruatur contra contumaces, quod dicitur de annotatione bonorum. & quod accusatus expectetur per annum.imò cum fuerit citatus solenniter, ponitur in banno communis & potestatis,posteà super illa accusatione & banno condemnatur: quia iudex potest iurisdictionem suam pœnali iudicio defendere : vt ff. si quis ius di. non obtempe.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an debeat totam donationẽ propter nuptias, vel augmentũ dotis lucrari,moriente marito, pendente termino dato ad soluendam sibi dotem.*

2 *Interesse medij temporis an deduci poßit.*

QVAESTIO CCCCXXX.

SVpra quæstione cclxxiiij.tetigi qualiter augmentũ dotis siue donatio propter nuptias facta vxori,cõtẽplatione matrimo-
1 nij non debetur, nisi dote soluta. †Sed pone, quòd maritus dat vxori aut alteri pro ea dotem constituenti terminũ ad sibi dotem soluendum,moritur maritus pẽdente termino, per eum dato,ad sibi dotem soluendũ,& sic non fuit sibi dos soluta, an mulier debeat totam donationem propter nup.vel dotis augmentũ lucrari?Aliqui doc.mouentes istam quæstionẽ dicunt,quòd sic, ac si totam dotem soluisset,ex quo fuit habita fides de dote.argumen.in simili.inst.de rer.diui.§.venditæ.& ff.de contrahen. empt.& ven. l.quòd vendidit.cum ibi nota.Nec obstat text.in §.illud.in auth. de non elig. secundo nuben.col.j. quia ibi nunquam fuit habita fides de dote,aliàs ibi esset casus in contrarium. Et pro hoc videtur ibi gloss.super verbo,percipiat.cum dicit,respondeo ibi,fuit
2 parata dare,&c.& hanc opi. videtur sequi Sal.in l. si constante[2]. C.de don.ante nup.in q.de statuto,&c.Et ex his dico,quòd hodie ex forma instrumentorum matrimoniorum, quæ fiunt nostris temporibus, in quibus semper mariti habent fidem de dote ex promissione & obligatione parentum, filiarum, quòd vxor lucratur augmentum dotis,etiam dote non soluta,siue maritus dederit terminos ad soluendum dotem,siue non.arg.iurium prædictorum,non obstante d.§.illud.qui loquitur, vbi non fuit habita fides de dote,vt suprà dixi, secũdum doct.Et sic patet quòd hodie non est necesse ponere in instrumento contractus matrimonij illam clausulam,dote soluta vel non soluta,quę in talibus instrumentis solet in hac patria Delphin.per aliquos apponi: quia absque illa clausula vxor debet indistinctè lucrari dotis augmentum

tum & donationem propter nup. attento quòd hodie maritus ex promissione & obligatione parentum vel amicorum habet fidem de dote promissa. Et de hac materia vide quæ plene scripsi infrà q. ccccclxv. ¶ Quidam circa hoc dicunt in casu in quo maritus dat terminum ad soluendum dotem: quòd interesse medij temporis debet considerari & deduci. nam æqualitas est hic consideranda: vt habetur in d. authen. in versi. æqualitas &c. Et ideò quia si maritus habuisset dotem ab initio, lucratus esset xx vel ex fructibus xx. habuisset. Certè ista xx. deduci deberent de donatione, quasi non videatur illa xx. soluisse pro dote. arg. ff. sol. mat. l. si constante. §. quoties. & ff. quæ in frau. cred. l. omnes. § fi. & ff.
2 ad legem falc. l. circa. & l. qui quadraginta. §. fi. † Sed credo quòd istud interesse medij temporis non possit deduci. Nam pendente dilatione apposita per partes nihil interim peti potest. tota enim dies videtur collata in fauorem debitoris. ff. si quis cau. l. si enim §. homo fisci. & ff. de verb. obli. l. eum qui calendis. §. fin. Si ergo non potest peti, ergo nulla mora est, & sic nullum interesse. l. lecta. si cert. pet. circa medium. ¶ An maritus faciat fructus suos re-
b rum paraphernalium: vide Bar. qui distinguit, in l. pen. [b] ff. ad legem fal. Et plenius vide quæ scripsi infrà quæstio. ccccclxviij.

a ¶ In l. si constante. *In ij. col. in quæstio. vbi ad versi. not. ad oppositum facit. vbi dicitur, quòd dare & permutare sunt paria alleg. l. fi. in fi. C. ad legem falcid.*

b ¶ L. pen. *Vbi vide etiam Paul. de Ca[...]ptimè distinguentem.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia an sit ferenda in personam procuratoris, an domini.*

2 *Procuratorium an sit reuocatum, domino moriente pendente lite.*

QVAESTIO CCCCXXXI.

a DEbet de iure sententia ferri [a] in personam procurato-
1 ris, siue ab initio litem exercuit, † siue lite contestata transitum fecerit ad eum, aliter sententia est nulla secundum Bar. & Io. quos sequitur gl. in l. j. C. de sent. & interlo. om. iu. licet Mar. fuerit in contraria opinione, vt recitat gl. in d. l. j. Sed ad euitandum omnes opiniones, vterque & procurator & dominus causæ debent condemnari, vt tenet gl. in c. querelam. extr. de electio. Et ita etiam seruat consuetudo aliquorum iudiciorum, vt recitat gl. in d. l. j. Sed Bart. dicit, quòd si dominus sit præsens tempore sententiæ, volens causam prosequi, quòd in dubio præsumitur, eo casu, potest sententia ferri in eius personam. Ita dicit ipse in l. si procurator. ff. de verb. obl. Sed de stylo præsentis curiæ parla-

menti:in qua proceditur summariè, sola facti veritate inspecta, vt dixi s.q.lviij. Non curatur nec fit vis, in cuius personam proferatur sententia: an in personam procuratoris, an in personam
b domini insequendo opinionem canonistarum,[b] secũdum quam opinionem non curatur in cuius personam proferatur, vt dicit gl. in c. suscitata. in gl. j. extrà de in integ. resti. & in c. querelam. extrà de elec. quia quãdoque in personam vtriusque, quandoque in personam procuratoris, & quandoque in personam domini, licet nunquam in iudicio interfuerit. Et nihilominus valet senten
2 tia, dummodo constet in processu de mandato procuratoris. † Sed quid si dominus moriatur, lite pendente, an procuratorium sit reuocatum? vide quæ dixi supra quæstio. cxix.

¶ An dominus comparendo in iudicio cum asserto suo procuratore, videatur eum procuratorem constituisse? vide quæ dixi suprà quæst. xl.

¶ Sed quid si ante sentẽtiam moriatur procurator, dominus litis? vide quæ dixi suprà quæst. lxxxvj.

a ¶ Sententia ferri. *Forma sententiæ hæc, Condemno talem procura. nomine Titij, tali inquam procurato, nomine Meuij domi. sui. vt colligitur & not. per do. Bar. in l. licet in pupilla. in § . si plures. ff. de procu.*

b ¶ Opinionem canonistarum. *De iure canonico potest indistinctè in personam domini concipi sola aut procuratoris, vel vtriusque nisi in causa matrimoniali electionis, aut alia spirituali: & in causa criminali, & in causa in qua à princ. dominus comparuit. Quia in his in personam domini concipi debet. glos. in c. querelam. in verbo, œconomi. de electi. & ibi videas omnino do. Bald. in v. col. in versi. capio. gl. quæ incipit concipienda. vbi declarat, quãdo forma verborum concipi potest in personam alterutrius, & quando in personam procuratoris concipitur necessario.*

SVMMARIVM.

1 *Procedi qualiter debeat in actione hypothecaria, si tertius possidet.*
2 *Bonorum discussio qualiter fiat in actione hypothecaria.*
3 *Possessores tertij an debeant generaliter vocari in declaratione hypothecariæ actionis.*
4 *Possessoribus pluribus existentibus, vtrum creditor poterit eligere quem voluerit, vel agere contra quemlibet pro rata.*
5 *Hypothecaria an poterit intẽtari contra tertios possessores, non facta discussione, si debitor notoriè non sit soluendo.*
6 *Probatio ad obtinendum in hypothecaria, an sufficiat, si creditor probat, per testes, quòd vidit debitorem possidentem.*
7 *Hypothecaria intentata in iudicio, an faciat rem litigiosam.*

Iudex

8 *Iudex an necessariò debeat pronunciare discußionem bonorum fuisse factam antè quàm agatur hypothecaria contra tertium possessorem.*
9 *Sententia an valeat, intentata hypothecaria contra tertium possessorem, non facta discußione bonorum principalis.*
10 *Exceptio discußionis, an sit peremptoria.*
11 *Discußio principalis debitoris poßítne fieri pendente iudicio contra tertium possessorem.*
12 *Authen.hoc si debitor, an habeat locum circa discußionem fiendam, vbi debitor in instrumento hypothecæ se constituit bona hypothecaria poßidere precario nomine creditoris.*
13 *Hypothecaria an agi poßit contra debitorem debitoris, vbi bona sunt obligata, etiam non discusso principali.*
14 *Pactum creditoris cum debitore, quòd ipse faciat fructus suos, an valeat.*
15 *Fructus rei hypothecatæ quomodo non computentur in sortem.*
16 *Res litigiosa an poßit hypothecari.*
17 *Fundus an censeatur hypothecatus, aliqua pensione imposita ex conuentione partium, in aliquo contractu, vel super aliquo fundo.*

QVAESTIO CCCCXXXII.

SVpra.q.cviij.tetigi de hypothecaria, quando debitor aut eius
1 hæres posſidet rem hypothecatam. † Sed hîc quæro, [2] quid si
2 tertius posſidet, qualiter procedi debeat in actione hypothecaria? dic quòd primò debet discuti debitor principalis, & eius fideiussores & eorum bona, antequàm perueniatur ad pignorũ possessores, & ipsis discusſis perueniatur ad possessores rerum obli-
2 gatarum, iuxta auth.hoc si debitor.C.de pig. ¶ † Sed qualiter fiet talis discusſio? dic quòd debitoribus & eorũ fideiussoribus condemnatis per sententiam, vel per obtentionem præcisarum fiet executio sententiæ, vel præcisarum in bonis per eos possesſis, si quæ habeant: vt in d.auth.hoc si debitor. & si nulla bona habeãt siue posſideant, poterit creditor in hypothecaria actione regressum habere cõtra tertios possessores bonorũ hypothecatorũ, iuxta d.auth.hoc si debitor. Sed antequã offeratur libellus in hypothecaria cõtra tertiũ possessorẽ, iudex mãdabit per suas patentes literas castellano aut notario loci, in quo degebat debitor, ꝙ se summariè informet cũ vicinis & aliis testibus fidedignis, si ipse debitor habeat aliqua bona mobilia vel immobilia, & sibi informatiões trãsmittat, quibus informationibus per iudicẽ visis, si ex eisdẽ cõstat nulla bona habere, declarabit hypothecariam actionẽ cõpetere creditori cõtra tertios possessores. & istã formã tradit Ia.de But.in d.auth.hoc si debitor. & Ang.in auth.de fide-

iuſ.coll.j.& ibi plenè per eũ de actione hypothecaria. Et hæc forma ſeruat̃ in hac curia parl.& in cæteris curiis præſentis patriæ Delp. Et de hac materia diſcuſsiõis in hypothecaria, vide Spe. in ti.de primo & ſecũdo decreto.§.j.ver.porrò. & per Bart.in l.ſi qs
3 inſtituatur.§.pe.ff.de hær.inſt.¶†Sed an in dicta declaratiõe hypothecariæ actionis debeãt vocari tertij poſſeſſores, ſaltẽ generaliter voce præconis? Bar. videt̃ velle ꝙ ſic, in l. decẽ.ff.de ver.obli.
4 ſed de ſtylo huius curiæ parlaměti hoc nõ ſeruatur. ſed pone,† ꝙ ſunt plures poſſeſſores, vtrũ creditor poterit eligere quẽ voluerit, vel agere cõtra quẽlibet? ꝓ toto dic ꝙ põt eligere quẽ voluerit, pro toto ſuo debito. ita tenẽt gl.& Bar.in l.moſchis.ff.de iure fiſci. Et ita ſeruatur in curia parlaměti Delp.& ſimiliter in omnibus aliis curiis præſentis patriæ tã ſpiritualibus, quàm tẽporalibus: prout vidi dũ practicabã.& hoc eſt verũ, niſi eſſet annua penſio impoſita ſuper pluribus rebus: quia tũc debet agi cõtra quẽlibet
5 bet poſſeſſorẽ pro rata. in c.cõſtitutus.extrà de reli.do. ¶†Sed qd ſi debitor ſit notoriè nõ ſoluẽdo, an poterit intẽtari hypothecaria
b cõtra tertios poſſeſſores, b nõ facta diſcuſsione? Ang. dicit, ꝙ ſic in d.auth.de fide.§.j.& Ia.de Bu.in d.auth.hoc ſi debitor. Io.quoque Ferrarij tenet ꝙ hoc caſu poterit intẽtari hypothecaria non pẽdẽte diſcuſsione.inſt.de actio.§. itẽ ſi qs in fraudẽ. vide. Bar.ff. de noui ope.nũtia.l.ſtipulatio.§.habet. & ff.de verb.obl.l.in illa.
6 Io.Fer.in ti.forma reſcrip.lib.in act.hyp.in gl.exceptione.¶†Pone.creditor probat per teſtes, ꝙ vidi debitorẽ poſsidere rẽ hypothecatam tanquã ſuã, an ſufficiat talis probatio ad obtinẽdum in hypothecaria? dic quòd non, etiam ſi deponeret de xxx. ann. ſecundum Ioan. Fab. inſt.de actio.§.item in Seruia. ſed contrarium ſeruatur de ſtylo curiarum præſentis patriæ Delph. quia probato quòd debitor poſsidebat rem hypothecatam, vt ſuam, tanquam dominus tempore obligationis, iudices conſueuerunt decernere hypothecariam creditori competere contra tertios poſſeſſores. & ita etiam vult gl. in l. rem alienam. ſuper verbo, pignoratitia & ibi plenè doct.ff.de pig. act. & ita etiã ſecundũ hunc ſtylũ vidi judicari in parlamẽto, & in cæteris curiis Delph. & ſim. in curia officialatus præſentis ciuitatis Grationopo. Quod intelligitur, prius facta diſcuſsione bonorum principalis, vt ſuprà in princ. præſentis quæſtionis ſcripſi, qui prædictus ſtylus corroboratur d.gloſſ.in l. quidam in ſuo. in prin. ſuper verbo, admoneri. ff. de cond.inſt. vbi dicit, ꝙ ſi quis vtatur re, vt dominus, ꝙ præſumitur dñs, licet Inn. dicere voluerit contrariũ, in c.illud, in fi. omnium
glo.

glo.de præsump.vide quæ super hoc latius scripsi in tracta.meo, de prçsump.Sed aduertendũ,quòd quando dominium venit in iudicio incidẽter,vt in casu isto, sufficit probare dominiũ præsumptiuè:vt plenè dixi s̃.q.xxviij.& in xxxj. consil.meorum. Inn.vbi suprà, loquitur vbi dominiũ veniret in iudicium principaliter. l.fin.ff.de rei ven.habet locum etiam in hypothecaria:vt dicit Io. Ferr.in tit. forma libelli super hypothecaria. cum gl. ex memoratis caussis.¶ † An hypothecaria in iudicio intentata faciat rem litigiosam? dic quòd non: Sed postquam est actũ hypothecaria, si debitor rem vendit,potest illam actor per hypothecariam prosequi cõtra emptorem absq; discussione bonorum principalis.Ita dicit Iac.de But.in d.auth.hoc si debitor.& dicit probari per text. in corpore.de litig.§.ad hoc autẽ. quia per illã hypothecariã, intentatã res nõ dicitur litigiosa:vt ibi dicit Ia.de But.¶ †Sed an sit necesse,quòd iudex pronunciet discussionẽ bonorũ fuisse factam antè,quã agatur hypothecaria cõtra tertiũ possessorẽ.Iac.de But. tenet quòd non,in d.auth.hoc si debitor. contrarium dicit Iac.de Are.vide Ang.vbi s̃.Idem tenet Bar.quòd præcedere debet interlocutoria iudicis,in l.stipulatio.§.habet.de ver.obl. ¶ †Pone fuit intentata hypothecaria contra tertiũ possessorẽ,non facta discussione bonorum principalis,& super hoc lata est sententia, an valeat talis sentẽtia.Iac.de But.vbi suprà,tenet quòd sic.& vide quę super hoc dixi s̃.q.ccxxj.& q.xciiij.cõtrarium tamen tenet Ang. in dicta auth,de fideiuss.§.si.col.j.¶ Si bona debitoris sint discussa instante vno ex creditoribus,an alij debeant petere discus.Iac. de But.vbi suprà dicit quòd sic ex abundanti.¶† An hæc exceptio discussionis,sit peremptoria? Iac de But.vbi suprà dicit quòd sic, ita quòd potest opponi in quacunque parte iudicij. Et vide quæ circa hoc dixi suprà quæst.xciiij.¶ Dom.Angel.in auth.de exhib. & introduc. reis. ponit vnam pulchram limitationem, ad auth. ei qui iurat.C.de bon.auth.iud.possi.quòd d.authen.ei qui iurat. habet locum indistinctè,nisi bona debitoris sint creditori hypothecata:quia tunc in omnibus bonis fit missio etiam vltra mensuram debiti declarati.¶ Quæro,obligaui creditoribus vnum pignus specialiter,pro x.florenis.& vnum aliud pro xx.florenis.& vnum est sufficiens pro toto debito, nũquid possum nihilominus vtrunq; retinere? vide Cyn.in l.si mulier.in fin.C.de pac.conuen. ¶† An discussio principalis debitoris, possit fieri pendente iudicio contra tertium possessorem? doc. in d.authen. hoc si debitor. dicunt quòd sic. Et ita pluries practicaui, & vidi iudicari in hac

curia

curia parlam. Idem etiã tenet Ang. in d. auth. de fideiuſ. §. fi. col. j.
12 ¶ † Item dicta auth. hoc ſi debitor. non habet locum circa diſcuſſionem fiendã, vbi debitor in inſtrumẽto hypothecæ ſe conſtituit bona hypothecata poſsidere precario nomine creditoris: ſed poteſt creditor ingredi poſſeſsionem propria authoritãte, cum per cõſtitutum ciuiliter poſsideat, ſecundũ Bart. in l. creditores. C. de pign. in ſua repetitio. quod eſt notandũ. Idem etiam tenet Io. de
c But. vt ibi Bart. refert. ¶ An conſtitutio precarij [c] excuſet diſcuſſionem fiendã de debito principali: vide plenè Io. Ferr. in tit. forma libel. in actione hypothecaria. in gl. ſuper verbo, exceptionẽ executionis. & vide etiam ſingularia d. Bar. de Cepolla. fo. 20. verſo. qui idem tenet quod Io. Ferr. tamen dicit, quòd Bart. tenet con
13 trarium, in l. iij. C. de pig. in ſua rep. ¶ † Item poteſt agi hypothecaria contra debitorẽ debitoris, vbi nomina ſunt obligata, etiam non diſcuſſo principali. tenet Spec. in tit. de proc. §. ſequitur. verſ.
14 quid ſi mihi obliga. ¶ † Si creditor faciat pactum cum debitore, quòd ipſe creditor faciat fructus ſuos rei hypothecatæ, an valeat
d tale pactum? gl. quòd ſic [d], in l. j C. de diſtr. pig. idem Hoſt. in c. ſalubriter. de vſu. vide text. l. inter cohæredes. §. vſusfr. ff. fami. erc. & faciunt not. per Bart. in l. ſi conſtante. in quarto membro prin. ff. ſolut. matr. Et de hoc ſcripſi in tractatu quem ego Guido Papæ cõpilaui, qui intitulatur, Tractatus de contractib. qui ſapiunt vſuram, & qui vſurarij dici poſſunt, vel non. ibi, alius & quintus ca-
15 ſus, & c. ¶ † Sed quia creditor de iure debet fructus rei hypothecatæ cõputare in ſortem, Io. Ferr. tradit cautelã vt non cõputentur fructus. in tit. forma libel. in actione hypothecaria. in gl. in verb.
16 relaxandum fore. circa prin. ¶ † Vtrum res litigioſa poſsit hypothecari: vide quæ dixi ſuprà q. cccxxvij. Licet tertius poſſeſſor præſcribat hypothecariam actionem cum bona fide & iuſto titulo decem annis. l. j. C. ſi aduerſ. credi. hoc verum in priuato, ſecus autem crederem in eccleſia vel minore, per auth. quas actiones. C. de ſacr. ſan. eccl. iuncta l. fin. C. in quib. cauſ. in integ. reſtit.
17 non eſt neceſſaria. ¶ † Si aliqua penſio imponatur ex conuentione partium in aliquo contractu, vel legetur ſuper aliquo fundo: an ipſe fundus cenſeatur hypothecatus? vide Bart. & doc. in l. Caius. ff. de annuis leg. & in l. fin. ff. de act. empt. quando penſio imponeretur ad certum tempus, non cenſetur obligata res, ſuper qua imponitur, vt in d. l. ſi. C. de act. emp. & de leg. j. l. quidam teſtamento. & d. l. Caius. Sed ſi imponatur in perpetuum, tunc res eſt hypothecata, & quilibet poſſeſſor tenetur. vt ff. de vſufr. l. hactenus.

& no.

& no.Host.in sum.in tit.de loca.§.quæ actio.vers.antep.& pen.& vide Spec.in tit.de emphyt.§.nunc aliqua.ver.lxxxvj.Idem tenet Pet.Iac.in tit.de actione in rem pro re emphyteuticaria data,quę cecidit in commissum.in xvij.co.ver. & idem fortè in anniuersariis.& talis præstatio annua, dicitur seruitus personalis innominata, vt ponit Cyn. C. de vsufr. super rubrica. & plenius scripsi suprà q.xlij.in fin.& dixi in singularib.meis.

a ¶Quæro. *Vide per dom. Ang.d. Are.in §.item Seruiana.& per Io.de Platea ibidem,instit.de actionibus.*

b ¶Contra tertios possessores. *Adde, nunquid tertius possessor bonorum posit hypothecaria conueniri,non discusso principali. Philip.Corn.in consil.lxxxv.incip,videtur prima.in prin.in iiij. vol.& in consil.ccxlvj. incip.in hac consultatione.in prin.eo.vol.iiij. & hypothecaria expressæ hypothecæ posit pro dote intentari, contra tertios possessores bonorum obligati,non facta excusione,latè tradit idem Phil. Corn.in cons. cclxvij.incip. quanquam videatur.in iij.vol.*

c ¶An constitutio precarij. *Tu vide de hoc per istum,cons. x. incipi. domini de parlamento.ver.suprà in dicta facti narratione.*

d ¶Quòd sic. *Istud intellige procedere de iure antiquo. C. alias non valet tale pactum,nisi in casibus exceptis de iure canonico,nota. C.de vsu.auth. ad hoc.& extrà eod.tit.c.conquestus. c.salubriter. ita dicit formaliter do. Bald.in l.dudum.in versic.caue tibi.C.de distr.pign.*

SVMMARIVM.

1 *Notarij recipiẽtes instrumenta falsorũ contractuũ,qua pœna puniantur.*

2 *Instrumentum falsum quid dictat,qua pœna puniatur.*

3 *Notarius si fateatur in tortura,vel aliàs,se instrumentum falsum confecisse,an noceat parti illa confessio.*

QVAESTIO CCCCXXXIII.

DVo notarij de Alauardo receperunt instrumentum de quodam actu à iure reprobato facto in villa Alauardi, de quo actu scripsi s.q.ccccxxiij. quæro si dicti duo notarij deliquerint,
1 & qua pœna veniant puniendi?Credo † quòd ipsi deliquerunt, & quòd pœna exilij perpetui veniant puniendi, per text. in l. iubemus. la ij.in §.œconomus. ibi, his tabellionibus qui huiusmodi contractum vetitorũ ausi fuerint instrumenta conscribere, irreuocabilis exilij animaduersione plectentur.C.de sacr.san.eccles. Reperio tamen alias pœnas grauiores, videlicet priuationis officij notariatus,infamiæ & amputationis pugni. in §. callidis. de prohib.feud.alie.in feudis.Sed credo,quòd in casu nostro,de quo hic agitur, non habeãt locum pœnæ dicti §. callidis. quia ibi loquitur

quitur text.de contractu fraudulento, scienter per notarium recepto. Ideò acrius ibi punitur propter fraudem dolosè commissam. Hic autẽ in casu, de quo agitur, licet actus fuerit de iure reprobatus, in eo tamen non interuenerunt fraus neq; dolus, licet
a quædam simplicitas, ideo mitius punitur[a], pœna tantummodo exilij: vt d.§.œconomus. Nec excusantur dicti duo notarij, si dicerent se non credidisse dictum actum coram dicto Rodulpho per eos receptum fuisse de iure reprobatum, quia hoc scire debeant, iuxta ea quæ leguntur & not.in l.generali. C. de tab.lib. x.& nihilominus dici posset ipsos officio notariatus fore priuandos, cum in ipso officio deliquerint: iuxta not. per gloss.in authen.de non alie.aut permutan.re.ecc.col.ij.in §.super hoc. super verbo, reuisionem. Super hoc casu die ix, Augusti, M.cccclx.in consilio fuit conclusum, dictos notarios grauiter deliquisse, & ipsos fore deportandos, iuxta d.l.iubemus.aut saltem officio notariatus eos fore priuandos.per d.glo.Sed mite agendo dicti domini in præsentia dicti nobilis Ioan.Pales commissarij regij concluserunt, quòd pecuniariter punirentur, attenta qualitate personarum suarum: & ita fuerunt condemnati per dictum Pales in audiẽtia, de
2 mense Decembris, Mcccclx. ¶ † Sed qua pœna debeat puniri ille, qui dictat falsum instrumentum? dic quòd pœna falsi, sicut notarius, qui illud falsum conscribit: vt tenet Bal.in d.l.iubemus.cir-
3 ca fin.in q.quæ incipit vltimo, &c. ¶ † Vltimo quæro, si notarius confiteatur in tortura vel aliàs se falsum instrumentum fabricasse, an noceat parti. Dic quòd non, secundum Bart.in l.si quis in graui.§.si quis moriens.ff.ad Silleianum.

a ¶ Ideo mitius punitur. *Ad hoc faciunt, quæ notantur & leguntur in c. inter corporalia. §. sanè. ibi, quia non ex malignitate, &c. extrà, de translat. episc.*

SVMMARIVM.

1 *Secretarij parlamenti an debeant exigere decimam de condemnationibus. Et pœna exigentium num.2.*

QVAESTIO CCCCXXXIIII.

ANno domini, M.cccclx. & die vj, mensis Augusti, in camera consilij, in qua erant omnes domini mei de parlamento & cameræ computorum Delphi. ac therausarius generalis Delph.
1 fuit appũctuatum, † quod secretarij curiæ parlamenti, qui nunc sunt & pro temporibus fuerint de condemnationibus, aut pœnarum declarationibus fisci, ęrario in dicta curia parlamenti ad-
2 iudicatis, aut adiudicandis in futurum, non exigant decimam[a]

à part

à partibus priuatis:licet in aliis curiis præsentis patrię exigi con
b suereunt [b]. Et corroboratur huiusmodi appunctuamentũ per curiam parlamenti factum authori domini Arch.in c.vt officiũ. de hæreticis.lib.vj.in gl.super verbo,publicã.vbi dicit, quòd tales personæ contra quas inquiritur,non debent satisfacere tabellioni de labore.alle. in auth. vt nulli iudicum. §.his insuper.col. ix.Et ideò quia Pe.de Bolliaco,secretarius in d.curia petebat decimam pœnarum declaratarum in processu, in manibus suis formato contra nobilem Rodulphum de commeriis, Dominũ Bastide,Campi rotundi,& eius complices ad causam cuiusdam dietæ,per ipsos tentæ in villa Alauardi, de qua dieta latius suprà q. ccccxxiij.tetigi,fuit tunc die vj.huius mensis Augu. appunctuatum,per dictos dominos in cõsilio,quòd ipse Pet.de Bolliaco nõ exigat dictam decimam à partibus priuatis condemnatis: sed fuerunt sibi taxati super dictis expletis ducenti flor, Et aduerte, quòd dico,super expletis, quia hoc fuit licitum facere super di-
2 ctis expletis,vt ponit Bart.in l.diuus.ff.de bo.dam.in fi.†Caueant ergo secretarij prædicti, ne decætero exigant dictam decimam: quia inciderent in crimen concusṡionis.l.j.& ibi glos. ff. de concusṡionibus. etiam si à sponte soluentibus reciperent.ita glos.in l.j.C.de salgamo hospi.non præstan.lib. xij. & deberet talis contrafaciens, ab officio secretarij repelli, & priuari. l. si quis.C. de offic.præf.præto.vltra pœnam concusṡionis, de qua suprà proximè:& ideò in quibusdam curiis præsentis patriæ, maximè in curiis Delph. Ebreduni notarij non recipiunt decimas à partibus priuatis: sed super emolumentis domini.attamen Franc. de Zaba.in cle.j.vers.notariis.de hæreticis.videtur tenere, quòd si talis secretarius non habeat stipendia ratione sui officij,quòd ipse potest exigere salarium ab inquisito. Et ita etiam faciunt dicti secretarij parlamenti: quia salaria exigunt ab inquisitis, pro eorũ vacationibus & scripturis, ipsos inquisitos concernentibus. Sed an curia parlamenti potuit statuere, quòd dictæ decimæ non recipiantur? Dic quòd sic, potestate eis,per do. Hubertum Delphinum attributa; vt scripsi infrà q.cccclliiij.

a ¶Decimam. *De decima tangitur. C.de episc. & cle.auth.generaliter autem iudex. & in l.j, & ij, C.de sport. & sumpti.*

b ¶Consueuerunt. *Vide in arg. quod dicit d.Odofr.in præd.auth.generaliter.in ij.col.vers.vnde not.argum.*

SVMMARIVM.

1 *Commissum emphyteuticariæ locúmne habeat contra pupillum.*

Pupilli

2 *Pupillus & adultus vbi æquiparentur.*
3 *Emphyteuta si soluerit censum in parte, & in parte non, an pro parte committatur.*
4 *Pupillus non seruiens domino, an priuetur feudo.*

QVAESTIO CCCCXXXV.

VTrum contra pupillum locum habeat l.ij.C.de iure emph.
1 adeò †quòd res cadat in commissum per lapsum triennij,si non soluerit canonem? Et licet glo.in d.l.ij.in q.fi.& Cy.ibidem. in xij.q.Dy.in c.qui in ius.extrà de reg.iur.Spec.in tit.de locato. ver.xviij.Bart.in l.cum filius.§.in hac.ff.de verb.obli.dicãt,quòd contra minorem currit triennium:licet posteà restituatur: attamen ipsi non distinguunt expressè, vtrum talis minor sit pupillus,vel adultus.Credo tamen, quòd contra pupillũ dictum trien
2 nium non currat[a], motus per rationẽ positam in l.fi.ibi, melius etenim est intacta iura seruare, &c.C. in quib.cau.in integ.rest. non est necessaria.considerato, quòd talis lapsus temporis est adeo odiosus respectu emphyteutæ: sicut & lapsus biennij respectu debitoris in pecunia non numerata.qui non currit contra pupillum:vt d.l.fi.sic quòd in vtroque casu eadem videtur ratio:ergo idem ius statuendum.l.fi.C.ad leg.Fal.l.illud.ff.ad leg.Aquil. Et pro hoc videtur tex.in d.§. in hac.ibi, non videtur autem per pupillũ stetisse ex huiusmodi stipulatione, si pupillus hæres erit &c.præsupponendo,quòd pupillo nõ debet imputari,quòd adulto imputatur. & istam partem videtur tenere gl.or.vt multum no.in l.si tutoris.C.de adm.tu.istud idem comprobatur in materia feudali,vbi adulto negligentia anni & diei imputatur. in c.j. §.prætereà.lo j.de prohi. feu.alie.per Fed.in feudis.col.x.quæ tamen non imputantur pupillo.in c.si quis decesserit, minorẽ non cogi fidem facere eadem colla. Et maximè, vbi talis pupillus in ius patris sui vel alterius succedit, qui propterea iustam causam ignorantiæ habet,an talis census debeatur,vel res sit emphyteuticaria.& ita non potest sibi opponi ratio posita in d. l. ij. de iure emphyteu.quia talis ætas ipsum habet excusare.l.j.in fi.C.de fal. mo.Non obst.l.properãdum.in fi.C.de iudiciis. & §. pupillus.in
2 authen.de hæred.& fal.colla.j.vbi † pupillus & adultus æquiparantur,quo ad casus ibi positos:quia in eis est speciale, sicut dicit & soluit Bar.in d.l.fi.C.in qui.cau.in integ. rest. non est necessaria.Concluditur ergo quòd contra pupillum non currat dictum tempus triennij, & sic non est necessaria restitutio in integr.
3 †Cõtra vero adultũ currit dictũ tẽpus:sed restituit.ita debẽt intel

ligi

ligi gl. Cy. Dy. Spe.& Bar.in locis s̃.alle. Et ita vidi determinari in d.curia parla, ¶ De hac materia præscrip.contra pupillũ vel adultum etiã tetigi s̃.q.xxxj,de aliis præscriptionibus tam contra fiscũ,quàm alios priuatos,vide multas quæstiones.s̃. q. cccc-xvi. ¶Si emphyteuta sôluerit censum in parte & in parte non, an pro parte committatur? vide quæ plenè dixi s̃.q clxxiiij. ¶ Et de illo qui soluit falso gestori, an liberetur : vide quæst. clxxiij.

4 ¶ † Quæro.si pupillus nõ seruiat domino, an priuetur feudo? dic quòdnon. c.si minori.& c.seq. si de feudo defuncti controuersia fuerit aliàs est rubrica, minorem non teneri fidelitalem facere. & ita ibi tenet Glo. & Bald.

a ¶Non currat. *Quòd autem nulla potest præscriptio aduersus pupillum currere. videtur expeditum per text in l. sicut in ver. sed pupillari ætate, C. de præscrip. xxx. vel xl. annorum.*

SVMMARIVM.

1 *Appellationis interpositæ virtute, quis constituitur in protestatione Iudicis ad quem: & eximitur à potestate Iudicis à quo.*

2 *Iudex appellationum, de quibus poßit se intromittere.*

3 *Iudex appellationum, habet iurisdictionem in territorio ordinarij: ligata tamen est.*

4 *Iurisdictio iudicis appellationum, expirat sententia per eum lata.*

5 *Appellans non debet recedere à præsentia eius, à quo appellatur antè, quam ille deferat appellationem, vel renuat deferre.*

6 *Iudex appellationum, succedit in locum Iudicis causæ principalis.*

7 *Appellari potest ad Papam, à superiore non recognoscente superiorem.*

8 *Appellans, an appellatus, debeant probare in causa appellationis, disting. numero. 9.*

10 *Appellatione pendente an omnia debeant remanere in eodem statu, in quo erant tempore sententiæ.*

11 *Appellatio à diffinitiua valet.*

12 *Iudex appellationum an debeat confirmare sententiam Iudicis à quo, latam expressa causa iniqua, & indebita, etiam si secundum proceßum potuerit aliter sententia ferri.*

13 *Appellatio non petitis Apostolis, an valeat.*

14 *Sententia Iudicis à quo, an confirmetur per appellationem interpositam.*

15 *Appellari an poßit à comminatione per Iudicem illata.*

16 *Appellationem desertã esse, an sit sentẽtia interlocutoria vel diffinitiua.*

17 *Sententia Iudicis appellationum, lata post desertionem, an sit nulla.*

18 *Sententia lata super nullitate processus, an sit interlocutoria, vel diffinitiua.*

19 *Appellari an debeat ab interlocutoria, quæ habet vim diffinitiuæ,*
20 *Innouata medio tempore an debeant reuocari, si appellans non faciat citari partẽ suam infra terminũ statutorum Delph. corã Iudice, ad quem.*
21 *Attentata an debeant reuocari, si constet appellationem euidenter esse iniustam.*
22 *Appellatio an sit deserta, si eam quis non poßit introducere præ inopia.*
23 *Iudex à quo, an terminum datum à se appellanti ad introducendum appellationem, coram Iudice ad quem, poßit prorogare.*
24 *Iudex causæ principalis, à quo, an poßit eius sententiam exequi, appellatione deserta.*
25 *Filius an poßit appellare pro patre sine eius mandato.*
26 *Dominus an poßit appellare, pro homine suo.*
27 *Episcopus an poßit appellare pro sua ciuitate, vel suis subditis,*
28 *Impedimenta appellationis prosequendæ qui allegat, an sit audiendus.*
29 *Tempora fatalium an currant in curia Grationop.*
30 *Compromissum inter partes factum, an impediat cursum decem dierum, qui dantur ad appellandum.*
31 *Appellatio ab interlocutoria, an admittatur in curia parlamenti Delph.*
32 *Grauamina omnia inserta in appellatione, an sint probanda.*
33 *Appellari an poßit à futuro grauamine.*
34 *Dies xxx. dati ad Apostolos concedendos à Iudice à quo, an incipiant currere à die sententiæ, vel appellationis interpositæ.*
35 *Dies xxx. dati ad Apostolos concedendos, an currant de momento ad momentum.*
36 *Appellationi suæ renuncians, an veniat condemnandus in expensis.*
37 *Iudex, ad quem, si pronunciet bene interlocutum à Iudice, à quo, an desinat esse Iudex.*
38 *Clausula solita apponi in appellationibus: Protestando quòd dictã meam appellationem poßim prosequi per viam nullitatis, &c. quid operetur.*
39 *Incarceratus si appellat, an debeat remitti Iudici, ad quem.*
40 *Officium quod sit hodie subrogatum loco Quæstoris.*
41 *Appellari ad quem debeat à sententia Vicarij.*
42 *Episcopus si committat causam, ad quem appellabitur.*
43 *Sententiam quis an debit executioni: an Iudex, à quo: an Iudex, ad quẽ.*
44 *Lex penul. C. de appel. ad quæ poteſt adduci in argumentum.*
45 *Tempora fatalium, an currant contra minores.*
46 *Tempora fatalium, an poßint prorogari consensu partium.*
47 *Iudex, à quo, an poßit præfigere terminum parti ad introducendam appellationem.*
48 *Appellationem an poßit pars introducere ante terminum sibi præfixum.*

iurisdictionem à se abdicet.

80 *Appellans à simplici interlocutoria, an poßit de nullitate agere coram Iudice, ad quem.*

81 *Iudex appellationum, an poßit pronunciare de his, quæ coram eo agi non possunt.*

82 *Dux si ferat aliquam sententiam, ad quem debeat appellari.*

83 *Appellari an poßit à Iudice non suo, communiter electo.*

84 *Appellari an poßit à sententia, in qua Iudex pronunciauit bene vel malè appellatum.*

86 *Appellari an poßit, si denegetur dilatio quæ petitur, vel audientia.*

87 *Appellationi per alium interpositæ, qui poßint adhærere.*

88 *Appellare an poßim post decem dies, si procurator meus non appllauit.*

89 *Appellari an poßit super decimis.*

90 *Attentata qualiter debeant reuocari.*

91 *Appellationis quis sit effectus, cum quis primò appellat viua voce, saluo iure appellandi in scriptis.*

92 *Appellari an poßit, propter locum non tutum.*

93 *Pronuncians se iudicem non competentem, an poßit illam interlocutoriam reuocare.*

94 *Iudex appellationum an succedat loco iudicis causæ principalis.*

95 *Princeps an poßit appellationem desertam admittere.*

96 *Appellari an poßit ab executore.*

97 *Iudex, ad quem, an poßit de nullitate sententiæ cognoscere, si appellatio à sententia fuerit deserta, lapsu fatalium, vel alias.*

98 *Appellari an poßit in causa momentaneæ poßeßionis.*

100 *Tempora fatalium an currant, facto compromisso sine termino.*

101 *Appellatione deserta corā iudice ad quē, an poßim redire ad iudicē, à quo.*

102 *Reconuentio an admittatur in causa appellationis.*

103 *Ratificare infra decem dies an debeam appellationem meo nomine factam.*

104 *Domin⁹ an repellatur ab appellād⁹, si procurator fuerit verus cōtumax.*

105 *Iter arripiens post appellationem interpositam, an censeatur interim esse in protectione iudicis, ad quem.*

106 *Iudex non admittens appellationem an poßit statuere terminum appellanti, ad introducendam appellationem.*

107 *Minor qui non appellauit, an petens restitui, audiatur.*

108 *Appellationis instrumentum portans, coram iudice ad quem introducens, an introducendo præsumatur habuisse mandatum introducendi dictam appellationem.*

109 *Causæ iustæ appellationis non prosequutæ, quæ sint.*

Appell

110 *Appellari ad quem debeat, ab episcopo in temporalibus.*
111 *Attentata an poßint reuocari, si lis contestatur super attentatis.*

QVAESTIO CCCCXXVI.

CVm materia appellationum sit quotidiana, & ipsius vsus frequens existat, vt inquit iuriscõsultus, in l.j. in princ. ff. de appell. & tam in practicãdo, quàm in iudicãdo in d. superiori curia parlamenti, & aliis curiis inferioribus huius patriæ: ideò ego Guido, duxi ipsam materiã hic tractare per quæstiones, & in fine cuiuslibet ponam quæ videro de iure aut stylo curiarum obseruari. Et pro introitu præsentis materiæ præmitto vij. con-
1 conclusiones. ¶ † Prima conclusio, quòd virtute appellationis interpositæ quis constituitur in protestatione iudicis ad quẽ appellatur, & à iurisdictione iudicis à quo appellat est exemptus. extrà de appell. in c. ad audientiã. Et hoc verum, quantũ ad articulum appellationis: in aliis autem non est exemptus. in c. pro-
2 posuit. e. tit. ¶ † Secunda conclusio ꝙ iudex appellationum non potest se intromittere, nisi de his quibus ad eum est per appellationem iurisdictio deuoluta. in c. pastoralis. extrà de of. ord. & c.
3 j. de app lib. vj ¶ † Tertia conclusio: quòd licet iudex appellationum habet iurisdictionẽ in territorio iudicis ordinarij: ipsa tamen est ligata: quia non habet effectum nisi appellatione interposita, & coram ipso iudice debitè introducta: vt in d. cap. pastoralis. no. per Bernar. & Host. Nã si iurisdictio sua vnicuiq; nõ seruaretur, ordo secularis & ecclesiasticus cõfunderetur. xj. q. j. c. p-
4 uenit. ¶ † Quarta cõclusio: ꝙ iurisdictio iudicis appellationum per appellationem ad eum deuoluta, expirat sententia per eum lata. c. vt debitus honor. extrà de app. & faciunt quæ leguntur &
5 not. per Host. in c j. extrà de offi. or. ¶ † Quinta conclusio: ꝙ vbi appellatur ab aliquo, non debet appellans à sui præsentia recedere antè quã ipse à quo appellatur, deferat appellationem, vel renuat deferre. vt in c. ex parte. extrà de appel. lo ij. & tenet Inn. in c. super. eo. tit. quod verum dico, nisi iudex statueret sibi terminum ad audiendum suam responsionem, quod potest. Sed secundum statuta Delphin. non tenetur appellans redire in petendo apostolos: sed debet prosequi eius appellationem coram iudice appellationum, & valet ac si apostolos obtinuisset: vt dixi s.
6 q. xxv. ¶ † Sexta conclusio: quòd iudex appellationum succedit in loco iudicis causæ principalis. l. tutor. in princi. ff. de vsur. & in c. Ray. in fi. de test. ita tenet Spe. in tit. de expensis. §. nũc vidẽdum.
7 ver. & no. quòd expensæ. ¶ † Septima conclusio: quòd à superiorẽ

a non recognoſcente ſuperiorem,[a] poteſt appellari ad papam: vt tenet Hoſt. in c. cum Ioannes. extrà de fide inſtru. quem ſequitur Abb. Pan. in c. ex literis. extrà de prob. Et iſtis ſic præſuppoſitis
8 venio ad quæſt.† Et primo quæro, quis debeat probare in cauſa
b appellationis[b], an appellans vel appellatus. & quia ſuper hoc
9 varij varia dixerunt, ſic† diſtingue, poſt Bar. & doct. quia quandoq; quęritur quis debeat probare ſe iuſtè appellaſſe, hoc eſt appellationem ritè interpoſitam eſſe, videlicet congruo tempore, & ſimilia. tūc ille, qui appellat, probare debet. l. eos. in prin. & §. pen. C. de appel. & l. litigantibus. & l. quoniam. eo ti. Quandoq; quęritur quis probare debet de iniuſtitia cauſę: & tunc aut altera pars tantum proſequitur appellationem, altera abſente contumace, & tunc ille debet probare, qui proſequitur: vt in l. ampliorem C. de app. & in auth. de his, qui ingredi. ad appel. §. quia illud. Quandoq; vtraq; pars proſequitur: & tunc aduerte, quia quædam eſt probatio, quæ fit per modum abnegatiuum. verbi gratia, dico ſententiam latam, me non citato, non præcedente cauſæ cognitione, & hoc volo probare per inſpectionem actorū. tunc ei qui appellat, incumbit probatio. & debet acta producere quæ iudex habet inſpicere. vt l. ne caſas. C. de app. & l. is apud quem. C. de eden. Si verò quęris de probatione, quę fit de directo per teſtes vel inſtrumenta, tunc ille debet probare in cauſa appellationis qui habet probare in cauſa principali. vt l. hi, qui. & ibi hoc tenet glo. poſt Io. An. C. de ap. Nam appellatione interpoſita omnia remanent in eodem ſtatu. l. iij. C. de ap. Et ex hoc apparet, quòd originarius actor qui habet probare in prima inſtātia, debet producere acta in cauſa appellationis, ſiue ſit appellās, ſiue appellatus. Et ita ſeruatur in curia parlamenti, quando appellatur à diffinitiua, ſecus ſi ab interlocutoria appelletur: quia tunc de ſtylo appellans ſemper tenetur acta primę inſtātiæ producere, tam in hac curia parla quàm in cæteris curiis præſentis patriæ Del. Et de hoc etiam tetigi ſ. q. xx. In quibuſdam tamen curiis extra hanc patriam, videlicet in curia officialatus Arelat. ſemper appellatus ſiue ſit actor originarius ſiue non, & ſiue ſit appellatum à diffinitiua ſiue ab interlocutoria, ſemper acta tenetur producere, prout vidi: quia in dicta curia Arelatenſi aliàs litigaui in cauſa propria.
10 ¶ † Secundò quęro, an appellatione interpoſita, omnia debent remanere in eodem ſtatu, quo erant tēpore ſententiæ. l. iij. C de ap. An ſit illud verum indiſtinctè in omni appellatione? Dic quòd non in appellatione ab interlocutoria.

toria. Nam in appellatione ab interlocutoria interposita iudex potest procedere, quousq; sibi per iudicem ad quem, fuerit inhibitum, & ea quæ fecerit valebunt & tenebunt: vt est casus in c. non solum. extrà de ap. li. vj. quòd secus est in appellatione à diffinitiua: quia si à diffinitiua fuerit appellatũ, iudex nõ debet procedere ad executionem etiam ante inhibitionem: & si faciat, omnia reuocantur. vt in d.c. non solum: imò (quòd plus est) iudex tenetur l. Iulia de vi pu. vt est casus in l. lege Iulia. ff. ad l. Iuli. de
11 vi pub. ¶ † Tertiò à diffinitiua potest viua voce appellari, & valet appellatio. Sed si appelletur post interuallum, iudice nondum sedente prò tribunali, debet in scriptis appellari: aliàs appellatio est inualida. vt l. litigatoribus. cum sua glos. C. de ap. In appellatione autẽ ab interlocutoria siue statim tempore sentẽtię, siue ex interuallo appelletur, debet in scriptis appellari: vt est casus se-
12 cundum glo. in c. j. de ap. li. vj. ¶ † Quartò super materia l. eos. C. de ap. quæro, & ista quæst. est aurea, Iudex à quo, tulit sententiã contra Titiũ, & in sententia expressit causam ratione cuius eam tulit, quæ causa est iniqua, seu iniusta, verumtamen aliter secũdum processum debebat ferri contra dictum Titium. Titius appellauit. iudex appellationũ reperit causam in sentẽtia expressam esse iniquam, & indebitam: tamen aliter secundum processum contra dictum Titium debuisset ferri, an ipse iudex appellationum dictam sententiam debeat confirmare? dic quòd sic, & causam bonam & iustam in sua sententia exprimere, & de hoc est casus aureus in l. fi. ff. quod cum eo, & ibi glo. & ita vidi iudicari & fieri in hac curia parla. & istud tenementi: quia alibi nõ
13 reperies. ¶ † Quintò quęro, aliquis appellauit, & non petiit apostolos, an valeat appellatio? Dic. quòd nõ, sed est nulla, iuxta cle. quamuis rigor. de ap. Sed quid si simpliciter dico, appello, & iudex det apostolos: nunquid confirmatur, & valet appellatio? quidam dicunt, quòd si iudex incontinenti det, quòd valet, aliàs secus. Ita dicũt aliqui doctores. Sed pone, ꝙ est aliquis rusticus, qui nescit petere apostolos, sed dicit dũtaxat appello, an valeat eius ap. Crederem ꝙ sic: quoniam nõ omnes sciunt petere apostolos. at. in l. quoties. C. fa. er. & no. in c. per tuas extrà de ap. & ita vidi in hac curia determinari, propter simplicitatem aliquorum ru-
14 sticorum. ¶ † Sextò, pone quòd sententia iudicis à quo, est nulla, an per appellationem interpositam videatur confirmata? sic distingue: quia aut sententia est nulla defectu cõsensus: quia falsus procurator egit: & tunc confirmatur, iuxta ea, quæ dicit gl. in l.

ij.C.si ex fal.instru.Aut sententia ex alio defectu est nulla:& tūc non confirmatur per appellationē.in l.si expressim.§.fi.ff.de ap. Ita dicit Bar.in d.l.ij.C.si ex fal.instr.& in l.j.quādo prou.nō est
15 necesse.¶†Septimò,an à cōminatione per iudicē illata,possit appellari?& videtur quòd nō, quia vani timoris nulla est æstimatio.l.si quis ab alio.ff.de re iu.Tu dic,ꝙ quādo iudex cōminatur de his,quæ ad suā iurisdictionē pertinēt.ꝙ tunc potest appellari. ff.quod me.cau.l.ij.& l.fi.§.j.Et ille est verus casus.c.cum cessante.extrà eo.Si verò esset aliquis non potēs, qui cōminaretur:qui aliàs nō habet iurisdictionē,nō posset appellari. ita dicit Inn.in d c.cum cessante.quē ibi sequitur Ioā An.& vide glo.in l.si quis
16 prouocauerit.C.de appel.¶†Octauò pone ꝙ iudex appellationū pronūtiet appellationē desertā:vtrū ista sit sentētia interlocutoria,vel diffinitiua?doctores in iure scribētes in hac q.varia dixerūt,& reperiūtur diuersæ opiniones.ideò vide plenè quæ dixi s̄. q.xj.quia ibi recitaui opiniones:& dixi quid super hoc articulo
17 seruatur in d.curia parla.de stylo ipsius curiæ. ¶†Nonò quæro, an sentētia iudicis appellationū sit nulla lata post desertionem. Bal.ꝙ sic,in feudis,in ti.quo tēpore miles inuestiturā petere debeat.in §.fi.in fi.quē sequitur Host.in c.ex ratione.de app. & ista est veritas,dicit Old.per l.ij.in fi.C.de temp.ap. & est ratio secūdum eos:quia per desertionē desinit iudex appellationū habere
18 iurisdictionē,licet Inn.teneat cōtrariū in d.c ex ratione.¶†Decimò quæro,an sentētia lata super nullitate processus,sit interlocutoria sententia,vel diffinitiua ? quod prodest scire:quia si sit interlocutoria debet in scriptis appellari:aliàs appellatio est deserta.in c.cordi.de appel.lib.vj.Et vide quæ plenè dixi s̄.q.ccxx.
19 ¶†Vndecimò quæro,quid de interlocutoria,quę habet vim diffinitiuæ,an debeat in scriptis appellari?Io.Mona.tenet,ꝙ sic, in c.cupiētes.§.si verò per xx.dies.de ele.li.vj.in gl.magna. & teti-
20 gi,in d.q.ccxx.& latius s̄.q xij.¶†Duodecimò quæro,quid si appellans nō faciat citari partē suā infra terminū statutorū Delp. corā iudice ad quē.an innouata medio tēpore debeant reuocari?
21 vide quæ seruat hęc curia parl.s̄.q.ccxiij.¶†Tertiodecimò quęro,si cōstet euidēter appellationē iniustā ,an attētata debeāt reuocari?Inno.& Bal.dicūt,ꝙ nō,in c.pastoralis.extrà,de of.dele. notatur etiā.ff.nil noua.ap.pend.in gl.itē ꝙ si patēter appareat. quos ibi sequitur Bar.Idē si cōstaret ex actis de desertione appellationis,per desertionē Rot.,iuxta regulā,dolo petis &c. & per l.si is,à quo.ff.vt in pos.le.nā si hodie cōstat hodie agatur. in c.cū
olim.

olim.de re iu.de resti.spo.c.literas. Faciunt no per Ioã.Mona.in
22 d.c.cupiẽtes in §.pe.¶ †Decimoquartò quæro, quid si quis propter inopiã non posset appellationẽ introducere, an sit deserta? Inno.quòd non,in c.ex ratione.extrà,de app.Idem dici posset de illo,qui propter paupertatem omisit appellare.l.si procuratorẽ. §.si ignorãtes.ff.mã.Et dicũt super hoc doc. ꝙ tales paupertates episcopus excusat in appellãdo in scriptis:quia ibi est expẽsa.Ab alia verò,quæ fit viua voce,non excusat paupertas:quia ibi non est expensa.Quis sit effectus inopiæ,vide Inno.in c.pe.& gl. extrà,de offi.dele.Et ibi dicit,quòd inopia excusat ab excõmunicatione.idẽ dicit ibi Inn.de inope,qui iurauit soluere certo termino.& non potest soluere,quòd non dicitur periurus.ita ibi dicit Inno.Nam inopia quandã excusationẽ præstat,vt no.ff.de proc. l.Titius.Ita etiã ponit Bal.in feud.quæ fuit prima causa benefi-
23 cij amit.in c.porro.¶ †Xv.quæro,an iudex à quo,terminũ per eũ datũ appellãti ad introducẽdũ eius appellationẽ, corã iudice ad quẽ,possit prorogare,etiã infra tẽpus termini per eũ dati? Inno.
24 dicit quòd nõ,in c.personas.de ap.¶ †Xvj. an iudex causæ principalis à quo possit eius sententiã exequi,si appellatio sit deserta,posito quòd super desertione nõ fuerit pronũtiatũ? Inn.ꝙ sic.
25 in d.c.ex ratione.¶ †Xvij.quæro,an filius possit appellare pro patre sine mandato,& appellationem eius introducere? vide quæ
26 dixi,& quid seruetur in curia parla.s̃.q.cciij.¶ †Xviij.quæro,an dominus pro homine suo possit appellare? Spec.quòd sic.in titu.
27 de appel.in §.j.in fin.& tetigi ĩ.q.ccccIxiiij.¶ †Xix.an episcopus possit appellare pro ciuitate sua,vel pro suis subditis sine mandato? Dic,quòd sic.in c.dilecto.circa prin.extrà,de appel.scripsi,
28 in d.q.ccccIxiiij. ¶ †Xx.quæro,si quis dicat se non potuisse eius appel.in termino sibi per iudicem à quo,præfixo introducere & alleget impedimenta quæ vult per eius iuramentũ probare, an sit ad hoc admittẽdus? vide quæ dixi s̃.q.ccv.& ibi reperies quid
29 super hoc seruatur,in dicta curia parlamẽ.¶ †Xxj.an hodie in d. curia parla.currant tempora fatalium? vide quæ dixi s̃.q.cxxxv.
30 ¶ †Xxij quæro,an cõpromissum inter partes factũ impediat cursum x.dierũ,qui dantur ad appellandũ? vide quid iudicatũ fuit
31 in d.curia parlamẽ.s̃.q.cxv.& ibi plenè dixi.¶ †Xxiij.quæro, an hodie in curiis præsentis patriæ Delp. appelletur ab interlocutoria? & qui sunt casus,in quibus de iure ciuili potest ab interlo
32 cutoria appellari,vide quæ plenè dixi s̃.q.lxxv.¶ †Xxiiij.quæro, pone, quòd plura grauamina inseruntur in appellatione, nun-

quid debent omnia probari? Dic, quod si tendant ad eũdem effectũ, quod sufficit vnum probare. si verò tendunt ad diuersos effectus, tunc debent omnia probari, in c. ex parte. lo j. & ibi gl. notabilis. & Henricus Bohic. extrà, de rescrip. & cap. significauit, extrà, de appel. & ita dicit glo. super verbo, ipsorũ. in c. exhibita. extrà, de
33 iudiciis. ¶ † Xxv. quæro, an à futuro grauamine possit appellari? videtur textus, quòd sic. in l. & in multis. C. de appel. & est casus in authen. de colla. §. si quis prouocauerit. collatione nona. vide plenius circa hæc quę dixi in tractatu meo de appellat. in quæst.
34 xxvj. ¶ † Xxvj. quæro an triginta dies infra quos iudex à quo, debet Apostolos concedere, de quibus in l. iudicibus. C. de appella-
a tionibus. incipiant currere à die sententiæ, [a] vel à die appella. interpositæ. Hostien. post Zenzeli. dicit quòd à tempore appellationis interpositæ. & hoc probat quinque rationibus: quas vide in c. cordi. de appellatio. lib. vj. glo. verò in c. ab eo. super verbo, triginta dies. de appel. lib. vj. & gloss. iij. in clem. quãuis. extrà, de appel. & gl. ij. in l. j. ff. de libellis dimissoriis. tenuerunt indistinctè, quòd à tẽpore sentẽtiæ latę currũt dicti triginta dies. & hanc partẽ tenet Io. And. in d. c. ab eo. tam in gl. quàm in nouella. Pro qua parte videtur casus, in dicta l. iudicibus. C. de appellationib. dum dicit, ex die sententiæ diffinitæ, &c. & ista est cõmunis opinio. tamen in assignatione ad dandum responsionem iudicis super concessione apostolorum, est aduertendum: quia quandoq; iudex assignat diem ad dandum eos simpliciter dicendo, assigno tibi decem dies: qui computantur à tempore appellationis interiectæ. quando iudex assignat non simpliciter: sed specificè, dicendo assigno decimum diem iuris: & tunc illi x. dies cõputantur à die sententiæ latæ: & hoc importat verbũ iuris in assignatione diei positum per dictam l. iudicibus. C. de appellationib. & glo. suprà alleg. Et est effectus: quia si appellatio fuerit interiecta die iij. post sententiã, & dies x. iuris fuerit assignata, quòd nisi pars appellans venerit die x. à die sentẽtiæ latæ cõputanda, eius appellatio erit deserta. Et ita vidi seruari per aliquos iudices ad decipiendum iuris ignaros, vt eorum appellationes sint desertæ, ignorantes tempus iuris, vt eorum sententiæ ratæ maneant. Sed malè faciunt, & contra conscientiam, nisi declarent idem iuris. ita secundum statuta Del. & stylum dictæ curię parl. tempus datum ad petendum apostolos, currit à die sententiæ.
35 ¶ † Xxvij, quæro, an dicti xxx. dies (de quibus suprà tetigi) cur-
d rant de momento ad momentum? [d] Dic, quòd sic. est gl. or. in c.
non

non solū.glo.super verbo.dicendum.& glo.in c.sciuit.de appellationibus.lib.vj.& gl.etiā in l.j. §.dies. ff. quando appellan. sit. Et est effectus, quia hora, qua sententia fuit lata die x. iuris assignata, eadem hora petere debet Apostolos: aliàs appellatio sua esset deserta, iuxta cle.quāuis rigor.aliàs vbi non esset x.dies iuris assignata: sed simpliciter x.dies, tunc tota dies cedit:& sic non esset deserta. Et ista sunt notanda, quia quotidie in facto occur-
36 runt. ¶ † Xxviij. quæro, videmus ꝙ appellans potest renuntiare suæ appellationi.l.si quis libellos. C.de appella. An talis renuntians suæ appellationi veniat cōdemnandus in expensis? Dic, ꝙ sic, vt tenet Innoc.in c.ex parte.extrà, de rescript. Et ita seruatur
37 in curiis præsentis patriæ Delphina. ¶ † Xxix. quæro, si iudex ad quem, pronūtiet bene interlocutū à iudice à quo, nónne definit esse iudex, ita quòd cognitio negotij principalis redeat ad iudicem à quo? Dic, quòd sic, per c.vt debitus honor.extrà, de appell. tamen hæc curia parlamen. de stylo ipsius curiæ, si æquum sibi videatur, retinet ad se quādoq; cognitionē negotij principalis: quòd facere non debent alij iudices inferiores. per dictū c.vt debitus. Et si contrarium faciant, potest appellari à tali grauami-
38 ne. ¶ † Xxx. quæro, si aliquid operāt illa clausula in appellationibus apponi solita protestando, quòd dictā meam appellationem possim prosequi per viam nullitatis, iniquitatis, vel facti iniuriosi, & aliàs secundum quod mihi videtur? Dic. ꝙ sic, vt videtur text.cum glos. in l.si quis prouocatione. super verbo, iniuria. C.
39 de appellatio. ¶ † Xxxj. quęro, si quis incarceratus appellat, an debeat remitti iudici ad quem? Gulielmus de Monte Lauduno, dicit quòd erat magna quæstio in studio Tholosano, cum Episcopo Narbonensi: & quia erat in facto, ipse voluit præcipitare sententiam. dominus Pet.de Anch. dicit quòd custodiatur per iudicem à quo, si est appellatū ab interlocutoria: quia gesta per eum tenent.c.non solum. de appellatio.lib. vj. Si autem à diffinitiua, tunc quia tota iurisdictio est deuoluta ad iudicem ad quem, isto casu potest petere, quòd sibi remittatur sicut remittetur processus.C.de eden.l.is apud quem.& cap.j.de appellatio.lib.vj. Nam incarceratio, est de processu. Ad quod ipse dominus Pet. nihil allegat. Sed probatur in cle.j. post principium, de hæreti. pro hoc quia iudex ad quem, exequitur sententiam, si non confirmetur prima. de quo dic, vt notant doctores, in cap. pastoralis. §. prætereà. extrà, de officio delega. Et quia (vt patet ibi & not. ibi) iudex ad quē, non indistinctè habet exequi sententiam: videtur

quòd

quòd propter dubium euentum, incarceratus nõ remittatur ad iudicem ad quem, sicut etiam is, qui captus est per iudicem secularem, non remittitur ad ecclesiasticum, si alleget se clericum: sed interim donec de clericatu docuerit, per secularem custoditur, si ante captionẽ habebatur pro laico. de sententia excommunicationis.c. si iudex laicus.in fine. libro vj. & hoc quando à diffinitiua est appellatum. Si autem ab interlocutoria, tunc donec articulus appellationis discutiatur, retinebitur per iudicem à quo. Sed post discussionem si pronuntiatum fuerit bene appellatum: quia iudex ad quem subrogatur loco iudicis à quo, per dictum c.vt debitus honor.potest iudex ad quem, petere sibi remitti, vel captiuũ ad suum mandatum faciat seruari in carcere primi iudicis. Ita dixit & notauit dominus Frãciscus de Zabarel.in c.frequens.in princ.in vj.quæst.de excessi.præla.in clemẽ. Et hanc quæstionẽ tractat Bal.in l.ij.C. de episco.aud.& an quis impediatur incarcerari, si appellet, & quando sit appellandũ ab incarceratione, & si debeat relaxari, si appellet, vide quæ dixi s.
40 q.ccxxxv.& q.ccxxxvj.& q.ccxxxvij.¶†Xxxij.quæro, quod officium hodie de consuetudine est subrogatum loco quæstoris? de quo fit mentio, in l.præcipimus.in prin.ibi, virũ etiam illustrem quæstorem nostri palatij, &c. C.de appellationi. Dic, quòd cancellarius Franciæ vel in hac patria Delphin.cancellarius domini nostri Delphini.sic exponit gloss.quæstorem, id est, cancellarium, in l.fin.C.de diuersis rescript.Et qui cancellarius domini nostri Delphi.potest cognoscere de appellatione interiecta à domino gubernatore huius patriæ, vt conseruatore vel executore alicuius indulti Imperialis. Sed de stylo dictæ curiæ parlamen. seruatur cõtrarium: quia à sententia dicti domini gubernatoris non appellatur: sed supplicatur. & supplicatio non deuoluitur ad dictũ cancellarium, sed ad ipsum parlamẽtum, qui cognoscit
41 per modum reuisionis de grauamine. ¶† Xxxiij.licet à sentẽtia iudicis delegati appelletur ad delegãtem, vt in d.l. præcipimus. §.si hæc appellatio.C.de appel. Tamen à sentẽtia vicarij nõ appellatur ad eũ, cuius est vicarius, sed ad eũ ad quẽ appellaretur, si ipse iudex ordinarius sentẽtiasset.& hoc modo potest intelligi ille difficilis §. ff. qui & à quo appelletur.l.j.§. ab eo & est casus in d.l.præcipimus.ver.sed si à pro cõsulibus.ibi, vel vicarius &c.
42 ¶†Xxxiiij.quæro, si episcopus cõmittat causam, an appellabitur ad ipsum Episcopũ delegãtẽ, vel ad Archiepiscopũ eius metropolitanũ? Io.Mo.in c.Romana.de appe.li.vj.tenet quod nõ debet appel

appellari ad metropolitanũ:sed ad ipsum Episcopũ delegantẽ.&
43 ibi vide d.Io.And.¶† Xxxv.quæro,quis mãdabit sententiã execu-tiõi,an iudex à quo,vel iudex ad quẽ? videt̃ ꝙ iudex ad quem: per text.d.l.præcipimus.in §.ꝙ si sibi exequẽtibus iudicata,&c. Cy.tãgit in l.eos.C.de appel.& Guliel.de Cun. in l.tale pactũ.§. q prouocauit.ff.de pact.& Bal.in l.præcipimus.vide Spec.in tit. de executione sentẽtiæ.§.nũc dicendũ.ver.sed pone. De stylo tamen dictæ curiæ parlamẽti cõsueuit remitti iudici à quo,executio sentẽtiæ,quãdo pronuntiatur bene iudicatũ:nisi ex aliqua iusta causa,quæ moueat curiã,ipsa curia duxerit,retinendã execu-
44 tionẽ sententiæ.¶†Xxxvj.quæro, ad quæ potest in argumẽtum adduci l.pen.ibi,sed ducatus,&c.C.de appellationibus.Dic,ꝙ ad duo satis singularia.Primò,quia si Rex Frãciæ iudicet in aliqua causa,nõ vt Rex,sed vt comes:ꝙ nihilominus poterit appellari ad eius superiorem,nõ inspecta regia maiest.Secũdò, ꝙ Episcopus vel clericus habẽs feudũ vel iurisdictionẽ à principe, nõ de-
e bet ab eo appellari ad Papã[e], sed ad principẽ à quo habet feudũ. Ita dicit ibi Bar.per dictũ textũ,licet textus videatur cõtrarius,
45 in c.Rom.de appel.li.vj. ¶† Xxxvij. quæro,an tẽpore fataliũ,de quibus in authen.ei qui appel.C.de tẽpo.appellat.& in c.cum sit Rom.extrà de appellationibus.currãt cõtra minores?dic vt no. plenè per gl.in l.fi.C.si aduersus sentẽtiã.& in l.si præses. C.quomodo & quãdo iudex.& plenè per Bar.in d.l.fi.De materia præscriptionũ,an,& quãdo,& qualiter currant cõtra minores: vide
46 quæ plenè dixi s̃.q.xxxj.& q.ccccxxxv.¶†Xxxviij.quæro,an tẽpora fataliũ,de quibus in d.authẽ.ei qui appellat, possint cõsensu,partiũ prorogari siue differri, ita ꝙ medio tẽpore nõ currant fatalia?dic ꝙ sic,per c.quandiu.de appel.in cle.Et ita seruat hæc curia parlamẽti: licet Oldradus dicat contrarium. in l.fi.C. de tempo appel.de intellectu dictæ auth. ei qui. vide ibi Cy.& Spe.
47 in ti.de arbit.§.differt.ver.itẽ.vt ĩ.triẽnij,&c.¶†Xxxix.quæro, an iudex à quo possit præfigere parti appellãti certũ terminum ad introducẽdum eius appellationẽ coram iudice ad quem?dic quòd sic, ita quòd si tali termino præfixo eam non introducat, appellatio erit deserta, vt scripsi plenè suprà, q. cccxxxvj. Nec potest iudex terminum per eum præfixum etiam infra ipsum terminum prorogare, secundum Innocentium in c. personas.
48 in fine.extrà de appellationibus.¶†Xl.quæro,quid si pars introducat eius appellationẽ,ante terminũ sibi præfixũ, an possit?vi-
49 de quæ plenè dixi in dicta quæstione cccxxxvj. in fine.¶† Quadrage

dragesimoprimo,quæro, de iure omisso medio potest appellari
f ad Papã, [f] sed si appellans petat se remitti iudici immediato de-
bet remitti,& si appellatus non petat se remitti corã iudice im-
mediato,an valeat processus coram Papa formatus? Archi. post
Inn.& Host.tenet ꝙ sic,in ca.si à delegato.de offi.deleg.lib. vj.in
50 fine.& tetigi s̃.q.ccxxj.circa medium.¶†Xlij.quæro,an in curia
parlamenti Delph. sufficiat verbo introducere appellationem,si
à notario nõ possit statim haberi instrumentũ appellationis? vi-
51 de suprà,q.xxx. ¶† Xliij.quæro.de modo procedẽdi in causa ap-
pellationis, quæ interponitur à reintegratione possessionis, vi-
gore statuti Delph.si quis per literas.vide quę dixi suprà,q.xxx-
vij.& latius dixi in apparatu,per me compilato super statuto.
52 Si quis.in glo super verbo,appellatione cessante ¶ † Xliiij.quia
dictũ statutũ Delphi.Si quis per literas. prohibet appellationes,
an videatur prohibere causam nullitatis?vide quæ dixi suprà,q.
53 xxxviij.¶†Xlv.quæro,an à sentẽtiis curiæ parlamẽ. appelletur?
dic quòd nõ:quia habetur ipsa curia loco præfecti prætoris,ideo
non appellatur,sed solum supplicatur. l.j.§.fin. ff. de offic. præ-
fecti prætoris.& in l.j.C. de sen. præf. & l.si quis.& authen.sup-
plicatio.C. de preci. imper. offerendis. super quæ vide quæ dixi
54 plenè suprà quæst.l. ¶† Xlvj.quæro,an sententia diffinitiua vel
interlocutoria super aliquo crimine prolata, possit mãdari exe-
cutioni infra illos decẽ dies,qui dantur ad appellandũ,vide quæ
55 plenè dixi suprà,q.lxxiiij.¶†Xlvij.quæro, si simpliciter appella
g tur,vtrũ iudex appellationis cognoscat de nullitate [g] sententiæ,
si opponatur ab appellante?Oldrad.dicit ꝙ sic, per l.si.ff.de iure
patrona.& l.quædam mulier.ff.fami.erciscũdæ.quia non nulli-
tas sententiæ,sed appellatio remittit cognitionem ad iudicẽ ap-
pellationis.nam si iudex ordinarius tulit sententiam, & est nul-
la,si non appelletur, ipse idem cognoscit. Secus est in delegato.
vt no.C.quomodo & quando iudex.si vt proponis.ista sunt ver-
ba Oldra.de laude.& vide super hæc Innoc.in c.dilecto.extrà de
56 appella.¶†Xlviij.quæro, vtrum victus victori in causa appella-
h tio.debeat in expen.condemnari [h].Innocentius & Ioã. Andr.di-
cunt, quòd vbi causa appellationis agitur ex primis actis indi-
stinctè,victus victori debet in expẽsis cõdemnari. Et est ratio, q̃
victus errauit in iure.nam videns omnia acta, debet cognoscere
vtrum causam iustã habeat,vel non.Ita ponit Innocentius in ca.
fin.versic.qui incipit, in causa autem appellationis. & ibi ponit
multũ plenè & clarè,extrà,de dolo & contumacia.& ponit Ioã.
Andr

And.c.iuris ignorantia.extrà de reg.iur.lib.vj.in mercuriali.Ita etiam dicit Bart. in l.properandum.§.ſinautem reus. C. de iudi. Idem tenet & ponit in l. hæres. ff. de adminiſtratione tutorum. Vbi verò ſententia ex nouis probationibus caſſaretur,tunc ceſſaret cauſa iam dicta. & ita non eſſet in expenſis condemnandus. Ita dicit Bart.in d. l.hæres. Sed pone, quòd nouis probationibus factis non obſtantibus appellatus cauſam proſequitur,ſententiã pro ſe latã volens ſuſtinere, nunquid iſto caſu debeat in expenſis condemnari? Videtur dicendum,ꝙ ſic,quia in culpa eſſe videtur ac temeritate.l.ſi quis inficiatus ff.depoſiti.ratione cuius temeritatis fieri debet condemnatio expenſarũ.l.eum,quem temerè. in prin.ff.de iud.& l.edita.C.de edẽdo.vbi per Bal.Ita voluit d. Bar. in d.§.ſin autem.Et ita ſeruat hæc curia parla.in iudicando.& de
57 hac materia vide quæ dixi ſ. q.cxxxvij. ¶†Xlix. quæro, an à ſtatuto ſiue edicto facto per iudicem ne portentur gladij vel arma, poſsit appel. Andr. de Piſis tenet ꝙ non.quem ſequitur Bar.in l. fin.ff.de appella.recipi.& in auth.de armis.§ fin.col.vj. ſed debet
58 ſupplicari. ¶†L. quæro, an poſsit appellari à citatione, quando citatur non citãdus?Dic ꝙ ſic,ſecundũ cano.in c.præterea. extrà,
59 de dila.& tangit Bal.in l.ij.C.de epi.aud.¶†Lj. quæro,ſi ſufficiat dicere,appello ad iudicem competẽtem,neminem exprimendo? dic,ꝙ ſic,ſecundũ Bar.in l.j.in fin.ff.de appella.& l.qui Romæ.§.
60 Seia,ff. de verb.obl. ¶†Lij. quæro, iudex appellationum cognoſcit,an appellatio ſit recipienda:an interim pendente di.cognitione debeat inhiberi?Inn.dicit ꝙ nõ.in c.dilectus.extrà.de reſcrip.
61 facit c.Romana.extrà de app.li.vj.¶†Liij.quero,nónne iudex appellationum debet ſequi ſtatuta primi iudicis?dic ꝙ ſic,quia loco eius ſuccedit.l.pe. ff. iudi.ſolui.& tetigi de hoc ſ. q. ccxxxvij.
62 ¶†Liiij.quæro,de quo operetur appellatio extrà iudicium facta? dic ꝙ operatur,quia per eam excommunicatio iniuſta non ligat: ſecus, ſi non eſſet appellatum,ſecundum Hoſtien. in c.cum inter vniuerſas.extrà, de elec.& Bald. ibidem in repertorio ſuper Innoc. & valet appellatio extra iudicium facta, etiam ſine expreſſione cauſæ aut perſonæ.ita dicit Inno.in c.conſuluit.extrà de appel.debet tamen intimari parti,& iudici ſaltẽ infra mẽſem,aliàs appellatio eſt deſerta.in ele.cauſam.de elec.& per talem app.extraiudicialem etiã eximitur à iuriſdictione iudicis à quo,ſicut in appellatione iudicialiter facta. ſecundum Inno.in c.dilectus. de
63 appell. extraiudiciali,vide infrà in ver.lxiiij.quæro,&c. ¶†Lv. quæro,an poſsit appellari ab omiſsione condemnationis expenſarum

ſarum? Dic ꝙ ſic,& ita ſe habet mens l. fi.C. quando prouo. non eſt neceſſe.& ita tenet Spe. in ti.de ap.§.in quibus,ver.quid ſi victus in cauſa,&c. vbi dicitur, ꝙ ſic obſeruat curia.& tetigit ipſe Spe.in ti.de expẽſis.§.poſtremò.ver.verũ autẽ.Idem tenet Io.An.
64 in c. ſignificauerunt. extrà de except. ¶ †Lvj.quæro, an appellatio poſsit interponi coram notario? Dic ꝙ ſic,& valet.c.fi.extrà, de appel.& tenet Specul.in tit. de appell.§.nunc dicamus. ver.& ſcias.ibi,vel ſtatim fiat coram notario,&c.hoc idem ponit Cy.in l.ij.C.de his,qui propter metum iudicis nõ appel.ibi,vel coram tabelliõe,&c.& Bar.l.de pupillo.l.ſi quis ipſi prætori.circa prin. ff.de noui ope.nunci.& l.cum quidam.ff.de appel. in abſentia tamen iudicis,vel ſi dubitetur adiri,vt dicunt Spe.& doc.vbi ſuprà
65 ¶ †Lvij.quæro,an appellatio impediat executionẽ ſententiæ? vide Innoc.in c.ſtatuimus.extrà de elec.& quæ dixi. infrà in verſi.
66 lxxxvij.¶ †Lviij.quæro,an iudex qui nõ detulit appellatiõi, poſſit exequi ſuam ſententiã? vide Inn. in c.paſtoralis.extrà de offi.
67 deleg.& Bal.in repertorio ſuo ſuper Inno. ¶ †Lix. quæro, an iudex appellationum debeat ſtatim inhibere? Dic ꝙ non, donec ſibi conſtet, ꝙ ſit iudex vigore appel.ita dicit Inno. in d.c.paſto-
68 ralis.de offi.deleg.& ita ſeruat hæc curia parla. ¶ †Lx.quæro,an iudex appellationum ſit iudex nullitatis? dic ꝙ ſic. vt in l.abſentem.C.de accuſa. ſecundum Bar. qui latè proſequitur.in l. ſi expreſsim.ff.de app. Hinc eſt ꝙ dicit Inn.in d.c.paſtoralis.ꝙ iudex nullitatum poteſt condemnare,& abſoluere.l.verum.§.ex facto.
69 in fi.ff.de mino. ¶ †Lxj.quæro,an appellans coram iudice à quo, intelligatur deferre eius appel. Inno.dicit ꝙ non,in d.c. paſtoralis.pro quo facit c.ſi à iudice.de appel.li. vj. ¶ De hac materia vi-
70 de ſ.q.clxxij.in fi.¶ †Lxij.quæro,an dominus cõtumax poſsit appellare per ſe,vel eius procuratorem? vide Inno.& Bal. in c. j. vt
71 lite non conteſt.& quæ dixi infrà ver.xcv.¶ †Lxiij.quæro,vtrum tertia perſona poſsit appellare? & de his quæ poteſt facere tertia perſona interueniẽs in cauſa,vide plenè Inn.c. cum ſuper.ex-
72 trà de ſent.& re iudi. ¶ †Lxiiij.quæro,an de iure ciuili poſsit appellari ab interlocutoria, qua iudex admittit libellum ineptum? dic quòd ſic. & eſt ratio, quia reus cogitur procedere ſuper facto quod non poteſt reparari.vt l. in bello.§.factæ. ff.de capti. ita tenet Bal.in l.ij.C.de epiſ.audi.in quæſt.quæ incipit, quintò quæritur. licet videatur, ꝙ non, quia proceſſus nullus. ff. de interro. ac.l.ſi filius. §. ſuperuacua appellatio.ff.de app.l. ſi conſtat. facit, quod no.Inn.in c.dilecto.de appel.ita arguit Bal.in d.q.¶ Idem ſi
libellus

libellus sit obscurus, quia potest appellari. c. significãtibus. de li-
73 bel. obla. ¶ † Lxv. quæro, i possidens rem aliquam, & dubitans in
i posses. sua turbari, appellat extra iudicium: quæro cuius sit ef-
fectus talis appella. Dic ꝙ si ex verisimilibus appellat. appel. sua
operatur, quod restituitur in statum, quo erat tempore appellat.
emissæ, etiam si possessor non fuerit spoliatus; nec talis appel-
lans ad restitutio. obtinendam cogitur docere de proprietate,
nec de spoliatione; sed solum, quòd tempore spoliationis pos-
sidebat: probato tamen de verisimili causa appellationis, quo
casu restitueretur ad rem & ad fructus medio tẽpore perceptos,
vt elicitur per doct. ex d. c. bonæ, extrà de appella. quod non est
alibi secundum Bal. ibi in reper. Et ex hoc patet quod in appella-
tione extraiudiciali locum etiã habet via attenti, super quo vide
74 quæ plenè dixi in cxxxviij. cons. meor. ¶ † Lxvj. quæro, si sentẽtia
contineat plura capitula, an possit appellari ab vno c. Dic ꝙ sic
secundum Imo, in c. dilectus. extrà de appella. & vide Bart. in l.
75 appellanti. ff. de appel. ¶ † Lxvij. quæro, si simul & semel profe-
runtur interlocutoria, & diffinitiua sententia, an requirãtur duæ
appellationes? Dic quòd sic, in c. fi. §. fi. de appellationibus. li. vj. &
l. cum in vna. in prin. ff. de appellationibus. exponendo ibi du-
plex sententia, id est diuersa, videlicet, vna diffinitiua, alia in-
terlocutoria, cùm sint diuersæ. c. cordi. de appella. libr. vj. Pa-
tet: quia ibi diuersi modi appellandi ab eisdem sententiis sta-
76 tuuntur, facit bene l. etiam. la j. §. j. ff. de minoribus. ¶ † Lxviij.
quæro, si iudex à quo, assignauerit ad ordinandum super admis-
sione articulorum traditorum, & ad diffiniendum super tota cau-
sa, & causa diffiniatur nulla facta ordinatione respectu articu-
lorum, an possit appellari? Dic quòd sic. in capitulo ex parte M.
de ap. Ita tenet Spe. in tit. de appel. §. qualiter. ver. item quod fa-
77 ciat. ibi, vel saltem neglecta. ¶ † Lxix. quæro si appello à senten-
tia, & appellatus negat eã fuisse sic latam, an ipse perdat commo-
dum dictæ sententiæ? dic quòd sic, & debet sibi inhiberi ne vlte-
rius ipsa vtatur. l. non alienum. ff. de interro. ac. tenet Inno. in c. si
perpetuus. extrà de fide instr. Ad idem qui negat feudum, perdit
feudum, vt tenet Inn. in c. cæterum. de iudi. in fin. facit in auth. de
78 triente, & semisse, in §. penul. ¶ † Lxx. quæro, an tempus decem
dierum præfixum ad appellandum currat etiam nullitate propo-
sita? dic quòd sic, vt not. per Bartol. in l. si. expressim. ff. de appel.
quod etiam videtur tenere Iacob. de Butrio. in l. j. C. quando pro-
79 uo. non est necesse. ¶ † Lxxj. quæro, an iudex qui defert appella-

tioni ob reuerentiam sedis apostolicæ, totam iurisdictionem à se abdicet? dic quòd sic. in c. vt debitus honor. cum ibi not. de ap-
80 pellationibus. ¶ † Lxxij. quæro, an appellans à simplici interlocutoria, possit de nullitate agere coram iudice ad quem? Dic quòd non, vt in d. c. vt debitus honor. Et ponit Innoc. in c. dilecto filio,
81 ibi, si autem ante sententiam, &c. eod. tit. ¶ † Lxxiij. quæro, an iudex appellationum possit pronunciare de his, quę coram eo agi non possunt? dic quòd non, secundum Innocen. in c. licet. ex-
82 trà de foro competenti. ¶ † Lxxiiij. quęro, si dominus noster Delphi. vel dux Burgundiæ, vel similes, ferant aliquam sententiam, ad quem vel ad quos debeat à tali sententia appellari? dic quòd ad magistrum officiorum & quęstorem sacri palatij, hoc est, ad Contestabilem Francię, vel ad Cancellarium Francię, l. si quãdo
83 C. de appellat. ¶ † Lxxv. quęro, an appellari possit à iudice, nõ suo, communiter electo? dic quòd sic. Idem à iudice, cuius iurisdictio est prorogata. l. ex consensu. & ibi hoc tenet Bart. post Dyn. ff. de appell. Idem Spec. in tit. de compe. iud. §. j. versic. sed an sententia & appellabitur ad suum superiorem talis iudicis, vt tenet Spec. in d. §. versic. sed ad quem. & facit bene quod not. per glo. ij. q. v.
84 à iudicibus. ¶ † Lxxvj. quęro, si iudex, ad quem, vt ad bonum virum recurritur, pronunciet bene vel malè arbitratum, an à sententia sua posit appellari? Dic quòd non, secundum Bart. in l. j. in fin. ff. de leg. ij. & ponit Innoc. in c. præsenti. post medium. extrà de rescript. quod nota. quia qualibet die contingit contrarium. tenet dominus Ant. de But. & Imo. in c. quintauallis. extrà de iureiur. & facit pro ipsorũ opin. l. & in maioribus. C. de appel-
85 lat. ¶ † Lxxvij. quęro: in quibus potest ab interlocutoria de iure ciuili appellari? vide aliquos casus, quos ego enumeraui suprà q. lxxv. vltra casus ibi enumeratos. vide vnum casum. suprà, versi.
86 lxiij. & cæteros alios casus, vide etiam infrà. ¶ † Sed vltrà quæro, vtrum posit appellari, si denegetur dilatio, quę petitur: & si denegetur audientia, an posit appellari? videtur quòd non posit appellari: sed quòd debeat ad superiorem per viam simplicis querelę recurri: vt not. per Specul. de appellationibus. §. in quibus. ver. xxxij. Quidam tamen dicũt quòd processus est ipso iure nullus, si iudex nullam det dilationem: cum debeat dare, quasi ex omissione ordinis. vt notatur xxij. q. iiij. c. vxor. Felicis. per Archid. & ita dicit Bal. in l. ij. de episc. audien. in versi. xj. quæritur. Sed an à nimis magna dilatione posit appellari de iure ciuili? & dicit Bartol. quod sic per eam impeditur, ne lis finiatur: vtpotè quia
excedit

excedit tempus instantiæ: quia hoc grauamen est irreparabile, nisi per appellationem: secus si non excedit tempus instantiæ, secundum Bart. & Bal. aut dicit, quòd in primo casu dilatio est nulla. ff. de arbi. l. si cùm dies. §. si intra. non obstat l. pendente. de tempo. in integrum restit. pe. quia ibi tempus erat appositum causæ, quod ex causa prorogatur: secus in tempore instantiæ, vt not. in l. properandum. in princ. C. de iud. Et adde quod not. extrà de offi. dele. c. de causis. ita dicit Bal. in d. l. ij. C. de epis. audi. ver.
87 xij. quæritur. ¶ † Lxxviij. quæro, si quis vel qui possint adhęrere appellationi, per alium interpositæ? Dic ꝙ sic, videlicet illi quorum interest, & non alij. c. cum inter. extrà de elect. ij. q. vj. solent dum tamen hoc faciant j. dies x. in c. consultationi. extrà de appellationibus. lib. vj. & vide Archid. in c. vt circa. in gl. super verbo, adhærentes. de elec. lib. vj. & c. statuimus. eod. tit. in gl. inter. formá. tales enim adhærentes intelliguntur esse appellantes: ita innuitur in c. olim. extrà de accus. De ratificatione appel. an debeat fieri infrà x. dies, qui dantur ad appellandum, vide infrà.
88 ver. xciiij. ¶ † Lxxix. quæro, si procurator meus non appellauit, an possim appellare post x. dies à tempore sententiæ? dic quòd si est pauper, vel colluserit cum aduersario, quòd possum appellare. l. j. in fin. iuncta gl. ff. quando appellandum sit. & facit quod ibi
89 not. per Bar. ¶ † Lxxx. quæro, an super decimis possit appellari? vide Gofred. in sum. in ti. de appellationibus. §. item in causa, &c.
90 ¶ † Lxxxj. quæro, qualiter attentata debeant reuocari, & in libello peti? vide Bart. in l. chirographis. §. adeò. ff. de admi. tut. vbi declarat c. non solum. de appel. lib. vj. & plenè tetigi in notabilibus meis. in §. in causa mea, &c. vide etiam, quæ dixi s. q. ccxiij. & j. in
91 versi. si lis contestatur, &c. ¶ † Lxxxij. quæro, quis sit effectus, cum quis primò appellat viua voce, saluo iure appellandi in scriptis? vide l. cum procurator. §. j. ff. de oper. noui nuntia. & ibi tractat Bar. si quis appellat viua voce, & posteà in scriptis, quam appella
92 tionem debeant prosequi. ¶ † Lxxxiij. quæro si quis citetur in loco non tutò, an possit appellare, & sit iusta causa appellandi? vide
93 Gofred. in ca. interposita. de appellation. ¶ † Lxxxiiij. quæro, aliquis pronunciat se non esse iudicem competentem, an possit illam interlocutoriam reuocare? domin. Ioan. de Grassis præceptor meus, dicit ꝙ non, in c. significantibus. extrà de offic. delegat. per text. dicti c. Et si faciat: nulliter faciet. Ex quo infero, quòd non erit necesse appellare, sed agere super nullitate talis
94 reuocationis. ¶ † Lxxxv. quæro, nunquid iudex appellationum,

succedat loco iudicis causæ principalis? dic quòd sic.l.tutor.in prin.ff.de vsuris.c.Raynutius ver.fi.extrà de test.& tenet Spec.in
95 tit.de expẽ.in §.nunc videndũ est.& no.ꝙ expẽsæ,&c. ¶†Lxxxvj. quæro,an princeps possit appel.desertã admittere? vide quæ dixi
96 suprà.q.clxxxv.¶†Lxxxvij.quæro,an ab executore possit appellari? dic secundũ doc. quòd aut appelletur ab executione sententiæ
k latæ[k] parte vocata, & audita, & tunc non auditur appellans, nisi quatenus excederet fines mãdati,iuxta l. ab executore.C.quo.appel.non recipiuntur. Aut appellatur ab executione alicuius mandati iudicis cõcessi parte non vocata:& tunc auditur appellãs ab executione.ita dicit Henr.Bohic.in c.de cęterò.extrà de re iud.& ponit latius Ant.de But.& Pan.in c.fin.extrà de præsum. Et vide
97 quæ dixi de executore sentẽtiæ,infrà q.ccccclxxiiij.¶†Lxxxviij. quæro,si appelletur à sententia,& appellatio posteà sit deserta lapsu fataliũ vel aliàs,an iudex ad quem possit de nullitate sententiæ cognoscere? domini de Rota in ti.de appel.decisione cl.determinãt quòd non. Idem tenet expressè Fran.de Zabarellis, in cle. si appellatione. in fine. de appel. Cuius verba formalia posui in notabili.meis in §.Fran.de Zab.& pro hac parte aliqui doct.legistæ,qui tenent hanc partem,allegant glo.in l.si fundum sub conditione.in §.si pater.super verbo,sola ibi.l.item.§.fi.&c.de lega.j. ex qua glo.notatur,quòd quando vitiatur expressum,etiam censetur vitiatum tacitum, & ita vidi determinari in camera cõsilij in relatione,quam feci M.ccccclx.de mense Decembris in processu tunc diffinito inter Claudiũ chaberti,& Georgium firmandi, in manibus Ioan. Albi. & vide quæ circa hoc dixi in versic. xcij.
98 ¶†Lxxxix.quæro, an in causa momentaneæ possessionis possit appellari? Bar.in l.ante sentẽtiã.ff.de app.reci.refert quòd Canonistæ dicunt,quòd sic.Sed quod in hoc æquiparatur interlocutoriç: quia debet causa in appellatiõe inseri.pro quo allegatur Inn. in c.pastoralis.extrà de offi.dele.De hac materia etiam plenè tetigi in apparatu,quem feci super statuto,si quis per literas.in gl.
99 super verbo, appellatione cessante. ¶†Xc. quæro, an appellatio possit interponi coram notario? vide quæ scripsi suprà q.xc.in fi.
100 ¶†Xcj. quæro si fiat cõpromissum sine præfinitione termini,an
101 currãt tẽpora fataliũ.vide quæ dixi suprà.q.ccxl.¶†Xcij.quæro, ego appellaui à iudice Graysiuodani ad iudicẽ appellationum, posteà appellatio mea est deserta lapsu fataliũ, vel aliàs, ita quod ipse iudex appellationũ pronunciat appellatio.desertam, nec potest ipse iudex de nullitate cognoscere, vt s̃. dixi,in ver. lxxxviij.

An pot

An potero redire ad iudicem Graysiuodani, à quo: & coram eo de nullitate suæ sentētiæ agere? Doc.non tangūt expressè de hac quæstione.dic tamen,quòd ipse iudex Graysiuodani à quo, potest de nullitate talis sentētiæ cognoscere,cum ad eum spectet cognitio vsq; ad xxx.an.vt plenè per Bart.& doc.in l.si expressim.ff. de appel.Ita etiã sentit Frãciscus de Zabarellis, in cle. si appellatio-
102 nem.de app.in fi.¶†Xciij.quęro,an in causa appellatio.admittatur reconuentio?Spe.tenet quòd non,in tit.de recõuentione.in §. nunc dicamus.vers.sed nunquid coram iudi.appel.tamē bene admittitur compensatio,vt tenet Spec.in tit.de app.in §.de off.eius ad quem appellatur. versic. sed nunquid in causa appellationis.
103 ¶†Xciiij.quęro,si quis appellet nomine meo,an debeam ipsam appellationem ratificare infrà x.dies?dic quòd sic, aliàs appellatio est deserta.vt scripsi suprà q.xiij. Et similiter etiã,si quis velit adhærere appellationi alterius, debet adhærere infrà x.dies: vt
104 dixi suprà in hac q.in versi.lxxvij. ¶†Xcv.quæro,si procurator fuerit verus contumax, an dominus repellatur ab appellando? dic quòd non,nisi dominus fuerit sciens & negligēs.ita tenet Innoc.in c.j.vt lite non conte.Et ibi etiam facit mentionem Innoc. de domino contumace, an posit appellare. vide Bart. in l.j.§.si
105 procurator.ff.si quis ius dicen.non obtemp. ¶†Xcvj.quæro,an arripiens iter post appellationem interpositam,censeatur esse interim in protectione iudicis ad quem? Dic quòd sic per c.dilecti.lo j.extrà de appellationibus.Et ponit Inno.& Ioan Andr.in c.vt dilectus.extrà eo.tit.& Bart.l.de pupillo.§.sed quia ipsi emptori. ff.de noui oper.nun. in secunda lectura. quod facit ad quæstionē, quando aliquis per castellanum vel alium magistratum in arresto constituitur,& ipse constitutus non tenet arrestum,sed appellat, & recurrit ad superiorē causa prosequendi suam appellationem, quòd pro arresto fracto non debet molestari, nec aliquid contra eum interim fieri.& ita ibidē tenet Bart. & ita seruat hæc
106 curia parlamenti.¶†Xcvij.quæro,si iudex non admittit appellationem,sed eam respuit,an posit statuere terminum appellanti ad introducendum suam appellationē coram iudice ad quem? Dic quòd non,secundum Spe. in tit.de remissionibus in §.viden
107 dum.versi.si priusquam. ¶†Xcviij.quæro,quid de minore adulto,qui non appellauit,& se petit restitui:aduersus lapsum tempo
108 ris? vide quæ scripsi suprà, q.xxxj.in fi.& q.cxlj. ¶†Xcix.quæro, an quis portando instrumentum appellationis,& ipsam appellationem coram iudice ad quem introducendo præsumatur ha-

buisse mandatum introducendi dictam appellationem? vide
109 quæ dixi suprà, q. xiij. in fin. ¶ †Centesimo quæro, quæ sunt iustæ causæ, ex quibus quis possit dici excusatus à prosecutione suæ appellationis, vt restituatur ad tẽpora impedimentorũ? Dic primo quòd si partes se ponãt in cõpromisso, per auth. si tamẽ. C. de tem
1 po. appel. Secũdò, si nuncius appellãtis fuerit in via impeditus[1], in c. significante. de pig. Tertiò, si procurator appellantis colluserit cum aduersario, & impetrauit iudices suspectos. in c. significante. de appel. Quartò, quando constat de impotentia, vt in c. ex ratione. de appel. & tetigi plenè de hoc in notabilibus meis. in §. sed quia. Quintò, si per cauillationes aduersarij causa est vltra bienniũ protelata. ar. in l. contra minores. C. de inoff. test. & in l. fi. §. illud. C. de temp. appel. Sextò, quando nuncius in curia non potest citò expediri, vt in c. ex literis. extrà de resti. in integ. & prudenter faciet appellans, si protestetur de impedimẽtis coram iudi. vel executore, petendo ne procedat & si processerit, appellet quia contrarium facit: ita dicit Innoc. in d. c. ex ratione. de appel. ¶De materia app. vltra præmissa, vide quæ scripsi in notabilibus
110 meis. ¶ †Si appelletur ab Episcopo in tẽporalibus, ad quem debeat appellari? dic quòd ad Archiepiscopũ secundũ Spec. in tit. de
111 app. in §. nunc tractemus. ver. illud aũt. ¶ †Si lis cõtestetur super attentatis, an posteà possint attẽtata reuocari? Archi. in c. non solum. de app. li. vj. dicit quòd non, donec in diffinitiua. & ita obtinuit in iudicando Spe. vt ibi refert Arch. sed Io. An. in nouella, in d. c. non solũ. dicit cõtrariũ, videlicet quòd lite etiã contest. super attẽtatis debẽt nihilominus attẽtata reuocari, ante diffi. sentẽtiã. ita etiã tenet Bal. & Sali. in l. iij. C. de appel. & ista est magis æqua opi. quam tanquã magis æquam sequitur Ang. de Are. in l. vna. ff. nil nouari appella. pen. & idem Raph. vt ibi dicit de Aret.

a ¶Non recognoscente superiore. *Circa istum articulum nunquid possit appellari ad Papam à sententia domini non recognoscentis superiorem, saltem ratione pacti, vide pulchrè Philipp. Corn. in consi. xlviij. incip. præsupponitur. col. pen. versi. circa vltimum. in iiij. volum.*

b ¶In causa appellationis. *Vide quo ad hunc iuris articulum, Bald. pulchrè distinguentem in additionibus ad Spec. ij. parte. in tit. de appell. in vij. col. versi. quæritur quis debeat probare.*

c ¶Die sententiæ. *Adde Thom. decisio. cccclxxxiiij. quæ incipit, nota quòd xxx. dies ad dandum apostolos. in auth.*

d ¶De momento ad momentum. *Adde Spec. ij. parte. in tit. de appell. in §. restat videre. in versi. sed nunquid. ibi, tu dicas.*

Appel

e ¶Appellari ad papam. *Aduerte etiam quòd Episcopus, qui cognoscit de causa temporali tanquam delegatus principis, vel iudicis, ab ipso appellatur ad iudicem secularem, vt tenet Fely. in c. cæterum. col. vlt. versic. quis dicatur. de iur. per glo. in verbo, supplicijs. in c. sæpe. xxiij. quæst. viij. Et quid si cognoscat, vt ordinarius, vide ibi per eundem.*

f ¶Ad Papam. *Adde d. Ioan. Petr. de Ferra. in forma appellatio. glo. sed ad quem: vbi dicit istud ita emanasse ex quadam auaritia clericorum insatiabili.*

** Adde tu, nunquid possit appellari ad legatum in prouincia sibi decreta omisso medio, & quid in patriarcha, tradit d. Iason post alios, quos refert in l. qui Romæ. §. Seia. col. iiij. & sequen. in ij. lec. ff. de verb. oblig.*

g ¶De nullitate. *Vide d. Ioan. Pet. de Ferra. in forma lib. appella. in glo. in verbo, fuisse & esse nullam. in ver. sed quid dices.*

h ¶Condemnari. *An & quando victus victori in causa appellationis venit in expen. condemnandus, vide omnino in decisio. capel. Tholo. quæstio cccxxxiij. in addit.*

i ¶Sexagesimoquintò, quæro. *Tu vide de hoc quæsito istum latissimè consi. cxxxviij. inci. d. Iac. Marc. per totum. vbi omnino.*

k ¶Ab executione latæ sententiæ. *Circa istum articulum nunquid possit appellari ab executione sententiæ: vide latè per Philip. Corne. in consi. ccxxj. incip. in hac consultatione. in iiij. volu. Conclude tamen, quòd si iudex faceret executionem parte non citata, potest talis pars appellare, secundum Cy. in l. ab executore. hic allegata. & Bart. in l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. Et si iudex non vult admittere appellationem, sed vult exequi, potest de facto ei resisti. Ita in terminis tene Cyn. in l. j. in pen. q. quem sequitur d. Iason. in ij. col. C. de iuris & facti igno. alleg. l. prohibitum. & ibi not. Bart. C. de iure fisc. lib. x.*

l ¶Impeditus. *Si appellans fuerit casu fortuito impeditus, quo minus suam appellationem infra tempus debitum prosequatur, an ei subueniatur per restitutionem, vel ipso iure: & an requiratur saltem sententia declaratoria impedimenti, vide Capellam. q. c. & ccxxj. in addit.*

SVMMARIVM.

1 *Arma portans, animo vis inferendæ, qua pœna puniatur. Et quid de eum associantibus. num. 2.*

3 *Delinquendi potestas in criminum punitione attenditur.*

4 *Confiscatio bonorum damnatorum, cui applicetur. Et an ei competat pro armorum portu.*

5 *Relaxans à carcere delatum, vel compeditatum, an incidat in crimen legis Iuliæ maiestatis.*

6 *Bellum licitum, vel illicitum, quod dicatur.*

7 *Armorum portus cognitio, ad quem spectet.*
8 *Seditio si fiat publicè, vel priuatim, ad quem spectet cognitio.*

QVAESTIO CCCCXXXVII.

INter cæteras libertates præsentis patriæ Delph. in xiiij. ca. dictarum libertatum est vna libertas, quâ cauetur effectualiter, quòd nobiles huius patriæ vnus contra alium possunt impunè sibi guerram indicere, & facere, eorum propria authoritate, donec eisdem ex parte iustitiæ fuerit inhibitum. quam libertatem dominus noster Delph. de anno domini M.cccclj. & die x. mẽsis Decemb. per suas patentes literas in camera computorum Delp. registratas reuocauit, inhibendo omnibus ne ad diffidamentum vel guerram prorumpant in forma hostilitatis, & congregationis gentium armatorum, sub pœna confiscationis corporis & bonorum. quæ literæ domini nostri tunc statim pòst fuerunt voce præconia in hac ciuitate Grationop. publicatæ. Posteà cõtigit de facto, quòd anno domini M.cccclx. & de mense Maij, nobilis Rodulphus de come. do. Bastide campi Rotundi, mandamenti montis bonodi, diffidauit nobilem Iacobum Boniparis, causa bellum contra eum indicendi, & infra tres vel quatuor dies post diffidamentum coadunauit gentes in numero circa lx. in armis tam nobiles, quàm plebeios, quas gẽtes cum armis d. Rodulphus de come. adduxit, in præsentem ciuitatẽ Grationop. vbi tunc erat ipse Iac. Boniparis. Et ascendit ipse Rodulphi in scanno magni consilij, cum dictis suis gentibus in armis: quia aliqui portabant brigandinas, aliqui vngios, aliqui pertisanas, & aliqui ballistas, alij diuersa genera armorum. Sed vltra ad viam facti non processerunt: sed recesserunt, absque eo, quòd malum intulerint dicto Iac. aut alteri cuiquam. Verùm, quia pendet de præsenti processu ad diffiniendum coram nobili Io. de Pales commissario ad hoc per Regem specialiter deputato, inter procuratorem fiscalem Delph. instantem pro iure & interesse Delph. ex vna parte, & associantes in præmissis dictũ Rodul. cum armis ex parte alia, fuit mihi Guidoni necesse ire videre, quid iuris in prædicto casu, si ipse Rodulphus, & (vt præmittitur) associantes in armis, deliquerint: † & si & qualiter veniant puniendi. & videtur primò, quòd
1 ipse Rodulphus deliquerit & inciderit in crimen legis Iul. maie. diffidando & indicendo bellum, gentibus armorum coadunatis, iuxta l. iij. circa medium. ff. ad legẽ Iul. maie. cuius pœna est confiscatio corporis & bonorum. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiest. cum si. Item quia etiam cauetur in literis domini nostri Delph. in qui

in quibus interdicuntur quibuſcunque pręmiſſa,ſub pœna confi-
a ſcationis corporis & bonorum. & idem dicendum [a] videtur de
2 dictis†ſuis ſequacibus, cum ad hoc ibi veniendo,ſtando & cum ipſo Rodul.cum armis videntur eidem auxiliũ præbuiſſe, iuxta no.per Bar.in l.furti.§.ope.ff.de fur.& Inn.in c. cõtumacia.extrà de cle.percuſſore,& per Iac.But.& Sal.in l. vna.C.de rap.virg. & per Ang.Are.in ſuo trac.de maleſi.in gl.ſuper verbo,dicto maleficio, ſemper aſtitit. & faciunt ea, quæ plenè dixi s̃.q.ccccxxiiij. quia ipſi do.Rodul.ſic cum armis aſſociantes,videntur etiam habuiſſe animum delinquendi:& dicit Bal.in feud.in tit.de pac. tenen.& eius vio.in §.ſi quis ruſticus.& ſic videntur dicti aſſociantes etiam incidiſſe in dictum crimen,in quo incidit ipſe Rodul. eorum author,per d.l.vnic.in princ.ibi,qui venientem.& l.pen. eod.tit.Etiam vigore d.edict.Delph.in quo imponit cõtrafacientibus pœnã confiſcationis corporis & bonorum.Sed contrarium crederem,videlicet quòd ipſe Rodul. & d.eius complices nõ inciderint in dictas pœnas,cum ex illa diffidatione, & gentium in armis coadunatione,nullum damnum nulláque iniuria perſonaliter ſecuta fuerint cuiquã,ſed deſtiterũt ipſe Rodul.& eius prædicti complices, & receſſerunt ad eorũ domos. Pro quo adduco tex.in l.qui falſam.ff. de fal.vbi ille qui inchoauit fabricare falſam monetam,& ſic proceſsit ad actum extrinſecum, quòd nihilominus abſoluitur,ſi deſiſtat, & eam non perficiat nec ob. l. is ſi
3 cũ telo.C.de ſica. † Quia loquitur in illo,qui voluit delinquere, & non potuit.Hic autem loquimur in illo, qui potuit delictum
b perficere,ſed noluit,ſed deſtitit.hãc ſol.tradidit Bar. [b] in l. diuus.
c ff.de ſica.poſt gl.Crederẽ tamẽ, [c] quòd ipſi inciderunt in crimen leg.Iuli.de vi pub.per l.j.in prin.ff.ad leg. Iul. de vi pub. iuncta gl.ſuper verbo,domini.vbi dicitur,ꝙ ſolùm portare arma, repu
d tatur vis, [d] maximè,quando ſit coadunatio gentium in armis, vt ibi dicit Bar.prout in caſu noſtro factũ fuit.Cũ portus armorum eſt vnicuiq; interdictus,ſine cõſenſu principali.l.vnica.& vſus armorũ inſcio principe interdictus ſit,li.x.& in auth.de armis. col. vj.Cuius quidẽ criminis,l.Iul.de vi pub. pœna eſt deportatio, & omnium bonorũ publicatio,vt dicit glo.in l.ij.C.ad le.Iul. de vi
4 pub.Sed quod dixi † de publicatione bonorũ, habet locũ de iure antiquo & nouo,ſed iure nouiſsimo crederẽ correctũ,per authẽ. bona dãn.C.de bon.dãn.Quæ habet locũ etiã in illis, qui à l. deportãtur:vt dicit Ia.de But.in q. ſi. qui poſt recitationẽ diuerſarũ opi.dicit hãc eſſe veritatẽ.Ideò dicerẽ iſto caſu bona dictorũ de-

latorũ nõ esse publicáda.sed eos tantũmodo fore deportãdos:loco cuius deportationis hodie succedit bannimẽtũ: vt refert Bart. in l.mathematicis.C.de epis.aud. Et ita etiã fuit determinatũ in decisione dicti processus,præsente nobili Io.de pales, cõmissario ad hæc per Regẽ specialiter deputato: tamen quia de stylo dictæ curiæ parlamenti pœna corporalis potest & consueuit conuerti in pecuniariam,quãdo æquũ & expediẽs videtur ipsi curiæ:ideò tũc ibi fuit cõclusum,ꝙ aliqui cõdẽnẽtur in pecunia dãda, & soluẽda dño nostro Delp.aliqui in carceribus ad tẽpus.¶Itẽ,de duobus notariis, qui receperunt in dicta villa Alauardi expleta, ibi tũc per dictũ Rodul.facta,an deliquerũt,& quomodo debeãt puniri:vide quæ dixi s̃.q.ccccxxxiij.¶Itẽ an iudex posSit pœnam legis in aliã commutare? vide Bar.& doc.in l.hodie.ff.de pœ. ¶De materia diffidamẽti & guerræ,vide s̃.q.cxcj.¶Et vide etiã de materia guerræ,quæ s̃.q.cxiij.An à præcepto iudicis, ꝙ nõ portẽtur arma,possit appellari: vide quę dixi s̃.q.ccccxxxvj.ibi xlix.quero &c.Vtrũ,& quãdo iudex,& quis iudex possit suã sententiã interpretari,vel etiã emẽdare,supplere,vel corrigere:vide gl.& Bar. in l.ab executore.in prin.& ibi tex.ff.de appel.tetigi etiã gl.in l.
5 actorũ.ff.de re iu.& Bar.in l.ij.C.de sent.ex breu.reci.¶†An relaxans à carcere delatum,vel compeditatum,incidat in crimẽ leg. Iul.maie.dic ꝙ sic.& debet pœna capitali puniri.text. in l. cuius. §.itẽ qui cõfessum.ff.ad leg.Iul.maie.¶De illo,q expẽdit falsam monetam,qualiter puniatur,vide Bar.in l.lege Cor.in prin.ff.de fal.& qua pœna puniatur falsificãs aliã monetã, quàm principis
6 sui,vide Bar.ff.de fal.in l.quicunq;.¶†Quid dicatur bellũ licitũ & illicitũ,& ex qua causa possit induci, vide Inn.in cap.ꝙ super. extr.de voto & voti redẽ. Et tetigi s̃.q.cxcj.super text.cuiusdam extrauagantis factæ per imperatorem:solius principis est indicere bellum.xxiiij.q.iij.c.j.& ij.ita tenet Spe.in ti.de off.del.§.cõstituitur.ver.sed nũquid potest bellũ &c. ¶De materia d.auth.bon.
7 dãna.tetigi s̃.q.cccxlj.¶†An cognitio portus armorum infrà iurisdictionẽ alicuius prẹlati,vel baronis spectet ad Regẽ, vel dñm nostrũ Delp.dic ꝙ nõ:quia portatio armorũ habet in se pœnã capitalem.l.quoniã multa facinora.C.ad leg.Iul.de vi. & sic est de mero imperio:vt ff.de iur.om.iud.l.imperium. ideò cognoscere potest Baro vel prælatus, qui habet merum imperium, ita no. Pe.Ia.in ti.de condi.ex lege ante rub.de statu curiæ.ver. itẽ præsi
8 des.ita seruatur in hac patria Delp.in curiis bannaretorũ.¶†Sed pone,ꝙ vna villa insurgit contra aliã, vel dñs castri cõtra vnum

alium

alium dominum, cum armis: vel in villa fit seditio: quia minores insurgunt contra maiores, cum armis: cui spectabit cognitio, an ad dominum loci, puta Baronem, vel prælatum? Dic quòd nõ: sed ad superiorem, puta in regno Fráciæ Regi, de cõsuetudine & vetustate, quæ vicem legis obtinet sic, cum lege expressum non inueniatur: vt not. Pet. Iac. in tit. de succes. regni Franciæ. §. fin. in fi. ¶De portu armorum plenè tangit Pe. Iac. in tit. de lege Aquilia.

a ¶Et idem dicendum. *Adde quæ leguntur & not. in c. sicut dignum. §. j. extrà de homi.*

b ¶Bar. *Et do. Cy. in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cler. in sua distinc. quam facit quando conatus punitur. & per do. Fely. in suo tract. quem scribit de conatu.*

c ¶Crederem tamen. *Pro hac opi. facit quod armorum terror sufficit. ff. de vi & vi armata. l. j.*

d ¶Reputatur vis. *Caue quia congregatio hominum in armis non est vis, sed est quid præparatorium ad violentiam: ideò qui habuit homines congregatos in armis, punitur l. Iul. de vi pub. secundum do. Bar. in l. j. versi. vlterius quæro. ff. ad legem Iul. de vi pu.*

SVMMARIVM.

1 *Dominus directus an teneatur resarcire emphyteutæ impensam factam in domus extructione.*

2 *Heres vsufructuarij, qui fecit impensas in re, an repetere poßit eas, finito vsufructu.*

3 *Bonis emph. ex delicto applicatis, an directum dñium dicatur applicatũ.*

QVAESTIO CCCCXXXVIII.

Emphyteuta vineæ vel terræ cõstruxit vnã domũ infra vineã vel terrã, quæ vinea, vel terra cadit in cõmissum propter cessationẽ solutionis canonis, vel aliàs, † Vtrũ dñs directus teneatur (1) resarcire emphyteutæ impẽsam factã in domo ibi cõstructa? Et videtur ꝙ sic, per tex. no. ad hoc in feudis, in tit. cõsuetudines regni incipiũt. in c. vnico. in §. si vasallus. In cõtrariũ videtur ꝙ nõ, quia emphyteuta tenebatur rẽ meliorare. l. iij. C. de iure emphy. & quod solo inædificatur, solo cedit. inst. de re. diuisi. §. si quis in alieno. Et hanc partẽ videtur tenere Bar. in l. imperator. ff. de in diẽ addic. tamẽ nõ respõdet ad d. §. si vasallus. Sed quicquid sit, iudicatur tã in hac curia parla. quàm in cæteris curiis pręsentis patriæ pro hac parte, ꝙ dominus qui petit cõmissum rei, nõ teneatur etiã talẽ expẽsam resarcire emphyteutæ. Nec ob. d. §. si vasallus, quia habet verũ, vbi feudũ aperitur aliter, quàm ex delicto, puta defectu agnatorum: vt dixi plenè suprà. q. clxix. vbi autem

aliter

aliter facto & culpa emphyteutæ vel vasalli res committeretur, tunc non teneretur dominus resarcire, vt ibi dixi, in fin. d. q. & ita
2 loquitur casus noster. ¶ † Sed quid de vsufructuario, qui fecit expensas in re, an finito vsufructu eius hæres repetere poterit? Bart. dicit quòd sic in d. l. Imperator. ¶ Sed quid in vasallo, vide suprà
3 in q. clxix. ¶ † Circa hoc quæro, bona emphyteutæ ex delicto fisco applicantur, an directum dominium dicatur confiscatum. Dic quòd non, sed solum vtile. alle. Iac. de Are. text. pro hoc in l. fin. §. si in libertinum. ff. de bon. damn.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an teneatur alere vxorem, nulla dote ab ea sibi constituta.*

2 *Vxor diues an teneatur alimentare virum.*

3 *Vxori iustè mittitur repudiũ, si maritus non cognoscat eã infrà biennium.*

4 *Maritus an teneatur alimentare vxorem, durante litigio.*

5 *Vxor an lucrabitur donationem propter nuptias, marito eam alimentante durante litigio.*

6 *Maritus si sæuiat atrocius in vxorem, an liceat ei aufugere, & extra domum mariti, sit alimentanda, sumptibus mariti.*

7 *Frater tenetur alere sororem inopem: Et aliquando dotare.*

QVAESTIO CCCCXXXIX.

a AN vir teneatur vxorem alimentare[a], nulla dote † constitu-
1 ta? dic quòd sic. l. si cum dotem. §. sin autẽ in sæuissimo. iuncta gl. posita super verbo, quantitatem. ff. sol. matr. facit l. quòd si
b nulla. ff. de relig. & sump. fu. & vide plenius[b] Spe. in tit. qui fil. sint legi. & ita vidi iudicari in contradictorio iudicio, sed quid si dos fuerit viro à patre vel à muliere constituta, & nõ fuit soluta, sicut fuit promissa? Cy. in l. quod in vxorem. C. de neg. gest. dicit, quòd
c tunc maritus non tenetur vxorem alimentare.[c] quia deceptis & non decipientibus iura subueniunt, pro quo facit in auth. de non eligen. secundò nub. §. illud quoq;. in fin. tit. col. ij. & hoc insequitur Bart. in d. l. quod in vxorem. in fi. ¶ Sed pone, quòd filia habet patrem, & dos non est constituta, & maritus non est soluendo, credo quòd illi tunc maritus non tenetur alimenta præstare. ar. d. l. quòd si nulla: sed tenetur pater eã alimentare, præsertim si est soluendo: vt d. l. quòd si nulla. de ista materia & alimentorũ præstatione diuersis personis, vide Spec. in tit. qui fil. sint legi. & ibi plenissimè, & Bar. in d. §. sin autẽ in sæuissimo. & Cy. in loco præall.
2 ¶ † Sed an vxor diues teneatur alimentare virum? Dic quòd sic. in authen. præterea. C. vnde vir & vxor. ita tenet Bart. in d. §. sin autem in sæuissimo. & Spec. in tit. qui fil. sint leg. §. j. versic. quid si

3 mulier locuples,&c. ¶ †Si maritus non cognoſcat vxorem infrà
4 biennium,iuſtè mittitur repudium.l.in cauſis.C.de repu.¶ † Sed an durante litigio maritus teneatur alimẽtare vxorem?dic quòd ſic, vt eſt caſus in ſui ratione,in l.extraneo. ff.de vent. in poſſeſſ.
5 mit.¶ † Sed nunquid hoc caſu vxor lucrabitur donationem pro-
6 pter nuptias?dic quòd non:vt d.l.in cauſis.in fin.¶ †Si vir verberet atrociter vxorem ſuam,licitum eſt vxori fugere,& debet alimentari extra domum viri, ſumptibus ipſius viri,ſecundũ Dyn. & Cyn.in l.quod in vxorem. C. de nego. geſt. Secus ſi vxor recederet ſua culpa , vt not. extrà de diuor. cap. ſignificaſti. ita ponit Bal.in l.quamuis.C.de leg.Dominus Iacob.de Puteo. in l. ſi cum dotem.§. ſinautem in ſæuiſsimo.ff. ſol. matr. poſt Angelum plenè tractat de hac materia vide ibi,& quæ dixi in cxxvij.conſilio.
7 meorum.¶ †Item frater tenetur alere ſororem inopem. l. qui filium.ff.vbi pupill. educa. debeat. Et etiam eam dotare , ſi ſit ſoror ex parte patris , ſecus ſi ex alio patre , licet ex eadem matre. l. cum plures. §. cum tutor. & ibi gloſſ. ff. de admin. tut. ¶ De alimentis quæ petunt pater vel mater à liberis, vel econtrà,vide Specul.in tit. de offic. omn. iud. circa princ.verſic.item ſi pater, vel mater.& plenius per Ioan.de Ferr. in tit. forma libelli ſuper legato rei ſingularis. in gloſ. j. vbi ponit multas notabiles quæſtiones de hac materia. Et ibi dicit, quòd in cauſa alimentorum non admittitur compenſatio.

a ¶ An vir teneatur vxorem alimentare. *Tu vide de hoc iſtum , conſil. cxxvij.incip.de hoc anno domini.per totum. & in deciſio. Thol. quæſtione lxxvij.*

b ¶ Vide plenius. *Vide Innoc.in cap.per tuas.de do.inter virum & vxor. Bald.in margari.ver.maritus.verſ.j.*

c ¶ Alimentare. *Hoc intellige , ſi dotem conſtitutam mulier non poteſt ſoluere,quia pauper adhuc eſt alenda : quia non tenetur niſi inquantum facere poteſt. & idem ſi pater eius pro ea dotem promiſit. quia ſimiliter non tenetur,niſi inquantum facere poteſt,ſecundum Raphael. Cumanum,in l.ſi cum dotem.ff.ſol.matr.& Alex.in l.ſi donaturus.§.j.ff. de cond. ob cauſam.Nec pariter dote ſoluta vir præſtat alimenta vxori ſeorſum habitanti ſua temeritate.d.Bart.Socin.conſ.cclxxxvj.*

SVMMARIVM.

1 *Princeps an poſſit cauſam in alio iudicio pendentem & indeciſam ad ſe euocare.*

2 *Cauſa ſi euocetur ab aliqua curia inferiori ad curiam Parlamenti , quis producet acta.*

QVAERIT

QVAESTIO CCCCXL.

1 a VTrum princeps†causam in alio iudicio pendentem indecisam posit ad se euocare[a] proprio motu? dic quòd sic, in l.nõ aliter.C.de pal.sacr.larg.li.xij.& facit in ar.l.fi.C.de diuer. rescr. & vide gl.or.in c.vt nostrũ.extrà de app.text.sunt in c.licet.extrà de of.del.& c.ecclesia.extrà vt li.pen. Et ita vidi obseruari, quandiu do.noster Delph.fecit in hac patria Delph.residẽtiã in cancellaria ipsius domini nostri, in qua quãdoq; causę pendentes in hac curia parlamenti euocabãtur corã ipso domino nostro: quandoq; corã suo magno cõsilio. Et quãdoq; per rescripta sua causæ pendentes in aliis curiis inferioribus præsentis patriæ euocabantur corã d.curia parl. Et similiter seruat d.curia vicem præfecti prætoris obtinens: quãdoq; ipsa curia parlamenti, si æquũ sibi videatur, euocat causas pẽdentes indecisas in aliis curiis inferioribus. ¶ De euocatione causę vel negotij, quãdo fieri posit per superiorem, vide Henr.Bohic, in d.c.vt nostrũ.& Spec.in tit.de cẽsib.§. nunc videamus per totũ.& de iud.dele.§.restat.versi.item reuocato, &c.

2 ¶ † Si causa ab alia curia inferiori euocetur ad curiã parlamenti, ex aliqua iusta causa (vt plurimum facit ipsa curia) quis producet acta? dic quòd ille producet acta, qui procurauit euocationem siue sit actor originarius, siue non: ita seruat dicta curia parlamenti de consuetudine ipsius curiæ.

a ¶ Aduocare. *Pro hac opin. facit, quia plena iurisdictio in solo principe consistit. insti. de iu. nat. gen. & ci. §. sed quod principi. maximus enim iudex est princeps, qui super omnes iudices existit. ix. q. iij. iuncta. ff. ad l. Rho. de iac. l. de precario. Præterea, cum princeps posit ex toto reuocare aliquem iudicem, prout & quilibet potest suum vicarium ad libitum reuocare. vt no. d. Bald. in l. solent. §. sicut. ff. de offic. procons. fortius poterit ad se causam in alio iudicio pendentem aduocare, seu reuocatur, iuxta no. in c. vt nostrum. ibi, ad nostrum iudicium reuocamus. extrà de appel.*

SVMMARIVM.

1 *Mercatorum libris vt fides adhibeatur, quæ requirantur: vide & per discursum, num. 2. 3. 4. 5. & 6.*

QVAESTIO CCCCXLI.

a PRo declaratione[a] l.instrumenta. C.de prob. quia ibi fit mentio de adminiculis, quæro quæ possunt esse adminicula? dic
1 quòd ista. Primò, † si mercator fuerit legalis homo, & talis reputatus: iuxta no. per Bar. in l. admonendi. ff. de iureiurã. & l. nuda.
2 ff. de do. Secũdò † si ipse mercator scripturam manu sua scripserit.
3 l. generaliter. C. de non nu. pe. Tertiò, si † ipse mercator veritatem

scrib

scribere consueuerit.l.vel vniuersorũ.ff.de pig.ac.l.qui semisses.
4 ff.de vsu. Quartò, si† causam in scriptura subiũxerit, iuxta no. per
5 Bar.in d.l.instrumẽta.& l.cũ de indebito.§.fi.ff.de prob.† Quintò, si ipse mercator aliquid contra se in eodẽ li.scripserit.l.Publia.in
6 fi.ff.depositi.& l.quædã.§.numularios.ff.de eden. Sextò, si† ex veri similibus circũstantiis præsumi posit esse verũ, quod per eũ scriptũ reperitur, vtpote respectu habitationis ad tẽpus debiti cõtracti ac solutionis factæ & ad personas cõtrahẽtes, & ad locũ cõtractus, quibus cõcurrentibus ex scriptura priuata ac libro rationũ infertur probatio, per d.l.instrumẽta.& l.rationes.eo.tit. Et ideo dum practicabã, deducebã in facto per articulos, vt adhiberetur fides talibus libris mercatorũ. Primò quòd talis mercator est bonus & probus, & pro tali publicè reputatus. Itẽ ꝙ ipse mercator manu sua propria scripsit in d. suo li.rationũ debitũ, de quo agebatur. Itẽ quòd ipse consueuit scribere veritatẽ. item quòd in tali scriptura, subiũgitur causa debiti. itẽ quòd in eo li.scripsit multa debita cõtra se. Et istis probatis sequitur sententia pro debito scripto in tali lib.rationum, de quo vide per Io.Ferr.in tit.forma opponendi contra instrumenta.in glossa super verbo, non cogitur.

a ¶ Pro declaratione. *De materia huius q. vide omnino d.Bald.in rub. de fide instr.& d.Bart.in l.quadam.§.numularios.ff.de eden.& do. Alex. eod.tit.in l.argentarius.*

SVMMARIVM.

1 *Legatarius vel donatarius teneat̃ ne probare dñiũ rei legatæ vel donatæ.*
2 *Iura & actiones, an veniant appellatione omniũ rerum in donationibus.*

QVAESTIO CCCCXLII.

1 TEstator quidam in suo testamento ordinauit omnia bona sua ad me pertinere.† Vtrum ego tenear & debeam probare quæ sunt & fuerunt bona sua, id est, quæ fuerunt in dominio suo? Credo, quòd nõ, sed sufficit probare quæ bona posidebat tẽpore suæ mortis: quia eorũ, quę tẽpore illo, videlicet mortis, posidebat, præsumitur dominus.l.j.C.de priui.fisci, & ibi gl. Et facit bene gl.in l.fi.C.de edi.diui Adr.tol super verbo, fuerit. Illi autẽ, qui allegant bona esse alterius, quàm testatoris, incumbit onus probãdi. qui enim vult aliquem bonis, vel aliquo iure priuari, ei incumbit onus probandi.l.ab ea parte.ff.de prob. Et ad præmissa faciũt l.si ita.ff.de au.& arg.leg.& l.eum actum cum glos.ff. de neg.gest. Ita expresè ponit Bald.in l.vlt.§.fin.C.de appellat. Pro qua opinione bene facit, quod ponit glos.super verbo, occupatæ sunt.in l.ij. C. ne vxor pro marito. & quod ponit Bart. in d.l. j.

2 & in l.à diuo Pio.§.si super rebus.ff.de re iudi.¶†Sed quid si quis legauit vel donauit omnes res suas, an iura & actiones, quæ habebat talis testator, vel donans, contra tertium veniant, & comprehendantur? gl.in l.omne ius:.& ibi plenè Bar.ff.de stat. homi. videntur velle, quòd sic. Gul.de Cuneo, ibi tenet contrariũ : quia glo.procedit, quando donauit res simpliciter.in hac autem quæstione proposita, dicitur res suas. Et verba, suas & meas, denotant dominium.l.suos.in prin.ff.de lega.iij.& l.non solum.§. meum. ff.de rei vend. Quod non potest in actionibus verificari, quæ suæ non dicuntur.l.nomen .in prin.ff.de leg.iij.hoc tenet Gui.de Cuneo.& not.in l.si legatarius.§.si bona.ff. ad Treb. & in l.res.ff.de verb.signi.& de bonorum possessione.l.j.& dic vt ibi not. in glo. Ita dicit Bart.in d.l. omne ius. & vide plenius per eundem Bart. in l.quintus.§. argento.ff.de aur.& arg.lega.

SVMMARIVM.

1 *Citatus coram diuersis Iudicibus, coram quo potius debeat comparere.*

2 *Citatus Regi potius, quàm Archiepiscopo, debet honorem in comparendo.*

QVAESTIO CCCCXLIII.

QVidam reperitur citatus ad instãtiam suorum creditorum eadem die, in hac curia parlamenti, & coram domino offi-
1 ciali huius ciuitatis Grationo. An†comparendo coram dicto domino officiali, possit reputari contumax in d.curia parlamenti, vt expletum contra eum factũ valeat ? & videtur quòd non: quia
a principes subsunt episcopo, [a] quo ad censuram ecclesiasticam: vt no.Inn.in c.j.extrà, de offi.ordi.& sic videtur maior episcopus.at tamen Inn.in ca.cum parati.extrà de app.ibi, nos credimus &c.
2 dicit quòd citatus à Rege, debet † ei honorem in comparendo
b exhibere [b] magis, quàm Archiepiscopo. Ex quo propter eà concludo, quòd expleta facta in casu præsupposito in curia parlamenti in contumaciam partis non comparentis, valent & tenẽt: quia tunc debuit comparere in parlamento citius, quàm coram officiali Gration. Et ita vidi concludi in camera consilij. Secus, si coram Papa fuisset talis citatio facta: quia Papa ante omnes honorari debet.& semper est eidem obediendum. Et citatio coram eo facta, excusat à comparendo alibi, nisi procurauerit se ibi citari: vt ibi dicit Inn.& vide quod non, ff.de offi.præto.l.j.§.his cunabulis.& l.ij.in fin.de cust. reo. De hac materia etiam tetigi suprà quæst.cclxxvj. Sed quid de illo, qui citari facit debitorem suum coram diuersis iudicibus, pro eodem debito? vide, quæ dixi s.q. cccexxj. vide plenius de hac quæst.in l.ij.in §.j.ff.si quis cau. & in l.con

l. contra pupillum. in §. solus qui ad manus. ff. de re iudi.
a ¶ Subsunt episcopo. *Vide quod nota. in ca. omnes principes & in c. solitæ. extrà de maior. & obe.*
b ¶ Exhibere, *Vide Bal. in margari. versi. citatio. versi. xlj.*

SVMMARIVM.

1 *Vicini an possint collectam indicere pro puteo reparando, aut via reficienda.*
2 *Collecta pro via publica reficienda an possit indici authoritate dominorum Parlamenti.*
3 *Conductor, an dominus, debeat conferre collectas, pro via reficienda.*
4 *Via publica destructa, quomodo subueniatur Reipublicæ.*

QVAESTIO CCCCXLIIII.

1 VTrum possint vicini collectam indicere, pro † puteo pu-
a blico reaptando siue reficiendo [a] ?dic ꝙ sic. [b] arg. in l. j. §.
b vicinales. ff. ne quid in loco publico. Ad idē. [b] ff. de colle. illicitis l. j. §. j. & ff. de re iudicat. l. iiij. §. actor. & ff. quod cuiusq; vniuer. l. j. & ff. de via pu. l. ædiles. Et possunt talem collectā indicere eorum propria authoritate: per tex. in d. §. vicinales. in fi. quia concernit tantummodo illos, qui morantur in vicinitate vel in loco vbi sit puteus. Secus autē in collecta publica: vtputa in collecta quæ indicitur transeuntibus supra pontem: nam illa non potest indici ab vniuersitate, nisi authoritas principis interueniat, vt
2 C. de superindicto. l. j. libro x. ¶ † Sed an ad hoc sufficiat authoritas dominorum de parlamento, qui non obtinent vicem principis, sed solum profecti prætoris? Dic quòd sic, de consuetudine & stylo ipsius curiæ parla. ¶ De materia contributionis in reparatione mœniorum: vide quæ dixi s. q. vij. & q. lxxviij. Et de contributione in reparatione viarum & itinerum: vide tex. in d. l. j. §. vicinales. ff. ne quid in loco publico. & Pet. Iac. in ti. super iurisdictione, libellus in materia, vbi tractatur de bassa iurisdictione. ibi, nunc quæritur ad quem pertineat iurisdictio
3 in via publica &c. Sed † quis debeat conferre pro puteo reficiendo vel pro carreria reparanda, an conductor domus, vel dominus? Dic ꝙ dominus domus per tex. in l. hi qui. C. de agri & censi. lib. xj. Si tamen conductor aliquid soluerit, poterit imputare domino, & deducere de mercede. l. ædiles. ff. de via publica.
4 ¶ † Si via publica destruatur, quomodo subuenietur reipublicæ? dic ꝙ iudex ꝑcipiet fieri viā ꝑ fundū vicini. vt dicit Pet. Ia. vbi suprà. De via publ. ad quē in ea ꝑtineat iuris. tetigi ī q. cccclxxvij.
¶ Puteo publico reaptando siue reficiendo. *Vide Specu. in tit. de*

censi.in §. nunc dicendum. in v. col. in versi. item pone.

b ¶Dic quòd sic. *Adde Bar. in consi. incipien. quædam conuicina. Bartholo. Cæpol. de seruitu. vrba. prædio. cxlvij.*

SVMMARIVM.

1 *Citatio facta in personam vxoris, & in domicilio viri, an valeat: & possit procedi contra maritum, tanquam contra contumacem.*

2 *Citatus coram Iudice delegato, an teneatur comparere, si in citatione non mittatur copia rescripti sui.*

3 *Citatus à non suo Iudice, an teneatur comparere.*

4 *Citari an & quando debeat à delegato, vel ab ordinario.*

5 *Mulier grauida citata, personalitérne teneatur comparere.*

QVAESTIO CCCCXLV.

1 AN valeat† citatio in personam vxoris, & contra maritum tanquam contra contumacem possit procedi in iudicio? Aliqui dicũt, quòd sic. & allegant ar. tex. in l. aut qui aliter. §. sed & si seruus rectè ait. ff. quod vi aut clã. Sed Ia. de Are. dicit cõtrarium. Primò, quia ex hoc posset sequi inconueniens, si fortè vxor haberet odio virum, vel econtra: & sic nõ notificaret vnus alteri. Item, quia scientia patris non nocet filio. ff. quis ordo in bonorum possessione seruetur. l. iiij. Sed quid si fiat in personam vxoris in domo habitationis viri? Credo quòd posset dici ista citatio valida: per tex. in d. l. aut qui aliter. in §. j. in fi. ibi autem domini denunciandũ &c. Et facit pro hoc ff. de li. agno. in l. j. §. j. & de dam. infec. l. iiij. §. prætor. maximè, si vxori vel alteri de familia viri in domo sua cõmoranti tradatur copia literarum cõpulsoriarũ, vel citationis. vt dicit glo. no. in l. licet. C. de repudiis. sed ipse Iac. de Areti. credit hoc verum, si lis erat cõtestata: aliàs non: & sic intelligit ipse Iac. gl. C. de autho. tut. in l. fi. & ff. de app. l. ex consensu. §. fi. & l. j. §. fi. quæ sententiæ sine appel. resc. Et ita disponunt statuta Delphi. quæ volũt quòd citatio fiat in personam citandi. Sed in hac curia parlamenti de stylo seruatur, quod quando citatio facta est in domo habitationis, & in personam vxoris, verisimiliter deuenisse præsumitur ad notitiam mariti, quòd talis citatio reputetur valida: & proceditur contra eum in eius contumaciã, vbi maximè non agitur de magno præiudicio mariti, ita semper vidi fieri & obseruari. ¶An citatus † coram iudice

2 delegato teneatur comparere, si in citatione non mittatur copia rescripti sui? Inn. & Host. dicunt quòd non in c. præterea. de dilatio. ¶De citatione, vide suprà q. cccclxiij. De hac materia citationis, etiam tetigi in tractatu de præsumptionibus per me Guidonem

donem Papæ compilato, in ver. præsumitur clericus in ecclesia
3 &c. ¶ † Vtrum citatus à non suo iudice, debeat comparere? vide Bar. in l. extra territoriū. ff. de iuris. om. iu. & Dy. in c. quæ fiunt à iudice. de reg. iur. li. vj. ¶ Vbi citari debeat vagabundus: vide Inn. in c. si aduersarius. extrà de eo, qui mittitur in possessionē.
4 ¶ † Non debet quis personaliter citari à delegato, nec ab ordinario: nisi in casibus descriptis in c. j. de iud. li. vj. Nisi citaretur coram Papa vel Imperatore: aut coram aliquo alio principe. Quod facit ad quæstionē sæpe occurrentē de his qui citantur corā domino guberna. Delphin. personaliter vltra casus ibi descriptos. Vtrū fieri possit? Sed quicquid sit de iure. tū de stylo huius curiæ parla. in quibuscunq; casibus citatus personaliter corā dicto gubernatore, si non veniat reputatur contumax, & fit expletū contra eū indifferenter. Sed † an mulier grauida teneatur psonaliter
5 citata cōparere? Dic ꝙ nō. per l. non exigimus. §. si verò propter. ff. si quis cautionibus. & ibi Bar. De materia citatiōis etiā tetigi s. q. cclv. An sufficiat citare syndicum vniuersitatis: vide suprà q. cccxxj. An sufficiat citare procuratorem: vide quæ plenè scripsi in notabilibus meis in §. citatio. & processus incipere possūt &c.

SVMMARIVM.

1 *Vox publica, & rumor in patria, excusant à dolo & calumnia.*
2 *Lata culpa in delictis non æquiparatur dolo.*

QVAESTIO CCCCLXVI.

a
1 VOx publica [a] † & rumor, qui sunt in patria, sunt iusta causa credēdi id de quo est vox publica, licet verū nō sit. Ita dicit Bar. in l. proprietas. C. de probationibus. & probatur in l. vl. ff. de hær. insti. & ita ibi no. Bar. & in l. ij. in prin. ff. quis ordo in bonorum possessione seruetur. Idē probat tex. in l. eū qui. §. qđ dicit. ff. de acq. hęr. & ibi dicit Bar. ꝙ fama excusat à dolo. facit l. miles. §. mulier ff. de adul. & ibi etiā p Bar. in l. j. ff. de arbitris. iūcta gl. & alibi dicit Bar. in l. proprietas. C. de prob ꝙ fama inducit iustā cām credēdi. & sic inducit titulū putatiuū, q sufficit ad præscrip. Ita ibi dicit Bar. Et sic facit, ꝙ q accusauit aliquē de maleficio de quo erat fama, non pōt puniri, tanquā faciens falsam accusationem, quod fuit obtentū millesies: vt ibi dicunt Bar. & Sal. in l. ea quidē. C. de accu. ꝙ opinio communis facit eum, qui secundum illam agit, præsumi bonæ fidei: vt C. de statu defunctorum l. si mater. item excusat à dolo. vt C. ad l. Flauiam de pla. l. plagij. & ibi glo. & ff. de abigeis. l. j. §. fi. cum ibi no. Ideò opinādo, dixi nobilem Christianum de mota, vicecastellanum Voyronis, non-

fore inquietandum etiam instante parte priuata: quia fecit per matronas visitari quãdam filiam puellã, quæ voce & fama referentibus dicebatur partum fecisse, & eũ occultasse. † Lata enim
2 culpa in delictis non æquiparatur dolo. glo. in l. in actionibus. ff. de in litem iurando. ¶ Quæ sit differẽtia inter communẽ opi. & famam publicam: vide Spe. in tit. de notorio crimine. §. sequitur de manifesto. in fi. ¶ Per confessionẽ dicitur fieri crimen notorium. c. nostra. extrà de coha. cle. & ibi no. in glo. & ponit Bar. in l. si confessus. ff. de custo. reo. Vide de fama, quæ scripsi suprà q. cccj. ¶ Quæ sit differentia inter rumorẽ & famam, vide Inn. in c. iij. de præsump. Et de effectu rumoris, in l. Pactum eius. ff. de hæred. insti. & per Bar. tetigi etiam suprà q. cccl. in fi.

a ¶Vox publica, *seu fama, cuius effectus sit, vide omnino do. Sali. in l. proprietatis. in versi. quæro quæ sunt. C. de probatio.*

¶ Tu adde, cuius sit effectus, cum est quæstio de filiatione, & fama viciniæ, est contraria assertioni illorum quorum filius esse dicitur, & illi hoc negãt: vide Pet. de Anc. in c. trãsmissa. qui fil. sint legit. in ij. no. vbi cõcludit, quòd fama viciniæ tunc prodest, quando à patre & matre filius reputatur & nominatur. c. per tuas. de probat. vel quando in domo, vicinis scientibus, natus est: vt l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. & l. si vicinis. C. de nuptijs.

SVMMARIVM.

1 *Executio an debeat fieri in bonis dotalibus, pro debitis vxoris, viuente viro disting. nu. 2.*

3 *Creditori vxoris quo remedio subueniatur.*

QVAESTIO CCCCXLVII.

1 POne vxor conuenitur & condemnatur in † actione personali, an fiet executio in bonis dotalibus viuente viro? dic quod
a non, [a] secundum gl. in. l. quinque legibus, in gl. magna. in fi. ff. de
2 bo. dã. † quod intellige, nisi in debito contracto ante contractum matrimonij, quo casu quando mulier posteà constituit omnia bona sua in dotẽ potest fieri executio in dote. cum bona dicantur deducto ære alieno. vt ff. de verbo. sig. l. subsignatum. §. bona. & ff. de iure dot. l. mulier bona. Pro debito verò contracto per vxorem, post contractum matrimonij & dotis constitutionem, non fiet executio in bonis dotalibus. Ita intelligitur dict. glo. & pro hoc facit. l. cùm post. in §. patrona. ff. de iu. dot. & ff. de his, quæ in frau. cre. l. fi. §. si à socero. vers. aut certè &c. Et ita vidi in hac
3 curia determinari. ¶ † Sed quo remedio subuenitur hoc casu creditori vxoris? dic, quod vxor tenebitur cauere de soluendo, sol.
mat.

mat. vt d.ver.aut certè &c. Vel fiet executio in bonis parapher-nalibus si quæ habeat. Sed si non possit cauere, credo quòd sufficiet iuratoria cautio, iuxta auth.generaliter.C.de episco. & cle.

a ¶Quòd non. *Istud probatur, quia dos est viri. vt in glos. in l. in rebus. in versi. iure naturali. ibi, imò sunt viri. C. de iu. do. Sed sic est, quòd vir non conuenitur pro vxore, vt in rubro & nigro, nec vxor pro marito. Patet ergo, quòd pro debito vxoris in rebus dotalibus non debet fieri executio.*

SVMMARIVM.

1 *Commentariensis an pro expensis & salario custodiæ possit retinere incarceratum.*

2 *Commentariensis quod debeat præstare iuramentum.*

3 *Cõmentariensis capite punitur, si rem habuerit cum muliere incarcerata.*

QVAESTIO CCCCXLVIII.

SI incarceratus per sententiam iudicis, liberetur, an commẽ-
1 tariẽsis possit eũ retinere† pro expẽsis, & salario custodię? Iac. de Are. dicit, quòd non: sed debet eum relaxare: & posteà contra
a eum agere, si vult. allegat[a] ipse l. omnes. C. de pen. l. ob æs. C. de act. & obli. & in authẽ. vt nul. iudi. §. quia verò homini. Ad quod facit (dicit ipse) quod no. in l. diuus. in fi. ff. de bo. dam. Sed de cõsuetudine, quæ iuri derogat, cõmẽtarienses huius ciuitatis Gration. solent eos retinere, donec soluerint, aut cum eis concordauerint, taliter quòd de expensis & custodia carcerũ sint conten-
2 ti. †Sed iuxta hoc quæro, quod iuramentum debet præstare cõmentariensis in introitu talis officij? vide in clemẽ. j. §. porro de
3 hæreti. ¶ †Si commentariensis cognoscat carnaliter mulierem incarceratam, capite punitur, vt dicit Io. Fab. insti. de pu. iudi. §. item lex. ¶De materia incarcerationis vide quæ dixi s. q. lxxiiij.

a ¶Allegat. *Iura hic allegata non probant opinio. domi. Iacob. de Aret. Et quòd de iure incarceratus retineri possit pro expensis factis, facit l. si necessarias. in princip. ff. de pigno. actio.*

SVMMARIVM.

1 *Tonsura collata à non suo Episcopo, an valeat.*

2 *Tonsura collata laico à non suo Prælato, tenet. Et quid ita, nume. 3.*

4 *Clericatus an possit probari per testes.*

QVAESTIO CCCCXLIX.

1 LAicus effectus est clericus, à non suo episcopo† sine licentia vel consensu sui episcopi, nunquid valeat tonsuræ collatio? Et videtur primò, quòd non, iuxta c. eos. iuncta glo. super verbo statuunt. & c. cum nullus. de temp. or. li. vj. facit bene lxxj. dist. c. j. & hoc videtur tenere Io. An. in c. fi. extrà de temp. or. lib. vj. &

tetigi in c.j glo.super verbo,clericatus.eo.tit. in contrarium videtur quòd character videtur impressus habita illa cõsideratio-
a ne,quòd clericatus est ordo. [a] c.cùm contingat.extrà de æta. & quali.Ita dicit glo.in c.si super verbo,tonsuram.extrà de temp. ord.Si igitur character sit impressus,ipse non potest deleri sicut dicimus de actionibus directis, quæ in ossibus nostris adeò sunt incorporatæ,quòd à nobis separari non possunt.l.iij.ff. pro soc. Item etiã not.Bar.qui talem similitudinẽ facit de charactere & actionibus directis.vt l.nemo potest.ff.de leg.j. Nec obstant iura s̃.pro parte cõtraria allegata: quia loquuntur in clerico,qui facit se ordinari à non suo episcopo,sine cõsensu vel licentia sui prælati, quæ iura non possunt adaptari ad casum istum: in quo loquimur de laico & non de clerico.& ita videntur casus diuersi & nõ aduersi Et potest esse diuersitatis ratio:quia ille qui est clericus,iam est effectus de iurisdictione Episcopi. ille autẽ qui est laicus,non est de iurisdictione Episcopi: sed est de iurisdictione temporali tantummodò: sicut clericus non potest iurisdictionẽ alterius Episcopi prorogare sine licentia sui episcopi.vt l.significasti.extrà de foro comp.in q.vj.c.non liceat.& notauit glo.in l.j.ff.de iud.sic nec debet etiã ordines à non suo prælato recipere,sine licentia sui episcopi.vt in c.eos.& c.nullus.& lxxj.dist.c. j.alle.cũ potior ratio non videatur in vno casu,quã in alio. Ideò idem ius statuendũ est.l.fi.C.de consti.pec.& l.fi.C.ad l.Fal. Ille autẽ qui est laicus.non est de iurisdictione episcopi: sed de temporali. Ideò sicut ipse potest iurisdictionẽ alterius iudicis temporalis prorogare sine consensu & licentia sui iudicis. l.j.ff.de iud.& l.si conuenerit.ff.de iuris.om.iud.Ita videtur,quòd primã tonsurã potest à non suo episcopo sine licentia sui diœcesani recipere, postquam prohibitus nõ reperitur:licet enim episcopus prohibitus,reperiatur ordines conferre clerico alienæ diœcesis:vt s̃.alleg. Non tamen reperitur prohibitum hoc in laico.si
2 conferatur,tenet ergo talis coll.arg.premissorum.† Pro hoc facit vna talis ratio:quia si laicus à non suo prælato tonsurari non debet,arg.iurium allegatorum.attamen si tonsuretur, valet,& tenet talis tonsura:iuxta illud quod fieri non debet,factũ tamen tenet.l.ij.§.biduũ.ff.quãdo appellandũ sit.l.relegatorũ.§.ad tẽ-
3 pus.ff.de interdi.& releg. Et† maxime, quia aliquis canon non annullat talem tonsuram, saltem,quòd videro dicendo sic:Nullus episcopus laicum diœce.alienæ debet ordinare sine licentia episcopi,& si fecerit,quòd ordinatio nõ tenet &c.Sicut in simili ponit

ponit Dy.in c.quæ contra ius.extrà,de reg.iu.in vj.Et licet in d. c.j.lxxj.dicatur in fine,quòd talis ordinatio de clerico facta rata non habeatur, &c. hoc debet intelligi in suis terminis. & ita in clerico ordinato à nõ suo episcopo,& nõ in laico, de quo hic loquimur,cũ à verbis legis seu canonis nõ sit recedendũ.l.non aliter.in prin.ff.de leg.iij.Vel potest dici,quòd d.c.j.locum habet, quando executio talis ordinis interdicta est à proprio episcopo: iuxta c.quod translationem.extrà de temp.ord.in antiquis.aliàs autem vbi non sequitur aliqua interdictio talis ordinis,sed eam tolerat proprius episcopus, & ita etiam habet ratã, saltẽ tacitè, vel aliàs expressè,rata manet talis ordinatio de clerico facta. ita videntur sentire glo.in d.c.j.lxxj.dist.& Io.An.in c.eos.gl.super verbo,statuunt tale.

4 †Iuxta præmissa,quęro, an clericatus possit probari per testes.Iaco.de But.tenet quòd non.in l.si qua per calumniam.C.de episco.& cleri.vide tamen super hoc quæ scripsi plenè ĩ.q. ccclxxiiij. Vtrum character inferatur per tonsuram clericalem vide suprà in præcedenti quæstio. Et de charactere impresso in anima,tangit Barto. in l. nemo potest.ff. de legat.j.

a ¶ Est ordo. *Dum quæritur,an prima tonsura sit ord.:dic si loquimur de ordine, inquantum est sacramentum, & imprimit characterem : isto modo non est ordo, nec sacramentum,nec imprimit characterem. secundũ Tho.in iij.sententia.distin.xxiiij.& ideò iura non posuerunt primã tonsuram inter ordines.xxxij.distin.seriatim.lxxvij.dist.in.illud. & xciij. dist.à subdiacono.si vero loquimur de ordine,non vt est sacramentum, sed vt largo modo pro deputatione ad diuinum officium seu cultum: sic est ordo.& ista not.extrà de ætate & qualitate.cap.cum contingat.*

SVMMARIVM.

1 *Mulctæ inflictæ clerico antè,quàm se allegaret clericum, an possint exigi per fiscum?*

2 *Citatus à delegato an teneatur comparere.*

QVAESTIO CCCCL.

SVprà quęst.ccccxxiij.& q.ccccxxxvij.fuit visum de delictis
1 perpetratis in hac patria † per nobilem Rodulphum de cõmeriis, & eius sequaces.& contigit, quòd quia aliqui ex dictis suis sequacibus citati coram parlamẽto responsuri intitulandis contra eos ad causam præmissorum non comparuerunt,mulctę fuerunt contra eos declaratæ ad diuersas pecuniarum summas fisco Del.adiudicatas.Post quarũ mulctarum declarationem fuerunt ipsi delati capti & incarcerati : sed fuit conclusum eos fore remittendos officiali Gration.tanquam clericos, cum de eorum

 titulis

titulis docuerint. Sed tunc fuit dubitatũ, an ipsi remittendi deberent soluere antea mulctas, contra eos (vt præmittitur) declaratas. Et dixerunt aliqui ex dominis, quòd sic: quia ipsi debebāt comparere, & eorum priuilegia allegare: ar. l. ex quacunq; causa. ff. si quis in ius vo. non ier. & facit l. si quis ex aliena. ff. de iud. Sed ego dixi contrarium: quia in clericum iudex secularis nullam habet iurisdictionem neq; coërtionem & processus coram iudice seculari, cõtra clericum formatus, est ipso iure nullus. in c. si diligenti. extrà de fo. comp. Nec obstat d. l. ex quacunq; causa. quia loquitur de tali cõtumace, qui si comparuisset, potuisset consentire in iudicem. quod secus in clerico: cuius contumacia & comparitio æquiparantur. Nec potest operari plus contumacia, quàm consensus: vt in c. at si clerici. extrà de iudi. & in d. c. si diligenti. & faciunt no. per Dy. in c. ea quæ fiunt à Iudice. de re. iu. li. vj. Et hanc opinionẽ expresse tenet Bal. in d. l. ex quacunq; causa. in q. quæ incipit. Item quæro de ista q. clericus &c. & Spe. in titu. de citatione. §. j. ver. sed pone, quòd iudex secularis. Ideò die xiij. men. Aug. M.cccclx. in camera consilij, præsente nobili Io. de Pales, commissar. regio, fuit determinatum & conclusum per do. meos de parla. & ordinatum, quòd dicti clerici non soluant dictas mulctas contra eos (vt præmittitur) declaratas, & fuerunt relaxati absq; solutione ipsarum mulctarũ. de hac materia vide per Ang. de Are. l. contumacia. §. contumaces. ff. de re iudi. ¶ Vltra præmissa quærit Bal. in d. l. ex quacunq; causa. si iudex laicus banniat clericum, quem ignorabat clericum, an impunè possit occidi. Dicit Bal. ibidem quòd occidens excusatur: quia ignorabat eum clericum. & ita dicit Bald. fuisse determinatum in quadam disputatione, per duas leges, videlicet, per l. pe. ff. de adul. & per l. fi. ff. de abigeis. Sed illi qui scirent de clericatu, non excusarentur. Et istud adduco pro determinatione q. ccccxxiij. vbi dixi complices dicti Rodulphi excusandos ex eo, quòd credebant quòd in congregatione ibi enarrata dictus Rodulphus de commeriis, vellet aliquid eis dicere ex parte domini nostri Delphi. prout ipse Rodulphus eis dabat ad intelligen-
2 dum: licet non fecerit. Item † quærit Bal. in d. l. ex quacunq; causa: an citatus à delegato, teneatur comparere? & dicit quòd non, nisi iudex delegatus transmittat in citatione copiam delegationis suæ. quòd secus est in ordinario iudice, allegat tex. in c. præterea. extra de leg. Et in hac materia curiæ, ibi ad hoc Bald. qui eam latè tractat, per diuersas quæstiones, per sex columnas.

SVMMARIVM.

1 *An valeat sententia in qua iudex se non nominat, sed solum curiam commemorat.*

2 *Sententiæ latæ, curiæ nomine valent.*

QVAESTIO CCCCLI.

a QVid contineatur appellatione curiæ[a]? do. Raymūdus † de
1 Sabanaco in sua repetitio. l. more maiorum. ff. de iurisdi. om. iu. dicit ꝙ verbum, curiæ, est verbū indifferens ad quęcunq; ius reddentē in curia. ar. l. ij. in princi. ff. de orig. iur. Quod facit ad quæstionem in ordinatione facta: in processu alicuius causæ, dicitur visis actis curia sic ordinat, &c. Vtrum valeat talis ordinatio & quid comprehendatur appellatione huius verbi, curia. Ego credo valere talem ordinationem, & tale verbū curia, postquā est indifferēs, sumi ac referri debet secundū materiam subiectam. Et ita tali ordinatione sumetur curia, pro iudice vel magistratu in tali curia præsidēte. l. si vno anno. ff. locati. & l. si olei. C. eod. tit. sic, vt res potius valeat, quàm pereat. l. quoties. ff. de re-
2 bus dubiis. Ex † quibus propterea infero, quòd sententiæ & ordinationes quæ fiunt in hac curia parlamēti Delph. in quibus dicitur, curia ordinat vel cōdemnat, &c. ꝙ valent tales sententiæ. Et ita seruatur de stylo præsentis curiæ. Similiter etiam, vt audiui, seruatur in curia parlamenti regij Parisiis & Tholosæ.

a ¶Appellatione curiæ. *Ponitur enim curia pro officio decurionatus. l. exceptiones. C. de numerarijs. libro xij. Et hoc facit in materia præsentis quæstionis. Quòd autem per curiam, intelligatur iudex, patet: quia ibi censetur curia, vbi est iudex. arg. eius, quod dicit domi. Innocē. in c. exposuit. extrà, de dilat.*

SVMMARIVM.

1 *Consulum creatio.*

2 *Consules cui iuramentum præstare debeant.*

3 *Consulum creatio an fieri debeat cum decreto Iudicis.*

4 *Consulum vnus an poterit negotium vniuersitatis insolidum gerere.*

QVAESTIO CCCCLII.

DE modo eligēdi cōsules in hac ciuitate Grationop. vel alia
1 vniuersitate: vide tex. in † authen. de defensoribus ciuitatū, in §. si qua verò. colla. iii. vbi habetur quomodo cōsules, hoc est,
a defensores ciuitatū,[a] debent eligi per circulum, id est, circuitū, sic, quòd quilibet suo loco tale onus subeat: & ita etiam de consuetudine seruatur. Sed quid de cōfratriis huius ciuitatis vel alterius loci, an priores ipsarum cōfratriarum debeant similiter

eligi,& illc modus obseruari? Dic, quòd sic, per dictum §. si quā verò.& ita de consuetudine seruatur. Et circa hāc materiam aduertēdū:quia in creatione actoris,tutoris,curatoris, vel syndici debet attendi consuetudo:vt not.gl.in l.ita tamen.circa princip. ff.ad Trebel.quod est singulare:quia in multis locis non semper
2 seruatur dispositio iuris in ipsis cōstituendis. ¶†An consules debeāt iurare domino vel suis officiariis:& de iuramēto quod ipsi debent de iure præstare cōsules:vide, quæ scripsi post dominum
3 Pet.Papæ,patruum meū,infrà quæst.cccccxxxj. ¶† An in creatione consulum requiratur decretum Iudicis?.gl.quòd non,in l. actor.ff.rem ratam haberi.Tamen alibi dicit glo. quòd requiritur.C.de decretis decurionum. lib.x.super rub.Sed illa gl.loquitur in syndicis creatis decurionibus.vide Ioā.Andr.in tit.de syn-
4 dico.¶Si sint plures †consules,an vnus ipsorū poterit insolidum negotium vniuersitatis gerere?gloss.quòd sic, in l.j.C. si vnus ex pluribus tutoribus.idem Specul.in titu.de procuratoribus.§.ratione.versicu.quid si plures sunt consules.

a ¶Hoc est,defensores ciuitatum. *Græco vocabulo syndici vocitantur, qui gerunt negotia vniuersitatis, cap.j.& ibi glo.in rubr.& in gloss.extrà,de syndic.& ibi vide domi. Gofr.in summa.qui tractat,quid sit syndicus,vnde dicatur,quid sit officium eius,& in quo inter se differūt procurator & syndicus, œconomus, actor, & vicedominus.*

Camera computorum Delphinalis.

SVMMARIVM.

1 *Fiscus, dicitur saccus.*
2 *Camera fiscalis, vnde orta.*
3 *Cubicularij Papæ, vel Imperatoris, quam dignitatem habeant.*

QVAESTIO CCCCLIII.

a CAmera [a] fiscalis,dicitur esse domus,in qua scripturæ patri-
1 moniales, & alia iura fiscalia reponuntur.†Nam fiscus,di-
2 citur saccus,seu bursa:& augente imperio,quia saccus nō†sufficiebat pro præmissis reponendis, subrogata fuit vna domus. Ita dicit glo.ordi.in l.in prouinciis.C.de nume.actuariis & chartulariis.lib.xij.Quæ domus expost fuit appellata camera fiscalis, seu Imperialis.in ca.j.§.si quis ausu.ibi,pœna.c.libra auri cameræ nostræ inferenda, &c. Quæ camera in regno Franciæ, & in hac patria Delphin.camera computorum appellatur. & de hoc vide quæ ponit do.Iac.Rebuf.in l.j C.de iure fisc.lib.x.Et in curia Roma.camera apostolica nuncupatur. ¶ Et quam cameram

apost

b apostolicã [b] visitaui ego Guido Papæ, de anno dñi, M.cccexlvij. de mẽse Septẽ. dum tũc Romæ ad Papam Nicolaũ quartũ in ambasiata missus fuissem. per illustrissimũ dñm nostrũ Lud. Delph. Vienñ. De camera fiscali etiã tetigi in apparatu stat. Si quis per literas in gl. super verb. fisci, circa prin. ¶ Verũ, quia tunc ibi me existẽte Romæ, præfatus dñs noster Papa habebat octo cubicularios actu sibi seruiẽtes: † quæro quã dignitatẽ habeãt tales cubicularij Papæ, vel Imperatoris? vide in l. j. §. & cubicularios. C. de prępos. sacri cubiculi. lib. xij. vbi de cubiculariis mẽtio habetur.

3 (at "rios actu sibi")

a ¶ Camera. *Tria sunt scrinia seu cameræ sacræ scilicet epistolarum, quæ principi, vel ab eo mittebãtur, item, libellorũ cõuẽtionaliũ, recognitionum, item dispositionũ, vt est registrum gl. super rub. C. de proxi. sacro. scrinio.*

b ¶ Cameram apostolicam. *Quæ etiam sic appellatur mortuo Papa, extrà, de elect. cap. vbi periculum. §. si quod ab. lib. vj.*

SVMMARIVM.

1 *Agi vt posit ad commissum, quæ requirantur, vide per discursum. numero 2.3.4. & 5.*

6 *Dominus qualiter aget ad commissum.*

7 *Rem emphyteuticariam quibus sit prohibitum alienare.*

QVAESTIO CCCCLIIII.

SVprà quæst. clxij. & quæst. clxiij. & q. clxiiij. & q. ccccxxviij. tetigi de materia commissi rei feudalis: sed vltrà ibi dicta,
1 dico inter † cætera requiri quatuor ad hoc, vt possit agi ad com
2 missum. † Primò probationẽ feudi ex parte agentis. † Secũdò, in-
3 curiã seu negligẽtiã vel aliam ingratitudinẽ ex parte illius, qui vasallus dicitur. in c. j. circa princi quæ fuit prima causa beneficij amittendi. Et de prohibita feudi alienatione per Fredericũ. §.
4 prætereà si quis. in feudis. col. x. † Tertiò, ꝙ ipse qui vasallus dicitur, maior xiij. annis existat: vt d. §. prætereà, si quis. Quar-
5 tò † quòd ipse talis sciat aut saltẽ scire debeat rem esse feudalem. in cap. j. in gloss. super verbo, vltrà annum in princ. quo tempo-
6 re miles inuestiturã petere debeat. ¶ Sed qualiter † agit [a] domi-
a nus ad commissum? glo. & Bald. dicunt, quòd aget dominus rei vendicatione directa. ita dicunt, in cap. ij. de controuersia inter do. & emptorem. Idem ibi tenet Andr. de Ysern. attamen (prout dicit) melius videtur domino, quòd agat condictione ex moribus, ex vsu feud. videlicet cõdictione ex l. Imperialem. cum suis concordantiis sic dicendo, Cum Titius teneret in feudum à me talem rem, & eam scienter vendidit & ex ea causa tu possideas eam. ob quod feudum illud est mihi apertum: ago vt mihi restituas

tuas. & hæc condictio aduocat possessionem tãtũ: vt l. j. C. de do. quæ sub modo. Non autẽ aduocat rem, nec rei dominium: quia nemo condicit rem suã, præter quàm à fure. l. fi. ff. vsufru. quemadmodum caueat. tamen quomodo istorum duorum modorum formetur libellus, in hac materia commissi rei feudalis admittitur libellus, prout vidi in curiis huius patrię obseruari. ¶ Idem etiam vidi obseruari in commisso rei emphyteuticariæ. in quo
b ratione commissi potest dari libellus cõcludens in rei vẽdica. [b] Et hoc modo formaui (credo) mille libellos, de tẽpore quo practicaui. Posset etiam intentari condictio ex l. ij. & ex l. fina. C. de iure emphyteutico. si emphyteuta versaretur circa rem emphyteuticariam, aliter quàm in dictis legibus statuitur. Et tũc tantummodo aduocaretur possessio, vt dixi suprà in re feudali.

7 ¶ † Iuxta hanc materiam quæro, quæ sunt personæ, quibus est prohibitum rem emphyteuticariam alienare? Dic, quòd illi, qui non sunt soluendo, aut quia emptor est ita magnus dominus, quod non esset ausus emphyteuta canonem petere: vt dicũt Oldrad. & Bald. in d. l. fin. C. de iure emphyteu.

a ¶ Sed qualiter agit. *Quòd autem possit vtraque via experiri, tenet do. Petr. Iacob. in practica sua libellorum, in titu. de eodem act. si agat contra empt. in vlti. col. in versic. item si feudum.*

b ¶ Rei vendicatione. *Sic etiam format libellum in huiusmodi casu, concludentẽ in rei vendicatione, do. Pet. Iac. in tit. de actio. in rem pro re emphyteut. cecidit in commissum. & in titu. sequen.*

SVMMARIVM.

1 *Falsificantes literas Principum, aut Papæ qualiter puniantur.*

2 *Delphini literas frangens, qualiter puniatur.*

QVAESTIO CCCCLV.

1 Committitur † falsum in literis domini nostri Papæ, & punitur committens, sicut habetur, in cap. ad falsariorum. extrà de crimine falsi. Sunt eiam literæ Regis Franciæ & committens falsum in eisdẽ, punitur, sicut habetur in cap. ad audientiam. eod. titu. Sunt etiam literæ prælatorum, vicariorum, & officialium suorum, & committens falsum in eisdem, punitur, sicut habetur in cap. olim. extrà, de rescript. & hoc quando tales literæ sunt de pura iustitia, importantes ordinationem vel decretũ. Vbi verò tales literæ essent de simplici iustitia, vt sunt literæ citatoriæ & inhibitoriæ, quæ à iudicibus appellationũ conceduntur, vel aliæ consimiles, si falsitas committatur in eisdem: quia tales de facili possunt iteratò obtineri, non est præsumen-
dum

dum quòd impetrans, fraudem in eisdem commiserit, & maximè si eas non fecerit exequi, vel non fuerit vsus: ideò non debet molestari. iste est casus notabilis, in c. accedens. extrà, de crimine falsi. & vide quæ ibi not. per gloss. Gofre. & ita vidi obseruari in eo, qui non fuit vsus talibus literis. pro quo facit etiam l. qui
2 fallam. ff. de fal. ¶ †Sed qualiter puniatur frangens literas domini nostri Delphini, vel domini gubernatoris Delphin. vide quæ scripsi suprà quæstio, cccxxiij. & infrà q. ccccclxxix. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Testamētū an valeat, filio instituto: quādocūq; decesserit hæres. & nu. 2.*

QVAESTIO CCCCLVI.

DIxi suprà quæst. ccccxxv. quòd testamentum patris est nullum, in quo filius non reperiatur institutus, licet reperia-
1 tur hæredi substitutus. †Sed pone in aliis terminis, pater quidā Francesiā eius vxorem hæredem vniuersalē instituit, & quādocunque decederet filium suum aut nepotem hæredem instituit, & dictæ eius vxori substituit, an valeat tale testamentū? Et videtur ꝙ non: quia filius in primo gradu reperitur præteritus: quia institutus vel exhæredatus non reperitur. in §. eadē. instituit. de hæred. quæ ab intestato. & ita testamētū nullū. instit. de exhæredatione libe. in prin. In contrariū videtur, ꝙ imò valeat. & incipiat testamentū vires accipere à secūdo gradu. l. iij. § fi. ff. de lib. & posth. & l. si miles. in princ. ff. de iniusto rupt. test. Et videtur de præmissis casus expressus in l. ex facto. §. Lucius. ff. de vulg. &
2 pup. & ibi tex. not. ¶ Quid †dicendū? ego credo testamentū fore validū, etiā respectu primi gradus, & dictū filium haberi debere ꝓ quasi instituto in sua legitima, quę ad quatuor ascēdit vncias. Et dicta Frācesia vxor erit & reputari debet instituta in octo vnciis. & de hoc videtur casus notabilis & satis singularis, in l. scimus. § cū autē. C. de inoffic. testa. quē sic intelligit Bart. in l. si pa-
a ter.[a] C. de cōdi. inst. vbi istud ponit, & dat intellectū ad di. §. cum auth. non obstat. ꝙ filio relinqui debet id quod relinquitur iure
b institutionis: nec sufficit relinquere iure fideicommissi. [b] in authen. vt cum de appel. cog. § aliud quoque capitulum. colū. viij. & tetigi s̄. q. ccccxxv. ꝙ non fuit in casu præsenti: quia respōdetur, ꝙ imò fuit pater: quia ipse post mortē vxoris nedū fuit substitutus, imò institutus, vt apparet dū dicitur, hæredē instituit: & dictæ eius vxori substituit, &c. In qua institutiōe cū mora fuerit adiecta, tractū habēs post mortē vxoris, illa mora habetur ꝓ non adiecta, quo ad eius legitimam. l. quoniam in prioribus. C. de

de inof. testam. Et habetur filius pro quasi instituto purè in sua legitima.& dicta vxor remanet, & habetur pro hærede vniuersali instituta, in residuo, videlicet in octo vnciis cum onere fideicommissi iniũcti, vt dicit d.§.cum autem.aliter verba prędicta, hæredem instituit, essent adiecta superfluè nec de aliquo operarentur:quod tamen non est dicendum.l.si quando. in princi.ff.de leg.j. & l. si stipulatus. ff. de vsuris.& res ita debet accipi, vt potius valeat,quàm pereat.l.quoties.ff.de reg.iur. Et ita mihi Guidoni Papæ videtur dicendum. Et pro hac parte vidi iudicari in hac curia parlam. licet aliqui ex dominis meis parlamen. contrariam opinionem tenuerint.

a ¶In l.si pater. *In j. col. in ver. vlterius oppo. ibi, iam sic.& ibid. in prædi.l. si pater. vide omnino do. Bald. in ij. col. in versic. quintò oppo. ibi, & hoc verum. vbi limitat huiusmodi dictum.*

b ¶Iure fideicommissi. *Tu vide de hoc istum planè, consil. xcvj. incip. casu nominibus. nu. 2. ver. ad secundum dubium.*

SVMMARIVM.

1 *Ascendentes, an dicantur legitimi hæredes, vt excludant substitutum.*

2 *Hæres verbum, non compræhendit patrem. Et ques compræhendat. num. 3.*

4 *Filius vniuersaliter institutus an admittatur ad substitutionẽ insolidũ, auo paterno vel materno hæredes nascituros ex legitimo matrimonio filiæ suæ substituente, filijs suis hæredibus per ipsum institutis.*

QVAESTIO CCCCLVII.

1 MAter filium suum † sibi hæredem instituit,& casu quo moreretur sine hærede legitimo, filias suas, & quosdam extraneos sibi substituit.defuncta matre,& ipsius hęreditate adita, moritur filius hæres sine liberis, superstite tamen patre suo, auo paterno, aut materno, vtrum excludant substitutos? Videtur quòd sic: quia ipse pater vel auus hæres legitimus dici meretur. C. de suis & legitimis hæred. per totum. iuncta gloss. posita super rubrica ibidem. vbi ascendentes sicut descendentes dicuntur legitimi hæredes: sicut ibi probant multæ leges. Credo tamen contrarium, quia verbum hærede, in casu isto sumitur pro filio, vel alio ex proprio corpore descendente. l. ex facto §. fin. ff. ad Trebel. Et talis appellatur legitimus postquam ex corpore proprio descendit l. j. ij. & iij. C. de suis & legitimis hæredi. & ita voluit gloss. super rubri. aliter sequeretur, quòd alij descendentes vel collaterales vsque ad septimum gradum, qui legitimi dicuntur. C. de legit. hæred. per totum.& instit. de legitima agnatorũ successione. substitutos excluderent. Quod tamen non est

eſt dicendum, nec ita fuiſſe de mente teſtantis: quæ in his debet præcipuè attendi. l. fideicommiſ. §. item ſi quis. ff. de lega. iij. & l. penul. ff. de leg. j. & l. cum virum. C. de fideicommiſsis. Et pro hoc bene facit quod ponit Bald. in c. j. de naturali ſucceſsione feudi.
2 vbi dicit † quòd verbum, hæres, non comprehendit patrem. facit etiam bene quod ponit Specu. in tit. de teſta. §. in primis. verſi. ſi.
3 vbi † dicit, quòd nomen hæredis poſitum in vltima voluntate in
a ſubſtitutione, non ſignificat alios, quàm deſcendentes. [a] licet in contractibus & in legibus ſignificet directo ſuccedentes in vniuerſum regulariter, in l. fin. C. de hære. inſtit. l. ſub diuerſis. §. j. ff. de condi. & demonſtratio. l. quædam. §. his autē. ff. de eden. Non obſtat ad præmiſſa, quod ponit Bar. in l. Gallus. §. nunc de l. Velleia. ff. de libe. & poſthu. Quia ſuum dictum credo intelligi debere in contractibus. & non in ſubſtitutione. & hoc ſatis ſonare videtur tit. quæſt. per ipſum Bart. ibi motæ: dum eam mouet in illo, qui aliquid conceſsit Titio & ſuis hæredibus. Et ita in contractu, in quo verbum, hæredes directo ſuccedentes in vniuerſum, ſignificat, ſicut dicit Bal. in loco ſuprà allegat. vel etiam poteſt dici dictum Bald. locum habere: vbi aliàs non conſtaret de voluntate contraria teſtatoris quæ coniecturatur, vt quando Titium inſtituit. & ſi ſine liberis deceſſerit, eius hæredes ſubſtituit: quia cum mentionem fecerit de liberis, ipſe ſubſtituendo eius hæredes, de deſcendentibus videtur ſenſiſſe: vt talia ſint ſubiecta, qualia demonſtrat prædicata. l. ſi defenſor. in princi. ff. de interrog. act. Ita dicit Bald. in d. c. j. de natu. ſucceſ. feud. collatio. ix. Et ita vidi determinari in iudicando in camera conſilij huius parlamenti. ¶ Sed iuxta præmiſſa quæro, de alia quæſtione, quæ de-
4 pendet ex prællegatis. † Auus quidam paternus vel maternus hæredes naſcituros ex legitimo matrimonio filiæ ſuæ ſubſtituit, filiis ſuis per ipſum hæredibus inſtitutis. filia relinquit vnum filium maſculum, quem hæredem inſtituit vniuerſalem: & vnam filiam, quā preteriit, vel legatariā facit adueniente ſubſtitutione. Vtrū filius vniuerſaliter inſtitutus admittatur ad ſubſtitutionē inſolidum: vel an filia ſoror ſua cum eodem. Et omiſſis multis quæ dici poſſent? Credo ꝙ filius hæres vniuerſaliter inſtitutus admittatur inſolidum. pro eo, ꝙ ſecundū verba inſtitutionis duo requiruntur, videlicet quòd ſit filius, & quòd ſit hæres. Ita tenet glo. ordin. in d. l. ex facto. §. fin. in fin. & idem Bart. ibidem. Idem etiam tenere videtur ipſe Bart. in l. ſi is qui ducenta. §. vtrum ff. de rebus dubiis. in quæſt. quæ incipit, ſecunda limitatio. & ibi

videtur

videtur mouere istam quæstionem, & quia dicta filia licet sit filia, non tamen est hæres: ideò ad substitutionem non admittitur, Idem est, si talis filia nolit esse hæres vel non possit: vtpotè quia repudiauit hæreditatem vel testamentum, in quo ipsa fuit prætérita, approbauit. Et ad istud bene facit, quod ponit Barto. in l. cum filio. ff. de legatis primo. Et de hac materia vide quæ dixi suprà quæst. cccvj. Sed quid si d. filia soror fuisset hæres particulariter instituta an debuisset admitti cum d. filio masculo, vniuersaliter hærede instituto? vide infrà in sequenti quæstione.

a ¶Alios quàm descendentes. *Nunquid appellatione hæredū cõpræhendantur solum descendentes, & qui veniant appellatione hæredū, latè tradit Phi. Cor. in con. cclxxij. incip. in hac consultatione. in iiij. vo. & quando appellatione hæredum, compræhendatur hæres hæredis in infinitum, consuluit Alex. in consi. clxv. incip. consideratis verbis. in ij. volu.*

SVMMARIVM.

1 *Hæredis appellatione, an compræhendatur etiam hæres particularis.*

2 *Omne qui dicit, nihil excludit.*

QVAESTIO CCCCLVIII.

1 IN dispositione paterna idē est dicere, hæres, sicut filius: †dum tamen ipse filius hæres instituatur. ita habetur in l. ex facto. §. fin. iuncta glo. ff. ad Trebellia. sicut etiam ibi tenet Bal. expressè, modò pone, quòd testator moritur vna vel duabus filiabus hæredibus particulariter institutis, & vno extraneo hærede vniuersali instituto, nunquid filiæ faciant deficere conditionem in terminis d. § finalis. Credo, quòd sic, & ratio, quia appellatione hæredis, omnes successores significantur. l. hæredis appellatione. de verborum significatio. Si ergo omnes successores significantur? ergo hæredes particulares [a] significari & compræhendi

2 merentur, cùm successores appellentur, etiam hi, qui in vnam rem tantum succedunt l. j. §. in locum successisse accepimus siue per vniuersitatem, siue in rem sit successum. ff. quorum

2 legat. & l. fin. ff. de excep. rei iudi. †quia qui omne dicit, sicut in d. l. hæredis. dicitur, cum ibi subiungatur verbum, omnes, nihil excludit. l. à Procuratore. C. man. l. Iulianus. in princ. ff. de leg. iij. Si igitur hæredes particulares appellatione hæredis simpliciter prolati comprẹhendantur, tales filię, licet particulariter institutæ, conditionem facient deficere. hoc tenet expressè Spec. in tit. de test. in §. imprimis. versi. pone Ludo. instituit, &c. vbi ponit

b quæstionem sequentem, [b] Ludo. instituit, &c. filios suos, & rogauit C. vt si decederet sine liberis, portionem suam restitueret B. fratri

fratri suo, si viueret, & si non viueret, eius hæredibus, Primo, B. decessit duobus filiis masculis relictis, quos hæredes instituit vniuersales, ac vna filia relicta, quæ hæres particularis fuit instituta in decem, quibus iussit eam esse contentam, deinde moritur C. sine liberis. & ita locus est fideicommisso. filia quæ fuit hæres particularis, petit tertiam partem portionis C. ratione fideicommissi. filij fratris sui se opponunt & dicunt, quòd ipsa non est hæres eorum patris, sed legataria. Quæritur vtrum bene dicant. Finaliter formatis diuersis rationibus pro & contra, determinat ipse Specu. quòd filia est admittenda, fauore vltimæ voluntatis: quia quando pater facit mentionem de hæredibus, videtur sensisse de liberis. Et pro ista parte format duas quæstiones ibidem. Et ita fuit iudicatum in hac curia parlamenti super processu dominæ de Spina, & nobilis Loysiæ sororis suæ, nunc vxoris nobilis Claudij de Area, habito contra procuratorem fiscalem ad causam testamenti domini Gulielmi de Agonto, domini quondam saornonis, & testamenti domini Raymundieius filij ac hæredis, qui dom. nostrum Delphinum, ac dominum Episcopum Diensem hæredes instituit vniuersales, dictis suis filiabus hæredibus particulariter institutis. Pro quibus filiabus fuit pronunciatum & sententiatum in dicto parlamento. ¶De materia, si institutus in re certa habeatur loco hæredis, vide plene Cyn. in l. fin. C. de edicto diui Adria. tollen. & in l. quoties. C. familiæ ercis.

a ¶Hæredes particulares. *Tamen propriissimè loquendo, is dicitur hæres, qui est hæres re & nomine: non qui est hæres ex re certa. Ita voluit Alexan. in l. cum speciali. in vltima colum. circa princip. C. de testa. licet largiori modo loquendo appellatione hæredis, veniat etiam hæres in re certa institutus, & hoc impropriè: non tamen propriè, vt idem Baldus in l. liberti. C. de operis liberto.*

b ¶Quæstionē sequentem. *Istā quæstionem in proprijs terminis format do. Io. de Imol. in l. ex facto. in vj. col. in versic. item attende. ibi, vbi tra.*

SVMMARIVM.

1 *Hæres vniuersalis debet declarare & palam, & nominatim. Et quid de particulari, num. 2.*

QVÆSTIO CCCCLIX.

1 HAeres vniuersalis, debet à testatore palàm † nominari, & in-
a stitui nominatim. [a] l. iubemus. C. de testa. & l. hæredes palā. in prin. ff. de test. & l. filiusfa. miles. ff. de lib. & post. Modò ponamus, talis sit institutio particularis. Illis quibus parentes mei

2 relinquerent, tum quibus† de iure teneor relinquere, eisdem relinquo iure institutionis tantas summas, quas eisdem reliquerent. &c. reperitur per testamentum maternum centum florenos fuisse relictos Titiæ auiæ maternæ, nunquid talis institutio per neptem facta, dicetur valida, vel an auia materna dicetur præterita per neptem sic testantem? Et credo ꝙ non dicetur præterita, & valebit testamentum, licet auia materna nominatim non fuerit instituta, neque nuncupata: quia paria sunt aliquid exprimere per se, vel per relationem ad aliud, de quo tamen constet & appareat. l. fin. in fin. C. de falsa causa adiecta leg. & l. ij. & iij. C. de sententiis, quæ sine certa quãti. profer. & l. si ita rescripsero. ff. de con. & demõ. & l. asse toto. ff. de hære. insti. & facit l. si sit. §. j. ff. de le. j. Et est ratio, quia institutio particularis æquiparatur legato. l. quoties. C. de hære. inst. Ideo sicut legatũ potest fieri ac relinqui nutu. l. nutu. in prin. ff. de leg. iij. l. cũ proponebatur. ff. de leg. ij. ita etiã institutio particularis. Non obstãt l. iubemus. & l. hæredes palam. s. allegatæ: quia loquuntur in institutione vniuersali, quæ est caput, & fundamentum testamenti. inst. de leg. §. ante hæredis. hic verò loquimur in institutione particulari, quæ similis est legato, sine quo vel qua, bene potest fieri testamentum, & ꝙ etiam ab intestato potest relinqui, sicut ista probatur in auth. ex causa. C. de lib. præt. vel exhæ. iuncto § . præterea. inst. de fideic. & istam solut. dat gl. in d. l. iubemus. licet loquatur in legato. Et secundum hanc partem vidi determinari in d. curia parlamen.

2 ¶Nominatim. *Si istud est spirituale in instit. vniuersali. vt no. in l. iubemus. C. de testa. ergo in commune est in contrarium. vt l. ius singulare. ff. de senatuscon.*

SVMMARIVM.

1 *Donatarius hæreditatis, possitne conueniri actione personali à creditoribus hæreditariis.*
2 *Actiones effectualiter transeunt contra emptorem hæreditatis.*
3 *Legatum hæreditatis, quid importet.*
4 *Creditores an possint agere actionibus personalibus, contra donatarium omnium bonorum.*

QVAESTIO CCCCLX.

HAereditas est nomen iuris. l. nihil. & l. hæreditatis appellatio. ff. de verb. sign. Et continet in se debita & credita. Ita tenet glo. in l. hæreditatem. ff. de donat. & l. ij. C. de pactis. iuxta
1 quod quæro, † hæreditas aliqua legata est à testatore, vel donata, sicut legari vel donari potest: iuxta d. l. hæreditatem. ff. de donatio

nationibus.& l.cum filius.§.Lucio.ff.de leg.ij.an legatarius pos-
a sit conueniri actione personali à creditoribus hæreditariis : [a] Et licet videatur, quòd non, per l.fi.C.de hære.act.iuncta l.j.§.si hæres.ff.ad Treb.attamen dicendũ est, quòd sic : postquam actiones ipso iure transeũt contra legatariũ, vel donatariũ. Ista est opinio Azo.posita in d.§.Lucio. Pro cuius opinione, quã credo verã, est tex.in d.l.ij.C.de pactis.quia si actiones creditoribus non cõpeterent, ipsi ibidẽ eas mouere non potuissent, cũ nemo sine actione experiatur.l.si pupil.§.videamus.ff.de negot.gest.& l.quoties.§.item si tẽporali.ff.de admi.tut.Hoc verũ intelligo, si vult sponte
b subire [b] iudiciũ, ita quòd non opponat se non posse cõueniri : vt in d.l.ij.C.de pactis.habetur expressè, aliter inuitus nõ potest co-
2 gi.l.ij.in fi.C.de hære.vel actio.vẽdita.Istud idem †voluit dicere Iac.de But.dum summando, dicit actiones effectualiter transire contra emptorẽ hæreditatis.Et isto modo iura prędicta limitantur & intelliguntur, quod est notabile. Non obst.l.fi.C. de hære. acq.& §.si hæres.s̃. alle.quia ipsa iura loquuntur in legato fundi: vel alterius rei particularis. hoc apparet ex tenore d.§. si hæres. vbi de fundo fit mentio.per quem §.gl.voluit ponere casum in d.
3 l.fi.quod tamen secus est in †legato hæreditatis.quod est nomen iuris, & importat damnum, & lucrum, cõmodum, & incommodum, debita, & credita: vt iuribus suprà alle.iuncta l.ij.§.sicuti.ff. de hære. vel act. vendita.& vide in materia ista quæ notabiliter ponit Bar.in d.§.Lucio.& l.cum pater.§.mense.ff.de lega.ij.& in d.l.hæreditatem. Vna alia limitatio ad d.l.ij. de hæred.vel acti. ven.& ad d.l.ij.hæreditatẽ.ponit ibidem glo. & Bar.quare ibi vide.& hæc notentur : quia sunt satis singularia, & non reperies ita alibi collectũ., vide de hac materia per Ioannem Ferrarij in tit.
4 forma libelli pro legato rei singularis. ¶ †Sed an contra donatarium omnium bonorũ possint agere creditores actionibus personalibus : vide quæ dixi suprà, q.cv. An appellatione hæreditatis, legata, & fideicommissa contineantur ? Dic quòd non, vt in l. Si Titius.ff. de legat.ij.

a ¶Creditoribus hæreditariis. *Vide d.Odof.in l.ij.in ver. item nota.C. de pact.& d.Pau.de Cast.in l.hæreditatem.j.col ff.de dona.*

b ¶Sponte subire. *Et tunc non poterit vlterius cum effectu conueniri hæres propter tacitum pactum, factum inter ipsum & creditores. Et hoc limita esse verum, nisi emptor seu donatarius hæreditatis esset non soluendo, & creditores illius fuissent inscij : vt tenet domi. Alexand. post domi. Rich.& Salyc.in l.post venditionem, in vltima quæst.C.de pactis.& ibi*

dominus Odofr. in ver. sed denuò quæritur.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas, verbũ, an restringatur per verbum, bona, copulatiuè iunctum.*
2 *Hæres an quis poßit institui in re propria.*

QVÆSTIO CCCCLXI.

1 VTrum verbum, hæreditas, † restringatur per verbum, bona sibi per copulatiuam, &, copulatum, vel declaretur? Dic quòd non, sed pro vno, & eodem subiecto hæreditario ponuntur. l. cogi. §. sed si miles. vers. & quãuis. ff. ad Treb. quod facit ad quæstionem, testator legauit hæreditatem & bona, [a] quæ & quam habet in tali loco, vtrum haberi debeat respectus ad verbum. hæreditatem, propter ea, quæ habentur in l. si quis seruum. §. fi. ff. de legatis primo. vel ad verbum, bona propter. l. subsignatum. §. bona. ff. de verborum signif. Et dic quòd pro vno & eodem subiecto capi debeant. Et habetur respectus ad verbũ, hæreditatem. vt probat dictus vers. & quamuis. & vide, quod ponit Bart. in l. cùm filium. §. Lucio. ff. de legatis secundo. de quo §. Lucio. & eius materiam tetigi suprà in præced. quæst. quia illa quæstio ab ista, &
2 econuerso dependet. † Sed vtrum quis possit hæres institui in re sua propria? Dic quòd non. l. proprias. C. de leg. Et hoc propter rationem positam in §. sed & si rem. instituit. eo. ti. facit, l. cum quis decedens. in prin. ff. de legatis tertio. Hoc etiam probat per diffinitionem hæreditatis. l. nihil. ff. de verborum significatione. & l. hæreditas. ff. de regulis iuris. dum verbum habuit, ibidẽ subiunctum, dominium habet, & importat. l. habere. ff. de verborum signific. & l. stipulatio ista. §. habere. ff. de verb. oblig. hoc idem probatur in authent. ingressi. de sacrosanctis ecclesiis. ibi, vt potè nec domini rerum testantur. Et ita pluries vidi determinari.

a ¶ Hæreditatem & bona. *Inter donationem hæreditatis, & donationem bonorum, magna est differentia: altera enim vniuersitatem, altera autem bonorum generalitatem sonat. d. Pau. de Cast. in l. hæreditatem. in ver. glo. quæ incipit. ff. de dona.*

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio prorogata, an expiret per sententiam Iudicis, cuius iurisdictio est prorogata.*
2 *Procurator an poßit prorogare iurisdictionem sine speciali mandato.*

QVÆSTIO CCCCLXII.

1 VTrum † iurisdictio ordinaria prorogata desinat esse, lata
a sententia, [a] adeò quòd si sententia sit nulla, quòd de eadem posteà cognoscere non possit? credo quòd non desinat esse. & est ratio

ratio:quia iurisdictio quæ prorogatur, non alteratur, nec mutatur:sed solum recipit ampliationem, quæ ampliatio non alterat suam naturam,imò remanet talis iurisdictio prorogata eiusdem naturæ,cuius erat prius : sicut in simili dicimus in donatione ante nuptias,quæ hodie ampliata est,& dicitur propter nuptias,nec propter talem ampliationem dicitur altera.l.fi.C. de donat. ante nuptias.& l.inter socerum.§.cum inter.ff.de pact.dota. Idem te-
b net Paulus de Cast.[b] in sua repet.l.j.ff. de iudi. Si ergo non dessinat,sequitur ꝙ ipse iudex ordinarius,cuius iurisdictio est prorogata,potest de nullitate sententiæ iteratò cognoscere & pronuntiare. Et ita vidi determinari in camera concilij inter dominos
2 parlamenti.†An procurator possit prorogare iurisdictionem sine speciali mandato? dic quòd non,secundum Inno.in c.de caus. extrà de offi.deleg.& Pau.de Cast.in dicta sua repet.¶De materia prorogationis iurisdictionis,an prorogans possit pœnitere ante lit.conte.& an iudex cuius iurisdictio est prorogata, possit suam sententiam mandare executioni,vide quæ dixi suprà q.lxvij.

a ¶ Desinat esse lata sententia. *Tu vide de hoc plenè per istum consi.clxxiiij.inci.circa processum ventilatum.num.2. ver. ad secundum, si dictum consilium.*

b ¶Paulus de Cast. *Qui dicit,quòd iurisdictio prorogata, est eiusdem naturæ cum prima,quam ordinarius habet inter suos subditos. ff. de iudi. l.j. in prin.in j.col.ver.in text.ibi,cum in suis.& ibi, item quid si potestas.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti illiciti ratione, non potest quis conueniri.*
2 *Iuramentum illicitum an possit quis respuere, propria authoritate.*

QVAESTIO CCCCLXIII.

1 QVidam donauit †mihi domum suam, & iurauit donationē perpetuò habere ratam,& non contrauenire. Secundò, donauit tibi eandem domum, & iurauit pari modo: vtrum dictus donans poterit conueniri ratione iuramenti secundo loco præsti-
a ti? credo quòd non,ex eo,quòd non est licitū[a]. de hoc vide tex.in c.intellecto.extrà de iureiur.& ibi doctor. Idem tenet Spe.in tit. de contrahen.empt.& vend.§.iij.ver.& no.consilium generale.& vide ipsum ibidē. ita vidi pluries inter nos in camera consilij in diuersis caussis in curia parlamenti diffinitis determinari. †An
2 quis possit venire contra iuramentū illicitum, authoritate propria,non obtenta superioris authoritate,vide Inn.in c. venerabilem.in gl.super verbo venire.extrà de elect.Henri.Bohic[b] in ca. si verò. extrà de iureiur. Materiam iuramenti , vide plenius per

Bart.& Raph. Cumanum, in l.si quis pro eo.in prin.ff.de fideiuss. & per Henr.de Bouenco in auth. sacramenta puberum. C. si adver.vend.in sua not.repe. Et tetigi de iuramento suprà exc.q.

a ¶Non est licitum. *Et ideo non est seruandum: quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis xxij.q.iiij.c.inter cætera.& c.seq. Et adde, quòd iuramentum contra votum est temerarium.& ideo non seruandum.vt c.cursus.& ibi plene per doct.qui cle. vel vouen.*

b ¶Henricus Bohic. *Qui ponit amplam & vtilem distinc.in hac materia, quæ non est prætereunda ab aliquo iurisconsulto. & not. quòd dom. Henr.Bo.iurisperitus laudat valde do.Fely.in c.cum quidem. de iureiur.*

SVMMARIVM.

1 *Iniuria illata vni de collegio, vel vniuersitate, an ipsa vniuersitas agere possit.& num.2.*

3 *Dominus qui possit agere pro vasallo aut subdito, cui illata est iniuria.& nume. 4.*

QVAESTIO CCCCLXIIII.

1 VTrum †pro iniuria facta vni de collegio, vel vniuersitate, possit agere ipsa vniuersitas vel collegiũ. & videtur quòd non, per l.intantũ.§.vniuersitas.ff.de in ius voc.& l.sed & si hac.§.qui manumittitur.ff.quòd cuiusque vniuersitatis.l.sicut. Item, quia certæ personæ sunt, quæ possunt agere pro iniuria alteri facta: vt in l.j.ff.de iniuriis. instit. eo.in prin. & ista non est de illis. Nec mater agit pro iniuria filij:quia mater non habet eũ in potestate. Nec dominus aget pro iniuria subditi.extrà de priuil.in c.

2 authoritate.[a] li.vj. In contrariũ videtur. Nam qui tãgit mẽbrum, totum corpus tãgit.ff.de fur.l.vulgaris.de pe.dis.j.& ibi notatur.

2 Tamen d.Old.de laude in suis quæstionibus.q.lxiij. tenet †quòd imò vniuersitas potest agere, cum habeatur loco domini.l.de iure.ff.ad munici.& C.de decurio.l.generali.lib.x. Et potest petere, quod fiat emẽda subdito suo. xxiiij.q.ij.c. dominus.& notatur de sen.excõ.c.si iudex.li.vj. Itẽ si est talis actus, in quo cõtumelia respiciat vniuersitatẽ, ipsa etiã potest agere nomine suo, vt d.l.j.facit quod not. Host.de sent.exc.c.vt famæ.& in sum. eod.tit.§.sed qualiter fiet hæc absolutio.facit extrà de fo.comp.c.ij.& c. si diligenti.in fi.& de sentẽtia excõ.c.cũ desideres.& c.cõtingit.& quod

3 ibi not. Inn.ita dicit d.Oldr.vbi suprà. Pro †cuius opinione vltra alle.per eum, facit bene, quia dominus si fiat iniuria vasallo suo, põt agere actione iniuriarũ, si in sui fiat cõtumeliã, & cõtemptũ. insti.eo.in prin.& in cõstitutione Gregoriana.de elec.c. sciãt. vbi de hoc dicit etiã Spe.qui sic tenet in ti.de iniur.§.j. ver. quid si fiat

vasall

vasallo,&c.Et ita fuit determinatū inter dominos de parlamento,prout vidi.facit,etiam quia Episcopus sine speciali mandato appellare potest pro vniuersitate sua vel subditis.in ca. dilecto. prope prin.extrà de appel.& dic vt ibi. quod putat idem Spe. de domino alicuius loci.ar.dictæ decretalis.& c.consuluit.eo. tit. &
4 ij.q.vj.c.non solent.Et†est ratio,quia factum subditi [b] tangit do-
b minum,isq; suo nomine appellare potest.ita dicit Spec.in tit. de app.§.j.versi.pe. Et facit ad præmissa quod ponit Cyn. in l. si non conuitij.in iiij.q.C. de iniur.Et tetigi de hoc suprà q. ccccxxxvj. in versi.xix.

a ¶In capitulo,authoritate. *Et ibi gloß.in ver.pertinent. Et hoc verum, quando iniuria tangit duntaxat subditum:secus, si quoquo modo tangeret dicta iniuria dominum:vt not.dominus Pet.de Ancha.in præ.c. authoritate.in quarto nota. Dicitur enim quicquam factum in iniuriam domini,quotiescunque grauatur subditus domino.Ioan. An.in vlt.gloss. præalle.ibi,iniuriam domini.*

b ¶Factum subditi tangit dominum. *Adde do. Archi.in ca.ad apostolicæ.in sua glo.hic videtur.de senten.& re iud. lib. vj.Quod quidem sanè intellige,prout tangitur in proxima apostilla præcedenti.in versi.in ca. authoritate.*

SVMMARIVM.

1 *Actio iniuriarum,aut re aut verbis,vt Tu mentiris,saluo honore tuo.*

QVAESTIO CCCCLXV.

1 EX iniuria re†aut verbis illata, sicut inferri potest, iuxta l.j. §.j.ff.de iniur.statim quæritur actio iniuriarum.l.si vnus.§. sed & si pactum.& ibi bonus tex.ff.de pec.tenet gl.in §.fi.insti.de iniu. quæ iniuria non cōsentiente iniuriato per aliquem actum, iniuria non potest submoueri, vt tenet gl. in d.§. & videtur text. in l.si tibi.§.quædam.ff.de pact.& dicit Bar. quòd verbum, iniuriosum præcedens,declarat volūtatem iniuriantis de esse, in reseruatione subsecuta. Quod est cōtra illos,qui dicūt alicui, men-
a tiris,saluo honore [a] tuo:credentes per talem reseruationem ab iniuria excusari, quòd non est verum. ita dicit Barto.in l.si quis extraneus.in princ.ff. de acqui. hæred. Ita etiam ibidem dicunt Cyn.& Rayn.quòd bene probat d.l.si quis extraneus.in princi. si bene inspiciatur.Ita vidi determinari in d. curia parlamenti. vide in lxxiiij.consil. meorum.

a ¶Saluo honore. *Vide Spec.in tit.de aduoc.§. iam nunc videndum est. versi.hoc tamen caueat.*

SVMMARIVM.

1 *Trebellianica an poßit detrahi, pro re particulari, restitutioni subiacente.*

QVAESTIO CCCCLXVI.

Pater filiam pupillam hęredē particulariter instituit in mille
1 †florenis, eidem matrem suā pupillariter substituit, quā matrem per fideicōmissum rogauit, post eius decessum restituere dictos mille florenos, nunquid matre mortua (in cuius personam sibi locum vendicauit substitutio) hæres ipsius poterit quartam
a Trebellianicam [a] detrahere? dic quòd non. nam si portione hęreditatis (quod est nomen iuris) legata prout legari potest, vt dixi s. q. ccccclx. in princ. non sit locus detractioni quartæ. vt l. mulier. §. fi. ff. ad Treb. iuncta l. quoties. C. de hæred. inst. multominus debet esse locus detractioni, quando legitima est relicta: in qua non veniunt actiones hæreditariæ cum deductis ære alieno, & funerū impēsa debeatur. l. Papin. §. quarta. ff. de inof. tes. hoc etiā probatur. Nam omnibus bonis relictis, locus est detractioni. l. nam quòd. §. fi. cum l. seq. ff. ad Treb. Quòd tamen secus est, si pars bonorum legetur. l. si seruum. §. fi. ff. de leg. ij. Nec pro quantitate, vel re legata, potest quis cogi hæreditatem adire. l. cogi. §. generaliter. ff. ad Trebel. & ita vidi iudicari in d. curia parlamēti. Et de hac materia, an institutus in re certa, posit detrahere quartam Trebel. tangit Bal. in auth. sed cū testator. C. ad legē Falcidiam.

a ¶ Trebellianicam. *Hæres ex re certa grauatus illam restituere nō detrahit Trebellian, sed hæres vniuersalis tantum: secundū d. Pan. in c. Raynutius. de test. in vlt. col. versi. vnum tamen notabis. & ibi subdit, quòd hæres vniuersalis non solùm intelligitur is, qui est hæres in solidū: sed etiam qui in certa quota hæreditatis.*

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta personæ incertæ, an valeat.*

QVAESTIO CCCCLXVII.

1 Testator †in testamento substituit hęredi suo propriū filium naturalem & legitimum masculū dicti sui hæredis; quem voluit eius cognomen & arma portare. Contingit in facto, quòd dictus hæres decesit superstitibus duobus filiis naturalibus & legitimis. Modò quæritur, quis istorum dicetur proprius, qui ad succesionem debeat admitti, vel an vitietur dicta substitutio, propter incertitudinē. Et videtur, ꝙ vitietur propter incertitudi-
a nē. [a] iuxta §. in certis. ibi, fideic. inst. de legat. & l. duo sunt Titij. ff. de testa. tute. l. in tēpus. §. j. ff. de hær. inst. Crederē tamē hāc substitutionē valere, cū incertus de certis videatur substitutus, iuxta

l. vnum

l.vnũ ex fratribus.ff.de cõd.inst.l.quoties.§.si quis ita.ff. de hær. inst.l.ij.§.si ita.ff.de bo.poss.secundum tab. Et ita videtur tenere Bar.in l.quædã ita.ff.de reb.dub. Nec obst.d.§.in certis.& l.tempus.§.si.de test.quia loquuntur,quando relictũ est in certo. de incertis.Modo ergo,si valuit dicta substitutio , videtur ꝙ ambo liberi debeãt admitti ad dicta bona,postquã duo reperiuntur filij, ita ꝙ singularitas in pluralitatem resoluatur,cõsiderato ꝙ de eorũ fauore agitur,sicut in simili.in l.si quis ita. §. si quis filio. ff.de test.tutor.& l.qui filiabus.§.j.ff.de leg.j.Attamen considerata voluntate testatoris ; qui voluit dictũ propriũ filiũ arma sua & cognomen portare debere,sicut in testamento continetur, est verisimile ipsum testatorẽ intellexisse de vnico tantum. & ita de primogenito.hoc rectè probatur in ratione l.eum qui calendis .ver. si autẽ.ff.de verb.obl.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb.sig.l. hæc conditio.la j.ff.de cõd.& demon.vbi verba in cõtractu vel testamento simpliciter vel indefinitè prolata,respectu alicuius rei vel actus,in dubio intelligũtur de primo. & ita vidi determinari in diffinitione cuiusdam processus diffinitiui in d. curia parlamẽti. ¶De filio & primo nato & eius prærogatiuis , vide plenè per do. Mar.de laude ; doctor. nouissimũ, in suo tract.de primogenitura.De primo nato etiam scripsi infrà quæst.cccccv. & q. cccccvj. de mandato,quod dirigitur incertæ personæ, vide plenè per gl. & Bar.in l.si pupilli.§.j.ff.de neg.gest.

a ¶Incertitudinem. *An incertitudo personarum vitiet,vide doc.in l.id quod pauperibus.C.de epi.& cle.& doct.in c.cum tibi.extrà de test.*

SVMMARIVM.

1 *Maritus an faciat fructus suos,de fructibus rerum paraphernalium.*
2 *Fructus industriales,sunt communes marito & vxori.*
3 *Fructus reperti in hæreditate , an adueniente substitutione compendiosa debeantur & peti possint.*
4 *Mulier potest habere bona triplicis conditionis.*
5 *Paraphernalia vnde dicantur.*
6 *Bona quænam sint in dominio vxoris.*

QVAESTIO CCCCLXVIII.

1 DE fructibus rerum†paraphernalium,an maritus faciat fru-
2 ctus suos? a dicũt Cyn.Odof.Io.Fab.& Bal.in l.fi.C.de pact. conuent.ꝙ fructus naturales,prout sunt poma & similia,quę sine ministerio & labore annuo hominis veniunt, sunt vxoris , nec maritus eos lucratus:& sic intelligũt gl.ibid.in dict.l.fi. positam.
2 Fructus†autem industriales sunt communes vxori & marito, ad

similitudinẽ vſurarum pecuniarum paraphernaliũ, quæ omnes ſunt mariti & vxoris:quia mariti induſtria ac expenſa acquirun tur vt dicta l.fi.Dñs Albericus de Roſate in d.l.fi.refert quod dominus Thomas piperati,doctor Bono.hanc q.diſputauit,& finaliter tenuit,ꝙ nulla eſt fienda differẽtia inter fructus naturales& induſtriales:quia circa induſtriales maior labor verſatur : circa tamen naturales etiã labor verſatur, præſertim conſeruando & colligendo.l.à patre,vel à domino.§.fi.ff.de pet.hær. Vnde indiſtinctè loquendo quo ad fructus naturales & induſtriales, ipſe diſtinguit. Aut tales fructus exſtant, & ſunt reſtituendi,arg.l.ſi ſtipulata.§.j.ff.de don. inter vir.& vxor.pro quo quia dicta l.fin.de pact.conuen.loquendo de vſuris paraphernalium rerum ꝙ ſunt communes vxori & marito:videtur negare de fructibus.Nã fructus & vſura in multis differunt.l.ſi nauis.ff.de rei ven.l.ſi poſſeſſor.ff.de peti.hær.& in l. in fideicommiſ.ff.de vſu.& no.in l.j.C. de cõd.inde.& iſtud probat expreſsè.l.pe.circa prin.ff. ad legem falc.ibi dum dicit,apud maritũ reſediſſe conſtiterit &c. Aut ſunt tales fructus cõſumpti, & tunc ſi maritus percipit contra voluntatem vxoris,ipſi ſunt reſtituendi ſeu ipſorũ æſtimatio.l. de his. C.de donati.inter vir.& vxo.& l.aduerſus.C.de crimine expilatæ hæredita. Aut percipit, quia vxor ei donare voluit, & tunc tenetur quatenus facta eſt locupletior.ar.d.l.de his. Do. autem Old. de laude,tenet ꝙ quia maritus eſt bonæfidei poſſeſſor,ex quo voluntate vxoris ea non contradicente poſsidet, ꝙ de conſumptis nõ tenetur:ſiue loquamur de naturalibus, ſiue de induſtrialibus. arg.l.certũ.C.de rei vend.& pro hoc alleg.l.deducta.§.qui poſt tempus.ff.ad Treb.inſt.de re.diui.§.ſi quis à non domino.Iac. de But.in d.l.fi.C.de pac.conuen.expreſsè & indiſtinctè ſtat cum gl. videlicet,ꝙ fructus rerũ paraphernaliũ ſunt vxoris.quæ gl. hoc dicit in l.vbi.C.de iur.doti.ibi,ſic ergo fructus &c.Do.vero Bar. mouet iſtã quæſtionẽ in l.pe.ff.ad legem Fal.reducẽdo autẽ iſtas opiniones ad concordiam,diſtinguit.Aut fructus talium rerum per maritum percepti extant,& debent mulieri reſtitui.l.ſi ſtipulatus ſum.ff.de dona.inter vir.& vxo.Aut ſunt cõſumpti:& tunc aut percepit cõtra volũtatẽ vxoris, & idẽ:quia debẽt reſtitui aut ſaltẽ æſtimatio,l.de iis.C.de donatio.inter virum & vxo.Aut maritus percepit de volũtate vxoris,& tũc ſi ſunt induſtriales, maritus partem in eis lucratur:ſicut blada,vina,& ſimilia.d l.fi. C. de part.cõuen.nec obſtat.d.l.fin.ad leg.fal. quia quando dicit quod maritus,tenebatur de fructibus reddere rationem, verũ eſt. Rationem

tionem autẽ sic reddet:quia dicet fructus nõ extare:sed esse consumptos:& sic nõ tenebitur ad restitutionem,per iam dicta. Aut sunt naturales,tunc tenetur maritus eos restituere, inquantũ est locupletior.l.si stipulata.§.j.ff.de don.inter vi.& vxo.Si autẽ maritus nõ est factus locupletior, quia fructus per eũ percepti sunt pauci.tũc nõ tenetur restituere.l.omnino.ff.de impẽ.in re.do.fac. & l.si id quod.§.j.& l.vtrũ negotium.ff.de do.inter vir. & vxo.& hæc opi.fuit Mar.& secundũ hãc di.Bar.& Mar.fil.tanquã veriorem vidi iudicari.& pro ista opi.faciente differentiã inter naturales & industriales,videtur mihi,ꝙ sit tex.quẽ nõ alle. doc.prædicti,in l.fructus.ff.de vsur.vbi casus expressus, ꝙ maritus percipiendo fructus ex re vxoris sibi donata,vnde donatio non valuit, facit suos:non autẽ naturales,sicut nec cæteri bonæfidei possessores.& tamen ibi percipiebat de volũtate expressa vxoris,& tamẽ naturales nõ facit suos.& ita est ibi casus. Sed iuxta hæc quæro, an census & reditus sint fructus naturales,vel industriales: vide per Cyn.in l.certũ.C.de rei ven.& in d.l.fin.C. de pac. conuen. &
3 Bar.in l.ex diuerso.ff.eo.tit.¶†Quæro vlterius,an fructus qui in hæreditate reperiuntur vel inueniuntur,an adueniente substitutione compendiosa debeant,& peti posint?Dic ꝙ sic.l.centurio. in fi.&ibi est casus.ff.de vul.& pup.ponit Bar.in l.precibus.C.eo. tit.quæro,quid propriè sint fructus.vide melius,quàm alibi.in l. si à dño.in §.fi.qui incipit,fructus.ff.de pet.hære.cũ l.seq. & l.j.C. de fruct.& lit.expen.& Spec.in tit.de expẽ.in prin.iuxta hoc quęro,mulier nubit viro,nullã dotem sibi constituendo expresè, an bona ipsius vxoris censeantur paraphernalia. Dic ꝙ non:sed dotalia in dotẽ tacitè cõstituta,si interueniat traditio:aliàs non. Sic intelligitur quod not.in l.mulier bona.ff. de iur.do. & ex hoc sequitur aliud,ꝙ nomina debitorũ, quia nõ traduntur, sed ceduntur,nõ præsumũtur in dotẽ dari.l.fi.C.de pact.conuẽt.& l.fi.C.de rep.Ita tenet Bal.in c.j.an mari.suc.vxori in beneficio. in feudis.
4 †Et circa hãc materiã ad maiorẽ euidẽtiã sciẽdũ est,ꝙ mulier potest habere bona triplicis conditionis. quædã enim sunt bona dotalia.quædam verò bona paraphernalia:quædã autem sunt bona propria mulierũ,suo regimini tãtũ reseruata.Bona paraphernalia sunt illa,quę ipsa vxor tẽpore quo inducitur in domũ mariti,
b secũ defert,& in quibus administrationẽ cõcedit marito tacitè[b], vel expresè:vt habetur in l.hac lege.& in l.fi.C.de pac.cõuen. &
5 in l.si ego.§.dotis.ff.de iu.do.Et†dicũtur paraphernalia, à παρὰ, quod est præter,& φερνὴ,qđ est dos,quasi bona data,pręter dotẽ vt

not.

not.Azo,in sum.C.de iu.do.in prin.Bona autē,quæ nō sunt paraphernalia nec dotalia,appellātur illa, quę mulier habet omnino separata à viro,& in suo regimine ac dominio reseruata, vtputa sibi data,vel ex succes.delata,vel aliàs,de quibus loquitur l.maritus,cum ibi not.C.de proc. Et constat de hoc per veras probationes,alioquin in dubio præsumuntur peruenisse ex bonis sui viri, & per consequens desinunt esse vxoris,& erūt sui viri,& eius hæredis,vt habetur in l.Quintus Mutius.ff.de don.inter vir.& vxo. & in l.etiā.C.eo.tit.huius autem præsumptionis ratio est,ne præsumatur quæsisse turpi de causa,quæ turpitudo potius est fugien-
6 da,quàm pręsumenda.† Sed quid si mulier probat,quòd ista bona habuit à suo amasio,vel ex turpi quæstu rei,an cessabit d.pręsumptio,vt remaneat in eius dominio? Io.Ferr.doc.nouissimus,in ti. de forma libel.quo vxor agit ad dotem.in gl.super verbo,tanquā bona paraphernalia,&c.putat,quòd sic:non datū mulieri ex causa turpi,fit ipsius mulieris.l.denique. §.sed quod meretrici.ff.de cond.ob tur.cau.& l.ij.& l.mercalem.C.de cond. ob tur.cau.confirmat hunc text.in d.l.Quintus.sumpto ar.à ratione cessante.vlterius vbi dicit Io.Ferr.quòd fructus rerum paraphernalium cedunt lucro viri:si vxor tacitè vel expresè concesserit viro administrationem:aliàs secus:vt habetur l.fin.C.de pac.conuen. *Et latius ibi prosequitur hanc materiam Ioan.Ferr.*

a ¶Fructus suos. *Vide omnino do. Alex.in v.vol. consil.cxliiij.in ij.col. versic.circa secundum dubium.*

b ¶Tacitè. *Videlicet per consignationem instrumento.arg. l.fi. cum gloss.in verb. vsuras.& ibi d.Bald.C.de pac.conuen.& l.maritus.C.de proc.*

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissū tacitum, quibus verbis per testatorem prolatis inducatur.*

QVAESTIO CCCCLXIX.

1 EX verbis sequentibus per† testatorem prolatis, inducitur tacitum fideicōmissum. Primò ex his, Prohibeo ne alienes extrà familiam, aut Iubeo, in mea familia perpetuò manere. Vel, Peto,quòd fundus de familia mea non exeat.l.peto.§. fratre.& l. vnum ex familia.§.sed si fundus.ver.quòd si talia.ff.de leg.ij. Itē fit etiam in hæc verba. Peto à te, ne velis recipere in cohæredem Titium in fundo Iuliano.l.Lucius.§.fi.ff.de leg.iij. Itē ex his verbis,facias peruenire ad filium tuum. inducitur tacitum fideic.l. epistolam.§.fin.ff.ad Treb.Item etiam ex his verbis,mando tibi
a non testari[a], de his quæ tibi relinquo.l.qui filium. in princ.ff.ad Treb. Item etiam inducitur tacitū fideicommissum in personas masc

masculorum,excludẽdo filias,prout plenè dixi suprà q. clxxxiiij. & q.ccxcix.& vide Bart.in l.cum auus.ff.de cond.& demon. In fideic. vniuersali vide quæ plenè dixi suprà, q. ccciij.Item etiam per illa verba tacitus & contentus, ita quòd nihil amplius petere posit,inducitur tacitum fideicommissum [b], vt dixi plenè suprà q.xciij. circa fin. ¶ Sed quæ veniant in fideicommissum vniuersale,vide quæ plenè dixi suprà q.ccciij.

a ¶Nõ testari. *Adde d.Bald.in marg.in verb.fideicommissum.in ix.ver.*

b ¶Tacitũ fideicõmissũ. *Quãdo testes & notarius rogantur tenere secretũ,quod actũ est.d.Bart.in l.in fraudem.in prin.ff.de his quib.vt indig.*

SVMMARIVM.

1 *Iugum,quid.*

2 *Delphino debetur ab agricolis Delph. messis pro iugo boum, an itidem debeatur pro iugo mularum,aut aliorum animalium.*

QVAESTIO CCCCLXX.

1 IVgum† dicitur instrumentum seu artificium,cũ quo iunguntur boues.l.immunitates.gl.super verbo,iugatio. C. de agric. & censit.lib.xj.& de iugo boum habetur text.in auth. de manda. prin.§.coges.col.iij.& in glos.fit mentio de iugo mularum. Sed insurgit quæstio, quot boues, seu quot mulæ faciant iugum. Et respondetur quòd duo boues seu duæ mulæ.text. est expressus in l.ædiles.la ij.§.si fortè iugum mularum,&c.ff.de ædil.edict.quod apparet,dum ibi dicitur,sed ex vtrisq; erit computandum,&c. Et ita etiam alterius mulæ, quæ non est vitiosa. Sic ergo duæ mulæ faciunt iugũ.Patet,quia vendito iugo mularum, vna fuit vitiosa,& alia non,vt ibi dicitur,& sic non erant nisi duæ mulæ. Hoc etiam magis declarat text. ibi dum dicit, cum enim vno pretio
2 vtręq; venierint,&c.¶ † Sed iuxta præmissa quęro,homines agricolæ qui pro iugo boum debent domino nostro Delph. messem, an ipsi etiam debeant messem pro iugo mularum aut aliorum animalium?credo quòd non,per l.boues.in prin.ff.de verb. sign. & ita dixi in camera consilij,dum super his altercaretur per magistros cameræ computorum Delph.Sed fuit determinatum contrarium ea ratione:quia messis debetur pro pasquerariis,& mulæ pasquerant, sicut boues: igitur.&c. quia vbi est eadem ratio, idem ius statuendum est.l.illud.ff.ad l.Aquil. cum simil. De iugis quibus ligantur boues:vide text.cum glos.in d.§.coges.

SVMMARIVM.

1 *Instrumenti copia extracta à processu an fidem faciat.*

2 *Instrumentum productum,an debeat parti producenti restitui.*

QVAESTIO CCCCLXXI.

1 INstrumentum est in processu † productum iudicialiter,& insertum, quod instrumentum expost fuit deperditum,nunquid ex tali processu poterit extrahi tale instrumentum,& extractum
a faciat fidem [a]?dic quòd sic, vt tenet Bartol. in l. chirographis. in prin.ff.de admi.tuto.& sic debet intelligi l. fin. C. de fide instr. vt ibi dicit Bart. Et istud obseruatur in curia parlamenti prout pluries vidi. Regulariter tamen copia instrumenti aliunde sumpta, fidem non facit,per c.j.extrà de fide instr.si enim scripturam non videmus,ad exemplaria nihil facere possumus:vt ibi formaliter habetur. Facit pro hoc, quia si nota instrumenti non facit fidem, vt not.Cyn in l.contractus.C.de fide instr.multominus debet facere copia:facit in auth.si quis in aliquo documento. C. de eden.
2 ¶†Vlterius circa hoc quæro, de alia quæstione, quę quotidie occurrit in hac curia parlamẽti,pars produxit iudicialiter in causa sua aliquod instrumentum, vtrum debeat ipsi parti producenti restitui? Dic quòd si est speciale ad illam causam,non debet restitui:si verò sit generale,vel contineat alia,quàm de his,de quibus in ipsa causa agitur, ita quod alibi indigeat, debet sibi restitui. Pro quo faciunt not.per Spec.in tit. de instr.edit.in §.nunc dicamus. versic. illud autem. & versic.& scias. & in tit.de procur.§. ratione autem formæ.versic.fin. Et ideò de stylo huius *curiæ parlamenti* quæcunq; instrumẽta parti petenti sibi restitui:illis per partem ordinantur restitui,visis registratis in processu: nisi pars vellet dę falso ciuiliter aut criminaliter redarguere.

a ¶Faciat fidem. *Vide quod dicit d. Azo.in summa.C.de eden.in vlt.col. in vers.acta autem.ibi,his tamen.*

SVMMARIVM.

1 *Coruata,quid,& vnde dicatur.num.2.*

QVAESTIO CCCCLXXII.

QVia, suprà quæst. ccxvij. tetigi de coruatis, pro latiori tamen
1 men declaratione huius materiæ†,quęro quid dicatur coruata. Dic quòd nihil aliud videtur,nisi vna opera coadiuuãs.ideò
2 coruata†deriuari dicitur, de coadiuuo, & est propriè coadiuuatio diurna, id est, vna operatio diurna. l. j. de oper. liber. vbi dicit, quòd opera est vnum diurnum officium. Et intellige artificialiter,hoc est respectu diei artificialis. l.ij. ff.de annuis legatis. iuncta l.ij.§.fin. cum ibi notatis per gloss. ff. de verborum significatio. Quia obligatus ad operam seu coruatam, eam præstare
a debet de die, & non de nocte [a], vt iuribus suprà allegat. nisi tamen

men obligatus reperiretur ad præstandum de nocte: quoniam tunc hoc facere teneretur. l. duorum. ff. de operis liberto. iuncta l. si prius. in princip. ff. de aqua pluuiali arcenda. ita dicere videtur Bar. satis expressè in l. si non sortem. §. libertus. ff. de condict.
b indeb. in j. quæst. Et istarum coruatarum aliæ sunt b officiales, quæ sine doctrina alterius sciuntur: vt arare, fodere, secare, blada falcare, fœna recolligere, & sic de similibus. Et istæ sunt merè personales: quia à persona duntaxat præstantur. Aliæ sunt artificiales, quæ cum doctrina alterius sciuntur: vt est scribere, pingere, ædificia construere, & sic de similibus. & istæ sunt etiam merè personales. hoc probatur in l. legatis seruis. §. si ex officio. ff. de legatis tertio. Aliæ sunt operæ seu coruatæ, quæ ab animalibus, & pro animalibus fiunt, vt est ducere blada per asinos, vel boues, chareare molas molendinorum, vel materias ædificiorum, castri, aut fortalicij, & tales videntur merè reales: quia à rebus, hoc est, animalibus, præstantur. Aliæ sunt, quæ ab hominibus & suis animalibus præstantur in similibus: vt quòd homo habens animalia, ipse cum animalibus suis teneatur dominium adiuuare. Et tales dici possunt mixtæ: sicut dicimus in simili materia munerum. l. munerum. in princ. & §. mixta ff. de muner. & hono. ista collegi ex his, quæ not. per Azo. in titul. de oper. liberto. & per Cyn. in l. liberti. C. eod. tit. & gloss. in l. si non sortem. §. libertus. ff. de condict. indeb. & quæ ibi not. per Bartol. & not. quia satis singulare, & occurrunt ista sæpissimè, prout vidi in iudicando in hac parlamenti pro coruatis, quæ de cõsuetudine locorum in hac patria præstantur domino nostro Delph. bannaretisq;, & aliis nobilibus per eorum homines, & subditos. De hac materia etiam plenè tetigi suprà q. ccxvij. ¶ Sed iuxta hoc quæro, quidam qui tenebatur mihi ad coruatas, decessit superstitibus tribus liberis, qui diuisim morantur: an quilibet ipsorum tenetur mihi tantas coruatas præstare, sicut eorum pater. Martinus de fano, in suo tract. de hominiciis. quæst. v. mouet istam quęstionem. & distinguit: ideò vide eum ibi plenè.

a ¶ Non de nocte. *Istud intellige verum, nisi casu necessitatis. d. Bald. in rub. de oper. lib. & ibi dicit quòd opera melior est de mane quàm vesperi.*

b ¶ Aliæ sunt. *Vide dom. Bald. in l. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. inde. & ibi dom. Bart. & post eum d. Alex. Et idem do. Bart. in l. liberti. C. de operis libert.*

SVMMARIVM.

1 *Negligentia, multiplex.*

2 *Negligentia magna, dolo æquiparatur.*
3 *Manifestum dicitur, quod pluribus innotescit.*
4 *Restitutio in integrũ, ex generali clausula, si qua iusta causa, &c. vtrum maiori negligẽti cõficere inuentariũ infra tẽpus à iure statutũ dari posit.*

QVAESTIO CCCCLXXIII.

1 NEgligentia† alia magna. l. magna. ff. de verb. sign. Alia dissoluta. l. si fideiussor. in prin. ff. manda. alia manifesta. l. ij. C. de arbi. tu. Alia lata; & est tex. de negligentia lata, in l. impuberibus. §. si fraus. ff. de susp. tu. Et de negligẽtia est tex. in l. si quos. C. de off. præfec. præto. orient. & Illyr. & in c. j. §. prætereà si quis. de prohi. feud. alien. per Fede. de feu. col. x. & §. prætereà. insti. quib. mod. re cõtra obl. Vnde magna negligẽtia est, nõ facere, quod omnes homines vel maior pars hominũ cõmuniter fecisset in tali
2 casu. Et sic est lata culpa[a]. l. latæ culpæ. in prin. ff. de verb. sign. &
2 no. in d. §. prætereà. Quæ† lata culpa seu negligẽtia magna dolo æquiparatur. vt l. magna. suprà alle. Et ideò si quis reperiatur in tali magna negligẽtia, eius culpa seu dolus sibi non debet patrocinari: nec in eius lucro cedere. l. j. in prin. ff. de dolo. & c. ij. in fin. extrà de do. & cõtu. Manifesta in eo dicitur, quòd causatur ex rei euidẽtia. Casus est in c. cũ olim. in fin. extrà de ver. sig. ibi, aut euidentia rei, &c. vnde dicit Bart. in l. hæredes palã. in prin. ff. de test.
3 quò† manifestũ dicitur, quod pluribus innotescit. ideò, quãdo aliqua res pluribus innotescit, vt quia fit in audiẽtia dictę curiæ parlam. vel in aliquo alio loco publico, inde sequitur manifestũ, & quasi notorio proximũ. l. si pupillus. §. proscrib. ff. de inst. Et aduerte ad ista, quia sunt singularia, & alibi nõ reperies. Alibi etiã dicitur cõmuniter, quòd negligẽtia omnia lædit. in auth. de quæstore. §. fi. col. vj. Negligentia enim maiori non dat in integrũ restitutio. l. nõ enim. & ibi est text. expressus in l. sciendũ. & l. ab hostibus. §. fi. ff. ex qui. cau. mai. Et est ratio, quia ad hoc vt maior in integrũ restituatur, requiritur q̃ sit læsus sine culpa sua atq; facto. l. item hi. in prin. & §. j. & l. ei quæ data opera. cũ l. se. ff. ex qui. cau.
4 mai. ¶† Quod facit ad quæstionem, vtrũ maiori negligenti conficere inuentarium ĩ. tempus à iure statutum, de quo in l. scimus. §. sin autẽ dubius. & §. seq. C. de iu. delib. dari posit in inte. restit. ex clausula generali, si qua iusta causa, &c. Et credo, quòd non, maximè si in negligentia magna, aut lata, vel manifesta reperiatur: sicut probant iura suprà, in prin. allegata. Et potest assignari vna alia talis ratio: quia si minori negligenti vel omittenti facere inuentariũ ĩ. tempus iuris, subuenitur iure speciali in auth. de hære

hære. & fal § pupil. iūcta gl. col. j. ergo iure cōi denegat̄ maiori: quia specialitas in vno casu p̄supponit cōtrariū de iure cōi, in casu cōsimili. l. j. in fi. ff. ad munici. ita vidi determinari in camera consil. dicti parlamenti. ¶ De materia restitutionis in integrum aduersus omissionem confectionis inuentarij in minore, vide quæ dixi plenè s. q. cxlj. cum aliquot sequentibus quæstionibus.

a ¶ Lata culpa. *Adde l. cedere diem. in fi. ff de verborum signi.*

SVMMARIVM.

1 *Clericatus litera deperdita, an possit per testes probari, & gaudeat priuilegio clericali.*

QVAESTIO CCCCLXXIIII.

1 DE materia priuilegij clericalis, qui debeant † gaudere priuilegio clericali, & quis iudex debeat cognoscere de habitu clericali, an iudex ecclesiasticus vel secularis: plenè tetigi
2 s. q. cxxxviij. Sed † iuxta hanc materiam quæro. litera tonsuræ talis clerici est deperdita, an ipse clericus possit petere, q̄ sumantur
a informationes per testes: dic q̄ sic[a], ad similitudinem veteranorum: & petere ipsum gaudere debere tali priuilegio cleri-
b cali, in his, quæ sunt à iure concessa. l. si solēnibus[b]. & ibi est notabilis textus. C. de fide instr. & est ratio, qa in examinatione literæ professionis nō fit status mutatio. l. statū C. eo tit. nec veritati præiudicatur, vt d. l. si solennibus. & vide, quæ ponit Bart. in l. sicuti. eo tit. iuncto ca. cum olim essemus apud Perusium. extrà de priuilegiis. De hac materia etiam tetigi in apparatu meo, super stat. Delph. Si quis per literas. In gl j. super ver. per literas.

a ¶ Quòd sic. *Et facit, quia scriptura non est de substantia eius prout nec regulariter alicuius contractus fallit in casibus not. in l. pactum quod bon. C. de pact. ita in simili not. do. Sal. in l. instrumentis. C. de fide instr.*

b ¶ Si solennibus. *Vide ibi Pau. de Cast. circa finem, quòd si quis gessit se pro doctore, & opponitur ei quod non est doctor, & sic incidisse in crimen falsi, potest se defendere, si per decennium fuit tentus & reputatus pro doctore.*

SVMMARIVM.

1 *Libera potestas, libitum, licitum, licentia à testatore prolata verbum quid importent, &c.*

2 *Testatoris verba ad hæredem suum, quòd faciat ad libitum, vel iudicium, vel beneplacitum, de bonis suis, quomodo illa verba capiantur.*

QVAESTIO CCCCLXXV.

a IN iure, & in testamētis plerūque reperitur scriptum verbum,
1 licentia.[a] Et ideo † si testator det licentiam hæredi vel lega-

tt tario

torio aliquid faciendi, hoc importat arbitrium boni viri: patet, quia verbum licentia descendit à verbo licet, quoniã tantum est dicere, quod licitum sit, modo ista verba, Si tibi videtur iustum, vel licitũ arbitriũ boni viri importent. l. fideicom. §. quanquã. ff. de le. iij. & l. si sit. in prin. ff. de le. j. Reperitur quãdoq; etiã libera
b potestas: & hoc importat liberã voluntatẽ.[b] l. j. in prin. ff. de test. mil. iũcta l. procurator cui libera. ff. de proc. Reperitur etiã iudiciũ tuũ. Et hoc etiã importat liberã potestatẽ. l. Thais ancilla. §. Lucius. lo ij. ff. de fideicom. libert. Repeiuntur etiã quandoque hæc verba, quibus voles &c. & hæc etiam importãt liberã voluntatem. l. cum quodam. in prin. ff. de leg. ij. Secundo reperiuntur etiã quãdoq; hæc verba, ad voluntatem tuam &c. Et hæc etiam important meram ac liberã voluntatẽ, quam instituti & substituti tenentur insequi, etiã si iniqua existat. Ista ponit Bar. in d. l. cum quidã. Reperiuntur etiã quandoq; hæc verba, ad arbitrium boni viri. ita not. per Bar. in l. cum quidã. Reperiũtur etiam hæc verba, si iustũ æstimauerit, vel. si cõprobauerit. & ista etiã important arbitriũ boni viri: vt d. l. si sit. in prin. ff. de leg. j. Reperiuntur etiã hæc verba, ad beneplacitũ. & ista etiã importãt liberam voluntatem. in c. si gratiosè. extrà de rescrip. li. vj. Reperiuntur quandoque hæc verba, ad libitũ suum &c. ista importãt liberam volũtatẽ. Patet, qa verbũ libitum, descẽdit à verbo, libet, libebat, &c. quod verbũ de se importat liberã voluntatẽ. de hoc est tex. expressus nec alibi reperi. in l. fideicõmissa libertas, ita dari potest. §. quod si ita. ibi dum dicitur, Sed ita demũ si totũ in volũtate fecit hęredis, si ei libuerit &c. ff. de fideicõ. libertar. & faciunt
2 no. per Bar. in l. alio. ff. de ali. & cib. leg. ¶† Et ista faciũt ad quæstionẽ quãdo testator ordinat, quòd hæres suus faciat ad libitum suum de bonis suis mobilibus vel pecuniis seu ad beneplacitum vel ad sui arbitriũ. & sic de similibus. Qualiter talia intelligantur vidi in camera consilij altercari de intellectu & interpretatione dictorum verborum. & finaliter post multa, fuit dictum, dicta verba debere sic intelligi, prout suprà declarantur.

a ¶Verbum, licentia. *Istud verbum, licentia importat arbitrium boni viri. Not, dom. Bart. in l. j. in v. q. prin. C. de sacrosan. eccle. licet aliter videatur sentire do, Inno. in c. cum ad monasterium. circa fi. in gl. super verbo, licentiam. extrà de sta. mona.*

b ¶Liberam voluntatem. *Istiusmodi voluntatis libertas restringitur cum bona fide. do. Bart. in l. alio herede. in iiij. co. in ver. quæro, an exibitis. ibi, sed si ponens. ff. de ali. et ci. le.*

SVMMARIVM.

1 *Legitima filij, an debeat detrahi de regno, vel comitatu, vel ducatu.*
2 *Filius non potest quoquo modo priuari legitima: nec onus sibi imponi.*
3 *Borbonij Dux, quomodo debeat succedere in regno Franciæ.*

QVAESTIO CCCCLXXVI.

1 VTrum legitima† locũ habeat, & si possit detrahi in regno,
a ducatu, aut comitatu[a], vel alia tali dignitate[b]? dic quòd
b non: secundũ Pe. in ti. de succes. regni Fran. circa princ. in q. quæ incipit, Sed quid, dũ decessit ille Carolus &c. ver. nec quarta est debita &c. al le. no. in c. licet. extrà de vot. & vo. redẽptione, & ibi glo. or. Inn. Host. & Io. And. hoc ibi tenent: quia tales dignitates, vt ibi dicũt doc. sunt indiuisibiles, & non recipiunt diuisionẽ: vt dicit Pe. Ia. in ti. quibus causis do. debet perdere proprietatẽ. in v. dis. primogenitus itaq; debet in tali dignitate in totũ succedere, nisi consuetudo esset in contrarium. vt dicit Bal. in c. Imperialem. in §. præterea ducatus. de prohibita feudi alie. per Feder. & idem no. glo. in c. si hæredes. extrà de testa. & in simili facit c. in maioribus. de præbẽdis. idem etiam tenet do. Christophorus de castillione, qui degebat adhuc in humanis tẽpore quo ego studebam vltra montes, in quodam suo consilio. Et vna potissima ratio est, ne fiat demẽbratio talis dignitatis. qa si aliter fieret, posset infra paucos annos ad nihilũ deduci. Et pro hac parte audiui dudum fuisse iudicatũ in processu tunc vẽtilato inter dominum nostrũ regẽ Carolũ quartũ, ex vna parte: & dominũ Amedeum Ducem Sabaudiæ ex altera, ad causam comitatuum Valeñ. & Dieñ. quos comitatus de præsenti habet & tenet dñs noster Delphi. dico tamen, ꝙ debet filio talis Regis, vel Ducis, aut Comitis solui per hæredem vniuersalẽ, legitima saltẽ in pecunia, in qua potest legitima solui de consuetudine curiarum. vt dixi j. q. cccc-
2 lxxxvij. ¶† Qua legitima quoquomodo nõ potest priuari filius, nec onus sibi imponi. Sed an consuetudo vel statutum possit di-
c minuere vel tollere legitimam,[c] vide Ray. de Sabanaco in l. quoniam in prioribus. C. de inof. test. in sua repetitione. Et dixi
3 in cxxxj. consi. meorum. ¶† Sed quia facio hic mentionem de rege Franciæ, quæro de Duce Borbonij, quomodo debeat succedere in regno Franciæ. vide Bal. in c. j. de feudo marchiæ, ducatus. comitatus. & ibi etiam in d. c. habetur, ꝙ ducatus, comitatus, & marchionatus, sunt dignitates. An verò valeat cõsuetudo ꝙ primogenitus succedat, vide Mart. de Laude in suo tract. de primogenitura. Et in cxxxj. consil. meorum & vide j. q. cccccxv.

a ¶In regno, ducatu, aut comitatu. *Tu vide de hoc istum, consi. cxxxj. incip. circa proces. reuisio. num. 3. in versi. ad tertium quæsitum. ibi, contraria sententia.*

b ¶Tali dignitate. *Quòd autem legitima non detrahitur de regno suo, opponendo do. Bal. in auth. hoc amplius. in versi. oppono. & videtur. C. de fideicō. & ibi aßignat rationem, dicens, quòd est indiuisibile: quia corona non potest diuidi. & rex significatur per corpus spirituũ ipsius corona, cuius figura destrueretur, si diuideretur in partes. ista dignitas non diuiditur, ne minuatur authoritas dignitatis. alleg. c. de feud. marchio. col. x.*

c ¶Tollere legitimam. *Vide dom. Oldra. consi. xciiij. vbi tenet, quòd liberi non possunt in totum priuari eorum legitimis etiam per statutum.*

SVMMARIVM.

1 *Proprietarius, an vsufructuarius debeat laudare, vel inuestire de re feudali, vel emphyteuticaria.*

2 *Laudimia cui debentur.*

3 *Commissum ad quem pertineat, si durante vsufructu res committatur.*

4 *Vsusfructus an finiatur, si vsufructuarius efficiatur monachus.*

5 *Monasterium an habeatur loco filij: vt faciat deficere fideicommissum.*

QVAESTIO CCCCLXXVII.

1 VTrum proprietarius vel vsufructuarius debeat laudare, † vel inuestire de re feudali vel emphyteuticaria? doc. allegant text. in l. falsus. §. fin. in fi. ff. de furtis ꝙ proprietarius. & facit l. si quis mihi bona. in princ. ff. de acqui. hær. idem tenet Pet. Helie, in tractatu suo de iure emphyteuticario. in quęstione, quę
2 mouetur de patre. & quis ipsorũ habeat laudare. † Sed ad quem pertinebunt laudes & vẽdæ? Dic ꝙ ad vsufructuarium. Pro quo videtur tex. in l. vsufructu legato. in primo respõso. ibi, & omnes
3 obuentiones &c. ff. de vsufr. ¶ † Sed ad quem pertineat commissum, si durante vsufructu res committatur? dic ꝙ ad proprietarium: quia per commissum fit consolidatio vtilis dominij cum directo: sed vsufructuarius non est directus dominus: igitur &c. Itẽ commissum venit per modũ separatum: vt in l. item si fundi. §. sed si insula. ff. de vsufructu. quare &c. Sed huic multũ obstat dicta l. vsufructu legato. §. j. Solutio. ibi loquitur, quando per sententiam: hic loquimur, quando ipso iure & in istis est differẽtia magna: vt nota. Inno. extrà de restit. spo. cap. accepta. in fi. & de concessi. præben. c. cum nostris & sic ibi videtur habere ex sua prouisione: vt l. iij. ff. ad legem Fal. sed secus, cum ipso iure fiat commissum. Et pro hoc in cap. felicis. §. si qua. de pœnis. libro sexto. vbi committitur ecclesiæ, & non rectori: quamuis rectores eccle

ecclesiarum sint vsufructuarij. Prætereà, ex natura contractus emphyteutici venit commissum, & sic domino quæritur, non fructuario, cum quo non fuit contractum: & sic non obstat in feudis.hic finit lex Federici.§.vasallus:quia ibi loquitur de his, quæ vsufructuarius acquirit sua industria & prouisione: hic se-
4 cus, quando ipso iure quæritur, &c.¶†Sed si vsufructuarius effi-
a ciatur monachus, an finiatur vsufructus? dic quòd non:[a] vt tenet Spec.in tit.de statu monach.versi.xlvij.& Inn.in c.in præsentia. extrà de probat.Istam quæstio.disputauit Bal.in c.qui clericus. in fi.si de feudo defuncti controuer.fuerit.col.x.tenet istam par-
5 tem.Et de hoc vide j.cccccxcv.q.& ibi plenè tetigi.¶†An mona
b sterium habeatur loco filij[b] vt faciat deficere fideicommissum? Ludouic.Pontanus dictus de Rom.in l.ex facto.ff.ad Trebel.di-
c cit, quòd sic:[c] allegando authenti.de sanctissimis episcopis.§.sed. & authenti.nisi rogati.C.eodem.

a ¶Dic quòd non. *Idem tenet domi.Barto.authen.ingressi.in vlti.colum. in versicu.quæro quid si ingressus.C. de sacrosanctis ecclesi.*

b ¶Loco filij. *Vide do.Bar.in authen.si qua mulier.in ij col.in ver. quæro ergo primò.& in v.colum.in versicu.sumus expediti.C.de sac.sanc.eccle.*

c ¶Quòd sic. *Et istud videtur sentire domi.Barto.in l. hære.§.Titius.in versi.facit ad quæstionem.ff.ad Trebel.& in l.si ita quis.§.j.ff.de lega.ij.*

SVMMARIVM.

1 *Fructus percepti per ascendentes, an imputentur in legitima.*

QVAESTIO CCCCLXXVIII.

VTrum fructus per ascendentes præcepti imputentur in le-
a gitimam[a]? & videtur dicendum,†quòd sic:per tex.in l.Pa
1 pinianus.§.si conditioni.ff.de inoffi.testa.nam in d.§.dicitur generaliter, quòd fructus in falcidia imputantur.ibi, fructus enim soluere in falcidiam &c.à qua generalitate excipiuntur duntaxat liberi primi gradus.vt ibi per Bar.& Cy.in additione.C.de inoffi.test.in l scimus.in ij.q.vide, quæ habentur & no.in l.in fideicommissoria.ff.ad Treb.Sicut enim descendentibus debetur legitima in bonis ascendentium:sic etiam ascendentibus in bonis descendentium.& possunt ascendentes agere ad supplementum eorum legitimæ:sicut descendentes:vt est tex.in l.omnimodo.iuncta glo.super verbo, personis.ibi dum dicitur, vel dic parentibus &c.C.de inoffi.test.Nec in legitima ascendentibus debita potest aliquod grauamen imponi. Ita sentit glos. in l.quoniam in prioribus.eo.tit.super verbo, de sanctionibus. Et ita secundum has conclusiones iudicatur in d.curia parla.De compu-

tatione fructuum in hac materia etiam suprà tetigi. quæstio. ccxcvj. ¶De materia legitimæ filij, vide alias quæstiones, de quibus tetigi suprà quæstio.xciij.& cxxxj.consil.meorum.

a ¶In legitima. *Et quòd in legitima imputetur, facit, quia omnia legata facta filio, & alia quæcunque, ex titulo non oneroso, computantur in legitima.l.etiam.§.penul.ff.de bon.liber.per domi. Barto.in l. si in quartam.ff.ad l.Falci. & in l.filium quem.C.fami.ercisc.& no.in l.quoniam nouellæ.C.de inofficio.testamen.*

SVMMARIVM.

1 *Actione personali si agatur, an res quæ petitur, efficiatur litigiosa.*

2 *Actio an efficiatur litigiosa, respectu summæ, quæ peti non poterat: quia dies nondum venerat.*

3 *Res an dicatur litigiosa, per simplicem citationem.*

QVAESTIO CCCCLXXIX.

SVprà quæst.cccxxxvij.scripsi de materia rei litigiosæ in realibus.†Sed quæro, si agatur actione personali, an res vel summa quæ petitur, efficiatur litigiosa? Dic quòd non: per l.quanquam.§.j.ff.de aqua plu.arcen.ipsa tamen actio efficitur litigiosa, per litis conte.in l.ij.C.de litigiosis. Ita dicit ibi Bar.Tamen do.Innocẽ.tenet simpliciter, quòd per actionem personalem res non efficitur litigiosa.in c.cum Mar.Ferrariensis. extrà de constit.in glo.super verbo, reuocatis.circa finẽ. versi.& generaliter. & etiam circa princip.ipsius glo.ibi, quia motio litis personalis. Idem tenet Spec.in tit.de appel.§.nouissimè. versi.sextus. & plenius in versi.item quia contractus litigiosi.cum versic.seq Idem tenet Inno in c.dilecti.in fin.extrà de except.vide Henri.Bohic. in d.c.Martinus.in iiij.distin. De materia rei litigiosæ, vide Ioã. Ferrarij in titu.libellus in actione reali. Modo pone: egi actione personali contra te pro centum florenis, lite contestata, dono vel trado in solutum, aut lego Titio dictos c. flo. qui Titius agit posteà pro istis datis vel legatis, aut in solutum traditis, contra te: vtrum poterit opponi sibi de vitio litigiosi? videtur quòd sic: vt d.l.ij. Credo, quòd isti Titio competat actio vtilis sine cessione.l.ex legato.C.de lega.& l.insolutum.C.quando fiscus vel priuatus.& l.illam.C.de dona.not.glo.in l.ij.de hęre.vel actio.ven. quæ actio vtilis est datiua & non natiua.vt dicit glo.in d.l.ex legato.& l.j.& l.ex malefi.§.hæres.ff. de actio. & obli. & l.fina.C. quando fisc.vel priua.qua actione nunquam egi contra te: quia mihi non competebat. Sed solum directa, quæ ossibus meis affixa, ab eis non potest separari.l.iij.ff.pro socio.Et ideo non potest dici

dici litigiosa: quia in iudicium nunquam fuit deducta, nec erat in rerum natura, quando egi. Sed à lege datur actio, mediante tali donatione. Et ideo cum nondum esset, non potest dici effecta litigiosa. Et ita prima facie videtur mihi, considerato etiam, quòd titulus de litigiosis est pœnalis.l.fin.C.de litigiosis.ideo in suis terminis tenendus & restringendus.in c.odia. extrà de reg. iur. Et de hac materia rei litigiosæ, vide plenè per Pet.Iac.in tit. de re litigiosa. ¶Sed quid si actum sit, pro aliqua summa, quæ nondum peti poterat, quia dies non venerat, licet bene cesserat:
a iuxta l.cedere[a].ff.de verbo.signific.† Vtrum illa actio efficiatur
2 respectu talis summæ litigiosæ? videtur quòd non: quia verba cum effectu sunt accipienda.l.j.ff.quòd quisq; iuris. Et quia titulus de litigiosis, loquitur, quando actio intentata competebat, & poterat intentari, & in iudicium effectualiter deduci.l. ij.& l.fina.eo.titu.quæ hoc bene probant, & cùm sit pœnalis, re-
3 stringendus & in su.s terminis tenendus.d.cap.odia. ¶† An per simplicem citationem dicatur res litigiosa, etiam si actor instrueret reum in citatione, super qua re vult eum in iudicio trahere? dic vt plenè dixi ∫.q.cccclxxxviij.Pet.Iac.in titu.de liti.in versi.in summa &c.tenet quòd in actione reali res efficitur litigiosa, per libelli oblationem.quod secus est in actione personali, in qua antè, quàm dicatur litigiosa, requiritur litis contest. vt ibi per eum, & dixi ∫.in princip.præsentis quæstio. Et ibi etiam vide. ¶An per simplicem citationem dicatur lis pendere: & per citationem perpetuetur iurisdictio? vide quæ dixi ∫.q.cclxxxvj.
a ¶Iuxta l.cedere. *Primo respon: ibi, vbi in diem cessit dies nondum &c.*

SVMMARIVM.

1 *Conductor an possit repelli propria authoritate locantis finito tempore locationis.*
2 *Dominus si vendat domum pendente locatione, an emptor teneatur stare locationi.*
3 *Successor vniuersalis tenetur stare locationi sui prædecessoris. Secus de particulari.nume.4. Et quid ita.nume.5.*
6 *Res an possit auferri conductori, non obstante hypotheca; soluendo ei interesse.*

QVAESTIO CCCCLXXX.

1 Locaui tibi domum meam ad duos † annos, nunquid finitis dictis duobus annis possum tibi domum meam claudere? Bald.dicit quòd sic, in c.j.de contro.inter domin.& vasal. Et faciunt nota.per Inno.in c.j.extrà de immuni.eccle.facit c.potuit.

extrà de loca.& ita de antiqua consuetudine seruatur in hac ciuitate Gratianop. Licet videatur contrarium, per ea, quæ leguntur & no. in c. licet episcopus. de præbē.li.vj.& per Bal.in l.j.C.
2 si propter publicas pensitationes.¶ †Sed quid si pendente, locatio dominus vendat domum: an emptor habeat stare locationi? dic
a quòd non[a], vt in l. emptorem quidem. C.loca. ¶ Sed pone, quòd colonus sibi prouidit: quia pro manutentione rei sibi locatæ, fecit sibi obligari omnia bona domini locantis, vel specialiter illā
b rem locatam,[b] an hoc casu emptor habebit stare locationi? dic quòd sic, secundum Barto. in d.l.emptorem.& sic habet conductor ius retentionis, donec finito termino locationis, vel donec sit sibi satisfactum de interesse suo, vt dicit Ioā. Fer.in tit.forma libelli, quo agitur ad ficti præstationem super verbo.soluere neglexerit: & ibi dicit idem tenere Barto.in l.j.§.quod ait.ff.de su-
3 perfi.¶ †Circa hoc[c] quæro an successor teneatur stare locationi[d]
c sui prædecessoris. Et pro dicendorum euidentia præmitto duas
d regulas. Prima, quòd successor vniuersalis, qualis est hæres vniuersalis, tenetur stare locationi sui prædecessoris.l.viam veritatis.C.loca.l.hæredis.& l.ex qua persona.ff.de regu.iur. Secunda
4 †regula, est quòd successor particularis non tenetur stare locationi factæ per suum prædecessorem.l.emptorem C.loca. Et ra-
5 tio differentiæ, est inter has duas regulas. † Nam successor vniuersalis repræsentat personam defuncti, & ad eum transeunt omnes obligationes actiuè & passiuè, pro parte, pro qua est hęres. l.cùm à matre C.de rei ven.& glo.in l.ij.ff.de præto.stipu.& est tex.in authē.de iureiu.à mo.præsti.in prin. Sed singularē successorem nō sequitur obligatio personalis. Vnde licet auctor meus esset obligatus personaliter ad statuendum locationi: hæc obligatio personalis, non sequitur emptorem.l.j.§.si hæres præcepto fundo.ff.ad Treb.& hæc fuerunt de mente Bar. in l. si certius §. fi.ff.de aqua plu.arcen.¶ Sed hæc secunda regula fallit in vj. vel in septem casibus. Primò in locatione facta ad non modicum tempus: quia per ipsum fit translatum dominium vtile in colonum: vt in re emphyteuticaria, tunc successor tenebitur stare. Secundò fallit hæc regula, si colonus habeat ius hypothecæ in re locata: vnde si locator hypothecauerit omnia bona colono, pro minimu tenenda locationem, singulari successor cogetur stare locationi: quia ipse colonus poterit vti iure retentionis iure hypothecæ. Tertiò fallit secundum doctores: quando plenum ius non transiuisset ad singularem successorem. l. in
vend

venditione.§.j ff.de bo.autho.iudi.pos.secundum vnum intellectum ibi positum. Quartò fallit in fisco, ne ipse teneatur ad interesse.l.fi.in fi.ff.de iure fis.& est speciale in fisco.Quintò fallit si conuentum esset inter singularem successorem & actorem:vt ipse singularis successor teneatur stare colono. in d. l. emptorē. C.loca.& l.si merces.§.j.ff.loca.Sextò,si ipse colonus fecisset aliquas impēsas in re locata,quia ipse colonus posset retinere. donec sibi satisfactum esset de impēsis.Sed an mulier habeat stare locationi viri,solu.matr.vide plenè per do.Iaco.de Put.in l.filio.
6 §.si vir.ff sol.mat.¶†Sed iuxta præmissa,quæro,quia s̄.in ij fallentia dixi,quòd cōductor potest rem retinere iure hypothecæ, an soluendo interesse poterit sibi auferri non obstante hypotheca? do.Ia.de Put.vbi s̄.dixit quòd disputando posset teneri,quòd
e sic.[e] quia illa hypotheca est accessoria ad actionem personalem: quia locator tenetur ad patientiam.& si non patitur, tenetur ad interesse.Sed dicit ipse do.Ioā.de Pu.quòd communis opinio est in contrarium,vt s̄.dictum est in ij fallentia. ¶Sed quid de illo, qui emit cum pacto de retrouendendo,an debeat stari suæ locationi?vide do.Iac.de Put.vbi s̄.Et quid in pacto legis commissoriæ vel additionis in diem?vide ibi plenè per dictum Ia.de Pu. ¶Item,quid de fisco,in bonis eius,cuius bona sunt publicata,an debeat stare locationi?dic,vt plenè per dictum do.Ia.de Pu.¶An successor singularis teneatur stare colono.ad vsum proprium?vide vbi s̄.¶An prælatus teneatur stare locationi factæ per prędecessorem?vide Innocen.& Ioan.And.in cap.fina.extrà,ne prælati vices suas. ¶An prælatus teneatur soluere debita sui prædecessoris? vide Iacob. de Puteo, vbi suprà.

a ¶Dic,quòd non. *Secus est in fisco,qui in hoc priuilegiatur,vt suus emptor teneatur stare colono, ne fiscus teneatur posteà ad interesse colono.vt ibi no.dicit d. mi.Saly.in l.emptorem.in v.opposi.C.loca.*

b ¶Specialiter illam rem locatam. *Tu vide de hoc istum,consi.cxxix. inci.processus fuit inchoatus.nu.3.ver.ad ... ertiū.ibi, imò etiam posset dici.*

c ¶Circa hoc. *Adde Bal.in l.emptorem.C.loc.& condu.& ibi per do.Sal.*

d ¶Stare locationi. *Vide Bar.in l.qui fundum. ff.loca.vbi dat consilium & cautelam qualiter conductor non possit expelli de locatione , etiam si bona vendantur:& etiam vt colonus rogatur stare in locatione.*

e ¶Quod sic. *Vide domi.Sal.in l.emptorem.C.loca.& condu prope finem.*

SVMMARIVM.

1 *Literæ iudiciales,vt fidem faciant,quid requirant.*

2 *Principi quid asserenti in suis literis patentibus,an credi debeat.*

tt 5 Sigillum

3 *Sigillum, quo literæ non apparent, non meretur dici sigillum.*

QVAESTIO CCCCLXXXI.

a 1 LIteris[a] † iudicialibus, si non sint sigillatæ[b] sigillo consueto, non creditur. in c. significauit. extrà de app. Item si non sint b signatæ signo secretarij, vel notarij ordinarij. l. in fraudem. §. quoties. lo j. ff. de iure fis. hoc tenet & ponit Spe. in tit. de instru. edi. §. instrumentũ publicum. vers. item quod non est sigillatum &c. vide Bar. in l. si procuratoré. ff. de proc. ita quod vtrũque re- c quiritur[c] in talibus literis, videlicet sigillũ, & subscriptio notarij curiæ: nec alterum istorum sufficit. Et ista seruatur in hac curia parl. Delph. & in cæteris curiis, tam spiritualibus, quã téporali- 2 bus præsentis patriæ Del. ¶ † Sed an alicui principi in suis literis patentibus aliquid asserenti credi debeat? Vide quæ dixi plenè in tractatu per Gui. Papę cõpilato, qui intitulatur, Tractatus rescriptorum & clausularũ derogatoriarum & non obstãtiarum, in talibus rescriptis principũ apponi solitarum. in ver. sed iuxta præmissa quæro, an credi debeat. ¶ Sed an literis iudicialibus credatur: vide c. post cessioné. & ibi etiam gl. extrà de prob. & vide gl. & Frãc. de Zabarel. in cle. j. de proba. ¶ De materia sigilli, quem effectum habeat, vide Bal. in extrauaganti sua, quam ipse glo. summauit, quæ incipit, imperialis clementia. circa princip. super verbo, sigillo. ¶ De sigillo, quod nõ est deputatum ad sigil- 3 landum, vide Bar. in l. quæ dotis. ff. sol. mat. ¶ † Sigillum in quo literæ non apparent, non meretur dici sigillum. in c. inter. extrà de fid. instr. & tenet Frãc. de Zabarel. in cle. ij. super v. not. vt lite pendente nihil innouetur. ¶ De hac materia sigilli, etiam tetigi plenè s. q. clxxv. & per Io. Andr. in c. cum à nobis. extrà de testib.

a ¶ Literis. *An & quando literæ probent, not. per do. Bald. & docto. in l. non episco. C. de pa.*

b ¶ Sigillatæ. *Literis sigillatis publico sigillo cõmunis, creditur: alias non, nisi sint approbatæ pro aduersarium. do. Bart. in l. procuratorem absentem. ff. de procur. vide Spec. de proba. § .iij. ver. x. & sequen.*

c ¶ Vtrunque requiritur. *Creditur tamen literis episcopi, solo sigillo suo sigillatis sine tabellione, & testibus, in his, quæ spectant ad suũ officium, si non procedat vt iudex. Ro. deci. xxij. in nouis. fuit dubitatum.*

SVMMARIVM.

1 *Legitimatus per principem an possit petere hæreditatem cum alijs fratribus naturalibus & legitimis.*

2 *Legitimati à Papa, an censeantur legitimati ad temporalia.*

3 *Legitimatio, quid, & an retrotrahatur.*

Legiti-

4 *Legitimatio an habeat locum in filijs nati is ex matrimonio legitimo.*
5 *Filij naturalis appellatione, legitimus, & non legitimus continetur.*

QVAESTIO CCCCLXXXII.

1 VTrum legitimatus† per principem possit petere hæreditatem cum aliis fratribus naturalibus & legitimis? Hosti. in summa in ti. qui filij sint legitimi. versi. quid si Imperator. tenet, quòd non. vide super hoc Ioan. in addi. Spec. qui hanc materiam plenè tractat in ti. de succes. ab intesta. circa fi. in ver. spurius im-
a petrauit[a] à principe, ꝙ etiã legitimus patri, & ꝙ, vt legitimus agnatis, & cognatis possit succedere. vide etiam in feudis, si de feudo controuer. fuerit, & ibi per Iacob. de bello visu, & Bal. & plenius per Henric. Bohic. in c. per venerabilem. extrà qui filij sint legitimi. & dominus Ludo. de Roma. in l. ex facto. ibi, item
2 quid si superexistãt filij legitimati. ff. ad Trebel. ¶ † Vtrum legi-
b timati à Papa, censeantur legitimati ad temporalia:[b] vide in d. cap. per venerabilem. & ibi, Innoc. Host. & glo. Tetigit Bar. in l.
3 cunctos populos. C. de sum. trin. & fide cathol. ¶ † Quid sit legitimatio, & an retrotrahatur: vide Bal. in l. qua in prouincia. §. j. de ritu nuptiarũ. & ibi dicit Bar. quòd legitimatio est natalium
4 restitutio. ¶ † Vtrũ legitimatio locũ habeat in filiis natis ex clandestino matrimonio? Ioan. Fa. ꝙ non. instit. de nuptiis. §. fi. ¶ Sed iuxta præmissa, quæro de quæstione, quam habui dum practicabam in facto pro Comitatu Grueriæ in patria Sabaudiæ. Nam dominus Rodulphus comes Grueriæ, hæres institutus à patre suo, rogatus restituere hæreditatẽ dominæ Brisciaci sorori suæ germanæ, in casu quo decederet sine hæredibus à suo corpore legitimè procreatis. Contigit, quòd ipse domi. Rodulph. decessit duobus liberis ex seipso soluto, & Titia soluta progenitis, quos per Imperatorẽ legitimari fecit, & quos hæredes instituit: vtrũ talis soror à successione paterna per tales legitimatos excludi debeat? Et licet videretur dicendum, quòd sic ex eo quòd legitimatio retrotrahitur, vt s. dixi. & plenè ponit Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. attamen credo, quòd non. Primò, ex verbis in substitutione adiectis, dum dicitur, sine hæredibus, hoc est, sine liberis. l. ex facto. §. fin. ff. ad Treb. à suo corpore legitimè procreatis, &c. Quæ verba operantur & importent, ꝙ tales liberi sint legitimi tẽpore conceptionis & natiuitatis eorũdẽ. l. nuper. circa fi. C. de naturalib. liberis. & arg. l. quid ergo. in prin. ff. de his, q no. infam. hoc tenere videtur Bal. in c. j. §. naturales. si de feu. defuncti cõtrouersia fuerit. Sed sic est, quòd

tales

tales legitimati nõ fuerunt huiusmodi tẽpore conceptionis eorũdem, neq; natiuitatis: igitur cõditio adiecta, quæ in sua forma specifica debet impleri l. quibus diebus in princ. & l. Meuius. ff. de condi. & demon. nõ euenit. & ita per consequẽs d. soror à successione paterna nõ debet excludi. l. j. §. sin autẽ sub cõditione. C. de cadu. tollen. Et licet tales naturales fuerint legitimati, nõ tamen est verũ dicere ipsos legitimè fuisse procreatos, cũ procreatio legitima procedat ex iustis nuptiis. l. ij & l. filiũ. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iu. instit. de nup. in princ. §. sed si aduersus. & tenet Bar. in l. in concubinatu. ff. de concu. Ex quibus talibus nuptiis tales nõ processerũt, & sic conditio nõ euenit. Quod tamen secus dici posset, vbi hoc verbũ legitimè procreatos, non fuisset adiectũ. prætereà text. videtur expressus, in l. fin. ff. de iure delib.
5 vbi † appellatione filij naturalis, & legitimus filius, & nõ legitimus tantũ continetur: adeò ꝙ legitimus tantum nõ admittitur: vt ibi habetur secundũ Labeonis sententiã, sed legitimus & naturalis simul. Nisi aliud de voluntate testatoris appareat: ibi no. Item quis sanæ mẽtis arbitrabitur, ꝙ pater filiam naturalem & legitimã voluerit excludi à successione sua per tales legitimatos. qui fortassis à filio suo nõ fuerunt procreati? credo, ꝙ nullus, visa & cõsiderata decisione Iurisconsulti Papiniani posita in l. cũ acutissimi. C. de fideicõ. & in l. cũ auus. ff. de condi. & demonstra. Ista tamen quæstio nõ fuit terminata per sententiam, quia post
d mortẽ [d], dominæ Brisciaci dominus Brisciaci eius filius cõcordauit cum d. comite Grueriæ, pro certa pecuniæ summa, per d. comitem d. filio dominæ Brisciaci data. Et hanc quæst. hic subiunxi: quia eius materia est singularis & peregrina. & quæ videbo in hac curia determinari, hic subiungam. De hac materia legitimationis tetigi infrà quæst. cccccclxxx. in fi.

a ¶ In ver. spurius impetrauit. *Istũ ver. per authorẽ hic alleg. reperies in additio. quæ incipit, vbi hoc dixerit Gofr. & adde ibidẽ post Spe. d. Bal. in ver. legitimati, nõ sunt legitimati. & in ver. sed an legitimatio. in quibus quidẽ locis d. Io. And. & Bal. videntur inclinare in partẽ affirmatiuã.*

b ¶ Ad temporalia. *Vide istum consil. suo xiiij. incip. ex facti narratione mihi tradita. nume. 1. versic. ad primum dubium. & per totum. volu. j.*

SVMMARIVM.

1 *Legatario competunt tres actiones ad legatum consequendum.*

QVAESTIO CCCCLXXXIII.

1 LEgatario † competunt tres actiones ad legatum consequendum, videlicet actio ex testamento, rei vendi. & hypotheca-

ria

ria. Sed pone, quòd legatarius omissis illis actionibus petit se
a mitti in possessionem [a] rei legatæ: an bene agat? credo, quòd nõ, per text. expressum, ad quem multi aduocati non auertunt. in l. j.
b ibi, missionem [b] in rem quidem penitus aboleri, & c. C. communia de leg. Sed hæc curia parlamenti, quæ ad veritatem facti so-
c let tantummodo attendere, [c] in hoc non facit magnam vim: sed concedit literas in posses. missionis rei legatæ. In aliis tamẽ curiis inferioribus aliter fortè iudicaretur, per d. l. j.

a ¶In possessionem. *Legata legati causa potest petere, se mitti in possessionem rerum hæreditariarum, quas hæres possidet, vel dolo desiit possidere, pariter & in possessionem rerum propriarum hæredis, post sex menses à tempore petitionis numerandis hærede ipso non cauente: vt legitur & not. in l. certa est forma. C. vt in posses. leg.*

b ¶Ibi missionẽ. *Voluit dicere ibi, in rem quidẽ missionem penitus aboleri. Ille autem text. si ritè ponderetur, non quidem dicit missionẽ in possessionẽ, non competere legatario: sed dicit, quòd olim nõ erat locus rei vend. in specie præsentis quæstionis: nisi primò facta esset missio in possessionem. & per hæc innuitur etiam ius missionis in possessionem competere, licet non sit necessaria ad hoc, vt competat rei vendic.*

c ¶Attendere. *Et profectò curia parlamenti summa mouetur æquitate, vt circuitus euitetur, & parcatur expensis litium.*

SVMMARIVM.

1 *Legati ademptio facta in codicillo: an ad hæredem hæredis, an ad fideicommissarium pertineat.*

QVAESTIO CCCCLXXXIIII.

1 TEstator in testamento suo hæredem instituit, † & sibi Titium substituit in casu, quo hæres sine liberis decederet. deinde in codicillo legauit vnum fundum Caio, adita hæreditate, moritur Caius legatarius, viuente hærede, deinde moritur hæres sine lib. Et ita locum habuit, & habet substitutio: hæres hæredis prætendit legatum factum Caio, sibi pertinere, ex eo quòd testator ipsum ademit per fideicommis. ipsum legando in codic. licet ademptio non fuerit sortita effectum, per l. planè, in princip. ff. de leg. j. Substitutus dicit oppositum, asserendo ad se pertinere, postquam ademptio non fuit sortita effectum. & de hoc videtur casus in l. fin. §. mulieri. ff. de auro & arg. leg. Et credo, quòd bene dicat substitutus. non obstat d. lex, planè. in prin. quia ibi legatum in testamento relictum fuit ademptum, etiam specialiter in testamẽto vel codicillo. ideò nimirum si apud hæ-
a redem remanserit: in casu verò isto, à fideicommissario [a] in testamen

stamento facto fuit in codicillo legatum ademptum. quę ademptio non valente legato, vtpotè legato in causam caduci veniente remaneret in fideicom. vt d.l.fin. Ita dicit ibi Bart. Et pro hoc videtur etiam casus in l.j.§.pro secũdo.ver.sed omnes personas, &c.C.de cadu.toll. Et ita fuit iudicatũ in d.curia parlamenti.

a ¶ A fideicommissa. *Quod habet se, vti genus seu quoddam vniuersale. & in hoc facit in arg.l.fin. §. mulieri hîc allega. cuius casus differt tanquam genus à specie, à casu l. planè hoc alleg. secundum Bart. ibidem in j. oppo. pra.§.mulieri.*

SVMMARIVM.

1 *Masculis, verbũ, adiectum in institutione hæredis, vel in primo gradu substitutionum, an censeatur repetitum in sequentibus gradibus.*

2 *Verba præcedentia limitant sequentia obscura.*

3 *Hæredis appellatio non extenditur ad extraneos, quando in institutione fit mentio de masculo.*

4 *Dispositio limitata in masculis, non dicitur prohibita in fœmellis.*

QVAESTIO CCCCLXXXV.

1 SI in aliqua dispositione fiat † mẽtio.de libę.masculis,[a] vtpote
2 in institutiõe, vel in pima substitutione, ibid.subiũcta, ipsum verbum masculis, in omnibus substitutionibus sequẽtibus cen-
b setur esse repetitũ. [b] l.iij.§.filius.ff.de libe.& posth.l.legatorũ.§. qui plures.ff.de lega.iij.l.nihil.ff. de cõiungẽdis cũ emanc. libe. & facit bene l.j.cũ ibi.no.per Bar. de libe.præteritis vel exhæredatis, ob dignitatẽ familiæ & agnationis suæ conseruandæ: quæ cõseruatur per masculos.ar.l.j.§.j.ff.de ventre inspic.facit quod no.Cy.& Sal.in l.j.C.de adult.& Bal.in l.fi.C.de lib.præterit. vel
2 exhære. † Et facit pro hoc, quod alibi dicitur, ꝙ præcedẽtia verba limitant sequentia verba obscura: adeò quòd ipsa videntur in sequenti clausula obscura repetita.l.si ita institutus. §. Chrysogo. cum ibi no.per Bart.ff.de verb.oblig.facit l.talis scriptura.§.fin. ff.de lega.j. Nisi aliter de mente testatoris appareret, ex verbis testatoris coniecturata, quæ voluntas coniecturata obseruanda esset.l.cum proponebatur.ff. de lega.ij. cum similib. Et ita vidi in diffinitione cuiusdã causæ determinari. & facit ad hoc quod
3 dixi infrà quæst.cccccxlv. ¶ † No.etiam aliud singulare dictum, videlicet, quòd quando in dispositione aliqua fit mentio de hærede masculo, appellatio hæredis nõ progreditur ad extraneos. in c.si cleric.§.ij.de feu. alie in col.x. facit quod no. in l.conuentionibus.ff. de verb.signific. & in l.Gallus.§.etiã.& ibi per Bart.
4 ff.de libe.& posth. ¶ † Not.etiam & tertiò, aliud dictũ singulare, videl

videlicet, ꝙ dispositio limitata in masculus, dicitur prohibita in fœmellis: quia quod vni applicatur, in cæteris denegatur. l. quod in rerum. §. si quis post. in fi. ff. de leg. j. pro hoc l. fideic. §. cũ esset. ff. de le. iij. & faciunt quæ dixi s. q. clxxxiiij. & q. ccxcix. Sed quid si in primo gradu substitutionis prohibeatur Trebel. an censeatur talis prohibitio repetita in sequentibus gradibus? vide quæ scripsi infrà quæst. cccccxcij.

a ¶ Liberis masculis. *Tu vide de tota ista materia, & de voluntate coniecturata istum, consil. lxxxvij. incip. addendo ad legationes. num. 1. ver. ex alio cap. per discursum.*

b ¶ Repetitum *Adde, quòd verba directa vnius substitutionis, trahuntur ad aliam directam. l. verbis. post glo. ibi circa fi. in ver. quæro, vtrum verba. ff. de vulg. & pupil. per. l. fi. C. de hær. inst.*

SVMMARIVM.

1 *Filius, an habeat ius in legitima, patre viuente.*

QVAESTIO CCCCLXXXVI.

1 VTrum filius patre viuente habeat ius in legitima? † Est huius quæsiti magnus effectus: quia si habeat ius patre viuente, pater de bonis suis nõ posset disponere, donando aut vendendo pro libito voluntatis. l. si fundum. & l. res tuas. C. de re. alie. non alie. vbi verò filius nullũ ius haberet, tunc ipse pater posset de bonis suis disponere, prout vellet, tanquã dominus, moderator, & arbi. l. in re mandata. C. mand. l. dudũ. C. de contra. emp. & ven. & super hoc dubio aliqui maiores nostri opinati sunt, ꝙ filius habet ius in legitima, patre viuente. ar. l. in suis. ff. de lib. & post. in qua opi. fuit Dy. & ita etiam videtur tenere gl. in auth. de hęre. & falc. §. si quis autẽ non implens col. j. veritas tamen est, ꝙ patre viuente, filius propriè non habet ius in legitima, nec sibi debetur: sicut nec patronus in bonis liberti viuentis. l. ij. ff. si quis à paren. fuerit manu. Et pro hoc videt̃ gl. in l. iij. ibi, sed rñdeo, &c. C. de iur. & fac. ign. & videtur tex. expressus in l. j. §. si impuberi. & ibi etiã tenet Bart. ff. de colla. bono. ¶ Non obstat d. l. in suis: quia imaginatione, & per quandã repræsentationẽ filius patre viuente
a reputatur dominus[a] nõ tamẽ per hoc sequitur ꝙ sit dñs, & ꝙ ha-
b beat ius in legitima:[b] cum legitima nõ debeatur, nisi post mortẽ. in auth. de triẽ. & semis. circa prin. ibi mediam eis relinqui totius substantię partẽ &c. col. iij. facit bene l. cũ ratio. ff. de bo. dãna. Ita etiã tenet Bar. in l. j. in fi. ff. de libe. agno. & hęc vltima opi. seruatur in iudicando, in d. curia parlam. Delphi. ¶ De materia legitimę debitæ filio: vide quę dixi suprà q. xciij.

Repue

a ¶ Reputatur dominus. *Adde quod legitur & no. inst. de hær. quali & diffe. in §. fin autē. in ver. sed sui. & ibi d. Io. Fa. in gl. scilicet ex artificio. Vbi dicit quòd filius nō est realiter domin⁹ bonorū paternorū, viuēte parēte aliàs sequeretur, quòd essēt duo domini eiusdē rei, quod esset obsonū. Quòd autē filius viuo patre existimatur dominus bonorū paternorū intelligitur verū, quo ad dominiū interpretatiuum & intellectuale: quia ex quo lex interpretatur, filiū esse eandē personā cū patre nostro, intellectualiter declaratur illū esse dominū & patrē. Secus quo ad dominiū verum & effectuale: quia dominiū, est quædā plenitudo quæ nō capit plures insolidum. l. vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. cōmodati. l. hæreditate. §. pater. ff. de cast. pec. l. iij. §. ex contractu. de acqui. poss. ita, inquit, penè formaliter do. Christophor. Por. in titu. hic alleg. v. col. in addit. per quem vide.*

b ¶ Ius inlegitima. *Vide do. Ant. de Are. in præalle. §. sui autem. in glo. æstimantur ibi. ff. pro hære. l. j. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Filio an debeat fieri suppletio in pecunia, vel de substantia patris.*
2 *Legitima filij non debet detrahi, de regno, ducatu, aut comitatu.*
3 *Borbonij Dux, quomodo succedat in regno Franciæ.*
4 *Borbonij Dux, feloniam commisit contra Ludouicum Francorū Regem.*

QVAESTIO CCCCLXXXVII.

1 PAter † in testamento hæredē suum particularē instituit. filiā suam in centū flor. vltra dotem per ipsum patrē eidē filiæ in contractu sui matrimonij constitutā. Modo filia non contenta, agit ad supplementū legitimæ. An debeat sibi fieri per hæredem supplementū legitimæ in pecunia, vel de substantia & bonis paternis? vidi istam quęst. plenè disputatam in quodam consilio recolendæ memoriæ do. Rodulp. de Seysigniaco, vtriusque iuris famosi doctor. qui temporibus meis decessit ab humanis, in villa Chamberiaci, qui in dicto suo consilio voluit substinere, ꝙ de iure debet fieri supplementū legitimæ de bonis, & substantia patris,[a] per multa iura. per eū ibi alleg. & specialiter per l. scimus. §. repletionem. C. de inoffi. testa. Posset tamen dici & probabiliter, ꝙ fiendum esset supplementum in pecunia, vt ipsum supplemētum, quod est accessorium, sequatur d. particulare legatum c. florē. quod est principale, & secundū ipsum reguletur: iuxta l. cū principali. ff de re. iu. & c. accessoriū. ext. à eo. ti. li. vj. Et pro hoc videtur tex. in l. si nō mortis. in prin. ff. de inof. test. ibi dū dicitur, aut si minus habuerit, quod deest, boni viri arbitratu repleatur, &c. Et ita secundū hanc partem, ꝙ fiat repletio legitimæ in pecunia, & nō de substantia seu bonis paternis, seruatur. Et vidi

seruari

ſeruari temporibus meis de ſtylo & conſuetudine prę́ſentis curię parlamenti,& aliarũ curiarũ præſentis patriæ Delph. Bal. tamen poſt Gul. & Iac. But. dicit, ꝙ ſi teſtator relinquit filio mille flore. pro legitima, ꝙ ſi filius velit illos mille flore. in proprietatibus & non in pecunia, poteſt habere. quam opi. reprobat Sali. tamen do. meus do. Io. de Graſsis, in d. §. repletionẽ. non ſequitur opi. Sali. ſed communẽ opi. Bal. & ſequacium. ¶ Super hac materia vide l. non amplius. §. fi. ff. de leg. j. Aliqui doct. de hac materia tangũt in l. qui vas. §. fi. ff. de fur. qui inducunt ad hanc materiam d. §. fi.

2 ¶ † Quo verò ad regna, ducatus, comitatus, & ſimiles, quę habent dignitatẽ, vt habetur in feudis, in tit. de feudo marchiæ, ducatus, & comitatus. in §. j. non eſt dubium, quòd legitima filij nõ debet de ipſis, regno, vel ducatu detrahi: ſed in pecunia tantũmodo debet eis fieri repletio, & legitima ſolui: vt dixi plenè. ſ. q. cccclxxvj.

3 ¶ † Quomodo Dux Borbonij poteſt ſuccedere in regno Franciæ? vide Bal. in c. j. de feu. marchiæ, ducatus & comitatus. Sed aduer-

4 tendum † circa hoc: quia de anno domini, M. cccclxv. & de menſe Februarij, Dux modernus Borbonij inſurrexit more hoſtili cũ certis ſuis fautoribus contra dom. noſtrum Ludouicũ regẽ Francorũ, & contra eum commiſit diuerſimodè feloniam, ex quibus dici poteſt dictum Ducem Borbonij eſſe in futurum priuatum dicta ſucceſsione regni Francię. ſi vnquam in eius perſonam haberet locum. Sed poſteà lapſis octo menſibus facta fuit pax inter eos, in qua pace Deus eos conſeruare dignetur.

a ¶ Subſtantia patris. *Ita videtur ſentire do. Pe. Ia. in tit. de cond. ex leg. omnimodo pro legitima portione debita filio. in §. cum autem dictus actor. in ver. præterea dicta ſententia. Circa ſupraſcriptum modum deductionis ſupplementi, ex ſubſtantia faciendi, verti debet arbitrium boni viri. & hæc eſt mens l. ſi ritè aduertatur. §. repletionem. hîc per authorem alleg. Et formaliter dicit d. Old. conſil. cxiiij. & hoc ſequitur d. Paul. de Caſtr. in predi. §. repletionem. in verſi. ſecundo no.*

SVMMARIVM.

1 *Lis non dicitur per ſimplicem citationem.*

2 *Ius vt dicatur pendere, ſex requiruntur. Quæ vide per diſcurſum, numero. 3. 4. 5. 6. 7. & 8.*

9 *Citatio ſimplex interrumpit præſcriptionem xxx. vel xl. annorum*

QVAESTIO CCCCLXXVIII.

a 1 LIs non dicitur pendere [a] per citationẽ factam, niſi per eã reus inſtruatur, ſuper † quibus ad iudiciũ trahitur ſeu vocatur. Caſus eſt in cle. cũ lite, vt lite pen. nihil innou. iuncta gl. fi. ſita ſuper

verbo, ad partē. vbi dicit Fran. de Zabarel. sex requiri ad hoc, ꝙ
2 prætendi posſit lis pendere. Primò ꝙ citatio emanauerit. Secūdò
3 ꝙ † à competenti iudice. Tertiò, † ꝙ ad citatum peruenerit vel per
4 eū steterit, vt d. cle. cum lite. Quarto, † ꝙ plenè per eā poterit in
5 strui ad quid citatus est, vt in d. cle. habetur, in fine. secundū Zen-
6 zel. † Quintò, ꝙ citatio sit apta, vt ibidem habetur in gl. † Sextò,
7 ꝙ nuncius sufficienter intimauerit b eam, vt in glo. fin. in fi. ¶ De
b hac materia, † quādo dicatur lis pendere, scripsi s. q. cccxxxvij. Et
8 licet citatio sola videatur sufficiens ad perpetuandum iurisdi-
ctionem: vt dixi s. q. cclxxxvj. Non enim sufficit ad inducendū li-
tis pendentiam. ita dicit glo. in d. clemen. super verbo, plenè. Ni-
si in citatione interueniant illa sex, de quibus s. dixi. Et ita in
hac materia vidi determinari in camera consilij. Simplex cita-
9 tio † habet etiam alium effectū, quia interrumpit præscrip. odio-
sam xxx. vel xl. an. vt plenè dixi s. q. ccccxvj. ¶ Quando res dica-
tur integra, vide infrà, quæst. ccccxcj.

a ¶ Pendere. *Lis dicitur pendere, primò per oblationem libelli. l. j. C. vt lit. pen. Secundò, per appellationem, in titu. nil nouari ap. pen. Tertiò per relationem vel consultationem factam superiori per iudicem. l. ex eo. C. de appel. Quartò, per iudicis recusationem. c. secundò requiris. & c. cum speciali. de app. & in l. apertiſſimi. C. de iudi. Quintò, per restitutionem in integ. C. de in inte. rest. post. nil. no. fieri. Sextò, per libelli porrectionem. l. j. & ij. quando libel. prin. da. Septimò, per impetrationem iudicis. de appel. suggestum. de testib. causam. ij. domi. Cardi. in clemen. ij. vt lite pen. in iij. oppo. Octauò, per commiſſionem causæ ibi, quartò oppo. Et hæc vera, quo ad impediendam impetrationem: quo verò ad reuocationem attentatorum, requiritur citatio: vt ibidem traditur per dominum Cardinalem, & adde ibi dicta per eum in quinta oppositione.*

b ¶ Intimauerit. *An autem credatur nuncio: in hoc dicit dominus Felynus in c. j. de iudic. quòd creditur nuncio se citaſſe debitè: tamen non creditur ei de commiſſione iudicis, niſi eam ostendat, vel probet.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium conceſſum per principem alicui villæ de exēptione pedagij per terrā eiusdē Principis an extēdatur ad terras posteà quæsitas, vide nu. 3.*
2 *Villæ comprehenduntur appellatione terræ.*
4 *Immunitatum conceſſio, an sit realis, an personalis.*

QVAESTIO CCCCLXXXIX.

PRinceps concesſit libertatem seu immunitatem hominibus
1 alicuius villæ terræ suæ † siue patriæ, quòd nullatenus pe-
dagiū soluere teneantur in tota terra sua. Qui princeps ex post
acquirit

acquirit vnam vel duas villas intra terminos terræ suæ situatas. in quibus pedagium ab antiquo solui consueuit. Nunc quęritur vtrũ ipsi homines virtute talis libertatis sint,& esse debeant exẽ-
a pti à præstatione pedagij in talibus villis acquisitis. [a] Et videtur dicendum ꝙ non, obstante pronomine, terra sua, in tali priuilegio adiecto, quod ad futurã nõ porrigitur terrã. l. si ita. ff. de auro & arg. le. l. vxor. §. testamento. & l. his verbis. ff. de leg. iij. Item pro hac parte est gl. quæ videtur decidere istam quæst. in c. cũ capella ducis Burgundiæ. extrà de priuil. & excessibus priuilegiatorum. In contrariũ videtur tali ratione: nã princeps sic cõceden do,& indefinitè loquendo, potuit prouidere respectu terrę per eũ acquirendę. Ideò dicta verba, terra sua, ad futuram terram porriguntur. l. si seruus. ff. de serui. vr. præd. Considerato etiam, quòd
2 appellatione † terræ, villæ comprehenduntur. c. cũ in partibus. extrà de verb. sign. in antiquis. Et quia beneficium principis latissimè debet interpretari. l. beneficium. ff. de const. prin. cũ sua materia. Prætereà, tales villæ sic acquisitæ & infra limites terræ suæ situatæ, statim facta acquisitione censentur esse de terra sua, perinde acsi ab initio forent. Patet, quia ipsi terræ accedunt. l. si ex toto. in ij resp. & in l. quod in rerum. §. j. ff. de leg. j. Ea enim quę ad augmentũ terræ suæ acquirũtur, debẽt ad idẽ censeri,& dici, sicut de terra ipsa. l. prædiis. §. qui domum. & l. vxorẽ. §. legauerat. ff. de leg. iij. Et facit pro hoc quod dixi s̃. q. cclxv. Itẽ facit ad hoc etiã, quia libertas respectu habitantiũ alicui loco concessa, porrigitur etiam ad illos, qui posteà veniũt habitaturi. l. forma. §. quan-
3 quã. ff. de censi. Et † ita in hac patria Delphin. seruatur de consuetudine, quòd tales libertates & immunitates extenduntur etiam ad terras & villas posteà acquisitas per principem, prout etiam dixi in d. quæst. cclxv. ¶ Et super his vide quæ dixit Specu. in tit. de instru. edi. in §. non autem. ver. sinautem dubium &c. ¶ Vtrum
4 autem † talis concessio sit realis vel personalis, vide Bartol. in l. pater. ff. de serui. legat. & in l. quia tale. ff. sol. mat. ¶ Quis possit tales libertates concedere, dixi s̃. q. cccliiij.

a ¶ Acquisitis. *Vide do. Cyn. in l. placet. C. de sacrosan. eccl. & d. Bar. in l. damni. §. is, qui ædes. ff. de dam. infect.*

SVMMARIVM.

1 *Mensuræ qualitas, & forma, & vbi asseruari debeat.*
2 *Mensurarum concessio, & signatio, & fractio minus legitimarum, sunt mixti imperij.*

QVAESTIO CCCCXC.

MEnsuræ debent fieri æreæ vel lapideæ, & poni in ciuitati-
1 bus† vel villis in locis publicis, vt vnusquisque tributarius sub oculis rerum omnium modiis constitutis sciat quid debeat susceptoribus dare. l. modiis. C. de suscepto. præpo. & arca. lib. x. Et vide text. no. de mensur. & pond. loquentē, & quomodo debent esse iustæ: in auth. de col. §. eos. col. ix. Et quomodo debent custodiri in ecclesia, in §. fin aūt collatores. eadē collat. Et debēt signa-
2 ri signo seu armis domini, l. ij. C. de fru. Alex. lib. x. †talia facere,
3 & mensuras concedere, vel signari facere, & minus legales[a] frangere, sunt misti imperij: vt ponit Pet. Iac. in titulo de mix. impe. in fin. & ita seruatur in diuersis locis huius pat. Delphi. & obseruari faciunt domini locorū. & ita etiam facio obseruari in villa mea sancti Alb. in baroniis, vbi mēsuræ sunt signatę armis meis.

a ¶ Minus legales. *Adde quòd falsantes mensuras, per pœnam furti tenentur. l. pen. ff. de fal. Et nota quòd mensura debet esse æqualis. & in dubio statur mensuræ vicinorum locorum: vt not. in c. ex parte. extrà de cen.*

SVMMARIVM.

1 *Res quando dicatur integra, vt mandatum non expiret morte mandantis.*

QVAESTIO CCCCXCI.

PRælatus quidam certas fecit ordinationes, quarum executio-
a nem[a] commisit alij ex officiariis suis. †Vtrum mortuo tali
1 prælato cōmissarius per eum deputatus possit ad executionē sibi commissam procedere? dici potest quòd sic, vt in ca. si super gratia. de off. dele. li. vj. & l. fundi. ff. de acq. pos. & ita ibidē tenet Bar. Nec obst. iura dicentia. quòd mortuo mādatore, re integra, soluitur mandatū. l. ij. §. sed & si quis. ff. de donatio. & ibidē vide per gl. & Bar. & l. eius. §. quas vero. ff. si cer. pe. & per Io. Fab. inst. mād. §. item adhuc. Quia ibi mandatū, & id respectu cuius fiebat mādatum erat integrū. in casu verò isto, id, respectu cuius fuerat facta commissio, non erat integrū. Patet: quia ante eius decessum ordinationes fuerant factæ: nec restabat nisi ipsas executioni deman-
b dari. Et ideò est verū dicere rem non fuisse integrā. [b] Hoc probat clare dictū c. si super gratia. ¶ Vide de hac materia, quę dixi suprà q. cxix. & infrà q. ccccexlviij. Sed quando dicatur lis pendere, vide c. si men. vt lit. pen. lib. vj. & vide super hoc q. ccccIxxxviij.

a ¶ Executionem. *Not. quòd si iudex dedit licentiam executori siue nuncio, vt capiat debitorem Titij, poterit eum capere, etiam finito officio. Et hoc limi. secundum d. Ang. si causa cognita illud concessum fuerit executori:*

quia

quia tunc sicut virtus licentia est perpetua: ita & mandatum executoris. Secus si fuisset concessa sine causæ cognitione: quia tunc ex quo sic absque causæ cognitione, est lata interlocutoria, & sic exorbitantur, meritò illa expirat finito officio: vt refert do. Ioan. de Imo. in l. fundi vendi. in versi. & per hoc. ff. de acquir. poss.

b ¶Integram. *In iudicijs autem res desinit esse integra, quando procurator actoris sit dominus litis per litis contest. & procurator rei per satisdationem. Bald. in negotijs autem dicitur res integra, antequàm negotium sit positum in aliquo, cum sumptu: aliàs secus; si negotium sit positum in aliquo ordine, cum sumptu: per Bal. in l. mandatum. in ij. quæst. C. manda.*

SVMMARIVM.

1 *Moneta aurea an contineatur appellatione monetæ.*

2 *Aurei quot faciant libram auri.*

QVAESTIO CCCCXCII.

1 VTrum appellatione monetæ contineatur †moneta aurea? videtur quòd sic: ac etiam argentea. l. ij. glo. posita super verbo, numos: & glo. posita super verbo, pecuniæ. C. de fal. monet.
a Nam appellatione pecuniæ[a] tam aurũ quàm argentũ cõtinetur. l. pecuniæ. la iij. & l. pecuniæ. la ij. ff. de verb. sig. Hoc etian probatur ex generalitate rub. C. de fal. mo. sub qua ponuntur leges loquentes tam de moneta auri, quàm etiã argenti: prout ex tenore l. j. & ij. eo. ti. videri potest. ¶Quod facit ad quæstionẽ, pater, quidam constituit in dotem filiæ suę mille flor. auri monetæ currentis in Delp. qualiter debeant intelligi hæc verba? Dicendũ videtur, quòd mille floreni, in moneta aurea currenti in Delp. censentur constituti: qui in moneta aurea tunc currenti debent solui ad auri rationem: aliter verbum, auri, subiunctum, de nihilo operaretur: quòd tamen non est dicendum. l. si quando in prin. ff. de leg. j. Et ideò considerato, quòd nulli floreni auri cuduntur in hac patria Delph. nec cudi consueuerunt, solui debent dicti floreni auri in scutis auri currentibus in Delphi. Consuetudo enim regionis in talibus debet attendi. l. semper. ff. de regu. iur. ij. responso. & l. numis. ff. de leg. iij. l. imperatores. ff. de cõtrah. empt. & vend. hoc ponit Bart. in l. Paul. in iij. q. in fin. ff. de solutio. hanc quæstionem sæpissime vidi in facto, dum practicabam. & posteà in hac curia parlamenti vidi determinari, & ordinari dictos flo. debere solui in moneta ad rationẽ auri, vel in scutis auri, ad rationẽ auri computatis duobus scutis auri cursum habentibus pro tribus flo. auri, & cõtrà, per rationes prædictas. ¶Sed iuxta præmissa, quæro,
2 †quot aurei faciant libram auri. pro cuius declaratione sciẽdum

est, quòd de libra auri sunt tex. in l. Quintus Mutius. la. ij. ff. de aur. & ar. leg. & in l. vna. C. de monop. & in l. duo. C. de suscepto. præpo. & arca. lib. x. & in auth. de armis. collatione vj. Et septua-
b ginta duo[b] solidi faciunt librã auri: vt in l. quoties. & ibi glo. expressè dicit. C. de suscepto. & arca. eo lib. & ibi solidus, accipitur pro aureo: vt no. in l. quoties. & in l. quicunq;. C. de seru. fugi. & faciunt nota. per glo. instit. de pœna te. litigan. in §. fin. Ideò ccccc. solidi, de quibus in l. si quis pro redemptione. in fi. C. de don. ibi accipitur solidus, pro aureo, quorum lxxij. faciunt libram auri. Ita dicit Cy. in d. l. si quis pro redemptione. Sed quid de libra argenti? habetur de libra argenti, in l. si clericus. C. de episc. audien. Et pro singulis libris argenti, v. solidi inferuntur. vt in l. j. C. de argenti precio. quod the. infertur lib. x. ¶ Circa tamẽ solutionem istarum librarum solidorum, debet consuetudo regionis attendi. l. circa. C. locati. & facit glo. in l. si quis argentũ. C. de dona. De his etiã scripsi in apparatu statuti, Si quis per literas. in gl. super verbo, marchis argenti. & non potest peti aurũ, pro libris vel solidis argenti, nec econtrà, sicut dicit Bar. in l. Paulus respõdit. ff. de solutio. quia debet tantũ agi ad id, quod est in obligatione: aliter petitio esset inepta, & reus absoluẽdus est, quando petitur aliud, quàm sit in obligatione: vt dixi: vt plenè etiam suprà q. ccclviij.

a ¶ Appellatione pecuniæ. *Et quid veniat appellatione pecuniæ, etiam attento communi vsu: vide Bar. in l. talis scriptura. ff. de leg. j. Et quot modis accipiatur in iure pecunia, tradit Phi. Corn. in consi. xxix. incip. licet claram. col. ij. ver. restat vt deueniam. in iiij. volu. & an appellatione auri, veniat anulus: Bar. in l. cum aurum. ff. de auro & arg. leg.*

b ¶ Et lxxij. *Aduerte, quòd solidi, id est, auri qui hodie sunt in vsu, non minus valent quàm olim. cum de modern. ad constituendam libram auri requiruntur xcvj. auri. secundum d. Panor. in c. conquerente. extrà, de offic. ordina. in iij. col. versi. in verbo, duos solidos.*

SVMMARIVM.

1 *Pecuniæ mutatio si fiat, & agatur de solutione, an de fortiori vel viliori fienda sit solutio.*

2 *Thares Abrahæ pater, primus monetam cudit.*

QVAESTIO CCCCXCIII.

1 SI fiat monetæ mutatio, † & agatur de solutione fienda, an quis cogi possit ad recipiendum monetam, quæ mutata est in bonitate, & debilior facta? dic quòd non. Et est ratio, quia debet attendi id quod verisimiliter actũ est inter contrahentes, & secundum id debet iudicari: aliter sequeretur, quòd res vendita, quæ fuit

fuit iusto precio vendita, daretur pro minus iusto pretio. ideò audiri non debet talis emptor in detrimentum venditoris, per l. Paulus respõdit. ff. de solutio. & quod habetur in c. olim causam. extrà de cen. In his enim, & cæteris contractibus attendi, & sequi debet, quod actum est. l. semper. ff. de regulis iuris. vbi dicit gloss. sic formaliter. Item actum intellige etiam tacitè, ratione rei quæ venditur, quæ secundum opinionem omnium valet decem libras imperialium: ideò non est audiendus, qui de Veronensibus supinè dicit, se sensisse: cum non est verisimile, &c. pro hoc bene facit lex, imperatores. iuncta glo. ff. de contrahen. empt. & vend. Ita dicit Bart. in d. l. Paulus. circa princip. ibi dum dicit. Item, quia dixi verisimilitudiné, pro hoc etiam bene facit quia solutum non videtur, quod deterius soluitur. l. j. §. si res. ff. deposit. & l. iij. §. j. ff. commo. nota. glo. in l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pignor. act. Et quia graue est fidem fallere. l. j. in princ. ff. de constit. pec. Princépsque obligationes iam contractas præsertim naturales non voluit immutare, licet pecuniam mutauerit: vt notat Salyce. in l. si ex legati causa. in quæst. quæ incipit: iuxta prædicta moueo dubia, &c. ff. de verb. oblig. in sua repetit. sequitur propterea talem emptorem audiri non debere. Hoc etiam probatur vna tali grossa & palpabili naturali ratione. Ponamus, quòd à tempore venditionis citra facta est moneta de corio, sicut fuit tempore captiuitatis regis Io. de qua moneta licet curribilis sit centum flor. non valent duos florenos de moneta currente tempore contractus: durum esset & contra rationem, quòd venditor cogeretur recipere solutionem in tali moneta, non enim est verisimile, contrahentes de tali moneta cogitasse: quam futuram esse ignorabant. ratio enim naturalis etiã debet attendi, cùm pro lege habeatur. l. cum ratio naturalis. in prin. ff. de bo. dam. Et pro hoc bene facit, quod ponit Dy. in c. inspicimus. de reg. iur. lib. vj. vbi ponit coniecturas. contra tamen prædicta videtur glo. decreti in c. quis ignorat. xxxij. quæstio. iiij. super verbo nostro. vbi dicit argumentum, quòd si primò currebat fortior moneta, & modo currit vilior, de mandato principis liberor, soluẽdo viliorem. de contrahen. empt. & vend. l. imperatores. Sed ibi subiungit illa gloss. decreti verba sequentia, arg. contra. extrà de censibus. ca. olim. in fin. ff. si cert. pet. l. cùm quid. Et sic non videtur contrariari illa gloss. imò videtur, quòd non possit fieri solutio de debiliori: dum ibi subiungit, argumentum contra, &c. quia quando aliquis doctor recitat plures opiniones, videtur residere in illa,

vera quam vltimò recitat. Nec esset opinio illius gl. si tenere voluisset, quòd de debiliori moneta esset fienda solutio: quia ipsa loqueretur contra veritatem, per rationes suprà in princ. deductas, vel posset intelligi d. gl. decreti in his, quæ reiterationem recipiunt, vt in præstatione census, vel annuæ pẽsionis, in quibus tantum damnum non versatur: sicut in his, quæ tantum semel præstantur & soluuntur: nec reiterationem recipiunt: vt est in dote constituta, vel in pretio alicuius rei venditæ. arg. extrà de decimis. in cap. beneficium. vbi decima, quia reiterationem recipit, debet solui in moneta vsuali, seu curribili tempore solutionis. Imò dicit ibi gl. super verbo, simpliciter. ꝙ si dictum fuisset expressè, quod de moneta aliqua deberet solui: vt potè de florenis, vel scutis auri, ꝙ de illa deberet solutio fieri. arg. c. dilecta. extrà de præscri. in antiquis. facit l. j. §. si conuenerit. ff. depositi. Et maximè, si iuramentum interuenerit, quòd omnino debet seruari. auth. sacramenta. C. si aduer. vend. l. si quis maior. C. de transac. c. licet. de iureiu. in antiquis. Vel potest dici, ꝙ gl. decreti loquitur in contractu lucratiuo: vt potè donationis vel legati: quia tũc de moneta vsuali, licet vilior existat, potest solui. ar. l. si quis argentum. in prin. iũcta gl. super verbo, æstimatione &c. C. de dona. Et est ratio propter l. ad res. ff. de ædili. edict. & vt benignius agamus cũ donatore. l. Nezẽnius. ff. de re iud. ita dicit do. Old. & videtur ita dicere Azo in summa. in tit. de don. Concludo ergo, quòd debet fieri solutio in moneta currente tẽpore contractus: siue esset illo tempore fortior siue debilior, & ita seruatur in iudicando: nisi alter tempore contractus esset actum inter partes. Non tamen nego neque intelligo, quin debeat fieri solutio de moneta vsuali tempore solutionis, ad valorem alterius monetæ currentis tempore contractus: iuxta d. cap. olim. cùm ibi not. & per not. per gl. in d. §. qui reprobos. hoc etiam sentire videtur Bar. de Sal. in d. l. si ex legati causa. Sic etiam isto tempore, quo currit debilis moneta ad rationem vigintiquinque grossorum pro scuto auri, soluũt exactores Delph. & alij nobiles huius patriæ Delp. qui sibi solui faciunt eorum cẽsus de ista parua moneta, ad rationem
a tamẽ bonæ monetæ. ¶ De hac materia,[a] vide plenè Bar. in l. Rutilia Polla. ff. de contrahen. emp. & vend. & in d. l. Paulus respondit.
b & Fran. de Zaba. in clem. ij.[b] de decimis. & gl. & Inn. in d. c. olim. extrà de censibus. & Henr. Bohic in c. quanto. de iureiu. Et Spec. tit. de oblig. & solut. §. ij. circa finem. Cy. in l. in minorum. C. in quibus cau. in integ. rest. non est necessa. & Io. Fab. institit. quibus
modis

modis tollitur obl. in prin. & Dy. in c. inſpicimus. de re.iur.li.vj. ¶De materia reachetorum, vide Bart. in l. quoties in diem. ff. de ver.obl. An contractus reracheti ſit vſurarius plenè dixi in tractatu meo de cōtractibus illicit. qui vſur. dici poſſ. in §. quid ſi ven-
2 didi tibi domum. &c. ¶† Quis primò fabricauit monetã? dic ꝙ Thares, pater Abrahæ: ſicut recitat Albericus de Roſate in ſuo repertorio ſuper verbo moneta. ¶Item cui vel quibus competat ius monetam cudendi, vide quæ dixi ĩ.q.ccccxcviij. Si debeantur mihi xxx. floreni auri, an potero petere xx. ſcuta auri? dic, quòd non: quia ſcuta non ſunt in obligatione, nec poteſt peti aliud, quàm ſit in obligatione, nec etiam valor rei, quæ in obligatione conſiſtit, vt plenè dixi ſuprà quæſtio. ccccliij.

a ¶De hac materia. *Adde d. Bal. in conſi. cxxxvij. breui, incipit, ſuper eo, quod quæritur, an valor monetæ. & in l. cum quid. in ij. col. in verſic. extrà quæritur. ff. ſi cert. pet. & ibi d. Bar. in vlt. col. in verſi. & hæc faciũt.*

b ¶Franciſcus de Zaba. in cle. ij. *In iij col. in verſi. xiij. quæro. & hunc omnino videas.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra minorem xxv. annis, curatorem non habentem, eſt ipſo iure nulla. Et quid de contractu. nu. 2.*

QVAESTIO CCCCXCIIII.

1 SEntentia lata contra minorem viginti†quinque annis, curatorem non habentem, eſt nulla ipſo iure. l. præſes. C. quomo. & quando iudex. ex l. acta. §. fi. ff. de re iudic. Sed quid ſi cauſa agitata fuerit per procuratorem conſtitutum à minore curatorem
a non habente, an valeat ſententia? dic quòd non. [a] l. non eò minus. C. de proc. & l. licet. eo. tit. hoc voluit dicere gl. in l. neque. ſuper verbo, interuenire. C. de procura. in q. ibi no. Nec obſtat l. cum & minores. C. ſi aduerſus rem iudi. vbi cauſa agitata per procuratorē inſtitutum à minore curatorē non habente, valet & tenet: licet ſibi beneficio reſtitutionis in integrum ſubueniatur. Quia verbum, legitimè, ibi ſubiunctum, tollit contrarium. vbi gl. dicit legitimè, ſcilicet à minore, cum authoritate curatoris. d. l. neque iſtud. idem dicit gl. in d. l. neque ſuper verbo, interueniente. & ſi opponatur de l. curatorem. C. de in integ. reſti. mino. vbi contra-
2 ctus† celebratus à minore, curatorem non habente, valet & tenet. ergo idem in iudicio, vel ſententia eſt dicēdum, cum in iudiciis quaſi contrahatur. l. iij. §. idem ſcribit. ff. de pecu. Dicendum eſt, ſecundum omnes, quòd non: [b] licet nulla lex hoc dicat. Ita dicit Accurſius gloſator, in d. l. cum & minores. quam glo. ſequuntur

omnes doct.super qua dicit Bart.ꝙ imò videtur tex.in l.acta.§.fi. ff.de re iudi.Pro hoc etiã videtur text.quẽ ipsi nõ allegãt,in d.l.si præses.in fine.& de hac materia,vide Bar.in d.l.cum & minores & in l.contra pupillum.ff.de re iudi. ¶ Sed aduerte ad præmissa:
c quia præmissa vera sunt,vbi minor xxv.annis [c] nõ iurasset [d] acta
d seu agenda per procuratorem nomine ipsius adulti in iudicio habere rata,& contrà non venire. Quia si minor adultus iuret habere rata acta per procuratorem suũ,& non contrauenire, prout communiter fieri consueuit:tunc eo casu processus non redditur nullus.defectu authoritatis curatoris:quia iuramentum eum repræsentat maiorẽ,sicut in cõtractu.& dicit gl.super verbo, cõtractibus.in fi.quã gl.sequitur Bar.in auth.sacramẽta.C.si aduersus vend.Et ita seruat in iudicando dicta curia parlamenti: vt plenè etiam dixi suprà quæst.xxxv.vide de hoc in cxxx.cons.meorum.

a ¶Quòd non. *Et est ratio,quia si curatorem non habeat,non potest esse in iudicio, saltem conuentus: sed debet sibi petere curatorem dari: vt C. qui dari tu.possunt.l.vniuersis.& institu.de cura.§.fi. Et sic non valet sententia contra eum lata. Et hoc probatur clarè,in l.acta.§.fi.ff. de re iudicata. Ista formaliter dicit Saly in l.cùm & minores.in secunda oppositione.C.si aduersus rem iudica.firmat dominus Petrus de Imola in prædi.l. acta.in §.contra.*

b ¶Quòd non. *Quærit Bal.in l.non eo minus.C. de procu.quid si sententia non est lata,an valeant acta cum minore iudi.& respõdet,quòd acta in fauorem minoris valeant:aliàs non.vide eum ibi.*

c ¶Minor xxv.annis. *Maior tamen xliiij.quia impubes iurare nõ potest. l.qui iurasse.ff.de iurei.xxij.q.v.paruuli.& Spe.de test.§.j.ver.item excipitur,quòd est impubes.*

d ¶Non iurasset. *De hoc scilicet an iudicium minoris firmetur iuramento: vide istum consi.ciij.inci.nobilis Ioan.de Monte arserio.nu.2.vers.ad secundum.ibi,non obstat etiam.in iiij.decis.xxxv.*

SVMMARIVM.

1 *Submittens se misericordiæ alicuius, an intelligatur se submisisse eius arbitratui.*

QVAESTIO CCCCXCV.

1 ILle,qui se submittit misericordiæ alicuius domini,†bannereti,vel iudicis,se submisisse intelligitur eius arbitratui.in c.sanè.& c.veniens.& ibi per Inn.de hac materia extrà , de renuntiatione.ita tenet Io.Fab.inst.de cõtrahẽ.empt.& ven.in §.pretium. versi.qui incipit,item quid si misericordiæ, &c. & dicit Ray.de Sabanaco in l.post decisionem.C.de fur.quòd vbi aliquis se submittit

mittit gratiæ & misericordiæ curiæ, videtur se submittere, sub cōditione, si fiat sibi gratia, ideò in effectu nō valet submissio, nisi fiat sibi gratia, per d.c.sane.&no.p Inn.in d.c.veniēs. De submittē te se alienę iuris.dixi s.q.lxxvij.¶ Itē de illo, q se submittit ad carceres, dixi s.q.lxj. Itē de illo, qui se submittit cognitioni iudicis nō sui: an per hoc videatur iurisdictio prorogata: vide, quę dixi s. q.ccclxx.¶ Itē an ciues Gratio. se possunt submittere curiæ parlamenti: dixi s.q.cclxxv.¶ An quis possit se submittere ad carcerē, vt possit incarcerari pro debito priuato, vel fiscali: vide plenè Io. Ferra.in ti.forma executionis sententiæ.ibi, addo & v.reme.&c.

SVMMARIVM.

1 *Clausulæ, detractis detrahendis, vsus in fideicommissaria substitutione.*

2 *Reus quando dicatur esse in mora.*

QVAESTIO CCCCXCVI.

1 SI fideicōmissarius † post euentū cōditionis substitutionis fideicōmissariæ petat hæreditatem sibi restitui, absq; adiectione illius clausulæ, detractis detrahēdis, an hæres hæredis rogati, quī ipsam hæreditatē possidet, habeat iustā causam recusandi ipsam hæreditatem restituere, ad hoc vt excusetur à mora propter fructus per eū perceptos post euētū conditionis ipsius fideic. Et pro decisione huius dubij præmitto, ꝙ duo sunt iura, quæ sibi videntur cōtrariari, videlicet l.qui solidū.in prin.ff.de leg.ij. vbi sic dicitur, Qui solidū fideic.frustra petebat hærede Falc.obiiciente, si partē interim solui sibi desiderauerit, neq; acceperit, in ea morā passus intelligitur. Per quā legē apparet, ꝙ iusta causa in parte, non tollit morā in alia parte. Et ita summat eam Bart. Aliud ius est, videlicet in l.in fideicōmissi.circa prin.ibi, tametsi non facilè euenire possit: vt mora non præcedēte perueniatur ad iudicem: vt puta legis Falcid.rationē interuenisse, &c.ff.de vsur.per quam l.apparet ꝙ si quis ad iudicium vocatus, iustā habeat causam se defendendi in toto, vel in parte, respectu eius, quod ab eo petitur, ipse in mora esse non videtur. hinc est, quòd inde dicitur in l.sciendum.in fi. eodem tit. quòd vbi exceptio aliqua iusta & admissibilis per vocatū ad iudicium allegatur, mora facta non videtur. Per quę iura propterea Bar.dicit & notabiliter in d.l.qui
a solidum. quòd vbi aliquis conuentus opponit exceptionem [a] pro parte, nisi actor dicat, exceptione opposita, se esse paratum aliam partem recipere, respectu cuius exceptio non opponitur, reus
2 non videtur esse in mora. Sic † intelligitur dicta l. in fideicommissi. Vbi verò exceptione opposita pro parte actor dicit reo,

da mi

da mihi aliam partem, quæ non est in controuersia: & cuius respectu nulla opponitur exceptio: tunc isto casu reus videtur esse in mora constitutus respectu talis partis. Sic intelligitur d.l. qui solidum. & est ratio secundũ eum. Quia quãdo petitur totum, reus non tenetur offerre partem: quia non est verisimile, quòd actor vellet eam recipere. l. tutor. §. Lucius. ff. de vsur. Ideò actor excep. partis opposita exprimere debet ac protestari, quòd est paratus partem recipere. Ita dicit ibidem Bart. Et ideò cum dictus fideicommissarius in petitione sua non subiunxerit illa verba: detractis detrahendis, ipse hæres rogati ad iudiciũ vocatur, iustam habuit causam se opponẽdi, ac excipiendi contra & aduersus talem petitionem factam per dictum fideicommiss. respectu totius hæreditatis. Et hoc propter detractiones tam quartæ Trebellianicæ, quàm etiam funerũ impensæ, debitorúmq; & legatorum testatoris per eius hæredem solutorum. Necnon reparationum & melioramentorum in rebus hæreditariis factarũ, quæ detractiones in vim exceptionũ, pro parte dicti hæredis propositarũ sunt de iure admissibiles, elidẽtes in parte petitionem dicti fideic. Ad cuius onus propterea solutio legatorũ insolidum, debitorum verò & funeris impensæ, necnon expensarum in reparationibus & melioramẽtis rerum hæreditariiũ factarũ pro tribus partibus spectat & pertinet, & hæc probantur in l. ij. iuncta gl. C. ad Treb. & l. j. §. fi. iuncta gl. ff. e. tit. & l. vbi. §. fi. iunctis etiã no. ibi per Bar. & l. mulier. §. sed ipse tibi. ff. e. tit. & tetigi s. q. ccxcvj. Quæ sic soluta dictus hæres hæredis rogati, ac impensam potuit & debuit detrahere, & sic de hæreditate petita, retinere vsq; ad concurrentem quantitatem, donec sibi de præmissis facta solutione. l. si in area. ff. de cond. indeb. & §. furta. instit. de obl. quæ ex male. na. Ex quibus propterea sequitur dictum hæredem respectu totius hæreditatis, ad iudicium vocatũ non esse, nec dici posse fuisse in mora, neq; in toto neq; in parte, secundum Bar. in loco præall. quem etiam sequitur d. Sal. in l. si ex legati causa. in q. quæ incipit, pro euidenti tamen declaratione, quæro, si creditor plus debito petat: an super vero debito constituat debitorem in mora, &c. ff. de ver. oblig. in sua repet. & ibi determinat, quòd non. Et ita vidi determinari in hac curia parl. An pro re particulari restitutioni subiacente debeat detrahi Trebellianica. vide quæ dixi suprà quæst. cccclxvj. De aliis detractionum materiis scripsi copiose in tractatu meo detractionum per xxv. quæst.

a ¶ Opponi excep. *Non tamen tenetur opponere: sed poterit simpliciter petition*

titionem negare.l.is qui ducenta.§.vtrum.ff.de reb.dub.& hoc secundum regulam, quæ dicit,cuius aliqua particularis est falsa, eius vniuersalis simpliciter est falsa.Spec.tit.depositi.§.septimò videndum occurrit.versic. xj.considerandum est.ibi,vel si velit caut.

SVMMARIVM.

1 *In mora an quis constituatur ante interpellationem.*

QVAESTIO CCCCXCVII.

1 IVxta præmissam quæstionẽ,quæro,an euentus† conditionis fideicõmissi vniuersalis cõstituat hæredẽ hæredis rogati in mora ipso facto.Credo,quòd non.Ratio:quia in obligatione,quæ est
a pura ab initio,quis nõ constituitur in mora [a],nisi per interpellationẽ.l.mora.in prin.ff.de vsur.ibi, mora enim fieri intelligitur, nõ ex re,sed ex persona,id est, si interpellatus loco opportuno nõ soluerit,&c.Et in l.si ex legati causa.ff.de ver.obl.Ita etiam fieri debet in obligatione cõditionali, postquã est purificata:aliàs sequeretur,quòd in pũcto,quo quis obligatur per euentũ cõditionis,illo eodem pũcto cõstitueretur in mora:quod tamẽ est absurdũ.l.quod dicimus.ff.de solut.& l.promissor Stichi.ff.de cõst.pec.
b Ita dicit Guli.de Cug.in l.quod te.ff.si cert.pet.& Cy. [b] in l.si minorũ.C.in quib.cau.in inte.rest.nõ est necessa.& Bar.in l. quoties in diem.ff.de verb.oblig.conclusio quòd dictus hæres non potest argui de mora.¶De materia moræ,vide plenè per Bar.in l.si insulã.ff.de ver.obl.& Sal.in l.si ex legati causa.ff.eo.tit. in sua repeti.

a ¶In mora. *Quid autem si minor committit moram, an restituatur aduersus commissionem moræ:vide per Bart.in l.in minorem. circa fin.vers. quæro hic.C.in quib.cau.in integ. rest. non est neces.*

b ¶Et Cy. *In iij.col.in vj.q.aliter tamẽ videtur sentire d.Odof.ibi,in v.col. in ver.sed quæro hic.ibi,licet non habebant necesse,&c. Sed quòd euentus conditionis constituat in mora,tenet d.Alex.& dicit esse communem opinionem:vt in l.quoties.in ij.col.in versic.item inducitur.ff.de verb. oblig.*

SVMMARIVM.

1 *Monetam cudendi ius,cui competat.*

2 *Vectigal exigendi ius,per consuetudinem acquiritur.*

QVAESTIO CCCCXCVIII.

1 CVi competat ius cudendi monetã? dic quòd ad† Imperatorẽ solum,& duntaxat de iure,vt in c.quæ sunt regalia. ibi,moneta,&c.in feudis.col.x.Attamen de iure speciali,vtpotè priuile-
a gio vel cõsuetudine,bene potest acquiri & cõpetere tale ius [a].De priuilegio probatur,quia ea quę cõpetunt principi,bene possunt per eũ committi.& in priuilegiũ alicui dari.l.fi.C.noua vect.inst.

non

non posse. facit quod not. gl. in c. quòd translationem. ext. de off. deleg. de consuetudine probatur in l. si quisquam. ff. de diuers. & temp. præscr. & C. de fund. limitro. l. j. & de pascu. publ. l. j. lib. x. Et est bona ratio: quia quæ potest princeps, potest facere consuetudo: vt in c. super quibusdam. §. præterea. extrà de verb. sign. facit quod ponit Cyn. in l. j. C. de emend. lib. vbi istud dicit. Item tenet & ponit Henr. Bohic, in cap. quanto. extrà de iureiur. in ij. dist. allegat extrauagantem Ioan. xxij. quæ incipit, prodiens, &c. Hinc est, quòd nos videmus, quamplures principes & prælatos, qui cudi faciunt monetam, quod est ex priuilegio vel consuetudine: sicut duces Borbonij, Sabaudiæ, Archiepiscopus Ebrudunens. Episcopus Lausanens. Episcopus sancti Pauli Tricastrensis diœcesis. Princeps Auraicæ, & plures alij. Istud etiam vna alia
2 ratione comprobatur: quia † licet ius exigendi vectigal, sit de iure regalium: vt in cap. j. quæ sint reg. Attamen tale ius per consuetudinem acquiritur. l. fin. §. præterea. alle. Idem tenet Bart. in l. si publicanus. ff. de pub. & vectig. Idem tenet Cyn. in l. j. C. noua vect. instit. non pos. & ibi ponit plures bonas rationes, & bene vrgentes. idem etiam tenet Spe. in tit. de cau. pos. & propr. in §. quia verò. ver. quid de colligentibus pedag. &c. Istud etiam tenent doc. in l. j. super glos. in qua fit mentio de priuato. C. de imp. lucr. descrip. libr. x. alleg. l. eum qui. C. de fund. rei priua. iunctis his quæ not. in l. si decurio. C. de decur. libr. x. Et ita seruatur in hac curia parlam. Delph. & vbique. ¶ Item si fieri debeat solutio debiti de moneta currente tempore contractus, vel tempore solutionis. plenè suprà dixi q. ccccxciij.

a ¶ Tale ius. *Adde d. Cyn. in l. si quis nūmos. C. de fals. mo. vbi dicit, quæ moneta fieri possit per ciuitates. Est autē sciēdū, quòd moneta debet cudi expensis publicis. d. Bartol. in l. qui falsam. ff. de fal. & in l. j. C. de veteris num. post. lib. xj. Et debet moneta tantum valere formata, quātum in massa. gl. in l. j. de contrah. empt.*

SVMMARIVM.

1 *Nomina, an veniant, legatis mobilibus & immobilibus.*
2 *Mulier an nubendo videatur bona sua in dotem constituisse.*
3 *Mulier an censeatur constituisse in dotem nomina, siue debita.*

QVAESTIO CCCCXCIX.

1 TEstator quidam † suum mobile legauit, vel per fideicommissum reliquit alicui bona sua mobilia & immobilia: nulla facta mentione de nominibus seu debitis, nunquid ipsa nomi-
a na veniant in legato vel fideicommisso [a]? dic quòd non, secundū

Bart

b Bart.in l.cẽturio [b].in iij.q.principali.circa fi.ibi dñ dicit,secus,si dicat,peruenire volo omnia bona mea mobilia,&c.ff.de vulg. & pup.& dixi s.q.ccxcj.Et est ratio secundũ eum: quia nomina non sunt mobilia,nec immob.sed sunt quoddã genus per se. l. à diuo Pio.§.in vend.ff.de re iud.l.quã Tuberonis.§.fi.ff.de pecul. Idem tenet Spec.in tit.de fructi.& interesse.§.j.vers.ij.quæritur.Idem tenet Cyn.in l.j.C.si aduer.trans. & ibi dicit se ita pluries dixisse. Idẽ & plenius Pet.Iac.in tit.de actio.ex test. Et præmissa sunt vera,quando testator dicit bona mobilia & immobilia, quia secus esset,si simpliciter dixisset,bona sua, nulla mẽtione facta de mobilibus & immobilibus:quia tunc iura,nomina,& actiones,venirent in tali fideicommisso.l.ex asse.§.si quis bona.& l. nam quod. §.fin.cum l.seq.ff.ad Treb.ponit Bart.in l.Quintus.la ij.§.argen. ff.de aur.& arg.leg.Nomen accipitur pro actione personali.l.no-
2 men.§.j.iuncta glo.ff.de leg.iij.¶ †Iuxta præmissa quæro,an mulier nubendo videatur bona sua in dotem constituisse. dic quòd sic,si interueniat traditio. ita debet intelligi, l. mulier bona, ff. de iur. dot. ex quo sequitur, quòd nomina debitorum, quia non traduntur, sed ceduntur: non præsumuntur in dotem dari.l. fin. C.de pact.conuen.& l.fin. C. de repud. Ita tenet Bald.in cap.j. an
3 mari. succ. vxori in bonis.¶ †Et ex his etiam infero,quòd si mulier constituat expresse bona sua in dotem viro,quòd non censeatur in dotem constituisse nomina siue debita, nisi expresse dicatur,vel nisi dicat, quòd omnia bona sua in dotem constituit:tunc iura & actiones comprehenderentur,per præmissa.

a ¶ Veniant in legato,vel fideicommisso. *Aduerte tamen si testator dicat,lego bona mea:veniunt nomina debitorum: vt not.Bart. in l.vxori meæ.ff.de vsufr.leg. Et an nomina computentur inter mobilia, & immobilia,vide omnino Pet.de Anch.in c.nulli.de reb.eccl.non alie. & Bart. in l.potest.de auth.tuto.*

b ¶ L.centurio.*Vide Alex.in l.mouentium.ff.de verb.sign.*

SVMMARIVM.

1 *Obiectus contra testes rei,vel contrà non probati in causa principali, non admittantur in causa appellationis.*

2 *Parti, contra quam dantur obiectus, licitúmne sit dari alios articulos saluatorios.*

3 *Infamis an possit opponere testem contra productum,esse infamem.*

QVAESTIO CCCCC.

1 ACtor dedit obiectus in causa principali † contra testes rei, vel econtrà,super quibus testes nõ fuerunt examinati:licet

habuer

habuerit pars terminos ad probandum. An in causa appellationis illi obiectus debeant ad probandũ admitti? Et videtur quòd non, quoniam obiicere contra testes, est odiosum, ideò obiicere nolens non admittitur, nisi ante publicationẽ fuerit protestatus: in c.præsentiũ.extrà de testi.Nec ad talem actum datur,nisi vnica dilatio.in c.licet dilectus.extrà de test.& cum pars habuerit dilationem in prima instantia,ad hoc faciendũ, & non fecerit,non debet ipse in causa appell.admitti.Pro hoc videtur tex.expressus in c. licet causam. extrà de proba. vbi dato termino competenti parti,ad obiiciendũ,& obiicere non curauit,vlterius ad obiiciendum non debet admitti: vt ibi dicit tex.dum dicitur, super quo interloquendo dicimus,&c. Tum etiam,quia causa app.est alia à principali.l.cum apud Sempronium.ff.iud.solui.& l.ita demum. C. de proc.ideo exclusa parte ab obiiciendo, contra expressè vel tacitè per termini super hoc assignati lapsum, pars non debet in causa appel.admitti ad hoc faciendũ.l. ita demum.alleg. cum in eadem instantia si adhuc duraret, non admitteretur: vt d.c. licet causam. Nec obstat l.præcipimus.C.de app.& c.si. de app.lib.vj. quia loquuntur in his, quæ concernũt negotiũ principale,& non ista accessoria, sicut obiicere contra testes.pro hoc facit cle.fin.de app.Sed quicquid sit de iure, seruatur tamen contrarium tam in hac curia parlamenti, quàm in cæteris curiis præsentis patriæ, de stylo & consuetudine ipsarum curiarum, in quibus curiis obiectus contra testes admittuntur ad probandum, in causis appellation.qui non fuerant probati in prima instantia. Et ita vidi obseruari xl.annis proximè lapsis. ¶ Sed quæro si obiectus probentur contra testes, an iudex coram quo factæ sunt probationes, eos punire poterit? dic quòd non. casus est in ca. cum dilectus. in fin.extrà de ord. cog. Nec efficiuntur testes infames, secundum quod ibi text.& glos.ponunt. Licet Inn. dicat eorum opinionem
2 ex hoc grauari. ¶ † Sed nonne est licitum parti, contra quam seu eius testes traduntur obiectus, dare alios articulos saluato-
a rios [a], approbando famam bonam testium? dic quòd sic: quia
b cuicunque [b] est licitum testes saluare & iuuare: vt in cap. præsentium. extrà de testib. libr. vj. & ibi per Archid.& iij. quæst.j. de iudiciis.gloss. super verbo, confirmandos. ibi, dum dicit, vel potest confirmare illorum testimonia qui probati sunt criminosi, &c. & ita seruatur de stylo præsentis curiæ parlam. ¶ Sed an testis, contra quem dantur obiectus, & non probantur, possit agere actione iniuriarum? vide in l.j.§.j. ff.de vent. inspici, vide etiam

etiā quæ dixi in apparatu ſtat. Si quis per literas. in gl. ſuper verbo, communi æſtimatione. circa finem. in quæſtione, ſed pone, ꝙ pars oppoſuit. ¶ † An infamis poſſit opponere contra teſtem con-
3 tra eum productum. ꝙ ipſe teſtis ſit infamis? Bar. quod non. in l. in arena. C. de inoff. teſta. & in l. cum mulier. in fi. ff. ſol. matr. & ibi no. per eum.

a ¶ Saluatorios. *Sicut & reprobatorios. Sed hic ſciendum quòd teſtes probatorios & teſtes reprobatorios probatoriorum reprobare licet, ſed reprobatorios reprobatoriorum non, vt in c. licet. de teſt.*

b ¶ Quod ſic: quia cuicunque. *Et etiam ratione: quia paritas eſt ſeruanda in iudiciis. l. in ſacris. C. de proxim. ſacro. ſcrinio. lib. x.*

SVMMARIVM.

1 *Iudicaturæ finito termino, an idem iudex poſſit adminiſtrare, donec ſucceſſor acceperit poſſeſſionem.*

QVAESTIO CCCCCI.

1 VAcante † officio iudicaturæ maioris curiæ Grayſiuodani, quæ non durat, niſi biennio, ſecundum libertates generales huius patriæ, dominus noſter Delp. vel dominus gubernator huius patriæ prouidit de alio iudice: ipſe tamen iudex nouiter creatus, nondum accepit poſſeſſionem officij dictæ iudicaturæ, nónne valebunt geſta per anteceſſorem, qui eſt in poſſeſſione ipſius officij, donec alius adeptus fuerit poſſeſſionem dicti of-
a ficij? Dic ꝙ ſic: quia [a] apud eum remanet adminiſtratio cum titulo: vt in l. j. §. adminiſtrationem. C. vt omnes tam ciuiles, quàm militares. Et vide in clxviij. conſi. meorum. Et idem dicendū eſt de iudicatura curiæ communis huius ciuitatis Gratianop. quæ non durat, niſi anno. & idem de aliis maioribus iudicaturis huius patriæ. Et ita ſeruatur & vidi ſeruari temporibus meis.

a ¶ Quod ſic quia. *Hoc intelligitur verum, in iuriſdictione ordinaria: ſecus eſt in alio officio: vnde legatus poſitus cum temporis præfinitione, non poſſet conferre beneficia poſt tempus: licet ante ſucceſſoris aduentum, quod not. ſecundum do. Bal. in l. meminiſſe poterit. ff. de offi. procon. in ij. col. verſi. extra quæro.*

SVMMARIVM.

1 *Profeſſionem facere quando quis cenſeatur.*
2 *Ingreſſus religionis an valeat, ſine religioſorum conſenſu.*
3 *Prior conuentus prædicatorum, minorum, an poſſit conferre euchariſtiam vel extremam vnctionem ſuo religioſo, extra terminos conuentus & numer. 4.*
5 *Prædicatores an debeant præcedere minores.*

QVAESTIO CCCCCII.

VBi quis emittit votum intrãdi religionem aliquã:& postmodum per interuallum habitũ suscipit, ab eo qui potest habitũ conferre,& illũ cui confert religioni aggregare,ipse talẽ habitũ suscipiens,professionem facere censetur.Ita dicit & tenet Inno.in c. fraternitatis.in glo.super verbo,solenni. extrà de frigi.& male. in antiq. dum tamẽ in ætate discretionis existat:vt in cle.fi. de reg. & transeun.ad religionem. Ita dicit Gul. de monte Lauduno,in d.cle. Et est iste vnus de quinq; casibus,quos ibi enumerat quibus quis professionẽ facere censetur. Alius est & secundus casus, si quis vno contextu votum emittit & habitũ solenni-
a ter recipit[a], animo deserendi seculum:vt in c.consulti.extrà de regula. in antiquis. quos casus etiam recitat do. Franc.de Zabarellis. in d.clem.fi. Nec obstat.c.porrectũ.extrà de reg.in anti.& quod not.in c.cũ in magistrum.extrà de elec. vbi dicitur,ꝙ ex sola susceptione habitus quis non efficitur religiosus, nisi professio vera sequatur,quia in casu d. c. ingredi volens religionẽ,habitum suscepit,per manum monachi,qui potestatẽ non habebat ipsum aggregandi religioni,sicut ex tenore d.c.potest videri.Ita dicunt Gul.de Monte laud.de Zabarellis,& Inn.in locis suprà alleg.sic.d. c. intelligentes.Pro hoc bene facit c.cõsuluit. quod all. ibi,ita habitus sine professione susceptus, ne matrimoniũ contrahatur,impedit &c. extrà qui cle.vel vouentes matrimoniũ contrahe.pos. in antiq. Et licet in habitu cõferẽdo requiratur cõsen-
2 sus religiosorũ,ar.c.quod oẽs tãgit de reg.iur.lib.vj. Tamẽ†receptio talis ingrediẽtis religionẽ facta per Abbatẽ, vel Priorem sine consensu aliorum religiosorũ, valet fauore religionis. Et ista fuit q. Mart.de Fano.qui sic determinauit alleg. c. cũ plãtare. & c.in his.extrà de priui.xij.q.ij.c.religiosam.& in arg.c.porrectũ. §.alle.ita dicit Spe.in tit.de statu mona. vbi istam ponit quæstio.
3 in versi.xx. quæritur.¶†Insurgit tamen talis quæstio, vtrũ Prior conuentus prædicatorũ possit cõferre eucharistiã vel extremam vnctionẽ suo religioso,extra terminos sui cõuentus? Et licet videatur ꝙ non,per cle. j. de priuil.& excessibus præl. attamen dicendum videtur contrariũ: cum d.cle.loquatur duntaxat in clericis & laicis: non autem in religiosis. Ideò ad tales non debet extendi:vt c. statutum.extrà de elec.lib.vj. & c.in pœnis.de reg. iur. & refert ibi Pet. de Stag. in lectura sua dictæ clem.primæ. quendam cardinalem sic tenuisse. super qua cle. dicit Franc. de Zabarel.ꝙ tales priores malè faciunt,si ministrant d. sacramenta rel

ta religiosis alterius monasterij. Secus tamē si religiosis sui monasterij cle.ij.§.sanè.de sta.monac. ita seruant prædicatores huius ciuitatis Grationop. & similiter vidi alibi seruari. Nec ob-
4 stat l.si ff. de iuris. om. iudic.cum si.quia respondetur,ꝙ† ministrare talia sacramenta,se habet respectu iurisdictionis voluntariæ: quia in inuitum non ministrantur. l. ij.iuncta gloss. j. ff. de offi. proconsu. & leg. Et illa quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, possunt vbique,præsertim in subditum exerceri:vt d. l.ij. & not. in l.j. C. de emacipa. liber. Hoc videmus in ordine militiæ:qui potest in alieno territorio conferri . & ponit Barto. in l. j. C. de digni. lib. xij. Et in aureis annulis liberto præstandis. l. ij. C. de
5 iure anulorum aureo.¶ †Sed qui debent primò ire,vel sedere,an prædicatores vel minores?dic ꝙ prædicatores : quia antiquior est eorū institutio.ita no.in c.quarundā. de ele. lib. vi. De fratribus minoribus & prædicatoribus scripsi etiā in xij.cōsi.meorum.
a ¶Habitum solenniter recipit.*Vide do. Pet. de Anch. in c.j.in j.no. & v. nota. & in x. not. de regu. & trans. ad relig. lib. vj.*

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum, quo sum vsus in aliqua causa, productum ab alio in alia causa, an possim reprobare. disting. nume. 2.*
3 *Instrumentum an possit quis impugnare, subscriptum manu propria.*

QVAESTIO CCCCCIII.

1 Pone, ego sum vsus aliquo instrumento† in aliqua causa.Deinde aliquis id produxit contra me, in quadam alia causa. Nunquid possum tale instrumentum reprobare? Dic quòd aut volo id reprobare ratione authoritatis eiusdem,hoc est, notarij, qui recepit,vel scripsit ipsum,& non possum.ar.l.si quis testibus. C.de testi.aut volo id reprobare, propter aliquod capitulū in eodem insertum,separatū à primò,quod contra me facit.& tunc illud reprobare possum secundum Pe.de Bella Pertica.ar.l.Publia Meuia.§.fi. ff. depositi.& l.si ex falsis.C.de transa.Ita dicit Cy.in d.l.si quis.in vlti.q.Idem dicit de verbo ad verbū Henr.Bohic,in c.præsentium.in ij.di.extrà de testi. & ad istud propositum dicit Bar ꝙ vbi producto aliquo instrumēto per me si volo vnū capit. eiusdem reprobare,& aliud capitulum ibidē insertum approba-
2 re.†Aut tale instrumentum continet plura capitula separata, & tunc possum approbare vnū,& aliud reprobare.vt d. l. Publia.in fi.Aut continet tantū vnū capitulū seu plura connexa:tūc aut respectu capituli quod volo reprobare, habeo contra me præsumptionē iuris,aut pro me.Aut ius nō presumit nec pro me nec cō

tra me. Primo casu, non admittitur reprobatio l. si non conuicij. C. de iniuriis. & l. j. C. ad l. Cor de sicar. secundo & tertio casibus admittitur reprobatio. l. Aurelius. §. idem quæsiit. ff. de li. leg. vbi
a Bar.[a] ista ponit. & ita fuit conclusum in hac curia parla. vt dixi
3 plenius s. q. cxxxj. ¶ †Sed iuxta præmissa quæro, quid si instrumentū est sub scriptum manu illius, qui vult ipsum impugnare: vtrum possit credo q sic: tamē oportet eū probare quòd in subscriptione, fuit deceptus, vtpotè quia si ostenso instrumento fuit sibi dictū, q continebat vnū, & aliud continebatur, & ipse non legit. l. fi. C. plus valere quod agitur. & l. ij. C. de re. ecc. nō alie. hoc ponit Bar. in l. ij. ff. quēadmodū testam. aperiantur. ¶ Et ex hoc ego certifico decisionem huius curiæ alias factā. de qua in d. q. cxxxj. in qua dubitabatur, si ille q producit instrumentū in iudicio in aliqua cā, possit aliquē errorē ibi adiectum petere corrigi. & dico q sic, per no. per Bar. in d. l. ij. ff. quēadmodū test. aperiā. Non obstante eo quod posuit Inn. in c. cū olim. in fi. de cen. quia debet intelligi, quando instrumentum à domino sciente contenta in eo, fuit productum: cui tunc error vel ignorantia potest imputari. ¶ De hac materia vide Bar. in l. post legatum. in princ. ff. de his, quibus vt indig. Inno. & Henric. Bohic in c. cum Ioan. de fide instru. vbi ponit istam materiam.

a ¶ Vbi Bar. *In versi. quæro producto vno instrumento. adde bo. tex. optimè facientem in c. cum venissent. & ibi do. Panor. in ij. col. in versi. item no. quod licet confeßio emanet cum certa qualitate. extrà de instit. sanè istud libens addidisse voluit propter opi. distinguētē, an sit vna oratio vel diuersa, quam refert do. Bald. in l. j. in viij. col. in versi. denuo quæro. quæ tamen opinio sibi non placet: vt ibidem inquit, versi. quod mihi non placet. C. de confeßis.*

SVMMARIVM.

1 *Error adiectus in testamento, per quot testes probetur in testamento inter liberos & per quot inter extraneos.*

QVAESTIO CCCCLIII.

Fvit in hac curia parlamenti dudum processus ventilatus de & super hæreditate domini Amedæi de Mirabello, domini quōdam de Mirabello, super quo processu ac etiam super testamento d. Io. eius filij factæ fuerunt aliquæ decisiones, de quibus s. q. cxxvij. vsque ad q. cxxxv. in quo processu fuit orta alia quæstio. videlicet. ¶ Vtrū error allegatus ex dicto testamēto domini Amedæi inter eius liberos conditi, qui aliquos ex eisdem liberis suis hæredibus institutis onerauerat de debitis suis sol-

uen

uendis, quod fuit omissum describi: poterit ille error probari
a per duos testes.[a] Cyn. tenet ꝙ sic: vt in l. errore. C. de tes. Idem Inno. in c. quoniam contra falsam, extrà de proba. Bart. tamen contrarium videtur tenere in l. cum proponebatur. ff. de leg. ij. Credo tamẽ ꝙ hoc casu talis error potuerit probari per duos testes: pro eo, quia ista est quędã qualitas de debitis soluendis. quæ qualitas põt per duos testes probari, secundũ Bar. in l. cũ proponebatur. in ver. secũdo casu &c. ꝙ sic pro tali rõne testamẽtũ inter liberos confectum, prout fuit dictum testamentũ d. Amedęi, posset probari duobus vel tribus testibus. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. multò ergo magis, & fortius potest probari talis error in eodẽ adhibitus, per duos vel tres testes. arg. in auth. multomagis. C. de epis. & cle. Et hoc rectè colligitur ex solutione, quam dat Bart. in d. l. cum proponebatur. ad d. c. quoniam contra falsam. dum dicit, ꝙ dictum capitulum loquitur in actu, in quo non requiritur certus numerus testiũ. & ideò fieri potest probatio per duos testes. Quod tamen secus est in testamento, vbi certus numerus testium est determinatus, per quem & non minorem debet fieri probatio. Et quia in testamentis inter liberos confectis nõ requiritur certus numerus testium à iure determinatus: vt d. §. ex imperfecto. ideò sequitur, quòd talis error in testamento prædicto adhibitus, potest per duos testes probari secundum solutionem prædictã, quam facit Bart. ad d. c. quoniam contra falsam. ideò supposito, quòd opin. Bart. vera esset, & procederet in testamento inter extraneos confecto, ipsa tamen non procederet in testamento inter liberos confecto vt apparet tam per sua dicta, quàm per alia suprà tacta. ¶ De hac materia etiam tetigi s. quæst. cxxx. & in quæstione suprà proximè præcedenti.

a ¶ Per duos testes. *Hoc autem est sciendum, quòd testatoris voluntas debet probari per septem testes: & illa probata testamenti solennitas potest probari per duos testes, secundum do. Alex. v. vol. consi. lxxxvij. in j. col. in ver. quantum ad secundum. & propterea pro resolutione huius quæstionis, videtur considerandum, an error inspiciat voluntatem, an solennitatem: vt sic vel ij. vel vij. requirantur.*

SVMMARIVM.

1 *Donatione facta primò nato ex tali matrimonio, seu alteri masculo, si maluerit: an primò natus, vel omnes admitti debeant.*

QVAESTIO CCCCCV.

1 FActum est pactum in contractu matrimonij † quòd pater

primogenito filio dabit tale castrum, seu alteri, ex ipso matrimonio nascituro, si maluerit &c. Ex quo matrimonio nati sunt duo liberi masculi. Deinde moritur pater, nulla alia facta declaratione suæ voluntatis. Insurgit dubium, vtrum primogenitus insolidum admittetur ad istud castrum, vel vtrum omnes pariter admittantur? Et licet dicendum videretur, quòd omnes æqualiter admitti debeant. ar. l. cum quidam. in prin. & l. cum pater. §. pe. ff. de leg. ij. & quod habetur in l. vtrum. §. cum quidam. ff. de reb. dub. Attamen credo primogenitum admitti insolidū: supponendo tamen tale pactum fuisse stipulatione vallatum, iuxta ea, quæ dixi s. q. cclxvij. Et est ratio, quia donatio respectu primogeniti fuit pura: & respectu aliorum liberorum, qui inde essent nascituri, fuit conditionalis, videlicet si aliū mallet. Quæ tamen conditio non euenit ex eo, quòd pater non declarauit alium malè habere, quòd donauit primogenito: igitur remansit insolidum dicta donatio penes primogenitum, cui purè fuit facta: qui etiam pendente conditione in secundogenito adiecta totum habuit. Et quia deficit conditio, nunquam venit, nec cessit dies obligationis, respectu secundogeniti. l. cedere diem. ff. de
a verb. sig. Ideò tota donatio peruenit ad primogenitum. l. ij.[a] & l. qui libero. cum ibi no. ff. si pars hæredi. petatur. & quod no. per glo. & Bar. in l. si quis. ff. de hære. instit. & l. planè. §. qui coniunctim. ff. de lega. j. Constat enim, quòd donatio respectu secundogeniti facta, censetur facta sub hac conditione, si maluerit. Et ita donatio primogenito facta reperitur adempta sub conditione, & concessa sub contraria. argu. l. si legatum. ff. de adi. leg. facit l. pecuniam. & quod ibi nota. per glo. & doct. ff. si cer. peta. Et cum talis conditio non euenerit, quia nulla fuit voluntas declarata: quæ declaratio cessauit per mortem. l. iij. ff. lo. & l. mandatum. C. mand. Restat dicere talem donationem nunquam sibi locum vendicasse in personam secundogeniti. arg. l. j. §. sin autem. C. de cadu. tollen. l. j. & quod ibi not. ff. de condi. & demon. Vbi autem hæc verba, si maluerit, non fuissent adiecta: sed simpliciter dictū fuisset primogenito, seu alij ex dicto matrimonio nascituro, tunc isto casu primo & secundogeniti concurrerent. l. cum quidam. ff. de verbo. oblig. & d. l. vtrum. quibus per hoc apparet esse responsum. Et si dicatur, quòd donatio facta primogenito, fuit conditionalis tacita, videlicet si nasceretur, ipso tamen primogenito nato statim fuit purificata. l. interdum. in princ. ff. de ver. obliga. quæ tamen non impedit ortum obligationis: vt ibi not.

Et re

Et respectu secundogeniti fuit duplex conditio: videlicet, vna tacita, si nasceretur: & alia expressà, si pater magis de ipso vellet, quàm de primogenito. Quæ expressa cùm non euenerit, ipsa habuit impedire tam ortum obligationis, vt dicta l. cedere diem. quàm etiam totam ipsam donationem infringere, vt in l. j. §. sin autem. C. de cadu. tollen. Considerato, quòd talis conditio erat meræ & liberæ voluntatis ipsius donatoris, si mallet vel maluerit alium nasciturum, quàm primogenitum habiturum. l. centesimis. §. fi. ff. de verb. obliga. filio primo nato, etiam scripsi s. q. cclxvij. ccccclxvij. & q. ccccclxxvj. & cxxxj. consil. meorum. & q. proxime sequen.

a ¶ L. ij. *In glo. in verbo, ad eos. ibi, tu autem potes distinguere.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta in contractu matrimonij, primò nato: & nascatur primò filia, item filius, quis admittetur.*

2 *Sermonis pronunciatio in masculino, quando non porrigatur ad fœmininum.*

3 *Primogenitus, seu primò natus, quis dicatur.*

QVAESTIO CCCCCVI.

1 IN contractu matrimonij maritus donauit † primonato ex ipso matrimonio, vltra portionem suam & in auantagium, vnam domum fortem, cum decem libris annui reditus. Ex quo matrimonio primò nata fuit vna filia, Peroneta nuncupata. Secundò, vnus filius Ludouicus nuncupatus. Tertiò & quartò, gradatim plures filij & filiç. Inter quos est quæstio, vtrum Peroneta primo nata, appellatione horum verborum, primonato, comprçhendatur. Et videtur quòd sic. l. illa verba. §. pueri. & l. patroni. & l. liberti. ff. de verbo. signi. Et est ratio: quia sexus masculinus
a etiam sexum fœmininum semper continet [a]. l. qui duos mulos. vbi ista ponitur ratio. ff. de lega. iij. attamen credo oppositum in casu isto, in quo donator censetur intellexisse de filio masculo primonato, & non de filia primonata. Et potest assignari ratio: quia filiabus talia non consueuerunt auantagia & vltra portiones suas donari. argu. c. j. in princ. & §. j. de succes. feud. in feudis. col. x. ideò dicit iurisconsultus Paulus, quòd pronunciatio sermonis in sexu masculino, ad vtrunq; sexum plerunq; porrigitur. l.
2 pronunciatio. in prin. ff. de verb. signi. † Et notanter dicitur, plerunq;: quia si appareat de contrario, tunc pronunciatio sermonis in masculino sexu, non porrigitur ad fœmininum. l. Lucius. §. quçsitum. ff. de leg. iij. Et istud probari potest ex consuetudine

talium nobilium: qui talibus masculis & non fœmellis facere consueuerunt donationes, aut etiam ex charitate, id est, affectione, quam habent plus erga masculos, quàm fœmellas: sicut hæc habentur in l.si seruus plurium.§.fi.ff.de leg.j.& l.si fuerit.ff.de reb.dub. In his enim scrutari debet voluntas donantis,& in qua præsumptione sunt hi, qui tales faciunt donationes. Vtrum de masculis vel fœmellis intelligere voluerunt, ac etiã modus cõmunis loquendi & intelligendi ipsorum l.Cassius.§.quod tamẽ Cassius.ff de le.iij.& l.cum de lanionis.§.asinam.ff.de fun.instr. leg.& l.Labeo.& ibi Bar.ff.de sup.le.Ita dicit etiam iac.de Are. in l.Lucius.c.quæsitum.s.alle. Et ita sequitur Ludo. dici debere primo natũ, cum nullus alius masculus eum præcesserit.l. proximus.ff.de ver.sig.quia proximus est, quem nemo præcedit, vt ibi habetur. Et primo natus dicitur, respectu secundo & tertio nati.l.si fuerit.§.fi.& ibi tex.de reb.dub.& no.in auth.de hære.&
3 falc.§.inordinatum.iuncta gl.col j.licet quandoq; †primonatus vel primogenitus etiam dicitur, vbi nullus alius reperitur natus: vt in c.Ioseph.extrà de ver.sig.& ibi bonus tex. Non obstant iura s.in contrarium allegat.& quod ponit Bar.in l.j.ff.de ver. sign.quia ipsa militant, vbi de contraria voluntate non apparet, sicut hic apparet præmissis coniecturatis. Qualiter sciri potest, quòd testator in testamento sic senserit: vide l.si seruus.§.fi.ff.de lega.j.& l.Lucius.§.maritus.glos.super versi.sensisse.ff.ad Treb.

a ¶ Continet. *Masculinum an & quando concipiat fœmininum, domi. Bar.l.j.ff.de verb.signi.distinguit.& in l.ita stipulatus.ff.de lega.ij.& in l.j.§.incertum.ff.de vent.in pos.mit.in l.si quis in tantam.C.vnde vi.*

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus an pertineat ad hæredem, ante restitutionem fideicommissi.& nume.2.& 3.*

QVAESTIO CCCCCVII.

a 1 Dicit dominus [a] Inno.in rub.in fi.extrà de iurepa.†quòd ius patronatus, non ad propinquos sanguinis, sed ad institutos hæredes refertur. Nam si ad emptorem villæ cum aliis iuribus villę deferatur, multò fortius ad hęredem: ita dicit ibidem Inn. Et hoc idem ponit recitatiuè Henri.Bohic in c.ex insinuatione. eo.tit.Sed nunc surgit tale dubium: hęres qui habebat ex dispositione testatoris ius patronatus rogatus hęreditatem restituere Titio, decessit ab intestato, nunquid ius patronatus deferatur agnatis vel cognatis ab intestato succedentibus: vel an pertineat Titio fideicommissario. Et credo quòd talibus succedentibus ab intest

inteſtato:& multò fortius hęredi ſuo ſcripto ſaltem ante reſtitutionem per eos re vel verbo factam, ſpectat ius patronatus. pro eo,quòd omnia iura directa in eos ſunt tranſlata.inſtit.de fideic. hære.§.reſtituta.& l.quoties.§.hæredes.ff.de hære.inſtitu. & l. hæreditatis.& l.nihil.ff.de verb.ſig.Ita quòd poſſunt tunc præſentationem facere,tanquam vero patrono facta re vel verbo reſtitutione hæreditatis fideicom.ipſi fideicommiſ.ſpectat ius præſentandi tanquam vero patrono, cum per reſtitutionem omnia iura tranſierint in talem fideicom.iuxta l.reſtituta.in prin.ff.ad Treb.ita vidi determinari vbi hæres rogatus non detrahit Trebellianicam: quia fortè fuit prohibita detrahi, prout prohiberi poteſt hæredi extraneo.vt ſ.dixi, quæſtio.lj.tunc enim ſolus fideicommiſſarius præſentabit tanquam inſolidum patronus:vbi autem hæres detraheret Trebellianicam,tunc ambo eſſent patroni,& facere deberent præſentationem,videlicet fideicom.cui eſt facta reſtitutio pro tribus partibus. & hæres rogatus pro quarta parte,quia non obſtante reſtitutione remanet hæres pro quarta,reſpectu Trebellianicæ per eum retentæ:per d.§.reſtituta.inſti.de fideicom.hære.& tenetur etiam debita teſtatoris pro
a quarta parte ſoluere:vt dixi ſ.quæſtio.ccccxcvj.† Sed iuxta hanc materiam pone,quidam ſuo teſtamẽto dotauit vnam capellam, & voluit,quòd præſentatio ipſius pertineret hæredi filio, & hæredibus hæredis ſui, & inſtituit hæredem vniuerſalem filium ſuum &c. Poſtmodum mortuo teſtatore filius ſuus hæres fecit teſtamentum,in quo inſtituit filium ſuum:& ſi decederet ſine liberis, voluit bona ſua & hæreditatẽ ſuam peruenire ad Caium, ſubſequenter poſt mortem dicti ſecundi teſtatoris.dictus hæres mortuus eſt ſine liberis inteſtatus,& relicto ſuperſtite d.Caio fideicom. nec non & relicto quodam cognato propinquiore, qui eſt hæres ab inteſtato,& reſtituit Caio fideicom. poſteà contingit vacare dictam capellam. Nunc eſt controuerſia inter cognatum & ſubſtitutum,quia cognatus ſe iuuat teſtamento fundatoris,qui voluit,quòd hæredes ſui hæredis præſentarent.per l.fin. C.de hęre.inſti.ſubſtitutus dicit contrarium,pro quo facit l.qui liberis.§.hæc verba.ff.de vulg.facit etiam ff.de ver.ſig.l.in cõuentionib. Præterea, fortificando ſic,quia ea quæ ſunt ceſſibilia ſunt ad hæredes extraneos tranſmiſſibilia. l. ex pluribus. ff. de admi.tuto.& ea quæ ſunt tranſmiſſibilia ad hæredes extraneos ſunt reſtitutibilia fideic.vt no.in l.ſi patroni filius.in prin.ff.ad Treb.& no.per do.Ioan.And.in additio. Spec.in titu.de emphy.

3 §.nunc aliqua.versi.clvij.& ibi pulchrè. Sed †sic est, quòd ius patronatus est cessibile & vendibile, vt not. per Innocent. extrà de iure patronatus.c.ex literis. & per Ioan. Andr.in nouella.de iure patronatus.c.j.lib.vj.ergo est ad hæredes extraneos transmissibile: vt not.per gloss.in c.ij.de iur. patronatus. in cle.gloss.j.in fin.& ff.de iure patronatus.l.si opera. Nec est curandum de hæredibus sanguinis: quia proximiores in sanguine, hæredes non sunt admittendi, vbi est dispositio in contrarium: vt not.per Innoc.in rubri.in fin. de iure patronatus.& ibi pulchrè. Nec obst. dicta l.final. C. de hæredi.institu. quia sicut per obliquum succedit fideicommiss.sic etiam & hæredes hæredis.vt not.per glo. in l.iij.in princip.ff.de pet.hæredi. & habet plus fideicommissarius: quia habet dispositionem hæredis, quàm non habet hæres hæredis, qui per legẽ admittitur.& nõ habet per dispositionem testatoris: vt dicta l.quæ liberis.in §.hæc verba. & in l.in conuentionibus.ff.de verbo.significa.& si quid habeat siue retineat hæres rogatus, hoc est contra voluntatem testatoris.l.Titia.ff.ad legem Falcid.facit ad præmissa l. si filius.ff. quod cum eo, qui in aliena potestate. Nec obst.l.quia.§.restituta.ff.ad Senatusc. Trebel.quia loquitur in rebus non transmissibilibus.

a ¶Dicit domin. *De his vide per dominum Felyn. in suo tracta. de iure. patr. vbi multis dubijs decisis suo magnifico sensu omnia cumulauit, quæ ad ius patronatus pertinere videntur. & sit tibi tractatus ille charus, veluti pupilla oculi tui.*

SVMMARIVM.

1 *Ius prælationis in quibus locum habeat.*

2 *Res an poßit capi iure prælationis, in donatione.*

QVAESTIO CCCCCVIII.

1 Pone, Aliquis emit vnum tenementum † plurium rerum, in quo sunt quãplures & diuersæ possessiones de directo dominio, & emphyteusi diuersorum dominorũ mouentes, quòd quidam tenemẽtum emit vno pretio: alter dominorũ directorum, vult aliquã rem, quæ de sua emphyteusi tenetur, retinere iure

a prælationis, vtrũ possit? & dicendum videtur quòd non: [a] quia omnium rerum est vna venditio de facto de omnibus rebus insimul facta.l.scire debemus.cum ibi not.per Barto. ff. de verbo. obligatio.Ideo si talis dominus rem ipsam iure prælationis retineret, emptor non teneretur alias res in ipso tenemento comprehensas recipere.vt l. si quis duos.ff. de contrahen. emptio.& vendit.Et est ratio: quia aliàs tale tenementum non fuisset emptum

ptutus, nisi omnes res in eodem comprehensas haberet: prout dicit ibidem glo. quæ alleg. l. quòd si vno. versicu. Celsus. ff. de in diem addict. quòd esset præiudiciabile aliis dominis directis, ac etiam emphyteutæ meliorationes suas vendenti. & istud facere non licet, quoniam ius prælationis tunc locum habet, quando per eum in nullo præiudicatur emphyteutæ, vt l. fin. C. de iure emph. Patet: quia à domino iure prælationis vtente cõsequitur, quod sua interest: sicut consequeretur ab emptore: vt in d. l. si habetur. quod tamen non est in casu præsenti: & pro tanto videtur, quòd ius prælationis locum nõ habeat. facit bene: quia talis res est pars contractus. l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. & vend. Pro hoc etiam facit quod dicitur de permutatione, in qua cessat ius prælationis. & in contractu facio, vt des, vbi requiritur personæ industria, prout not. doct. in l. fi. C. de iure emphyt. & in c. potuit. de loca. & per Spec. de emphyt. §. nũc aliqua. versi. cvij. & versi. seq. & Pet. Iaco. de Anc. in rem quæ pro emphy. cõpetit.

2 ¶ An † in donatione possit res capi iure prælationis: [b] vide quæ

b dixi, suprà q. xlvij. ¶ Vtrum ius prælationis possit alteri cedi: vide quæ dixi s̃. quæ. ccccxj. ¶ An dominus possit capere iure prælationis rem permutatam: vide quæ scripsi s̃. q. xcij. in fin.

a ¶ Videtur quòd non. *Fortè tamen tenetur dominum requirere argu. de toto ad partem. l. quæ de. ff. de rei vend. licet dominus retinere nõ possit, propter rationem hic assignatam. ius enim requisitionis cum sit bonum & vtile, non debet contemni. ar. c. licet. extrà de re.*

b ¶ Iure prælationis. *Vide de hoc post omnes scribentes, d. Ias. de May. in l. vlti. C. de iure emphyteu.*

SVMMARIVM.

1 *Precarij constitutio.*

2 *Possessio ficta, non sufficit ad constitutionem precarij.*

QVAESTIO CCCCCIX.

1 VEnditor domus constituit se eam possidere precario † nomine emptoris, agit emptor cõtra venditorem, vt domum tradat & eum potiorem in possessione faciat: vtrum procedat libellus? & videtur quòd non: quia venditor constituendo se possidere, transtulit possess. in emptorem. l. quod meo. in prin. ff. de acqui. poss. l. quidam. ff. de rei vend. & ita facit quod debuit: quia possessionem tradidit. l. rem ali. cum ibi no. in glo. ff. de contra-

a hen. empt. & vend. In contrarium [a] videtur, quia iura loquentia de traditione quam facere tenetur venditor emptori, loquuntur de traditione reali & actuali. & ita de possessione naturali. l. si

tradit

traditio.C.de act.empt. in c.si facta.si de feudo defuncti controuersia fuerit.in feudis col.x.in §.per traditionem.instit.de re.di-
2 ui.†Et nõ de possessione ficta seu ciuili,modo ita est,ꝙ per constitutionem precarij nõ traditur naturalis.hoc est, realis & actualis possessio:sed ficta seu ciuilis:ideo sequitur libellum bene procedere.Pro hoc facit: quia quando aliquis actus fieri debet naturaliter,non sufficit quòd fiat ciuiliter,si tamen naturaliter fieri potest.l.si ita quis testamento.§.fi.& l.cum pater.§. hæreditatẽ.lo j.ff.de le.ij.& l.fideicõmissum.ff de cond. & demon.& l.ex parte.§.in insulam.ff.de verbo.obl.Et quia vẽditor domum potest tradere realiter & actualiter,ideò sequitur quòd nõ sufficit, si tradatur ciuiliter, hoc est ficte. ¶ De hac materia precarij vide quæ dixi plenè suprà q.cxij.& j. q.cccccxij.& s.q.cclxvij.
3 ¶In contrarium. *Facit quòd possessio simpliciter prolata intelligatur de naturali possessione: vt legitur & nota.in l.stipulatio ista. §.hi quoque.& hoc quoque.ff. de verb.oblig.Et hinc est, quòd dicitur pedum positio.vt l. j. ff.de acquir.poss.*

SVMMARIVM.

1 *Remaneat, verbum, an inducat donationem inter viuos.*

QVAESTIO CCCCCX.

FVit factum pactum iuramẽto vallatum per Aynardum Bastardum domini Vignayci, domino Vignayci præsenti & stipulãti, ꝙ eo casu, quo ipse Bastardus decederet sine liberis legitimis,voluit & concessit,ꝙ castrum suum Vatillij,sit & remaneat ex nunc, in anteà, ac in perpetuum dicto domi. Vignayci, suísque hæredibus, & successoribus in dicto castro Vignayci.
1 †Vtrum ex hoc cẽseatur donatio facta? Et videtur quòd sic:quia verbũ,remaneat tantum importat.sicut si dixisset, donat vel legat.l.cũ quis decedens.§.nuptura.ff.de leg.iij. hoc etiam probat
2 in l.si cum [a] ante nuptias.iuncta glo.C.de do.ante nupt.vbi promissio facta per verbũ, remanere, tantũ operatur ac si fuisset per verbum,dare. Et est ratio: quia in talibus plus sensum, quàm verba inspicimus. & plus, quod est actũ, quàm quod est dictum. d.l.iij.§.cõditio.ff.de adi.vel transfer. leg.l.sed Celsus. ff.de con trahend.empt.& vend.In conuentionibus enim contrahentium voluntatem potius,quàm verba spectari placuit.l.in conuentionibus.ff.de verb.sign.Quæ voluntas si consideretur, negari non potest, quin tale pactum operetur & faciat censeri donationem inter viuos factam esse, cum testamentum esse non possit,cũ vij. testes non existãt:neq; codicillus,aut donatio causa mortis,cum quia

quinque non existant testes rogati, qui requiruntur.l. hac consultissima.§.j.& §.per nuncupationem. C. de test.& l.fi. C.de codicil.aut vltima voluntas,de qua in l.j.C. de sac.san.ecc. mentio habetur, pro eo,quòd ipse tunc in mortis articulo non erat constitutus,sicut requiritur antè, quàm d.l. locũ habeat. igitur erit donatio,cum alium titulum importare non possit,attento quòd nullo cogente tale pactum fuerit factum: sicut dicimus in l. donari.ff.de donatio. Et attento, quòd hodie nudo pacto fieri potest donatio.l.si quis,argẽtum.§. sed & si quis.versic. & hoc prætermissum fuerit.C.de donatio. Et pro hoc bene facit iuramentum interpositum, quo validatur dictum pactum:vbi aliàs foret inualidum: & effectum donationis facit operari.l. cum pater. §.filium matrem.ff. de lega.ij. facit ad idem stipulatio interposita,per quam validatur ipsum pactum,si aliàs foret inualidum. l.j.C. vt actiones ab hærede, & contra hæredes incipien.& notauit gloss.in l. hæreditas.C.de pact.conuent. super dote ibi.sin autem à muliere bona eius post mortem suam aliquis stipuletur, valet &c. Nec obstat l.licet.C. de pact.quia ibi agebatur de hæred.danda,quæ dari non potest, nisi in testamento. l.j. §.fi.ff. de codicillis.instit.eo.§.codicil.ideò non potuit valere, vt donatio causa mortis, in qua etiam hæreditas dari non potest: sicut nec in codicillis: vt d.§.codicillis.Ita etiã dicit Bart.in d.l.licet. hîc vero agebatur de re singulari danda: vt quia de vno castro, quod bene extra testamentum potest dari: vt totis titu.de donat. ff.& C. Eodem modo potest responderi ad l.hæreditas.suprà alleg. Ita voluit dicere Bartol.in dicta l. licet.& l. hæreditas.

a ¶In l. si cum. *Caue quia verbum, remanere, capitur ibidem impropriè: scilicet pro verbo, reddi debere, secundum dominum Odofr. ibi, & doct. sed de huiusmodi verbo remanere, vide plene per domi. Bartol. in l. Centurio.ff. de vulg. & pupil.*

SVMMARIVM.

1 *Liberi nati tempore mortis hæredum, si substituãtur, an etiam nati post mortem hæredum videantur inuitati.*

QVAESTIO CCCCCXI.

1 PAter in testamento suo substituit liberis suis † liberos masculos, quos eius filia haberet tempore mortis dictorum liberorum, suorum hæredum institutorum: contigit, quòd dicta filia testatoris nullos habuit liberos tempore mortis dictorũ hęredum testatoris: sed post eorũ mortẽ habuit: an videantur illi
a
b posteà nati substituti? videt ꝙ nõ.[a] l.si proximior.[b] ff.vnde cog.

&l.

& l.Titius.ff.de suis & legi.hæred.Sed si ipse testator simpliciter locutus fuisset de liberis, tunc isto casu huiusmodi decisio non procederet:quia tales liberi quandocunq; nati forent,ipsi ex voluntate testatoris essent inuitati ad successione m, postquam de ipsis fecit mentionẽ:vt probat l.Lucius.la ij.ff de hær.inst.iuncta l.cum acutiss.C.de fideic.Ita fuit determinatum in cam.consilij.

a ¶Videtur quòd non. *Cum illa inquam distinctione, an scilicet sint concepti in vita testatoris:vel non, secundum not.in §.cùm autem. instit. de hære.quæ ab intest.defe.& ibi vide d.Ioan.de Plat. qui istud reducit in simili ad pulchram quæstionem de eo, qui fuit condemnatus, vt ipse ac filij & nepotes sint perpetuò exules, dicit quòd post condemnationem concepti, non afficiuntunr pœna exilij. Et adde omnino do. in predic.§.cum autem.in ver.vnde pone in terminis.*

b ¶L.si proximior. *Voluit alleg.l.j.§.si quis proximior.ff. vnde cogn.*

SVMMARIVM.

1 *Precarij constitutio poßitne idem operari in personam secundi donatarij, quod in personam primi:factis donationibus duabus succeßiuè in contractu, diuersis personis.*

QVAESTIO CCCCCXII.

1 Titius bona sua donauit Caio eius fratri, in † casu, in quo ipse decederet sine liberis, vsufructu retento, & constituit se precario nomine ipsius Caij possidere ipsa bona, & casu quo dictus Caius sine liberis decederet, ipse talia bona donauit Sempronio, se etiam constituendo ea precario nomine possidere, & vsufructu retento prout suprà. Obiit dictus Titius donator sine liberis:& ita locum habuit donatio in personam d. Caij, qui bona possedit. Moritur inde dictus Caius sine liberis, relicto certo hærede. & ita casus, sub quo donatio Sempronio fuit facta, euenit, contra quẽ hæredẽ Caij egit Sempronius rei vẽdicatione, asserendo bona sic, vt præmittitur, donata:ad se pertinere iure dominij vel quasi, vtrum bene agat? Credo quòd non. nam moriente dicto Titio donatore sine liberis, fuit verũ dicere dominium & possessionem ciuilem d.bonorum in dictum Caium primum donatariũ fuisse translatas à die d.donationis factæ: quo die duo extrema concurrebant de se habilia:extremũ à quo naturaliter: & extremũ,ad quem potentialiter: cũ tempore talis contractus poterat de iure fieri statim dicta translatio:si nulla conditio fuisset apposita. l. quisquis.C. de donat.& l.quod meo. ff. de acquir. poss. Fuit igitur verus dominus, & possessor ciuilis dictus Caius primò donatarius, cuius respectus, retentio, vsusfructu, & precarij

carij constitutio fuerunt factæ & operatæ:vt probant dicta iura. sed moriente dicto Caio primo donatario sine liberis, casus euenit, sub quo donatio fuit ipsi Sempronio facta. Restat videre, vtrum dictæ clausulæ aliquem effectũ potuerint respectu ipsius Sempronij secũdi donatarij,operari:& quia dominium,& possessio ciuilis virtute talium clausularum fuerunt semel in dictum Caium primum donatariũ translatæ, ipsæ clausulæ nõ potuerũt ab eo auferri, sine eius voluntate.l.si quis vi. §. differentia. ff. de acquir.pos.l.quoties.C.de preci. Imp.off.Tum etiam quia adueniente conditione, sub qua donatio ipsi Sempronio secundo donatario fuit facta , non potest fieri retrotractio respectu ciuilis possessionis & dominij , ad tempus quo donatio fuit facta : quia illo tempore , quo Titius donator desiit esse dominus & possessor ciuilis,propter translationem in ipsum Caium primũ donatariũ,vt præmittitur,factã.& ideò ꝙ nõ fuit penes.d.Titiũ donatorẽ,non potuit transferri verè neq; fictè in d. Semproniũ secundũ donatariũ.l.nemo plus iuris.ff.de reg.iu. & l.traditio.in prin. ff.de acquir.re.dom.& ita tenet Ang.de Are. in l.quãuis.§.si conditor.in prin.ff.de acquir.pos.& dixi Latius in apparatu meo statuti, si quis per literas. in glos. super verbo, possessio. nam licet tempore donationis Caio primo donatario factæ, ac tẽpore existentię conditionis dominium & ciuilis possessio esset penes donatorẽ:attamen adueniente conditione, sub qua donatio fuit Sẽpronio facta,nullum dominium nulláq; possessio ciuilis,neq; naturalis erant,nec fuerunt repertæ penes ipsum donatorẽ, cũ iam
a essent in d.Caium translatæ:vt dictum est. Et quia [a] erat etiã tunc defunctus:& sic nihil poterat possidere.vt in d.§.deinceps.in authent. de nupt. col. iij. Aliter sequeretur dominium & possessionem ciuilem respectu vnius & eiusdem rei,penes duos vno & eodem tempore esse & reperiri:quod tamẽ est absurdũ dicere.l.iij. §.econtrario.ff. de acqui.pos.l.si vt certo.§.si duobus vehiculũ. ff. commo.Ex quibus propterea sequitur,dictũ Semproniũ malè & sine actione egisse,quod impunè tamen facere non potuit. l.si pupilli.§. videamus.ff.de neg.gest. l.quoties.§.itẽ temporali. ff. de admin.tut. Patet, nam non probauit bona donata ad se pertinere iure dominij , vel quasi. Nec obst.l. quoties.C.de donat.quæ sub mo. quia licet ibi secũdo donatario competat vtilis actio personalis cõtra hæredes primi donatarij nulla stipulatione subiũcta, ex quadam benigna interpretatione , qua potest contra talẽ hæredem agere,ad tradendum & expediendũ sibi res donatas:& sic

est

est vnus de casibus, in quibus alteri, per alterum quæritur actio: vt ibi dicit Bart. & ponit gl. in §. si quis alteri. instit. de inut. stip. Non propterea tamē fit ibidem domini trāslatio, in secundū donatarium, licet res donata tradatur primo donatario, nec hoc ibi dicitur, & ita non obst. in aliquo. ¶ De hac materia constitutionis precarij dixi s̄. q. cxij. q. cclxviij. & q. cccccix.

a ¶ Quia. *Ista est validissima ratio: mors enim omnia soluit, vt §. deinceps in auth. de nu. col. iiij.*

SVMMARIVM.

1 *Detractio duarum quartarum, non habet locum in testamento nullo, adiecta clausula codicillari, Si non valet iure test. &c.*

2 *Clausula codicillaris, Si non valet iure testamenti, valeat iure codicill. quando locum habeat. Et de eius vi, & effectu. num. 3.*

QVAESTIO CCCCCXIII.

a DE detractione duarū quartarū, videlicet legitimæ & Treb. & quando fieri per filiū possit: vide gl. [a] & melius Bar. in l.
1 quāquā. C. ad l. fal. Quæ † tamen detractio duarū quartarū nō po-
b test fieri si testamentū nullū existat ratiōe præteritionis [b] paternæ vel maternæ, in quo subiuncta est clausula. Si nō valet iure testamenti, vult ꝙ valeat iure codic. Et solū fit detractio vnius quartæ: hoc est, legitimæ, ex eo, ꝙ prætextu d. clausulæ proximiores ab intestato censentur esse rogati purè restituere hæreditatē hæredi scripto. l. ex eo. C. de fideic. & l. si iure. C. de testa. man. & l. ex ea scriptura. ff. de test. & ibi sunt no. gl. quas ponit Bart. in auth. ex causa in fi. q. de lib. præt. vel exhær. Et ideo quia rogatio censetur facta purè, tantum detrahitur vna quarta per filium rogatum restituetur: hoc est, legitima. Istam conclusionē ponit Bar. in d. l. quāquā. Et secundum hāc conclusionem vidi determinari inter dominos meos de parlamento in diffinitione cuiusdā processus. ¶ De detractione dictarū duarum quartarū: vide quæ scripsi s̄. q.
2 lij. ¶ † Iuxta materiā clausulæ cod. quæro quando habeat locū. [c]
c Dic, quòd locum habet, vbi testamētum nō valet, propter defectum solennitatis omissæ. l. codicill. §. fin. de leg. ij. & in l. ex his
3 verbis. ff. de testa. Et † vbi apponitur in testamento talis clausula, si non valeat iure testamenti, valeat iure codicillorum, vel alterius vltimæ voluntatis: talis clausula operatur vim fideicommissi. Et inter liberos operatur illa clausula effectum voluntatis minus solennis & minus perfectæ inter liberos: vt in l. fi. C. fam. ercisc. & in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de test. & ita ponit Bar. in l. j. circa fi. ff. de iure cod. Et per istā clausulam videntur

tur grauati etiam venientes ab intestato.l.ex testamẽto.C. de fideic.quando venientes ab intestato succedunt. Si autẽ aliqui succederent ex testamẽto,vt puta,quia præcesserat testamentũ,quod non erat ruptũ,tunc illi hæredes succedentes ex testamento,videntur rogati,secundũ Bar.in d.l.ex post. in princ. Nam in tali casu dicit Bar.vim testamenti esse conuersam in vim fidecommissi & codicil.per d.clausulam.quæ verba bene sunt notanda, secũdum eum.Et vbi codicillus habet dependentiam ex testamento quod fuit nullũ,tunc clausula operatur,quòd venientes ab intestato videntur rogati,secundũ Bar.vbi s.Spec.autẽ in ti.de instru.edi.§. compendiose.in ver.itẽ vide,&c.dicit quòd vbi testamentũ deficit propter solennitatis defectũ:vt quia deficit numerus testium, vel alia solẽnitas.& tunc valet iure codicil.Cyn.verò in auth.ex causa.de lib.præt.vel exhær.sequendo opi.Dy. videtur dicere,quod d. clausula habeat vim fideicommissi , vt venientes ab intestato restituant hæreditatem substituto.¶De hac materia clausulę codicillaris,vide suprà q.cccxxij.

a ¶Vide glo. *Et omnino dominus Pan. in c. Raynutius . in xj. col.in verbo,legitimum. extrà,de test. Dixi,omnino : quia disputatio de huiusmodi duarum quartarum detractione,redditur ambigua de iure ciuili,propter quod discrepãtia est inter Pet.Cyn.& alios eorum sequaces,ex vna.& d. Bar.Bal.& alios doc.ex altera,quo tunc recurritur ad Canonistas,secundum regulam,quæ vult,quòd quando aliquod est dubium de iure ciuili.si reperitur casus clarus de iur.canon.prout est huiusmodi casus,stamus iuri cano.etiam in foro ciuili:vt legitur & notatur in c.j.& ij.extrà, de noui ope nun.& dom.Bar.in l.priuilegia.C.de sacrosan.eccl.*

b ¶Præteritionis. *An autem clausula codicillaris habeat locum in testamento nullo,ex causa præteritionis,vide Pau.de Cast.in consi.lviij.*

c ¶Quando habeat locum. *Aduerte,quòd vbi deficit voluntas testatoris, clausula codicillaris nihil operatur : vt not declarat Bald. in consil. ccix.incip.quidam Nicolaus.col.fin.lib.v.secundum nouam formam : vide do.Phil.Deci.in l.precibus.C.de impub.& per eundem Phil. Deci.in consi. ccv.incip.in causa.in ij. parte.consil. Et quid operetur clausula codicill.vide omnino, quæ dixi in quæstione cccxxiij. in verbo. in testis. suprà in apostill.ad istum.*

SVMMARIVM.

1 *Barones & Banneretti,an possint prohibere piscari in suis terris.*

QVAESTIO CCCCCXIIII.

1 VTrum † Barones & Banneretti huius patriæ Delph. qui habent in superiorem dominum nostrum Delph.possint prohibere

hibere in terris suis, ne quis piscari habeat in riuis in suis terris labentibus? dicit Ioan. Fa. quòd non, sicut nec presides, hoc facere
a possunt. l. iij. §. planè. ff. quod vi, aut clā. nisi cōsuetudo [a] pinguius
b eis ius tribuat: & ita ponit Io. Fab. in §. flumina. [b] inst. de rer. diui. & ita seruatur in hac patria Delp. de quo vide in clxxj. cons. meo.

a ¶ Nisi consuetudo. *Tu dic de hoc, vt per istum, consil. clxxj. incip. circa materiam processus. nu. 2. versic. ad secundum. & sequen.*

b ¶ Io. Fab. in §. flumina. *Circa fi. in ver. quid ergo de Baronibus. ibi, ego credo, quòd Barones, &c,*

SVMMARIVM.

1 *Dolus futurus, an possit tacitè per testatorem remitti.*
2 *Falcidia, ad quid inducta sit.*

QVAESTIO CCCCCXV.

TEstator fecit legatum eius vxori, hoc mediante, quòd ipsa
1 teneatur reuelare † eius heredibus aurum, argentum, veyssellam, iocalia, & alia bona mobilia ipsius testatoris penes ipsam existentia. deinde in codicillo ipse eam releuauit à tali reuelatione, & sibi legauit quicquid ipsa cepit, & alienauit de talibus bonis mobilibus. Nunc petunt hæredes, quòd ipsa reuelet iuxta ordinata in testamento. ipsa respondet, & dicit se nō teneri propter ordinata in codicillo. Oritur quæstio, quæ dictarum partiū bene
2 dicat. & videtur ꝙ vxor, [a] per ea quæ habentur in §. disponat. in auth. de nup. coll. iiij. & in l. j. C. de sac. san. ecc. & in aut. quod obtinet. C. de probat. In cōtrariū videtur. nā si remissio in codicillo facta valeret, ipsa vxor inuitaretur ad delinquendū: cui tamē est obuiandū. l. conuenire. C. de pac. dot. & dolus malus futurus sibi
b videretur remissus, quod tamē fieri nō potest. [b] l. quidam decedēs in prin. ff. de admi. tu. & l. si vnus. §. illud. ff. de pac. hoc probatur alia ratione in cautione de vtendo, in qua vsusfructus est relictus arbitrio boni viri: quā testator remittere non potest, ne vsufructuarius inuitetur ad delinquēdum. l. j. C. de vsufr. l. scire. C. vt in pos. le. ita dicit gl. in d. l. scire. Tum etiam, quia talis cautio fauorem hæredis concernit. Ideò non potest remitti: vt d. l. j. habetur. Cautio verò quæ respectu legati in diem vel sub conditione relicti, prestari debet, fauorē testatoris concernit. Ideò ipsa potest ab eodē remitti. vt d. l. scire. & cū reuelatio per vxorē fieri ordinata fauorem hæredis legatariorum, & creditorū respiciat, vt est notorium, dicendū videtur, ꝙ ipsa à testatore nō potuit in codicillo remitti. Non obstat auth. sed cū testator. C. ad l. Falci. vbi detractio Falcidiæ, quæ fauorem hæredis concernit, prohiberi potest: quia

quia dico, quòd talis detractio etiam vtilitatem testatoris concer
2 nit. † Nam introducta fuit Falcidia vt testator hæredem habeat. Nam si non detraheretur, testator decederet intestatus: quia nullus vellet esse eius hæres. ita dicit & soluit Bar. in l. j. C. de vsufru. non obstant iura in contrariū allegata quia ipsa loquuntur, quando voluntas testatoris est conformis iuri: nam illa tunc est seruāda. vbi verò esset cōtra legem, vel bonos mores, aut per eam quis inuitaretur ad delinquendum, ipsa non esset seruanda. vt d. l. j. & l. conditiones. & l. filius ff. de condit. instit. & pro hoc bene facit l. nemo potest. ff. de leg. j. ita soluit & dicit Bar. in d. l. j. iudex etiam ex suo officio nobili potest talem vxorem cogere, quod reuelet, iuxta ordinata in testamento: ne ipsa lucrū iniquum reportet in fraudem & præiudiciū hæredum legatorū, & creditorum. iuxta l. illicitas. in prin. ff. de off. præsi. iunctis ibi not. per Bartho.

a ¶Quòd vxor. *Et hoc fortè verum, quo ad ea quæ ceperat, ea alienauerat de huiusmodi bonis mobilibus ante codicillum, per ea, quæ scribit do. Bart. in l. quidam decedens. in prin. in vlt. opi. ff. de admi. tut.*

b ¶Fieri non potest. *De hoc scilicet, an dolus futurus possit remitti, vide istum consi. xlj. inci. Ant. pugnātis. ad finem. vers. & ratio præmissorum.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus an fit nullus, vel vsurarius, ex gratiæ redemptiuæ abiectione.*
2 *Gratia redemptiua vt valeat, quæ debeant concurrere.*
3 *Gratia redemptiua non habet locum nisi in vltimo anno seu tempore pacto inter emptorem & venditorem.*

QVAESTIO CCCCCXVI.

1 AN per concessionem reacheti seu † gratiæ redemptiuæ, quam fecit emptor venditori, statim post contractum venditionis, ad partē, vitietur venditio, vel ex hoc fiat cōtractus illi-
a citus[a]? dic quòd non, quia talis contractus vtroque iure ciuili, & canonico est permissus. vt in l. ij. C. de pac. inter empto. & vendi. & in c. ad nostrā. extrà de contrahen. emp. & vend. & est gl. aurea, quæ vult & tenet, quòd tales contractus sint validi de iure. in c. conquestus. extra de vsu. præsertim Inn. Hosti. & Henr. Bohic. & tenere videtur Bal. in feudis in ti. de feudo da. in vicem leg. com-
2 mis. † Et hoc verum, dūmodo fiat rationabiliter, & seruetur substantia contractus: videlicet, quòd ibi sit consensus liber vtriusq; partis, videlicet emētis & vendentis, & quòd ibi sit preciū & merces, hoc est res, quæ emitur, & quòd ematur, iusto precio & rationabili taxato. insti. de empt. & vendi. §. precium. & quod hoc casu interuenire debeat iustum preciū. dicit glo. in d. c. cōquestus. quòd

fieri poteſt taxando rei valorem, quæ venditur ſecundum conſuetudinem regionis, loci & temporis. l. venditores. C. locati. l. ſi fundus. ff. de euic. & no. per gl. Bar. & Bal. in l. ij. C. de reſcin. vend. Et ſecundum ea, quæ ſecundũ iudicium bonæ rationis videtur expedire vtrique ſcilicet emẽti, & vẽdenti, & etiã reipublicę, ita quòd ibi fiat adæquatio dati & accepti, ſecundũ proportionẽ, quam habet ad vſum hominũ, in quẽ veniunt ſeu nata ſunt venire, vt iuribus ſuprà alle. Si enim propter dictã gratiã redemptiuã ſeu reachatum minus venderetur, quã res valeret, iuxta cõmune preciũ, quo res vendi cõſueuit, tunc iſto caſu cõtractus eſſet illicitus. Ita tenet gl. in d. c. conqueſtus. de vſuris. ¶ De hac materia plenè dixi in trac. quẽ compilaui ſuper contractibus, qui ſapiunt vſuram, & qui vſurarij dici poſſunt vel non, in §. quid ſi vendidi tibi, &c. Et prædicta ſeruantur in iudicando, tam in curia parlamenti, quàm in cæteris curiis præſentis patriæ Delp. prout ſemper vidi à xxx.
3 annis citra. ¶ †Sed quid ſi emptor dat dictã gratiã redẽptiuã, ita quòd venditor poſsit reemere in decẽ annis: nunquid poterit venditor redimere ſtatim, quãdo voluerit? dic quòd nõ, ſed debet expectare vltimum annum dictorum decem annorum, & in qualibet parte ipſius vltimi anni poterit venditor reachetare. l. ſi ita fuerit. la ij. ff. de manu. teſt. & hoc operatur dicta dictio, reemere, iuncta ablatiuo caſui. l. j. §. quibus. ff. de ſucceſ. edic. Ita ſentit Bar. in l. ſi cui. in princ. ff. de lega. j. Idem in l. Gallus. §. ille caſus. ff. de libe. & poſthum. Sed ille contractus ex quo non poteſt venditor quandocunque durantibus dictis decem annis redimere, cẽſetur
b vſurarius:[b] vt plenè dixi in tractatu meo de contractibus illici-
c tis. in §. pone circa hoc. ¶ De materia reachati vide [c] l. quoties. & l. vbi. & l. itémque. ff. de in diem adiec. & Henr. Bohic in c. ad noſtram. de empti. & vendi. Vide etiam ſuprà in q. cclxxj. & in d. meo tract. Item in xlix. conſi. meorum.

a ¶Illicitus. *Vide ſuper hoc Alexand. conſil. xlj. in iij. volu. An ſcilicet talis contractus de retrouendendo, cenſeatur vſurarius, & an tale pactum poßit præſcribi.*

b ¶Cenſetur vſurarius. *Vide ea, quæ leguntur, & notantur in præc. c. ad noſtram. & ibi per dominum Pan. extrà de empt. & vend.*

c ¶Reachati vide. *An autem, ſi emptor alienat prædium emptum, cum pacto de retrouendendo alicui tertio, vtrum competat primo venditori actio contra iſtum tertium, vt ei reuendat. vide d. Alexand. conſi. j. in j. volu. vbi concludit poſt multa argumenta, quòd primus venditor non poteſt experiri contra tertium. l. ſecundum emptorem.*

SVMMARIVM.

1 *Religiosi & fratres mendicantes, an poßint adhiberi testes in testamentis & codicillis.*
2 *Religiosi & fratres mendicantes, quatenus videntur similes mortuo.*
3 *Conuersi an poßint esse testes in testamentis.*
4 *Religiosi & fratres mendicantes, an poßint esse testes in contractibus.*

QVAESTIO CCCCCXVII.

1 Vtrum †religiosi vel mendicantes possunt esse testes in testamento vel codicillis.& si adhibeãtur, an valeat testamentum vel codicillus? Io. Fab.instit.de test.§.testes. videtur tenere quòd non valeat, quia religiosus similis est mortuo l.Deo nobis. C.de episc.& cler.in auth.de mona.§.illud contrariũ credo, quia religiosus, monachus, aut mendicans testis in testamento, non reperitur prohibitus.Ideò ipsi capaces esse cẽsentur.l.j.ff.de testi. Ita tenet glo.ordi.in auth.si dicatur.C.de testib.plenius in auth.
a de monachis.§.cogitandum.[a] in glo.super verbo, testes.colla.j.
2 Et quando dicitur, quòd †videntur tales similes mortuo.[b] hoc est verum quo ad matrimoniũ, vt ibidẽ dicit glo. & idem voluit tenere Spe.in ti.de test.§.j.ver.itẽ excipitur.ibi, attamẽ dico,&c. pro ista parte bene facit l.quoniam.in fi.C. de hæreti.vbi hæreticus potest adhiberi testis in testamento,& si adhibeatur, non propter hoc vitiatur testamentum. & hoc suadet vtilitas necessarij vsus.ideò ibi sic dicitur, testimonia quæ in vltimis elogiis vel in contractibus consistunt, propter vtilitatẽ necessarij vsus, eis sine vlla distinctione permittimus,&c.si enim propter hęreticũ in testem adhibitũ testamentũ inde non vitiatur, vt ibi: multò minus debet vitiari, si religiosus etiam mendicãs, pro teste adhibeatur. Absit enim quod testamẽta vel aliæ vltimæ dispositiones, in quibus religiosi, etiã mendicãtes, pro testibus adhibẽtur, debeãt propter hoc irritari, imò, quòd tales pro testibus adhibeãtur in vltimis volunt.se habet communis obseruãtia.Non obstat d.Io.Fab. quia sine lege loquitur: licet enim tales religiosi pro testibus adhibiti, testimoniũ in iudicio ferre nõposint, sine sui superioris licẽtia: vt in c.ij.de postu.non productà sequitur, quòd dispositio ipsa vitietur.Sicut dicimus in excommunicato, qui à testimonio ferendo repellitur: vt in c.veniẽs.extrà de test.attamen testamentum vel contractus, in quo adhibetur pro teste, nõ vitiatur: ita tenet Spe.in ti.de teste.§.instrumentũ publicũ.ver.quid si testis inscriptus in testamento,&c.Idẽ tenet Inn.in c.pia.gl.super verbo, duraturis. extrà de exceptionibus. hoc etiã probatur in religio-

so dato executore in testamẽto:nã datio valet, licet ipse officium illud exercere non possit, sine sui superioris licentia. vt in c.fi.de testib.li.vj. Sic etiam idem erit in teste. Et ita secundum hanc determinationem vidi iudicari in hac curia parlam. Delphi. ¶Sed
3 quid †de conuersis, an possint esse testes in testamentis? vide quę dixi infrà q.cccclxiij. An depositio facta per clericum in foro
4 temporali, sine licentia superioris valeat? vide suprà q.lxv. †An fratres mendicantes possint esse testes in contractibus? dic quòd sic, vt plenè pro & contra scripsi in apparatu, quem feci super statuto Delp. incipiente, si quis per literas. in glo. super verbis communi æstimatione fide dignos.

a ¶§.cogitandum. *Per hunc §. tenet d.Bart. quòd monachus potest esse testis, vt in auth. si qua mulier. in ij. col. in ver. & eodẽ modo. C. de sa.s.eccl.*

b ¶Similes mortuo. *Hoc nequaquã verificatur in actibus naturalibus. nam monachus, quo ad actus naturales, non cẽsetur mortuus: vt dicit d. Pan. in c.clerici. in ij. col. in vers. venio ad vlt. extrà de vita & honest. cle. *Tu adde Pet. de Anch. in c. sicut. de homi. in ij. not. vbi etiam dicit, quòd licet monachi dicantur mortui mundo. c. ij. de postu. tamen impraegnant & quandoque cõmatres. alleg. Spe. de teste. §. j. versi. item excipitur, quòd est monachus. Item, & comedunt. vt C. de bon. quæ libe. in auth. excipitur. Debent tamen monachi vacantes reduci ad claustrum. vt not. Petr. de Anch. in capitulo, cùm in ecclesijs. de maio. & obedien.*

SVMMARIVM.

1 *Resortus, quid.*
2 *Resortus, an sit de essentia feudi.*

QVAESTIO CCCCCXVIII.

1 RÉsortus secundum cõmunem vsum loquendi in hac patria †Delphinali, ac etiam regni Franciæ, nihil aliud est, quàm
a ius primarũ appellationum [a] qui cõmunis vsus debet attendi [b].
b l.cum de lanionis. §. asinã. ff. de fun. instru. & instru. leg. l. Labeo. & ibi plenè per Bart. ff. de supellec. leg. l. si seruus plurium. §. fi. ff. de lega. j. de quo verbo nihil reperitur in iure: & tale ius non est de essentialibus feudi. Patet, quia feudum potest bene concedi sine resortu, sicut ciuitas sine territorio. De primò, est text. in c. j. §. fi. in quibus causis feud. amit. secundum Obertum, in feud. col. x. De secundo est tex. in l. ij. in princ. ff. de verb. sign. & l. pupillus. §.
2 territorium. & l. bona ciuitatis. cum l. sequenti. co. ti. Licet †enim fidelitas sit de essentia feudi, adeò quòd in concessione feudi simpliciter facta fidelitas intelligitur, quamuis de eadem nulla mẽtio facta fuerit, vt in c. j. § fi. in feudis. per quos fiat inuesti. quod

tenet

tenet expressè Bal.in c.j.de capi.Coradi. Non tamen sic est in resortu. Nec mirum, quia feudum potest esse sine resortu, vt prædixi: & resortus sine feudo: quod probari potest in multis castris in hac patria Delphi. situatis. quæ licet sint de feudo Delphi. in ipsis tamen non habetur resortus: vt in castro Virici Sed quòd resortus haberi posſit sine feudo, hoc apparet in castris Delp. respectu
c quorum appellationes[c] ad dominum nostrum Delph. deuoluuntur. & tamen talia castra non sunt, nec dici possunt feudalia, cum ab ipso & non ab alio possideantur, nec in eis aliquis habet dominium vtile, sicut habent vasalli in castris feudalibus: vt in c.j. de inuesti. de re alie. facta. & c.j. in fi. in quibus causis feud. amittatur, secundum Obertum. Secundò habemus contractum vasalliticum seu feudalem vt plenè per Petrum Helie, in tractatu suo de iure emphyteutico. vbi enumerat xx. quæ sunt de natura contractus feud. nulla mentione facta de resortu, præsupponendo quòd feudum bene potest esse & constitui sine resortu. Non obstat clemen. pastoralis. §. denique. de sent. & re. ibi, nisi ex natura feudorum debitam superioritatem, &c. Quia aliud est resortus, & aliud est debita superioritas. Patet, quia dominus non habet iurisdictionem in vasallos, nisi suum foueat domicilium in suo territorio, quamuis bene habeat debitam superioritatem: vt ibi dicitur: contra tamen præmissa benefacit, quod ponit Innoc. in c. cæterum. extrà de iudi. & Petr. Iac. in tit. de condi. super moribus. in quæst. quæ incipit, comes dedit militi in feu. & c. vbi videntur dicere, quòd appellationes deuoluuntur à vasallo ad dominum feudi. Et de hoc tetigi, & plenè scripsi infrà, in q. cccccljj.

a ¶ Primarum appellationum. *Pro intelligentia eorum, quæ hic dicuntur, vide dom. Petr. Iaco. in titu. super iurisdict. ex mori. in versic. fortalitio tamen.*

b ¶ Debet attendi. *Quia vsus quotidianus in causis approbandus est: Specu. titu. de aduoc. §. nunc de exordijs. in ver. aduocatus igitur. & not. instit. de satisdat. in princ.*

c ¶ Appellationes. *Quisnam dicatur iudex in causa appell. quando appellatur à domino feudi, vide do. Salyc. in c. cæterum. hic alleg. in vij. col. in versic. quis dicatur iudex.*

SVMMARIVM.

1 *Renunciatum si fuerit arbitrio boni viri, cum iuramento, ad illud tamen potest recurri, vbi foret grauis læsio.*

2 *Renunciatio boni viri arbitrio, habet tacitam conditionem.*

3 *Læsio grauis quæ dicatur.*

QVAESTIO CCCCCXIX.

1 LIcet renunciatum fuerit arbitrio boni viri,& recursui† eiusdem,cum pœna & iuramēto:[a] nihilominus potest recurri[b]
a
b absque metu pœnæ & periurij,si tamē grauis læsio prætendatur, quoniam sicut promissio de stando ordinationi arbitrorum simpliciter facta,habet in se tacitam conditionem,si æquè fuerit arbitratum.[c] l.si libertus.ff.de oper.libert.& in c.veniens. & in ca.
c
2 quintauallis.extrà de iureiurand.Ita† etiam habet dicta renūtiatio tacitam conditionem,nisi renuntians grauiter seu immoderatè lædatur.argu.ff.locati.l.quæro.§.inter locatorem. & l. quidam cum filium.ff.de verb.oblig.Ita etiam tenet Bar.in l.si societatem.§.arbitrorum. ff. pro soc.in sua repetitione. versic. quæro vtrum possit renuntiare,&c. Nec iuramentum firmat tales promissionem & renuntiationem, quin prætendens se læsum grauiter,possit intentare recursum ad arbitrium boni viri:perinde ac si nullum fuisset iuramentum interpositum,pro eo,quòd tale iuramentum habet & recipit in se illas tacitas cōditiones præsumptæ voluntatis,quas habent dictæ promissio & renuntiatio. arg. l.fi.C.de non nume.pecu. & l.fi.ff.qui satis. cog.& c.quintauallis. extrà de iureiurand. Ita etiam not. per Bart.in d.§. arbitrorum. ver.quid si est iuratum super compromisso,&c. Nec corroboratur talis renuntiatio,si in compromisso dictum fuerit,siue æquè, siue iniquè,&c.Et quòd de iure vnius partis possit alteri dari,&c. pro eo,quòd talis clausula præbet apertam occasionē delinquendi,& inducit ad delinquendū, & per consequens nihil operatur. arg.l.si vnus.§.illud.ff.de pact.& l.conuenire.ff.de pact. dota. Et ita non firmatur iuramento:quia pactum seu promissio præbēs occasionem delinquendi, & inducens ad delinquendum, non confirmatur iuramēto.vt not.gl.ordinaria,& singularis in c.quēadmodū.§.fi.extrà de iureiuran.& facit c.non est obligatorium. de reg.iur.lib.vj. Idem dicit Bar.in d.§.arbitrorum.in q. quæ incipit:quæro vtrum possit renūtiari.Ita etiam tenet expressè Guliel.de Cug.& Bal.post eum in d.l.si vnus.§.illud.in fi.q.Dicentes etiā,ꝙ ita practicāt aduocati in ciuitate Paduana,videlicet quòd nō impeditur recursus ad arbitrium boni viri,per quascunq; renūtiationes vel clausulas,si grauis læsio prætēdatur. Et ita etiam in hac curia parlamenti vidi determinari: licet Ang.de Aret.teneat cōtrariū.in l.j §.j.ff.à quibus appellare nō licet,vbi dicit, ꝙ illa clausula,ꝙ arbitratores possint dare de iure vnius partis alteri,impedit recursum ad arbitrium boni viri. Et ibi etiam plenè

tractat

tractat si posʃit renuntiari recursui ad arbitrium boni viri. Sed
3 †quæ dicatur grauis læsio? dicit Bar. quando, quis est læsus in sexta parte debiti. ita dicit in d. §. arbitrorũ, in q. quæ incipit, quæro vtrũ posʃit renuntiari, &c. ¶ De hac materia arbitrorum, vide plenè per Ioã. Ferrarij, in titulo, forma libelli, quo agitur ad pœnam ex cõpromiſſo. in gl. super verbis, tanquam in eorum arbitrios. & in Spe. in ti. de arbitrio & arbitratu rei. ¶ De materia arbitrorum & amicabilium compositorum, etiam tetigi in ix. consiliorum meorum.

a ¶ Et iuramento. *De hoc vide per Alex. in consi. cxxxj. in iij. colum. circa medium. in ij. volu.*

b ¶ Potest recurri. *Sed si arbiter habet potestatẽ auferendi multum, & parum, non potest peti reductio ad arbitrium boni viri. do. Bal. in marga. in verb. arbiter ij. in j. ver.*

c ¶ Arbitratum. *Et ideò arbitrium enorme, non tenet. do. Bal. in marga. in verbo, arbiter. j. in ver. arbiter dicitur bonus.*

SVMMARIVM.

1 *Heres rogatus restituere fideicommiſſario quicquid supererit de hæreditate tempore mortis hæredis, an poterit alienare pro libito suæ voluntatis de bonis hereditarijs.*

QVAESTIO CCCCCXX.

TEstator vxorem suam vel alium sibi hæredẽ vniuersalem
1 instituit, & rogauit, †quòd restituat Titio quicquid supererit de hæreditate sua, post ipsius hæredis mortem: nunquid pote
a rit hæres alienare [a] pro libito suæ voluntatis de bonis hæreditariis: non obstante l. fi. §. penult. iuncta authen. res quæ. C. commu
b nia de legat. Dic ꝙ sic, dum tamen reseruet quartam [b] partem totius hæreditatis fideicommiſſario: ita disponit text. in authen. de restitutionibus. §. nobis ergo. colum. viij. vnde sumitur authen. contra rogatus. C. ad Trebel. per quæ iura l. Titius. ff. eo. tit. limitatur & restringitur. Non obstant iura in contrarium allegata: quia illa loquuntur, quando quis rogatus est restituere hæreditatẽ, nõ adiectis his verbis, quod supererit de hęreditate, &c. Ita soluit gl. in d. l. Titius. & ibi etiam Bar. Et multomagis posset, si data esset licentia hæredi, ꝙ posset facere ad libitũ suũ de hæreditate: & quod superesset, rogatus esset restituere, pro eo ꝙ hæc verba, ad libitum suum, liberam voluntatem important. l. fideic. liber. ff. de fideicom. liber. Et de hoc verbo, ad libitũ suum, tetigi §. q. cccclxxv. Qualiter autẽ debeat formari libel. per fideic. vt dicta quarta sibi seruetur, vide Spe. in ti. de pig. & aliis causis. circa fin.

a ¶Alienare. *Tu vide de hoc quæsito istum.consil.ccxxij. incip. Ioan. molaris.nu.6.versic.ad sextum.ibi,quia illa verba.*

b ¶Reseruet quartam. *Cuius diminutio,vt hic dicitur,non permittitur. hoc verum, nisi in certis casibus, scilicet pro dote danda vel restituenda, pro sponsalitia largitate, pro captiuorum redemptione, pro sustentatione personæ hæredis suæq; familiæ: vt in prædi.auth.de restitutionibus.in §.si verò & ipsam quartam,in versi.si verò contigerit.*

SVMMARIVM.

1 *Substitutio compendiosa facta per verbum commune,continet vulgarem, ante aditam hæreditatem, & pupillarem expressam.*

QVAESTIO CCCCCXXI.

1 Substitutio † compendiosa [a] facta per verbum commune,conti
a net vulgarem ante aditam hæreditatem, & pupillarē expressam saltem generalibus verbis,intra pupillarem ætatem. Et post pubertatem,fideicommissariam: vt sunt hodie casus expressi, quod contineat pupillarem directam & expressam, & per consequens vulgarem.in c.si pater.de testamentis. lib. vj. vbi est textus formatus: ibi enim fuit facta compendiosa per verbum commune, moriatur,& continet pupillarē directam & expressam. Sed quòd post pubertatem contineat fideicommissariam, est casus formatus in ca.Raynutius.extrà eod.titu.in antiquis.vbi verbum, succedat,quod est commune,etiam post pubertatem trahitur ad fideicommissum: quia natura verbi hoc habet,cum sit commune, vt infra pupillarem ætatē valeat iure directo,& posteà trahatur ad fideicommissa. & ista est veritas hodie per dicta iura decisa. Ita vidi determinari.

a ¶Substitutio compendiosa. *De natura formali, & effectu substitutionis, vide bonam gl.in versic.ad exemplum.in §. qua ratione. instit.de pup.subst.& ibidem do.Io.Fab. egregiè differentem. in vj.col.ver.in ead. gloss.ibi cum all.l.iam hoc iure.& melius in vij.col.in vers.in ead.gloss. ibi cum alleg.ead.l.precibus.*

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta filiæ,per patrem in certa pecuniæ quantitate instituta, an sit fideicommissaria.*

QVAESTIO CCCCCXXII.

1 Testator habens † duas filias, quamlibet in ccccc.florenis instituit hæredem particularem, filio suo hærede vniuersali instituto, & casu quo dictas filias vel alteram ipsarum decedere contigerit,in quacunque ætate,filiū eis substituit. Moritur altera filiarum in ætate pupillari,matre sua & fratre hærede vniuersali insti

inſtituto,atque ſubſtituto,necnon alia filia ſuperſtitibus relictis. Modò queritur,quæ dicatur eſſe iſta ſubſtitutio. Et videtur quòd fideicommiſſaria,ex eo,quòd inſtitutio facta fuit in certa re, ſeu quantitate,& ſubſtitutio facta fuit per verba cõpendioſa,& communia dũtaxat:ideò debet operari per fideicõmiſſum nõ pupillariter,nec directò.l.cogi.§.& generaliter.ff.ad Trebel. ꝙ ſequitur Bar.in l.cẽturio.circa fi. illius l.ff.de vulg. & pup.Et ſequitur, ꝙ dictus hæres virtute ſubſtitutionis prædictæ nihil poteſt petere. Et eſt ratio:quia dicta quãtitas in qua fuit filia heres inſtituta,ſucceſsit loco legitimæ ſuæ:in qua ſibi non potuit per fideicommiſ-
a ſum ſubſtitui.[a] l.quoniam in prioribus.C.de inoffi.teſt.& quod not.in l.ſi pater.C.de inſt.& ſubſt.imò eſt verũ,dicere talẽ filiã ab inteſtato deceſsiſſe.Cui æqualiter propterea ſucceſſerũt frater & ſoror,& mater ſuperſtites,in authen.de hæredibus ab inteſtato. §.j.col.ix.In contrarium videtur, quia attento ꝙ frater fuit tali filiæ ſubſtitutus,ex mẽte teſtatoris coniecturata, ipſa ſubſtitutio
b cenſetur pupillaris directa.[b] vt tenet gl.fi.in l. Lucius.ff.de vul. Idem Bart.in l.precibus.C. de impub.& aliis ſubſt. & in l. centurio.in iij.q.princ.ff.eod.& ita ab eius ſucceſsione excludũtur mater & ſoror:vt in c.ſi pater.in fin. de teſta.lib.vj.Nec obſtat,quòd ex aduerſo dicitur,videlicet, ꝙ non valet pupillaris ſubſtitutio, niſi is cui ſubſtituitur hæres,inſtituatur in aliqua quota portionis hæreditatis:quia textus videtur expreſſus in contrarium. in §.non ſolùm.inſtit.de pupillari.& in l.ſed & ſi plures.§.ad ſubſtitutos.ff.eodem.& in l.ſi fundum.cum l.ſequenti.ff.de legat.j. Et iſta vltima pars eſt vera,pro qua fuit iudicatum pro eo, quòd filius fuit datus ſubſtitutus.Secus tamen fortè,ſi extraneus ita poſſet intelligi dictum do. Bart.per quod ſe fundat in d.l.centurio. ¶De hac materia,vide ĩ.q.ccccccxij.& xiij.

a ¶Per fideicommiſſum ſubſtitui. *De hoc per iſtum conſil.quod incip. ex duabus:nu.2.verſi.ad ſecun. & in q.ccccccxiij.vbi ſcripſi.*

b ¶Cenſetur pupillaris directa. *Vide dominum Ioan. Fab. locis ſuprà proximè allegat.*

SVMMARIVM.

1 *Dos an reuertatur ad extraneum,qui eam conſtituit, extantibus liberis ex ipſo matrimonio.*

QVAESTIO CCCCCXIII.

1 SI extraneus, † qui dotem cõſtituit ſtipuletur eam ſibi reſtitui
a ſoluto matrimonio, ipſa dos reuertitur [a] ad ipſum extraneum conſtituentem,etiam liberis extantibus ex ipſo matrimonio:

nio:vt l.fin.§.j.versic.nisi,&c.C. de iure dotium.facit l.ob res. §.j. ff.eod.tit.per quam l.fin.limitatur.§. accedit. C.de rei vxoriæ ac.
b Et ita vidi circa hoc dubium determinari [b] in hac curia parlamenti in iudicando,secundum plurium opinionem, quia aliqui ex dominis opinando dixerunt contrariũ. Similiter etiam,si pa-
c ter patiatur filiam stipulari [c] dotem sibi vel liberis suis restitui, solut.matr.tunc dos non reuertitur ad patrem,non obstante quacunq; consuetudine:sed remanet filiæ aut suis liberis, secundum formam stipulationis: iuxta ea, quæ ponit notabiliter Bart.in l. quæ dotis. & in l.Caius. ff.sol.matr.& faciunt no. in l.vxori.§.testamento.ff.de leg.iij.& de hoc dixi in xij.consil.meorum.

a ¶Reuertitur. *Hoc verum videtur,facta cessione à muliere ipsi extraneo, qui dotem ipsius constituerat:ad quam cessionem potest compelli.& est casus,in quo actio inutilis cedenti,efficitur vtilis, penes cessionem dotarij. vt no.d.Salyc.in l.cum quidam.in princ.in iij.nota.C.de iure dot.*

b ¶Determinari. *Idem tenet glo.in l.dos à patre.post me.glos.ibi,Item probatur aperta ratione.ff.sol.matr.*

c ¶Si pater patiatur filiam stipulari. *Vide de hoc per istum,cons.xij.inc. ex facti narratione.nu.7.ver.secundò potest responderi.vol.j.*

SVMMARIVM.

1 *Dotalitij dominium an transeat in vxorem sine traditione.*

2 *Meum,quid propriè dicatur.*

QVAESTIO CCCCCXXIIII.

1 SI dotalitium seu doarium cõstituatur sponsæ futuræ,in†casu, quo vir prædecederet, vtrum valeat?dic quòd sic:licet sub conditione sit suspensum,quia translatio dominij & possessionis fieri possunt sub conditione,ac in euentum conditionis. l.dotis fructus.§.fin.ff.de iure dot.& l.qui absenti.§.j.ff.de acq.possess. Et ita in iudicando seruatur. Et ex sola assignatione vel promissione
a casu conditionis adueniente, fit trãslatio dominij [a] rei donatæ in vxorem,etiam sine traditione:vt tenet glos.in auth.donationem. circa fin. C.de iure dot.quæ ab omnibus doct. approbatur. super qua glos.dicit Cyn. ipsam ad quæstionem reducendo, quòd si res donata non fuerit tradita mulieri , nunquid habet rei vendicationem ? dicit gloss.quòd sic : & est speciale,quod sine traditione transferatur dominium,quod est notabile.ita dicit ibi not.& pro hoc facit bene,quod habetur in auth.siue à me. C. ad Velleia.fa-
2 cit l. Quintus Mutius. §. arg.ff.de aur. & argent. lega.†Id enim meum esse videtur quod à me vendicari potest : quia vendicatio nulli datur,præterquam domino. l.non solùm. §. meum. & l. in

rem

rem.ff.de rei vend.& l.j.C.de alie.iud.mutandi. causa facta.cũ fi.
¶Et de materia doarij, vide infrà q.seq.& quæ dixi s.q.ccxlviij.

a ¶Translatio dominij. *Et in hac specie potest agere mulier vtili actione rei vendicationis, secundum do.Salyc.post glos.in l.præd. authen. donationem.in ij.q.*

SVMMARIVM.

1 *Vxor an censeatur proprietaria, vel vsufructuaria in bonis sibi à viro constitutis pro doario.*

QVAESTIO CCCCCXXV.

SEd iuxta prætactam materiam: Pone, quòd maritus assignat vxori doarium in vitam, vel aliquam rem ad alimẽta, aut pro
1 statu suo tenendo, sibi donat vel legat: †nunquid istis casibus censebitur vxor proprietaria, vel vsufr. dic quòd proprietaria, vt est
a text.notabilis in l.Titia [a] la j.§.fin.ff.de leg. ij.& in l.dona.§.species.ff. de donat.& l.fin.ff.de vsufr.earum re. quæ vsu consu. & in
b l.libertis.& ibi tractat hanc materiam Bart. [b] ff. de alimentis & cibariis leg.& facit glos.posita in l.si mulier.C.de iure do. Et per hoc dico, quòd mulier vita sua durante tenetur pro talibus rebus soluere collectas, quæ pro ipsis rebus imponentur, census & alia onera ex ipsis bonis debita: cum etiam in mulierem talium rerum transeat dominium, vt dixi in præcedenti quæstio. Et ita de consuetudine etiam seruatur in hac patria, in locis in quibus collectæ & subsidia Delph.soluuntur.

a ¶L.Titia. *Vide ibi omnino d.Ioan.de Imo.in §.Titia.in ver.in gl.fin.*

b ¶Bart. *In præall.ll.in j.col.in ver.op.fortiter hic.*

SVMMARIVM.

1 *Executio sententiæ cõtra filiumfam.latæ, fierine possit, patre se opponente.*

2 *Debitum filio, an possit solui patri, vel illi, qui sine mandato potest agere.*

QVAESTIO CCCCCXXVI.

1 EXecutio sententiæ contra†filiumfamiliàs latæ, fieri non potest patre se opponente. hoc tenet glos.singularis in l.si filiæ. la ij.ff.sol.matr.quæ glos.ab aliquibus approbatur. Sed d.glos.in
a hac curia parlamen. nõ seruatur, quia fit executio in bonis filij [a] etiam patre se opponente, nisi pater in talibus bonis filij haberet vsumfructum, sicut in bonis maternis: iuxta l.j.C.de bon.mater. quo casu oppositio patris impediret executionem talis sentẽtiæ. ¶An autem processus factus contra filium, in quo non interuenit authoritas patris, dicatur nullus de stylo huius curiæ parlamen-
2 ti, vide suprà q.liiij.¶†Sed vtrum id, quod debetur filiofam.possit solui patri, vel alteri, qui sine mandato potest agere? dic quòd

non,

nõ vt tenet gl.in l.verò procuratori.ff.de sol.& ibi Bar.& videtur tex.in l.qui hominē.§.si gener.eo.tit.& si soluatur,non liberatur debitor. facit l.ij.ff.vt leg.vel fideic.seruã.causa. Et est ratio,quia receptio solutionis,est species alienationis.insti.quibus alie.non licet.§.nunc admon.& ad istud propositum alleg.Bart.in d.l.verò procuratori.ff.de sol.vbi istam mouet & determinat quæstionem.Et sic habes,quòd qui potest agere,non potest solutionē recipere,nisi haberet ad hoc speciale mãdatũ:ita seruatur in iudiciis.

a ¶In bonis filij, etiam in peculio profectitio. *Vt legitur & not. per d.Paul.de Castr.in l.si filio.ij.ff.sol. matr. vbi quærit, an executio sententiæ latæ contra filiumf.possit exequi contra patrem in legitima, & determinat post Guil.de Cun.quòd non.vt in ij.col.in ij.notabili.*

SVMMARIVM.

1 *Et,copula,quam vim habeat.*

2 *Et,copula,an semper requirat concursum duorum.*

QVAESTIO CCCCCXXVII.

a CONiunctio & , [a] iungit & inducit repetitionem præcedentium in sequentibus:quod†est notabile pro statutis, quando
1 in vno statuto ponitur pœna, & posteà sequitur aliquod statutum sic,Et statuimus etiam,&c.nulla pœna adiecta,quòd pœna in primo statuto posita,in sequenti censetur repetita. l. libertus. ff. de cond.& demon.l.Seiæ.§.Caio.ff.de fun.instr. & instrum. lega. & dic vt ibi per Bar.vbi dicit,quòd copula,&,inducit repetitionem qualitatis præcedentis.& est text.in l.fin.§.fin.ff.de vi.tri. & oleo leg.Ita vidi determinari inter nos in camera consilij, in quadam causa,in qua altercabatur de intellectu cuiusdam capituli, liberatum moyrentij. De dicta copula , & , tetigi etiam infrà quæst.
2 cccccxxxj.circa prin.¶†An dictio, &, semper requirat cõcursum duorum?dic quòd non,vt vide.ff.de damn.infec.in l.si finita.§.ele
b ganter.Et exponitur pro id est, [b] instit.de tutelis.§. pen.& l. si in venditione.ff.de eui.& ibi glos.& quandoq; exponitur pro vel,vt in auth.vt fratrum filij.circa med.gl.super ver.& col.ix.& l.sæpe compositum est.ff.de verb.sign.ponit Bart.in l. si quis ducenta.§. vtrum. ff. de reb. du. ¶ De hac dictione,&, etiam tetigi suprà q. clxxxj.etiam tetigi de hac dictione,&,in notab.meis.in §. dictio &,posita,&c.& in quatuor.§§.sequenti.

a ¶Coniunctio,&. *Et posita inter duo,quorum vnum de necessitate inest alteri, facit ea resolui, vel vnum sit adiectiuum alterius, vt placitus & consensus,id est,placitus consensus.Bart.in ff.de pact.*

b ¶Id est. *Adde instit.de liber.in §.j.*

SVMMARIVM.

1 *Error in actis, an possit probari per duos testes.*

QVAESTIO CCCCCXXVIII.

1 SVnt† aliqua, quæ nõ possunt probari, nisi per scripturã: vt acta iudiciaria. l. à consulibus. C. de app. & c. quoniã contra falsam. de prob. & certi alij casus, de quibus in l. pactũ. C. de pact. mẽtio habetur in gl. Si tamen erratũ fuerit in scribendo, poterítne probari talis error per duos testes? dic quòd sic, arg. not. in l. errore. C. de test. & ita tenent Io. de Ra. Pe. & Inn. vt refert Cyn. in d. l. errore, & hæc opi. Cyn. & sibi adhærentium seruatur in iudicando
a in hac curia parl. licet Bar. tenuerit contrarium [a] in l. cum proponebatur. ff. de le. ij. vide super hoc. §. fi. inst. de fidei. ¶De correctione erroris, & eius probatione, vide quæ dixi suprà q. ccccciiij.

a ¶Contrarium. *Adde d. Bal. & Paul. de Cast. in præd. errore. C. de test. & idem ibi videtur sentire d. Alex. in vlt. q. quod sic. Istud intellige verum, quando præteritus approbat testamentum, & non. aliàs. d. Bald. in auth. ex causa. in vers. nunc venio ad illa verba. C. de lib. præt.*

SVMMARIVM.

1 *Filio præterito an possit substitui pupillariter.*

2 *Præteritio, & exhæredatio, quídnam differant.*

QVAESTIO CCCCCXXIX.

1 VTrum pater filio† suo præterito possit substituere pupillariter: quia de exhæredato filio nõ est dubiũ. Nã casus est in §. nõ solũ. inst. de pupil. subst. & in l. j. §. fi. ff. eo. tit. Et credo breuiter, quòd sic, ex eo quòd nõ videtur potior ratio in exhæredato, quàm in præterito, dum tamen testator sibi hæredem faciat. l. j. §. fi. ff. de vulg. & pup. ergo idem ius statuendum. in fi. C. de const.
2 pe. & l. fin. C. ad legẽ Fal. Et si† dicatur, quòd imò est diuersa ratio in hoc, quòd præteritio reddit testamẽtum nullũ: non autem exhæredatio. inst. de exhæred. libe. in prin. & l. inter cætera. cũ l. seq. ff. de lib. & posth. Respõdetur, quòd licet præteritio reddat testamentum nullum, quo ad institutionẽ hæredis, non tamen reddit nullum, quo ad substitutionẽ pupillarem, vel fideicõmissariam, vt in auth. ex causa. C. de lib. pręt. vel exhæred. & in §. siue igitur. in auth. vt cum de app. cog. col. viij. Idem etiam tenent doct. præsertim Dyn. & Bart. in d. auth. ex causa. Et quam maximè, vbi filius præteritus, seu eius tutor nõ importabat testamentũ, in quo est præteritus. Et ita remaneat institutio valida de æquitate prætoria, iuxta l. filio præterito. ff. de iniust. & irri. testa. Et pro hoc bene facit l. qui fundum. §. qui filiis. ff. ad legẽ Fal. vbi pater filio

instis

instituto substituit exhæredatum, & exhæredato quendam tertium:& valet substitutio, vt ibi. Et pro hoc bene facit, quod ponit Bart. in l. ij. circa prin. in q. quæ incipit, Quid si est talis præteritus, &c. & in q. quæ incipit, Quid si filius præteritus approbet testamentum, &c. ff. de vulg. & pupil. subst.

SVMMARIVM.

1 *Denuntiatio qualiter fieri debeat debitori, in materia l. iij. de noua.*
2 *Cessionarius an habeat vtilem actionem.*

QVAESTIO CCCCCXXX.

1 QValiter fieri debeat denunciatio debitori in hac† materia. l. iij. C. de noua. dic quòd in tali denunciatione debet exhiberi & declarari debitori delegatio, iuxta cap. causam. extrà de elect. in cle. facit quod ponit in l. non solùm. §. morte. in q. quæ incipit, Secundò principaliter est videndum, &c. ibi, quandoq; fit ex causa iusta, &c. ff. de no. oper. nunc. facit bene l. nomen. C. quæ res pign. obl. pos. ibi, nondum certioratæ, &c. Ita dicit Bartol. in d. §. morte. & vide eundem Bart. in l. facta. §. si hæres. lo j. ff. ad Treb. vbi ponit multa no. in materia d. l. iij. C. de noua. & vide Salic. in sua repe. & in l. si ex legati causa. in quæst. quæ incipit, ex prædictis, &c. ff. de verb. oblig. vbi idem tenet, quod Bartol. vbi suprà. Sed an certus vlterius certiorari debeat. in hac materia vide docto. in c. eum quis certus. de reg. iur. lib. vj. ¶Sed pone, quòd cedés
2 agit cõtra debitorem: vtrum debitor † possit opponere istam exceptioné: videlicet quòd ipse cessionem debiti alteri fecit: & sic cessionarius, habet vtilem actionem, quæ præfertur directę. Bar. post Iac. de Are. & Old. dicit, quod sic. in l. facta. §. si hæres. ff. ad Treb. istam ibi mouet, & determinat quæstionem. ¶De materia cessionis actionis, vide plenè per Pet. Ia. in tit. de act. in rem, quæ competit ex cessione, per totum. ¶Et de hac materia cessionis actionis, etiam tetigi s. q. cclxxiiij. & j. q. cccccl xvij. ¶An cedés possit
a esse testis [a] pro cessionario super actione cessa: opiniones sunt variæ. vide plenè Petr. Iacob. vbi suprà de action. in rem, quæ pro cessione competit. & xxiiij. consilio. meorum.

a ¶Esse testis. *An cedens poßit esse testis pro ceßionario, per do. Fel. in c. insuper. in prin. vij. ver. quartò quæritur. de testi.*

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta in personam vnius, an censeatur repetita in personam alterius sibi coniuncti.*
2 *Prouisio facta respectu casus expreßi, non porrigitur ad omissum.*

QVAE

QVAESTIO CCCCCXXXI.

Miles quidam Henricus nuncupatus, in suo nuncupatiuo
1 †testamento, quendam Henricum nepotem suum hæredem instituit vniuersalem, & casu quo decederet sine liberis masculis, quendam Stephanum, & liberos suos masculos hæredes sibi fecit, & instituit: & casu quo ipse Stephanus decederet sine liberis masculis, quendam Henricum de Varenis, & liberos suos masculos hæredes sibi fecit & instituit: quo testamento condito decessit sine liberis, primo loco institutus, viuente adhuc testatore, decessit. Decesśitque etiam dictus Stephanus dicto testatore viuente relicto vnico filio masculo, qui fuit hæres ipsius testatoris: quia in eius personam locum habuit institutio: sicque à secundo gradu incepit testamentum, qui filius tandem decessit in ætate pupillari adhuc constitutus, relicto sibi superstite Ioanne filio & hærede dicti Henrici de Varenis prædefuncti, & tertio gradu instituti seu substituti. Insurgit nũc quæstio, vtrum dictus Ioan. ad hæreditatẽ ipsius testatoris admitti debeat. Pro cuius quæstionis declaratione est præsciendum, quòd dictus secundus gradus respectu ipsius Stephani cecidit in causam caduci: patet, quia viuo testatore decessit. l j. §. & cum triplici. versicu. vel viuo testatore &c. C. de cadu. tollen. respectu verò sui liberi masculi, suum fuit sortitus effectum: patet, quia hæreditatem testatoris adiit. l. j. §. pro secundo. & §. his itaque. C. de ca-
a du. toll. Secundò est præsciendum [a], quòd testator voluit ipsum Stephanum & liberos suos masculos insimul ad hæreditatem suam admitti: patet, quia eos coniunxit per copulam &, ibi, & liberos masculos &c. l. j. §. pro secundo. & §. his itaque. suprà alleg. l. si mulieri. ff. de vsufr. accre. l. fi. C. de impub. & aliis substi. Et quod maximè attento, ꝙ isto casu nulla cadebat affectio siue charitas ordinata respectu ipsius testatoris, ex eo ꝙ dictus Stephanus non erat filius eiusdem: sed extraneus. l. j. §. extraneũ. C. de rei vxo. acti. Ideo ipse ac liberi eiusdẽ non fuerunt nec censen
b tur fuisse hæredes instituti ordine successiuo [b], sed simul. ita tenet gl. in l. Gallus. §. quidã rectè ff. de libe. & post. ibi dum dicit, sed ibi testatori erat extraneus &c. hoc idem tenent ibidẽ Iaco. de Are. & Bar. in ad distinctionẽ ibidẽ per eum positã bene attendatur. ibi dum dicit, habes ergo ex prædictis &c. Tertiò est præsciendũ, ꝙ filius masculus dicti Stephani fuit admissus ad hæreditatem ex dispositione expressa eiusdem: quia re & verbis fuerunt liberi masculi dicti Stephani cũ eo cõiuncti, vt apparet ex

iam dictis.l.re coniũcti.ff.de le.iij.& inst.e.§.si eadẽ res. Quibus sic præsuppositis apparet mihi hanc quæstionem motam fuisse, per Bart.in l. sed & si sit.in princ. ff.de leg.iij.vbi sic formaliter inquit, dicit testator, filium meum hæredẽ instituo, & si decesserit sine liberis, bona mea veniant ad talem.contigit q̃ hęres relictis filiis decessit: sed filij decesserunt sine filiis. An valeat fideicõmiss. Hic videtur casus in ver. sic autem &c. q̃ non: nam cũ testator dixit, si filius meus decesserit sine filiis pro hoc nihil videtur relinquere filiis sui filij.l. Lucius. la ij.cum ibi not.ff.de hæred. inst.& ita etiã iudicatur in hac curia parlamẽti.vt plenè dixi suprà quæstio.xxxix.Et sic isti filij, si habent hæreditatem, habent eam ex fortuna, & non ex iudicio ipsius testatoris. & sic videtur q̃ non potuerunt grauari: vt d.l. sed si sic. ergo vbi tales fili habent ex dispositione ipsius testatoris, sicut habuit filius masculus dicti Stephani, valet fideicommissum: & ad ipsum admitteretur ille talis ad quem testator voluit bona sua deuenire: ita ibi sentire videtur Bar.idẽ in l.centurio.in quæstio.quæ incipit quæro.vlterius, quid si testator dixit &c. ff. de vulga. & pupilla. istam mouet quæstionem, dicens eam fuisse Ray. Et quia filius masculus dicti Stephani hæreditatem adiuit, ex dispositione testatoris expressa, vt dictum est: dicendum videtur, fideicommissum dicto de Varenis & liberis suis masculis, relictum, in casu iam dicto valere: licet filium masculum reliquerit, qui posteà sine liberis decessit: & hoc per iam dicta, considerato etiam, quòd conditio ipsi Stephano apposita censetur ex dispositione iuris in personã filij sui masculi, quẽ habuit, repetita, causantibus maximè tribus rationibus subscriptis. Prima, quia eodem gradu fuerunt instituti re & verbis coniunctim.l.re coniuncti.& §.si eadem res.suprà alle. Et pro tanto conditio in personam patris apposita.cẽsetur in personã filij cohæredis ac coniuncti repetita propter idẽtitatẽ gradus, & personarũ. De primo est text. in l. quæ conditio. ij. responso. ff. de cond. & demonst. iuncta l. j. §. pro secundo alle.qui §.licet loquatur de portione legata quæ cadit in causam caduci: tamen idem est in portione hęreditaria, quæ in eãdem causam cadit, vt d.§. his itaq;. De secundo, est tex.in l.si.de impu.& aliis subst.iũcta l.cũ seruus.ij.responso ff. de cond. inst.& licet gl. restringere voluerit d. l. quæ conditio.in ij. responso. dum dicit super verbo, certas personas &c. scilicet omnes eiusdẽ gradus &c. Illa tamẽ gl.nõ videtur procedere ex eo, q̃ tunc l. ipsa nullũ haberet dubium causante huiusmodi

modi dictione, omnis: quia qui omne dicit, nihil excludit. l. Iulianus. in princ. ff. de leg. iij & l. à procuratore. C. mandati. Sed quia lex fit & fieri debet de casu dubio l. ancillæ. C. de fur. Ideò d. l. quæ cōditio. in ij. respōso. intelligi debet, quādo cōditio fuit apposita certorū in primo gradu institutorū, & non omniū, quæ cōditio in persona aliquorū apposita, in persona aliorū sibi cōiunctorū præsertim re & verbis censetur repetita sic, vt dicatur d. l. de casu dubitabili fuisse facta, sicut fieri debet. per d. l. ancillæ. Secūda ratio est: quia cōditio, si sine liberis &c. fuit in ipso testamēto apposita post nominationem factam de do. Stephano & liberis suis: prout ex casu supposito videri potest: & pro tanto sequitur, quòd ipsa in persona dicti Stephani adiecta, censetur in persona sui filij sibi re & verbis coniuncti, fuisse repetita. l. mulieri & Titio. ff. de condi. & demonstr. quòd sic ibidem videtur dicere do. Dy. soluendo contrariū ibidem factum. d. l. fi. §. Seio. ff. de lega. ij. Tertia ratio, ex eo, ꝙ dictus testator sibi prouidendo ac prouidere volendo in casu quo dictus Stephanus sine liberis decederet, etiam sibi prouidisse censetur in casu omisso: videlicet in casu, quo liberi sui masculi etiam decederent sine liberis: sicut casus euenit. arg. l. mulier. in prin. ff. ad Treb. & l. si mater. C. de insti. & substit. sub conditio. factis. Et hoc fundat duplex ratio. Prima: quæ est voluntatis coniecturatiua. Nam testator nunquam voluit ad hæreditatē suā admitti aliquā mulierem: sed solum hæredes per eū institutos, & eorum liberos masculos, etiam virtute alicuius Trebellianicæ: quam propterea detrahi prohibuit, iuxta authen. sed cū testator. C. ad legē fal. Et tamen si conditio iam dicta in personam filij masculi, dicti Stephani nō cēseretur repetita, mater vel auia talis filij, vel alij sui proximiores ad hæreditatē testatoris admitterentur per mediū ipsius filij ab intestato & sine liberis defuncti, vt §. consequens in authen. de hære. ab intest. col. ix. & in auth. defuncto. quod esset contra voluntatem ipsius testatoris, nedum coniecturatā ex præmissis, sed etiā expressam. Vt ergo non fiat contra voluntatē testatoris, quæ ex præmissis satis colligitur & apparet. l. si seruus plurium. §. fi. ibi, item eorum, quæ præcedunt & quæ sequūtur &c. ff. de le. j. iuncta l. iij. C. de lib. præt. vel exhære. Dicamus conditionem in personam Stephani adiectam fuisse in persona sui filij masculi, ex mente testatoris coniecturata repetitā. Nam ex cōiecturatione in consimili facta, pronunciatum fuit in auditorio diui Marci, vt refert Scæuola in d. l. mulier. Alia est ratio & secunda, re-

collecta ex dictis Bar. positis. in l. fin.C.de posthu. hære.inst. vel exæreda. dum sic dicit: institutio facta de posthumo, in vnum casum, porrigitur ad alium: in quo testator verisimiliter prouidisset, si de eo cogitasset: vt d.l. fi.habetur. & quia si testator cogitasset, quòd filij masculi dicti Stephani decessissent sine liberis, ipse etiam sibi prouidisset, & dictum de Varenis & liberos suos substituisset, sicut substituit. Ideò substitutio ipsa de d.Hē.de Varenis & liberis suis, in casu iam dicto facta, etiam porrigitur ad casum, quo liberi masculi Stephani sine liberis masculis decederent: prout casus euenit, in quē verisimile est, ꝙ ipse testator sibi prouidisset, si ipsum casum euenturum cogitasset. Nec obstat l. commodissimè.ff. de libe.& posthu. quia ibi testator ad vnum
2 casum duntaxat se astringere voluit.† Et ideò prouisio respectu casus expressi facta, non porrigitur ad omissum. ita dicit gl. in d. l. fi. Idem ibi Bar.& cōmuniter omnes doct. sic tenēt. Nec obstat si dicatur, ꝙ cōditio sub qua dictus de Varenis, & sui liberi erant substituti, defecit, postquā Stephanus liberū masculū habuit: iuxta l. j. C. de inst.& subst. sub conditione factis. & l. non est sine liberis. ff. de verb. sig. Quia respondetur, ꝙ non defecit: imò d. conditio in ipsius Stephani personā apposita, respectu cuius pars, in qua fuerat cohæres datus, cecidit in causam caduci censetur fuisse, tam ex dispositione iuris, quàm ex præsumpta mente testatoris, in personā liberi masculi dicti Stephani repetita: prout s̄. dictū & probatū est. cōsiderato etiā, ꝙ portio ipsa cū suo onere & cū sua conditione iā dicta in ipsius personā apposita, accreuit dicto suo filio, sicut ponitur in l. j. §. pro secūdo.& §. his itaq;, all. Concludēdo ergo, ad præmissa, dicendū videtur, ipsum Io. de Varenis ad hæreditatē iam dictam virtute fideicōmissariæ substitutionis, vt dictum est, tertio gradu factæ, admitti debere. Et ita decisum fuit in camera consilij ex tacita & coniecturata mente dicti testatoris.

a ¶ Secundò est præsciendum. *Tu vide de hoc istum, consilio cxxij. incip. Ioannes Molaris.nu. 1.versic. ad primum quæsitum.*

b ¶ Ordine successiuo. *De hac materia vide omnino dom. Io. de Imò in l. Gallus. in §. quidā rectè. in j. col. in ver. in gl. super verbo, non exprimat. & d. Bal. in ij. col. in ver. ij. quæritur. Tu adde, nūquid ista verba ordine successiuo, in effectu, videantur importare vulgarē vel fideicommissariam substitutionem. & de intellectu illorum verborum, vide omnino quod eleganter consulendo tenuit d. Philip. Decius. in consilio ccvj. incip. in causa. in ij. parte consiliorum.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Substitutiones pupillares, vulgares & fideicommissariæ si concurrant, an in electione sit eius, in quem collatæ sunt, vti qua malit.*

QVAESTIO CCCCCXXXII.

1 SI quis substituatur vulgariter, pupillariter†, & per fideicom
a missum, est in ipsius electione[a], quam substitutionem velit eligere, si casus dictarum substitutionum vno semel & eodem tempore eueniat. l. si quis seruo. ff. de manu. testa. quę lex hoc bene probat: & ita ibi tenet Bar. Idem tenet ipse Bar. in l. recusare. §. Titius. ff. ad Tre. Et ita in camera consi. vidi determinari fieri posse. de intellectu dictorum verborum dicam j. sequen. quæsti.

a ¶Electione. *Istud tenet expressè domi. Alexan. in l. recusare. in §. Titius. ff. ad Trebel. qui tex. in huiusmodi materia est melior de corpore iuris, secundum domi. Ange. ita vbi suprà, referente domi. Alexan.*

SVMMARIVM.

1 *Pupillaris expressa, an excludat matrem, etiam in legitima, & quomodo intelligantur illa verba vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum.*

2 *Verba plura, aut plures clausulæ si opponantur, singula singulis referenda sunt.*

QVAESTIO CCCCCXXXIII.

1 TEstator habens duas filias, vnam impuberem, & † aliam puberem, quas hæredes vniuersales instituit: & si alteram ipsarum decedere contingeret in pupillari ætate, vel aliàs quandocunque sine liberis, superstitem substituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum. Impubes decessit in ætate pupillari, matre sua vel sorore sua ex parte patris duntaxat hęreditate adita superstitibus relictis. Vtrum mater vel soror ad successionē filiæ defunctæ admittatur. Et licet videretur quòd mater: iuxta l. iam hoc iure. §. sed si alter. ff. de vulg. & pupil. & l. Titius. ff.
a de hære. insti. attamen credo quòd non[a], pro eo, quòd testator tres species substitutionum expressit in verbis iam dictis, videlicet pupillarem, dum dixit in pupillari ætate &c. Et vulgarem dum dixit vulgariter, & fideicommissariam, dum dixit, vel aliàs quandocunque &c. Sequitur in testamento, & per fideicommissum &c hoc apparet in l. si quis seruo. ff. de manu. test. hoc idem posuit Bartol. & in l. recusare. §. Titius. ff. ad Trebellian. Nam in casu, quo hæreditas per alteram suarum filiarum non adiretur, sibi prouidere voluit per vulgarem l. j. ff. de vulg. & inst. eo. tit. in princip. & in casu. quo hæreditas adiretur, & expiraret vulgaris: vt in l. post aditam. C. de impu. & aliis

ſubſti. & ſi impubes in ætate pupillari decederet, ſibi prouiderè voluit per pupillarem. Et in caſu quo altera dictarum filiarum moreretur poſt pubertatem, hæreditate iam adita ſibi prouidere voluit per fideicom. ſubſtitution. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. Et iſta eſt voluntas expreſſa teſtatoris, quæ in ſubſtitutionibus dominatur, & debet attẽdi. l. cum filio. & l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & l. in conditionib. ff. de condi. & demõ. Hoc etiam probatur: quia verba in aliqua diſpoſitione appoſita, intelliguntur & intelligi debent ſecundum perſonam, ad quam referuntur. l. quib. §. dominus ſeruo. ff. de cõd. & de. & l. plenum. §. equitij. ff. de vſu & habi. & l. ex militari. in prin. ff. de teſt. mili. Et quia hæc verba, in pupillari ætate, & pupillariter in ſubſtitutione iam dicta appoſita non poſſunt referri ad puberem filiam, ideo relatiua ſunt ad impuberem, vt iurib. ſ. alle. ſic quòd de aliquo operentur, prout debent operari. l. ſi quando. in prin. ſ. de le. j. & l. j. in fi. ad muni. Et ſequitur, quòd talis ſubſtitutio reperitur pupillaris expreſſa. l. ij. circa prin. ff. de vulg. & pu. & inſti. eo. in prin. quæ matrem excludit: vt in c. ſi pater. in fi. de teſti. li. vj etiã à ſua legitima, vt ibidem habetur, quod tenet Bar. in l. iij. & l. ij.
2 ff. eo. in v. q. princi. materiæ pupillaris. † Ad præmiſſa bene facit, quia quando in aliqua diſpoſitione plura verba, aut plures clauſulæ opponuntur, ſingula ſingulis, prout adaptari poſſunt, referuntur ac debent referri. vt in §. ſi. iuncta gloſ. inſti. de contrahẽ. emp. & ven. Non obſtant iura ſ. in cõtrarium alle. quia loquuntur in breuiloqua ſubſtitutione, in qua nõ poteſt apparere de vo
b lũtate teſtatoris expreſsè [b], ſicut hic: vbi volũtas eſt clara: ideò locus nõ eſt qõni. l. ille aut ille. §. j. & l. nõ aliter. in prin. ff. de le. iij.

a ¶ Credo quòd non. *Vide quod legitur & nota. per gloſ. & docto. in l. precibus. C. de impub. & aliis ſubſtitu.*

b ¶ Expreſsè. *Vide domi. Odof. in præ. l. precibus. in iij. colum. in verſic. ſed quæritur, quæ eſt ratio.*

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio compendioſa, an fiat filio impuberi.*

QVÆSTIO CCCCCXXXIIII.

1 PAganus teſtator filio ſuo puberi ſic ſubſtituit, † Si filiũ meũ cõtingat decedere ſine liberis, talem inſtituo. vel volo quòd ſit hæres &c. adita hære. filius moritur ſine liberis, vtrum ſubſtituti admitti debeant ad ſubſtitutionem? Pet. Iaco. mouet iſtam quæſt. in tit. de compendioſa ſubſti. in ver. qui incipit, Si autem paganus &c. Et ibi determinat quòd nõ valet iure directo, neq;

iure

iure fideic.Io.Fa.etiam istam q.mouet insti.de pup.substi.in materia substitutionis compendiosæ:ibi dum dicit,si autem fiat puberi perverba omnino directa &c.Et determinat,quòd nulla est substi.vt ibi,& in l.verbis ciuilib.ff.e.ti.& §.fi.insti.de pup.sub.
b nec trahitur ad fideic.[a] etiam si talis substi. fieret per verba directa in codicil.rationem suam ibi subiungit bene euidentem,respondendo ad l.Scæuola.ff.ad Tre.do.Bar.etiam istud voluit dicere,licet non ita expresse,in l.centurio.post iij.q.prin.in q.quæ incipit,quęro vtrum substitutio compendiosa facta per verbum, commune,contineat vulgarem &c.dum in fi.q.dicit,sed si dixerit testator,filio meo substituo talem &c.nullo adiecto,quòd requirat certum tempus &c.cuius dicta recipio, quia substitutio compendiosa in casu isto puberi facta, innuit & comprehendit vulgarem.l.Gallus.§.j.secundum vnam positionem casus. ff. de vul.& videtur tex.expressus in l.fi.C.de hęre.inst.Sequitur,quòd adita hæredi.talis substit.vulgaris,expirauit.l.post aditam.C.de impu.& aliis subst.Nec præmissis obstat dictum Bar. positum in d.q.ibi dum dicit,Item non est apposita dictio quandocunq;,sed alia adiectio,quæ de sui natura tractum temporis significat: vtpotè, si decesserit sine liberis &c. quia tunc continet fideicom.l.heredes mei.§.cum ita.ff.ad Tre.iunctis no.in l.precib.ff.de impub.& aliis subst. Et est ratio:quia verba Bar.loquuntur in casu quæstio.per eum motæ de substitu.compend.facta per verbum, commune.Ita habet titulus quæstio.qui debet attendi.l. fi.ff. de hær.insti.iuncta l.in ciuile.ff.de legib.Hoc etiam probant clarè iura prædicta per eum alleg.in quib.verbum commune,subiungitur.In casu verò isto loquimur de substitu.compendio. in qua sunt verba omnino directa & ciuilia facta:quare secus ista solutio clarè probatur.per d.l.verbis,iuncta gl.j.ibi dum dicitur,vel quandocunq; decesserit &c.quę verba tractum temporis important.& tamen verba directa ibidē subiuncta non flectuntur. hoc etiam probatur clarè in §.extraneo.insti.de pupil.ibi, intra aliquod tempus &c.quæ verba de se tractum temporis important. Et tamen verba directa ibi in substitutio.subiuncta,non flectuntur.quod tamen secus fuisset,si in substitut.dicti §.verbum,substituo.quod est verbum commune,subiunctum fuisset,prout ibidem ponit glo.j.in sui prin.Istud clarè probatur in d.l.verbis ciuilib.vbi de hac q videtur casus.sic eam inducendo,& aliter,quā Bar.eam summauerit. Testator quidam filium suum maiorem xiiij.ann.hæredem instituit,& sibi verbis ciuilib. (hoc est dire-

ctis,sicut ibi dicit glo.)substituit,vt quandocunq; decederet,Titius esset hæres. ita exemplificat glo j. ibi, vel quandocunq; decesserit &c. mortuo testatore hæreditate adita decessit filius: Quæritur, vtrum Titius ad substitutionem admittatur. Et respondetur quòd non: quia verbis ciuilibus substitutionem post xiiij. ætatis ann. & ita filio iam puberi effecto, frustra fieri conuenit: nec admittitur ibi substitutus, vt cohæres: ne fiat contra voluntatem defuncti testatoris. quæ casus positio est conformis tex.& de se vera.Hoc idem probatur in d.§.extraneo.vbi substitutio compendiosa per verbum directum filio puberi, cum distributione temporis,vt,si j.aliquod tempus &c. non valet iure directo,nec trahitur ad fideicõ. pro eo.quod non fuit ibi expressum:vt ibi in fi.tex.subiungitur.vel quia verbũ,substituo (quod est verbum commune)non fuit subiunctum,prout ibidem dicit glo.Ex quibus propterea apparet dicta dictorum do.Pet. Iac. & Io.Fa.fore vera & iuridica.Nec ob.si opponatur,quòd postquam hæres erat pubes,quòd substitutio debet valere iure fideic. tanquam si foret facta extraneo.arg.l.filius.§.vt quis.de leg.j.ex facto.in prin.ff.ad Tre.& faciunt no.per glo.in d.l.verbis ciuilib. Nam argu.non militat. nam cum substitutio directa pupillaris impuberi facta finiri debeat pubertate adueniente.l.in pupillari.ff.de vul.& §.masculo.insti.eo.tit.ab ea non debet initium assumere,vt alia sub verbis directis comprehensa l.vsufr.cum moriar.ff.de vsufr.leg.& l.Titio cum morietur.de vsufru.& l.Seiæ egresse.ff.de tut.& cur.da.ab his.vbi si puberi detur tutor,nulla est datio: quia datio per prius facta,tunc finiretur.Ideò nullatenus valere potest per fideic.talis substitutio puberi facta.l.si fundum.per fidei.§.fi.ff.de le.j.Ita no.per Bar.in d.l.verbis.circa fi.

a ¶ Nec trahitur ad fideicommissum. *Vide omnino do.Bal.in l.verbis ciuilibus.in ij.col.versi.iuxta hoc quæro.ff.de vulga.& pupilla.substitu.*

SVMMARIVM.

1 *In quæstæ incohatæ, & non diffinitæ tempore arrendamenti, an remaneant domino.*

QVAESTIO CCCCCXXXV.

1 BAro quidam†arrendauit castrum suum, cum iurisdictione, aliisq; iuribus & pertinentiis eiusdem Titio, per annũ:quo pendente quidam maleficium commisit in territorio dicti castri:pro quo delicto debuit puniri in centum libris.lite contestata & processu pendente finitus est annus dicti arrendamenti,ante tamen sententiam latam. quo anno finito ipse Baro dictum castrum

castrum arrendauit modo prædicto Caio per alium annum quo anno vltimi arrendamenti pendente, fertur sententia. & adiudicantur domino dicti loci dictæ centum libræ. Nunc quęritur, cui debent adiudicari dictæ centum libræ. An primò arrendatori, vel secundo. legi quendam do. Eynardum nouellum legum doct. hanc quęstionem disputasse. Et qui determinauit, quòd debent esse dictæ centum librę secundo arrendatori [a], per l. qui explicandi. C. de accusa. ibi: cuius finis in iudicis potestate ac motu situs &c. & per l. furti. §. si autem. ff. de his, qui no. infa. & C. ad Tre. l. si cum posteriori iudicio. & istud seruatur in firmis curiarum Del. Graysiuo. Vien. & terreturi Vien. & Valen. apud sanctũ Marcell. quia finitis firmis dictarum curiarum, inquestæ nondum diffinitę remanent commodo successorum in dictis firmis. Et etiam ita facio obseruari, quando arrendo villam sancti Albani: quia inquestæ inchoatæ tempore arrendamenti per me facti, remanent mihi: nisi diffiniant infra tempus arrendamenti.

a ¶ Secundo arrendatori. *Facit in argu. l. quod ait. in princip. ibi, sufficit patri, si eo tempore habeat in potestate, quo occidit &c. ff. de adulte. Et adde, quòd si ius declarat qualis res sit censenda. l. sed & si quis. §. interdum. ff. de vsufru. & in epistola Ouidij. Exitus acta probat: careat successibus, opto, Quisquis ab euentu facta notanda putat.*

SVMMARIVM.

1 *Tertiamentum emolumentorum Delphi. qualiter & quomodo fiat.*

2 *Fiscus non habet quid magis speciale, quàm priuatus, nisi inquantum id iure cautum reperitur.*

QVAESTIO CCCCCXXXVI.

DE consuetudine in curia parla. diutius obseruata facto † liberamento in vltimo incantu [a] respectu emolumentorum Del. quilibet venire volens ĩ. tres menses à die liberamenti auditur tertiando. Sed quæ summa debet tertiari? An primò oblata, vel vltima summa, pro qua fuit liberamẽtum factum? dic quòd de cõsuetudine prima summa: sed ille talis, qui tertiabit, soluet domino integram summam. pro qua vltimò fuit liberamentum factum vnà cum eo, quod ascendet tertiamentum respectu summæ primo oblatę. & fiet sibi liberamentum: sed si ille, cui primò factum fuerat liberamentum, velit offerre duos solidos Turoñ. pro qualibet libra respectu totalis summæ, audietur: infra tamẽ dictos tres menses, & dictis trib. mensib. durantib. ipsi duo contendentes, videlicet ille, qui tertiauit, & ille cui factũ fuerat primum liberamentum, & non alij, audientur encharire volentes,

vnus s.aliũ de duobus solidis ꝓ qualibet libra.& lapsis dictis tribus mẽsibus alter ipsorũ,& nõ alij audient duplicare volẽdo totã sũmã cũ encharimẽtis.ĩ.alios tres mẽses,& nõ vltra.Et ista collegi de ann.do.M.ccccIx.& die xj.mẽsis Septẽbris,dũ in camera cõsilij inter dños parlamen.& cameræ computorũ Delphi. de præmissis altercaretur ad causam pedagij sancti Symphoriani auzonis in quo pedagio tũc fuit d. cõsuetudo obseruata. Sed qd si res.alicuius minoris,vel alicuius reipublicæ,vt potè vniuersitatis,vẽditur ad incantũ publicũ,& plus offerẽti liberatur,deinde tractu aliquorũ dierũ aliquis vult plus offerre,an audiri debeat,& res ipsa sibi liberari?dic ꝙ sic:vt videtur text. in l.at si sine dolo.§.j.ff.de minori.iũcta l rẽpubl.C.de iure reip.lib. x. Et recordor ita vidisse semel obseruari in facto curiæ cõmunis huius ciuitatis Grationo.¶ Itẽ crederẽ in rebus ecclesiæ,per ea,quæ not. in d.l.rẽpublicã.¶ De ordine tenẽdo in vẽditione rei fiscalis : vide gl.in l.j.C.de fi.instr.& iure has.fis.lib.x.¶ Vtrũ emẽs rẽ,quæ pro fiscali debito vẽditur,succedat loco fisci?vide Bar.in l.cũ ratio.§.fin.de bo.dãna.& in l.si tertius.§.si quis prius. in iij.q.ff.de
2 aqua plu.arc.†Nulla specialitas debet esse plus in fisco, quàm in priuato,nisi quantũ in iure cautũ reperitur:vt dicit Cy. in l.j.C. de peti.hære.¶ An arrendatores iuriũ Delph.vtantur iure fisci in exigendis iuribus arrendamẽti.vide quę dixi s.q.ccviij.¶An arrendare,sit vẽdere,vel locare:vide Bar. in l.cotem.ff. de vecti.& commiss.& in l.Sabinus.ff.de contrahen.emptio.& venditio.

a ¶ Incantu. *Quid autem sit incantus,& qualiter fiat:vide Spec. in titu. de empt.& vendi.§.iiij.versi.hoc quoque.& domi.Bart.in.l.licitatio.ff. de public.& in l.si tempora.C.de fide instru.& iur.has.fisc.lib.x.& docto.in authen.hoc ius porrectum.C. de sac.san.eccle.*

SVMMARIVM.

1 *Trebellianica an censeatur prohibita per hæc verba, pleno iure & c.adiecta in restitutione fideicommißi.*

2 *Generaliter quæ fiunt, nisi specialiter notentur, videntur neglecta.*

QVAESTIO CCCCCXXXVII.

Dixi suprà q.lj. ꝙ testator põt ꝓhibere detractionẽ Trebel-
1 lianicæ in extraneo hærede. †Sed iuxta hoc quæro, an ipsa
a Trebellianica videatur prohibita [a] per illa verba, pleno iure [b]
b &c.in restitutione fideicõmissi apposita & videtur quòd non.ratio quia dicta verba non ampliant restitutionem : sed eorũ quæ
c restituuntur plenam & integram domini trãslationem. [c] C.de episco.& cleri.l. raptores.§. bona autem. & in c. cum inter nos. extrà

extrà de foro compe. & talis prohibitio non debet fieri per coniecturas: sed per expressam volũtatem testatoris, in auth. de hæredi. & falc. §. si verò expressim. quod est palam, & non verbis obscuris & generalibus hoc videtur facere. ff. de verb. obli. l. quicquid astringendæ. & hanc partẽ tenet Oldrad. in suis quæstionibus, in q. xliij. in vers. qui incipit, ad quartã quæstionẽ &c. Et facit ratio pro hac parte verbũ expressum tam in §. si verò expressim. quàm in authen. sed cum testator. C. ad l. Falci. subiunctum: quæ verba habent & important, ac si dictum esset nominatim, in auth. ex testa. in fi. C. de col. & l. nõnunquam. & l. si ita expressum. ff. de condi. & demonst. quæ prohibitio nominatim seu expressim, nõ censetur facta per illa verba, pleno iure. imò testatores & notarij, qui hæc verba pleno iure in testamentis solent inserere, ignorãt illius verbi significatũ, ideò vltra ipsorum mentem & intellectum non possunt operari, sicut dicimus de verbo, liberi, quod in idiota testatore non cadit. l. quid si nepotes. ff. de testa. tutela. Et pro hoc bene facit text. in d. §. si verò expressim. dum ibi dicitur, expresśim designauerit &c. Nam aliud est aliquid expresśim designare, & aliud est, aliquid verbis generali-
2 bus exprimere. Inde † dicitur, ꝙ ea quæ generaliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur neglecta. l. itẽ apud Labeonem. §. hoc edictum. ff. de iniuriis. Pręterea, hoc corroboratur in simili, in c. si motu proprio. in fi. extrà. de præben. lib. vj. vbi non dicitur fieri motu proprio, nisi hoc verbo aut scripto fuerit expressum: frustra enim illa verba: & designauerit expressim &c. in d. authen. sed cũ testator. & in d. §. si verò expresśim. forẽt adiecta: si verba generalia, sufficerent: quorũ significata testatores & notarij testamẽta recipientes plerunque ignorant, quod nõ est dicendum, arg. l. si quando. ff. de leg. j. Sed contrariũ videtur, quòd
d imò per illa verba, pleno iure, [d] Trebellianica censeatur prohibita per l. decẽ. iuncta glo. ff. de fideicõmiss. libertatibus. Et hanc partem videtur tenere Bart. in l. Centurio. in iij. quæst. principali. & in l. Marcellus. in §. quod autẽ. ff. de vulg. & pupill. Et hanc opi. tenet Bal. in l. precibus. C. de impuberum, & aliis substitut. dum ibi dicit, procedo vlterius, quid si testator adiecit hæc verba, pleno iure, &c. & subiungit ipse Bald. per verba hæc, nihil aliud intelligo, nisi Falcidiam & Trebellianicam esse prohibitam à testatore in restitutione fideicommissaria &c. & tenet expresśè idem Bal. in dicta authenti. sed cùm testator. idem tenent Alberi. de Rosa. & docto. in l. si quis ad declinandum. C. de episc.

& cleri. & ista est communis opinio, de qua etiam vide in cxl. consiliorum meorum. Et de verbis pleno iure, habetur in l. fœminæ. §. fina. C. de secund. nupt. & ibi dicitur, quòd important proprietatem cum vsufructu. & vide c. querelam. versic. cum ecclesia. & ibi text. dum dicit, pleno iure &c. extrà de electio. & c. cum & plantare gloss. super verbo, pleno iure. extrà de priuileg. De pleno dominio, vide text. in l. iiij. ff. de alimen. & cib. leg. Et pro hac parte consueuit hæc curia parlamenti iudicare. ¶ Sed an prohibitio Trebellianicæ facta in primo gradu substitutionis, censeatur repetita in sequentibus gradibus: vide, quæ plenè dixi infrà q. cccccxlv. De materia prohibitionis Trebellianicæ: vide quæ dixi suprà quæstio. lj.

a ¶ Trebellianica videatur prohibita. *Vide de hoc, per istum, consil. cxvij. inci. Ioannes Molaris. nume. v. versi. ad quintum quæsitũ. & consil. cxxxiij. incip. Antonius Pachodi. nu. 3. ver. sed quid de Trebellianica.*

b ¶ Pleno iure. *Vide huiusmodi orationem, extrà de fo. compet. c. conquestus. & de priuileg. c. cum & plantare. §. in ecclesiis. & per do. Abba. in c. querelam. de elect.*

c ¶ Domini translationem. *Quid autem operentur hæc verba, pleno iure, in substitutionibus, dicit Bald. in authent. hæc vsus. C. de sacr. sanct. eccle. quòd talia verba faciunt eũ intelligi directam in beneficialibus: vel intelligitur scilicet quo ad temporalia & spiritualia. Car. in cle. j. in vij.*

d ¶ Verba pleno iure. *Et nunquid verbum, pleno iure succedat, inducat directam substitutionem: ita quòd Trebellianica videatur prohibita. vide Phili. Corn. in consil. clij. incip. in hac consultatione. col. iiij. versicu. & etiam verba. in ij. volu. & an videatur prohibita per testatorem apponentem clausulam, sine diminutione succedat. in cõsil. clxxxvij. incipien. trita & vulgata. in prima & secunda col. in j. vol.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier an poßit esse testis in testamento, vel codicillis inter liberos.*

2 *Testes in testamento, an debeant esse rogati, an sufficiant fortuiti.*

QVAESTIO CCCCCXXXVIII.

1 FActum est † testamentum imperfectum, in quo liberi sunt hæredes instituti in præsentia quinque, vel sex testium, in
a quibus sunt duæ fœminæ [a] qui testes non fuerunt rogati: vtrum valeat. credo quòd sic, in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C.
2 de testamentis. † Nam cum non valeat quasi testamẽtum: sed vt quasi voluntas vltima, vt d. l. §. si quis autem. ibi, non quasi testamentũ, sed quasi vltimam voluntatem intestati valere sancimus &c. In omnique vltima voluntate testamento excepto sufficiant

ficiant quinque testes, vel rogati vel fortuiti, etiam si fœminæ
b existant. [b] l.fi.§.fin.iuncta glo C.de codicil.ideò sequitur tale testamentum imperfectum, licet in eo duæ fœminæ fuerint pro testibus adhibitæ, de iure valere: hoc idem videtur tenere Bart. expressè in d.§.ex imperfecto. in fi.dum talem subiungit rationem. Nam cum solennitas iuris ciuilis sublata existat, quæ testes rogatos & masculos esse requirebat, sit reiecta: vt d.§.ex imperfecto remanet tamen solennitas iurisgentium, secundum quod in ore duorum vel trium stat omne verbum. c. cum esses. extrà de test. non distinguendo marē à fœmella ita dicit ibi formaliter Bart.sic præsupponendo, ꝙ fœmina in tali testamento inter liberos confecto, potest in testam.adhiberi. nec d.§.ex imperfecto.correctus est per authent.quod sine eo.tit.inquantū loquitur de testamento nuncupatiuo.Ita tenet ibi glo. in d. auth. & docto.præsertim Bart. idem in Azo.in sum. ¶ De hac materia etiā tetigi ſ.q.cccccxliij.¶Sed quid si notarius nō recitauit testa-
c mentum [c] coram testibus propter superuenientem mortem testatoris, an valeat testamentum inter liberos? Barto.dicit ꝙ sic, per verbum, fortè.in l.fideicommissa.§.j ff.de leg.iij. Super hoc dicerem, ꝙ semper valeret testamentum inter liberos: vbi esset perfecta & completa voluntas testatoris, coram testibus: licet non fuisset per notarium recitata, per ea, quæ dicit Bart.in l. si is, qui.ff. de testa.quod secus esset in testamento inter extraneos facto: per gloss.in l. fideicommissa.§.j. super verbo, quoties,

a ¶Duæ fœminæ. *Potest autem testis esse fœmina in testamento inter liberos legitimos, & naturales condito: vt de hoc est glo.nota.in authen, quod sine subscriptione.C. de testamen.Et dico legitimos: quia secus inter bastardos. secundum domi.Bald.in l.qui testamento.ff. de testa. licet contrarium teneat Specu.vt refert ibi suprà domi.Bald.*

b ¶Fœminæ existant. *Adde, quòd fœmina in codicillis potest esse testis, vt tenet domi.Bart.in præalle. l.qui testamento.§.eum qui.in versi. quæro an mulier.ff. de testament.*

c ¶Non recitauit testamentū. *Tu vide de hoc per istū, cons.ccxxxiiij. incipien, non valuit, nec valet.in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Mater, tutrix liberorum si conuolet ad secundas nuptias, repellitur à tutela. Et quid ita. nume.2.*

2 *Pupillus non debet educari apud tutorem, si sit substitutus.*

QVAESTIO CCCCCXXIX.

1 MAter data fuit tutrix in testamento † suis liberis, quandiu vixer

vixerit, & fuerit in humanis, ipsa mater conuolat ad secundas
a nuptias. Vtrum remanere debeat tutrix. Credo quòd nõ[a]: quia postquam ad secundas nuptias conuolauit, mox repelli debet à tutela: vt in authen. vt sine prohibitione matres debi. & credit. tutel. minorũ gerant. §. quia ve col. vij. ibi, mox vt secundas nuptias contraxerit, eam repente expelli à tutela &c in authen. sa-
2 cramentum. C. quando mu. tut. officio. fun. potest. Et † est ratio, quia lex plus de ea nõ confidit, imò præsumit, quòd vitæ liberorum insidiabitur. l. lex quæ tutores. §. fi. C. de admi. tut. Et ita seruatur in iudiciis. ¶ De hac materia, vide per Specu in tit. de tuto. in §. nunc dicendum. in versi. quid si nondum cõtraxerit matrimonium: sed sponsalia &c. cum §. sequenti. Et idem vetat, ne educãtur liberi sui penes eam, postquam ad secundas conuo-
b lauit nuptias. & ita vitricum eis[b] eis induxit. vt in l. j. iuncta l. ij. C. vbi pupillus educ. debeat. Nec iudex hoc casu habet sequi voluntatem testatoris, qui eam decernit tutricem quãdiu vixerit. Pro eo quòd lex tali casu de matre diffidit. l. in confirmãdo. & in l. vtilitatem. ff. de confir. tu. vtilitatem enim liberorũ prætor sequitur, & non scripturarum testamenti, vel codicillorũ. si enim testator cogitasset, ꝙ ipsa ad secundas nuptias cõuolasset, ipse sic de ea quãdiu viueret, non prouidisset. Quia igitur in eodem statu non remansit, sibi tutela remanere non debet argu. l. cum quis. in princ. ff. de solu. Et quod not. per Dyn. & Bar. in l. si cum Cornelius. in fi. eod. titu. & per Cyn. in l. falsus. C. de furtis. De procuratore, qui mutauit statum seu conditionem. & facit quod not. per Bartol. in l. nemo potest. ff. de lega. j. ¶ De confectione inuẽtarij à testatore remissi, cuius voluntatem sequi non debet iudex, si videat damnum imminere pupillo. Et ita vidi in iudicando obseruari. ¶ Quid si mater non petito tutore pupillo, quia pauper erat pupillus, vtrũ mater repellatur à successione pupilli defuncti? vide doctor. in l. cũ à matribus. C. qui petant
3 tut. ¶ † Pupillus non debet educari penes tutorem, si sit sibi substitutus, propter spem successionis. probatur in l. fina. C. vbi pupillus educari. & ibi glo. Probatur etiam in l. j. versi. denique. ff. eod. titu. vbi substitutus repellitur ab educatione, vt suspectus. Ad idem facit glo. in l. qui ventri. ff. de ven. inspic. qui idem tenet: quia spes substitutionis futuræ inducit votũ captandæ mortis. Item licet vitricus possit esse tutor, non tamen potest esse educator: vt tenet gloss. in d. l. j. C. vbi pupil. educ. de. super ver-
[bo, vitricum. Itẽ licet, qui prior est in successione, debeat esse tu-
tor

tor.vt in authen.de hæredi.ab intesta.& authen. sicut.C.de legi. tu.non tamen potest esse educator.Idem tenet d.Ray.in l.amicissimos.in princ. ff.de execut. tut. vbi inquit. quòd licet pupillariter substitutus possit esse tutor testamentarius:nõ tamen potest esse educator : sed si mater superstit, ali debebit penes matrem, secundum omnium sententiam:vt probatur in l. pe. C.de patria pote.in d. l.j.C.vbi pupi. edu.de.& tenet glo. in l. j. super verbo, tempore.ff.eod.tit.& in l.fin.super verbo,constituatur.

a ¶Quòd non. *Adde quòd mater secundò nubens, non potest esse tutrix filij:imò cadit à tutela iam suscepta,& debet reddere rationem tutelæ,& reliqua.item debet petere aliũ tutorẽ dari filio suo,aliàs priuari successiõis commodo:vt C.ad Tertul.l.communem.& coll. iiij.in auth. de nup.§.sin autem tutelã.d.Bart.in l.nonnunquã.de adop.gl.in l.ij.in fin.C.de secun. nup.& do.Bal.in l.exemplo.iij.quæst.not.C.si aduer.solu.*

b ¶Vitricum *Adde quòd vitricus potest esse tutor testamẽtarius:sed non datiuus. Non enim datur,postquàm est vitricus datus. tamen antequam esset vitricus, non remouetur à muliere. l.fina. C. de contra. iu.tutel. ita egregiè dicit d.Ang.colla.iiij.in authen.de nupt. in §.eiusdem.*

SVMMARIVM.

1 *Testes si cõtradicant instrumẽto,vtri potius credendũ,notario,an testibus*
2 *Testes quot præiudicent instrumento.*

QVAESTIO CCCCCXI.

1 TEstes examinati vel in testamento † aut aliquo contractu adhibiti,dicũt aliter testatorẽ disposuisse,vel actũ seu ordinatum fuisse,quàm scriptum sit per tabellionẽ seu notariũ, qui ipsos examinauit,vel testamentum seu contractum recepit & notauit notarius verò contrarium dicit & asserit,& exhibet notam
2 suam.†Quæritur quibus credendũ est, [a] vel testibus,vel notario,
a quæstio est dubitabilis. & soluitur pro notario, si sit bonæ famæ, propter officium : si autem tabellio seu notarius sit persona suspecta,& quæ consueuit falsa scribere:tunc potius credendum est testibus. vt dicit Spec. in titu.de instru.edi.in §. restat.versic. quid si dum attestationes publicantur.Et ita vidi determinari in hac curia parlamenti. Et pro tãto consilium est, quòd aduocatus per articulos deducat in facto bonam famam notarij:vt not.Bar. in l.tabularum.ff.quemad. test.aper. ¶De hac materia, vide plenè per Inno.& plenius per Pan.in c.cum Ioann.hæremita.extrà, de fide instrum.& Bar.in l.ij. ff.quemad. test.ape.vbi videtur dicere contrarium.Vide etiã Ioan. Andr.in addit.ad Specu. in loco præalleg. Et tetigi in tract.meo de præsumptionibus,in versic.si

vnum

2 vnum fuerit dictum,&c.¶†Quot testes præiudicēt instrumento, vide Spec.in tit.de instrum.edi.in §. restat videre.ver. sed quæro quot testes,&c.& Bal.in l.presbyteri.C.de episco. & cle. Et plenius per Abb.Panor.in d.c.cum Ioan.hęremita.extrà,de fide instrum.¶Si tamē allegetur error potest per testes probari,vt dixi suprà quæst. ccccciiij. ¶Item de teste, qui aliter deposuit, in prima sua depositione.quàm in secunda:vide infrà q.cccccxlvj.

a ¶Credendum est.*Vide omnino do.Bald. hunc iuris arti.plenißimè tractantem.in l.in exercendis. C.de fide instrumen.*

SVMMARIVM.

1 *Vsufructuarius omnium bonorum,an teneatur soluere debita.*

2 *Legata in testamento relicta,hæredes soluere tenentur.*

3 *Vsufructuaria omnium bonorum, se alimentare tenetur:& vestes lugubres sibi comparare.*

4 *Protocolorum emolumenta,an veniant in legato omnium bonorum.*

QVAESTIO CCCCCXLI.

1 QVidam testator†vsumfructum omnium bonorum suorum vxori suæ reliquit,nunquid ipsa petere poterit ab hæredibus viri dotem suam, eius viro solutam? Dic, quòd non, tandiu, quamdiu ipsa vti voluerit suo legato vsusfructus. Et est ratio, quia cum talis dos debeat computari inter debita à seipsa exigere propterea haberet, ex eo, ꝙ ad ipsam spectat & pertinet soluere debita. l.vxori meæ. ff.de vsufru. leg.iuncta l. Lucius. la ij. in prin.ff.de leg.ij ex quibus iuribus apparet,quòd illa, quæ est vsufructuaria omnium bonorum,tenetur soluere debita.[a] Nam postquā in tali legato venit & compræhenditur calendariū:vt d. l.vxori.& appellatione calendarij continētur debita & credita.vt d.l.Lucius.Est verum dicere onus soluendi debita ad talē vxorē pertinere.Pro hoc etiam bene facit l.nam ꝙ.§.fi.cum l.sequenti. in prin. ff.ad Treb. Ita etiam tenet Bart.in l.fin. in penu. q. ff. de
2 vsufru. leg. † Legata verò in testamento relicta, hæredes insti-
b tuti soluere tenentur,[b] & nō vsufructuaria, & est ratio, quia ipsa in vsufruct.legato concurrit cū aliis legatariis particularibus. l. Sempronio.in princi.iunctis ibi not.per Bar.ff.de vsufru.leg.Et hoc tenet Bart.expresse in d.l.fi.in fin. quæstionis. Et facit, quod
3 per eum not.in l.si quis seruum.§.fi.ff.de leg.secundo.†Vestes verò lugubres, ipsa sibi debet facere & se alimentare, postquàm vsumfructū habet omnium bonorum:cum talia sint onera hæreditaria,iuxta not.per gl.in l. j. §. exactio. C.de rei vxor. actio.
4 ¶†Vtrum in legato vsusfructus omniū bonorum:veniant emolumenta

lumenta protocolorum? Dic, quòd non ita ponit Bar. in l. diuor. §. si vir. ff. soluto matrim. fructus dicuntur deducta impensa, l. fructus. ff. soluto matrim. Et etiam deductis tributis & pensionibus. ff. de impensis in rebus dota. factis. l. neque tribu. & ibi bonus text. & in l. hactenus. ff. de vsufructu. ¶ Sed quid de reditu, an intelligatur deducta impensa? vide gl. & Cy. in l. si quis argētum §. j. glo. super verbo, tradere. C. de donatio.

a ¶ Soluere debita. *Contrarium not. dom. Ioan. de Imol. in l. vsufruct. ff. ad legem Falcid. & ibi expressè do. Alex. de Imo. & Pau. de Cast. qui no. casum, & format in propriis terminis præsentis quæstionis.*

b ¶ Tenentur. *Vide Bal. in l. non solum. §. sin autem legata. C. de bonis quæ liberis. vbi videtur tenere cōtrariū: licet Bar. teneat cōtrariū, vt sequitur.*

SVMMARIVM.

1 *Dies assignata parti visura iurare testes, si reperiatur feriata, an intelligatur de die sequenti, non feriata, vel opus sit noua assignatione.*

QVAESTIO CCCCCXLII.

1 SI pars citetur certa die visura testes iurare: † & illa dies assignata reperiatur dies feriata, non sufficiet, quod testes in crastinum die non feriata iurent, si pars contra quam testes producuntur, non cōpareat: quia hoc casu requiritur noua citatio, sine qua non valet receptio: vt in capitulo, ij. extra, de testibus, & facit l. si quando. C. de testibus: & ita fuit conclusio Rotæ, cxlix. facit bene quòd ponit Bald. in l. aut qui aliter. in princ. & l. si vitem. ff.

a quod vi aut clam. Sed de stylo [a] huius curiæ parlamenti, toleratur, quòd si die assignata reperiatur feriatum quod testes possint in crastinum iurare etiam in absentia partis, maximè, quādo in assignatione facta parti visuræ testes iurare, subiungitur, quòd illa die certa compareat, & aliis diebus sequentibus nō feriatis, durante commissione. ¶ De materia testium examinatorum die feriata, etiam tetigi suprà, quæst. cxxv.

a ¶ De stylo. *Facit pro stylo, quòd sic citatus ad diem, puta x. qui eadit in diem festum, vel solennem, vel feriatum, & sic illa die comparere nō teneatur, & sequenti, cùm die in qua nulla occurrit excusatio, comparere debet: secundum do. Ioan. Andr. post do. Inno. in c. fi. extrà de feriis. in gl. sua, in verbo, conquiescere.*

SVMMARIVM.

1 *Voluntatum vltimarum, octo sunt species: quas persequitur per numeros. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & 8.*

9 *Testamentum militare non requirit nisi duos testes, etiam non rogatos: modò in conflictu. nu. 10. & 12.*

11 *Cap. cùm esses, vt locum habeat, duo necessariò requiruntur. Et habet locum in relictis ad pias causas. nu. 13.*

14 *Partē si quis reliquit ad pias causas, & partē nō, an valeat testamentū.*

QVAESTIO CCCCCXLIII.

1 VLtimarum voluntatū octo sunt species. † Nam vna est, quæ
2 testamentū in scriptis appellatur. Alia, quæ † testamentum nuncupatiuū dicitur, de quibus in l. hac consultissima. in prin. & in §. per nuncupationem. C. de test. & l. hæredes palam. §. j. ff. eod.
3 Alia † est, quæ dicitur codicillus, de qua ff. & C. de iure codicil. &
4 in l. fin. C. eod. Alia est, quæ † fit à patre inter liberos. de qua in d. l. hac consultissima. in §. ex imperfecto. iuncta authen. ibidē po-
5 sita. Alia est, † quæ fit à milite. de qua in l. milites. C. de test. mil. & in l. diuus. ff. eo. tit. & istas quinq; species ponit gl. ord. in auth.
6 de hær. & fal. §. si collatio. j. Alia † est, quæ fit à rustico in rure, vel
7 loco campestri commorante. de qua in l. fi. C. de testa. † Alia, quæ dicitur donatio causa mortis, de qua in l. fi. C. de don. causa mor.
8 Alia † est quæ fit per epistolā de qua in l. miles. §. sororē. & l. cum
9 pater. §. donationis. ff. de leg. ij. Et licet in testamento in † scriptis condito aut nuncupatiuo septem testes rogati liberi & puperes requirantur; vt dict. l. hac consultissima. & l. hæredes palam alleg. & in leg. final. §. in omni. C. de condit. hoc tamen fallit in testamento mili. in conflictu seu expeditione cōdito, vbi suffi-
10 ciunt duo testes, etiam nō rogati. vt d. l. milites. Si autē † nō esset in conflictu, ipsi deberent rogari, vt d. l. diuus. vbi cōuocatis duobus testibus, &c. Fallit etiā in testamēto à patre inter liberos condito, in quo sufficiunt duo vel tres etiam non rogati. vt d. §. ex imperfecto: sed an mulier possit esse testis in testamento inter liberos facto? vide s. q. cccccxxxviij Fallit etiā in testamēto rustici, in quo sufficiunt quinq;, etiā nō rogati. vt d. l. fi. ibi, legū subtilitate remissa, &c. C. de test. licet aliqui dicāt d. verba intelligi de solennitate septē testiū. Sed tamē quia simpliciter & indefinitè fuerunt prolata, ipsa generaliter intelligi debent de omni legū subtilitate, tam respectu numeri testiū, quàm etiā rogationis fiende, cum indefinita equipolleat vniuersali, iuxta not. per Bart. in l. ita
a scriptū. ff. de leg. ij. Fallit [a] etiā in testamento ab aliquo ægrotāte in præsentia sui curati, & duorū vel triū testiū cōdito, in quo nō requirūtur testes rogati: vt in c. cū esses. extra de testa. ibi dū dicitur, & testamēta quæ parochiani corā presbytero suo, & trib' vel aliis duabus personis idoneis in extrema volūtate fecerint, firma
11 decernimus permanere &c. † Ex quibus apparet, q ad hoc, vt d.

c. cum

c.cum esses.locũ habeat,duo necessariò requiruntur.Primò quòd disponẽs sit ægrotans,hoc est,in extrema voluntate cõstitutus.Secũdò,ꝙ in presentia proprij curati fiat tale testamentũ:hoc idem probatur in testa.militari,iam d.vbi etiam necessariò requirũtur
12 duo.Primò† militia,secũdò ꝙ miles sit in cõflictu belli.l milites. alle.Et licet gl.in d.c.cũ esses.dicat ipsum habere locum in terris
b eccl.[b] tamẽ credo ipsum habere locũ in aliis terris in infirmitate graui,ex qua immediatè sequitur mors in præsentia curati concurrat.Aliter ipso testante recõualescente crederẽ suũ testamẽtũ nõ valere,saltẽ vltra annũ. Sicut dicimus in l.ex testamẽto. C.de test.mil.& in l.testamẽta.& in l.quod dicitur.ff.eo.& inst.eo.in §. sed hactenus. ibi post missionẽ intra annũ tantũ valebit &c. imò fortassis cõualescẽtia subsecuta statim irritum esse cẽsetur tale testamẽtũ,prout diximus in l.j.C. de sac.san.ecc. quæ locũ habet in illo,q in mortis articulo est cõstitutus,& inde immediate decedit:ideo ibi dicitur decedẽs,&c.qui si recõualescat, & ita euadat testamẽtũ suũ tũc factũ, statim irritatũ l.fi.ff. de test. mil.pro hoc bene facit l. nõ omnis. in prin.ff. si cer. pe.vbi donatio causa mortis facta reuocatur, subsecuta recõualescẽtia. Ita dicit & tenet Sal.in repetitione sua.l.j.in quæst.quæ incipit,Tertiò quæro, quid si ab illo periculo euasit &c. C.de sacros.ecc.Et ista est vna
13 notabilis limitatio.† ad.d.c.cũ esses.Aduertẽdũ est etiã ꝙ d.c. cũ esses.habet locũ in relictis ad pias causas:vt c.relatũ.lo j.extrà de testa.ꝙ sic intelligit Spe.in ti.de instr.edi.in §. cõpẽdiosè.ver.itẽ
14 per ius canonicũ.† Sed pone, ꝙ partẽ reliquit ad pias causas, & partẽ nõ:nũquid valebit testamẽtũ? Dic,ꝙ sic,prout respicit causas pias.ar.in d.l.hac cõsultissima.§.ex imperfecto. sed secũdum do.Mar.de laude in suo trac.de cõscientia.d.c.cũ esses.in foro cõsciẽtiæ in quacũq; dispositione siue ad pias causas,siue alias,debet seruari,nõ solũ in terris ecclesiæ:imò etiã in terris imperij:ita dicit ipse in suo tract.ibi,quæro,an in foro consciẽtię.in terris &c. & per ea, quæ ipse ibi dicit, ipse videtur innuere, ꝙ in foro contentioso.d.c.nõ sit seruandũ in terris imperij.sed ego Gui.vidi cõtrariũ seruari in testamento facto in rure,vel alibi,tẽpore pestis. vbi non reperit copia testiũ:quibus casibus talia testamenta corã curato & duobus test.vidi in iudiciis tolerari, & iudicari secũdũ dispositionẽ d.c.cũ esses:itã in aliis dispositiõibusq̃ in piis relictis.

a ¶Fallit. *Vide d.Odofr.in summa,de test.in §.testamentorũ duæ sunt species,.in ver, sed si testator.*

b ¶In terris eccl. *Vide dom.Alex.j.vol.con.xlj.in ij.co.in §.quinta.quia*

in d.test.& ij.volu.consi.xlvij.in j.col.in §.in primis.in ver.& casu quo.

SVMMARIVM.

1 *Sepulturæ electionis probatio vt fiat. Et quid de iurisdictione. num.2.*

QVAESTIO CCCCCXLIIII.

1 QVidam †elegit eius sepulturam in ecclesia fratrum prædicatorum Grationo. Et fuerunt super hoc producti quatuor teites, deponentes ita:dici,audiuisse ab eodem vnus in domo Pet. Botini,vna vice,& alia vice ante domum mei Guidonis Papæ:alius testis dicit audiuisse sibi dici,in domo sua alius:dicit audiuisse dici in domo Io.Baiulli.præsi. Delph.alius testis dicit se ab eodem dici audiuisse per spacium duorum mensium ante eius decessum in hac ciuitate Gration. vtrum ex depositionibus talium testium probata sit electio suæ sepulturæ? circa hoc dicit Spec.q̃ quando respectu actus, de quo agitur,locus & tẽpus non sunt de

a substantia diuersitatis loci & temporis, non nocet[a] nec vitiat:[b]

b inde dicit,quòd in iurisdictione probanda , si vnus testis dicat ad probandum iurisdictionẽ, quòd vidit suspendi Pet.Rodi die Lunæ:alius testis dicit,quòd vidit eruere oculum Martino die martis:alius testis dicit.quòd vidit pugnum amputari Seio die Mer-

2 curij & sic de similibus. †quòd licet ipsi discordes existãt in loco & tẽpore, quòd nihilominus probata est iurisdictio. & est ratio: quia tempus & locus non sunt de substantia iurisdictionis: Pariter dicendũ in probatione electionis sepulturæ, cum de substãtia electionis sepulturæ tempus & locus non existãt. Nec præmissis obstant c,nihilominus.iij.q.ix.& c. de parentela. xxxv.q.vj. quia loquuntur in actu,in quo tẽpus & locus sunt de substantia actus. ita dicit Spe.in tit.de teste.§.iam de interrogatoriis.vers.item de tempore.ibi,in aliis autem in quibus tempus vel locus nõ est de substantia,&c.& in tit.de inquisitione.§.j.versic. sed quid si vnus testis, &c. Si igitur si pro quia in probanda iurisdictione diuersitas loci & tẽporis non noceat:multò minus debẽt nocere in pro-

c batione sepulturæ:quia fauorabilis existit.[c] l.ij.C.de sacr.san.eccle.Spe.etiam vbi s̃.ponit exẽplum in probatione decimæ:ita nõ obstãte tali singularitate,vidi pluries in hac curia parlamẽti determinari in camera consilij in casibus prædictis, & similibus.

a ¶Diuersitatis loci & temporis,non nocet. *Vide d.Bal.in addi.Spec. in tit.de teste.in ver.suffic.testes,& in ver.testes variantes.& in ver.si autem non est.& eundem d.Bal.in l.testium.in iij.col.in §.venio ad tertium.in ver.circa primas.& in ver.circa secundas. & in ver. sed ego.& in vj.col.in §.sequitur secunda pars.in versi.quarit hic Cyn.& d. Alex.*

in ij

in ij.vol.consi.iij.in iij.col.in §.quin.testis.& d.Cyn.in prin.l.testium.in iij.col.in versi.semper pone.& d.Ioan. Fab.insti.de interd. in §.retinendæ. in ix.col.in versi.de illo quæri non oportet.

b ¶Nec vitiatur. *Hoc videtur procedere, quando agitur de probando facto in genere. vt inquit d.Bald.vbi suprà in addi.Spec.in præ.ver.si autem in fi.sanè ad huius notitiam pleniorem capessendam, recurrere ad theoricam dom.Saly.in alleg.l.testium.in vj.col. in ver.viij.q.*

c ¶Quia fauorabilis existit. *Ratio huius decisionis esse potest, quia licet vnus dicat se audiuisse in vno loco, alter in alio, tamen sepultura fuit plenè probata. Nam isto casu locus non plurificat sepulturam, sæpius formatam, & recensitam, ac continuatam. ar. eius, quod dicitur de hæresi, per d. Salyc.vbi suprà in vij.col.ibi, secus si ambo deponunt de eadem specie hæresis, &c.*

SVMMARIVM.

1 *Quartæ Trebellianicæ prohibitio facta per testatorem in primo gradu substitutionis, an porrigatur ad omnes substitutiones in cæteris gradibus substitutionum subiunctas.*

QVAESTIO CCCCCXLV.

1 SVprà quæst.cccccxxxvij.tetigi de prohibitione quartæ † Treb. an saltem in hærede extraneo fieri possit: & ibi dixi, quòd sic, & latius dixi suprà quæstione lj. Sed iuxta hoc quæro, an talis prohibitio Trebellian. facta per testatorem in primo gradu substitutionis, porrigatur ad omnes substitutiones in cæteris gradibus substitutionum subiunctas. Credo quòd sic: ratio, quia
a prohibitio indefinitè[a] respectu primi gradus institutorum facta, porrigitur ad omnes successores.l. Lucius.in princip. à contrario sensu.& l.si plures.ff.de legat.iij.Ita dicit Barto.in d.l. Lucius.in §.j. Et cum in casu isto detractio Trebellianicæ fuerit in primo gradu indefinitè facta, censetur facta respectu omnium substitutorum: quia clausula in prin.vel circa prin. institutionis adiecta, porrigitur ad omnia capitula subsequentia.l.iij.§.filius. & ibi hoc etiam ponit Bart.ff.de liber.& posthu.& l.j.C.eo.tit.& maximè, quando nulla subest ratio, quare ita ad sequētia non debeat referri. vt in d.l.j.habetur. Nec aliqua subest diuersitas vel repugnantia, si ad subsequentia capitula referatur.l.cohæredi.§. qui patrem.ff.de vulg.Ita dicit Bart.in l.talis scriptura.§.fin.ff.de lega.j.& cum nulla in casu isto subest contrarietas vel repugnantia, si prohibitio facta ad gradus substitutionum subiunctos porrigatur, imò resultat vniformitas voluntatis testatoris, qui hæreditatem suam integram voluit remanere, & ipsam absque dimi-

 nutione

nutione ad substitutos deuenire voluit: ideo sequitur dictá prohibitionem ad eosdem porrigi. Et tetigi de hac materia, infrà q. ccccxcij. Et de hac materia, si clausula adiecta in primo gradu censeatur repetita, in sequentibus plenè dixi suprà q.ccccclxxxv.

a ¶Indefinitè. *Adde quòd si testator prohibuit, non quidem liberis, sed filijs ne alienarent, extenditur ipsa prohibitio ad filios tantum: non autem ad nepotes, mortuis filijs, vt dicit do.Cyn. in l.voluntas. in vlti. quæst. C.de fideicommiss.*

SVMMARIVM.

1 *Testes si in prima & secunda depositione sibi non constent, vtri depositioni sit standum.*

QVAESTIO CCCCXLVI.

1 TEstis in vno iudicio, inter aliquos habito, deposuit † medio iuramento, vnum, & posteà in alio iudicio deposuit aliud, etiam medio suo iuramento, cui dicto est standum? Dicendum

a est, quod primo,[a] iuxta ea, quæ ponit Bart. in l.si postulauerit.§.pe. ff.de adulteriis.& quod ponit glo.in auth.de testi.§.illud tamen. colla.vij. Nam quando publicatis testibus est verisimile, quòd testis loqui potuerit, cum parte producẽte, vel alio parti producenti amico, vel affectionato, ipse præsumitur subornatus aliter deponendo in secunda depositione, quàm deposuerit in prima. Ideò tanquàm varianti non est credendum. Ita dicit glo.ordin.in c.super his.glo.j.extrà de pœnis. Nec est secundæ depositioni credendum: quia ipse in ea est periurus deponendo contra illud, quod primo suo medio iuramento dixerat, & ita infamis.l. Lucius.ff. de his qui no.infa.& l.si quis maior.C.de transac.& in c.sicut nobis.& c.testimonium.extrà de testi.& in c.literas.ver.prçter iuratoriam.extrà de præsumpt.& c.prætereà. extrà de testi.cog. Pro hoc quòd periurus à testimonio repellatur tenet Spec.in titu.de test.§.j.ver.item excipitur, quòd est infamis.ibi, vnde periuri nõ admittuntur.& ver.item, quòd est periurus. Et quòd depositioni

b secundæ non sit standum, nec etiam primæ:[b] hoc tenere videtur Spec.in tit.de teste.in §.j.ver. quid si testis secundò inductus, &c. Attamen credo opinionem Bart. & glos.fore veram: videlicet,

c quòd primæ stetur,[c] quando secunda est facta post publicationem & didicita testificata: quia tunc secunda præsumitur fuisse

d facta à subornato.[d] Et ita seruatur in hac curia parlam. Et alibi etiam seruatur, vt refert Barto. in d. l. si postulauerit. in §. pen. ¶Circa hoc vide quæ ponit Iuno.in c.prætereà.extrà, de test.cog. Et de teste, qui contradicit instrumento, vide suprà q.ccccxl. Et si

testis

testis dicat aliter se deposuisse, quàm graphiarius vel notarius scripserit, vide in singularibus meis.

a ¶Quòd primò. *Istud videtur sentire do. Bald. expressè in l. verba. in j. col. vers. & not. quòd si testis. C. de adult. & facit auth. atque. & id quod not. glos. fi. in fin. C. de testi. & dom. Bald. in l. qui falsa. in glos. non solùm. ff. de testib.*

b ¶Nec etiam primæ. *Vide d. Bald. in l. gest. in ij. col. in versi. sed quid si variant. C. de re iudi. & adde d. Bart. in l. eos qui in ij. col. in versi. & ideò pro declaratione. ff. de falsis.*

c ¶Primæ stetur. *Aduerte tamen, quia per istud secundum dictum debilitatur primum, adeò quòd ad dictum talis non potest deferri iuramentum parti, quia non est omni exceptione maior. vt per d. Fed. in c. præterea. in iij. col. in glo fin. in fine. extrà, de testib. congen.*

d ¶A subornato. *Hoc videtur velle glossa fin. in præalleg. c. præterea.*

SVMMARIVM.

1 *Clementina fin. de procur. an habeat locum in mortuo ciuiliter.*

2 *Mors ciuilis est triplex. & num. 3. & 4.*

5 *Clementi. fin. de procur. an habeat locum in renunciante, seu in deposito, & translato.*

QVAESTIO CCCCCXLVII.

1 AN cle. fi. de proc. †locum habeat etiam in mortuo ciuiliter, puta in renunciante, seu deposito, aut translato? Genzel. ibi tenet quòd sic, propter identitatem rationis, quem sequitur Fran. de Zaba. & ita fuit determinatũ per dominos de Rota[a] Auenione, vt ibi refert ipse de Zabarellis, nil vltra allegantes, nisi Genzelinum. Sed contrarium videtur, rationibus subscriptis. primò, quia d. cle. loquitur in beneficiato mortuo, & non in beneficiato translato vel promoto aut renũciante. inter quos est magna differentia: quia mors omnia soluit: vt in auth. de nup. §. deinceps. col. iiij. Nec ab ea potest se quis præseruare. l. iij. cum tribus legibus seq. ff. de do. causa mor. quod tamen secus est in translatione, vel promotione, aut renũciatione, à qua quis bene potest se præseruare & ius aliquod si fiat sibi reseruare, cũ videatur potius voluntaria, quàm necessaria, sicut dicit gl. posita super verbo, humanis. in c. susceptũ. extrà de rescri. li. vj. & ideò notãter ibi in d. cle. dicitur per mortẽ constituẽtis, &c. quæ verba in dubio debent intelligi de morte naturali. tex. est expressus in l. ex ea parte. §. insulã. ff. de ver. ob. & in l. cũ pater. §. hęreditatẽ. ff. de leg. ij. Ita tenet Io. Andr. & Arch. in c. si præsente. extrà de supplen. neg. præla. li. vj. Nec à verbis dictæ clemẽtinæ est recedendũ. l. non aliter. in prin.

ff.de leg. iij.in l.quisquis.§. hæc verba.ff.de vulg. & pup.attento maximè,quòd d.cle.exorbitare videtur à iuris communis dispositione.de qua in l.si defunctus.ff.de proc.& in l.nulla.C.eo.Tum etiam,quia dispositio facta respectu mortis naturalis, locũ non habet,si mors ciuilis subsequatur.l.ex parte.§.insulam.suprà all. & in l.res. in fi.C.de dona.inter vi.& vxo. & l.sed & si mors circa prin.ff.eo.tit.Non obstant dicta domini Genzeli, & aliorum doctorum in contrarium opinantium,quòd nulla lege fulciuntur, & erubescimus sine lege loqui.in authen.de trien.& semi.§.consideremus.col.iij.Nec creditur verum esse, ꝙ renuncians vel depositus aut translatus sit mortuus ciuiliter. Quod patet:quia † tri-
2 plex est mors:ciuilis vna est, quando alicui tollitur libertas, vel ciuitas,vt est minutus maiori capitis diminutione,insti.de ca.di.§.j.& ista habet effectum mortis naturalis.vt l.res.in fi.C. de do.
3 inter vi.& vxo.Alia † est,quãdo tollitur ciuitas,& remanet libertas.vt est minutus media capitis dimi.inst.eodẽ ti.§.mino.& ista in actibus merè ciuilibus & prætoriis habet effectũ naturalis.l.j.§.& si filiũ.ff.de bo.pos.contra tab.& l.si deportati.in prin. ff. de
4 leg.iij.Alia † est mors ciuilis,quãdo retinetur ciuitas, & libertas. Sed tamen velle & nolle tollitur, & actus ciuiles interdicuntur, vt est videre in excõmunicato,qui deportato æquiparatur, vt no. in d.§.minor.& l.eius.§.j.ff. de test. & in ingresso monasterium. xij.q.j.c.nõ dicatis.& l.Deo nobis.C.de epi.& cle.& ista eundem effectum habere videretur,sicut secunda species.ita dicit Bar.in l.cum filio.ff.de le.j.Et quia istæ tres species vel altera ipsarũ nõ concurrunt in renunciante,vel deposito,aut translato,seu promoto,vt est clarum videre:ideò sequitur,ꝙ talis non est,nec dici potest mortuus ciuiliter.Et si dicatur, prout ipse Henzelinus & de zabarellis,& sequaces dicere videntur, ꝙ est identitas rationis, contrarium apparet per iam dicta.Præterea, successor in beneficio,tenetur soluere debita sui prædecessoris pro necessitate ecclesiæ contracta: vt in c.j.extra de sol. quod tamen facere non teneretur,nisi esset hæres.l.j.& ij.C.de hære.ac.& l.ij.C.ad l.Iul.de vi pu.facit bene c.quia Ioan.xij.q.v.Et pro tanto instantia censetur fuisse in successorem in beneficio translata. Nam cum pater hæres filij interpretatiuè dicatur, filio mortuo post litem contestatam transit instantia causæ in ipsum patrem.l.tam ex contractibus.in prin.ibi, sed mortuo filio.ff.de iud. hoc idem videmus in fisco succedente mulieri in dote confiscatã, ꝙ in eum fit translatio instantiæ,licet hæres verè non existat,sed interpretatiuè.l. si

constan

constante.§.fi.ff.so.ma.secundum Iac.de Rauen.ibi, super verb. expirabit iudicium, &c.exponit videlicet quantũ ad mulierem, sed non quãtum ad fiscum,in quem transit instantia causæ. ita recitat Cy.in l.j.C.si pendente app. mors interuenit. licet dicat Pe. de Bel.pertica aliter intelligere d.§.fi.cui tamen. Bar.dat alium intellectũ,videlicet,ꝙ speciale est in fisco, qui habet suos iudices speciales,coram quibus causæ ipsum tangentes debeant tractari. Ita dicit in l.si cum hominẽ.ff.de fide. Ex quo intellectu Bar. apparet instantiam causæ in successorem in beneficio transiuisse sic inducendo:quia si sit speciale in fisco,quòd in eum nõ fiat translatio:ergo in aliis remanet ius commune,quod vult trãslationem instantiæ fieri in successorem. ar.l.j.C.de thesau.lib.x.¶Et de hac materia qualiter & quando transeat instantia in alium: vide plenè Barto.in l.j.ff.ad Treb.¶Conclusiuè ergo†per has rationes
5 crederem dictam cle.fi.de procu.locum non habere in renunciante seu deposito,aut translato,cum ibi in textu non aperiatur:quia si Papa idẽ voluisset disponere de ciuiliter mortuo, sicut disposuit de naturaliter mortuo,bene expresśisset, sicut in simili videmus in c.ad audientiam.extrà de decimis. ideò non debemus dispositionem ipsius c.fi. vltra casum suum extendere,iuxta.l.si verò §. de viro.ff.solu.matr.Nec potest extendi ille tex. ad renũciantem depositum vel translatum per identitatem rationis: quia non est eadem ratio in istis casibus,quæ est in dispositione d.cle. imò diuersa ratio,per rationes suprà declaratas:& sic nõ est vera opinio Henzelini & sequacium.Et pro hac decisione faciunt ea,quæ dixi s. q.cxxxviij. vbi dixi etiã fuisse iudicatum in hac curia parla.ꝙ iudex ecclesiasticus non debeat cognoscere de habitu clericali:quia text.in c.si iudex laicus.non loquitur de habitu: sed solùm de titulo:quia si voluisset idem de cognitione habitus,bene expresśisset Papa.¶Sed quæro, posito ꝙ dicta opinio Henzelini de zabarellis esset vera:an dispositio dictæ cle.locum habere deberet in reo,sicut in actore.Credo,ꝙ non,nisi in actore,quia tex. ibi loquitur in procuratore constituto ab agente, prout ex text. ibi,potest apparere,& colligi.Et ratio diuersitatis potest asśignari:quia si loqueretur in reo ad iudicium vocato,cuius est fugere. l.inter stipulantem.§.j.ff.de ver.obli.iam via malignandi & dolum committẽdi daretur,& reis esset aperta pro causis beneficia sua concernentibus,qui ad iudicium vocarẽtur.quoniam ipsi ad iudicium vocati scientes se malam causam habere, post longam ipsius agitationem,procurarent se ad aliud beneficiũ transferri,

& vt sic iudicium deluderent, agentem sua intentione per tale medium, quo ad se frustrarent: quod tamen lex fieri prohibet. ar. l. in fundo. ff. de rei ven. & l. fi. C. de acqui. pos. Et ideò lex voluit per expressum vnumquenque qui rem pro qua conuenitur, desinit lite contest. possidere, posse ad hoc conueniri, & condemnari, ac si possideret. l. qui dolo. ff. de re iu. & in c. pro possessore. ext. eo. tit. Quæ tamẽ ratio cessat in ipso agẽte, pro quo in dubio est præsumendum, ꝙ ex iusta causa reum ad iudicium vocauit. l. inter stipulantẽ. §. j. ff. de ver. obl. & l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. quem propterea non est verisimile procurare velle se trãsferre ad aliud beneficium, causa deludendi iudiciũ, quod inchoauit, & ad quod reum vocari fecit. Ideò nimirum si per mortem actoris mandatum cẽseatur reuocatum seu expiratum, vt d. cle. fi. cum in eo esset fraus & malitia. quod secus est in reo per iam dicta. ¶ De materia d. cle. fi. etiam tetigi s̃. q. cxix. Et ibi vide si d. cle. locum habeat in rebus prophanis. De mate. d. cle. vide Spec. in tit. de procuratore. in §. ratione quoque. in ver. sed nũquid procurator. De re integra vel nõ integra, tetigi etiam s̃. q. ccccxcj.

a ¶ De Rota. *Dicit Rota, quòd cle. fi. de pro. abb. translati, ad aliud monasterium, & sic locum habet non solùm in morte naturali, sed etiam in ciuili, cum identitate rationis. Tamen etiam quia satis est ibidem expressum in tex. vt deci. ccclxxvj. fuit dubitatum vtrum cle. in nouis. erubescimus sine lege loqui.*

SVMMARIVM.

1 *Verbum, Suos, an possit adaptari fœminis in quibus suitas non consistit?*

2 *Recedere quando liceat à proprio verborum significato.*

3 *Suitas, an conueniat mulieribus, & quomodo capiatur.*

QVAESTIO CCCCCXLVIII.

a MVlier quædam [a] filium suum masculum sibi hæredem vniuersalem instituit, & eidem filio suo masculo hæredi sub-
b stituit Claudiam eius filiã & suos. [b] Contingit quòd dictus filius hæres decessit sine liberis: venit Francesia filia dictæ Claudiæ, & dicit se substitutam: hæres verò dicti hæredis instituti dicit con-
c trarium, ex eo quòd dicta Francesia non est sua, [c] quia mulieres liberos non habent in potestate. Fuit quæsitum in camera consilij, quis ipsorũ bene dicat. Pro cuius quæsiti declaratione est præmittenda decisio iurisconsulti Pauli posita in l. quoties idem sermo. ff. de regulis iuris. & facit bene l. in ambigua. ff. de legibus. Et ad istud propositum dicit Iaco. de Butrigariis in l. cùm antiquitas. C. de vsufructu. quod licet à significato vocabuli non sit receden

1 recedendum regulariter: †Hoc tamen fallit, quando verbum sumi non potest propriè. l. Scæuola. in prin. ff. ad Trebel. vel quando apparet de voluntate testatoris coniecturata aliud, quàm sonet significatum verbi. l. non aliter, in princ. ff. de legat. iij. Aut etiam quando vsus communis loquendi regionis aliud habet. l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fundo instructo & instru. lega.
2 Nam istis casibus vel altero ipsorum † recedi debet à proprio significatu verbi, & significatum improprium recipi, secundum tamen materiam subiectam. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de lega. j. & l. si vno anno. circa prin. ff. loca. Hoc igitur sic præsupposito, verbum sui, duo habet significata, quo ad propositum: vnum proprium, & aliud improprium. Proprium respectu liberorum in potestate constitutorum, qui propriè sui appellantur. vt in §. sui. institut. de hæredum qua. & diffe. & l. in suis. ff. de libe. & posthu. & l. in suis. ff. de suis & legi. hæredibus. Improprium respectu liberorum mulierum, quæ ipsos non habent in potestate. institu. de adoptionibus. § fœminæ. & in §. cæteri. versicu. qua de causa, &c. instit. de hæredum quali. & differen. Et ideò cum in casu substitutionis prædictæ verbum suos, ibi adiectum, non potest accipi propriè: vt in dict. §. sui. & §. cæteri. ipsum propterea accipi debet impropriè, secundum materiam subiectam: prout ad eam potest adaptari, & ita pro liberis talis filiæ, licet sui, respectu eiusdem, dici nõ possint propriè vt apparet per iam dicta. hoc probatur clarè in l. mater filio suo. l. pater. §. socrus. ff. de condi. & demon. Et sequitur quòd moriente d. hærede instituta, substitutio sibi facta, locũ habet in liberis d. Claudiæ: ad quos verbum, suos, rectè, potest adaptari. l. quoties. & l. in ambiguis. & l. mater filios. s. alle. Quod etiam sic est coniecturandũ ex voluntate ipsius testatricis, quæ voluit liberos filiæ suæ, quos sciebat nũquam esse posse in potestate eiusdem ad substitutionem suam admitti, qua voluntate coniecturata verbũ, sui, accipi debet impropriè. l. si seruus plurium. §. fi. ff. de leg j. & aliis iuribus. s. alle. Tum etiam propter vsum communẽ loquendi, secundum quem liberi mulierum respectu ipsarum appellantur sui, dum communiter dicitur, talis domina filium suũ hæredem instituit, vel tali filio suo vsumfructũ reliquit, qui communis vsus loquẽdi etiam in talibus debet attẽdi. l. cum de lanionis. §. asinã. s. alle. Ita tenet gl. in d. l. non aliter. in prin. & Bar. in l. omnes. ff. de iust. & iure. in q. quæ incipit, quid si in statuto contineatur aliquod verbum. Iac. de But. vbi s. Ex quo sequitur, ꝙ bona in quibus dictus hęres fuit

insti

institutus, debēt liberis ipsius Claudiæ, videlicet d. Frācesiæ eius filiæ restitui & expediri vigore dictæ substitutionis, detractis tamen detrahendis. Et ita secundum hanc conclusionem consueuit
3 in hac curia parl. iudicari. Cōsiderata etiā † vna tali ratione, quia verbum, suos, in casu potest & debet exponi, id est, iustos. ita ponit gl. in l. non enim. ff. rerum amo. & liberi ex tali filia de legitimis nuptiis nati dicuntur instituti. vt inst. de patr. potestat. §. fin. & l. filium. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris. quamuis tamen verbum, sua, aliter in aliena materia accipiatur: iuxta l. seruos. §. fin. ff. de leg. ij. & l. Quintus Mutius. ff de aur. & arg. leg. & ibi plenè per Bart. & vide s̄. q. cccccxlij. De isto verbo, suos, in mulieribus, qualiter intelligatur, vide quæ plenè dixi in cxxxiij consil. meorum.

a ¶Mulier quædam. *Qui veniant appellatione suorum, vide per Felyn. post omnes in c. in vlt col. versic. sed est magnum dubium. de testib. & an appellatione suorum veniant amici, vide per eundem in c. cum dilectus. in fin. de accusat.*

b ¶Claudiam eius filiam & suos. *De hoc. scilicet an verbum suos, possit adaptari mulieribus, in quibus suitas non consistit, vide istum consilio centesimotrigesimotertio. incip. Antonius Pacho numero primo, versiculo, & pro dicendorum.*

c ¶Non est sua. *Imò est sua, nam in literis in duplici differentia sunt hæredes. alij enim sunt extranei: alij autem sui. & intelliguntur sui: sed ex se descendentes. d. Bart. in l. vna. C. de priui. do. in j. oppo.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra vnum ex mercatoribus, pro solutione pedagij, an noceat alijs, qui partem non fecerunt.*
2 *Iusiurandum, & res iudicata, equiparantur.*
3 *Actio popularis, quid.*

QVAESTIO CCCCCXLIX.

1 SEntentia † in causa alicuius pedagij inter certos mercatores, & muliones, & exactorem seu dominiū pedagij lata pro exactore seu domino: an præiudicet aliis mercatoribus, qui partem in causa non fecerūt? Et licet videatur, quòd non, vt l. ij. C. quibus res iudica. non nocet. & l. j. C. res inter alios acta. Contrarium dicendum videtur. Nam vbi constat de institutione pedagij authoritate Imperatoris, vel Regis, seu Lateranensis consilia facta, vel ex vetustissima consuetudine, de cuius contrario memoria hominis non existit acquisita, vt in c. super quibusdam. §. præterea. extrà de verb. sign. quæ vetustissima consuetudo seu possessio vim habet

habet tituli,& tantum operatur,quantum authoritas emptoris: vt l.j.in fin.cum l.seq.ff.de aqua plu.arcend.& in l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quotid. & æsti. Et nullus à præstatione eius excusatur,etiã si miles existat. Et hoc habetur pro regula. l. vniuersi.circa fin.& l.ex præstatione.C.de vectig. & commissis. & l. fin.C.quibus mu.vel præst.nemini liceat se excusare.lib.x. Constat talem sententiam ius facere, & pro veritate haberi. l. ingenuum.ff.de stat.hom.& l.res iudicata.ff.de reg.iur.Etiam quo ad
a omnes[a] per locum in quo pedagium debetur per trãseuntes.Cũ fuerit lata respectu popularis actionis. Dum tamen nõ appareat fuisse collusum.l.eum qui.§.in popul. ff.de iureiur. Considerato
2 †quòd iusiurãdum & res iudicata ad paria iudicantur.l.post rem
3 iudicatam.ff.de re iudic.Nam†popularis actio est,quæ suum ius populo tuetur.l.j.ff.de popu.actionib.Inde dicimus,quòd omnes actiones in factum quæ hodie cõpetunt loco interdictorum, pro iuribus siue rebus publicis,populares dicuntur.l.j.§.hoc interdictum,ff.ne quid in loco publico.ita no.glo.super rubric.ff.de populari actione.Sed prohibere quòd nõ exigatur vectigal,est tueri ius publicum,in hoc videlicet,quòd quis liberè ire posit, & sibi liceat, per viam publicam. quod contrariatur exactioni pedagij seu vectigalis, qua mediante quis impeditur ire liberè per viam publicam,cùm ire liberè, est quod fit sine aliqua contradictione:vt dicit glo.in l.repræhendenda. C.de instit.& substit. sub condi.factis.Non obstat l.j.& ij.suprà in contrarium alleg.Quia hoc fallit in popularibus actionibus,vt d.§. in popularib. & certis aliis casibus in d.l.ij.C. quibus res iudicata non nocet.not.vt ibidem dicit gl. Vide de hac materia in simili suprà q. cclxxix. De materia pedagij etiam tetigi suprà q.cccexiij.

a ¶Etiam quòd ad omnes. *Adde l.sequen.& si. & ibi glos.j. ff. de popula.actione.*

SVMMARIVM.

1 *Interruptio graduum substitutionum,vt procedat?*

QVAESTIO CCCCCL.

TEstator duos habens filios, ipsos hæredes instituit: & alte-
1 rũ alteri substituit, †& si ambos decedere contingeret sine liberis masculis,Titium eius agnatũ eisdem substituit,& si dictũ Titiũ decedere contingat sine liberis masculis,Caiũ & Sẽproniũ fratres eidẽ Titio substituit:adita hereditate moritur Titius sine liberis,deinde moriũtur filij instituti nullis liberis relictis quorum vltimus moriẽs testamentũ fecit, in quo hæredem extraneũ

instit

instituit. Nūc Caius Sēpronius prætēdūt substitutionē de eisdem factā locū habere: licet ordine quo fuit facta, non euenerit. Vtrū bene dicāt? credo quòd sic, vt videtur tex. expressus in l. cohæredi. in princ. ibi. Nec interierit, prior substitutus post institutū, an ante
a decedat, &c. & l. si Titius [a]. ff. de vulga. & pup. & in l. Celsus pater meus. ff. de leg. ij. & l. quādiu. la iij. §. is, qui tertio gradu. ff. de acq. hær. & ibi hoc etiā tenet Bart. expressè insequēdo opinionē Petr. Iac. in tit. de cōpendiosa substitutione, quæ fit à pagano. in q. quæ incipit, quid si testator dicit ita, &c. vbi dicit, ꝙ ipsa quæstio fuit prope Mōtē pessulanū inter quosdā nobiles potētes, super quadā hæreditate. Et cōclusiuè tenet ꝙ locus est substitutioni: licet ipsa ordine facto nō euenerit, per d. l. Celsus. & l. cohæredi. Et est bona ratio, quia fideicommissum dictis fratribus tertio gradu relictis remāsit penes hæredes institutos cū suo onere. l. j. §. pro secundo. C. de cad. tol. quē. §. ad istud propositū alle. Bart. in d. l. quādiu. §. j. in fi. Nec obstat in aliquo verbū, eidem, in substitutione adiectū, quasi per hoc verbū videātur dicti fratres substituti dicto Titio, & nō filiis hæredibus institutis. Et est ratio: quia per dicta verba duę importātur substitutiones, videlicet vulgaris, in casum, in quē nō esset dictus Titius fideicōmissarius, prout nec fuit: & fideicōmissaria in casum, in quē esset fideicōmissarius: sed decederet sine liberis, sicut decessit: quæ duæ substitutiones sub verbis prædictis cōpendiosam inferentibus cōprehenduntur, & cōprehendi de iure possunt: sicut ponit Bart. in l. Cēturio. in iij. q. principali. ibi, quęro vtrū cōpendiosa substitutio, &c. ff. de vulg. & sic in casu isto dicti fratres veniūt per modū vulgaris, in locū dicti Titij secūdo loco dati substituti. Et licet primus gradus substitutionum valuerit in personā filij superueniętis iure fideicommissi, & inde defecerit secūdus gradus respectu Titij: nō tamē defecit in persónam fratrū tertio gradu substitutorū loco Titij virtute seu iure vulgaris subrogatorū. Et quia etiā ipsum fideic. dicto Titio mortuo remāsit penes præcedentē fideicōmissariū cū suo onere. l. j. §. pro secundo. s. alleg. Ita voluit dicere Bart. in d. l. quādiu. §. j. Ista etiā clarè probātur in l. cohæredi. in prin. & l. Titius. & l. paterfamilias. de vul. alle. & est bonus tex. in l. fi. C. de hær. inst. ibi dū dicitur, Sēpronius Plocij hæres esto. tūc etenim existimādū est eū dixisse, si non Plocius hæres sibi fuerit, tūc Sēproniū in locū partémq; Plocij ex substitutione vocari, &c. Et ita secūdū hāc partē pluries vidi determinari inter nos in camera consilij, & iudicari.

a ¶ L. si Titius. *Vide ibi d. Bald. Io. de Imol. & omnino d. Paul. de Cast. qui*

summat

summat illum text. dicens, quòd substitutus vulgariter vni, censetur & alteri substitutus, cui ille substitutus erat.

SVMMARIVM.

1 *Vapanienses, an sint ligij, & iurisdiciabiles Regis Siciliæ. & nu. 3. 6. 8.*
2 *Vapanienses, an possint vti saluagardia Delphinali, contra Regem Siciliæ, vide & nu. 9. 10.*
4 *Dominium, est triplex.*
5 *Vapaniensis Episcopus ad quæ teneatur Regi Siciliæ.*
7 *Vasallus vasalli mei, non est homo meus.*
11 *Princeps alicuius patriæ, an possit à suis subditis quid exigere pro bello inferendo, & sustinendo.*

QVAESTIO CCCCLI.

1 De hoc anno currente domini M.ccccl x. de mense Septẽbris contigit in facto, quòd rex Renatus † causante guerra per eum nuper mota in regno Siciliæ pro ipsius regni sui recuperatione, requiri fecit homines & ciues ciuitatis Vapin. quòd de aliqua summa pecunię vellent eidem subuenire, pro manutentione & sustentatione dictæ Guerræ: qui ciues post multos tractatus contradixerunt dicto regi de aliqua summa subuenire, dicentes se ad hoc non teneri vigore pactorũ dudum initorum inter tunc Regẽ Siciliæ & Odonem, Episcopũ Vapin. in præstatione homagij per ipsum dominũ episcopum dicto regi præstiti de dicta ciuitate Vapin. & castris episcopatus. Ideò ipse Rex Renatus eisdẽ ciuibus Vapin. imposuit certam pecunię summam exigendã super eisdẽ ciuibus Vapin. Et quia dicti ciues soluere recusauerunt summã eisdẽ, vt præmittitur, impositã, officiarij dicti regis Siciliæ capi fecerunt & detineri mercãtias, quas ipsi ciues Vapin. habent in patria prouinciæ sub obediẽtia ipsius regis Sicilię. Quorum † prætextu ipsi ciues Vapin. recursum habuerunt ad hanc 2 curiam parlam. Delph. vigore saluægardiæ Delph. in qua se esse dicunt ipsi ciues. Quęro ergo, quid iuris, videlicet an ipsi ciues bene recurrerint ad hanc curiam parlam. vigore d. saluægardiæ? Pro cuius quæsiti declaratione puto sex fore attendenda: & in iure examinanda. Primo, an dictus dominus Odof. Episcopus, potuerit d. homagium d. Regi facere [a] sine consensu ciuium & habitan- 3 tiũ in d. ciuitate Vapin. Secundò, an dictus rex Siciliæ sit superior & maior dominus dicti domini Episcopi, & dictæ eius ciuitatis Vapin. saltem in tẽporalibus vigore dicti homagij, & pactionũ in eodẽ homagio initarũ. Tertiò, an ciues dictæ ciuitatis Vapin. censeãtur homines dicti Regis Siciliæ. Quartò, & an ipsi ciues Vap.

censeant

censeātur homines iurisdictionabiles ipsius regis. Quintò, si ipsi ciues Vapin. possunt dici esse in saluagardia Delph. Sextò, & si essent in d. saluagardia, an ipsi ea vti possent cōtra dictum Regem eorum superiorē & dominum? Ad primum respondeo, vt scripsi
3 plenè j.q.cccccclx. Ad † secundum dubium puto dicendū Regē Siciliç habere superioritatē in dictū Episcopū & ciuitatem Vapin. ex natura dicti feudi & recognitionis factæ per ipsum Episcopū d. Regi. Ex eo maximè, quòd in ipso homagio fuit actum, quòd in omni mutatione Episcopi ipse Rex & sui successores possint ponere seu poni facere per eius officiariū vexillum suum armis suis depictū, in dicta ciuitate supra domum Episcopalem, in loco patenti, in signū dominij & superioritatis: prout vsq; nunc inconcussè fuit per d. Regē, & eius officiarios factum & obseruatū. Pro quo facit text. in clem. Pastoralis. § deniq;. de sent. & re iudic. ibi, nisi ex natura feudorum debitā superioritatem habebat, &c. dici etiā debet & censeri ipse Rex maior dominus ipsorū Episcopi & ciuitatis Vapin. ex verbis dictę recognitionis, feudi, & pactorum in eadem adiectorum: vt dicit & tenet Bald. in c. imperialem. in §. illud quoq;. de proh. feud. alie. per Feder. in q. quæ incipit, quæ-
4 ro ergo, cuius parabolam, &c. Et non mirandum † de hoc genere maioris dominij: quia triplex habemus dominium, videlicet directum, & vtile. & de istis duobus plenè prosequitur Bart. in l. si quis. §. differētia. ff. de act. po. Habemus etiā & aliud dominium, videlicet verum, & maius dominiū, de quo maiori dominio habetur in d. c. imperialem. circa princ. ibi, maiores domini, &c. & in d. §. illud quoque. ibi, maius dominium offenderit, &c. Cōclusiuè ergo potest dici, dom. Regem Siciliæ esse dominum maiorem & superiorem dicti feudi, videlicet dictæ ciuitatis Vapin. & ciuium eiusdē. Nec obst. ꝙ si ciues Vapin. nō resortisant corā d. Rege Siciliç: nec in eius curia, sed in curia spirituali Archiepiscopi Aquen. corā quo Archiepiscopo seu eius officiali à curia tēporali Vapin. & iudice eiusdē, appellatur, & nō ad dictū regē. Quia licet ad ipsum regē tāquā ad superiorē & maiorē dñm dicti feudi deberet appellari, iuxta ea, quæ ponit Inn. in c. extrà. de iudi, & Pet. Iac. in ti. de cōdi. super moribus. in q. quæ incipit, Comes dedit in feudū &c. & in ti. super iurisdictione libellus. ibi, itē ponit, quòd minus &c. Hoc verū, nisi aliter in præstatione homagij foret actū, prout fuit in casu nostro, in quo reseruatæ fuerūt appellationes prædictæ d. Archiepiscopo Aquen. in d. præstatione homagij dudū p episcopū Vapi. Odo. nūcupatū dicto tūc regi facta.

Vel

Vel aliter & secundò potest responderi, ꝙ tale ius resortisandi siue appellãdi ad dominũ feudi, nõ est de essẽtialibus feudi: Patet, quia feudũ bene potest cõcedi sine resorto. per tex. in c. j. §. fi. in quib. cau. feud. admit. secundũ Obertum. in feudis. colla. x. Sicut & ciuitas sine territorio: vt in l. ij. in prin. ff. de ver. sig. & in l. bona ciuitatis. cum l. seq. ff. eo. tit. licet enim fidelitas sit de essentia
b feudi[b], adeò ꝙ in cõcessione feudi simpliciter facta fidelitas intelligatur quãuis de eadẽ nulla mentio facta fuerit, vt in c. j. §. fi. per quos fiat inuestitu. in feud. quod tenet Bald. in c. j. de capi. Corradi. Non tamen sic est in resorto, qui nõ est de essentia feu.
5 vt s. proximè dixi, & tetigi s. q. cccccxviij. ¶ † Sed iuxta hæc quero, ad quæ tenetur episcopus dicto Regi Siciliæ causantibus dictis superioritate & maioritate dominij, quæ habet ipse Rex in d. episcopum & ciuitatem Vapiñ. dic ꝙ ad sequẽtia. Primò quia ipse episcopus vasallus tenetur dictũ Regẽ Siciliẹ superiorem in tẽporalibus recognoscre, & inuestiturã ab eo petere: vt in c. Imperialẽ. §. præterea si quis. de prohi. feu. alie. per Fed. & in c. j. quo tẽp. miles inuest. pete. debet. Itẽ quia famosam actionẽ contra eũ non debet intentare. Nec ipsum in ius sine venia vocare. Et debet ab accusatione contra eum fienda, & officio aduocationis cõtra eum exercẽdo abstinere. pro quibus facit l. sed & si hac lege. §. prætor. ff. de in ius voc. & in l. ij. C. eod. tit. & in l. non debet. ff. de dol. ita dicit & tenet Spec. in tit. de homa. & fide. in §. j. in vers. xvij. quæritur. Itẽ debet ipse episcopus dicto Regi Siciliæ domino suo seruire, & facere id pro quo feudum fuit traditum: vt in c. j. de feud. sine cul. amit. & in c. j. §. sub alio, quæ fuit prima causa benefi. amit. Idem quia eidẽ Regi facere debet ipse episcopus, quæ in forma fidelitatis noua & veteri continentur in c. j. de forma fidelitatis. & in c. j de noua fideli. forma. & xxij. q. v. c. de forma. Item etiam debet ipse episcopus vasallus eidem Regi Siciliæ domino suo superiori subuenire in dicta sua guerra, secundum quantitatẽ & qualitatẽ feudi secundũ doct. vt plenè dixi s. q. lij. Et hoc de primo quæsito. Nunc venio ad tertium
6 † quæsitum, An dicti ciues Vap. dicantur, & censeri debeant homines dicti Regis Siciliæ. Pro cuius quæsiti decisione pręmitto, ꝙ dicti ciues Vapiñ. sunt homines ligij & iurisdiciabiles ipsius episcopi Vap. & ab initio fuerũt ante dictũ homagiũ dudũ Regi Siciliæ factũ, vt est notoriũ. Ex quo infero, ꝙ cũ ipsi sint homines dicti episcopi ꝙ per cõsequẽs ipsi etiã sunt homines saltẽ mediati dicti Regis Siciliæ, considerato, ꝙ ipsi sunt homines dicti Episcopi

scopi, ex eadẽ re, de qua ipse episcopus homagiũ fecit regi. hoc ꝓbatur in d.c.imperialẽ.§.illud.de proh.feu.ali.ꝑ Fed. in feudis. col.x.& facit ar.l.fi.ff.de vi & vi ar.Nec obstat l.Modestinus.iuncta gl.ff.de ver.sig.vbi gl.no. ex illo tex.† ꝙ vasallus vasalli mei,
7 non est homo meus.Quia hoc verũ,vbi ex alia causa ille est homo vasalli mei,tunc nõ esset homo meus:vt ibi.vbi autẽ ille esset homo vasalli mei ex eadẽ re, pro qua vasallus meus mihi præstitit homagiũ,tunc ille homo vasalli mei censeretur esse homo meus,per d. §. illud.ita loquitur casus noster, quia ciues Vapiñ. sunt homines Episcopi ex eadem re, videlicet pro ciuitate Vap. de qua ipse Episcopus homagiũ fecit dicto Regi Siciliæ. Et non est mirandum,si dicti homines sint homines Episcopi & Regis, quia homo potest esse seruus plurium. l. si seruus plurium. ff. de leg.j.esse enim homo alterius est quædam species seruitutis,non ꝙ sit seruus:quia si dominum non adiuuet,nõ punitur, nisi quia perdit feudũ:seruus autẽ nõ iuuans dominũ capite punitur: ista sunt verba Andreę de Yser. in feudis.in tit. de noua fide.forma. circa fi. ibi, per quod patet. & hoc de tertio dubio. ¶ † Venio ad
8 quartum quæsitũ,an dicti ciues Vap. sint & cẽseri debeant iurisdiciabiles saltem mediate dicti Regis Siciliæ. Ad quod puto dicendũ,ꝙ sic,præsupposito,vt suprà dixi in secundo quæsito,ꝙ dicti homines & ciues Vapin.sint homines mediati dicti Regis Siciliæ:quia eo ipso ꝙ quis est homo meus,cẽseor esse iudex suus.l. quisquis. la ij. C. de epis. & cler. & tenet Spec. in propria materia.in ti.de homa.& fide.in §.j.ver.xvij. quæritur &c. Et hoc pro quarto quæsito.¶ † Et venio ad quintum quæsitum,an dicti ciues
9 Vap. possint dici esse in saluagardia Delph. ex eo, ꝙ in quibusdã cõtractibus & pactionibus dudũ habitis inter quandã dominam Comitissam Viennæ,& Albonis relictã cuiusdã domini Delp.ex vna parte,& ciues Vap.ex altera, ipsa domina Comitissa ꝓmisit dictos ciues emparare, & defendere sicut homines suos proprios dicti comitatus &c. Ex qbus verbis dicũt dicti ciues se esse in saluagardia Delp.qua causante dominus noster Del. tenet̃ eos emparare & defendere aduersus dictũ Regẽ Siciliæ: qui eos grauat, dictas eorũ mercãtias & bona arrestari faciẽdo in patria prouinciæ.Modò quæritur an dominus noster Delph.in hoc casu teneatur eos emparare & defendere ad modum saluægardiæ cum armis. Et videtur ꝙ non, quia saluagardia de sui natura requirit potentiã armorum,vbi aliter garderius defendi non potest:quæ potẽtia armorũ nõ videtur subintellecta ex natura dictorũ contract

tractus & pactorum dudũ) vt præmittitur: inter dictã dominam Comitissam & ciues Vap. initorum, vt latè ponit Bart. in l. stipulatio ista. in prin. ff. de ver. ob. maximè, quia natura illius contractus huic repugnat. vide infrà q. ccccclxxxij. Secũdò qa saluagardia non potest concedi in alieno territorio, vt not. Gul. de Cuneo. in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. præ. & tetigi s̃. q. ccccxviij. quod hoc casu fieret, cũ ciues Vap. nõ sint in territorio Delph. igitur &c. Tum quia nõ reperit̃ ꝙ aliqs dominus Delph. concesserit saluangardiã dictis ciuibus Vapin. nisi dicta domina per modũ, quem suprà dixi, quę domina non erat Delph. sed relicta cuiusdam domini Delphin. Ex quibus propterea credo quòd ipsi ciues Vapinienses nõ possunt cẽseri esse in saluagardia Del-
30 phin. & hoc de quinto quæsito. ¶ Venio ad sextũ quæsitũ. † An & si essent dicti ciues Vapin. in saluagardia Delphin. an possint ea vti contra dictum Regem Siciliæ, eorũ dominum superiorem. Et credo quòd non, præsupposito, ꝙ ipsi homines sint homines iurisdiciabiles dicti Regis Siciliæ, vt dixi suprà, in secundo & tertio quæsitis, cum per saluamgardiam si qua esset, exercitium iurisdictionis dicti Regis, quem habet in dictos ciues, non deberet impediri, per ea quæ dixi s̃. q. lvj. Et si dicatur, ꝙ dicti ciues Vapinien. aliàs xl. vel l. ann. sunt elapsi, obtinuerunt literas à domino tunc gubernatore Delph. coram dominis parlamẽti, in camera consilij pro parte dictorũ ciuium Vapiniensiũ productas, in quibus dicti ciues Vapin. tanquam guarderij Delphi. mandabantur tueri, & defendi aduersus quoscũque tunc tyrannos, qui dictos ciues conabantur offendere. Respõdeo, istę literę nõ iuuãt dictos ciues, saltem in hoc casu, quia non reperitur, ꝙ aliàs tales literæ concessæ fuerint contra dictũ Regẽ, quãquã contra alium reperiãtur. Quibus rationibus & mediis suprà tactis, dũ altercaretur de hac materia in camera consilij inter dominos de parla. ego Guido dixi literas vigore saluægardiæ Delphin. dictis ciuibus Vap. cõtra dictũ Regẽ Siciliæ eorũ dominũ superiorẽ, nõ fore à curia parlamenti cõcedendas. Sed fui solus in opinione mea. Quia alij domini de parlamento tunc dixerunt prouidendũ fore dictis ciuibus Vapin. vigore salueguardiæ Delph. contra etiam dictum Regem. Sed nullas rationes adduxerunt, nisi quia in dictis pactionibus, ꝙ dicta domina Delphin. promisit dictos ciues Vapin. emperare & defendere. Sed non responderunt motiuis meis supratactis. Tamẽ quicquid fuerit cõclusum, nõ fuerũt per hanc curiam parlamenti literæ concessæ, nisi exhortatoriæ per

B 2 quas

quas mandabantur ipse Rex & eius consilium exhortari, quatenus à dictis molestationibus desistere vellet, relaxando dicta eorum bona. Tamen ipse Rex & consilium eius dictę exhortationi non obtēperauerunt: sed semper prosequuntur adhuc de pręsenti dictos ciues, & vnū ex ipsis ciuibus incarcerari fecerūt. Nescio qualis finis sequetur, tamen quicquid sequetur in futurū ex hoc, hîc subiungam pro memoria in futurum de alio casu, concernente illos de Vapinco, tetigi infrà q. cccclx. ¶† Vtrū princeps alicuius patriæ possit à suo subdito pecunias mutuò vel alias de facto pro guerra sua facienda capere? Dic ꝙ nō, sed prius debet de suo proprio expendere, & in defectu eiusdem potest à subditis capere. & posteà eis restituere, vt plenè ponit Cyn. in l. neminem. C. de sacrosanct. eccle.

a ¶ Episcopus potuerit dictum homagiū do. Regi facere. *Ad materiam, vide quod d. Bal. & alij in c. de cler. qui inuestit. faciunt. col. x.*

b ¶ De essentia feudi. *Et de fidelitate vasalli, latè tradit do. Ias. in proœmi. feud. col. xj. & seq.*

SVMMARIVM.

1 *Dessaysiniorum vsus, in regno Franciæ, Idem saysiniorum.*
2 *Arrestum querelæ.*
3 *Interdicto retinendæ quando quis possit vti.*
4 *Forma interdicti, vti possidetis.*
5 *Curia Franciæ, semper in casu nouitatis tuetur eum in possessione, qui reperitur possessor indistinctè.*
6 *Reposita ad manus curiæ, an posteà fiat recredentia potius ius habentibus in possessorio.*
7 *Manutenentiæ practica in Francia.*
8 *Martini Papæ confirmatio circa stylum manutenentiæ, etiam respectu causarum beneficialium.*
9 *Delphinatus an vtatur mantenentia.*

QVAESTIO CCCCCLII.

IN materia possessorij interdictorum retinendæ recuperandæ & adipiscendæ ius cōmune in hac patria Delph. seruatur in iudiciis, excepto in interdicto recuperandæ, si & dum intētatur remedium statuti Delph. incipientis, Si quis per literas, in quo pars non vocatur, & appellans non auditur respectu reintegrationis. Sed in patria Lugdunensi vnde sum oriundus & regno Franciæ illa interdicta diuersimodè de stylo regni Franciæ practicantur. Nam in ipso regno Franciæ est quoddam statutum vulgariter appellatum arrestum querelæ, de nouis & saysinis tenoris seque

ſequentis querelæ,ſuper nouis deſſayſinis.non veniunt in parlamento, ſed quilibet balliuus in balliuia ſua adeat locum debati,& vocatis ſecum probis viris ſe informet de ſayſina & deſſayſina ſine ſtrepitu & figura iudicij: & ſi inuenerit ita eſſe, ſtatim loca deſſayſiat, & ad manum regiam ponat: & inde coram ſe partibus euocatis miniſtret iuſtitiæ complementum &c.Quod ſtatutum fuit conditum per beatum Ludouicum Regem Franciæ. Et ex illo ſtatuto fuit ortus ſtylus caſus nouitatis,qui in regno Franciæ practicatur,de quibus facit mentionem Cyn.in l. nuda.in fin.C.de contrahen.& commit. ſtipula. & Ioan. Fab.vt
1 infrà plenè dicam. † Et quòd ſtatutum practicatur ita. Nam pars poſſeſſione deſſayſita,poſſeſſione reſſayſitur: licet ſub manu regia ponatur. Et quando intentatur iſtud remedium, pars nec vocatur, nec auditur in aliquibus ſeneſcaliis, & maximè in ſeneſcalia Carcaſonæ. Sed in loco Bliterarum pars vocatur, ſed non auditur. Pariſius verò pars vocatur & auditur. Sed his ſic peractis balliuus vel commiſſarius ab eo deputatus partes citat coram ſe ſuper proprietate:& tunc inde habet miniſtrare iuſti-
2 tiæ complementum. Sed † circa iſtud arreſtum [a] querelæ & di-
a ctum caſum nouitatis aduerte.quia habent locum ante annum: nam ſi aduerſarius meus poſſideret per annum mihi poſt annũ non competeret dictum remedium & ita practicatur in regno. Sed an iſtud ſit verum de iure,vide quæ ſcripſi in apparatu meo, ſuper ſtatuto, Si quis.in quæſtio. quæ incipit, vlterius quæro.in glo.ſi.ſuper verbo clandeſtinè. Et in hac materia dicti ſtatuti de nouis & ſayſinis,& caſus nouitatis,eſt vnũ ſingulare,quòd mor-
b tùus ſayſit [b] viuum:videlicet hæredem,qui poteſt concludere in materia caſus nouitatis, quãuis non fuerit adeptus realem poſſeſſionem,quod videtur contra ius commune.in l.cum hæredes. ff de acqui.poſſeſ.Ioan.Fab.inſti.de interdi.in §.ſumma.in glo. non rerum.vbi dicit, quòd per illam gloſ. poteſt excuſari dictus ſtylus in materia caſus nouitatis:facit etiam,quod dicit Cyn.in l.ea lege.circa prin.verſ.& iſtud eſt in arg.ad quæſt.C.de condi. ob cau.Facit etiam pro corroboratione dicti ſtyli caſus nouitatis:quia per conſuetudinem quis fingitur poſſeſſor, & quæritur ex conſuetudine poſſeſſio.vt not.Innoc.in c.cum ſuper.extrà de cau.poſſeſ.& propri.imò plus alibi dicit Inno.quòd conſuetudo transfert dominium ſine apprehenſione poſſeſſionis: ita dicit ipſe in c.ij.extrà de conſue.Multa alia ſingularia in dicta materia caſus nouita.ponit Ioan.Fab.in §.retinendæ.inſti.de interdi.

c & ibi tractat plenè hanc materiam casus nouitatis,[c] magis quã alius, qui in iure scripserit. & dicit ipse Io. Fab. in d. §. quod hæc materia est tota practica, maximè in curia Franciæ: vbi quasi omnes causæ sunt in casu nouitatis. Et ibi procedit ipse Io. Fa. per
3 vij. puncta. † Circa primum punctum in fi dicit & per præmissa apparet, quòd aliquis nõ potest agere hoc interdicto, nisi possessionem realem habuerit, quamuis prædecessor vel author suus habuisset. Hoc tamen non seruat curia Franciæ in succedentibus vniuersaliter, ratione sanguinis, quos reputat possessores sine apprehensione: vt etiam dicit ipse Io. Fa in §. summa. s. alle. verum est tamen de iure, quod si prædecessor vel author fuisset turbatus, & cessisset actionem, quòd successor posset agere hoc interdi
d cto retinendę iure cesso. Circa tertium [d] punctum in fi. dicit ipse Io. Fab. quòd pro quasi possessione iurium datur dictum interdictum. vti possidetis, vt no. ff. vti possi. l. j. in prin. quod est verum, secundum omnes doct. quando iura illa adhærent rei immobili. Curia tamen Fran. dat pro omni iure: & quasi omnes causæ sunt de talibus. Circa quartum punctum per vnam columnã in ipso
e puncto dicit Io. Fa.[e] Narra ergo in libello factum tuum sapien-
4 ter. † & super omnia caue, quòd nõ narres tale factum, per quòd
f videaris expulsus desiisse possedisse, quia teipsum excluderes[f]. aduocati tamen curię Fran. non multum hoc attendunt: qui semper concludunt in turbatiua, quæcunq; sit vis. vt ibi dicit Io. Fa. Item quæri potest, dixit ipse Io. Fab. an cessatio soluendi reditus vel deueria annua causet turbatiuam vel expulsiuam: scias dicit
g Io. Fa. quòd stylus Franciæ,[g] habet quòd cessatio causat turbatiuam, & contradictio expulsiuam. & illa dicunt per ea, quæ notã. per Inno. in c. querelam. s. alle. & ibid. dicit Host. post Inno. Cir-
h ca quintum punctum per tres col. dicit [h] ipse Io. Fa. in ipso puncto, quòd iura canonica & commentatores ipsorum non faciunt dubium de hoc, quoniam retineantur animo possessio. in iurib. Etenim dant actionem pro possessione pensionum seu redituum subtracta. in d. c. querelam. de ele. & vnde vi. & in c. Pisanis. de resti. spo. & de cau. pos. & prop. c. cum ecclesia. Et multò minus facit dubium curia secularis regni Franc. Et tamen dę veritate iuris, videtur contrarium in his, quæ habent causam discontinuã, nisi possiderentur, tanquam accessoria rei immobilis. l. si alieno. §. hoc iure. ff. de vsur. & secundum hoc videtur periculosum agere vti possi. pro pręsta. annuis & aliis iurib. quæ non habent causam continuam: quia vix poterit probari præsens possessio: quia oportet

oportet probare, quòd tẽpore interdicti redditi, actor sit in possessione: vel reus ipsum impedit. Nec obst. de illis interdictis de itinere, actu, & de aqua quotidiana. vbi sufficit probare antecedens tempus, licet tempore litis contestatæ non possideat: quia ibi est specificatum, in illis interdictum. & sic non debemus extendere ad interdictum, vti possi. vbi requiritur possessio de præsenti pro iurib. aliis. Nisi de æquitate hoc faceremus. scilicet ex-
i tensionem ad alia iura. Circa idem punctum dicit [i] Io. Fab. quid ergo? pone quòd ego fui extra patriam in mei absentia, tu occupasti fundum, quod tunc pleno iure possidebam, reuersus ago cõtra te vti posside. ego probo, quòd ego possidebam tempore mei recessus, & pono quod animo retinui ciuilem. Tu probas, quòd biennio citra, tu possedisti palam & publicè. quæro quis erit potior? certe ego sum potior. Nam semper retinui ciuilem: quia tu intrasti clam à me, & me absente: igitur videtur, quòd obtineã.
k de hoc in Spe. in ti. de peti. & pos. [k] ver. quid si peto fundum. Curia Fran. tenet, quòd ille est potior, qui possidet de facto vlti. ann. & est ratio, quia casus nouitatis est annalis. vnde si intentans passus fuerit aduersarium possidere per ann. eidem imputetur. quia j. ann. non querelauit: quod potest procedere de iure in casu, quo possessio ann. perditur: de quo tetigit idem Io. Fa. insti. de vsuc. §. quod autem. Et secundum hoc de iure erit difficilis probatio in hoc interdicto. Et ideo, si actor non incumbit possessioni corporali, est expediens venire ad locum cum testib. & si nõ admittatur, vel repellatur, vel suspicetur se posse repelli, agat interdicto, vnde vi. in quo longè est facilior probatio, si fiat, sicut nunc dixi. Et maximè, in quasi possessione iuriũ: vbi non oportet probare spoliationem. extrà de sen. & re iud. in c. suborta. per Inno. Circa tamen hoc do. Io. Fa. post Inno. puto aduertendum, quia licet in iurib. non sit necesse probare spoliationem: tamen est necesse probare denegationem & contradictionem: per quę in iurib. inducitur spoliatio. vt plenè dixi in apparatu meo super statuto, si quis per literas. in glo. super verbo, vel quasi. Et dicit do. Io. Fab. vbi s. quòd aduocati Franc. semper concludunt in vi turbatiua, etiam pro iuribus: licet ibi sit difficilior probatio: sed hoc faciunt, quia res contentiosa ponitur ad manum curiæ de consuetu. ipsius cu-
5 rię Fran. ¶ † Vltimò, dicit Io. Fa. [l] vbi s. quòd in materia casus no-
l uitatis curia Franc. semper tuetur in possessio. illum, qui reperitur possessor indistinctè, quantũcunq; appareat de proprietate: quod secus est de iure, iuxta c. ad decimas. de resti. spo. li. vj. ¶ Ve-

rum,quia s.dixi,quòd res ponitur ad manus curiæ de consuetu.
6 †quæro an posteà fiet recredentia[m] potius ius habentib. in pos-
m sessorio.Dic quòd sic de stylo,super quo vide Arch.in c.non solú.
super verbo, innouata.de app.in vj.& vide l.pe.de aqua quoti.&
æstiua.& no.per Bar.in l.pe.§.ij.ff.de itin.act.pri. ¶Item in materia possessorij retinendæ est vnus modus practicandi, scilicet
7 casus manutenentiç.†Nam si quis dubitet se turbari in possessione sua,impetrat manutenentiam à rege vel senescal.& tunc rex mandat,quòd vocatis euocandis,&c.in possessio.in qua repertus fuerit manuteneatur,&c.& in signum manutenentiæ arma regis affigantur &c.Et circa possessoria prędicta est aduertendum, quia in regno Franc.illa practicantur modis prædictis:non solú in rebus prophanis, verum etiam in beneficialibus, ex antiqua
8 consuetudine regni:quam consuetudinem dominus†noster Papa Marti.de tempore meo,ad requestam regis Fran.Caroli septimi approbauit,& confirmauit stylum curiæ Franc.etiam respectu causarum beneficialium.vt patet s.q.j. & ibi inseritur bulla ipsius do.nostri Papæ:quia alibi in hac patria Del.vt credo,non habetur. Sed eam cepi in archiuis curiæ balliuatus Lugdunen.
9 ¶†Sed iuxta hæc quæro,an dicta bulla confirmatoria dictę consuetudinis dicatur extendi ad hanc patriam Del.Credo quòd sic, per verba dictæ bullæ suorum regni Franciæ & Delphin. Et ita etiam seruat hæc curia parlamenti Delphinal. quia hæc possessoria sunt temporalia, & non spiritualia. vt plenè dixi suprà quæstio. prima.& quæstio. lxxxv. & quæstio. ccvij. & ibi etiam in dicta quæstione prima,tetigi de materia casus nouitatis.

a ¶Arrestum. *Tenor arresti & statuti de nouis siue casu nouitatis & saysinis, per dominum Ludouicum Francorum olim Regem editi. de casu autem nouitatis & saysinæ tangitur per commentatorem pragmaticæ sanctionis,in decreto de causis.in §.neque à grauamine,inquacunque instantia.in glos.in versicu.nequiret.in versicu ex prædictis.*

b ¶Saysit. *De isto versicu.Saysit.fit mentio in capi.clericis laicis.in §.nos igitur.extrà de immunita.ecclesia.libro vj.*

c ¶Casus nouitatis. *Lege ferè vti possidetis,vt exponit formaliter domi. Ioan.Fab. in præ.§.retinendæ in princip. & ibi facit specificam mentionem de casu nouitatis,& in xij.col.in versicu.quid ergo.*

d ¶Circa tertium. *Autor præterit secundum,in quo tractatur,contra quem datur interdictum,vti possidetis.ferè ideo præterijt,quia non tangitur ibi,quod concernit singulariter stylum curiæ Franciæ in quo ad casus nouitatis,quæ est materia præsentis speculationis.*

¶Ioan.

e ¶Dicit Ioan.Fab. *In v.colum.in §.super quarto.in versi.quid si quis.*
f ¶Teipsum excluderes. *Alleg. ff.de vi & vi arma.l. si metu rerum.*
g ¶Stylus Franciæ. *Voluit dicere canonistarum.*
h ¶Dicit. *Innoc.viij.colum.in §.circa quintum. in versic. iura canonica.*
i ¶Dicit. *In ix.colum.in versicu.idem videtur.ibi,quid ergo.&c.*
k ¶Specu.in titu.de petit.& posses. *In ij.parte.in §.j.in ix.colum.circa princip. Et adde quod egregiè prosequitur in materia huius quæstio.do. Ioan. Andre.in fin.præ.§.in addi.quæ ad intellectum autem eius.*
l ¶Vltimò,dicit Ioan. Fab. *Nunc transit author ad septimum,de quo dicit per do.Ioan.Fab.§.nunc quærendum.in xij.col.in versic.quis ergo.*
m ¶Recredentia. *De recredentia,& eius effectu, vide in pragmati. san. in decreto,de collationibus. in §.item ad dictas duas partes. in l. pacificè. quæ ponitur sub versi. possidebunt. & in decreto de causis.in §. neque à grauamine,in quacunque instantia.in glo.no.regulam positam.in versi. quæret.in versicu.ex prædictis non puto.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia condemnatoria,an absolutoria debeat sequi, si qualitas in actione vel accusatione non fuerit probata.*

QVAESTIO CCCCLIII.

1 SI quis accusetur alium percussisse cum † sanguinis effusione, & non probetur sanguinis effusio, an sequi debeat sententia absolutoria.Hanc quæstionem ponit Cyn. in l.ij.C.de probatio. Et ibi videtur tenere, quòd non debeat sequi condemnatio, sed absolutio,per l.denunciasse.§.quid tamen.ff.de adulte.& l.prætor.§.dotem.ff.vi bono.rapto.Guli.de Cune. hanc quæstionem ponit in l. quid ergo. §. pœna grauior.ff.de his, qui notan.infa. qui videtur dicere. quòd possit sequi condemnatio. argumen. l. bouem.§.aliquod.ff.de ædil.edict.domi.Bar.in d.§.quid tamen. sic dicit, quòd aut illa qualitas, quæ non probatur,facit cessare actionem seu accusationem propositam : tunc debet sequi absolutio.ita loquitur l.prætor.§.dotem.ff.vi bonorum rapto.nam si homines non sunt coadunati, vel non sit factum in turba, non habet locum illa actio, aut illa qualitas non facit cessare actio-
a nem propositam. & tunc quandoque alterat factum seu [a] crimen:quia facit illud esse aliud factum,tunc nisi qualitas probetur, non potest sequi condemnatio. casus est in dicto §.quid tamen. Quandoque non alterat factum : tunc ex eodem processu potest sequi condemnatio. Tamen hic est aduertendum, secundum Bartolum, quia si effectus condemnationis est diuersus, propter illam qualitatem, debet detractio qualitatis fieri

pendente iudicio: aliàs non posset sequi condemnatio. vt dicto §. quid tamen. Nec obstat l. bouem. §. aliquãdo. quem allegat Gulielmus de Cuneo, quia ibi verba petitionis possunt aptari ad redhibitoriam, sicut ad actionem quanto minoris. nam quod nihil est, minus est: vt ibi patet. do. Io. de Grassis præceptor meus. mouet hanc quæstioné in d. l. ij. C. de probationibus. & post mul-
b ta refert ibi, quòd Bald.[b] & Iaco. de Aret. dicunt, quòd de consuetudine non attenditur ad illam qualitatem: & illa consuetudo etiam se. uatur in curiis præsentis patriæ Delphin. in quibus iudices procedunt ad cõdemnationem respectu negotij principalis. licet non probetur qualitas adiecta in denuntiatione vel accusatione: ita vidi semper seruari in assysiis & in aliis curiis Delphinalibus. ¶ De materia ista, si qualitas adiecta in accusatione, non probetur, debeat sequi absolutoria: plenè tractat Ange. de Aret. in tractatu suo, de maleficiis. in gl. super verbo, comparẽt inquisiti. & partim negat, & partim confitetur. vide Ioannem Ferrarij, in titu. forma inquisitionis super maleficiis. in gl. super verbo, hoc est &c.

a ¶Alterat factum seu crimen. *Et qualitas personæ, contra quam delinquitur, aggrauat culpam: vt not. Petrus de Ancha. in capitu. j. de cal. similiter delinquentis. vt l. presbyteri. C. de episco. & cler. Et qualitas rei, in qua delinquitur, aggrauat pœnam, vt per eundem Petrum de Ancha. in capit. j. de furt.*

b ¶Bald. *In versicu. ex quibus allegationibus. vbi refert domin. Iacob. de Aret. conclusisse. & de facto consuluisse siue per accusationem siue per inquisitionem procedatur, in quæstione proposita absolutionem sequi debere: sed subdit ipse domi. Baldus quod communiter seruatur cõtrarium. & ratio, secundum eum, quia de consuetudine accusator, non proponit vnam legem, sed omnem legem, dum dicit, peto ipsum puniri, secundum formam iuris, & statutorum. & talis libellus procedit de consuetudine. pro qua allega. glossam ordinariã in lege, senatus. ff. de accusa. Et ideò dicit, quod sufficit alterum probari. & hoc verum, nisi qualitas vera remoueretur: & factum simplex à naturali esse. Pro cuius quidem intelligentia habenda ac clara decisione præsentis quæstionis, vide omnino do. Salyce. in lege, tutores. in versicu. expeditis. & in versicu. ampliando tamen materiam. C. ad legem Iuliam de vi publica & priuata.*

SVMMARIVM.

1 *Humbertus, Delphinus Viennensis, instituit Consilium Delphinale: suisque decretis & legibus sanxit.*

2 *Humberti institutũ de Grationop. vniuersitate, doctoribus illustranda.*

QVAEST

QVAESTIO CCCCCLIIII.

IN camera computorum Delphinalium vidi literas patentes,
1 in quibus† apparet qualiter illustris princeps do. Hu. Delph. Viennen. die j. mensis Augusti. anno M.cccxl. Et sic antè, quàm ipse transtulisset præsentem patriam Delphin. in domum regis Franciæ, fecit, ordinauit, & instituit consilium suum, quod tunc voluit decætero nuncupari consilium Delph. & residere debere perpetuò in præsente ciuitate Grationop. Cui consilio concessit merum & mistum imperium, & omnimodam iurisdictionem in toto Delphinatu, in omnibus fidelibus & subditis eiusdem. Voluitque etiam ipse dominus quondam Delphinus pro se & suis hæredibus, & successoribus in dicto Delphinatu, quòd dictum consilium sit maius super omnes iudices & officiarios Delphin. & quòd ad ipsum consilium tanquam ad maius & superius recursus habeatur. Et quòd eidem consilio vt maiori ab omnibus & in omnibus obediatur. & quòd recipiat dictum consilium supplicationes quascunque, & concedat literas iustitiæ, & puniat officiales Delphi. & contra quoscunq; inquirat & puniat. Commissariósq; & officiales eligat, & transmutet castráq; & fortalitia Delphin. custodiri, muniri, reparari, & ædificari faciat, emancipationes, tutorésque & curatores decernat, decreta interponat, recognitiones & terreria recipiat, & recipi faciat. Statuta, ordinationes & prouisiones pro bono iustitiæ ac statu patriæ, quoties eidem videbitur, componat. Et quòd possit etiã dictum cõsilium omnibus officialibus & subditis Delph. mandare & præcipere. Et inhibuit tũc præfatus dominus Humbertus Delph. consiliariis dicti sui consilij, tunc præsentibus & futuris, ne patrocinia præstent, neq; officio aduocationis vtantur in curiis temporalibus præsentis patriæ. Nisi tantummodo in curiis spiritualibus, & in quæstionibus, & causis extra præsentem patriam ventilatis. Voluit tamen & concessit præfatis suis consiliariis, quòd ipsi possunt arbitria & compromissa in se
a suscipere [a], vt etiam dixi suprà q.lxix. multa alia etiam tũc statuit & ordinauit præfatus do. Hũbertus Delph. quæ hic lõgum esset enarrare. Notandũ tamen, ꝙ secundum ibi enarrata dicto tempore vigebat studium in omni facultate in præsenti ciuita-
2 te Gratio. quoniam ibi ordinauit† & statuit præfatus dominus Humbertus Delph. quòd inter cæteros consiliarios in dicto consilio sint quatuor doct. in d. vniuersitate Grationo. actu legentes: videlicet duo in iure ciuili, & duo in iure canoni. Sed hodiernis

tempo

temporibus postquam illustrissimus princeps & dominus noster do. Ludouicus Rex Francorum Caroli septimi primogenitus Delph. Viēnen. fecit in hac patria Delph. residentiam: ipse de anno do. M.ccccliij. mutauit nomen dicti consilij in parla. Ita ꝙ hodie dictum consilium nuncupatur parla. Delph. prout etiā de hoc scripsi. s̄. q xliij. ¶ Et vltra authoritates & prærogatiuas, vt suprà dudum per d. Humbertū Delph. eidē consilio cōcessas, habet dictum consilium Delph. aliam prærogatiuā ex antiqua consuetudine: quia ab eorum sentētia tanquam à sententiis præfectorum prætorio non appellatur: sed supplicatur: vt dixi s̄. q.l. & q.ccccxxvj. in ver. xlv. quæro &c. & in d.q.l. etiam scripsi de alia prærogatiua dictæ curiæ parl. videlicet quia sentētiæ dominorum dicti parla. mandantur executioni, non obstantibus supplicationibus quæ ab eorum sentētiis emittūtur, vt ibi plenius. ¶ An domini de parl. possint sibi acquirere in hac patria Delphi. vide quæ scripsi suprà. q. cxcv. Quid de iudicibus inferioribus, an possint cōtrahere? dic vt distinguit gl. in l. si qui. C. si cert. pet. quam glo. tenet & ibi recitat de verbo ad verbū Iac. But. & facit bene quod not. per Bar. in l. præsidis. ff. si cert. pet. & l. nō licet. ff. de contrahen. empt. & vend. ¶ An domini de parla. debeant esse exempti à contributione subsidiorum Delp. vide s̄. q. ccclxxvj. & de potestate & autoritate curiæ parlam. vide suprà q. cxvij. & q. cxcviij. ¶ De camera cōputorū Delph. vide quæ dixi s̄. q. cccclii j.

a ¶ In se suscipere. *Licet iudex ordina. in se arbitrium & compromissum suscipere non possit: vt l. sed & si in seruum. §. si quis iudex. ff. de arbit. potest tamen alter ex dominis cōsiliarijs suscipere: vt hic dicitur. quia cessant rationes prohibitionis, quas tangit do. Gofr. in summa tit. de arb. in §. item prohibetur compromitti in iudi. est in versicu. & est triplex ratio, ex quo non compromittitur in consilium, sed in aliquos de consilio. De iure autē ca. potest cōpromitti in iudicem ordinarium & delegatum. c. cū tempore. & c. innotuit. sed arbitrator potest ordinarius etiā de iure ciuili assumi: vt is iurgium dirimat amicabili compositione. vt in authen. vt diffe. iudi. in §. si verò contigerit. coll. ix. & ibi dom. Ang. ita tenet in prædic. §. si quis iudex. d. Odofr. qui illum §. tangit in l. Pedius. & do. Bart. & Bald. qui prædic. §. expedit. in tit. §. sed si ita.*

SVMMARIVM.

1 *Corrumpens filiam nondum viripotentem, qua pœna puniatur. & nu. 3.*
2 *Voluntas debet attendi, in raptu virginum.*

QVAESTIO CCCCCLV.

VIdi dubitari in camera cōsil. M.ccccxj. & die xxviij. mensis

ſis Ianuarij. ſi attentans cognoſcere carnaliter puellã ætatis de-
1 cem anno.& † ſic nondum viripotentem [a], dicatur incidiſſe in
a crimen raptus virginum, vt capite puniatur: & tũc do. Ioan. Ba-
iulli vtriuſque iuris doctor præſidens, dixit quòd non: cùm non potuerit delictum perfici in talem puellam, non viripotentem. Pro quo alle. l. j. in §. fi. in fi. ff. de variis & extraor. cogn. Et prout ipſe do. Io. Baiulli ibi retulit, ita fuit iudicatum in Ebreduno de
2 tẽpore, quo ibi reſidebat. † Aliqui tamen ex dominis parlam. dixerunt fore puniẽdum, ac ſi perfectũ fuiſſet delictũ: quia in talibus attendi debet etiam voluntas cũ aliquo actu extrinſeco: licet actus non perficiatur. l. ſi quis non dicam rapere. de epiſcop. & cleric. Sed ego fui opin. d. domini præſidentis. non tamen per
b d. l. quã alle. ſed per text. qui hoc clarius probat, in l. ſi quis. [b] §. qui nondum viripotentes. ff. de pe. & in l. ſi ſtuprum. ff. de iniur. quòd tales non debent capite puniri. Sed humiliores in metallũ damnãtur: honeſtiores verò in inſulam relegãtur, vel in exilium mittuntur: vt in d. §. qui nõdum viripotentes. & ita fuit conclu-
3 ſum. ¶ † Sed vltra præmiſſa dicerem, quòd ſi talis puella nondum
c viripotens raperetur [c], quòd tunc locum haberet pœna capitalis, per l. vnam. in princip. C. de rap. virgi. Ibi, raptores virginum &c. quia tex. in d. §. qui nondum viripotentes. non videtur loqui in puella rapta: ſed tantũmodo in puella corrupta abſque raptu: & ita viderentur caſus diuerſi. Sed de hoc vltimo caſu tunc non fuit tactũ inter dominos parlamen. ¶ Qualiter puniatur raptor mulierum, vide quæ plenè dixi per vnam diſtinctionem, in notabilibus meis. in §. cum quæritur &c.

a ¶ Nondum viripotentem. *Talis de conſuetudine regni ſuſpenditur: vt dicunt conſuetudinarij. Iac. refert. d. Io. Fab. inſtit. de pub. iud. in §. item lex Iul. in glo. hæc diſt.*

b ¶ L. ſi qui. *Puta la iij. quæ exorditur, ſi quis aliquid ex metallo.*

c ¶ Raperetur. *Et ſic eſt diſtinguendum, an talis puella ſponte ſtupretur, an per vim: quia primo caſu punitur pœna, de qua in §. quæ nondũ viri potentes. hic alleg. ſecũdo verò capitali venit plectendus: vt in §. ſi autem per vim, inſt. de pu. iud. vbi autẽ virgo viripotẽs ſtupraretur, nõ per vim mitiori pœna, quã primo caſu ſancitur, imponitur: vt in præalleg. §. item lex Iulia. & de hoc eſt gl. j. & ibid. Pan. in c. peruenit de adul. & ſtup.*

SVMMARIVM.

1 *Relictum pium an poßit Epiſcopus in aliam piam cauſam conuertere.*

QVAESTIO CCCCLVI.

1 TEſtator quidam reliquit certas pecunias, vel † alium ad

certum actum pium:puta in vestimentis pauperum. Episcopus vult expendere in alios actus pios,vtpotè in redemptione captiuorum,vel reparatione pontiũ,Vtrũ posit?videtur quòd sic:quia ista est pia causa sicut alia.Tu dic contrà,quòd vbicunq; est certa dispositio testatoris:respectu causæ,vel personæ, vel loci, non potest per Episcopum alterari : per l. si quis ad declinandam. in §. sinautem in personam certam. C. de episc.& cler. Et ita fuit iudicatum,vt ibi refert Iac.Bu.per d. §. sinautem.licet quidam dixerint cõtrarium.Et vide circa hoc, quod ponitur in l.legatum. & ibi tex.& Bar. ff. de admi.rerũ ad ciui.pert.& Bart.in l. liberto.§.largius. ff de annuis leg.& ibi etiam tex.cum glo.& melius ponit Bar.in d. l. legatũ. Post hæc scripta reperi Ang. de Peru. in l.si testamentum.C.de testa. qui dicit, quòd Papa non potest per suas literas in alium vsum conuertere de potestate ordinaria,nisi iuxta causa subesset:puta,uia vsus deputatus, non potest perfici : vel non commodè. ff.de vsufru.leg.l.legatum.de admini. rerum ad ciui. perti.l.j. & l.fi. de potestate verò absoluta, po-
a test:[a] vt C.de prec. imper. offe.l.quoties.& ibi not. per Inno. de constitu.c.quæ in ecclesiarum.ita dicit ibi Ang. De materia piorum relictorũ,plenè tractat Io. An.in addi. Spe.in tit. de instru. edit. Et scripsi etiam s̃. q.cc. in fi. &c.

¶ Absoluta potest.*Facit quod legitur & no.in c.proposuit.de conces. præb.*

SVMMARIVM.

1 *Actio iniuriarum an competat mihi, si iniuria illata sit meo seruitori aut officiario.*

QVAESTIO CCCCCLVII.

a ALiquis verberat procuratorem meum [a] vel officiarium meũ, dum est in gestione, & dũ est in executione officij.
1 Nunquid†mihi competit actio iniuriarum? [b] dic ꝙ sic:quia ipsi
b repræsentant personã meã,quandiu gerunt negotia mea,& meo nomine:vnde si quis verberet iudicem vel officialẽ alicuius superioris, dum est in executione officij, videtur esse illata iniuria
c superiori,[c] cuius personam gerit in eo statu.Secus si non esset in executione officij.arg.ff.de offi.eius,cui mandata est iurisdictio. l.& si prætor. Et facit ratio,quia iniuriam illatã militibus iuxta latus principum existentibus, Princeps reputat suã. C. ad l. Iul. maiest.l.quisquis.secundũ Pe.& Ia.de ra.in l.addictos.C.de episc. aud.& tenet Cy.in l.si nõ conuicij.C.de iniur.¶Et ex his sumpta est practica in regno Franciæ,ꝙ verberãtes seruiẽtes regios, qui exerceent eorum officia, capite puniuntur, aut manus eius amputatur

putatur propter iniuriam illatam principi: in hac autem patria Delp.pecuniariter puniũtur:aut aliàs arbitrio iudicantis,secundum qualitatẽ personarum & delicti exigentiã. ¶ Qualiter autẽ de iure faciẽtes rebellionẽ officiariis vel seruientibus, seu curiæ puniuntur.dic vt not.per Cy.in d.l.si non conuicij.& per Bar. in l.si quis.§.si quos.ff.de pœnis.¶ Sed iuxta hoc quęro,an debeat stari relationi seruientis,asserentis se iniuriatum fuisse in exercitio sui officij.Pe.Iac.in tit.de const.pecu.libellus dicit,ꝙ nõ,per l.ea quidẽ.C.de acc.Sed ꝙ solùm est eidẽ credendũ super citatione,ex quadã cõsuetudine:vt ibi dicit Pe.Ia.Sed in hac patria Delp.creditur super citatione seruienti Delph.non de consuetudine.sed,virtute iuramenti per eundem seruientem præstiti præsidi patriæ, videlicet domino gubernatori,aut venerabili curiæ parla.de faciendo veridicas relationes citationum, & aliorũ expletorũ virtute d.sui officij.Si tamen ille,qui dicetur citatus,probare vellet contrarium, ad hoc admitteretur.ar.C. de contrah. & commit. stip.l.optimam.§.si.Et fortè per iuramentum,admitteretur probatio in contrarium contra talem seruientem inspecta conditione seruientis:& illius, qui dictur citatus. Et considerata qualitate negotij, vt dicit Pet. Iac. vbi s̃. Et de hoc etiam tetigi in tractatu meo de præsumptioni.in versic. an debeat præsumi &c. Qualiter puniatur eripiens captiuatum à manibus seruientis Delph.vide ĩ.q.ccccl xxix.¶De materia seruientis Delph.& qualiter sibi credatur:vide s̃.q.cccccxxv iij.

a ¶Procuratorem meum. *Adde quod etiã impediens procuratorẽ meum, dicitur mihi inferre iniuriã,vt dicit Bal.in l.ossa.ff.de reliq.& sum.fun.*

b ¶Actio iniuriarum. *Facit ad hoc propositum, quod habetur in dote. Tholo.quæst.ccxlj.*

c ¶Iniuria superiori,cuius. *Iniuria facta pastori,intelligitur fieri domino: & est in arg. quod quis admittatur ad accusandum de iniur. facta famulo,vt per dominum Bald.in l.si quis homicidij.in fi.C.de accu.est verum quando, iniuria occasione domini idem in eius contumeliam facta fuit:vt per dominum Card.in cle.j.in xiij.not. de exces. præl.aliàs secus posset in adiunctis ad accusandum criminaliter: vt determinat dominus Bartol.in l.j.in § idem ait.in fin. ff.de iniur. & etiam ad agendum de dolo pro interesse suo, secundum dominum Innocen. in c.dilectus. in glo. sua in verbo. ciuitatis. extrà de appella. hoc autem est notandum, quòd si colono,famulo,domestico, officiali,procuratori, gestori negociorum, & cæteris talibus in ipsa gestione seu rei commissione,vel executione fuerit facta iniuria in contumeliam domini seu authoris, id est eius, à quo habet author*

authoritatem siue commißionem negotij, officij, seu rei exercendæ aut exequendæ, facta fuisse videtur iuris inquàm fictione propter repræsentationem personæ domini seu authoris seu superioris, per tales in eo statu facta. vt elegan. sentit do. Cyn. post do. Iac. de Ra. in l. si non conuicij. in ij. col. in iiij. C. de iniu. vbi formaliter tangit præsentem quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Concubinarius notorius celebrans, num sit ipso iure irregularis, & priuandus beneficio. & num. 2.*

QVAESTIO CCCCCLVIII.

FVit dubitatum incidēter in quadam causa beneficiali in ma
1 teria † possessorij, vigore pragmaticæ sanctionis, in d. curia parlamen. vertente, an notorius concubinarius celebrās, sit ipso
a iure irregularis, [a] & priuandus beneficio. Pro cuius quæsiti responsione præmittendum est, ꝙ monachus vel presbyter tenens notoriè seu publicè concubinā seu focariam, est ipso iure suspensus ab officio: & quo ad se & quo ad alios, per tex. in c. nullus. & c. pręter hoc autē xxx. dist. & c. vestra. & c. tua. & c. fin. extrà de coha. cler. & mulierū. Et est suspensus ipso iure ab officio, per pręmissa iura: & à beneficio, per sententiam, secundum Host. in summa, de cohabi. cleri. & muli. §. quam pœnam. vers. si verò sit notorius. Idem tenet Hen. Bohic. in c. si quisquam. in ij. sua. dist. extrà de coh. cle. & mulie. & Fran. de Zab. Bur. & Pan. in c. vestra. & c. fin. extrà eo. tit. Secundò præmittendum est quòd suspensus ab officio, & quo ad se, & quo ad alios; si celebret & se immisceat in di-
b uinis officiis, efficitur irregularis: [b] vt in c. j. de re iud. li. vj. & in c. cum medicinalis. §. fin. de sen. excom. lib. vj. & hoc idem tenet Inn. Host. Io. An. Hen. Bohic, Fran. de Zab. Bu. & Pan. & communiter omnes doct. in c. si celebret ingenio. extrà de cler. excom. mini. Idem Inn. & Io. An. in c. j. extrà de cler. peregri. vbi dicunt, quòd suspensus ab officio propter crimen à iure, vel iudice, si celebret, est irregularis. Idem tenet Hostien. in c. j. de senten. & re iudi. libr. vj. & in d. c. cum medicinalis. de senten. excom. Idem tenet Gul. de monte lau. Fran. de Zab. & Inn. in cle. j. de priui. Ex quibus patet conclusio, ꝙ notorius concubinarius celebrans incurrit ipso facto irregularitatem. Et ita fuit conclusum. Ex quo sequitur, ꝙ venit beneficio suo priuandus. super quo vide not. per doct. in c. fi. extrà de cleri. excom. ministr. ¶ De materia irregularitatis, plenè tractat Archid. in c. j. de reg. iur. lib. vj.

a ¶ Irregularis. *Hoc autem notandum, quòd irregularitas non extenditur, nisi ad casus in iure comprehensos: vt sentit dom. Innoc. in c. tanta.*

in gl. hic videtur. in versi. hac autem interpretatio extrà de exceßio. prælat. Et post eum do. Arch. c. is, qui, glo. hoc manifestè, extrà de sentent. excom. lib. vj. & ibi domi. Pet. de Ancha. in j. no.

b ¶ Efficitur irregularis. *Adde Spec. de disp. §. iiij. versi. item not. quòd suspersus notanter dicetur suspensus ab officijs. quia suspensus à benefic. celebrando non efficitur irregularis. Spec. vbi suprà. Et aduerte, quòd licet irregularis suspendatur ab officio: non tamen suspenditur à beneficio: vt no. d. Inn. in c. nisi cum pridem. extrà de renuncia.*

SVMMARIVM.

1 *Monachi delinquentis punitio ad quem pertineat.*

QVAESTIO CCCCCLIX.

AD quem pertineat correctio & punitio monachi delin-
1 quentis, † a an ad Abbatem vel ad dioecesanum? aliqui dixe-
a rũt, ꝙ ad dioecesanũ, per text. in c. de persona. xj. q. j. & ibi gl. & in c. j. xviij. q. ij. & ibi gl. facit tex. in c. volentes. de priuilegiis. lib. vj. vbi expresse delinquentes in loco non exempto, puniuntur per dioecesanum, facit tex. in c. monasteria, xviij. q. ij. vbi tex. ad literam. Alij dicunt quòd pertinet ad Abbatem, qui mouentur, primò per text. in c. ad nostram. extrà, de appellatio. & in c. ea quæ, extrà. de stat. mo. in prin. & ibi glo. & doct. vbi dicunt, ꝙ visitatores capituli generalis faciunt suos monachos delinquentes corrigi per eorum Abbates: iuxta beati Benedicti regulam & apostolica instituta. facit tex. in c. repræhensibilis. in fin. extrà, de app. & in c. cum ab ecclesiarum. & in c. quanto. & ibi gl. doct. extrà, de offic. ordin. facit tex. in c. moniales. extrà, de pur. canon. vbi moniales de libidine monialium in suo c. puniunt eas. & facit tex. in c. suscepimus. extrà de homicidio. vbi Abbat. consulentes Papam, quid essent facturi de monachis eorũ, qui homicidium perpetrauerãt: committunt eis, vt ad eorũ arbitriũ puniãt: & si essent puniendi per dioecesanos, mandasset id fieri per dioecesanos. arg. c. ad audientiam extrà, de decim. & sic Abbates de grauioribus cognoscunt, sicut sunt homicidia. Facit ad hoc, quia monachi delinquentes debent corrigi per Abbatem, qui debet eos corrigere iuxta beati Benedicti regulã, & apostolica instituta: vt in c. ad ea quę. extrà, de statu mona. Si ergo punit Abbas secundũ regulã, quæ regula mandat eos puniri pro grauioribus delictis, & delicto carnis: vt in regula beati Benedicti, in xxv. & xxviij. c. Sed cũ deficit regula, id est, quia poena nõ habetur in regula certa: punit eos Abbas secundũ canonica instituta, per d. c. ea quæ. Excipitur tamen casus degradationis: quia si ageretur

contra monachum de delicto degradationẽ requirente:tũc non ad Abbatem.sed ad diœcesanũ pertinet,siue sit actualis,siue verbalis degradatio:quia inferior episcopo nõ potest de illo cognoscere,de quo in c.degradatio.de pœnis. lib.vj. Conclusio vera in ista materia,quam sequitur post glo.j.Innoc.Hostien.Ioan.Andr. Henr.Bohic.Anto.de But.in d.c.quanto.de offi.ordin. & Ioan.de Ligna in tractatu suo,quem ipse fecit de hac materia,scilicet ad quem pertineat correctio monachi delinquentis, etiam in loco non exempto,semoto quocunq; priuilegio,& cõsuetudine,& exceptione:quia cũ appareat de illis exceptionibus, consuetudine, vel priuilegio,illa essent seruanda iuxta ipsorum formã & tenorem. Quòd ad Abbatẽ pertinet cognitio criminis sui monachi, cum agitur contra eum,in inquirendo vel denuntiãdo.Et ita intelliguntur iura pro secunda opi.alleg.vbi verò ageretur de crimine cõtra monachum,directè eum accusando,& in forma contentiosa accusando eum directè.tũc pertinet ad episcopũ & diœcesanum: & ita intelliguntur iura suprà primo loco alleg. ratio quia vt dicũt Inn.Host.Hen.Bohic,& Ant.de But.in d.c.quãto.in causis criminalibus, quæ via accusationis tractantur, tales spectant ad episcopum vel Archiepis. & non ad Abba. quia ipse non potest tales causas tractare.xviij.q.iij.c.monasteria. Et præmissa locum habẽt,etiã si monachus committat delictũ extra claustrũ, vel in alia diœcesi,in qua non est sitũ suum monasteriũ,quia monachus vbicunque sit,semper est sub iurisdictione Abbatis.c.statuimus.xix.q.iij.Et hoc optimè probat tex.in c.cum illorum. de senten. excom. vbi si duo monachi diuersorum monasteriorũ se adinuicem percusserint,pertinebit ad vtrunq; Abbatem absolutio:& ita Abbati pertinet cognitio sui monachi delinquentis extra suũ claustrũ.Si tamen delictũ monachi esset notoriũ,quod vix esse potest,secundũ Ant.de But.in d.c.quanto.extrà, de offi. ordi. sublato quocunque circuitu, statim potest episcopus talem monachum punire.Ita dicunt Host.Io.Aud.& d. Ant.de But.in d.§. quanto.allegãt c.Romana.§.notoria.extrà,de censi.lib.vj.dicendum tamen est, secundum eos, ꝙ fiat monitio,sed in delictis occultis antequam monachum delinquentem episcopus puniat,necessaria est monitio, [b] & ꝙ moneat Abbatem, vt talem monachum in sua diœcesi puniat: alioquin supplendo eius negligentiam puniet.ita dicunt d.doct.in d.c. quanto,&c.

a ¶Ad quem pertineat punitio monachi delinquentis. *Vide do.Pan. plenè tractantem & attingentem materiã huiusce quæstionis,in c. cum*

conting

contingat. in vj. col. in versi. & primò quæro extrà, de for. compet.
**Tu adde, quòd pro delicto ante ingressum commisso, monachus non potest conueniri, secundum Bar. in repet. auth. ingressi. colla. vij. ver. pro delicto. C. de sacrosan. eccles. Et quid de monachis vel canonicis se percutientibus in claustro, an sint mittendi ad sedem apostolicam pro absolutione. Et quid si monachus percutit clericum secularem, an absolutio refertur Papæ. vide omnino Pet. de Ancha. in c. cum illorum. de sent. excom.*

b ¶ Monitio. *Imò in notorijs cum Abbates non corrigunt statim, correctio ad episcopum pertinet, vt dixit d. Abbas, vbi suprà.*

SVMMARIVM.

1 *Dominus an possit dominiũ in aliũ transferre, irrequisito vasalli consensu.*
2 *Allodium, quid sit.*

QVAESTIO CCCCCLX.

Dominus Odofr. Episcopus Vapincen. dominus non solùm in spiritualibus, sed etiam in tẽporalibus, ciuitatis Vapincen. & castrorum eidem ciuitati ad causam dicti sui episcopatus adiacentium, dudum circa ducenti anni lapsi sunt, recognouit dictam ciuitatem Vapincen. & castra prædicta eidem adiacentia tenere de feudo Regis tunc Siciliæ, & successorum in dicto regno, & comitatu Forcalqueri. Et ipsum Regẽ fecit dominum superiorem & maiorem dictę ciuitatis, & membrorũ eiusdem, vt Latius cõtinetur in quodã instrumento in camera cõputorũ Delp. registrato. Modo orta est quæstio de præsenti inter dictum Regẽ, & ciues dictæ ciuitatis Vapinc. pro quadã talia, quam ipse Rex eisdem ciuibus imponere nititur contra ipsorũ ciuium volũtatem,
1 vt s. q. cccccij. tetigi. † Modo quæritur, si dictus Episcopus d. homagiũ facere potuerit dicto Regi, sine voluntate dictorũ ciuium Vapincen. & aliorum in dictis castris episcopatus habitantiũ. Et istud erat primũ dubium, de quo tangere debuissem in dicta illa q. s. cccccij. vbi plenè de hac materia scripsi. Sed istud obliuione ibi omisi tractare. Pro decisione tamen huius dubij, arguen-
a do ad partes, videtur primò quòd non potuerit [a] dictus Odofr. Episcopus Vapine. d. homagiũ recognoscere d. Regi, sine volun-
b tate, [b] & consensu dictorũ ciuium & habitantium in dictis ciuitatibus & castris, per tex. in feudis. de prohib. feud. alien. per Fed. in §. præterea ducatus. in fi. & hanc partẽ tenet Bal. in c. generali. si de feud. defunc. controuer. fue. Et disputauit magis latè in proœmio feudorũ. in vers. sed expedita diffinitione feudorũ, &c. hãc opinionem etiã sequitur Hosti. in c. dilecti filij. extrà, de maio. & obed. & ibi Inno. Ideò Constantinus Imperator, quando donauit

Romam beato Syluestro Papæ, fecit cum consensu populi Romani, vt refert Bal. vbi suprà. In contrariũ videtur per ea quæ dicit gl. in d. §. preterea ducatus. vbi dicit, quòd licet dominus feudi, non possit in alium trẽsferre: hoc verum, in minorẽ: sed bene
c potest in maiorẽ: vt not. ipse Bal. in c. j. [c] in fi. qui feudũ dare possunt. Sed dictus Rex est maior episcopo, igitur, &c. Præterea de consuetudine generali præsentis patriæ Delph. & patriarum circunuicinarũ principes infeudant, & in alios trãsferunt, etiam in minores eorum villas & castra, sine consensu habitantiũ in eisdẽ villis & castris. ad idem faciunt Barones, prout videmus in prædecessoribus d. Chandiaci, qui infeudauerũt dudum parochiam Thossiaci prędecessoribus d. Ludouici de Poypia. Et similiter castrum de Mions, quæ cõsuetudo in materia feudali obtinet prin-
d cipatum, [d] vt not. plenè Iac. in ti. super iurisdictione libellus. ibi, Item ponit, quòd Meuius, &c. Præterea, hîc circa materiam illorum de Vapinc. est aduertendum, quia ipse Rex prætendit & paratum se offert iustificare, quia dicti ciues Vapinc. consueuerunt recurrere in eorũ caussis ad ipsum Regẽ, & ad eius curiam habere recursum, tanquam ad superiorẽ. Ex quo potest concludi, quòd ipsi homines & ciues Vapincen. ratificauerũt saltẽ tacitè dictam superioritatem, per dictũ d. Odonem Episcopũ eidem regi dudũ recognitam. imò plus vidi ego Guido, quòd de anno d. M. ccccl v. de mense Iulij, dum ego essem in dicta ciuitate Vapinc. nuntius ibi missus vocatus honosel, per dominum nostrum Ludouicum Delp. Vienn. dicti ciues Vapinc. nu. 150. associabãt banneriã dicti regis Siciliæ, quam deferri faciebant per ciuitatẽ Vapinc. ad impediendum ea, quæ ibi facere intendebamus mandato dicti domini nostri Delph. asserentes ipsi homines Vapince. se esse homines & subditos dicti Regis, & non præfati domini nostri Delph. ita quòd per hæc ipse Rex Siciliæ est in possessione superioritatis & maioris dominij dictæ ciuitatis Vapincen. Ex quibus propterea restat vera conclusio, quòd dicti ciues Vapincen. non possunt vti saluagardia Delphinali cõtra ipsum Regẽ, caussis declaratis suprà q. cccccl j. & ibi plenè vide quæ dixi. ¶ Aduertendũ est circa hoc ad vnum, de quo constat in camera cõputorum Delph. quia Papa seu commissarius ab eo deputatus dictã homagij præstationem dicto Regi factam ratificauit & approbauit. Et plures alij episcopi post dictũ Episcopũ Odofre. dictũ homagium dicto Regi præstiterunt. Et in signum superioritatis & maioris dominij in qualibet mutatione episcopi officiorum dicti Regis cõsueuerunt

uerunt banneriam dicti Regis in summitate turris domus episcopalis ipsius ciuitatis Vapincen. apponere, & erigere. vbi stare consueuit per multos dies, in signum dominij & superioritatis iuris; secundum formam dicti homagij, absque eo, quòd ciues in aliquo contradixerint, tanti temporis spacio, quòd de contrario memoria hominis non existit publicè & notoriè. ¶Iuxta hanc
2 materiam quæro, quid sit, & quid dicatur allodium. †Dic, quòd est illud, quod est alicuius proprium, & à nemine recognoscitur,
e nisi à Deo, vt in c.j.§.ad hoc qui.[e] & §.seq. de pa.iur.fir.in feudis. facit cap.ij.& iij.si de feud.controuer.fue. Et de allodio tangitur per gloss.ff.de religio.& sump.fu.l.at si quis.§. sed interdum. Ita ponit Bald.in d.§.ad hoc, &c.

a ¶Quòd non potuerit. *Facit quod dicit d.Bal.in c.j.in versi. moribus. in fin.si de feud.fue.controuer inter do. & agn.in vsi.feu.*

b ¶Sine voluntate. *Vide de hac quæst.per d.Felyn.in c. auditis. in xiiij. col.in versi.inquantum dicit Innoc.de præscr.*

c ¶Bal.in c.j. *Caue, quia vel ibi de hoc per d.Bal. sed tex. & ipsum op.Bal. in §.ex eadem.in vers.nō si potest.de lege Corra.collatio.x.& ibi d.Aluarotus, qui huius dicti assignat rationem duplicem. primò, quia vasallus est magis tutus sub magno domino: quàm sub paruo. Tum, quia si daretur inferiori, mutaretur eius conditio, cum teneretur iurare fidelitatem minus nobili. Et istud intellige verum, quando feudum alienaretur sine curia, secus autem, si totum feudum alienaretur cum omni iurisdictione curiæ. quo quidem casu potest transferri etiam in rusticum, & inferiorem dominum, vt legitur & not.per d.Bald.& Aluaro. vbi suprà.*

d ¶Obtinet principatum. *Adde dom. Bald.in prædicto §. ex eadem. in versi.non ibi sed per consuetudinem.*

e ¶§.Ad hoc qui. *Aduerte, quia quidā habent super hoc §.vnam rubricam inscriptam de allodijs, sed malè: quia ille §. est pars legis. & titu.de pa.iur.firm.ita ibi dicit d.Aluaro. Et caue quoniam text.ibi non dicit, declarando quid sit allodiū. sed d.Bal.in prin.præal.§. ad hoc dicit formaliter, vt hîc dicitur. & idē dicit d.Alua.in c.ij.hîc alleg.in ver. ibi allodiū.*

SVMMARIVM.

1 *Pauperi nō habēti vnde, causam tueatur, Iudex debet sumptus decernere.*

QVAESTIO CCCCCLXI.

1 SI quis contra me litigat de sua hæreditate, †quam possideo, vel omnibus de bonis, & non habeat vnde litigare, iudex sibi debet contra me prouidere, vt sibi præstē sumptus litis & alimoniæ, per tex.in l.fi.in §. quòd si ei, qui.ibi, ita ex eisdē vt ibi si aliqua facultas esse non poterit, tamen litis sumptus & alimoniæ

hominis,&c.C.de ordi.cogn.Et ita tenet Ang. de Per.in l.vix certis.ff.de iudi.& alleg.tex.in c.ex parte.extrà de accusat. Idem tenet d. Iacobus de Puteo in l.insulam.§.fructus.ff.sol.matr Et ita
2 pluries vidi in d.curia parlamēti fieri & obseruari. ¶ †Idem etiā vidi obseruari in paupere seu miserabili, qui non habet vnde litigare,quòd sibi per dictam curiā parlamēti prouideretur de aduocato & procuratore,qui faciet gratis,& pro Deo fieri,aliàs hoc fieri facere deberent domini de parlamento,vel quilibet alius iudex inferior,de suo proprio,vt in auth. de mādatis principum.§. si tibi.collatio.iij. Et nisi aduocatus facto sibi præcepto per curiā præstet patrocinium, debet repelli ab aduocatione dictæ curiæ, nisi se excuset causa rationabili. iij.q.vij.c.tria. Pro quo videtur casus in l.nec quisquam.§.aduocatos.ff. de officio procons. & legati.vbi iudex vltrò debet prouidere de aduocato pupillis, viduis, & miserabilibus personis, non potest intelligi sumptibus debilis seu miserabilis personę:quia nihil vel parum habet:ergo debet intelligi gratis vel sumptibus domini iudicis,in cuius curia litigatur,ad hoc,ne instantia depereat.arg.d.§ si tibi. faciunt pro hoc not.per Ioan.Andr.in cap.si hi qui.extrà,de testib. Et ali-
a bi dicit tex.quòd debet fieri de publico.[a] in l. lege Corne.ff. ad Sill. Et ex his potest dici sumpta fuisse practica, quæ obseruatur in hac curia parlamenti Delph.quia in causis miserabilium personarum, quæ causa pietatis à curiis inferioribus aduocantur, mandatur firmariis talium curiarū, quòd transmittāt acta absq; questu. de quo vt plurimum conqueruntur firmarij dictarum curiarum inferiorum. Sed malè: quia nulla ex hoc eis fit iniustitia,per suprà allegata.& vide super hoc c.ex parte.extrà de accusat.& Spe.in tit.de inquisitione.§ vltimo not.in princ. & gloss.in l.si instantia.§.de inoffic.ff.de inoffic.testam.

a ¶Debet fieri de publico. *Istud enim rationabilius videtur, ne labor sine mercede fiat aduocato: eripiatur ergo ærario fisci: vt detur aduocato, ne quis mercede condigna defraudetur. & hoc verum existimarem, nisi aduocatus salarium de publico percipiat, per ea, quæ habentur collat.vj.in authent.de iudicibus.§.ne autem. & ibi glo.j.*

SVMMARIVM.

1 *Officialis an poßit laicum punire, pro iniuria illata clerico, disting. num. 2. & 3.*
4 *Iudex ecclesiasticus, an poßit cognoscere de causa feudali, cōtra clericum.*
5 *Iudex secularis in tribus casibus habet potestatem in clerico.*
6 *Fideiussor datus per clericum, an coram iudice seculari poßit conueniri.*

QVAE

QVAESTIO CCCCCLXVI.

1 VTrum officialis † Grationop. posſit punire laicum pro iniuria facta clerico: videtur quòd non, arg. in l. iiij. C. de offic. præf. præt. & quia actor debet ſequi forum rei. In contrarium videtur, quòd imò poſsit eum punire.[a] per gl. C. de episc. & cleri. in auth. item nulla communitas. in gl. ſuper verbo, ab eccleſia. & facit pro hac parte C. de offic. præf. orientis. l. de honorario. & gl. ff. de ædil. edict. l. iuſtiſsimè: quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum. extrà de conſec. eccl. c. quòd in dubiis. & c. j. eod. tit. & de iure patro. c. j. lib. vj. & ibi gl. & tex. in c. ſi is, cui de canonicatu. de præben. lib. vj. facit etiam pro hac parte l. ſi communẽ fundum. ff. quemadmodum ſeruitus amittatur. vbi ex perſona
2 priuilegiata habetur priuilegium. Quid dicendum? † Dic quòd ſi officialis præueniat iudicem temporalem, poteſt laicum pro tali iniuria punire, per dictam authen. & facit. C. de epiſ. & cler. in auth. cauſa, quæ fit cum monacho. & l. ij. C. de offi. præf. vrb. & ita determinari vidi in curia parlamenti in præſentia do. Ioan. Ardiſſonis decretorum doctoris officialis Grationopolis, qui increpabatur per dominos de parlamento: ex eo, quòd volebat cognoſcere de quadam inqueſta cõtra magiſtrum Paulum de Violardis, medicum, laicũ, de iniuria illata, vt dicebatur per dictum magiſtrum Paulum, contra magiſtrum Claudium medicum, & clericum. Sed fuit dictum, & concluſum de ipſo caſu non poſſe cognoſcere, attento, quòd ipſe fuerat præuentus per curiam communem Grationopo. imò nec etiam ipſe officialis poterat cognoſcere, ſecundum pactiones dudum initas inter dominum tunc Delphinum & dominum tunc Epiſcopum Grationopo. vt ple-
3 nè ſcripſi ſuprà, quæſt. cclxxv. † Concluſio ergo eſt iſta, quòd ſi officialis prçueniat iudicẽ temporalẽ, poteſt de tali cauſa cognoſcere: Si verò iudex tẽporalis prçuenerit ipſe de ea cognoſcet, per ea etiam, quæ dicit Guliel. de monte lauduno in cle. j. de cenſibus. ibi, facit ad quæſt. & c. ita ſeruatur. ¶ Et de hac materia præuẽtio-
b nis,[b] plenè ſcripſi ſ. q. ccij. ¶ Circa hoc tamẽ eſt aduertẽdũ, ꝙ ſi talis laicus impetret veniã à Rege, vel à dño noſtro Delph. pro tali delicto cõmiſſo in perſonam clerici, ꝙ curia parlamenti cognoſcet de interinatione talis gratiæ. Et in terminis huius quæſtio. de hoc anno currente domini, M. ccccl xj. ventilatur proceſſus in manibus Ioannis Gofredi ſecretarij Delphina. contra quoſdam delatos de præſenti' incarceratos carceribus portæ trione, qui attrociter verberauerunt, & vulnerauerunt curatum de Paſ-

4 queriis mandamenti clusæ. ¶† An iudex ecclesiasticus possit cognoscere de causa feudali contra clericum? vide quæ dixi suprà,
c q.cxxxix. Itē ad quē pertineat cognitio periurij, [c] an ad iudicem ecclesiasticum, an secularem, vide quæ scripsi s̄.q. clxxviij. & in iiij.xx.& ix.consiliorum meorum. Quis debeat facere inuentarium de bonis presbyteri defuncti, an iudex laicus, vel ecclesia-
5 sticus? vide quæ plenè dixi s̄. q.cclxj. † ¶Iudex secularis in tribus casibus habet potestatem in clerico,& in bonis suis spiritualibus, quos ponit gl.in c.tua.lib.j.de decimis. ¶Vtrum fideiussor
6 †per clericum datus, coram iudice seculari possit conueniri? Dic quòd sic, secundum Specula.de compe.iudic.aditione. §.j. versic. sed pone clericus.¶ An clericus sortiatur forum in actione reali? vide suprà, q.lxxvij.

a ¶Imò possit eum punire. *Adde, quod dicit do.Inno. in c.cum sit generale.in gl.sua.in versic.sacrilegij.extrà de fo.competen.*

b ¶De materia præuentionis. *Vide istum, consi.xxx. incip. quòd nobilis, & potens.nu.1.pro ratione præuentionis.*

c ¶Cognitio periurij. *Vide de hoc quæsito per istū, consi. xxix. incip. ille incarceratus, nu.3. vers.item etiam dictus.vbi alleg. & se remittit ad no. consi.lxxxix.in primo dubio.*

SVMMARIVM.

1 *Monachus, an possit esse officialis seu iudex, disting.nu.2.*
3 *Monachus claustralis, an possit esse aduocatus, procurator, arbiter, vel defensor.*
4 *Monacho claustrali possintne causæ delegari.*
5 *Conuersi an possint esse testes in testamento.*

QVAESTIO CCCCCLXIII.

1 AN monachus possit esse officials seu iudex? † & videtur quod non, quia pro mortuo habetur, per l. Deo nobis. in §. hoc etiam congruum.C.de epis.& cleri.iuncta. l. iudicium soluitur.
2 ff.de iudi.In contrarium videtur, xvj.q.j.c.qui vere.Quid †dicendum? Dic quod aut loquimur in simplici monacho & claustrali, aut in monacho habēte administrationem. Primo casu dic, quòd non potest esse officialis sine superioris sui Abbatis vel episcopi, cui immediatè subest, licentia: vt tenet gl.ordi.in c. præsentium. xv.q.j.& c.monachi.eadem quæst.& causa.& not. per Io. And. in cle.ij.extrà de rescript.& ibi tetigi gl. Secundo casu, credo quòd possint esse iudices,& officiales.& ratio, quia cum eis cōcedatur administratio,& sic per consequens conuersatio, & frequentatio cum hominibus laicis & aliis,& in causis secularibus, multoma

gis

gis iudicare in causis spiritualibus, & laicis præsidere. nam cum
2 eis permittatur id,quod minus, [a] multò fortius id quod maius. Item ratio dicti c.qui verè tunc cessat. Et per consequens dictum c.cessare debet:l.adigere.§. quamuis.ff. de iur.patron.& l. generaliter.C.de episco.& cleri. & ita vidi seruari in curiis officialatus Viennæ & Lugd. de vno monacho Priore, qui fuit officialis Viennæ,& posteà Lugdu.¶Sed pone, quòd ab omnibus creditur ipsum posse esse officialē, vt quia credunt talē monachum claustralem habere licentiam ab Abbate vel episcopo, vel aliàs credunt ipsum posse esse officialem,An sentētiæ ab eo prolatæ,valebūt?credo quòd sic.propter publicam vtilitatem & communem
b errorem gentium,de quo videtur casus in l.Barbarius. [b] ff.de offic.prætoris.facit l.si arbiter.C.de sententia & interlo. omni.iud. & quod notat.in l.seruus ea lege.ff.de testa.& no.per Dy.in c.j.in vij.q.extrà de reg. iur.lib.vj. & ita vidi tales sententias tolerari.
3 ¶Sed an †talis monachus claustralis posſit esse aduocatus, procurator,arbiter,vel defensor?Dic quòd non,nisi de superioris li-
c centia. [c] vt not.in d.c.præsentium.& vide quæ dixi in xcv. consi-
4 liorum meorum.¶†Sed nunquid tali monacho poterunt causæ delegari?dic vt no.per gl.in c.cum olim.extrà de priuil.in antiquis.& per Spe.in tit.de offi.deleg.§.excipitur.versi.nunquid monacho &c. ¶An religiosi posſint esse testes in testamentis: vide
5 quæ plenè scripsi s̄.q.ccccxvij. ¶Quid de conuersis,†an posſint esse testes in testamento? Credo quòd sic,cùm non sint religiosi, sed possunt contrahere matrimonium,& habere proprium:vt dicit Bar.in authen.ingresſi.ibi, expeditus de contrariis. C. de sacrosan.eccle.¶De monacho,etiam terigi s̄.q.cccclix.

a ¶Permittat id,q̄d minus.&c.*Cōuerte istud per regulā, cuilibet.in vj.*
b ¶In l.Barba. *Et vide quòd ibi dicunt dom.Bar.& Bald.*
c ¶Nisi de superioris licentia. *Et adde scilicet, in monasterij exposcente vtilitate:vt dicit do.Gof.in sum.de postul.in §.repelluntur ab aduocatione.in versi.monachi autē.& alle.c.ij.eo.ti.& c.si magnope.& c.super specne cleri.vel mona.& c.alia.& c.placuit.xvj.q.j.& c.j.xvj.quæst.ij.*

SVMMARIVM.

1 Iudex an posſit scribere acta, vt ei credatur, disting.num.2.
3 Causæ breuiores, quæ dicātur. Et quādo dicatur agi de paruo, vel magno.

QVAESTIO CCCCLXIIII.

1 VTrum iudex, vt notarius,†posſit scribere acta quæ fiunt co-
2 rā se,vt ipse sit iudex & notarius. [a] tex.cū gl.in l. iubemus. in §.sanè si.C.de sac.san.eccl. videtur velle, q̄ sic. Cōtrarium te-

net Inn.in c.cum à nobis.extrà de testi,quod probatur in ca,quo-
2 niam cõtra falsam.extrà de prob.gl.dicit,† ꝙ quædã fiunt à iudice,non in forma iudiciali: vt puta, facit aliquas literas testimoniales,tunc ipsemet potest scribere:vt l.diuus.ff.de offi.præsid.Si verò sunt alia acta,quæ fiunt in forma iudicij,non possunt scribi ab ipso iudice.l.ne in arbitris.ff.de arb.& d.c.quoniam cõtra falsam.Non obst.d.l.iubemus. in §. sanè.si quia in his, quæ sunt de iurisdictione voluntaria,ipsemet iudex potest scribere: vt d.l.iubemus.secus autem in his,quæ sunt cõtentiosæ iurisdictionis. Et ita seruatur in curiis præsentis patriæ Delphi. Et prædicta intelligo vera,nisi in causis breuioribus:quia possunt agitari sine scriptis:vt in auth.nisi breuiores.C.de sen.ex breuic.recitãdis. Cum enim ipsi iudici credatur,vt ibi per Bart.debet ergo & eius scri-
b pturæ [b] credi. Et ita vidi seruari in talibus minimis causis. Et vide circa præmissa,quæ plenè dicit Bar.in dicta l.iubemus.& plenius,& clarius in l.si seruus cõmunis.ff. de stipulatio. seruorum. & not.quia alibi non reperies hanc materiam tractari per Bart.
3 nisi in dictis duabus ll.iubemus.& si seruus communis. †Sed iuxta hoc quæro,quæ dicantur breuiores: vel quando dicetur agi
c de paruo vel de magno. dic ꝙ remittitur arbitrio iudicis, [c] vt not.in d.auth.nisi breuiores.& per Bar.in l.j.ibi,Sed quæro,quæ dicatur quantitas parua,vel magna. C. qui dari tutores possunt.

a ¶ Iudex & notarius. *Potest quis esse in eadem causa, vbi exercetur iurisdictio voluntaria: vbi verò contentiosa, & tunc in leuibus causis, vt suprà in alijs non leuibus: secus, vt per d. Bal. in l. iubemus. in §. sanè. in versicul. quæro ergo. C. de sacrosan. eccles.*

b ¶ Eius scripturæ. *Dominus Pau. de Cast. in d. authen. nisi breuiores. post opinio. suam, per quam videtur tenere cum Bar. recitat etiam opi. Ang. qui dicit sibi nunquã placuisse opi. Bar. in hoc, quia hoc esset aperire viam multis fraudibus. vide in d. authen. nisi breuiores. per ipsum Paul. de Cast.*

c ¶ Arbitrio iudicis. *Adde d. Bart. col. iij. in authen. de manda. prin. in §. sit tibi quoque. in vlti. not.*

SVMMARIVM.

1 *Superuita an debeatur dote non soluta. vide & nu. 5.*

2 *Donatio, in qua facta est mentio de patre, & patria potestate, intelligitur facta contemplatione patris.*

3 *Statutum, quòd muliere moriente in matrimonio sine liberis, maritus lucretur dimidiam partem dotis, & aliam tantùm partem teneatur restituere, an intelligatur in dote soluta, vel tantùm promissa.*

4 *Pacta de dote lucranda, & de donatione propter nuptias, debéntne esse æqualia respectu quotæ.*

QVAESTIO CCCCCLXV.

IN contractu matrimonij Io. Saunerij, filius Dreuoni Saunerij ciuis præsentis ciuitatis Gration. & Fräcesiæ filiæ Desiderij villaris, alias rabata de Romanis, tunc vxor Ioan. Gofredi, secretarij Delph. dictus Desiderius pater filiæ post dotis cõstitutionem de summa octies centum florenorũ auri, donauit d. Io. Saunerij viro futuro pro superuita cẽtũ flor. auri. Et viceuersa dict. Dreuonus & Io. Saunerij pater & filius donauerũt dict. Fräcesiæ spõsæ futuræ (licet absenti) notario pro ea stipulanti de superuita, casu quo ipse Io. vir futurus decederet ante dictã Fancesiam, videlicet ducentos flore. auri. Contingit, quòd dictus Ioan. Saunerij post contractũ dicti matrimonij. decessit, superstite dicta Francesia eius vxore. Modò de facto cõtingit, quòd de hoc anno currẽte domini, M.cccclxj. de mẽse Mart. dictę partes se submiserunt summariæ cognitioni, & ordinationi curiæ venerabilis parlam. super dictis ducentis flore. pro superuita d. Fräcesiæ per d. Saunerij patrẽ & filium, vt præmittitur, donatis. Quia dictus Dreuonus Saunerij, pater mariti, dicebat se ad ea non teneri, cũ dictus Desiderius
a villaris pater dictæ Francesiæ non soluerit de dicta dote [a] dicto
1 Dreuono Saunerij patri mariti, nisi centũ flore. † Quæritur quid iuris? Pro cuius quæsiti determinatione præmitto, quòd dicta donatio pro superuita dictæ Fräcesiæ per dictũ Saunerij facta cẽseri debet donatio propter nuptias. ratio, quia in cõtractu matrimonij, & contẽplatione ipsius matrimonij facta fuit dicta donatio, quãquã sub nomine superuitę, quia illa verba, pro superuita, &c. grosso modo inter cõtrahentes prolata, nõ habent operari aliud, quàm donationẽ propter nuptias: de quibus nuptiis fiendis tunc inter ipsas partes agebatur. arg. ff. famil. ercisc. l. si filia. in prin. & faciũt ad hæc no. per Cy. & Bal. in l. si cũ ante. C. de don. ante nup. nam sensus potius, quàm verba contrahentiũ attendi debet: vt in d. l. si cum ante. Et pro hoc facit quod dicit Bart. in l. cũ aliquis. C.
2 de iure delib. vbi dicit, † quòd si in donatione facta filio fiat mentio de patre & patria potestate, videtur donatio facta cõtemplatione patris. ita dicit ibi Bart. & plenius ipse Bar. in l. si filio. lo ij. ff. de do. causa mor. & in l. fi. C. de vsuf. Si ergo hic fuit facta mentio de nuptiis, cẽseri debet fuisse facta propter nuptias Nec alteratur dicta donatio ex eo, ꝙ fuit collata in tẽpus mortis, si maritus moreretur ante dictã eius vxorẽ, quia dictus Saunerij pater & filius promiserũt & iurauerũt gesta in d. cõtractu matrimonij attendere, & nunquã cõtrà facere dicere vel venire. Pro quo l. vbi

ita

ita donatur.ff.de don.cauf.mor.Et his fic præfuppofitis, venio ad negotiũ principale,vtrũ dictus Dreuonus pater teneatur foluere dictæ Fracefiæ dictos cc.flore.pro fuperuita in dicto cõtractu ma trimonij datos.Dubiũ facit:quia de dicta dote viij.flore.non fuerunt foluti,nifi c.flore. auri & arguendo ad partes videtur primò quòd dicta donatio pro fuperuita nõ debeatur,nifi pro rata dotis folutæ,per tex.in auth.de non eligẽdo fecundò nubentes.in §.pe. qui incipit,illud quoq;.coll.j.& trãfumptiuè in auth.fed mulier, quæ nihil.C.de pac.conu.Et alibi dicit Cy.quòd fi dos non foluatur marito,quòd ipfe nõ tenetur alere eius vxorem. in l.quod in vxorẽ.C.de neg.geft.quia deceptis, & nõ decipientibus iura fubueniunt.pro quo etiã allegat ibi Cy.d.§.illud quoq;.de nõ eligendo fecũdo nubentes.In contrariũ,quòd imò debeatur dicta donatio pro fuperuita facta,facit quod ponit d.Bart.de Sal.in l.fi conftante.C.de do.ante nup.vbi quærit de quæftione,ftatuto cauetur vt vxore præmoriente in matrimonio fine liberis dimidiã dotis maritus reftituere tantũ teneatur,& aliã medietatem fibi lucretur:

3 † An dictũ ftatutum intelligatur in dote non foluta, vel folui promiffa. Et ibi determinat quòd etiã locum habet in dote nõ foluta,fed tantummodò promiffa folui.Quia ex fola promifsione mulier dicitur dotẽ habere.alle.l.cũ poft.§.j.ver.fi is.ff.de ad mi.tu.& C.de rei vxo.ac.in §.accedit. quia dare, & promittere, funt paria.in l.fi.in fi.C.ad l.fal.Et hæc eft tutior pars,dicit ipfe Salyc. Prætereà,alia ratione,ꝙ debeatur dicta donatio dictæ Francefiæ: quia licet dicta dos nõ fuerit foluta: attamen fuit habita fides de ipfa dote,per dictũ Saunerij patrẽ & filiũ,propter promifsiones, hypothecas, & fideiufsiones per dictũ Defideriũ patrẽ Francefiæ eifdẽ Saunerij patri & filio datas, & præftitas. ideò haberi debet ac fi tota dos foluta fuiffet.arg.legũ in fimili.inft. de rerũ diui. in §.vend.& in l.& vendidi.ff.de contr.emp.& vend.cũ pendente dilatione non dicatur in mora.l.eum qui calendis.ff.de verb.obl.& videtur hoc idẽ tenere Sali.in d.l.fi conftante.dum dicit,quòd ex promifsione mulier dicitur dotem habere, refpectu tamẽ huius effectus,vt lucretur d.donationem.Nec obftat d.§.illud quoq;.in auth.de nõ eligendo fecundò nubentes.Quia ibi nunquã fuit habita fides de dote.& hoc videtur ibi velle glo.fuper verbo,percipiat.dum dicit,refpondeo.ibi,fuit parata dare,&c. Et de hoc etiã tetigi s.q.ccccxxx.Prętereà d.auth.fi mulier,quę nihil.C.de pact. conu.hodie de confuetudine non feruatur:vt ibi dicit Io. Fabr.in fuo breuiario.Et non mirũ,fi in cafu d.auth. cõfuetudo deroget.

quia

4 quia similiter l.ex morte.C.eo.tit.vbi dicitur,†quòd pacta de dote lucranda & de donatione propter nuptias, debent esse æqualia respectu quotæ,hodie de consuetudine non seruatur, vt ibi dicit glo.quod sequitur Bart. Ad idem etiam in l.dos à patre profecta. C.solut.matr.operatur consuetudo pro opinione Martin.contra opinionem Bul.quæ magis iure fulcitur. Idem etiam, auth. generaliter.C.de episc.& cler.quæ loquitur de satisdatione actoris, quæ non seruatur de consuetudine, vt dicit glos.instit.de satisda-
b tio.in §.sed hodie.Quibus consuetudinibus stari debet, [b] etiam si aliter non probarentur,propter authoritatẽ tantorum doctorũ,
c qui de dictis consuetudinibus attestantur. [c] ita notat Bart.in l.de quibus. ff. de legib. Et sic remanet hæc quæstio principalis, pro
5 vtraq; parte dubia.¶ Sed†ego Guido cũ correctione dominorum meorũ de parlam.credo affirmatiuam veriorem,& magis æquã, videlicet quòd d. Francesia fuerit lucrata totã dictam donationẽ pro superuita,vt præmittitur,sibi factam,licet tota dos nõ fuerit soluta:causis & rationibus subscriptis,quas elicio ex s̃.alleg. Primo,quia maritus habuit fidẽ de dote:vt s̃. dixi. Secundò, quia in instrumẽto dicti cõtractus matrimonij Io.Saunerij,dicitur,quòd dicta filia possit disponere & ordinare de d.superuita in vita & in morte.Quod facere non posset, nisi ipsi filiæ dicta superuita solueretur, & sic ex pacto expresso inter dictos cõtrahentes videtur derogatum d.auth.sed mulier.Tertiò,authoritate Saly. qua licet in aliis terminis videtur hãc quæstionẽ mouere in d. l.si constante.C.de do.ante nup. tenet sufficere dotem promissam, licet data seu soluta nõ fuerit:vt lucretur maritus medietatem dotis, iuxta formã dicti statuti. Quartò, quia termini solutionis dictæ dotis, de qua hic agitur,fuerũt adiecti per patrẽ filię de cõsensu mariti, & filia absente.Et sic nõ potuerunt de iure nocere filiæ in retardatione lucri d.donationis de superuita, iuxta regulam, quod per me non stat,mihi imputari nõ debet.Quintò, quia vt dicit Ioan. Fab.vbi s̃.hodie de consuetudine non habet locũ d.auth.sed quæ nihil.C.de pact.conu.& ista fuit & est opinio mea,quã credo iuri & ęquitati consonã:¶ Aliqui tamẽ ex dominis meis parl.aliter in hac materia speculãtes,voluerunt aliter dicere,distinguendo sic. Aut termini solutionũ dotis sunt elapsi,aut nõ elapsi.primo casu, dixerunt non esse locũ donationi propter nuptias,nisi fuerit soluta dos:per text.in auth.dos data.in fi.ibi aut si dilationes:dos verò
d non detur,& donatio prorsus denegatur [d]. C. de don. ante nupt. quia hoc casu debet imputari vxori, si terminis apposita dos soluta

luta non fuerit, vt ibi. Secundò casu, si termini solutionũ non fuerint effluxi, quòd debeatur donatio propter nuptias. Ratio, quia in dotis solutione fuerunt adiecti termini solutionũ, per patrem filiæ, volente viro, & in absentia filię: ideò cũ per eam non steterit quominus dos soluta fuerit, imò potius per virũ, qui acceptauit dotem sub illis terminis solutionum, non debet vxori imputari, iuxta d. regulam, quod per me non stat, &c. Sed credo indistinctè verum, quòd siue termini solutionis dotis sint lapsi, siue nõ, tempore mortis viri, quòd superuita siue donatio propter nuptias vxoris debeatur: cum respectu huius effectus dos videatur vxori soluta, quando maritus habuit fidem de dote, & per aliàs rationes plenè per me suprà factas. hoc etiam probatur authoritate d. Io. Fab. qui in d. auth. sed mulier. quæ nihil dicit, quòd d. auth. etiam non habet locum de iure, vbi dos fuit promissa solui per alium, quàm per vxorem. De hac materia vide suprà q. cclxxiiij.

a ¶ De dicta dote. *De hoc, scilicet an debeatur superuita dote non soluta vel pactis illius, tantum vide istum, consil. xix. incip. ex casu mihi tradito. in prin. & per totum tit.*

b ¶ Consuetudinibus stari debet. *Hoc fortè intelligendum est, locúmque sibi vendicat in regionibus, vnde sunt tales doct. consuetudinem attestantes, cum illa sit facti, & in facto consistat. cap. j. de const. lib. vj. & vnaquæq; prouincia in suo sensu abundat, vt alicubi inquit Apostolus.*

c ¶ Attestantur. *Istud enim videtur procedere, quando talis consuetudo applaudit iuri communi. Nam licet gl. aut etiam plures doct. affirment aliquid affirmari de consuetudine, in eorum lectura: tamen reprobatur illa consuetudo, si est contra ius commune, vt per d. Bald. in l. si is qui. § si antiphona. in ver. in gl. no. ibi. ff. de pign. & idem d. Bald. in l. consentaneum. v. col. in v. oppo. in fi. C. quomodo & quãdo iudex. Ita etiã tenet d. Alex. in l. post dotem. in xij. col. in ver. & iuxta hoc quæro. ff. sol. matr. Et istud videtur habere rationem, quia sequeretur, quod admitterentur testes non iurati. Item, quòd admitterentur testes per scripturã. & sic concurrerent duo specialia in eodem subiecto: contra l. j. C. de iure dot. & ff. eod. tit. l. cum post diuortium. in §. in domum. & ibi glo. in ver. genere.*

d ¶ Denegetur. *Per istud verbum videtur non improbabilis ista opin. si modò maritus in terminis dotis soluendæ præfixis dotem ipsam sibi exolui poposcerit. Et tunc mulieri debet imputari, pro quo facit, quòd dicit d. Bald. in præ. auth. dos data. in secunda columna, in versic. sed statim quæro. ibi, nisi possit imputari mulieri, &c. C. de don. ante nupt.*

SVMMARIVM.

1 *Personæ miserabiles, quæ dicantur.*

2 *Vidua, quæ dicatur.*

QVAESTIO CCCCCLXVI.

QVia secundum statuta Delph. causę miserabilium persona-
1 rum debent in d. curia parlamenti tractari. † Quæro quæ
a dicantur miserabiles personæ. [a] Bart. in l. vna. C. quando impe. inter pup. & viduam. post Pet. Ia. & Cyn. dicit, quòd arbitrio iudicis est relinquendum. ar. ff. de effra. l. j. §. expilatores. & ponit Inn. in c. significantibus. extrà de off. deleg. Et ita seruat d. curia parlamenti. ¶ Sed quia in dictis statutis Delph. fit mentio de caussis
2 viduarum, † Quæro quæ dicatur vidua [b]? dic quòd intelligitur
b vidua, quæ nunquam habuit virum, vel quæ virum amiserit, vt dicit Bart. in d. l. vnam.

a ¶ Miserabiles personæ. *Dicuntur pupilli, viduæ & orphani, not. extrà de fo. comp. c. ex tenore. & de don. inter vir. & vxo. c. nuper. & in Spec. de reo. ver. item quòd conuentus. & de instr. edi. §. nunc verò aliqua vers. & scias. ij. & hoc verum, si hi sint inopes. secus, si diuites: vt per Spec. in d. ver. scias. & d. Alex. j. parte. consi. cxxj. in vlt. col. in ver. ij. respondeo. Deniq; miserabiles personæ dicuntur, senes, decrepiti, diuturno morbo fatigati, & omnes quibus natura mouetur ad miserãdum, propter fortunæ iniuriam: etiam si diuites sunt, vt not. per Azo. in sum. quando imperat. inter pup. in fin. Et not. quòd dormiens, annumeratur miserabili seu misero, etiam si sit rex Francorum. d. Bald. in l. ea quidem. C. de testa. mil.*

b ¶ Quæ dicatur vidua. *Et dic per Bald. post glos. in l. fin. C. ad l. Iul. de plag. & vide omnino, quæ posui suprà in q. cclxxj. in apost. ad istum. in versic. retinent.*

SVMMARIVM.

1 *Compensatio an possit opponi contra cessionarium.*
2 *Cessione facta, si cedens agat contra debitorem, an ille poterit ei opponere quòd fecerit cessionem debiti.*

QVAESTIO CCCCCLXVII.

1 AN compensatio † possit opponi cõtra cessionariũ? Dic quòd sic: quia cõpensatio loco solutionis habetur. l. si constat. C. de comp. & ita etiã expressè tenet Pet. Ia. in tit. de rei vend. quæ competit ex cessione. ibi, si quæratur, &c. Idẽ tenet Bart. in l. procurator ad exhibendum. §. fi. ff. rem ra. hab. Idem etiam dicit & tenet Io. Fab. in §. bonæ fidei. insti. de act. Idẽ tenet Spe. in tit. de proc. §. fi. sed nũquid. & Cy. in l. eius. C. de comp. & Dy. in c. si quis in ius alterius. de reg. iur. lib. vj. Licet ipse Dy. videatur velle contrariũ in d. §. in bonæfidei. in q. sed quæro nunquid prælato petenti pecuniam, &c. Et pro opin. Pet. Iac. Bart. Io. Fa. Spec. & sequacium fuit determinatum de anno domini M. cccclxj. de mense Mart. in vi-

ſione proceſſus Io.Durij.& Io.Maych.agentium.& magiſtri Cathalani chãterelli,ſecretarij Delphi.rei in camera cõſilij. ¶Quia ſuprà feci mentionẽ de ceſsione:quæro de alia quæſtione, circa materiã ceſsionis actionis. Pone quòd facta ceſsione cedẽs agit
2 contra debitorẽ,vtrũ† debitor poſsit opponere iſtã exceptionẽ, [a]
a videlicet ꝙ ipſe ceſsionem debiti fecit, & ſic ceſsionarius haberet vtilem,quæ præfertur directæ,vide Bar.in l.facta. circa principium.ff.ad Trebel.vbi mouet & determinat iſtã quæſtionem. ¶De materia ceſsionis actionis,vel perſonalis,vide plenè per Petrum Iac.in titu.de actio.in rem quę competit ex ceſsione.An ceſſionarius teneatur fidẽ facere de inſtrumento ceſsionis ante lit. conte.vide Spec.in tit.de inſtrum.edi.§.nunc dicamus.verſic. ſed quis.& Archid.in capit. j.de procuratoribus.lib. vj. Pet. Iac. vbi ſuprà in verſ.item poſt litis conteſt.&c. videtur velle, quòd poſt lit.conte.debeat fidem facere. Item Petr. Iaco. vbi ſuprà in verſi. item notandum,&c.tenet,quòd in materia l.iij.C.de noua.eſt neceſſe certiorare debitorem de ceſsione:licet aliàs ſit certioratus. Circa hanc materiam ceſsionis eſt aduertendum,quòd in ceſsione iurium tit.venditionis requiritur,quòd interueniat precium, & quòd numeretur & tradatur:vt not.in l.per diuerſas. C. mãda. Nec ſufficit confeſsio de precio recepto, vt not.ibi glo. & doct. facit lex ab Anaſtaſio. eo.tit.not. etiam per do.in l.ij.C.ne liceat poten. vbi enim requiritur vera pretij enumeratio, & traditio, non ſufficit confeſsio.in l.fi.in verbo,datæ.& ibi glo.C.qui po.in pigno.hab.Sed circa hoc aduertendũ: quia etiã hoc caſu ſufficit, quòd ſedens fidem habeat de pretio.Et ſicut trahendo verum pretium,valet ceſsio,eodem modo ſi cedens fidem habeat de pretio. ita dicunt in dicta lege, ſi per diuerſas. Bald. Ange. & Salyc. De materia dictæ l. iij. C. de nouat. vide quæ dixi ſuprà, quæſtione quingenteſimatrigeſima. ¶An compenſatio poſsit opponi in cauſa appellatio. Specu. tenet, quòd ſic, in tit. de appel.§.de offi. eius,ad quem appellatur.in verſi. ſed nũquid in cauſa appellatio.
a ¶Opponere iſtam exceptionem. *Dic quòd non in caſu, ſcilicet quo ceſsio facta eſt ex cauſa, ex qua non intelligitur creditori ſatisfactum à debitore. & de hac quæſtione plenius videas per d.Bald.in l.j.in v. col.in verſicu.v.quæritur.C.de actio.& obligat.*

SVMMARIVM.

1 *Nomen debitoris, an poſsit in cauſa iudicati capi. Et quid de conſuetudine Delphinali.*

QVAESTIO CCCCCLXVIII.

1 DE iure, ad hoc quòd nomen debitoris † possit de pignore capi, in causam iudicati, & debitor debitoris actione per-
a sonali conueniri, requiruntur quatuor. [a] primò quod debitor principalis non habeat alia bona, in quibus executio possit fieri, ita quòd non sit soluendo. l. ij & l. penul. C. quando fiscus vel priuatus. Item quòd debitor debitoris non opponat controuersiam in debito sed cõfiteatur debitum in l. iij. C. eo. tit. Sed quicquid sit de iure, de stylo d. curiæ parlamenti capiuntur de bonis debitoris mobilia vel immobilia, reditus, iura & actiones debitorum, indifferenter ad electionem creditorum. Et licet statuta dictæ curiæ disponant, quòd primò capiãtur bona mobilia si reperiantur: attamen hodie de stylo ipsius curiæ parlamenti introducto ab anno domini M. ccccl. citra capiuntur bona indifferenter ad electionem creditorũ: vt dixi suprà quæstio. cclxxxj. ¶ An nomen debitoris possit iure hypothecæ capi non discusso principali debitore: vide quæ scripsi suprà quæstio. ccccxxxij.

a ¶ Requiruntur quatuor. *Si condemnatio debitoris principali excusso, bonorũ eiusdẽ, confessio debitoris exigi debet, vel eius, quod pro confessione habetur, & missio in, quasi possessione nominis debitoris d. Bal. in l. causa. in ij. oppo. & iij. q. C. quando fiscus vel priua. debitoris sui debitor.*

SVMMARIVM.

1 *Dominij translatio, an possit impediri pacto.*

2 *Pactum si apponatur in venditione aut reuenditione alicuius rei, quòd si emptor alteri vendat, venditor possit habere rem eo pretio, quo alteri venditur, an non obstante tali pacto dominium transeat in emptorem.*

3 *Differre, & detractare, æquiparantur.*

4 *Alienatio postmodùm facta ab eo, qui iurauerat non alienare, an valeat.*

QVAESTIO CCCCCLXIX.

PEr pactum potest prohiberi rei alienatio. l. ea lege. C. de con
1 dict. ob causam. † Et hoc verum, si alienans reseruet sibi aliquod ius reale in ipsa re. vt l. si creditor. §. fi. ff. de distra. pig. & ideo dico secundum Bart. quòd vbi aliquis vẽderet aliquam rem
a hoc pacto, ꝙ mihi remaneret obligatus [a], & facerem pactum, ꝙ non possit alienare, quòd impeditur alienatio, per d. §. fi. & iste est vnus modus per quem impeditur alienatio. Est etiam & alius modus, per quem impeditur alienatio, quem & ponit Dyn. in l. qui absenti. §. primo. ff. de acqui. possess. Alium & tertium modum ponit Odof. vt refert Cyn. in l. fi. C. de reb. alie. non alie. videlicet, quòd in pacto hæc ponantur. promittis non alienare

D & si

& si contingat te ad aliquẽ actum alienationis deuenire, tũc res ipsa reuertatur ad me & in illum casum, constitutus te nomine meo possidere, nũc in isto casu te incipiente alienare, dominium ad me reuertitur. Ita dicit Cy. post Odof. vbi suprà & Bar. idem dicit in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de leg. primo. Sed dicit, ꝙ non
b est necesse exprimere [b], si ad aliquẽ actum alienationis, &c. quia dicit ipse Bart. quòd sufficit, si dicat, si alienabis. nam tunc te incipiente alienare, dominium in me transit. casus est nota. secundum eundem Bart. in l. cum fidei hæredis. cum l. sequenti. ff. de fideicõmiss. liber. Sed si diceretur, si alienaueris, secus esset: quia confertur in tempus alienationis perfectę, vt l. Stichus seruus. ff. de manu. testa. Ita dicit Bar. in d. §. diui. Idem si dicas, si alienes, res reuertatur ad me: quia hoc casu non impeditur alienatio: quia videtur purificari conditio, demum alienatione perfecta & dominio iam in alium translato, ideo non posset ad me redire.
2 Ita dicit Iac. de But. in d. l. ea lege. s. alleg. ¶ † Sed vidi dubita-
c ri [c] inter nos, in camera consilij, si in venditione aut reuenditione alicuius rei apponatur pactũ, ꝙ si emptor alteri vendat, venditor possit habere rem pro eo pretio, quo alteri vendetur: an
d non obstante tali pacto transeat dominiũ [d] in emptorem? ego dixi, ꝙ hoc casu non transit dominium in emptorem: sed ꝙ principalis venditor debet gaudere tali pacto, & rẽ habere pro eo pretio, per ea quæ dixit Bar. in d. §. diui. quæ suprà recitaui. Secus si in tali pacto diceretur, si alteri vendiderit &c. quia hoc casu cõferretur in tempus venditionis perfectæ, & non impediretur dominij translatio, per d. l. Stichus. ff. de ma. testa. secundũ Bar. Nisi principalis, videlicet primus venditor, retineret sibi aliquod ius
e reale [e], videlicet ꝙ res sibi remaneret hypotecata: tunc impediretur dominij translatio in emptorem, per d. l. si creditor. §. fi. secundũ Bar. in d. §. diui. & in d. l. ea lege. & in l. si ita quis promiserit. §. ea lege. ff. de verb. ob. & dixi in xlix. consi. meorum. Et ita fuit determinatũ inter nos die xxviij. mensis Martij, anno dom. M.cccclxj. in diffinitione processus nobilis Aymarij, Alamandi domini Exclosę, & quorundam hominũ, qui olim faciebant certas coruatas nobili Claudio de Boczoselli domino domus fortis belli montis, qui homines reuendiderãt dictas coruatas dicto nobili Claudio cum pacto, ꝙ si ipse alteri venderet, ꝙ dicti homines haberent pro dicto precio. Recepit acta d. causæ Petrus de Bolliaco, secretarius Delph. Et pro dictis hominibus, ꝙ ipsi habeant ius retinendi dictas coruatas, saltem iure hypothecæ, facit, quod dicit

dicit Bart. in l.emptorem.C.loca.¶Si conueni Titio rem meam sibi vendere, si ad venditionem procedere velim, & denunciaui
3 Titio,qui differt emere.An possim alteri vẽdere?†Dic ꝙ sic,quia æquiparatur differre,& detrectare.tex. in l.præsenti.versi.sed in hoc,facere detractet &c.C.de his qui ad ecc.cõfu.Si venditio fiat cũ reacheto,& pẽdẽte reacheto res alteri vẽdatur:quomodo subuenietur primo venditori? vide quæ plenè scripsi, in xlix.consi. cõsiliorũ meorũ.¶Sed an iuramẽtũ impediat actũ alienãdi?Inn. dicit ꝙ nõ,in c.dilecto.de prębẽ.& not.Humbert.de Bouento in
4 sua rep.auth.sacramenta in causa materiali.¶†De illo qui iurat non alienare,& posteà alienat,an valeat alienatio. Spec. dicit ꝙ non in ti de emp.& vẽ.in §.præmissis.ver.& nota generale consilium.de hoc etiam habetur in l. pacta nouissima.C. de pac. vbi doct.tradunt de verbis derogatoriis adiectis in contractibus.De verbis autem derogatoriis in test.adiectis, plenè per Bar. in l. si quis in principio testa. ff. de leg. j.

a ¶Remaneret obligata. *Vide do. Bal. in l.ea lege,in ij. col. in ver.quin to probatur. C. de condict. ob cau. dat.*

b ¶Necesse exprimere. *Veruntamen alia verba necessariò requiruntur, quibus expressis non refert, an dicatur, si contingat te ad aliquem actum &c. aut si dicatur, si alienabis. & pro hoc ponderat tex. in l.quidam in testamẽto.in prin.ibi,si ideo eos voluit venũdari, vt si veniẽt &c. ff. de fideicom. lib. Nam licet in contractu per prohibitionem impediatur alienatio, quantum ad hoc, quòd si contrà fiat, committitur obligatio ad interesse,vel pœnam: tamen non impeditur alienatio, quo ad dominij translationem.Sed secus foret in prohibitione emanante in testamento, vel à lege.ita not.glo. in l. ea lege. C.de condi ob cau. & ibi do. Odo.*

c ¶Sed vidi dubitari. *Vide de hoc quæsito. per istum, consi. cxviij. incip. ex. facti narratione. nu. 1. ver. ad primum.*

d ¶Transeat dominium. *Vide dom.Bal.in præ. l. ea leg. versi. reuoco in dubium.& in ver.ad euidentiam.& ver. seq.C. de condi. ob cau. dator.*

e ¶Retineret sibi aliquod ius reale. *Tu vide de hac materia plenè istum,consi.xlix.incip.principale dubium.nu.3.ver.alia etiam ratione.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor, qui non renunciauit iuri de prius conueniendo principalem, quàm fideiussorem, an possit conueniri, si debitor latitet.*
2 *Præsens,quis, & quot modis dicatur.*
3 *Fideiussor si reum criminis non exhibeat, punitur pecuniariter.*
4 *Libelli forma, contra obligatos insolidum.*
5 *Fideiussor an possit accedere,naturali obligatione tãtũ vbi nõ subest natu-*

ralis obligatio, sed officium iudicis.

6 *Fideiussor si se obligauit vt principalis, an nihilominus debeat prius conueniri principalis, quàm fideiussor.*

7 *Exceptio diuidendarum actionum, quæ competit duobus vel pluribus reis, an possit opponi post lit. contestatam.*

QVAESTIO CCCCCLXX.

1 DOminus † de Stapis, fuit condemnatus in dicta curia parlamenti in quinquaginta marchis argenti, & cum ipse dominus de Stapis fuisset in arresto constitutus, in præsenti ciuitate Grationop. donec soluisset prædictas quinquaginta marchas argenti: ipse dominus de Stapis se obligauit de nouo, & promisit dictas quinquaginta marchas argenti soluere certis terminis concordatis, & cauit ipse dominus de Stapis, per dominum de Diemo, & Valentium baquellarij, ciuem Grationop. qui se obligauerunt fideiussorio nomine dicti domini de Stapis, soluere more debitorum fiscalium per incarceratione suarum personarum. non tamen reperitur in instrumento dictæ cautionis, quòd ipsi fideiussores renunciauerint iuri de prius conueniendo principalem debitorẽ, quàm fideiussorem. contingit in facto quòd dictus dominus de Stapis, se occultat in domo sua vel alibi, infrà tamen iudicaturam Graysiuodani, ne compellatur ad soluendum dictas quinquaginta marchas argenti: ita ꝙ non potuit reperiri pro eum citando per executores, retulerunt seruientes & executores super hoc, per dictam curiã parlamenti deputati. Ideò dicta curia appunctuauit, ꝙ dicti fideiussores compellantur more debitorum fiscaliũ prout se submiserũt ad soluendum dictũ debitum. Et cum ipsi fideiussores citati fuissent coram dicta curia parlamenti, ipsi opposuerunt exceptionẽ ordinis, dicẽtes, ꝙ primò debet conueniri dictus dominus de Stapis, debitor principalis, quàm fideiussores: attento, quod ipsi non renunciauerunt iuridicenti principalẽ debitorẽ prius fore conueniendũ, quàm fideiussorem. Fuit propterea dubitatũ inter dominos meos de parlamento, an dicti fideiussores bene dicerent, Quia videbatur quòd sic, cum nõ renunciassent dicto iuridicẽti principalẽ prius cõueniendum, quàm fideiussores. Attẽto maximè, ꝙ dictus dominus de Stapis non est abiens à præsenti patria Delphi. & est soluendo, iuxta authen. præsente. C. de fideiussor. Attentóque etiam, quòd ipse dominus de Stapis habet domiciliũ infrà iudicaturã Graysiuodani. & ibi habet notoriè quàm plura bona, quo casu dicere voluit Sal. in d. auth. præsente quòd non

non potest fideiussor conueniri, qui non renunciauit dicto iuri, &c. Sed prius ipse principalis est discutiendus, vt ibi tenet ipse Sali. Sed gl. aliter dicit, in auth. de fideiuss. in §. j. super verb. præsentes. ibi, sexto modo &c. collatio. j. & tenet quòd principalis debitor dicitur esse præsens, si sit in eodem territorio, & possit citari, scilicet faciliter, vt dicit ibi Ange. & cũ ipse dominus de Stapis se occultet. ita ꝙ non potest citari, fuit declaratum propterea per dictam curiam parlamenti, dictos fideiussores fore conueniendos, insequendo opinionem glo. vbi suprà. ac Ang. & sequacium. Pro quo etiã adduco rationẽ: quia cùm ipse dominus de Stapis se occultet & dolosè latitet, nec permittat se reperiri, ne cõtra eũ fiat executio prędicta: debet haberi pro absenti. l. Fulcinius. ff. quib. ex cau. in pos. ea. & sic dicta auth. præsente. ibi, absente verò &c. facit contra dictos fideiussores, ꝙ possint prius conueniri, quàm ipse principalis debitor: licet non renunciauerint dicto iuri &c. Fuit tamen per dictam curiam parlamenti datus terminus dictis fideiussoribus ad repræsentandum dictũ debitorem principalem, corã eadẽ curia die xv. instantis mensis Aprilis anno domini M.ccccl xj. cum comminatione, quòd aliàs ipsi fideiussores incarcerabuntur, donec soluerint dictũ debitum. Et fuit mota ipsa curia parlamenti dictum terminũ ipsis fideiussoribus cõcedere: insequendo dispositionẽ iuris, de qua in dicta authẽ. præsente. ibi, ipso tamen desiderante, iudex diffiniet tempus &c. Ita fuit processum per dictã curiã parlamenti contra dictos fideiussores. Et acta ipsius causæ recepit Petrus de Bolliaco, secretarius Delphin. ¶ Sed iuxta materiam d. authen. præsente. C. de
2 fideiuss. quæ quotidiana existit, ¶ † Quæro, quando quis dicatur
a præsens [a]. & quot modis quis dicatur præsens respectu absentis. gl. in d. auth. de fideiusso. §. j. in gl. super verbo: præsentes. ponit sex modos, quos ibi vide. Sed vltra glo. addo alios duos modos. Primum, vbi colonus in fundo filium relinquit, vt C. de agri. & censi. l. cum scimus. in fin. & ff. de fundo instruct. l. prædia. Secundum modum, si fuerint serui sub eodem tecto, & dominũ nõ defendant, puniuntur: quia habentur pro præsentibus. ff. ad Silleianum. l. j. §. quæstionẽ. ¶ Itẽ quæro, quando quis promittit, vt fideiussor aliquem certa die exhibere in iudicio, & non exhibet, qualiter contra ipsum procedetur, & qualiter puniri debeat. vide Spe. in tit. de accu. §. sequitur. ver. sed si dedit fideiussorem &c.
b Et super hoc dicit gl. [b] posita super verbo, suppliciũ. xxiij. q. v. c. cũ homo. Sed certè illud nullo iure inuenitur ꝙ fideiussor possit

occidi, si non exhibeat illum pro quo fideiussit: licet fideiusserit
3 pro reo criminis. Sed si fideiussor sine dolo † reum criminis non exhibeat, pecuniariter punitur: sed si dolo eum non exhibet, punitur arbitrio iudicis. ff. de exhi. reis. l. si quis reũ. & C. ad Turpil. l. ij. quod no. quia alibi sic non reperies. ¶ Item, si sint plures, quilibet insolidum, qualiter formabitur libellus contra ambos vel
4 alterum ipsorum? vide Bar. in l. si pluribus. ff. de le. ij. † Et ibi ponit, quòd debet poni in conclusione libelli, quod vno soluente, alter liberetur: aliter si id non ponatur, libellus reiicitur. Et propter-
5 eà ita semper practicaui, tempore quo practicabam. ¶ † Vtrum naturali obligationi tantum, vel vbi non subest naturalis obli-
c gatio: sed officium iudicis ei potest accedere fideiuss.[c] Dic quòd
d sic[d]. secundum Bar. plenè, in l. Marcel. ff. de fideiuss. ¶ † Sed quid
6 si fideiussor se obligauerit, vt principalis, debitũ suum propriũ faciendo, an nihilominus habeat exceptionem ordinis, vt conueniatur prius principalis, quàm ipse fideiussor? dic quòd sic, vt in authẽ. de fideiuss. in §. j. & ibi glo. no. Sed qualis sit dicta exceptio ordinis, vt prius conueniatur principalis, quàm fideiussor? dic quod est dilatoria, & debet opponi ante litẽ contes. pro quo vide Bar. in l. iij ff. de exce. & Cy. in l. exceptionem. C. de proba. in vij. q. & tangit glo. in d. l. iij. ¶ Quanto tempore duret fideiussio, siue loquamur in fideiussore contractus, vel iudicio sisti, aut iudicato soluẽdo: vide plenè per Cy. in l. si fideiussor. C. de fideiuss. ¶ De materia dictę auth. pręsente. C. de fideiuss. vide quæ plenè scripsi s̃. q.
7 xciiij. ¶ † Sed an exceptio diuidendarum actionum, quæ competit duobus, vel pluribus reis possit opponi post lit. cõte. dic quòd sic, per tex. cum glo. in l. fideiussor. C. de fideiuss. Idem tenet Spec. in ti. de renun. & conclusio. §. j. ver. in primis. & seq. Idem tenent Dy. & Bar. in l. si dubitetur. ff de fideiuss. Idẽ tenent Bal. Sal. & Io. Fa. in d. l. fideiuss. reprobata opi. Pet. & Cy. imò, quod plus est, illa exceptio potest opponi post sententiã, vt dicit Bar. ff. de re iud. l. Paulus. la ij. de quo vide plenè, per Sal. C. si plu. vna sen. cõd. fuer.

a ¶ Quando quis dicatur præsens. *Et quando dicatur quis præsens, & quando absens: tradit Pe. de Anch. in c. peruenit. col. fi. de fideiuss. & adde quòd quis dicitur præsens, qui est in ciuitate, vel in hortis: vt no. Bar. in l. si ad defendendum. ff. iudi. sol. & præsentes dici possunt, existentes in diuersis locis, dummodo se exaudiant: vt per Barto. in l. j. ff. de verbo. obliga.*

b ¶ Dicit glos. *Formaliter quòd hoc subiungitur. l. sed certè istud &c. Et adde domi. Ioan. Fab. insti. de fideiuss. in §. in omnibus. in gloss. siue ex maleficio vbi dicit, quòd si fideiussor promiserit certam summam, illam soluet.*

Sin

Sinautem arbitrariam, vel punietur in corpore, si fuerit in dolo, vel extraordinariè: non pœna, qua puniretur ille, pro quo fideiussit. Ex hoc vbi agebatur criminaliter ex delicto, fieret condemnatio ad interesse partis. & alleg. ff. de custo. reo. l. si quis reum. C. eo. l. si quis barsatorem. ad Turpil. l. ij. hoc autem fallit. ff. eo. l. si à reo. §. fi. ij.

c ¶ Accedere fideiussor. *Vide domi. Ioan. Fab. institu. de fideiusso. in §. ac nec. in glos. si vt pro seruo. in fin.*

d ¶ Dic quòd sic. *Potest tamen fideiussor, si accedat ignoranter, pro eo, qui est tantum naturaliter, vel ciuiliter obligatus, excipere: secus si scienter, vel eleganter: vt dicit domi. Ioan. Fab. vbi suprà in ij. colum. in versi. vnde videtur. & in versicu. videtur ergo.*

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium an sit nullum, si non inchoëtur intra xxx. dies, licet perficiatur intra lx. alios dies.*

2 *Tempus conficiendi inuentarij, an currat minori.*

3 *Hæres institutus si non conficiat inuentariū secundum formā l. C. de iure deli. an patiatur pœnas dictæ legis. Et quid de ecclesia, vel hospitali. nu. 4.*

5 *Tempus conficiendi inuentarij, à quo tempore incipiat currere.*

6 *Fideicommissarius, an possit conficere inuentarium in persona sua.*

7 *Exceptio, Ego sum infra tempus conficiendi inuentarium, an impediat litis contestationem.*

8 *Hæredes an possint infra tempus conficiendi inuentarij, alios conuenire.*

9 *Inuentarium qui non conficit, an teneatur in foro conscientiæ vltra vires hæreditarias.*

QVAESTIO CCCCCLXXI.

ALiqui docto. in iure scribentes, voluerunt dicere & tenue-
1 runt expressè, † quòd non valet inuentarium, nisi inchoë-
a tur intra xxx. dies[a], licet perficiatur intra lx. alios dies. Sed Cy.
& Bart. tenent econuerso, quod imò sufficit, quòd sit perfectum
b intra alios xxx. dies, licet inchoëtur post xxx. dies[b]. Ita dicunt
ipsi in l. scimus. in §. si verò postquam. C. de iure delibe. & ita pro
c hac vltima opin. Cyn. & Bart. tanquam magis æqua[c] iudicatur
d in hac curia parlamenti. ¶ De forma[d] dicti inuentarij conficiendi, quomodo fieri debeat, ponit plenè Barto. in d. l. scimus. in §. cum igitur. Sed quid si hæres omiserit intra tempus debitum à iure statutum, conficere inuentarium: an possit ipse hęres à principe per rescriptum releuari? Vide, quæ plenè dixi in tractatu rescriptorum, & clausularum derogatoriarum &c. Et in tractat. meo de forma inuentarij. in versic. hæres omisit facere inuenta-
2 rium &c. Sed vtrum † illud tempus currat minori? dic quòd sic,

ſecundum Bart. licet poſteà reſtituatur:vt in authen.de hære.& Falci.§.pupillus.& tenet gloſ.ff.de mino.l.auxilium.§.j. & reſti tuitur,probata tamen læſione,ſecundum quod plenè dixi ſuprà quæſtio.cxlj.& cxlij. ¶De præſcriptione contra minorem, vide
3 quæ dixi ſuprà quæſtio.ccccxxxv. ¶†An fiſcus hæres inſtitutus patiatur pœnas d.l.ſcimus.ſi non conficiat inuentarium ſecundum formam d. l. ſcimus. C. de iure delibe. dic quòd non. & eſt ratio:quia non tenetur vltra vires hæreditarias.per tex. in l.j.§. an bona.& l.non poſſunt.ff.de iure fiſci.ita dicit Barto.in d.§.an bona. Et ita iudicatur in dicta curia parlamenti. licet videatur tex.contra.in §.penul.in authen.de hęredi.& Falci.licet ibi tex. non loquatur ſpecificè de fiſco.Hoc etiam ſcripſi ſuprà quæſtio. cccxxxiij.de quibus per me ibi ſcriptis non recordabar,dum hîc
4 ſcripſi:quia non poſuiſſem ſuperfluè in duobus locis.†Sed an eccleſia,vel hoſpitale,ſi hæres inſtituatur, patiatur pœnas ſtatutas contra non facientes inuentarium : de quibus in d.l.ſcimus. & videtur quòd ſic,per authen.de hæredib.& Falcid.in §.finali. & hoc ibi tenet Iacob.de Bello viſu in fin.ſuæ lecturæ,quem ſequitur domi.Rayn.de Sabanaco in ſua repeti.§.ſi verò poſtquam.in d.l.ſcimus.Sed poteſt ipſa eccleſia reſtitui,per clem.j.de in inte. reſti.facit c.quia contingit.§.illi etiam.de relig.domib.in clem. hanc quæſtio.mouet Bartol.in l.autem.§.ſed cum teſtator.C.ad legem Falcid.ſed non determinat eam:quia dicit ſe dubitare,an eccleſia reſtituatur contra præſcriptionem : & infra quod tempus. Et quid ſi eccleſia ſuccedat priuato ? vide plenè diſtinctio-
5 nem Barto.in authen.quas actiones.C.de ſac.ſanct.eccle. ¶†Sed à quo tempore incipiat currere dictum tempus conficiendi inuentarium ? Dic quòd non à tempore delatæ hæreditatis : ſed à
e tempore aditæ hæreditatis:[e] vt dicit glo.quam ſequuntur Bart. & docto.in d l.ſcimus.§.ſin autem dubius.ſuper verbo,delatam.
6 ¶†Dicta l.ſcimus.loquitur in hærede conficiente inuentarium. Sed quid in fideicommiſſario,vtrum ipſe poſſit conficere inuentarium ex perſona ſua : vel vtrum inuentarium per hæredem confectum,ſibi proſit,vel in ipſum tranſeat?vide plenè Barto.in l.in ratione.§.quod vulgò.ff.ad legem Falci.& per Specu. in tit. de inſtru.edi.§.dicto.verſic.quid ſi hæres. & tangit idem Barto.
7 in l.j.§.j.ff.de iure delibe.¶Vtrum hæc exceptio,†[f] ego ſum in-
f tra tempus conficiendi inuentarium,impediat litis conteſtationem?dic quòd ſic,vt probatur in d.l.ſcimus.§.donec.dum ibi dicitur, ad iudicium vocare &c. Et dum dicitur ſuprà immediatè

inquie

8 inquietare &c. † Sed nunquid hæredes, licet non possint conueniri, an ipsi possunt alios infra illud tempus conuenire? & videtur quòd non, per l. iij. quod quisque iuris. In contrarium est veritas: quia ille titulus habet locum, quando alicui conceditur priuilegium ad eius postulationem. Sed beneficium d. l. scimus. non est huiusmodi. igitur &c. licet contra hoc faciat. C. de Iudæ. l. die sabbato. sed dic, quòd ibi fuit introductum in fauorem Dei, non in fauorem Iudæorum. hic autem fuit introductum in fauorem hæredis: secundum Barto. in d. l. scimus. ponuntur solennitates adhibendæ in confectione inuentarij. Sed vna alia solennitas additur in authen. sed cum testator. C. ad legem Falcid. videlicet, quòd adhibeantur alij tres testes bonæ opinionis, & locupletes loco creditorum, & legatariorum absentium. & de
9 hoc vide per Bartol. in d. l. scimus. in §. sinautem dubius. ¶ † Sed an non conficiens inuentarium, teneatur in foro conscientiæ
g vltra vires hæreditarias? dic quòd non, secundum Barto.[g] ff. de acquiren. hæredi. super rubri. & Bal. in d. l. scimus. & Martinum de Laudo, in suo tractatu de pœnitentia. ¶ De materia inuentarij, vide quæ scripsi suprà quæstio. ccclj. & quæstio. ccclij.

a ¶ Infra triginta dies. *A die aditæ hæredi. numerandos. domi. Bald. in l. fina. §. cum igitur. in versicu. iij. not. C. de iur. delib.*

b ¶ Post xxx. dies. *Vide domi. Alexan. in alleg. l. fi. in §. si verò. in versi. & istam. crederem tamen illam partem esse mendosam, vitio scriptoris.*

c ¶ Magis æqua. *Hanc opin. Barto. & Cyn. tenet etiam Pau. de Cast. in d. l. scimus. in §. cum igitur. & dicit eam omnes docto. tenere, tanquam magis æquam.*

d ¶ De forma. *Vide omnino domi. Guli. de Cune. in spec. de instru. edict. §. fina. in versicu. in huius autem inuentarij.*

e ¶ Aditæ hæreditatis. *Adde quod inducitur suprà in apostil. in versi. infra triginta dies.*

f ¶ Vtrum hæc exceptio &c. *Vide in decisione Delphi. quæstione ducentesimaquinquagesimaseptima.*

g ¶ Dic quòd non, secundum Barto. *Et per Barto. in repeti. l. j. col. ix. versi. iij. quæro. C. de sac. san. eccle. & Barto. in l. fina. §. & si præfatam. C. de iure delibe. Aduerte tamen, quòd non conficiens inuentarium, præsumitur, quòd surripuerit bona hæreditaria. vt §. scimus. & §. si verò non fecerit inuentarium. in authen. de hæredi. & falcid.*

SVMMARIVM.

1 *Mercantiæ prohibitæ extrahi extra Delphinatum, an in alieno captæ, cum prohibitis censeantur confiscatæ.*

QVAESTIO CCCCCLXXII.

1 SI fuerit interdictum extrahere blada † extra præsentem patriam Delphi. & aliquis extrahat cum animali sibi commodato, dominus animalis amittit ipsum animal accommodatum & hoc, si dominus sciebat bladum per commodatarium extrahi,
a cum suo animali commodato: aliàs secus.[a] Istud probatur in l. cotem. §. dominus. ff. de vecti. & commiss. & idem in conducente animal. Ita vidi determinari in camera consilij: cum de facto contigisset. ¶ Sed quid de billionis, qui prohibentur extra patriam extrahi: & cum talibus billionis prohibitis reperiantur aliæ pecuniæ auri vel monetæ non prohibitæ portari, an non prohibitæ cum prohibitis debeant esse confiscatæ? vidi determi
b nari quòd sic: per ea quæ ponit Bar. in l. penul.[b] C. de naut. fœno. Et idem dicerem in mercantiis prohibitis extrahi extra præsentem patriam: quia si non prohibitæ mercantiæ cum prohibitis portari, reperiantur non prohibitæ, etiam censentur confiscatæ per præmissa. Et ita etiã in istis terminis tenet Bar. in l. pe. C. de naut. fœ. Sed hoc verum si scienter & dolosè hoc fiat: aliter non: iuxta dictũ §. dominus. Idem dicendũ esset, si mercator transeat per locũ, per quẽ debetur pedagiũ cum mercantiis, pro quibus debetur pedagiũ & non soluat pedagium ꝙ etiam cẽsentur confiscatæ aliæ quas portat, pro quibus non debebatur pedagiũ, per
2 præmissa. ¶ † Iuxta hoc quæro, an ille qui nõ transit per iter con
c suetũ causa fraudandi pedagium, debeat dici fregisse pedagiũ?[c] videtur quòd sic, per ea, quæ ponit Bar. in l. pe. de nautico fœnore. ¶ De materia vetiti de bladis non extrahendis extra patriam, plenè tetigi suprà q. ccclxxiij. Quid si res vetita portari, nõdum deuenerit ad locum prohibitum, an debeat dici confiscata? vide Barto. & docto. in l. pe. C. de nauti. fœnore. ¶ An dictus titulus de nautico fœnore sit hodie correctus? dic quòd non, vt not. in authen. ad hæc. in fin. magnæ glo. C. de nautico fœnore.

a ¶ Aliàs secus. *Idem tenet Ioan. de Imo. in §. dominus. hic allega.*

b ¶ In l. penult. *Vbi idem cum Bar. tenet Pau. de Cast. vide tamen distin. do. Salyc. in d. l. vide eundem Pau. de Cast. in l. cùm proponas. versi. item allegatur, C. de nautico fœno. do. autẽ Cy. aliter videtur sentire. in ver. ij. quæro. & in versi. seq. & do. Bar. in l. Cotem. §. dominus. in j q. ff. de public. & vec. pondera tamen dictum Pau. de Castr. qui loquitur in casu, quo quis abutitur licentia sibi data, de quibusdã rebus portandis. Nam illam perdit propter abusum xj. q. in priuilegium. Et breuiter sciendum, quòd licitum propter illicitum non confiscatur, nisi quando pœna esset*

capit

capitalis: & tunc venit in consequentiam talis pœnæ: vt notat dominus Ioan. de Imol. in prædi. §. dominus. in versi. not. argu.

c ¶ Fregisse pedagium. *Si depræhenditur in via prius, quàm perueniat ad locum, quem non licet exire: non est locus confiscationi. quia redire poterat & pœnitere. secundum d. Cy. in prædi. l. cum proponas. in iij. q.*

SVMMARIVM.

1 *Seruitus pecoris pascendi, quanto tempore præscribatur.*

2 *Seruitutes habentes causam discontinuam, non præscribuntur.*

QVAESTIO CCCCCLXXIII.

SVprà quæstione ccccvij. planè scripsi, quo tempore acquiratur seruitus personalis. † Sed hic quæro, quãto tempore præscribatur ius seruitutis realis pecoris pascendi: pro cuius quæsiti determinatione præmitto, ꝙ iure canonico seruitus pascendi pecora, siue quæcunque alia animalia per aliquos dies cuiuslibet hebdomadæ vel mensis, & per alios dies, talis seruitus & similes dicuntur habere causam discontinuam. Ita dicunt Inno. Hosti. & doctores in ca. cum ecclesia. in fi. extrà de causa possessio. & proprie. & in ca. ad aures. & in c. de quarta. extrà de præscriptio. Si verò quandocunque voluerint immittere, possint ad pascendum, tunc dicitur habere causam continuam. Ita dicunt ibi dicti doctores canoni. ¶ Sed iure † ciuili, quia in eius vsu requiritur factum hominis, quia oportet ducere animalia in pascuis, & reducere, dicta seruitus & similes dicuntur habere indistinctè causam discontinuam. [a] Ideò tales seruitutes non præscribuntur [b] decem vel viginti annis. l. seruitutes. ff. de seruitutibus. Sed requiritur tantum tempus ꝙ de eius initio memoria hominis non existat. vt ff. de aqua quotidiana & æstiuali. l. hoc iure. §. ductus aquæ. cũ similibus. & sic est necessaria probatio centum annorum. Quæ probatio qualiter fieri possit, dixi planè. s. q. ccclvij. Si tamen homines pascentes eorum animalia præstitissent dominis fundi aliquod tributum, pro quolibet animali, per quam præstationem potest corroborari tacitus consensus domini fundi, tunc sufficerent decẽ anni. & sic potest intelligi l. venditor. § si constat. ff. commu. prædio. ita dicit Petrus Iaco. in tit. de seruitute pecoris pascendi. in fin. & ita fuit determinatum in camera consilij die xxviij. mensis Martij. anno domini M.cccclxj. in diffinitione processus domini Balmæ hostedum, & hominum Mote faulacij, qui in nemore dicto de Geruant, dicti domini Balmæ dicebant se habere ius depascendi eorum animalia, absque solutione alicuius tributi: & quia nõ probauer

bauerũt se in vsu & consuetudine fuisse tanti temporis spatio, ꝙ de contrario non staret memoria hominis, succubuerunt: licet probauerint se fuisse in dicta quasi possessiõe x.xx. & xxx. annis. Si tamen fuisset semel iudicatum pro dictis hominibus intra x. annos, tunc cũ concursu x. annorũ fuisset eis. quæsitũ ius pascendi: vt dicit Pet. Iaco. in d. tit. de seruitute pecoris pascendi. circa fi. ibi, quod & præsumitur &c. Et de hac materia plenè vide per Pet. Iac. vbi s̃. dicit idem Pet. Iac. in d. tit. de seruitute pecoris pascendi. circa principium. ibi, nunc quæritur, quando vniuersitas &c. ꝙ per bestias villæ potest acquiri ius nemoris. de quo vide per Cy. in l. cũ longi. C. de præscr. longi temp. ¶ Sed an homines vniuersitatis possint esse testes in causa pasqueriagiorũ, vel bocheragiorũ? dic quòd non: quia ipsi reportant cõmodum. Ita tenent Cy. & docto. in l. parentes. C. de test. & in l. idonei. ff. eod. Et ibi mouetur quæstio de canonico, an possit esse testis in causa capituli. & tetigi, de causa cõcernente vniuersitatẽ s̃. q. cxciij. in fi. ¶ De seruitutibus habentibus causam cõtinuam, vel discontinuam, vide plenè per Petrũ Iaco. in tit. de actio. in rem confessoriam, per totum. ¶ Et de seruitutibus realibus & personalibus, &
c qualiter iurisdictio præscribatur: [c] vide plenè per Petr. Iac. in ti. super iurisdictione libellus, per totum. Et ibi enumerantur casus, qui sunt de mero imperio. Et ibi etiam consequenter vide casus, qui sunt de misto imperio. Item ibi consequẽter vide casus, qui sunt de bassa iurisdictione. ¶ An perceptio decimarũ habeat causam continuam, dixi suprà s̃. q. cclxvj. in fin.

a ¶ Indistinctè causam discontinuam. *Vide omnino domi. Ioã. Petr. de Fer. in practi. in for. in actio. confess. pro serui. in gl. seruitus aquæductus. in vij. col. in §. & quia superius dictum est. vbi dicit, quòd seruitutes habent causam cõtinuam, vel quasi, in quarum vsu nullum factum hominis requiritur, veluti in seruitute luminum, stillicidij altius non tollendi, & prospectus. illæ verò discontinuam vel interpellatam in quarum vsu hominis factum exigitur. puta in seruitute viæ, itineris, actus, & aquæ haustus. & inquit de his plenè tradi per glo. & docto. in l. seruitutes. ff. de seruitu. gener. & l. foramen. de serui. rustico. prædi.*

b ¶ Non præscribuntur. *Qualiter & quanto tempore seruitutes præscribantur, & quot requirantur ad earum præscriptionem causandam, vide domi. de Ferra. vbi suprà. in fi. ix. col. in versi. quibus sic præmissis.*

c ¶ Qualiter iurisdictio præscribatur. *Adde domi. de Ferra. in præ. for. in acti. confessio. pro serui. in glo. pœnam, & omnimodam. in vij. col. in §. modo remoto in dubium.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex alterius territorij, requisitus sententiam exequi, an possit cognoscere de nullitate sententiæ, & alijs opponendis per partem, contra quam exequitur sententia.*
2 *Appellari an possit à sententia Iudicis requisiti.*
3 *Appellari an possit, si iudex pronuntiet sententiam exequendam.*
4 *Exceptio excommunicationis, an impediat executionem sententiæ.*
5 *Appellari an possit à pronuntiatione super executione sententiæ.*

QVAESTIO CCCCCLXXIIII.

AN iudex alterius territorij, requisitus exequi sententiam,
1 poterit cognoscere de his, quæ† opponet condemnatus co-
a ram eo. Et videtur q nō debeat aliud facere, quàm exequi [a] sententiam iudicis eū requirentis. l. si prætor. in princi. ff. de iudiciis. nec debet cognoscere de viribus sentētiæ iudicis requirentis. vt dicit Salyc. in l. ea quidem. C. de accusa. & tetigi s. quæst. ccccxix. & Inn. in c. de cæterò. extrà de sentētia & re iudica. Sed Petrus Iacobi in titulo. de actione in factū & re iudicata. in ver. sed quid erit præses vel alter iudex &c. tenet q poterit ipse iudex requisitus cognoscere de his, quæ opponet coram eo condemnatus. & allegat pro hac parte d. l. si prætor. in §. j. cui dicit ipse respōderi nō potest, quin de nullitate talis iudex requisitus cognoscat. Cy. de hac materia tractat in l. ab executore. C. quorū appellatio. nō recipiuntur. & sic de similibus. cū sit eadem ratio. Et ad principiū dictę legis respondet ipse Per. Iac. q ipse iudex quicunq; sit, qui sententiam aliquā exequitur, non potest cognoscere, an iudex, qui eam tulit, iustè vel iniustè eā tulerit, habendo respectū ad ius litigatoris, vel habendo respectū ad proposita & probata coram eodē iudice requirente. secundū etiam Salyc. vbi s. sed de nullitate sententiæ: & de aliis exceptionibus à iure permissis, quæ opponi possunt contra sententiā, de quibus infrà statim dicam, bene poterit eas cognoscere, parte vocata, & inde iudicare, an sententia sit exequenda, vel non. Ita vidi seruari in hac curia parlam. Sed secundū Bar. nō debet super talibus exceptioni. iudicare iudex requisitus, si videat eas obstare: sed debet remittere iudici requirenti: vt dicit Bart. in l. à diuo Pio. in princ. ff. de re iudi. ibi veritas est &c. Idem etiam & plenius tractat & tenet Ioan. Ferrar. in titu. de forma executionis sententiæ diffini. in vij. co. in glo. j. ibi, quintò quæritur, pone quòd res ista super qua &c. ibi, quid autem dices &c. nisi iudex requisitus sententiam exequi, esset superior, quo casu ipse superior potest de

omni

omnibus cognoſcere,& ſententiam reuocare,vt dicit Ioan. Fab.
2 C.ad l.Cor.de falſis.l.ſatis.¶ †Sed an à ſententia iudicis requiſiti
poſſit appellari? Petr. Iac. vbi ſuprà, dicit quòd ſic, & ſimiliter
b à quocunque alio executore ſententię, [b] ſi modum in exequendo
excedat. Et dicitur executor ſentẽtiæ excedere modum ſex modis: quos ple.tractat & declarat Pe.Ia. in loco ſuprà alleg.in ver. ſed ab executione,quę in facto cõſiſtit &c.& ſi appelletur, iudex appellationum nõ debebit cognoſcere, niſi tantummodo de caſu ſeu articulo, propter quem fuerit appellatum, nec appellans poterit aliam cauſam addere: licet ſecus ſit cùm appellatur à diffinitiua: vt ff.de appe.l.iij. §.fi.ita dicit Petr.Iac.vbi ſuprà.ſed quæ ſunt exceptiones,quę poſſunt opponi in executione ſententiæ?gl.ponit octo exceptiones,in l.j.C.de iur.& fac.ign. & Spec. ponit xvij.caſus,propter quos impeditur executio ſententiæ, in ti.de executione rei iudi. in §.poſtremò. Et hoc,ſi in primò iudicio fuerint omiſſæ. Sed ſi in primò iudicio fuerint propoſitæ & tractatæ, de cæterò non poterũt opponi poſt ſententiã.ff.de peti. hære.l.quod in diẽ.§.j.& C.ſi ex falſis inſtrumentis.l.j.& de fi.inſtru.l.fin.Item poterit opponere condemnatus omnes exceptiones dilatorias,& peremptorias, quæ iuſtè poſſunt ſibi competere poſt ſentẽtiam, vt pacti.de nõ petendo, vſque ad certum tempus,vel in perpetuum,vel ſi poſt ſentẽtiam facta fuerit nouatio, auditur reus & impeditur executio.vt C.de exe.rei iud.l.ij.cum ſi.Ita dicit Pet.Iac.in loco præalleg.ibi,item ſiue agatur actione iudicati &c.Item etiam omnis exceptio, quæ nõ repugnat ſententiæ poteſt opponi poſt ſentẽtiam, quæ in rem tranſiuit iudicatam.l.j.C.de iuris & fac.igno.& l.ſi fullo.ff.de condi.ſine cauſa,& l. elegãter.§.ſi quis poſt. ff. de condi. indeb.& no. Ange.de Are.in §.ſed ſi quis.in fi.inſtit.de act. & ibi dicit idem de Aretio, ꝙ exceptio ne quis cõueniatur,niſi inquantum facere poteſt,opponi poteſt etiã poſt ſententiã, quæ in rem tranſiuit iudicatam. l.ex diuerſo.§.ſi.cum l.ſequenti.& ibi Bar.ſo.ma.& idem Bar.in
3 l.Neſennius.ff.de re iud.¶ †Sed an poſſit appellari, ſi iudex pro-
c nuntiet ſententiã exequendam? [c] Pet.Iac.vbi ſ.in ver.itẽ ſi iudex
inter partes pronũtiet &c.tenet quòd ſic.Contrarium tamen tenet Spe.in ti. de execu.in §. breuiter.ver. ſed ſecundum cũ quæ-
4 ritur.¶ † An exceptio excummuunicationis impediat executio-
d nẽ ſentẽtiæ?dic ꝙ ſic.Idem de in integ.reſt. [d] poſtulata,quæ etiã
impedit executionem:vt dixi ſ.q. ccxv. in fin. Et de iſtis duobus etiã poterit cognoſcere iudex requiſitus: per ea, quæ dicta ſunt.
¶De mat

¶De materia executionis sententiæ latæ in alieno territorio etiã dixi s.q.xxiij. ¶De executione sententiæ, dixi s.q.cccxxix. ¶Dixi suprà, secundum Pe. Ia. in §. & si appelletur &c. ꝙ si appelletur à pronunciatione iudicis exequentis sententiam non debet iudex appellationum cognoscere, nisi de articulo propter quem fuerit appellatum: licet secus sit, cum appelletur à diffinitiua. Ex hoc dico, ꝙ ibi videtur dicere Pe. Ia. ꝙ ordinatio super executione sẽtẽtię, est interlocutoria. Idẽ etiã sentit Bar. in l. j. ff. de app. recipiẽdis. & vide quæ super hoc scripsi in xlvij. consil. meor. in secundo

5 dubio. ¶Sed an à tali pronunciatione, quæ super executione fuerit lata, possit appellari? Spe. videtur dicere quòd non, in titu. de exec. sen. in §. breuiter. ver. sed secundum eum &c. sed Pet. Ia. vbi suprà, videtur sentire contrarium &c.

a ¶Aliud facere, quàm exequi. *Executor nunquam debet aliquas probationes recipere super principali, vt super illis iudicet: nec etiam vt decernat sententiam mandandam executioni, vel non: sed ad sui instructionem posset recipere aliquas probationes: vt si inueniret aliquid, eam moueret, supersederet & remitteret ad superiorem negocium: sed tamen nunquam iudicare debet. & ista est veritas secundum d. Inn. in c. decæterò. in gl. sua super verbo, negocio. in versi. hic, quæ hic dicuntur. de sententia & re iudi. & hoc sonare videtur Marcellus in l. si prætor. ff. de iudi. vt etiam ex ibidem scriptis per d. Bal. clarè colligitur, dũ no. regulã. & ex regula illationem, & desuper cumulat fallentias. & istud sentit d. Odo. in l. si vt proponis. in fi. C. de execu. rei iudi. & ibi exprẽssè d. Cy. in ver. sed quid si coram isto. & d. Saly. ibidẽ in ver. cum gl. quæritur ad huius materiæ pleniorem recognitionẽ. videas omnino d. Bar. in l. à diuo Pio. in princ. in ij. col. in versi. venio ad solutionem. ff. de senten. & re iud. & d. Saly. in l. si non cognitio. in versi. quæro modò. & in ver. quæro igitur. & in ver. vlterius ampliando. C. si contra ius vel vtili. publ.*

b ¶Appellari ab executore sententiæ. *Vide omnino, quæ dixi suprà, in q. lxxxvij. in apostilla ad istum. in verbo, ab executione.*

c ¶Sententiam exequendam. *Vide istum, consil. xlvij. inci. circa diffinitionem. nu. 1. ver. circa primum. & seq. & aliquid consi. lxix.*

d ¶Idem de in integrum restitut. *Adde dom. Bal. in præall. l. si prætor. in versic. & ex hoc no.*

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta potéstne seruitutem constituere in re emphyteuticaria.*

2 *Emphyteuta si tempore suo imposuerit aliquam pensionem, dominus directus tenebitur eam soluere. Limit.*

Quæstio

QVAESTIO CCCCCLXXV.

1 EMphyteuta † potest seruitutem constituere in re emphyteu-
a ticaria,& valet constitutio.ff.de serui.l.iij.[a] Item potest rem emphyteuticariam,obligare,& valet pignoris obligatio: vt ff.de pign.l.lex vectigali fundo.& dixi s.q. ccccxxviij. in fi. Attamen si res posteà peruenerit ad dominum directum, prima obligatio euanescit: vt d. l. lex vectigali. Et similiter euanescit seruitus. arg.d.l.lex vectigali.cum sit eadem ratio,nisi dominus in ea constituenda consenserit.ff.de aqua plu.ar.l.j. Nec nocet etiã eidem domino directo aliqua præscriptio in seruitute vel pignorum obligatione: vt C.de præscrip. xxx. an.l.cum notissimi. §. illud. Sed dico hoc verum, si redeat ad dominum, vt ad dominum,seu iure domini: vt quia res cecidit in commissum: vel quia cum alteri venderetur: ipse dominus directus eam emit eodẽ precio, vt dominus iure prælationis. Secus tamen si res peruenisset ad ipsum dominum directum alio modo forte, videlicet quia emit eam ab emphyteuta vel in solutũ,ex donatione,legato, vel alio titulo,eam ab emphyteuta habuerit, vt priuatus,& non iure prælationis,vel iure commissi: quia tunc remaneret seruitus vel pignoris obligatio firma: vt ff.de acquir.re.do.l.traditio. §.j. & de contrahen. emp. l. alienatio. & C.de distra. pig. l. si debitor. ita etiam tenet Pe.Ia.in tit.de act.in rẽ pro re emphyteutica.ibi, itẽ prædicta vera sunt &c. Et ita vidi determinari in camera consi-
2 lij. ¶ † Aduertendum tamẽ,quòd si emphyteuta imposuerit super ipsa re tempore suo aliquã pensionem, dominus directus tenebitur eã soluere nisi in casibus specialibus.de quibus tetigi plenè infrà,in proxima sequen. quæst. ¶ De materia iuris prælationis, etiam tetigi in aliis terminis.s.q.ccccxj. ¶ De materia laudimiorum & iuris prælationis,etiam tetigi s.quæst.xcij.

a ¶ L.iij. *In gl.j.ibidem in emphyteuta.& iunge,quod ibi dicit dom. Bald. super ipsa glo.j.& vide ibidem omnino dom. Paul.de Cast.qui dicit,quòd feudatarius potest in re feudali constituere seruitutem,sicut superficiarius & emphyteuta.*

SVMMARIVM.

1 *Actio personalis non sequitur fundũ,seu fundi possessorem. Limit.num.2.*
3 *Actione personali an posit agi contra donatarium omnium bonorum.*
4 *Causa quæ exoritur super annua præstatione, pro anniuersariis defunctorum, an pertineat ad forum ecclesiasticum.*
5 *Pensio annua,an poßit peti pro annis futuris.*
6 *Pretium,an poßit peti pro annis præteritis.*

Quæstio

QVAESTIO CCCCCLXXVI.

1 ACtio personalis non † sequitur fundum seu fundi possessorem.l.j.§.si.hæres.ff.ad Treb.cum si.hinc est, quòd dicimus, quòd si annua pensio super aliquo fundo inter aliquos priuatos imponatur,& cõstituatur,quòd posteà tertius possessor talis fundi non poterit tali actione personali, pro d.pensione conueniri.
a [a] argumento ff.de contrahen.emptio.in l.fin.§.j.& no.ff.de ann. leg.l.liberto.in prin.& de act.emp.l.in venditione.Nisi in aliquibus fauorabilibus, vt in alimentis: vt ff.de alim.& ciba. lega.l. Lucius Et idem in anniuersariis,quæ relinquuntur ecclesiæ pro defunctis. Est enim modus in rebus &c. vt ff. de ver. obl.l. si ita quis promiserit. §. ea lex. & facit pro hoc tex. respectu anniuersariorum.in c.quantò.in fi. extrà de vsur.vbi tertius possessor tenetur ad decimas & obligationes, ad quas fundus erat affectus. facit etiam ad hoc,quod dicit Host. in summa. in tit.de locat. §. quę actiones.ver. sed si dixerit.& Speculat.in tit. de emphyteusi. §.nunc aliqua.vbi dicit,quòd si quis imponat pensionem pro alimentis super aliqua re:ꝙ ipsa res dicitur affecta pro tali pensione perpetuò ad quemcunque transeat possessorem.all.l.hactenus ff.de vsufruc. sic in simili dicendum videtur in annua pensione pro anniuersario defunctorum data presbyteris talis ecclesiæ, quibus censetur donata aut legata, vt orent pro defunctis:& per consequens vt viuant, & viuendo anno quolibet orent pro fidelibus defunctis. Et ita respectu annniuersariorum recordor vidisse iudicari in hac curia parl. tempore, quo practicabam in quadam causa, in qua partem tunc faciebam. Et facit ratio pro anniuersariis:nam videmus. quòd pro tributo principis tertius possessor potest actione personali conueniri.l. imperatores.ff.de vecti. & commissis.Idem ergo dicamus in ecclesia, cui debetur anniuersarium pro defunctis.ar.in l.fi.C. de sacrosan. eccl. & in auth.de non ali.re.ec.§.sumus.col.ij.Et hanc opi.de alimentis & anniuers.annuis defunctorum,tenet Pet.Iac.in tit.de act.in rem quæ pro re emph.cõpetit. licet per verbum, fortè respectu anniuersariorum. tamen vt s̃. dixi, fuit iudicatum pro anniuersa.defunctorum contra tertiũ possessorem.Et nõ mirandũ, quia multa in fauorem animæ seu legatorum pro anima, & ad pias caussas relictorum,à iure statuuntur, quæ tamen respectu aliorũ legatorum,nõ reperiuntur statuta,prout colligitur ex auth.sed cũ
2 testator.C.ad l.Fal.& l.j.C.de fidei.¶ †Collige ergo ex prædictis, ꝙ actio personalis sequitur fundi possessorem. primò pro annua

E pensio

pensione super aliquo fundo pro alimẽtis imposita, secũdò pro annua pensione anniuersariorum defunctorum. tertio pro decimis quartò, pro oblationibus. quintò, pro tributo principis. ¶ Est etiã alius casus, in quo agitur actione personali contra tertium possessorem, videlicet quando annua pensio imponitur super fundo, quo casu agi potest cõfessoria contra tertiũ possessorem, vt plenè
3 scripsi s̃.q.xlij.in fi. ¶ † An posit agi actione personali cõtra do-
4 natarium omniũ bonorũ: vide quæ scripsi s̃.q.cv. ¶ † Sed an causa, quæ oritur super annua præstatiõe pro anniuersariis defunctorũ pertineat ad forũ ecclesiasticum? videtur ꝙ sic. sicut videmus de causis mortalegiorum, quæ ad forũ eccl. pertinẽt: vt dicit Io. An. & Host. in c. suscepto. extrà de fo. cõp. omne id, quod relinquitur ꝓ anima, censetur esse relictũ ad pias causas. l. si quis Titio. & ibi gl. & Bar. ff. de leg. ij. l. Lucius. § j. ff. ad Tre. & ibi etiã gl. & Bar. & no. per Sal. in l. j. C. de sa. san. ecc. in sua reper. ¶ De legato ad pias causas, si debeatur testamento nullo seu reuocato, vide quæ scripsi s̃.q.cc. in fi. ¶ Quia legatum in causam alimentorũ relictum debetur, etiam ex testamento minus solenni, quod confirmatur ex præstatione triennali. per l. j. C. de fideic. quæro an idem sit in quocunque legato pio? dic quòd sic secundum Ang. de Peru. in l. si certis annis. C. de pac. in sua rep. & Bar. in l. j. C. de sac. san. ecc.
5 ¶ † An posit peti annua præstatio pro annis futuris? text. quòd
6 sic. in l. j. C. de fideic. ¶ † Sed an precium posit peti pro annis præteritis, quibus non fuit legatum annuum præstitũ? dic quòd non, per l. nulli. C. de ero. mili. anno. Ita tenet Bar. in tract. suo alimentorum. Sed debet peti in specie, in qua debetur: iuxta l. j. C. de fideicommissis. suprà, alle.

a ¶ Pro dicta pensione conueniri. *Vide in simili d. Bal. in l. si plures. in iij. col. in ver. item si debeas mihi. & in ver. item seruitus est. & in ver. tamen fuit. C. de condi. inser.*

¶ Hæc est bona q. quam bene not. & repone in occiput tuum, quia rarò eam inuenies.

¶ Adde tamẽ quòd in senescalia Lug. potest quicunque possessor conueniri pro pensione situata super possessione, quæ impræsentiarum tenet: imò plus etiam pro arreragijs incursis. & hoc ex consuetudine senescaliæ Lugdu.

SVMMARIVM.

1 Iurisdictio in via publica ad quem pertineat.

2 Delinquens ad flumen Rhodanum, per quos posit puniri.

3 Rhodani Flumen an pertineat insolidum ad regem Franciæ, an verò ad principes circumuicinos?

Quæst.

QVAESTIO CCCCCLXXVII.

1 AD quem pertinet iurisdictio in via†publica? [a] Pet.Iac.in tit.
a super iurisdictiõe libellus.circa fi.vbi tract.de bassa iurisdi ctione.ibi,nũc quæritur,ad quem pertineat &c. mouet istã q. & cõcludit,ꝙ pertinet ad illos, qui habent circũquaq; iurisdictio-
b nẽ, [b] per sex rationes,ibi per eũ satis latè declaratas,quas hic lõgũ esset enarrare.& ex hac determinatione dicerẽ,ꝙ delinquẽtes su-
2 per flumen Rho.deberẽt puniri per officiarios regios:vel per officia Papę,& per offic. Del.ac etiã per offi.ducis Sab.cõiter qui circuncirca flumẽ Rhod. habent eorũ terras & iurisdictiones:cum
c etiã illud flumen & similia flumina sunt de regaliis, [c] vt in feudis quæ sunt reg.in c.vno.& ad dictos Principes cuilibet in suo terri-
d torio pertineãt regalia. [d] Tamen.†quicquid sit de iure,res Fran-
3 cię dom.noster,& sui officiarij dicunt,ꝙ insolidum pertinet Rhodanus:& per consequens in eo iurisdictio ad ipsum Regẽ Fran-
e ciæ [e] & quando officiarij domi. ducis Sabaudiæ in ipso Rhodano aliquid exercitij iurisdictionis facere attentant officiarij regis Lugd.ipsos inquestant: & condemnant, prout vidi temporibus meis pluries fieri in curia baliui Lugd.¶De quest.quę est ad causam Rhodani inter illos de Tarascone: & illos de Belliquadro, facit mentionem Petrus Iacobus in titu. de seruitute pecoris pascendi.circa fin.in quadam additione,&c.

a ¶Iurisdictio in via publica *Adde quod dicit d.Bal.in l.si plures,in iiij. col.versi.vidi dubitari.C.de condi. inser.*

b ¶Qui circũcirca flumen habent eorum terras & iurisd. *Adde do. Bal.in pr.e.l.si plures in iiij.col. in versi. item alleg.C.de condit. inser. vbi dicit,quòd omnia flumina nauigabilia, pertinent ad statum imperij: & sunt regalia alleg.c.j quæ sint rega. col.x.& hoc dicit esse verum in vniuersali:sed in particulari sunt earum ciuitatum,per quarum territorium transit flumen. nam vnum,& idem est territorium, quod eminet super aquae, & quod immergitur aquis. & hæc satis probantur.argu. littorum maris. nam littora, quæ sunt sub imperio alicuius populi,vt Venetorum, vel Ianuensium.sunt illius populi.*

c ¶Sunt de regaliis. *Regaliæ siue regalia, id est, res, & iura præcipua Regis vel imperij,seu fisci Roma. vel cuiuscunque Regis,qui in regno suo est monarcha.& hæc pertinent ad regem: ita quòd non ad alium,nisi ex regia concessione, vel largitate: vt dicit Bal. super rubr. quæ sint regal. col.x.iuncto eo, quod not.in prin.nigri eiusdem tit.*

d ¶ Pertineant regalia. *Hic dicit authent. inspecta regia concessione, aut aliàs consuetudine. maximè ad Barones referendo, qui superiores*

habent. nam & hi non possunt prohibere quo minus piscetur in fluminibus, nisi consuetudo pinguius ius eis tribuat. & ita seruat curia Franciæ: vt dicit d. Ioan. Fab. in § flumina. in versi. quid ergo. instit. de rer. diuis.

c ¶Ipsi Regi Franciæ. *Et rectè. Nemo enim potest prætendere tale ius regale sibi cõpetere: nisi vel ex cõsuetudine vel regia largitate: attento quòd flumen discurrit in ambitu sui imperij, transitque per districtũ sui regni, vnde ius commune sibi assistit: & ideo contrariũ contendens, de suo tit. docere tenetur. arg. eorum quæ leguntur, & not. in c. dudum. extrà de deci.*

SVMMARIVM.

1 *Duo si contendant, vter eorum possideat, & dubitetur de veritate facti. Iudex qualiter prouidebit.*

QVAESTIO CCCCCLXXVIII.

1 SI agatur † negatoria vel confessoria inter duos, & constet iudici illum, qui pro seruitute agit confessoria, vel seruitutem defendat in negatoria, esse in quasi possessione seruitutis: tunc iudex debet prohibere aduersario ne eum impediat vti prædicta seruitute, vel quasi, lite pendente, super cõfessoria vel negatoria. Si autem ille non sit in quasi possessione seruitutis, tunc iudex prohibebit eum vti, pendente causa: argu ff. de vsufruct. l. cuiuscunque. §. j. & de itiner. actúque priuato. l. j. §. hoc interdictum. ¶Si autem non constet iudici quis eorum quasi possideat, & contentio sit inter eos, quis eorum quasi possideat, & timeat verisimiliter, quòd partes deueniant ad arma & rixas,[a] tunc illis tribus concurrentibus poterit & debebit iudex rem, super qua est controuersia, ponere ad manum suam,[b] donec cognitum fuerit, quis illorum sit potior: argu. ff. de vsufruc. l. si cuius. §. sed si inter duos. Ita dicit Pet. Iac. in tit. de negatoria. ibi, item notãdum, &c. Et ita seruare consueuit dicta curia parlamenti: & similiter aliæ curiæ inferiores.

a ¶Et rixas. *Quando timetur de rixa, potest iudex cogere partes ad concordiam & transactionem faciendam. vt in l. æquissimum. alias est §. & incipit prin. in l. si vsusfructus. ff. de vsufr. & non aliter, secundum d. Ang. in authen. vt litigan. iurent. §. quia verò in fin. col. ix. debet tamen iudex semper niti, vt partes ad concordiam reducat, vt dicit Bald. in Margarita. iudex. in versi. iudex debet.*

b ¶Manum suam. *Id est, facere sequestrum. vt not. d. Bald. in præd. l. æquissimum. in prin. potest etiam iudex alium modum seruare, scilicet præcipere partibus sub banno ne vadant ad locum contentiosum, saluo iure vtriusque partis, secundum d. Odof. in præ. l. æquissimum. in vers. verum. & hunc modum tangit tacitè d. Bal. vbi suprà in ver. potest etiam.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Captiuatum eripiens à manibus curiæ, an, & qualiter puniatur.*
2 *Pœnam corporalem, potest curia sæpe mutare in pecuniariam.*
3 *Appellatio, aufert iurisdictionem Iudici, à quo.*
4 *Opponi de nullitate contra tres conformes sententias, quando possit.*
5 *Amouens literas curiæ, qua pœna puniatur.*

QVAESTIO CCCCCLXXIX.

a Contigit in facto, [a] quòd nobilis Humbertus de Viriaco.
1 †quendam vocatum Bigordam eripuit à manibus duorum seruientium Delph. quem ceperant vigore literarum Delph. pro incarcerando pro quodam debito quinquaginta scutorũ auri: in quo ipse Bigorda tenebatur cuidam mercatori Lugd. & eum euadere fecit à manibus dictorũ seruientium, ita quòd ipse Bigorda debitor recessit. quorum prætextu fuit dictus de Viriaco intitulatus instante parte fiscali & priuata in curia parlam. in manibus Io. Botuti secretarij Delph. Nunc ergo quæritur, in quã pœnam ipse de Viriaco delatus inciderit? & videtur quòd ipse incidit in
b crimen læsæ maiestatis, [b] per l. quisquis. §. fi. ff. ad legem Iuliam maiestatis. de quo tamen dic, vt ibi per Bart. in quadã sua distinctione. Tamen in diffinitione dicti processus facta in vigilia ramispalmarũ, M.ccccclxj. curia parla. mitius agendo condemnauit dictum de Viriaco, delatum in xxx. libris, dandis & soluẽdis fisci ærario Delph. & in damno interesse, & expensis dictæ partis pri-
2 uatæ. Et ita ex hoc patet, †quòd ipsa curia quando sibi æquum videtur, pœnã corporalẽ mutat in pecuniariã: sic etiã fuit factũ in quodam alio casu: vt dixi suprà q. ccccxxxiij. circa finẽ. Et ita semper vidi fieri, & obseruari in ipsa curia parl. à xxx. annis, proximè lapsis circà, quibus ipsam curiã parla. frequentaui, vt aduocatus ibi practicãs, & deinde vt consiliarius. ¶ Circa hanc materiã, dic latius qualiter teneatur eximẽs aliquẽ de manu familiæ seu ser-
c uien. curiæ: vt per Bal. in l. addictos. [c] C. de episc. audien. dicit q̃ tenetur ac si pro eo in omnẽ casum fideiussisset. l. iij. C. de exact. trib. li. x. Si autẽ seruiens iam posuisset eum in carcerẽ tunc exiẽs de carceribus, tenetur l. Iul. maiest. l. iiij. ff. ad l. Iuliã maiest. quod intellige verum, quando iam erat condẽnatus aut cõdemnãdus: quia aut confessus vel cõuictus de crimine. vt d. l. iij. aliàs autem si nondum damnatũ vel confessum eximat, tunc eximens puni-
d tur: iuxta §. arripiatur. [d] in authen. vt omnes obediant iudicibus prouinciarũ. col. v. nisi in casu legis fi. C. de malefi. & mathe. vbi punitur ad mortem. ista sunt verba Bart. in d. l. iiij. facit, quod no.

3 idem Bar.in l.lege Iul.de vi pub.¶†Aduertendum [e] tamen, quòd
e siue malefactor sit in carcerem damnatus, siue ducatur ad supplicium, & cõiuncti sui iustè appellẽt pro eodẽ, iuxta l.non tantũ.ff. de app.& iudex non obstãte appellatione ista vult vlterius procedere in exequendo, quòd isto casu potest iudici de facto resisti, & talis executio impediri: quia per appellationẽ ablata est iurisdictio iudici à quo: secundũ Inn.in c.si quãdo.de offic.dele.quod est notandũ. Et hoc non est mirum: quia quãdo executio est reuocabilis seu retractabilis, tũc faciliter potest impediri.facit l. si quis
4 prouocatione. & quod ibi notatur, de appella. †Hinc est, ꝙ licet contra tres sentẽtias cõformes non possit de nullitate opponi: vt in cle.j.de re iud.illud tamẽ est verũ, nisi executio esset irretractabilis vel personalis. Ita dicit Paulus de Leazaris, & Pet.de Anch. Nam vt etiam dicit Inn.in c.pastoralis. de offi.deleg. neque executor pœnæ corporalis debet illam exequi, quando videt causam iniustã: sed debet referre superiori. pro quo est casus in l.j. in fi.& quod ibi not.ff.de quæstio.ita dicit Ange.de Aret.in tract. suo de maleficiis.in gl.super verbo, ꝙ fama.in xiiij.col.ibi, secũdò quæro, quãdo, &c. Et ibi etiã quærit, an possit fieri violẽtia capiẽti criminosum.ibi, & primò. ¶Quia suprà dixi de illo, qui remouet
5 captiuatum à manu seruiẽtis.†quero modo de illo, qui remouet literas curiæ parla. vel alterius curiæ inferioris à manu seruien-
f tis, in quã pœnã incidat. Bal.in l.si quis id quod [f].ff.de iuris. om.
g iu.dicit quòd in pœnã falsi.¶Qualiter puniatur frãgens [g] literas iudiciales. vide quæ dixi suprà q.ccxxxiij. ¶Itẽ qualiter puniantur falsificãtes literas principũ, vel iudicũ? vide quæ dixi suprà q. cccclv. ¶Iuxta præmissa quæro, quid si clericus ducatur per officiarios tẽporales, an poterit impunè auferri? vide quæ dixi suprà q.lxxiij.in fin.¶Qualiter puniatur offendens officiarium Delph. in exercendo eius officium? vide suprà q.cccclxij.

a ¶Contigit in facto. *Tu vide de hoc per istum, consi.ccxj. incip. iuxta materiam processus. num.3. versi.4. dicti delati. vbi plenè.*

b ¶In crimen læsæ maiestatis. *Ad hoc enim, vt eximens quẽ à manibus curiæ, incidat in crimẽ læsæ maiestatis, requiritur, quòd talis exẽptus seu exceptus fuerit de crimine accusatus, & condẽnatus, aut cõfessus. imò fortè videtur requiri, quòd ipse eximẽs iuerit ad carceres, & illinc in illis reũ detentũ, & de crimine cõdemnatũ seu cõfessum emiserit, vt videtur sonare tex.in l.iiij.in ver.item qui ibi in vincula cõtra.ff.ad l.Iul.maie.& ibi d.Azo.in sum.§.cõmittitur aũt alias. in versi.itẽ hac lege tenetur. iuncto eo, quod dicit d.Bal.in l.addictos.in ver.secundò quæritur.C.de epis.audi.*

Sed

Sed verius videtur, quòd & is l. Iul. maie. teneatur, qui reũ iam condẽnatum, aut confessum à manibus curiæ siue seruiẽtis aufert. Nam verbum, vincula, quo vtitur tex. & verbũ, custodia, quo vtitur d. Azo, in locis præalle. verificãtur tã in manibus seruiẽtiũ, quã in mãsione carcerũ: vt l. j. iuncta l. in eos. ff. de custo. reo. præterea, nõ minus est reũ condẽnatũ vel cõfisũ à manibus seruientiũ siue curiæ eripere, quàm vinculis carceris soluere: cũ vtrobique maiestas principis in mysterio iustitiæ pariformiter lædatur. & hoc voluit notare d. Bar. in l. cuiusque. in iij. notabili. ff. ad l. Iul. maie. Verũ, si quis hoc faceret, antequã captus fuisset cõfessus, vel cõdẽnatus de crimine, tũc nõ esset locus edicto l. Iul. maie. sed tenetur pro reo, ac si eo nomine in omnem casum fideiussisset, & hoc videtur dicere d. Bal. licet sufficienter loquatur, vbi suprà, in præalleg. versi. ij. quæritur.

c ¶L. addictos. *Adde quòd d. Card. non seruant hanc l. in prin. habentes ex consuetudine priuilegium, quòd si obuient alicui reo ducto ad supplicium, possunt mittendo suum pileum, illum à morte liberare: vt dicit d. Salyc. in l. addictos. in fi. C. de episc. audien.*

d ¶Punitur iuxta §. arripiatur. *Hoc est, pœna l. Iuliæ. de vi priuata. vt dicit d. Bar. in prædi. §. arripiat. & adde d. Bart. in l. j. §. is videtur. in iij. col. in ver. quæro vtrũ. ff. si quis ius dicen. nõ ob. & nihilominus quatenus potest concernere interesse partis, habebit locum, quod dicit d. Bald. in vers. ij. quæritur. ad hoc bene facit, quod dicit idem d. Bal. in iam alle. §. is videtur. in ij. col. in versic. in eadem glos. & doct. in l. sed eximendi. in §. item si quis. in ver. vlt. quæro. ff. ne quis eum, qui in ius voc. est vi ex.*

e ¶Aduertendum. *Quo ad quæstiones in §. tract. adde Bald. in præalle. l. addictos. in ver. & adde. & in ver. dicit etiam iu.*

f ¶Bal. in l. si quis id, quod. *Videlicet in ver, in eadem gl. ibi, falsi. & tali pœna falsi etiam venit is puniẽdus vltra pœnã quinquaginta aureorum, vt in præ. l. si quis. in glo. in versi. quingentorum, alias quinquaginta.*

g ¶Frangens. *Vide d. Bart. in præ. ver. in eadem gl. vbi idem sentit esse iudicium in amouente & corrumpente literas iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Bastardus non retinet nobilitatem generis. Fallit in Delphi. num. 3.*
2 *Bastardi quibus prærogatiuis priuentur, de iure.*
4 *Legitimatio an habeat locum in filijs natis ex clandestino matrimonio.*

QVAESTIO CCCCLXXX.

1 AN bastardus retineat † nobilitatẽ generis? Dic, ꝙ non, de iure. l. humilẽ. C. de inces. nup. & tenet per expressum Bar. in l. si vt proponis. C. de digni. lib. xij. in sua repetitiõe. circa fi. & idẽ
2 tenet Bar. in l. tutelas. ff. de capitis dim. Ideò nõ † possunt esse cõsiliarij principũ. vt tenet Bal. in l. cũ legitimè. de statu hominum.

a Nec possunt tales portare arma agnationis,[a] vt tenet Bal.in l.generaliter.in fi.C.de inst.& subst.sub cond.factis.& per Bar.in l.fi.
3 de verb.sig.¶†Sed quicquid sit de iure,de consuetudine[b] tamen
b generali præsentis patriæ Delph.& patriarum circunuicinarum bastardi retinent nobilitatem generis, & portant nomẽ & arma sui generis:cum tamen aliqua differentia armorum & pro nobilibus habentur & reputantur:& nõ cõtribuũt in subsidiis Delp.si tamẽ viuant nobiliter,sed gaudent omnibus prærogatiuis nobilium:ac si essent legitimi,nisi in succedendo parentibus, agnatis & cognatis:quo casu respectu successionis ex testamento, vel ab intestato seruantur iura communia. Et an bastardi posint succe
c dere parentibus[c] suis:vide in l.si qua illustris.ff.ad Tert. & quib. mod.nat.effi.sui.§.fi.col.vij.¶De spurio, & an posit sibi relinqui per patrẽ naturalem:vide quæ scripsi s̃.q.cclxxx.¶De modo articulandi ad probationẽ nobilitatis:vide plenè per Bar. in d.l. si vt proponis.C.de digni.circa fi. ¶Vtrũ legitimati à Papa, censeantur ad temporalia legitimati:vide in c. per venerabilem, extrà, qui filij.sint leg.& ibi Inn. Host.& gl.tangit.Bar.in l.cunctos po-
4 pulos.C.de summa trinit.& fide catho. ¶†Vtrũ legitimatio locũ habeat in filiis natis ex clandestino matrimonio? Io. Fab.dicit ꝙ non,in §.fi.inst.de pup.¶Quid operetur legitimatio.vide Bar.in l.qui in prouin.ff.de ri.nup. ¶De materia legitimationis liberorum,vide quæ scripsi s̃.q.ccccIxxxij.¶Vtrum bastardus posit ef-
d fici monachus,[d] vide Inn.in c.j.extrà de filiis presbyt.

a ¶Arma agnatiõis. *Adde d.Bar.in l.fili⁹.ff.de his.q sunt sui vel alie.iu.*

b ¶Consuetudine. *Potest enim consuetudo hìc efficere, scilicet quòd bastardi habeant nobilitatem genitoris. Nam cõmunis vsus loquendi potest inducere,vt appellatione domus siue familiæ cõtineantur bastardi:vt per do.Bar.in l.suggestioni.in versi.& ideò cõmunis modus.C.de ver.sig.Item statutum potest facere,quòd bastardi succedant ab intestato:vt videtur velle do. Bart. in l. hæredibus.§.j.in versi.tamen gloss.facit.ff. ad Treb.* * *Tu adde, nunquid bastardi dicantur de descendentibus de domo:vide quod eleganter consulendo tenuit Phil.Corn.in consi.clix.incipien.in hac consultatione.in tertio volumine.*

c ¶Succedere parentibus. *Vide in l.humanitatis.& in authen. licet patrum.C.de natu.lib.& ibi do. Azo in sam.in § succedunt autem.*

d ¶Monachus. *Ipse d.Inn.in præ.c.j.in versi.monachus.dicit quòd sic,videlicet, quòd bastardus posit effici monachus. Quinetiam bastardus legitimatur per ingressum monasterij:vt alibi dicit do.Bar.Et adde,quòd bastardus dicitur naturalis tantũ: vt dicit glo.j.l.quoties.ff.de reg.iur.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Soluta per simoniam, an poßint repeti.*
2 *Perdita in ludo alearum, an poßint repeti. distin.*
3 *Peccatum non est in promittente soluere vsuras.*
4 *Soluta per simoniam, cui applicabuntur.*

QVAESTIO CCCCCLXXXI.

IOannes Polleti de Crimiaco, & Io. de latra de Burgundio, fecerunt inter se quædam pacta simoniaca ad causam præpositurae sancti Anto. Burgundij, & vigore dictorum pactorum d. de latra realiter soluit & tradidit d. polleto centum scuta auri sub spe habendi pro filio suo dictam præposituram. Verùm, quia obstantibus certis impedimentis dictus de latra non potuit obtinere dictam præposituram ipse conueniri fecit dictum polleti in hac curia parlamenti, & inter cætera petiit à d. polleto sibi restitui di
1 cta cētum scuta auri. † Et fuit iste casus positus in deliberatione in camera consilij. & opinando dixerunt aliqui ex dominis, quòd ipse polleti non tenetur ad restitutionem d. centum scutorum auri, cum in pari causa turpitudinis potior sit conditio posside ntis: iuxta regulam iuris, in pari causa. de regu. iur. & l. si duo. ff. de dolo. Sed do. Fran. de cizerino vtriusque iuris doctor, cōsiliarius Delph. dicit, quòd imò dictus de latra, potest repetere dicta centum scuta ad instar vsuræ solutæ: quæ repetitur, iuxta c. debitores. extrà de iureiu. Alij verò, dixerunt sic distinguendo: quia aut dictus de latra prouocauit d. polleti, ad d. pacta simoniaca ineunda, & tunc non tenetur d. polleti, d. centum scuta auri restituere, d. de latra. Aut d. polleti prouocauit d. de latra ad d. pacta ineunda, tunc eo casu d. centum scuta auri restituere tenetur d. de latra.
a Et hanc stistinctionem [a] ponit. Inno. in simili materia in c. quia
2 plerique. extrà de immunitate ecclesiarū. vbi ipse trac. an † quis
b teneatur restituere id quod lucratur in ludo taxillorum [b] iuxta materiam auth. alearum vsus. C. de reli. & sumpt. funerū. & not. per gl. in l. fi. ff. de alia. & determinat ibi Inn. ꝙ si ille, qui traxit alium ad ludēdum, lucretur, tenetur ad restitutionem. Si autem ille, qui perdidit, traxerit ad ludendum, nō repetit: vt ibi, plenius per eum. Sed qualiter respondebitur ad dictum ca. debitores. per quod dictus do. Fran. de cizerino voluit dicere, quod solutū per simoniam, potest indistinctè repeti, sicut vsura soluta indistinctè repetitur, per dictum c. debitores. Ad hoc dicebant aliqui, quòd aliud est in symonia, & aliud in vsura. Et ratio diuersitatis est, quia in symonia versatur peccatum, nō solùm respectu recipien-

tis,sed etiam respectu soluentis: vt in c.de hoc.extrà de simonia.
3 ¶†Quod secus est in vsura, vbi licet ex parte recipientis vsuram, versetur peccatum,non tamen respectu promittentis. Quod patet:quia iurans soluere vsuram,debet iuramentum seruare: vt d. c.debitores.quod non faceret, si iuramentum respectu ipsius iurantis esset inductiuum peccati.vt c.cum contingat. extrà de iure. Et ideò non mirum,si soluens vsuram,repetat: cum in eo non versetur peccatum. quod secus est in soluente simoniam, in quo versatur peccatum,sicut in reperiente,in quo propterea paritas delicti siue peccati facit cessare repetitionem indebiti soluti:iuxta dictam regulã iuris,in pari causa turpitudinis,&c. Et sic non obst. d.c.debitores.cùm casus sint diuersi,& non aduersi, per prædicta. Et pro hac solutione faciunt etiã ea quæ dixi s̃.q. lxxx. in fi.vbi etiã tetigi de hac materia simoniæ.& de materia & intellectu dicti c. debitores. de qua materia vide plenius per Hũber. de Bouẽ.& Raphaëlem Cuma.in authen.sacramenta puberum. C.si aduer.ven.& per Bar.in l.si quis pro eo.ff.de fideius.& per Canonistas in d.c.cũ contingat.extrà de iureiur.Fuit ergo tunc conclusum per dominos parlamẽti, ꝙ dictus de latra dicta centum scuta per simoniam soluta repetere non poterat, per s̃. proximè
4 alleg.†Sed cum solutum per simoniam non posit repeti,cui applicabitur? Dic ꝙ illi eccl.cui facta est iniuria,vt dicit gl.in d.ca. de hoc.de simonia.in gl.fi.super verbo,restituant. Et ideò dictus de latra dicta centum scuta soluere.& restituere tenebitur dictæ præpositurae sancti Anto. Burgundij, cui facta fuit dicta iniuria per dictam gl.in d.c.de hoc.extrà de simonia.

a ¶Distinctionem. *Aduerte quia author non intendit approbare huiusmodi distinctionem,quo ad decisionem præsentis quæstionis:secundum op. suprà primò ordine recitatam. Nam licet prohibitum sit ludere ad aleas & taxillos:non tamen est perpetuò prohibitum. Nec quidem talis ludus principaliter prohibetur,propter se,sed propter mala, quæ exinde sequuntur:vt dicunt do. Azo & Panor.in locis,infrà in proxima apostilla allegatis:ergo non ritè argueretur à ludo prætacto,ad simoniam:cum illa perpetuò,& principaliter propter se sit prohibita,tanquàm de se mala, & in se ipsa perniciosa.adeò, vt omnia crimina ad comparationem simoniacæ hæresis,quasi pro nihilo reputentur:vt. j.q.vel patet. ita dicit domi. Gof. in summa,de simonia.in prin.*

b ¶In ludo taxillorum. *An & quando quis teneatur restituere, quod lucratur in ludo alearum,siue taxillorum: vide do. Panor.plenè tractantem in c.clerici.ij.in addi.in iij.col.in glo.in versi.ad aleas. extrà de vit. & hon*

& hone.cleri.& adde domi. Azo.in summa.C.de relig. & sumpt.fune. in v.col.in §.accedamus ad sequentem partem.& domi.Salyc.eod.tit.in l.alearum vsus.in versi.quaero,an huic.

** Tu adde Hostien.in summa de exces.prela.versi.clericus.& in sum.de poenis §.j.versi.quid de lusoribus.& latè per Ioan.de Imo.in l.is qui cum sciret.ff.pro empto.& per Alex.in consi.lxxvij incipien.circa primum. in v.vol.col.fi. vbi decidit, nunquid bona acquisita ex ludo azardi,debeant tanquàm communia diuidi.*

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum in quo dies est errore omissa,an valeat.disting.nu.2.*
3 *Negotia quae nam debeant omnino fieri in scriptis.*
4 *Scripturae in monumentis faciunt rem notoriam,non tamen fidem.*
5 *Instrumenti clausula an sufficiat ad fidem faciendam.*

QVAESTIO CCCCCLXXXII.

1 Reperitur instrumentũ publicum † manu notarij cõfectum, in quo dies nõ est apposita,quæritur an valeat.& videtur ꝙ
a non:[a] quia dies est de solennitate instrumenti:vnde si deest, videtur quòd non valeat:in authen. vt præpo.no. Imperatoris.§.j.col. vj.& in authen.quib.mo. na. efficiuntur legitimi.§. ad hæc. col. vij.& C.de apochis publicis.l.j.lib.x.C.de diuersis rescrip.l.iij. & C. de contrahen. & commit.stip. l.optimam. In contrarium videtur,quòd valeat vt in prima constitutione Codicis,ver. ibi tamen.& C.de Iust.cod.confir.vbi vide.Et si quid deficiat de solennitate,non tamen vitiatur negotium.ff.de vent.inspi.l.j. in fin.& C.de testam.mili.l.milites.& ff.de in integr.restitu. l. diuus. Dic
2 ergo:†aut est tale negotium quod debet fieri in scriptis omnino aut non.Primo casu,si dies desit, dico instrumentum & rem non valere.C.de fide instrumen l. contractus. Secundo casu, quando non exigit solennitatem scripturæ,sed fuit facta, vt id, quod fiebat,facilius probaretur,& tunc videtur dicendum, quòd valeat. ff.de fid.instr.l.pen.& C.de pig.l. contrahitur. quia si tabellio facit instrumentũ.& deficit aliquid de solẽnitate, errore lapsus, & posteà per diẽ vel annũ tabellio recordetur de illa die,ponere po
a test:[a] quia veritas scripturæ debet probari per suũ authorẽ. C.de fal.l.si qs decurio.& faciũt,quæ dicit Bar.in l.si librariũ.ff. de ver. sign.vbi istã ponit materiam.Et de hac materia etiam tetigi s.q.
3 cxxxj.¶† Sed quæ sunt illa negocia,quę omnino fieri debẽt in scri
b ptis.[b] Dic ꝙ sequẽtia.Primò enim exigitur scriptura in emãcipatione liberorũ:vt C.de fid.inst.l.in emãcipatiõe.& C.de emãc.lib. l.fi.Itẽ cũ res stabilis dat̃ aduocato ꝓ patrocinio.C.de suff.l. vna.

Item

Item, in cõtractu cum ecclesia celebrato. C. de sacr. san. eccl. auth. hoc ius porrectum. Item in testamento solenni in scriptis habito, & codicillis. C. de testa. l. hac consultissima. Item in sententiis diffinitiuis & interlocutoriis, quæ in scriptis ferendæ sunt. C. de sent. ex bre. rec. l. j. & ij. Item in contractu emphyteuticario. C. de iure emph. l. j. & in c. j. de censi. lib. vj. & ibi per glo. Item cum aliquis dicit se fore clericum, debet docere per literas sui Episcopi testimoniales, alioquin pro clerico non habetur. l. si qua per calumniam. C. de epis. & cler. Item cũ aliquis dicit se habere mandatum super aliquibus negociis à Papa vel Imperatore: literas ostendere debet: aliàs nõ adhibetur sibi fides. C. de mand. prin. l. j. extrà de offic. & potesta. iudi. deleg. c. imperitos. Item in insinuatione donationis, quæ excedit summam quingentorum aureorũ. & in singulis casibus, in quibus exigitur prætoris authoritas: vt in emancipationibus, in arrogationibus, & cautionibus tutorũ, inuentariis, & in alienatione minorũ. extrà de prob. c. quoniam contra falsam. C. arb. tut. l. fi. & C. de admin. tut. l. hæredi. & instit. de adop. §. ij. & iij. & C. de dona. l. si quis argentum. & l. sancimus. Item in protestationibus faciẽdis, ne currat tempus alicui ad interrumpẽdam præscriptionem. C. de anna. præscr. l. vt præfectus. Item in quodã casu, qui legitur. C. si minor se ma. dixerit. l. si quis alterius. Item, si actum fuerit, vt contractus non valeat, nisi in scriptis fiat. in l. cõtractus. C. de fid. instr. Et in istis casibus, in quibus requiritur scriptura, si fiat instrumentũ, in quo dies apponi omittatur, non valet instrumentum, nec res, siue actus, qui geritur, iuxta distinctionem suprà positam. ¶ De instrumẽto seu antiqua charta, vide Spe. in tit. de locato. in §. tunc aliqua. vers. lvij. & tetigi suprà q. ccccciiij. in fin. ¶ De materia protocolorum, vide, quæ
4 dixi suprà q. xix. ¶ † Quid de scripturis, quę reperiuntur in lapide monumẽtorum? dic quòd licet plenam fidem non faciant, tamen faciunt rem notoriam. ita dicit Bald. in l. monumentorum. C. de
5 relig. & sum. fu. ¶ Vtrum sufficiat, quòd † clausula instrumenti producatur? Dic quòd non: imò debet totum instrumentum produci, secundum Bart. in rubr. in j. & ij. quæst. ff. de nou. ope. nunc. & Cyn. in l. fin. C. de precib. Imperatori offerend.

a ¶ Ponere potest. *De hoc vide quod dicit dom Bald. in addit. ad Specul. de instrumentorum edit. in tertia columna. in §. notarius non potest. & in quinta columna, in vers. rogitus notarij.*

b ¶ In scriptis. *Adde Spec. in tit. præal. de instr. edit. in §. restat videre. in vers. primus est. vsq; ad vers. xxix. in requisitione transcripti. & ibi dom.*

Bald

Bald.in addi.eiusdem in v.col.in verſ.commune Peruſij.

SVMMARIVM.

1 *Protectio & defenſio, an intelligantur cum armis.*

2 *Protegere, verbum, quid importet.*

QVAESTIO CCCCCLXXXIII.

QVæſitum fuit,& dubitatum,in camera conſilij, quid impor
1 tent illa † verba,recipio te in protectionem,& defenſionem meam. Canoniſtæ de hoc ſe expediunt,& dicunt, quòd ſi quis reciperetur ſub defenſione eccleſiæ, non debet eccleſia eum defendere cum armis. Sed videtur ei magis reuerentia haberi, quàm alteri, vt probatur ex textu.c.recepimus.extrà de priuil. cum gl. ibi poſita. Sed poſſet probari oppoſitum, per verbum, protegere:
2 † quod videtur importare etiam cum armis defendere [a]: vt tenet
a gl. in l.deſertorem. §. ſi.ff.de re mili.item poteſt probari. in l.fin. C.de profeſ.& med. quicquid iſti canoniſtæ dicant. Sed ſi loqueris in materia contrahentium, de quorum natura eſt iudicialis defenſio: vt l.fin.C.de act.empt. ſi autem natura contractus non repugnet, dico quòd etiam tenetur defendere cum armis, vt habetur per Bart.in j.conſtitutione.ff.circa prin. Et de hac materia tetigi ſuprà.q.cccccl j.in verſic.venio ad quintum quæſitum.

a ¶ Armis defendere. *Pro hoc videtur facere, quod dicit d. Panor. in c. clerici. infrà in ij. col. in ver. in tertio membro. de vita & hone. cle.*

SVMMARIVM.

1 *Iura & actiones an contineantur appellatione rerum.*

2 *Bonorum appellatione, an contineantur nomina, iura, & actiones.*

QVAESTIO CCCCCLXXXIIII.

1 FVit dubitatum inter nos in camera conſilij: quia quidam dixerat, dono tibi res meas: ſi ſub iſtis verbis contineantur iura & actiones quas habebat cõtra Titium. gl.& Bart. in l.omne ius. ff.de ſtat.hom. videtur velle, quòd ſic. Guli. de cun. ibi tenet contrarium: quia dicit ipſe, gloſ. procedit quando donaretur res. In quæſtione propoſita, dicitur, dono res meas: ſed verbũ, meas, de-
b notat dominium [b] vt l.ſuos. in prin.ff.de leg.iij.& l.non ſolum.§. meum.de rei vend. quod non poteſt in actionibus verificari: quia meæ non dicuntur; vt l.rei. in princ.ff.de leg.iij. & hoc tenet ipſe Guli.& no. in l.ſi lega.§.ſi bona. ff.ad Treb.& in l.rei. ff.de verb.
2 ſign.& de bo.poſſ.l.j.& dic vt ibi not. in gl. ¶ † An appellatione bo
c norum [c] contineantur nomina, iura, & actiones? [d] vide Bart. in l.
d Quintus.§.argen.ff.de aur.& arg.leg.& in l.j.C.ſi aduerſ.transa. & quæ dixi ſuprà q.ccxcj. & cccxlj. ¶ Sed quid de legato bonorum

e rum mobilium & immobilium, an veniant nomina?[e] vide quæ scripsi suprà q. ccccxcix. An vsufructuarius omnium bonorum teneatur soluere debita? vide quæ dixi suprà q. ccccclj.

a ¶ Gloss. *Opinio huius glos. est vera secundum Bald. qui eam (postposita opi. d. Gul. de Cun.) approbat in l. omne ius. hic allegat.*

b ¶ Meum. *d. Bart. in l. certum. §. sed & si. ff. de confeß.*

c ¶ An appellatione bonorum. *Tu vide de hoc quæsito, istum, cons. incip. factum tale est in rem. numer. 1. versic. ad quod puto. vbi alleg. cons. ccxiiij. & consil. ccxv.*

d ¶ Contineantur actiones. *Idem in hoc casu videtur sentire domi. Bald. vbi suprà in versic. & per hoc patet.*

e ¶ An veniant nomina. *Vide gl. & doct. in l. mouentium. ff. de verb. sign. & d. Bald. in l. j. C. si aduer. transact.*

SVMMARIVM.

1 *Testibus examinatis super valore alicuius rei, pars aduersa producit alium articulum, quòd res pluris valet: an debeant super hoc articulo testes examinari.*

QVAESTIO CCCCCLXXXV.

1 TEstes fuerunt examinati super articulo † continente, quòd res valet centum: si post publicationem testium, pars aduersa tradat alium articulum, quòd res valet centum & quinquaginta, vtrum testes super hoc articulo debeant examinari? dic quòd sic: & est ratio: quia talis articulus non est contrarius, imò omnino diuersus: quia potest esse vnum & aliud. & hanc opi. tenet Bar. in l. cum furt. in prin. ff. de in litem iur. & ita fuit determinatum per dominos meos de parlamento in causa castri Rupischinardi: in qua causa in materia reuisionis partes fuerunt admissæ ad probandum maiorem valorem dicti castri, aliorũ bonorum petitorum per nobilem Claudium alamãdi, contra nobilem Ioan. alamandi. ¶ Quę consideratio sit habenda in probatione valoris, alicuius rei, Et de probatione valoris vide per Angel. de are. inst. de act. in §. si quis agens. in iij. col.
a [a] in materia. l. ij. C. de rescind. ven. attenditur valor rei, tempore contractus: vt dicit idem Ang. de are. in d. §. si quis agens. & ibi ponit multa singularia in materia d. l. ij. & format ibi libellum. & vide quæ scripsi suprà q. clvij. ¶ De articulis impertinentibus & examinatione testium super eisdem, vide quæ dixi suprà q. cccxlvij. ¶ Licet in iudicio non sit probatum de valore rei, iudex tamen ex officio suo debet æstimare
b [b]. l. si quod ex Pamphila. in fi. ibi, æstimauerit. ff. de leg. ij. facit l. semper. ff. quod vi, aut clam. §. officium. & nota per doctores in lege

lege vnica. C. de sent. quæ pro eo, quod interest proferuntur. in illa quæstione, qualiter interesse probetur.

a ¶Agens in iij.col. *Videlicet, in ver. iiij. etiam. & iunge, quod per eundem d. Ang. ibidem docetur. in ij. col. in versi. vlt. not. vbi etiam tradit modum formandi articulos de æstimatione precij rerum.*

b ¶Debet æstimare. *Istud quod hic ponitur, puta, licet in iudicio, &c. ponit formaliter dom. Bart. in l. si quod ex Pamphila. hic allega. in vlt. not. & adde dom. Angel. de Aret. præalleg. versic. vlt. not. ibi, & pro hoc tu alleg. &c.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata testibus nō publicatis, an sit ipso iure nulla. vide & nu. 2.*

QVAESTIO CCCCCLXXXVI.

1 QVæritur, vtrum † sententia lata testibus non publicatis, sit ipso iure nulla. In curia Romana seruatur, quòd fertur sententia testibus nō publicatis, vt fertur, vsq; ad tertiam sententiā: & hoc vt non generetur præiudicium in testibus producēdis in causa appellationis: & sic partes procedunt oculis clausis. Idē etiā seruat stylus curiæ parl. Parisius, & in iudice sedet tantū scientia veritatis. Et iste error nascitur ex illo errore, quòd testibus publicatis non possunt produci super eisdē articulis testes in causa appellationis. Nā licet ius ciuile præsumat causam subornationis in causa prima: nō tamē in causa appellationis: quia testes nō ita audēt dicere falsitatē corā superiori iudice: sicut corā minore, maximè corā principe, vt dixi etiā in tractatu meo de præsup. ver. ratio quare, &c. Et in multis locis, & iudiciis seruatur ius ciuile: videlicet opinio legistarū, quæ est vera de iure ciuili: vt C. de temp. appel. l. per hanc. & de app. l. eos. Qui superior etiā posset punire de falso testes receptos, in prima causa. eò quia in eū transfertur iurisdictio plena omniū personarum quæ sunt in iudicio totius causæ, & dicitur successor: vt ff. iudicatum solui. l. cum apud Sem
2 proniū. † Cōclusio est ergo, quòd publicatio testiū omissa, nō red-
a dit iudiciū nullū. [a] licet gl. sentiat cōtrariū. in l. prolatā C. de sent. & interd. om. iud. Nā & sine vllis testibus sentētia lata est aliqua: & maximè absolutoria. ff. fam. erc. l. cū putarē. & ff. de pec. l. eo tēpore. in prin. ff. de cōd. inde. l. si nō fortē. §. hære. in gl ij. ibi, verbū autē potest, &c. Ita dicit Bald. in c j. si de inuest. inter do. & uasallū lis oriatur. & ita etiā de stylo vidi seruari in curia parl. Delph. quod omisio publicationis testiū non reddit processum nullū: cū etiā in ipsa curia parlam. procedatur, talibus subtilitatibus iure reiectis, licet gl. & Bar. in l. solam. C. de test. & idem Bar. in l. cū mota. ff. iud.

ff.iud.solui.teneāt,quòd testes non publicati non probent: sed de
stylo d.curiæ parla. Delphi.si à casu omittatur publicatio fieri in
iudicio,probant depositiones talium testiū, & habentur pro pu-
blicatis.Ita vidi seruari.tamen respectu materiæ d.l.per hanc.C.
b de temp.app.seruatur in curia parlam.Delph.dispositio cle.fi. [b]
de testib.vt dicit plenè suprà q.xiiij. Nisi ex aliqua iusta causa,
æquum videretur curiæ contrarium fiendum, vt dixi plenius in
d.tracta.de præsumpt.ver.ratio quare,&c.

Istud tenet d.Bar.in l.prolatam hic
a ¶Non reddit iudicium nullum. *quia examinatio & publicatio non sunt de*
alle.in q.& aßignat rationē, & istud videtur innuere text.in c. cū &
ordine substātiali ipsius iudicij, & hoc videtur ibi sentire d.
ibi,minimè publicatis.extrà de sen.& re iud. nisi apertè fuerit petitū.se-
Inn.in gl.sua in ver.publicatis.& hoc est verū, quod etiā sequi-
cundū gl.ver.iudicis.& in c.fi.C.ceßāte.de hæreticis li.vj. aduertè tamē,quòd tu qui
tur.d.Alex.in addi.d.Bar.in prædi.l.prolatā. sine magna
cunque es iudex, cauere debes,ne reū priues debito iuris ordine, vt dicit d.Archi.in
causa: quoniam fieri non potest sine offensione Dei: & hoc videtur voluisse d.Inn.
prædi.c.fi.in glo.sua in ver.graue periculū. deliquit.& do.Ioan.
in loco præal.in princ.suæ d.glo.ibi, si non publicauit,
And.post d.Archi.in præal.c.fi.circa prin.in versi.potentiam-
b ¶Dispositio cle.fi. *Tu vide de hac cle.& inter quas personas habeat lo-*
cum: vide istum consi.xxxv.incip.appellatio.nu.1.ver.& ideo.

SVMMARIVM.

1 *Pars vna an poßit compellere aliam ad concludendum in causa.*

QVAESTIO CCCCCLXXXVII.

a QVæsitum fuit, [a] † etiam,vtrū vna pars posit cogere aliam
1 ad concludendum in causa? Et videtur quòd sic, [b] quia con
b clusio est pars iudicij,quod redditur in inuitum,vt ff.de ver.obl.
l.inter stipulantem.§.j.ff.de pecu.l.summa cum ratione.§.fi.cum
igitur iudicium reddatur in inuitum,ergo quælibet eius pars.ff.
de rei vendit.l. quæ de tota. Item conclusio in ea ponitur inter
alia quæ sunt ordinis iudiciarij,vt extrà de probatio.c.quoniam
contra falsam.& de procur.c. auditis. & in authen. de testibus.§.
quia verò multi.collat.vij.Certum est, quòd ad ordinem iudicij
quis cogitur inuitus. C.quomo.& quando.iud.l. consentaneum.
Præthereà, hoc probatur expressè, in authen. vt cum de appel-
lation.cogn.in princip.vbi fugam nolentis concludere, mali-
tiam appellat imperator: vnde sumpta est authenti. iubemus.
de iudic. restat ergo,vt plenè instructa causa, dum nil restat am-
plius allegandum, præter necessitatem ordinis iudiciarij (qui
maximè

maximè redditur in inuitum)in causa concludẽdi:vt aliquis terminus imponatur disceptationi,vt not.Inn. extrà de causa poss. cap.pastoralis.& ita tenet Bald.in cap.j. si de inuestitura inter dom. & vasal. lis oriatur. Et ita seruat hæc curia palament. Delphinal. Item quando altera pars differt concludere, ipsa cu-
c ria habito quòd renuntiatio [c] & cõclusio in causa assignat ad diffiniendum : & de hac materia dic, vt plenè not. per Ioan. Andr. in cle. sæpe. de verborum significat. & docto.in d. cap.pastoralis, qui ponit differentiam inter renuntiare & concludere.

a ¶ Quæsitum fuit. *Vide materiam huius decisio. in deci. q. xiiij, & quòd ibi notatur.*

b ¶ Quòd sic. *Idẽ tenet d. Alexan. in præ. l. prolatã. in addi. ibi ad d. Bar. quæ ponitur super ver. si remaneres. vide tamen Spec. de renun. & conclu. in princ. & in versic. & not.*

c ¶ Pro renuntiato. *Et facit, quia si non fuerit renuntiatum, bene tenet sententia, vt dicit d. Io. And. post. ipsum. in addi. Spec. in præ. tit. de renuncia. & conclu. in prin. in addi. quæ incipit, §. fina.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio officialis de clerico confesso debitum in iudicio, & cui mandatum fuit vt solueret infrà x. dies, & non fecerit, an valeat.*

2 *Clausula, ex nunc, prout ex tunc, quomodo accipiatur.*

QVAESTIO CCCCLXXXVIII.

Clericus cõfessus est in iudicio debitum,ideo officialis mandat ꝙ soluat infra x. dies, adiecit ꝙ si non soluerit,ex nunc
1 te excõmunico:† Vtrũ valeat talis excommunicatio.& videtur ꝙ nõ:qa illa verba ex nũc,significãt tẽpus cõtinuũ, vt in c. cupientes. §. cæterũ. de ele. li. vj. & not. in c. cũ in cunctis. extrà de elect. in nouel.& patet. ff. de ver. obli l. huiusmodi stipul. Itẽ patet grãmaticaliter,quia est aduerbiũ pręsentis tẽporis,vt. ff. de tu. & ratio. distrahen. l. j. §. nũc tractemus. Sed impossibile est ꝙ pœna pręueniat delictũ,vel ꝙ excõmunicatio præueniat cõtumaciã, cum sit ordo præposterus. de sent. excommuni. c. sacro. Contrariũ est verũ:quia hæc verba,ex nũc excõmunico te : significãt præsentẽ verbi actũ sed futurũ effectũ,vt ff. si cer. pet. l. lecta. Et ex hoc pa-
2 tet,† qualiter debeant intelligi verba,quę sæpe ponuntur in scripturis,videlicet ex nũc,prout ex tunc,& ecõtrà:quia dictio, nunc significat actum verbi prolati,& tũc significat effectũ verbi consummati,vt §. j. ff. de cõdi. & demon. & sic non est aliqua perple-
a xitas in istis sermonibus,& ita dicit Bal. in c. j. [a] de mi. vasal. q cõtumax est. in feudis. Et de hac causula ex nũc, prout ex tunc, vide

etiam in c. ex parte. extrà de clericis non residentibus. per B.
a ¶ Bal. in c. j. *Videlicet in vj. col. in ver. sed pone, clericus. vbi ponuntur ista ad literam.*

De furcis, & qui furcis sunt suspendendi.

SVMMARIVM.

1 *Fur non famosus, an possit pro vno furto de iure suspendi.*
2 *Principes adorantes falsos deos, qua pœna puniantur.*
3 *Schismatici, adorãtes falsam ecclesiã, capti in bello, furca suspenduntur.*
4 *Rebelles, & infideles, qui dicantur.*
5 *Papæ authoritas.*
6 *Rebellis contra Papam, qua pœna puniatur.*

QVAESTIO CCCCCLXXXIX.

1 QVæritur, vtrum † fur non famosus circumscripta lege Federici pro vno furto, possit de iure communi suspendi? dic
a quòd sic:[a] vt not. per Cyn. C. de ser. fugi. aut. sed nouo iure. & faciunt not. in l pe. C. de cõ. ob. cau. Pro hoc ibi dũ dicit gl. furtum etiã capitale, est priuatũ delictũ. dicit Dy. ꝙ propter publicã vtilitatẽ etiã in priuatis delictis possunt extranei accusare. ff. de publi. l. licitatio. §. quod illicitè. Dicit Accursius, ꝙ iura fiscalia potest intentare quilibet idoneus in subsidiũ. ff. de bonorum poss. l.
b iij. §. à municipibus. item famosi latrones furca suspenduntur:[b] Item piratæ & similes, vt d. authen. sed de nouo iure. versus locũ, in quo furati sunt. ff. de pœn. l. capitalium. §. famosos. Itẽ sacrilegi. ff. ad leg. Iul. pecu. l. sacrilegij. §. j. Itẽ trãsfugiẽtes ad hostes. Itẽ reuelãtes consilia principis. Itẽ author seditionis vel tumultus: vt ff. de re mili. l. iij. §. is qui. & ff. pœnis. l. si quis aliquid. §. j. & ij. Item seruus regis, qui mortem intulit alicui, debet suspendi suprà fossam mortui, vt in Lombardia. de culpa seruo.
2 l. j. & de homicidio liberi hominis. l. si seruus regis. Item † principes populi adorãtes falsos Deos suspenduntur in patibulis cõtra solẽ. Et ita potest dici quòd reges & principes hostium si depræhendãtur, ꝙ debent suspendi in patibulis: sed vltra eandem diem
3 nõ debẽt morari. Numero. c. xvj. & Deut. c. x. & Iosue. c. viij. † Ex hoc apparet ꝙ schismatici qui adorãt falsam ecclesiã qui in bel-
c lo capiuntur, debent furca suspendi. Ita ponit Bal. in c. j. [c] de pac. iura. fir. Incurrũt etiã schismatici alias pœnas: quia rebelles dicuntur: & rebellis est idẽ, quod infidelis. omnis enim deuiatio à fidelitate, est infidelitas, de star. & cõsuetu. cõtra liber. eccle. edit. Cõ. Frideri. x. col. In §. nos Fridericus. & no. in lit. de forma fidelitat

4 litat. in vsib.feudo Et ideò illi†qui cũ essent subditi,expresse rebellãt principi,dicũtur rebelles [d] & infideles,vt l. proditores. ff. de re mil.& l.amissione.§.qui deficiũt.ff.de cap.dimi.Qui enim machinãt contra principẽ,incidũt in crimẽ proditionis,vt l. omnes §.exploratores.ff de re mi.& d.l.proditores.& l.si quis aliqd §.j.ff.de pœn.Rebellare [e] enim cõtra principẽ, est quid mortale: nec potest remitti,nisi ex mera gratia,iuxta not.in auth.itẽ nulla cõmunitas. C. de episc. & cle.& solet.not.in c. medicinalis.de sen.excõ.li. vj. Rebellare enim,est idem:quod resistere.& probatur in l.ij. C. de deser. lib. xij. & hoc resistere potest fieri faciendo aliquid contra,vel non faciendo,& non obediẽdo,& vtrunq; continet significatio vocabuli resistere : & extrà de offi. deleg. cap. sane.Dicitur etiam rebellare quis retinendo locum contra principis obedientiam : vt d. l. amissione. §. qui deficiunt.Et est attendendũ,ꝙ quocunq; modo aliquis machinatur contra honorẽ principis,rebellando rebellis est. Et de homine rebellante, in diuina scriptura,habet in multis locis:vt in iij.Reg.xvj c.& iiij. Reg.xvij.xviij. & xix.c. posito etiã,ꝙ quis opera hostilia non faceret, diceretur rebellis, & hoc propriè congruit his,q cũ essent de subditis,desierunt esse:vt d.§.qui deficiũt. &(vt suprà dictum est)quis dicitur rebellis,resistendo vel non obediendo,licet guerram non faciat.Nec subditus,qui rebellat contra principem,potest prætendere aliquã iustã causam resistẽdi.Nam pro principe præsumitur,& pro gestis eiusdem:vt not.in l. quoties.C. de preci.impe.offe.Quod enim Papa†facit vel confirmat,nemo infirmet:vt x.dist.c.si Nam papali approbationi standũ est.xix.dist.c. si Romanorum.Et est ipsius authoritas maior, quã sanctorũ. xx. dist.c.de libellis.& c.j. ipse enim solus tenet locũ principis apostolorũ.xij.q.ij.videntes.& habet oẽs dignitates & omnem potestatem,quã habẽt omnes patriarchæ:vt dicit beatus Bern.& eius cõstitutiones sunt seruãdæ ꝑut cõstitutiones beati Petri.xj.dist. c.palã.habet nãq; plenitudinẽ potestatis,vt lxxxij. dis. c. proposuisti.& põt parcere,cui vult.vj.q iij.c.deniq;.& auferre ius vni & alteri conferre. vj. q. c. iij. c. ecclesiæ.Quinimò ipse Papa deponit Imperatorẽ.extrà de re iudi.c.ad apostolicæ. Meritò ergo

5

6 †qui contra Papã machinatur rebellando,vel non obediẽdo,dici potest rebellis, & incidit in crimen læsæ maiestatis , quo crimine irretitus non solùm prohibetur noua acquirere : sed vetera acquisita debet amittere.& maximè iurisdictionalia & honores cum sit infamis & inhabilis.l.quisquis.C.ad legẽ Iul.maiestatis.

& l.decernimus.C.de sacrosan.eccl.Et facit, quod dicitur de heretico, in auth.credentes. C. de hære. & c.quod super. de voto.
f Pœna nanq; talium rebelliũ irrogatur ipso iure[f]: perdũt nanque omnia, quæ sunt iuris ciuilis, & positiui: vt d.l. amissione. & possunt à quocunque impune occidi: in l. iij. §.fi.ff.ad legem Corn. de sic.& d.l.proditores.ff.de re mili. Et si capiantur in bello, debent furca suspendi: vt dicit Bald.vbi suprà. possunt etiam capi & detineri, vt serui: vt l. trãsfuga.ff.de acquir. re. do. potest etiam talibus per iudicẽ pœna imponi, vt capite puniantur. d.l. si quis.§.trãsfuga.ff.de pœn. videmus etiam ꝙ trãsgressores apostolicæ sedis, sunt infames.extrà de ma. & obe.c.illud.& de elec. c. dudum.& in iij.q.iiij.c.si quis à suo. Nam tales videntur quatuor euangelia contẽnere: vt xx.di.c. de libellis. in fi.¶ An cõfessio vnius latronis valeat contra alium? dic quòd sic, quo ad præsumptionem, secundũ Inn.in c.j extrà de confes.¶ Qui sunt furca suspendẽdi, & de pœna furibus imponenda: vide multa per Bald.in feudis, in tit. de pace iur.fir. & conseruanda.

a ¶ Quòd sic. *Quidam tenent, quòd non, secundum quod dicit dom. Cyn. in auth. nouo iure. hic alle.in ver.item no.ibi, quòd non est faciẽdum &c. & de hoc vide omnino dom. Alua.in vsib. feud.de pace tenen. in c. j. in §.si quis quinque solidos. in versi.oppo.ab extra. verum tamen est quòd author in hoc sectatur do. Bal. qui sic dixisse legitur in tit.de pace iura. fir.& in prædi.authẽ. sed nouo iure.in ver.tertiò not.ipse tamen dominus Bal.non format quæstionẽ simpliciter de furto, sed qualificatiuè, videlicet de furto enormi.& credo quòd hoc fuit omissum incuria impressoris: nõ q̃dẽ authoris.dicit enim d. Bal. in locis præalleg.quòd pro vno furto multũ enormi potest fur, non famosus suspendi: quia sæpe vnũ magnũ, æquiualet tribus paruis: sed cõtra & verius, quòd fur nõ famosus pro vno furto quãtuncunque enormi, non debet suspendi: quia põderatur cõsuetudo furandi, nõ furtum: vt dicit do. Alex.in d.auth. sed nouo iure.in addi. d. Bald. super ver.enormi.& ibi do.Sal. in versi. quæro secundo.*

b ¶ Furca suspenduntur. *Adde quòd in l.quandoq; dicitur, laqueo suspẽdatur: vt in d.§.si quinque solidos.alibi dicit, furcis figatur: vt in l.capitalium in §.famosos. ff de pœn. alibi dicit lex, furca suspendatur: vt l.sacrilegij. ff.ad legẽ Iul.pecu. & ff.de pœn. l. si quis aliquid.§. primo.alibi dicit lex, furca tollantur. d.l.si quis aliquid.§.j.alibi dicit, furca damnatur: vt ff.de re mili.in l. iij. §. is qui. Et ex prædictis potuerunt colligi casus, in quibus de iure quis furca suspendendus est: vt dicit do. Aluar.in præallega.§. si quis quinque solid. s.in j.col. paulò post princ. ibi, laqueo.*

c ¶ Bald.in c.j. *Voluit allegare in c. vno. & §. iniuria. in ij.col. in versi.* feudor

feudorum furtum, in prima quæstione ibidem posita.

d ¶Rebelles. *Quis dicatur rebellis, & ex quibus causis, quódve modis, vide domi. Barto. in apparatu suo, colum. xj. qui sunt rebelles. in l. quoniam nuper. in princip. in glos. in versicu. rebellis.*

e ¶Rebellare. *De hoc, vbi suprà proximè in præ. l. quoniam nuper. in glos. in verbo tenore. & in glos. in verbo, rebellando.*

f ¶Ipso iure. *Vt in præ. l. quoniam,*

SVMMARIVM.

1 *Dominus directus an possit agere ad commissum, ex contractu alienationis nulliter facto.*

2 *Pœna statuti non habet locum, si statuto ciuitatis caueatur, ne quis alienet rem, sine solutione gabellæ.*

QVAESTIO CCCCCXC.

1 QVidam vendidit † & tradidit rem emphyteuticariam, sine consensu domini directi, quæ venditio aliquo casu reperitur de iure nulla: an dominus directus poterit agere ad com-
a missum contra emptorem rei? credo quòd non [a], obstante nullitate talis venditionis, pro quo adduco in simili quod ponit & tenet Bar. in l. fi. §. sinautem sub conditione C. com. dele. vbi dicit,
2 † quòd si statuto ciuitatis caueatur, quòd si aliquis alienauerit rem, & non soluerit gabellã, perdat eam, & alienatio fuerit nul-
b la [b], quòd non habet locum pœna [c] statuti. Sed hoc verum dico,
c si pars à qua petitur commissum, hoc opponat, per ea quæ dixi suprà quæstio. ccxxj. Si contractus sit nullus an pœna possit peti tetigi in xxxj. consi. meorum, in primo dubio.

a ¶Credo quòd non. *Tu vide de hoc per istum consi. cxcij. incip. ex furti narratione. nume. 2. versicu. ad secundum quæsitum.*

b ¶Nulla. *Facit, quòd non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum: vt in regu. libro vj.*

c ¶Non habet locum pœna. *Tu vide de hoc, & an ex contractu nullo debeatur pœna, istum, consi. xxxj incip. in Iesu Christi nomine, amen. nume. 1. ad fin. versicu. imò vltrà dici posset.*

SVMMARIVM.

1 *Hæres, verbum, qualiter sumatur in testamentis, & in contractib. nu. 2.*

QVAESTIO CCCCCXCI.

1 VErbum, hęres, positum in testamento in substitutione † aliqua sumitur pro filio, vel alio ex proprio corpore descen-
a dente. l. ex facto. §. fin. [a] ff ad Treb. & talis appellatur legitimus postquam ex corpore descendit. l. j. ij. & iij. C. de suis & legi. hær. & ita etiam voluit glos. posita super rub. aliter sequeretur, quòd

alij aſcendentes vel collaterales vſq; ad ſeptem gradus, qui legitimi dicuntur. C. de legi. hære. per totum. & inſti. de legi. agna. ſucceſſione. ſubſtitutos excluderent. quod tamen non eſt dicendum, nec ita fuiſſe de mente teſtatoris, quæ in his debet præcipuè attendi. l. xj. §. item ſi quis. ff. de leg. iij. l. pen. ff. de lega. j. & l. cum virum. C. de fideic. Et pro hoc bene facit, quod ponit Spec. in titu. de teſta. §. in primis. verſi. fi. vbi dicit quòd nomen hæredis poſitum in vlti. voluntate in ſubſtitutio. non ſignificat alios,
2 quàm deſcendentes, licet in contractib. † [b] & legib. ſignificet di-
b rectò ſuccedentes in vniuerſum regulariter. l. fi. C. de hęre. inſti. & l. ſub diuerſis. §. j. ff. de condi. & demon. & l. quidam. §. his autem. ff. de eden. facit etiam quod ponit Bal. in c. j. de natu. ſucceſ. feud. vbi dicit, quòd verbum, hæres, non comprehendit patrem. Et ita vidi determinari in dicta curia parlamenti, & vide quæ ſcripſi ſuprà quæſtio. lix. & quæſtio. ccccl vij De hoc verbo, hæ-
c res [c], ſcripſi in notabili. meis, in §. appellatione hæredum &c.

a ¶ §. fina. *Adde ibi domi. Barto. qui aſſignat rationem. & domi. Bal. in l. j. in j. not. C. de condi. inſer.*

b ¶ In contractibus. *Hoc videtur procedere, niſi hincinde naſcatur obligat. quia tunc etiam intelligitur de filio hærede, vt ſentit domi. Barto. in prædi. §. fina. & apertè exprimit domi. Bal. in d. l. in verſi. conſidera.*

c ¶ De hoc verbo hæres. *Tu vide de materia hic tacta iſtum conſilium xxxvij. incip. addendo ad allegationes. nume. 1. verſicu. & videtur. ibi, & licet illa clauſula. & per totum conſilium.*

SVMMARIVM.

1 *Trebellianicæ prohibitio facta per patrem filio, reſpectu primi gradus, porrigatúrne ad omnes ſubſtitutiones ſubiunctas.*

QVAESTIO CCCCCXCII.

a VTrum prohibitio Trebellianicæ [a] † facta per patrem filio
1 reſpectu primi gradus, porrigatur ad omnes ſubſtitutio-
b nes ſubiunctas? videtur quòd ſic, [b] quia prohibitio indefinitè reſpectu primi gradus inſtitutorum facta, porrigitur ad omnes ſucceſſores. l. Lucius. in prin. à contrario ſenſu. & l. ſi plures. ff. de lega. iij. ita dicit Bar. in d. l. Lucius. Et cum in caſu iſto detractio Trebellia. fuerit in gradu indiffinitè facta, & in pręiudicium filiorum: cui magis hæreditas debetur, quàm ſubſtitutis extraneis. inſtitu. de hæredum quali. & differen. §. ſui ipſa etiam, & multo magis cenſetur facta reſpectu omnium ſubſtitutorum: quia clauſula in principio vel circa principium inſtitutionis adiecta. porrigitur ad omnia capitula ſubſequẽtia. l. iij. §. filius. & ibi

& ibi etiam hoc ponit Bar.ff.de lib.& posth.l.j.C.eo.ti.& maximè,quando nulla subest ratio,quare ita ad sequentia non debeat referri,vt in d.l.j.habetur. nec aliqua subest diuersitas vel repugnantia,si ad subsequentia capitula referatur.l.cohæredi.§.qui patrem.ff.de vulga.Ita dicit Bar.in l.talis scriptura.§.fina.ff.de leg.j.¶ Et de hac materia etiam scripsi s̃.q.cccccxlv.¶ Et de mate.Trebellianicę tetigi s̃.q.lj.¶ Sed quid de verbo,masculis,subiuncto in primo gradu substitutionis, an censeatur repetitum in sequentib.gradibus? vide quæ scripsi s̃.q.ccclxxxv. Sed quid de verbo masculis subiuncto in primo gradu substitutionis an censeatur esse repetitum in sequentibus vide quæ scripsi s̃.q. cccclxxxv.& in lxxxvij.consi.meorum.ibi ex alio capite &c.

a ¶ Prohibitio Trebellianicæ. *Tu vide de hoc quæsito,istum plenè consil.xcvj.incipien.casus sub nominibus.nume.5. versicu.ad quintum, ibi, quartam vero.*

b ¶ Videtur,quòd sic. *Facit,quia quod in institutione dicitur,in substitutione repetitum esse videtur: vt institu de vulga.& pupil. substi.in §. & si ex disparibus.Item facit,quod adiectæ portiones in institu.censentur repetitæ in fideicommisso vniuersali.l.quoties.ff.ad Trebel.*

SVMMARIVM.

1 *Testes si variè deponunt,vtri depositioni sit standum.*

2 *Testes an possint recipi in causa inquisitionali, ante lit.contesta.*

QVAESTIO CCCCXCIII.

1 Testis† in vno iudicio inter aliquos habito, deposuit medio iuramento vnum, & post in alio iudicio deposuit aliud, etiam suo medio iuramento, cui dicto est standum? dicendum

a videtur quòd primo[a],iuxta ea,quæ ponit Bar.in l.si postulauerit.§.penul.ff.de adult.quod ponit glo.in authen.de testi.§.illud tamen.colla.vij.nam publicatis testibus est verisimile quòd testis loqui potuerit cum parte producente, vel cum alio parti producenti amico seu affectionato, ipse præsumitur subornatus aliter deponendo in secunda sua depositione,quàm deposuerit in prima. Et ideò tanquam varianti non est credendum. Ita dicit glo.ordi.in c.super his.glo.j. extrà de pœn. Nec est secundę depositioni credendum:quia ipse in ea est periurus,deponendo contra illud quod primo suo medio iuramento deposuerat. & ita est infamis.l.Lucius.ff.de his qui not.infa.l. si quis maior. C.de transac.pro hoc,quòd periurus,à testimonio repellatur,tenet Specu.in titu.de teste.§.j.versi.item excipitur,quòd est infamis.ibi,vnde periuri non admittuntur &c.& versi.item qui est

 periu

periurus. Sed quod depositioni secundæ non sit standum, nec etiam primæ, hoc tenere videtur Specu. eo titu. de teste. §. j. vers. quid si testis secundò inductus &c. Attamen credo opinionem Barto. & glos. fore veram: videlicet quòd primæ stetur: & ita seruatur, vt dicit Barto. in d. l. si postulauerit. §. penulti. tamen de hoc vide quæ ponit Innocen. in c. præterea. extrà de testi. cogen. & Specu. in titu. de teste. §. j. versic. item quod testis obscurè &c. de hoc etiam tetigi suprà quæsti. ccccclvj. ¶ † Vtrum testes pos-
2 sint recipi in causa inquisitionali ante lit. contesta. Dic quòd sic, secundum Innocen. in c. veritatis. extrà de dolo & contuma. ¶ Si testes contradicant instrumento, cui potius sit standum, an testibus vel notario? vide quæ dixi suprà quæstio. cccccxl. & vide Abb. Panor. docto. nouissimum & docto. in cap. cum Ioan. heremi. extrà de fide instrumen.

a ¶ Quod primo. *idem tenet etiam domi. Odof. de Peru. in consi. incipiente, in Christi nomine, in præsenti puncto. Minor tamen fides adhibetur testi. vt tenet domi. Ioan. And. in c. præterea. in glo. in versic. incontinenti. extrà de testi. cogen. An autem testis vsque ad sententiam valeat errorem suum corrigere, est arbitrariũ ex circunstantijs, an sit admittendus, vel non: vt dicit do. Io. An. post Host. vbi suprà in glo. fi. & an testis poßit statim mutare? dic secundum Alex. in consi. lxx. in iiij. col. in j. vo.*

SVMMARIVM.

1 *Res ecclesiæ, quibus de causis poßint alienari.*
2 *Ecclesia an restituatur aduersus præscriptionem.*

QVAESTIO CCCCCXCIIII.

a Res ecclesiæ possunt alienari [a] † ob necessitatem, in authen.
1 hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. ecclesi. Item, ob pietatem: Item, ob redemptionem captiuorum, & alimoniam pauperum. l. sancimus. C. de sac. sanc. eccle. xij. q. ij. c. aurum. Item & ob commoditatem, vt si res sit sterilis. d. c. aurum. Item & ob vtilitatem, vt puta si meliora prospiciat: & tunc alienat episcopus cum consensu totius capituli vel maioris partis eiusdem. xij. q. ij. c. sine exceptione. & de his, quæ fiunt à præla. sine consensu suica c. super aliquo. in fi. De terrulis verò & vineolis exiguis, abbas vel episcopus potest alienare sine consensu suorum fratrum, si necessitas exposcat. vt xij. q. ij. c. terrulas. & maximè si consuetudo hoc suadeat. vt c. cæterum. extrà de don. Vbi autẽ necessitas non suaderet seu exposceret tunc tales terrulæ non possent alienari, sine consensu suorũ fratrum, seu capituli. vt d. c. terrulas. ar. à contrario sensu quod est fortissimum in iure. l. j. § j. ff. de offici.

eius

eius cui est man. iurisdictio. & abbas rem ecclesiæ suæ alienat cum consensu sui capituli, & sui Episcopi. xij. q. j. c. abbatibus. & xvij. q. iiij. c. in venditionibus. vbi autem fit alienatio in casibus nõ permissis, vel sine iuris solennitate, nõ valet alienatio ipso iure. c. nulli. & c. si quis presbyterorũ. extrà de rebus eccl. nõ alien. Et si fiat in casibus permissis, vel cum iuris solẽnitate, valet alienatio. Sed debet precium cõuerti in vtilitatem ecclesiæ, & illud probari, vt dicit Inn. in c. j. extrà deposi. Et si ecclesia lædatur, potest restitui, si læsio manifestè apparet. in c. j. extrà de in integr. restit. In datione in emphyteusim, si fiat, obseruetur forma data in auth. perpetua. C. de sacro san. eccl. & in corpore vnde sumitur. quæ auth. sumitur ex §. licentia. in authen. de alie. & emphy. col. ix. & vide quæ dixi circa hoc. s. q. cxlix. & vide plenè per Bar. in d. auth. perpetua. ¶ Sed quia s. proximè fit mẽtio de restitutione in integr. si ecclesia reperiatur læsa.
2 † Quæro, an ecclesia restituatur aduersus præscriptionẽ? Gul. videtur velle, ꝙ sic. alij contrà, ꝙ cõtra præscrip. de quibus in authẽ. quas actiones. C. de sac. san. eccl. nõ restituetur: per c. auditis. extrà de præsum. alij, ꝙ restituatur: sed restitutio debet peti intra quadriẽnium: & hoc tenebat Pau. de Leaza. in cle. j. de in integr. resti. Ita dicit Bart. in d. auth. quas actiones. ¶ Quærit gl. in d. auth. quas actiones. quid si ecclesia succedat priuato, an vtatur illa præscriptione, vide ibi plenè gl. Bar. & ibi sufficiat remissio. Ecclesia potest cum principe permutare. in authen. sed & permutare. C. de sacrosan. eccle.

a ¶ Alienari. *Vide domi. Azo. in sum. C. de sacrosan. ecc. in ij. col. in §. in remittendo. & d. Gofr. in sum. de rebus eccle. alie. vel non. in §. prohibentur.*

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus an finiatur, vsufructuario ingrediente monasterium.*

QVAESTIO CCCCCXCV.

1 SI vsufructuarius † ingrediatur monasterium, vtrum finiatur
a vsusfructus? [a] gl. dicit ꝙ non. in auth. idẽ est. C. de bo. quæ lib. & hoc est verũ, quando tali monasterio licet habere propriũ. instit. de acqui. per arro. §. j. hoc tenet expresse Inno. in c. in præsentia. extrà de proba. & Spec. in tit. de statu monach. ver. xlvij. Vbi verò tali monasterio nõ licet habere propriũ, tũc isto casu dicit etiã Spe. ꝙ nõ finitur. in titu. de statu monacho. ver. iij. quæritur. allegat ibi sua iura. Et potest esse ratio, quia tale legatum potius concernit alimenta, quàm aliud. & ideò tale monasteriũ dici potest capax ratione alimentorum. ita notauit Bar. in l. seruos. ff. de ali. facit l. metallum. in princ. ff. de his, quæ pro nõ scriptis ha. &

facit etiã quod ibidẽ per eũ notatur. Et ita vidi in hac curia parla. Delp. determinari. ¶ De hoc etiã tetigi. s̃. q. cccclxxvij. in fine.

a ¶ Finiatur vsusfructus. *Adde, si pater ingrediatur monasterium, an extinguatur vsusfructus eius in aduentitijs. d. Bald. post argumẽtationem ad partes videtur inclinare in partem negatiuam in versicu. excipitur. in ij. col. in versic. quaerit glo. nunquid si pater. C. de bo. quae libe.*

** Tu adde, quòd vsusfructus ingredientis monasterium finitur morte eius. vt tenet Bart. in repet. authen. ingressi. col. ix. versic. breuiter quaero. C. de sacrosan. eccle.*

SVMMARIVM.

1 *L. filio praeterito. ff. de iniusto, rupto & irri. testa. an locum habeat in filio praeterito à matre.*

QVAESTIO CCCCCXCVI.

1 IN reuisione † processus nobilis Claudij Alamandi, originaliter actoris, & nobilis Ioan. Alamãdi rei, super facto castri rupischinardi diffiniti, in d. curia parlam. de anno currente do. M. cccccxlj. & die ij. mensis Iulij, fuerunt factae conclusiones & decisiones infra proximè sequentes. Primò, ꝙ lex filio praeterito.[a] ff. de iniusto & irrito test. locum habet etiam in filio à matre praeterito: prout etiã ita tenet Petr. de Muri. & in d. l. filio praeterito. in sua repetitione, in q. quae incipit, xiij. & iiij. & c. & dixi s̃. quae. cccccxxvj. Et hoc dubiũ interuenit in dicto processu, propter testamentum Falconae vxoris Io. Alamandi, aui dicti Claudij, quae in suo testamento praeteriit filias suas, & instituit tantummodo filios suos masculos: videlicet Io. Abbatis & Michaëlem.

a ¶ Lex filio praeterito. *Vide omnino domi. Bar. materiã illius l. per quaestionem tripartitè collectam, plenius attinguentem. & adde ea, quae traduntur in authenti. ex causa. C. de lib. praete. vel exhaere. per dom. Odofre. Cyn. Bartol. Bald. & Salyc.*

SVMMARIVM.

1 *Filius praeteritus, an possit dicere testamẽtum nullum, vsq; ad xxx. ann.*

QVAESTIO CCCCCXCVII.

1 ITem, & secundò fuit in dicto processu cõclusum, † & decisum, quòd licet Barto. in d. l. filio praeterito. ff. de iniusto & irrito testamento. & l. ij. C. de posth. haere. instit. tenuerit, ꝙ in casu d. l. filio praeterito. quod filius praeteritus nõ possit dicere testamentum nullũ, post annũ: tamen fuit determinatum in d. processu, ꝙ imò vsque ad triginta annos[a] insequẽdo cõmunem opinionem Bal. Ang. de Perusio, Io. de Imo. Raph. Cuma. l. filius, qui in potestate. ff. de liber. & posth. quos sequit̃ d. Pe. de Besucio in d. l. filio

præterito.& Salyc.in d.l.ij. C.de posthu.hæredi.institu.& de hoc etiam tetigi s. quæst.ccccxxvj.¶Sed quanto tẽpore præscribatur ius agẽdi ad supplementũ legitimæ, vide suprà quæstio. lxxxij. Et iuri adeundi hæreditatem vide in xcvj. consil.meorum.

a ¶Xxx.annos. *Imò videtur, quòd duret perpetuò: quia ius dicendi nullum, non est actio, nec officium iudicis est, sed potius quædam materia facultatis, quæ etiam est iudicium, potest supplicari. vnde sufficit si præteritus coram testibus, dicat, volo testamentũ esse nullum. ea enim quæ sunt iure facultatis, & non reducuntur ad iudicium, de necessitate non videntur posse præscribi tempore aliquo: tamen prima opinio, quòd tollatur xxx. annis, magis placet do. Bal. in præ. l. filio præterito. ff. de iniusto, rup. & irrito testamento. in iiij. col. in versiculo quæro, si præteritus. Adde, quòd idem tenet Paulus de Castro in lege, suum. C. de iure deliberan. Et Alexand. in l. j. C. quando non peten. par.*

SVMMARIVM.

1 *Filia, quæ quittauit bona paterna, an in aliquo debeat institui in testamento patris, vt testamentum valeat.*

2 *Filij ex filia, ipsa viuente poterúntne dicere testamentum nullum.*

QVAESTIO CCCCCXCVIII.

ITem, quòd non est necesse, ꝙ pater instituat in suo testamen-
1 to filiam † quæ quittauit bona paterna cum iuramẽto ꝙ sit dote contenta, secundũ Pet. Ia. in ti. de cõdictione ex lege. omnimodo ex testamẽto cumulata, in q. quæ incipit, sed quid erit, si filius &c. quem sequitur do. Io. de Aramone, in l. pactũ quod dotali. C. de collatio. in sua repetitio. dicens idem de Aremo, ꝙ licet tale testamentum sit nullum iure ciuili, esto, ꝙ renuntiauerit bonis paternis, cum iuramẽto per plures rationes, quas ibidem allegat: tamen ex æquitate canonica & prætoria est, quantum ad hoc, confirmatum, vt filius non possit tale testamentum nullum dicere, exceptione iuramẽti exclusus. Hanc opinionem etiam sequitur domin. Ioan. Aguillionis quondam actu legens tempore meo in Montepessulano, in quodam suo consilio, incipiente. In dubiis extractis ex quæstion e superius &c. qui mouetur tali ratione: quia ipse filius, vel filia qui cum iuramento quittauit, co-
a gitur iuramentum seruare omnino. capitu. quamuis. de pact. [a] libro vj. ibi, omnino seruari debebit &c. ergo debet intelligi, quòd siue pater nihil reliquerit, nec in aliquo eam hæredem instituerit, quòd non impugnabit, nec anullabit testamentũ: quia qui omne dicit, nihil excludit: vt iuribus vulgatis. & generaliter dictũ, generaliter est intelligẽdum. l. j. §. & generaliter. ff. de leg.

leg. præstan. & sic sub illo iuramento censetur comprehensus
b omnis modus [b] per quem possit voluntatem patris impugnare. & sic, quod non possit dicere nullum, licet sibi nihil relinquatur. Et ita fuit cõclusum & determinatum in diffinitione dicti processus. hanc opinionem tenet etiam do. Ray. de Sabanaco, in d. l. pactum. in repetitione. & in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. test. vide etiam in xcvj. consil. meorum. ¶ De hac materia etiam
2 tetigi s. q. ccxcv. ¶ † Sed an filij ex filia [c] ipsa viuente poterunt di-
c cere tale testamẽtum nullũ? do. Ray. de Sabanaco in sua repetit. d. l. pactum. dicit quòd non: quia nõ potest operari edictum successorium obstante iuramento matris, pro quo inducit. l. filio. ff. de iniusto & irrito testamento. & l. iij. §. si quis ex libe. cum ibi no. ff. de contratab. & quod not in §. eadẽ. instit. de hære. quæ ab intest. deferuntur. hanc opinionẽ etiam tenet vbi suprà Pe. Iac. in §. sed nunquid filius. vide super hac quæstione Bal. in l. fi. C. de pactis. Sed quid si viuente patre filia, quæ quittauit, decedat, an nepos ex tali filia poterit dicere testamẽtum nullum, in quo nihil est sibi relictum? vide Bald. in l. fin. C. de pact. & Bar. in l. quæ superstitis. ff. de acquir. hære.

a ¶ De iureiur. *Quantum ad intellectum illius c. quãuis. vide omnino do. Salyc. in l. pactũ, quod dotali. in ver. quæro modo, & versi. seq. C. de pact.*

b ¶ Omnis modus. *Facit, cum quid prohibetur, omnia prohibentur, quæ sequuntur ex illo: vt c. nam concupiscentiam. de constit. Item, cùm quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti. vt in c. eum quid. de regul. iur. libro sexto.*

c ¶ Filij ex filia. *Ad materiam de multis quæstionibus facientibus, vide do. Bar. in l. qui superstitis. in versi: quæro, secundum prædicta ff. de acqui. hære. vbi sentire videtur, quòd renuntiatio filiæ de successione paterna, non nocet filijs: nisi quando succedunt in locũ matris. vide tamen, quo ad hoc quod pulchrè dicit domi. Salyce. in l. pactum quod dotali. C. de pact. in vltima quæstione.*

SVMMARIVM.

1 *Filia, quæ quittauit bona paterna, an faciat partem, licet non admittatur ad partem.*

2 *Et an ea poterit succedere, si in aliquo instituatur. nu. 2.*

QVAESTIO CCCCCXCIX.

1 Item, etiam in dicto processu fuit cõclusum, † quod licet filia quæ quittauit mediante dote cũ iuramento bona paterna, non admittatur ad partem: ipsa tamen filia facit partem: quæ pars cedit lucro hæredis patris, cui est facta quittatio, secũdum etiã Pe. Iac. in tit

in tit.de cōdictione ex l.omnimodo ex testamēto.cumulat.in q. quæ incipit,sed quid erit si filius &c. Et de hoc tetigi s.q.ccxcv. & plenius in tractatu meo, de detractio.feud. per Herod. in decima quæstio. ¶Sed quid de filio emācipato,an cōputetur in numero liberorū? dicit ibidem Pe.Ia.ꝙ non idem de deportato,vel exhæredato iusta de causa, & probata, vel de fratre minore existente.
2 ¶†Sed si talis filia, quæ quittauit bona paterna, instituatur
a vel substituatur per patrem,nunquid poterit succedere[a] non
b obstante quittantia cū iuramēto? dic ꝙ sic.[b] vt in c.j.extrà de renuntiatione & facit quod ibi not.per Inno.& Ioan.And. hoc tenet Bart.in l.j.§.& post.ff. de no.oper.nuntia.& do. Io.de Are.in l.pactum.C.de colla. vide in xcvj.consil.meorum.

a ¶Poterit succedere. *Vide do.Saly.in præalle.l.pactum, quod dotali. C. de pact.in ij.col.in versi.quæro modo.& in versi.aut paciscitur.*

b ¶Quòd sic. *Tu vide omnino istum, consi.xcvj.incip.casus sub nominibus falsis.nu.5.versi.ad quintum. ibi, tamen quia dicta Sempronia.*

SVMMARIVM.

1 *Filij masculi an censeantur inuitati ad bona testatoris ex dispositione testamentaria, per verba hæc: Si sine hærede masculo,&c.*

QVAESTIO CCCCCC.

1 ITem.circa testamentū domini†Aymarij Alamā.proaui d.nobi.Claud.Ala. fuit decisum,ꝙ dictus Claudius pronepos d.do. Ayma.nō censetur inuitatus,ex ipso testamēto do. Aymarij,per illa verba:si sine hærede vel hæredibus masculo,vel masculis,de suo ꝓprio corpore procreatis &c.licet inter dn̄os parla. opinando ego in mediū adduxerim iura & ratiōes in contrariū:de quibus plenè tetigi s.quæ.clxxxiiij.quia maior pars dominorū, qui in reuisione processus interfuerunt,concluserūt ꝙ per illud verbū,masculis.nō potest coniecturari mēs testatoris. ꝙ voluerit filios suos admitti ex testamēto ad bona sua : sed ꝙ illa verba ma-
a gis operantur conditionē,quàm dispositionem testamētariam[a] iuxta cōmunem opinionem,de qua in l.Lucius.la ij.ff. de hære. insti.Et de qua cōmuni opinione dictæ l. Lucius.etiā plenè tetigi.s.q.xxxix. licet dicti dn̄i tunc cōcluserunt,ꝙ per illa verba, si sine hærede vel hæredibus &c.intelligātur filij.iuxta l.ex facto. §.fi.ff. ad Treb. ¶De hac q.vide quę dixi s q.ccxcix. & cccccxcj.

a ¶Quam dispositionem testa. *Adde do.Bal.in l.Lucius Titius. ij.in versi.quærit glo.ff.de hære instit.*

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissario an competat rei vendicatio pro rebus alienatis ante*

restit

restitutionem fideicommißi.

QVAESTIO CCCCCCI.

ITem etiam fuit conclusum in dicta causa, quòd fideicommis-
1 sarius viuersalis pro rebus† alienatis potest agere rei vendi-
catione, contra tertium possessorem, etiam non facta sibi restitu-
a tione fideicommissi, re, vel verbo.[a] secundum Bart. in l. fin. §.
b sinautem [b] sub conditione. in fi. C. communia de leg. & in l. Mar-
cellus. §. res, quæ. in fine. ff. ac Trebel. Idem tenet glo. in l. penult.
C. ad Trebel. & propterea competebat rei vendicatio dicto no-
bili Claudio per eum in suo libello intentata ad causam dicti
castri Rupischinardi.

a ¶Re vel verbo. *Vide dom. Saly. in l. si duobus. §. sinautem. in iij. oppo. C. communia de lega.*

b ¶§. sin autem. *Vide plenius per Pau. de Cast. in d. l. vlt. §. Sed quia nostra vbi dilucidius tractat hanc quæstionem.*

SVMMARIVM.

1 *Donator omnium bonorum medietatis, an poßit vnam rem insolidum alienare inuito donatario.*

QVAESTIO CCCCCCII.

1 ITem, in dicta causa fuit etiam determinatum, quod donator† me-
dietatis omnium bonorum suorum, qualis fuit dictus nobilis
Ioann. Alamandi auus dicti claudij, potuit vnam rem insolidum
alienare, & dominium totius rei in alienum transferre. Et quòd
donator liberetur tantundem de alia medietate bonorum dona-
a tario, expediendo, per l. si quis argentum [a] C. de donat. facit l. nō
amplius. §. cum bonorum. & ibi doct. ff. de lega. j. & istud est spe-
ciale in donatione fauore donantis. quod secus esset in contra-
ctu venditionis, & similibus &c.

a ¶L. si quis argentum. *Puta in principio. & ratio est, ne donatio sit cum preiudicio donatoris. secundum domi. Cyn. in præ. l. si quis argentum.*

SVMMARIVM.

1 *Poßeßio naturalis an transferatur, si fiat contractus infra rem propriam.*

QVAESTIO CCCCCCIII.

ET dictis decisionibus sicut præmittitur factis præmissis.
1 Quæro† an valuerit secunda donatio secundo loco hic per
d. Ioann. auum facta dicto Ioan. Alaman. reo. de di. castro. Vide-
tur quòd non: cum Alber. pater dom. Claudij actoris primò ha-
buerit realem poss. d. castri. antequam ipse Ioan. reus secundus do
natarius: quia donatio primo facta domi. Alber. reperitur fuisse
facta intra ipsum castrum ipso Albe. donatario præsente, iuxta
§. vend

§.venditæ.institu. de rer.diui. & not.per Bart. in l. quædam mulier.ff.de rei vendi.facit l.clauibus.ff.de contrah.empt. & vendi. & l.quod meo.§.per vendit.ff.de acquir.poss.iũcta l.quoties duobus.C.de rei vend.Sed quia d.donator medietatem d.suorũ bon. potuit vnam rem insolidum posteà alienare,vt dixi suprà,in prę ced.quæst.fuit determinatum donationem secundo loco d.Ioan. reo de d.castro factam valuisse.¶Sed posset contra hoc dixi,quomodo potest sortiri effectum secunda donatio, cum in primum donatarium fuisset trãslatum dominium,quod non potuit donator auferre à primo donatario:quia quod nostrum est, sine facto nostro non potest à nobis tolli. regula iuris. Sed ad hoc respondetur,ꝙ vbi omnia bona fuissent donata,vel vna res insolidum, tunc procederet istud argumentum per d.l.quoties duobus. Sed vbi donatur medietas bonorum, etiam si ex tali donatione trãsferatur dominium, talis donator nihilominus potest vnam rem insolidum posteà alienare: vt probatur in d. l. non amplius. §.
a çum bonorum[a] ff.de leg.j.

a ¶§.cum bonorum.*Iunge illam l. si quis argentum.*

SVMMARIVM.

1 *Legata an debeantur hæreditate non adita.*

QVAESTIO CCCCCCIIII.

1 SEd si dictum castrum non deberetur † d. Ioanni reo vigore dictæ secundæ donationis, an saltem sibi debeatur vigore legati de eo sibi reo in testamento d. Ioannis aui d. Claudij facti? Credo ꝙ non: cum ipse Claudius minor,& læsus, fuit restitutus
a in integrum aduersus aditionem[a] hæreditatis d. Ioan. aui: quia ex testamento ex quo non aditur hęreditas non debentur legata. l.eam,quam.C.de fideicommissis.cum multis si.nisi essent lega-
b ta ad pias causas[b] facta: vt voluit Bar.in l.j.C.de sacrosanct.eccles. Nec apparet quòd Ioannes reus eidem Claudio vulgariter substitutus d.hæreditatem adiuerit.

a ¶Aduersus aditionem. *Adde do.Alex.j.parte consil.xx.in j.& ij.col.*

b ¶Pias causas. *Adde Spec.in tit.de instru.edit.§.nunc aliqua. ver. sed pone.& do.Salyc.in l.j.in q.xiij.& ibi applicatur fisco.C.de sacrosanct. eccle.& omnino do.Bal.in l.qui filio.§.seruus.ff.de hæredi institu.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex debeatne arbitrari,quòd in re mala fide possessa,alienata,detrahatur Trebellianica inuito fideicommissario,vide & numero 2.*

QVAESTIO CCCCCCV.

SEd an debeat d. castrum Rupischinardi imputari in quartam

Trebell

1 Trebellianicam d. reo pertinentem ex persona d.Ioan. aui ipsius Claudij, vigore testamenti d. nobilis Alberti Alamandi, inuito d. Claudio fideicom. credo quòd non causis subscriptis. Primò, nam d.Ioan.auus d. Claudij, mala mente seu mala fide voluit d. castrum in d.reum alienare. Quod pater triplici consideratione. Prima consideratio, quia sciebat ipse Ioan.auus, quòd primò fecerat donationem Alberto patri d. Claudij actoris, in qua comprehendebatur d.castrum. Secunda consideratio, quia ex insolitis præsumitur fraus: vt no. per doct. in l. quæ sub conditione. ff. de condi.indc.& Bal.in feudis. in titu. de feudo dato in vicem legis commissoriæ, in c j.in q.quæ incipit, pone fœnerator. Sed non est solitum primò legare, & eadem posteà donare, quod tamen fecit d. Ioan. auus. Igitur &c. Tertia consideratio, quia ipse Ioannes auus d.Claudij,& heres d.nobilis Alberti Alamandi, sciuisse præsumitur testamentum ipsius Alberti: cum non sit de extraneis, iuxta notata per Bar. in l.qui Romæ.§.duos fratres. ff. de verborum obl.in quo quidem testamento Alberti d.Claudius actor est
2 substitutus † Sed doct. pro constanti habent & tenent, quòd vbi hęres mala fide alienauerit, alienata non computãtur in quartam Trebellianicam inuito fideicommissario, etiam de æquitate.ita dicit Bart.in l.Marcellus.§.res quæ.ff.ad Treb. Bal. & Salic. in l. filium quem habentem.C.familiæ ercifcundæ. Nec debet iudex ex æquitate iudiciaria deseruienti iudicio diuisorio arbitrari, quòd in re mala fide alienata computetur hæredi Trebellianica, vt expræssè dicit Bald.in d.l.filium quem habentem.ibi, quia iu-
a dex[a] debet arbitrari, quòd in re non malitiosè alienata computetur legitima,& Trebellianica. Vult ergo, quòd si malitiosè sit alienata, quòd iudex non debet arbitrari, quòd ibi fiat imputatio legitimæ & Trebellianicæ &c.

a ¶Ibi, quia iudex.&c. *Ita ponit formaliter d.Bal.vbi suprà in ix. col.in versi.vlterius quæritur. ibi,& hoc verum, si filius maliciosè non alienauit &c.*

SVMMARIVM.

1 *Filius non potest de æquitate sibi eligere legitimam & Trebellianicam in vna re inter viuos testando.*

QVAESTIO CCCCCCVI.

1 ET corroborãtur proximè dicta † quia licet filius rogatus possit de æquitate sibi eligere legitimam & Trebellianicam
a in vna re,[a] inter viuos, alienando bona fide, & non in fraudem fideicommissarij, non tamen sic posset facere testando. ita dicit Bald

Bald.d.l.filium: quem habentem.ibi sed vlterius quæritur, nunquid sicut filius de æquitate &c. & rationem diuersitatis ibi ponit Bald.subiungens ibidem Bal. verba sequẽtia. Sequitur ergo ꝙ legatarius ipsius filij nõ habebit totam rem legatam: sed eam tantũmodo partem quæ irreuocabiliter contingebat filium, pro sua legitima & Trebellianica posse alienare &c. Allegat.c.Raynal.extrà de test. Et sic ex hoc alio capite, dicto legato, sic (vt præmittitur) facto se iuuare non potest d. Ioan.reus, respectu donationis Trebellianicæ eidem Ioanni competentis in hæreditate dicti Alberti Alamandi &c.

a ¶In vna re. *Vide dom. Salyc. in allegat. l. filium quem. in v. col. in ver. reprobatis igitur. ibi, quia ex his intro, &c.*

SVMMARIVM.

1 *Trebellianica an possit detrahi in vna re, inuito fideicommissario.*

QVAESTIO CCCCCCVII.

TErtio, quia & si in dicto castro Rupischinardi alienato, de-
1 beret quarta † Trebellianica imputari, non deberet tamen
a imputari insolidum in ipso castro, cùm in vna re [a] non possit detrahi inuito fideicommissario. Hanc opinionem tenet gl. in d.l. filium quem habentem. idem not. in l. si peculium. ff. de pecu. leg. & in d.l. Marcellus. §. res quæ. in fine glo. magnæ. ff. ad Trebel. & hanc opinionem sequitur Richardus Malumbra. Pet. Cyn. Ia. de Ra. & communiter doct. Et ideò Salyc. in d. l. filium quẽ habentem. in vij. col. subiungit dicens: Ego sequor hanc communem opinionem. Et pro hac parte facit l. ij. C. ad l. Fal. quæ licet loquatur in Falcidia: non tamen est diuersa ratio, quare magis detrahatur Falcidia de singulis rebus, quàm Trebellianica. vt dicit Bart. in d. l. filium quem habentem. in ij. col. ibi, venio ad secundam glo. &c. Et ita ibi dicit Bal. licet Iac. de But. voluerit dicere cõtrarium: cuius opinio à doct. in hoc reprobatur communiter, vt dicunt Bald. & Salyc. in d.l. filium quem habentem.

a ¶In vna re. *Adde do. Bal. vbi s. in prædict. verb. vlterius quæritur. ibi nam licet, vbi fideicommissum esset purum vel iam purificatum.*

¶*Tu adde dom. Ias. l. Marcellus. §. res, quæ hic allega. in fi. commenti sui.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex in quali re detrahendam Trebellianicam arbitrari debeat.*

QVAESTIO CCCCCCVIII.

1 QVarto quia posito † ꝙ dictus Ioan. Alamandi auus, dictum castrum bona fide alienasset, prout non videtur fecisse, per ea quæ dixi s. quæst. ccccccv. Iudex tamen non debet arbitrari,

quòd eius Trebellianica imputaretur in dicto castro meliori, & magis precioso membro totius dictæ hæreditatis : sed in mediocri. [a] vt dicit Bald. in l.filium quem habentem. in quæ-
a stione, quæro filius rogatus à patre &c. & in dicta l. ij. C. ad l. Falcid. pro quo adduco. l. si quis argentum, in princ. C. de donatio. Ibidem etiam dicit Ludouic. de Roma.in dicta l.Marcellus.§.res quæ.ff. ad Trebellianum. Ex quibus videtur mihi debuisse adiudicari in dicto castro Rupischinardi dicto Claudio medietas ipsius castri, & vltrà quarta pars vnius vnciæ super alia medietate ipsius castri, pro sex vnciis, & quarto alterius vnciæ dicto Claudio pertinentibus de octo vnciis, quæ ad dictum Ioannem eius auum peruenerant de bonis dicti domini Aymari eius proaui, tam virtute dictæ donationis factæ in contractu matrimonij, quàm ex testamento Alberti eius patrui magni. Et si dicatur, quòd dictus Claudius actor tenet in loco Vigiliæ alia bona dictæ hæreditatis, in quibus dictus Ioannes, reus deberet detrahere quartam Trebellianicam. & propterea in illis deberet fieri compensatio cum portionibus competentibus ipsi Claudio in dicto castro: istud non credo fiendum. Primò, quia aliud pro alio inuito creditore solui non potest. l. Paulus respondet. ff. de solution. cum si. Secundò, quia ipse reus non petit talem compensationem fieri. Ideò super hoc non debet iudex eius officium impartiri : vt tenet gloss. in l. si constat. C. de compensat. Tertiò, quia Claudius actor se paratum offert in suo libello expedire de bonis Visiliæ ea, ad quæ tenebitur dicto reo. ¶ Sed his non obstantibus dicta curia parlamenti fecit effectualiter dictam compensationem in diffinitione dictæ causæ: licet expresse in sententia non dicatur, & declarauit, quòd dictus Io. Alamandi reus non teneatur expedire dicto Claudio Alamandi actori dictum castrum. & credo quòd malè : quia dicto Claudio pertinent in dicto castro sex vnciæ, & quartum alterius vnciæ: vt suprà dixi. Et si dicatur, quòd ipse Ioan. auus donator potuit de vna re donata insolidum alibi disponere, vt suprà, dixi, quæst. ccccccciij. Adhuc tamen remanet grauatus ipse Claudius ex dicta sententia: cum saltem debuerit ipsa curia parlamenti eidem Claudio adiudicare super ipso castro vnam vnciam, & quartam alterius vnciæ eidem Claudio debitas ex testamento dicti Alberti eius patrui magni : nec debuit arbitrari dicta curia : quòd ipse Ioan. reus iura sua perciperet insolidum super dicto castro, attento quòd mala fide fuerat per d. Io. auum

auum dicti Claudij.alienatum,vt dixi suprà q.cccccv.Considerato, quòd dictum castrum inter ipsos diuidi poterat, & cuilibet sua portio adiudicari : tam super dicto castro,quàm alibi in aliis bonis Visiliæ existent. pro quo facit text. in d. l. non amplius.§. cum bonorum.ff. de legat.j. circa finem,&c.

a ¶Mediocri. *Adde d.Salyc.in præ.l. filium quem.in vj.col.ibi,dixit tamen Iac. de Ra.*

SVMMARIVM.

1 *Legatarius an poßit accipere possessionem propria authoritate.*

QVAESTIO CCCCCCIX.

a ITem,etiam[a] in discursu visitationis †& relationis dicti pro-
1 cessus fuit conclusum,quòd legatarius potest propria authoritate accipere possessionem rei sibi legatæ,si testator ita voluit,&
b licentiam[b] legatario contulerit,per l.Titia cum testamento.§.j. & ff.de leg.ij.& ibi tenet Bart.in l.creditoris.C.de pig.in sua repetitione.Et hoc verum,si testator res legatas tempore suæ mortis possidebat. Sed non,si per alium possiderentur.l.quamuis.§. j.ff.de acquir. poss. & faciunt quæ ponit in l. quod meo. ibi , sed iuxta prædicta quæro,&c.ff.de acquir.posses.

a ¶Item etiam. *Tu vide de materia de qua in hac q.per istum,consi.cxv. incip. do.Ioan.num.3. versi. sed subest.*

b ¶Licentiam. *Adde d.Bar.in l.legitimes.in prin.ff.de legi. tuto.& in l.nemo potest.ff.de legat.j.& in l.iij.C.de pig.& d.Alex.in l.extraneũ. in v.col.in ver.tamen.Paul.de Cast.C.de hæred inst. Et not.quòd legatarius occupans propria autho. legata in casibus,in quibus non potest,de iure,tenetur illud restituere per interdictum,quorum legatorum.non obstante exceptione,quòd incontinenti hæres restituturus sit:quando scilicet hæres ipse vult vti Falcidia, non aliàs.d.Bart. & glo.in l.j.in princ.ff.quo. leg.& glo.in l. bona.C.eod.tit.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio causa mortis, an debeat insinuari.*
2 *Insinuatio an requiratur in donatione mutua.*

QVAESTIO CCCCCCX.

ITem,etiam in dicta causa fuit determinatum , quòd in dona-
1 tione causa mortis,licet excedat summam †quingentorum au
a reorum,non requiritur insinuatio[a]:quia licet olim ad instar donationis inter viuos erat generaliter insinuanda,vt l.donatio.C. de donat.hodie tamen si quinq; testibus fuerit vallata, non requiritur insinuatio,vt est hodie expressum in l.fin.C.de donat. causa mortis,& no.in l.si quis pro redẽptione.C.de dona. & tenet Spec.

 in tit

2 in tit. de instrum.edi.§.porro. ¶An †in donatione mutua requiratur insinuatio? vide quę dixi in notabilibus meis in §.Angelus. ¶De materia insinuationis, vide quæ plenè dixi s.q.cccxxv.

a ¶Non requiritur insinuatio. *Et hoc est verum quantumcunque sit donatio.quod no.d.Cy.in l.cum de mortis causa.C.de don.caus.mort.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei subiacentis restitutioni, vtrum sit ipso iure nulla, etiam pendente conditione. Limit.num.2. & 3.in quatuor casibus.*

4 *Testator si prohibuerit alienationem, an res subiacentes restitutioni in casibus exceptis in auth.res quæ.poterunt alienari.*

QVAESTIO CCCCCCXI.

a VTrum alienatio[a] rei subiacentis restitutioni, sit ipso †iure
1 nulla,[b] etiam pendente conditione? glo.in l.fi.§.sinautem
b sub conditione. C. communia de leg.tenet quòd non valet: imò est nulla etiam medio tempore, per auth.res quæ. per quam corrigitur in hoc dictus §.sinautem.vt ibi tenet glo.Sed glo.in duobus aliis locis tenet contrarium, quòd imò valeat medio tempore alienatio: vt l.cum pater.§.libertis.ff. de leg.ij. Et in corpore vnde sumitur.d.authen.res quæ.circa principium.in glo.quę incipit,quòd verbum alienationis,&c.quas duas gl. approbāt doc. videlicet Cy.Pet.& Bar.in d.§.sinautem.& iteratò Cy.in authen. res quæ. Sed adueniente conditione restitutionis fiendæ fingitur
c nulla[c] talis alienatio,& pro non facta habetur:vt possit vendicari, per d.§. sinautem sub conditione. quem §.sic summat Bartol.
2 Nisi †in duobus casibus:videlicet dotis & donationis propter nu
d ptias,[d] in quibus valet alienatio irreuocabiliter:vt in d.authen. res quæ.quæ authen.in hoc venit addenda ad l.codicis. vt ibi dicit Cy.in cæteris autem casibus res subiacentes restitutioni, non
e possunt irreuocabiliter alienari. Etiam pro alimentis[e] filij rogati, vt dicit glo. in d.auth. res quæ.licet Bart. ibi voluerit contrarium, quòd filius hæres rogatus possit alienare irreuocabili-
f ter[f] pro alimentis, si non habet vnde aliàs possint viuere. Item
3 dicit ibi Bart.pro redemptione filij capti à latronibus.†Et sic reperiuntur quatuor casus, in quibus potest alienari irreuocabiliter res subiacens restitutioni, videlicet in causam dotis,& donationis propter nuptias,alimentorum, & redemptionis filij. Sed quòd hęres rogatus possit irreuocabiliter alienare pro legitima & Trebellianica suis,non reperitur iure cautum,& ita in diffinitione dictæ causæ castri rupischinardi fuit inter nos in relatione processus conclusum. Sed quid si alienatio rei subiacentis restitutioni

tutioni, fiat ab ignorãte, an debeat retractari? de hoc tetigi in no. meis, in §. alienatio rei, &c. & ibi vide. & in d. auth. res quæ, &c.
4 Sed quid si testator † prohibuerit alienationem, an res subiacentes restitutioni, in casibus exceptatis in d. auth. res quæ. poterunt alienari? Dic quòd non: quia illa prohibitio testatoris comprehendit casus exceptos vt dicit Bal. in feud. in tit. qualiter feudum poterat olim alienari in §. donare autem. Et vide de hoc in singularib. meis. §. nota. de materia. d. auth. res quæ. vide in iisdem singul. meis. & in cxl. consi. meorum.

a ¶ Vtrum alienatio. *Hanc quæst. bene explicat Paul. de Cast. in l. fin. §. sed quia nostra. C. commu. deleg.*

b ¶ Ipso iure nulla. *Tu vide de hoc plenè per istum, consi. cxl. incip. consi. pro nobili Aymone. num. 6. versi. ad sextum.*

c ¶ Fingitur nulla. *Et ita esse sentit domi. Bald. in prall. l. fin. in §. sed quia nostra.*

d ¶ Dotis & donationis propter nuptias. *Tu vide de hoc istum, consi. cxij. incip. pacta ligant homines. nu. 1. versi. nec obstant. ibi, sicut etiam.*

e ¶ Alimentis. *Adde do. Saly. in d. auth. res quæ. in ij. col. in versic. quæro an pro sumptibus. C. communia de lega.*

f ¶ Irreuocabiliter. *Hoc tamen intellige, si hoc fiat pro modo facultatum & honestatis personarum: & non in fraudem illorum quibus restitutio fieri debet, secundum do. Ant. in authen. de resti. & ea quæ parit in xj. mense. in princ. in glo. ibi, quæ incipit.*

SVMMARIVM.

1 *Nepos ex filia, an excludat substitutum. Et quid nepote nato ex filia post mortem hæredis. nume. 1.*

QVAESTIO CCCCCXII.

PRo latiori declaratione materiæ, de qua tetigi suprà q. cxxxiij. Quæro testator in suo testamento adiecit talia verba: si filius vel filia mea sine liberis masculis decesserit, Titium substituo, &c. Contigit quòd filius vel filia decedit relictis liberis masculis natis, & procreatis ex filia sua, nunquid eripiat fideicom-
a missum? credo quòd sic.[a] per l. iubemus. §. pen. C. ad Trebel. l. cognoscere. §. liberorum. & l. liberorum. circa fi. ff. de verb. sig. & l. j. C. de cond. inser. & l. fi. ff. de pollicitatio. Nec est curandũ, vtrum talis nepos vel neptis ex filia, sit hæres institutus, vel ne. l. filiusfamiliàs. §. cum quis. ff. de leg. j. Nec etiam est curandum, vtrum masculus vel fœmella: vt dictis iuribus alleg. Nec etiã est curandum, vtrũ filia, ex qua nepos vel neptis natus existat, superuiuat: vt bene probat d. l. iubemus. in §. pe. & l. cum acutissimi. C. de fi-

deic.& l.cum auus.ff.de condi. & demon. iuncta l. in conditionibus.ff.eo.ti.Sed aduerte, quia præmissa sunt vera, si ex coniectu-rata mẽte testatoris apparet, ꝙ testator voluerit successionẽ suã præseruare illis de agnatione sua. quo casu filius ex filia, non excluderet substitutionẽ:vt dixi in d.q.cxxxiij.De hac materia etiã tetigi plenè suprà q. ccclij. Sed iuxta hoc quæro,an posthumus conceptus post mortẽ aui,si de successione eius agatur,vel alicuius collateralis,admittatur ad successionem:verbi gratia,Titius decedit relicto vno nepote ex filio defuncto,post cuius mortẽ sibi nascitur vnus nepos ex filia, verũ ipse admittetur ad hæreditatẽ? Dic,quòd si cõceptus & natus fuerit post mortẽ aui,videtur quòd
b non debeat admitti,[b] vt in l.j.§.si quis proximior.[c] ff.vnde cog.
c & l.Titius.ff.de suis & leg.hæ.¶†Iuxta hoc quæro,quid si testator
2 substituat filio suo hæredi liberos masculos, quos filia sua haberet tẽpore mortis dicti eius hæredis:Vtrum liberi ex filia posteà nati admittãtur ad bona dicti testatoris? videtur ꝙ nõ,per dicta iura. Sed si simpliciter locutus fuisset testator de liberis masculis,tũc isto casu huiusmodi decisio nõ procederet:quia tales liberi quandocunq; nati vel cõcepti forent,ipsi ex volũtate testatoris essent inuitati ad successionẽ, postquam de ipsis fecit mẽtionem: sicut hoc clarè probat l.Lucius.la ij.ff.de hære.inst.iuncta l.cum acutissimi.C.de fideic.Ipse enim tot & tãtas substitutiões faciendo,cogitauit de liberis qui per centum annos post eius decessum essent nascituri,quæ voluntas debet attendi.l.fideicom.§. item si quis.ff.de leg.iij.& l.cum virũ.C. de fideic.non obst. ad hoc dicta iura,videlicet l.j.§.si quis proximior.ff. vnde cognat.& l. Titius. ff.de suis leg.hære.quia loquuntur in hęreditate,quæ defertur ex l.xij.tab.quæ non admittit,nisi natos vel cõceptos tẽpore mortis. Ideo dicit tex.in d.l.Titius.quia lex xij.tabu.eum vocat ad hæreditatem,qui moriente eo,de cuius bonis queritur,in rerũ natura fuerit & continuatur legi proximis sequent. hîc verò agitur de hęreditate,quam testator ad quoscunque liberos quandocunque nascituros voluit deuenire, quod potuit facere. in authent. de nupt. §. disponat. collat. iiij. Ita voluit dicere Bartol. in d.l. Lucius. in contrarium allegat. ¶De hac materia, etiam tetigi suprà quæst. cccccxj.

a ¶Quòd sic. *Adde do.Bald.in l.j.in j.colum. in versic.quæro, an dicatur.C.de condit. inser.*

b ¶Non debeat admitti. *Vide omnino d.Ioan.Fab.in §.cum autem queritur.in versi.sed cur saltem.insti.de her.quæ ab intest.deferuntur.*

¶§.si

c ¶§.si quis proximior. *Adde quod do. Bart. dicit in §. interdum. in l. j. ff. de suis & legi.*

SVMMARIVM.

1 *Pater an poßit per fideicommissum in dote filiæ substituere.*

QVAESTIO CCCCCXIII.

1 AN pater possit † filiæ substituere per fideicommissum in do-
a te? [a] videtur quòd non, argumento l. à filia. in princi. ff. ad Trebellian. & in l. mulier. §. cùm proponeretur. eod. tit. arg. contra. ff. de legat. ij. l. sequens quæstio. sed illud præcipitur ex morte tantummodo, quantum ad acquisitionem dominij. Item contra in l. Lucius Titius. §. filiam suam. ff. ad Trebell. vbi loquitur de substitutione fideicommissaria. Dicendum est ergo secũdum
b Dy. quòd aut substituitur vulgariter [b] in dote, [c] aut per fideicom-
c missum. si vulgariter, substitutio tenet, cum sit in potestate filiæ adire vel non. Si autem per fideicommissum, tunc in eo, quod est vltra debitum bonorum subsidium, tenet, vt d. l. Lucius Titius. §. filiam. in eo verò, quod est infra, non tenet, cum grauamen non recipiat, vt bonorum subsidium, vt C. de inoffic. testa. l. quoniam in prioribus. & ita iudicatur in hac curia parlamẽti. & super hoc vide Cyn. C. de iure dot. in l. cum patrem. in fi. facit ff. ad l. falcid. l. pater filiam. & ibi no. in gl. super verbo, inueniretur. & not. hæc quæstio. C. de inoffi. test. in l. quoniam nouella. loquuntur tamen illæ duæ gl. in institutione. ¶De hac materia etiã vide s. q. ccccc-xxij. & vide Bar. in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebel. & in. xcviij. consil. meo. circa ij. dubium. ¶Sed an filia possit in dote hæres institui? vide Spec. in tit. de instru. edi. in §. vt autem cautè præmissas, &c. in ver. Si super for. præce. &c. Adde quæ dixi in lxiij. consil. meo. in iij. dubio. & xcviij. in j. dubio.

a ¶In dote. *Vide do. Cy. in l. vnica. in §. videamus. in vlt. q. C. de rei vxor. ac. & d. Bar. in l. Lucius Titius. §. maritus. ff. ad Trebell. & omnino do. Salyc. in l. quoniam nouella. in ij. col. in. ij. q. ibi, mihi videtur. C. de inofficio. test.*

b ¶Vulgariter. *Vide d. Sal. in præd. l. quoniam nouella. in versic. quæro, an in dote.*

c ¶In dote. *An poßit filia in dote institui: vide istum, consi. lxiij. incip. circa contractum. nume. 4. versicu. nec ob si dicatur. & eundem versic. xcvij. in primo dubio. Et an poßit ei in dote substitui. consil. xcviij. inc. ex duabus. de vtroque in primo & secundo dubio.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramento executoris vel curati, super complemento relictorum ad pias*

causas, an stari debeat.

2 *Protestatio vel denuntiatio alicui facta, an possit per iuramentũ probari.*

QVAESTIO CCCCCCXIIII.

SI relinquatur aliquid distribuendum pauperibus per executo-
1 res, & oriatur dubitatio, an totum distributum sit. † an super hoc debet stari iuramento executorum & eorum iuratoriæ rela-
a tioni? Cy. & Bar. dicunt quòd sic,[a] per l. si quis pro redemptione. in §. pe. C. de dona. Et idem dico in simili: si fiat legatum alicui ecclesiæ pro missis celebrandis, quòd debet stari iuramento curati, vel gardiani fratrum minorum, si eis fuerit factum tale legatum. Et ita vidi in hac curia sæpissime determinari, & fieri. & dicit Bar. in d. l. si quis pro redemptione. vnum singulare, quòd vbi agitur de modica expensa, statur iuramento petẽtis. & ita etiam vidi seruari in d. curia, quando scilicet petens tale iuramentum sibi deferri, est honesta, & non suspecta persona. De probatione, quæ etiam fit per iuramentũ, vide quæ dixi s. q. ccv. Ex his enim, quæ dependent ex animo, statur iuramento, vt dixi in tract. de præsumptio. per me Guidonem compilato, in versic. in his, &c. De hoc etiam tetigi in apparatu meo statu. si quis per literas. in gl. super verbo, clandestinè. ibi, sed qualiter probabitur ille ani-
2 mus, &c. † An protestatio vel denuntiatio alicui facta possit per iuramentum probari: vide Bar. in l. si quis. C. depositi. De probatione quæ fit per iuramentum, videlicet an amissio instrumenti probetur per iuramentum illius, qui perdidit: vide quæ dixi in notabilibus meis. in §. probatur amissio instrumenti, &c.

a ¶ Quòd sic. *Imò videtur, quòd non, quia in hac specie videtur ipse executor prætendere interesse. & sic non fore standum eius iuramento. Nam ad hoc, vt stetur iuramẽto executoris, requirũtur, scilicet, quòd nõ prætendatur interesse, & quod executor sit persona honesta. do. Bal. in l. captatorias. in ij. col. in versi. modo circa hoc quæritur. ij. de mil. testa.*

SVMMARIVM.

1 *Religiosus an sufficiat quòd iuret ad pectus. Et quid de conuerso. nu. 2.*

QVAESTIO CCCCCCXV.

1 RElígiosi, qui † producuntur in testes, debent iurare ad san-
a cta Dei Euangelia,[a] & non sufficit iuramentum ad pectus, aliàs non valet eorum testimonium. vt in cap. nuper. extrà, de testibus. Sed consuetudo generalis præsentis patriæ Del. & stylus omnium curiarum seruat contrarium, & valent eorum deposi-
2 tiones per iuramentum ad eorum pectus præstitum. ¶ † Sed quid erit in conuersis? Dic, quòd debent iurare ad sancta Dei Euange-

lia

lia:quia ipsi conuersi non dicuntur religiosi,& possunt contrahere matrimonium,& habere proprium, vt dicit Bart. in auth. ingressi.ibi, expeditus de cõtrariis,& c.C.de sacrosan.eccl.¶ An religiosi possint adhiberi in testes in testamentis vel codicillis,plene dixi suprà q.ccccxvij. De testimonio ferendo per clericos & religiosos,in curia temporali:dixi suprà quæst.lxv.

a ¶ Ad sancta Dei Euangelia. *Adde quæ leguntur & not.in cap. & si Christus.& ibi do.Innocen.in gloss.sua in verb.per quodcunque aliud in versi.in iuramentis tamen.extrà,de iureiur.*

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum publicum potest fieri de actis factis in iudicio. fallit in Delphinatu.*

2 *Acta,quæ dicantur.*

3 *Acta,facta,& gesta,quid differant.*

4 *Acta,duplicia sunt.*

5 *Acta iudicij non faciunt fidem,absque sigillo Iudicis.*

QVAESTIO CCCCCXVI.

DE actis,quæ fuerunt in iudicio,potest fieri publicum instru
1 mentum,[a] vt l.emancipatione.C.de fi.instr.& l.gesta.C. de
1 re iudic. † Sed de stylo præsentis curiæ parlamenti Delphi.non consueuerunt de actis ipsius curiæ fieri publica instrumenta, adeò quòd quando partes litigantes in ipsa curia parlamenti petunt instrumentum de aliqua parte actorum, domini ipsius parlamenti consueuerunt respondere petentibus,non fiet eis instru-
2 mentum,sed litera testificatoria.¶ †Sed iuxta hoc quæro,quæ di-
b cãtur acta?Dic,quòd proprie acta [b] dicũtur,scripturæ de his, quæ in iudicio apud iudicem acta sunt, vel dicta:sicut dicit gl.j. in l. acta.in prin.ff.de re iudic.& parte aduersa præsente.quod probat text.in c.quoniam contra falsam.extrà , de prob. Inde habemus
3 acta,gesta,& facta. † Acta sunt ea quæ fiunt in iudicio. facta quæ fiunt extra iudicium.& gesta sunt , quæ fiunt sine verbis , vtpote scribere.vel fodere.Ita dicunt text.in l.ij.circa princ.ibi,acta,facta,& gesta,&c.ff.de cura.bonis dando,iuncta l. Labeo.la ij.§.gestum.ff.de verb.sig.Et alibi dicit Archi.in c. indemnitatibus. de
4 elec.li.vj.quod duplicia sunt acta.† Nam alia sunt acta litis : alia acta iudicij.nam testium attestationes, cõfessiones, ac omnia ad factũ respicientia,potius dicuntur acta litis. quàm iudicij. Alia, vt cautiones,satisdationes,& consimilia, dicuntur tantũ acta iudicij.Ita dicere voluerunt.Inn.& Host.in c. cum causa. lo j.circa fi.extrà de testi. ¶ De materia actorum, vide quæ dixi s.q.ccxlj.

cum tribus ibi seq.q.qualiter falsificans acta, debeat puniri:vide Bar.in l.j.ff.de his,quæ in testamento delen. & in l. in fraudem. §.quoties.ff.de iure fisci.allegatur text.in c. cum olim magister.
5 extrà,de offic.deleg. ¶† Et circa hoc est aduertendum:quia acta iudicij non faciunt fidem,si non habeant signum iudicis: secundum Dy.in l.in fraudẽ.§.quoties.ff. de iure fisci. sicut nec instrumenta signo notarij carentia.l.fi.§.nec calidis.C.de offi.assesso.& vide super hoc Inn.in c.post cessionem.extrà.de prob. ¶De materia actorum iudicialium etiam tetigi suprà quæst. cccccl xiiij. ¶De instrumento producto in actis causæ, an debeat patri producenti restitui:vide quæ dixi suprà quæst. ccccl xxj. ¶An error qui allegatur in actis curiæ, possit per duos testes probari : vide quæ dixi suprà quæstio.cccccxxviij. ¶An acta facta in vno iudicio,fidem faciant in alio : vide plenè, quæ dixi suprà quæstione. cxxxvj. An Iudex possit acta scribere vide s. quæst.cccccl xiiij.

a ¶Publicum instrumentum. *Adde gl.quæ ad hoc bene facit,institu.de adopt.§.fi.in ver.actis.*

b ¶Acta. *Appellatione actorum,comprehenduntur omnia, quæ fiunt in forma iudicij,vel quasi.per gl. & docto. in cap. quoniam contra falsam. extrà,de proba.& sic appellatione actorum continetur sententia, vt not. d.Bart.in l.actorum.in fi.ff.de re iud.Quinetiam acta, dicuntur non solùm,quæ fiunt in contradictorio iudicio:sed & omnia,in quibus decretum iudicis interponitur.l.emancipatio.cura,tutela.& c.talia.d.Inn.in c.j.in gloss.j.in versic.alij tamen dicunt. iuncto versi. item acta forensia.extrà de prob.*

SVMMARIVM.

1 *Duellum,quomodo fiat.*
2 *Rescriptum Philippi Francorum Regis,circa materiam duelli.*
3 *Duellum in quatuor casibus conceditur tantum.*

QVAESTIO CCCCCCXVII.

DIxi plenè suprà, quæst.cxcj. de diffidamentis, quæ quando-
1 que nobiles inter se faciunt.Sed † quia etiam inter nobiles
2 & magnates quandoque duellum[a] fieri contingit:ideò de ipsius duelli materia hic duxi plenè tractare.Et pro huius materiæ euidentia, duxi primò hic inserendum quoddam rescriptum, per Regem Philippum super facto dicti duelli, dudum concessum,
2 tenoris sequentis.†

¶*Hic ponitur intellectus antè lati regij mandati.*

FORMA

FORMA RESCRIPTI PRINCIpis, circa duellum.

PHilippe par la grace de Dieu Roy de Frãce, à tous ceux, qui ces presentes lettres verront, salut. Scauoir vous faisons, que comme çà en arriere, pour noz guerres, & pour autres iustes causes, pour le cõmũ profit de noſtre Royaume, eussiõs defendu à tous noz subiectz, toutes manieres de guerres, & tous gaiges de batailles: là ou plusieurs malfaisans se soient aduãcez de faire homicides, & autres malefices: pource que quand ilz les ont faicts couuertement, & à requoy, ilz ne peuuẽt par tesmoings eſtre prouuez. Pource que, ce q̃ nous en auõs fait, pour le cõmun profit, ne donne aux mauuais cause de mal faire, nous auõs pourueu, q̃ au cas ou il apperra euidemment homicide ou autres malefices, griefz, larrecins, excepté dequoy peine de mort sen doiuẽt ensuiuir, auoir eſté fait en trahyson, ou en requoy, si que celuy, q ha mal fait, ne peut eſtre cõuaincu par tesmoings ne en autre maniere suffisammẽt, Nous voulõs, qu'on puisse en defaut dautre prouue, sans ce q̃ par indices, presumptiõs, & semblãs aucũs, soiẽt de tel fait suspectionneux, appeller de gaiges de bataille, & le souffrons en tel cas. Et en ce cas tãt seulemẽt, nous attrempõs noſtre defense es lieux, & es terres, és quelz lesdits gaiges de bataille, auoiẽt lieu, & eſtoient accouſtumez auant ceste defense. Et n'eſt mye noſtre intẽtion quelle soit rappellee ne attrẽpee en nul cas, deuant la date de ces lettres: desquelles absolutions ou condemnations ont eſté faites enqueſtes: à fin que lon les puisse iuger & absouldre, ou condemner. Et n'eſt mye noſtre entente, que ceste deffense soit rappellee ne attrempee en nul cas, qui napparoisse euidemment, que le fait fust

adue

aduenu. En tesmoing de ce, Nous auons fait seéller ces lettres de nostre scél. Donné à Paris, le Mecredy apres la Trinité, l'an de grace, Mille trois cens & six.

3 ¶†Ex tenore dictæ literæ nota, quòd quatuor requirũtur ad hoc,
b quòd contra aliquem vadium pro duello [b] iudicetur, & in facto proposito duellum sequatur. Primò, quòd casus propositus cõtra aliquem ad finem duelli requirat pœnam mortis. Secundò, quòd proditionaliter & in occulto factum fuisse proponatur, & taliter quòd per testes vel aliàs sufficiẽter probari non posit, quàm per duellum. Tertio, quòd ille, qui super dicto facto prouocatur de dicto casu proposito, per indicia vel præsumptiones verisimiles
c habeatur suspectus. [c] Quartò, quòd euidenter apparet factum, de
d quo talis prouocatur, contigisse: [d] quod est iuri consonum, iuxta l.j.§.illud.ff.ad Sillcia. Item collige ex text. dictæ literæ, quòd licet ex latrocinio mortis pœna inferri posit: tamẽ propter ipsum latrocinium nõ posset quis prouocari ad duellũ. Item nota quòd vbi aliquis casus excepto latrocinio, de quo mortis pœna inferri posit contra aliquẽ, proponitur ad finẽ duelli, sufficit, quòd prouocans dicat prouocatũ dictũ maleficiũ per se vel per alium, licet non nominet, certũ commisisse, ad hoc vt aliis supradictis concurrentibus ibi cadat duellũ. Ita dictũ fuit per arrestũ curiæ contra Carolum artus pro Rogerio de Andusia. Itẽ si casus prædictus generaliter proponatur dicendo taliter, talis interfecit vel fecit interfici talem proditionaliter: talis propositio esset insufficiens & indigna responsione de stylo dictæ curiæ: quia oportet declarare locũ in quo maleficiũ fuit perpetratũ, & tempus & personá interfecti, nõ autẽ oportet declarare horam. Et ita fuit dictũ inter partes prædictas. Et etiã in causa duelli pro Armando de mõte acuto contra Aymericũ de duro forti. Item, si cõtra hanc cõstitutionem
e duellum fiat, nullũ est iudicium, vel saltem annulabitur [e] per hác curiam. Et quicquid in contrarium gestum erit super pręmissis, reuocari debebit. Ita dictũ fuit in causa Episcopi Briotis, qui fuit compulsus restituere equos, & arma Guliel. de bosco Boyselli, & Io. ignoti, qui inter se duellũ fecerunt ex sententia senescali temporalis dicti Episcopi contra tenorem dictæ constitutionis, &c.

a ¶Duellum. *Vtrum duellũ sit licitum in aliquo casu, etiã iudice deferente, seu ratione consuetudinis: videtur quòd non, etiã inter laicos: quia in duello Deus tentatur. q.v. monomachiam. vt dicit d. Gof. in sum. de cler. pug. in duello. & adde d. Ioan. de li. in trac. de duello. in §. circa tertium membrum,*

brum.& in §.circa quartum membrum.& d. Alua.col.x.de pace tenen. in c.j.in prin.in iiij.col.in ver.ex hac ergo gl.sed vide d.Bald. in d. c. j.in v.col.& no.istam glos.& eundem d.Bald.ex hoc iure.in viij.q ff.de iust. & iur.& d.Pet.Ia.de aure,in practica libel. in tit. de duello.seu pugna. l.j.ij.& iij.col.& omnino in xiiij.col.in §.nunc dico.Tenor rescripti emanat à rege super facto duelli.quid nam sit duellum,vide d.Bald. col. x.in vsib.feudo.in tit.de pace tene.in c.vni.in princ. in vj. col.in ver.sed istud. ibi, porro duellum. vbi dicit quòd duellum est singularis pugna inter aliquos,ad probationem veritatis. Aliter diffinitur duellum secundum do. Io.de lig.in tract.de duello.in §.circa quintum.vbi dicit,quòd duellum,est pugna corporalis,deliberata hinc inde duorum ad purgationem vel gloriã consequendam,vel ad odij exaggerationem tendens.

b ¶Duello.*Casus in quibus de iure Lombardo permittitur duellum, enumerantur per d.Io.de ligna.in tractatu de duello.in §.circa quintum. & d.Bald.in alleg.c.j.in vj.col.in vers.no.ple.casus.*

c ¶Habeatur suspectus.*Adde do.Bald in præd.c.j. de pace tenen. col.x. in prin.in vj.col.in ver.sed nunquid ille.*

d ¶Contigisse.*Adde gl.in iam alleg.c.j.in prin.in vers.per duellum.*

e ¶Annullabitur.*Adde,quod dicit d.Bald.in d.c.j.in vij.col.in ver.& in seq. c.*

SVMMARIVM.

1 *Aduocati & partis officium,in causa duelli.*

QVAESTIO CCCCCXVIII.

SCiendum est,quòd aduocatus qui intendit proponere causam
1 vadij pro† duello,debet maturè,& cum reuerẽtia se super his, quæ dicturus est,excusare, penes curiam & penes partem, & super his proponendis licentiam à curia petere.Item debet præcauere,quòd dum concludet,non dicat, Et si prædicta negauerit,cũ non posśit ea probare per testes, vel alias sufficienter, offert se ea probaturum suo corpore cõtra suum aduersarium,vel per suum
a aduocatum [a] in campo clauso, & ipsum reddere mortuum, & deuictum facta retenuta de equo & armis, & aliis decentibus no
b bili [b] homini & tali,qualis est. Quia sic concludendo copulatiuè
c se obligaret ad vtrunq; [c] & ad vincendum & interficiendum.Vn
d de ex multis posset periclitari [d] ; vt dicam infrà, in agendis pro reo,Item debet aduocatus prçcauere,vt faciat mentionem de aduocato suo:quia si non faceret, oportet quòd per seipsum duellaret. Ita fuit dudum obiectum magistro Hugoni fabri fortis, in causa duelli, quam proposuit pro Armando de monte acuto contra Aymericum de duro forti. Item caueat, quòd faciat retenutã

de

de equo & armis. vt s. dixi. quia aliàs pedes & cum armis vnius pugillis oporteret ipsum duellare. Et sunt quidam qui dicunt hoc esse de consuetudine Gallicana. Sed talis consuetudo est nimis aspera: quia licet in talibus minimè exprimeretur, tamen videtur se tacitè obligare ad talia peragenda cum armis, quæ ipsum decent secundum ius statutum. Sed tamen consilium est vt nihil omittat.

a ¶Aduocatum. *Id est, campionē, & hoc termino vtuntur doc. & d. Bald. & Alua. in præal. c. j. in §. si rusticus. Et aduerte, quòd de iure pugna debet fieri personaliter, & non per campionem, nisi in certis casibus. vt no. in præal. c. j. in §. si rustic. & ibi d. Alua. circa prin. regulare enim est, quòd duellum fiat inter principales. Sed illa regula fallit in certis casibus. primus si iuuenilis ætas hoc impediat. Secundus, si decrepitus: quia in ea labor, & dolor. Tertius, si infirmitas aliquē duellare prohibeat, & isti casus habentur in Lombarda, qualiter quis se defen. l. quacunq;. & in Lombarda de parric. in l. vlt. Quartus est, si seruus, qui in possessione seruitutis est, clamat in libertatē. vt in Lombarda, qualiter quis se defen. l. si quis seruus propter appetitū. Quintus est, si ecclesiastica persona, vel ecclesiasticus, vel comes, vel causas habens adinuicē, vel cū alijs, in Lombarda eo. ti. l. si. Sextus, vbi mulier accusatur de adulterio. eod. tit. l. si quis vxo. Septimus est, si testes actoris sunt contrarij testibus rei: tunc testes actoris debēt assumere vnū campionem, & testes rei assument aliū ex testibus met. vt in Lomb. eo. tit. l. si quis cum altero. Octauus est, si seruus accusetur de furto, vt in Lomb. de furt. l. si seruus. hodie tamen de consuetudine permittitur habere campionem, vt per do. Io. de lign. in tractatu de duello. in §. circa sextum. & quo ad hoc quod dicitur de consuetudine, idem dom. Petr. Iac. in tit. de duello. in v. col. in versic. item rectè dicitur per me vel alium.*

b ¶Nobili. *Adde, quòd ignobilis potest nobilem ad pugnam interpellare: vt in præall. §. si rustic.*

c ¶Ad vtrumq;. *De forma autem verborum, quibus vti debet pugil in hac specie: vide d. Pet. Iac. de aure. in pract. l. j. in tit. de duello. prope prin.*

d ¶Periclitari. *Adde dom. Pet. Iac. in eo. tit. in iiij. col. in versic. item rectè dicitur, faciam sibi confiteri. & in sequen. vsq; ad ver. item rectè dicitur. & super dicta pugna.*

SVMMARIVM.

Excusationis forma instituendæ per aduocatum, in causa duelli.

QVAESTIO CCCCCCXIX.

MEsseigneurs, i'ay à proposer par deuāt vous, contre le seigneur tel, que ie voy là [si la partie est

cheual

cheualier]pour le ſeigneur tel, lequel eſt icy, aucunes choſes, eſquelles il chiet villenie. Ainſi Dieu m'ayde, il m'en poyſe. Car tant comme i'ay veſcu, ie ne veiz oncques, audict tel, que bien & honneur. mais ce que i'entends à dire & à propoſer contre luy, ie le diray, comme aduocat des cauſes, pourtant comme ma partie le m'a fait entendant, & veult que ie le die, & propoſe, & m'en aduouera, s'il luy plaiſt, & promis le m'a, en preſence de vous, & le m'a baillé par eſcrit, en ſubſtance, & le tien en ma main. car iamais par moy ne le feiſſe: car le dict tel, ne fiſt oncques mal à moy, ne moy à luy, que ie ſache. Et auſsi, que vous, Meſſeigneurs, ſauez mieulx, que moy, chacun aduocat doit dire ce que à la querelle de ſon client faict. Pourquoy, Meſſeigneurs, ie vous ſupplie que ne vous deſplaiſe, & que vous me vueillez octroyer, que ie le die & propoſe de voſtre licence. Et auec ſe prie au ſeigneur tel, qu'il me pardonne: car ſe Dieu m'ayde, en tous autres cas, ie le ſeruiroye & obeiroye à ſon commandement. mais en ceſtuy conuient il que ie face mon deuoir. Et lors la Cour luy dira: Or propoſez voſtre querelle, & vous prenez garde, que vous ne ditez choſe en laquelle il chée villenie, qui ne face à voſtre querelle, car la Cour le vous deffend. Item l'aduocat doit dire, Meſſeigneurs, ie ne diray choſe, dequoy ie ne ſoye, aduoué, & qui ne face à ma cauſe. Et ce faict il doit propoſer ſon faict au mieulx qu'il pourra, & au proufit de la querelle, par les plus belles parolles & les mieulx ordonnees, qu'il pourra. Et ce faict il dira comme il s'enſuyt, &c.

SVMMARIVM.

Actoris concluſio, in cauſa duelli.

Quæſt

QVAESTIO. CCCCCCXX.

MOn faict ainsi proposé, comme vous, Messeigneurs, auez ouy, ie conclus ainsi que si ledict tel, cõfesse les choses, que i'ay proposeés estre vrayes, ie requiers, que vous le condemnez auoir forfaict, corps, & biens au Roy nostre sire. Si sit in regno Fráciæ, vel si sit in hac patria Delp. à mõseigneur le Daulphin, pour les causes dessusdictes, ou q̃ vous le punissez de telle peine que droit, ou coustume, ou la nature du cas proposé desire. Et s'il le nye, ie dy q̃ le seigneur tel, ne le pourroit prouuer par tesmoings, ne autremẽt suffisammẽt. mais il le prouuera par luy, ou par son aduoué en chãp clos cõme gẽtil hõme, faicte, retenue de cheual, d'armes. & de toutes autres choses necessaires, ou cõuenables, à gaige de batailles selõ la noblesse, & luy en rẽd son gaige.

SVMMARIVM.

1 *Conclusio pro reo in causa duelli, per aduocatum suum instituenda.*

QVAESTIO CCCCCCXXII.

ET au cas que la Cour diroit, que au faict que l'aduerse partie ha proposé, cherreoit gaige de bataille, il nye les choses proposees au contraire, & dit que celuy, qui les ha faict proposer, ment, & qu'il se defendra cõme bon, & loyal gentil hõme, qu'il est par luy ou par son aduoué faicte retenue, &c. (vt suprà in actore dictum est.) Et en baille son gaige. Et lors le defendant doit dire à la Cour auãt ce qu'il rende son gaige: Messeigneurs, ie diz que de tout ce, q̃ tel ha faict proposer contre moy, par tel aduocat, & il en ha aduoué, & trait son gaige, contre moy: il mẽt, comme mauuais, quil est de le dire, & tout ce quil ha faict dire & proposer, ie luy nye tout. Et dy que au cas, q̃ vous diriez, que gaige de bataille y cheé, ie m'en defendray cõme gentil homme

&

& loyal, que ie suis, & comme celuy qui n'ha tort en la cause proposée contre moy.

1 ¶ † Aduertendum tamen, antequàm reus [a] defendens præmissa
a dicat, ipse seu eius aduocatus debet proponere omnes causas quas poterit ad ostendendum, quòd locus non sit duello. Et super hoc ante omnia petere pronunciari per curiam. Item etiam est aduertendũ, quod antequàm reus dicat velle causam suam per duellum defendere, ipse debet prius negare ex aduerso proposita: nã si prius dictam oblationem faceret, quàm dictam negationẽ, videretur confiteri proposita contra eũ de consuetudine, quod esset valde periculosum. Nam si ipse esset ita confessus, non esset locus duello. Item caueat reus in concludendo, vt nõ dicat vltrà suprà dicta. Et eum reddam mortuum vel deuictum: quia tũc vt actor, se obligaret ad vnum de his, quod non faceret: sed solum dicat vt suprà dixi, quia si dicat, & ego defendã me, &c. vt suprà. & nõ vltrà
b procedat, [b] ad dicẽdũ dicta verba, Et eum reddam, &c. sufficeret sibi, licet nihil faceret in campo ad lucrandũ causam, nisi aduersarius eum incitaret, & idẽ esset si aduersarius se nõ præsentasset: quia in istis casibus lucraretur causam suã quod nõ faceret in casu, in quo dicta verba protulisset in primo casu, licet in alio secus.

a ¶ Reus. *Qualiter autem prouocatus pignore pro pugna porrecto, & aliis dicendis de more dictis, & propositis per prouocantem, dicere, & respondere debeat: vide dom. Pet. Iacob. in prædict. titu. de duello. in quinta columna. in § . Martinus vero auditis.*

b ¶ Non vltra procedat. *Adde dominum Petrum Iacobum, vbi suprà proximè in versi. item est cautela.*

SVMMARIVM.

1 ¶ *Præsentatio in campo duelli,* [a] *quomodo & quando fieri debeat & quæ*
a *protestationes sint præstandæ.*

QVAESTIO CCCCCCXXII.

1 DE consuetudine † debet se præsentare actor antequàm labatur meridies, & reus ante nonam: aliâs quicunque deficeret, caderet à causa sua. Item fit præsentatio coram connestabili
b Franciæ ad campum, [b] qui in hoc casu repræsentat personam regis, vel si sit in hac patria Delphin. coram gubernatore Delph. qui repræsentat personam domini nostri Delphin. prout vidi fieri coram domino de Gaucort M. ccccxxxvj. pro tunc gubernatore huis patriæ Delphina. in facto pignoris dati per nobilem Pellerini mandamenti Seruiaci ad effectum duelli contra quen-

dam Burgundum. Et fit dicta præſentatio per verba ſequentia. Monſeigneur le Conneſtable,(ſi ſit in regno,vel ſi ſit in hac patria Delph. dicetur, Monſeigneur le gouuerneur) veéz cy tel hõme,lequel par deuant vous,(comme celuy qui en tel cas, repreſentés la perſonne du Roy noſtre ſire(vel ſi ſit in hac patria Delph.dicetur) comme celuy qui en tel cas repreſente la perſonne de monſeigneur le Daulphin.Se preſente à tout ſon cheual, & ſes armes: & en habit de gentil homme, & de homme qui doibt entrer en camp pour cõbatre contre tel hõme,au nõ de Dieu & de noſtre dame ſa mere, & de ſainct George,le bon cheualier,au lieu, au iour, & à l'heure à luy par le Roy & ſa Cour aſsignee. Et ſi ſit in Delphin.dicatur: Par monſeigneur le Dauphin, & par ſa Cour aſsigné. Et s'apareille de faire ſon deuoir par luy ou par ſon aduoué des choſes, qu'il ha faict propoſer contre le dict tel, pour leſquelz gages de bataille ha eſte iugé entre eux en parlement par la maniere, que par la dicte Cour ha eſte ordonné. Et vous requiert, que vous luy faſsiez partie, & baillie de camp:& ſe offre par luy ou par ſon aduoué, de faire ſon deuoir à l'aide de Dieu, &c. Et faict proteſtation & retenue, tãt pour luy cõme pour ſon aduoué, de muer,& chãger cheual & armes tãt pour luy comme pour ſon cheual & pour ſon aduoué & ſon cheual & de deſcẽdre & remõter, & reſtraindre ſon cheual, & elargi & de laiſſaier cõbatre à pied ou à cheual, & de ſoy aider de toutes ſes armes ,& de chaſcune d'icelles.Et laiſſer celles, quil auroit prinſes, ou doit prendre premierement,& de prendre autres.Et de reprendre celles, quil auroit laiſſees premierement, ou autres. Et de toutes les choſes deſſuſdictes & chacune

d'icelles

d'icelles, faire par luy, ou par son aduoué toutes & quãtefoys qu'il luy plaira, & Dieu luy en dõnera l'aisement de faire. Itẽ faict protestation, que si le dict tel portoit autres armes au champ, qu'il ne pourroit ou deuroit porter par la coustume, que icelles luy soyent ostées, & que au lieu d'icelles nulles autres il n'ayt, ne puisse auoir. Item fait protestation, que s'il plaisoit, à Dieu, qu'il ne peult descõfir ou vaincre son aduersaire de iour, (laquelle chose il fera si Dieu plaist) que il puisse continuer sa bataille du iour au l'endemain, ou tel iour, que la Cour dõnera. Et encores faict protestatiõ expresse, de dire & de faire, & d'auoir tous les autres garnimẽts qui sont necessaires ou profitables ou conuenables à gentil hõme, en tel cas. Encores faict protestation expresse en general, & en special, & retenue que les choses dessusdictes luy vaillẽt & proffitent cõme s'il de chascune chose à luy, ou à son aduoué, necessaire, ou prouffitable, ou conuenable, en tel cas faisoit speciale protestatiõ, & diuisemẽt par le nom dessusdict de chascune. Et les receuez, & ses protestations, & ces choses dessusdictes luy octroyez.

¶Item reus faciet similes protestationes superioribus. ¶Itẽ dicũt quidam esse de cõsuetudine, ꝗ prouocatus antequam aduocatus suus ad aliquẽ finẽ aliqua proponat, debet dicere, quę sequuntur: Saluis & retentis meis rationibus, & defensionibus, ꝑ me vel aduocatũ meũ proponendis contra proposita contra me ad finem, ꝗ ibi non cadat duellũ. Dico ego talis, ꝗ in casu in quo curia iudicaret super proposito cõtra me cadere duellũ: dico ꝗ talis mentitur de omnibus quæ contra me proposuit, & proponi fecit, & ꝗ ego me defendá, &c. Nã vt ipsi dicunt, Si nõ demẽtiatur eum antequã aliquid proponat, habetur pro cõuicto: licet retentam fecisset de se defendendo. Sed istud nõ vidi obseruari. Et credo ꝗ superius dicta sufficiant. ¶Item dicunt in vtroque, ꝗ si post dicti vadij propositionẽ recedunt à curia parlamẽti sine licẽtia curiæ,

c quòd recedens habetur pro conuicto.[c] Quòd credo verum, maximè, si partes per curiã essent arrestatæ post propositionẽ duelli, vel si recederet à villa, in qua esset facta propositio duelli ad locum remotum, vel ad patriam suam. Prouocans ad duellũ, debet portare omnes armaturas suas, dum volet intrare campum, quibus volet se iuuare in campo: & tenere capellum laxatum & viceriam baissatam: & se gerere sicut cum certabit cũ aduersario suo. Si autem faceret in introitu campi, vel lanceam, vel scutum, vel galeã, vel arma alij deferre dum intrabit: & ea non acceperit antequam intret campum, vel viseriam galeæ leuatam deferret armis sic per alium delatis, vti non poterit: & etiam oportebit eum sic duellare vt intrabit campum de consuetudine prædicta: & econtrariò, reus potest intrare campũ viseria galeæ leuata: & ita est consuetum, & potest facere deferri per aliũ, scilicet scutum vel lãceam: & post se iuuare, & de cõsuetudine. ¶Et postquã ingressi sunt campũ corã eis præpositis Dei euãgeliis[d]
d prouocans accipiet prouocatum suum, cum manu sinistra, & dextrã tenebit sup sancta Euãgelia. Et dicet verba quę sequũtur,

Homme que ie tien par la main, par Dieu & par ses sainctz ie te appelle à bonne cause, que i'ay bõne querelle cõtre toy, & que tu occis tel hõme en trahison, dont ie te appelle, & que tu le feiz faulcemẽt & mauuaisement, & que ie n'ay bref, ne pierre, ne herbe, sur moy, par quoy ie te cuide vaincre: mais par layde de Dieu, & de mes armes pour cause de bon droict que i'ay. Et le deffendant, fera ainsi, comme dict est, de le tenir par la main & dira: Par Dieu & par ses sainctz, i'ay bõne defence cõtre toy, & m'as appellé faulcemẽt & mauuaisemẽt & as mauuaise q̃relle cõtre moy & q̃ ie n'ay bref, ne herbe, ne pierre, n'autre chose, pour laq̃lle ie te doiue vaincre, si ce n'est par l'ayde de Dieu & de mes armes: & pour cause du bon droict que i'ay.

¶Et est sciendum, quòd licet actor protestatus fuerit, de & super præmissis iuxta superius expressa: & licet velit descendere vel mutare equum, vel alia facere de præmissis: licet possit facere licitè secundum dictam consuetudinem: tamen aduersarius si velit

velit poterit ipsum in descendendo occidere vel eum grauare, prout volet, & Deus sibi ministrabit non obstantibus protestationibus suis, quibus non tenetur deferre, nisi velit. Nec oportet in contrarium protestari,&c.

a ¶Duelli. *Duellum an sit licitum, vide Alexan. post Barto. in l. ex hoc iure. ff de iusti. & iure.*

b ¶Campum. *Adde quòd campus iste est locus amplus, ad duellandum electus, in ciuitate vel extrà: qui locus circumcirca clauditur chordis: & misso banno, quòd nullus audeat illum intrare prӕterquam pugiles, vt dicit domi. Ioan. de Ligna. in prӕsen. tracta. de duello. in §. circa septimum. in versicu. v. quӕro.*

c ¶Pro conuicto. *Vide quod dicit domi. Ioan. de Ligna. in tractatu de duel. in prӕ. §. circa septimum. in versi. xiiij. & versic. xv. & versic. xvj.*

d ¶Euangeliis. *Et sic prӕstat iuramentum sub forma infrà scripta: de quo quidem iuramento tangit domi. Aluaro. in versicu. feud. de pace iuramen. firman. in cap. j in princip. in vlti. colum. in versicu. quӕro subsequenter. domi. Pet. Iacob. in allega. titu. de duello. circa princip. ibi, & promitto me per iuramentum. &c.*

SVMMARIVM.

1 *Duelli vnum exemplum, & eius origo.*

QVAESTIO CCCCCCXXIII.

Dominus Reginaldus de Ponte in curia Franciæ, Bernardum comitem Conuenarum adiornari fecit ad ea, quæ sibi ciuiliter vel criminaliter proponere vellet contra eum in prę sentia curiæ ad certam diem ad quam proponi fecit, quòd cum quædam controuersia fuisset inter domi. Gaufridum & eius patrem & domi. Margare. eiusdem comitis vxorem super vicecomitatu Torane: demum mortuo dicto Gaufri. & dicto Reginal. eius filio & hęrede solo & insolidum relicto, dictus comes ad dictam eius vxorem in mortis tali periculo constitutam quòd euadere non poterat. dictæ vxori suæ, quę nunquam pręgnãs fuerat, falsum partum supposuit, vel supponi fecit ad hoc, vt dictum Reginaldum successione de bonis prędictę Margaretę priuaret. Et quòd natũ ex ea dictum partum publicauit: & post tres dies mortua dicta Marga. dictus falsus partus, sicut per incantamentum venerat, recessit & quòd hic est actus, qui secretè per vnam personam fieri poterat, & qui secretè fieri consueuerat: & per testes probari non posset. Sed si dictus comes prædicta vera confiteretur, petebat dictum comitem condemnari, fieri fecisse corpus & bona. & si negaret dictus Regin. paratus erat ipsa probare

per se, aut aduocatum suum contra dictum comitem facta retẽpta. Vlterius proponi fecit, quòd post mortem regis Ludou. cogitans quòd regina Clemen. remanserat ex eo prægnans: & quòd bonũ est piscari in aqua turbida: & quòd dissensio inter fratres eius esset, si dicta Regina pareret filiũ super regimine regni: & si filiam, super regno, volens diminuere iura regni & coronæ quæ semper sunt, & quibus vasalli rege mortuo debent fidelitatem, contra sacramentum & fidelitatem veniens proditionaliter & falsò venit ad dictum Reginal. & sibi dixit vel dici fecit, quòd si se ligaret per iuramentum cum eo, & quòd si faceret & haberet à futuro principe priuilegia & ea quæ vellent, & quòd essent do mini ipsius, & quòd finaliter cum plurib. de partib. illis præmissa tentauit, & quòd dictus Reginal. vt bonus assentire noluit, &
a hoc est crimen læsæ maiestatis[a], cõcludens vt prius dictus Reginal. aduoca. ipsum & proiecit vadium. Et posteà aduocatus dicti Regin. dixit quòd præmissa faciebat ad hoc vt aliqua quæ si sibi peteret, non auderet refutare. Dictus verò comes ad finẽ quòd ad dictã accusationẽ proponendã admitti non deberet, & si admitteretur, petitioni suæ respondere non teneretur tanquã ineptæ & obscuræ, & si teneretur quòd in propositis non caderet duellum, & si non caderet pars aduersa dictũ actorẽ per viam accusationis insequi vellet ad finẽ absolutionis, & hoc ciuiliter petendo ius per ordinẽ super proponendis sibi reddi. Sub protestationibus, &c. proponi fecit quòd à tempore regis Ludou. vsq; nunc elapsi erant quatuordecim anni & vltrà, & quòd ex tunc fuerãt quatuor reges in Fran. & quòd tanto tempore celasset pręmissa: & ipse in sui propositione confiteretur se vasallum & hominem ligium regis, & quòd talia dum prius ad eius deuenerant notitiam reuelare domi. suo, cuius honorẽ & statum tangebat, & nõ fecerat, cõfitebatur se proditorem domi. nostro regi esse, & fuisse, & sic non restabat nisi executio in corpore & bonis, & sic ad æqualem accusationem, vt erat vltimò proposita, vel minorẽ, vt erat prima, admitti non debebat: iuxta l. neganda. C. qui accusa. non pos. Item, quia ipse pro pacificando super his, quæ proponere intendebat cõtra ipsum comitẽ, licentiã obtinuerat absq; eo, quòd dixisset regi, & ipsum tangebat, &c. Petiit ius dici super præmissis. Secundò proposuit quòd dictus Reginal. petitionem suam in vtroq; de dictis casibus fecerat alternatiuè, & non desi gnando tempus vel locum, vbi præmissa euenerant, quòd facere tenebatur, iuxta l. libellorum vulgatã. Quare non tenebatur
eis re

tis respōdere. Tum quia, in tantis criminibus non est licitū vagari. Tum quia, præmissa declaratione factas suas defensiones proponere posset magis clare. Et quòd sic factū fuerat in vadiis propositis in dicta curia per Rogeriū de Andusia, contra Carolum Artus,& Arnaudū de Monte Acuto contra Aymer. de Duro Forti,& petiit ius super præmissis.Item,ad tertiū contra primā accusationē licet dictum crimen fuisset cōmissum per dictū comitem,quod ipse non fatebatur,proposuit in casu dictæ accusationis, quòd crimen partus suppositi erat species criminis legis Corneliæ de falsis.C.ad l.Corne.de fal.l.j.& l.cum suppositi.& ff.eo.l.contra falsam.Ex quo crimine causa mortis non imponitur.ff.eo.l.ij.§.fi.& C.eo.l.vbi.cum ibi no.Et sic ibi non cadebat vadiū duelli,iuxta dictas ordinationes.Itē,quia si partus esset falsus,vel verus,probari poterat per testes.ff.de Car.edi.l.ij.§.duel.& de quæsti.l.cū extraneo.§.j.& sic secundū dictas ordinationes ibi nō cadebat duellū.Itē,quia non proposuerat d. comitem per indicia vel verisimiles prçsumptiones suspectū, & sic secundū dictas ordinationes nō cadebat ibi duellū.Item dicta Marga. fuerat prægnans, & pro tali se gerebat, & prægnans existens fecerat testamentū,in quo partum ex ea nascendum hæredem instituerat,& sibi substituerat dictum suum virum,& pepererat,sana existens,illa infirmitate excepta,quam pro illa habuerat vnā filiam viuam, & veram signa partus de nouo partu, ex dicta domina habentem,in præsentia quàm plurimarum personarū bonarum.& fuerat baptizata tunc per episcopum Carcassonensis. Et quòd post dictum puerperium dicta domina Margareta per sex septimanas vixit. Et postquam decesserat dicta eius filia superstite,quæ post mortem dictæ matris suæ vixit per septem septimanas. Ad secundum,quòd dicebat casum prçdictum euenisse:imò contrarium,non euenisse : nec ipsum suspectum pro his. Item dato absq; præiudicio,quòd ita accidisset,non commisisset crimen:quia ligare se pro habendis libertatibus,non erat res illicita, imò sic se ligauerant ad Regem Campani, & Normani.
b Item, quòd non erat crimen læsæ maiestatis [b], cùm nec contra principem vel eius aciem,vel rempublicam factum proponeretur:quia comes post mortem dicti regis bene & fideliter se gesserat ad maiora, quæ essent in regno, cui eidem commissa fuerant,hæc offerens prout in facto sunt se probaturum,negans cçtera.Et dictus comes vltrà procedens, saluis protestationib. pro ipso propositis,& reddito iure super vtroq;,per ordinem,expe-

ditus fuerat. Et aduocatus suus dixit, quòd vbi curiæ videretur quòd vltrà procedere haberet, & quòd ibidem vadium traderet facta retenuta de equo & armis. & aduocato suo dicit, quòd dictus Reginaldus mentiebatur super præmissis, & se defenderet per se vel aduocatum suum, vt bonus & legalis proiecit vadium suum. Et duplicatum & triplicatum fuit ibidem hinc inde. Et dictum fuit per arrestum curiæ, quòd non obstantibus propositis, dictus Reginaldus admitteretur ad accusandum, & quòd petitio erat responsalis. ¶ Item, quia de primo casu ad quædam proposita per dictum comitem probatio erat admittenda: licet criminalis esset de se. Sed in secundo casu, non obstantibus ex aduerso propositis, inspecta natura ipsius, & quod in dictis ordinationibus fiebat de eo expressa mentio: & aliàs fuerat arrestum datum, super hoc vadium cadebat. Et eum ibi curia pronunciauit. Nota ergo de stylo in personam condemnandam pro tali crimine ad dictam accusationẽ admitti. Sed fortè ideò hoc fuit factum: quia fortè dictus Reginaldus reuelauerat Regi Philippo: & etiam curiæ tempore dictæ licentiæ impetratæ: & hæc dicit aduocatus dicti Reginaldi: & hoc fore constabat curiæ. Item quòd solus conatus sufficit. Item, non oportet aliquem dicere suspectum. Item, erratum fuit in præmissis pro parte dicti comitis. Primò, quòd aduocatus suus non accusauit pro honore. Secundò quod ad finem absolutionis non proposuit, vt suprà: licet ipse fecisset. Tertiò, quòd dictus comes vocauit, eum de mentiendo proditorem falsum: & sic se quasi actorem dedit. De materia duelli, vide glos. & Bal. in feud. de pace tenen. & eius violato. in
c vj. col.[c] & ibi etiam habetur de bannito: & quare quis banniatur.
d ¶ De materia duelli[d], vide plenè per dominum Iacob. Rebuffi docto. nouissimum actu legentem dudum, M. ccccl x. in Montepessulano, in l. vna. C. de gladiatorib. lib. x. ¶ De hac materia duelli, vide etiam plenè per fratrem Raymundum in summa sua de casibus in titu. de duello, vide etiam Pet. Iacob. in titu. de duello & sub rubrica, vi bonorum raptorum. Et Ioannem Lignanum in tractatu de duello.

a ¶ Læsæ maiestatis. *Maximè pro h c crimine iure permittitur inire duellum: vt institu. de hæredi. quæ ab intestato deferun. in § per contrarium. in glos. in verbo, per duellionis.*

b ¶ Læsæ maiestatis. *Vtrum crimen aliquod censeatur esse de capitibus legis Iuliæ maiestatis: vide dominum Azo. in summa. C. ad legem Iuliam maiestatis.*

c ¶Vj. colum. *Videlicet in versicu. sed istud. & adde ibi domi. Alua. à principio vsque ad §. mercator. & vide omnino domi. Rofre. Beneuen. in tractatu de pug. vbi per xij. quæstiones materiam duelli, planè explicat, vt refert domi. Alua. vbi suprà in iiij. col. in versi. & hac glos. ccxxiiij.*

d ¶Duelli. *Sunt enim, qui autumant ex quadam consideratione paris vel imparis numeri literarum nominum ipsorum pugillum in vtroque seu eorum altero existentis euentum duelli se posse verè prænosticare, vt his versibus legitur contineri. Si paribus, vel disparibus, constent elementis Nomina, pugnatur, pars vincitur aggredientis. Imparitas autem paritati si societur, Hoc tibi sit certum, quòd defensor superatur. Sed hoc quidem pertractare, hisve fidem adhibere, vtique superstitiosum & trufas esse non ambigitur, quia & gladio vltore sanctiones imperiales persequuntur, vt l. nemo. C. de male. & mathema. de hoc plenius per domi. Pet. Iaco. in præ. titu. de duello. in xiij. colum. in §. circa duellum.*

* *Tu adde quòd de consuetudine non potest duellum à iure reprobatum fieri licitum, & impunè committi, vt nota. Pet. de Ancha. in c. Henricus. de cle. pug. in duel. in ij. nota. & ibi etiam assignat plures rationes, quare in defectum probationis duellum est prohibitum.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatus à principe an possit causam criminalem subdelegare.*

2 *Locumtenens potest expedire ea quæ sunt meri imperij, de iure canonico.*

QVAESTIO CCCCCCXXIIII.

1 CLarum est, quòd princeps delegat † causam criminalem, vt probatur in l. quoties. circa princip. ibi mandauerit &c. C. vbi senatores vel clarissimi: sed est dubium inter docto. an delegatus à principe possit causam criminalem subdelegare. Sed Barto. in l. j. in fin. C. qui pro sua iurisdictio. tenet quòd sic, videlicet, quòd potest [a] causam criminalem subdelegare: & ita secundum hanc partem vidi iudicari & seruari in hac curia parl. Delphin. ¶ † Vnum aliud nota circa hanc materiam: quòd licet ea quæ sunt meri imperij per locum tenentem non possunt iure ciuili expediri. l. suggerente. C. de officio eius, qui vicem alterius iudicis gerit. tamen de iure canonico possunt: vt not. Bal. in authen. sed nouo iure C. de seruis fugiti. & hoc casu seruatur ius canonicum de stylo curiarum præsentis patriæ Delphina. &c.

a ¶Quod potest. *Hanc opinio. firmat pluribus rationibus domi. Cyn. in l. vna. in iiij. quæstio. C. qui pro sua iurisdict. iudi. da. pos.*

SVMMARIVM.

1 *Expensæ, quas quis domi. fecisset, an debeant referri in taxam expensarum.*

QVAESTIO CCCCCCXXV.

SI quis cōdemnatur per hāc cu. parla. aut per aliū iudicē infe-
1 riorē, in expensis causæ, an in taxatione ipsarum † expēsarum debeat de iure haberi consideratio ad expensas, quas quis domi
a suæ[a] fecisset? verbi gratia: taxātur viagia ad rationem quinque grossorum pro die incluso equo: certè debet haberi cōsideratio, quòd ipse qui fecit expensas, expendisset in eius domo, pro se & equo suo, pro qualibet die duos grossos: & illi duo grossi debēt deduci de qualibet die viagiorum, & portuum literarum. Ita voluit Innoc. in c. fin. extrà de do. & contu. Sed ego nunquam vidi talem deductionem in taxatione expensarum fieri in hac curia parlamen. nec in aliis curiis præsentis patriæ Delphi. & credo quòd stylus curiarum in hoc derogaret iuri. ¶ De hac materia, vide per Ioan. Fab. instit. de pœ. te. liti. &c.

a ¶ Domi suæ. *Ratio autem expensarum, quas quis domi fecisset, nisi in domo vixisset ex artificio, vt not. dicit domi. Panorm. in c. finem. in antepenul. col. versi. quid autem. ibi, an autem. extrà de do. & contuma.*

SVMMARIVM.

1 *Castellani an possint mulctas imponere.*
2 *Castellanorum iurisdictio, an possit prorogari.*

QVAESTIO CCCCCCXXVI.

1 DE iure castellani Delphinales non possunt † mulctare. [a] ca-
a sus est expressus in l. ij. in §. fi. ff. de iu. Tamē de cōsuetudine generali huius patriæ castellani Delphi. mediati, & immediati,
b cōsueuerūt mulctare[b], & inde iudices Delphi. & similiter iudices baronū & banneretorū cōsueuerūt dictas mulctas in eorum assisiis & in sedibus suarum iudicaturarū declarare & adiudicare. ¶ Sed quid de iudicibus delegatis, an possint mulctare? vide s.
2 q. lx. ¶ † Sed quia castellani[c] habent in hac patria Delphi. iuris-
c dictionem limitatam posse cognoscere, vsque ad duos florenos:
d [d] An eorū iurisdictio possit de maiori summa vel de alia re prorogari cōsensu partiū? Sal. ꝙ sic cōtra Bal. in l. certa rōne. in q. pe. C. quando prouo. nō est nec pro Sal. est tex. in l. de qua re. in §. j. ff. de iud. vide Ang. in l. si idē cū eodem. ff. de iur. om. iud. & Alb. de Ros. vbi dicit circa fi. ꝙ, si iudex iudicet contra suam iurisdictionē, non valet sentētia. l. ij. ff. de iud. nisi de consensu partiū. l. j. ff de iud. & hæc fuit opi. Odofre. in l. fi. ff. de iur. om. iud. & de hoc not. per Io. And. in c. ea quæ fiūt. de reg. iur. vide Spe. in tit. de sen. §. iuxta ꝓpositiones. ver. itē est nulla rōne quātitatis. ¶ Circa hanc materiam aduerte: quia si sententia nō valeret vigore pro-

rogationis, tamen valere posset in vim pacti. gl. est, quam ibi sequitur Iac. de But. in l. ij. C. cōmu. vtriusq. iud. & glo. in c. à nobis. in gl. fin. extrà de senten. excommuni. ¶De materia prorogationis iurisdictionis castellanorũ: vide etiã quæ dixi s. q. cclxxxv.
a ¶Non possunt mulctare. *Et est ratio: quia cum Castellani non habeant potestatem castigandi, etiam mediocriter, aut leuiter, non valent mulctam de iure iudicare. Is enim magistratus potest mulctare, qui potest castigare: & pro modo castigare, mulctam imponere: vt not. do. Azo, in sum. C. de defen. ciuita. in §. quod autem.*
b ¶Consueuerũt mulctare. *Vid. tamẽ, quòd nõ possint, nisi paruis mulctis, per ea quæ dicit do. Pau. de Cast. in l. ij. §. is antẽ. circa prin. ff. de iud.*
c ¶Sed quia Castel. *Adde de hac materia per istum, consil. cxxx. incip. videtur quòd domini. nu. 5. nec potest inualidari. ibi, tum quia iurisdictio. & consil. cxvj. incip. circa processum. in princip. & per totum.*
d ¶Duos florenos. *Imò vsque ad lx. solidos. vt in primo capite statutorum Delphin. super potestate Castellano. edict. cautum erat.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum an faciat quem teneri præcisè ad factum.*

QVAESTIO CCCCCXXVII.

1 IN obligationibus facti, in quibus quis nõ potest† de iure præcisè cõpelli ad factũ. in l. stipulationes. §. Celsus. ff. de verb. obl. & in l. si quis ab alio. ff. de re iudi. ¶Tamen propter interpositionem iuramenti potest quis præcisè compelli [a] ad obseruantiam
b facti [b], per c. ex rescripto. extra de iureiur. & no. glo. in l. si pecuniã. ff. de cõdict. ob cau. ita etiã expresse tenet Humb. de Bouen. in sua repeti. authen. sacramen. C. si aduer. vend. in materia effectus iuramẽti, & ꝙ prætextu iuramenti quis possit cõpelli præcisè ad factum, tenet glo. in terminis, in l. si pecuniam. ff. de cõdi. cau. data, causa nõ secuta: & hoc tenet ibi Bal. Itẽ iuramentũ operatur, vt quis nec iure nec de facto contrauenire possit aduersus contractũ iuratũ: hoc tenet gl. & Bal. in l. id quod pauperibus. C. de epis. & cle. super verbo ratũ. ibi, dum dicit, ratũ scilicet de iure firmũ & de facto. Et ita etiã fuit determinatũ in camera consilij per dños meos parlamẽti die xij. mẽsis Septẽb. M.ccccl xj. circa diffinitionẽ processus: tunc diffiniti in manibus Ioã. Iofre. secretarij Delph. inter Ioannem Fraucharenti ciuem Grationo. & Andr. de Saly. & Stephanum Autrandi, in d. causa interuentum.
a ¶Præcisè compelli. *Istud limita, nisi ingrederetur religionẽ, tunc potest promissionẽ facti non seruare. Spe. de sta. mo. §. ij. ver. xxviij. & seq.*
b ¶Ad obseruantiam facti. *Idem tenet do. Ias. in repe. l. stipulationes non*

diuid

diuiduntur.col.xxij.ver. vltra limitationes.in ij.lect.ff. de verb.obli.vbi ponit regulam, quòd in obligationibus facti non tenetur quis præcisè ad factum, sed soluendo interesse, liberatur. quam regulam limitat quatuor no.modis, & inter cætera dicit, quòd propter iuramentum obligatur præcisè tacere, nec soluendo interesse, liberaretur per glo.reputatam singularem in l. si pecuniam. in princip. in gloss. paruula, in verbo. necesse. -[ꝟ ꝯ ꝗ leg. Quatuor alias fallentias ponit domi. Alexand. in d. l. stipulationes non diuiduntur. & quinque alias fallentias enumerat Bald. in addi. Specu. in titu. de interesse. versic. & nota, quòd aut merum factum.

SVMMARIVM.

1 *Nuntio Delphinali super opprobriosa responsione sibi, vt ait, facta, non creditur. Fallit, nu. 2.*

3 *Seruiens Delphin. qui falsò refert, qua pœna puniatur.*

4 *Seruiens, ex officio suo possitne quem citare.*

QVAESTIO CCCCCCXXVIII.

1 NOn debet de iure credi nuntio seu seruienti Delph. † super opprobriosa responsione sibi vt asserit facta per citatum. Nec etiam si talis seruiens referret se fuisse percussum vel verberatum per talem citandum: vt C. de accu. l. ea quidem. Sed simpliciter ei credi debet super citatione [a]. & hoc ex quadam consuetudine: sicut & sacerdoti creditur, si dicat citasse suum parochianum. Ad idem etiam creditur seruienti referenti se non reperisse bona mobilia in executione iudicati. ita dicit Barto. in l. à diuo Pio. in. §. in venditione. ff. de re iud. Admittetur tamen ille, qui dicetur citatus, ad probandum contrariũ. arg. C. de contrahen. & cõmittenda stipu. in l. optimam. in fi. & forte per iuramentum [b] inspecta conditione nuntij, seu seruientis, & illius citati, & considerata qualitate negotij, secundũ Pet. Iac. in titu. de constituta pecunia. §. libellus. ibi, nec etiã deberet credi executori &c. Quicquid † tamen sit de iure, cõsuetudo Frãciæ & præsentis patriæ Delp. seruat, ꝙ creditur tali nuntio seruienti Delphin. vel sacerdoti, si referat se fuisse percussum vel verberatum per citandum in ipsa executione. ¶ † Sed qualiter puniatur talis seruiens Delphin. si falsam relationem faciat? vide Spe. in tit. de executore. §. j. vers. sed qualiter &c. ¶ In quam pœnã incidat ille qui remouet literas iudiciales à manu seruiẽtis Delph. vide quæ scripsi s̃. q. cccccclxxix. circa fi. ¶ Et de illo, qui eripit aliquẽ à manu seruientis. vide ibidem. ¶ Si nuntius seu seruiens accedat ad aliquẽ citandũ, & eũ non reperiat an sufficiat sibi dimittere copiam literarũ in domo habitationis aut alicui ex familia citãdi? vide

vide quæ plenè dixi suprà q. cxcj. in gl. super verbo domicilia.
4 ¶ † Vtrum seruiens ex officio suo possit aliquem citare? Dic quod
c non, sine mandato[c] iudicis. l. cũ clericus. C. de epis. & cle. & vide Bart. in l. fi. C. de req. reis. Qualiter puniatur ille, qui eripit & liberat captiuatum à manibus seruientis? vide quę scripsi suprà q. cccccIxxix. ¶ Qualiter offendēs seruientē, vel alterũ officiarium Delph. exercentem eius officiũ, puniatur: vide suprà. q. cccccIvij.

a ¶ Citatione. *Adde do. Bart. in extrauagā. ad reprimendum. in ver. per nuntium. circa fi. ibi sed an eodem. & c. cum parati. de app. Spe. de cita. §. sequitur videre. ver. sed nunquid verum in denuntiando crimina, non creditur nuntio etiam publico, & iurato, vt ibi dicit Specu. & hoc intellige verum, quo ad condemnandum, non quidem quo ad inquirendum: quia ad relationem nuntii potest inquisitio formari: vt no. do. Bar. in l. j. §. cura carnis. in versi. & nota. ibi, ad referendũ sibi. ibi, & hoc quantũ ad maleficium puniendum & c. ff. de offic. præfe. vrbis. Et vide omnia, quæ primo loco in hac apostilla inducta, & alia ad materiam facientia. d. Ang. Aret. in trac. maleficiorũ. in gl. sua. in ver. Petro publico, & iurato nũtio.*

b ¶ Per iuramentum. *Adde domi. Ang. vbi suprà, in glo. præ. in ver. si autem dicat se citasse.*

c ¶ Non sine mandato. *Adde domi. Bartol. vbi suprà, in extrauag. ad reprimendam. in præ. glo. super verbo, per nuntiũ. in ver. nec potest nũtius.*

SVMMARIVM.

1 *Possessio an continuetur cõtra successorē in beneficio, vel in re prophana.*
2 *Tunc, dictio, denotat extremitatem temporis.*
3 *Verba ad aptitudinem sæpe, non ad actum referuntur.*
4 *Possessio, duplex est.*
5 *Possessio, dictio, est ambigua.*

QVAESTIO CCCCCCXXIX.

SVprà quæstio. ccclv. tetigi de possessione quæ transfertur in prælatum, vel aliud beneficium, canonicè obtinentē, absque noua apprehensione. Sed iuxta hæc quæro: ¶ Ego prælatus vel obtinens aliquod aliud beneficium fui in possessione seu quasi exigendi ab vno tertio super suo beneficio: vel à laico super aliqua possessione certā annuā pensionē. Ille tertius qui soluit pensionem moritur. eius successor mihi denegat soluere, & sic me spoliat. an possum intentare contra illũ successorē, qui nũquam soluit, inter dictum recuperandæ possessionis? dubium facit, quia iste tertius nunquā soluit dictam annuam pensionem: & sic non
a possum dici fuisse in possessione [a] exigendi à dicto tertio: licet à suo prædecessore exegerim. Quid dicendum? Ego reperio inter

inter cõsilia domini Petri Papæ, patrui mei, quoddam cõsilium incipiens: Ego dico hunc libellum &c. in quo ipse do. Petrus decidit hoc dubium, & tenet q; potest agi dicto interdicto contra successorem: licet nunquam soluerit, & fecit dictum consilium pro sacrista ecclesiæ sancti Mauricij Viennensis, contra quẽdam Priorem: cuius Prioris prædecessor soluerat dicto domino sacristæ duas libras ceræ de annua præstatione: & hoc probat sic. Certum est (dicit ipse do. Petrus Papæ) quod ex variatione personarũ, ex parte rei, nũquàm mutatur ius actoris, quin remaneat semper idem: vt l. ij. §. ex his. ff. de ver. oblig. facit clemen. fin. de
b iure patro. Ratio huius est [b], quia prædecessor & successor etiam in officiis & dignitatibus vna persona reputãtur, cùm dignitas & officium nunquã moriãtur, vt habetur no. extrà de officio delegati, in c. qm̃ do. Abbas. gl. super verbo substitutis. & in c. si gratiosè. de rescriptis, lib. vj. & xj. q. ij. c. de libertis. & c. liberti. Alia ratio, quia non mutatur ius actoris propter variationẽ ex perso-
c na rei: q̃a iura metiũtur ex parte actoris [c], nõ ex parte rei, vt no. per Inno. in c. prudentia. super verbo, cõstare. de offic. delega. ita quòd cõsideramus magis personã actoris, quàm rei: vt ff. si pars hæredi. pet. l. j. circa princ. ibi, ius ex eo non metitur &c. & notabiliter habetur insti. de act. in §. sed iste quidẽ. in glo. Ergo idem dicamus in proposito, cum sacrista fuerit in possessione vel quasi exigendi & leuandi à Priore moderno, vsque ad tempus denegationis, cum ius actoris nunquam mutetur ex variatione personarum, ex parte rei: imò (quod est fortius) non videtur variatio ex parte rei, cum vna & eadem persona iste Prior & prædecessor reputetur, vt suprà dixi. Cùm ergo vna & eadem persona reputetur, verum est dicere, quòd si sacrista fuit in possessione vel quasi exigendi, & leuãdi à prædecessoribus: ergo est in possessione vel quasi exigendi & leuandi à moderno Priore, vsque ad tempus denegationis & spoliationis, cùm per ius fingatur identitas personarum: vt habetur & not. in dicto capitu. quoniam Abbas. non potest dici variatio. Item posito, & non concesso, quòd posset dici variatio: adhuc ius metimur ex persona actoris, vt suprà dixi: ita quòd consideramus illud ius, quod est in persona actoris: non illud, quod est in persona rei: vt in d. §. sed iste quidẽ. Præterea, quòd ex variatione personarum ex parte rei non mutetur ius actoris, probatur. quia qui
d semel fuit in possessione, semper præsumitur esse [d]: quia constat nos possidere, donec aut nostra voluntate recesserimus: aut

aut expulsi fuerimus:vt not.per Host.extrà de rest.spol.c.cùm ad sedem.& ff.de acq.pos.l.iij.§.quod si seruus.ver.nã constat possidere.Sed per processum agitatũ in curia officialis probatur,ꝙ d. sacrista fuit in possessione, vel quasi exigendi, & leuandi à prædecessoribus Prioris moderni:ergo semper præsumuntur possidere etiã cũ Priore moderno,vsque ad tempus denegationis:quia tunc d. sacrista expulsus fuit sua possessione.Quia si bene inspiciamus tex.in d. ver.nam constat possidere. loquitur indistinctè in persona possidentis,nõ curando de persona contra quam possidetur. Cùm ergo d. versi. loquatur indistinctè, indistinctè est intelligendus:cum non reperiatur per aliam legem vel decretalem distinctus:& vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.no.ff.de publician.l.de precio.extrà de maioritate & obedientia.c. solitæ. §.j.& de coniugio leprosorum.c. ij.ergo patet, cùm dictus versi.nam constat. non distinguat de persona,contra quam possidetur, quòd ex variatione ex parte rei non mutetur ius actoris: & sic dictus sacrista præsumitur esse semper in possessione, vsque ad tempus denegationis factæ per priorem modernum: & ideò bene dicitur in d. versic. nam constat. aut expulsi fuerimus. vt ibi habetur. Prætereà, videtur casus, extrà de resti.spol.c.cùm venissent.& ibi glo. ij.in fin.quia licet prædecessor prioris moderni sit mortuus vel aliàs sublatus à Prioratu,nõ propter hoc dictus sacrista perdidit possessionem, vel quasi, pensionis exigendæ & leuandæ: nec potest dici negligentia ex parte sacristæ: quia sui procuratores satis petierunt. Ratio prædictorum est, quia possessio sine animo perdi non potest, vt not. per Inno.in c.querelam.glo.super verbo, de nouo. extrà de elect. & in l. iij. in §.in amittenda. ff. de acquir. poss. Cùm ergo per mortem vel translationem Prioris prædecessoris istius moderni Prioris dictus sacrista habuerit animum semper possidendi: quia sine animo non potest perdi possessio, (vt suprà dixi secundum Inn.) patet, ꝙ etiam dictus sacrista fuit in possessione vel quasi exigendi & leuandi à priore moderno vsque ad tempus denegationis:quia tunc quando denegauit Prior modernus, dictus sacrista perdidit possessionem, & animum possidendi:
e vt not.per Inno. in dicto c. querelam. in d. glo. vbi ponitur per[e]
2 Inno.† dictio tunc,[f] quæ dictio denotat extremitatem temporis.
f d. l. si is legatum.§.fin. ff.de condi.& demon. not. in c. quam sit. de elec.lib.vj.& c.j.de vsuris.lib.vj.ergo in illa extremitate temporis, qua denegatur solutio pensionis, perditur possessio.[g]
g poris, qua denegatur solutio pensionis, perditur possessio.

Ergo

Ergo patet, quòd ante denegationem est ibi possessio, cum in
h ipso tempore denegationis perditur possessio: [h] quia si ibi antè
nõ esset possessio, nõ posset perdi: quia quod non est, nõ potest per di seu tolli ff. de iniusto test. l. nã & si. & no. extrà de spon. impub. c. ad dissoluendum. & ita patet secundũ Inn. ꝙ tunc perditur possessio, quando denegatur solutio pensionis. Nec ibi distinguit Innocentius, de persona, contra quam possidetur, vtrum mutetur seu varietur dicta persona: sed simpliciter dicit: tunc perditur possessio, quando denegatur solutio pensionis: Ergo manifestè patet ex prædictis, quòd bene dicit libellus dicti domini sacristæ: qui dicit, licet dictus sacrista fuerit in possessione vel quasi exigendi, & leuandi, in & super dicto prioratu à Prioribus eiusdem maximè à dicto priore reo: quia licet dictus prior modernus nunquam soluerit: non propter hoc sequitur, quòd dictus sacrista fuerat ante denegationem Prioris moderni in possessione, vel quasi exigendi & leuandi à dicto Priore moderno: per prædictas rationes hoc concludentes manifestè. Prætereà, alia ratione hoc probatur, ꝙ dictus sacrista fuerit in possessione exigendi & leuandi à dicto priore moderno, vsq; ad denegationẽ, licet dictus Prior modernus nunquam soluerit dictas duas libras cæræ: quia non sequitur, sacrista est in possessione vel quasi exigendi duas libras cæræ à dicto Priore moderno: ergo sacrista fecit actum naturalem & corporalem exactionis & leuationis.
3 † Quia sepissime verba secundum communem vsum loquendi non ad actum, sed ad aptitudinem referuntur: vt habetur extrà de baptismo. in capit. maiores. in iij. col. ver. similiter. & instit. ad leg. Aquiliam. §. his autem verbis. & ibi no. Quia licet dictus sacrista nihil exegerit à Priore moderno actualiter: tamen aptitudine aptus natus fuit ad recipiendum, vt locis præallegatis habetur, & not. Item, ꝙ possit dicere sacrista, ꝙ fuit in possessione vel quasi exigendi & leuandi à dicto Priore, vsque ad tempus denegationis: licet nil soluerit dictus Prior. Facit, quia non sequitur, sacrista fuit in possessione exigendi & leuãdi à dicto Priore: ergo fecit actum corporalem & naturalẽ exactionis & leuationis duarum librarum cæræ, quia licet nullũ actum naturalem fecerit sacrista cũ Priore moderno: nihilominus tamen d. sacrista fuit in possessione, vel quasi exigendi & leuandi à
4 dicto Priore moderno, vsq; ad tempus denegationis. † Et est ratio, quia duplex est possessio etiam in iuribus incorporalibus, sicut in corporalibus. vt not. per Bald. in l. j. ff. de acquir. possess.
Vna

Vna est possessio naturalis,& corporalis,quæ consistit in actu corporeo, & corporaliter exercetur,& statim perditur sicut exercitium corporale: quia vbi nihil fit corporaliter, statim perditur ipsa possessio naturalis:nec posset dicere quis se esse in possessione naturali aliquid faciendi,vt habetur no.ff.de acqui.pos. l.j.in verbo, naturaliter. Alia est possessio ciuilis, quæ consistit in animo, & solus animus ibi operatur in retentione possessionis: licet nullus actus corporeus ibi exerceatur:tamen quantũ ad re-
k tinendam possessionem sufficit animus. k Et ista possessio ciuilis est illa,quæ propriè parat interdictum vnde vi,seu recuperandę possessionis,non illa possessio naturalis,de qua prædixi: quia propriè non parat interdictum recuperandæ possessionis ipsa possessio naturalis: sed possessio ciuilis sic. & hæc omnia habentur & no.ff.de acqui.poss. l. clam posside re.in §.fi.glo. fi.versic.item iam non est quæstio.& versic. seq. Sed sic est in casu proposito:quoniam dictus sacrista semper habuit animum possidendi:& sic semper in animo possedit vsq; ad denegationem factam per Priorem modernum, quia tunc quando denegauit soluere, dictum sacristam spoliauit:& ideò dictus sacrista agit interdicto recuperandæ possess. quod interdictum recuperandæ possessionis,propriè est interdictum pro ciuili possess.quę in animo consistit, quando est amissa: vt in casu libelli nostri, vt suprà proxi. dixi. Et ita patet ex prædictis, quòd non sequitur, sacrista est in possessione exigendi:ergo naturaliter & corporaliter exigit: sicut alibi dicitur: non sequitur ego sum in possessione talis domus: ergo ego sum corporaliter in domo:quia potest esse quòd ego sum in vinea, & domus est Parisius. Et tamen verum erit dicere, quòd ego sum in possessione talis domus: vt habetur in d.l.clam possidere.§. final. & tunc intelligeretur de possessione ciuili: & ita debet intelligere dictus libellus sacristæ, cùm
5 actus corporeus non fiat.† Et ita ex prædictis patet, ꝙ dictio, possessio, est ambigua: quia potest referri ad possessionem ciuilem, & ad possessionem naturalem: & ideò quia ista dictio, possessio, quæ est ambigua, posita est in libello, intelligitur secundum voluntatem actoris. quia in exordio iudiciorũ fauetur plus actori,quàm reo.ff.de iudi. l.si quis intentione. no, extrà de sponsalibus.c.ex literis.gloss. final. extrà de restitutio. spoliato. c.cum ad sedem. Ideò dictus sacrista dicta verba posita in libello intellexit de possessione ciuili, non naturali. Præterea, ex præcedentibus & sequentibus debemus iudicare de mediis.ff.de

legat.j.l.si seruus plurium.§.fin.extrà de app.c.secundo requiris. in princ. Sed d. sacrista fecit simpliciter mentionem de dictione possessio. Posteà in libello concludit super interdicto recuperandæ possessionis, quod interdictum propriè adaptatur ad possessionē ciuilem, vt s̄.dixi per nota.in l.clam possidere.§.fi.s̄.alle. Ergo de illa ciuili debet intelligi.casus est bonus. ff.de reg.iur.l.quoties idem sermo,cum ibi not. Cùm ergo ex præcedentibus & sequentibus debeamus iudicare de mediis,patet quia dictio, possessio, in libello imposita, intelligitur de ciuili possessione, ex eo, quòd posteà facit mentionem in libello de interdicto recuperandæ possessionis. quod propriè adaptatur in possessionem ciuilem, & non in possessionem naturalem,vt s̄. dixi. Præterea, ex conclusione videtur indicari præcedens petitio, vt not.expresse per Cyn.in l.nec exemplum.circa fin.C.de fal.ergo manifestè ex omnibus præmissis concluditur, quòd bene dicatur in d.libello, maximè à dicto reo:quia licet nunquam soluerit Prior modernus, potest dici sacrista esse in possessione à dicto Priore,& intelligitur de ciuili, vt clarè s̄.deduxi.dicit dictus dominus.Petrus Papæ.De hac quæst.etiam tetigi ego Guido papæ in apparatu meo stat. Si quis per literas.in glo. super verbo, vel quasi. Quidam tamen probus dicebat quòd d. sacrista non probauit causam seu titulum, quare peteret.d.duas libras cæræ.Cui probo respondet ipse d. Pet. Papæ, quòd agent possessorio recuperandæ possessionis,duo tantummodo debet probare:scilicet se possedisse & spoliatum esse. vt habetur & not.extrà de resti.spo. c.olim.la j.& no.xiiij.q.j.in sum.& multa sunt iura, quibus asseritur quod de titulo non curantur, quando possessio agitur, vt not.per Inn. in c. peruenit. de censi.& in d.c. querelam. per glo. & Inno.& Specu.in tit.de restit.spo.§.nunc dicamus. in fin. Patet etiam,quia prædo qui nullum titulum habet,restituitur cū agitur possessorio, testes non sunt interrogandi super petitorio, vt expresse not.C.qui legi.personam standi in iudicio. in l.fi.glo.fi. & pro hoc extrà de test.c.veniens.quia super eo,super quo est cōtrouersia, sunt inducendi testes & non super alio. sed hic erat contentio super possessorio. ergo &c. vt not. in l. ob carmen. §. fin.in gl. fi. ff.de testi. Item possessor non cogitur dicere titulum suæ possessionis. ij. q. v. quasi per totum.& vj.q. vlt. in c. actor. cum simili. Item ex eo, quòd dictus Probus dicebat, quòd Prior modernus intentans negatoriam,non debet probare prioratū liberum:quia negatiua per rerum naturam &c. Multū malè dicebat,

bat,quia intentans negatoriam cõtra illum, qui est in quasi possessiõe,sicut d. sacrista,vt probatur per processum:talis intẽtans negatoriam, debet probare rẽ esse liberam, vt clare ponit Spec. in ti.de proprietate.§.in confessoria.ver.sed qualiter probabit de iure suo:vbi Spec.expræsse dixit,quòd intentans negatoriã, probabit cõtra illũ,qui est in quasi possessione seruitutis,aliàs secus. idem tenet Io.Fab.sicut Spec. inst.de act.§.æquè. Nec obst. illud

l quod dicebat d.Probus ꝙ ista possessio est cõtra ius commune, l & ideò non releuat possidentem ab onere probandi, cum omnia sunt libera de iure cõmuni.l.altius.C.de serui.& aqua.& not.per Inn.in c.bo.lo ij.extrà de post.præl. Et ideò d. sacrista debet probare,secũdũ d. Probum qui multũ malè dicit,quia ista possessio non est contra ius:quia si esset contra ius,bene diceret d.Probus, per c.j.extrà de præscrip. lib. vj. Sed ista possessio est præter ius: vt not.per Inno.in c.si diligenti.extrà de præscrip.glo.super verbo,titulus, circa medium.& per glo.in c.j.de præscrip.lib.vj.Et ideò, quia ista possessio est præter ius, bene releuat possidentem ab onere probandi,vt not. per doct.in d.c.j.de præscrip. lib.vj.& in c. ecclesia. de causa possessionis & proprieta. Item non obst. quòd Probus dicebat, ꝙ testes qui deposuerunt in dicta causa, pro dicto sacrista, sunt de ecclesia sancti Mauricij: quia contra eum est casus,in c. fi. extrà de offic. Archidia.&c.

a ¶In possessione. *Ad hoc quod hic dicitur.scilicet quòd perceptio pensionis non probat possessionem:vide istum consi.cxliiij.in versic. plus dico.& incipit,dictum consil.circa processum diffinitum.*

b ¶Ratio huius est.*Facit,quòd successor debet sequi vestigia prædecessoris.cle.j.ver.porrò.& ibi d.Cardi.de iureiur.j.not.*

c ¶Ex parte actoris. *Huiusmodi iuris articulum inducit d. Odofr.in argumen.ad quandam pulchram q.in j.l.ver.vlt.super ista.ff.de iu.*

d ¶Præsumitur esse. *Adde,quod legitur & not.in l.siue possidetis. C.de probat.*

e ¶Dictio tunc.*De hac dictione,tũc vide d.Bar.in l.in substitutione.ff.de vulg.& pup.& in l.in tutoribus ff.de test.tute.& in l.in illa.ff.de verb. oblig.in l.lecta.ij.oppo.ff.si cer.pet.& etiam ibi vide d.Alex.& d.Abb. in c.pastoralis.extrà de exce.& do.Arch.lxiij. distinct.ego.& do.Bal.in l.ex illo.C.de appel.& in auth. contra rogatus.C.ad Treb.& in præall. l.lecta.& Spec.de instru.edi.§.videndum restat.versi.quid si.*

f ¶Extremitatem temporis.*Iste articulus tunc significat tempus extremi termini.vt optimè & apertè probatur in l. si is legatũ. §.fi.in fi.ff. de condit.& demon.& ibidem vide d.Paul. de Cast.qui videtur quandam*

limitationem facere. & adde doct. in locis in proxima apostil. alleg.

g ¶Perditur possessio. *Possessio autem iurium seu dignitatum quomodo perdatur, vel acquiratur, vide per Bald. in l. ij. C. de seruit. vbi tractat de multiplici iure possessionis in rebus incorporalibus. Et notat. quòd turbatus in possessione, perdit possessionem, si non agit cum primùm potest contra turbantem: quia solo animo videtur perdere possessionem: & non habet interdictum vti possidetis. De hoc vide Innoc. in c. ij. in glo. magna. in j. col. de in integ. rest. & per Flo. in l. loci. §. sciendum. ff. si ser. vendi.*

h ¶Perditur possessio. *Quibus autem modis perdatur & acquiratur possessio, seu quasi iurium, seu rerum incorporalium, ac dignitatũ, & præbendarum, ac huiusmodi: recurre ad do. Innoc. egregiè & copiosè differentem in c. in literis. extrà de restit. spol. in glo. sua versi. prius. Quod autem dicitur ciuilem possessionem perdi, si per modicũ tempus negligatur recuperari pos. naturalis vacans, quæ scitur ab alio occupata, vt legitur & no. in l. si de eo fundo. in §. si fortè colonus. ff. de acq. pos. & ibi d. Paul. de Ca. Alex. de Imo. & doc. Hæc limita, nisi quis negligeret recuperare possessionẽ suã ab alio occupatã non eò, quòd suspicetur se posse repelli: sed quia non vult esse author rixæ vel causa mali. Bart. in l. j. §. interdictum. ff. vti possi.*

i ¶Quia duplex. *Quotuplex sit possessio. vide d. Bald. in authen. defuncto. C. ad Tertul. & in c. j. de controuer. inter vasal. in vsi. feud. & d. Hosti. in c. quoniam. vt lite non conte. Quid autem est possessio ciuilis, & quid naturalis, & quos effectus pariat: vide per d. Bart. in l. j. & ij. ff. de vi & vi ar. & in l. ij. C. de fun. patrimon. lib. x.*

k ¶Sufficit animus. *Adde induci per d. Sozi. in l. j. in prin. in viij. col. in versi. iij. & vltimo. ff. de acquir. posses.*

l ¶Est contra ius commune. *Vide, quod scripsit ipse consi. suo j. incip. in actione negatoria, num. 10. versi. secunda consideratio est. volum. j.*

SVMMARIVM.

1 *Pensionis diminutio, an debeat fieri propter belli aut pestis interuẽtũ. nu. 2.*
3 *Thesaurarius Delph. vel locator, an debeat facere diminutionẽ mercedis.*
4 *Firmarij curiarũ Delphi. an habeantur loco conductoris, vel emptoris, vt eis possit fieri remissio mercedis. disting.*

QVAESTIO CCCCCCXXX.

THesaurarius Delphi. per se vel eius commissos, facit anno quolibet. vel de tribus in tribus annis assensari & arrendari gabellas, pedagia, vt alia iura Delph. ¶†Contigit quòd medio tempore superuenit guerra in hac patria, vel marcha, quæritur an debeat fieri diminutio assensatori de parte pensionis. Credo de iure, quòd sic, [a] per glo. in l. iij. C. locati. Idem tenet Bart. in l. interdũ. §. quod ex naufragio. [b] ff. de acquir. posses. vide plenius

Bald

Bald.in extrauagan.imperialis clementiæ. ſuper verbo, non admittant.& ibi vide an guerra enumeretur inter caſus fortuitos. Et ita vidi pluries ſeruari in iudicando in dicta curia parlamẽti
2 non obſtante quacunque oppoſitione theſaurarij. ¶†Sed an propter mortalitatẽ ſuperuenientem debeat fieri diminutio conductori? text.eſt quòd ſic in c.propter ſterilitatẽ.extrà de locato.ſuper hoc dicunt doct. vnum ſingulare, quòd conductori propter ſterilitatem non fit diminutio mercedis, ſi nõ ſoluerit decimam curato.Ita dicit Dom. de ſancto Geminiano in c.j.de decimis.li. vj.& ponit Martin.de Laude in ſuo tract.de conſcientia.in v. col. ideò ibi dicit Martin.quòd ſint cauti domini opponere exceptionem decimæ non ſolutæ, & tunc non fiet diminutio mercedis. Item etiã in alio caſu,non fiet diminutio mercedis,quando videlicet cùm vbertate præcedentis vel ſequentis anni valeat ſterili-
3 tas cõpenſari:vt in d.c.propter ſterilitatẽ.in fi. ¶†Sed circa hanc materiam quæro, an propter mortalitatẽ dominus theſaurarius Delph.vel locator aliúſve dominus debeat facere diminutionem mercedis: pro cuius deciſione hic ſubiũgo verba domini Raph. Fulg.in l.habitatores.§.iterum.& in l.ſequẽti, quæ incipit, quod ſi dominus.ff.locati.vbi dicit,quòd aliquãdo nullus iuſtus timor migrandi ſubfuit, & tunc merces integra debetur. & iſte eſt caſus in d.l.habitatores.in fi.reſpon.Aliquando,& ſecundò,ſubfuit iuſtus timor,verũtamen inquilinus non receſsit,& adhuc idem, quia debetur integra merces.vt l.quòd ſi domus conducendæ. & adhuc idem,ſiue aliam domum conduxerit, ſiue non:debebit tamen locator mercedem ſecundæ locationis ipſi conductori, ſi conduxerit vel quantum conducturus fuiſſet, ſi ipſe inquilinus non conduxerit, quaſi de hoc pepigiſſe videatur, hoc ipſo, quòd pepigit talem domum conducere. Et iſte eſt caſus in verſi. idem iuris.in d.l.ſi domus. Sed aliquando iuſtus timor ſubfuit, & migrauit inquilinus, ſed non habebat factum: & tunc in arbitrio locatoris eſt,vt precium ſecundæ conductionis præſtet,quod ipſe inquilinus ſine dolo malo præſtitiſſet: vt in verſic. quòd ſi locator. vel ſi malit mercedem pro rata remittere. vt l. ſed addes. §. ſed cum in annum. ff. loca. & in gloſſ. quæ ponitur ſuper verbo, non ſtetiſſe. Sed aliquando, & quartò & vltimò, iuſtus ſubfuit timor, & migrauit,& ſpacium non habebat aliam domum conducendi.Sed ſi aliam domum habuerit gratis, tunc non remittitur merces pro rata: vt in verſi.cæterum.Iſta ſunt verba domini Rapha. Fulg. Sed quidam alij doct. in caſu peſtilentiæ aliter lo-

quuntur, & magis indistinctè facientes illationem in l. de ætate. ff. ad Trebellia. per illam legem, & ibi not. quòd propter aërem pestiferũ, licet scholari migrari de domo conducta, & quòd non teneatur soluere pensionem, & allegant in argumen. dicta l. habitatores. §. fin. ff. locati. & glos. in l. damnum. in glos. fin. ibi, sed ibi de diuina. &c. C. loca. ¶ † Sed an firmarij curiarum Delphina-
4 lium habeantur loco conductoris vel emptoris, vt eis fiat remissio mercedis vel non fiat: vide plenè per Bart. in l. cotem ferro. ff. de public. & vecti. Crederem, quòd non deberet eis fieri remis-
c sio propter mortalitatem: [c] quia si in vno loco sit pestis, possunt per totam iudicaturam alibi curiam tenere, vt ipsi firmarij curiarum facere consueuerunt. In hoc casu tamen posset haberi aliqua consideratio, quòd damnum supportant propter pestem: quia ad eos non affluunt tot gentes sicut solebant: ideò posset eis aliqua modica diminutio fieri. Sed vbi mortalitas esset in toto Delphin. ita quòd alibi in Delphin. non posset curia teneri: tunc crederem, quòd deberet fieri remissio salarij, pro illo tempore, quo pestis durauit. Sed circa hunc casum occurrentem propter pestem. non recordor vidisse decisionem fieri.

a ¶ Quòd sic. *Adde do. Bald. in l. j in iij. col. in versic. quæro an propter sterilitatem. C. de iure emphyt. vbi dicit istud esse verum, etiam in conductore ad longum tempus: imò & emphyteutæ censum remitti, si propter guerram nil coli, vel nihil percipi potuit, dummodo esset census notabilis quantitatis: secus si paruæ, vt ibi dicit dominus Bald. Sed vnum videtur non omittendum, quòd si vno anno non extant fructus, alio autem anno extant fructus abundantes, supplenda est pensio præcedentis anni. nam cum annua præstatio fienda est ex reditibus certæ rei, si vno anno fructus non extant, expectãda est vbertas anni sequentis: & fertilitas cum sterilitate compensanda ff. de vi. triti. & oleo lega. vt l. ex eo. maximè, cum præstatio consistit in pecunia. ff. quando di. le. ced. l. Frmio. in prin. ita dicit Paul. de Castr. in vol. anti. consil. cccxxxiij. incip. in Christi nomine amen. quia exceptiones, quæ opponi. in iij. colum. in versicu. sed hic subnectitur dubium.*

b ¶ Vide etiam ibidem. *Per Alexand. & ibi d. Bart. qui tamen loquitur in alio casu magis dubitabili: scilicet in emphyteusi, in qua istud non procederet, in puncto iuris: secundum do. Alex. post do. Abb. & Raph. Cu. in præall. §. quod ex naufragio. in ij. col. in versic. extrà glo. inducitur: quia pẽsio, quæ soluitur per emphyteutam, soluitur in signum recognitionis dominij, non propriè pro fructibus: vt colligitur ex l. j. C. de iure emphyteu. Secus autem in locatione, vt in casu præsentis quæstionis. Ex quo clarum*

rum est, quòd conductori remittitur pensio, si potest vti frui re conducta. l. ex conducto. in prin. l. si merces. §. vis maior. C. loca.

c ¶ Propter mortalitatem. *Et nunquid pestis sit iusta causa petendi remissionem sterilitatis: vide Philip. Corne. in consil. ccxxviij. incip. videtur. j. colum. ij. versicu. prætereà. in ij. volum. Et an debeat fieri aliqua remissio conductoribus datiorum, si propter aliquem superuenientem casum, enorme damnum patiantur. Et quis casus insolitus, & extraordinarius esse dicatur: latè tradit domi. Alexand. in consi. cvij. incipiente prospectis verbis. in iij. volu. & de materia vide Pet. de Ancha. in c. propter. vbi latius. de loca. & con. & adde, quæ dixi suprà, in quæst. clxxij. in apostil. ad istum. in verbo, distinguunt.*

SVMMARIVM.

1 *Dominus an possit facere inuentarium bonorum decedentium, non obstante consuetudine in contrarium. & num. 2.*
3 *Pupilli causa, fauorabilis est, vtroque iure testante.*
4 *Domino & suis officiarijs competátne dare tutelas & curas in bonis decedentium.*
5 *Domini an debeant vocari ad decretum talliarum. disting. & vide nu. 6.*
7 *Pars maior congregatorum ad collectæ impositionem, an liget minorem.*
8 *Syndici debent præstare iuramentum fidelitatis.*
9 *Domino competit cogere syndicos ad rationes referendas.*
10 *Domino competátne ius constituendi vigilias, & præsidia nocturna.*
11 *Consuetudo, assuetudo, & desuetudo. Et vniuscuiusque vis, & etymologia.*
12 *Consuetudo, & desuetudo, contraria sunt.*
13 *Iura negatiua vt alicui competant, & ab alio auelli iura affirmatiua possint, duo debent concurrere.*
14 *Vsus nihil operatur, nisi habeat implicitum factum.*

QVAESTIO CCCCCXXXI.

IN quadam causa in dicta curia vertente fuerunt quinque dubia à processu extracta, & .j. scripta, in diffinitione ipsius causæ. Primò, vbi banneretus habens merum & mistum imperium, & omnimodam iurisdictionem, si homines sui commorantes in suo territorio, se possint defendere prætextu consuetudinis, per eos allegatæ, ne fiat inuentarium bonorum decedentium per officiarios dicti bannereti. Et hoc, propter creditores & pupillos remanentes. Secundò, an prætextu dictæ assertæ consuetudinis, dicti homines se possint tueri, ne dentur tutelæ & curæ per dictum banneretum vel eius iudicẽ, in forma iuris. Tertiò, an prætextu dictæ assertæ consuetudinis, possint facere dicti homines tallias communes, & impositiones, domino vel castellano

suo non vocatis,& ponere syndicos, qui nullum iuramentum facient domino. Quartò, an prætextu dictæ consuetudinis, possint se tueri dicti homines, ne reddãt computum coram domino, vel suis officiariis, de his quæ ipsi exegerunt ab habitatoribus loci, & ad hoc ad voluntatem domini quoties toties &c. Quintò, an prætextu consuetudinis se possint tueri dicti homines ne faciãt guetum, & si deficiãt, ne puniantur per dominum & eius officiarios. Et allegant dicti homines consuetudinem tenuisse, & esse in possessione à tanto tempore, quòd de contrario memoria hominum non existit: licet namque fuerit in iudicio contra eandem consuetudinem oppositum. ¶ Ad istorum dubiorum enucleationem seu elucidationem, post recolendæ memoriæ dominum Petrum Papæ, patruum meum, prout reperi in suis consiliis. Quia nulla consuetudo allegatur, per homines contra dominum, imò potius allegatur consuetudo pro domino, vt infrà de-
1 clarabo. † Primo & ante omnia videndum est necessariò, an dictus dominus habeat ius & sibi de iure scripto competat contrarium eorum quæ cõtinentur in dictis dubiis, videlicet an eidem domino & suis officiariis de iure scripto competat facere inuentarium bonorum decedẽtium &c. vt in primo dubio cõtinetur. Et an eidem domino & suis officiariis de iure scripto competat dare tutelas, & curas &c. vt in secundo dubio. Et an eidem domino & suis officiariis de iure scripto competat, vt debeat vocari, quando dicti sui homines faciunt collectas seu tallias. Et an debeant syndici iurare domino & suis officiariis, vt in tertio dubio. Et an eidem domino & suis officiariis de iure scripto competat compulsio ad reddendum computum coram ipso, vel suis officiariis de tallia exacta ab habitantibus, vt in quarto dubio. Et an eidem domino vel suis officiariis de iure scripto competat facere fieri per habitantes guetum, & eos puniri, si deficiant, vt in quinto dubio. ¶ Quibus omnibus præmissis & visis elucidatis,
2 clara erit responsio ad dicta quinque dubia. Igitur † accedendo ad primum dubium, dicendum est, quòd de iure ipsi domino & suis officiariis competit facere inuentarium bonorum decedentium superstitibus pupillis, quoniam iudicis officium est latissimum vtroque iure testante: vt l. j. ff. de iur. om. iud. & extrà de off. iud. c. ij. & ibi per glos. & do. Et ob hoc ad ipsum iudicem spectat & pertinet seruare commoda subiectorũ, vtroque iure testante, vt in feudis, de prohib. feud. alie. per Fed. c. imperialem. in prin. & in auth. iusiurandũ, quod præstatur ab his. §. deuotos. col. ij. &

extrà de off.ord.in c.j.& ibi per doc.necnõ obuiare fraudibus & maliciis hominum, vtroque iure testante: vt ff.de rei vendi.l. in fundo.& de elect.c.auaritiæ.lib.vj.& extrà, qui matri.accusa.possunt.c.significante. Et maximè, in materia pupillari. & pro hoc tex.no.in decre.lxxxvij.dist.in ca.desolatis. Nempe in bonis talium decedentiũ, superstitibus sibi pupillis se defendere nescientibus,& quicquid vident ignorantibus, vtroque iure testante: vt C.de fal.mo.l.j.§.fi.& not. in decretis.xxx.q.j.§.his itaq;.& extrà qui ma.accu.pos.c.cum in tua.& ibi per gl. multi denique malitiosi videntes bona indefensa, ipsa bona attentarent substrahere, & furtum committere, & de facto furarentur: sícque commoda subiectorum non bene seruarẽtur,& ideo ad euitãdas tales malitias, ad ipsum iudicẽ de iure spectat facere inuentariũ bonorum talium decedentium: vt c.desolatis.lxxxvij.di.s.alleg.& etiã expressè & clarè probat tex.not.& singula.C.de bo.præscri.l. si quis intra.circa prin.ibi, ne quid rei &c. Nec obst.ꝙ ibi loquitur in fisco, quia idẽ est in pupillo, attenta ratione ipsius legis, posita, in d.vers.ne quid &c. quæ ratio est generalis. Ratio enim legis, vel canonis, vbi subsunt, potius debet attendi, quàm legis vel canonis verba vtroque iure testãte: vt not.per Arch. in ca. vbi periculum.in prin.super verb.ratio.de ele.lib.vj.& ff. de legat.ij.l. cum pater.§.dulcissimis. & ff.de iur. patro. l. adigere. §. quamuis. & in decretis.lxj.dist.§.sed sciendum. & j.quæstione. vij.cap.quod
3 pro remedio. Sed †ratio d.l.si quis intra.supra alleg.vendicat sibi ita bene locum in pupillo, sicut in fisco, quare &c. Ea enim quæ conueniunt penes eandem rationem,& conuenire debent penes eandem iuris dispositionem: vt vbicunque eadem ratio sibi vendicat locũ,& ibi eadem iuris dispositio: vtroque iure testante: vt ff.ad legem Aquil.l.illud.& extrà de cele.missa.ca.cum Marthæ. §.fi.& ibi no.per gl.extrà de baptis.c.maiores.§.verũ. Cum ergo eadem ratio sit in pupillo, sicut in fisco, ergo eadem iuris dispositio. Potissimè, cùm respublica, ecclesia, fiscus & pupillus pari passu ambulent, eisdem fauoribus & priuilegiis gaudeant: vtroque iure testante.C.de iure reipu.l.rempublicam.lib.xj. & extrà de in inte.rest.c.j.cum si. Quinimo in præseruatione seu conseruatione bonorum delatorum pupillo, ipse pupillus habet maius priuilegium & maiorem fauorem habet, quàm fiscus in bonis sibi delatis. vtrunque ius magis fauet pupillo, quàm fisco. Quod clarè apparet, quia durante pupillari ætate nõ currit præscriptio vtroque iure testante: vt C.de præscri.xxx.ann.l.sicut. & per Inn.

extrà de in integ.resti.c.j.& c.auditis.per eundem.& per gl.ordinariam,& sic præscriptio potest excedere vltra xl.annos, si ponamus pupillum habere vnum annum,vel duos,vel tres annos. Et tamen res & bona delata fisco, multò minori tempore præscribuntur, vtroque iure testante:vt inst. de vsuca. §. res fisci. & ibi per gl.ordina.& in summa Hosti.extrà de vsuc.§.quæ vero.versi. item potest dici in rebus fiscalibus.Prætereà,& fortius,quia præscriptiones minores xxx.annorum non currunt pupillis,imò seruantur ipso iure illæsæ,vtroque iure testante.C.in quib.cau.rest. in integ.non est necess.l.fi.& extrà de rest.in integ.c.cum ex literis.per Inno.in gl.sua penul.vers.hoc tamen rarò &c. Melius est enim minorũ intacta iura seruari,quàm post vulnus remedium quærere.vtroque iure testante:in d.l.fi.in fin.& xvj.q.iij.§.de præscri.& no.extrà de homi.c.suscepimus.& tamẽ minores præscri. xxx.ann.currunt contra fiscum,iuxta not.per gl. in d.§. res fisci. inst.de vsuc.& per Host.vbi suprà. Cum ergo vtrunque ius magis faueat pupillo,quàm fisco,pupillúsque maiorem fauorẽ habeat,in præseruatione bonorum sibi delatorum, quàm fiscus in bonis sibi delatis:vt ex iuribus præmissis apparet manifestè: dicendum est,quòd d.l.si quis intra.C.de bon.præsc.suprà alleg.ha-
a bet quæ locum in pupillo,sicut in fisco [a]: vt in bonis delatis pupillo iudex possit & valeat facere inuentarium. Nec obstat,si dicatur ꝙ sunt alia iuris remedia:videlicet dare tutores, vel curatores:quoniam hoc,videlicet facere per iudicem inuentarium, à iure non prohibetur:imò potius permittitur:vt ex prædictis apparet. Et potissimè, quia cùm debeat dari tutor vel curator idoneus,interim antè,quàm reperiatur talis,sicut decet, multæ fraudes & furta plura committi possent in bonis ipsius pupilli: vt suprà dictum est,interéstque etiam pupilli & reipubl.habere multa geneta defensionum & conseruationum suorũ bonorũ, vtroq; iure testante.ff.de noui ope.nun.l.nã rei.& not.de immu.eccle.c.
4 peruenit.gl.fi.¶ †Ad secundum dubium accedendo,videlicet,an eidem domino, & suis officiariis de iure competat dare tutelas & curas. Et certè dicẽdum est,ꝙ sic: quoniam cùm ipse dominus & sui officiarij,vt præsupponitur,in facto habeant merum & mistum imperium& omnimodam iurisdictionem,patet manifestè, quòd ius dandi tutores & curatores habent.Tutoris enim & cu-
b ratoris datio,est misti imperij. [b] ff.de tute.l. inuito.§.tutoris.& ibi not.per gl.ff.de tuto.& cur.datis ab his.l.nec mãdãte. & extrà de proc.c.petitio.per Inn.ibi,expressè hoc dicẽtẽ. in gl.j.& extrà de iudi

de iudi.c.fi.lib.vj.per Archi.ibi,super verbo,valeāt. ¶Ad tertium dubium accedēdo,videlicet,an eidem domino & suis officiariis de iure competat,vt debeant vocari,quando homines faciūt tallias. Et an debeant syndici iurare domino & suis officiariis. Et
5 certè dicendum est,cùm hic sint duo puncta † videlicet,an debeāt
c vocari [c] dominus & sui officiarij quādo homines faciūt tallias. & dico,ꝙ si fiunt talliæ & impositiones pro necessitate villæ,pro soluendis debitis communitatis,& villæ, vel prosequēdo litigia sua vel similia,ꝙ tunc ipsi homines possunt tallias facere sine licentia superioris seu domini, vel suorum officiariorum, & ipsis domino & officiariis non vocatis:vt not.per Bart. & Aluarot.C. de muli.& in quo loco.l.j.circa princip.lib.x.& not.per Inn.extrà de sen.excom.c.grauem.& ibi per doct.& per Bar.ff.quod cuiusque vniuer. l.j.§. pen.& ibi glo. & per Dyn.ff.de alimen.& ciba. leg.l.iiij.& per docto.in l.j.C.de superind.li.x. & ibi per Andreā de Pisis,& Bertrandum de Deo,& alios.& facit quod not. per Innocen.extrà de constitutio.ca.cùm accessissent.glos. super verbo sedis &c.vers.de aliis tamen vniuersitatibus &c.& ibi per docto. & facit etiam.l.j.C. de specta. lib.x. dum tamen ipsi homines se
d congregent [d] insimul, & consentiant, ac in vnum conueniant seu concordent. Ad vnum tamen est aduertendum, quòd licet ipsi homines sine licentia,& non vocatis domino & suis officiariis,possint facere collectas & impositiones, pro necessitatibus communitatis & villæ:attamen ipsi homines nō possunt se congregare insimul pro faciendis collectis & impositionibus sine licentia domini,& suorum officiariorum:vt l.ij.C.de decurio. lib. x. & l. si id.C. de legationibus. eodem libro xj. quæstio. prima. cap.si quis clericorum.& not.per Spec.in titulo de syndico.versi. fin.& versicu. sed nunquid vniuersitas &c. Et expressè not. Bart. ff.rem ratam habe.l. actor. circa fin.versi.possumus tamen sustinere.& per Bartol.in l.omnes populi versic.deinde quæro qualiter statuta &c.& not.per doct.de verb.significa. constitutionem. lib.vj & ibi per Archid.& alios. & in feudis.in titu. de pace iur. firman.§.conuenticulas.& not.expressè per Ioan. Fab. institu.de rerum diui.§.vniuersitatis. Et est ratio, quia sub specie boni,videlicet dicendo, quòd communitas indiget & habet necessitatem semper se congregarent, & sic daretur occasio malignandi: & per tales cōgregationes possent machinari,& plura mala con
e cipere: ideò regulariter congregationes prohibētur. [e] & de hoc etiam scripsi suprà q.cvj.& ratione, quòd minus possunt singuli, plus

plus præſumant vniuerſi,vt ait Seneca:poſſent enim conuenticu las & conſpirationes facere contra dominũ,quòd nõ debet fieri, niſi dominus eſſet talis,qui propter ſua demerita veniret priuan dus omni bono & honore,vt in decretis.xvj.q.vij.ca.ſanè. & not. per Io.& Lauren.in c.qui clericorũ. xj.q.j.alle.& per Arc.& doct.
6 in d.c.conſtitutionem.de verb.ſign.lib.vj.† Ex quibus præmiſsis apparet,quòd habita licentia à domino vel ſuis officiariis homines ſe poſſunt congregare inſimul. Sed quis congregabit ſeu con uocabit ipſos? vide pulchrè Inn.in c.ij.de ope.no.nun.& in c.j.de maio.& obe.& per Bart.ff.de albo ſcrib.in l.j.§.fi. Et ipſis congre gatis de licentia,vt præmittitur,ipſis conſentientibus,ipſi homines congregati & conſentientes poſſunt facere talliã & collectã non vocato domino vel ſuis officiariis,cum ipſam talliam faciãt
f pro neceſsitate [f] eorũ loci,vel villæ, & cõmunitatis, vt dictũ eſt: & ſic expeditũ eſt primũ punctũ huius dubij.Sed contrà ſupradictum eſt,quòd homines poſſunt pro neceſsitatibus eorũ cõmunitatis facere collecta in talliam,nõ vocato domino:licet de ſui licentia ſe congregent,oppono modo fortiter de no.per Bart.C.de ſacr.eccl.l.placet.circa med.ſuæ lecturæ. in ver.circa tertiũ quis ipſa,&c.vbi dicit,quòd vniuerſitates & communitates,quę nullá iuriſdictionem habent: ſed ſunt ſubditæ & ſubiectæ ſub alio domino,non poſſunt facere collectas,nec tallias, vt ibi expreſsè dicit.Et nimirum,cum talia munera procedant ex vi & virtute iuriſdictionis,nulliq; competat munera indicere,niſi habeat iuriſdictionem:vt ibi no.per Bar.& doct.extrà de imm.eccl.c.non minus.de cen.c.innouamus.& l.j.C.de ſuperindict.lib.x.& ibi doct.
7 Sed † dicti,homines nullam habẽt iuriſdictionem:imò dominus habet omnimodam.Sic etiam eſt de iure,cùm populus tranſtulerit in dominum omnem iuriſdictionem:quare videtur quòd ipſi homines non poſſunt facere collectam etiam pro neceſsitate eorum communitatis. Solutio ad remouendum dictum contrariũ, dictum eſt ſuprà, quòd homines ſe debent congregare inſimul, & conſentire, quoniam hoc inſimul conſentire eſt neceſſarium, cùm talia munera procedant vi & virtute iuriſdictionis, quam homines non habent.Et ideò vt poſsint imponere talliã,& compellere homines vniuerſitatis ad ſoluendum, neceſſarium eſt, quòd ipſi congregent inſimul & adinuicem & conſentiant,& tũc propter conſenſum ipſorũ adhibitũ emanat quoddã pactum ſeu contractus inter ipſos factus: ſicut ſi ex quolibet alio contractu ſeu pacto multi ſe obligarent,& cõpellentur. Ex quo infero tale

corol

corollariũ, quòd talis tallia seu collecta sic facta, vt præmittitur, nõ debet propriè dici: nec est propriè collecta seu tallia, cum ipsa procedat ex vi & virtute pacti & cõuentionis, seu contractus inter ipsos insimul congregatos, initi. Sed propriè collecta seu tallia procedit ex vi & virtute iurisdictionis tantũ, quæ non in consentiẽtem & inuitum exercetur, vt dictum est, quare, &c. Ex quibus possumus videre clarè, quare sit necessaria congregatio, de qua suprà dictum est. Et ideò in grossis villis, in quibus est maxima multitudo hominũ, quãdo nihil habet Cõmune, cùm totum iam sit expensum imminẽte maximè necessitate pro debitis cõ-
g munitatis, vel pro aliis necessitatibus cõmunitatis, cõsules [g] seu syndici loco totius cõmunitatis deputati, vt no. per gl. in l. aliud. §. refertur. ff. de re. iuris. volẽtes cautè agere, licet hoc per se possent facere, cùm repræsentent totam vniuersitatem: vt d. l. aliud. §. refertur. videntes indigentiam, & considerantes vniuersitatem nullam habere iurisdictionem: & quòd multũ esset difficile congregare insimul omnes homines communitatis, pro tanta multitudine. vide, suprà hoc gl. multũ notabilẽ, in auth. de defen. ciuita. & in §. interim. coll. iij. & pro hoc quod not. Inn. in c. fin. glos. j. de maio. & obed. & Io. And. in c. cum ex iniũcto. de noui ope. nun. Ipsi inquã consules seu syndici solent impetrare à superiore suo, videlicet domino suo, vt ipsi possint facere collectam seu talliã pro necessitate eorum communitatis, quo obtento à dicto superiore habente iurisdictionem, poterunt dicti consules seu syndici vocatis saltem maioribus aut saltem senioribus eorum communitatis, vt expressè habetur C. de spect. l. j. lib. xj. poterũt inquam facere collectam, & compellere homines, licet non consenserint. & ista propriè potest dici collecta vel tallia cum procedat ex vi
8 & virtute iurisdictionis à superiore: vt suprà dictum est. ¶ † Sed iuxta præmissa quæro, quãdo collecta seu tallia fit per congregationem & consensum hominum, vt s̃. dictum est: an maior pars consentientium & præsentium, licet minorem partem non præsentem, nec consentientem cõpellere possit ad soluendum collectam seu talliam. & videtur quòd nõ: cum talis tallia seu collecta procedat vi pacti, & contractus. vt s̃. dictum est. Sed minor pars contradixit: nec consensit; & sic non potest dici pactum vel contractus. nec per hoc ligatur, nec obligatur, vt expressè no. gl. magna circa medium. C. quæ sit longa consue. & per Inn. in c. ex parte. extrà de consu. & ita scripsi de iure procedere s̃. q. cccxxiiij. in prin. respectu talliarum, quæ faciunt homines communitatum,

pro

pro suis communibus negotiationibus. Contrariũ tamen tenet d. Petrus Papæ. Et ratio (secundum eum) est, quia cùm necessitas immineat in cõmunitate, ipsa dicatur esse vniuersitas habẽs priuilegia vniuersitatis, & arcam communem, & cõsules & similia. Et inter cætera priuilegia cõmunitatis siue vniuersitatis existat, videlicet, quod illud quod maior pars facit, ligat minorem par-
h tem [h] vt in l. quod maior pars. ff. ad munic. patet manifestè, quòd licet minor pars nõ consentiat, habetur pro cõsentiente: eo quòd maior pars consensit. Et de hoc etiã scripsi, respectu tamen subsidiorũ Delphin. s. q. ccccxxiiij. Alioquin si nõ immineret necessitas in communitate, non esset vniuersitas, id est, quia homines ibi existentes non habent vniuersitatem: tunc secus esset, vt not. Bart. ff. quod cuiusq; vniuersitatis. l. sicut. §. j. & per Inn. in c. cùm ab ecclesiarum. de offic. ordi. & pro hoc c. dilecta. extrà de excessibus prælato. Nec obstant not. in d. l. ij. C. quæ sit longa consuet. & Innoc. in d. c. ex parte. quia ibi loquitur, quando non imminet necessitas. & not. per doct. in d. l. quod maior pars. Et sic concordatur d. l. ij. C. quæ sit longa consuetudo. & in l. aliud. §. refertur. ibi, in cõtractibus. ¶ Ad tertium punctum, an debeant per dictos homines eligi, & poni syndici, qui non iurent domino. & ad hoc dicendum est, quòd syndici & alij quicunque officiales publici, non debent poni nec constitui sine consensu domini & suorum
i officiariorum: vt l. ij. [i] C. de dec. lib. x. & l. exactores. C. de suscep. præpo. & arcariis. eod. lib. & extrà de iura. calum. in c. Imperator. & ibi gl. ordi. & est glo. ordi. C. de decret. decu. in rub. & no. Spec. in tit. de syndico. ver. nunquid vniuersitas, &c. ver. fin. Ex quibus apparet, quòd de consensu & authoritate domini & suorum offi-
8 ciariorũ dicti syndici debent eligi & constitui. Qui syndici † debent iurare domino fideliter gerere & negociari ad modum tutorum, & curatorum, & aliorum officiariorũ, in auth. de his, qui oblig. se ha. per §. pe. & ibi not. col. vj. in auth. iusiurandum, quod præstatur ab his. in rubro & nigro. collatio ij. & lxiij. d. c. tibi domino. & extra de iureiur. in c. ego. & in c. intellecto. & de ma. & obe. c. dilecti filij. Quinimo homines vniuersitatis debent præsentare probos & syndicos electos domino & suis officiariis, cùm dominus dicatur pater subiectorum, vt videat, an sint electi idonei, vt est text. in l. fin. in fi. C. de debi. ciuit. lib. xj. & in auth. de armis. §. si verò nouum aliquid. col. vj. & ibi etiam not. Pro hoc de admin. rerum pub. l. fi. §. fi. eo. lib. x. Ex quibus omnibus apparet, quòd homines debent petere licentiam & consensum domini, &

suor

ſuorum officiariorum, ſi ſe congregent inſimul, & præſtare iuramētum domino, & ſuis officiariis ſyndici ab eiſdem hominibus electi. ¶ Ad quartū dubium veniēdo videlicet, an domino & ſuis officiariis de iure competat compulſio ad reddendum computū coram domino & ſuis officiariis de tallia exacta ab habitantibus communitatis. Et certè dicendum eſt, quòd hoc dubium dependet à præcedentibus.

9 †Quare dicendum eſt, quòd competit domino cogere probos & ſyndicos electos ad reddendum computum ſibi domino, vnà cùm aliis: quoniam cùm dominus dicatur pater ſuorum ſubiectorum, & ſe debeat habere erga ſubditos, ſicut pater erga filios, vt C. de deb. ciuitatum. l. fi. in fi. li. xj. & ibi tex. & eſt etiam text. in authen. de armis. §. ſi verò nouum. col. vj. & ibi not. & text. de cenſ. c. cùm apoſtolis. & extrà de reſtitut. ſpo. c. conquerente. & not. per gl. in c. contingit. lo j. in j. gloſ. poſt medium. extrà de ſent. excom. & in auth. vt hi, qui oblig. ſe ha. per. in fin. col. vj. & tex. in auth. iuſiurandum, quod præſtatur ab his. §. deuotos. col. iij. & in authent. vt iudices ſine quoquo ſuffr. §. eos. igitur ad ipſum dominum & ſuos officiarios ſpectat cura, an idoneo modo pecuniæ & bona villæ & communitatis fuerit expenſa & diſtributa, ac tractata: quod nullo modo poſſet ſcire dominus, niſi audiret per ſe vel per ſuos officiarios computum. præmiſſam conſequentiam facit expreſſe dicta l. fin. in fin. C. de debitorib. ciuitatum. lib. xj. & facit C. de adminiſtr. rerum publ. l. fin. §. fin. eo. lib. k & l. ij. [k] C. de iure fiſci. libro x. & ibi not. per glo. & doc. & etiam ſpectat tuitio & defenſio ſimplicium non valentium ſe defendere. vt in d. auth. vt hi, qui obliga. res. in fin. & not. lxviij. diſtinct. c. quorum vices. Quia etiam intereſt domini habere ſubiectos locupletes, l [l] vt ſi opus ſit, melius valeant ſibi ſuccurrere, vt not. extrà de except. c. iij. in gl. j.

10 ¶ †Ad quintum dubium, videlicet an ipſi domino & ſuis officiariis ſpectet ſeu cōpetat facere fieri per homines ſuos monſtras, guetum & echargutum, necnon & ipſos punire, ſi deficiant. & certè dicendum eſt, quòd ipſi domino & ſuis officiariis competit facere fieri prædicta: & poſſunt compelli homines vt faciant, vt eſt textus expreſſus, extrà de immu. eccl. c. peruenit. & ibi not. per doct. & ff. de mune. & honorib. l. j. circa princip. & l. fin. in princip. & §. j. eod. tit. Talia enim facere, per ipſos homines incolas, ſunt munera merè perſonalia. l. j. circa princip. ibi, & quæcunque aliæ curiæ, &c. l. fin. in prin. ff. de mu. & honor. Quæ gratia vtilitatis publicæ inducuntur ipſis hominibus, & ab ipſis hominibus incolis ſunt ſubeunda, & cogun-

tur

tur ea subire: vt not. per Bart.C.de sacrosan.eccl.l.placet.versic. circa tertium.& ver.circa quartum.& l.incola.la ij.ff.ad mun.& in l.ij. C.de mune.pat.libr.x.& not.per docto.in cap. non minus. extrà de immun.eccles. & ibi plenè per omnes doctor. Dubium enim non est, quòd ad dominum, & suos officiarios pertinent & spectat talia munera indicere, vt not.per omnes docto. vtriusque iuris in locis suprà alleg. & in l. neminem. C. de sacrosanct. eccles.& in l.placet. eod. titu. per Barto.in versic. circa tertium. & versi. circa quartum.& de muli. & in quo loco.l.j.C. de super indicto,& de indictio.l.j.libro x.& in d.c.non minus. & cap.peruenit.& c.aduersus. Nam salutem reipublicæ tueri, nulli hominum magis creditur conuenire,nec alium sufficere,quàm dominum.vt dicit textus notabilis.ff.de offic.præfecti vigilum. l.nam salutem.& quod not. per glos.de baptismo.cap.j.in clem.& ideò non est dubium,quòd si non obediant,& deficiant in munere eisdem hominibus indicto,per dominum vel suos officiarios, quòd ipsi homines inobedientes veniunt puniendi, etiam (quòd for-
m tius est) si bene alias agerem [m] veniunt puniendi: vt ff. de re milit.l. iij. §.in bello. & de consecratione. distinct. v.cap. omnibus.& ibi glos.& quod not.extrà de temporibus ordi. c.ad aures. ¶His igitur quinque dubiis præmissis,restat videre,an dicti homines prætextu cõsuetudinis se possint tueri & defendere,ne fiat illa quæ in dictis quinq; dubiis continẽtur. Et breuiter dicẽdum est, quòd non:per modũ per quem ipsi homines allegant dictam consuetudinem, licet eam allegent de tãto tẽpore, quòd de con-
11 trario memoria hominis nõ existat.†Et pro declaratione dicendorum sciendũ est,quòd nos habemus tria:assuetudinẽ,& consuetudinẽ,& desuetudinẽ.De primo secundũ etymologiã vocabuli, dicitur assuetudo,quasi assiduus actus.simile de vocabulo iudex, quasi ius dicens.in c.forus.§.iudex extrà,de verb.sig.Et simile in iurgio, quasi iuris garriũ, vt eo.c.§.iurgiũ.& simile in possessio, quasi pedũ positio.ff.de acq.pos.l.j.in prin.Simile in testamento, quasi testatio mẽtis.inst.de testa.in prin.& no.extrà de test.c.ij.in prin.Simile in mutuo,quasi de meo tuũ.ff.si certũ pe.l.ij.§. appel. Simile in excõmunicatione,quasi extra cõmunionẽ.vt not. extrà de sent.excom.in c. j. Item consuetudo & desuetudo descendunt
n & deriuantur à dicto vocabulo suetudo, [n] additis solum istis monosyllabis con,& de,ex quarum additione resultat totaliter contrarius effectus:quoniam monosyllaba con, auget & ponit. Sed
o monosyllaba de,nõ auget, [o] nec ponit:imò totaliter diminuit & priuat,

p priuat. Et dicitur cõſuetudo, quaſi cõmunis aſſuetudo.[p] hoc probatur prima diſt. in c. conſuetudo. ibi, vocatur autem &c. Simile eſt in conteſtatione: quia conteſtatio, dicitur quaſi communis teſtatio. vt no. per Inn. extrà de litis conteſt. c. j. in gl. verſi. itẽ licet ponã &c. Simile in cõnſpiratione, quaſi communis ſpiratio. xj. q. j. c. conſpirationũ. Simile in coniuratione, quaſi cõmunis iuratio. ea. cauſa. c. coniurationũ. & ibi no. per doct. & in c. conſtitutionẽ. extrà de verbo. ſignifi. Simile in conſtitutio, quaſi communis inſtitutio, vt no. per doct. extrà de conſt. in rubro. Simile in coniugibus, quaſi communiter ſe iungentes, hinc eſt, ꝙ de propria virtute vocabuli conſuetudo, nõ cadit propriè in vna ſingulari per-
q ſona[q] & vna perſona ſingularis non poteſt dici propriè habere conſuetudinem. quia vbi ſingularitas exiſtit, ibi communio eſſe non poteſt. quæ requiritur in conſuetudine, vt ſuprà dictum eſt. Maxima enim eſt differentia inter cõmune & ſingulare. vt not. per gl. & doct. in l. j. C. de ſent. quæ pro eo: quod intereſt profe. & not. per Inn. & doct. extrà de ſen. excom. c. ſacro. in glo. magna. licet quandoque impropriè loquẽdo, dicamus conſuetudo patrisfamiliàs, eſt attendenda: quando illud debet exponi, id eſt, aſſuetudo patrisfamiliàs &c. quaſi ſic paterfamiliàs aſſiduè agebat & operabatur. & illud videlicet aſſiduum actum debemus attendere &c. Sed deſuetudo, dicitur à monoſyllaba de, quæ diminuit, & priuat. vt not. xxiij. diſt. ca. fi. Et de hac monoſyllaba de, habetur per Bar. ff. de coniungendis cum emancipato liberis. l. j. §. emancipatus: & dicitur deſuetudo, quaſi nulla aſſuetudo. &
12 ita ſunt contraria†, conſuetudo, & deſuetudo. quoniam conſuetudo reſpicit factum, & communem vſum: vt in c. conſuetudo. j. diſt. & ff. de legibus. l. de quibus. §. j. ibi, an rebus ipſis &c. Et ſic ponit ſeu affirmat aliquid eſſe in rerum natura. Sed deſuetu-
r do[r] reſpicit contrarium, videlicet non factum, & non vſum: & ſic nihil ponit imò negat aliquid in rerum natura eſſe: vt inſtit. de iniuriis. §. ſed & quidem. Modò ad propoſitum, cùm dicti homines allegent conſuetudinem contra dominum, & ſuos officiarios. & nullum factum nec vſum ſe állegent feciſſe, & ſic nihil affirment in rerum natura eſſe, quod eſt neceſſe, per iura ſuprà proximè allegata, patet manifeſtè, ꝙ conſuetudinem allegare non poſſunt, imò potius ſuum contrarium, videlicet deſuetudinem, vt ex præmiſſis patet clarè. Nunc igitur arguitur, & ſic certum eſt, ꝙ domino & ſuis officiariis de iure competunt omnia ſuperius, ſuper dictis quinq; dubiis declarata, per quæ appa-

ret intentionẽ domini fore fundatam de iure communi:ipséque dominus & sui officiarij habent illud ius,quod est in esse productum,& in rerum natura:vt patet per iura suprà allegata super ipsis quinque dubiis. Quomodo ergo non factum seu non vsus
s ipsorum hominum,tollet[s] & priuabit dominum & suos officiarios iure suo sibi competenti & in rerum natura existenti. certè hoc nullo modo est dicendum. Quoniam sic sequeretur maxima absurditas, vt non ens priuet ens, & illud quod non est in rerum natura, videlicet non factum non vsus, priuet illud quod est in rerum natura, videlicet ius competens ipsi domino & suis officiariis. Omnis enim priuatio requirit necessariò duo extrema,consistere in essentia,videlicet extremum agens, scilicet priuans, & extremum patiens,scilicet priuatum. facit ff. de iniusto rupto & irrito testamento. l. nam & si sub conditione. extrà de desponsatione impuberũ.ca.ad dissoluendum.& ibi no.xxxij. q.ij.ꝙ verò.& ibi gl.& de vul.l.si quis eum,quem.§.fi. quare &c. Prætereà,vtroq; iure clarũ existit, ꝙ qui in iuribus incorporalibus vtitur iure corporali in parte seu in vno cap. & id in cæteris seu in totum retinet.ff.quẽad.ser. amit.l.stillicidij.§ fi.ff. de ser. rust.præd.l.vna est via in fi.& not.Inn.in c.dilectus.de cap.mon. & ibi per doct. Sed certum est,vt presupponitur,in facto, ꝙ dominus habet merum & mistum imperium,& omnimodã iurisdict. & vtitur,ac semper vsus fuit iurisdictione in suo territorio. Et si reperiatur,quòd in aliquo capitulo iurisdictionis dominus non fuisset vsus: attamẽ quia in aliis capitulis iurisdictionis vsus fuit per se, & eius officiarios,certè per hoc retinet etiam iurisdictionem in aliis capitulis:in quibus non fuisset vsus:vt clarè probãt iura prædicta. & hæc conclusio in propria materia iurisdictio-
t nis,not.per Inno.expresse in d.c.dilectus[t] de cap.monac.pro hoc ff.de ser.rust.præd.l.vna est via.& quod not.extrà de presc.c.auditis.& de re iud.c.cùm Bertol.& x.q.j.c.relata. Nec mirandum. quoniã qui partẽ tangit.totũ tangit,& qui aurẽ hominis tangit, totũ hominẽ tangit,vt ff.de fur.l. vulgaris.circa principiũ.Et de pœnitentia.dist.j.§.vulgaris.& no.per Archid.in c.accusatus. de hæreticis lib.vj.Ex quibus clarè apparet, ꝙ homines nõ possunt allegare,ꝙ ipsi domino non cõpetit iurisdictio in capitulis illis, de quibus vertitur debitũ.quare,&c.¶ Prætereà,certũ, est ꝙ hic tractamus principaliter de iuribus incorporalibus negatiuis, qđ apparet:quia homines se prætẽdunt habere ius & consuetudinẽ, ꝙ dominus non debeat hoc facere, videlicet ne possit facere,in-
uent

uentariũ,nec debeat vocari:nec debeat eidẽ domino iurari, nec debeat sibi reddi cõputum,nec debeãt fieri monstra,nec guetum & similia,de quibus prætendunt dicti homines se habere consuetudinẽ:& sic ista sunt iura negatiua,& per cõsequẽtiã hic loquimur de iuribus affirmatiuis:quia dominus prætendit affirmatiuè, ꝙ potest illa facere de iure.
31 †Sed sic est ꝙ in acquisitione iurium negatiuorũ, ad hoc vt possint alicui cõpetere iura negatiua,& ab alio auelli seu tolli iura affirmatiua, duo necessariò debent concurrere videlicet prohibitio seu contradictio ex parte illius qui asserit sibi competere tale ius negatiuũ,vt sunt dicti homines: & patientia seu admissa prohibitio,& obtemperamẽtum ex parte illius, contra quẽ prohibetur & contradicitur, vt est dictus dominus habens ius affirmatiuum, alioquin si aliquod prædictorum deficiat, nunquam potest dici, quòd competant alicui talia iura negatiua:nec quòd ab eo tollãtur iura affirmatiua, vt expresse tenent glos. & docto. vtriusque iuris: vt expresse not. extrà de verbo. significa. ca. abbate. gloss. quæ incip. hoc modò bene,&c. & Cy. C. de seruitu. & aqua. l. j. in vj. quæstio. & est gl. ordina. in d. l. j. de serui.& aqua.& ibi etiam per Ioan. Fab.& not. per Bartol. ff. de noui ope. nunciatio. l. si prius. in septima oppo. versicu. restat. & not. in Spe. in tit. de proprie. §. in confessoria. vers. sed pone,habuisti fortè aream,&c.& not. per gl. ordi. ff. de serui. rust. prædio. l. qui luminibus. Sed dicti homines, prout præsupponitur in facto,non allegant, quòd quãdo dominus vtebatur iurisdictione sua, in dictis iuribus suis, superius in dictis quinque dubiis declaratis,quòd ipsi homines vnquam prohibuerint dominum vti,vel cõtradixerint ipsi domino volẽti vti. Nec etiam allegant dicti homines, ꝙ dominus obtẽperauerit seu admiserit eorum prohibitionẽ, seu cessauerit vti sua iurisdictione propter eorum cõtradictionem seu prohibitionem, quæ sunt necessaria per iura prædicta, quare &c. Et potissimè, quia hic loquimur in iure publico: videlicet in iurisdictione, quæ magis difficulter auellitur seu remouetur ab illo qui ipsam habet, quàm alia iura priuata, quia iurisdictio est tam magnum pondus, quòd non potest auelli sine iuuamine alterius: sic quòd per se non potest quis à se iurisdictionem, quam habet, abdicare: vt ff. de offic. præsid. l. legatus.& not. per Inno. de elect. c. in causis. gl. fi.& per eundem in c. cùm ex offic. extrà de præscri. Quod tamen secus est in iuribus priuatis: quia sine iuuamine alterius potest quis à se ius suum abdicare: vt l. j. ff. pro derelicto. & per

totum titulum.& extrà de renunc. c. veniens. & ibi per Innoc. in j.gloss.versic.& hoc ipso &c. Si ergo in iuribus priuatis, quę facilius auelluntur, requirãtur illa, quæ superius pximè dicta sunt, videlicet prohibitio, seu contradictio, ab vna parte, & patientia, seu admissa prohibitio ab altera parte, fortius requiruntur in iuribus publicis, vt in iurisdictione quæ difficilius auellitur. Sed dicti homines, prout præsupponitur, in facto, non allegant aliqua de prædictis; sed duntaxat allegant puram & meram abstinentiam, & non vsum ex parte domini & suorum officiariorum: & nihil seu nullum factum ex parte ipsorum allegant: quare &c. ¶ Sed contra proximè dicta fortissimè opponitur, & videtur quòd pro ipsis hominibus sufficiat allegare abstinentiam & non vsum ex parte domini: & per hoc ius negatiuum ipsis hominibus acquiratur: vt apparet in præscriptione. vbi si quis non petat per xxx. vel xl. annos: vel non vtatur iure sibi debito, perdit, & alteri acquiritur ius negatiuũ. Ita quòd poterit dicere à modò & ex nunc in anteà allegare quòd non potes

v petere, non potes facere, & similia. [v] Solutio. aliud est in præscriptione, vbi allegando ius negatiuum, non potes petere, non potes facere, & similia implicantur. & habet factum implicitum: quia allegans tale ius negatiuum, in præscriptione, implicat aliquod factum seu aliquid se fecisse, puta detinuisse debitum creditorum, & ipsum debitum quasi possedisse. detentio enim & possessio sunt facti. vt ff. ex qui.cau.ma.l.denique. & extrà de concess.præben.c.cum nostris. & ibi glo. ord. Et quòd debitor possideat debitũ seu ius alienũ, est glo. multum notabilis. ff. de pet. hære.l.regulariter. Et ita cum ius negatiuũ non sit simplex, sed habet factum implicitũ, ex parte allegantis præscriptionẽ: non est mirum, si præscriptio habeat locũ: hæc expresse not. per doct. & Cy. in l.ij. C. quæ sit longa consuet. in q. ij principali. Et pro hoc quod not. in Spe. in tit. de iurisdict.omn.iud.ver.illud etiam not. & versic. sequẽ. Sed aliud est in omnibus prædictis: quia ipsi homines allegant ius negatiuum, merum, & simplex, contra dominum, non implicando se aliquod factũ fecisse. Ex quibus proximè dictis, infertur tale corollarium, videlicet, quòd si dicti homines aliquod factum expletassent, contra dominum in præmissis quinque dubiis, quòd certè allegatio consuetudinis facta per ipsos homines, valeret, & eis prodesset, dominóque & suis officiariis noceret: vt puta si quando dominus & sui officiarij voluerunt vti iurisdictione tali volendo facere inuentarium in bonis

bonis decedentium relictis pupillis, vel facere fieri guetum vel interesse in computo receptoris taliarum, & similia. Et ipsi homines contradixerunt domino & officiariis suis. Et ipse dominus & officiarij obtemperauerunt. certè per hoc, consue-
x tudo [x] potest bene allegari. Idem est etiam si homines conuenissent facere aliquid aliud circa præmissa, & sic allegarent aliquod factum per ipsos homines expletatum, eneruans ius domi-
14 ni: quia tunc noceret domino. † Et hoc est quod dicunt omnes doct. vtriusque iuris, videlicet distinguendo sic: aut non vsus habet implicitum factum, & tunc operatur, & habet effectum & tollit ius: aut non habet implicitum factum: & tunc nihil operatur, nullúmque habet effectum. & sic non tollit ius. in hac conclusione resident omnes docto. ¶ Et ex præmissis patet solutio ad difficillimum contrarium, de l. de quibus. §. fin. in fin. ff. de legi. vbi dicitur, quòd consuetudo operatur, & habet effectum, vt ibi expresse dicit tex. & tamen superius dixi, quòd consuetudo nihil ponit esse in rerũ natura: imò negat aliquid esse, quomodo ergo operatur illud, quod non est hoc. est certe impossibile. Ad hoc respõdeo per præmissa proximè dicta, videlicet quòd in illa consuetudine allegabatur factum implicitum, vt clarè apparet: & colligitur continuando text. ad præcedentia, ibi an rebus ipsis & factis &c. Et demum sequitur in tex. quare rectissimè &c. Ita quòd bene intelligendo illum text. non obstat. Sic ergo restat conclusio ex præmissis: aut ius negatiuum allegatum est merum
y & simplex, nullum factum implicans, [y] & tunc nihil valet, nullúmque effectum tollendi ius alterius, posito etiam quòd suo iure nunquam fuisset vsus. Aut ius negatiuum allegatum habet factum aliquod implicitum, & tamen operatur: & habet effectum tollendi ius alterius, nisi illud factum implicitum esset irrationabile, & tenderet ad noxam, seu nutriret peccatum. Omnis enim consuetudo irrationabilis, non valet & reprobanda est: potiúsque corruptela, quàm consuetudo debet dici, vtroque iure vulgatissimo testante. ¶ Sed facit contra dictam gloss. in c. cum multæ. xv. quæstio. fina. glo. ergo patet &c. vbi per non vsum perditur ius & glos. in c. si de terra. extrà de priuileg. & per Ioannem Monac. in c. j. de verbo significat. in magna gloss.
z versi. sed quæritur &c. Sed satis respondetur [z] ad dictam gloss. si præmissa omnia bene videntur.

a ¶ Sicut in fisco. *Adde quòd sicut ratione fisci dominus potest prætendere interesse, ita ratione pupilli, vt eius substantia integra conseruetur.*

Nã interest ipsius domini locupletes habere subiectos, vt in auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. cogitatio. col. ij. Item pupillus gaudet priuilegijs eccle. c. j. in fi. de resti. in integ. Sicut enim iudex potest se intromittere de his, quæ concernunt vtilitatem ecclesiæ, cum in huiusmodi consistat ius publicum. ff. de iust. & iur. l. j. in §. publicum. Ita quoque de his quæ in rẽ pupilli respiciunt, cum in eius re versatur & reipublicæ vtilitas, quod etiam argumento tutelæ probatur, quæ est munus publicum, vt insti. de excu. tuto. in princ. in ver. nam & tutelam. preterea, sicut iudex ex officio cogit pupillum pati administrare tutorem. vt per d. Bar. in l j. in princ. in ver. sed quæro pone. q a interest pupilli, vt administret. vbi s. in ver. itẽ interest. Cur non sic suas vires interponere posit iudex, quo ad confectionẽ inuentarij, cũ intersit pupilli illud fieri, propter illibatã suarũ facultatũ præseruationẽ.

b ¶Misti imperij. Adde quæ habetur in l. j. ff. de iuris. om. iud. Adde quod dom. Cyn. in l. cum oportet. C. de bon. quæ libe. in quæstio. Quarto quærit, an pater, qui est administrator bonorum filiorum, teneatur facere inuentarium. & videtur residere in hoc, quòd non teneatur, secundum opinio Martin. dicentis, quòd hæc consuetudo non habet. Per hoc dictum potest concludi, quòd secundum consuetudinem regionis, est faciendum inuentarium, aut non faciendum. Idem videtur tenere Ioan. Andre. in addi. Specu. si de instru. edi. §. vlti. versicu. quid de patre. vbi allegat prædictam opinio. Marti.

c ¶Debeant vocari. Et ratio fortè dubitandi fuit, quia ius imponendi talliam, seu collectam, est ius publicum, authoritate & vtilitate: & est meri imperij, vt per domi. Bald. in l. etiam. in viij. colum. versicu. item non puto. C. de execu. rei iudica. Item videtur esse de regalibus. c. j. quæ sint regalia. in versicu. feud.

d ¶Se congregent. Caue, quia istud fieri infrà vertatur. & sic vbi deficere videtur negatiua, & deinde vbi ponitur copula, & videtur debere esse aduersatiua. vnde fortè debet sic hæc litera poni, scilicet dum tamen ipsi homines se non congregent insimul, sed consentiant &c. & post verbum, congregent, supple sine licentia domini. Nota hæc dicta, quæ bene seruantur in Francia.

e ¶Prohibentur. Et bene, nam congregationes præsumuntur fieri ex mala causa, vt dicit Abb. in c. fin. de testib. cogen.

f ¶Pro necessitate. Et est sciendum, quòd tallia seu collecta fit quandoque ex voluntate, vt si populus velit facere honorem alicui Cardinali, vel episcopo, aut domino temporali vel nobili venienti ad partes. Quandoque fit pro vtilitate publi. vt pro soluendis stipendijs armigerorum conducendorum ad seruitia communia: vel pro emendo castrum ipsi villæ seu ciuitati. Quandoque imponitur pro necessitate publica, vt pro soluendo æs alienum

iam

ſam contractum. Vel ipſi eſt ciuitati vt villæ impoſita tallia à ſuperiore, puta quòd ſoluent mille primo caſu, ciues ſeu incolæ habent inter ſe diſtribuere. huic ſiquidem liberalitati meta non imponitur. Nam in rebus voluntarijs nemo neceſſarius exiſtit. vt C. de nego. geſt. l. tutor. Secundo autem & tertio caſibus, tunc iuſta eſt deſcriptio per æs & libram: ſecundum domi. Bald. in l. etiam. in v. colum. in verſicu. non videndum. C. de execu. rei iudi. Sed an in his caſibus ciuitas, ſeu villa ipſa poſſit ſibiipſi collectam imponere: videtur diſtinguendum, an illud quòd pro collecta imponitur, concernat negotium ipſius ciuitatis ſeu villæ. aut concernit negotium totius imperij, regni, ſeu principatus. Primo caſu ſubdiſtinguit: aut imponitur ipſa tallia ſeu collecta, ex cauſa voluntariæ vtilitatis, aut neceſſitatis. primo membro ſubdiſtinctionis, poteſt per modum concordiæ & conſenſus in vnum: non autem quòd qui conſentire noluit poſſit cogi: quia tunc fieret per modum imperij. Secundò pariformiter videtur dicendum. Tertiò verò poteſt etiam per modum imperij propter neceſſitatem, quæ legem non habet. Secundo autem caſu, non poteſt imponi ſine expreſſa licentia ſuperioris: ita colligitur ex notatis in l. placet. C. de excu. mune. lib. x. in cæteris ſcriptis. domi. Bald. in præalle. l. etiam. & domi. Bald. in l. j. C. de ſuperindict. & in l. j. C. de mulie. & in quo loc. & in l. j. §. quòd ſi nemo. ff. quòd cuiuſque vniuerſi. nomine. & dominus Alexan. de Imol. in l. ſi ſe non obtulit. in iij. col. in verſicu. iuxta hoc quærit. ff. de re iudic.

g ¶Conſules. *Vide gloſ. in l. j. §. penul. ſuper verbo, proconſul. in fi. ff. quod cuiuſque vniuerſa. nomi. & ibi Barto. not. quod pro neceſſitatibus vniuerſitatis poteſt imponi collecta, per l. omnes. de ope. publi.*

h ¶Ligat minorem partem. *Et adde, quòd maior pars capituli poteſt imponere collectã omnibus de capitulo, non obſtante cõtradictione minoris partis, ſecundũ Pet. de Anch. in c. ex parte. de his, quæ fiũt à ma. par. ca.*

i ¶L. ij. *Adde ibi dominum Barto. in vlti. nota. & in l. procuratores. in eodem titu. C. de decu. lib. x.*

k ¶Et l. ij. *Facit in argu. inquantum illa lex vult, quòd computatio facta à tabularijs ſeu calculatoribus, non mandatur executioni aduerſus eum, contra quem eſt facta ipſa computatio ſi velit ſe opponere: niſi per iudicem fuiſſet confirmata. Et ſic patet quomodo dominus vel eius iudex, debet erigere oculum ad exacta à ſuis ſubditis, audiendo computum, & rationem exactorum. & adde quod ibi legitur per domi. Barto.*

l ¶Subiectos locupletes. *Adde quod nota. Augu. in authen. vt iud. ſine quoquo ſuffra. col. ij. in princip. in j. nota.*

m ¶Si bene agerent. *Lex enim quandoque aliquos punit, licet res bene gerant: quia non ſequitur bene agunt, ſi in re bene, id eſt, vtiliter, gerenda, bonum ſpernunt obedientiæ, quæ præcipua virtus eſt: vt c. illud. extrà*

de maiorita.& obedien.Quinimo grauiter excedunt,etiam res bene gerentes, inobedientiæ notam incurrendo.ideò iure cautum extat, qui non obedierit principi,morte moriatur. vt eod. titu. de maiorita. & obedien.c.ij. quod originaliter habetur.j.Regum.xiiij.capi.

n ¶Suetudo. *Quod non est in vsu.sicut dicitur de verbo suo, suis,in catho. in verbo consuo consuis.*

o ¶Non auget. *Et idem est dicendum de dictione di,vnde componitur dissuetudo.vt in proœ.insti.in §.igitur post libros.& no.quòd per desuetudinem vel dissuetudinem, siue non vsum, non tollitur lex aut statutum, nisi in non vsu aut desuetudine sit implicitus vsus contrarius:secundum domi. Angel.in prealle.glos.igitur.in versicu.ex quibus.& idem sentit domi.Bal.ibi prope finem.*

p ¶Quasi communis assuetudo. *Huiusmodi allusionem vocabuli consuetudinis assignat domi. Azo.in summa.C.quæ sit longa consuetu.circa princi.in versicu.dicitur quòd consuetudo.adde quòd consuetudo,dicitur, quod in communi est vsu, secundum domi.Gofr.in summa de consuetu.in versicu.dicitur autem.*

q ¶Singulari persona. *Vide domi. Ioan. Fab.insti.de iure natu.in §.ex non scripto.in j.colum.in versicu.item quòd singularis.*

r ¶Desuetudo. *Adde an desuetudo tollat legem.& videtur quòd sic,vt in glo.nota.legem tolli. in §.igitur.in proœ.insti.Sed hoc procedit,quando desuetudo habet factum implicitum, de quo dic, vt plenius traditur per domi.Ioan. Fab. insti. de iure naturali, gentium, & ciuili.in §. ex non scripto.in v.colum in versicu.sed quæritur.*

s ¶Tollet. *Siquidem ad huius articuli emendationem faciunt iam dicta in proxima apostilla.*

t ¶C.dilectus. *In glos.sua in verbo,possessorium.vbi etiam subdit ipse domi.Innoc.quòd possessio generalis iurisdictionis,acquiritur, si vnus actus iurisdictionis exerceatur.*

* *Tu adde distinctionem,quam ponit Pet.de Ancha.in cap.dilectus. de capel.mona.hîc alleg.in colum. penul.versicu.ij.vbi declarat,qualiter acquiratur generalis iurisdictio in personis, & etiam qualiter acquiratur generalis possessio iurisdictionis.& adde,quòd exercens iurisdictionem in vno articulo,totam exercere videtur:vt l. si prius.in princip.cum simi.ff. de aqua plu.arcen.Barto.in l.hostes.ff.de capti.& postli.reuersis.*

v ¶Et similia. *Adde,quæ leguntur & notantur in l.omnes.C.de præscr. xxx.vel xl.annorum.*

x ¶Consuetudo. *Quæ nam requirantur ad consuetudinem inducendam, vide domi.Ioan.Fab.insti.de iure natu.gen.& ciui.in §.ex non scripto. in ij.col.in versi.circa tertium.*

Fact

y ¶ Factum implicans. *Adde quod nota.domi. Ioan. Fab.in præallc.§. ex non scripto in prima colum.in versicu.illud nota.& quod subdit in v. col.in versi.sed quæritur.*

z ¶ Respondetur. *Ad illam enim glos. multipliciter posset respondere.vel quia ibi est factum implicitum: vel quia dictum illius glos.continet quid odiosum,vel quia repugnat dispositioni iuris naturalis: vel quia pœnale: vel quia contra iuris communis rationem repertum.& ideo nil mirum, si in tali specie per non vsum perdatur ius,vt in simili videmus in priuilegio,quod itidem per non vsum amittitur.domi.Barto.in l.fina.in vltima colum.in versicu.quæro,quanto tempore.ff.de consti. & quod legitur, & nota.in c.cum accessissent.& ibi domi.Innocen.in glos.sua in versic.contrauenerit. extrà eod.titu.de constit. & in materia c.cum multæ.hìc per authorem allegato,aliquid eloquitur domi.Ioan.Fab.instit.de iure perso. in §.seruitus est constitutio.in ij.col.in versi.item alius modus.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta per patrem naturalem, filio suo naturali, in præmium emancipationis,an valeat.& nume.4.& 6.*
2 *Emancipare,quid.*
3 *Causa finali cessante,cessat etiam dispositio.*
5 *Filius reputatur habere ius in ipsa legitima,viuente patre.*
7 *Pro,dictio,conditionem importat.*

QVAESTIO CCCCCCXXXII.

a AN donatio[a] facta per†patrem naturalem filio suo natura-
1 li,in præmium emancipationis,valeat & teneat? Dic quòd non. Pro quo adduco hîc rationes recolendæ memoriæ domini Petri Papæ legum doctoris patrui mei, per eum positas in quodam suo consilio incipiente,ad finem,& effectum &c.Nam primò dicit ipse dominus Petrus Papæ, in potestate nostra sunt liberi, quos ex iustis nuptiis procreamus: ergo à contrario sensu, quos non procreamus ex iustis nuptiis, non sunt in potestate nostra: vt institu.de patria potestate.in princip.& nota.institu. de nupt.§.alioquin.not.per Archi.in c.statutum.in fin.de hæreticis. libro vj. Et ideò in illos, qui non sunt in potestate patris, non cadit emancipatio:nec talis si fiat,valet:bonum est enim ar-
b gumentum in iure ab etymologia[b] seu significatione verbi.ff. si certum petatur.l.ij.§.appellata. & nota. per Innocen.in cap.j. de litis contesta.in glos.Innocen.versi.item licet ponam &c.per Barto.ff.de acquiren. possessio. l. j. in princip. & dixi plenius de etymologia vocabuli suprà quæstio. ccccccxxxj. in v. dubio in
2 versicu.in his igitur quinque dubiis.†Emancipare,enim,est ex-

c tra manum ponere. [c] per etymologiam verbi. Et tunc desinunt liberi esse in potestate patris.l.fina.C.de emancipat.libe.institu. quibus modis ius patria potestat. solui. §. prætereà. & nota. extrà,de renuntia.c.nisi.§.verùm si propter.in glos. verba sunt &c. Modò ille, qui non est in manu, id est, in potestate, non potest poni extra manum,id est extra potestatem. argu.l. nam & si sub conditione.ff.de iniust. rupt. irri. testamen. extrà de sponsalib. cap. ad dissoluendum. & ibi nota. Prætereà, posito quòd dictus filius esset in potestate dicti patris donatoris,adhuc non valeret emancipatio: quia emancipatio debet fieri coram iudice ordi-
d nario. [d] vt nota. per Specul.a. in titu. de natis ex liber. ventre. §. fina.sed emancipatio prædicta fuit facta coram extraordinario, scilicet iudice appellationum, qui non dicitur iudex ordinarius. igitur &c. Nec etiam valet dicta donatio in dicta emancipatione facta: quia vbi fundamentum destruitur, vel non subsistit, quicquid superædificatum est, etiam corruit. l. egi. ff. de exceptio.rei iudi. & cap.veniens extrà de presby.non bapti.& not.in c.j.de lit.contesta.Fundamentum enim dictæ donationis duorum milium florenorum, fuit emancipatio, quòd fundamentum est nullum seu nullius effectus,vt suprà dictũ est. Ergo & ipsa donatio debet esse nullius effectus,& corruit cũ dicta donatione in qua fuit superædificata, quare &c. Prætereà,dicta donatio fuit celebrata in signũ & præmium emancipationis,& ita si non valet emancipatio,nec valet eius sequela,scilicet donatio. Pro hoc bene facit l.iij.ff.de iu.dotiũ.& quod not.de donat.inter virum & vxor.l.& necesse.& per Innocen.in c.illud. in glo.fin. in pri.extrà de præsump. licet enim verba contractus sint purè concepta,nihilominus tacitè intelligitur conditio:scilicet, si valeat illud, in cuius signum donatur.vt l.stipulatione. ff. de iure dotium. & not.de restit.spoliato.c.ex parte.super verbo, postulauit &c.facit l. conditiones. cum simili.ff. de conditionibus & demonstratio. Prætereà, quandocunque causa disponendi seu propter quam fit dispositio,cohæret dispositioni,tunc talis causa est finalis: ideò si sit nulla ipsa causa, & dispositio erit nulla. ff.de conditio.& demonstratio.l.cum tale.§.legat. cum ibi.not. & in l.ij.§. fina.ff.de donatio.& c.magnam. in fine. extrà de voto & voti redempt. & in ca.cessante. extrà de appellationibus. & quod notat.in capitu.post translationẽ.de renuntiatione. Sed ex verbis instrumenti dictæ emancipationis, apparet, quòd dispositioni seu donationi dictorum duorum millium flore-

norum

norum cohæret omnino causa disponendi seu donandi, scilicet emancipatio, quæ fuit causa donandi: ergo talis causa scilicet emancipatio fuit finalis, si bene inspiciantur omnia verba instrumenti. Cùm ergo sit finalis, dicamus, quòd si cesset vel sit nulla, quòd dicta donatio etiam sit nulla, per iura prædicta. Et
3 quòd sit causa finalis probatur, † quia communis doctrina omnium doctorum habet, quòd quandocunque exprimitur in dispositione talis causa, quæ vera & valida foret, obligaret disponentem, tunc talis causa est finalis, vt sic cessante ea, cesset dispositio. Hoc dicunt Iaco. de Aret. & de bella pertica, & Barto. in l. demonstratio. ff. de conditio. & demõstratio. & in l. si cum te. ff. de pact. & ibi est text. de præmissa doctrina, & ibi tenent omnes doctores, & Dyn. in l. ij. §. final. ff. de dona. Sed in dicto instrumento fuit expressa talis causa, quæ si vera existeret, obligaret disponentem: ergo talis causa reputanda est finalis, vt ea cessante cesset donatio. Quòd autem in dicto instrumento emancipationis fuerit expressa talis causa, quæ si vera existeret, obligaret donantem: probatur dupliciter. Primò, de consuetudine
4 † enim est, quòd quando fit emancipatio, pater emancipans tenetur donare filio in præmium emancipationis, certum quid. Cùm ergo secundum consuetudinem quæ habet vim legis, pater teneatur, & sic obligetur ad donandum filio, vt probatur in Specula. in titu. de natis ex libe. ventre. §. fi. in formis instrumentorum. Concluditur clarè, quòd cum dictus pater donator expresserit talem causam, quæ si vera foret, obligaretur, quòd talis causa est finalis, vt ea cessante cesset &c. quòd ipse pater donator expresserit talem causam, patet in dicto instrumento, cum ibi dicatur cuiusdam emãcipationis causa. Et posteà ibi dicitur: & in signum emancipationis &c. Secundò probatur, quòd expressit talem causam, quæ si vera foret, obligaretur dictus pater: quia de iure sic est, quòd pater est obligatus filio ad suam legitimam saltem post mortem patris, & etiam in vita sua: quia quicquid vult, potest facere de omnibus bonis suis, excepta le-
5 gitima, vt patet per totum. C. de inoffic. dona. † & filius in ipsa
e legitima reputatur habere ius viuente patre. [e] vt no. in authen. de hæredi. & Falcid. § si quis autem. super verbo, auferri. in gl. super versic. item hoc erat debitum &c. & ff. de inofficio. testam. l. Papinianus. §. si quis impubes. in fine. Et pro hoc notatur in l. iij. C. de iuris & facti ignorantia. Cùm ergo de iure existat, quòd pater obligetur filio ad dictam legitimam, vt probatum est, per iura

iura ſuprà allegata, concluditur clarè, quòd cùm dictus pater expreſſit talem cauſam, quæ ſi vera foret obligaretur, quòd talis cauſa eſt finalis, vt ea ceſſante ceſſet &c. Et quòd ipſe pater expreſſerit talem cauſam: patet in dicto inſtrumento, cùm ibi dicatur: quòd pro omnibus iuribus, legitima portione, & dreitura, &c. & tamen clarum eſt omni iure, quòd ipſi filio naturali nulla dreitura, ſeu legitima in bonis dicti patris naturalis competebat: quia legitima filio naturali non competit, niſi in certis caſibus, de quibus nullus ſibi vendicauit locum in dicto patre naturali. vt habetur & nota. per docto. in authent licet. C. de natu. libe. ergo &c. Ex quibus clarè patet, quòd dictus pater expreſſit tales cauſas, quæ ſi veræ forent, ipſum obligarent, ergo ſecundum communem doctrinam doctorum, † tali cauſa ceſ-
6 ſante, ceſſare debet &c. Et ita patet, quòd dicta donatio ceſſare debet ſecundum prædicta. Prætereà dicta donatio fuit facta pro omnibus iuribus, dreituris, & legitima &c. Ergo ſi reperiatur ipſi filio naturali nullam legitimam competere, talis donatio non valeret. ff. de hæredi. inſtitut. l. item quod Sabinus verſicu. aliter atque ſi. & ff. de hæred. vel ac. vendita. l. quòd ſi ſit hæreditas. & quod not. in l. etiam. C. de falſa cauſa adie. & quod not. per Dyn. & Bartol. in l. ſi ſit. §. j. ff. de lega. j. Sed dicto filio naturali nulla legitima potuit competere in bonis dicti ſui patris naturalis: quia tam tempore donationis præfatæ, quàm etiam tempore mortis ipſius patris, & filij, ſupererant alij filij naturales & legitimi, ſuccedentes ipſi patri donatori ex teſtamento, in quo nulla fuit facta mentio de dicta donatione, quare &c. Nec ipſe filius naturalis aliquod remedium poteſt habere contra dictum teſtamentum paternum, poſito quòd nihil ſibi foret relictum in ipſo teſtamento: vt nota. in l. j. in princip. gloſſ. ij. ff. de bono. poſſeſſio. contra tabulas. & not. per Bart. ff. de libe. & poſthu. in l. Gallus. §. etiam ſi parente. & per Bal. C. quæ in fraudem patro. l. fin. Et etiam talis donatio fuit conditionalis, cùm dicat
7 pro omnibus iuribus, legitima, &c. † Quia dictio, pro, importat conditionem: vt not. per Barto ff. de conditio. & demonſtra. l. Titio. §. fin. & ibi etiam per Iaco. de Aret. & Dyn. ſed clarè apparet nullam legitimam ſibi competere, ergo &c. Cæterùm, etiam donabat pater ipſi filio, vt ipſi filio debitum, cùm nihil eſſet ſibi debitum: ergo non valet. l. iij. §. ſubtilius. ff. de condiction. cau. da. cùm ſimil. Quid plura? videtur caſus in terminis.
f C. de hæredi. inſtitu. l. nec apud. [f] & C. de fideicommiſſis. l. eam

quam

quam.secundũ lecturam Azo. Et ita ex præmissis omnibus clarè patet, quòd dicta emancipatio, & dicta donatio, sunt nullius valoris. De spurio, & an possit ei per patrem naturalem donari, vide quæ scripsi suprà q.cclxxx. An naturales succedant in fundum, vide in xviij.consil.meo. Et in singularibus meis. vbi quis propriè dicatur spurius, exposui & in consil.xciiij. An bastardi legitimati succedant, cum aliis, legitimis, & aliis, vide Iacob. de puteo in l. ex facto. ff. de vulgari.

a ¶Si donatio. *Tu vide an donatio facta per patrem filio spurio, valeat istum, consil.xiiij. incip.ex facti narratione mihi tradita.nume.2.versi. ad secundum dubium. volu.j.*

b ¶Ab etymologia. *Adde not. in §.serui autem.& ibi domi. Angel. de Aret.in princip.institu.de iure persona.*

c ¶Extra manum ponere. *Adde domi. Azo. in sum. C. de emancip. circa princip. in §. est autem emancipatio.*

d ¶Coram iudice ordinario. *Adde domi. Azo.vbi suprà.C.de emanc. in §.qualiter fiat.& domi.Cyn.in l. si lex. in j.opposi. C. de emanci.li.& domi.Bald. in l. emancipari. ff. de ado. & ibi do. Barto.& do. Salyc.in præ.l.si lex. in ij. colũ. in versic.item, quòd lex municipij. vide tamen omnino domi.Bald.in alle.l. emancipari. & in d.l. si lex.*

e *Habere ius viuente patre. *Contrarium tenet Bartol. in l.fina. ff. de li.agno. quòd imò filius viuo patre nullum ius habet etiam spe legitima. & hoc idem ibi tenet Cyn. reprobata gloss. in §. si quid autem non implens. hîc alleg.idem tenet Bart. in l. post emancipationem.in princip. ff. de lib.leg. Bald. & moder. in l. lex Cornelia. ff. de vulga. & pupil. & Adde quòd pater in vita sua de iure non tenetur dare legitimam filio, vt concludit Bartol. in authenti. si qua mulier.circa finem.C. de sacrosanctis ecclés. sequitur dominus Iaso. post alios quos refert in authen. nouissima.colum.ij. versic. & per not. C. de inoffic. testa. per text.quem dicit esse principalem in l.j.§. si impubere. ff.de colla. Aduerte etiã quòd de bonis patris, nihil debetur filio, viuo patre præter alimenta, secundum Bald. in l. quamuis. C. de fideicommi.alleg.l.cùm oportet.§.cum autem. C.de bon.quæ libe.& authen.si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. adde istum suprà quæstio.ccccclxxxvj.*

f ¶L.Nec apud. *Adde ibi. domi. Bald. qui dicit, quòd contractus ex defectu causæ finalis, importans naturam verborum prolatorũ.vitiatur.*

FINIS.

Matthæus Antonianus I.V.C. recensui anno 1559.

Hîc meus fuit lusus nefastorum dierum.

TRACTATVS

IMBERTI DE BOVENCO DE IVRAMENTO

CONTRACTVS SEV ACTVS inualidi confirmatorio, ex autentica, Sacramenta puberum. C. si aduersus venditionem.

SVMMARIVM.

1 *Contractus aliàs de iure rescisibilis, iuramento confirmatur.*
2 *Impubes ex iuramento non obligatur. & nu. 8. 9.*
3 *Iuramentum vi vel metu iusto extortum nullius est momenti. 4. 5. 6.*
4 *Iuramentum violentia absoluta extortum ipso iure non obligat.*
5 *Veniens contra iuramentum vi vel metu extortum an sit periurus.*
6 *Dispensari vtrum debeat super iuramento vi vel metu extorto.*
7 *Lex ciuilis iuri canonico in materia iuramenti succumbit.*
9 *Tempus de momento ad momentum computatur in materia odiosa.*
10 *Fauor animæ quocunque alio temporali præponderat.*
11 *Iustum quid est, cuius contrarium potest esse iustius.*
12 *Contractus minorum solennitatis defectu inualidi, vtrum iuramento confirmentur. & num. 16.*
13 *Iuramentum quod seruari potest sine salutis æternæ dispendio, debet de iure obseruari.*
14 *Autentica, Sacramenta puberum vtrum habeat locum in donatione, stipulatione, & transactione. & nu. 15.*
15 *Contractus reciproci propriè, cæteri impropriè contractus nominantur.*
16 *Hæc autentica locũ habet in fideiusßione minorũ pro alijs intercedentium.*
17 *Iuramentum generale in quorundã præsentia super futuris omnibus contractibus obseruandis, an obliget minorem. & vsque ad nu. 23.*
18 *Consensus duorum reciprocus in pacto requiritur.*
19 *Intellectus glo. hîc, in versic. Item quid si genera liter. & nu. 21. & 22.*
20 *Periurio & liciti iuramenti fractioni inest culpa, dolus & crimen.*
21 *Præsentia partis non requiritur in iuramento de iure canonico.*

Iuram

22 *Iuramentum generale ad casus verisimiliter incognitos non refertur.*
23 *Contractuum voce an hic comprahendantur iudicia.*
24 *In iudiciis non verè, sed quasi & impropriè contrahitur.*
25 *Minor ex compromisso iurato tenetur.*
26 *Intellectus glo. hîc, in verbo, custodiantur.*
27 *De iuramento simplici an de corporali loquatur hæc autentica.*
28 *Iuramentum simplici verbo præstitum, scilicet, iurando per Deum, est verum iuramentum.*
29 *Iuramenti litis decisorij forma ex partium placito dependet.*
30 *Iurans super aliquo romantio, quod credat esse euangelium, ex iuramento obligatur.*
31 *Iurare an quis possit per procuratorem.*
32 *Iuramentum quid sit, & an possit per creaturas iurari.*
33 *Iuramentum tres debet habere comites. Item quotuplex sit iuramentum, & de quo hîc agatur.*
34 *In contractibus, sicut in rebus naturalibus, quatuor sunt causæ.*
35 *Defectus causæ efficientis impedit effectum in esse duci dum est in fieri.*
36 *Causa efficiens in contractibus duplex. & de vtriusque defectu.*
37 *Contractus initus à personis contrahere prohibitis à lege aut superiore, an confirmetur iuramento. & vsque ad nu. 47.*
38 *Fideiussio super dotis conseruatione etiam iurata non valet.*
39 *Contractus eius cui bonis interdictum est iuramento non confirmatur.*
40 *Contractus iuratus inter patrem & filium, dominum & seruum an valeat, & cuius sit effectus. vsque ad nu. 47.*
41 *Legatum à testatore seruo suo, quem habeat effectum.*
42 *Dispositionum verba quomodo intelligenda.*
43 *Iuramentum non rem sed personam tantum iurantis afficit.*
44 *Hæres de iuramento defuncti non tenetur.*
45 *Obligatio naturalis testatoris in hæredem passiuè transit.*
46 *Testamentum filijfamilias iuratum de patris consensu an valeat. & quid si pater ipse iurauerit.*
47 *Contractus peccans defectu consensus, iuramento non confirmatur.*
48 *Ebriosi contractus iuramento non confirmatur.*
49 *Errantis iuramentum contractum errore initum non confirmat.*
50 *Iuramentum propter nimiam reuerentiam adhibitũ, actũ non confirmat.*
51 *Contractus inter partes simulatus non confirmatur iuramento.*
52 *Renuntiatio generalis in casibus verisimiliter non cogitatis non confirmatur iuramento.*
53 *Donatio omnium bonorum tacitè per superuenientiam liberorum resolutiua, iuramento resolui non impeditur. & nu. 73.*

Iurament

54 *Iuramentum regulatur secundum præsumptam contrahentium voluntatem & contractus naturam, eorúmque conditiones recipit. vsque ad nu.58. & nu.78.*
55 *Promissio standi laudo arbitri an firmetur iuramento.*
56 *Necessitas vel impossibilitas excusat à periurio.*
57 *Ostagia in aliquo loco tenere qui iurauit, vtrum defectu necessariorum locum relinquens excusetur à periurio.*
58 *Materialis causæ diffinitio, & quotuplex sit materia in contractibus.*
59 *Contractus sicut & cæteræ humanorum operum species absque materia effici non possunt.*
60 *Contractuum materia quæ sit.*
61 *Contractus ex parte materiæ turpis inualidus, non confirmatur iuramento. & vsque ad nu.77.*
62 *Iuramentum contra bonos mores non est obligatorium.*
63 *Pactum super futura successione viuentis improbatum non confirmatur iuramento. & nu.66.*
64 *Remissio doli futuri etiam iuramento vallata nullius est momenti. & num.66.*
65 *Vsufructuario facta cautionis remissio iuramento non confirmatur & num.66.*
66 *Testator an obligetur ex iuramento præstito de non reuocando testamentum. vsque ad nu.70.*
67 *Intellectus l.stipulatio hoc modo .ff.de verb. oblig.*
68 *Iuramentum actum testandi, alienandi, & matrimonium contrahendi non impedit.*
69 *Periurium licet sit peccatum mortale, non est tamen ciuilis modus quo testamenti factio auferatur.*
70 *Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum de iure inualida, an iuramento firma fiat. vsque ad nu. 77.*
71 *Stipulatio copulatiua potest pro parte tantum valere.*
72 *Hæreditas, quia est ius, nulla re circũscribit nec stat in corporib⁹. & 76.*
73 *Donatione generali omnium bonorum facta, quæ excepta intelligantur, & quibus casibus possit reuocari.*
74 *Generalitas ad quæ de iure restringatur.*
75 *Hæreditariæ successionis titulus est honorosus.*
76 *Actiones directè donatori cõpetentes nõ compræhendit generalis donatio.*
77 *Contractus ex parte materiæ impossibilis inualidus iuramento non confirmatur.*
78 *Pactum contra naturam intrinsecam formalem contractus non confirmatur iuramento.*

Contr

79 *Contractus ex parte materiæ impertinentis inualidus quomodo confirmetur iuramento.*

80 *Transactio super re certa (cum super incerta fieri debeat) an iuramento confirmetur.*

81 *Contractuum duplex est forma, substantialis & accidentalis.*

82 *Contractus peccans in forma substantiali an confirmetur iuramento, vsque ad num. 88.*

83 *Iuramentũ non supplet defectum formæ, sicut nec materiæ. & suprà numero 77.*

84 *Iuramentum continet in se clausulam, Si non valet quod ago vt ago. &c. & suprà nu. 79.*

85 *Transactio nullo dato vel retento facta & iurata valet vt meliùs potest.*

86 *Nuncius & epistola media sunt organa consensum inter nos recipiendi.*

87 *Absenti donare & vendere cum iuramento an sit efficax. & suprà num. 86.*

88 *Contractus defectu solennitatis extrinsecæ inualidus an confirmetur iuramento, vsque ad num. 92.*

89 *Minor xxv. annis vtrum efficaciter cum iuramento donare cæteráque contractus inire posit.*

90 *Transactio super alimentis futuris spreta solennitate l. cũ hi. ff. de transact. iuramento confirmatur.*

91 *Fideiussor sciẽter aliud quàm principalis promittens, aut in duriorem causam, aut pro non obligato spondens cum iuramento, efficaciter obligatur.*

92 *Contractus peccans defectu solennitatis probatoriæ, an confirmetur iuramento, vsque ad nu. 102.*

93 *Iuramentum non supplet defectum solennitatis probatoriæ: secus in extrinseca. vt nu. 88.*

94 *Donatio causa mortis coram duobus vel tribus tantùm testibus facta an confirmetur iuramento vsque ad nu. 98.*

95 *Donatio causa mortis ex sui natura duplicem habet reuocationem.*

96 *Intellectus l. vbi ita donatur. ff. de donat. causa mort.*

97 *Contractui contrauenire non dicitur qui facit quod est de eius natura.*

98 *Instrumentum sine Principis nomine & die iuramento non confirmatur.*

99 *Confeßio debiti siue causa facta an confirmetur iuramento, vsque ad nume. 102.*

100 *Probatio informis iuramento non iustificatur*

101 *Confeßio debiti etiam causata & in vltima voluntate facta absque iuramento non valet.*

102 Causa finalis in contractibus dupliciter dicitur.
103 Contractus propter finem octo modis improbantur.
104 Contractus fauore publicæ vtilitatis principaliter improbatus non confirmatur iuramento: secundariò autem fit.
105 Contractus fauore debitoris tantùm improbatus iuramento confirmatur.
106 Mulier pro alio cum iuramento intercedens efficaciter obligatur.
107 Exceptionis non numeratæ pecuniæ renunciatio iurata tenet.
108 Dispensari debet super contractu fauore tantùm debitoris improbato & ab eodem iurato odio creditoris cum eo contrahere prohibiti.
109 Filiusfamil. potest efficaciter cum iuramento aduentitia alienare.
110 Contractus odio creditoris principaliter improbatus an confirmetur iuramento, & sit super eo dispendium. vsque ad nu. 120.
111 Contractus in quem dolus incidit, iuramento confirmatur: secus si dolus det causam contractui.
112 Pactum legis commissoriæ in pignoribus reprobatum iuramento confirmatur.
113 Pactum quòd maritus soluto matrimonio poßit in solidum conueniri, iuramento confirmatur.
114 Officiariorum contractus cum prouinciali durante administratione initus, iuramento confirmatur.
115 Stipulatio pœnalis liberam matrimonij facultatem impediens an confirmetur iuramento. & nu. 122. in fine.
116 Dispensari debet super iuramento debitoris ad confirmationem pacti l. commissoriæ interposito.
117 Dispensari debet super iurata renunciatione ceßionis bonorum.
118 Dispensari debet super iurata donatione ob turpem causam.
119 Filiusfamilias creditoris odio à iuramento super mutuo præstito absolui debet.
120 Dispensandi super contractibus odio creditoris improbatis modus est differens.
121 Contractus propter particularium subiectorum vtilitatem improbatus, an confirmetur iuramento.
122 Donatio inter coniuges an iuramento confirmetur.
123 Iuramentum nihil operatur in præiudicium tertij.
124 Stipulatione in alterius commodum concepta an promissor iurans teneatur.
125 Contractus contra bonos mores initi an iuramento confirmentur.
126 Iuramenti contractum confirmatorij effectus septem, vltra præmissa.

Hæc

Haec notabilis & famosa Autentica sita est post legem primam. C. si aduersus venditionem. quæ clauis est & magistra in nostro iure ciuili, in materia iuramenti contractus firmatorij. Ideo duxi huiusmodi iuramenti contractus siue actus confirmatorij materiam hîc breui stylo, quo capax est scribẽtis intellectus, Deo præuio pertractandam. Et diuiditur textus d. auth. in duas partes, in prima loquitur de iuramento spontaneo, in secunda de iuramento vi vel metu extorto. Secunda est ibi, per vim autem. Casus potest ita formari. Iuramentum puberum super sui contractus non retractatione sponte factũ debet inuiolabiliter custodiri: Per vim autem vel iustum metum, etiã à maiore extortum, nullius est momenti. hoc dicit. Casus in terminis est planus, & li-
1 teralis expositio etiã satis plana. ¶ Nota primò quòd † cõtractũ rescisibilẽ de iure speciali confirmat iuramentũ, quantum est ad reuocationis effectũ, vt ipsum impediat retractari. ¶ Secundò
2 nota à sensu contrario, quòd † impubes non obligatur iuramẽto.
3 ¶ Tertiò nota quòd † iuramentũ vi vel metu extortum nullius est momenti: vt hic in fine. ¶ Ante glossarum expeditionem, extra glossam opponitur contra finẽ huius autenticæ, ꝙ iuramentum vi vel metu extortum alicuius sit momenti: quia illa, quæ fiũt vi vel metu, tenent ipso iure, licet rescindantur per Edictum. Quod metus causa: vt C. de his quę vi metúsve causa facta sunt, per totũ. Item quia tale iuramentũ de se obligat ipsum iurantẽ: licet super eo debeat dispensari. extrà, de iureiurãdo, c. si verò. & c. verum. & c. Abbas, extrà, de his quæ vi metúsve causa. Cynus, vt videre potes hîc in secunda oppositione, & Iac. Butrig. tangũt istud contrarium, & dicunt quòd regulare est, quòd illa, quæ vi vel metu fiũt, teneant ipso iure: licet postea rescindantur. Sed fallit hoc in iuramento, vt hîc in fine. Quod potest esse bene dictũ de iure ciuili, sed de iure canonico non procedit: vt in dictis capitulis suprà allegatis patet. ¶ Quare pro huius autent. clariori declaratione la-
4 tiùs mihi dicendũ videtur: quia aut iuramentũ † extorquetur violentia absoluta, largè accipiẽdo, vt puta, accipitur manus alicuius violenter, & ponitur velit nolit super sacris, & cogitur iurare, & hoc casu cùm iuramentum nullum habeat iurantis consensum ipso iure non obligat, argumento can. presbyteros. quinquagesima distinctione. & can. cõstat. prima, quæst. prima. & c. sacris. in prin. extrà. de his quę vi met. causa. & notat Hostiensis in summa, extrà quod met. causa. §. qualiter retractetur. versic. & non

momenti. Potest hoc casu in violentia absoluta propriè concordando cum iuribus canonũ intelligi de nullitate ipso iure, prout iacet. Aut iuramentum extorquetur violentia non absoluta nec pura, sed potiùs cõditionali: vt propter vim vel metum pœnæ inflicitæ vel infligendæ: & hæc dicitur propriè violentia, in qua verba exprimentia cõsensum proferũtur: & tunc dic quòd aut quæritur an iuramentũ obliget ipso iure, & dic quòd sic: vt in d.c. Abb. & c. ad aures. extrà. quod metus cau. l. si mulier. §. fi. ff. quod met. cau. quia habet istud iuramentũ voluntatẽ iurantis, licet coactã. Est tamen aduertendũ, quòd licet obliget ipso iure tale iuramen
5 tum violentũ, vt ibi, parũ tamen obligat: quia veniẽdo †propria authoritate cõtra absque dispẽsatione, licet mortaliter peccetur: tamen tanquã pro vero periuro nõ imponitur pœnitẽtia. c. verũ. in fine, & ibi notatur, extrà, de iureiu. quia vis & iustus metus culpam attenuãt licet non in totum: vt in cau. sacris. secũdo respõso, suprà allegato. & not. glo. in d.c. verũ. Aut quęritur an obliget in effectu, scilicet respectu dispẽsationis super eo fiẽdæ, & subdistin-
6 gue: quia †aut talis vis & metus iustus in eo interuenit, qui potest cadere in cõstantem virũ, & nõ obligat tale iuramentũ respectu talis effectus: quia debet super eo in odiũ extorquẽtis fauorabiliter dispẽsari. d.c. si verò. & d.c. verũ. & tunc quod hîc dicitur iuramentũ vi vel metu iusto extortũ nullius est momẽti, hoc intellige respectu effectus, scilicet dispẽsatiõis futurę, aliàs fiẽdę, quę super eo fieri debet: vt in cc. s. allegatis. Aut nõ interuenit in iuramẽto vis vel metus iustus q cadere possit in cõstantẽ virũ, & obligat ipso iure, respectu etiã effectus: quia nõ debet aliquatenus dispẽsari. d.c. ad aures. & ibi notatur secũdũ vnũ intellectũ. Etenim in dispẽsatiõe iuramẽti causę cognitio verti debet: quia iudex debet primò diligẽter antequã dispẽset animaduertere an in iuramẽto interfuerit talis iustus metus, qui cadere possit in cõstãtẽ virũ, argumẽto l. metũ ff. quod met. cau. & not. Inn. in d.c. ad aures. in gl. prima. & sic secundũ limitationẽ distinctionis super iure canonico fundatæ, prout s. intellige quod hîc de iuramento vi vel metu
7 extorto textualiter habetur, cui iuri †canonico in hac materia succũbit lex ciuilis. extrà, de iureiu. c. licet, ibi, nos animarũ periculis. li. vj. Sic & rigor succumbit æquitati: vt j. de iudiciis, l. placuit. Iuramentũ verò dolo extortum qualiter obliget, infrà dicã in tractatu fin. cau. versi. vlt. modo dicitur. ¶Opponitur vltra &
8 initio glosæ contra secundũ notabile quod impubes †iuramento obligatur. l. si. in si. ff. de libe. caus. Solutio. dicit gl. prima, impuberes

res nō iurāt vt teneātur.l.qui iurasse. in prin.ff. de iureiur.nisi in casu d.l.fi.de lib.causa.Petrus & Cyn.dicūt quòd expresse innuit ista gl.quòd hęc autent.locū non habet in impubere proximo pubertati,cùm non distingat gl. proximū pubertati à nō proximo, & dicat in d.l.fi.esse imminēs speciale,contrariū esse ius cōmune in aliis casibus:& per cōsequēs est cōtrariū in casu huius autent. quod est verū,dicunt ipsi, & ratio est,quia alia auten.est iniqua & contra beneficiū restitutionis in integrū sub prætoria æquitate fundatū:& per cōsequens tanquā odiosa restringēda est, vt tēpus pubertatis,de quo hîc loquitur,de momēto ad momentū cōputetur,sicut in materia odiosa cōputatur.l.in vsucapionibus.ff. de diuersis & temp.præscri.pro vt etiā aliàs cōputatur, in l.qua ætate.
9 ff.de testam. ¶ Circa hoc tamē an †impubes iuramēto obligetur, sic distingue latiùs : quia aut impubes est proximus infantiæ, & sic nō est doli capax & non obligatur iuramēto.d.l. qui iurasse.in prin. & sic intellige hoc casu esse verū, quod hîc à cōtrario sensu dicitur de impubere.Aut impubes est proximus pubertati & doli capax,& tūc cū capax sit delicti,vt l.interdū.ff.de furt.& periuriū sit delictū,l.fi.ff.de crimine stellio. vtiq; obligatur iuramēto per locū à correlatiuis.probat in d.l.fi.de libe.cau.& c.j. extrà de delictis puerorū,vbi hæc distinctio textualiter cōprobatur. Et ex hoc infertur cōtra Petr.& Cyn.quòd huius autent. decisio locū habet in impubere pubertati proximo doli capace,cùm obligetur talis impubes iuramēto:vt s̄.dictū est.& in eo ratio decisiua legis huius tit.& autēt.præsentis, locū habet,quę est,vt via periurio præcludatur. Igitur hūc casum impuberis doli capacis paritatem rationis habētē,cōplectitur huius autēt. decisiua ratiōis idētitas.l. illud.in fi.ff.ad l.Aquil.& hoc etiā casu dico ꝙ idē innuit hæc gl. quādo dicit,nisi in casu legis fin. qui casus dico ꝙ est quādo scilicet impubes est doli capax qui bene tunc obligatur iuramento. Nec restringēdus est ille casus ad operas tātū de quibus in d.l.fi. imò etiā ad doli capacitatē vt ex verbis d.l fin.apparet, ibi,qui & iurare potuerit.licet glo.in d.l.fin.velit contrariū:sed contra iura præmissa.¶ Ad rationē ipsorū,quādo dicunt quòd hæc autent. est iniqua,apparet cū reuerētia non esse verū:quia licet beneficiū in integrū restitutionis minorū sit in se iustū & æquū sub prætoria æquitate fundatū,l.j.ff.de minoribus.Tamē in iuramēto, de quo hîc agitur, propter quod restitutionis beneficiū minorū hîc denegatur,vertitur maior fauor,scilicet periculū salutis æternæ in
10 obseruantia iuramēti liciti, quia fauor †animæ quocunque alio

tẽporali fauore præpõderas,l.sancimus suprà,de sacrosan.eccles. Et sic licet in se restitutio in integrum sit æqua,propterea non est vtique hęc autentica iniqua vel iniusta dicenda:sed æquior & iustior quàm in integrũ restitutio minorũ, præcipiens licitũ iura-
11 mentũ inuiolabiliter obseruari. Aliquid enim est iustum †cuius contrariũ est iustius, l.exigendi.§.de procur. ¶Venio ad quæst.
12 glo.& primò quæritur vtrũ† contractus minorũ ipso iure nullus propter defectũ decreti interpositi iudicialiter, vel authoritatis curatorũ, vel alterius debitæ solẽnitatis confirmetur iuramẽto. & dicit glo.quòd sic & bene.Item etiã vltra glo.est ratio,quia ratio decisiua legis vnicæ huius tituli in hoc etiã casu locũ habet: ergo ex idẽtitate rationis idem statuendũ de huius autent.determinatione.l.illud.ff.ad l. Aquil. Etenim in hoc casu potest serua-
13 ri iuramentũ †minorũ sine salutis æternę dispẽdio:igitur est obseruandũ de iure, d.c.si verò.& d.c.cum cõtingat. & intellige sanè:quia ille cõtractus sic nullus nõ solùm confirmatur quantũ ad obseruantiã iuramenti,sed etiã in se validatur seu habilitatur ad actionis seu obligationis productionẽ.Ex his sequitur,ꝙ contractus adulti curatorẽ habentis sine curatoris authoritate celebratus,qui cõtractus est nullus ipso iure,per interpositionẽ iuramẽti confirmatur,per præmissa:quod dicit Petrus & Cy.hîc in octaua quæstiõe,de cõsuetudine obseruari,& nõ procedere de iure.quod
14 non est vtiq; verũ. ¶Secũdò†quæritur in gl.an habeat locũ hæc autent. in cõtractu donationis vel stipulationis. Dicit glo. quòd sic,& eam vide in versi.& dicũt quidam. Petrus & Cynus dicunt contrariũ:quia hæc autẽtica in istis contractibus locũ non habet. & est ipsorũ ratio.quia nomen contractus hîc positũ,debet in dubio in propria significatione assumi,argumento legis primæ.ff.si ager vectig.& potissimè in illa significatione,quæ in iure habet conditionẽ.l.si præses.ff.de pœnis.Ergo debet assumi in illa significatione,quæ hanc autent.restringit,cùm sit iniqua & odiosa:per consequẽs est restringenda impediens beneficiũ restitutionis in integrũ intentari.allegãt.l.cũ quis.& l.Arianus.ff.de acti.& obli. & sic debet in propria significatione assumi, scilicet pro cõtracti-
15 bus reciprocis,& vltro citróq; obligatoriis,qui †propriè contractus appellãtur,alij vero impropriè,l.Labeo.ff.de verb.signi.Sed tu hanc glo. dicas esse verã per iura in ipsa allegata, & est textus expressus in c.in præsentia.vers.quia tamẽ.extrà de probat. Nec obstat quod alij dicũt hanc autent.& eius determinationẽ esse iniquã,quia imò verè est æqua & iusta,licitũ iuramentũ præcipiens
inuiolab

inuiolabiliter obseruari. in cuius iuramenti obseruãtia vertitur æternæ salutis fauor, vt s. docuimus. & sic tanquã fauorabilis est potiùs extendenda, maximè ad casus identitatẽ decisiuæ rationis
16 habẽtes. d. l. illud. in fi. ff. ad l. Aquil. Ex his infero ꝙ hæc †autent. locũ habet in fideiussione minorũ pro aliis intercedentiũ iuramento vallata, cõtra Cynũ. & idem in aliis contractibus ex vna parte tãtùm obligatoriis, in quibus habet locũ decisiuæ rationis identitas in obseruãtia liciti iuramẽti. ¶ Tertiò quęritur, Qui-
17 dam †non inueniens qui secũ velit cõtrahere, ad hoc vt secũ contrahere non dubitent in aliquorũ iurat præsentia generaliter ꝙ non veniet contra aliquẽ contractũ per eum celebrandũ in futurum. An contractus postea per eum factus hoc generali iuramento postea cõfirmetur, sic quod venire non possit in contrariũ? gl. in versi. Item quid si generaliter. pro parte negatiua & affirmatiua arguit pro & cõtra. Petr. verò, Cyn. & Iaco. Butrig. tenent primam partẽ glo. scilicet ꝙ istud generale iuramentũ postea contractus factos non cõfirment, vt prosit cõtrahentibus tẽpore præstiti iuramẽti absentibus, per rationes in prima parte gl. positas. Sed ipsi non respondent rationibus pro parte affirmatiua facti positis in secunda parte gloss. quas vide. pro quibus etiam facit quòd tale iuramentũ generale est licitũ, & saluari potest sine salutis æternæ dispendio: & per cõsequẽs est de iure seruãdum. d. c. si verò. & d. cap. cum contingat. Quare pro concordia & veritate præmissorum mihi videtur dicendum fore distinguendum, Aut in illis contractibus, quos minor facit post iuramentũ interuenit modica læsio, aut interuenit magna læsio, aut enormis. ¶ Primo casu quando in contractu per ipsum post iuramentum inito minor læditur modica & leui læsione, non potest venire contra, & à restitutione in integrũ tutè repellitur, non solùm propter iuramentũ, sed etiam quia pro modico damno in integrũ restitutio de iure denegatur. l. scio. ff. de restit. in integ. ¶ Secundo verò casu quando minor læditur in contractu postea facto magna læsione, adhuc distingue, quia aut quęritur an minor à retractatione contractus repellatur per eum cum quo contraxit postea ex vi exceptionis pacti, quod pactũ in iuramento parti præstito cõprehenditur & inest: vt infrà dicam in finali articulo, versi. hîc quæritur. & hoc casu dic quòd nõ repellatur minor exceptione pacti: quia non potest illud iuramentũ generale pactũ operari in personam illorũ. qui postea cum minore cõtraxerũt, quiquidẽ tempore interpositi generalis iuramẽti erãt absentes, & sic nõ potest causari

18 ex illo iuramento pactum, nec exceptio pacti:quia † in pacto requiritur duorū consensus reciprocus.l.j.ff.de pactis.l.si cùm Cornelius.ff.de solution. Modò consensus in istis tempore iuramēti absentibus & ignorantibus nullus fuit, cum in ignorantem nullus cadat mentis motus, nec opinio aliqua, argumēto notatorum in rubrica ff.de iuris & facti ignor. & l. de statu suo.de testam.&
19 hoc casu † potest intelligi partem negatiuam gl. veram, scilicet quòd minor per generale iuramentum non repellitur, videlicet ex vi exceptionis pacti: cum hoc casu in tali iuramento non insit pactum. & sic etiā intellige illud verū quod dicunt Petrus & Cynus suprà. Aut quæritur secunddo casu principaliter, scilicet quando minor magna læsione læditur, an per illos, cum quibus post iuramentum contraxit, possit repelli ex vi exceptionis doli mali, ex eo quod videtur in dolū minor incidere veniendo cōtra suum iuramentū proprium & spontaneū.& dic ꝙ sic.& est ratio,
20 quia in periurio † & fractione liciti iuramenti inest culpa.c.breui scitcitatus.in fi.extrà.de iure.Itē etiā inest dolus & crimē.l. fi. j.de crimine stellionat. Minor enim veniendo cōtra suum iuramentū,& dum nititur cōtra actū suū iuratū repugnare, incidit in dolū, propter quē dolum æquū est ipsum doli exceptione repelli. l.ij.§.circa.ff.de doli exceptione.& q ex æquitate intētionē actoris infringere cupit, doli exceptione vtitur. l. qui æquitate. ff. de
21 doli except. Item quia de iure † canonico non exigitur in iuramento partis præsentia.cau.quotiens cordis.j.quæst. vij. vbi notat gl.super verbo, ex parte. Et isto casu potes intelligere veram secundam partem affirmatiuam glosæ, scilicet quod minor propter generale iuramentum à rescissione contractus repellatur per exceptionem doli:nam ratio decisiua dictæ legis vnicæ huius tituli locum habet, quæ viam periurio nititur præcludere. ¶Tertio verò casu principali quando minor in cōtractu post iuramentum facto læderetur enormi læsione, vt puta vltra dimidiam iusti pretij, vt in l.ij.j de rescind. vendit. dic ꝙ hoc casu non repelleretur propter tale iuramentum generale à retractatione contractus:cuius est ratio, quia in generali iuramento super contractu futuro interposito semper videtur enormis læsio in dubio esse exclusa.l.si libertus. ff. de operis libertor. cap. Quintauallis.
22 extrà, de iureiur. nec refertur † generale iuramentum ad casus verisimiliter incognitos.l.fi.ff.qui satisdare cogāt.& hoc vltimo casu intellige primam partē negatiuā huius glosæ, scilicet quod minor à retractatione cōtractus nō repellitur. Nec cōtra hoc vltimum

timũ mẽbrũ obstat quod notatur j.de rescind.vend.l.ij. vbi notat gl.quòd in casu illius legis,vbi agitur de rescisione vẽditionis ex enormi læsione vltra dimidiã iusti pretij,cõtractus iuramẽto cõfirmetur,qa ibi loquit de iuramẽto super certo cõtractu præsente,puta vẽditionis,interposito specialiter,propter quod iuramẽtũ speciale,cõtractus specialiter cõfirmatur & integraliter:licet iurãs enormi læsione lædatur,vt ibi.hîc verò in iuramẽto generali super futuris cõtractibus interposito enorme damnũ & incognita nõ cõprehẽdũtur:vt s.satis demõstratũ est. ¶ Quartò quærit
23 †vtrũ hæc autentica locũ habeat in iudicio, quod iudiciũ minor iuramẽto cõfirmauit,iurãdo nõ venire cõtrà. Glosa dicit ꝙ sic:vt in ea vide.Iacobus de arenis distinguit,qa aut minor pręstauit iuramẽtũ ꝑpter quod fuit ad litigãdũ admissus per aduersariũ ,& tũc ratione iuramẽti minor repræsentat maior nec potest tũc aduersus iudiciũ in integrũ restitui.& sic intelligit hæc glosa. Aut aduersarius nõ vult admittere minorẽ,licet paratũ iurare se offerat,& iudiciũ per iuramẽtũ cõfirmare & nõ est minor inuito aduersario ad litigãdũ de iure admittẽdus:cũ hoc hactenus nulla lege reperiatur esse cautũ. Cynus reprobat primũ dictũ huius distinctionis,scilicet ꝙ minor q iurauit nõ obstãte iuramẽto posit aduersus iudiciũ restitui.& est ratio,quia hæc autẽtica est iniqua & odiosa.& loqtur in cõtractibus tm̃,& sic nõ debet extẽdi ad iu
24 dicia,†in quibus nõ verè cõtrahit,sed quasi & impropriè.l.iij.§. idẽ scribit.ff.de pactis.& notatur in l.j.in princ.ff.de act. & obli. Sed tene glosam esse verã,quę etiãsemper in dubio in iudiciis est tenẽda.scilicet quòd hæc autẽt.in iudiciis locũ habeat,& iudiciũ iuramẽto cõfirmetur ex vi decisiuæ ratiõis eiusdẽ autẽt.& qa fauorabilis est & æqua licitũ iuramẽtũ præcipiẽs inuiolabiliter cu
25 stodire:vt s.satis declaratũ est.Ex his sequit ꝙ † arbitriũ & arbitramentũ minorũ irreuocabiliter iuramẽto cõfirmetur,cũ in his locũ habeat huius autẽticæ decisiuæ rationis idẽtitas, & qa arbitriũ ad instar iudiciorũ redactũ est.l.j.ff.de arbitris.Itẽ qa arbitramẽtũ cõtinet speciẽ trãsactionis,& in trãsactione hęc autẽtica locũ habeat sicut in aliis cõtractibus ex vna parte tm̃ obligatoriis. sic & hîc dicit gl.& dixi latiùs s. in secũda q.glosæ principalis.& hoc intellige verũ secundũ distinctionẽ s. an minor fuerit læsus enormiter vel nõ in tertia q. ¶ Quintò quæritur qualiter intelligatur qđ hîc textualiter de iuramẽto dicit, videlicet ꝙ debet in-
26 uiolabiliter custodiri.†& dicit gl.quòd debet intelligi per actionẽ & exceptionẽ,arg.l.statuas.ff.de acq.rerũ domin,quã notat &

tene verã. Sexto quærit quæ actio ex hoc iuramẽto detur, & dic vt in gl.dicitur,quã nota q̃a vera est. Septimo quæritur an si ille,qui iurauit,sit deceptus vltra dimidiã iusti pretij, de quo vide gl.quæ super hoc remittit,& dic vt in ea. Octauo quęritur extra
27 gl.†de quo iuramẽto hæc autẽtica loquatur, an de iuramẽto simplici præstito meo verbo, an de iuramẽto corporali præstito per tactũ. Et dicit Cynus hîc ꝙ debet intelligi de iuramẽto præstito per tactũ sacrorũ,& nõ de simplici. Primo quia hæc autentica est odiosa,& ꝑ cõsequẽs restringẽda. Secũdo quia speciale est in episcopo,qui nõ tãgit sacra quãdo iurat, autẽtica, sed iudex mittat. s̃.de Epis.&cleric.ergo in cõtrariũ est ius cõmune.Tertio q̃a hęc autẽtica facta est ad declarationẽ legis Codicis quæ loquitur in iuramẽto corporali,vt ibi patet in textu: Igitur hæc autẽtica ad eius declarationẽ tẽdẽs debet de eodẽ iuramẽto intellige,scilicet corporali:vt in autẽtico de filiis ante dotal.instr.natis.§.fin.Cõtrarium tamẽ credo fore verũ ꝙ hęc autẽt.de vtroq; iuramẽto intelligatur,& de simplici & de corporali.& est ratio, primò quia ratio decisiua huius autẽti.de qua s̃.sępe dictũ est,in vtroq; iuramẽto vniformiter locũ habet. Secũdo quia hęc autẽtica generaliter de iuramẽto loquitur, nec distinguit de simplici vel corporali: igitur debet generaliter intelligi de vtroq;.l.eo pretio .ff.de pub. in rẽ act.& l.j.§.generaliter.ff.de bon.poss.cõtra tab. Tertiò quia
28 iuramentũ†simplici verbo præstitum, scilicet iurãdo, per Deũ, est verũ iuramentũ,cap.& si Christus.extrà de iureiu.versi. Iacobus.ad quod facit dictũ Io.Cast.cau.super aliqua.xxij.q.j. ¶Vnde circa hoc qualiter sit iurãdũ,an corporaliter,vel an sufficiat iurare solo verbo,dic,aut quæritur in iuramẽto litis decisorio quali-
29 ter sit iurandũ.&†dic ꝙ iurandũ est secundũ quod ambabus partibus placet.l.iij.§.fin. cum l.seq. & ff.de iureiurando. Aut quæritur in alio iuramẽto qualiter sit iurandũ. & subdistingue, quia aut est tale iuramẽtũ,quod in iure de necessitate præcipitur interponi,vt est iuramẽtũ testis,de calumnia,malitiæ, & similia necessaria iuramẽta.& in eis debet corporaliter iurari super sacris. cap.vltimo,extrà.de iure.cau.testimoniũ.xj.q.j.& cap.laudabilẽ. extrà.de frig.&malefi.& in isto iuramẽto est in episcopo speciale vt sufficiat iurare solo verbo sine tactu. ¶Ex his sequitur ꝙ si q̃s aliq̃d promiserit alicui iurare simpliciter nulla forma iuramẽti expressa,cũ istud iuramẽtũ debeat ex pręambula necessitate obligationis præstari,fieri debet corporaliter,& per tactũ sacrorũ:vt notabiliter dicit Inn.in c.etsi Christ⁹.in gl.magna,extrà.de iure.
Aut

Aut nõ est tale iuramẽtũ qđ debeat de necessitate interponi, sed sola voũtate præstatur,& tũc sufficit solo verbo iurare sine tactu: vt d.c.etsi Christus.ver.Iac.quoq;.& in hac autẽti.simpliciter loquẽte.Nõ obstat qđ in cõtrariũ adducit Cynus. Solue ad primã, & dic ꝙ falsum est hãc autẽt.& eius determinationẽ esse iniquã: imò est vtique fauorabilis & æquissima, vt s̄.sæpe dictũ est.Ad secũdã quãdo dicitur ꝙ in episcopo est speciale ꝙ non tãgat sacra, iã respõsum est in secũdo mẽbro distinctionis.Ad tertiã quãdo dicitur quod lex Codicis intelligitur in iuramẽto corporali tãtùm, dic nõ esse verũ:qa licet textus de iuramẽto corporali loquatur, tamẽ paritate eiusdẽ decisiuæ rationis de vtroq; intelligitur:vt s̄.
30 docui.¶ Ex præmissis infero ꝙ†si minor iurat super aliquo Romãtio,quod credat esse Euãgeliũ,hæc autẽt.locũ habet,& obligatur ex eo iuramẽto.Quia iurãdo super Romãtio nõ respicit ad pergamenũ,sed ad Deũ,quẽ habet in iurãdo principaliter pro obiecto.Nã qui iurat in cælo,iurat in throno Dei & in eo qui sedet super eũ:vt in d.c.etsi Christus.ver.quãuis.& probatur in cau.qui iurat super lapidẽ.xxiij.q.iij. quod est cõtra Cynũ hîc in sexta q.
31 ¶Nono quęritur†an minor possit vel quis alius per procuratorẽ iurare.& dic vt per Butrig.hîc & per Cynũ in nona q.per Archi. in c.j.de iudiciis,li.vj.& in c.fi.de iureiur.eod.lib.not.Ioan.And. alias oppositiones breues,quæ hîc formari possunt circa hãc materiã,quã omitto de præsenti,quos vide per gl.in corpore autẽt. vnde sumitur ista. ¶His igitur s̄.summariè expeditis ad cõpendiosam indaginẽ perspicaciùs accedẽdo,Primò quęro quid sit diffinitiuè iuramẽtũ.& Host.in summa extrà de iureiuran.c.j.& alij doctores canonistæ diffiniunt,vt in scriptis ipsorum latiùs potes
32 fide oculata intueri. Sed breuiùs dico quòd,†Iuramentũ est sacra religione cõfirmatio veritatis.Primò dico,sacra religione. istud probatur,quia nõ licet iurare per creaturas, ne per hoc honorificentia Creatoris ad creaturam transferatur.cau.cõsidera. & cau. clericũ. xxij.q. j. Si igitur de facto per creaturã iuratur, tenet & obligat iuramentũ ipso iure:quia qui iurat in cælo, iurat in throno Dei & in eo qui sedet super eũ:vt d.c.etsi Christus.ver. quãuis. & sic iurare per Deum, est Deum in testẽ adhibere, & iurare per creaturam,est creaturam eius in testẽ adhibere,vt dicit Magister sententiarum lib.iij.distinct.xxxix.c.vj. Qualitas enim iurandi, scilicet per creaturas non sacras, & non substantia iuramenti est improbata: vt notat glossa in autentica decernit ius. infrà de arbitris. in dict. sacramenti,Item quod secundò dicitur, videli-

cet

cet quòd iuramentum est cõfirmatio veritatis, patet ad tex.in d. c.etsi Christus.ibi,cù.n sit confirmatio veritatis. ¶Itẽ notandũ ꝙ
33 †iuramẽtũ tres debet habere comites,scilicet veritatẽ,iudiciũ,& iustitiã.Ierem.4.c. & xxij.q.ij.cau.animaduertendũ.& q.praecedenti cau.& iurabũt.& d.c.etsi Christus vers.Iaco.quoq; & notat glosa in autẽtica quod eis.in d.pœna.ĵ.de nupt. ¶Item sciendum quod iuramentũ,quantũ est ad praesens, diuiditur in tres species: quia quoddã est iuramentũ litis decisoriũ.de quo.ff.de iureiur.& C.quasi per totum.Aliud est iuramentũ in supplementum probationis,de quo specialiter agitur in l.admonendi. ff. de iureiur.& l.in bonae fidei. C.eod. Aliud est iuramentũ contractus seu actus inualidi confirmatoriũ, de quo specialiter praesens est nunc speculatio.Vnde nũc occurrit generaliter inspiciendũ an cõtractus, pacta,dispositiones & actus inualidi iuramẽto cõfirmẽtur,in cu-
34 ius cõtractus examine succinctè cõsidero,ꝙsicut in†naturalibus rebus productis in esse quatuor sunt principaliter causae, quarũ duae sunt causae fiẽdi,scilicet causa efficiẽs & finalis,duae verò causae essendi,scilicet materialis & formalis:vt dicunt Philosophi,& not.Io.Mo.in prin.li.vj.& etiã in prin.suae summae. Cynus,Bart. & Bald.in princ.digestorũ.Sic similiter in contractibus,pactis & aliis actibus nostris & dispositionibus humanis iurisgentiũ & ciuilibus.Sũt enim quatuor causae praedictae,scilicet efficiẽs,materialis,formalis& finalis.Et quia aliquãdo cõtingit ꝙ propter defectũ & inhabilitationẽ, aliàs inhabilitatẽ quatuor causarũ praedictarũ vel aliquarũ de se cõtractus & dispositiones hominũ sunt inutiles & nullius momẽti, & in eis interponitur iuramentũ, & dubitatur,& non infrequenter,an propter iuramentũ confirmentur:ideo de cõtractibus& dispositionibus in dictis quatuor causis peccãtibus singulariter estvidendũ.Et primò quãdo peccat actus vel contractus ex parte seu defectu causę efficientis an iuramẽto confirmetur.Secũdò quando ex defectu causae materialis. Tertiò quando ex defectu causae formalis.Quartò quãdo ex defectu causae finalis.Quintò subiiciẽtur aliqui effectus iuramẽti particulares:postmodũ erit finis huius operis. ¶Primò igitur vidẽdũ de contractibus ex parte causae efficiẽtis peccãtibus an cõfirmentur
35 iuramẽto.Pro quo sciẽdũ est ꝙ inhabilitas &†defectus causae efficiẽtis impedit effectũ in esse duci,dũ est in fieri.l.furor.ff.de spõs. licet defectus & inhabilitas causae efficiẽtis effectũ perfectũ nõ faciat deficere ex quo est in facto esse. l.patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. & dicitur causa efficiẽs,id est,inesse producens

36 ducens. Et est in †cõtractibus hæc causa efficiens duplex, scilicet mediata & immediata. Causa efficiẽs mediata seu remota in con tractibus sunt personæ contrahẽtes, quæ cõtractũ aliquẽ inter se celebrãt. Causa verò efficiẽs immediata seu propinqua est cõsensus cõtrahẽtiũ, ex quo cõsensu sunt cõtractus, & in esse immediatè producũtur. l. cõsensu fiũt. ff de act. & oblig. l. j. in prin. ff. mand. l. sicut.].de act. & oblig. Vnde aliquando contractus siue actus est inualidus ex parte causæ efficiẽtis dupliciter: vno modo ex parte causæ efficientis mediatæ, vt alterò modo ex parte causæ efficien tis immediatę. Vt patet ex præmissis. & de isto vltimo infrà dicã in hoc tractatu primæ causæ, vers. circa causam. ¶ Primò est videndũ quãdo contractus est inualidus ex parte causę efficiẽtis me diatæ seu remotæ, scilicet ex parte personarũ contrahentium, vt quia sunt ad contrahendũ inhabiles propter legis vel superiorũ prohibitionẽ. & aliquãdo sunt inhabiles propter solã iuris dispositionẽ inhabilitatẽ inducentẽ. Primò mẽbro principali si perso-
37 næ † sunt inhabiles ad contrahendũ propter legis vel superiorum prohibitionẽ personas huiusmodi præcisè cõtrahere prohibẽtiũ, dic ꝙ nõ cõfirmatur tũc cõtract⁹ iuramẽto. l. nõ dubiũ. C. de legi. ibi, qui cõtrahũt lege cõtrahere prohibẽtur. vt verbi gratia, prohibẽtur vniuersi Christiani aurũ vel argentũ barbaris mutuare. l. ij.]. de commer. & merc. Itẽ cupressos ex luco Daphnensi vendere. l. ij. de cupressis,]. li. xj. Certè tales & cõsimiles cõtractus quos personæ aliquæ celebrare per legẽ prohibentur, non confirmantur iuramẽto: vt d. l. nõ dubiũ, & est ratio, quia qui contrahit lege vel superiore prohibente, mortaliter peccat. Nam scriptũ est, qui non obediuerit principi morte moriatur. c. 2. extrà de maiorit. & obed. Inobediẽtia enim facta principi, quæ ex contẽptu non parendi causatur, est rebellis & peccatũ mortale, modò iuramentũ super obseruãtia peccati præstitũ ipso iure non obligat: nec enim est inuentũ iuramentũ vt sit iniquitatis vinculum. c. j. de iureiur. in vj. Pro quo facit quòd si mulier iurauit non consentire alienationi rei dotalis, si postea consentiat, licet iuret, nõ valet iuramẽtum secundũ: quia mulier consentiẽdo alienationi peccat venien do contra prius iuramentũ licitũ. c. veniens. in fi. extrà de iureiur. Ita notat gl. Io. And. in c. licet. de iureiu. in vj. Hostiẽsis in summa de iureiur. §. quomodo. vers. papa. in fi. ¶ Ex præmissis tria illati-
38 uè inferuntur. Primò † quòd cõtractus fideiussionis factus super dotis conseruatione vel restitutione, qui per legẽ dispositiuè prohibetur fieri, non confirmatur iuramento. & hoc videtur innuere

glosa

glosa in l.j.j.ne fideiussor.dotium dentur.vbi dicitur quòd illi titulo non potest renuntiari.& ita tenet Bart. in l. si quis pro eo. in
39 prin.ff.de fideius. Secundò infertur ex præmissis, quòd † cõtractus illius, cui bonis per iudicem interdictum est, nõ confirmatur iuramento: quia contra superiorum præcepta contrahendo peccat, propter quod ipsum non obligat iuramentum: quia super obseruatione peccati mortalis est adhibitum: quia est contra ius & authoritatem superiorum expressè contrahere prohibentium, & contra superiorum ius non obligat iuramentum. l.fin.in prin.ff. ad municip. c. veniens.extrà de iureiur. & ita notat Bart.in l. is cui bonis.in quarta quæst.ff.de verbor.oblig. Tertiò infertur ex præmissis quòd contractus factus per personas dispositiuè contrahere prohibitas per statuta municipalia ciuitatis, non confirmatur iuramento: vt si dicatur, statuto prohibemus vt mulier nõ contrahat nisi de licentia viri, vel, Nullus contrahat cũ muliere nisi, &c. quod est notabile propter statuta terrarum. & ita notat Bart. in dict. l. si quis pro eo. quod tenementi. Secundò membro principali quando contrahentes sunt inhabiles ad cõtrahendum propter solam iuris positiui dispositionem inhabilitatem inducentem inter personas contrahentium, vt inter dominum & seruum, patrem & filium in patria potestate constitutum: vt instit.
40 de inutilib.stipul.§.item inutilis.an † contractus per istas personas factus confirmetur iuramento? & videtur dupliciter dicendum quòd non. Primò, quia propter iuramenti interpositionem non tollitur personarũ inhabilitas positiuam efficaciam contractus inter tales personas impediens. Nam per iuramentum non tollitur dominica vel paterna potestas quæ contractum impedit effectualiter: imò & ex eo actiones productas inter eos. Igitur non confirmantur iuramento tales contractus, sed etiam post iuramentũ in primæua inefficacia remanenti cùm causa impediẽs post iuramentum adhuc duret, & nulla alia superuenit ratio confirmans. c.non firmatur.de regul.iur.in sexto.& quod ibi notatur per Dynum.& ff.de verb.oblig. l.inter stipulantem.§. sacram.& §.præterea.insti.quib.non est permiss.fac.testa. Secundò ad idem quòd non confirmentur iuramento, quia contractus propter dictam inhabilitatem personarum est de iure impossibilis, nullum producere potens acquisitionis effectum, argumento l.placet.ff.de acq.hęred.& l.frater à fratre.ff.de condic.indeb.cum ibi notatis. Et ideò dicit glos.quòd donatio de patre in filium iuris impossibilitate non valet. l. donationes.j.& ibi glo.j.j. de donat.
inter

inter virum & vxorem. igitur non confirmatur iuramento: quia iuramentum super imposśibili non obligat. argum. ff. de regul. iur. l. imposśibilium. & cap. j. de regul. iur. in vj. In oppositum videtur dupliciter dicendum, scilicet quòd contractus confirmetur iuramento. Primò, quia potest talis cõtractus inter tales personas licitè custodiri, & per consequens est obseruãdum & de facto adimplendum. c. si verò. & c. cùm contingat. extrà de iureiu. & hac ratione motus d. Pet. de muris tenet in suis consiliis, quòd donatio facta à patre in filium in sua potestate constitutũ iuramento cõfirmatur per dictorum canonum generalem rationem s. dictam. Secundò ad idẽ quod iuramento cõfirmetur, probatur, quia cõtractus inter istas personas initus nõ est ipso iure nullus, immò ipse verus est contractus & iuris gentiũ: licet quo ad productionẽ actionis sit de iure positiuo inefficax. Nam licet ciuilis actio propter nullius acquisitionis effectum de iure ciuili nõ producatur, attamen ex eo vera nascitur obligatio naturalis, tã inter patrẽ & filiũ in eius potestate constitutũ. d. l. frater à fratre. cum ibi notat. quàm inter dominũ & seruum. l. si. eo. tit. ad quod, quia naturalis iuris gentiũ reciprocus consensus verè cadit in istis & inter istos, ex quo consensu reciproca naturalis obligatio producitur, l. Stichũ. §. natur. ff. de sol. l. j. §. si ff. de pact. Ideò dicit Vlpi. quòd inter dominũ & seruũ cadit verus contractus emptionis, siue vera emptio: licet non oriatur inde ciuilis obligatio. l. sed & si pupillus. §. si. vbi est text. notab. ff. de instit. act. Igitur cum talis contractus ipso iure non sit nullus, sed verus sit in se contractus iuris gentiũ per consequens videtur quod faciliter iuramento confirmetur: cùm propriis viribus iure gentium subsistat, argum. ff. de acti. & obli. l. obligationes quæ non. Pro declaratione & concordia istorum præmissorum argumentorũ videtur mihi sic dicendũ, quia aut quæritur an talis cõtractus verè in se iuramento cõfirmetur, sic vt ex eo inde ciuilis actio & acquisitionis effectus producatur & dic quòd non, quia imposśibile est talem contractũ ab hoc iuramento confirmari: cùm dicta inhabilitas positiua per iuramentũ non tollatur, sed post iuramentum adhuc duret impedimentum. & ita loquuntur rationes pro prima parte suprà formatæ. Aut quæritur an talis contractus iuramẽto confirmetur quantum ad obseruationẽ facti, vt pater vel dominus teneatur adimplere contractum prout iurauit tradere vel facere filio vel seruo, quod tradere vel facere sibi in contractu promisit, propter obseruantiã liciti iuramẽti, quod potest licitè sine æternè salutis dispẽdio custodiri

diri:vt in iuribus s̄.in secunda parte adductis.& vtrū membrum huius distinctionis præmissæ probetur saltē in persona serui secundum text.in l.fi.in prin.ff.de libe.cau.vbi dicitur,quod dominus volens seruū suum manumittere, & eidē volens introducere obligationē de aliquo præstādo futuræ libertatis causa,nō debet ab ipso exigere ꝓmissionē siue obligationē iuratoriā ante manu missionē.Quia ꝓmissio vel iuramentū huiusmodi nō induceret obligationē vel actionē efficacē impediēte seruitute.Ideo legislator domino manumittere volēti suadet vt ante manumissionē iuramētū à seruo exigat ꝑ quod seruus promittat se post manumissionē iterū iuraturū & efficaciter obligaturū, vt seruus iurisiurādi religiōe adstrictus post manumissionē iterū iurare ac se efficaciter domino obligare nō recuset.ex quo textu patet,ꝙ licet iuramentū tēpore seruitutis præstitū non obliget seruū efficaciter vt possit via actionis cōueniri & cōstringi, ipsum tamē obligat ad obseruātiā facti,& ad iurādū & se efficaciter obligādū demū secuta manumissione:cū iuramētū tēpore seruitutis interpositū fuerit licitū,& possit sine detrimēto salutis æternæ custodiri. Ex ista determinatione secundi mēbri supradicta & probata. quinq; effectus notabiliter inferuntur. ¶ Primus est quòd s̄.dicta traditio rei promissæ quam facit pater filio,vel dominus seruo erit nuda traditio facti,ex qua nullus acquisitionis effectus producetur,nec dominium rei traditæ filio vel seruo acquiretur.& est ratio, tam propter dictā inhabilitatē personarū postea adhuc remanētem, quæ dominium per dictā traditionē impedit in accipientē transferri,quā etiā propter defectū ipsius cōtractus inualidi qui in se per iuramētū nō est habilitatus nec cōfirmatus,vt s̄.& sine habili titulo præcedēte ex sola traditione facta dominiū in accipiētē de iure nō trāsfert,vt ff.de acq.rer.dominio.l.nūquā nuda.in princ. & est simile ad hanc nudā traditionē facti , quæ nullius dominij vel iuris trāslationē operatur:vt C.de necess.ser.hær.l.pen.§. illo
41 videlicet.vbi † si rē,quā testator legauit seruo suo,licet legatū nō valeat,hęres tamē,vt testatoris votū impleatur,seruo de facto ex æquitate pietatis tradere tenetur, vt ipse seruus de facto vtať ad libitū,quæquidē traditio nullā dominij trāslationē in seruū operatur,sed solius vsus & detētionis effectū:vt ibi, quod est ad propositū notabile. ¶ Secundus effectus infertur ex præmissis,quòd pater vel dominus ad implementum dicti contractus iurati non possunt per filiū vel seruū via actionis conueniri,vel ad dicti contractus obseruationē adstringi: cū cōtractus in se ꝑ iuramētum

non

non confirmatus, adhuc in primario statu inefficaciæ remaneat nullã actionẽ producẽs.¶Tertius effectus est quod licet pater vel dominus conueniri nõ possint via ordinaria actionis, tamen adstringi possunt officio iudicis, quod iudicis officium bene potest casualiter inter tales intẽtari & implorari.l.vix.& l.lis nulla. cũ ibi notatis.ff.de iudiciis. Et possunt compelli & adstringi per ecclesiasticam censurã pater vel dominus ad realẽ traditionem rei promissæ & cõtractus facti impletionẽ, quantùm de facto potest impleri. & est ratio, quia cùm d.capitula, si verò.& cũ contingat, dicant omne iuramentũ licitũ, quod non venit in æternæ salutis dispendium, sicut est istud, esse de iure obseruandũ:& in hoc casu nõ possit intelligi de obseruatiõe via actionis, iuxta l.statuas. ff. de acquir.rer. dominio . debet saltem intelligi de obseruatione secundum habilitatem personis congruam, scilicet per officium
42 iudicis, quòd inter tales personas congruè adaptatur. Verba † etiã debent intelligi & restringi secundum qualitatẽ personarũ & naturam subiectorum.ff.de condi.& demon.l.quibus diebus.§.dominus.& de militari test.l.ex militari in prin.¶Quartus effectus est, quòd si pater vel dominus ante vel post rei traditionẽ factã filio vel seruo ipsam rẽ alienet de facto in aliũ, licet in se periurus sit suum contractũ iuratum nõ implendo, transfertur tamen verum dominiũ in accipientẽ, si tradens rei dominus erat tempore
43 traditionis: quia † iuramentũ, quod tantùm personam iurãtis afficit, non autẽ rem, nõ impedit dominij translationẽ.c.intellecto. extrà, de iureiur.& notat Innoc. in c.dilecto. extrà, de precar.& ibi vide.¶Quintus effectus est, quod si moriatur pater vel dominus
44 antequã rẽ de facto tradiderit filio vel seruo, † hæres eius ad instantiam serui vel filij non poterit cogi vel adstringi adimplere contractum.& primò non via actionis, quia actio ex d.contractu in statu inutili primario permanente nullatenus orta fuit. Item non per officiũ iudicis ratione iuramenti, quod poterat cõtra defunctum patrẽ vel dominũ intentari: quia iuramentũ morte iurantis extinguitur, nec transitũ facit in hæredem, cũ sit personale ex parte iurantis, c.per tuas.extrà, de arbitr. notat Innocen. in c. veniens, extrà de iureiu. facit quod notatur per doctores in c.fin.
45 de foro compet.in vj. Aduertendum tamen est † quod si pater vel dominus rẽ de facto in eius vita tradiderit, non potest hæres rem repetere vel contractum impugnare propter naturalem obligationẽ ex d.cõtractu ortã, quæ in hæredẽ passiue transiuit: quæ naturalis obligatio soluti impedit repetitionẽ.d.l.frater à frat.l. na

turaliter.& l.Iulianus verum debitorem.ff.de cond.indeb.Sextò
46 vltra prçmissa infero ꝙ †testamentũ filijfamilias, qui de iure testari non potest etiam in bonis aduentitiis, licet pater cõsentiat. l.qui in potestate in princip.ff.de testa.l.nemo.infrà qui test.fac. poss.nec etiã codicillari.l.ij.ff.de legat. j. certè non confirmatur iuramento filij testantis. Tũ quia vinculũ patriæ potestatis personam filij inhabilitãtis per iuramentum non tollitur:tũ etiam quia iuramentum filij esset in præiudicium patris, matris,& fratrum sibi ab intestato succedere debentiũ. infrà ad Tertullianũ. autent.defuncto. Iuramentũ verò non operatur in præiudicium tertij: vt infrà dicam in tractatu causæ finalis §. sexto dicitur. Sed quæro,quid si pater consentit filio suo testanti vel codicillanti,& iurauit se habere ratum testamentũ vel filij codicillos,& se impleturum contenta in eis, an tunc confirmabitur iuramento patris? & dico ꝙ non:quia iuramentum patris non tollit vinculũ patriç potestatis filium impediens testari vel codicillari,& sic post iuramentum inhabilitas causç efficiẽtis adhuc durat. In hoc casu tamen dico,quia iuramentũ patris fuit licitũ, & potest sine salutis æternç dispendio custodiri,ꝙ tunc pater cum effectu cogi potest ad obseruãtiam iuramenti, quantùm tamẽ ipsum tangit, & pro ea parte pro qua filio succederet ab intestato, ad realiter tradendum hçredi scripto,legatariis & fideicõmissariis pro rata parte illa quæ in testamẽto illo vel codicillis eius filij,licet inutilibus relicta sunt:arg.præmissorum suprà.& videtur pro hoc casus in ratione expressa.ff.de leg.ij. l.cùm pater.§.filius matrem. secundũ secundam lecturam glosæ.prout loquitur §.ille de iuramento super inutili testamento filij per matrẽ hæredem institutam præstito filio adhuc viuente de quo est necesse tunc sic: intelligere illã secundam lecturã scilicet in iuramento prçstito per hæredem in vita testatoris,quia si post mortem filij mater ab intestato succedẽs solùm sponte admisisset relicta in d.inutili testamento filij,posito etiã ꝙ non iurasset, de iure cõmuni ea soluere teneretur.infrà de testa.l. non dubiũ. §. illud. ¶Circa causam efficientem immediatam contractus siue proprinquam, quæ est consensus contrahentium,vt suprà dixi,pono hanc generalẽ con
47 clusionẽꝙ.†Contractus siue actus inualidus peccãs ex parte consensus tanquã ex parte causæ efficiẽtis immediatç nõ cõfirmatur iuramẽto.& est ratio euidẽs,quia iuramentũ habet cõsensum iurantium pro materia fundamentali.& secũdum eum regulatur: vt ff. qui satisdare cogant. l.fin. infrà, de non numerat. pecun. l. fin

fin,& sic vbi deficit consensus, iuramentum nihil agit, nec contractum ex parte consensus peccantem confirmat iuramentum, quod eodem morbo laborat. Ex hac ergo generali cõclusione & eius decisiua ratione plures cõclusiones illatiuè inferũtur, huius etiam conclusionis declaratiuæ. ¶ Prima conclusio est quòd contractus per impuberem doli non capacem factus, qui propter defectum consensus nullus est ipso iure, per dicti impuberis iuramentum non confirmatur: vt suprà dixi in primo contrario gl.
48 ¶ Secunda conclusio est, quòd † contractus ebriosi qui propter defectum consensus nõ tenet, cau. sanè. xv. quæst. j. non confirmatur iuramento. cau. vnusquisque. & ibi not. glo. xxij. quæst. iiij. ¶ Ter-
49 tia conclusio est, quòd † contractus erroneus iuramento errantis non confirmatur. suprà. de transact. l. si ex falsis. & ff. de fideiussor. l. si quis pro eo. in princip. quæ lex loquitur in errante promittente operas, qui se libertum esse credebat, licet Bart. hîc ali-
50 ter intelligat legem illam. Et † idem de contractu vbi nimia reuerentia interuenit. ff. quar. rerum actio non det. l. j. §. quæ onerandæ. not. glo. extrà de iureiur. c. quemadmodum. in princip.
51 Quarta conclusio est, quòd † contractus per partes simulatus non confirmatur iuramento. glo. ordinar. infrà, plus valere quod agitur. l. emptione. quia in simulante non est consensus erga rem simulatam: vt eodem titulo per totum. ¶ Quinta conclusio est, quod
52 generalis † renunciatio, que non valet in casibus verisimiliter nõ cogitatis propter defectum consensus. ff. si quis cautionib. l. sed & si quis rei capitalis. §. quæsitum. non confirmatur iuramento. & ita notat Cynus infrà commodati. in iiij. quæst. ¶ Sexta con-
53 clusio est, quòd † donatio omnium bonorum quæ ex præsumpta voluntate donantis habet conditionem tacitam resolutiuam si liberi supersint. infrà de reuocand. donat. l. si vnquam. non confirmatur iuramento, quin in casu superexistentium liberorum reuocetur eodem modo ac si nullũ fuisset interpositum iuramen-
54 tum, quia d. iuramẽtum † secundum consensum regulatur & illam recipit tacitam conditionem intrinsecæ voluntatis, quam habet contractus super quo iuratur. l. fin. infrà, de non numerat. pec. ita not. Bar. in l. Titia Seio. §. Imperator. ff. de legat. ij. ¶ Se-
55 ptima conclusio est, quòd † arbitramentum & renunciatio de non habendo recursu ad arbitrium boni viri, quę habet tacitam conditionem tacitæ voluntatis præsumptæ, si dolo non arbitretur, vel si enormi læsione non lædatur: vt suprà de arbitr. l. iij. & ff. eodem, l. ita demum. & l. non distinguemus. §. cum quidã. & ff.
 de

de pact. l. tres fratres.& ff.pro socio, l. vnde si nomen,cum l.seq, certè non confirmatur iuramento, quominus iurans posſit liberè intentare recursum perinde ac si nullum fuiſſet interpoſitum iuramentum. Quia iuramentum interpositum easdem cōditiones recipit tacitè præsumptæ voluntatis suprà dictas.ff. de oper. libertor.l.si libertus.extrà.de iureiur.ca. Quintauallis,& ibi notat Innocent. de quo videtur casus expreſſus eodem titulo ca.veniens.cum glosa in verbo, mandat.Idem si in dicta renunciatione dicatur, siue æquè siue iniquè arbitratum fuerit. quia talis renunciatio præbet occasionem delinquendi, argument. ff. de pactis.l.si vnus.§.illud. & ibi notat.per Gulielmum de Cuneo & Bald. & sic per consequens non confirmatur iuramento.extra,de iureiurando capitulo quemadmodum.in fin. cum ibi not.in glo. & vide de hoc Speculat.in titulo de arbit.§.fin.versic.idémque si permiſ.¶Octaua illatio est generalis,ex pręmiſsis & eorū ratione infertur quod iuramentum non extēditur ad incogitata absque consensu iurantium verisimiliter,& pręsumptiuè non inclinatur.ff.qui satisda.cogan.l.fin.& extrà, de iureiur.cap. veniens.
¶Nona illatio siue conclusio ex proxima illatione & ex ratione præmiſſorum est,quòd iuramentum simplex recipit ex præsumpta voluntate iurantium aliquas in se tacitas conditiones. Inest enim in omni iuramento cōditio, si Deo placuerit. causa beatus. xxij.q.ij. Item inest conditio,si aduersarius mihi fidem seruauerit.extrà de iureiur.c.iij.& c.sicut.§.fin.Item inest conditio, si res in eodem statu permanserit.extrà,de elect.c.per venerabilem.in fi.xxij.q.ij,cau.ne quis.in fi.& ff.de solut.l.cum quis.Item inest in iuramento conditio honestatis.extrà de iureiur.ca. quemadmodum.in prin.& ibi glo. notabilis ad ista. Item inest conditio nisi creditor remiserit debitū,vtpote cui creditori intra tempus soluere iurauit:vt infrà in causa finali dicetur.§.quia verò, versi.ex quo textu.Item inest in iuramento conditio facultatis,id est,si fa-
56 cultas se obtulerit.extrà de iureiur.c.querelā.& c.breui.quia†necesſitas vel imposſibilitas excusat à periurio. Nam non videtur deierare qui ex necessaria causa deserit iuramentum; vt d.l.fina. qui satid.cogant. argumen.c. si quis propter necesſitatem extrà
57 de furtis.¶Ex his sequitur quòd si quis†iurauit in aliquo loco tenere ostagia , nec habet ibi quod comedat, non tenetur ibi ostagia tenere:sed dicitur excusatus per præmiſſa.Ita notat Hostiensis in summa, de iureiur.cap.quo modo. versiculo.quid ergo.Sed quid si ille qui iurauit tenere ostagia non habet vnde soluat ,an
dica

dicatur propterea à præmissis excusari? Distingue sic: quia aut tempore obligationis erat non soluendo,& non excusatur: quia ad hoc videtur se obligasse. sed quærat victum manibus. argumen.cau.clericus victum.xij.distinc. vel ostiatim vadat argum. cap.cùm voluntate.§.prędicatores.extrà,de sentent.excommun. Aut tempore obligationis erat soluendo, sed ex post facto est factus non soluendo,& tunc aut est talis, qui sine verecundia mendicare potest,& idem quod suprà,argum.ff.depositi.l.bona fides. & caus. diaconi xxiij. distinctione. Aut est talis persona quæ sine verecundia mēdicare non potest, & tunc sibi necessitate vrgente est subueniendū,argu.d.c.querelā & c.breui.quia non videtur de isto fortuito & repentino casu verisimiliter cogitatum. ita notat Hostien.in d.versi.quid ergo. ¶ Decima conclusio ex octaua conclusione supra posita & ex præmissorum occasione siue ratione, quia iuramentum secundum voluntatem verisimiliter præsumptam regulatur,ex hoc insurgit, quia iuramentum generale seu simplex ad multa recipit interpretationem restrictiuam,videlicet ad licita,vt illicita non comprehendat nec ea quæ sunt peccati.extrà de iureiur.cap.quanto.& cap.veniens. Secundò ad possibilia ,vt impossibilia non comprehendat. capitulo primo,de iureiurando, libro sexto. Tertiò ad æqua , vt iniqua non comprehendat,& ea quæ sunt lęsionis grauis:vt in dicto capitulo, Quintaualis. & ff. de oper. libertor. l. si libertus. Quartò ad præsentia tantùm : quia ad futura non extenditur. extrà de iureiur. cap. clericus.Quintò restringitur ad ea quæ sunt iuris.c.ad nostram. extrà, eodem.& generaliter ad verisimiliter cogitata interpretationem recipit restrictiuam & secundum præsumptum consensum regulariter vt ex superioribus patet.& hæc sufficient de causa efficienti. ¶ Videndum est subsequenter de secunda causa materiali, an contractus ex parte causæ materialis peccans confirmetur iuramento, ad quod est præmittendum primò quòd
58 †causa materialis dicitur ipsa materialis substantia,ex qua cum aliquo fit aliquid, argument.ff.de pignorat. acti.l.si conuenerit. §.si quid. & de acquirendo rerum dominio. l. adeo. §. voluntas.
59 ¶ Secundò est præmittendum quòd †sicut in operationibus artificialibus & mechanicis , vt fiant & in esse producantur, requiritur existens habilis materia . sine qua materia nulla species effici potest, vt dicit textus in dicta lege adeo. §. cum quis. Similiter in contractibus, pactis & aliis dispositionibus iuris gentium & ciuilibus , vt habeant iuris effectum, & fieri validæ pos-

sint, requiritur habilis & disposita materia super qua contrahatur & disponatur.ff.de verb.oblig.l.inter stipulantem.§.sacram.
60 & de præscript.verb.l.insulam. Vnde †causa materialis in contractibus est res, quæ per partes principaliter in contractum deducitur: vtpote in contractu emptionis causa materialis est res ipsa & pecunia in emptionẽ deducta. Vnde notabiliter pretium in contractu emptionis substantia contractus per textum appellatur.ff.de act. empt.l.pacta. in fin. & similiter in aliis contractibus & dispositionibus dicitur materia illud, quod in eas principaliter deducitur. ¶Vnde an contractus ex parte causæ materialis peccans confirmetur iuramento, distingue hîc principaliter tria membra. Quia aut contractus est inualidus ratione materiæ turpis, aut ratione materiæ impossibilis, aut ratione materiæ impertinentis. Circa primum membrum sit hæc generalis
61 conclusio, quòd †contractus seu actus inualidus peccans ex parte materiæ turpis non confirmatur iuramento: vt quando contractus siue actus, super quo iuratur, continet aliquod peccatum mortale, vel aliquid turpe, vel contra bonos mores: vt occidere hominem, furtum facere, vel adulterium committere.ff.de verbor.oblig.l.generaliter.& l.si plagij.certè non confirmatur iura-
62 mento: quia †iuramentum contra bonos mores non est obligatorium.ca.non est obligatorium.de regul.iur.lib.vj.infrà de nuptiis.autentica, quod eis permittitur. Nam iuramentum non est inuentum vt sit iniquitatis vinculum. cap.j. lib.vj. & hoc dicunt iura, quòd iuramentum contra charitatem non obligat.cau. qui sacramento.xij.quæstione.iiij.quia est contra Deum qui charitas est, Ioan.14.cap.Item iuramentum contra pietatem est illicitum & contra bonos mores.cap. cùm quid. extrà de iureiur.ibi contrarium rationi. Talia enim iuramenta cõtra bonos mores præstita, quæ non possunt saluari sine interitu salutis, vel peccato etiam veniali, vel quorum obseruantia vergit in deteriorem exitum, vel quæ continent non facere aliquod bonum, vel non facere quod est melius facere quàm non facere, vt intrare religionem, talia inquam iuramenta non sunt de iure obseruanda. cau. in malis.& cau. si aliquid fortè.xxij.quæstione iiij.ca.si verò & c. cum contingat.extrà, de iureiur. Nec obstat quod dicitur quem nulla authoritate prohiberi seruare iuramentum, quo iurauit se non facturum aliquid quo tamen facto expeditior via ad beatitudinem sibi prepararetur, cùm sine eo valeat ad salutem peruenire: vt in voto intrãdi religionem.cau.vltimo, in fin.xxij.q.iiij.

non

non enim sequitur quòd licet iuramentum non prohibeatur obseruari, vt ibi, quòd propter hoc præcipiatur obseruari. quinimo faciendo melius non cõmittitur peccatum, sed si contrarium tantùm. Non tamen debet quis propter reuerẽtiam diuini numinis propria authoritate contra tale iuramentũ, licet incautum sit, venire: sed recurri debet ad superiorẽ, qui vel absoluet, vel iuramentum non obligatoriũ & non nisi in casu necessitatis seruandum declarabit. Ita tenet Hostiens. in summa de casibus, titulo de iuramento, articulo octauo, quæst. vij. ¶ Ex prædicta generali conclusione & eius decisiua ratione multæ consequentiæ illatiuę in-
63 feruntur. Prima consequentia illatiua est, ꝙ †pactum de futura successione viuentis tertij, quod est contra bonos mores continens peccatum & inducens votũ captandæ mortis suprà, de pactis. l. fi. non cõfirmatur iuramento. Inducere enim ad peccãdum vel dare occasionẽ delinquendi, est vtique peccatũ. extrà, de iureiur. c. quemadmodũ. §. fi. & per consequẽs non est obligatorium. ita not. Bar. in d. l. si quis pro eo. in prin. ¶ Secunda consequentia
64 est, †quod remissio doli futuri, quæ præstat expressè occasionem delinquẽdi. ff. de pact. l. si vnus. non cõfirmatur iuramento. d. cap. quemadmodũ. §. fi. cum ibi not. ¶ Ex quo sequitur tertia cõsequen-
65 tia, † ꝙ remissio cautionis facta vsufructuario de vtẽdo fruendo arbitrio boni viri, quæ non valet quia præstat occasionem delinquendi expressè ex forma verborũ arbitrio boni viri. C. de vsufr. l. j. cum ibi not. non cõfirmatur iuramẽto per pręmissa. ¶ Quarta
66 consequẽtia est secundũ Bart. quòd †pactum seu conuentio facta per testatorẽ de non reuocando suum testamentũ, non valet, quia per eam tollitur libera testãdi facultas, & quia est contra bonos mores. ff. de verb. oblig. l. stipulatio hoc modo concepta. non confirmatur iuramento. & ita not. Bart. in d. l. stipulatio hoc modo. Idem etiam tenet Oldracus in consilio, dicens quòd tale pactum inducit turpitudinem, & semper tristiorẽ solet sortiri effectum: nam præbet occasionẽ captãdæ mortis alterius, vt suprà de pact. l. fin. igitur non obligat. Sed contra hanc consequentiam Bart. & Oldra. opponitur quòd talis pactio de non reuocando testamentum nullam continet turpitudinem ex parte testantis hoc promittentis: non enim ex sui parte aliqui vertuntur mali mores nec peccatum, cum sit quisque rei liber moderator. Igitur confirmatur iuramẽto talis conuentio, cum possit in ea iuramẽtum interpositum licitè sine peccato obseruari: vt d. c. si verò. & c. cùm contingat. Vnde pro declaratione & concordia huius puncti di-
 stingo

stingo principaliter in tres casus. Primus, an tale iuramẽtum de non reuocando obliget ipso iure. Secundus est, an sit super tali iuramento dispensandũ. Tertius, an si, nõ obstante huiusmodi promissione iurata de nõ reuocãdo, testator denuo testamentũ condiderit, valeat hoc casu testamẽtum postea factũ. Primo casu dico, ꝙ testator obligatur ad obseruationem dicti iuramenti, cum possit absq; salutis æternæ dispendio custodiri. vt in dictis c. c. si verò. & cùm cõtingat. nec enim in eo vertuntur aliqui mali mores ex parte ipsius testãtis iurãtis, vt s̃. dixi in contrario. & sic potes intelligere opinionẽ Dyni in hoc casu esse verã, & Spec. in tit. de instr. edit. §. cõpẽdiosè. ver. si quis iurauerit. & ita semel etiam Pet. Iab. in ti. de cõdict. ex lege. §. omnimodo quãdo debetur propter numerũ liberorũ. ver. sed videtur ꝙ illud. in fi. Nec obstat ratio Oler. quia dico ꝙ hæc cõuentio nõ præbet occasionẽ captãdæ mortis, vel delinquẽdi: quia præsumptione iuris & naturæ nemo presumitur suo benefactori insidiari velle, cui tenetur ad antidota naturali ratione. ff. de pet. hæred. l. sed si lege. §. cõsuluit. & s̃. de in ius vocãdo. l. venia. & hoc est quæ aperit dictũ l. fi. s̃. de pact. dicẽs ꝙ pactũ factum super hæreditate tertij viuẽtis, si cõsentiat, valet: tanquã tunc sit sublata spes & votũ captãdæ mortis, vt ibi, ver. tunc enim. quia propter eiusdẽ tertij cõsensum validatur pactũ. Sed cõtra hoc opponitur, ꝙ imò iudicatur ad delinquẽdum quis præsumptiuè, & etiã in benefactorẽ suũ: vt patet in remissiõe doli futuri, & in remissione siue renuntiatione cautionis de vtẽdo fruendo arbitrio boni viri, vt s̃. satis declaratũ est. Solutio. Collatio beneficij futuri nõ inducit præsumptiuè occasionẽ delinquendi, vbi hoc nõ signat vel nõ importat tenor verborum: vt hic in casu quæst. nostræ, & est etiã videre in donatione causa mortis & aliis dispositionibus pẽdẽtibus de futuro. Secus verò quando hoc importaret tenor verborũ expresse, vt quãdo fit pactũ de nõ agendo de futuro dolo, vel de nõ vtẽdo arbitrio boni viri, vel nõ recurrẽdo ad arbitriũ boni viri. In istis enim casibus ex tenore verborum apparet via delinquẽdi: cũ bonus vir idẽ sit ꝙ bonus & iustus iudex & pro hoc facit di. §. illud. vbi dicitur quod non valet pactum expresse ne pro dolo futuro agatur, sed tantùm ne depositi agatur: vnde valet. nec obstat etiã ratio Bart. vt statim dicã in sequenti mẽbro. ¶ Secũdo casu, an super tali iuramẽto sit pro testatore de iure dispẽsandũ, distingue, qa aut testator iuramẽtũ istud de nõ reuocãdo in modũ pacti præstitit & cõuẽtionis, ad promotionem & iustitiam hæredum hoc procurantium & promouentium

rium:& tunc quia vertuntur mali mores in cupiendo ex parte ipsius hæredis scripti,ex eo quòd nititur testatori liberam testan di siue testamenti auferre factionem,quod inhumanũ est & contra bonos mores.dict.l.stipulatio hoc modo. tunc hoc casu super iuramẽto odio scripti hæredis debet ipsi testatori de iure dispensari.argu.dict.cap.si verò.in fi.& eorum quæ infrà dicam in tractatu causæ finalis.§.tertiò dicitur.& §.quartò dicitur.in fin.Aut testator illud iuramentum pręstitit in modum pollicitationis,& tunc quia testator proprio motu iurauit,non credo fore super iu ramento aliquatenus dispensandum : cùm ad hoc suo spontaneo arbitrio accesserit. nec in dicto iuramento ex sui iurantis parte vertitur aliqua turpitudo vel mali mores, vt suprà dixi. & ideo aduertendum est ad rationẽ, & quod dicitur in dict. l. stipulatio
67 hoc modo.dicitur† in textu quòd tollere liberam testamenti factionem,est contra bonos mores,intelligo scilicet ex parte stipulatoris talem stipulationem facientis,propter quod eius stipulatoris odio,talis stipulatio de iure annullatur:vt ibi dicitur, quæ quidem stipulatio ex parte promissoris minime improbatur nec est contra bonos mores:cùm in eo nulla sit turpitudo vel iniquitas,sed sola eiusdẽ simplicitas,liberalitas, & bona fides vertitur. Ideo stipulatoris odio tantùm annullatur. ¶Tertio casu si testator contra suum iuramentum de non reuocando facit de facto aliud testamentum postea sine dispensatione iuramẽti, an valeat hoc casu testamentum postea factum ? & dic quòd,licet penitus sic veniendo contra suum licitum iuramentum & propria authoritate,sit periurus, vt patet per præmissa:tamen secundum testamentum postea factum effectualiter ipso iure valebit, vt tenet Io.Andr.in c.quod semel.de reg. iur. lib.vj. éstque ratio huius,
68 quia†iuramentum non impedit actum testandi, quẽadmodum etiam nec alienandi:vt not.Inn.in cap.dilecto.extrà de præbend. quemadmodum etiam nec actum matrimonij contrahendi impedit iuramentum.Nam si quis de facto contra suum proprium iuramentum contrahat matrimonium,tenet ipso iure matrimonium,licet periurium committatur.c.sicut.extrà, de spõsal.licet
69 enim†periurium sit crimen & mortale peccatum,cau. quicũq;. vj.q.j.non est tamen ciuilis modus quo testamenti factio actiua alicui auferatur.Non enim cautum est periurum testari nõ posse.Vnde ex generaliter præmissis est actiuè & passiuè testabilis, ex quo nõ est specialiter de iure prohibitus testari.arg.l.statuas. infrà de religiosis & sumpt.fun.& quod notatur ff.de testa.in l.si

quæramus. ¶ Quinta consequentia ex generali conclusione ac eius decisiua ratione est secũdum Bar. quòd † donatio omnium
70 bonorum præsentium & futurorum quæ de iure non valet, non confirmatur iuramento. & est ratio, quia si valeret, per eam tolleretur libera testamẽti factio donatori, saltem in effectu: quia si donator postea testaretur, verisimiliter & præsumptiuè hæres hæreditatem non adibit, nec hæres esse volet sine commodo, argum. eorũ quæ habentur in princ. tit. ad l. Falcid. in instit. iuncta l. quod de bonis. in prin. ff. eod. Igitur talis donatio nõ valet. quia est cõtra bonos mores. d. l. stipulatio. nec per cõsequẽs cõfirmatur iuramento: vt d. c. non est obligatorium. & ita tenet Bar. in d. l. stipulatio. idẽ etiã tenent Bal. Iac. & Cynus in d. l. fi. ς. de pactis. Aliqui verò istã eandẽ opinionẽ tenẽtes dicũt, ꝙ non verisimiliter & præsumptiue, imò ex iuris necessitate tolleret talis donatio liberam testamenti factionem actiuã, si in donatione fuerit apposita clausula, possessorũ precarij nomine. vel alia similis factam traditionẽ importãs. Quia cum per eam donator omnibus bonis præsentibus & futuris & eorũ dominio actualiter nudetur, impossibile est ipsum habere hæredem sine bonis. & ideo dicit alibi textus, ꝙ non efficitur per legẽ vt is qui nulla bona in ciuitate relinquit hæredẽ habeat. ita dicit textus ad literam. ff. de vulgar. & pup. substi. l. lex Cornelia. versi. quia non efficitur. Itẽ dicit ꝙ non testatur nec donat. ς. de sacros. eccl. autẽti. ingressi. ibi, quasi nec dominium rerum. Itẽ facit ad pręmissa, l. pactum quod dotali. ς. de pact. Quapropter cũ talis donatio liberã testamenti factionẽ impediẽs sit cõtra bonos mores, vt d. l. stipulatio. non cõfirmatur iuramẽto. ¶ Oppositũ tamẽ cũ reuerẽtia tantorum, quorũ error mirandus est mihi, de iure credo verũ, & primò dico talẽ donationem in & de se esse validã ipso iure, nec indigere aliqua cõfirmatione iuramẽti. Itẽ secundò, quia posito ꝙ talis donatio de iure non valeret, ꝙ iuramẽto, saltẽ quãtùm ad obseruantiã, confirmetur: de quo dicã in fine sequentium contrariorũ. Primũ igitur probatur, scilicet talem donationẽ de se esse validã de iure & hoc est aliqualiter tractandũ. & primò sic, ꝙ cõtractus secundum regulas iuris gentiũ per traditionẽ generalem sunt omnes indifferenter permissi nisi lege aliqua sint specialiter quassati, argum. l. iuris gẽtiũ. §. ait Prætor. ff. de pactis. & ff. de iust. & iure. l. ex hoc iure. iuncta. l. nõ dubium. ς. de legib. Sed nulla lege seu eius decisiua ratione talis donatio reperitur prohibita vel cassata vt ex j. dicẽdis apparebit: igitur sub generali approbatione cõprehẽditur:

arg

arg.l.statuas j̄.de rel.& sump.fun. Secūdò ad idem probatur,quia simpliciter iure permittit̄ omnia bona,seu omnes facultates posse donari.j̄.de inoff. don.l.si pater.& l.q totas. & ff. quæ in fraud. credit.l.omnes.§.Lucius.Igit̄ cū simpliciter nullus textus mūdi restringat potestatē donādi ad bona præsentia tātū,vt ipsa tātùm donari possint,& nō futura, sequit̄ ꝙ sub generali iuris ꝑmissione omnia bona posse donari cōcedat̄, potestas enim donādi futura etiā cū bonis præsentibus cōcessa intelligit̄,ex quo specialiter nō prohibet̄:vt j̄.de test.l.sancimus.& de appell.l.præcipimus. in fi.& ff.de publi.l.de pretio. & de leg. præstand. l.j.§. generaliter. Tertiò probat̄ sic,donatio facta de bonis præsentib. & de futuris simul etiā debet valere,cùm sit rationis idētitas in vtraq; q̄a si cōtingat in cōtinēti decedere donatorē, qui sua bona tātùm præsentia donauit, antequā aliqua bona nouiter post donationē acquisiuisset,quod est possibile,tū propter repentiuū casum mortis.ff. de cōdi.& demōst.l.j.tū etiā quia forte dictā donationē fecit pro pter mortē, certe hoc casu donator in eodē statu priuationis bonorū decederet, quo decedit|ille,qui præsentia & futura donauit simul cùm tēpore suæ mortis,vt præmittitur nulla bona nouiter quæsiisset.sic ergo eadē ratione qua dicūt donationē bonorū præsentiū & futurorū simul non valere, quod tamē nullo iure cauetur,dicendū est eā quæ de præsentibus tantùm facta est, illo casu cōtingēte,|eodē modo nō valere. Igitur nō attēta ratione fundamētali ipsius Bar.& cæterorū,idē ius ex rationis paritate in vtraque donatione statuendū est.Quartò probatur quia licet diceremus donationē pręsentiū & futurorū non valere in bonis futuris, tamē valere debet in bonis præsentibus,saltē in quib.pōt fieri donatio,vt dictū est s̄.& maxime in illa ꝑte bonorū quę nō impedit liberā testamēti factionē, & j̄. legitimū modū q̄ nō requirit insi-
71 nuationē,quod probat̄:q̄a stipulatio†copulatiua licet inutilis sit in vno extremo copulatorū, in alio tamē habili copulato remanet valida.ff.de verb.oblig.l.si mihi & Titio.in prin. & quia, vbi est peccatū in materia tantū, nō debet vtile per inutile vitiari.j̄. de don.l.sancimus. in princ.quā legē ad propositū nota & ibi videtur casus. Quintò idē probatur ꝙ talis donatio de iure valeat etiam in futurum per distinctionē fundamētalis rationis partis aduersæ.Per talem donationē non tollitur libera testandi facultas,sed liberè potest ea nō obstāte donator testari: igit̄, &c.quod probatur,quia post dictā donationē,posito quòd valeat in omnibus bonis, donator verè liber & ciuis Romanus remanet, nulla
inhabi

inhabilitate testandi vel capitis diminutione in statu personę diminutus: igitur liberè testari poterit. Quia iura non exigunt ad valorem testamẽti positiue, nisi duo principalia, scilicet quòd testator habeat testamenti factionem actiuam, & secundum iuris ciuilis regulas testatus sit. ff. de test. l. si quæramus. nec ad esse hæ-
72 redis exigitur bona extare: quia † hæreditas non stat in corporibus, inst. de reb. corp. & incor. §. j. Est enim hæreditas ius aptũ cõprehendere omnia bona defuncti, si quæ reperiãtur, & si nõ reperiantur nõ minus est hæreditas: quia hæreditas nõ circũscribitur aliqua re. ff. si quis omis. cau. test. l. quãuis. Sextò probatur expressiùs quòd liberè possit testari donator dicta donatione nõ obstan
73 te. Nã in † tali donatione generali non veniunt omnia bona, sed excipiuntur feudalia quæ in generali alienatione non cõprehenduntur: quia non possunt sine consensu domini alienari, j̃. de iure emphyt. l. fi. Item in ea non comprehenduntur bona, si quæ habe ret fortè donator quæ iurasset per prius non alienaturum, arg. c. veniens. extrà, de iureiur. Item posset talis donatio in totum postea reuocari, scilicet per nouam susceptionem liberorum, j̃. de reuoc. don. l. si vnquam. vel per ingratitudinem per donatarium commissam. l. j. in fi. eo. tit. & sic restare bona poterunt, in quibus testari possit adhuc dictus donator in casibus præmissis. Item po sito quod prædicta cessarent, & quod nulla de prædictis bonis haberet testator: tamen in dicta generali donatione non veniunt ea quę donator verisimiliter non esset in specie donaturus, arg. ff. de pign. l. obligatione generali. & j̃. quæ res pig. ob. pos. l. j. & c. in ge nerali. de reg. iur. lib. vj. vbi videtur innuere Ioan. Mo. hanc opin. Item in tali donatione non veniunt ea quibus indiget donator pro corporali vita, sed deducẽdum est ne egeat in futurum. ff. de re iudi. l. inter eos. §. ibi quoq;. Itẽ ista donatio debet intelligi deducto eo in quo donator testari possit, & pro anima disponere: si enim pro rebus corporalibus cogitatur, quanto magis pro animarum salutæ nostræ solicitudinis cura est adhibenda? quippe multa, vt in autent. vt cum de app. cognos. §. si quis. de prædictis. vers. fin autem. Licet enim generalis sit, recipit tamen interpreta-
74 tionem restrictiuã hęc donatio ad s̃. dicta. Generalitas † enim restringitur de iure ad ea quæ commode fieri possunt. ff. de verbor. sign. l. nepos Proculo. Item ad quod est verisimilius. ff. de cond. & dem. l. quę conditio. §. j. iuncta l. cùm vir vxori. Item restringitur generalitas ad ciuilẽ modum non perniciosum generaliter concedenti. ff. de seruit. l. si cui. Item ad ea quæ sunt iuris. ff. quando

dies leg.ced.l.quod pupillo. & c.ad noſtram iij. extrà de iureiur. Item reſtringitur ad arbitrium boni viri.ff.de verb.oblig.l.continuus.§. cum ita. & ſeq.Item etiam iuramentum, licet ſimplex vel generale ſit,recipit tamen in multis interpretationem reſtrictiuam:vt ſ.dixi in cauſa efficienti. §. circa cauſam efficientem. in verſ. ſexta , & ſeptima concluſio. Ex quibus rationibus patet quod per dictam donationem non priuabitur donator omnibus bonis,nec per conſequens actiua teſtamenti factione:ſed habebit in quibus teſtari poterit liberè & pro anima diſponere.Item etiã pro hac opinione videtur glo.ord.j.quæ res pig.ob.poſſ.l.fin.vbi dicit gl. quòd quando quis obligat omnia bona ſua generaliter, videtur etiam obligare futura.Tamen ſi quis donat omnia bona ſua ſimpliciter,non videtur propter nimiũ damnum futura donare.Concludo igitur hanc donationẽ ex præmiſsis indubitáter de iure validã.Nunc autem reſtat reſpondere ad rationes in contrariũ adductas,ex quibus latiùs declarabitur veritas huius concluſionis. In primis non obſtat prima ratio, in qua dicitur quòd hæres donatoris ex veriſimili præſumptione hæreditatẽ non adibit:quia iſta præſumptio nõ tollit liberam teſtamenti factionem actiuã,nec debet conſiderari : aliàs ſequeretur quòd ille, qui non eſt ſoluendo,non haberet liberã teſtamenti factionẽ,quod tamen eſt abſurdum dicere.ff.ſol.matr.l.cum dotem.cum aliis concord. Item poſito quòd non adeatur ex teſtamento hæreditas , tamen nihilominus teſtator dicitur liberè teſtatus & valet in ſe eius teſtamentum,licet ad irritũ producatur ex poſt facto per non aditionem:vt ff.de iniuſt.rup.& irrito teſt.l.j.in fi.quia nõ aditio hæreditatis ex parte hæredis nõ impedit nec tollit in ſe liberam teſtamenti factionem ex parte teſtatoris. Item, quod eſt fortius vt patet per præmiſſa,donator poterit teſtari in illis quæ in dictam generalem donationẽ non veniunt, & hæres inſtitutus veriſimiliter hæreditatẽ adibit propter bona quæ in dicta generali donatione non ſunt cõprehenſa,de quibus ſ.dictũ eſt.& potiſsimè, po
75 ſito quòd nullũ commodũ ſentiret hæres,tamen propter † titulũ hæreditariæ ſucceſsionis,qui eſt honoroſus.ff.de leg.præſt.l.filiũ. §.ſi leg.veriſimiliter hæreditatẽ adibit,vt votũ adimpleat teſtatoris,quẽ adimplendo piè agit,& meretur apud Deũ in geſtu actus charitatiui aditionis:vt in autẽt.de hær.& Falc. §.ſi verò expreſſim.quẽ quidẽ actũ poteſt ſine quocũq; periculo tutè gerere,cùm per beneficiũ inuentarij ſit hodie de iure nouo ab oneribus hæreditariis relaxatus,j. de iure delib.l.ſi.§.& ſi præfatã. propter quã
ration

rationẽ motus alibi Iusti. Imp. qui fuit Christianissimus, ordinauit quod testator possit hodie prohibere Falc. hæredi in testamento: considerans & præsumẽs, quod hæres beneficio inuẽtarij releuatus, verisimiliter hæreditatẽ adibit propter charitatem adhibitionis actus pij: vt d. §. si verò expres. quã rationem non considerauerunt olim Iurisconsl. tẽpore digestorũ, qui erant pagani nõ præsumentes quod quis velit esse hæres sine pecuniario cõmodo. ff. ad l. Falc. l. quod de bonis. in prin. & inst. eo. in prin. in simili dicit Bar. ff. de leg. j. l. nemo potest. in prin. Secundò non obstat ratio aliorũ, qua dicitur quòd si in dicta donatione posita sit clausula factam traditionem importãs, quòd donator nulla bona habere potest seu retinere, in quibus testari possit. Respõdeo primò quod hoc verum non est, quia omnia non veniunt in dictam donationem generalem, sed multa dicuntur excepta: vt s. satis manifestè dictũ est. Et posito quod nulla bona dicerentur tacitè excepta, sed omnia venirent, & dominiũ omnium corporaliũ bonorũ transferretur ex
76 vi clausulæ prædictę in donatarium, tamen † non transferrentur actiones directè donatori competentes, quæ non possunt titulo cessionis ab eius ossibus separari. ff. pro socio. l. ij. & iij. & de pec. l. quid ergo. & j. de nonatio. l. iij. nec etiam transibunt in donatarium obligationes pecuniæ quibus donator tenebatur suis creditoribus. j. de hære. vel act. vend. l. ij. s. de pactis. l. pacta successorũ. & sic adhuc remanebũt iura, quæ in hæreditate donatoris cõprehenduntur. & posito quòd nulla corporalia vel incorporalia actu essent in hęreditate, & quòd donator nullũ haberet debitorẽ obligatum, nec ipse esset alicui pecuniariè obligatus (quod vix & difficiliter reperitur) tamẽ, quod fortius est, solo habitu & potentia considerata, diceretur habere hæreditatẽ, licet actu nihil sit in ea corporale vel incorporale. quia, vt s. dictũ est, hæreditas nõ circũscribitur aliqua re. Tertiò non obstat d. autent. ingressi. quia ille qui nõ est dominus rerũ propter mutationẽ personæ suæ capitis diminutionẽ importãtẽ, vt monachus, testari nõ potest: vt ibi. & idẽ in seruo, deportato, & similibus capite minutis. Iste verò donator per dictã talẽ donationẽ nõ est in eius statu libero, in aliquo, capite minutus, sed adhuc libertatẽ & ciuitatẽ retinet primitiuã: quapropter nulla est etiã testamẽti factione priuatus. & per hoc patet responsio ad d. l. lex Cornelia. ff. de vulg. subst. quæ loquitur in filiofamilias captiuo. Nec obstat lex, pactum quod dotali. s. de pact. & d. l. stipulatio hoc modo. quia loquuntur de pacto seu stipulatione de futura successione, per quã quis adstringitur metu

pœnæ ad aliquem instituendum, quod est contra bonos mores ex parte stipulatorũ seu paciscẽtiũ: & ideo in eorũ odiũ annullatur, vt ibi. quòd secùs est hic, quia donatarius omniũ bonorũ non est successor hæreditarius, & quia dicta donatio non facit hæredẽ in hæreditate donatoris, vel eius aliqua parte quota. Et ideo licet sit donatarius omniũ bonorũ, propterea quia non est successor iuris hæreditarij non tenetur creditoribus hæreditariis tanquã hæres. j. de donat. l. æris alieni. & ibi notatur. Ideo nõ dicitur talis donatio pactũ seu contractus de futura successione, quia non est donatarius propter hoc hæres donatoris, nec adstringitur donator directè nec indirectè pœna ad ipsum instituendũ: sed ea nõ obstante potest alium instituere hæredẽ & libere testari. Et hoc de primo puncto cõclusionis principalis. De secundo verò pũcto dico, quòd posito quod ex dicta donatione tolleretur libera testamenti factio, cuius tamen contrariũ suprà patet, dico indubitanter cõtra Bart. quòd donatio ipsa, quantũ ad obseruantiã facti, iuramento cõfirmatur donatoris, quod probatur: quia iste cõtractus, per quẽ tolleretur libera testamẽti factio, potest esse contra bonos mores ex parte tantùm debitoris in præiudiciũ suæ facultatis testãdi se obligãtis, at in hoc casu ex eiusdem parte nullũ vertitur peccatũ vel mali mores obligationẽ iuramẽti impediẽtes cũ possit licitè, & absq; salutis dispẽdio obseruari, vt in proxima consequentia s. dictũ est. ergo. Itẽ iure notũ est quòd contractus odio tantùm creditoris improbatus (in quo nullũ vertitur peccatum seu mali mores ex parte debitoris, licet ex parte creditoris vertãtur) confirmatur iuramẽto, ex quo iuramẽtũ potest licitè sine peccato custodiri: vt j. dicã latiùs in tractatu causę finalis. §. tertiò dicitur. & videbis etiã omnia in §. quintò dicitur. in fi. j. in d. causa fin. ¶Circa secundũ membrũ principale huius causæ materialis sit hæc cõclu-
77 sio. Quòd † quãdo contractus est inualidus & peccat ex parte materię impossibilis super qua cõtrahitur, nõ cõfirmatur iuramẽto: quia iuramentũ super impossibili nõ obligat. c. j. de iureiu. li. vj. Impossibiliũ enim nulla est obligatio. ff. de reg. iur. l. impossibiliũ. & c. nemo potest. eo. ti. li. vj. Nec iuramentũ potest tollere seu supplere defectũ rei seu materiæ super qua cõtrahitur. Et ideò si in contractũ deducatur aliquid, quod sit impossibile natura, vt si cœlũ vel luna promittatur. inst. de inutil. stip. in prin. vel aliquid impossibile de iure, vt res sacra. ff. de ver. obli. l. inter stipulãtem. §. sacram. vel alia res quæ nõ sit in nostro commercio. ff. de leg. j. l. apud Iulianum. §. si. certè tales cõtractus impossibiles respectu mater

materiæ non confirmantur iuramento,quia iuramentũ non supplet materiæ defectũ: vt not.Bar.in leg.si qs pro eo. ff.de fideiuss.

78 ¶Sed circa hoc mẽbrum quæro,an † pactũ appositũ contra naturam contractus intrinsecã formalem iuxta l. cùm precario. ff.de precario. cum similibus, confirmetur iuramento. & videtur dicendum quòd non,quia tale pactum de iure censetur impossibile: quia natura contractus principalis nõ patitur ipsum pactum simul cum principali contractu concurrere vel valere, vt dict.l. cùm precario. In contrarium videtur quia tale iuramentum super tali pacto appositum potest sine salutis æternæ dispendio licitè custodiri:igitur impleri debet,vt dict.cap.si vero.& dict. ca. cum contingat.Soluẽdo in hoc puto distinguendũ, quia aut quis iurat tantũ super pacto,aut super cõtractu & pacto simul.Primo casu quando quis iurat tantùm super pacto (cum iuramentum possit licitè adimplere,& habeat in se tacitã clausulã ꝙ si non valet actus,super quo iuratur,prout agitur, valeat vt valere potest: vt statim dicã in secũdo mẽbro,& latiùs in causa formali)tũc iuramentũ eo casu faciet trãsire cõtractũ in naturã alterius contractus,secundũ quem pactũ,super quo iuratũ est, melius valere & custodire poterit, & contractus succũbet in hoc casu pacto iuramento firmato, licet iuramentum accessorium sit ad cõtractum, arg.notatorum in d.c.cùm contingat.Secundo verò casu quando quis simul super vtroq;,scilicet pacto & contractu iurat, dic, aut iuratur generaliter, vt dicendo omnia s.dicta rata & grata habere & tenere,&c.& tunc tale pactum contra naturam intrinsecam contractus appositum non confirmatur iuramento generali:quia iuramentum generale ex præsumpta voluntate iurantis facit relationem ad ea quæ sunt iuris,& ad ea recipit interpretationem restrictiuam.c.ad nostrã iij.extrà,de iureiu.& s.dixi in causa efficienti,§.circa cau.verò.in fi. Aut iuratur specialiter super vtroq;, vt dicendo,contractũ & pactũ nominatim habere ratum & gratum,& tenere,&c.& hoc etiã casu pactum appositũ non confirmaretur iuramẽto,licet specialiter iuratũ sit:nec etiam faceret principalẽ contractũ transire in naturam alterius contractus: quia & ipsum principalẽ contractum valere voluit specialiter prout agebatur & super eo iuratum est.& cum hoc casu pactum sit impossibile,quia cum principali contractu valido stare seu concurrere non potest, iuramento nequit confirmari: vt patet ex præmissis. Veruntamen cum tale pactum & iuramẽtum sine salutis æternæ dispendio custodiri possit saltem de facto,hoc casu dicendum est

iuramentũ esse implendum,& tenetur iurans adimplere de facto huiusmodi pactum iuratum: vt d.c.si verò.& d.c.cùm contingat. Et ex hoc quòd pactum hoc casu in se iuramento non confirmatur, notabiliter infertur quòd mortuo paciscente principali qui iurauit, si hæres eius veniat contra pactum nullatenus repelli potest. Primò non vi exceptionis pacti, cum de se nullũ sit, nec iuramento firmatum fuerit,& sic nullam producit exceptionẽ quę in hæredem transeat. Secundo non vi iuramenti, quia cũ persona extinctũ & cũ sit personale ex parte iurantis.c.per tuas. extrà de arbitr. notat Inn.in c.veniẽs.extrà.de iureiu.¶Circa tertiũ mem-
79 brum, si quando† contractus est inualidus ex parte materiæ impertinentis, vt quia promittatur factum alienũ, quod est de iure impertinens, ff.de verb.oblig.l.stipulatio ista in princip.& instit. de inutil.stipul.§.si quis alium.& dic ꝙ confirmatur iuramento, non in se vt promissor illud factum præcisè implere teneatur & pręstare, quia hoc esset impossibile.ff.de cond.ind.l. si non sortẽ. §. si libertus.sed teneatur diligentiam facere vt illud factũ adimpleatur: quia iurãdo videtur promisisse se curaturũ & facturum ꝙ illud factum alienũ de facto adimplebitur. Et ideo si promittã ꝙ filia vel soror mea tibi nubet, videor promisisse ꝙ bona fide laborabo vt eã habeas in vxorem.cau.vlt.& fi. xxxij. q.j.& extrà, de sponsal.c.ex literis.& de matrimonio cõtracto & contrahendo seu interdicto vide in c.ij.extrà, de clandest. despons. In iuramento enim inest hęc clausula ꝙ si non valet actus vt agitur, valeat eo modo quo valere poterit .ff. de leg.ij.l.cum pater.§.filius matrem, secundum vnam lecturã.& infrà dicam in causa proxima.& vide quod notat Hostiensis in summa de iureiur. c. quot
80 sunt species. prope finẽ. ¶Ex præmissis infero† quod transactione facta super re seu lite certa, quę tamẽ super incerta fieri debet, vt ff.de transact.l.j.aliàs verò non valeret propter materiam impertinentẽ cùm debeat esse res incerta super qua fit. vt eod.tit.l. post rẽ iudicatã & l.si causa cognita certè confirmatur iuramẽto, nõ in se vt valeat prout agitur: quia iuramentũ nõ supplet defectum materiæ vt s.in proximo mẽbro dictũ est: sed confirmat vt valeat prout potest & in vim pacti nudi, per pręmissa: ad quod vide quod j.dicã in causa formali proxima in 1.q. Vtrũ verò stipulatio de dãdo vel faciendo alteri cuius nõ interest cõfirmetur iuramẽto, dicã j.in causa fi.§.septimò dicitur ¶Iuxta propositionis seriẽ occurrit subsequẽter videndũ de causa formali & an cõtractus seu actus deficiẽs siue peccans ex parte causæ formalis iura-

81 mento confirmetur. Pro cuius notitia præmitto,† quod sicut in rebus materialibus & naturalibus est reperire duplicem formã, vnã scilicet quæ est necessaria ad esse rei, quæ vocatur forma substantialis quę dat esse rei & cõseruat eã in esse. ff. ad exhib. l. Iulianus. §. sed si quis. & ff. ad l. fal. l. si is qui. §. quędã. Alia reperitur formą accidẽtalis, quæ adest vel abest pręter subiecti corruptionẽ, vt dicũt Philosophi. Similiter etiã in cõtractibus & nostris humanis actibus iuris effectũ habẽtibus: quia ars imitatur naturã inquantũ potest. ff. de adop. l. adop. reperitur etiã duplex forma, scilicet necessaria & accidẽtalis. Forma vero necessaria act⁹ dicitur trib. modis vno modo dicitur forma necessaria illa forma substãtialis, sine qua actus nõ potest esse, quę forma substãtialis dicitur plerũq; solennitas intrinseca. ff. de verb. obl. l. sciendũ. Secũdò dicitur forma necessaria solẽnitas extrinseca, sine qua licet act⁹ in se ver⁹ esse possit, tamẽ valere nõ potest sine ea. ff. de transf. l. cùm hi. §. si Prætor. Tertiò dicitur forma necessaria solẽnitas probatoria per quã act⁹ in lucẽ probatiõis inducitur. j. de test. l. si vnus. & hęc large dicitur forma, & alibi appellatur figura, vt j. de edicto Diui Adriani toll. l. fin.

¶Forma verò actus accidentalis est quæ introducta est ad bene esse & actus ornatũ. & hęc dici potest actus formositas seu speciositas & huius defectus nõ vitiat. ff. de ventr. in pos. mitt. l. j. § fi. & j. de formulis. l. j. & ij. & de præsenti istã omittimus: quia ei⁹ defectus nõ vitiat actũ. Sed de prædictis formis necessariis, quarũ omissio

82 vitiat, singulariter per tres q. inquiramus. ¶Prima q. est † an contract⁹ siue actus peccãs ex defectu formę substantialis, quę dicitur solẽnitas: intrinseca cõfirmatur iuramento: vtpote, facta fuit stipulatio ex interuallo tẽporis, vel nõ seruato debito ordine, & sic peccatũ est in forma substãtiali, quia act⁹ cõtinuus ipsius tẽporis & dispositiua verborũ series est de substãtiali & intrinseca forma solẽnitatis stipulatiõis. ff. de. verb. obl. l. cõtinuus. in prin. & l. j. §. si quis ita. & l. sciendũ. cum ibi nótatis. & de act. & obli. l. obligationũ. §. verbis. Et in hoc distingue, quia aut quęritur an talis stipulatio seu cõtractus cõfirmetur in se iuramẽto, vt valeat prout agitur. & tanquã stipulatio, & dic quod non: quia deficit forma substantialis, sine qua cõtractus siue stipulatio esse non potest. d. §. si

83 quis ita. cũ aliis iuribus s. alleg. Iuramentum† enim non supplet defectum formæ substantialis, Aut quæritur an cõfirmetur talis contractus seu stipulatio quantũ ad obseruantiã iuramenti, & vt valeat cõtractus invim nudi pacti, & vt valere poterit. & dic quod sic quia tale iuramentũ potest licitè seruari sine ęternę salutis dispẽdio &

84 & habet †in se tacitam clausulam quòd si non valeat vt contra-
ctus super quo iuratū est, valeat prout melius potest valere: vt ff. de leg. ij. l. cùm pater. §. filius matrē. & ita not. Bar. in l. si quis pro eo. in prin. versi. viij. prohibetur. & in d. §. si quis ita. de verb. ob. ff.
85 ¶ Ex quibus infero aliqua, primò † ꝙ transactio facta nullo dato vel retento, quę non valet etiam in vim pacti nudi propter peccatum vel defectū formę, infrà, de repud. vel abd. hęred. l. suis heres. & ibi not. Cyn. non confirmatur iuramēto vt valeat vt transactio prout agitur: sed cōfirmatur propter iuramentū vt valeat in vim pacti nudi, & vt valeat prout melius valere poterit per pręmissa. ¶ Secundò infero etiam ex præmissis quod donatio vel venditio facta absenti quæ de iure nō valet vbi nullum sibi destinauit nū-
86 cium vel epistolam, †quibus mediis organis videmur cōsensum inter nos recipere: vt not. glo. suprà de sacros. ecclес. l. illud. & ff. de act. & obl. l. cōsensu. Licet igitur iuretur certè non cōfirmatur iuramēto cōtractus in se vt valeat tāquā donatio vel vēditio prout agitur quia peccatū est in forma substātiali cōtractus. Nam in
87 †istis cōtractibus qui contrahūtur cōsensu illa vnio cōsensum in idē reciproca, quæ præsentialiter vel inter absentes medio sic organo epistolæ vel nūcij interuenit, est de forma substātiali intrinseca cōtractus vel solēnitate sine qua nō possunt fieri seu esse. Nā iura dicētia inter absentes posse cōtrahi, subaudiūt per epistolam vel nūciū: vt ff. mād. l. j. in prin. d. l. cōsensu. in fi. & ibi no. gl. ¶ Tertiò infero ꝙ licet dicta donatio vel venditio propter defectū substātialis formę non cōfirmetur in se iuramēto: tamen cōfirmatur quantū ad obseruātiā iuramēti, & iurās ipsum cōtractū de facto adimplere tenetur: & hoc propter dictā clausulā quæ iuramento inest, & quia tale iuramētum est licitū & potest sine æternæ salutis dispendio custodiri. Igitur vtique est seruādum: vt in c. si vero. & c. cùm cōtingat. ¶ Quartò infero quòd absens qui ex post facto consensit & ratā habuit talem donationē vel vēditionem non potest cōstringere via actionis ex eo cōtractu, cùm sit cōtractus per iuramentum confirmatus in se: & sic non potest producere actionem ex stipulatu, vel exēpto: sed ad eius instātiam saltem officio iudicis cōpelli poterit qui iurauit vel cōstringi cēsura ecclesiastica ad obseruātiam prædicti iuramenti: cum possit sine salutis dispēdio custodiri. d. c. si verò. & d. c. cùm cōtingat. Nam cum dicta iura canonica dicant generaliter iuramētum licitum debere custodiri, debēt intelligi de obseruātia cum effectu, saltem iudicis officio. pro quo facit quod dixi suprà in causa efficiēti, j. q. princi

88 pali,versi.ex istis effectibus.¶Secunda quæstio est†an contractus seu actus peccãs ex defectu illius formæ necessariæ, quæ dicitur solennitas,extrinseca,cõfirmetur iuramento:vt pote pupillus doli capax vel adultus alienauit prædium sine authoritate tutoris vel curatoris, aut aliàs sine decreto iudicis & iurauit, an contractus cõfirmetur iuramento? Et dic quòd iuramẽtum supplet defectum talis extrinsecæ solennitatis:vt in se cõtractus verè cõfirmetur iuramẽto,vt patet hîc in glo.& probatur extrà de probat.
89 c.in prouincia.vbi dicitur † ꝙ donatio facta per minorem xxv. annis iuramẽto confirmatur.non distinguẽdo an in eadem interuenerit dicta extrinseca solẽnitas vel non,quod verbũ cõfirmari, ibi appositũ,notãdum est. & de his suprà dixi in primo apparatu, versi.venio ad quęstiones gl.Nam solẽnitas in adhibẽdo authoritatem tutoris vel curatoris,vel decretũ iudicis non est intrinseca solẽnitas,quæ comprehẽdatur intra formã & absolutionẽ ad esse cõtractus:quia cõtractus verę vẽditionis sine ea solẽnitate cõtrahitur & in esse producitur, ex quo est ibi merx & pretiũ insimul pro materia & vnio cõsensus reciproci pro forma substãtiali,quę sunt essentialia cõtractus:vt patet ex his quę suprà proximè dixi. Tamen quia minorũ cõtractus de se de iure non valet sine ea solennitate,pro tãto dicitur esse talis forma solẽnitas extrinseca:vt d.l.sciẽdum.de verb.oblig. ¶Ex his præmissis & eorum ratione tria breuiter inferũtur. Primò ꝙ ex eo quod iuramentũ supplet huius extrinsecæ solẽnitatis defectũ & cõtractum habilitat & in se verè cõfirmat, sequitur quòd talis minor iurãs poterit per aduersariũ cõueniri & cõstringi etiã actione ex cõtractu iuramento cõfirmato producta:vt no.gl. hîc super verbo obseruari. iũcto
90 prin.gl.magnę in verb.cõtractib.¶Secũdo infero ꝙ†trãsactio facta super alimẽtis futuris sine solẽnitate,d.l.cum hi,quę est solẽnitas extrinseca,& cuius omissio vitiat,vt d.§.si prætor.certè cõfirmatur iuramẽto,quod tenet Bart.licet aliã rationẽ adducat in
91 d.l.si quis pro eo.versi.x.prohibetur. ¶Tertiò infertur ꝙ † cõtractus fideiussorius,in quo intercedit fideiussor in duriorẽ causam, vel aliud promittit quàm principalis,vel intercedit pro non obligato,& sic non valet fideiussio propter defectũ formæ,id est,solẽnitatis extrinsecæ fideiussionis, in qua fideiussione exigitur conformitas cum principali obligatione: vt ff.de fideiuss.l.Græcè.§. illud cõmune.& §.Marcellus aũt. & l.fideiussor obligari.in prin. eo.tit.cõfirmatur iuramẽto,& potest iste fideiussor actione ex stipulatu,quæ ex fideiussoria stipulatione verę in se confirmata descendit

ſcendit, effectualiter cõueniri, ſaltem tanquam principalis, própter dictã clauſulã ſcilicet, quòd ſi nõ valet actus prout agitur, valeat prout melius valere poteſt, de qua dictũ eſt ſ. in proxima q. & hoc tenet Bar. in d. l. ſi quis pro eo. verſ. viij. prohibetur. Sed aduerte ne erres, quia hoc verum intellige quãdo fideiuſſor intercedit ſciẽter, ſciẽs principalẽ in leniorem cauſam, vel in aliud obligatum, vel non eſſe obligatum illi, apud quẽ intercedit: nam fideiubendo & iurãdo ſciẽter, videtur velle donare & dicere quòd valere vult contractũ vt melius valere poteſt. Secus verò ſi fideiuſſor ignoret pręmiſſa, quacunq; ignorãtia. Nam tunc cum contractus fideiuſſorius eſſet erroneus propter errorẽ impedientem conſenſum, non cõfirmatur iuramento: ſed ſecundũ veriſimiliter pręſumptã fideiubentium volũtatem regularetur, vt patet ex his quæ pleniùs dicta ſunt ſ. in cauſa efficiẽti, ver. circa cauſam verò.
92 ¶ Tertia quæſtio eſt an † cõtractus ſeu actus peccãs ex defectu ſolennitatis probatoriæ, quę largè poteſt dici forma, cõfirmetur iuramento: vtpote aliquis fecit teſtamẽtum coram quinq; teſtibus, & ſic eſt defectus in ſolẽnitate teſtamẽti, ff. qui teſtam. facere poſ. l. hæredes palam. §. fi. & non numerus teſtiũ in teſtamẽto requiſitus, quia teſtes non ſunt de eſſentia teſtamẽti, ſed ſunt de ſolẽnitate probationis, per quam teſtamẽtum deducitur in lucem probationis, vt infrà, de teſtam. l. ſi vnus. vbi eſt tex. notab. Vnde in hoc diſtingue ſic, quia aut quæritur an confirmetur teſtamẽtum ſeu actus tali iuramento vt valeat prout agitur. & dic quod non: quia
93 † iuramentũ non ſupplet defectum ſolennitatis probatoriæ: quia non magis deducitur veritas in lucem probationis propter iuramentũ, & tales ſolennitates ſunt de iure publico introductæ, nec poſſunt tolli pacto vel iuramento priuatorum. ff de pact. l. ius publicum. & de legat. j. l. non poteſt. Aut quæritur vtrum confirmetur vt valeat prout valere poterit, & dic quòd ſic. quia dum teſtator iurat quòd vult valere ſeu præſtari ea quæ in teſtamento legauit, perinde eſt ac ſi diceret, ſi non valet iure teſtamẽti, valeat iure codicillorum. d. l. cum pater. §. filius matrem. de lega. ij. notat Bart. in d. l. ſi quis pro eo. verſic. ſeptimo prohibetur. ¶ Ex quibus infero aliqua. Primò ex hoc quòd quando quis iurat quòd vult contractum valere, videtur dicere quòd valeat actus prout vale-
94 re poteſt melius, ſequitur † quòd donatio cauſa mortis coram duobus vel tribus teſtibus facta, in qua requiruntur quinque, infrà, de donat. cauſa mortis. l. fin. confirmatur iuramento: in tantùm quòd ipſam facit tranſire in cõtractum donationis inter vi-

uos: quia vis verborum hoc importat, iuxta l. vbi ita donatur. ff. de donat. causa mortis. Et ideo dico quòd si vis verborum hoc importat, quia iuramentum in donatione causa mortis appositum est declaratiuum voluntatis, vt quia iurauit se velle præstare & teneri ad illud quod donauit, prout cauetur in simili forma iuramenti, vt d. §. filius matrem. vel quia iurauit se habere ratam & gratam donationem. quoniam sic iurando videtur velle sic dicere, quòd si non valeat prout agitur, valeat vt valere poterit, id est, tanquam donatio inter viuos. Secus vero si vis verborum iuramenti hoc non importet: vt pote quia iuramentũ esset promissorium de non reuocando donationem causa mortis, vel de non veniendo contra, &c. nam licet iurauerit non reuocare vel non contra venire, non propter hoc transfertur in vim donationis inter viuos, sed adhuc remanebit in natura donationis causa mortis, quæ hoc casu ex pœnitentia donatoris non poterit: sed tamen ex dispositione iuris irreuocabilis remanebit, scilicet
95 licet si donatarius præmoriatur. Nam † donatio causa mortis de sui natura habet duplicem reuocationem, vnam expressam, quæ fit ex pœnitentia donatoris. ff. de donatio. causa mortis. l. qui mortis. aliam tacitam ex iuris dispositione causatam, scilicet si donatarius præmoriatur. ff. de donatione causa mortis. l. prima. & l. Senatus. §. diuortio. & instit. eodem titu. §. primo. & quando donatur causa mortis, licet tollatur vnus modus reuocationis, veluti si dicatur quòd non posit reuocari per pœnitentiam, vel quod non reuocetur præmoriente donatorio, vnum tantùm casum reuocationis exprimendo, certe in casu expresso erit donatio causa mortis vtpote irreuocabilis effecta, in alio verò omisso reuocabilis remanebit sub dispositione iuris communis. argu. ff. de libe. & posth. l. commodissimè. & solut. matr. l. si constante. in prin. Quia quãuis donatio causa mortis non sit in omnibus suis casibus reuocabilis, dum tamen aliquo casu sit reuocabilis, adhuc dicitur & durat donatio causa mortis. d. l. Senatus. §. ex causa. Si verò tolleretur omnis modus reuocationis, vt quia dictum sit quòd non reuocetur indefinitè, vel quod nullo casu reuocetur vniuersaliter negatiue, tunc huiusmodi donatio transfunderetur hoc casu in speciem donationis inter viuos, quanquam mentio mortis causa fuerit in donando facta ad finem causæ, non ad
96 finẽ donandi donatione causa mortis. ita loquitur † d. l. vbi ita donatur: in qua ponũtur verba nedũ indefinita, sed vniuersaliter negatiua, scilicet vt nullo casu reuocetur. quę verba generalia faciũt
necess

necessario transferri donationem causa mortis in speciem donationis inter viuos, quæ appellatur pura & absoluta donatio nullo casu reuocabilis. dict.l. Senatus. §. donatio. & ita intelligi debet dict.l. vbi. cuius determinatio sumitur ex dict.l. Senatus. §. mortis causa. Ex præmissis sequitur quòd si in donatione causa mortis, quam quis iurauit non reuocare, non sit numerus testium sufficiens, quod donator poterit ipsam per pœnitentiam reuocare de facto, non obstante iuramento, quod defectum testium, per quos donatio probari debet, supplere nõ potest. Quinimo si donatio causa mortis, quæ est principalis contractus, non probetur sufficienter: per consequẽs non probabitur iuramentũ, quod est accessorium, arg.l.ij.ff.de pec.leg.& l.cùm principalis. de regu.iur.& sic non dicitur donator donationem causa mortis isto casu propriè reuocare in fero contentioso, ex hoc quod facta fuisse non probatur: quia de his quæ non sunt, & de his quæ non apparent idem est iudicium. ¶Secundò sequitur ex præmissis quòd si donator iurauit non reuocare donationem quæ probetur per sufficientem numerum testium, quòd nihilominus si donatarius præmoriatur reuocabitur donatio absque metu periurij. quia ipse donator eam non reuocat, sed iuris dispositione reuocatur. Item dicit Goffredus de Saloniaco in quodam suo consilio vnum quod fortius videtur, scilicet quòd si quis donando causa mortis iurauerit nõ cõtrauenire huic donationi, ꝙ nihilo
97 minus per pœnitentiam reuocatur. Nam † non venit contra contractũ, qui facit illud quod est de eius natura & tacitè inest. pro quo facit extrà de re iud.cap. ad nostrã.iij. vbi ille qui iurauit in omni casu ordinẽ iudiciorũ obseruare, nõ tenetur in notorio, de cuius natura est in eo iudiciorũ ordinẽ nõ seruare. Sed aduertendum est quia tunc donator veniret contra donationẽ causa mortis si inficiaretur se fecisse donationem, vel diceret non cõprehendi in ea rem aliquam quæ verum in ipsa cõprehensa fuerat. nam tunc, secundum eum, falsum dicẽdo mentitur, & mẽtiendo venit cõtra donationẽ quam fecerat. Sed redeũdo ad propositũ principale ex hoc quod iuramentũ non supplet defectũ solẽnitatis pro-
98 batoriæ, nec probationẽ iustificat, infero quod † instrumẽtum in quo deficit nomen principale vel dies contractus celebrati, quæ sunt de solennitate probatoria instrumẽti, nõ cõfirmat iuramento.
99 ¶Tertio ex hocmet infero † ꝙ cõfessio debiti facta sine causa, quę de iure est inualida & indiscreta appellatur, ff.de prob.l.cũ de indebito.§.si non cõfirmat iuramẽto, scilicet iuramẽto assertiuo

veritatis, scilicet quando debitor iurādo asserit suam talē confessionem esse verā & ratio euidens patet vtriusq;, scilicet quare est inualida confessio, & quare nō confirmatur iuramento. Nam est pro tanto dicta confessio de iure inualida, quia quando creditor facit petitionē sui debiti in iudicio necesse est quod causam adiiciat ne sua petitio sit inepta tanquam nō iustificata per causam, ad cuiusquidem causæ veritatē minime actori prodesset ipsam indiscretam confessionem producere: quia certè & determinatè per ipsam non probaretur causam in petitione propositā esse veram, cuius causæ probatio debet esse conformis in modo agendi & rem necessariò non contingenter demōstrare. l. neq; natales. ff. de probat. Quapropter non obstāte ista cōfectione per actorem producta reus absoluetur, non vi exceptionis, sed ratione intentionis actoris non fundatæ: cum non probet causam in sua petitione positam esse veram. Vnde cum cōfessio sit actus probationis, & talis confessio sine causa facta non inferat, nec probet necessariò causam propositam esse veram, ea propter de iure est inualida. Et ecce rationem quare est inualida, ex qua ratione appa-
100 oret ratio quare nō confirmetur iuramento. Nam certe † per adiectionem iuramenti non iustificatur informis probatio quæ ex cōfessione indiscreta sumitur: quia cōfessio propter iuramētum non ideo magis infert dictā causam in libello propositā esse verā, nec magis ipsam in lucē deducit probationis. Et aduerte quia notanter dixi iuramento assertiuo, quia si esset iuramentum promissoriū dictæ cōfessionis, per quod debitor promitteret iurando ꝙ dictā confessionem haberet ratā & gratā, & omnia s. dicta teneret, hoc casu dico quod debitor cōstringi posset ex vi promissorij iuramēti ecclesiastica cēsura ad obseruātiā cum effectu huius iuramēti liciti. vt patet ex his quæ s. dicta sunt. Sed cōtra præmissa opponitur dupliciter, & primò ꝙ confessio sine causa confirmetur iuramento etiam asseriuo veritatis, licet nullum fuerit interpositū promissorium iuramentū: Probatur, quia confessio debiti facta in vltima voluntate, quæ de iure non facit probationem, tamē confirmatur iuramēto assertiuo, quo testator asseruit iurando suam confessionē esse verā. ff. de leg. iij. l. cum quis decedens. §. codicillis. & in autentico, de iureiur. à mor. præst. §. j. col-
101 lat. v. Solutio. † Confessio facta in vltima voluntate etiam cum causa non valet propter exclusionem fraudum, quæ committi possent si valeret confessio: nam si faceret fidem posset quis colore quæsito relinquere incapaci qui capere posset iure debiti, licet non

non posset iure legato. Item confitendo aliquod debitum vltra vires hereditarias, posset pater fraudare filium legitima, quæ debetur deducto ære alieno, ff. de inofficioso testam. l. cùm Papinianus. §. quartam. propter quas & alias similes fraudes possibiliter contingentes, de confessione in vltima voluntate facta iura disposuerunt, quòd non facit probationem debiti, nisi interuenerit iuramentum: & tunc propter iuramentum confessio præsumitur esse vera, ex eo quia testator non præsumitur velle deierare, & esse immemor suæ salutis, maximè in morte: & ideo cum iuramentum faciat cessare suspicionem falsandi, confessio alias inualida in vltima voluntate confirmatur iuramento, ac probationē facit vt possit peti iure debiti. Sed confessio sine causa ideo non valet, quia non facit accessoriam probationē nec infert causam debiti intentatam necessariò esse veram, ex eo quia non est conformis modo agendi. quæquidem ratio propter adiectionem iuramenti non esset: quia iuramentum non plus infert causam necessariò esse veram, vt suprà dixi, nec magis reddit probationem quæ ex ipsa confessione sumitur cōformem modo agendi: & ideo dicta confessio sine causa non confirmatur iuramento. Secundò opponitur, & videtur quod tale iuramētum assertiuum veritatis producat actionem: quia ex iuramento mihi delato, per quod assero mihi deberi decem sine causa, producitur actio ex iureiurando, vt infrà de iureiur. l. actori. Responde hoc iuramentum esse litis decisorium, in qua quasi contrahitur, quia defertur à parte parti, vel à iudice ipsis partibus approbantibus, quod producit actionem: vt ibi in l. contraria allegata. Iuramentum autem assertiuum veritatis adiectum confessioni sine causa non producit actionē, vt hîc: quia non redit ad effectū dispositiuū sed ad iuuādū cōfessionē & ad effectū probationis, & ex probationibus nō oritur ius sed tantū declaratur, ff. de post. l. Publia. §. fi. notat glo. in l. sed etsi possessori. §. fi. ff. de iureiur. & pro hac solutione facit, quòd iuramentum necessarium de quo loquitur l. admouendi. & l. bonæ fidei. ff. de iureiur. nō producit actionem: quia defertur in supplementum probationis, vt notat Guill. de Cuneo, ff. de iureiur. l. nam postea in fi. & Bald. in l. j. illo titulo. & doctor. in dict. l. admonendi. ¶ Superest videre de causa finali, pro cuius euidentia est sciendum † quòd in contractibus & dispositionibus causa finalis dicitur dupliciter. vno modo dicitur causa finalis ipsa finalis ratio principaliter mouens aliquem ad contrahendum & disponendum, qua causa finali cessante semper

302

deficit dispositio vel contractus, ff. de hæredi. instit.l.fi.& ff. de legatis ij.l.cùm pater. §.dulcissimis. & de donat.l.ij.§. fin. cum l.sequent. & infrà de hæred.institut.l.si pater. Et in hac causa dic quòd contractus seu actus ex parte vnius causæ inualidus non confirmatur iuramento: quia eandem causam finalem & conditionem habet in se contractus principalis, quam etiam recipit iuramentum super eo interpositum, infrà de non numer. pecunia.l.fin. Vt in stipulatione dotis, quæ habet in se tacitam conditionem & causam finalem, si nuptiæ sequantur, ff. de iure dot. l. stipulationem. eandem recipit etiam iuramentum super ea interpositum, vt notat gloss. extrà de iureiuran.cap. quemadmodum in princip. ¶ Secundò modo dicitur ipsa finalis causa ipse finalis effectus qui ex ipso contractu seu actu insurgit, & ad quem contractus ipse ordinatur & tendit. Et quia quandoque aliqui contractus propter finem ad quem tendunt, sunt de iure improbati: ideo de ipsis an iuramento confirmentur est viden-
103 dum. Ad quod sciendum est, quòd † contractus seu actus de iure propter finem octo modis est improbatus. Quandoque enim improbatur quia tendit contra vtilitatem publicam principaliter, & sic fauore publicæ vtilitatis principaliter improbatur. Secundò quandoque est actus improbatus fauore publicæ vtilitatis secundariò. Tertiò quandoque est improbatus fauore debitoris. Quartò quandoque est improbatus odio creditoris. Quintò est quandoque improbatus propter particularium subiectorum vtilitatem. Sextò est improbatus quandoque quia est in præiudicium tertij. Septimò quandoque est improbatus quia non interest contrahentium. Octauò est quandoque improbatus quia est contra bonos mores. de quibus omnibus singulari-
104 ter discutiamus. Dixi igitur primò quòd quandoque † contractus seu actus improbatur fauore vtilitatis publicæ principaliter, & dic quod tunc non confirmatur iuramento, extrà de foro compet.cap.si diligenti.& est gloss.ordinar.in l.ij.infrà de agric. & censit.lib.xj.iuncta l. quemadmodum. illo titulo. Et per hoc dicitur quòd venditio rerum quæ sunt affixæ, non confirmatur iuramento: quia fauore publicæ vtilitatis talium rerum alienatio est prohibita. vt. ff. de legat. j. l. cætera. & ff. de contrahen. emptio. l. Senatus. & idem dicendum de pacto per quod prorogatur instantia iudicij, vt non confirmetur iuramento: quia est contra vtilitatem publicam.l.ptoperandum.§.& siquidem. & quod ibi not.infrà, de iudiciis. Idem etiam dicitur in l. iuris

iuris gentium.§.si paciscar.ff. de pact.& l.fi.eod.tit.& per hoc infertur quòd si statuto ciuitatis caueatur, ad hoc vt ista ciuitas abundet hominibus qui possint collectã soluere & prædia laborare, quòd qui tenetur dare frumentum liberetur dando tantam pecuniã pro qualibet corbe, quod si per pactũ huic statuto renunctietur, non confirmatur iuramento: quia contra vtilitatẽ publicã fit talis renunciatio. Ita not. Bart. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Et idem est dicendum si contractus vel actus est contra ius superiorum, quia etiam non confirmatur iuramento. ff. ad munic. l. fi. in princip. & patet ex his quæ dixi s. in causa efficienti. §. primo membro. Nam in iuramento intelligitur ius superiorum exceptum. extrà de iureiu. c. veniens. & ex hoc infertur quod submissio seu prorogatio facta sub alio iudice quæ vadit in præiudicum superioris, cuius iurisdictioni submittens subest, non confirmatur iuramento. Ita not. Bald. ff. qui satisd. cog. l. fin. quod intellige & limita secundum ea quæ dixi in repetit. l. priuatorum consensus. s. de iurisd. omn. iudic. §. suprà proxime. vers. secundò quæro. Tertiò infero quòd si debitor iurauerit soluere creditori ad certum diem, intelligitur nisi iudex interim contrà præcipiat, vt extrà, de censib. c. significauit. & hoc propter ius superioris, quod in dubio videtur exceptum. & ita notat Hostien. in summa. extrà de iureiur. c. quo modo. versic. item si iurauero. ¶ Secundò dicitur quod quandoq; contractus improbatur fauore publicæ vtilitatis secundariò. ff. sol. matr. l. j. cum ibi not. & tunc confirmatur iuramento, extra de iureiur. c. cum contingat. & c. licet. eod. tit. lib. vj. Et aduertendum ad illa duo iura, quæ non dicunt contractum confirmari sed solùm iuramentum esse seruandum: tamen intelligendum est contractum confirmari per iuramentum, & habilitari in hoc casu vt actio producatur ex cõtractu & iuramento, & dominium rerum transferatur arg. notator. hîc in gl. in verb. obseruari. Et ita notatur in d. l. si quis pro eo. versic. tertiò dicitur. Quandoq; tamen potest super tali iuramento dispensari in tali alienatione aliquibus cõtinentibus doli præsumpti conjecturas: vt not. Host. in summa extra de iureiur. §. quo modo. versic. Papa autem. & ibi omnino vide. Et ex hoc principali dicto sequitur quod pactum factum per mulierem de dote lucranda casu quo matrimonium morte mariti dissolueretur, quod non valet. ff. de pact. dotal. l. iij. in fi. Item & pactum de restituenda dote longiori tempore quàm fit per legem statutũ quod etiam pactum non valet ratione publicæ vtilitatis secundariò in præiudicium mulierum

rum.de pact.dot.l.de die.cum hæc talia pacta sint tantùm secundariò fauore vtilitatis publicæ improbata,cõfirmantur iuramen
105 to per præmissa. ¶ Tertiò,dicitur quandoq; †contractus improbatus fauore debitoris,& dic quòd confirmatur iuramẽto,vt hic. vbi cõtractus minorum qui saltem effectu est inualidus propter restitutionem in integrũ,& per omnia potest iure speciali rescindi,iuramento confirmatur.& idem si esset ipso iure fauore minoris contractus nullus,vt pote ex defectu decreti iudicialis,vel alterius debitæ solennitatis:quia etiã confirmatur iuramento.arg. d.c.si verò.c.cum contingat.c. licet. Et aduertendũ est quod licet in hac autent.& l.C.præcedente nõ dicatur contractũ iuramento confirmari,sed tantùm iuramentum custodiri:tamen dicendum est contractũ in se iuramẽto valere & propriè, posito etiam quòd nullus sit ipso iure.& est ratio, quia cum cõtractus nullus sit vtilitate tantùm minorum propter quorum fauorem fuerunt illæ solennitates introductæ, licet illis solennitatibus renuntiari non possit simpliciter,tamen potest cum iuramento : sic quòd ipsarũ solennitatum defectus per iuramentum minoris suppleatur., sic quod huiusmodi contractus minoris fauore nullus in se verè iuramento confirmetur,ac producat obligationem & actionem ex ipso contractu confirmato:pro quo tex.extrà,de probat.c.in præsentia.vers. cum intra. vbi dicitur contractũ minorũ simpliciter iuramẽto confirmari.vt etiam s̃.dixi in primo contrario gl.& in tractatu causæ formalis,quinta quæstione principali. Ex his præ-
106 missis quatuor infersitur.Primò quòd † fideiussio mulierum, cũ earum fauore principaliter inualida sit,iuramento confirmatur. & ita tenet Bart.in d.l.si quis pro eo.in prin.& aduerte, quia si verba senatusconsulti inspicias nõ prohibentur mulieres intercedere pro aliis:sed disponitur quòd si intercedant non teneantur. ff. ad Velleian.l.ij.§.hęc verba.Si enim verba legis vel statuti essent prohibitoria personarum,vt quia diceretur nulla mulier vel minor audeat nisi tali modo contrahere , tunc certè contractus per tales personas celebratus non confirmatur iuramẽto:vt s̃.dixi in
107 causa efficienti vers. primo casu.Secundò infertur† quòd renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ quæ propter fauorem & facilitatem debitorũ pecunia indigentium de iure nõ valet, vt not.Cynus j.de non nume.pec.l.si ex cautione. q.ij. confirmatur iuramento ipsius debitoris renunciantis.Ita tenet Iaco. de Ra. & Cynus.cons.liij.& gl.ord.in c.Imperiali §.item sacram.de proh. feudi alienat.in vsib.feud.gl.super verbo contractibus.vers. quid si min

si minor. confessus. Tertiò infertur ex præmissis quòd si aliquo statuto municipali disponatur quòd nullus cōtrahat cum minore vel muliere nisi de consensu parentum, vel nisi tali modo,&c. & aliàs sic contractus improbatus est principaliter fauore personæ, tales contractus per minorem celebrati confirmantur iuramento.& ita tenetur ad obseruantiam liciti iuramenti:cùm non
108 sint personæ per statutum contrahere prohibitæ.Dicere†tamen hoc casu oportet quòd odio creditoris,qui cōtrahere prohibitus est etiā cum valente muliere vel minore,non confirmatur in effectu contractus iuramēto,respectu futuræ dispensationis:quia tūc debet odio dicti creditoris contrahere prohibiti,imò contrahendo mortaliter peccat,ipsi debitore super iuramēto dispēsari. Nā debitori in odiū creditoris est super iuramēto de iure dispensandum.extra de iureiu.c.si verò.in fi.& ibi no.gl.& statim dicam in
109 proximo sequenti mēbro.Quartò ex præmissis infertur† quòd cōtractus alienationis bonorum aduentitiorū factus per filiumfamilias in patris potestate constitutū,confirmatur iuramēto, vt no.gl.de bonis quæ lib.l.fi.§.filius autē.vers.melius est. ¶Quar-
110 tò dicitur†quòd quādoq; cōtractus est de iure improbatus principaliter odio creditorū. & an tunc iuramento confirmetur, dic, quia aut quæritur an talis contractus quantùm ad obseruantiam facti per iuramentū respectu effectus futuræ dispensationis, confirmetur,& dic hoc casu indistinctè quod omnis contractus odio tantùm creditoris improbatus quantum ad obseruantiam facti confirmatur iuramento:quia tenetur de facto debitor vt iurauit adimplere contractum,vt Deo reddat licitū iuramentum,ex quo ex sui parte nulli vertuntur mali mores vel peccatum, & potest iuramentum sine periculo animæ obseruari:vt est videre in contractu vsurario, qui ex parte debitoris, quantū ad obseruantiam facti iuramento cōfirmatur.extra de iureiu.c.debitorū. Item etiā cōtractus vi vel metu extortus,extra,de iureiu.c.si verò.& c.verū. Item contractus dolo creditoris initus iuramento confirmatur. arg.extra,de elect.c.venerabilem.in fi.& xxij.q.iiij.cau.inter cætera.§.fin. & facit Iosue 16. c. quod verum intelligo quando contractus seu actus, super quo iuratur est in se de iure validus:quia secùs esset si cōtractus esset in se de iure inualidus.quia iuramentum tunc dolo extortum non esset obligatorium.d.c.cum contingat.& d.c.licet.in vj.& de pact.cap.quamuis pactum. eod.lib.ibi
111 non vi nec dolo. Hoc etiam verum est†in contractu in quem dolus incidit qui nihilominus iuramento confirmatur. Secus si dolus

lus daret causam contractui & iurantem induceret in errorem qui consensum impediret. Nã tunc propter defectum consensus non firmatur contractus iuramento: vt patet per ea quæ dixi s̃. in causa efficiẽti. §. circa causam verò vers. tertia. & quasi per totũ §.

112 Item † pactum legis commissoriæ, quod in pignoribus odio creditorũ reprobatur: iuramento confirmatur quantũ ad obseruantiã facti. extra de pact. c. significãte. Et ex hoc dicto principali infe

113 runtur aliqua. & primò infero † quod pactũ factũ inter virum & vxorẽ vt ipse possit soluto matrimonio in solidũ cõueniri, quod pactũ est contra debitã reuerentiã marito, & sic contra bonos mores ex pate vxoris paciscentis. ff. sol. matr. l. alia causa. §. elegãter. certè confirmatur iuramẽto, contra gl. ibi positam. quia ex parte mariti iurantis nulli vertuntur ibi mali mores vel turpitudo. & ita notat etiam Pet. Iac. tit. de cond. ex l. omnimodo. quando scilicet debetur secundũ numerum liberorum. vers. Item mali. credo

114 propè fin. tit. Secundò infertur † quod contractus factus per Prouincialem cum Officiariis, qui officiarij durante eorum administratione contrahere prohibentur & odio quorũ tantùm principaliter contractus improbatur. ff. de contr. empt. l. non licet. etiã confirmatur iuramento. ita not. Bald. in d. l. si quis pro eo. Tertiò infertur quòd si aliquod statutũ vnam partem principaliter eius odio contrahere prohibeat, quantum ad partem, ad quam verba statuti prohibitoria non diriguntur, contractus per iuramẽtum confirmatur quantum ad obseruantiam facti: quia tenetur pars non prohibita, quę iurauit, de facto implere Deo reddendo licitũ iuramentum, quod etiam tenet Bart. in d. l. si quis pro eo. Quartò

115 infertur † quòd stipulatio pœnalis per quã impeditur libera matrimonij facultas, quia est contra bonos mores ex parte tantùm stipulantis & odio tantũ eius principaliter improbata. ff. de ver. obl. l. Titia. in prin. quantùm ad facti obseruantiam confirmatur iuramento, contra Bart. qui ibi tenet quòd non confirmetur iuramento, quod intellige vt statim dicam in §. seq. in fi. ¶ In secundo verò membri huius casu, scilicet an contractus odio tantùm creditoris improbatus de iure, cõfirmetur iuramento respectu effectus futuræ dispensationis, dic quòd non: nã nõ debet super iuramento in talibus apposito contractibus in odiũ creditoris dispensari. extrà de iureiu. c. si verò. in fi. & ibi gl. hoc not. & in c. j. eo. tit. Pro quo facit quòd Papa absoluit fidelem à iuramento quandiu dominus est excõmunicatus. xv. q. vj. cau. alius. & duobus sequen. & de dispensatione super iuramento facienda ratione doli vel

metus

metus præsumpti, & de eorum præsumpta probatione omnino vide quod not. Hostien. in summa de iureiur. §. quomodo. versic.
116 sed cùm metus. Et ex præmissis inferuntur quinq;. Primò † quòd in pacto legis commissoriæ est debitori super iuramento dispensandum: vt not. Hostien. in summa extrà de pignor. §. quibus.
117 versic. quod si iurauerit. Secundò infero † quòd in renuntiatione cessionis bonorum, quæ ideo non valet, quia est contra libertatem & humanitatem, & sic contra bonos mores ex parte creditoris eam renuntiationẽ à debitore sic inhumaniter exigentis, arg. ff. sol. matr. l. alia causa. §. eleganter. & ibi notant Dynus, Bart. & Cynus, infrà de cessione bonor. l. j. quæst. si. debet debitori renuntianti odio creditoris super iuramento dispensari: vt patet ex
118 præmissis. Tertiò infero † quod in donatione vel promissione ob turpem causam vbi turpitudo vertitur ex parte eius tantum cui iuratur. ff. de condict. ob turp. caus. l. ij. etiam debet super iu-
119 ramento præstito de iure dispensari. Quartò infero † quòd in contractu mutui per filiumfamilias recepti, qui contractus est odio creditoris principaliter reprobatus, debet super iuramento per filiumfamilias præstito de iure dispensari, per præmissa. & ita not. Bart. in dict. l. si quis pro eo. in princip. versic. quartò prohibetur. Quintò infero quod si fiat renuntiatio insinuationis donationis legitimum modum excedentis, quæ renuntiatio non valet, quia demum insinuatio est in odium donatariorum sibi fraudulenter procurantium donari, de iure introducta vt fraus euitetur. C. de donat. l. datam. & not. Bartol. ff. eod. tit. l. Modestinus. & Baldus. ff. de pact. l. si vnus. §. illud. Si quidem in ipsa renuntiatione iuratum sit, debet in odium donatarij super iuramento dispensari, per præmissa. & ita tenet dominus meus Cynus in l. si quis pro redemptione. in fine cuiusdam additionis. C. de don. Et notanter dixi superiùs in præmissis casibus contractum odio creditorum improbatum solùm quantùm ad obseruantiam facti iuramento confirmari quod tenetur debitor prout iurauit de facto implere contractum & Deo reddere licitum iuramentum: vt in d. cap. textualiter dicitur, quod intelligo proprie prout iacet: non verò dicitur ibi contractum in se iuramento confirmari, cuius est ratio, quia per iuramentum debitoris non tollitur illud odium creditoris, propter quod contractus fuit dispositione iuris originaliter improbatus & annulatus, quemadmodum illud odium creditoris expressa renunciatione non tolleretur. & sic per consequens est dicendum, quòd si contractus, super

 quo

quo eſt iuratum, ſit odio creditoris ipſo iure primordialiter nullus, eo caſu per iuramentum non tollatur cauſa impediẽs, ſed remaneat adhuc in ſua primæua nullitate, nullũ producẽs ciuilis actionis effectũ: vt videre eſt in cõtractu vſurario, in cõtractibus Officialiũ, in ſtipulatione pœnali per quã impeditur libera matrimonij vel inſtituẽdi facultas, & aliis ſimilibus originaliter odio creditoris ipſo iure nullis. Nã ex his nõ producetur ciuilis actio creditori, cùm nõ ſint in ſe verè iuramẽto cõfirmata: ſed tantũ cõpelletur debitor, nõ iure actionis, ſed remedio cõgruo, ſcilicet officio iudicis & cẽſura eccleſiaſtica ad obſeruantiã iuramẽti iuxta cap. ſuprà allegata. Si verò cõtractus improbatus, ſuper quo iuratur, non ſit ipſo iure nullus, ſed tãtùm in effectu ope exceptionis eſt odio creditorũ improbatus, in hoc caſu producit actionem, & eſt ex ſe originaliter validus, ex quo oritur actio, ope tamẽ exceptionis eliſa vel elidẽda: ſed illa facultas opponẽdi exceptionẽ impeditur per iuramẽtum: vt eſt videre in contractu vi vel metu extorto, & doloſo, & in Macedoniano, & inſurgẽt effectus conſimi-

120 les, vt ſuprà dixi. ¶ Modus tamen † diſpenſandi ſuper iuramento in talibus quibus ſuprà odioſis contractibus, eſt differens. Aut enim per iuramẽtũ fuit tale quid promiſſum quod poteſt per iuramentum facto temporaneo adimpleri. Aut fuit tale quid promiſſum quod non poteſt niſi per abſtinentiam ſucceſsiuam adimpleri. Primo caſu, ſcilicet de promiſſo quod facto tẽporaneo adimpleri poteſt, verbi gratia, finge debitorẽ iuraſſe ſoluere vſuras creditori, vel ſimile quod poſsit momento adimpleri, eo caſu creditor ſi præſens ſit cenſura eccleſiaſtica poteſt conſtringi ad remittendum & relaxandum iuramentum debitori, extrà de iureiur. cap. j. ex quo textu apparet quòd creditor poteſt debitori relaxare iuramentum. & probatur in cap. ſicut. eod. tit. lib. vj. & ff. de acceptilat. l. & per iuſiurandum. in princip. & not. Hoſtienſ. in ſumma. de iureiur. §. quomodo. verſ. & notandum. & Bart. ff. de precario. l. ſed & ſi manente. Si verò creditor nolit debitori iuramentum remittere, licet per cenſuram eccleſiaſticam compellatur, & dies ſolutionis inſtat, debitor ſoluere debet quod promiſit: veruntamen quia contractus talis creditoris odio improbatus, non eſt in ſe confirmatus iuramento, niſi quantùm ad obſeruantiam iuramenti, vt ſuprà dixi, debitor poterit ſolutum repetere, quod apud creditorem remanſit ſiue cauſa. extrà de iureiur. c. debitores. & ibi notat gloſſ. & etiã in odiũ creditoris ſuper iuramento hoc caſu iudex ſi velit diſpẽſare poterit. arg. d. c.

ſi verò

ſi vero in fin. Secundo verò caſu principali, quando fuit tale quid iuramento promiſſum, quod non poteſt niſi per abſtinentiam ſucceſſiuam adimpleri, vt quia iurauit debitor vſuras quas iam ſoluit nullatenus repetere, quæ promiſſio non repetendi per ſucceſſiuam abſtinentiam adimpletur: in hoc duplex eſt diſpenſandi modus. Primus eſt quia debitor denuntiare poterit eccleſiæ, per quam denuntiationem creditor cenſura eccleſiaſtica iudicis officio per ſe ſtandi ſine partis petitione compelletur de facto reſtituere debitori vſuras ſolutas. extra, de iureiur. c. ad noſtram j. iij. reſponſo. & de vſur. cap. tuas. Secundus verò modus eſt quia poterit debitor diſpenſationem petere iuramenti expreſſam ſuper quo iuramento poteſt in odium creditoris diſpenſari. extrà de iureiur. ca. ſi vero. in fin. ibi, ad coërcendam iniquitatem eorum & cap verum. eo titulo. & quod metus cauſa, c. abbas. & no. eo titulo ca. ad aures. Aduertendum eſt tamen circa præmiſſa ad duo. Primò quòd Epiſcopus, qui poteſtatem habet ſuper iuramento diſpenſandi, xxv. quæſt. vij. cau. j. & ij. licet formam huius diſtinctionis prædictæ obſeruare debeat: tamen eo ordine prætermiſſo poterit ſuper talibus iuramentis diſpenſare expreſsè, nec erit diſpenſatio contra ius: quia ordo prætermiſſus potius eſt de bene eſſe, quàm de neceſſitate iuris. d. cap. ad aures. d. cap. debitores. quod eſt notatu dignum. Secundò eſt ſciendum quòd iudex nedum ſuper illicita iuramenta diſpenſare debet, extrà de iureiuran. capitu. cum quidam. ſed etiam ſuper licitis iuramentis poteſt cum cauſæ cognitione ex iuſta cauſa diſpenſare. xv. quæſtio. vj. cau. nos ſanctorum. & cau. iuratos. quod nota. Vtrum verò contra temerarium iuramentum poſſit quis propria autoritate contrauenire, vt in eo ex premiſſis diſpenſatio exigatur vel non, omnimodo vide quæ notat Innocent. & Ioan. And. extrà, de elect. cap. venerabilem. in fine. ¶ Quintò dici-
121 tur † ꝙ quandoq; contractus ſiue actus improbatur propter vtilitatem particularium ſubiectorum, vt in pacto per quod quis renuntiat ſucceſſioni futuræ ſiue hæreditati: nam eſt pactum de iure ciuili improbatum, quia contra bonos mores, ſuprà de pactis. l. pacta. & ſuprà de collat. l. pactum, & dic quod confirmatur iuramento de pact. capit. quamuis pactum. libro vj. Non eſt enim tale pactum de iure ciuili improbatum, quia contra bonos mores ſit, ſed quia pro modico in præſenti de facili renuntiatur iuri futuro magno, vt ff. de tranſactionibus. l. cum hi. & ibi notatur. Et ideo lex ciuilis volens prouidere particularibus

voluntatibus subditorum disposuit huiusmodi pactum non valere non tamen principaliter ob fauorem publicum, sed principaliter propter singulorum particularium vtilitatem: ideo obligat vtique iuramentum. Quandoque tamen super tali iuramento debet dispensari aliquibus continentibus coniecturam deceptionis vel etiam doli, vt not. Pet. Iacob. tit. de condict. ex
122 l. vbi vide. ¶Ex his inferuntur aliqua, Primò † quòd donatio inter virum & vxorem confirmatur iuramento, quia est improbata propter particularem vtilitatem subditorum, ne vnus coniugum efficiatur ditior alter pauperior propter nímium amorem quem gerunt sibi adinuicem. Ita tenet Guliel. de Cu. ff. de iureiur. l. sed si possessori. §. idem si iurauero. & Bar. ff. ad l. Falcid. l. Seius Agerius. & in d. l. si quis pro eo. versi. quartò prohibetur. Quod etiam probatur, quia donatio inter coniuges facta causa religionis de iure valet. ff. de donat. inter vir. & vx. l. cùm hic status. §. penult. igitur & valere debet causa iuramenti interpositi, quod continet religionem. infrà, de iureiur. l. iurisiurandi & l. fi. Sed contra hoc oppono: quia donatio inter coniuges est contra bonos mores & est moribus reprobata. ff. eod. l j. igitur non confirmatur iuramento. Quia contractus qui cõtra bonos mores fit non confirmatur iuramento, vt suprà latè dicitur in causa materiali. Solutio, expone ibi moribus prout in glos. & ff. de vulg. & pup. l. moribus. in princip. Vel secundo dicas, potest esse cõtra bonos mores dupliciter, vno modo ex parte debitoris tantũ, vt quia cõtinet aliquid turpe vel peccatũ ab ipso debitore faciendum, vt committere furtum, iniuriam, vel homicidium. ff. de verb. obligat. l. generaliter. & l. si plagij cum similibus. & tunc non confirmatur iuramento, quia non potest tunc iuramentum sine peccato custodiri. & ita loquitur & debet intelligi d. cap. non est obligatorium. Alio modo potest quandoque esse contra bonos mores contractus ex parte creditoris tantùm cui iuratur, & eius odio tantum principaliter improbatur, non verò fauore debitoris principaliter sed consequenter: sic quod odium creditoris est causa finalis improbandi contractũ. & fauor debitoris causa impulsiua consequenter: & tũc confirmatur contractus iuramento, non in se, sed quantùm ad obseruantiam tantùm iuramenti: vt est videre in contractu dolo vel metu creditoris inito, & contractu vsurario. Nam tales contractus quantùm ad obseruantiam facti per iuramentum confirmantur: vt suprà dixi in hac causa finali, versic. tertiò dicitur. Aliquando verò fauore

uore debitoris principaliter contractus improbatur, sic quòd fa uor debitoris fuit principalis & finalis causa improbationis con tractus:& tunc contractus in se ipso iure confirmatur iuramento, vt in his de quibus suprà dixi in tractatu huius causæ. §. secundò dicitur. & §. tertiò dicitur. Nunc ad propositũ dico donationem inter coniuges non esse contra bonos mores ex parte dona toris ipsam donationem facientis, quia ex sui parte nihil peccati vel contra bonos mores vel turpe vertitur: sed potest iuramentum per ipsum donantẽ licitè sine peccato custodiri. Sed est aliqualiter contra bonos mores donatio inter cõiuges ex parte donatarij à suo consodali diuinæ rei & humanæ domus donationem exigentis, & procurantis sibi donari ad sui locupletionẽ & donantis paupertatem: non tamen principaliter hoc odium donatarij fuit causa finalis annulandi donationẽ inter cõiuges sed principaliter fauor & vtilitas priuata singulorũ, scilicet, ne mutuo amore se spolient: vt ibi. & per iuramẽtũ donatoris renũtiatur & tollitur ille fauor priuatus, qui tantũ est immediata causa prohibitionis & ideo confirmatur in se iuramento huiusmodi contractus, licet verum sit quòd adhuc duret illud odium donatarij & publicus fauor vniuersorum & non singulorum, quæ fuerũt causę impulsiuę prohibitionis huius contractus. & sic potest intelligi d. l. j. quãdo dicit moribus. id est, propter bonos mores, receptum est. quia est cõtra bonos mores ex parte donatarij, non ex parte donãtis suam liberalitatem exercentis. & nihil turpe committentis, quorum donatariorum fauore principaliter donatio improbatur: vnde iuramẽto cõfirmatur illo fauore per iuramentum sublato vt dictũ est. Puto tamẽ odio donatarij donationẽ sibi fieri instigãtis & promonẽtis, si verè vel ex probabilibus cõiecturis dicta promotio vel instigatio probaretur, ꝙ deberet super iuramẽto dispẽsari per ea quæ dixi suprà in §. tertio dicitur. quod not. Hostiẽ. in simili eleganter in tit. de iureiur. in summa, in §. quomodo. ver. sed cũ metus. Et ex eo sequitur quod in stipulatione pœnali, per quã tollitur libera matrimonij facultas. quia est contra bonos mores tantũ ex parte creditoris cõtra libertatẽ matrimonij pœnam stipulãtis. ff. de ver. obl. l. Titia in prin. ꝙ debet super iuramento odio creditoris dispensari. & ita intelligo quod ibi dixit Bar. ꝙ talis stipulatio pœnalis non confirmatur iuramento. quia hoc verum est respectu effectus futurę dispensationis: quia debet in ea super iuramento dispensari per pręmissa, & per ea quę suprà dixi in hac causa proximo §. ¶ Sextò

dicitur ꝙ quandoque cõtractus seu actus improbatur, quia tendit in præiudiciũ tertij. & dic ꝙ nõ confirmatur iuraméto: quia
123 † iuramentũ nõ obligat nec aliquid operatur in præiudiciũ tertij. extrà, de iureiur. c. cum contingat. in fin. & c. ij. de pact. li. vj. & ff. ad municipal. l. fi. in prin. Et ex hoc infertur primò, ꝙ si pater iurauit nõ consentire filio agenti in iudicio, ꝙ tale iuramentum patrem non obligat in præiudicium tertij contra filium in iudicio agere volentis. Ita notat Specul. in tit. de act. § j. versi. sed & si quis iurauit. Secundò infertur, ꝙ si quis iurauit non ferre testimonium contra aliquem, tale iuramentum est temerarium. extrà, de testi. c. constitutis. j. tum quia est in præiudicium tertij: tum quia celare veritatem est peccatum. extrà, de crimine falsi. c. j. & ita not. Spec. in tit. de test. §. de testium compulsione. ver. quid si iurauerit. & Host. in summa eo. tit. §. quarto, versi. sed quid. & versi. quid si. & circa hoc membrum vide quod dixi suprà in causa efficienti. §. secundo membro. in fin. ¶ Septimò di-
124 citur † quòd contractus seu actus est quãdoq; improbatus quia non interest cõtrahẽtiũ, vt est videre in stipulatione, in qua quis stipulatur extraneo aliquid dari vel fieri. ff. de verb. obl. l. stipulatio. §. alteri. & dicit Bart. quod confirmatur talis stipulatio iuramento, Vt per adiectionem pœnæ confirmatur, vt d. §. alteri. Igitur debet multò fortiùs confirmari iuramento, quod est fortius vinculum. & ita dicit Specul. in d. l. si quis pro eo in princip. Sed contra hoc oppono, & videtur quòd talis stipulatio seu contractus non confirmetur iuramento, quia propter interpositionem iuramenti non fit seu nõ interponitur vel inducitur aliquis nouus contractus vel quasi, ex quo contractu vel quasi aliqua actio oriatur inter promissorẽ & extraneũ, cui stipulatum fuit: & sic remanet semper, licet iuratũ sit, talis extraneus sine cõtractu vel quasi aliquo, & per cõsequens sine actione qua experiri possit contra promissorẽ, ob defectũ cõtractus qui nõ cadit inter eos: & sic propter iuramentũ nõ suppletur aliquis cõtractus, argum. eorum quæ suprà not. in causa fi. in ij. & iij. q. Nec facit ad propositũ ꝙ talis stipulatio per adiectionem pœnæ confirmatur: quia nõ confirmatur in se propter pœnam quoad actionem extraneo, cui stipulatũ est, acquirendam, sed solùm quoad pœnæ commissionem stipulatori applicandã. vt d. §. alteri. Quare in soluẽdo hoc dicto Bar. dic quòd aut quæritur an talis cõtractus in se quantùm ad actionem ex eo contractu extraneo, cui stipulatum est acquirendam, & qui extraneus absens & ignorans

erat

erat ſtipulationis tempore, confirmetur iuramento: & tunc dic quòd non, quia per iuramentum non inducitur aliquis nouus cõtractus vel quaſi inter promiſſorem & extraneum, ex quo aliqua obligatio, & exinde ciuilis actio oriatur: quemadmodum nec fit propter pœnæ adiectionem: vt ſuprà dixi. Aut quæritur quantùm ad obſeruationem iuramenti, & dic quod ſic. & ſic intelligo glo. ordinar. j. q. vij. cau. quotiens cordis quæ incipit, arg. contra. &c. & eſt ratio, quia cum iuramentũ licitum ſit, & poſſit ſine ſalutis æternæ diſpendio cuſtodiri, eſt vtiq; obſeruandum: vt d. cap. ſi verò. & cap. cũ contingat. ſic quod non via actionis quæ ex eo contractu ſtipulationis producatur, ſaltem tamen officio iudicis & cenſura eccleſiaſtica promiſſor cõſtringi poterit per extraneum ratihabitione poſteà ſubſecuta ad obſeruãtiã iuraměti. & ita intelligo quod nõ. Bar. in d. l. ſi quis pro eo. ff. de fid. ¶ Octauò dici-
125 tur† quod contractus ſiue actus quandoq; eſt de iure improbatus qa cõtra bonos mores, & an cõfirmetur iuraměto, dic ꝙ quãdoq; eſt cõtra bonos mores ex parte tantũ debitoris ſeu iurantis: qñque ex parte creditoris ſeu illius cui iuratũ eſt. & de his dic vt ſ. patet ex his quæ latius dixi ſuprà in hac cauſa finali. §. quartò dicitur. & §. quinto dicitur. in fi. & in tractatu cauſæ materialis: §. circa primum. in princip. verſic. quarta conſequentia. & verſi. quinta conſeq. in fi. & dic vt ibi plenè not. ¶ Supereſt in ſumma vltra præmiſſa nouiſſimè videre de aliquibus effectibus & pro-
126 prietatibus iuramenti. & †quamuis effectus iuramenti cõtractus ſeu actus confirmatorij ſecundum ordinem præmiſſarum quatuor cauſarum ex ſuperioribus ſatis abunde pateat: tamen vltra præmiſſa adde ſeptem effectus iſtius iuramenti. ¶ Primus effectus eſt, quòd in obligationibus facti, in quibus quis nõ poteſt præciſè de iure compelli ad factum. ff. de verb. oblig. l. ſtipulationes. §. Celſus. & de re iudi. l. ſi quis ab alio. §. fin. propter interpoſitionem iuramenti poteſt quis cenſura eccleſiaſtica compelli ad factum & ad obſeruantiam facti. extrà de iureiur. ca. ex reſcripto. quod eſt notabile. ¶ Secundus effectus iuraměti ad cõfirmationem tranſactionis appoſiti eſt, quòd habet in ſe implicatam clauſulam, rato manente pacto, & tantùm operatur ſicut illa expreſſa clauſula faceret. C. de tranſac. l. ſi quis maior. ¶ Tertius effectus iuramenti ad confirmationem ſolutionis appoſiti eſt, quòd debitor, qui ſoluere creditori certa die iurauit, licet poſſet etiam debitum ſpatio xxx. annorum præſcribere de iure canonico contra actionem perſonalem, nullo tẽpore præſcribet:

quia lapsus diei solutionis ipsum in dolo & mala fide constituit, quia in periurio inest dolus & crimen.ff.de crimine stel.l.fi.nōt. Cyn.ff.de transa.l.si quis maior.& istum effectum not. Hostien. eleganter in summa,titulo de præscriptio.§. res præscribi possunt. Secùs vero crederem si debitor promisisset soluere simpliciter creditori, scilicet ad requestam,& creditor nō interpellasset debitorem, nisi lapso præscriptionis tempore: quia tunc iuramentum præstitum simpliciter de soluendo ad requestam,debet intelligi secundum legitimum & iuridicum tempus, scilicet,si præscriptione non impleta debitor requiratur: quia iuramentum simplex & generale debet intelligi ciuiliter.d. cap. ad nostram.3. & dixi suprà in tractatu causæ efficientis.§.circa causam. versic. decima illatio. Iste enim casus præscriptionis & iuris nouiter quæsiti videtur verissimiliter exceptus argu.notatorum suprà in causa efficienti,§.circa causam verò. ¶Quartus effectus iuramenti in pacto de non petendo appositi, est producere exceptionem dilatoriam in limine iudicij,& potest litem cōtestando ad impediendum opponi,vt notat Innocen.extrà,de litis contest.cap.ij.glo.fin. ¶Quintus effectus iuramenti promissorij est,quòd licet de iure ciuili non producat actionem nec vestiat pactum nudum,C.de ope.liber.l.j.& ibi notatur. tamen de iure canonico producit actionem vt notat Hosti.extrà,de instit. §.item si quis.& Bart.in dicta l. si quis pro eo.versic. extraneus. ¶Sextus effectus seu proprietas iuramenti est, quòd habet in se clausulam derogatoriam & vim verborum obligatoriorum, & hoc importat iuramentum,vt not.Bart.ff.de legat.iij.l.si quis in principio testamenti. ¶Septimus effectus iuramenti est, quod facit causam sortiri forum ecclesiasticum,& potest laïcus ibidē indeclinabiliter conueniri propter iuramentum.cap.fin.de foro compet.lib.vj cap.nouit.extrà de iudic.xxij quæst.fin.Hîc quęro de vno quod tangit Bar.in d.l.si quis pro eo. an ex iuramento promissorio, per quod iuro aliquid me daturum Titio, oriatur obligatio naturalis? & dicit Bart.quòd non quia per iuramentū obligatur quis Deo & non parti, quod etiam probatur in d.l.si quis pro eo. vbi dicit textus, quòd ille qui fideiubet pro aliquo qui cum libertus non esset iurauit se præstaturum operas, non obligatur fideiubendo, postquàm iurans principaliter non obligatur etiam naturaliter,quia fideiussor tunc obligaretur,qui omni obligationi accedere potest.ff.de fideiussorib.l.j.cum aliis concor.Sed contra hoc opponitur,quod ex tali iuramento oriatur na

tur naturalis obligatio. In tali iuramento ineſt conſenſus iurantis & eius cui iuratur ſeu iuramentum acceptantis, ex quo conſenſu reciproco oritur obligatio naturalis: vt ff. de pact. l. j. de ſolut. l. ſtichum. §. naturalis. Item quia tale iuramentum producit actionem ſaltem de iure canonico: vt ſuprà proximè dictum eſt. Igitur in eo ineſt obligatio naturalis. argu. inſtitut. de obliga. in princip. cum ibi not. Solutio. Concordando dicas quod aut iuramentum non præſtatur in vim pacti, ſed in vim pollicitationis: & tunc cùm non ſit ibi conſenſus duorum nec pacti principia, ex tali iuramento tunc non oritur obligatio naturalis, quia Deo præſtatur & non parti. & ita verificari & intelligi poterit dictũ Bart. Aut iuramentum præſtatur parti præſenti ipſum acceptãti & recipienti: & tunc cùm habeat duorum conſenſum, & ſic ſint ibi principia pacti, ex eo oritur obligatio naturalis. nec obſtat d. l. ſi quis pro eo, quia dico quòd ibi non oritur ex iuramento obligatio naturalis, & hoc propter errorem iurantis, credentis ſe eſſe libertum cùm non eſſet: quia ſi ſciret donare videretur. ff de oper. liber. l. Campanus. & obligaretur tunc iuramento ex quo error conſenſum iurantis ibi non impediret: & ſic naturalis obligatio oriretur. Non verò dico quod ibi non oriatur obligatio naturalis ex eo quòd ibi iuramentum fuerit præſtitum in vim pollicitationis & ſic Deo non parti: quia hoc ibi non aperitur in litera. & de hoc dixi ſuprà in cauſa efficienti, §. circa cauſam. verſicu. tertia concluſio:

Et hic ſit finis huius ſpeciei iuramenti contractus ſeu actus confirmatorij quam ego Imbertus de Bouenco inter doctorum ordinẽ minimus compleui Anno Domini 1404. die 15. menſis Maij, cuius ſpeciei tractatum ſubmitto correctioni cuiuſcunque meliùs ſentientis.

INDEX MATERIARUM, RERUM, ET VERBORUM SINGULARIUM IN DECISIONES GRATIONOPOLITANAS, DO. GUIDONIS PAPÆ,

Appel

deb

Arma

Brians

Clau

nunc

q.lxxviij

Exe

Filij

Hæres

Iudex

Iudex

Iuram

Neptis

num

Posses

Præscrip

coram

 permi

Senten

Tab

Titul

Vagab

Vicini

FINIS INDICIS.

INDEX RERVM, ET VERBORVM IN HOC TRACTATV IMBERTI DE BOVENCO PRAECIPUÈ MEMORABILIUM.

*

T 5

R

R

S

T

V

FINIS.

Series chartarum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t
v x y z. aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk
ll mm nn oo pp qq rr ss tt vv xx yy zz.
A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T.

. LVGDVNI,
Excudebat Iacobus Faure.

17

24

cHronis Guido

166

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm